This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Digitized by Google

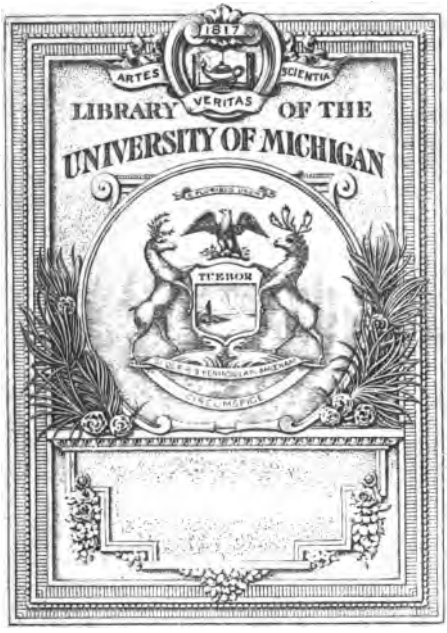

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Thucydides

THVCYDIDIS

DE

BELLO

PELOPONNESIACO

LIBRI OCTO

RECOGNOVIT ET CVM BREVI ANNOTATIONE MAXIMAM PARTEM EXEGETICA

IN VSVM IVVENVM STVDIOSORVM

ACCVRATE EDIDIT

CHRISTOPH. FRID. FERD. HAACKE.

LIPSIAE

SVMPTIBVS LIBRARIAE HAHNIANAE

MDCCCXXXI.

Digitized by Google

Digitized by Google

Gen. Lit.
6-27-31

PRAEFATIO EDITORIS.

Pauca sunt, Lector benevole, quae Te de huius editionis consilio ac ratione scire operae pretium sit. Cum *Hahnius*, vir honestissimus et de scriptoribus veteribus nitidis editionibus vulgandis optime meritus, *Seebodianam* Thucydidis editionem, quae apud ipsum venalis prostabat, nollet iterare, ne iuventuti studiosae Thucydides sine ullo annotationum adiumento traderetur, cuiusmodi editionum nostra aetate satis magna copia est: me adiit, quem in hoc Scriptore non intermissum studium collocare sciret, rogans num illud mihi negotii imponi paterer, ut verba Scriptoris denuo ad optimos libros et editiones eas, quas nostra aetas protulit plures easque praestantissimas, exigerem, et quaecumque graviore difficultate vel obscuritate lectorem possent impedire, brevi annotatione explanarem. Quod consilium cum non possem improbare, quia editio Scriptoris, qua tironibus provectioribus ipse Scriptor, remotis parergis, explicaretur, et quae parvo parabilis esset, nulla adhuc exstaret: non invitus promisi optimo viro opellam meam, et quidquid otii mihi contigerat huic studio sedulo impendebam. Recognovi igitur scriptoris orationem omnem, et eam, licet a mea eiusdem recensione a. 1820 in lucem edita profectus, innumeris tamen locis correxi, partim aliorum criticorum, partim meas ipsius rationes secutus. Quare neque *Im. Bekkeri*, neque *Popponis* recensioni haec mea recognitio plane respondet, quamquam cum Poppone in longe plurimis mihi convenit. In distinguendi autem ratione potius Bekkerum secutus sum, quam aut Popponem aut Goellerum, quorum ille plura, hic pauciora, quam res posceret, interpunctionis signa mihi posuisse videbatur.

Digitized by Google

Quod reliquum est, libenter et gratissimo animo fateor, e libris doctissimorum virorum, qui post me Thucydidem ediderunt, permultum me didicisse et in hanc quoque Scriptoris editionem transtulisse. Sed hoc numquam fere factum est sine auctoris nomine, quamquam nonnemo ex istis cum aliorum tum mea compilavit atque in usum suum convertit, nomine meo plerumque non nisi ibi addito, ubi sententiam meam aut redargueret, aut derideudam aliis propinaret. Equidem ut non invideo eiusmodi rationi, ita doleo quod hominis animum studiis meis adeo infensum perspexi. Ceterum annotationes meae aliis parciores ac breviores, aliis iusto numerosiores longioresque videbuntur. Liberum concedimus unicuique iudicium, ut eum oportet, qui librum suum publici iuris fecerit. Quamquam haud scio an plus bonis litteris consulant ii, qui in iudicandis aliorum operibus humanitatem cum severo iudicio concilient, seque ipsos errori obnoxios esse meminerint, ne aliena cum fastu damnantes gravius ipsi, sicubi humani quid passi fuerint, errare videantur. In Thucydide interpretando non facile reperietur qui nusquam offenderit ac veram Scriptoris mentem semper et ubique penitus se percepisse iure contendat. Permultis in locis satis erit probabilem verborum explicandorum rationem demonstrasse, qua qui veriorem ac meliorem sibi videatur proferre, fruatur iudicio suo, neque prohibeat alios quominus ipsi quoque optima quaeque adsciscant.

Digitized by Google

DE THVCYDIDIS VITA ET LIBRIS.

Quemadmodum saepe accidit, ut summorum scriptorum vita posteris ignota sit et obscura, ita etiam de Thucydidis vita parum constat. Ne gravissimae quidem vicissitudines et ortus et obitus, et exsilium et reditus in patriam satis possunt vel temporibus definiri, vel ita cognosci, ut de locis, ubi, aut de ratione, qua acciderint, certo statui possit. Nam praeter paucos locos, in quibus de se ipse Scriptor in opere suo loquitur, nihil fere habemus, quod pro explorato et certo ponere possimus. Etenim ceteri scriptores veteres veluti Dionys. Hal., Plutarchus, Pausanias, Cicero, Plinius, alii, qui passim Thucydidem laudant, aut aetate tam sunt ab ipso remoti, ut eorum testimonium, nisi antiquiore fonte, unde ipsi hauserint monstrato, fidem facere per se possit nullam, aut ita inter se discrepant, ut vix possint conciliari. Multo autem minus certa sunt, quae Grammatici veteres, veluti *Marcellinus*, quem saeculo quarto exeunte post Chr. nat. fuisse putat Vossius, et alter plane ignotus auctor Vitae Thucydidis, et Suidas afferunt. Nam Suidas perpauca habet, neque omnia aliunde firmata. Anonymus autem scriptor Vitae Thucydidis plura protulit aperte falsa. Quem sub Marcellini nomine habemus libellum, eum ex tribus quatuorve a diversis viris conscriptis partibus leviter iunctis constare, et perversus ordo, et turbatus nexus, denique earundem rerum saepius et aliis modis instituta repetitio manifestum reddit.

E recentioribus hunc locum tractarunt *Henricus Dodwellus* in Apparatu ad Annales Thucydideos, *Bredovius* in Dissertatione de vita et stilo Thucydidis, Annotationibus in Thucydidem conversioni Heilmannianae subiectis praemissa. Optime autem et copiosissime de Thucydidis vita et libris, atque de toto eius dicendi genere, disseruit *Ern. Frid. Poppo* in Prolegomenis ad Thucyd. Vol. I. Part. 1.

Nos pro instituti nostri ratione non omnia, sed certissima quaeque persequimur, maxime nisi in iis, quae Scriptor de se ipse prodidit. Itaque hoc primum ponimus tamquam certum ipsius testimonio, Thucydidem per totum belli Peloponnesiaci tempus, quod septem et viginti annos (ab Ol. LXXXVII. a. 1. usque ad Ol. XCIII. a. 4. vel ante Chr. ab anno 431, usque ad annum 404.) duravit, floruisse, et per totum illud tempus viguisse viribus et sensibus ad res cognoscen-

Digitized by Google

das integris. Sic enim loquitur libro quinto cap. 26. *Ἐπεβίων δὲ διὰ παντὸς αὐτοῦ (τοῦ πολέμου), αἰσθανόμενός τε τῇ ἡλικίᾳ καὶ προσέχων τὴν γνώμην, ὅπως ἀκριβές τι εἴσομαι.* Iam Heilmannus recte haec verba sic acceperat, ut a Scriptore significari putaret, se et ineunte bello ea iam aetate fuisse, ut vera a falsis discernere posset, et ad finem eius usque eum animi viriumque vigorem retinuisse, ut accurate quidque notare notatumque diiudicare valeret. Atque ita haud dubie reliqui interpretes hunc locum intellexerunt. Sed nuper Kruegerus ad Dionys. Hal. Historiogr. p. 90 sq. potissimum posteriorem belli partem his verbis respici censuit, quod eius initio Thucydidem florenti aetate fuisse sponte intelligatur. „Nam, ait, qui initio belli, quod multorum annorum fore praevidet, eius historiam se instituisse dicit, (vid. Thuc. 1, 1.) is eo tempore non *παρηβηκὼς* esse poterat; poterat eodem exeunte. Quod si fuisset, de facultate eius rerum veritatem explorandi potuisse dubitari apparet, atque eiusmodi dubitationes ut removeret Scriptor, declarandum sibi esse duxit, se fine quoque belli *αἰσθέσθαι τῇ ἡλικίᾳ.*“ Haec et alia disputavit, ut opinionem eorum refelleret, qui Thucydidem aetatem octoginta annorum complevisse, et tempore finiti belli septimum et sexagesimum vitae annum egisse putarent. Quod si fuisset, nec tanta fiducia Thucydidem putat dicturum fuisse, se omnia *τῇ ἡλικίᾳ αἰσθέσθαι*, nec historiam suam imperfectam relicturum. Mihi quidem his argumentis parum videtur effici. Nam vel sexagenario licet attendere animum ad res gestas gerendasve; neque octogenarium mirum est inchoatum opus non perficere, vel senescente aetate, vel morte non immatura praepeditum.

Sed licet in universum certo constet de aevo nostri Scriptoris, quippe qui sui temporis historiam condiderit; tamen de anno, quo natus sit, item quem ad annum vitam extraxerit, nihil pro certo affirmare ausim. Praeter Kruegerum l. l. plerique sequuntur auctoritatem Pamphilae Graecae, quae Neronis temporibus in Aegypto degit, et quae de anno natali Thucydidis haec memoriae prodidit, servata ab A. Gellio Noctt. Att. XV, 23.: „Hellanicus, Herodotus, Thucydides historiae scriptores in iisdem temporibus fere laude ingenti floruerunt et non nimis longe distantibus fuerunt aetatibus. Nam Hellanicus initio belli Peloponnesiaci fuisse quinque et sexaginta annos videtur, Herodotus tres et quinquaginta, Thucydides quadraginta. Scriptum hoc libro undecimo Pamphilae.“ Si vere haec prodidit Pamphila (nihil autem nobis notum est, quod eius fidem infringat), Thucydides natus est Ol. 77, 2. ante Chr. 471. Fuisse eum Atheniensem, ipsius testimonio (1, 1. 5, 26.), et natum esse in pago Halimusio, qui tribus Leontiae erat, inscriptione monumenti eius, a Didymo et Antyllo apud Marcellin. §. 16. et 55. servata, docemur. Qua in inscriptione patris nomen exhibetur *Ὄρολος*

Θουκυδίδης Ὀρόλου Ἁλιμούσιος.

Sed cum Thucydidis codices libro quarto cap. 104., ubi ipse Scriptor patris sui nomen apponit, *Ὀλόρου* exhibeant, non *Ὀρόλου*, cumque non raro vel in eiusmodi monumentis peccatum esse constet, codi-

Digitized by Google

cum consensum pluris facimus, praesertim cum ab Antyllo ex eodem titulo afferatur Ὀλόρου, ut Didymus titulum aut ipse non vidisse sed aliunde comperisse, aut parum accurate tradidisse putandus sit. Patris igitur nomen Orolus: matrem Hegesipylen appellat Marcellin. §. 2., si homini fides. Teste Cicerone in Bruto c. 10. *summo loco* natus erat Thucydides. Consentit Dionys. Hal. p. 770. *οὐ τῶν ἀπεῤῥιμμένων, ἀλλ' ὧν ἐν πρώτοις ἦγον Ἀθηναῖοι*, et Scriptor incertus Vit. Thuc. §. 6. *τῶν πάνυ κατὰ γένος Ἀθήνησι δοξαζομένων*. Nam paternum genus, teste Plutarcho in Cim. c. 4., referebat ad Cimonem, Miltiadis eius, qui apud Marathonem Persas devicit, atque Hegesipylae filium. Miltiades autem originem ab Aiace atque Aeaco repetebat; Hegesipyle, Cimonis mater, Olori Thracum regis filia erat. Unde factum videtur, ut Olori nomen in Cimonis familia usitatum esset.

Patris nomine addito noster Thucydides a cognominibus quibusdam distinguitur, quorum duos ipse memorat, alterum Milesiae filium, Periclis in administranda republica aemulum, libro I. c. 117., alterum Pharsalium, Menonis filium lib. VIII. c. 92. Cum illo noster nonnumquam confunditur a Grammaticis illis, qui Vitas Thucydidis conscripserunt. Cf. Poppo Prol. T. I. p. 23 sq. Ita concidunt fabulae de nimia divitiarum cupiditate Thucydidis, de eius ostracismo in decem annos, de exsilio in Aegina insula transacto. Nec satis credibile est, quod puer Herodotum in Olympiis ludis historias suas recitantem audivisse, et quasi divino aemulationis stimulo ad simile laudis studium iam tum erectus illacrimasse traditur: quo animadverso, Herodotum egregiam Oloro patri prolem esse gratulatum ferunt, dicentem: *ὀργᾷ ἡ φύσις ταῦ υἱοῦ σοῦ πρὸς τὰ μαθήματα*. Fabulam primus narrat Lucianus in libello, qui inscribitur *Ἡρόδοτος ἢ Ἀετίων*, T. IV. p. 116. Bip., post eum Marcellin. §. 54. Phot. Bibl. cod. 60. Suidas in *Θουκυδίδης* et *ὀργᾶν*. Certatim Critici recentiores, veluti Bredovius, Poppo, Dahlmannus in libro inscripto: Herodot, aus seinem Buche sein Leben, et cum eo Goellerus hanc narrationem fictam esse docuerunt, refragante quodammodo Kruegero l. l. Et per se quidem rem incredibilem esse, quasi ingenio Thucydidis repugnaret, qui vulgi iudicii contemptorem se ostendat, neque ullam umquam Herodoti historiae, ab iis, quae ipse in historia spectanda putabat, alienissimae, admirationem prodat, non concesserim Popponi. Poterat enim pueri ingenium inflecti procedente aetate. Sed neque tempora conveniunt, neque auctores rei sunt satis locupletes. Nam primam recitationem istam Olympiae factam esse ponunt Ol. 81. a. Chr. 456., quo anno Thucydides circiter quindecim annos natus fuerit, si Pamphilam auctorem sequaris, Herodotus autem octo et viginti. Iam hoc valde improbabile est, quod Herodotus tam iuvenis diuturna iam illa et longinqua itinera fecisse et opus suum composuisse dicatur, et ad finem perduxisse. Non enim partem eius, veluti historiam bellorum, ab Herodoto tunc fuisse perfectam, sed totum opus praesto, totum recitatum fuisse narrat, unde novem eius libri nomen Musarum tum nacti sint. Praeterea Dahl-

Digitized by Google

mannus l. l. monet, non potuisse Herodotum tanto numero hominum recitantem aut ab omnibus audiri, aut narrationibus prosa oratione conscriptis tantum a Graecis hominibus applausum ferre, aut eorum animos auditione intentos tenere, qui vel ubi Demosthenes dicebat, interdum vagi discurrerent. Neque ullius hominis pectus et latera operi historico coram tot millibus hominum recitando sufficere potuisse videri, praesertim cum media aestate facta esse recitatio debeat Olympiae, ubi neque a solis ictibus, neque impetu pluviae adstans Graecorum corona defenderetur. Neque taedii plenam illius aetatis Graecis hominibus esse non potuisse praelectionem vel per pauculas horas productam, nisi musicae concentu concitatior esset, fultaque quodam actionis gestuumque adminiculo. Denique Luciano fidem in historicis abrogat Dahlmannus, ut qui alia ad historiae et veritatis speciem temere confingat, alia e vera rerum memoria desumpta in iocosas ridiculasque, gratasve audientibus narratiunculas diffingat, multisque locis de multis et rebus et hominibus vanissima prodiderit. Haec fere Dahlmanni argumenta sunt. Cf. Goellerus p. 5. Contra recitationem actam esse defendunt Heyse in Quaest. Herodot. Spec. I. p. 33 — 49. Passov. in Iahnii Annall. 1826. II. 1. p. 152. Krueger. (in Jahrbb. für wissenschaftl. Krit. 1828. Nr. 29. p. 230.

Thucydides ut princeps historiae scriptorum evaderet, certe ex parte fecerunt eius magistri. Usus enim esse dicitur artis oratoriae praeceptore Antiphonte Rhamnusio, (cf. Marcell. §. 22. incert. script. Vit. Thuc. §. 2. Pseudoplutarch. in Vit. X. Oratt. Graec. ap. Reisk. Vol. VII. p. 603.), quem ipse lib. VIII. c. 68. tamquam praestantissimum oratorem collaudat. Idem in philosophia magistrum habuisse Anaxagoram, et a Marcellino §. 22. traditur, et ex ipsius opere probabile est, in quo animum rerum divinarum humanarumque cognitione repletum, ab omni superstitione alienum, liberum et erectum ostendit. Ita non assentitur iis, qui insolita naturae eventa rerum futurarum prodigia esse opinabantur (cf. 2, 8.), sed talia haud obscure ex constantibus naturae legibus repetit, veluti 2, 28. solis defectionem, 3, 89. maris inundationem, 7, 50. lunae defectum, 7, 79. tonitrua et imbres. Quare non abhorret a probabilitate, quod Marcellin. §. 22. ex Antylli testimonio scribit, ipsum Thucydidem pariter atque Anaxagoram paullatim ἄθεον haberi coepisse, quod Anaxagorae disciplinam avidius hausisse videretur. Quod nostro iudicio non potest crimini esse Thucydidi, sed potius laudi, quatenus eum a superstitione liberum fuisse testatur, ut recte monuit Poppo l. l. p. 41.

De iis, quae praeterea ante bellum Reloponnesiacum ei acciderunt, nihil constat. Nam eum Sybarin aliquando concessisse, solus refert incertus Scriptor §. 7. et fortasse ex permutatione cum Herodoto explicandum est. Quamquam in Italia et Sicilia Thucydidem fuisse, probabile est multis propter accuratam locorum in opere eius descriptionem. Sed nescio an rectius aliis videatur Axiochi, veteris

Digitized by Google

rerum Italiae Siciliaeque scriptoris, libros legisse, cuius rei vestigia nonnulla monstravit Goeller. de sit. et orig. Syracus. p. VIII. sq.

Uxorem duxit Thressam, ex urbe Scaptesula oriundam, ditissimam et metallorum et auri fodinas ibi possidentem. Vid. Marcell. §. 19. Quod matrimonium utrum iam ante bellum, an primis belli annis inierit, incertum. Sed octavo belli anno, cum Brasidas Lacedaemonius in Thraciam veniret, Thucydides inter eius incolas auctoritate plurimum valebat eique ius erat auri metalla ibi exercendi. Vid. Thuc. 4, 105. Videtur enim haec metalla ex uxoris dote habuisse, non ex patrimonio ab Hegesipyla illa, Thraciae regula, ad quam originem eum retulisse supra diximus, accepto, ut vult Plutarch. Cim. c. 4. Cf. Boeckh. Oecon. polit. Athen. Tom. I. p. 336. Filium ei fuisse Timotheum, Suidas memorat.

Ipse autem secundo belli anno, ante Chr. 430., Athenis se pestilentia correptum esse scribit, qua posteriore anno Pericles periit. Tum anno belli octavo, a. Chr. 424., classis Atheniensium parti alicui praefuit circa Thasum insulam et Thraciam, unde cum auxilium eius arcessentibus Amphipolitanis sero se subvenisse, atque urbem a Brasida iam captam esse sensisset, Eïonem certe servavit, quam, si naves Thaso non advenissent, postera nocte Lacedaemonii erant expugnaturi. Thuc. 4, 104 — 107. At Athenienses Thucydidem, quod Amphipolin non servasset, exsilio damnarunt, quod per viginti annos (a Chr. 424. vel 423. usque ad 404. vel 403.) perpessus est. Vid. Thucyd. 5, 26 extr. Cuius calamitatis auctorem ei fuisse Cleonem tradit Marcell. §. 46. Exsul ubi vitam egerit, ipse non prodit, Grammatici varia commenti sunt. Maxime probabile videtur, in Thraciam eum secessisse, et Scaptesulae exsilium egisse, ubi otio ita usus est, ut omnes res in bello Peloponnesiaco gestas quam accuratissime et verissime et ex Peloponnesiis et ex Atheniensibus cognoscere studeret. Vid. Thuc. 1, 22. 5, 26 extr. 7, 44 in. Nec tamen ea, quae comperit, iam eo tempore elaboravit atque in historiae formam redegit, ut vult Marcell. §. 47. et videtur existimare Cicero de Orat. 2, 13. dicens: „Hos libros tum scripsisse dicitur, cum a republica remotus, atque, id quod optimo cuique Athenis accidere solitum est, in exsilium pulsus esset.“ Nisi forte Cicero de brevi rerum consignatione et prima adumbratione intelligi voluit. Nam Scriptorem opus suum finito demum bello conscripsisse, multa in ipso opere apparent certissima vestigia. Belli enim finem saepius commemorat, vid. 1, 13. 18. 5, 26. muros longos vidit destructos 1, 93 in. 2, 13. Unde simul patet, non firmo argumento niti eorum opinionem, qui cum incerto script. Vit. Thuc. §. 8. prooemium post reliquam historiam compositum esse colligunt inde, quod in prooemio belli finiti mentionem faciat. Hoc enim et alibi fieri, atque quamdiu et bellum et ipsius exsilium duraverit, commemorari vidimus. Iam certissime sequitur, eum qui exsilii sui finem indicaverit, in patriam esse restitutum. Illud dubium est, utrum archonte Euclide, cum omnibus exsulibus plebis scito domum redeundi copia facta esset, an peculiari populi decreto, in patriam redierit. Posterius hoc tra-

Digitized by Google

dit Pausanias Attic. c. 23. §. 11., qui eius beneficii auctorem Oenobium appellat. Verba eius haec sunt: *Οἰνοβίου ἔργον ἐστὶν εἰς Θουκυδίδην τὸν Ὀλόρου χρησόν· ψήφισμα γὰρ ἐνίκησεν Οἰνόβιος κατελθεῖν ἐς Ἀθήνας Θουκυδίδην.* *) Utcumque est, in eo certe Pausaniam errare putamus, quod in ipso reditu Thucydidem insidiis sublatum occubuisse narrat (ibid. *καὶ οἱ δολοφονηθέντι, ὡς κατῆει.*). Nam pluribus annis post in vivis fuisse Thucydidem, et ex eo patet, quod, ut supra vidimus, finito exsilio suo demum historiam in ordinem redigere coepit, id quod non erat paucorum annorum negotium; et aliis argumentis demonstrari potest. Nam primum de Archelao, Macedonum rege, tamquam de mortuo loqui videtur Thucydides 2, 100. Eum autem decessisse Olymp. 95, 1. ante Chr. 400 auctor est Diodor. Sic. 14, 37. Accedit, quod Marcellin. §. 30. e Praxiphane docet, post Archelai demum obitum Thucydidem inclaruisse. Deinde operis extrema pars satis ostendit, Scriptorem flumen orationis antea quasi exuberans in angustiores ripas conclusum compressisse. Nam inde a sexto libro minus nitet oratio accurata dictione, (cf. Poppo Prol. T. I. p. 30.) octavus autem liber omnibus caret orationibus artificiose compositis et uberioribus rerum gestarum descriptionibus, quibus alibi ornare solet narrationem. Haud dubie ipsa senectutis iamiam ingravescentis molestia animum quodammodo infringebat, atque a spe tantae amplitudinis operis aequali ornatu perficiendi revocabat. Denique extremus liber tam abrupte desinit, ut non noluisse, sed non potuisse eum inchoatum opus absolvere, verisimile sit; neque alia de causa imperfectam eius historiam iudicamus, quam quod in scribendo morte interceptus est.

Sed quando, ubi et quomodo mortuus sit, plane ignoramus. Violenta morte periisse, praeter Pausaniam, quem supra de tempore caedis perperam statuere docuimus, etiam Plutarchus in Cim. c. 4. auctor est, qui Scaptesulae in Thracia necatum (*φονευθέντα*), in Attica sepultum tradi scribit. Is si vera memoriae prodidit, Thucydides post exsilium in Thraciam videtur rediisse, et Scaptesulae usque ad mortem in historia scribenda versatus esse. In Thracia defunctum etiam Cratippus, Thucydidis aequalis, qui eius historiam, sicut Theopompus Chius et Xenophon, continuavit (vid. Dionys. Hal. p. 847.), auctor est. Ossa Athenas esse portata, et sepulcrum in monumentis Cimonis monstrari, testatur Plutarchus l. l. Erant ea Athenis ad portas Melitidas (vid. Pausan. Attic. c. 23. et incert. script. Vit. §. 10.), in loco, qui *Coele* vocabatur, ibique inscriptio in Thucydidis sive sepulcro sive Cenotaphio, quam supra posuimus.

---

*) Kruegerus Comm. Thuc. p. 248. ideo putat peculiari psephismate Thucydidem revocatum, quod ad Pisistratidas pertineret (vid. Marcellin. §. 18. et Schol. ad Thuc. 1, 20.), Pisistratidae autem a beneficio legis, qua exsules restituebantur, exclusi erant. Contra Goellerus disputat, Pisistrati et Miltiadis genus neque consanguinitate neque affinitate iunctum fuisse. Cf. Poppo Prol. Vol. I. p. 24. Sed ad Kruegeri sententiam retulerim etiam verba 6, 55 in. *ὅτι πρεσβύτατος ὢν Ἱππίας ἦρξεν, εἰδὼς μὲν καὶ ἀκοῇ ἀκριβέστερον ἄλλων ἐσχυρίζομαι.*

Digitized by Google

Fuerunt inter veteres criticos, qui ultimum librum non a Thucydide, sed alii a filia eius, alii a Xenophonte conscriptum dicerent, teste Marcellino §. 43., qui tamen eorum opiniones refellit. Et sane is liber, ut a Xenophontis dicendi genere alienus, ita Thucydide haud indignus est, oratione autem vel sola arguitur esse Thucydideus. Ita autem subinde factum videmus, non solum apud recentiores, sed etiam apud veteres, ut si quid minus quam cetera eiusdem Scriptoris virtutibus conspicuum esset, id ei abiudicaretur. De Thucydide libri octavi vero auctore uberius egit Krueger. in Comment. ad calcem Dionys. p. 253 sqq. Ceterum divisiones librorum Thucydideae historiae olim alias quoque fuisse, e quibusdam veterum Grammaticorum citationibus cognoscimus. Modo enim novem, modo tredecim libri fuisse perhibentur. Diodor. 12, 37. *Ὁ δὲ Θουκυδίδης ἔτη δύο πρὸς τοῖς εἴκοσι γέγραφεν ἐν βιβλίοις ὀκτώ, ὡς δέ τινες διαιροῦσιν ἐννέα.* Et Marcellin. §. 57. *Ἰστέον δὲ, ὅτι τὴν πραγματείαν αὐτοῦ οἱ μὲν κατέτεμον εἰς τρισκαίδεκα ἱστορίας, ἄλλοι δὲ ἄλλως. ὅμως δὲ ἡ πλείστη καὶ ἡ κοινὴ κεκράτηκε, τὸ μέχρι τῶν ὀκτὼ διηρῆσθαι τὴν πραγματείαν.* Unde apparet certe, non ipsum scriptorem quam hodie sequimur librorum divisionem instituisse, sed eam a Grammaticis, licet antiquis, esse introductam.

Quid praestiterit Thucydides in historia scribenda maxime apparet ex comparatione cum iis historiarum scriptoribus, qui aetatem eius antecesserunt. Erant isti quidem logographi, qui poeseos epicae, a qua profecta est apud Graecos historia, naturam ita retinebant, ut neque vera explorarent, et ineptissimas saepe fabulas narrarent. Vid. Creuzer. in Art. hist. et Dahlmann. l. l. Poppo Proleg. I. p. 13. Famam ac rumores vulgi temere sequebantur. Ne delectus quidem rerum maxime memorabilium, aptus ordo et artificiosa compositio aderat; separatim singula tractabant, singulorum populorum vel civitatum res secuti, nullo neque nexu rerum significato, neque tempore accurate definito, neque causis rerum gestarum explicatis. Solam spectabant audientium oblectationem. Vid. Thucyd. 1, 21. cf. c. 97. de Hellanico, qui logographorum similis videtur fuisse. Qui logographis successit Herodotus, magis quidem quam illi veritati consuluit, et in longinquis itineribus pleraque omnia, quae narrat, aut suis ipse oculis inspexit, aut ex ore hominum peritorum excepit; tamen fabulosis narratiunculis parum abstinet. Qui scriptor laude dignissimus quo minus ubique vera traderet, non obstitit voluntas, sed partim ingenium, partim tempora, de quibus narrabat. Erant ea quidem pleraque admodum remota, in quibus qui vera a falsis discernere volebat, ei opus erat subtili atque subacto iudicio animoque ab omni superstitione alieno. Qualis non erat Herodotus, qui pio animo non solum deos colebat, sed etiam ministris eorum ac sacerdotibus, oraculis, vaticiniis fidem habebat, et quaecumque praeter consuetum rerum ordinem atque hominum exspectationem evenissent, neglectis proximis causis, a coelestibus ipsis repetebat. Thucydidis mens philosophiae luce illustrata atque ab omni superstitione libera, quid verum in unaquaque re esset, pervestigare, quam inanem vel rumorum strepitum,

Digitized by Google

vel falsorum speciem sequi maluit. Quanto veritatis studio in rebus et exquirendis et iudicandis versatus sit, cum totum opus eius, tum maxime prooemium declarat. Vide imprimis 1, 22. Qua in re non solum ingenium et animi dotes eum adiuverunt, sed etiam temporum opportunitas. Primum enim multarum rerum gestarum testis oculatus erat. Nam cum bellum exardesceret, florente iam aetate erat, et ipsum bellum sibi scribendum sumebat; tum non in remote aliquo loco degebat, sed in iis ipsis regionibus, in quibus cum maxime certabatur, in Attica atque Thracia; neque multo tempore interiecto res consignavit, sed deinceps annotavit, quae bello finito, cum factorum causas et eventus rectius perspicere posset, in ordinem redigeret atque elaboraret. In exsilio autem non solum Atheniensium, sed etiam Lacedaemoniorum consuetudine libere ei uti licebat (cf. 5, 26 extr.), et partium studium, si quod erat, tanto facilius exuere, quod patriae amorem iniuria, quam passus erat, iniuriae memoriam beneficium civium et reditus temperaret.

Animi autem dotes eiusmodi erant, ut vera dicere et potuisse et voluisse putandus sit. Nam non solum veritatis amantissimus erat, sed etiam, quomodo errores hominum in rerum praeteritarum memoria nascerentur (vid. 1, 20. 21.), et qua ratione vera a falsis discernenda essent, optime intelligebat. Primus in historia iudicandi rationem exercuit, longe alienam illam quidem a temporibus istis. Nam cum ceteri scriptores Graeci antiquissimas res popularium suorum mirum in modum auxissent atque ornassent, Thucydides non dubitavit profiteri, Graecos olim a barbaris omnino nihil discrepasse, et bella illa, a poetis admodum decantata, minora sequentibus fuisse. Quod iudicium Dionys. Halic. p. 855 sq. non immerito improbasse videtur Kruegero Commentat. p. 245 sq., suspicanti gravius Thucydidis de bello Peloponnesiaco iudicium inde ortum esse, quod cum rebus eo gestis ipse interfuerit, tum easdem sibi perscribendas elegerit, ideoque sic considerarit collustraritque, ut minus, quam par esset, contueretur alia. At Thucydides non errat. Non enim comparat celebritatem et magnitudinem rerum bello Persico et Peloponnesiaco gestarum, sed de copiis Graecorum et diuturnitate discriminis in utroque bello disputat (vid. 1, 18.). Nam Atheniensium Lacedaemoniorumque opes, quae iam tum ceteris Graecis praestabant, postea sub Peloponnesiaci belli initium multo magis quam Persico bello floruisse recte existimat. (Vid. 1, 1.)

Ut autem φιλαλήθης erat Thucydides (cf. Marcellin. §. 26.), ita liberaliorem sensum ubique declarat. Oraculorum raro mentionem facit, et aliquoties non sine reprehensionis significatione. Vid. 1, 126., ubi oraculorum ambiguitatem notat; cf. 2, 54., ubi incertas esse oraculorum voces illustri exemplo demonstrat. Et 2, 17. ad verba oraculi τὸ Πελασγικὸν ἀργὸν ἄμεινον haec adnotavit: Ἐμοὶ δοκεῖ τὸ μαντεῖον τοὐναντίον ξυμβῆναι ἢ προσεδέχοντο· οὐ γὰρ διὰ τὴν παράνομον ἐνοίκησιν αἱ ξυμφοραὶ γενέσθαι τῇ πόλει, ἀλλὰ διὰ τὸν πόλεμον ἡ ἀνάγκη τῆς οἰκήσεως.

Temporum notandorum diligentissimus fuit. Res gestas anni

Digitized by Google

temporibus, aestate et hieme, annos Archontibus, Ephoris, Boeotarchis, Olympionicis in pancratio (non in stadio) distinxit. Olympiadum autem rationem, multo serius a Timaeo ad tempora notanda in historia usurpatam, nondum noverat. Quare antiquiorum aetatum res aut a Troicis, aut retro a fine belli Peloponnesiaci ut plurimum computat. Vid. 1, 12. bis 1, 13 bis.

De dictione Thucydidis et veterum multi, veluti Dionysius Halicarnassensis, Cicero, Quinctilianus egerunt, et ex recentioribus Gerh. Ioh. Vossius de hist. gr., Creuzerus in Art. hist. et in libro, quem de Herodoti et Thucydidis comparatione scripsit, praecipue autem Poppo Proleg. T. I., hunc locum pertractarunt. Et quod ad Dionysii iudicium pertinet, saepe iniustum et acerbum, praeter Poponem l. l. p. 49 sqq. et p. 86 sqq. consulendus Kruegerus ad Dionys. Historiographica. Uterque Thucydidem contra plerasque Dionysii reprehensiones defendit. Rectius atque haud scio an optime omnium veterum Cicero de Thucydidis elocutione iudicavit, de antiquiorum Atticorum dictione sic disserens in Bruto c. 7 extr.: „Quibus temporibus quod dicendi genus viguerit, ex Thucydidis scriptis, qui ipse tum fuit, intelligi maxime potest. *Grandes erant verbis, crebri sententiis, compressione rerum breves, et ob eam ipsam causam interdum subobscuri.*“ Idem de Orat. 2, 13.: „Thucydides omnes dicendi artificio mea sententia facile vicit, qui ita creber est rerum frequentia, ut verborum quoque numerum sententiarum numero consequatur: ita porro verbis aptus et pressus, ut nescias, utrum res oratione, an verba sententiis illustrentur.“ Et de orationibus a Thucydide intertextis idem Cicero in Orat. c. 9.: „Ipsae illae, inquit, conciones ita multas habent obscuras abditasque sententias vix ut intelligantur.“ Cf. *Bernhardy* in arte grammatica linguae graec. (wissenschaftliche Syntax) p. 19 seq., ubi grave ac severum iudicium de Scriptoris nostri ingenio et dicendi genere invenies. Vid. ibid. p. 453.

In genere dicendi Thucydidem varios aemulatum esse docent veteres Critici (vid. Marcellin. §. 35 sq. cf. Dionys. p. 929. ibique Krueg.); in dispositione quidem Homerum maxime, tum Pindari sublimitatem, nonnihil etiam Gorgiae Leontini artem, in collatione contrariorum atque in eo positam, ut verba verbis quasi demensa responderent, denique Prodici Cei accuratum verborum delectum. Ab Herodoto in genere dicendi mirum quantum discrepat. Comparat eos Cicero Orat. c. 12.: „Quo magis Herodotus Thucydidesque mirabiles; — alter enim sine ullis salebris quasi sedatus amnis fluit; alter incitatior fertur, et de bellicis rebus canit etiam quodammodo bellicum: primisque ab his, ut ait Theophrastus, historia commota est, ut auderet uberius, quam superiores, et ornatius dicere.“ Et Quinctil. I. O. X, 1. „Densus et brevis et semper instans sibi Thucydides: dulcis et candidus et fusus Herodotus: ille concitatis, hic remissis affectibus melior: ille concionibus, hic sermonibus: ille vi, hic voluptate.“ Breviloquentia maxime est conspicua in concionibus, aut ubicumque deliberationes et consilia hominum exponit.

Digitized by Google

Nec potest negari, illo brevitatis studio non raro orationem gravissimi ac diligentissimi scriptoris factam esse obscuriorem. Ubique structuram variat, ut vel concinnitatem membrorum tollere non dubitet, nec raro abruptius loquatur. Grandius sublimiusque sectatur genus dicendi, quod nonnumquam vel poeticum dixeris. Vid. 6, 18. Idem nonnumquam novorum verborum aut insolentiorum significationum inventor putatur. Cf. 6, 34. At vero cum digerendarum rerum ratione, tum accuratissima rerum gestarum expositione, eventorumve ac locorum proeliorumque descriptione tam clarus est atque perspicuus, ut in his partibus non facile a quoquam perspicuitate superetur. Testatur Plutarch. de gloria Athen. p. 347. *Ὁ γοῦν Θουκυδίδης ἀεὶ τῷ λόγῳ πρὸς ταύτην ἁμιλλᾶται τὴν ἐνάργειαν, οἷον θεατὴν ποιῆσαι τὸν ἀκροατήν, καὶ τὰ γινόμενα περὶ τοὺς ὁρῶντας ἐκπληκτικὰ καὶ ταρακτικὰ πάθη τοῖς ἀναγιγνώσκουσιν ἐνεργάσασθαι λιχνευόμενος. Ὁ γὰρ τὴν ῥαχίαν αὐτῆς τῆς Πύλου παρατάττων τοὺς Ἀθηναίους Δημοσθένης* (Thuc. 4, 9), *καὶ ὁ τὸν κυβερνήτην ἐπισπέρχων Βρασίδας ἐξοκέλλειν* (Thuc. 4, 11 sq.), *καὶ χωρῶν ἐπὶ τὴν βάθραν, καὶ τραυματιζόμενος καὶ λειποψυχῶν καὶ ἀποκλίνων εἰς τὴν παρεξειρεσίαν· καὶ οἱ πεζομαχοῦντες μὲν ἐκ θαλάττης Λακεδαιμόνιοι, ναυμαχοῦντες δὲ ἀπὸ γῆς Ἀθηναῖοι· καὶ πάλιν ὁ ἐν τοῖς Σικελικοῖς ἐκ τῆς γῆς πεζὸς ἀμφοτέρων, ἰσορρόπου τῆς ναυμαχίας καθεστηκυίας·* (Thuc. 7, 71) *ἄλαστον ἀγῶνα καὶ σύνταξιν τῆς γνώμης ἔχων διὰ τὰς συντάξεις, ὡς συνεχὲς τῆς ἁμίλλης καὶ τοῖς σώμασι αὐτοῖς, ἴσα τῇ δόξῃ περιδεῶς συμπνέων τῇ διαθέσει καὶ τῇ διατυπώσει τῶν γινομένων χραφικῆς ἐναργείας.* Ceterum in moribus exprimendis mirabilis sane est (vid. Thuc. 1, 70. 84), et sententiis, quae ad mores pertinent, excellit.

Thucydidi amatores defuisse affirmat Cicero in Brut. c. 17. Contra non paucos imperite eum secutos esse testatur idem in Orat. c. 9. Cf. Lucian. de hist. conscrib. §. 29 sqq. Demosthenes, qui Thucydidem octies sua manu descripsisse fertur, adeo ut eius libros paene ad verbum memoriter posset recitare (vid. Lucian. *πρὸς ἀπαιδ.* T. III. p. 102.), sententiarum potius vim et gravitatem, quam sublime et concisum dicendi genus ex Thucydidis lectione videtur petiisse. Scilicet nimia Thucydideae orationis brevitas et obscuritas non conveniebat publico oratori. Vid. Wolf. Proleg. in Demosth. Leptin. p. LI. Quamquam Dionys. Halic. de Thucyd. iud. c. 53 sq. disputat, Demosthenem ad Thucydidis exemplum saepe a trita loquendi ratione deflexisse. Ceterum ipse Dionysius, licet acerrimus Thucydidis adversarius et insulsus saepe iudex, et Dio Cassius et Arrianus et Appianus inter Thucydidis imitatores nominandi sunt; ex Latinis autem Sallustius atque Tacitus. Vid. Poppo l. l. p. 355 sqq. Plutarchus quidem Thucydidem ante oculos habuit, sed in rebus magis, quam in elocutione, quae plane diversa est. Ex deperditis autem scriptoribus Syracusium Philistum Cicero de orat. 2, 13. perhibet Thucydidem maxime imitatum esse. Cf. Idem in Bruto c. 17. Quinctilian. X, 1, 74.

Sed quoniam Thucydides a gerendis rebus ad easdem scribendas

Digitized by Google

se contulit, (quare ante alios historiae scriptores nomine συγγραφεως insignitur) historiamque in usum hominum politicorum composuit, non solum oratoribus, sed etiam regibus et principibus gratissimus fuit. Nam Alphonsus V., Aragoniae rex, sua ipse manu plus semel Thucydidis libros dicitur descripsisse; et Carolus V., Germanorum Imperator, ubique Claudii Seysselii Francogallicam interpretationem Thucydidis secum ducebat (cf. Bredov. l. l. p. 12.), pariter atque Homeri poemata Alexander ille, rex Macedoniae. Et quicumque non reformidat in legendo cogitandi laborem, qui amat historiam gravem et veram, fabularum illecebris vacuam, raro degressionibus, nec nisi necessariis, interruptam, brevitate summa conspicuam, gravissimis sententiis repletam, neque intellectu facilem, nec cognitu iniucundam inutilemque: ei Thucydides vehementer placebit. „*Quem velim*, inquit Casaubonus, *legat studiosa iuventus assidue. Credite mihi, adolescentes φιλομαθεῖς, sive eloquentiam quaeritis, sive scientiam civilem, sive historiae cognitionem, non potestis in alio auctore operam melius collocare.*“

Thucydidis libros abditos, cum supprimere potuisset, in lucem protulisse Xenophontem auctor est Diogen. Laert. in Vita Xenophontis. Eosdem iam Plutarchi aetate tum librariorum erratis, tum emendatorum audacia, vitia traxisse, indicia esse monet Wesseling. ad Diodor. T. V. p. 550. Argent. Commentatores mature nactus est propter multos difficiles et obscuros locos. Memoratur a Suida Eusgoras Lindius, qui inter alia scripserit *τῶν παρὰ Θουκυδίδῃ ζητουμένων κατὰ λέξιν*. In Scholiis commentatores commemorantur nescio qui Sabinus, Antyllus, Aesculapius (*Ἀσκλήπιος*) et Phoebammo. Ex quorum interpretationibus fragmenta tantum supersunt, quae cum pro diverso diversorum lectorum iudicio excerpta et quorundam Thucydidis exemplarium margini adscripta essent, tandem a quopiam ex illis collecta et variis tum ipsius tum aliorum aucta additamentis fuerunt. Inde intelligitur, qui fieri possit, ut alter alterius expositionem reprehendat. Re igitur vera non habemus unum Scholiastam, sed plurium interpretationum et notationum veterum Criticorum et interpretum collectionem, levioribus subinde ac futilibus posteriorum Grammaticorum vel lectorum expositionibus vel notulis adauctam. Atque ut diversa sunt aetate auctoribusque, ita diversum singulorum est pretium. Nonnulla pervetusta sunt, eaque utilia ad illustrandos locos obscuriores; multa inepta, multa a Thucydidis mente omnino aberrant. Saepe difficilibus et obscuris locis nihil lucis afferunt, lectoremque destituunt.

Restat, ut codicum recensum subiiciamus, et praestantiores Thucydidis editiones enumeremus. Cf. Poppo Thucyd. T. II. 1. p. 28 sqq.

Digitized by Google

Sigla apud Popp. et nostra ed.	ap. Bekk.	
Cass. (Casselanus)	H.	bombycinus scriptus a. 1252.
Aug. (Augustanus)	F.	membran. saeculo duodecimo antiquior.
Cl. (Clarendonianus)	N.	
Ven. (Venetus)		qui tantum usque ad lib. I. cap. 89. collatus est.
Par. A. (Parisiensis)	a.	qui finitur primi libri c. 40.
— C. — —	c.	
— F. — —	f.	
— G. vel Reg.	g.	apud Dukerum Regius appellatur.
— H. — —	h.	
Pal. (Palatinus)	E.	membr. forma max. Bekk. comparavit libros tertium et sextum, Poppo reliquos conferendos curavit.
It. (Italus)	A.	membr. forma max., qui cum ex Italia superiore Parisiensi bibliothecae illatus esset, anno 1815 Austriacis redditus ubi nunc lateat ignotum. Bekk. totum excussit 1812.
Vat. (Vaticanus)	B.	membr. forma paullo minore, scriptura compendiis referta, collatus a Bekk.
Marc. (Marcianus)	D.	Bessarioneus, bomb. f. max. Bekk. librum VII. tantum comparavit.
cod. Bas. (Basiliensis) s. Camerarii.	G.	
Gr. (Graevianus) Lugd. (Lugdunensis)	K.	chart. apud Popp. accessit.
Par. I. (Parisienses)	i.	
— D. — —	d.	
— B. — —	b.	
— E. — —	e.	
— K. — —	k.	
Laur. — —	C.	membr. f. max. Bekk. contulit lib. II. et primi capita 15—146. octavi 1—31.
Vind. (Vindobonensis)	I.	
Mosq. (Mosquensis)	Q.	
Ar. (Arundelianus)	L.	
Bar. (Baroccianus)	M.	qui conciones tantum habet, nec ullius est auctoritatis.
m. et b. (Monacensis et Bavaricus)		

Digitized by Google

Sigla apud Popp. et in nostra ed. ap. Bekk.

Chr. (Collegii Corporis Christi Oxon.) O.

Dan. (Danicus s. Hafniensis) P.

Ex his praestantissimi sunt Cass. Aug. Cl. Pal. It. Vat. Par. C. F. G. H.; mediocres Bas. Graev. Marc. Laur. Lugd. Par. I. D. Vind.; pessimi Ar. Chr. Dan. m. b. Bar. Editionum princeps est *Aldina*, Venet. 1502 fol. Sequebatur *Florentina* ap. Iuntam 1506 et 1526 fol. cum Scholiis; deinde *Basileensis* studio *Ioach. Camerarii*, cum Scholiis, 1540 fol.

Qui primus de Thucydidis libris et Graecis in eos Scholiis castigandis bene meruit, *Henricus Stephanus*, duas editiones parayit, alteram a. 1564, alteram emendatiorem a. 1588 fol., quam et *Aemil. Portus* Francofurti apud Wechel. 1594 fol., et *Ioh. Hudsonus*, additis variis lectionibus priorum Edd. et Mss. (Ar. Chr. Cl. Gr.) ab ipso collatorum, Oxoniae 1696 fol. repetiit. Post eum editionem Thucydidis parabat *Iosephus Wassius*, quam curavit postea *Car. Andreas Dukerus* cum annott. integr. Henr. Stephani, Hudsoni et Wassii, quibus adiecit suas, post Stephanum praestantissimas animadversiones, et codd. Reg. Dan. Cass. et Basil. varias lectiones, Amstel. 1731 fol. Haec Dukeriana editio repetita est Glasguae 1758 octo voll. 8. et Biponti 1788 et 1789. sex voll. 8. Has excepit *Alteri* Editio, Vindobonae 1785. II. Tom. 8., in qua Cod. Vind. variantes lectiones adscriptae sunt. Superiorum editionum dotes plerasque, licet minus commode dispositas, continet Editio *Lipsiensis* a. 1790 et 1804 II. Tom. (forma quadrata). Eam *Gottleberus* inchoaverat, *Bauerus* post eius mortem volumen prius edidit, et annotationes in posteriores libros reliquit, quas *Beckius* in volumine secundo excudendas curavit cum cetero apparatu, qui maximam partem criticus est. Ex tribus editoribus longe plurimum debet haec editio Bauero, quamquam et eius cura magis in interpretando quam in emendando Scriptore versata est. Quare textum inde a Stephano vulgatum refert, perpaucis locis, maxime libro primo, a Gottlebero mutatum, raro emendatum, pravis saepe distinctionibus et soloecismis mendosum. Accessit tamen codd. Aug. et Mosq. lectionis discrepantia.

Nostro saeculo plures Thucydidi operam navarunt. Primum prodiit Vindobonae 1805. X voll. 8. *Neophyti Ducae* editio, cum annotationibus exegeticis Graeco sermone conscriptis ad interpretationem hodiernam Graecorum lingua scriptam. Secuta est *Gailii* editio, Paris. 1807. X voll. 8., collationem codicum Parisinorum exhibens cum textu Bauerianae editionis et interpretatione Aem. Porti. Novam Thucydidis librorum recensionem deinceps instituerunt tres ex sequioribus editoribus, quorum editionum titulos apponere placet: *Thucydidis de bello Peloponnesiaco libri octo. Ad optimorum codd. fidem, adhibitis doctorum virorum observationibus, recen-*

*

Digitized by Google

suit, summariis et notis illustravit, indicesque rerum et verborum adiecit Christoph. Frid. Ferd. Haackius, Gymn. Stendal. Rect. Lipsiae 1820. II. voll. 8.

Thucydidis de bello Peloponnesiaco libri octo ex recensione Immanuelis Bekkeri. Accedunt Scholia Graeca et Dukeri Wassiique annotationes. Berolini 1821. III. voll. 8.

Thucydidis de bello Peloponnesiaco libri octo. De arte huius scriptoris historica exposuit; eius vitas a veteribus Grammaticis conscriptas addidit; codicum rationem atque auctoritatem examinavit; Graeca ex iis emendavit; scripturae diversitates omnes, commentarios rerum geographicarum, Scholia graeca et notas tum Dukeri omnes atque aliorum selectas tum suas; denique indices rerum et verborum locupletissimos subiecit Ernestus Frid. Poppo Gubenensis. Lipsiae 1821 sqq.

Bekkeri etiam altera editio exstat, nitidissima, quae Oxonii 1824, 8. uno volumine prodiit, et sola Graeca cum Marcellini et incerti scriptoris Vitis Thucydidis et summaria a me conscripta in margine exhibet.

Recensionem Bekkerianam secuti sunt *Lud. Dindorfius* Lips. 1824. 8. (quae editio praeter Graeca in sex ultimis paginis parvas aliquot annotationes habet) et *Franciscus Goellerus*, cuius editio prodiit Lipsiae 1826. II. voll. 8. cum commentariis ex plurimorum interpretum libris contextis.

Digitized by Google

ARGVMENTVM PROOEMII ET LIBRI I.

Belli Peloponnesiaci magnitudinem omnes priores motus exsuperantem persequitur, causis allatis, cur Graecia antiquis temporibus, quatenus ea cognosci liceat, imbecilla fuerit, c. 1—11. Post bellum Troianum multae in civitatibus singulis seditiones exstiterunt, unde novae civitates ortae, veluti Boeotorum, Doriensium in Peloponneso, Ionum in Asia, Peloponnesiorum in Italia et Sicilia, c. 12. Auctis opibus tyrannides ortae, et rei navali maiorem operam dederunt prae ceteris Corinthii, deinde etiam Iones, Polycrates et Phocaeenses, Siculi tyranni cum Corcyraeis, et paullo ante Medica Atheniense, c. 13—14. Classibus Graecorum insulae subiectae, terra nonnisi proximi lacessiti, nec umquam in partes discessum, nisi in bello inter Chalcidenses et Eretrienses, c. 15. Cyrus Iones, Darius etiam insulas subegit, c. 16. Tyrannis ope Lacedaemoniorum eiectis, orta sunt bella cum Persis, quibus communi opera propulsis, inter ipsos Graeciae principes, Lacedaemonios et Athenienses, aut etiam cum sociis eorum deficientibus signa collata, c. 17—19. De vulgi fastidio res gestas explorandi ac cognoscendi, ut difficile sit verum invenire; sed tamen re ipsa comprobari, bellum Peloponnesiacum omnibus praecedentibus esse maius, c. 20—21. De ratione et consilio, quibus Scriptor in opere suo usus sit, c. 22. Belli diuturni atrocitas ac varia portenta; initium autem a sublatis induciis, post captam Euboeam factis, c. 23.

Rupti foederis causae explicantur, c. 24—125. Primum bellum inter Corinthios et Corcyraeos, c. 24—55, in quo cum Athenienses Corcyraeis opem tulissent, Corinthiorum in eos odium exarsit. Inde ortum bellum Potidaeaticum, c. 56—66, et Corinthiorum conatus instigandi Lacedaemonios ceterosque socios in Atheniense, c. 67—71, quibus frustra obnituntur Atheniensium legati, c. 72—78, et ipse Lacedaemoniorum rex, Archidamus, c. 79—85. Nam Sthenelaidas, unus ex Ephoris, brevi admonitione suadet bellum contra Athenienses, tamquam iniuriam inferentes; eoque auctore Lacedaemonii censent, foedus ab Atheniensibus ruptum videri, idque decretum sociis declarant, c. 86—88. Ad quam sententiam ferendam cum maxime eos moverit timor admodum crescentis potentiae Atheniensium, Thucydides uberius explicat per digressionem, quomodo rerum potiti fuerint Athenienses inde a bello Persico,

Digitized by Google

Cap. 89 — 117. Et primum quidem enarrat Athenarum et Piraeei munitionem a Themistocle institutam, c. 90 — 93; deinde, quomodo a Lacedaemoniis ad Athenienses transierit imperium belli contra Persas gerendi, c. 94 — 96; tum res gestas ab Atheniensibus et quomodo imperium exercuerint in socios exponit, c. 97 — 113, qua in digressione subinde suspiciones hinc inde motas inter Athenienses atque Lacedaemonios commemorat, veluti in bello Ithomaeo, c. 101 — 103., in Doriensi, c. 107 — 108., in Megarensi, c. 114.; denique ipsum foedus inter Lacedaemonios et Athenienses pactum in triginta annos, c. 115. Sequitur bellum Samium, duce Pericle, c. 115 — 117. — Dehinc redit ad expositas supra causas propiores belli, enarrans, quid praeterea Lacedaemonii eorumque socii ad animos suos in capto consilio firmandos fecerint, c. 118 — 125. Antequam bellum erumperet, missae ultro citroque legationes, primum Lacedaemoniorum Athenienses de piaculo in Minervam commisso accusantium, quo loco breviter exponit de Cylone, c. 126, et de Lacedaemoniorum consilio, quo ea criminati fuerint, c. 127; deinde Atheniensium, qui duplex piaculum Lacedaemoniis exprobrabant, alterum de Helotibus ex templo Neptuni Taenarii vi depulsis et necatis, alterum de Pausania, ex templo Chalcioeci elato, contractum: quo loco et proditio illius viri, et Lacedaemoniorum in ea ulciscenda severitas copiosius explicatur, c. 128 — 135. Ob argumenti similitudinem oratio transit ad Themistoclem, quem Lacedaemonii eodem tempore, quo Pausaniae proditionem cognoverant, eiusdem criminis apud Athenienses accusarunt, c. 135 — 138. Denique postulationes Lacedaemoniorum postremae exponuntur et quae Pericle auctore Athenienses responderint, c. 139 — 146.

Digitized by Google

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΞΥΓΓΡΑΦΗΣ Α.

Θουκυδίδης Ἀθηναῖος ξυνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων, ὡς ἐπολέμησαν πρὸς ἀλλήλους, ἀρξάμενος εὐθὺς καθισταμένου καὶ ἐλπίσας μέγαν τε ἔσεσθαι καὶ ἀξιολογώτατον τῶν προγεγενημένων, τεκμαιρόμενος ὅτι ἀκμάζοντές τε ἦσαν ἐς αὐτὸν ἀμφότεροι παρασκευῇ τῇ πάσῃ, καὶ τὸ ἄλλο Ἑλληνικὸν ὁρῶν ξυνιστάμενον πρὸς ἑκατέρους, τὸ μὲν εὐθύς, τὸ δὲ καὶ διανοούμενον. κίνησις γὰρ αὕτη μεγίστη δὴ τοῖς Ἕλλησιν ἐγένετο καὶ μέρει τινὶ τῶν βαρβάρων, ὡς δὲ εἰπεῖν, καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἀνθρώπων. τὰ γὰρ πρὸ αὐτῶν καὶ τὰ ἔτι παλαιότερα σαφῶς μὲν εὑρεῖν διὰ χρόνου πλῆθος ἀδύνατα ἦν· ἐκ δὲ τεκμηρίων ὧν ἐπὶ μακρότατον σκοποῦντι μοι πιστεῦσαι ξυμβαίνει, οὐ μεγάλα νομίζω γενέσθαι, οὔτε κατὰ τοὺς πολέμους οὔτε ἐς τὰ ἄλλα.

2. Φαίνεται γὰρ ἡ νῦν Ἑλλὰς καλουμένη οὐ πάλαι βεβαίως οἰκουμένη, ἀλλὰ μεταναστάσεις τε οὖσαι τὰ πρότερα, καὶ ῥᾳδίως ἕκαστοι τὴν ἑαυτῶν ἀπολείποντες, βιαζόμενοι ὑπό τινων ἀεὶ πλειόνων. τῆς γὰρ ἐμπορίας οὐκ οὔσης, οὐδ' ἐπιμιγνύντες ἀδεῶς ἀλλήλοις, οὔτε κατὰ γῆν οὔτε διὰ θαλάσσης, νεμόμενοί τε τὰ αὑτῶν ἕκαστοι ὅσον ἀποζῆν, καὶ περιουσίαν χρημάτων οὐκ ἔχοντες, οὐδὲ γῆν φυτεύοντες, ἄδηλον ὂν ὁπότε τις ἐπελθὼν, καὶ ἀτειχίστων ἁμα ὄντων, ἄλλος ἀφαιρήσεται, τῆς τε καθ' ἡμέραν ἀναγκαίου τροφῆς πανταχοῦ ἂν ἡγούμενοι ἐπικρατεῖν, οὐ χαλεπῶς ἀπανίσταντο, καὶ δι' αὐτὸ οὔτε μεγέθει πόλεων ἴσχυον οὔτε τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ. μάλιστα δὲ τῆς γῆς ἡ ἀρίστη ἀεὶ τὰς μεταβολὰς τῶν οἰκητόρων εἶχεν, ἥ τε νῦν Θεσσαλία καλουμένη καὶ Βοιωτία Πελοποννήσου τε τὰ πολλὰ, πλὴν Ἀρκαδίας, τῆς τε ἄλλης ὅσα ἦν κράτιστα. διὰ

1. ἀκμάζοντες ἦσαν ἐς αὐτόν, i. e. summo ad bellum gerendum vigore erant. Sic 2, 8. ἐῤῥωντο ἐς τὸν πόλεμον. 7, 7 extr. ἐς τἆλλα πολὺ ἐπέῤῥωντο.

ἐκ δὲ τεκμηρίων ὧν — Ad ὧν licet repetere praepositionem ἐξ, ut παρά, 128. παρὰ πόλεσιν αἷς ἂν ἀμφότεροι ξυμβῶσιν, qui locus nostro simillimus est. Alii ὧν referunt ad σκοποῦντι, et pro ᾱ accipiunt. Quae ratio non deterior est.

2. ἀλλὰ μετανασταστάσεις τε οὖσαι, int. φαίνονται ex superioribus.

Digitized by Google

γὰρ ἀρετὴν γῆς αἵ τε δυνάμεις τισὶ μείζους ἐγγιγνόμεναι στάσεις ἐνεποίουν, ἐξ ὧν ἐφθείροντο, καὶ ἅμα ὑπὸ ἀλλοφύλων μᾶλλον ἐπεβουλεύοντο. τὴν γοῦν Ἀττικὴν ἐκ τοῦ ἐπὶ πλεῖστον διὰ τὸ λεπτόγεων ἀστασίαστον οὖσαν ἄνθρωποι ὤκουν οἱ αὐτοὶ ἀεί. καὶ παράδειγμα τόδε τοῦ λόγου οὐκ ἐλάχιστόν ἐστι, διὰ τὰς μετοικίας ἐς τὰ ἄλλα μὴ ὁμοίως αὐξηθῆναι· ἐκ γὰρ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος οἱ πολέμῳ ἢ στάσει ἐκπίπτοντες, παρ' Ἀθηναίους οἱ δυνατώτατοι, ὡς βέβαιον ὄν, ἀνεχώρουν· καὶ πολῖται γιγνόμενοι, εὐθὺς ἀπὸ παλαιοῦ μείζω ἔτι ἐποίησαν πλήθει ἀνθρώπων τὴν πόλιν· ὥστε καὶ ἐς Ἰωνίαν ὕστερον, ὡς οὐκ ἱκανῆς οὔσης τῆς Ἀττικῆς, ἀποικίας ἐξέπεμψαν.

3. Δηλοῖ δέ μοι καὶ τόδε τῶν παλαιῶν ἀσθένειαν οὐχ ἥκιστα· πρὸ γὰρ τῶν Τρωϊκῶν οὐδὲν φαίνεται πρότερον κοινῇ ἐργασαμένη ἡ Ἑλλάς. δοκεῖ δέ μοι, οὐδὲ τοὔνομα τοῦτο ξύμπασά πω εἶχεν, ἀλλὰ τὰ μὲν πρὸ Ἕλληνος τοῦ Δευκαλίωνος καὶ πάνυ οὐδὲ εἶναι ἡ ἐπίκλησις αὕτη, κατὰ ἔθνη δὲ ἄλλα τε καὶ τὸ Πελασγικὸν ἐπὶ πλεῖστον ἀφ' ἑαυτῶν τὴν ἐπωνυμίαν παρέχεσθαι· Ἕλληνος δὲ καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ ἐν τῇ Φθιώτιδι ἰσχυσάντων, καὶ ἐπαγομένων αὐτοὺς ἐπ' ὠφελείᾳ ἐς τὰς ἄλλας πόλεις, καθ' ἑκάστους μὲν ἤδη τῇ ὁμιλίᾳ μᾶλλον καλεῖσθαι Ἕλληνας. οὐ μέντοι πολλοῦ γε χρόνου ἠδύνατο καὶ ἅπασιν ἐκνικῆσαι. τεκμηριοῖ δὲ μάλιστα Ὅμηρος. πολλῷ γὰρ ὕστερον ἔτι καὶ τῶν Τρωϊκῶν γενόμενος, οὐδαμοῦ τοὺς ξύμπαντας ὠνόμασεν, οὐδ' ἄλλους ἢ τοὺς μετ' Ἀχιλλέως ἐκ τῆς Φθιώτιδος, οἵπερ καὶ πρῶτοι Ἕλληνες ἦσαν· Δαναοὺς δὲ ἐν τοῖς ἔπεσι καὶ Ἀργείους καὶ Ἀχαιοὺς ἀνακαλεῖ. οὐ μὴν οὐδὲ βαρβάρους εἴρηκε, διὰ τὸ μηδὲ Ἕλληνάς πω, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἀντίπαλον ἐς ἓν ὄνομα ἀποκεκρίσθαι. οἱ δ' οὖν ὡς ἕκαστοι Ἕλληνες κατὰ πόλεις τε, ὅσοι ἀλλήλων ξυνίεσαν, καὶ ξύμπαντες ὕστερον κληθέντες, οὐδὲν πρὸ τῶν Τρωϊκῶν δι' ἀσθένειαν καὶ ἀμιξίαν ἀλλήλων ἀθρόοι ἔπραξαν. ἀλλὰ καὶ ταύτην τὴν στρατείαν θαλάσσῃ ἤδη πλείω χρώμενοι ξυνῆλθον.

ἐκ τοῦ ἐπὶ πλεῖστον — οὖσαν. Vide de hac duarum locutionum confusione ad 4, 63.

διὰ τὰς μετοικίας — αὐξηθῆναι. Haec verba nihil nisi explicationem praecedentis *τοῦ λόγου* continent, i. e. eius ipsius rei, quae demonstratur argumentisque adstruitur. Ipsa enim Scriptoris argumentatio incipit demum a verbis sequentibus: *ἐκ γὰρ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος*, quae verba pertinent ad *παράδειγμα τόδε*. Ita cap. 3. *Δηλοῖ δέ μοι καὶ τόδε τῶν παλαιῶν ἀσθένειαν οὐχ ἥκιστα· πρὸ γὰρ τῶν Τρωϊκῶν κ. τ. λ.* Nostrum locum sic accipe: „Quod dixi, propter migrationes in ceteras terras non aeque atque Atticam auctas esse ceteras Graeciae regiones (hoc enim subiectum ex proxime sequentibus *τῆς ἄλλης Ἑλλάδος* intelligendum), eius rei documentum non minimum est, quod Attica, cum advenas ex reliqua Graecia multos recepisset, iam antiquitus adeo incolis repleta est, ut mox capere eos non posse videretur."

ἀνεχώρουν, v. c. Heraclidae, de quibus vid. Manso Spart. I. p. 44; Melanthus Messenius (Conon narrat. 39.), Gephyraei, teste Herodoto 5, 57., Iones ab Achaeis ex Peloponneso pulsi.

3. *καὶ ἐπαγομένων αὐτούς*, i. e. *τοὺς Ἕλληνος παῖδας*. Ergo subiectum ad *ἐπαγομένων* subaudiendum *ἄλλων τινῶν ἀνθρώπων*. Vid. ad 8, 44.

Digitized by Google

4. *Μίνως γὰρ παλαίτατος ὧν ἀκοῇ ἴσμεν ναυτικὸν ἐκτήσατο, καὶ τῆς νῦν Ἑλληνικῆς θαλάσσης ἐπὶ πλεῖστον ἐκράτησε· καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων ἦρξέ τε, καὶ οἰκιστὴς πρῶτος τῶν πλείστων ἐγένετο, Κᾶρας ἐξελάσας, καὶ τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας ἡγεμόνας ἐγκαταστήσας. τό,τε λῃστικὸν, ὡς εἰκὸς, καθῄρει ἐκ τῆς θαλάσσης, ἐφόσον ἠδύνατο, τοῦ τὰς προσόδους μᾶλλον ἰέναι αὐτῷ.*

5. *Οἱ γὰρ Ἕλληνες τὸ πάλαι καὶ τῶν βαρβάρων οἵ τε ἐν τῇ ἠπείρῳ παραθαλάσσιοι καὶ ὅσοι νήσους εἶχον, ἐπειδὴ ἤρξαντο μᾶλλον περαιοῦσθαι ναυσὶν ἐπ' ἀλλήλους, ἐτράποντο πρὸς λῃστείαν, ἡγουμένων ἀνδρῶν οὐ τῶν ἀδυνατωτάτων, κέρδους τοῦ σφετέρου αὐτῶν ἕνεκα καὶ τοῖς ἀσθενέσι τροφῆς· καὶ προσπίπτοντες πόλεσιν ἀτειχίστοις καὶ κατὰ κώμας οἰκουμέναις, ἥρπαζον, καὶ τὸν πλεῖστον τοῦ βίου ἐντεῦθεν ἐποιοῦντο, οὐκ ἔχοντός πω αἰσχύνην τούτου τοῦ ἔργου, φέροντος δέ τι καὶ δόξης μᾶλλον· δηλοῦσι δὲ τῶν τε ἠπειρωτῶν τινες ἔτι καὶ νῦν, οἷς κόσμος καλῶς τοῦτο δρᾶν, καὶ οἱ παλαιοὶ τῶν ποιητῶν, τὰς πύστεις τῶν καταπλεόντων πανταχοῦ ὁμοίως ἐρωτῶντες, εἰ λῃσταί εἰσιν, ὡς οὔτε ὧν πυνθάνονται ἀπαξιούντων τὸ ἔργον, οἷς τ' ἐπιμελὲς εἴη εἰδέναι, οὐκ ὀνειδιζόντων. ἐληΐζοντο δὲ καὶ κατ' ἤπειρον ἀλλήλους. καὶ μέχρι τοῦδε πολλὰ τῆς Ἑλλάδος τῷ παλαιῷ τρόπῳ νέμεται, περί τε Λοκροὺς τοὺς Ὀζόλας καὶ Αἰτωλοὺς καὶ Ἀκαρνᾶνας καὶ τὴν ταύτῃ ἤπειρον. τό,τε διδηροφορεῖσθαι τούτοις τοῖς ἠπειρώταις ἀπὸ τῆς παλαιᾶς λῃστείας ἐμμεμένηκε.*

6. *Πᾶσα γὰρ ἡ Ἑλλὰς ἐσιδηροφόρει διὰ τὰς ἀφράκτους τε οἰκήσεις καὶ οὐκ ἀσφαλεῖς παρ' ἀλλήλους ἐφόδους, καὶ ξυνήθη τὴν δίαιταν μεθ' ὅπλων ἐποιήσαντο, ὥςπερ οἱ βάρβαροι. σημεῖον δ' ἐστὶ ταῦτα τῆς Ἑλλάδος ἔτι οὕτω νεμόμενα τῶν ποτὲ καὶ ἐς πάντας ὁμοίων διαιτημάτων. ἐν τοῖς πρῶτοι δὲ Ἀθηναῖοι τόν τε σίδηρον κατέθεντο, καὶ ἀνειμένῃ τῇ διαίτῃ ἐς τὸ τρυφερώτερον μετέστησαν. καὶ οἱ πρεσβύτεροι αὐτοῖς τῶν εὐδαιμόνων, διὰ τὸ ἁβροδίαιτον, οὐ πολὺς χρόνος ἐπειδὴ χιτῶνάς τε λινοῦς ἐπαύσαντο φοροῦντες καὶ χρυσῶν τεττίγων ἐνέρσει κρωβύλον ἀναδούμενοι τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τριχῶν. ἀφ' οὗ καὶ Ἰώνων τοὺς πρεσβυτέρους κατὰ τὸ ξυγγενὲς ἐπὶ πολὺ αὖτη ἡ σκευὴ κατέσχε. μετρίᾳ δ' αὖ ἐσθῆτι καὶ ἐς*

5. *τοῖς ἀσθενέσι τροφῆς.* Brevius sic dixit pro *ἕνεκα τροφῆς τῆς τῶν ἀσθενέων.* Vid. Valck. ad Herodot. 8, 51. *Οἱ ἀσθενεῖς* opponuntur *τοῖς δυνατοῖς.*

τὰς πύστεις — ἐρωτῶντες, i. e. *interrogare facientes.* Nam non ipsi poetae interrogant, sed ii, quos loquentes fingunt. Ceterum *τὰς πύστεις ἐρωτᾶν* dictum est, ut *ἐρώτησιν ἐρωτᾶν* et similia.

6. *ἐν τοῖς πρῶτοι δὲ Ἀθ.* *Omnium autem primi Athenienses.* Vid. Hermann. ad Viger. p. 787. Thucyd. 3, 17. *ἐν τοῖς πλεῖσται δὴ νῆες ἅμ' αὐτοῖς ἐνεργοὶ κάλλει ἐγένοντο*, i. e. *quam plurimae.* 7, 24. *μέγιστον δὲ καὶ ἐν τοῖς πρῶτον ἐκάκωσε τὸ στράτευμα τὸ τῶν Ἀθηναίων ἡ τοῦ Πλημμυρίου λῆψις.* cf. 3, 81 extr. 7, 19 et 27.

μετρίᾳ δ' αὖ ἐσθῆτι. Mediocris vestitus videtur esse ab opulentorum splendore ac deliciis alienus et remotus, divitibus pauperibusque sine discrimine communis. Id significant verba *ἐς τὰ ἄλλα, in ceteris, quod ad*

Digitized by Google

τὸν νῦν τρόπον πρῶτοι Λακεδαιμόνιοι ἐχρήσαντο, καὶ ἐς τὰ ἄλλα πρὸς τοὺς πολλοὺς οἱ τὰ μείζω κεκτημένοι ἰσοδίαιτοι μάλιστα κατέστησαν. ἐγυμνώθησάν τε πρῶτοι, καὶ ἐς τὸ φανερὸν ἀποδύντες λίπα μετὰ τοῦ γυμνάζεσθαι ἠλείψαντο. τὸ δὲ πάλαι καὶ ἐν τῷ Ὀλυμπιακῷ ἀγῶνι διαζώματα ἔχοντες περὶ τὰ αἰδοῖα οἱ ἀθληταὶ ἠγωνίζοντο· καὶ οὐ πολλὰ ἔτη ἐπειδὴ πέπαυται. ἔτι δὲ καὶ ἐν τοῖς βαρβάροις ἔστιν οἷς νῦν, καὶ μάλιστα τοῖς Ἀσιανοῖς, πυγμῆς καὶ πάλης ἆθλα τίθεται, καὶ διεζωσμένοι τοῦτο δρῶσι. πολλὰ δ' ἂν καὶ ἄλλα τις ἀποδείξειε τὸ παλαιὸν Ἑλληνικὸν ὁμοιότροπα τῷ νῦν βαρβαρικῷ διαιτώμενον.

7. Τῶν δὲ πόλεων ὅσαι μὲν νεώτατα ᾠκίσθησαν καὶ ἤδη πλωϊμωτέρων ὄντων, περιουσίας μᾶλλον ἔχουσαι χρημάτων ἐπ' αὐτοῖς τοῖς αἰγιαλοῖς τείχεσιν ἐκτίζοντο, καὶ τοὺς ἰσθμοὺς ἀπελάμβανον ἐμπορίας τε ἕνεκα καὶ τῆς πρὸς τοὺς προσοίκους ἕκαστοι ἰσχύος· αἱ δὲ παλαιαὶ διὰ τὴν ληστείαν ἐπὶ πολὺ ἀντισχοῦσαν ἄπο θαλάσσης μᾶλλον ᾠκίσθησαν, αἵ τε ἐν ταῖς νήσοις καὶ ἐν ταῖς ἠπείροις· (ἕφερον γὰρ ἀλλήλους τε καὶ τῶν ἄλλων ὅσοι ὄντες οὐ θαλάσσιοι κάτω ᾤκουν·) καὶ μέχρι τοῦδε ἔτι ἀνῳκισμένοι εἰσί.

8. Καὶ οὐχ ἧσσον λησταὶ ἦσαν οἱ νησιῶται, Κᾶρές τε ὄντες καὶ Φοίνικες. οὗτοι γὰρ δὴ τὰς πλείστας τῶν νήσων ᾤκησαν. μαρτύριον δέ· Δήλου γὰρ καθαιρομένης ὑπὸ Ἀθηναίων ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ, καὶ τῶν θηκῶν ἀναιρεθεισῶν, ὅσαι ἦσαν τῶν τεθνεώτων ἐν τῇ νήσῳ, ὑπὲρ ἥμισυ Κᾶρες ἐφάνησαν, γνωσθέντες τῇ τε σκευῇ τῶν ὅπλων ξυντεθαμμένῃ καὶ τῷ τρόπῳ, ᾧ νῦν ἔτι θάπτουσι. καταστάντος δὲ τοῦ Μίνω ναυτικοῦ, πλωϊμώτερα ἐγένετο παρ' ἀλλήλους· οἱ γὰρ ἐκ τῶν νήσων κακοῦργοι ἀνέστησαν ὑπ' αὐτοῦ, ὅτε περ καὶ τὰς πολλὰς αὐτῶν κατῴκιζε. καὶ οἱ παρὰ θάλασσαν ἄνθρωποι μᾶλλον ἤδη τὴν κτῆσιν τῶν χρημάτων ποιούμενοι, βεβαιότερον ᾤκουν· καί τινες καὶ τείχη περιεβάλλοντο, ὡς πλουσιώτεροι

cetera attinet. Mox ἐς τὸ φανερόν accipe pro ἐν τῷ φανερῷ, vel φανερῶς. Sic 6, 82. ἐς τὸ ἀκριβές est ἀκριβῶς. Virg. Aen. 2, 471. *In lucem* pastus coluber.

7. πλωϊμωτέρων ὄντων, int. τῶν πραγμάτων. Sic infra cap. 8. πλωϊμώτερα ἐγένετο παρ' ἀλλήλους. 4, 108. τότε δὲ ῥᾴδια ἤδη γεγενῆσθαι. 4, 117. καὶ ἀντίπαλα καταστήσαντος. 5, 8. ἀντίπαλα γάρ πως ἦν. Inde etiam supra cap. 1. et saepe ἀδύνατα pro ἀδύνατον. Nonnumquam additur τὰ πράγματα, ut 3, 11. τὰ πράγματα ἐφαίνετο καταληπτά.

ἐπὶ πολὺ ἀντισχοῦσαν, diu obdurantem, i. e. diuturnam. Sic 7, 71. ἐπὶ πολὺ ἀντισχούσης τῆς ναυμαχίας.

ἕφερον γὰρ ἀλλήλους. Plenius φέρειν καὶ ἄγειν est *praedari, diripere*. Hom. Il. ε', 484. Herodot. 1, 88. 6, 90. Mox ἀνοικίζειν est collocare in loco a littore remoto.

8. Δήλου γὰρ καθαιρομένης. De duplici Deli lustratione, altera per Pisistratum effecta, altera anno belli Pelop. sexto, Ol. 88, 3. a. Chr. 426. vid. infra libro 3. cap. 104.

μᾶλλον ἤδη ποιούμενοι. Cap. 13. Ἑλλάδος τῶν χρημάτων τὴν κτῆσιν ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον ποιουμένης. — πλουσιώτεροι ἑαυτῶν, *ditiores quam ipsi antea fuissent*.

Digitized by Google

ἑαυτῶν γιγνόμενοι. ἐφιέμενοι γὰρ τῶν κερδῶν οἵ τε ἥσσους ὑπέμενον τὴν τῶν κρεισσόνων δουλείαν, οἵ τε δυνατώτεροι, περιουσίας ἔχοντες, προεξεποιοῦντο ὑπηκόους τὰς ἐλάσσους πόλεις. καὶ ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ μᾶλλον ἤδη ὄντες ὕστερον χρόνῳ ἐπὶ Τροίαν ἐστράτευσαν.

9. Ἀγαμέμνων τέ μοι δοκεῖ τῶν τότε δυνάμει προῦχων, καὶ οὐ τοσοῦτον τοῖς Τυνδάρεω ὅρκοις κατειλημμένους τοὺς Ἑλένης μνηστῆρας ἄγων, τὸν στόλον ἀγεῖραι. λέγουσι δὲ καὶ οἱ τὰ σαφέστατα Πελοποννησίων μνήμῃ παρὰ τῶν πρότερον δεδεγμένοι, Πέλοπά τε πρῶτον πλήθει χρημάτων, ἃ ἦλθεν ἐκ τῆς Ἀσίας ἔχων ἐς ἀνθρώπους ἄπορους, δύναμιν περιποιησάμενον, τὴν ἐπωνυμίαν τῆς χώρας, ἐπηλύτην ὄντα, ὅμως σχεῖν, καὶ ὕστερον τοῖς ἐκγόνοις ἔτι μείζω ξυνενεχθῆναι, Εὐρυσθέως μὲν ἐν τῇ Ἀττικῇ ὑπὸ Ἡρακλειδῶν ἀποθανόντος, Ἀτρέως δὲ μητρὸς ἀδελφοῦ ὄντος αὐτῷ, καὶ ἐπιτρέψαντος Εὐρυσθέως, ὅτ' ἐστράτευε, Μυκήνας τε καὶ τὴν ἀρχὴν κατὰ τὸ οἰκεῖον Ἀτρεῖ· τυγχάνειν δὲ αὐτὸν φεύγοντα τὸν πατέρα διὰ τὸν Χρυσίππου θάνατον καὶ ὡς οὐκέτι ἀνεχώρησεν Εὐρυσθεὺς, βουλομένων καὶ τῶν Μυκηναίων φόβῳ τῶν Ἡρακλειδῶν, καὶ ἅμα δυνατὸν δοκοῦντα εἶναι καὶ τὸ πλῆθος τεθεραπευκότα, τῶν Μυκηναίων τε καὶ ὅσων Εὐρυσθεὺς ἦρχε τὴν βασιλείαν Ἀτρέα παραλαβεῖν, καὶ τῶν Περσειδῶν τοὺς Πελοπίδας μείζους καταστῆναι. ἃ μοι δοκεῖ Ἀγαμέμνων παραλαβὼν, καὶ ναυτικῷ [τε] ἅμα ἐπὶ πλέον τῶν ἄλλων ἰσχύσας, τὴν στρατείαν οὐ χάριτι τὸ πλεῖον ἢ φόβῳ ξυναγαγὼν ποιήσασθαι. φαίνεται γὰρ ναυσί τε πλείσταις αὐτὸς ἀφικόμενος, καὶ Ἀρκάσι προσπαρασχὼν, ὡς Ὅμηρος τοῦτο δεδήλωκεν, εἴ τῳ ἱκανὸς τεκμηριῶσαι. καὶ ἐν τοῦ σκήπτρου ἅμα τῇ παραδόσει εἴρηκεν

9. *τοῖς Τυνδάρεω ὅρκοις.* Tyndarus cum metueret, ne proci, quibus Helenam denegaret, insurgerent et in se et in sponsum eius, consilio Ulyssis usus, omnes iureiurando obstrinxit, se iniuriam, si qua genero illata fuisset, iunctis viribus propulsuros. Apollod. III, 10, 9. His fabulis poetarum lectione tunc vulgo notis fidem non habet Thucydides, sed veram causam, cur Agamemnon tot Graecorum principes ac reges tantasque copias congregaverit, in eius auctoritate et imperii amplitudine quaerendam esse censet.

οἱ τὰ σαφέστατα Πελοπ. — *δεδεγμένοι*, i. e. Peloponnesiorum ii, qui certissima a maioribus acceperunt.

τὴν ἐπωνυμίαν — σχεῖν, i. e. habuisse causam nominis, vel rationem cur ex ipsius nomine illa regio Peloponnesus vocaretur. Euripid. Hec. v. 350. Herm. *ζῆλον οὐ σμικρὸν γάμων ἔχουσα, causa fui certandi de connubio.* Infra 2, 41. *Καὶ μόνη (ἡ δύναμις τῆς πόλεως) τῶν νῦν ἀκοῆς κρείσσων ἐς πεῖραν ἔρχεται, καὶ μόνη οὔτε τῷ πολεμίῳ ἐπελθόντι ἀγανάκτησιν ἔχει ὑφ' οἵων κακοπαθεῖ, οὔτε τῷ ὑπηκόῳ κατάμεμψιν ὡς οὐχ ὑπ' ἀξίων ἄρχεται.* Ita *ἐπώνυμος* dicitur, qui denominationem habet, i. e. nomen praebet. Vid. Duk. ad 2, 41.

μείζω ξυνενεχθῆναι, int. *τὰ πράγματα, auctiora iis evenisse.* Sed vocabulum *μείζω* a bonis quibusdam libris abest.

μητρὸς, Nicippes. — *Χρυσίππου*, quem Atreus cum fratre Thyeste interfecerat, ab Hippodamia matre, Chrysippi noverca impulsus.

τὸ πλεῖον simpliciter est *μᾶλλον.* — *Ἀρκάσι προσπαρ.* Hom. Il. *β'*, 612 sq. — *σκήπτρου παραδόσ.* Hom. Il. *β'*, 101 sq.

Digitized by Google

αὐτὸν „ΠΟΛΛΗΙΣΙ ΝΗΣΟΙΣΙ ΚΑΙ ΑΡΓΕΙ ΠΑΝΤΙ ΑΝΑΣΣΕΙΝ.“ οὐκ ἂν οὖν νήσων ἔξω τῶν περιοικίδων (αὗται δὲ οὐκ ἄν πολλαὶ εἴησαν) ἠπειρώτης ὢν ἐκράτει, εἰ μή τι καὶ ναυτικὸν εἶχεν. εἰκάζειν δὲ χρὴ καὶ ταύτῃ τῇ στρατείᾳ οἷα ἦν τὰ πρὸ αὐτῆς.

10. Καὶ ὅτι μὲν Μυκῆναι μικρὸν ἦν, ἢ εἴ τι τῶν τότε πόλισμα νῦν μὴ ἀξιόχρεων δοκεῖ εἶναι, οὐκ ἀκριβεῖ ἄν τις σημείῳ χρώμενος ἀπιστοίη μὴ γενέσθαι τὸν στόλον τοσοῦτον, ὅσον οἵ τε ποιηταὶ εἰρήκασι, καὶ ὁ λόγος κατέχει. Λακεδαιμονίων γὰρ εἰ ἡ πόλις ἐρημωθείη, λειφθείη δὲ τά τε ἱερὰ καὶ τῆς κατασκευῆς τὰ ἐδάφη, πολλὴν ἂν οἶμαι ἀπιστίαν τῆς δυνάμεως, προελθόντος πολλοῦ χρόνου, τοῖς ἔπειτα πρὸς τὸ κλέος αὐτῶν εἶναι· καίτοι Πελοποννήσου τῶν πέντε τὰς δύο μοίρας νέμονται, τῆς τε ξυμπάσης ἡγοῦνται, καὶ τῶν ἔξω ξυμμάχων πολλῶν· ὅμως δὲ, οὔτε ξυνοικισθείσης πόλεως, οὔτε ἱερῶν καὶ κατασκευαῖς πολυτελέσι χρησαμένης, κατὰ κώμας δὲ τῷ παλαιῷ τῆς Ἑλλάδος τρόπῳ οἰκισθείσης, φαίνοιτ' ἂν ὑποδεεστέρα· Ἀθηναίων δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο παθόντων, διπλασίαν ἂν τὴν δύναμιν εἰκάζεσθαι ἀπὸ τῆς φανερᾶς ὄψεως τῆς πόλεως, ἢ ἔστιν. οὔκουν ἀπιστεῖν εἰκὸς, οὐδὲ τὰς ὄψεις τῶν πόλεων μᾶλλον σκοπεῖν ἢ τὰς δυνάμεις, νομίζειν δὲ τὴν στρατειαν ἐκείνην μεγίστην μὲν γενέσθαι τῶν πρὸ αὐτῆς, λειπομένην δὲ τῶν νῦν, τῇ Ὁμήρου αὖ ποιήσει εἴ τι χρὴ κἀνταῦθα πιστεύειν, ἣν εἰκὸς ἐπὶ τὸ μεῖζον μὲν ποιητὴν ὄντα κοσμῆσαι, ὅμως δὲ φαίνεται καὶ οὕτως ἐνδεεστέρα. πεπολήκε

οἷα ἦν τὰ πρὸ αὐτῆς, i. e. Agamemnonis imperium iam pervalidum ante bellum Troianum fuisse. Infra cap. 10. νομίζειν δὲ (εἰκὸς) τὴν στρατείαν ἐκείνην μεγίστην μὲν γενέσθαι τῶν πρὸ αὐτῆς, λειπομένην δὲ τῶν νῦν. Ibi demum redit ad demonstrationis principium, quam instituerat cap. 3 init.

10. τῶν πέντε τὰς δύο. Pausan. V, 1, 1. docet, intelligendos esse 1. Arcades cum Eleis, 2. Achaeos, 3. Argivos cum Epidauriis, Troezeniis, Corinthiis et Sicyoniis; 4. Lacedaemonios, 5. Messenios. — Paullo ante τῆς κατασκευῆς τὰ ἐδάφη sunt areae aedium privatarum.

καὶ τῶν ἔξω ξυμμάχων πολλῶν. Scribebat haec Thucydides finito bello Peloponnesiaco, quo tempore plerique omnes, qui antea Atheniensium socii fuerant, partim sponte, partim coacti ad Lacedaemoniorum societatem transierant. At ante hoc bellum Spartani non nisi in Peloponneso valebant.

οὔτε ξυνοικισθείσης πόλεως. Articulum desideraveris. Sed sunt etiam alia omissi apud vocem πόλις articuli exempla, ut 3, 43. μόνην τε πόλιν. 4, 18. διὰ τὴν παροῦσαν νῦν ῥώμην πόλεώς τε καὶ τῶν προγεγενημένων. 6, 10. μετεώρῳ πόλει. 8, 67. ἔξω πόλεως.

ὅμως δὲ φαίνεται. Sed tamen non sequitur respectu praecedentium verborum ποιητὴν ὄντα ἐπὶ τὸ μεῖζον κοσμῆσαι, ut supra cap. 9. ἐπηλύτην ὄντα ὅμως σχεῖν (τὴν ἐπωνυμίαν τῆς χώρας); sed pertinet ad verba ea, quibus dubitationem suam enuntiat scriptor: τῇ Ὁμήρου αὖ ποιήσει εἴ τι χρὴ κἀνταῦθα πιστεύειν: „Si etiam hac in re Homero fidem habere fas est, quod num recte fiat dubitare possis: tamen vel sic i. e. si Homerum sequaris, apertum est, Troianam expeditionem imbecilliorem fuisse quam τὰ νῦν.“ Particulae μέν quod respondeat δέ, non est post ὅμως, sed suppressum est cum toto membro sic fere supplendo: πρὸς ἀκρίβειαν δὲ οὐκ ἀριθμῆσαι.

Digitized by Google

γὰρ χιλίων καὶ διακοσίων νεῶν τὰς μὲν Βοιωτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἀνδρῶν, τὰς δὲ Φιλοκτήτου πεντήκοντα, δηλῶν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τὰς μεγίστας καὶ ἐλαχίστας. ἄλλων γοῦν μεγέθους πέρι ἐν νεῶν καταλόγῳ οὐκ ἐμνήσθη. αὐτερέται δὲ ὅτι ἦσαν καὶ μάχιμοι πάντες, ἐν ταῖς Φιλοκτήτου ναυσὶ δεδήλωκε. τοξότας γὰρ πάντας πεποίηκε τοὺς προσκώπους. περίνεως δὲ οὐκ εἰκὸς πολλοὺς ξυμπλεῖν, ἔξω τῶν βασιλέων καὶ τῶν μάλιστα ἐν τέλει, ἄλλως τε καὶ μέλλοντας πέλαγος περαιώσεσθαι μετὰ σκευῶν πολεμικῶν, οὐδ' αὖ τὰ πλοῖα κατάφρακτα ἔχοντας, ἀλλὰ τῷ παλαιῷ τρόπῳ λῃστικώτερον παρεσκευασμένα. πρὸς τὰς μεγίστας γοῦν καὶ ἐλαχίστας ναῦς τὸ μέσον σκοποῦντι, οὐ πολλοὶ φαίνονται ἐλθόντες, ὡς ἀπὸ πάσης τῆς Ἑλλάδος κοινῇ πεμπόμενοι.

11. Αἴτιον δ' ἦν οὐχ ἡ ὀλιγανθρωπία τοσοῦτον, ὅσον ἡ ἀχρηματία. τῆς γὰρ τροφῆς ἀπορίᾳ τόν τε στρατὸν ἐλάσσω ἤγαγον, καὶ ὅσον ἤλπιζον αὐτόθεν πολεμοῦντα βιοτεύσειν· ἐπειδὴ δὲ ἀφικόμενοι μάχῃ ἐκράτησαν, (δῆλον δέ· τὸ γὰρ ἔρυμα τῷ στρατοπέδῳ οὐκ ἂν ἐτειχίσαντο·) φαίνονται δ' οὐδ' ἐνταῦθα πάσῃ τῇ δυνάμει χρησάμενοι, ἀλλὰ πρὸς γεωργίαν τῆς Χερσονήσου τραπόμενοι καὶ λῃστείαν, τῆς τροφῆς ἀπορίᾳ. ᾗ καὶ μᾶλλον οἱ Τρῶες, αὐτῶν διεσπαρμένων, τὰ δέκα ἔτη ἀντεῖχον βίᾳ, τοῖς ἀεὶ ὑπολειπομένοις ἀντίπαλοι ὄντες. περιουσίαν δὲ εἰ ἦλθον ἔχοντες τροφῆς, καὶ ὄντες ἀθρόοι ἄνευ λῃστείας καὶ γεωργίας ξυνεχῶς τὸν πόλεμον διέφερον, ῥᾳδίως ἂν μάχῃ κρατοῦντες εἷλον· οἵ γε καὶ οὐκ ἀθρόοι, ἀλλὰ μέρει τῷ ἀεὶ παρόντι ἀντεῖχον· πολιορκίᾳ δ' ἂν προσκαθεζόμενοι ἐν ἐλάσσονί τε χρόνῳ καὶ ἀπονώτερον τὴν Τροίαν εἷλον. ἀλλὰ δι' ἀχρηματίαν τά τε πρὸ τούτων ἀσθενῆ ἦν, καὶ αὐτά γε δὴ ταῦτα ὀνομαστότατα τῶν πρὶν γενόμενα δηλοῦται τοῖς ἔργοις ὑποδεέστερα ὄντα τῆς φήμης καὶ τοῦ νῦν περὶ αὐτῶν διὰ τοὺς ποιητὰς λόγου κατεσχηκότος.

12. Ἔπειτα καὶ μετὰ τὰ Τρωϊκὰ ἡ Ἑλλὰς ἔτι μετανίστατό τε καὶ κατῳκίζετο, ὥστε μὴ ἡσυχάσασα αὐξηθῆναι. ἥ τε γὰρ ἀναχώρησις τῶν Ἑλλήνων ἐξ Ἰλίου χρονία γενομένη πολλὰ ἐνεόχμωσε, καὶ στάσεις ἐν ταῖς πόλεσιν ὡς ἐπὶ πολὺ ἐγίγνοντο, ἀφ' ὧν ἐκπίπτοντες τὰς πόλεις ἔκτιζον. Βοιωτοί τε γὰρ οἱ νῦν ἑξηκοστῷ ἔτει μετὰ Ἰλίου ἅλωσιν, ἐξ Ἄρνης ἀναστάντες ὑπὸ Θεσσαλῶν, τὴν νῦν μὲν Βοιωτίαν, πρότερον δὲ Καδμηΐδα γῆν καλουμένην ᾤκισαν· (ἦν δὲ αὐτῶν καὶ ἀποδασμὸς

Βοιωτῶν. Hom. Il. β', 510. — δεδήλωκε, ibid. v. 719 sq.

11. μάχῃ ἐκράτησαν, Il. β, 698 sqq. Respondet autem δέ post ἐπειδή praecedenti τέ, ut alibi. Illud autem δέ, quod est post φαίνονται, ad apodosin pertinet, ut infra 2, 65. ὁ δὲ φαίνεται, ubi vide. Ceterum verba parenthesi inclusa *Mehlhorn* in *Iahnii* Annall. phill. 1829. p. 403. ad sequentia refert, proprie post φαίνονται parenthesin istam collocandam fuisse docens.

διέφερον, διήνυον. Herodot. 5, 99. τὸν πρὸς Χαλκιδέας πόλεμον συνδιένεικαν.

12. ὥστε μὴ ἡσυχάσ. αὐξηθῆναι. Negatio μή bis intelligenda est, tamquam infinitivo et participio communis.

Digitized by Google

πρότερον ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, ἀφ' ὧν καὶ ἐς Ἴλιον ἐστράτευσάν·) Δωριῆς τε ὀγδοηκοστῷ ἔτει ξὺν Ἡρακλείδαις Πελοπόννησον ἔσχον. μόλις τε ἐν πολλῷ χρόνῳ ἡσυχάσασα ἡ Ἑλλὰς βεβαίως, καὶ οὐκέτι ἀναστᾶσα, ἀποικίας ἐξέπεμπε· καὶ Ἴωνας μὲν Ἀθηναῖοι καὶ νησιωτῶν τοὺς πολλοὺς ὥκισαν, Ἰταλίας δὲ καὶ Σικελίας τὸ πλεῖστον Πελοποννήσιοι, τῆς τε ἄλλης Ἑλλάδος ἔστιν ἃ χωρία· πάντα δὲ ταῦτα ὕστερον τῶν Τρωϊκῶν ἐκτίσθη.

13. Δυνατωτέρας δὲ γενομένης τῆς Ἑλλάδος, καὶ τῶν χρημάτων τὴν κτῆσιν ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον ποιουμένης, τὰ πολλὰ τυραννίδες ἐν ταῖς πόλεσι καθίσταντο, τῶν προσόδων μειζόνων γιγνομένων· (πρότερον δὲ ἦσαν ἐπὶ ῥητοῖς γέρασι πατρικαὶ βασιλεῖαι·) ναυτικά τε ἐξηρτύετο ἡ Ἑλλὰς, καὶ τῆς θαλάσσης μᾶλλον ἀντείχοντο. πρῶτοι δὲ Κορίνθιοι λέγονται ἐγγύτατα τοῦ νῦν τρόπου μεταχειρίσαι τὰ περὶ τὰς ναῦς, καὶ τριήρεις πρῶτον ἐν Κορίνθῳ τῆς Ἑλλάδος ἐνναυπηγηθῆναι. φαίνεται δὲ καὶ Σαμίοις Ἀμεινοκλῆς Κορίνθιος ναυπηγὸς ναῦς ποιήσας τέσσαρας. ἔτη δ' ἐστὶ μάλιστα τριακόσια ἐς τὴν τελευτὴν τοῦδε τοῦ πολέμου, ὅτε Ἀμεινοκλῆς Σαμίοις ἦλθε· ναυμαχία τε παλαιτάτη ὧν ἴσμεν γίγνεται Κορινθίων πρὸς Κερκυραίους. ἔτη δὲ μάλιστα καὶ ταύτῃ ἑξήκοντα καὶ διακόσιά ἐστι μέχρι τοῦ αὐτοῦ χρόνου. οἰκοῦντες γὰρ τὴν πόλιν οἱ Κορίνθιοι ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ, ἀεί δή ποτε ἐμπόριον εἶχον, τῶν Ἑλλήνων τὸ πάλαι κατὰ γῆν τὰ πλείω ἢ κατὰ θάλασσαν, τῶν τε ἐντὸς Πελοποννήσου καὶ τῶν ἔξω, διὰ τῆς ἐκείνων παρ' ἀλλήλους ἐπιμισγόντων. χρήμασί τε δυνατοὶ ἦσαν, ὡς καὶ τοῖς παλαιοῖς ποιηταῖς δεδήλωται· ἀφνειὸν γὰρ ἐπωνόμασαν τὸ χωρίον. ἐπειδή τε οἱ Ἕλληνες μᾶλλον ἐπλώϊζον, τὰς ναῦς κτησάμενοι τὸ λῃστικὸν καθῄρουν· καὶ ἐμπόριον παρέχοντες ἀμφότερα, δυνατὴν ἔσχον χρημάτων προσόδῳ τὴν πόλιν. καὶ Ἴωσιν ὕστερον πολὺ γίγνεται ναυτικὸν ἐπὶ Κύρου,

ὀγδοηκοστῷ ἔτει, repete μετὰ Ἴλιον ἅλωσιν. Anno 1104. a. Chr. Dorienses, ducibus Heraclidis et Oxylo Aetolo, qui iis se adiunxerat cum parte Aetolorum, navibus per sinum Crissaeum in Peloponnesum invaserunt. Vid. Pausan. V, 3, 5.

Ἰταλίας. Cave putes a Thucydide eam terram designari, quam nos Italiam nominamus. Intelligit de more Graecorum aequalium suorum eam peninsulam, quae postea Bruttiorum erat prope fretum Siculum, in qua erant plures coloniae Graecorum. Vid. Niebuhrii Hist. Rom. T. I. p. 17. ed. sec.

13. ἐπὶ ῥητ. γέρ. πατρικαὶ βασιλεῖαι, *regna hereditaria et certis honorariis praemiis definita.* — Tyranni autem erant praeter Pisistratidas Athenienses, Cypselus Corinthi, Orthagoras Sicyone, Theagenes Megaris, Aleuadae Larissae, Scopadae Pharsali, Siculi illi tyranni, Phalaris, Gelo, alii. Cf. c. 17. et 18.

μάλιστα τριακόσια. Apud numeralia μάλιστα valet, *ferme, certe, sicher*, non *circiter*, quod innuere videntur Scholiastae, cum explicant ἀκριβῶς, κατ' ἀκρίβειαν.

Κορινθίων πρὸς Κερκύρ. Cum propter Lycophronis filii necem Periander, Cypseli filius, bellum inferret Corcyraeis. v. Herodot. 3, 53.

παρέχοντες ἀμφότερα, i. e. κατ' ἀμφότερα, triplici modo accipi potest: aut emporium praebebant *et mari et terra* adeuntibus, cum prius terra tantum praebuissent; aut *Graecis tam intra Isthmum, quam extra habitantibus*, propter verba praecedentia τῶν τε ἐντὸς Πελοποννήσου καὶ τῶν ἔξω; aut pertinet ad duos portus

Digitized by Google

Περσῶν πρώτου βασιλεύοντος, καὶ Καμβύσου τοῦ υἱέος αὐτοῦ, τῆς τε καθ' ἑαυτοὺς θαλάσσης Κύρῳ πολεμοῦντες ἐκράτησάν τινα χρόνον. καὶ Πολυκράτης Σάμου τυραννῶν ἐπὶ Καμβύσου, ναυτικῷ ἰσχύων, ἄλλας τε τῶν νήσων ὑπηκόους ἐποιήσατο, καὶ Ῥήνειαν ἑλὼν ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Δηλίῳ. Φωκαῆς τε Μασσαλίαν οἰκίζοντες Καρχηδονίους ἐνίκων ναυμαχοῦντες.

14. Δυνατώτατα γὰρ ταῦτα τῶν ναυτικῶν ἦν. φαίνεται δὲ καὶ ταῦτα, πολλαῖς γενεαῖς ὕστερα γενόμενα τῶν Τρωϊκῶν, τριήρεσι μὲν ὀλίγαις χρώμενα, πεντηκοντόροις δ' ἔτι καὶ πλοίοις μακροῖς ἐξηρτυμένα, ὥσπερ ἐκεῖνα· ὀλίγου τε πρὸ τῶν Μηδικῶν καὶ τοῦ Δαρείου θανάτου, ὃς μετὰ Καμβύσην Περσῶν ἐβασίλευσε, τριήρεις περί τε Σικελίαν τοῖς τυράννοις ἐς πλῆθος ἐγένοντο, καὶ Κερκυραίοις· ταῦτα γὰρ τελευταῖα πρὸ τῆς Ξέρξου στρατείας ναυτικὰ ἀξιόλογα ἐν τῇ Ἑλλάδι κατέστη. Αἰγινῆται γὰρ καὶ Ἀθηναῖοι, καὶ εἴ τινες ἄλλοι, βραχέα ἐκέκτηντο, καὶ τούτων τὰ πολλὰ πεντηκοντόρους· ὀψέ τε ἀφ' οὗ Ἀθηναίους Θεμιστοκλῆς ἔπεισεν, Αἰγινήταις πολεμοῦντας, καὶ ἅμα τοῦ βαρβάρου προσδοκίμου ὄντος, τὰς ναῦς ποιήσασθαι, αἵσπερ καὶ ἐναυμάχησαν· καὶ αὗται οὕπω εἶχον διὰ πάσης καταστρώματα.

15. Τὰ μὲν οὖν ναυτικὰ τῶν Ἑλλήνων τοιαῦτα ἦν, τά τε παλαιὰ καὶ τὰ ὕστερον γιγνόμενα· ἰσχὺν δὲ περιεποιήσαντο ὅμως οὐκ ἐλαχίστην οἱ προσχόντες αὐτοῖς, χρημάτων τε προσόδῳ καὶ ἄλλων ἀρχῇ. ἐπιπλέοντες γὰρ τὰς νήσους κατεστρέφοντο, καὶ μάλιστα ὅσοι μὴ διαρκῆ εἶχον χώραν. κατὰ γῆν δὲ πόλεμος, ὅθεν τις καὶ δύναμις παρεγένετο, οὐδεὶς ξυνέστη· πάντες δὲ ἦσαν, ὅσοι καὶ ἐγένοντο, πρὸς ὁμόρους τοὺς σφετέρους ἑκάστοις· καὶ ἐκδήμους στρατείας πολὺ ἄπο τῆς ἑαυτῶν ἐπ' ἄλλων καταστροφῇ οὐκ ἐξήεσαν οἱ Ἕλληνες. οὐ γὰρ ξυνεστήκεσαν πρὸς τὰς μεγίστας πόλεις ὑπήκοοι, οὐδ' αὖ αὐτοὶ ἀπὸ τῆς ἴσης κοινὰς στρατείας ἐποιοῦντο, κατ' ἀλλήλους δὲ μᾶλλον ὡς ἕκαστοι οἱ ἀστυγείτονες ἐπολέμουν. μάλιστα δὲ ἐς τὸν πάλαι ποτὲ γενόμενον πόλεμον Χαλκιδέων καὶ Ἐρετριέων, καὶ τὸ ἄλλο Ἑλληνικὸν ἐς ξυμμαχίαν ἑκατέρων διέστη.

16. Ἐπεγένετο δὲ ἄλλοις τε ἄλλοθι κωλύματα μὴ αὐξη-

Corinthiorum, Cenchreas et Lechaeum. — Paullo ante ad ἀφνειόν cf. Hom. Il. β, 571.

Ῥήνειαν ἑλών. Erat una Cycladum insularum, Delo vicina et catena adeo Delo annexa a Polycrate Samio, teste Thucydide 3, 104. ubi eius copias maritimas iterum praedicat. — De Phocaeensibus vid. Herodot. 1, 166. Iustin. 43, 5.

14. βραχέα, int. τὰ ναυτικά. Sic autem τὰ πολλά, quod sequitur, *maximam partem* intellexeris.

ὀψέ τε ἀφ' οὗ, subaudi ἐστί ad ὀψέ, et compara supra cap. 6 extr. καὶ οὐ πολλὰ ἔτη ἐπειδὴ πέπανται. Ita infra cap. 18. ἔτη γάρ ἐστι μάλιστα τετρακόσια — ἀφ' οὗ Λακεδαιμόνιοι τῇ αὐτῇ πολιτείᾳ χρῶνται.

15. οὐδ' αὖ αὐτοί, i. e. *ipsi soli, sine sociis*, et intelligendi sunt principes potissimum populi, quia praecessit μέγιστας πόλεις. — Mox ἀπὸ τῆς ἴσης int. συντελείας, *parem contribuentes impensarum partem*.

πόλ. Χαλκιδέων. Vid. Herodot. 5, 99. ibique Valcken.

Digitized by Google

θῆναι, καὶ Ἴωσι προχωρησάντων ἐπὶ μέγα τῶν πραγμάτων, Κῦρος καὶ ἡ Περσικὴ βασιλεία, Κροῖσον καθελοῦσα καὶ ὅσα ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ πρὸς θάλασσαν, ἐπεστράτευσε, καὶ τὰς ἐν τῇ ἠπείρῳ πόλεις ἐδούλωσε, Δαρεῖός τε ὕστερον τῷ Φοινίκων ναυτικῷ κρατῶν καὶ τὰς νήσους.

17. Τύραννοι δὲ ὅσοι ἦσαν ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς πόλεσι, τὸ ἐφ' ἑαυτῶν μόνον προορῶμενοι ἔς τε τὸ σῶμα καὶ ἐς τὸ τὸν ἴδιον οἶκον αὔξειν, δι' ἀσφαλείας ὅσον ἐδύναντο μάλιστα τὰς πόλεις ᾤκουν· ἐπράχθη τε ἀπ' αὐτῶν οὐδὲν ἔργον ἀξιόλογον, εἰ μὴ εἴ τι πρὸς περιοίκους τοὺς αὑτῶν ἕκαστοις. οἱ γὰρ ἐν Σικελίᾳ ἐπὶ πλεῖστον ἐχώρησαν δυνάμεως. οὕτω πανταχόθεν ἡ Ἑλλὰς ἐπὶ πολὺν χρόνον κατείχετο μήτε κοινῇ φανερὸν μηδὲν κατεργάζεσθαι, κατὰ πόλεις τε ἀτολμοτέρα εἶναι.

18. Ἐπειδὴ δὲ οἵ τε Ἀθηναίων τύραννοι καὶ οἱ ἐκ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, ἐπὶ πολὺ καὶ πρὶν τυραννευθείσης, οἱ πλεῖστοι καὶ τελευταῖοι, πλὴν τῶν ἐν Σικελίᾳ, ὑπὸ Λακεδαιμονίων κατελύθησαν· (ἡ γὰρ Λακεδαίμων μετὰ τὴν κτῆσιν τῶν νῦν ἐνοικούντων αὐτὴν Δωριέων ἐπὶ πλεῖστον ὧν ἴσμεν χρόνον στασιάσασα, ὅμως ἐκ παλαιτάτου καὶ εὐνομήθη, καὶ ἀεὶ ἀτυράννευτος ἦν· ἔτη γάρ ἐστι μάλιστα τετρακόσια καὶ ὀλίγῳ πλείω ἐς τὴν τελευτὴν τοῦδε τοῦ πολέμου, ἀφ' οὗ Λακεδαιμόνιοι τῇ αὐτῇ πολιτείᾳ χρῶνται· καὶ δι' αὐτὸ δυνάμενοι καὶ τὰ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι καθίστασαν·) μετὰ δὲ τὴν τῶν τυράννων κατάλυσιν ἐκ τῆς Ἑλλάδος, οὐ πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον καὶ ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη Μήδων πρὸς Ἀθηναίους ἐγένετο. δεκάτῳ δὲ ἔτει μετ' αὐτὴν αὖθις ὁ βάρβαρος τῷ μεγάλῳ στόλῳ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα δουλωσόμενος ἦλθε. καὶ μεγάλου κινδύνου ἐπικρεμασθέντος, οἵ τε Λακεδαιμόνιοι τῶν ξυμπολεμησάντων Ἑλλήνων ἡγήσαντο δυνάμει προὔχοντες, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπιόντων τῶν Μήδων, διανοηθέντες ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν καὶ ἀνασκευασάμενοι, ἐς τὰς ναῦς ἐμβάντες ναυτικοὶ ἐγένοντο. κοινῇ τε ἀπωσάμενοι τὸν βάρβαρον ὕστερον οὐ πολλῷ διεκρίθησαν πρός τε Ἀθηναίους καὶ Λακεδαιμονίους οἵ τε ἀποστάντες βασιλέως Ἕλληνες καὶ οἱ ξυμπολεμήσαντες· δυνάμει γὰρ ταῦτα μέγιστα διεφάνη· ἴσχυον γὰρ οἱ μὲν κατὰ γῆν, οἱ δὲ ναυσί. καὶ ὀλίγον μὲν χρόνον ξυνέμεινεν ἡ ὁμαιχμία, ἔπειτα δὲ διενεχθέντες οἵ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπολέμησαν μετὰ τῶν ξυμμάχων πρὸς ἀλλήλους· καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων εἴ τινές που διασταῖεν, πρὸς τούτους ἤδη ἐχώρουν· ὥστε ἀπὸ τῶν Μηδικῶν ἐς τόνδε ἀεὶ τὸν πόλεμον, τὰ μὲν σπενδόμενοι, τὰ δὲ πολεμοῦντες ἢ ἀλλήλοις ἢ τοῖς ἑαυτῶν ξυμμάχοις ἀφιστα-

17. ἔς τε τὸ σῶμα, *ad incolumitatem suam.* Non enim articulus τό ad infinitivum αὔξειν referendus est h. l., ut mox in ἐς τὸ τὸν ἴδιον οἶκον. Quamquam si sententia constaret, defectum alterius articuli ferrent, qui, ut videtur, recte negant Graecos umquam eandem articuli formam bis iuxta posuisse, e. c. ἔς τε τὸ τὸ σῶμα — αὔξειν.

18. ὁ βάρβαρος — ἦλθεν, ante Chr. nat. 481.

Digitized by Google

μένοις, εὖ παρεσκευάσαντο τὰ πολέμια, καὶ ἐμπειρότεροι ἐγένοντο, μετὰ κινδύνων τὰς μελέτας ποιούμενοι.

19. Καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι οὐχ ὑποτελεῖς ἔχοντες φόρου τοὺς ξυμμάχους ἡγοῦντο, κατ' ὀλιγαρχίαν δὲ σφίσιν αὐτοῖς μόνον ἐπιτηδείως ὅπως πολιτεύσωσι θεραπεύοντες· Ἀθηναῖοι δὲ ναῦς τε τῶν πόλεων τῷ χρόνῳ παραλαβόντες, πλὴν Χίων καὶ Λεσβίων, καὶ χρήματα τοῖς πᾶσι τάξαντες φέρειν· καὶ ἐγένετο αὐτοῖς ἐς τόνδε τὸν πόλεμον ἡ ἰδία παρασκευὴ μείζων, ἢ ὡς τὰ κράτιστά ποτε μετὰ ἀκραιφνοῦς τῆς ξυμμαχίας ἤνθησαν.

20. Τὰ μὲν οὖν παλαιὰ τοιαῦτα εὗρον, χαλεπὰ ὄντα παντὶ ἐξῆς τεκμηρίῳ πιστεῦσαι. οἱ γὰρ ἄνθρωποι τὰς ἀκοὰς τῶν προγεγενημένων, καὶ ἢν ἐπιχώρια σφίσιν ᾖ, ὁμοίως ἀβασανίστως παρ' ἀλλήλων δέχονται. Ἀθηναίων γοῦν τὸ πλῆθος Ἱππαρχον οἴονται ὑφ' Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος τύραννον ὄντα ἀποθανεῖν, καὶ οὐκ ἴσασιν ὅτι Ἱππίας μὲν πρεσβύτατος ὢν ἦρχε τῶν Πεισιστράτου υἱέων, Ἵππαρχος δὲ καὶ Θεσσαλὸς ἀδελφοὶ ἦσαν αὐτοῦ, ὑποτοπήσαντές δέ τι ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ παραχρῆμα Ἁρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων ἐκ τῶν ξυνειδότων σφίσιν Ἱππίᾳ μεμηνῦσθαι, τοῦ μὲν ἀπέσχοντο, ὡς προειδότος, βουλόμενοι δὲ, πρὶν ξυλληφθῆναι, δράσαντές τι καὶ κινδυνεῦσαι, τῷ Ἱππάρχῳ περιτυχόντες περὶ τὸ Λεωκόριον καλούμενον τὴν Παναθηναϊκὴν πομπὴν διακοσμοῦντι, ἀπέκτειναν. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἔτι καὶ νῦν ὄντα, καὶ οὐ χρόνῳ ἀμνηστούμενα, καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες οὐκ ὀρθῶς οἴονται· ὥσπερ τούς τε Λακεδαιμονίων βασιλέας μὴ μιᾷ ψήφῳ προστίθεσθαι ἑκάτερον, ἀλλὰ δυοῖν· καὶ τὸν Πιτανάτην λόχον αὐτοῖς εἶναι, ὃς οὐδ' ἐγένετο πώποτε. οὕτως ἀταλαίπωρος τοῖς πολλοῖς ἡ ζήτησις τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπὶ τὰ ἕτοιμα μᾶλλον τρέπονται.

19. *πλὴν Χίων καὶ Λεσβίων.* Socii Atheniensium naves tradere partim inviti cogebantur, ut Samii (cf. 1, 117), partim non recusabant, ut bellicis laboribus liberati suis negotiis vacare possent. Chii autem et Lesbii usque ad bellum Peloponnesiacum erant *αὐτόνομοι*, donec quarto belli anno Lesbii, praeter Methymnenses, ab Atheniensibus defectionem tentarent et subigerentur. Meliore postea successu defecerunt Chii anno belli Pelop. undevicesimo, a. Chr. 413.

20. *παντὶ ἐξῆς τεκμηρίῳ, omni deinceps argumento*, i. e. cuilibet argumento, prout ratiocinationi se offert vel suppeditatur. — Paullo ante *μέν* pertinet ad *δέ*, quod est initio cap. seq.

πρεσβύτατος ὢν ἦρχε — υἱέων. Hyperbaton pro *πρεσβύτατος τῶν Πεισιστράτου υἱέων ὢν ἦρχε* int. *τῶν Ἀθηναίων.* Similiter c. 18. sub fin. *ἐς τόνδε ἀεὶ τὸν πόλεμον.*

τὸ Λεωκόριον. Templum vel *ἡρῷον* erat Athenis in urbe, vel Ceramico urbano. Vid. 6, 57. Aelian. V. H. 12, 28.

μὴ μιᾷ ψήφῳ προστίθεσθαι. Etiam Herodotus 6, 57 extr. de binis regum Lacedaemoniorum calculis locutus est, ut in eodem, quo vulgus, errore fuisse videretur. Quamobrem sunt, qui et hic et alibi Herodotum a Thucydide tacite refelli putent. Nam reges Lacedaemoniorum, qui non plus valebant senatoribus, (vid. Manso de Sparta Tom. I. p. 96.) uno calculo utebantur.

Πιτανάτην λόχον. Sic Herodotus appellat 9, 53. *Πιτάνη φυλὴ καὶ τόπος τῆς Λακωνικῆς* Phot. Erat autem *Πιτανάτης* non *λόχος*, sed *μόρα*.

Digitized by Google

21. Ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων τεκμηρίων ὅμως τοιαῦτα ἄν τις νομίζων μάλιστα ἃ διῆλθον οὐχ ἁμαρτάνοι, καὶ οὔτε ὡς ποιηταὶ ὑμνήκασι περὶ αὐτῶν, ἐπὶ τὸ μεῖζον κοσμοῦντες, μᾶλλον πιστεύων, οὔτε ὡς λογογράφοι ξυνέθεσαν ἐπὶ τὸ προσαγωγότερον τῇ ἀκροάσει ἢ ἀληθέστερον, ὄντα ἀνεξέλεγκτα καὶ τὰ πολλὰ ὑπὸ χρόνου αὐτῶν ἀπίστως ἐπὶ τὸ μυθῶδες ἐκνενικηκότα· εὑρῆσθαι δὲ ἡγησάμενος ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων σημείων, ὡς παλαιὰ εἶναι, ἀποχρώντως. καὶ ὁ πόλεμος οὗτος, καίπερ τῶν ἀνθρώπων, ἐν ᾧ μὲν ἂν πολεμῶσι, τὸν παρόντα ἀεὶ μέγιστον κρινόντων, παυσαμένων δὲ, τὰ ἀρχαῖα μᾶλλον θαυμαζόντων, ἀπ' αὐτῶν τῶν ἔργων σκοποῦσι δηλώσει ὅμως μείζων γεγενημένος αὐτῶν.

22. Καὶ ὅσα μὲν λόγῳ εἶπον ἕκαστοι, ἢ μέλλοντες πολεμήσειν, ἢ ἐν αὐτῷ ἤδη ὄντες, χαλεπὸν τὴν ἀκρίβειαν αὐτὴν τῶν λεχθέντων διαμνημονεῦσαι ἦν ἐμοί τε ὧν αὐτὸς ἤκουσα, καὶ τοῖς ἄλλοθέν ποθεν ἐμοὶ ἀπαγγέλλουσιν· ὡς δ' ἂν ἐδόκουν ἐμοὶ ἕκαστοι περὶ τῶν ἀεὶ παρόντων τὰ δέοντα μάλιστ' εἰπεῖν, ἐχομένῳ ὅτι ἐγγύτατα τῆς ξυμπάσης γνώμης τῶν ἀληθῶς λεχθέντων, οὕτως εἴρηται· τὰ δ' ἔργα τῶν πραχθέντων ἐν τῷ πολέμῳ οὐκ ἐκ τοῦ παρατυχόντος πυνθανόμενος ἠξίωσα γράφειν, οὐδ' ὡς ἐμοὶ ἐδόκει, ἀλλ' οἷς τε αὐτὸς παρῆν, καὶ παρὰ τῶν ἄλλων, ὅσον δυνατὸν, ἀκριβείᾳ περὶ ἑκάστου ἐπεξελθών. ἐπιπόνως δὲ εὑρίσκετο, διότι οἱ παρόντες τοῖς ἔργοις

21. *πιστεύων.* Ad hoc participium, sicut mox ad *ἡγησάμενος* repete *οὐκ ἂν ἁμαρτάνοι.* Logographi sunt scriptores historiae antiquae vel mythicae, de quibus vid. Creuzer. de arte hist. Graec. p. 178. Idem Herod. et Thucyd. p. 30 seqq.

ὄντα ἀνεξέλεγκτα, quae neque firmari neque refelli argumentis possunt, ideoque vetustate temporis in fabulas degeneraverunt (*ἐπὶ τὸ μυθῶδες ἐκνενικηκότα*) ita ut nulla iis fides habeatur (*ἀπίστως*). Ceterum verba *ὄντα ἀνεξέλεγκτα* accusativo dicta accipias, non quo *ὡς* pro *οἷα* dictum sit, sed quod ad *ξυνέθεσαν* subaudiendum est *αὐτά*, sicut ad *κοσμοῦντες*. Denique in *τὰ πολλὰ ὑπὸ χρόνου αὐτῶν* hyperbaton est, pro *τὰ πολλὰ αὐτῶν*.

ὡς παλαιὰ εἶναι, für so alte Begebenheiten. Infinitivus *εἶναι* ex Graecismo abundat, ut in *ἐκὼν εἶναι*, *τὸ νῦν εἶναι*, *für heute*, de quibus formulis vid. Buttmann. Gr. Gr. §. 137. Errat Scholiasta, dicens *εἶναι* esse pro *ὄντα*. Nam participium cum *ὡς* rem non tamquam veram, sed tantummodo mente conceptam enuntiat, ut cap. 2. *ὡς βέβαιον ὄν*. At *ὡς* simplici nomini praefixum significat veritatem, ut 4, 84 extr. *οὐκ ἦν ἀδύνατος* (*Βρασίδας*), *ὡς Λακεδαιμόνιος, εἰπεῖν, ut homo Lacedaemonius, für einen Lacedaemonier.*

22. *λόγῳ*, iustis orationibus habitis. — *ἐν αὐτῷ*, i. e. *τῷ πολεμεῖν.* — Pro *τῶν λεχθέντων* exspectes *τούτων*, quod ad *ὅσα* referatur, sed est confusio duarum constructionum, ut 5, 7. *οὐ βουλόμενος αὐτοὺς διὰ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ καθημένους βαρύνεσθαι*, ubi aut *διὰ τό* omittendum, aut *καθῆσθαι* scribendum erat.

τὰ δ' ἔργα τῶν πραχθέντων concinnitatis causa pleonastice dixit; patent autem *τὰ πραχθέντα* latius, quam *τὰ ἔργα*. Verte: *die Thatensumme* (cf. Bernhardy Wissenschaftl. Syntax p. 54.), cui opponuntur *οἱ λόγοι*.

αὐτὸς παρῆν, utpote dux Atheniensium circa Thasum. Infra 4, 104. — *ἐπεξελθών* h. l. de accurata investigatione usurpatur. Variavit autem structuram. Nam sic debebat pergere: *καὶ ἃ παρὰ τῶν ἄλλων ἐπεξῆλθον.*

Digitized by Google

ἑκάστοις οὐ ταὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν ἔλεγον, ἀλλ' ὡς ἑκατέρων τις εὐνοίας ἢ μνήμης ἔχοι. καὶ ἐς μὲν ἀκρόασιν ἴσως τὸ μὴ μυθῶδες αὐτῶν ἀτερπέστερον φανεῖται· ὅσοι δὲ βουλήσονται τῶν τε γενομένων τὸ σαφὲς σκοπεῖν, καὶ, τῶν μελλόντων ποτὲ αὖθις κατὰ τὸ ἀνθρώπειον τοιούτων καὶ παραπλησίων ἔσεσθαι, ὠφέλιμα κρίνειν αὐτά, ἀρκούντως ἕξει· κτῆμά τε ἐς ἀεὶ μᾶλλον, ἢ ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα ἀκούειν, ξύγκειται.

23. Τῶν δὲ πρότερον ἔργων μέγιστον ἐπράχθη τὸ Μηδικόν. καὶ τοῦτο ὅμως δυοῖν ναυμαχίαιν καὶ πεζομαχίαιν ταχεῖαν τὴν κρίσιν ἔσχε. τούτου δὲ τοῦ πολέμου μῆκός τε μέγα προὔβη, παθήματά τε ξυνηνέχθη γενέσθαι ἐν αὐτῷ τῇ Ἑλλάδι οἷα οὐχ ἕτερα ἐν ἴσῳ χρόνῳ. οὔτε γὰρ πόλεις τοσαίδε ληφθεῖσαι ἠρημώθησαν, αἱ μὲν ὑπὸ βαρβάρων, αἱ δ' ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἀντιπολεμούντων· (εἰσὶ δὲ αἳ καὶ οἰκήτορας μετέβαλον ἁλισκόμεναι·) οὔτε φυγαὶ τοσαίδε ἀνθρώπων, καὶ φόνος, ὁ μὲν κατ' αὐτὸν τὸν πόλεμον, ὁ δὲ διὰ τὸ στασιάζειν. τά τε πρότερον ἀκοῇ μὲν λεγόμενα, ἔργῳ δὲ σπανιώτερον βεβαιούμενα, οὐκ ἄπιστα κατέστη, σεισμῶν τε πέρι, οἳ ἐπὶ πλεῖστον ἅμα μέρος γῆς καὶ ἰσχυρότατοι οἱ αὐτοὶ ἐπέσχον· ἡλίου τε ἐκλείψεις, αἳ πυκνότεραι παρὰ τὰ ἐκ τοῦ πρὶν χρόνου μνημονευόμενα ξυνέβησαν· αὐχμοί τε ἔστι παρ' οἷς μεγάλοι, καὶ ἀπ' αὐτῶν καὶ

ἑκατέρων τις εὐνοίας. Non a τίς, sed ab εὐνοίας pendet genitivus ἑκατέρων, i. e. πρὸς ἑκατέρους. Εὐνοίας autem sicut μνήμης pertinet ad ὡς ἔχοι. De optativi ratione vid. Matth. Gr. §. 527. 1.

ἀτερπέστερον φανεῖται. Haec verba non obiter legenda sunt, quia iis sunt opposita in sequentibus ea, quae minime percepta sunt a viris doctis, ὠφέλιμα κρίνειν αὐτά. Sententiam totius loci hanc esse puto: „Ac fortasse, quod fabulis caret haec scriptio mea, audientibus minus voluptatis praebebit; sed qui volent et rerum praeteritarum veritatem considerare, et quatenus futura, ut sunt res humanae, quandoque talia et similia erunt, utilem eam iudicare, illis sufficiet: et in possessionem perpetuam potius, quam in certamen praesentis recitationis est composita.“ Pendent omnia, praeter verba ἀρκούντως ἕξει, ex ὅσοι βουλήσονται, imprimis infinitivi σκοπεῖν et κρίνειν, quamquam particula τέ transposita istam iuncturam obscuriorem reddit, sic suo loco futura: ὅσοι δὲ βουλήσονται τῶν γενομένων τό τε σαφὲς σκοπεῖν. Deinde in τῶν μελλόντων bis intelligendum est voc. μελλόντων. Tum αὐτά ad Thucydidis scriptionem pertinet, ut paullo superius in τὸ μὴ μυθῶδες αὐτῶν. Alii aliter hunc obscurum locum expediunt, sed minus probabiliter. *Goeller* sic explicat: „Quicumque autem volent veritatem eorum, quae evenerint, considerare et eorum, quae, ut sunt res humanae, vel talia omnino vel similia sint eventura, illos satis erit, ea esse utilia iudicare.“

23. ὑπὸ βαρβάρων, Mycalessus 7, 29. ὑπὸ σφῶν αὐτῶν, Plataea 3, 68. Sed non urgenda videtur vis verbi ἠρημώθησαν; alioqui Scriptoris moderationem desideres.

οἰκήτορας μετέβαλον, Potidaea 2, 70. Scione 5, 32. Melus 5, 116. — Ad οὔτε φυγαὶ τοσαίδε subaudi ἦσαν.

διὰ τὸ στασιάζειν, maxime apud Corcyraeos libro 3.

σεισμῶν τε πέρι. Terrae motus Thucydides saepius commemorat in hoc bello, in Delo 2, 8., in Attica, Boeotia, Euboea 3, 87. 89. in Peloponneso 5, 45. 50. 6, 95. 8, 6. In Coo insula 8, 41. Praeterea 4, 52. ubi regio diserte nulla traditur. — Solis defectiones legimus 2, 28. 4, 52. — Αὐχμούς autem ubi memoret et λιμούς inde ortos, non memini me legere. Seorsum quidem et aestus Atheniensibus noxios attingit 2, 52. 7, 87. et famem obses-

Digitized by Google

λιμοὶ καὶ ἡ οὐχ ἥκιστα βλάψασα καὶ μέρος τι φθείρασα, ἡ λοιμώδης νόσος. ταῦτα γὰρ πάντα μετὰ τοῦδε τοῦ πολέμου ἅμα ξυνεπέθετο. ἤρξαντο δὲ αὐτοῦ Ἀθηναῖοι καὶ Πελοποννήσιοι, λύσαντες τὰς τριακοντούτεις σπονδάς, αἳ αὐτοῖς ἐγένοντο μετὰ Εὐβοίας ἅλωσιν. Διότι δ' ἔλυσαν, τὰς αἰτίας προέγραψα πρῶτον καὶ τὰς διαφοράς, τοῦ μή τινα ζητῆσαί ποτε, ἐξ ὅτου τοσοῦτος πόλεμος τοῖς Ἕλλησι κατέστη. τὴν μὲν γὰρ ἀληθεστάτην πρόφασιν, ἀφανεστάτην δὲ λόγῳ, τοὺς Ἀθηναίους ἡγοῦμαι, μεγάλους γιγνομένους καὶ φόβον παρέχοντας τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἀναγκάσαι ἐς τὸ πολεμεῖν. αἱ δ' ἐς τὸ φανερὸν λεγόμεναι αἰτίαι αἵδ' ἦσαν ἑκατέρων, ἀφ' ὧν λύσαντες τὰς σπονδὰς ἐς τὸν πόλεμον κατέστησαν.

24. ΕΠΙΔΑΜΝΟΣ ἐστι πόλις ἐν δεξιᾷ ἐσπλέοντι τὸν Ἰόνιον κόλπον· προοικοῦσι δ' αὐτὴν Ταυλάντιοι βάρβαροι, Ἰλλυρικὸν ἔθνος. ταύτην ἀπῴκισαν μὲν Κερκυραῖοι, οἰκιστὴς δ' ἐγένετο Φάλιος Ἐρατοκλείδου Κορίνθιος, γένος τῶν ἀφ' Ἡρακλέους, κατὰ δὴ τὸν παλαιὸν νόμον ἐκ τῆς μητροπόλεως κατακληθείς. ξυνῴκισαν δὲ καὶ Κορινθίων τινὲς, καὶ τοῦ ἄλλου Δωρικοῦ γένους. προελθόντος δὲ τοῦ χρόνου ἐγένετο ἡ τῶν Ἐπιδαμνίων πόλις μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος. στασιάσαντες δὲ ἐν ἀλλήλοις ἔτη πολλὰ, ὡς λέγεται, ἀπὸ πολέμου τινὸς τῶν προσοίκων βαρβάρων, ἐφθάρησαν, καὶ τῆς δυνάμεως τῆς πολλῆς ἐστερήθησαν. τὰ δὲ τελευταῖα πρὸ τοῦδε τοῦ πολέμου ὁ δῆμος αὐτῶν ἐξεδίωξε τοὺς δυνατούς, οἱ δὲ ἀπελθόντες μετὰ τῶν βαρβάρων ἐλῃΐζοντο τοὺς ἐν τῇ πόλει κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει ὄντες Ἐπιδάμνιοι ἐπειδὴ ἐπιέζοντο, πέμπουσιν ἐς τὴν Κέρκυραν πρέσβεις, ὡς μητρόπολιν οὖσαν, δεόμενοι μὴ σφᾶς περιορᾶν φθειρομένους ἀλλὰ τούς τε φεύγοντας ξυναλλάξαι σφίσι, καὶ τὸν τῶν βαρβάρων πόλεμον καταλῦσαι. ταῦτα δὲ ἱκέται καθεζόμενοι ἐς τὸ Ἡραῖον ἐδέοντο. οἱ δὲ Κερκυραῖοι τὴν ἱκετείαν οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλ' ἀπράκτους ἀπέπεμψαν.

25. Γνόντες δὲ οἱ Ἐπιδάμνιοι οὐδεμίαν σφίσιν ἀπὸ Κερκύρας τιμωρίαν οὖσαν, ἐν ἀπόρῳ εἶχοντο θέσθαι τὸ παρόν· καὶ πέμψαντες ἐς Δελφοὺς τὸν θεὸν ἐπήροντο, εἰ παραδοῖεν Κορινθίοις τὴν πόλιν ὡς οἰκισταῖς, καὶ τιμωρίαν τινὰ πειρῷν-

sis Potidaeatis 2, 70. Plataeensibus 3, 52. — Ad ἐκλείψεις repete κατέστησαν ἄπιστοι ex praecedentibus.

ἐγένοντο μετὰ Εὐβοίας ἅλωσιν. Vid. 1, 115.

αἵδ' ἦσαν, quas in sequentibus est expositurus. πρόφασις i. q. αἰτία, Veranlassung. ἀφ' ὧν, ob quas.

24. ἐκ τῆς μητροπόλεως, i. e. Corintho, nam Corcyraei Corinthiorum erant coloni. Sacra patria coloni asportabant, ignemque sacrum e penetrali urbis depromptum et accensum, qui si forte extinctus esset, ex prytaneo conditorum accendi eum oportebat. Quotannis legatos in maiorem patriam mittebant coloniae, diis patriis sacra facturos. Moris etiam erat, ut coloniae ab originibus suis pontifices acciperent; quin etiam si quando aliam coloniam aliquo deducere vellent, ut ducem a maiore patria postularent; quod h. l. videmus factum.

25. τιμωρίαν τινά, i. e. βοήθειαν. Paullo inferius ἐπαμῦναι vocatur, et cap. 26. ὠφέλεια.

Digitized by Google

το ἀπ' αὐτῶν ποιεῖσθαι. ὁ δ' αὐτοῖς ἀνεῖλε παραδοῦναι καὶ ἡγεμόνας ποιεῖσθαι. ἐλθόντες δὲ οἱ Ἐπιδάμνιοι ἐς τὴν Κόρινθον, κατὰ τὸ μαντεῖον παρέδοσαν τὴν ἀποικίαν, τόν τε οἰκιστὴν ἀποδεικνύντες σφῶν ἐκ Κορίνθου ὄντα, καὶ τὸ χρηστήριον δηλοῦντες. ἐδέοντό τε μὴ σφᾶς περιορᾶν διαφθειρομένους, ἀλλ' ἐπαμῦναι. Κορίνθιοι δὲ κατά τε τὸ δίκαιον ὑπεδέξαντο τὴν τιμωρίαν, νομίζοντες οὐχ ἧσσον ἑαυτῶν εἶναι τὴν ἀποικίαν ἢ Κερκυραίων, ἅμα δὲ καὶ μίσει τῶν Κερκυραίων, ὅτι αὐτῶν παρημέλουν ὄντες ἄποικοι· οὔτε γὰρ ἐν πανηγύρεσι ταῖς κοιναῖς διδόντες γέρα τὰ νομιζόμενα, οὔτε Κορινθίῳ ἀνδρὶ προκαταρχόμενοι τῶν ἱερῶν, ὥσπερ αἱ ἄλλαι ἀποικίαι, περιφρονοῦντες δὲ αὐτούς, καὶ χρημάτων δυνάμει ὄντες κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὅμοια τοῖς Ἕλλησιν πλουσιωτάτοις καὶ τῇ ἐς πόλεμον παρασκευῇ δυνατώτεροι, ναυτικῷ δὲ καὶ πολὺ προέχειν ἔστιν ὅτε ἐπαιρόμενοι, καὶ κατὰ τὴν τῶν Φαιάκων προενοίκησιν τῆς Κερκύρας, κλέος ἐχόντων τὰ περὶ τὰς ναῦς. ᾗ καὶ μᾶλλον ἐξηρτύοντο τὸ ναυτικὸν, καὶ ἦσαν οὐκ ἀδύνατοι. τριήρεις γὰρ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ὑπῆρχον αὐτοῖς, ὅτε ἤρχοντο πολεμεῖν.

26. *Πάντων οὖν τούτων ἐγκλήματα ἔχοντες οἱ Κορίνθιοι ἔπεμπον ἐς τὴν Ἐπίδαμνον ἅσμενοι τὴν ὠφέλειαν, οἰκήτορά τε τὸν βουλόμενον ἰέναι κελεύοντες, καὶ Ἀμπρακιωτῶν καὶ Λευκαδίων καὶ ἑαυτῶν φρουρούς. ἐπορεύθησαν δὲ πεζῇ ἐς Ἀπολλωνίαν, Κορινθίων οὖσαν ἀποικίαν, δέει τῶν Κερκυραίων, μὴ κωλύωνται ὑπ' αὐτῶν κατὰ θάλασσαν περαιούμενοι. Κερκυραῖοι δὲ ἐπειδὴ ᾔσθοντο τούς τε οἰκήτορας καὶ φρουροὺς ἥκοντας ἐς τὴν Ἐπίδαμνον, τήν τε ἀποικίαν Κορινθίοις δεδομένην, ἐχαλέπαινον· καὶ πλεύσαντες εὐθὺς πέντε καὶ εἴκοσι ναυσὶ, καὶ ὕστερον ἑτέρῳ στόλῳ, τούς τε φεύγοντας ἐκέλευον κατ' ἐπήρειαν δέχεσθαι αὐτούς, (ἦλθον γὰρ ἐς τὴν Κέρκυραν οἱ τῶν Ἐπιδαμνίων φυγάδες, τάφους τε ἀποδεικνύντες καὶ*

ἅμα δὲ καὶ μίσει. Hoc *δέ* refer ad *τέ* in verbis *κατά τε τὸ δίκαιον*, ut cap. 11 init.

γέρα τὰ νομιζόμενα, intellige *τὴν προεδρίαν*, i. e. principem in consessu locum, *ἐπιγαμίας*, *κτῆσιν γῆς*, alia. Nam supra ad c. 24. vidimus, ducem deducendae coloniae a maiore patria postulari, moris fuisse; item quotannis legatos mitti, diis sacra facturos. Omnino autem coloniae eundem honorem originibus suis exhibebant, quem filii parentibus. — Participia *διδόντες*, *περιφρονοῦντες* et *ἐπαιρόμενοι*, licet per *γάρ* inducta, tamen non sunt loco verborum finitorum, sed nituntur in verbo praecedenti *παρημέλουν*, quod Scriptoris animo obversabatur, vel quod erat repetiturus. Cf. Matth. Gr. §. 555. ed. 1. (556. ed. 2.) — *προκαταρχεσθαι τῶν ἱερῶν* pertinet ad officia summi sacerdotis, *auspicari*, desecare crines hostiae atque eam immolare. Orationem autem variatam esse docet Goeller, cum *προκαταρχόμενοι* sit pro *ἐν προκαταρχῇ*, *in sacris auspicandis*, vel *cum sacra auspicantur*, ut respondeat verbis *ἐν πανηγύρεσι ταῖς κοιναῖς*. Ita *διδόντες γέρα τὰ νομιζ.* etiam ad dativum *Κορινθίῳ ἀνδρὶ* pertinet, quem aliter commode explicare nequeas; „neque in communibus congregationibus solitos honores tribuentes, neque in sacris faciendis (solita munia) viro Corinthio."

ὅμοια — πλουσιωτάτοις, int. *πλούσιοι* ex *πλουσιωτάτοις*. Nam *ὅμοια* adverbii loco est ut 7, 29. et saepe apud alios.

Digitized by Google

ξυγγένειαν, ἣν προϊσχόμενοι ἐδέοντο σφᾶς κατάγειν) τους τε φρουρούς, οὓς Κορίνθιοι ἔπεμψαν, καὶ τοὺς οἰκήτορας ἀποπέμπειν. οἱ δὲ Ἐπιδάμνιοι οὐδὲν αὐτῶν ὑπήκουσαν. ἀλλὰ στρατεύουσιν ἐπ' αὐτοὺς οἱ Κερκυραῖοι τεσσαράκοντα ναυσὶ μετὰ τῶν φυγάδων, ὡς κατάξοντες καὶ τοὺς Ἰλλυριοὺς προσλαβόντες. προσκαθεζόμενοι δὲ τὴν πόλιν, προεῖπον, Ἐπιδαμνίων τε τὸν βουλόμενον καὶ τοὺς ξένους ἀπαθεῖς ἀπιέναι· εἰ δὲ μή, ὡς πολεμίοις χρήσεσθαι. ὡς δ' οὐκ ἐπείθοντο, οἱ μὲν Κερκυραῖοι (ἔστι δ' ἰσθμὸς τὸ χωρίον) ἐπολιόρκουν τὴν πόλιν.

27. Κορίνθιοι δ', ὡς αὐτοῖς ἐκ τῆς Ἐπιδάμνου ἦλθον ἄγγελοι ὅτι πολιορκοῦνται, παρεσκευάζοντο στρατιάν· καὶ ἅμα ἀποικίαν ἐς τὴν Ἐπίδαμνον ἐκήρυσσον, ἐπὶ τῇ ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ τὸν βουλόμενον ἰέναι· εἰ δέ τις τὸ παραυτίκα μὲν μὴ ἐθέλοι ξυμπλεῖν, μετέχειν δὲ βούλεται τῆς ἀποικίας, πεντήκοντα δραχμὰς καταθέντα Κορινθίας μένειν. ἦσαν δὲ καὶ οἱ πλέοντες πολλοί, καὶ οἱ τἀργύριον καταβάλλοντες. ἐδεήθησαν δὲ καὶ τῶν Μεγαρέων ναυσὶ σφᾶς ξυμπροπέμψειν, εἰ ἄρα κωλύοιντο ὑπὸ Κερκυραίων πλεῖν. οἱ δὲ παρεσκευάζοντο αὐτοῖς ὀκτὼ ναυσὶ ξυμπλεῖν, καὶ Παλῆς Κεφαλλήνων τέσσαρσι. καὶ Ἐπιδαυρίων ἐδεήθησαν, οἳ παρέσχον πέντε, Ἑρμιονῆς δὲ μίαν, καὶ Τροιζήνιοι δύο, Λευκάδιοι δὲ δέκα, καὶ Ἀμπρακιῶται ὀκτώ. Θηβαίους δὲ χρήματα ᾔτησαν καὶ Φλιασίους, Ἠλείους δὲ ναῦς τε κενὰς καὶ χρήματα. αὐτῶν δὲ Κορινθίων νῆες παρεσκευάζοντο τριάκοντα, καὶ τρισχίλιοι ὁπλῖται.

28. Ἐπειδὴ δὲ ἐπύθοντο οἱ Κερκυραῖοι τὴν παρασκευήν, ἐλθόντες ἐς Κόρινθον μετὰ Λακεδαιμονίων καὶ Σικυωνίων πρέσβεων, οὓς παρέλαβον, ἐκέλευον Κορινθίους τοὺς ἐν Ἐπιδάμνῳ φρουρούς τε καὶ οἰκήτορας ἀπάγειν, ὡς οὐ μετὸν αὐτοῖς Ἐπιδάμνου. εἰ δέ τι ἀντιποιοῦνται, δίκας ἤθελον δοῦναι ἐν Πελοποννήσῳ παρὰ πόλεσιν αἷς ἂν ἀμφότεροι ξυμβῶσιν· ὁποτέρων δ' ἂν δικασθῇ εἶναι τὴν ἀποικίαν, τούτους κρατεῖν. ἤθελον δὲ καὶ τῷ ἐν Δελφοῖς μαντείῳ ἐπιτρέψαι. πόλεμον δὲ οὐκ εἴων ποιεῖν· εἰ δὲ μή, καὶ αὐτοὶ ἀναγκασθήσεσθαι ἔφασαν, ἐκείνων βιαζομένων, φίλους ποιεῖσθαι οὓς οὐ βούλονται, ἑτέρους τῶν νῦν ὄντων μᾶλλον, ὠφελείας ἕνεκα. οἱ δὲ Κορίνθιοι ἀπεκρίναντο αὐτοῖς, ἢν τάς τε ναῦς καὶ τοὺς βαρβάρους ἀπὸ Ἐπιδάμνου ἀπαγάγωσι, βουλεύσεσθαι· πρότερον δὲ οὐ καλῶς ἔχειν, τοὺς μὲν πολιορκεῖσθαι, αὐτοὺς δὲ δικάζεσθαι.

26. χρήσεσθαι, Bekk. et Poppo χρήσασθαι.

27. ὅτι πολιορκοῦνται, int. οἱ Ἐπιδάμνιοι, ex Ἐπιδάμνου.

ἐθέλοι. Vulgo ἐθέλει. Graecorum sermo vividior facile ab obliqua structura ad rectam transit.

28. παρὰ πόλεσιν αἷς ἂν ἀμφ. ξυμβῶσιν, per attractionem dictum puta pro παρ' αἷς ἂν ξυμβῶσι πόλεσι δοῦναι αὐτὰς (τὰς δίκας). Cf. 1, 1 extr.

ἑτέρους τῶν νῦν ὄντων μᾶλλον, „alios potius (μᾶλλον) amicos, quam qui tunc essent, sibi se esse comparaturos.“ Significat Athenienses.

αὐτοὺς δὲ δικάζεσθαι, ipsos Corinthios.

Digitized by Google

Κερκυραῖοι δὲ ἀντέλεγον, ἢν καὶ ἐκεῖνοι τοὺς ἐν Ἐπιδάμνῳ ἀπαγάγωσι, ποιήσειν ταῦτα· ἕτοιμοι δὲ εἶναι καὶ ὥστε ἀμφοτέρους μένειν κατὰ χώραν, σπονδὰς [δὲ] ποιήσασθαι, ἕως ἂν ἡ δίκη γένηται.

29. Κορίνθιοι δὲ οὐδὲν τούτων ὑπήκουον, ἀλλ' ἐπειδὴ πλήρεις αὐτοῖς ἦσαν αἱ νῆες, καὶ οἱ ξύμμαχοι παρῆσαν, προπέμψαντες κήρυκα πρότερον πόλεμον προεροῦντα Κερκυραίοις, ἄραντες ἑβδομήκοντα ναυσὶ καὶ πέντε, δισχιλίοις τε ὁπλίταις, ἔπλεον ἐπὶ τὴν Ἐπίδαμνον, Κερκυραίοις ἐναντία πολεμήσοντες. ἐστρατήγει δὲ τῶν μὲν νεῶν Ἀριστεὺς ὁ Πελλίχου, καὶ Καλλικράτης ὁ Καλλίου, καὶ Τιμάνωρ ὁ Τιμάνθους· τοῦ δὲ πεζοῦ Ἀρχέτιμός τε ὁ Εὐρυτίμου, καὶ Ἰσαρχίδας ὁ Ἰσάρχου. ἐπειδὴ δὲ ἐγένοντο ἐν Ἀκτίῳ τῆς Ἀνακτορίας γῆς, οὗ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνός ἐστιν, ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Ἀμπρακικοῦ κόλπου, οἱ Κερκυραῖοι κήρυκά τε προέπεμψαν αὐτοῖς ἐν ἀκατίῳ ἀπεροῦντα μὴ πλεῖν ἐπὶ σφᾶς, καὶ τὰς ναῦς ἅμα ἐπλήρουν, ζεύξαντές τε τὰς παλαιὰς, ὥστε πλωΐμους εἶναι, καὶ τὰς ἄλλας ἐπισκευάσαντες. ὡς δὲ ὁ κήρυξ τε ἀπήγγειλεν οὐδὲν εἰρηναῖον παρὰ τῶν Κορινθίων, καὶ αἱ νῆες αὐτοῖς ἐπεπλήρωντο οὖσαι ὀγδοήκοντα, (τεσσαράκοντα γὰρ Ἐπίδαμνον ἐπολιόρκουν), ἀνταναγόμενοι καὶ παραταξάμενοι ἐναυμάχησαν· καὶ ἐνίκησαν οἱ Κερκυραῖοι παρὰ πολὺ, καὶ ναῦς πεντεκαίδεκα διέφθειραν τῶν Κορινθίων. τῇ δὲ αὐτῇ ἡμέρᾳ αὐτοῖς ξυνέβη καὶ τοὺς τὴν Ἐπίδαμνον πολιορκοῦντας παραστήσασθαι ὁμολογίᾳ, ὥστε τοὺς μὲν ἐπήλυδας ἀποδόσθαι, Κορινθίους δὲ δήσαντας ἔχειν, ἕως ἂν ἄλλο τι δόξῃ.

30. Μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν οἱ Κερκυραῖοι τροπαῖον στήσαντες ἐπὶ τῇ Λευκίμνῃ, τῆς Κερκύρας ἀκρωτηρίῳ, τοὺς μὲν ἄλλους οὓς ἔλαβον αἰχμαλώτους ἀπέκτειναν, Κορινθίους δὲ δήσαντες εἶχον. ὕστερον δὲ, ἐπειδὴ οἱ Κορίνθιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἡσσημένοι ταῖς ναυσὶν ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου, τῆς θαλάσσης ἁπάσης ἐκράτουν τῆς κατ' ἐκεῖνα τὰ χωρία οἱ Κερκυραῖοι, καὶ πλεύσαντες ἐς Λευκάδα, τὴν Κορινθίων ἀποικίαν, τῆς γῆς ἔτεμον, καὶ Κυλλήνην, τὸ Ἠλείων ἐπίνειον, ἐνέπρησαν, ὅτι ναῦς καὶ χρήματα παρέσχον Κορινθίοις. τοῦ τε χρόνου τὸν πλεῖστον μετὰ τὴν ναυμαχίαν ἐπεκράτουν τῆς θαλάσσης, καὶ τοὺς τῶν Κορινθίων ξυμμάχους ἐπιπλέοντες ἔφθειρον, μέχρις οὗ Κορίνθιοι περιόντι τῷ θέρει πέμψαντες ναῦς καὶ στρατιὰν, ἐπεὶ σφῶν οἱ ξύμμαχοι ἐπόνουν, ἐστρατο-

29. ζεύξαντες, reficientes, ζυγοὺς ἁρμόσαντες, quod nos dicimus calfatern. Schol. οὐδεμία καινὴ ναῦς ἦν, εἴ γε τὰς μὲν ἔζευξαν διαλελυμένας οὔσας καὶ ζυγωμάτων προσδεηθείσας εἰς συνοχὴν, τὰς δὲ ἐπεσκεύασαν. Verbum ἐπισκευάζειν in universum est *navem ad cursum aptare*.

παραστήσασθαι, int. τοὺς Ἐπιδαμνίους, vel αὐτὴν i. e. τὴν Ἐπίδαμνον, ut hoc nomen bis cogitandum sit, ut saepe.

30. Λευκίμνῃ. Poppo Λευκίμμῃ.

περιόντι τῷ θέρει, *reliqua aestatis parte, superante aestate*. Accipiendum autem de tempore aestatis ad finem properantis, quod hiemem proxime antecedit, quia iam plures eius aestatis menses praeterlapsi erant. — Pro ἐπεκράτουν alii ἐκράτουν, et μέχρι οὗ, non μέχρις.

Digitized by Google

πεδεύοντο ἐπὶ Ἀκτίῳ καὶ περὶ τὸ Χειμέριον τῆς Θεσπρωτίδος, φυλακῆς ἕνεκα τῆς τε Λευκάδος καὶ τῶν ἄλλων πόλεων, ὅσαι σφίσι φίλιαι ἦσαν. ἀντεστρατοπεδεύοντο δὲ καὶ οἱ Κερκυραῖοι ἐπὶ τῇ Λευκίμνῃ ναυσί τε καὶ πεζῷ. ἐπέπλεόν τε οὐδέτεροι ἀλλήλοις, ἀλλὰ τὸ θέρος τοῦτο ἀντικαθεζόμενοι, χειμῶνος ἤδη ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου ἑκάτεροι.

31. Τὸν δ' ἐνιαυτὸν πάντα τὸν μετὰ τὴν ναυμαχίαν καὶ τὸν ὕστερον οἱ Κορίνθιοι ὀργῇ φέροντες τὸν πρὸς Κερκυραίους πόλεμον ἐναυπηγοῦντο, καὶ παρεσκευάζοντο τὰ κράτιστα νεῶν στόλον, ἔκ τε αὐτῆς Πελοποννήσου ἀγείροντες καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἐρέτας, μισθῷ πείθοντες. πυνθανόμενοι δὲ οἱ Κερκυραῖοι τὴν παρασκευὴν αὐτῶν ἐφοβοῦντο, καὶ (ἦσαν γὰρ οὐδενὸς Ἑλλήνων ἔνσπονδοι, οὐδὲ ἐγεγράψαντο ἑαυτοὺς οὔτε ἐς τὰς Ἀθηναίων σπονδὰς, οὔτε ἐς τὰς Λακεδαιμονίων) ἔδοξεν αὐτοῖς, ἐλθοῦσιν ὡς τοὺς Ἀθηναίους, ξυμμάχους γενέσθαι, καὶ ὠφέλειάν τινα πειρᾶσθαι ἀπ' αὐτῶν εὑρίσκεσθαι. οἱ δὲ Κορίνθιοι, πυθόμενοι ταῦτα, ἦλθον καὶ αὐτοὶ ἐς τὰς Ἀθήνας πρεσβευσόμενοι, ὅπως μὴ σφίσι πρὸς τῷ Κερκυραίων ναυτικῷ καὶ τὸ αὐτῶν προσγενόμενον ἐμπόδιον γένηται θέσθαι τὸν πόλεμον ᾗ βούλονται. κατασταθείσης δὲ ἐκκλησίας, ἐς ἀντιλογίαν ἦλθον. καὶ οἱ μὲν Κερκυραῖοι ἔλεξαν τοιάδε.

32. „ΔΙΚΑΙΟΝ, ὦ Ἀθηναῖοι, τοὺς μήτε εὐεργεσίας μεγάλης μήτε ξυμμαχίας προυφειλομένης ἥκοντας παρὰ τοὺς πέλας, ἐπικουρίας, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς νῦν, δεησομένους, ἀναδιδάξαι πρῶτον, μάλιστα μὲν ὡς καὶ ξύμφορα δέονται, εἰ δὲ μή, ὅτι γε οὐκ ἐπιζήμια· ἔπειτα δὲ, ὡς καὶ τὴν χάριν βέβαιον ἕξουσιν· εἰ δὲ τούτων μηδὲν σαφὲς καταστήσουσι, μὴ ὀργίζεσθαι, ἢν ἀτυχῶσι. Κερκυραῖοι δὲ μετὰ τῆς ξυμμαχίας τῆς αἰτήσεως καὶ ταῦτα πιστεύοντες ἐχυρὰ ὑμῖν παρέξεσθαι, ἀπέστειλαν ἡμᾶς. τετύχηκε δὲ τὸ αὐτὸ ἐπιτήδευμα πρός τε ὑμᾶς ἐς τὴν χρείαν ἡμῖν ἄλογον, καὶ ἐς τὰ ἡμέτερα αὐτῶν ἐν τῷ παρόντι ἀξύμφορον. ξυμμαχοί τε γὰρ οὐδενός πω ἐν τῷ προ-

31. καὶ τὸ αὐτῶν, i. e. τῶν Ἀθηναίων. Transitus ab urbe ad cives. Sic Thucyd. 1, 136. de Themistocle narrans: φεύγει ἐς Κέρκυραν, ὧν αὐτῶν εὐεργέτης. Plerique codices h. l. praebent τὸ Ἀττικόν, nonnulli omisso καί. Quod quis non videat interpretamentum esse?

32. τοὺς μήτε εὐεργεσίας — δεησομένους. Sententia est: Iustum est, eos, quibus neque beneficium magnum neque societatis officia debeantur, si ad alios accedant auxilium petituri, primum demonstrare, si possint, utilia se petere, sin minus, certe non noxia (iis quorum opem implorant); deinde, etiam gratiam fore certam.

μετὰ τῆς ξυμμαχίας τῆς αἰτήσεως, bei dem Gesuch um das Bündniss. Sic saepe μετά pro ἐν, v. c. 1, 6. μετὰ τοῦ γυμνάζεσθαι. 2, 43 extr. Reliqua verba, utroque articulo servato, poterat etiam invertere: μετὰ τῆς αἰτήσεως τῆς ξυμμαχίας, aut abiecto altero articulo scribere μετὰ τῆς ξυμμαχίας αἰτήσεως, pro μετὰ τῆς τῆς ξυμμαχίας αἰτήσεως; quam articuli eiusdem formae repetitionem diligentissime vitant Graeci, utpote auribus ingratam. Vid. ad c. 17. et 136.

τὸ αὐτὸ ἐπιτήδευμα, quod nullius adhuc socii fuerint, ut statim ipse explicat. Sententia: Accidit, ut eadem ratio nostra neque apud vos habeat quidquam momenti ad petitionem nostram, neque nostris ipsorum rebus faveat in praesentia.

Digitized by Google

τοῦ ἑκούσιοι γενόμενοι, νῦν ἄλλων τοῦτο δεησόμενοι ἥκομεν, καὶ ἅμα ἐς τὸν παρόντα πόλεμον Κορινθίων ἕρημοι δι' αὐτὸ καθέσταμεν. καὶ περιέστηκεν ἡ δοκοῦσα ἡμῶν πρότερον σωφροσύνη, τὸ μὴ ἐν ἀλλοτρίᾳ ξυμμαχίᾳ τῇ τοῦ πέλας γνώμῃ ξυγκινδυνεύειν, νῦν ἀβουλία καὶ ἀσθένεια φαινομένη. τὴν μὲν οὖν γενομένην ναυμαχίαν αὐτοὶ καταμόνας ἀπεωσάμεθα Κορινθίους. ἐπειδὴ δὲ μείζονι παρασκευῇ ἀπὸ Πελοποννήσου καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἐφ' ἡμᾶς ὥρμηνται, καὶ ἡμεῖς ἀδύνατοι ὁρῶμεν ὄντες τῇ οἰκείᾳ μόνον δυνάμει περιγενέσθαι, καὶ ἅμα μέγας ὁ κίνδυνος, εἰ ἐσόμεθα ὑπ' αὐτοῖς, ἀνάγκη καὶ ὑμῶν καὶ ἄλλου παντὸς ἐπικουρίας δεῖσθαι, καὶ ξυγγνώμη, εἰ μὴ μετὰ κακίας, δόξης δὲ μᾶλλον ἁμαρτίᾳ, τῇ πρότερον ἀπραγμοσύνῃ ἐναντία τολμῶμεν.

33. „Γενήσεται δὲ ὑμῖν πειθομένοις καλὴ ἡ ξυντυχία κατὰ πολλὰ τῆς ἡμετέρας χρείας· πρῶτον μὲν, ὅτι ἀδικουμένοις, καὶ οὐχ ἑτέρους βλάπτουσι, τὴν ἐπικουρίαν ποιήσεσθε· ἔπειτα, περὶ τῶν μεγίστων κινδυνεύοντας δεξάμενοι, ὡς ἂν μάλιστα μετ' ἀειμνήστου μαρτυρίου τὴν χάριν καταθεῖσθε. ναυτικόν τε κεκτήμεθα, πλὴν τοῦ παρ' ὑμῖν, πλεῖστον. καὶ σκέψασθε, τίς εὐπραξία σπανιωτέρα, ἢ τίς τοῖς πολεμίοις λυπηροτέρα, εἰ, ἣν ὑμεῖς ἂν πρὸ πολλῶν χρημάτων καὶ χάριτος ἐτιμήσασθε δύναμιν ὑμῖν προσγενέσθαι, αὕτη πάρεστιν αὐτεπάγγελτος, ἄνευ κινδύνων καὶ δαπάνης διδοῦσα ἑαυτὴν, καὶ προσέτι φέρουσα ἐς μὲν τοὺς πολλοὺς ἀρετὴν, οἷς δὲ ἐπαμυνεῖτε χάριν, ὑμῖν δ' αὐτοῖς ἰσχύν· ἃ ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ ὀλίγοις δὴ ἅμα πάντα ξυνέβη· καὶ ὀλίγοι ξυμμαχίας δεόμενοι, οἷς ἐπικαλοῦνται, ἀσφάλειαν καὶ κόσμον οὐχ ἧσσον διδόντες ἢ ληψόμενοι παραγίγνονται. τὸν δὲ πόλεμον, δι' ὅνπερ χρήσιμοι ἂν εἴημεν, εἴ τις ὑμῶν μὴ οἴεται ἔσεσθαι, γνώμης ἁμαρτάνει, καὶ οὐκ αἰσθάνεται τοὺς Λακεδαιμονίους φόβῳ τῷ ὑμετέρῳ πολεμησείοντας, καὶ τοὺς Κορινθίους δυναμένους παρ' αὐτοῖς, καὶ ὑμῖν ἐχθροὺς ὄντας, καὶ προκαταλαμβάνοντας ἡμᾶς νῦν

τοῦτο δεησόμενοι, int. ξυμμάχους ἡμῶν γενέσθαι.

ξυγκινδυνεύειν, subaudi αὐτῷ i. e. τῷ πέλας.

καὶ ξυγγνώμη, εἰ μὴ μετὰ κακίας — τολμῶμεν. Haec admodum concise dicta sunt pro εἰ μὴ μετὰ κακίας, δόξης δὲ μᾶλλον ἁμαρτίᾳ ἡ πρότερον ἀπραγμοσύνη ἐγένετο, ᾗ ἐναντία νῦν τολμῶμεν. Es ist verzeihlich, wenn wir nicht bei schlechter Gesinnung, sondern aus Irrthum früher unthätig, das Gegentheil jetzt thun.

33. καταθεῖσθε. Vulgo praeter Bekkerum καταθήσθε, quemadmodum libri omnes praeter Pal. Cass. Aug., qui habent καταθῆσθε. Coniunctivum, quem Homeri usus fert, non videtur admittere usus Atticorum.

λυπηροτέρα, εἰ — Exspectes ἢ εἰ, sed ἤ, quod ab aliis additur, in uno tantum cod. reperitur loco εἰ. Aut subaudiendum est ἢ ἐκείνη, quae verba explicantur sequentibus εἰ — αὐτεπάγγελτος, aut Thucydides ἀνακολούθως ad sensum haec coniunxit, quasi non comparativo, sed superlativo usus esset: εὐπραξίαν εἶναι σπανιωτάτην cet. Cf. ad c. 60 extr.

ἐς τοὺς πολλοὺς ἀρετήν, apud homines virtutis existimationem. Nam οἱ πολλοὶ in tali contextu sunt multitudo, vulgus. ἀρετὴ Thucydidi est εὐδοξία, ut docent veteres Grammatici. Cf. 1, 123. ἐκ τῶν πόνων τὰς ἀρετὰς κτᾶσθαι.

Digitized by Google

ἐς τὴν ὑμετέραν ἐπιχείρησιν, ἵνα μὴ τῷ κοινῷ ἔχθει κατ' αὐτῶν μετ' ἀλλήλων στῶμεν, μηδὲ δυοῖν φθάσαι ἁμάρτωσιν ἢ κακῶσαι ἡμᾶς ἢ σφᾶς αὐτοὺς βεβαιώσασθαι. ἡμέτερον δ' αὖ ἔργον προτερῆσαι, τῶν μὲν διδόντων, ὑμῶν δὲ δεξαμένων τὴν ξυμμαχίαν, καὶ προεπιβουλεύειν αὐτοῖς μᾶλλον ἢ ἀντεπιβουλεύειν.

34. „Ἢν δὲ λέγωσιν ὡς οὐ δίκαιον τοὺς σφετέρους ἀποίκους ὑμᾶς δέχεσθαι, μαθέτωσαν ὡς πᾶσα ἀποικία εὖ μὲν πάσχουσα τιμᾷ τὴν μητρόπολιν, ἀδικουμένη δὲ ἀλλοτριοῦται. οὐ γὰρ ἐπὶ τῷ δοῦλοι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὅμοιοι τοῖς λειπομένοις εἶναι ἐκπέμπονται. ὡς δὲ ἠδίκουν σαφὲς ἐστι. προκληθέντες γὰρ περὶ Ἐπιδάμνου ἐς κρίσιν, πολέμῳ μᾶλλον ἢ τῷ ἴσῳ ἐβουλήθησαν τὰ ἐγκλήματα μετελθεῖν. καὶ ὑμῖν ἔστω τι τεκμήριον ἃ πρὸς ἡμᾶς τοὺς ξυγγενεῖς δρῶσιν, ὥστε ἀπάτῃ τε μὴ παράγεσθαι ὑπ' αὐτῶν, δεομένοις τε ἐκ τοῦ εὐθέος μὴ ὑπουργεῖν. ὁ γὰρ ἐλαχίστας τὰς μεταμελείας ἐκ τοῦ χαρίζεσθαι τοῖς ἐναντίοις λαμβάνων ἀσφαλέστατος ἂν διατελοίη.

35. „Λύσετε δὲ οὐδὲ τὰς Λακεδαιμονίων σπονδὰς δεχόμενοι ἡμᾶς, μηδετέρων ὄντας ξυμμάχους. εἴρηται γὰρ ἐν αὐταῖς, τῶν Ἑλληνίδων πόλεων ἥτις μηδαμοῦ ξυμμαχεῖ, ἐξεῖναι παρ' ὁποτέρους ἂν ἀρέσκηται ἐλθεῖν. καὶ δεινὸν, εἰ τοῖσδε μὲν ἀπό τε τῶν ἐνσπόνδων ἔσται πληροῦν τὰς ναῦς, καὶ προσέτι καὶ ἐκ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, καὶ οὐχ ἥκιστα ἀπὸ τῶν ὑμετέρων ὑπηκόων· ἡμᾶς δὲ ἀπὸ τῆς προκειμένης τε ξυμμαχίας ἕξουσι, καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλοθέν ποθεν ὠφελείας, εἶτα ἐν ἀδικήματι θήσονται, πεισθέντων ὑμῶν ἃ δεόμεθα. πολὺ δὲ ἐν πλείονι αἰτίᾳ ἡμεῖς μὴ πείσαντες ὑμᾶς ἕξομεν. ἡμᾶς μὲν γὰρ κινδυνεύοντας καὶ οὐκ ἐχθροὺς ὄντας ἀπώσεσθε, τῶνδε δὲ οὐχ ὅπως κωλυταὶ ἐχθρῶν ὄντων καὶ ἐπιόντων γενήσεσθε, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ὑμετέρας ἀρχῆς δύναμιν προσλαβεῖν περιόψεσθε, ἣν οὐ δίκαιον, ἀλλ' ἢ κἀκείνων κωλύειν τοὺς ἐκ τῆς ὑμετέρας μισθοφόρους, ἢ καὶ ἡμῖν πέμπειν, καθ' ὅ τι ἂν πει-

μηδὲ δυοῖν. Scholiastes intelligit θάτερον; Dindorf. subaudit ἕν. Sed infinitivi adiecti per se sufficiunt. Iunge μηδὲ ἁμάρτωσι φθάσαι δυοῖν (i. e. e duobus) ἢ κακῶσαι ἢ βεβαιώσασθαι. Simillimus locus est apud Sophoclem Oed. Tyr. v. 639 sq.

ἡμέτερον δ' αὖ. Vulgo ὑμέτερον δέ γ' αὖ. Illud aptius, quod pronomen primae personae verbis τῶν μὲν — ὑμῶν δὲ explicatur, et paullo ante erat μετ' — ἀλλήλων στῶμεν.

34. ὥστε ἀπάτῃ τε μὴ — ὑπουργεῖν. Duplici τέ usus est pro magis trita ratione: μήτε ἀπάτῃ παράγεσθαι ὑπ' αὐτῶν, μήτε ἐκ τοῦ εὐθέος δεομένοις ὑπουργεῖν.

35. ἐξεῖναι — ἐλθεῖν. Posterior infinitivus bis intelligendus, et ad ἐξεῖναι et ad παρ' ὁποτέρους ἂν ἀρέσκηται. Vid. ad cap. 134.

οὐχ ὅπως κωλυταί, h. e. *non modo non impedietis*. Vid. Viger. p. 432. Herm. Paullo diversa Latinorum ratio est in *non modo*, quae particula non nisi ita videtur pro *non modo non* accipi posse, si sequatur negatio in altero membro, verbum autem unum et utrique membro commune sententiam absolvat. De qua potestate illius particulae accurate exposuit Rosenheyn in programmate scholastico a. 1825.

ἀλλ' ἢ κἀκείνων κωλύειν — πέμπειν, repete δίκαιον. — καθ' ὅ τι ἂν πεισθῆτε, *utcumque vobis persuasum fuerit*.

Digitized by Google

σθῆτε, ὠφέλειαν, μάλιστα δὲ ἀπὸ τοῦ προφανοῦς δεξαμένους βοηθεῖν. πολλὰ δὲ, ὥσπερ ἐν ἀρχῇ ὑπείπομεν, τὰ ξυμφέροντα ἀποδείκνυμεν· καὶ μέγιστον, ὅτι οἵ τε αὐτοὶ πολέμιοι ἡμῖν ἦσαν (ὅπερ σαφεστάτη πίστις), καὶ οὗτοι οὐκ ἀσθενεῖς, ἀλλ' ἱκανοὶ τοὺς μεταστάντας βλάψαι· καὶ ναυτικῆς καὶ οὐκ ἠπειρώτιδος τῆς ξυμμαχίας διδομένης, οὐχ ὁμοία ἡ ἀλλοτρίωσις, ἀλλὰ μάλιστα μὲν, εἰ δύνασθε, μηδένα ἄλλον ἐᾶν κεκτῆσθαι ναῦς, εἰ δὲ μή, ὅστις ἐχυρώτατος, τοῦτον φίλον ἔχειν.

36. „Καὶ ὅτῳ τάδε ξυμφέροντα μὲν δοκεῖ λέγεσθαι, φοβεῖται δὲ μὴ δι' αὐτὰ πειθόμενος τὰς σπονδὰς λύσῃ, γνώτω τὸ μὲν δεδιὸς αὐτοῦ, ἰσχὺν ἔχον, τοὺς ἐναντίους μᾶλλον φοβῆσον, τὸ δὲ θαρσοῦν μὴ δεξαμένου, ἀσθενὲς ὄν, πρὸς ἰσχύοντας τοὺς ἐχθροὺς ἀδεέστερον ἐσόμενον· καὶ ἅμα οὐ περὶ τῆς Κερκύρας νῦν τὸ πλέον ἢ καὶ τῶν Ἀθηνῶν βουλευόμενος, καὶ οὐ τὰ κράτιστα αὐταῖς προνοῶν, ὅταν ἐς τὸν μέλλοντα καὶ ὅσον οὐ παρόντα πόλεμον, τὸ αὐτίκα περισκοπῶν, ἐνδοιάζῃ χωρίον προσλαβεῖν, ὃ μετὰ μεγίστων καιρῶν οἰκειοῦταί τε καὶ πολεμοῦται. τῆς τε γὰρ Ἰταλίας καὶ Σικελίας καλῶς παράπλου κεῖται, ὥστε μήτε ἐκεῖθεν ναυτικὸν ἐᾶσαι Πελοποννησίοις ἐπελθεῖν, τό τε ἐνθένδε πρὸς τάκεῖ παραπέμψαι, καὶ ἐς τἆλλα ξυμφορώτατόν ἐστι. βραχυτάτῳ δ' ἂν κεφαλαίῳ τοῖς τε ξύμπασι καὶ καθ' ἕκαστον τῶδ' ἂν μὴ προέσθαι ἡμᾶς μάθοιτε, τρία μὲν ὄντα λόγου ἄξια τοῖς Ἕλλησι ναυτικά, τὸ παρ' ὑμῖν καὶ τὸ ἡμέτερον καὶ τὸ Κορινθίων· τούτων δ' εἰ περιόψεσθε τὰ δύο ἐς ταὐτὸν ἐλθεῖν, καὶ Κορίνθιοι ἡμᾶς προκαταλήψονται, Κερκυραίοις τε καὶ Πελοποννησίοις ἅμα ναυμαχήσετε· δεξάμενοι δὲ ἡμᾶς ἕξετε πρὸς αὐτοὺς πλείοσι ναυσὶ ταῖς ἡμετέραις ἀγωνίζεσθαι." Τοιαῦτα μὲν οἱ Κερκυραῖοι εἶπον· οἱ δὲ Κορίνθιοι μετ' αὐτοὺς τοιάδε.

πολέμιοι ἡμῖν ἦσαν. Imperfectum ἦσαν offendit quosdam interpretes. Poterant enim Corcyraei cum iis, qui ipsorum hostes fuerant, in gratiam serius rediisse. Sed videtur hoc tempus ad praecedens ὑπείπομεν respicere, sic resolvendum: εἰσὶν, ὡς ἤδη ἐλέξαμεν. Quae ratio apud Platonem frequentissima est. Vid. Buttmann. ad Menon. p. 45. et locos ab eo laudatos in Ind. p. 235.

οὐχ ὁμοία ἡ ἀλλοτρίωσις, ἀλλά — „non par est alienatio, sed *interest* ante omnia quidem, si possitis, cavere, ne alii classem possideant, sin minus, eum vobis amicum conciliare, qui sit certissimus."

36. γνώτω τὸ μὲν δεδιὸς αὐτοῦ. Alii αὐτοῦ. Sententia: Timor non sine viribus, receptis nobis hostes potius terrebit, fiducia autem aspernantis, infirma cum sit, contra potentes hostes nimis erit secura.

παράπλου. Hic genitivus pendet ex καλῶς, ut 1, 22. ὡς εὐνοίας ἢ μνήμης ἔχοι. Alter autem genitivus Ἰταλίας καὶ Σικελίας est pro ἐπὶ Ἰταλίας. Cf. 3, 92. τῆς τε ἐπὶ Θράκης παρόδου χρησίμως ἔξειν.

τοῖς τε ξύμπασι καὶ καθ' ἕκαστον, *universis et singulis*, für das Ganze und das Einzelne. Hic dativus ad sententiam idem valet, quod vincta per genitivum oratio, βραχυτάτῳ κεφ. τῶν τε ξυμπάντων καὶ καθ' ἕκαστον. — Participium ὄντα autem, ne absolute positum putes, quod vetat sequens δέ, a μάθοιτε ἄν pendet, vel quodammodo attrahitur, quae verba cogitando repetenda sunt, et quidem reputandi notione; propter participium. Est igitur μάθοιτε ἄν pro μαθόντες ἂν γνοίητε. Cf. annot. ad 7, 28.

Digitized by Google

37. „ΑΝΑΓΚΑΙΟΝ, Κερκυραίων τῶνδε οὐ μόνον περὶ τοῦ δέξασθαι σφᾶς τὸν λόγον ποιησαμένων, ἀλλ' ὡς καὶ ἡμεῖς τε ἀδικοῦμεν, καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰκότως πολεμοῦνται, μνησθέντας πρῶτον καὶ ἡμᾶς περὶ ἀμφοτέρων, οὕτω καὶ ἐπὶ τὸν ἄλλον λόγον ἰέναι, ἵνα τὴν ἀφ' ἡμῶν τε ἀξίωσιν ἀσφαλέστερον προειδῆτε, καὶ τὴν τῶνδε χρείαν μὴ ἀλογίστως ἀπώσησθε. Φασὶ δὲ ξυμμαχίαν, διὰ τὸ σῶφρον, οὐδενός πω δέξασθαι· τὸ δ' ἐπὶ κακουργίᾳ καὶ οὐκ ἀρετῇ ἐπετήδευσαν, ξύμμαχόν τε οὐδένα βουλόμενοι πρὸς τἀδικήματα οὐδὲ μάρτυρα ἔχειν, οὔτε παρακαλοῦντες αἰσχύνεσθαι. καὶ ἡ πόλις αὐτῶν ἅμα, αὐτάρκη θέσιν κειμένη, παρέχει αὐτοὺς δικαστὰς ὧν βλάπτουσί τινας μᾶλλον ἢ κατὰ ξυνθήκας γίγνεσθαι, διὰ τὸ ἥκιστα ἐπὶ τοὺς πέλας ἐκπλέοντας μάλιστα τοὺς ἄλλους ἀνάγκῃ καταίροντας δέχεσθαι. κἀν τούτῳ τὸ εὐπρεπὲς ἄσπονδον, οὐχ ἵνα μὴ ξυναδικήσωσιν ἑτέροις, προβέβληνται, ἀλλ' ὅπως καταμόνας ἀδικῶσι, καὶ ὅπως, ἐν ᾧ μὲν ἂν κρατῶσι, βιάζωνται, οὗ δ' ἂν λάθωσι, πλέον ἔχωσιν, ἢν δέ πού τι προσλάβωσιν, ἀναισχυντῶσι. καίτοι εἰ ἦσαν ἄνδρες, ὥσπερ φασὶν, ἀγαθοὶ, ὅσῳ ἀληπτότεροι ἦσαν τοῖς πέλας, τοσῷδε φανερωτέραν ἐξῆν αὐτοῖς τὴν ἀρετὴν, διδοῦσι καὶ δεχομένοις τὰ δίκαια, δεικνύναι.

37. *ἀξίωσιν*. Hoc vocabulum significat, ut verbum *ἀξιοῦν*, aequam postulationem, vel petitionem, quam aequitas iubet; contra *χρεία* est petitio, quam necessitas cogit.

τὸ δ' ἐπὶ κακουργίᾳ. Articulus cum *δέ* coniunctus interdum indicat id, quod alii cuidam ita opponitur, ut pro vero haberi debeat. Plat. Men. p. 97. D. *λέγοντες ὅτι φρόνησις μόνον ἡγεῖται τοῦ ὀρθῶς πράττειν. τὸ δὲ ἆρα καὶ δόξα ἦν ἀληθής*. Idem Apol. c. 9. p. 23. E. *τὸ δὲ κινδυνεύει τῷ ὄντι ὁ θεὸς σοφὸς εἶναι*, ubi *τῷ ὄντι* additum. Vid. ibi Stallbaum., Ast. ad Politiam p. 363. Heindorf. ad Theaetet. p. 157. A. Pro *τὸ δέ* interdum plenius dici *τὸ δὲ ἀληθές* ibid. monuit Stallb. Cf. Hermann. ad Viger. p. 700.

δικαστὰς ὧν βλάπτουσί τινα. In optimis codd. legitur *τινά* pro *τινάς*. Utrumque hanc interpretationem patitur: „Simul urbis situs ipsis sufficiens efficit, ut eorum, quae aliis inferunt damna, arbitri sint potius, quam ut foedere teneantur." *ὧν βλάπτουσί τινα* est *τούτων ἃ βλάπτ. τ.* et verba *κατὰ ξυνθήκας γίγνεσθαι* Goellerus recte explicat, ut 2, 21. *κατὰ ξυστάσεις γιγνόμενοι, cum in conciliabulis essent*. Non tamen dissimulabo, vulgatam lectionem *τινάς* habere quo se commendet, si referas ad *δικαστάς*, *iudices quosdam* sive arbitros. Extenuat enim hoc pronomen vim vocis eius, cui additur, id quod h. l. propter inusitatam voc. *δικαστής* notionem aptissimum videtur. Iudices enim non fiunt, nisi aut lege, aut pactionibus. Ita *ὧν βλάπτουσι* acceperis pro *οὓς βλάπτουσι*, hoc sensu: „Die Lage macht sie mehr zu einer Art von Richtern derer, denen sie schaden, als geneigt zu einem Bundesvertrage. Sic etiam Schol. videtur accepisse, qui habet: *εἶτα δικάζουσιν αὐτούς*.

οὐχ ἵνα μὴ ξυναδικήσωσι. Elliptica loquendi ratio, non absimilis ei, quae obtinet in *οὐχ ὅπως* (c. 35.), *οὐχ ὅτι*. Post negationem verbum vel participium subaudiendum est, veluti hoc loco *ἐπιτηδεύμενον, γενόμενον, ὄν*. Eiusmodi brevitate utitur prae caeteris Thucydides. Iam alia exempla, licet diversa ab hoc et inter se, supra vidimus, cap. 33. c. 35. c. 36. ubi vide annotationes.

προβάλλεσθαι est *praetexere*.

ἐν ᾧ μὲν κρατῶσι — His verbis explicat *τὸ καταμόνας ἀδικῆσαι*. Et sicut paullo superius in verbis *ξύμμαχόν τε οὐδένα βουλόμενοι — αἰσχύνεσθαι* tribus causis Corcyraeorum institutum exposuit, ita hic quoque eorum consilium tribus membris absolvitur, variata tamen oratione verbis *ἐν*

Digitized by Google

38. „Ἀλλ' οὔτε πρὸς τοὺς ἄλλους, οὔτε ἐς ἡμᾶς τοιοίδε εἰσίν· ἄποικοι δὲ ὄντες, ἀφεστᾶσί τε διὰ παντὸς, καὶ νῦν πολεμοῦσι, λέγοντες ὡς οὐκ ἐπὶ τῷ κακῶς πάσχειν ἐκπεμφθείησαν. ἡμεῖς δὲ οὐδ' αὐτοὶ φαμεν ἐπὶ τῷ ὑπὸ τούτων ὑβρίζεσθαι κατοικίσαι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ἡγεμόνες τε εἶναι καὶ τὰ εἰκότα θαυμάζεσθαι. αἱ γοῦν ἄλλαι ἀποικίαι τιμῶσιν ἡμᾶς, καὶ μάλιστα ὑπὸ ἀποίκων στεργόμεθα. καὶ δῆλον ὅτι, εἰ τοῖς πλέοσιν ἀρέσκοντες ἐσμὲν, τοῖσδ' ἂν μόνοις οὐκ ὀρθῶς ἀπαρέσκοιμεν, οὐδ' ἐπιστρατεύομεν ἐκπρεπῶς, μὴ καὶ διαφερόντως τι ἀδικούμενοι. καλὸν δ' ἦν, εἰ καὶ ἡμαρτάνομέν, τοῖσδε μὲν εἶξαι τῇ ἡμετέρᾳ ὀργῇ, ἡμῖν δὲ αἰσχρὸν βιάσασθαι τὴν τούτων μετριότητα. ὕβρει δὲ καὶ ἐξουσίᾳ πλούτου πολλὰ ἐς ἡμᾶς ἄλλα τε ἡμαρτήκασι, καὶ Ἐπίδαμνον ἡμετέραν οὖσαν, κακουμένην μὲν οὐ προσεποιοῦντο, ἐλθόντων δὲ ἡμῶν ἐπὶ τιμωρίᾳ, ἑλόντες βίᾳ ἔχουσι.

39. „Καὶ φασὶ δὴ δίκῃ πρότερον ἐθελῆσαι κρίνεσθαι· ἦν γε οὐ τὸν προὔχοντα καὶ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς προκαλούμενον λέγειν τι δοκεῖν δεῖ, ἀλλὰ τὸν ἐς ἴσον τά τε ἔργα ὁμοίως καὶ τοὺς λόγους, πρὶν διαγωνίζεσθαι, καθιστάντα. οὗτοι δ' οὐ πρὶν πολιορκεῖν τὸ χωρίον, ἀλλ' ἐπειδὴ ἠγήσαντο ἡμᾶς οὐ περιόψεσθαι, τότε καὶ τὸ εὔπρεπὲς τῆς δίκης παρέσχοντο· καὶ δεῦρο ἥκουσιν, οὐ τἀκεῖ μόνον αὐτοὶ ἁμαρτόντες, ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς νῦν ἀξιοῦντες οὐ ξυμμαχεῖν, ἀλλὰ ξυναδικεῖν, καὶ διαφόρους ὄντας ἡμῖν δέχεσθαι σφᾶς· οὓς χρῆν, ὅτε ἀσφαλέστατοι ἦσαν, τότε προσιέναι, καὶ μὴ ἐν ᾧ ἡμεῖς μὲν ἠδικήμεθα, οὗτοι δὲ κινδυνεύουσι, μηδ' ἐν ᾧ ὑμεῖς τῆς τε δυνάμεως αὐτῶν τότε οὐ μεταλαβόντες τῆς ὠφελείας νῦν μεταδώσετε, καὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἀπογενόμενοι τῆς ἀφ' ἡμῶν αἰτίας τὸ ἴσον ἕξετε· πάλαι δὲ κοινώσαντας τὴν δύναμιν κοινὰ καὶ τὰ ἀποβαί-

ᾧ — οὔ — ἦν. *Βιάζωνται* nullo *socio* praepediti; *πλέον ἔχωσι*, nemine conscio et *participe* praedae; *ἀναισχυντῶσι*, nullo *teste* arguente.

38. *Θαυμάζεσθαι*, *coli*, *diligi*, *τιμᾶσθαι*, hochgeachtet werden. Cic. Off. 2, 8. „Certum igitur hoc sit, idque et primum et maxime necessarium, familiaritates habere fidas amantium nos amicorum et nostra *mirantium*."

ἐπιστρατεύομεν e codd. receptum pro *ἐπιστρατεύοιμεν*. — *ἐκπρεπῶς*, inauditum fere, adversus coloniam bellum gerere metropolin.

ἡμῖν δὲ αἰσχρὸν βιάσασθαι. Confusae sunt duae structurae rationes, altera *τοῖσδε μὲν εἶξαι — ἡμῖν δὲ μὴ βιάσασθαι*, altera *τοῖσδε μὲν καλὸν ἦν εἶξαι, ἡμῖν δὲ αἰσχρὸν βιάσασθαι*.

39. *ἦν γε οὐ τὸν προὔχοντα — δεῖ*. Pronomen *ἦν* resolvendum est in *ἀλλὰ ταύτην*, ut hic verborum ordo sit constituendus: *ἀλλ' οὐ τὸν προὔχοντα καὶ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς προκαλούμενον λέγειν τι δοκεῖν δεῖ, ἀλλὰ τὸν κ. τ. λ. At certe non is, qui superior est, et ex tuto eam* (iuris disceptationem) *deposcit*, *videri debet dicere*, *quod alicuius momenti sit; sed* cet.

οὓς χρῆν, i. e. *ἀλλὰ χρῆν ὑμᾶς τότε προσιέναι (αὐτούς), ὅτε ἀσφαλέστατοι ἦσαν*. Mox *οὗτοι* pro *αὐτοί* significantius, quoniam accusantis oratio est, et ad Athenienses plerumque conversa.

τότε οὐ μεταλαβόντες. Respicit ad bella cum Samiis et Aeginetis gesta, quorum in seqq. subinde fit mentio. Erant autem ea bella ante Persica. Vid. c. 41.

Digitized by Google

νοντα ἔχειν· [ἐγκλημάτων δὲ μόνων ἀμετόχους οὕτω τῶν μετὰ τὰς πράξεις τούτων μὴ κοινωνεῖν.]

40. „Ὡς μὲν οὖν αὐτοί τε μετὰ προσηκόντων ἐγκλημάτων ἐρχόμεθα, καὶ οἵδε βίαιοι καὶ πλεονέκται εἰσί, δεδήλωται· ὡς δὲ οὐκ ἂν δικαίως αὐτοὺς δέχοισθε, μαθεῖν χρή. εἰ γὰρ εἴρηται ἐν ταῖς σπονδαῖς, ἐξεῖναι παρ' ὁποτέρους τις τῶν ἀγράφων πόλεων βούλεται ἐλθεῖν, οὐ τοῖς ἐπὶ βλάβῃ ἑτέρων ἰοῦσιν ἡ ξυνθήκη ἐστίν, ἀλλ' ὅστις μὴ ἄλλου ἑαυτὸν ἀποστερῶν ἀσφαλείας δεῖται, καὶ ὅστις μὴ τοῖς δεξαμένοις, εἰ σωφρονοῦσι, πόλεμον ἀντ' εἰρήνης ποιήσει· ὃ νῦν ὑμεῖς μὴ πειθόμενοι ἡμῖν πάθοιτε ἄν. οὐ γὰρ τοῖσδε μόνον ἐπίκουροι ἂν γένοισθε, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν ἀντὶ ἐνσπόνδων πολέμιοι. ἀνάγκη γὰρ, εἰ ἴτε μετ' αὐτῶν, καὶ ἀμύνεσθαι μὴ ἄνευ ὑμῶν τούτους. καίτοι δίκαιοί γ' ἐστὲ μάλιστα μὲν ἐκποδὼν στῆναι ἀμφοτέροις, εἰ δὲ μή, τοὐναντίον ἐπὶ τούτους μεθ' ἡμῶν ἰέναι· (Κορινθίοις μέν γε ἔνσπονδοί ἐστε, Κερκυραίοις δὲ οὐδὲ δι' ἀνακωχῆς πώποτ' ἐγένεσθε·) καὶ τὸν νόμον μὴ καθιστάναι ὥστε τοὺς ἑτέρων ἀφισταμένους δέχεσθαι. οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς, Σαμίων ἀποστάντων, ψῆφον προεθέμεθα ἐναντίαν ὑμῖν, τῶν ἄλλων Πελοποννησίων δίχα ἐψηφισμένων, εἰ χρὴ αὐτοῖς ἀμύνειν· φανερῶς δὲ ἀντείπομεν τοὺς προσήκοντας ξυμμάχους αὐτόν τινα κολάζειν. εἰ γὰρ τοὺς κακόν τι δρῶντας δεχόμενοι τιμωρήσετε, φανεῖται καὶ ἃ τῶν ὑμετέρων οὐκ ἐλάσσω ἡμῖν πρόσεισι, καὶ τὸν νόμον ἐφ' ὑμῖν αὐτοῖς μᾶλλον ἢ ἐφ' ἡμῖν θήσετε.

41. „Δικαιώματα μὲν οὖν τάδε πρὸς ὑμᾶς ἔχομεν, ἱκανὰ κατὰ τοὺς Ἑλλήνων νόμους, παραινέσαι δὲ καὶ ἀξίωσιν χάρι-

ἐγκλημάτων δὲ — κοινωνεῖν. Haec verba videntur interpretatio verborum τῶν ἁμαρτημάτων ἀπογενόμενοι — τὸ ἴσον ἕξετε, in margine primum adscripta, deinceps in Scriptoris orationem illata. Absunt enim ab optimis libris, et nihil continent, quod non in praecedentibus melius dictum sit.

40. μετὰ προσηκόντων ἐγκλημάτων. Olim vulgabatur μετὰ προσηκόντων τῶν τοῦ δικαίου κεφαλαίων, i. e. δικαιωμάτων (c. 41.), quae hoc ipso capite demum enumerantur. Deinde ante ἐρχόμεθα omisimus cum Bekk. verba ἐς ὑμᾶς, quae in optimis desunt, in nonnullis leguntur cum varietate praepositionis πρὸς ὑμ.

καὶ ὅστις μὴ τοῖς δεξαμένοις, εἰ σωφρονοῦσι — ποιήσει. Mira est h. l. brevitas et difficilis ad explicandum. Ante omnia tenendum, Thucydidem saepe negationem bis cogitandam ponere. Vid. supra c. 12. et c. 141. ὅταν μήτε βουλευτηρίῳ ἐνὶ χρώμενοι παραχρῆμά τι ὀξέως ἐπιτελῶσι. Id etiam h. l. obtinet. Nam cum sententiarum nexus flagitet, ut dicatur: *qui iis, qui recipiant eum, non bellum pro pace afferet*, Scriptor propter insertam conditionem εἰ σωφρονοῦσι proprie debebat sic scribere: καὶ ὅστις μὴ τοῖς δεξαμένοις (οὐ δέξονται δὲ, εἰ σωφρονοῦσι) πόλεμον ἀντ' εἰρήνης ποιήσει. Sed brevitatis studio sic scripsit, ut Germanice interpretandum sit: welcher nicht denen, die *ihn — nicht* aufnehmen werden, wenn sie klug sind, Krieg statt Frieden bringen wird. In quo simul est hyperbaton pro τοῖς οὐ δεξομένοις. — Hoc illud est, quod Cicero ait de Orat. II, 13. Qui (Thucydides) ita creber est rerum frequentia, ut verborum prope numerum sententiarum numero consequatur; ita porro *verbis aptus et pressus*, ut nescias utrum res oratione an *verba sententiis illustrentur*.

Σαμίων ἀποστάντων. Hoc de bello uberius loquitur infra c. 115—117.

Digitized by Google

τος τοιάνδε, ἢν οὐκ ἐχθροὶ ὄντες, ὥστε βλάπτειν, οὐδ' αὖ φίλοι, ὥστ' ἐπιχρῆσθαι, ἀντιδοθῆναι ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι φαμὲν χρῆναι. νεῶν γὰρ μακρῶν σπανίσαντές ποτε πρὸς τὸν Αἰγινητῶν ὑπὲρ τὰ Μηδικὰ πόλεμον, παρὰ Κορινθίων εἴκοσι ναῦς ἐλάβετε· καὶ ἡ εὐεργεσία αὕτη τε καὶ ἡ ἐς Σαμίους, τὸ δι' ἡμᾶς Πελοποννησίους αὐτοῖς μὴ βοηθῆσαι, παρέσχεν ὑμῖν Αἰγινητῶν μὲν ἐπικράτησιν, Σαμίων δὲ κόλασιν, καὶ ἐν καιροῖς τοιούτοις ἐγένετο, οἷς μάλιστα ἄνθρωποι ἐπ' ἐχθροὺς τοὺς σφετέρους ἰόντες τῶν πάντων ἀπερίοπτοί εἰσι παρὰ τὸ νικᾶν. φίλον τε γὰρ ἡγοῦνται τὸν ὑπουργοῦντα, ἢν καὶ πρότερον ἐχθρὸς ᾖ· πολέμιόν τε τὸν ἀντιστάντα, ἢν καὶ τύχῃ φίλος ὤν· ἐπεὶ καὶ τὰ οἰκεῖα χεῖρον τίθενται φιλονεικίας ἕνεκα τῆς αὐτίκα.

42. „Ὧν ἐνθυμηθέντες, καὶ νεώτερός τις παρὰ πρεσβυτέρου αὐτὰ μαθὼν, ἀξιούτω τοῖς ὁμοίοις ἡμᾶς ἀμύνεσθαι, καὶ μὴ νομίσῃ δίκαια μὲν τάδε λέγεσθαι, ξύμφορα δὲ, εἰ πολεμήσει, ἄλλα εἶναι. τό τε γὰρ ξυμφέρον, ἐν ᾧ ἄν τις ἐλάχιστα ἁμαρτάνῃ, μάλιστα ἕπεται· καὶ τὸ μέλλον τοῦ πολέμου, ᾧ φοβοῦντες ὑμᾶς Κερκυραῖοι κελεύουσιν ἀδικεῖν, ἐν ἀφανεῖ ἔτι κεῖται, καὶ οὐκ ἄξιον ἐπαρθέντας αὐτῷ φανερὰν ἔχθραν ἤδη καὶ οὐ μέλλουσαν πρὸς Κορινθίους κτήσασθαι· τῆς δὲ ὑπαρχούσης πρότερον διὰ Μεγαρέας ὑποψίας σῶφρον ὑφελεῖν μᾶλλον. ἡ γὰρ τελευταία χάρις καιρὸν ἔχουσα, κἂν ἐλάσσων ᾖ, δύναται μεῖζον ἔγκλημα λῦσαι. μηδ' ὅτι ναυτικοῦ ξυμμαχίαν μεγάλην διδόασι, τούτῳ ἐφέλκεσθε. τὸ γὰρ μὴ ἀδικεῖν τοὺς ὁμοίους ἐχυρωτέρα δύναμις, ἢ τῷ αὐτίκα φανερῷ ἐπαρθέντας διὰ κινδύνων τὸ πλέον ἔχειν.

43. „Ἡμεῖς δὲ περιπεπτωκότες οἷς ἐν τῇ Λακεδαίμονι αὐτοὶ προείπομεν, τοὺς σφετέρους ξυμμάχους αὐτόν τινα κολάζειν, νῦν παρ' ὑμῶν τὸ αὐτὸ ἀξιοῦμεν κομίζεσθαι, καὶ μὴ τῇ ἡμετέρᾳ ψήφῳ ὠφεληθέντας τῇ ὑμετέρᾳ ἡμᾶς βλάψαι. τὸ δ' ἴσον ἀνταπόδοτε, γνόντες τοῦτον ἐκεῖνον εἶναι τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ ὅ τε ὑπουργῶν φίλος μάλιστα, καὶ ὁ ἀντιστὰς

41. ἐπιχρῆσθαι est h. l. *vicissim uti*, quam vim praepos. ἐπί Riemerus in Lex. s. v. ἐπιφράζομαι explicat. Sententia: Non nos a vobis adhuc adiuti sumus, ut vos a nobis, neque intercedunt mutua inter nos officia; sed debitam a vobis gratiam flagitamus.

πρὸς τὸν Αἰγινητῶν. Corinthiorum beneficium huc pertinens enarrat Herodotus 6, 89. Hoc factum est bello Aeginetico primo. Aliud beneficium Corinthiorum in Athenienses collatum, cum Hippiam restituturi essent Lacedaemonii, legimus apud eundem Herodotum 5, 92 sq.

42. ἀμύνεσθαι apud Thucydidem interdum est pro ἀμείβεσθαι, ut h. l. Cf. 4, 63.

ἡ γὰρ τελευταία χάρις — λῦσαι. „Valet enim gratia ad extremum opportune collocata, etiamsi minor sit, maius opprobrium diluere." — ἔγκλημα pertinet ad Corinthiorum cum Atheniensibus priorem inimicitiam, maxime bello Aegipetico secundo (vid. 1, 105.), quod bellum gestum est anno a. Chr. nat. 458. Bellum autem adversus Samios, quo referenda est Corinthiorum in Athenienses gratia, incidit in annum a. Chr. 440. Ergo posterior haec χάρις fuit.

43. αὐτόν τινα κολάζειν, vid. c. 40 extr.

Digitized by Google

ἐχθρούς· καὶ Κερκυραίους τούσδε μήτε ξυμμάχους δέχεσθε βίᾳ ἡμῶν, μήτε ἀμύνετε αὐτοῖς ἀδικοῦσι· καὶ τάδε ποιοῦντες τά τε προσήκοντά τε δράσετε, καὶ τὰ ἄριστα βουλεύσεσθε ὑμῖν αὐτοῖς." Τοιαῦτα δὲ καὶ οἱ Κορίνθιοι εἶπον.

44. Ἀθηναῖοι δὲ ἀκούσαντες ἀμφοτέρων, γενομένης καὶ δὶς ἐκκλησίας, τῇ μὲν προτέρᾳ οὐχ ἧσσον τῶν Κορινθίων ἀπεδέξαντο τοὺς λόγους, ἐν δὲ τῇ ὑστεραίᾳ μετέγνωσαν Κερκυραίοις ξυμμαχίαν μὲν μὴ ποιήσασθαι, ὥστε τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς καὶ φίλους νομίζειν· (εἰ γὰρ ἐπὶ Κόρινθον ἐκέλευον σφίσιν οἱ Κερκυραῖοι ξυμπλεῖν, ἐλύοντ' ἂν αὐτοῖς αἱ πρὸς Πελοποννησίους σπονδαί·) ἐπιμαχίαν δὲ ἐποιήσαντο, τῇ ἀλλήλων βοηθεῖν, ἤν τις ἐπὶ Κέρκυραν ἴῃ, ἢ Ἀθήνας, ἢ τοὺς τούτων ξυμμάχους. ἐδόκει γὰρ ὁ πρὸς Πελοποννησίους πόλεμος καὶ ὡς ἔσεσθαι αὐτοῖς, καὶ τὴν Κέρκυραν ἐβούλοντο μὴ προέσθαι Κορινθίοις, ναυτικὸν ἔχουσαν τοσοῦτον, ξυγκρούειν δὲ ὅτι μάλιστα αὐτοὺς ἀλλήλοις, ἵνα ἀσθενεστέροις οὖσιν, ἢν τι δέῃ, Κορινθίοις τε καὶ τοῖς ἄλλοις ναυτικὸν ἔχουσιν ἐς πόλεμον καθιστῶνται. ἅμα δὲ τῆς τε Ἰταλίας καὶ Σικελίας καλῶς ἐφαίνετο αὐτοῖς ἡ νῆσος ἐν παράπλῳ κεῖσθαι.

45. Τοιαύτῃ μὲν γνώμῃ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς Κερκυραίους προσεδέξαντο, καὶ τῶν Κορινθίων ἀπελθόντων, οὐ πολὺ ὕστερον δέκα ναῦς αὐτοῖς ἀπέστειλαν βοηθούς. ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Λακεδαιμόνιός τε ὁ Κλεώνος καὶ Διότιμος ὁ Στρομβίχου καὶ Πρωτέας ὁ Ἐπικλέους. προεῖπον δὲ αὐτοῖς μὴ ναυμαχεῖν Κορινθίοις, ἢν μὴ ἐπὶ Κέρκυραν πλέωσι, καὶ μέλλωσιν ἀποβαίνειν, ἢ ἐς τῶν ἐκείνων τι χωρίων· οὕτω δὲ, κωλύειν κατὰ δύναμιν. προεῖπον δὲ ταῦτα τοῦ μὴ λύειν ἕνεκα τὰς σπονδάς. αἱ μὲν δὴ νῆες ἀφικνοῦνται ἐς τὴν Κέρκυραν.

46. Οἱ δὲ Κορίνθιοι, ἐπειδὴ αὐτοῖς παρεσκεύαστο, ἔπλεον ἐπὶ τὴν Κέρκυραν ναυσὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. ἦσαν δὲ Ἠλείων μὲν δέκα, Μεγαρέων δὲ δώδεκα, καὶ Λευκαδίων δέκα, Ἀμπρακιωτῶν δὲ ἑπτὰ καὶ εἴκοσι, καὶ Ἀνακτορίων μία· αὐτῶν δὲ Κορινθίων ἐνενήκοντα. στρατηγοὶ δὲ τούτων ἦσαν μὲν καὶ κατὰ πόλεις ἑκάστων, Κορινθίων δὲ Ξενοκλείδης ὁ Εὐθυκλέους, πέμπτος αὐτός. ἐπειδὴ δὲ προσέμιξαν τῇ κατὰ Κέρκυραν ἠπείρῳ ἀπὸ Λευκάδος πλέοντες, ὁρμίζονται ἐς Χειμέριον τῆς Θεσπρωτίδος γῆς. ἔστι δὲ λιμὴν, καὶ πόλις ὑπὲρ αὐτοῦ κεῖται ἄπω θαλάσσης, ἐν τῇ Ἐλαιάτιδι τῆς Θεσπρωτίδος, Ἔφυρα· ἐξίησι δὲ παρ' αὐτὴν Ἀχερουσία λίμνη ἐς θάλασσαν· διὰ δὲ τῆς Θεσπρωτίδος Ἀχέρων ποταμὸς ῥέων ἐσβάλλει ἐς αὐτὴν, ἀφ' οὗ καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἔχει. ῥεῖ δὲ καὶ Θύαμις ποταμὸς, ὁρίζων τὴν Θεσπρωτίδα καὶ Κεστρίνην· ὧν ἐντὸς ἡ

44. ἐπιμαχίαν, i. e. ἐπιβοήθειαν, genus societatis accuratius definitum addita hostis defendendi conditione.

46. ὧν ἐντός, int. ποταμῶν. Nam Cestrine a littore erat remota, ad dextram Thyamis ripam sita, quoniam hoc fluvio a Thesprotide separatur; in Thesprotia igitur si Chimerium situm fuit, non inter illas terras, sed inter Thyamin et Acherontem prominebat.

Digitized by Google

ἄκρα ἀνέχει τὸ Χειμέριον. οἱ μὲν οὖν Κορίνθιοι τῆς ἠπείρου ἐνταῦθα ὁρμίζονταί τε καὶ στρατόπεδον ἐποιήσαντο.

47. Οἱ δὲ Κερκυραῖοι ὡς ἤσθοντο αὐτοὺς προσπλέοντας, πληρώσαντες δέκα καὶ ἑκατὸν ναῦς, ὧν ἦρχε Μεικιάδης καὶ Αἰσιμίδης καὶ Εὐρύβατος, ἐστρατοπεδεύσαντο ἐν μιᾷ τῶν νήσων, αἳ καλοῦνται Σύβοτα· καὶ αἱ Ἀττικαὶ δέκα παρῆσαν. ἐπὶ δὲ τῇ Λευκίμνῃ αὐτοῖς τῷ ἀκρωτηρίῳ ὁ πεζὸς ἦν, καὶ Ζακυνθίων χίλιοι ὁπλῖται βεβοηθηκότες. ἦσαν δὲ καὶ τοῖς Κορινθίοις ἐν τῇ ἠπείρῳ πολλοὶ τῶν βαρβάρων παραβεβοηθηκότες, οἱ γὰρ ταύτῃ ἠπειρῶται ἀεί ποτε αὐτοῖς φίλοι εἰσίν.

48. Ἐπειδὴ δὲ παρεσκεύαστο τοῖς Κορινθίοις, λαβόντες τριῶν ἡμερῶν σιτία ἀνήγοντο ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν ἀπὸ τοῦ Χειμερίου νυκτός. καὶ ἅμα ἕῳ πλέοντες καθορῶσι τὰς τῶν Κερκυραίων ναῦς μετεώρους τε καὶ ἐπὶ σφᾶς πλεούσας. ὡς δὲ κατεῖδον ἀλλήλους, ἀντιπαρετάσσοντο, ἐπὶ μὲν τὸ δεξιὸν κέρας Κερκυραίων αἱ Ἀττικαὶ νῆες, τὸ δὲ ἄλλο αὐτοὶ ἐπεῖχον, τρία τέλη ποιήσαντες τῶν νεῶν, ὧν ἦρχε τριῶν στρατηγῶν ἑκάστου εἷς. οὕτω μὲν Κερκυραῖοι ἐτάξαντο. Κορινθίοις δὲ τὸ μὲν δεξιὸν κέρας αἱ Μεγαρίδες νῆες εἶχον καὶ οἱ Ἀμπρακιώτιδες· κατὰ δὲ τὸ μέσον οἱ ἄλλοι ξύμμαχοι ὡς ἕκαστοι· εὐώνυμον δὲ κέρας αὐτοὶ οἱ Κορίνθιοι ταῖς ἄριστα τῶν νεῶν πλεούσαις, κατὰ τοὺς Ἀθηναίους καὶ τὸ δεξιὸν τῶν Κερκυραίων, εἶχον.

49. Ξυμμίξαντες δὲ, ἐπειδὴ τὰ σημεῖα ἑκατέροις ἤρθη, ἐναυμάχουν, πολλοὺς μὲν ὁπλίτας ἔχοντες ἀμφότεροι ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων, πολλοὺς δὲ τοξότας τε καὶ ἀκοντιστὰς, τῷ παλαιῷ τρόπῳ ἀπειρότερον ἔτι παρεσκευασμένοι. ἦν τε ἡ ναυμαχία καρτερὰ, τῇ μὲν τέχνῃ οὐχ ὁμοίως, πεζομαχίᾳ δὲ τὸ πλέον προσφερὴς οὖσα. ἐπειδὴ γὰρ προσβάλλοιεν ἀλλήλοις, οὐ ῥᾳδίως ἀπελύοντο, ὑπό τε πλήθους καὶ ὄχλου τῶν νεῶν, καὶ μᾶλλόν τι πιστεύοντες τοῖς ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ὁπλίταις ἐς τὴν νίκην, οἳ κατασταντες ἐμάχοντο, ἡσυχαζουσῶν τῶν νεῶν. διέκπλοι δ' οὐκ ἦσαν, ἀλλὰ θυμῷ καὶ ῥώμῃ τὸ πλέον ἐναυμάχουν ἢ ἐπιστήμῃ. πανταχῇ μὲν οὖν πολὺς θόρυβος, καὶ ταραχώδης ἦν ἡ ναυμαχία, ἐν ᾗ αἱ Ἀττικαὶ νῆες παραγιγνόμεναι τοῖς Κερκυραίοις, εἴ πῃ πιέζοιντο, φόβον μὲν παρεῖχον τοῖς ἐναντίοις, μάχης δὲ οὐκ ἦρχον δεδιότες οἱ στρατηγοὶ τὴν προρρήσιν τῶν Ἀθηναίων. μάλιστα δὲ τὸ δεξιὸν κέρας τῶν Κορινθίων ἐπόνει. Οἱ γὰρ Κερκυραῖοι εἴκοσι ναυσὶν αὐτοὺς τρεψάμενοι, καὶ καταδιώξαντες σποράδας ἐς τὴν ἤπειρον, μέχρι τοῦ στρατοπέδου πλεύσαντες αὐτῶν καὶ ἐπεκβάντες ἐνέπρησάν τε τὰς σκηνὰς ἐρήμους, καὶ τὰ χρήματα διήρπασαν. ταύτῃ μὲν οὖν οἱ Κορίνθιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἠσσῶντό τε, καὶ οἱ Κερκυραῖοι ἐπεκράτουν· ᾗ δὲ αὐτοὶ ἦσαν οἱ Κορίνθιοι, ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ, πολὺ ἐνίκων, τοῖς Κερκυραίοις τῶν εἴκοσι νεῶν ἀπὸ ἐλάσσονος πλήθους ἐκ τῆς διώξεως οὐ παρουσῶν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι ὁρῶντες τοὺς Κερκυραίους πιεζομένους, μᾶλλον ἤδη ἀπροφασίστως ἐπεκούρουν, τὸ μὲν πρῶτον ἀπεχόμενοι ὥστε μὴ ἐμβάλλειν τινί· ἐπεὶ δὲ ἡ τροπὴ ἐγένετο λαμπρῶς, καὶ ἐνέ-

Digitized by Google

κειντο οἱ Κορίνθιοι, τότε δὴ ἔργου πᾶς εἶχετο ἤδη, καὶ διεκέκριτο οὐδὲν ἔτι, ἀλλὰ ξυνέπεσεν ἐς τοῦτο ἀνάγκης, ὥστε ἐπιχειρῆσαι ἀλλήλοις τοὺς Κορινθίους καὶ Ἀθηναίους.

50. Τῆς δὲ τροπῆς γενομένης, οἱ Κορίνθιοι τὰ σκάφη μὲν οὐχ εἷλκον ἀναδούμενοι τῶν νεῶν, ἃς καταδύσειαν, πρὸς δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἐτράποντο, φονεύειν διεκπλέοντες μᾶλλον ἢ ζωγρεῖν· τούς τε αὑτῶν φίλους, οὐκ αἰσθόμενοι ὅτι ἥσσηντο οἱ ἐπὶ τῷ δεξιῷ κέρᾳ, ἀγνοοῦντες ἔκτεινον. πολλῶν γὰρ νεῶν οὐσῶν ἀμφοτέρων, καὶ ἐπὶ πολὺ τῆς θαλάσσης ἐπεχουσῶν, ἐπειδὴ ξυνέμιξαν ἀλλήλοις, οὐ ῥᾳδίως τὴν διάγνωσιν ἐποιοῦντο, ὁποῖοι ἐκράτουν ἢ ἐκρατοῦντο. ναυμαχία γὰρ αὕτη Ἕλλησι πρὸς Ἕλληνας νεῶν πλήθει μεγίστη δὴ τῶν πρὸ αὐτῆς γεγένηται. ἐπειδὴ δὲ κατεδίωξαν τοὺς Κερκυραίους οἱ Κορίνθιοι ἐς τὴν γῆν, πρὸς τὰ ναυάγια καὶ τοὺς νεκροὺς τοὺς σφετέρους ἐτράποντο· καὶ τῶν πλείστων ἐκράτησαν, ὥστε προσκομίσαι πρὸς τὰ Σύβοτα, οἱ αὐτοῖς ὁ κατὰ γῆν στρατὸς τῶν βαρβάρων προσεβεβοηθήκει. ἔστι δὲ τὰ Σύβοτα τῆς Θεσπρωτίδος λιμὴν ἔρημος. τοῦτο δὲ ποιήσαντες, αὖθις ἀθροισθέντες ἐπέπλεον τοῖς Κερκυραίοις. οἱ δὲ ταῖς πλωΐμοις καὶ ὅσαι ἦσαν λοιπαὶ μετὰ τῶν Ἀττικῶν νεῶν καὶ αὐτοὶ ἀντέπλεον, δείσαντες μὴ ἐς τὴν γῆν σφῶν πειρῶσιν ἀποβαίνειν. ἤδη δὲ ἦν ὀψὲ, καὶ ἐπεπαιώνιστο αὐτοῖς ὡς ἐς ἐπίπλουν. καὶ οἱ Κορίνθιοι ἐξαπίνης πρύμναν ἐκρούοντο, κατιδόντες εἴκοσι ναῦς Ἀθηναίων προσπλεούσας, ἃς ὕστερον τῶν δέκα βοηθοὺς ἐξέπεμψαν οἱ Ἀθηναῖοι, δείσαντες, ὅπερ ἐγένετο, μὴ νικηθῶσιν οἱ Κερκυραῖοι, καὶ αἱ σφέτεραι δέκα νῆες ὀλίγαι ἀμύνειν ὦσι.

51. Ταύτας οὖν προϊδόντες οἱ Κορίνθιοι, καὶ ὑποτοπήσαντες ἀπ' Ἀθηνῶν εἶναι οὐχ ὅσας ἑώρων, ἀλλὰ πλείους, ὑπανεχώρουν. τοῖς δὲ Κερκυραίοις (ἐπέπλεον γὰρ μᾶλλον ἐκ τοῦ ἀφανοῦς) οὐχ ἑωρῶντο, καὶ ἐθαύμαζον τοὺς Κορινθίους πρύμναν κρουομένους, πρίν τινες ἰδόντες εἶπον ὅτι νῆες ἐκεῖναι ἐπιπλέουσι· τότε δὲ καὶ αὐτοὶ ἀνεχώρουν· ξυνεσκόταζε γὰρ ἤδη, καὶ οἱ Κορίνθιοι ἀποτρεπόμενοι τὴν διάλυσιν ἐποιήσαντο. οὕτω μὲν ἡ ἀπαλλαγὴ ἐγένετο ἀλλήλων, καὶ ἡ ναυμαχία ἐτελεύτα ἐς νύκτα. τοῖς Κερκυραίοις δὲ στρατοπεδευομένοις ἐπὶ τῇ Λευκίμνῃ αἱ εἴκοσι νῆες [αἱ] ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν αὗται, ὧν ἦρχε Γλαύκων τε ὁ Λεάγρου καὶ Ἀνδοκίδης ὁ Λεωγόρου, διὰ τῶν νεκρῶν καὶ ναυαγίων προσκομισθεῖσαι, κατέπλεον ἐς τὸ στρατόπεδον, οὐ πολλῷ ὕστερον ἢ ὥφθησαν. οἱ

50. τῶν πρὸ αὐτῆς. Plerique libri exhibent ἑαυτῆς, quod Bekkerus recepit. — Paullo ante infinitivos φονεύειν — ζωγρεῖν non cum praepositione πρός iungendos esse docet defectus articuli. Vid. Hermann. ad Vig. p. 702.

51. ὅτι νῆες ἐκεῖναι ἐπιπλέουσι. Verte: *Dort kommen Schiffe her.* Haec enim vis est pronominis demonstrativi, ubi nomini substantivo sine articulo iunctum est. Ita 2, 74. ὅτι ἐπὶ γῆν τήνδε ἤλθομεν, ἐν ᾗ πατέρες ἡμῶν — Μήδων ἐκράτησαν, i. e. nos in agrum *hic* venisse, in quo cet.

Digitized by Google

δὲ Κερκυραῖοι (ἦν γὰρ νὺξ) ἐφοβήθησαν, μὴ πολέμιαι ὦσιν, ἔπειτα δὲ ἔγνωσαν, καὶ ὡρμίσαντο.

52. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἀναγόμεναι αἵ τε Ἀττικαὶ τριάκοντα νῆες καὶ τῶν Κερκυραίων ὅσαι πλώϊμοι ἦσαν, ἐπέπλευσαν ἐπὶ τὸν ἐν τοῖς Συβότοις λιμένα, ἐν ᾧ οἱ Κορίνθιοι ὥρμουν, βουλόμενοι εἰδέναι, εἰ ναυμαχήσουσιν. οἱ δὲ τὰς μὲν ναῦς ἄραντες ἀπὸ τῆς γῆς καὶ παραταξάμενοι μετεώρους ἡσύχαζον, ναυμαχίας οὐ διανοούμενοι ἄρχειν ἐκόντες, ὁρῶντες προσγεγενημένας τε ναῦς ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἀκραιφνεῖς, καὶ σφίσι πολλὰ τὰ ἄπορα ξυμβεβηκότα, αἰχμαλώτων τε περὶ φυλακῆς, οὓς ἐν ταῖς ναυσὶν εἶχον, καὶ ἐπισκευὴν οὐκ οὖσαν τῶν νεῶν ἐν χωρίῳ ἐρήμῳ· τοῦ δὲ οἴκαδε πλοῦ μᾶλλον διεσκόπουν, ὅπῃ κομισθήσονται, δεδιότες μὴ οἱ Ἀθηναῖοι, νομίσαντες λελῦσθαι τὰς σπονδάς, διότι ἐς χεῖρας ἦλθον, οὐκ ἐῶσι σφᾶς ἀποπλεῖν.

53. Ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς, ἄνδρας ἐς κελήτιον ἐμβιβάσαντας ἄνευ κηρυκίου προσπέμψαι τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ πεῖραν ποιήσασθαι. πέμψαντές τε ἔλεγον τοιάδε· „Ἀδικεῖτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολέμου ἄρχοντες, καὶ σπονδὰς λύοντες. ἡμῖν γὰρ πολεμίους τοὺς ἡμετέρους τιμωρουμένοις ἐμποδὼν ἵστασθε, ὅπλα ἀνταιρόμενοι. εἰ δ' ὑμῖν γνώμη ἐστὶ κωλύειν τε ἡμᾶς ἐπὶ Κέρκυραν ἢ ἄλλοσε, εἴ ποι βουλόμεθα, πλεῖν, καὶ τὰς σπονδὰς λύετε, ἡμᾶς τούσδε λαβόντες πρῶτον χρήσασθε ὡς πολεμίοις.“ Οἱ μὲν δὴ τοιαῦτα εἶπον· τῶν δὲ Κερκυραίων τὸ μὲν στρατόπεδον, ὅσον ἐπήκουσεν, ἀνεβόησεν εὐθὺς λαβεῖν τε αὐτοὺς καὶ ἀποκτεῖναι. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τριάδε ἀπεκρίναντο· „Οὔτε ἄρχομεν πολέμου, ὦ ἄνδρες Πελοποννήσιοι, οὔτε τὰς σπονδὰς λύομεν· Κερκυραίοις δὲ τοῖσδε, ξυμμάχοις οὖσι, βοηθοὶ ἦλθομεν. εἰ μὲν οὖν ἄλλοσέ ποι βούλεσθε πλεῖν, οὐ κωλύομεν· εἰ δὲ ἐπὶ Κέρκυραν πλευσεῖσθε, ἢ ἐς τῶν ἐκείνων τι χωρίων, οὐ περιοψόμεθα κατὰ τὸ δυνατόν.“

καὶ ὡρμίσαντο, int. αἱ νῆες. Idem πολέμιαι paullo ante exigit. Sic saepe variat subiectum.

52. καὶ ἐπισκευὴν οὐκ οὖσαν. Pendet accusativus ex ὁρῶντες. Sed propter particulas τέ — καί, quibus haec membra connexa sunt, cum ad τὰ ἄπορα pertineat utrumque, expectes genitivum ἐπισκευῆς οὐκ οὔσης, qui aut a praepositione pendeat, aut absolutus sit. Ergo etiam h. l. est quaedam ἀνακολουθία.

τοῦ δὲ οἴκαδε πλοῦ μ. διεσκόπουν. Genitivus pendet a verbo διασκοπεῖν, quod h. l. significat de aliqua re cogitare. Infra c. 68. τῶν λεγόντων μᾶλλον ὑπενοεῖτε, ubi tamen genitivus etiam aliter potest explicari.

53. ἄνευ κηρυκίου. Caduceo legati utebantur in bello, qui eius religione tuti et sacrosancti erant. In pace sine caduceo (ἀκηρύκτως c. 146.) ad hostes se conferebant. Corinthii volebant adhuc amici et socii Atheniensium videri, certe explorare, ipsisne impune abire liceret.

τῶν δὲ Κερκυραίων. Nomen Κερκυραίων Scholiasta non agnoscit, et delendum videtur, quia μέν aliter non suo est loco, sed legendum fuerit τῶν δὲ Κερκυραίων μὲν τὸ στρατόπεδον, ut monuit Dindorf. Sed licet suspicio non vana sit loci ab interprete vel certe ex interpretatione corrupti, tamen cum codices omnes taceant, nihil decernimus; praesertim cum vulgata lectio aptam interpretationem admittat: Vociferabatur Corcyraeorum exercitus ea pars, quae adstans loquentis vocem exaudiebat.

Digitized by Google

54. Τοιαῦτα τῶν Ἀθηναίων ἀποκριναμένων, οἱ μὲν Κορίνθιοι τόν τε πλοῦν τὸν ἐπ' οἴκου παρεσκευάζοντο, καὶ τροπαῖον ἔστησαν ἐν τοῖς ἐν τῇ ἠπείρῳ Συβότοις. οἱ δὲ Κερκυραῖοι τὰ τε ναυάγια καὶ νεκροὺς ἀνείλκοντο τὰ κατὰ σφᾶς ἐξενεχθέντα ὑπό τε τοῦ ῥοῦ καὶ ἀνέμου, ὃς γενόμενος τῆς νυκτὸς διεσκέδασεν αὐτὰ πανταχῇ· καὶ τροπαῖον ἀντέστησαν ἐν τοῖς ἐν τῇ νήσῳ Συβότοις, ὡς νενικηκότες. γνώμῃ δὲ ἑκάτεροι τοιᾷδε τὴν νίκην προσεποιήσαντο· Κορίνθιοι μὲν κρατήσαντες τῇ ναυμαχίᾳ μέχρι νυκτὸς, ὥστε καὶ ναυάγια πλεῖστα καὶ νεκροὺς προσκομίσασθαι, καὶ ἄνδρας ἔχοντες αἰχμαλώτους οὐκ ἐλάσσους χιλίων, ναῦς τε καταδύσαντες περὶ ἑβδομήκοντα, ἔστησαν τροπαῖον· Κερκυραῖοι δὲ τριάκοντα ναῦς μάλιστα διαφθείραντες, καὶ ἐπειδὴ Ἀθηναῖοι ἦλθον, ἀνελόμενοι τὰ κατὰ σφᾶς αὐτοὺς ναυάγια καὶ νεκροὺς, καὶ ὅτι αὐτοῖς τῇ τε προτεραίᾳ πρύμναν κρουόμενοι ὑπεχώρησαν οἱ Κορίνθιοι, ἰδόντες τὰς Ἀττικὰς ναῦς, καὶ ἐπειδὴ ἦλθον, οὐκ ἀντέπλεον ἐκ τῶν Συβότων, διὰ ταῦτα τροπαῖον ἔστησαν. οὕτω μὲν ἑκάτεροι νικᾶν ἠξίουν.

55. Οἱ δὲ Κορίνθιοι ἀποπλέοντες ἐπ' οἴκου Ἀνακτόριον, ὅ ἐστιν ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Ἀμπρακικοῦ κόλπου, εἷλον ἀπάτῃ· (ἦν δὲ κοινὸν Κερκυραίων καὶ ἐκείνων·) καὶ κατασταθέντες ἐν αὐτῷ Κορινθίους οἰκήτορας ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου· καὶ τῶν Κερκυραίων ὁκταπόσιοι μὲν, οἳ ἦσαν δοῦλοι, ἀπέδοντο, πεντήκοντα δὲ καὶ διακοσίους δήσαντες ἐφύλασσον, καὶ ἐν θεραπείᾳ εἶχον πολλῇ, ὅπως αὐτοῖς τὴν Κέρκυραν ἀναχωρήσαντες προποιήσειαν. ἐτύγχανον δὲ καὶ δυνάμει αὐτῶν οἱ πλείους πρῶτοι ὄντες τῆς πόλεως. ἡ μὲν οὖν Κέρκυρα οὕτω περιῆλθε τῷ πολέμῳ τῶν Κορινθίων, καὶ αἱ νῆες τῶν Ἀθηναίων ἀνεχώρησαν ἐξ αὐτῆς. αἰτία δὲ αὕτη πρώτη ἐγένετο τοῦ πολέμου τοῖς Κορινθίοις ἐς τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι σφίσιν ἐν σπονδαῖς μετὰ Κερκυραίων ἐναυμάχουν.

56. Μετὰ ταῦτα δ' εὐθὺς καὶ τάδε ξυνέβη γενέσθαι τοῖς Ἀθηναίοις καὶ Πελοποννησίοις διάφορα ἐς τὸ πολεμεῖν. τῶν γὰρ Κορινθίων πρασσόντων ὅπως τιμωρήσωνται αὐτοὺς, ὑποτοπήσαντες τὴν ἔχθραν αὐτῶν οἱ Ἀθηναῖοι Ποτιδαιάτας, οἳ οἰκοῦσιν ἐπὶ τῷ ἰσθμῷ τῆς Παλλήνης, Κορινθίων ἀποίκους, ἑαυτῶν δὲ ξυμμάχους φόρου ὑποτελεῖς, ἐκέλευον τὸ ἐς Παλλήνην τεῖχος καθελεῖν καὶ ὁμήρους δοῦναι, τούς τε ἐπιδημιουργοὺς ἐκπέμπειν, καὶ τὸ λοιπὸν μὴ δέχεσθαι, οὓς κατὰ ἔτος ἕκαστον Κορίνθιοι ἔπεμπον· δείσαντες μὴ ἀποστῶσιν ὑπὸ τε Περδίκκου πειθόμενοι καὶ Κορινθίων, τούς τε ἄλλους τοὺς ἐπὶ Θράκης ξυναποστήσωσι, ξυμμάχους.

57. Ταῦτα δὲ περὶ τοὺς Ποτιδαιάτας οἱ Ἀθηναῖοι

54. καὶ ἐπειδὴ ἦλθον. Multi libri addunt οἱ Ἀθηναῖοι, quod receperunt Bekk. Goell. et Poppo, qui tamen uncis inclusit. Etsi postridie Athenienses una cum Corcyraeis adversus Corinthios profecti erant (vid. c. 52.), ut ἦλθον non minus ad Athenienses quam ad Corcyraeos referre liceat; tamen hoc aptius videtur, et additamentum interpreti debemus.

Digitized by Google

προπαρεσκευάζοντο εὐθὺς μετὰ τὴν ἐν Κερκύρᾳ ναυμαχίαν· οἵ τε γὰρ Κορίνθιοι φανερῶς ἤδη διάφοροι ἦσαν, Περδίκκας τε ὁ Ἀλεξάνδρου, Μακεδόνων βασιλεύς, ἐπεπολέμωτο, ξύμμαχος πρότερον καὶ φίλος ὤν. ἐπολεμώθη δὲ, ὅτι Φιλίππῳ τῷ ἑαυτοῦ ἀδελφῷ καὶ Δέρδᾳ, ποινῇ πρὸς αὐτὸν ἐναντιουμένοις, οἱ Ἀθηναῖοι ξυμμαχίαν ἐποιήσαντο. δεδιώς τε ἔπρασσεν, ἐς τε τὴν Λακεδαίμονα πέμπων, ὅπως πόλεμος γένηται αὐτοῖς πρὸς Πελοποννησίους, καὶ τοὺς Κορινθίους προσεποιεῖτο, τῆς Ποτιδαίας ἕνεκα ἀποστάσεως· προξέφερε δὲ λόγους καὶ τοῖς ἐπὶ Θράκης Χαλκιδεῦσι καὶ Βοττιαίοις ξυναποστῆναι, νομίζων, εἰ ξύμμαχα ταῦτα ἔχοι ὁμόρα ὄντα τὰ χωρία, ῥᾷον ἂν τὸν πόλεμον μετ' αὐτῶν ποιεῖσθαι. ὧν οἱ Ἀθηναῖοι αἰσθόμενοι, καὶ βουλόμενοι προκαταλαμβάνειν τῶν πόλεων τὰς ἀποστάσεις, (ἔτυχον γὰρ τριάκοντα ναῦς ἀποστέλλοντες καὶ χιλίους ὁπλίτας ἐπὶ τὴν γῆν αὐτοῦ, Ἀρχεστράτου τοῦ Λυκομήδους μετ' ἄλλων δέκα στρατηγοῦντος,) ἐπιστέλλουσι τοῖς ἄρχουσι τῶν νεῶν Ποτιδαιατῶν τε ὁμήρους λαβεῖν καὶ τὸ τεῖχος καθελεῖν, τῶν τε πλησίον πόλεων φυλακὴν ἔχειν, ὅπως μὴ ἀποστήσονται.

58. Ποτιδαιᾶται δὲ πέμψαντες μὲν καὶ παρ' Ἀθηναίους πρέσβεις, εἴ πως πείσειαν μὴ σφῶν πέρι νεωτερίζειν δοκεῖν· ἐλθόντες δὲ καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα μετὰ Κορινθίων, [ἔπρασσον] ὅπως ἑτοιμάσαιντο τιμωρίαν, ἢν δέῃ, ἐπειδὴ ἔκ τε Ἀθηναίων ἐκ πολλοῦ πράσσοντες οὐδὲν εὕροντο ἐπιτήδειον, ἀλλ' αἱ νῆες αἱ ἐπὶ Μακεδονίαν καὶ ἐπὶ σφᾶς ὁμοίως ἔπλεον, καὶ τὰ τέλη τῶν Λακεδαιμονίων ὑπέσχοντο αὐτοῖς, ἢν ἐπὶ Ποτίδαιαν ἴωσιν Ἀθηναῖοι, ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσβαλεῖν, τότε δὴ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἀφίστανται μετὰ Χαλκιδέων καὶ Βοττιαίων, κοινῇ ξυνομόσαντες· καὶ Περδίκκας πείθει Χαλκιδέας, τάς τε ἐπὶ θαλάσσῃ πόλεις ἐκλιπόντας καὶ καταβαλόντας ἀνοικίσασθαι ἐς Ὄλυνθον, μίαν τε πόλιν ταύτην ἰσχυρὰν ποιήσασθαι· τοῖς τε ἐκλιποῦσι τούτοις τῆς ἑαυτοῦ γῆς τῆς Μυγδονίας περὶ τὴν Βόλβην λίμνην ἔδωκε νέμεσθαι, ἕως ἂν ὁ πρὸς Ἀθηναίους πόλεμος ᾖ. καὶ οἱ μὲν ἀνῳκίζοντό τε καθαιροῦντες τὰς πόλεις, καὶ ἐς πόλεμον παρεσκευάζοντο.

59. Αἱ δὲ τριάκοντα νῆες τῶν Ἀθηναίων ἀφικνοῦνται ἐς τὰ ἐπὶ Θράκης, καὶ καταλαμβάνουσι τήν τε Ποτίδαιαν καὶ

57. καὶ Δέρδα. Perdas erat Archidaei filius, Perdiccae consobrinus.

ἔπρασσεν ἐς τε τὴν Λακ. πέμπων. Hoc dictum puta pro πρὸς τε τοὺς Λακεδαιμονίους ἔπρασσεν πέμπων, ut deinceps respondeat verbum finitum καὶ προσεποιεῖτο, non participium προσποιούμενος. Frequens est eiusmodi particulae τέ transponendae.

ὅπως μὴ ἀποστήσονται. Vulgo ἀποστήσωνται, quod omnes codices obsidet, praeter Gr. et G. a prima manu, et Laur. Sed cum *defecisse* graece sit ἀποστῆναι, non ἀποστήσασθαι (vid. exempla 3, 13.), recte futurum exhibuit Bekk. Eadem verba redeunt 8, 4.

58. ὑπέσχοντο. Ex aliquot optimae notae libris Bekk. et Poppo receperunt ὑπέσχετο.

59. τήν τε Ποτίδαιαν. Particulam τέ omittunt septem praestantissimi libri, quae etiam alibi non recte additur, h. l. tamen servanda vi-

Digitized by Google

τἆλλα ἀφεστηκότα. νομίσαντες δὲ οἱ στρατηγοὶ ἀδύνατα εἶναι πρός τε Περδίκκαν πολεμεῖν τῇ παρούσῃ δυνάμει καὶ τὰ ξυναφεστῶτα χωρία, τρέπονται ἐπὶ τὴν Μακεδονίαν, ἐφ' ὅπερ καὶ τὸ πρότερον ἐξεπέμποντο· καὶ καταστάντες ἐπολέμουν μετὰ Φιλίππου καὶ τῶν Ἀέρδου ἀδελφῶν, ἄνωθεν στρατιᾷ ἐσβεβληκότων.

60. Καὶ ἐν τούτῳ οἱ Κορίνθιοι, τῆς Ποτιδαίας ἀφεστηκυίας καὶ τῶν Ἀττικῶν νεῶν περὶ Μακεδονίαν οὐσῶν, δεδιότες περὶ τῷ χωρίῳ, καὶ οἰκεῖον τὸν κίνδυνον ἡγούμενοι, πέμπουσιν ἑαυτῶν τε ἐθελοντὰς, καὶ τῶν ἄλλων Πελοποννησίων μισθῷ πείσαντες, ἑξακοσίους καὶ χιλίους τοὺς πάντας ὁπλίτας, καὶ ψιλοὺς τετρακοσίους. ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Ἀριστεὺς ὁ Ἀδειμάντου, κατὰ φιλίαν τε αὐτοῦ οὐχ ἥκιστα οἱ πλεῖστοι ἐκ Κορίνθου στρατιῶται ἐθελονταὶ ξυνέσποντο· ἦν γὰρ τοῖς Ποτιδαιάταις ἀεί ποτε ἐπιτήδειος. καὶ ἀφικνοῦνται τεσσαρακοστῇ ἡμέρᾳ ὕστερον ἐπὶ Θράκης, ἧ Ποτίδαια ἀπέστη.

61. Ἦλθε δὲ καὶ τοῖς Ἀθηναίοις εὐθὺς ἡ ἀγγελία τῶν πόλεων ὅτι ἀφεστᾶσι· καὶ πέμπουσιν, ὡς ᾔσθοντο καὶ τοὺς μετὰ Ἀριστέως ἐπιπαρόντας, διςχιλίους ἑαυτῶν ὁπλίτας καὶ τεσσαράκοντα ναῦς, πρὸς τὰ ἀφεστῶτα; καὶ Καλλίαν τὸν Καλλιάδου πέμπτον αὐτὸν στρατηγόν. οἱ ἀφικόμενοι ἐς Μακεδονίαν πρῶτον, καταλαμβάνουσι τοὺς προτέρους χιλίους Θέρμην ἄρτι ἑρηκότας καὶ Πύδναν πολιορκοῦντας. προσκαθεζόμενοι δὲ καὶ αὐτοὶ τὴν Πύδναν ἐπολιόρκησαν μὲν, ἔπειτα δὲ, ξυμβασιν ποιησάμενοι καὶ ξυμμαχίαν ἀναγκαίαν πρὸς τὸν Περδίκκαν, ὡς αὐτοὺς κατήπειγεν ἡ Ποτίδαια καὶ ὁ Ἀριστεὺς παρελθὼν ὡς, ἀπανίστανται ἐκ τῆς Μακεδονίας· καὶ ἀφικόμενοι ἐς Βέροιαν, κἀκεῖθεν ἐπιστρέψαντες καὶ πειράσαντες πρῶτον τοῦ χωρίου καὶ οὐχ ἑλόντες, ἐπορεύοντο κατὰ γῆν πρὸς τὴν Ποτίδαιαν, τριςχιλίοις μὲν ὁπλίταις ἑαυτῶν, χωρὶς δὲ τῶν ξυμμάχων πολλοῖς, ἱππεῦσι δὲ ἑξακοσίοις Μακεδόνων τοῖς μετὰ Φιλίππου καὶ Παυσανίου· ἅμα δὲ νῆες παρέπλεον ἑβδομήκοντα. κατ' ὀλίγον δὲ προϊόντες, τριταῖοι ἀφίκοντο ἐς Γίγωνον, καὶ ἐστρατοπεδεύσαντο.

62. Ποτιδαιᾶται δὲ καὶ οἱ μετὰ Ἀριστέως Πελοποννήσιοι

---

detur. Eadem discrepantia scripturae est supra c. 54. in verbis ὑπό τε τοῦ ὁοῦ καὶ ἀνέμου. — Τὰ ἐπὶ Θράκης sunt regiones Thraciae vicinae, h. l. Chalcidice.

ἐφ' ὅπερ καὶ τ. π. ἐξεπέμποντο. Pronomen ne refer ad infinitivum τρέπεσθαι, sed potius ad totam enunciationem τρεπ. ἐπὶ τὴν Μακεδονίαν, ut subaudias πρᾶγμα, ἔργον. Cf. 6, 47.

ἄνωθεν, non classe et a mari, sed ab interiore terra pedestri exercitu.

60. δεδιότες περὶ τῷ χωρίῳ. Sic rursus c. 67 init. c. 74 extr. 4, 70. Etiam cum genitivo περὶ τῶν ἐν ἀφανεῖ δεδιότας 7, 75 med.

ἧ Ποτίδαια ἀπέστη. Alii ἧ. Sed illud codd. omnes et Schol. habent. Plene dicendum erat ἧ ἦ. Vid. Buttmann. ad Demosth. Mid. p. 69.

61. κἀκεῖθεν ἐπιστρέψαντες. Intellige de flexo ad urbem aggrediendam itinere, quod inde ab hoc loco incipiebat, cum in Bersaeae vicinium venissent (ἐκεῖθεν). Itaque proxima illius participii explicandi causa a scriptore adiecta puto. Re non impetrata institutum iter ulterius persequi sunt.

Digitized by Google

προσδεχόμενοι τοὺς Ἀθηναίους ἐστρατοπεδεύοντο πρὸς Ὀλύνθου ἐν τῷ ἰσθμῷ, καὶ ἀγορὰν ἔξω τῆς πόλεως ἐπεποίηντο. στρατηγὸν μὲν τοῦ πεζοῦ παντὸς οἱ ξύμμαχοι ἦρηντο Ἀριστέα, τῆς δὲ ἵππου Περδίκκαν. ἀπέστη γὰρ εὐθὺς πάλιν τῶν Ἀθηναίων, καὶ ξυνεμάχει τοῖς Ποτιδαιάταις, Ἰόλαον ἀνθ' αὐτοῦ καταστήσας ἄρχοντα. ἦν δὲ ἡ γνώμη τοῦ Ἀριστέως, τὸ μὲν μεθ' ἑαυτοῦ στρατόπεδον ἔχοντι ἐν τῷ ἰσθμῷ ἐπιτηρεῖν τοὺς Ἀθηναίους, ἢν ἐπίωσι, Χαλκιδέας δὲ καὶ τοὺς ἔξω ἰσθμοῦ ξυμμάχους καὶ τὴν παρὰ Περδίκκου διακοσίαν ἵππον ἐν Ὀλύνθῳ μένειν, καὶ ὅταν Ἀθηναῖοι ἐπὶ σφας χωρῶσι, κατὰ νώτου βοηθοῦντας ἐν μέσῳ ποιεῖν αὐτῶν τοὺς πολεμίους. Καλλίας δ' αὖ ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς καὶ οἱ ξυνάρχοντες τοὺς μὲν Μακεδόνας ἱππέας καὶ τῶν ξυμμάχων ὀλίγους ἐπὶ Ὀλύνθου ἀποπέμπουσιν, ὅπως εἴργωσι τοὺς ἐκεῖθεν ἐπιβοηθεῖν· αὐτοὶ δ' ἀναστήσαντες τὸ στρατόπεδον ἐχώρουν ἐπὶ τὴν Ποτίδαιαν. καὶ ἐπειδὴ πρὸς τῷ ἰσθμῷ ἐγένοντο, καὶ εἶδον τοὺς ἐναντίους παρασκευαζομένους ὡς ἐς μάχην, ἀντικαθίσταντο καὶ αὐτοί· καὶ οὐ πολὺ ὕστερον ξυνέμισγον. καὶ αὐτὸ μὲν τὸ τοῦ Ἀριστέως κέρας, καὶ ὅσοι περὶ ἐκεῖνον ἦσαν Κορινθίων τε καὶ τῶν ἄλλων λογάδες, ἔτρεψαν τὸ καθ' ἑαυτούς, καὶ ἐπεξῆλθον διώκοντες ἐπὶ πολύ· τὸ δὲ ἄλλο στρατόπεδον τῶν τε Ποτιδαιατῶν καὶ τῶν Πελοποννησίων ἡσσᾶτο ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἐς τὸ τεῖχος κατέφυγεν.

63. Ἐπαναχωρῶν δὲ ὁ Ἀριστεὺς ἀπὸ τῆς διώξεως, ὡς ὁρᾷ τὸ ἄλλο στράτευμα ἡσσημένον, ἠπόρησε μὲν ὁπότερα σφῶν διακινδυνεύσει χωρήσας, ἢ ἐπὶ τῆς Ὀλύνθου, ἢ ἐς τὴν Ποτίδαιαν· ἔδοξε γοῦν ξυναγαγόντι τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ ὡς ἐς ἐλάχιστον χωρίον, δρομῳ βιάσασθαι ἐς τὴν Ποτίδαιαν· καὶ παρῆλθε παρὰ τὴν χηλὴν διὰ τῆς θαλάσσης βαλλόμενός τε καὶ χαλεπῶς, ὀλίγους μέν τινας ἀποβαλών, τοὺς δὲ πλείους σώσας. οἱ δ' ἀπὸ τῆς Ὀλύνθου τοῖς Ποτιδαιάταις βοηθοί, (ἀπέχει δὲ ἑξήκοντα μάλιστα σταδίους, καὶ ἔστι καταφανὲς,) ὡς ἡ μάχη ἐγίγνετο, καὶ τὰ σημεῖα ἤρθη, βραχὺ μέν τι προῆλθον, ὡς βοηθήσοντες, καὶ οἱ Μακεδόνες ἱππῆς ἀντιπαρετάξαντο, ὡς

62. πρὸς Ὀλύνθου. Sic emendavit Poppo vulgatum πρὸς Ὀλύνθῳ, *apud Olynthum*, cuius loco in quibusdam libris est πρὸ Ὀλύνθου, (*ante Olynthum*) in uno tantum πρὸς Ὀλύνθου, i. e. *Olynthum versus*; quod res postulat, cum castra *apud Potidaeam* essent.

στρατόπεδον ἔχοντι. Hoc praetuli cum aliis vulgato ἔχοντα.

63. ἔδοξε γοῦν. Certatim viri docti emendarunt δ' οὖν, ut supra 1, 10. Sed utroque loco vulgatum tuentur codices plerique omnes.

ὡς ἐς ἐλάχιστον, i. e. ἐς ὡς ἐλάχιστον, quemadmodum ὡς et ὅτι a superlative interposita praepositione saepe separantur. Vid. 3, 46. Sententia est, *contractis in angustum copiis curtu tendere ad Potidaeam.*

παρὰ τὴν χηλήν. Schol. χηλὴ καλεῖται οἱ ἔμπροσθεν τοῦ πρὸς θάλασσαν τείχους προβεβλημένοι λίθοι διὰ τὴν τῶν κυμάτων βίαν, μὴ τὸ τεῖχος βλάπτοιτο. εἴρηται δὲ παρὰ τὸ ἐοικέναι χηλῇ βοός. Cf. ad 8, 90.

ἱππῆς δ' οὐδετέροις παρεγένοντο. Hoc non nisi de ipsa pugna ad Potidaeam intelligendum. Nam utrisque equites erant Macedones, sed illi invicem alteri alteros observabant ad Olynthum versus. Vid. c. 62.

Digitized by Google

κωλύσοντες· ἐπειδὴ δὲ διὰ τάχους ἡ νίκη τῶν Ἀθηναίων ἐγίγνετο, καὶ τὰ σημεῖα κατεσπάσθη, πάλιν ἐπανεχώρουν ἐς τὸ τεῖχος, καὶ οἱ Μακεδόνες παρὰ τοὺς Ἀθηναίους· ἱππῆς δ' οὐδετέροις παρεγένοντο. μετὰ δὲ τὴν μάχην τροπαῖον ἔστησαν οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν τοῖς Ποτιδαιάταις. ἀπέθανον δὲ Ποτιδαιατῶν μὲν καὶ τῶν ξυμμάχων ὀλίγῳ ἐλάσσους τριακοσίων, Ἀθηναίων δὲ αὐτῶν πεντήκοντα καὶ ἑκατόν, καὶ Καλλίας ὁ στρατηγός.

64. Τὸ δ' ἐκ τοῦ ἰσθμοῦ τεῖχος εὐθὺς οἱ Ἀθηναῖοι ἀποτειχίσαντες ἐφρούρουν· τὸ δ' ἐς τὴν Παλλήνην ἀτείχιστον ἦν. οὐ γὰρ ἱκανοὶ ἐνόμιζον εἶναι ἔν τε τῷ ἰσθμῷ φρουρεῖν, καὶ ἐς τὴν Παλλήνην διαβάντες τειχίζειν· δεδιότες μὴ σφίσιν οἱ Ποτιδαιᾶται καὶ οἱ ξύμμαχοι, γιγνομένοις δίχα, ἐπίθωνται, καὶ πυνθανόμενοι οἱ ἐν τῇ πόλει Ἀθηναῖοι τὴν Παλλήνην ἀτείχιστον οὖσαν, χρόνῳ ὕστερον πέμπουσιν ἑξακοσίους καὶ χιλίους ὁπλίτας ἑαυτῶν, καὶ Φορμίωνα τὸν Ἀσωπίου στρατηγόν. ὃς ἀφικόμενος ἐς τὴν Παλλήνην καὶ ἐξ Ἀφύτιος ὁρμώμενος προσῆγαγε τῇ Ποτιδαίᾳ τὸν στρατὸν, κατὰ βραχὺ προϊὼν καὶ κείρων ἅμα τὴν γῆν, ὡς δὲ οὐδεὶς ἐπεξῄει ἐς μάχην, ἀπετείχισε τὸ ἐκ τῆς Παλλήνης τεῖχος· καὶ οὕτως ἤδη κατὰ κράτος ἡ Ποτίδαια ἀμφοτέρωθεν ἐπολιορκεῖτο, καὶ ἐκ θαλάσσης νανσὶν ἅμα ἐφορμούσαις.

65. Ἀριστεὺς δὲ, ἀποτειχισθείσης αὐτῆς, καὶ ἐλπίδα οὐδεμίαν ἔχων σωτηρίας, ἢν μή τι ἀπὸ Πελοποννήσου ἢ ἄλλο παρὰ λόγον γίγνηται, ξυνεβούλευε μὲν, πλὴν πεντακοσίων, ἄνεμον τηρήσασι τοῖς ἄλλοις ἐκπλεῦσαι, ὅπως ἐπὶ πλέον ὁ σῖτος ἀντίσχῃ, καὶ αὐτὸς ἤθελε τῶν μενόντων εἶναι· ὡς δ' οὐκ ἔπειθε, βουλόμενος τὰ ἐπὶ τούτοις παρασκευάζειν, καὶ ὅπως τὰ ἔξωθεν ἕξει ὡς ἄριστα, ἐκπλεῖ ποιεῖται λαθὼν τὴν φυλακὴν τῶν Ἀθηναίων· καὶ παραμένων ἐν Χαλκιδεῦσι τά τε ἄλλα ξυνεπολέμει, καὶ Σερμυλίων λοχήσας πρὸς τῇ πόλει πολλοὺς διέφθειρεν· ἔς τε τὴν Πελοπόννησον ἔπρασσεν ὅπῃ ὠφέλειά τις γενήσεται. μετὰ δὲ τῆς Ποτιδαίας τὴν ἀποτείχισιν Φορμίων μὲν ἔχων τοὺς ἑξακοσίους καὶ χιλίους τὴν Χαλκιδικὴν καὶ Βοττικὴν ἐδῄου, καὶ ἔστιν ἃ καὶ πολίσματα εἷλε.

66. Τοῖς δ' Ἀθηναίοις καὶ Πελοποννησίοις αἰτίαι μὲν

ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν, tamquam victores. Schol. Ἐπειδάν τι μέρος ἡττηθῇ τῶν μαχομένων, μὴ δυνάμενον τοὺς νεκροὺς αὐτοῦ λαβεῖν, αἰτεῖ γενέσθαι σπονδὰς, ἕως οὗ λάβῃ θάψῃ. Ἔστι δὲ πολλάκις, ὅτε καὶ ἀσπόνδους αὐτοὺς ἐνόμιζοντο, δηλονότι κατὰ τὸ ἴσον ἔχοντες ἑκάτεροι, καὶ τῆς μάχης ἰσορρόπου γενομένης.

64. τὸ δ' ἐκ τοῦ ἰσθμοῦ τεῖχος, is murus est, qui a Macedonia ad septemtrionem versus Potidaeam intercluderet (ἀποτειχίσαντες); alter Pallenen spectabat ad meridiem, qui tamen eo tempore nondum exstructus erat (ἀτείχιστον).

65. ἢ ἄλλο παρὰ λόγον. Olim legebatur παράλογον. Sed Thucydides ignorat adiectivum παράλογος (vid. 2, 91. 7, 71 extr. ubi item παρὰ λόγον scribendum.). Substantivo autem ὁ παράλογος utitur, ut 1, 78. τοῦ πολέμου τὸν παράλογον. Monuit Krüger. Comment. de Thucyd. histor. parte postrema p. 267.

Digitized by Google

αὗται προσεγένηντο ἐς ἀλλήλους, τοῖς μὲν Κορινθίοις, ὅτι τὴν Ποτίδαιαν, ἑαυτῶν οὖσαν ἀποικίαν, καὶ ἄνδρας Κορινθίων τε καὶ Πελοποννησίων ἐν αὐτῇ ὄντας ἐπολιόρκουν· τοῖς δ' Ἀθηναίοις ἐς τοὺς Πελοποννησίους, ὅτι ἑαυτῶν τε πόλιν ξυμμαχίδα καὶ φόρου ὑποτελῆ ἀπέστησαν, καὶ ἐλθόντες σφίσιν ἀπὸ τοῦ στρατοῦ ἐμάχοντο μετὰ Ποτιδαιατῶν. οὐ μέντοι ὅ γε πόλεμός πω ξυνεφράγει, ἀλλ' ἔτι ἀνοκωχὴ ἦν. ἰδίᾳ γὰρ ταῦτα οἱ Κορίνθιοι ἔπραξαν.

67. Πολιορκουμένης δὲ τῆς Ποτιδαίας, οὐχ ἡσύχαζον, ἀνδρῶν τε σφίσιν ἐνόντων, καὶ ἅμα περὶ τῷ χωρίῳ δεδιότες· παρεκάλουν τε εὐθὺς ἐς τὴν Λακεδαίμονα τοὺς ξυμμάχους, καὶ κατεβόων ἐλθόντες τῶν Ἀθηναίων, ὅτι σπονδάς τε λελυκότες εἶεν, καὶ ἀδικοῖεν τὴν Πελοπόννησον. Αἰγινῆται τε φανερῶς μὲν οὐ πρεσβευόμενοι, δεδιότες τοὺς Ἀθηναίους, κρύφα δὲ, οὐχ ἧκιστα μετ' αὐτῶν ἐνῆγον τὸν πόλεμον, λέγοντες οὐκ εἶναι αὐτόνομοι κατὰ τὰς σπονδάς. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, προσπαρακαλέσαντες τῶν ξυμμάχων καὶ εἴ τίς τι ἄλλο ἔφη ἠδικῆσθαι ὑπὸ Ἀθηναίων, ξύλλογον σφῶν αὐτῶν ποιήσαντες τὸν εἰωθότα, λέγειν ἐκέλευον. καὶ ἄλλοι τε παριόντες ἐγκλήματα ἐποιοῦντο ὡς ἕκαστοι, καὶ Μεγαρῆς, δηλοῦντες μὲν καὶ ἕτερα οὐκ ὀλίγα διάφορα, μάλιστα δὲ, λιμένων τε εἴργεσθαι πάντων ἐν τῇ Ἀθηναίων ἀρχῇ, καὶ τῆς Ἀττικῆς ἀγορᾶς, παρὰ τὰς σπονδάς. παρελθόντες δὲ τελευταῖοι οἱ Κορίνθιοι, καὶ τοὺς ἄλλους ἐάσαντες πρῶτον παροξῦναι τοὺς Λακεδαιμονίους, ἐπεῖπον τοιάδε.

68. „ΤΟ ΠΙΣΤΟΝ ὑμᾶς, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τῆς καθ' ὑμᾶς αὐτοὺς πολιτείας καὶ ὁμιλίας ἀπιστοτέρους ἐς τοὺς ἄλλους, ἢν τι λέγωμεν, καθίστησι· καὶ ἐπ' αὐτοῦ σωφροσύνην μὲν ἔχετε, ἀμαθίᾳ δὲ πλέον πρὸς τὰ ἔξω πράγματα χρῆσθε, πολλάκις γὰρ προαγορευόντων ὑμῶν ἃ ἐμέλλομεν ὑπὸ Ἀθηναίων βλάπτεσθαι, οὐ περὶ ὧν ἐδιδάσκομεν ἐκάστοτε τὴν μάθησιν ἐποιεῖσθε, ἀλλὰ τῶν λεγόντων μᾶλλον ὑπενοεῖτε ὡς ἕνεκεν τῶν αὐτοῖς ἰδίᾳ διαφόρων λέγουσι· καὶ δι' αὐτὸ οὐ πρὶν πάσχειν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τῷ ἔργῳ ἐσμὲν, τοὺς ξυμμάχους τούσδε παρεκαλέσατε, ἐν οἷς προσήκει ἡμᾶς οὐχ ἥκιστα εἰπεῖν, ὅσῳ καὶ μέγιστα ἐγκλήματα ἔχομεν, ὑπὸ μὲν Ἀθηναίων ὑβριζόμενοι, ὑπὸ δὲ ὑμῶν ἀμελούμενοι. καὶ εἰ μὲν ἀφανεῖς που ὄντες ἠδίκουν τὴν Ἑλλάδα, διδασκαλίας ἂν ὡς οὐκ εἰδόσι προσέδει·

68. ἀλλὰ τῶν λεγόντων — λέγουσι. Genitivus h. l. aut pendet a verbo ὑπονοεῖν, ut in simili structura cap. 52., aut ex tota formula ὡς λέγουσι, idem significante quod τὸ λέγειν, quasi scripserit: ἀλλὰ τῶν λεγόντων ὑπενοεῖτε τὸ λέγειν (vel τοῦτο ὡς λέγουσι) ἕνεκεν τῶν αὐτοῖς ἰδίᾳ διαφόρων. Eodem modo θαυμάζειν cum genitivo frequens. Est genus attractionis, cuius loco e nostrae linguae ingenio potius sic scribas: ἀλλὰ ὑπενοεῖτε ὡς οἱ λέγοντες ἕνεκεν τῶν αὐτ. ἰδ. διαφόρ. λέγουσι. Ergo redit ad notum schema *Davum quaero ubi sit*, Thucyd. 1, 72. καὶ ἅμα τὴν ὁφετέραν πόλιν ἐβούλοντο σημῆναι ὅση εἴη δύναμιν. Unde apparet, non errare eos, qui a verbo ὑπονοεῖν genitivum pendere putent. Xenoph. Cyrop. V, 2, 18. ἐνενόησε αὐτῶν καὶ ὡς ἐπηρώτων ἀλλήλους τοιαῦτα.

Digitized by Google

ξῦν δὲ τί δεῖ μακρηγορεῖν, ὧν τοὺς μὲν δεδουλωμένους ὁρᾶτε, νοῖς δ' ἐπιβουλεύοντας αὐτοὺς, καὶ οὐχ ἥκιστα τοῖς ἡμετέροις τυμμάχοις, καὶ ἐκ πολλοῦ προπαρεσκευασμένους, εἴ ποτε ἄρα πολεμήσονται; οὐ γὰρ ἂν Κέρκυράν τε ὑπολαβόντες βίᾳ ἡμῶν εἶχον καὶ Ποτίδαιαν ἐπολιόρκουν· ὧν τὸ μὲν ἐπικαιρότατον χωρίον πρὸς τὰ ἐπὶ Θράκης ἀποχρῆσθαι, ἡ δὲ ναυτικὸν ἂν μέγιστον παρέσχε Πελοποννησίοις.

69. „Καὶ τῶνδε ὑμεῖς αἴτιοι, τό τε πρῶτον ἐάσαντες αὐτοὺς τὴν πόλιν μετὰ τὰ Μηδικὰ κρατῦναι, καὶ ὕστερον τὰ μακρὰ στῆσαι τείχη, ἐς τόδε τε ἀεὶ ἀποστεροῦντες οὐ μόνον τοὺς ὑπ' ἐκείνων δεδουλωμένους ἐλευθερίας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑμετέρους ἤδη ξυμμάχους. οὐ γὰρ ὁ δουλωσάμενος, ἀλλ' ὁ δυνάμενος μὲν παῦσαι, περιορῶν δὲ, ἀληθέστερον αὐτὸ δρᾷ, εἴπερ καὶ τὴν ἀξίωσιν τῆς ἀρετῆς ὡς ἐλευθερῶν τὴν Ἑλλάδα φέρεται. μόλις δὲ νῦν τε ξυνήλθομεν, καὶ οὐδὲ νῦν ἐπὶ φανεροῖς. χρῆν γὰρ οὐκ, εἰ ἀδικούμεθα, ἔτι σκοπεῖν, ἀλλὰ καθότι ἀμυνούμεθα. οἱ γὰρ δρῶντες βεβουλευμένοι πρὸς οὐ διεγνωκότας ἤδη καὶ οὐ μέλλοντες ἐπέρχονται. καὶ ἐπιστάμεθα οἷα ὁδῷ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ὅτι κατ' ὀλίγον χωροῦσιν ἐπὶ τοὺς πέλας· καὶ λανθάνειν μὲν οἰόμενοι διὰ τὸ ἀναίσθητον ὑμῶν, ἧσσον θαρσοῦσι· γνόντες δὲ εἰδότας περιορᾶν, ἰσχυρῶς ἐγκείσονται. ἡσυχάζετε μὲν γὰρ μόνοι Ἑλλήνων, ὦ Λακεδαιμόνιοι, οὐ τῇ δυνάμει τινὰ, ἀλλὰ τῇ μελλήσει ἀμυνόμενοι, καὶ μόνοι οὐκ ἀρχομένην τὴν αὔξησιν τῶν ἐχθρῶν, διπλασιουμένην δὲ καταλύοντες· καίτοι ἐλέγεσθε ἀσφαλεῖς εἶναι, ὧν ἄρα ὁ λόγος τοῦ ἔργου ἐκράτει. τόν τε γὰρ Μῆδον αὐτοὶ ἴσμεν ἐκ περάτων γῆς πρότερον ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον ἐλθόντα, ἢ τὰ παρ' ὑμῶν ἀξίως προαπαντῆσαι· καὶ νῦν τοὺς Ἀθηναίους, οὐχ ἑκὰς, ὥσπερ ἐκεῖνον, ἀλλ' ἐγγὺς ὄντας, περιορᾶτε, καὶ ἀντὶ τοῦ ἐπελθεῖν αὐτοὶ, ἀμύνεσθαι βούλεσθε μᾶλλον ἐπιόντας, καὶ ἐς τύχας πρὸς πολλῷ δυνατωτέρους ἀγωνιζόμενοι καταστῆναι·

τοὺς μὲν δεδουλωμένους, int. omnes Atheniensium socios ὑπηκόους. τοῖς δέ autem refer ad Megarenses. Ceterum variavit structuram pro τοὺς δὲ ἐπιβουλευομένους ὑπ' αὐτῶν.

εἴ ποτε ἄρα πολεμήσονται. *Si forte quando bellum iis inferetur.* Futurum medii pro passivo. Particula ἄρα a bonis quidem libris abest non paucis, tamen genuinam puto, cum alibi Thucydides in hac formula usurpet, et causa cur addita fuerit a librariis non appareat. — ὑπολαβόντες, *furtim sibi subiicientes.* cf. 1, 143. — βίᾳ ἡμῶν, *nobis invitis.*

ἐπικαιρότατον — ἀποχρῆσθαι. Verba sic ordina: ὧν τὸ μὲν (ἐστι) χωρίον ἐπικαιρότατον πρὸς τὰ ἐπὶ Θράκης ἀποχρῆσθαι (αὐτῷ), i. e. *dazon* Gebrauch zu machen für die Gegend in der Nähe Thraziens. Its supra c. 2. ἀποζῆν, alicunde vivere.

69. αὐτὸ δρᾷ, i. e. δουλοῦται.

νῦν τε ξυνήλθομεν. Poppo recepit Stephani coniecturam νῦν γε. Puto Scriptorem ab initio scribere voluisse: μόλις νῦν τε ξυνήλθομεν καὶ ἐπὶ φανεροῖς: Kaum sind wir theils erst jetzt, theils wegen ausgemachter Sachen zusammengekommen. Deinde addidit οὐδὲ νῦν, quod multo fortius negat, quam μόλις.

ὧν ἄρα ὁ λόγος — ἐκράτει, „*quorum existimatio melior est, quam res patitur.*“ Sic semper ἔργον (res) opponitur λόγῳ (verbo); h. l. tamen λόγος, inflexa paullulum significatione, est *fama, existimatio.*

Digitized by Google

ἐπιστάμενοι καὶ τὸν βάρβαρον αὐτὸν περὶ αὑτῷ τὰ πλείω σφαλέντα, καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς Ἀθηναίους πολλὰ ἡμᾶς ἤδη τοῖς ἁμαρτήμασιν αὐτῶν μᾶλλον ἢ τῇ ἀφ' ὑμῶν τιμωρίᾳ περιεγενημένους· ἐπεὶ αἵ γε ὑμέτεραι ἐλπίδες ἤδη τινάς που καὶ ἀπαρασκεύους διὰ τὸ πιστεῦσαι ἔφθειραν. καὶ μηδεὶς ὑμῶν ἐπ' ἔχθρᾳ τὸ πλέον ἢ αἰτίᾳ νομίσῃ τάδε λέγεσθαι. αἰτία μὲν γὰρ φίλων ἀνδρῶν ἐστιν ἁμαρτανόντων, κατηγορία δὲ ἐχθρῶν ἀδικησάντων.

70. „Καὶ ἅμα, εἴπερ τινες καὶ ἄλλοι ἄξιοι νομίζομεν εἶναι τοῖς πέλας ψόγον ἐπενεγκεῖν, ἄλλως τε καὶ μεγάλων τῶν διαφερόντων καθεστώτων, περὶ ὧν οὐκ αἰσθάνεσθαι ἡμῖν γε δοκεῖτε, οὐδ' ἐκλογίσασθαι πώποτε, πρὸς οἵους ὑμῖν Ἀθηναίους ὄντας, καὶ ὅσον ὑμῶν καὶ ὡς πᾶν διαφέροντας, ὁ ἀγὼν ἔσται. οἱ μέν γε νεωτεροποιοί, καὶ ἐπινοῆσαι ὀξεῖς καὶ ἐπιτελέσαι ἔργῳ, ὃ ἂν γνῶσιν· ὑμεῖς δὲ τὰ ὑπάρχοντά τε σώζειν καὶ ἐπιγνῶναι μηδὲν καὶ ἔργῳ οὐδὲ τἀναγκαῖα ἐξικέσθαι. αὖθις δὲ οἱ μὲν καὶ παρὰ δύναμιν τολμηταί, καὶ παρὰ γνώμην κινδυνευταί, καὶ ἐπὶ τοῖς δεινοῖς εὐέλπιδες· τὸ δὲ ὑμέτερον τῆς τε δυνάμεως ἐνδεᾶ πρᾶξαι, τῆς τε γνώμης μηδὲ τοῖς βεβαίοις πιστεῦσαι, τῶν τε δεινῶν μηδέποτε οἴεσθαι ἀπολυθήσεσθαι. καὶ μὴν καὶ ἄοκνοι πρὸς ὑμᾶς μελλητάς, καὶ ἀποδημηταὶ πρὸς ἐνδημοτάτους. οἴονται γὰρ οἱ μὲν τῇ ἀπουσίᾳ ἄν τι κτᾶσθαι, ὑμεῖς δὲ τῷ ἐπελθεῖν καὶ τὰ ἕτοιμα ἂν βλάψαι. κρατοῦντές τε τῶν ἐχθρῶν ἐπὶ πλεῖστον ἐξέρχονται, καὶ νικώμενοι ἐπ' ἐλάχιστον ἀναπίπτουσιν. ἔτι δὲ τοῖς μὲν σώμασιν ἀλλοτριωτάτοις ὑπὲρ τῆς πόλεως χρῶνται, τῇ γνώμῃ δὲ οἰκειοτάτῃ ἐς τὸ πράσσειν τι ὑπὲρ αὐτῆς. καὶ ἃ μὲν ἂν ἐπινοήσαν-

αὐτὸν περὶ αὑτῷ — σφαλέντα, i. e. *ipsum de se pleraque minus prospere egisse*. Sic supra c. 60. *δεδιότες περὶ τῷ χωρίῳ*. Quam inesse illis verbis volunt vim *sua ipsius culpa*, eam equidem extricare non potui. Vid. 6, 33. *κἂν περὶ σφίσιν αὐτοῖς τὰ πλείω πταίσωσι*, ubi item non alia de re sermo, nisi de infelici eventu, nullius culpa addita. Quae nostro loco fortasse quodammodo indicatur pronomine *αὐτόν*.

ὑμέτεραι ἐλπίδες. Brevius et obscurius dictum pro *αἱ ἐλπίδες τιμωρίας τινὸς ἀφ' ὑμῶν*.

70. *τοῖς πέλας*, ad Corinthios refer. — *τὰ διαφέροντα* sunt discrimina ingeniorum ac morum, quae inter Athenienses et Lacedaemonios intercedebant. Cum egregia, quae sequitur, Atheniensium Lacedaemoniorumque comparatione conferas defensionem Lacedaemoniorum in Archidami oratione 1, 84.

σώζειν καὶ ἐπιγνῶναι, subaudi *ἱκανοί* ex *ὀξεῖς*. *ἐπιγνῶναι* est *insuper excogitare*.

ἐπὶ τοῖς δεινοῖς. Alii *ἐν τοῖς δειν.* cum Dionys. Hal. et Procop. — *τῆς γνώμης τοῖς βεβαίοις* pro *τῇ βεβαίᾳ γνώμῃ*. Neutris adiectivorum loco substantivorum frequenter utitur Thucydides. Sic c. 68. *τὸ πιστόν*. c. 69. *τὸ ἀναίσθητον*. c. 70. *τὰ διαφέροντα*.

ἐξέρχονται — ἀναπίπτουσι, *persequuntur — animum abiiciunt*. *ἀναπίπτειν* apud Thucyd. esse *ἀθυμεῖν* docent Athenaeus, Suidas et Eustathius.

τοῖς μὲν σώμασι ἀλλοτριωτάτοις — „Corpora pro urbe obiectant, tamquam sint non sua, sed aliena; mente autem utuntur tamquam patriae propria ad parandas eius utilitates.“ Ergo neque corpori parcunt, neque animum remittunt umquam, ubi civitati commodum potest parari. — *τῇ γνώμῃ δέ*, al. *τῇ δὲ γνώμῃ*, et mox *ἐξέλθωσιν* et *οἰκείων*.

Digitized by Google

τες μὴ ἐπεξέλθωσιν, οἰκεῖα στέρεσθαι ἡγοῦνται· ἃ δ' ἂν ἐπελθόντες κτήσωνται, ὀλίγα πρὸς τὰ μέλλοντα τυχεῖν πράξαντες. ἢν δ' ἄρα του καὶ πεῖρα σφαλῶσιν, ἀντελπίσαντες ἄλλα ἐπλήρωσαν τὴν χρείαν. μόνοι γὰρ ἔχουσί τε ὁμοίως καὶ ἐλπίζουσιν ἃ ἂν ἐπινοήσωσι, διὰ τὸ ταχεῖαν τὴν ἐπιχείρησιν ποιεῖσθαι ὧν ἂν γνῶσι. καὶ ταῦτα μετὰ πόνων πάντα καὶ κινδύνων δι' ὅλου τοῦ αἰῶνος μοχθοῦσι, καὶ ἀπολαύουσιν ἐλάχιστα τῶν ὑπαρχόντων, διὰ τὸ ἀεὶ κτᾶσθαι καὶ μήτε ἑορτὴν ἄλλο τι ἡγεῖσθαι ἢ τὸ τὰ δέοντα πρᾶξαι, ξυμφοράν τε οὐχ ἧσσον ἡσυχίαν ἀπράγμονα ἢ ἀσχολίαν ἐπίπονον· ὥστε εἴ τις αὐτοὺς ξυνελὼν φαίη πεφυκέναι ἐπὶ τῷ μήτε αὐτοὺς ἔχειν ἡσυχίαν, μήτε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἐᾶν, ὀρθῶς ἂν εἴποι.

71. „Τούτης μέντοι τοιαύτης ἀντικαθεστηκυίας πόλεως, ὦ Λακεδαιμόνιοι, διαμέλλετε, καὶ οἴεσθε τὴν ἡσυχίαν οὐ τούτοις τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ πλεῖστον ἀρκεῖν, οἷ ἂν τῇ μὲν παρασκευῇ δίκαια πράσσωσι, τῇ δὲ γνώμῃ, ἢν ἀδικῶνται, δῆλοι ὦσι μὴ ἐπιτρέψοντες· ἀλλ' ἐπὶ τῷ μὴ λυπεῖν τε τοὺς ἄλλους, καὶ αὐτοὶ ἀμυνόμενοι μὴ βλάπτεσθαι, τὸ ἴσον νέμετε. μόλις δ' ἄν, πόλει ὁμοίᾳ παροικοῦντες, ἐτυγχάνετε τούτου· νῦν δ', ὅπερ καὶ ἄρτι ἐδηλώσαμεν, ἀρχαιότροπα ὑμῶν τὰ ἐπιτηδεύματα πρὸς αὐτούς ἐστιν. ἀνάγκη δὲ, ὥσπερ τέχνης, ἀεὶ τὰ ἐπιγιγνόμενα κρατεῖν. καὶ ἡσυχαζούσῃ μὲν πόλει τὰ ἀκίνητα νόμιμα ἄριστα, πρὸς πολλὰ δὲ ἀναγκαζομένοις εἶναι πολλῆς καὶ τῆς ἐπιτεχνήσεως δεῖ. διόπερ καὶ τὰ τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ τῆς πολυπειρίας ἐπὶ πλέον ὑμῶν κεκαίνωται.

Μέχρι μὲν οὖν τοῦδε ὡρίσθω ὑμῶν ἡ βραδυτής· νῦν δὲ τοῖς τε ἄλλοις καὶ Ποτιδαιάταις, ὥσπερ ὑπεδέξασθε, βοηθήσατε κατὰ τάχος ἐσβαλόντες ἐς τὴν Ἀττικήν, ἵνα μὴ ἄνδρας τε φίλους καὶ ξυγγενεῖς τοῖς ἐχθίστοις πρόησθε, καὶ ἡμᾶς τοὺς ἄλλους ἀθυμίᾳ πρὸς ἑτέραν τινὰ ξυμμαχίαν τρέψητε. δρῶμεν δ' ἂν ἄδικον οὐδὲν οὔτε πρὸς θεῶν τῶν ὁρκίων, οὔτε πρὸς

τυχεῖν πράξαντες. Infinitivus pendet ex ἡγοῦνται. Sententia: perexigua se forte peregisse iudicant, si cum illis conferantur, quae postea se consecuturos sperant.

71. καὶ οἴεσθε—νέμετε. Confudit duas constructiones. Sic enim inchoavit, ut deinde scribendum esset: ἀλλ' οἷ ἄν — νέμωσι, atque ita sequentia concinnavit, quasi incepisset: καὶ οὐκ οἴεσθε. Cf. ad 4, 62. Sententia: Neque putatis quietem iis diutissime suppetere, qui apparatu quidem suo iniuste non abutantur, eo tamen sint animo, ut, si laedantur, iniuriam ulturos esse constet; sed ut non modo ceteris iniuriam non inferatis, sed ne ipsi quidem, si vos defendatis, damnum patiamini, in eo iustitiam ponitis. — Articulum τούς ante ἄλλους cum septem optimis codd. expunxit Bekk.

πόλει ὁμοίᾳ, quae iisdem, quibus Lacedaemon, institutis utatur. — ἄρτι ἐδηλώσαμεν, c. 70.

ὥσπερ τέχνης, int. τὰ ἐπιγιγνόμενα.

ἐπὶ πλέον ὑμῶν. Saepe comparantur res cum personis. Plenius scriberetur ἢ τὰ ὑμῶν.

ὥσπερ ὑπεδέξασθε, vid. c. 58 med. — ἑτέραν ξυμμαχίαν, haud dubie Argivorum, qui Spartanis semper inimici erant.

πρὸς θεῶν, *apud, coram diis.* Cf. Hermann. ad Viger. p. 863. qui laudat Hom. Il. I, 338. Matth. Gr. Gr. §. 590. β. — τῶν αἰσθανομένων, i. e. αἴσθησιν ἐχόντων, φρονίμων. — Mox ἐξηγεῖσθαι h. l.

Digitized by Google

ἀνθρώπων τῶν αἰσθανομένων. λύουσι γὰρ σπονδὰς οὐχ οἱ δι' ἐρημίαν ἄλλοις προϊόντες, ἀλλ' οἱ μὴ βοηθοῦντες οἷς ἂν ξυνομόσωσι. βουλομένων δὲ ὑμῶν προθύμων εἶναι, μενοῦμεν. οὔτε γὰρ ὅσια ἂν ποιοῖμεν μεταβαλλόμενοι, οὔτε ξυνηθεστέρους ἂν ἄλλους εὕροιμεν. πρὸς τάδε βουλεύεσθε εὖ, καὶ τὴν Πελοπόννησον πειρᾶσθε μὴ ἐλάσσω ἐξηγεῖσθαι ἢ οἱ πατέρες ὑμῖν παρέδοσαν."

72. Τοιαῦτα μὲν οἱ Κορίνθιοι εἶπον. τῶν δὲ Ἀθηναίων — ἔτυχε γὰρ πρεσβεία πρότερον ἐν τῇ Λακεδαίμονι περὶ ἄλλων παροῦσα, καὶ ὡς ἤσθοντο τῶν λόγων, ἔδοξεν αὐτοῖς παριτητέα ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους εἶναι, τῶν μὲν ἐγκλημάτων πέρι μηδὲν ἀπολογησομένους, ὧν αἱ πόλεις ἐνεκάλουν, δηλῶσαι δὲ περὶ τοῦ παντὸς, ὡς οὐ ταχέως αὐτοῖς βουλευτέον εἴη, ἀλλ' ἐν πλείονι σκεπτέον· καὶ ἅμα τὴν σφετέραν πόλιν ἐβούλοντο σημῆναι, ὅση εἴη δύναμιν, καὶ ὑπόμνησιν ποιήσασθαι τοῖς τε πρεσβυτέροις ὧν ἤδεσαν, καὶ τοῖς νεωτέροις ἐξήγησιν ὧν ἄπειροι ἦσαν· νομίζοντες μᾶλλον ἂν αὐτοὺς ἐκ τῶν λόγων πρὸς τὸ ἡσυχάζειν τραπέσθαι, ἢ πρὸς τὸ πολεμεῖν. προελθόντες οὖν τοῖς Λακεδαιμονίοις ἔφασαν βούλεσθαι καὶ αὐτοὶ ἐς τὸ πλῆθος αὐτῶν εἰπεῖν, εἴ τι μὴ ἀποκωλύοι. οἱ δ' ἐκέλευόν τε ἐπιέναι, καὶ παρελθόντες οἱ Ἀθηναῖοι ἔλεγον τοιάδε.

73. „Ἡ MEN πρέσβευσις ἡμῶν οὐκ ἐς ἀντιλογίαν τοῖς ὑμετέροις ξυμμάχοις ἐγένετο, ἀλλὰ περὶ ὧν ἡ πόλις ἔπεμψεν· αἰσθόμενοι δὲ καταβοὴν οὐκ ὀλίγην οὖσαν ἡμῶν παρήλθομεν, οὐ τοῖς ἐγκλήμασι τῶν πόλεων ἀντεροῦντες, (οὐ γὰρ παρὰ δικασταῖς ὑμῖν οὔτε ἡμῶν, οὔτε τούτων, οἱ λόγοι ἂν γίγνοιντο) ἀλλ' ὅπως μὴ ῥᾳδίως περὶ μεγάλων πραγμάτων τοῖς ξυμμάχοις πειθόμενοι χεῖρον βουλεύσησθε, καὶ ἅμα βουλόμενοι περὶ τοῦ παντὸς λόγου τοῦ ἐς ἡμᾶς καθεστῶτος δηλῶσαι ὡς οὔτε ἀπεικότως ἔχομεν ἃ κεκτήμεθα, ἥ τε πόλις ἡμῶν ἀξία λόγου ἐστί. καὶ τὰ μὲν πάνυ παλαιὰ τί δεῖ λέγειν, ὧν ἀκοαὶ μᾶλλον λόγων μάρτυρες, ἢ ὄψις τῶν ἀκουσομένων; τὰ δὲ Μηδικὰ, καὶ ὅσα αὐτοὶ ξύνιστε, εἰ καὶ δι' ὄχλου μᾶλλον

cum accus., ut 3, 93 fin. 6, 85., videtur esse pro simplici ἡγεῖσθαι, *ducere, praecesse.*

72. ἀπολογησομένους — δηλῶσαι. Variata est oratio, cum aut δηλώσαντας, aut ἀπολογήσασθαι scribendum fuisset. Accusativus autem non debet offendere, licet praecesserit παριτητέα. Nam adiectiva verbalia in τέος more Atticorum non solum dativo, sed etiam accusativo personae iungi constat. Hoc effici videtur per notionem τοῦ χρή vel δεῖ, quae illis inest. Apud Thucydidem quidem praeter hoc non nisi unum eius generis exemplum reperitur 8, 65. ὡς οὔτε μισθοφορητέον εἴη ἄλλους, ἢ τοὺς στρατευομένους. Possunt tamen etiam 1, 86. verba οὓς οὐ παραδοτέα — αὐτοὺς βλαπτομένους sic accipi, ut αὐτοὺς βλ. non referatur ad οὓς, sed ad Lacedaemonios. Cf. Buttm. Gr. §. 121. 7. not. 3.

73. ὧν ἀκοαὶ — μάρτυρες. Verborum ordo est: ὧν μάρτυρες μᾶλλον ἀκοαὶ λόγων (i. e. λόγοι ἀκουσθέντες). „Quibus ea potius fidem conciliunt, quae fando audiuntur, quam audientium oculi." Intelligit non solum mythica, sed etiam quaecumque ante bella Persica gesta sunt.

εἰ καὶ δι' ὄχλου μᾶλλον ἔσται ἀεὶ προβαλλομένοις, ἀνάγκη λέγειν. Sententiam puto

Digitized by Google

ἔσται ἀεὶ προβαλλομένοις, ἀνάγκη λέγειν. καὶ γὰρ ὅτε ἐδρῶμεν, ἐπ' ὠφελείᾳ ἐκινδυνεύετο, ἧς τοῦ μὲν ἔργου μέρος μετέσχετε, τοῦ δὲ λόγου μὴ παντὸς, εἴ τι ὠφελεῖ, στερισκώμεθα. ῥηθήσεται δὲ οὐ παραιτήσεως μᾶλλον ἕνεκα, ἢ μαρτυρίου καὶ δηλώσεως, πρὸς οἵαν ὑμῖν πόλιν μὴ εὖ βουλευομένοις ὁ ἀγὼν καταστήσεται. φαμὲν γὰρ Μαραθῶνί τε μόνοι προκινδυνεῦσαι τῷ βαρβάρῳ, καὶ ὅτε τὸ ὕστερον ἦλθεν, οὐχ ἱκανοὶ ὄντες κατὰ γῆν ἀμύνεσθαι, ἐσβάντες ἐς τὰς ναῦς πανδημεὶ ἐν Σαλαμῖνι ξυνναυμαχῆσαι, ὅπερ ἔσχε μὴ κατὰ πόλεις αὐτὸν ἐπιπλέοντα τὴν Πελοπόννησον πορθεῖν, ἀδυνάτων ἂν ὄντων πρὸς ναῦς πολλὰς ἀλλήλοις ἐπιβοηθεῖν. τεκμήριον δὲ μέγιστον αὐτὸς ἐποίησε. νικηθεὶς γὰρ ταῖς ναυσὶν, ὡς οὐκέτι αὐτῷ ὁμοίας οὔσης τῆς δυνάμεως, κατὰ τάχος τῷ πλέονι τοῦ στρατοῦ ἀνεχώρησε.

74. „Τοιούτου μέντοι ξυμβάντος τούτου, καὶ σαφῶς δηλωθέντος, ὅτι ἐν ταῖς ναυσὶ τῶν Ἑλλήνων τὰ πράγματα ἐγένετο, τρία τὰ ὠφελιμώτατα ἐς αὐτὸ παρεσχόμεθα, ἀριθμόν τε νεῶν πλεῖστον καὶ ἄνδρα στρατηγὸν ξυνετώτατον καὶ προθυμίαν ἀοκνοτάτην· ναῦς μέν γε ἐς τὰς τετρακοσίας, ὀλίγῳ

esse hanc: „Medicum bellum et quae vobis ipsis nota sunt, tametsi ingrata potius vobis erunt quam auditu iucunda, propterea quod semper iactantur a nobis, tamen necesse est dicere.“ Subiectum verbi ἔσται est λέγειν αὐτά, i. e. τὰ Μηδικὰ καὶ ὅσα αὐτοὶ ξύνιστε. Bredovius comma ponebat post ἔσται, et ἀεὶ προβαλλομένοις iungebat cum ἀνάγκη λέγειν, probante Goellero. Ipse olim ἡμῖν subaudiendum censebam, hoc sensu: licet ingratum futurum sit nobis eadem semper iactantibus. Quam interpretationem qui refutavit in Ephem. Hal. a. 1820. No. 260., προβαλλομένοις pro passivo accipit, relatum ad ὑμῖν, quod subaudit; non contra morem Graeci et Thucydidei sermonis (vid. Matth. Gr. Gr. §. 490. p. 922.), sed tamen impeditius et obscurius. Equidem et ipse nunc ὑμῖν subaudio, et προβαλλομένοις, quamquam medium ea potestate frequentissimum est apud Thucydidem, passivum esse puto, non tamen ad ὑμῖν referendum, sed neutrius generis, ut dativus causam ingratae rei indicet. Sic 6, 92. τὸν ὑφ' ἁπάντων προβαλλόμενον λόγον. Articulum ne desideres, vid. Matth. Gr. §. 271. annot. ed 2. Et fortasse ideo abest, ne τοῖς ἀεὶ προβαλλομένοις intelligatur *iis quae quoque tempore iactantur*, cum sententia postulet *rebus quae semper iactantur*.

καὶ γὰρ — στερισκώμεθα. „Quae cum gereremus, in communem utilitatem pericula subiimus, cuius utilitatis parandae tametsi vos participes eratis aliquatenus, tamen nos commemoratione rei, ubi prodest, ne omnino privemur.“ Sic videtur Scholiasta codd. Cass. Aug. verba τοῦ μὲν ἔργου μέρος μετέσχ. accepisse. Haec enim adscripsit: ἐπειδὴ ἕως Μυκάλης ἐδίωξαν, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἕως Παμφυλίας. Sed per se non absurda est altera ratio, quam iniit Bredovius, qua τοῦ ἔργου ex oppositione sequentis τοῦ λόγου sit *res vera, veritas*: von denen (Vortheilen) ihr des Wesentlichen euren Theil genossen habt. Sic enim saepissime Scriptor varie vocabula ἔργον et λόγος coniungit. Vid. dicta ad 1, 69. Illa tamen interpretatio videtur h. l. praestare, quia immodestiores iniustioresque forent Athenienses, si Lacedaemoniorum merita in bello Persico adeo non agnoscerent, ut illis tantum utilitatem a sese partam concedere viderentur. Paullo post certe modestius loquitur: ἐν Σαλαμῖνι ξυνναυμαχῆσαι.

ἀδυνάτων ἂν ὄντων, int. τῶν Πελοποννησίων, ex praecedente Πελοπόννησον. Paullo ante προκινδυνεῦσαι est μετὰ κινδύνου προμάχεσθαι, et ἔσχε pro ἐπέσχε, διεκώλυσε.

74. ἐς τὰς τετρακοσίας. Herodot. 8, 48. navium numerum

Digitized by Google

ἐλάσσους [τῶν] δύο μοιρῶν· Θεμιστοκλέα δὲ ἄρχοντα, ὃς αἰτιώτατος ἐν τῷ στενῷ ναυμαχῆσαι ἐγένετο, ὅπερ σαφέστατα ἔσωσε τὰ πράγματα· καὶ αὐτὸν διὰ τοῦτο δὴ μάλιστα ἐτιμήσατε ἄνδρα ξένον τῶν ὡς ὑμᾶς ἐλθόντων· προθυμίαν δὲ καὶ πολὺ τολμηροτάτην ἐδείξαμεν, οἵ γε, ἐπειδὴ ἡμῖν κατὰ γῆν οὐδεὶς ἐβοήθει, τῶν ἄλλων ἤδη μέχρι ἡμῶν δουλευόντων, ἠξιώσαμεν, ἐκλιπόντες τὴν πόλιν καὶ τὰ οἰκεῖα διαφθείραντες, μηδ' ὡς τὸ τῶν περιλοίπων ξυμμάχων κοινὸν προλιπεῖν, μηδὲ σκεδασθέντες ἀχρεῖοι αὐτοῖς γενέσθαι, ἀλλ' ἐσβάντες ἐς τὰς ναῦς κινδυνεῦσαι, καὶ μὴ ὀργισθῆναι, ὅτι ἡμῖν οὐ προετιμωρήσατε. ὥστε φαμὲν οὐχ ἧσσον αὐτοὶ ὠφελῆσαι ὑμᾶς, ἢ τυχεῖν τούτου. ὑμεῖς μὲν γὰρ ἀπό τε οἰκουμένων τῶν πόλεων, καὶ ἐπὶ τῷ τὸ λοιπὸν νέμεσθαι, ἐπειδὴ ἐδείσατε ὑπὲρ ὑμῶν καὶ οὐχ ἡμῶν τὸ πλέον, ἐβοηθήσατε· ὅτε γοῦν ἦμεν ἔτι σῶοι, οὐ παρεγένεσθε· ἡμεῖς δὲ ἀπό τε τῆς οὐκ οὔσης ἔτι ὁρμώμενοι, καὶ ὑπὲρ τῆς ἐν βραχείᾳ ἐλπίδι οὔσης κινδυνεύοντες, ξυνεσώσαμεν ὑμᾶς τε τὸ μέρος καὶ ἡμᾶς αὐτούς. εἰ δὲ προεχωρήσαμεν πρότερον τῷ Μήδῳ, δείσαντες, ὥσπερ καὶ ἄλλοι, περὶ τῇ χώρᾳ, ἢ μὴ ἐτολμήσαμεν ὕστερον ἐσβῆναι ἐς τὰς ναῦς, ὡς διεφθαρμένοι· οὐδὲν ἂν ἔτι ἔδει ὑμᾶς, μὴ ἔχοντας ναῦς ἱκανὰς, ναυμαχεῖν, ἀλλὰ καθ' ἡσυχίαν ἂν αὐτῷ προεχώρησε τὰ πράγματα ἢ ἐβούλετο.

75. „Ἆρ' ἄξιοί ἐσμεν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ προθυμίας ἕνεκα τῆς τότε καὶ γνώμης ξυνέσεως, ἀρχῆς γε, ἧς ἔχομεν, τοῖς Ἕλλησι μὴ οὕτως ἄγαν ἐπιφθόνως διακεῖσθαι; καὶ γὰρ αὐτὴν τήνδε ἐλάβομεν οὐ βιασάμενοι, ἀλλ' ὑμῶν μὲν οὐκ ἐθελησάντων παραμεῖναι πρὸς τὰ ὑπόλοιπα τοῦ βαρβάρου, ἡμῖν δὲ προσελθόντων τῶν ξυμμάχων, καὶ αὐτῶν δεηθέντων ἡγεμόνας

CCCLXXVIII. fuisse scribit, quarum Atheniensibus tribuit c. 44. CLXXX. Demosthenes de cor. c. 70. universas trecentas, Atheniensium ducentas numerat, in quo posteriore numero consentit Diodor. Sic. 15, 58. Isocrat. Paneg. c. 31. affirmat, Athenienses duplici numero navium ceteros Graecos superasse. — Articulum τῶν, quem omittunt plerique codices, videntur tueri loci similes 1, 104. 2, 10 et 47. Praeivit Homerus Il. κ, 253.

καὶ αὐτὸν διὰ τοῦτο δὴ μ. ἐτ. Loco αὐτόν alii e codd. αὐτοί ediderunt, Bekk. etiam ὑμεῖς retinuit quod olim ante ἐτιμήσατε legebatur. Pronomen si codices praeberent, aptissime additum videretur; quamquam eo facilius careas in subiecto, quod in verbo latet, quam in obiecto, quod si αὐτοί legas, nullum est. Nam ἄνδρα ξένον sine articulo h. l. pro obiecto haberi non poterit, neque ullam vim habeant ea verba, nisi explices καίπερ ξένον ὄντα, quandoquidem ξενηλασία Lacedaemoniorum infamis est. Et alibi Thucydides ab his vocabulis incepit enuntiationem. Sic 1, 134. Καὶ αὐτὸν ἐμέλλησαν μὲν ἐς τὸν Καιάδαν — ἐμβάλλειν.

τὸ μέρος, *pro virili parte, quantum in nobis erat.*

75. ἆρ' ἄξιοί ἐσμεν — ἀρχῆς γε. Ἆρα h. l. est *nonne*, aut saltem *an*, cum ironia dubitanter interrogantis. Cf. Hermann. ad Vig. p. 823. „Sind wir wohl würdig, wegen unsers damaligen Eifers und unserer Einsicht, den Griechen wenigstens um der Herrschaft willen, die wir besitzen, nicht so sehr verdächtig zu seyn?" Genitivum ἀρχῆς non pendere ab ἕνεκα, sed a verbis ἐπιφθόνως διακεῖσθαι, i. e. φθονεῖν, *invidere*, verbo monuisse satis erit. Vid. Matth. Gr. §. 345. a. (368 ed. 2.) Cf. ad 1, 77. Ceterum particula γέ e deterioribus libris recepta, cum praestantiores exhibeant τέ.

Digitized by Google

καταστῆναι· ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ ἔργου κατηναγκάσθημεν τὸ πρῶτον προαγαγεῖν αὐτὴν ἐς τόδε, μάλιστα μὲν ὑπὸ δέους, ἔπειτα δὲ καὶ τιμῆς, ὕστερον καὶ ὠφελείας. καὶ οὐκ ἀσφαλὲς ἔτι ἐδόκει εἶναι, τοῖς πολλοῖς ἀπηχθημένους, καί τινων καὶ ἤδη ἀποστάντων κατεστραμμένων, ὑμῶν τε ἡμῖν οὐκέτι ὁμοίως φίλων, ἀλλ' ὑπόπτων καὶ διαφόρων ὄντων, ἀνέντας κινδυνεύειν· καὶ γὰρ ἂν αἱ ἀποστάσεις πρὸς ὑμᾶς ἐγίγνοντο. πᾶσι δὲ ἀνεπίφθονον, τὰ ξυμφέροντα τῶν μεγίστων πέρι κινδύνων εὖ τίθεσθαι.

76. „Ὑμεῖς γοῦν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τὰς ἐν τῇ Πελοποννήσῳ πόλεις ἐπὶ τὸ ὑμῖν ὠφέλιμον καταστησάμενοι ἐξηγεῖσθε· καὶ εἰ τότε, ὑπομείναντες διὰ παντὸς ἀπήχθησθε ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ, ὥσπερ ἡμεῖς, εὖ ἴσμεν μὴ ἂν ἧσσον ὑμᾶς λυπηροὺς γενομένους τοῖς ξυμμάχοις, καὶ ἀναγκασθέντας ἂν ἢ ἄρχειν ἐγκρατῶς, ἢ αὐτοὺς κινδυνεύειν. οὕτως οὐδ' ἡμεῖς θαυμαστὸν οὐδὲν πεποιήκαμεν, οὐδ' ἄπο τοῦ ἀνθρωπείου τρόπου, εἰ ἀρχήν τε διδομένην ἐδεξάμεθα, καὶ ταύτην μὴ ἀνεῖμεν, ὑπὸ τῶν μεγίστων νικηθέντες, τιμῆς καὶ δέους καὶ ὠφελείας, οὐδ' αὖ πρῶτοι τοῦ τοιούτου ὑπάρξαντες, ἀλλ' ἀεὶ καθεστῶτος, τὸν ἧσσω ὑπὸ τοῦ δυνατωτέρου κατείργεσθαι, ἄξιοί τε ἅμα νομίζοντες εἶναι, καὶ ὑμῖν δοκοῦντες, μέχρι οὗ τὰ ξυμφέροντα λογιζόμενοι, τῷ δικαίῳ λόγῳ νῦν χρῆσθε, ὃν οὐδείς πω, παρατυχὸν ἰσχύϊ τι κτήσασθαι, προθεὶς τοῦ μὴ πλέον ἔχειν ἀπετράπετο. ἐπαινεῖσθαί τε ἄξιοι, οἵτινες χρησάμενοι τῇ ἀνθρωπείᾳ φύσει, ὥστε ἑτέρων ἄρχειν, δικαιότεροι ἢ κατὰ τὴν ὑπάρχουσαν δύναμιν γεγένηνται. ἄλλους γ' ἂν οὖν οἰόμεθα, τὰ ἡμέτερα λαβόντας, δεῖξαι ἂν μάλιστα, εἴ τι μετριάζομεν· ἡμῖν δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἐπεικοῦς ἀδοξία τὸ πλέον ἢ ἔπαινος οὐκ εἰκότως περιέστη.

77. „Καὶ ἐλασσούμενοι γὰρ ἐν ταῖς ξυμβολαίαις πρὸς

ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ ἔργου. Schol. ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς τοῦ πράγματος.

καί τινων — κατεστραμμένων. Intelligit Naxios 1, 98. Thasios 1, 100. Samios 1, 40. — ἀνέντας, int. τὴν ἀρχήν. Mox in τῶν μεγίστων πέρι κινδ. accentum retractum in περί cum libris omnibus retinuimus.

76. ἐπὶ τὸ ὑμῖν ὠφέλιμον καταστήσ. Oligarchicae reipublicae formae favebant semper Lacedaemonii. Ceterum cum accus. τὰς πόλεις iam ex participio pendeat, hic locus non est idoneus, quo structuram verbi ἐξηγεῖσθαι cum accusativo defendas.

μέχρι οὗ — νῦν χρῆσθε. Olim μέχρις. Sententia: Vobis ipsis digni videbamur imperio nostro, donec vestra commoda spectantes, id quod nunc protinus facitis, de iustitia disceptaretis, quam nemo umquam, ubi licebat aliquid vi sibi parare, anteposuit utilitati, ut ab ea recederet. — Μή additum, licet iam insit negatio verbo ἀποτραπέσθαι. Vid. Buttm. Gr. § 135. not. 9.

77. ἐν ταῖς ξυμβολαίαις — δίκαις. Inter quas civitates frequens commercium esset, de ratione actionum instituendarum pacta quaedam iniri solebant, quae σύμβολα vocabantur, causae vero, quae ex his pactis agerentur, δίκαι ἀπὸ συμβόλων, vel, ut hic apud Thucydidem, ξυμβόλαιαι δίκαι; *commercium iuris praebendi et repetundi* cum Livio (41, 28.) dixeris. Eiusmodi pacta plerumque civitates non foederatas ita tenebant, ut is, unde peteretur, nisi in sua patria et patriis legibus non posset in ius vocari a petitore. Nonnumquam tamen ita inter civitates convenerat, ut forum actoris sequeretur reus, si forte in illius ci-

Digitized by Google

τοὺς ξυμμάχους δίκαιος, καὶ παρ' ἡμῖν αὐτοῖς ἐν τοῖς ὁμοίοις νόμοις ποιήσαντες τὰς κρίσεις, φιλοδικεῖν δοκοῦμεν, καὶ οὐδεὶς σκοπεῖ αὐτῶν, τοῖς καὶ ἄλλοθί που ἀρχὴν ἔχουσι, καὶ ἧσσον ἡμῶν πρὸς τοὺς ὑπηκόους μετρίοις οὖσι, διότι τοῦτο οὐκ ὀνειδίζεται. βιάζεσθαι γὰρ οἷς ἂν ἐξῇ, δικάζεσθαι οὐδὲν προσδέονται. οἱ δὲ, εἰθισμένοι πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ἴσου ὁμιλεῖν, ἤν τι παρὰ τὸ μὴ οἴεσθαι χρῆναι, ἢ γνώμῃ, ἢ δυνάμει τῇ διὰ τὴν ἀρχήν, καὶ ὁπωσοῦν ἐλασσωθῶσιν, οὐ τοῦ πλέονος μὴ στερισκόμενοι χάριν ἔχουσιν, ἀλλὰ τοῦ ἐνδεοῦς χαλεπώτερον φέρουσιν, ἢ εἰ ἀπὸ πρώτης ἀποθέμενοι τὸν νόμον φανερῶς ἐπλεονεκτοῦμεν· ἐκείνως δὲ οὐδ' ἂν αὐτοὶ ἀντέλεγον ὡς οὐ χρεὼν τὸν ἧσσω τῷ κρατοῦντι ὑποχωρεῖν. ἀδικούμενοί τε, ὡς ἔοικεν, οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον ὀργίζονται, ἢ βιαζόμενοι. τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ ἴσου, δοκεῖ πλεονεκτεῖσθαι· τὸ δ' ἀπὸ τοῦ κρείσσονος, καταναγκάζεσθαι. ὑπὸ γοῦν τοῦ Μήδου δεινότερα τούτων πάσχοντες ἠνείχοντο· ἡ δὲ ἡμετέρα ἀρχὴ χαλεπὴ δοκεῖ εἶναι, εἰκότως· τὸ παρὸν γὰρ ἀεὶ βαρὺ τοῖς ὑπηκόοις. ὑμεῖς γ' ἄν οὖν, εἰ καθελόντες ἡμᾶς ἄρξαιτε, τάχα ἂν τὴν εὔνοιαν, ἣν διὰ τὸ ἡμέτερον δέος εἰλήφατε, μεταβάλοιτε· εἴπερ οἷα καὶ τότε πρὸς τὸν Μῆδον δι' ὀλίγου ἠγησάμενοι

vitate commeraretur. Sed qui in foro peregrinae civitatis causa cecidisset, provocando ad suae civitatis iudicia denuo poterat lege agere. Numerantur autem in his causis ἀπὸ συμβόλων etiam controversiae sociorum imperio Attico subiectorum tam eae, quas inter se, quam illae, quas cum civibus Atticis disceptabant. Omnes enim, certe maiores, Athenis per menses aestivos agi necesse erat, nisi quas inter se agebant civitates liberae et aequo cum Atheniensibus iure usae, ut Lesbii et Chii. Vid. *Boeckh.* Oecon. polit. Ath. Vol. I. p. 434. *Goell.* ad h. l. — Duabus igitur de causis suos immerito litigiosos videri dicit callidus Atheniensis, tum quod pacta de ratione iudiciorum cum sociis inierint, tum quod Athenis et iisdem legibus, quibus ipsi utantur Athenienses ea iudicia exerceant. — In verbis καὶ ἐλασσούμενοι γάρ particulae καὶ γάρ non possunt coniungi, ut significent *etenim;* nam ubi hoc fit, numquam vocabulo interposito secernuntur. H. l. potius alterum καί respondet alteri.

ἄλλοθί που ἀρχὴν ἔχουσι. Non tam de Persis et Scythis cum Scholiasta cogitandum, sed de ipsis Spartanis, de Thebanis, Argivis, Eleis, qui subiectas civitates habebant, quorum exemplum Athenienses in re iudiciaria sociorum constituenda secutos esse putat Boeckh. l. l.

παρὰ τὸ μὴ οἴεσθαι χρῆναι, pro παρὰ τὸ οἴεσθαι μὴ χρῆναι. Sic negationes saepe transponuntur, maxime cum praepositionibus, ut 1, 78. ὡς οὐ περὶ βραχέων. 3, 57. περὶ οὐδ' ἡμῶν μεμπτῶν. Mox pro καὶ ὁπωσοῦν accuratius diceretur ἢ ὁπωσοῦν.

τοῦ ἐνδεοῦς χαλεπ. φέρουσιν. Alii ad genitivum ἕνεκα vel περί subaudiunt, alii repetunt στερισκόμενοι. Sed genitivo ipso causa enuntiatur. Vid. Matth. Gr. § 345. (368.) Thuc. 2, 62. οὐδ' εἰκὸς χαλεπῶς φέρειν αὐτῶν μᾶλλον. Maxime verba affectuum, quibus χαλεπῶς φέρειν accenseri potest, genitivum adsciscunt. Cf. ad 1, 75. Τὸ ἐνδεές est *mancum, imperfectum, die Unvollkommenheit,* vel potius *der nicht vollkommene Zustand. Minus, imbecillius* ἧσσον explicant, qui participium e superioribus repetendum censent; quibus non magnopere refragabor, quia opponitur τῷ πλέονι. Illud tamen verius existimo. — ἀπὸ πρώτης, int. ἀρχῆς, et ἐκείνως δέ est, *nam si ab initio nulla lege usi aperte lucrati essemus.*

ἀπὸ τοῦ ἴσου. Cum alibi et supra hoc ipso capite ἀπὸ τοῦ ἴσου sit *aequo iure*, h. l. a masculino ἴσος deducendum est: von seines Gleichen.

Digitized by Google

ὑπεδείξατε, ὅμοια καὶ νῦν γνώσεσθε. ἄμικτα γὰρ τά τε καθ' ὑμᾶς αὐτοὺς νόμιμα τοῖς ἄλλοις ἔχετε, καὶ προσέτι εἷς ἕκαστος ἐξιὼν οὔτε τούτοις χρῆται, οὔθ' οἷς ἡ ἄλλη Ἑλλὰς νομίζει.

78. „Βουλεύεσθε οὖν βραδέως, ὡς οὐ περὶ βραχέων, καὶ μὴ ἀλλοτρίαις γνώμαις καὶ ἐγκλήμασι πεισθέντες οἰκεῖον πόνον πρόσθησθε· τοῦ δὲ πολέμου τὸν παράλογον, ὅσος ἐστὶ, πρὶν ἐν αὐτῷ γενέσθαι, προδιάγνωτε. μηκυνόμενος γὰρ φιλεῖ ἐς τύχας τὰ πολλὰ περιΐστασθαι. ὧν ἴσον τε ἀπέχομεν, καὶ ὁποτέρως ἔσται, ἐν ἀδήλῳ κινδυνεύεται. ἰόντες τε οἱ ἄνθρωποι ἐς τοὺς πολέμους τῶν ἔργων πρότερον ἔχονται, ἃ χρὴν ὕστερον δρᾶν· κακοπαθοῦντες δὲ ἤδη τῶν λόγων ἅπτονται. ἡμεῖς δὲ ἐν οὐδεμιᾷ πω τοιαύτῃ ἁμαρτίᾳ ὄντες, οὔτ' αὐτοὶ, οὔθ' ὑμᾶς ὁρῶντες, λέγομεν ὑμῖν, ἕως ἔτι αὐθαίρετος ἀμφοτέροις ἡ εὐβουλία, σπονδὰς μὴ λύειν, μηδὲ παραβαίνειν τοὺς ὅρκους, τὰ δὲ διάφορα δίκῃ λύεσθαι κατὰ τὴν ξυνθήκην· ἢ θεοὺς τοὺς ὁρκίους μάρτυρας ποιούμενοι πειρασόμεθα ἀμύνεσθαι πολέμου ἄρχοντας ταύτῃ, ᾗ ἂν ὑφηγῆσθε."

79. Τοιαῦτα μὲν οἱ Ἀθηναῖοι εἶπον. ἐπειδὴ δὲ τῶν τε ξυμμάχων ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰ ἐγκλήματα τὰ ἐς τοὺς Ἀθηναίους, καὶ τῶν Ἀθηναίων ἃ ἔλεξαν, μεταστησάμενοι πάντας ἐβουλεύοντο κατὰ σφᾶς αὐτοὺς περὶ τῶν παρόντων. καὶ τῶν μὲν πλεόνων ἐπὶ τὸ αὐτὸ αἱ γνῶμαι ἔφερον, ἀδικεῖν τε τοὺς Ἀθηναίους ἤδη, καὶ πολεμητέα εἶναι ἐν τάχει· παρελθὼν δὲ Ἀρχίδαμος ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, ἀνὴρ καὶ ξυνετὸς δοκῶν εἶναι καὶ σώφρων, ἔλεξε τοιάδε.

80. „ΚΑΙ αὐτὸς πολλῶν ἤδη πολέμων ἔμπειρός εἰμι, ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ ὑμῶν τοὺς ἐν τῇ αὐτῇ ἡλικίᾳ ὁρῶ· ὥστε μήτε ἀπειρίᾳ ἐπιθυμῆσαί τινα τοῦ ἔργου, ὅπερ ἂν οἱ πολλοὶ πάθοιεν, μήτε ἀγαθὸν καὶ ἀσφαλὲς νομίσαντα. εὕροιτε δ' ἂν τόνδε, περὶ οὗ νῦν βουλεύεσθε, οὐκ ἂν ἐλάχιστον γενόμενον, εἰ σωφρόνως τις αὐτὸν ἐκλογίζοιτο. πρὸς μὲν γὰρ τοὺς Πελοποννησίους καὶ ἀστυγείτονας παρόμοιος ἡμῶν ἡ ἀλκὴ, καὶ διὰ ταχέων οἷόν τε ἐφ' ἕκαστα ἐλθεῖν· πρὸς δὲ ἄνδρας, οἳ γῆν τε ἑκὰς ἔχουσι, καὶ προσέτι θαλάσσης ἐμπειρότατοι εἰσι, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἄριστα ἐξήρτυνται, πλούτῳ τε ἰδίῳ καὶ δημοσίῳ καὶ ναυσὶ καὶ ἵπποις καὶ ὅπλοις καὶ ὄχλῳ, ὅσος οὐκ ἐν ἄλλῳ ἑνί γε χωρίῳ Ἑλληνικῷ ἐστιν, ἔτι δὲ καὶ ξυμμάχους πολλοὺς φόρου ὑποτελεῖς ἔχουσι, πῶς χρὴ πρὸς τούτους

ἄμικτα. Despiciebant Dorienses ceteros Graecos, et peregrinos adeo eiiciebant. Vid. 1, 124. μὴ μέλλετε Ποτιδαιάταις ποιεῖσθαι τιμωρίαν, οὔσι Δωριεῦσι καὶ ὑπὸ Ἰώνων πολιορκουμένοις, οὐ πρότερον ἦν τοὐναντίον. Ibi Schol. διαβέβληται γὰρ τὸ ὄνομα τῶν Ἰώνων εἰς μαλακίαν· τῶν δὲ Δωριέων ἐπὶ ἀνδρείᾳ δοξάζεται. — Ἐξιών, int. ἐς πόλεμον.

78. οὐ περὶ βραχέων. Vid. ad cap. praec.

φιλεῖ ἐς τύχας. Poppo ex Cass. et Aug. reposuit ἐς τύχας φιλεῖ. Idem sub finem capitis pro ᾗ θεούς dedit εἰ δὲ μή, quae sane lectio est meliorum librorum, sed h. l., ut videtur, glossemate interpolatorum. ᾗ h. l. est alioqui, uti 1, 121 extr. et 140.

Digitized by Google

ῥᾳδίως πόλεμον ἄρασθαι, καὶ τίνι πιστεύσαντας ἀπαρασκεύους ἐπειχθῆναι; πότερον ταῖς ναυσίν; ἀλλ' ἥσσους ἐσμέν· εἰ δὲ μελετήσομεν, καὶ ἀντιπαρασκευασόμεθα, χρόνος ἐνέσται. ἀλλὰ τοῖς χρήμασιν; ἀλλὰ πολλῷ ἔτι πλέον τούτου ἐλλείπομεν, καὶ οὔτε ἐν κοινῷ ἔχομεν, οὔτε ἑτοίμως ἐκ τῶν ἰδίων φέρομεν.

81. „Τάχ' ἄν τις θαρσοίη, ὅτι τοῖς ὅπλοις αὐτῶν καὶ τῷ πλήθει ὑπερφέρομεν, ὥστε τὴν γῆν δῃοῦν ἐπιφοιτῶντες. τοῖς δὲ ἄλλη γῆ ἐστι πολλή, ἧς ἄρχουσι, καὶ ἐκ θαλάσσης ὧν δέονται ἐπάξονται. εἰ δ' αὖ τοὺς ξυμμάχους ἀφιστάναι πειρασόμεθα, δεήσει καὶ τούτοις ναυσὶ βοηθεῖν, τὸ πλέον οὐσι νησιώταις. τίς οὖν ἔσται ἡμῶν ὁ πόλεμος; εἰ μὴ γὰρ ἢ ναυσὶ κρατήσομεν, ἢ τὰς προσόδους ἀφαιρήσομεν, ἀφ' ὧν τὸ ναυτικὸν τρέφουσι, βλαψόμεθα τὰ πλέω. κἂν τούτῳ οὐδὲ καταλύεσθαι ἔτι καλόν, ἄλλως τε καὶ εἰ δόξομεν ἅρξαι μᾶλλον τῆς διαφορᾶς. μὴ γὰρ δὴ ἐκείνῃ γε τῇ ἐλπίδι ἐπαιρώμεθα, ὡς ταχὺ παυθήσεται ὁ πόλεμος, ἢν τὴν γῆν αὐτῶν τάμωμεν. δέδοικα δὲ μᾶλλον, μὴ καὶ τοῖς παισὶν αὐτὸν ὑπολίπωμεν· οὕτως εἰκὸς, Ἀθηναίους φρονήματι μήτε τῇ γῇ δουλεῦσαι, μήτε, ὥσπερ ἀπείρους, καταπλαγῆναι τῷ πολέμῳ.

82. „Οὐ μὴν οὐδὲ ἀναισθήτως αὐτοὺς κελεύω τούς τε ξυμμάχους ἡμῶν ἐᾶν βλάπτειν, καὶ ἐπιβουλεύοντας μὴ καταφρονᾶν, ἀλλὰ ὅπλα μὲν μήπω κινεῖν, πέμπειν δὲ καὶ αἰτιᾶσθαι, μήτε πόλεμον ἄγαν δηλοῦντας, μήθ' ὡς ἐπιτρέψαμεν· κἀν τούτῳ καὶ τὰ ἡμέτερα αὐτῶν ἐξαρτύεσθαι ξυμμάχων τε προσαγωγῇ, καὶ Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων, εἴ ποθέν τινα ἢ ναυτικοῦ ἢ χρημάτων δύναμιν προσληψόμεθα, (ἀνεπίφθονον δὲ, ὅσοι ὥσπερ καὶ ἡμεῖς ὑπ' Ἀθηναίων ἐπιβουλευόμεθα, μὴ Ἕλληνας μόνον, ἀλλὰ καὶ βαρβάρους προσλαβόντας διασωθῆναι) καὶ τὰ αὐτῶν ἅμα ἐκποριζώμεθα. καὶ ἢν μὲν ἐξακούσωσί τι πρεσβευομένων ἡμῶν, παῦτα ἄριστα· ἢν δὲ μὴ, διελθόντων ἐτῶν δύο καὶ τριῶν, ἄμεινον ἤδη, ἢν δοκῇ, πεφραγμένοι, ἴμεν ἐπ'

80. τούτου ἐλλείπομεν, int. τοῦ πράγματος, χρημάτων.

81. τοῖς δέ, i. e. τούτοις δέ. Vid. supra ad 1, 37. Mox pro ἐπάξονται Krüger, (Archiv f. Phil. a. 1824. f. III. p. 535.) coniecit ἐξάξονται.

καταλύεσθαι modo pro διαλύεσθαι. Et medium et activum καταλύειν, subaudito πόλεμον, hoc sensu est 8, 58 extr. — Formam breviorem παυθήσεται, quam h. l. codd. tuentur, Buttmannus Gr. ampl. p. 448. antiquioribus Atticis tribuit.

φρονήματι μήτε τῇ γῇ δουλεῦσαι. Cf. 1, 143. τούτων γε ἕνεκα οὐχ ὑπακούσεσθε. Non metu ne terra ab hostibus vastetur, quamlibet conditionem accipient Athenienses, quippe superbiores vel elatiores (φρονήματι).

82. κἀν τούτῳ — τὰ αὐτῶν ἐκποριζώμεθα. Vulgo αὐτῶν, quod Matth. Gr. § 489. interpretatur ἡμῶν αὐτῶν. Nostrum est ex codd. Pal. Cass. Gr. m. Non solet Thucydides dicere τὰ ἡμῶν et ὑμῶν, sed τὰ ἡμέτερα et ὑμέτερα, et αὐτοῦ, αὐτῶν saepe aut pronominibus istis adiunguntur, ut paullo ante, aut pronominum personalium loco usurpantur. κἀν τούτῳ int. χρόνῳ, et ad ὅσοι subaudi ἐπιβουλεύονται. Sic 3, 67 extr. verbum, quod principali sententiae debebatur, datum est sententiae vel enuntiationi interiectae et aliunde pendentit Ceterum verba καὶ τὰ αὐτῶν ἅμα ἐκποριζώμεθα cum respondere debeant praegressis ξυμμάχων τε προσαγωγῇ, minus concinne vel potius ἀνακολούθως periodum claudunt, cum dicendum fuisset ἐκποριζόμενοι.

Digitized by Google

ἑτοίμων ὄντων αὐτῶν δίκας δοῦναι· ἐπὶ δὲ τὸν διδόντα οὐ πρότερον νόμιμον ὡς ἐπ' ἀδικοῦντα ἰέναι· παρασκευάζεσθε δὲ τὸν πόλεμον ἅμα. ταῦτα γὰρ καὶ κράτιστα βουλεύσεσθε, καὶ τοῖς ἐναντίοις φοβερώτατα." Καὶ ὁ μὲν Ἀρχίδαμος τοιαῦτα εἶπε· παρελθὼν δὲ Σθενελαΐδας τελευταῖος, εἷς τῶν Ἐφόρων τότε ὤν, ἔλεξεν ἐν τοῖς Λακεδαιμονίοις ὧδε.

86. „ΤΟΥΣ μὲν λόγους τοὺς πολλοὺς τῶν Ἀθηναίων οὐ γιγνώσκω· ἐπαινέσαντες γὰρ πολλὰ ἑαυτούς, οὐδαμοῦ ἀντεῖπον ὡς οὐκ ἀδικοῦσι τοὺς ἡμετέρους ξυμμάχους καὶ τὴν Πελοπόννησον· καίτοι εἰ πρὸς τοὺς Μήδους ἐγένοντο ἀγαθοὶ τότε, πρὸς δὲ ἡμᾶς κακοὶ νῦν, διπλασίας ζημίας ἄξιοί εἰσιν, ὅτι ἀντ' ἀγαθῶν κακοὶ γεγένηνται. ἡμεῖς δὲ ὅμοιοι καὶ τότε καὶ νῦν ἐσμέν, καὶ τοὺς ξυμμάχους, ἢν σωφρονῶμεν, οὐ περιοψόμεθα ἀδικουμένους, οὐδὲ μελλήσομεν τιμωρεῖν· οἱ δ' αὐτοῖς μέλλουσι κακῶς πάσχειν. ἄλλους μὲν γὰρ χρήματά ἐστι πολλὰ καὶ νῆες καὶ ἵπποι· ἡμῖν δὲ ξύμμαχοι ἀγαθοί, οὓς οὐ παραδοτέα τοῖς Ἀθηναίοις ἐστίν, οὐδὲ δίκαις καὶ λόγοις διακριτέα, μὴ λόγῳ καὶ αὐτοὺς βλαπτομένους· ἀλλὰ τιμωρητέα ἐν τάχει, καὶ παντὶ σθένει. καὶ ὡς ἡμᾶς πρέπει βουλεύεσθαι ἀδικουμένους, μηδεὶς διδασκέτω· ἀλλὰ τοὺς μέλλοντας ἀδικεῖν μᾶλλον πρέπει πολὺν χρόνον βουλεύεσθαι. ψηφίζεσθε νῦν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἀξίως τῆς Σπάρτης τὸν πόλεμον· καὶ μήτε τοὺς Ἀθηναίους ἐᾶτε μείζους γίγνεσθαι, μήτε τοὺς ξυμμάχους καταπροδιδῶμεν, ἀλλὰ ξὺν τοῖς θεοῖς ἐπίωμεν πρὸς τοὺς ἀδικοῦντας."

87. Τοιαῦτα δὲ λέξας ἐπεψήφιζεν αὐτὸς, Ἔφορος ὤν, ἐς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Λακεδαιμονίων. ὁ δὲ (κρίνουσι γὰρ βοῇ, καὶ οὐ ψήφῳ) οὐκ ἔφη διαγιγνώσκειν τὴν βοήν, ὁποτέρα μείζων· ἀλλὰ βουλόμενος αὐτοὺς φανερῶς ἀποδεικνυμένους τὴν γνώμην ἐς τὸ πολεμεῖν μᾶλλον ὁρμῆσαι, ἔλεξεν, „Ὅτῳ μὲν ὑμῶν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, δοκοῦσι λελύσθαι αἱ σπονδαὶ, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀδικεῖν, ἀναστήτω ἐς ἐκεῖνο τὸ χωρίον·" (δείξας τι χωρίον αὐτοῖς) „ὅτῳ δὲ μὴ δοκοῦσιν, ἐς τὰ ἐπὶ θάτερα." ἀναστάντες δὲ διέστησαν, καὶ πολλῷ πλείους ἐγένοντο, οἷς ἐδόκουν αἱ σπονδαὶ λελύσθαι. προσκαλέσαντές τε τοὺς ξυμμάχους εἶπον, ὅτι σφίσι μὲν δοκοῖεν ἀδικεῖν οἱ Ἀθηναῖοι, βούλεσθαι δὲ καὶ τοὺς πάντας ξυμμάχους παρακαλέσαντες ψῆφον ἐπαγαγεῖν, ὅπως κοινῇ βουλευσάμενοι τὸν πόλεμον πριῶνται,

sich ausbildet. Cf. Horat. Od. I, 12, 41 — 44.

85. οὐ πρότερον. Posterior non videtur abundare. Sed videtur in mente habuisse scriptor aut πρὶν τοῦ μὴ ἀληθῶς δίδοναι, aut ἢ ὅταν μὴ ἀληθῶς δίκην δῷ, vel simile aliquid.

86. αὐτοὺς βλαπτομένους, referri quidem potest ad οὕς, sed praesta. accusativum accipere pro dativo positum, ut ad *Lacedaemonios* referatur. Accusativum verbalibus in τέος iungi constat. Vid. ad 1, 72. Vitare dativum h. l. operae pretium erat propter viciniam praecedentium dativorum Ἀθηναίοις et λόγοις.

87. ἐς τὴν ἐκκλησίαν, pro ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ possis accipere propter 1, 6. ἐς τὸ φανερὸν ἀποδύντες, et 1, 90. οὐ δηλοῦντες ἐς τοὺς Ἀθηναίους. Sed Matth. Gr. § 395. (402. d. not.) explicat τῇ ἐκκλησίᾳ.

Digitized by Google

ἦν-δοκῇ. καὶ οἱ μὲν ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου διαπραξάμενοι ταῦτα· καὶ οἱ Ἀθηναίων πρέσβεις ὕστερον, ἐφ' ἅπερ ἦλθον χρηματίσαντες. ἡ δὲ διαγνώμη αὕτη τῆς ἐκκλησίας, τοῦ τὰς σπονδὰς λελύσθαι, ἐγένετο ἐν τῷ τετάρτῳ καὶ δεκάτῳ ἔτει τῶν τριακοντουτίδων σπονδῶν προκεχωρηκυιῶν, αἳ ἐγένοντο μετὰ τὰ Εὐβοϊκά.

88. Ἐψηφίσαντο δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰς σπονδὰς λελύσθαι, καὶ πολεμητέα εἶναι, οὐ τοσοῦτον τῶν ξυμμάχων πεισθέντες τοῖς λόγοις, ὅσον φοβούμενοι τοὺς Ἀθηναίους, μὴ ἐπὶ μεῖζον δυνηθῶσιν, ὁρῶντες αὐτοῖς τὰ πολλὰ τῆς Ἑλλάδος ὑποχείρια ἤδη ὄντα.

89. Οἱ γὰρ Ἀθηναῖοι τρόπῳ τοιῷδε ἦλθον ἐπὶ τὰ πράγματα, ἐν οἷς ηὐξήθησαν. ἐπειδὴ Μῆδοι ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς Εὐρώπης, νικηθέντες καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ ὑπὸ Ἑλλήνων, καὶ οἱ καταφυγόντες αὐτῶν ταῖς ναυσὶν ἐς Μυκάλην διεφθάρησαν, Λεωτυχίδης μὲν ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων, ὅςπερ ἡγεῖτο τῶν ἐν Μυκάλῃ Ἑλλήνων, ἀπεχώρησεν ἐπ' οἴκου, ἔχων τοὺς ἀπὸ Πελοποννήσου ξυμμάχους· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, καὶ οἱ ἀπὸ Ἰωνίας καὶ Ἑλλησπόντου ξύμμαχοι, ἤδη ἀφεστηκότες ἀπὸ βασιλέως, ὑπομείναντες Σηστὸν ἐπολιόρκουν, Μήδων ἐχόντων· καὶ ἐπιχειμάσαντες εἷλον αὐτὴν, ἐκλιπόντων τῶν βαρβάρων. καὶ μετὰ τοῦτο ἀπέπλευσαν ἐξ Ἑλλησπόντου ὡς ἕκαστοι κατὰ πόλεις. Ἀθηναίων δὲ τὸ κοινὸν, ἐπειδὴ αὐτοῖς οἱ βάρβαροι ἐκ τῆς χώρας ἀπῆλθον, διεκομίζοντο εὐθὺς, ὅθεν ὑπεξέθεντο, παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ τὴν περιοῦσαν κατασκευήν· καὶ τὴν πόλιν ἀνοικοδομεῖν παρεσκευάζοντο, καὶ τὰ τείχη. τοῦ τε γὰρ περιβόλου βραχέα εἱστήκει, καὶ οἰκίαι αἱ μὲν πολλαὶ ἐπεπτώκεσαν, ὀλίγαι δὲ περιῆσαν, ἐν αἷς αὐτοὶ ἐσκήνησαν οἱ δυνατοὶ τῶν Περσῶν.

90. Λακεδαιμόνιοι δὲ αἰσθόμενοι τὸ μέλλον ἦλθον πρεσβεία, τὰ μὲν, καὶ αὐτοὶ ἥδιον ἂν ὁρῶντες μήτε ἐκείνους, μητ' ἄλλον μηδένα τεῖχος ἔχοντα· τὸ δὲ πλέον, τῶν ξυμμάχων ἐξοτρυνόντων καὶ φοβουμένων τοῦ τε ναυτικοῦ αὐτῶν τὸ πλῆθος, ὃ πρὶν οὐχ ὑπῆρχε, καὶ τὴν ἐς τὸν Μηδικὸν πόλεμον τόλμαν γενομένην. ἠξίουν τε αὐτοὺς μὴ τειχίζειν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἔξω Πελοποννήσου μᾶλλον, ὅσοις ξυνεισπήκει, ξυγκαθελεῖν μετὰ σφῶν τοὺς περιβόλους· τὸ μὲν βουλόμενον καὶ ὕποπτον τῆς γνώμης οὐ δηλοῦντες ἐς τοὺς Ἀθηναίους, ὡς δὲ τοῦ βαρβάρου, εἰ αὖθις ἐπέλθοι, οὐκ ἂν ἔχοντος ἀπὸ ἐχυροῦ ποδὸς, ὥςπερ νῦν ἐκ τῶν Θηβῶν, ὁρμᾶσθαι· τήν τε Πελοπόννησον πᾶσιν ἔφασαν ἱκανὴν εἶναι ἀναχώρησίν τε καὶ ἀφορμήν.

τοῦ τὰς σπονδὰς λελύσθαι. Pendet infinitivus ex διαγνώμη, quod substantivum duplicem genitivum h. l. regit, alterum subiecti, alterum obiecti.

89. ἐπεπτώκεσαν. Boni libri praebent πεπτώκεσαν, receptum a Bekk. et Popp. De structura verborum αἱ οἰκίαι αἱ μὲν πολλαί vid. ad 2, 95.

90. ξυνεισπήκει. Bekker ex paucis libris reposuit εἱστήκει. Subiectum subaudiatur περίβολος. — τὸ βουλόμενον, i. e. τὴν βούλησιν, das Wollen. — ἀφορμήν, locum int., unde procurrentes hostem invaderent.

Digitized by Google

οἱ δ' Ἀθηναῖοι, Θεμιστοκλέους γνώμῃ, τοὺς μὲν Λακεδαιμονίους ταῦτ' εἰπόντας, ἀποκρινάμενοι ὅτι πέμψουσιν ὡς αὐτοὺς πρέσβεις περὶ ὧν λέγουσιν, εὐθὺς ἀπήλλαξαν· ἑαυτὸν δ' ἐκέλευεν ἀποστέλλειν ὡς τάχιστα ὁ Θεμιστοκλῆς ἐς τὴν Λακεδαίμονα, ἄλλους δὲ πρὸς ἑαυτῷ ἑλομένους πρέσβεις μὴ εὐθὺς ἐκπέμπειν, ἀλλ' ἐπισχεῖν μέχρι τοσούτου, ἕως ἂν τὸ τεῖχος ἱκανὸν ἆρωσιν ὥστε ἀπομάχεσθαι ἐκ τοῦ ἀναγκαιοτάτου ὕψους· τειχίζειν δὲ πάντας πανδημεὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει, καὶ αὐτοὺς καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας, φειδομένους μήτε ἰδίου μήτε δημοσίου οἰκοδομήματος, ὅθεν τις ὠφέλεια ἔσται ἐς τὸ ἔργον, ἀλλὰ καθαιροῦντας πάντα. καὶ ὁ μὲν ταῦτα διδάξας, καὶ ὑπεικὼν τἆλλα ὅτι αὐτὸς τἀκεῖ πράξοι, ᾤχετο. καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα ἐλθὼν οὐ προσῄει πρὸς τὰς ἀρχάς, ἀλλὰ διῆγε καὶ προὐφασίζετο. καὶ ὁπότε τις αὐτὸν ἔροιτο τῶν ἐν τέλει ὄντων, ὅ τι οὐκ ἐπέρχεται ἐπὶ τὸ κοινὸν, ἔφη τοὺς ξυμπρέσβεις ἀναμένειν, ἀσχολίας δέ τινος οὔσης αὐτοὺς ὑπολειφθῆναι· προσδέχεσθαι μέντοι ἐν τάχει ἥξειν, καὶ θαυμάζειν ὡς οὔπω πάρεισιν.

91. Οἱ δὲ ἀκούοντες τῷ μὲν Θεμιστοκλεῖ ἐπείθοντο διὰ φιλίαν αὐτοῦ· τῶν δὲ ἄλλων ἀφικνουμένων καὶ σαφῶς κατηγορούντων ὅτι τειχίζεταί τε καὶ ἤδη ὕψος λαμβάνει, οὐκ εἶχον ὅπως χρὴ ἀπιστῆσαι. γνοὺς δὲ ἐκεῖνος κελεύει αὐτοὺς μὴ λόγοις μᾶλλον παράγεσθαι, ἢ πέμψαι σφῶν αὐτῶν ἄνδρας, οἵτινες χρηστοὶ, καὶ πιστῶς ἀπαγγελοῦσι σκεψάμενοι. ἀποστέλλουσιν οὖν· καὶ περὶ αὐτῶν ὁ Θεμιστοκλῆς τοῖς Ἀθηναίοις κρύφα πέμπει, κελεύων ὡς ἥκιστα ἐπιφανῶς κατασχεῖν, καὶ μὴ ἀφεῖναι, πρὶν ἂν αὐτοὶ πάλιν κομισθῶσιν. (ἤδη γὰρ καὶ ἥκον αὐτῷ οἱ ξυμπρέσβεις, Ἀβρώνυχός τε ὁ Λυσικλέους καὶ Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου, ἀγγέλλοντες ἔχειν ἱκανῶς τὸ τεῖχος.) ἐφοβεῖτο γὰρ μὴ οἱ Λακεδαιμόνιοι σφᾶς, ὁπότε σαφῶς ἀκούσειαν, οὐκέτι ἀφῶσιν. οἵ τε οὖν Ἀθηναῖοι τοὺς πρέσβεις, ὥσπερ ἐπεστάλη, κατεῖχον· καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπελθὼν τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐνταῦθα δὴ φανερῶς εἶπεν, ὅτι ἡ μὲν πόλις σφῶν τετείχισται ἤδη, ὥστε ἱκανὴ εἶναι σώζειν τοὺς ἐνοικοῦντας· εἴ δέ τι βούλονται Λακεδαιμόνιοι ἢ οἱ ξύμμαχοι πρεσβεύεσθαι παρὰ σφᾶς, ὡς πρὸς διαγιγνώσκοντας τὸ λοιπὸν λέναι τά τε σφίσιν αὐτοῖς ξύμφορα καὶ τὰ κοινά. τήν τε γὰρ πόλιν ὅτε

ἆρωσιν. Bekk. ἄρωσιν de coniectura. Vulgata defendi potest Graecorum ratione ea, qua res absentes et futuras non secus ac praesentes indicant.

διῆγε, tempus extraxit, ἐβράδυνε.

91. τῶν δὲ ἄλλων ἀφικν. Cum Lacedaemoniorum legati iam c. 90. rediisse narrentur, Atheniensium autem adventus infra diserte commemoretur, de his quidem utrisque accipi nequit οἱ ἄλλοι, sed de aliis quibusvis Athenis commeantibus. Articulus abesse posset, nisi Scriptor indicare voluisset, *omnes alios*, quicumque inde venissent, idem nuntiasse. Infra c. 95. ἀδικία κατηγορεῖτο αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῶν ἀφικνουμένων. Itaque commate post ἀφικνουμένων sublato, verba τῶν ἄλλων ἀφικνουμένων arctius iungenda et sequens καί pro *vel*, *adeo* accipiendum puto, hoc sensu: Da aber die übrigen von daher Kommenden ganz zuverlässig anzeigten. — ὕψος λαμβάνει, int. τὸ τεῖχος ex τειχίζεται. Cf. 4, 69. αἱ οἰκίαι ὕψος λαμβάνουσαι.

καὶ τὰ κοινά, repete ξύμφορα.

Digitized by Google

ἐδόκει ἐκλιπεῖν ἄμεινον εἶναι, καὶ ἐς τὰς ναῦς ἐσβῆναι, ἄνευ ἐκείνων ἔφασαν γνόντες τολμῆσαι· καὶ ὅσα αὖ μετ' ἐκείνων βουλεύεσθαι, οὐδενὸς ὕστεροι γνώμῃ φανῆναι. δοκεῖν οὖν σφίσι καὶ νῦν ἄμεινον εἶναι τὴν ἑαυτῶν πόλιν τεῖχος ἔχειν, καὶ ἰδίᾳ τοῖς πολίταις καὶ ἐς τοὺς πάντας ξυμμάχους ὠφελιμώτερον ἔσεσθαι. οὐ γὰρ οἷόν τ' εἶναι, μὴ ἀπὸ ἀντιπάλου παρασκευῆς, ὁμοίον τι ἢ ἴσον ἐς τὸ κοινὸν βουλεύεσθαι. ἢ πάντας οὖν ἀτειχίστους ἔφη χρῆναι ξυμμαχεῖν, ἢ καὶ τάδε νομίζειν ὀρθῶς ἔχειν.

92. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀκούσαντες ὀργὴν μὲν φανερὰν οὐκ ἐποιοῦντο τοῖς Ἀθηναίοις· (οὐδὲ γὰρ ἐπὶ κωλύμῃ, ἀλλὰ γνώμης παραινέσει δῆθεν τῷ κοινῷ ἐπρεσβεύσαντο· ἅμα δὲ καὶ προσφιλεῖς ὄντες ἐν τῷ τότε διὰ τὴν ἐς τὸν Μῆδον προθυμίαν τὰ μάλιστα αὐτοῖς ἐτύγχανον·) τῆς μέντοι βουλήσεως ἁμαρτάνοντες, ἀδήλως ἤχθοντο· οἵ τε πρέσβεις ἑκατέρων ἀπῆλθον ἐπ' οἴκου ἀνεπικλήτως.

93. Τούτῳ τῷ τρόπῳ οἱ Ἀθηναῖοι τὴν πόλιν ἐτείχισαν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ· καὶ δήλη ἡ οἰκοδομία ἔτι καὶ νῦν ἐστιν ὅτι κατὰ σπουδὴν ἐγένετο. οἱ γὰρ θεμέλιοι παντοίων λίθων ὑπόκεινται, καὶ οὐ ξυνειργασμένων ἔστιν ἥ, ἀλλ' ὡς ἕκαστοι ποτε προσέφερον· πολλαί τε στῆλαι ἀπὸ σημάτων καὶ λίθοι εἰργασμένοι ἐγκατελέγησαν. μείζων γὰρ ὁ περίβολος πανταχῇ ἐξήχθη τῆς πόλεως, καὶ διὰ τοῦτο πάντα ὁμοίως κινοῦντες ἠπείγοντο. ἔπεισε δὲ καὶ τοῦ Πειραιῶς τὰ λοιπὰ ὁ Θεμιστοκλῆς οἰκοδομεῖν· (ὑπῆρκτο δ' αὐτοῦ πρότερον ἐπὶ τῆς ἐκείνου ἀρχῆς, ἧς κατ' ἐνιαυτὸν Ἀθηναίοις ἦρξε·) νομίζων τό τε χωρίον καλὸν εἶναι, λιμένας ἔχον τρεῖς αὐτοφυεῖς, καὶ αὐτοὺς ναυτικοὺς γεγενημένους μέγα προφέρειν ἐς τὸ κτήσασθαι δύναμιν. τῇ γὰρ δὴ θαλάσσης πρῶτος ἐτόλμησεν εἰπεῖν ὡς ἀνθεκτέα ἐστί, καὶ τὴν ἀρχὴν εὐθὺς ξυγκατεσκεύαζε. καὶ ᾠκοδόμησαν τῇ ἐκεί-

Sic certe infra 6, 34. dixit τὸ ξύνηθες ἦσχον, et 6, 54. Πεισιστράτου γεραιοῦ τελευτήσαντος. Structura variatur transitu ab ὅτι ad infinit. εἶναι, int. αὐτούς, qui pendet ex εἶπεν. Διαγιγνώσκειν est *statuere, decernere.* — Mox ad ἔφασαν int. Themistocles eiusque collegae. A quo verbo sequentia pendent, neque raro infinitivus pro verbo finito in oratione obliqua post relativa pronomina et coniunctiones usurpatur. Exempla congessi in ampl. ed. ad 2, 102.

92. τῷ κοινῷ ἐπρεσβεύσαντο. Dubito veram esse Scholiastae interpretationem ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ. Videtur potius τὸ κοινόν h. l. esse τὸ τῶν Ἀθηναίων, *commune Atheniensium*, ut dativus sit pro ἐς cum accusativo, qua structura utitur infra 6, 104. Sic etiam 1, 126. ἐπρεσβεύοντο πρὸς τοὺς Ἀθηναίους.

93. καὶ οὐ ξυνειργασμένων, non redactorum in formam quadratam; contra εἰργασμένοι λίθοι sunt politi, elaborati. Ceterum in his passive usurpatur perfectum huius verbi. Sic 7, 70 extr. κεκτημένης passive accipiendum, ut supra c. 2. init. etiam praesens βιαζόμενοι. — Mox πάντα ὁμοίως κινοῦντες est *neque sacris neque profanis parcentes.*

ὑπῆρκτο δ' αὐτοῦ, *initium eius factum erat.* Nam ὑπάρχειν est *incipere*, etiam cum genitivo, cui iunctum plerumque *imperare*, *praeesse* significat. Archon erat Themistocles Ol. 74, 1, a. Chr. 481. Cf. Nepos Themist. c. 6. Quod sequitur προφέρειν Schol. recte exponit ἐπιδοῦναι, i. e. *proficere.*

Digitized by Google

νου γνώμῃ τὸ πάχος τοῦ τείχους, ὅπερ νῦν ἔτι δῆλόν ἐστι περὶ τὸν Πειραιᾶ. δύο γὰρ ἅμαξαι ἐναντίαι ἀλλήλαις τοὺς λίθους ἐπῆγον. ἐντὸς δὲ οὔτε χάλιξ, οὔτε πηλὸς ἦν, ἀλλὰ ξυνῳκοδομημένοι μεγάλοι λίθοι καὶ ἐντομῇ ἐγγώνιοι, σιδήρῳ πρὸς ἀλλήλους τὰ ἔξωθεν καὶ μολύβδῳ δεδεμένοι. τὸ δὲ ὕψος ἡμισυ μάλιστα ἐτελέσθη οὗ διενοεῖτο. ἐβούλετο γὰρ τῷ μεγέθει καὶ τῷ πάχει ἀφιστάναι τὰς τῶν πολεμίων ἐπιβουλάς· ἀνθρώπων τε ἐνόμιζεν ὀλίγων καὶ τῶν ἀχρειοτάτων ἀρκέσειν τὴν φυλακήν, τοὺς δ' ἄλλους ἐς τὰς ναῦς ἐσβήσεσθαι. ταῖς γὰρ ναυσὶ μάλιστα προσέκειτο, ἰδὼν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τῆς βασιλέως στρατιᾶς τὴν κατὰ θάλασσαν ἔφοδον εὐπορωτέραν τῆς κατὰ γῆν οὖσαν. τόν τε Πειραιᾶ ὠφελιμώτερον ἐνόμιζε τῆς ἄνω πόλεως, καὶ πολλάκις τοῖς Ἀθηναίοις παρῄνει, ἢν ἄρα ποτὲ κατὰ γῆν βιασθῶσι, καταβάντας ἐς αὐτὸν ταῖς ναυσὶ πρὸς ἅπαντας ἀνθίστασθαι. Ἀθηναῖοι μὲν οὖν οὕτως ἐτειχίσθησαν, καὶ τἆλλα κατεσκευάζοντο εὐθὺς μετὰ τὴν Μήδων ἀναχώρησιν.

94. Παυσανίας δὲ ὁ Κλεομβρότου ἐκ Λακεδαίμονος στρατηγὸς τῶν Ἑλλήνων ἐξεπέμφθη μετὰ εἴκοσι νεῶν ἀπὸ Πελοποννήσου· ξυνέπλεον δὲ καὶ Ἀθηναῖοι τριάκοντα ναυσὶ, καὶ τῶν ἄλλων ξυμμάχων πλῆθος. καὶ ἐστράτευσαν ἐς Κύπρον, καὶ αὐτῆς τὰ πολλὰ κατεστρέψαντο· καὶ ὕστερον ἐς Βυζάντιον, Μήδων ἐχόντων, καὶ ἐξεπολιόρκησαν.

95. Ἐν τῇδε τῇ ἡγεμονίᾳ ἤδη βιαίου ὄντος αὐτοῦ, οἵ τε ἄλλοι Ἕλληνες ἤχθοντο, καὶ οὐχ ἥκιστα οἱ Ἴωνες, καὶ ὅσοι ἀπὸ βασιλέως νεωστὶ ἠλευθέρωντο· φοιτῶντές τε πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἠξίουν αὐτοὺς ἡγεμόνας σφῶν γενέσθαι κατὰ τὸ ξυγγενὲς, καὶ Παυσανίᾳ μὴ ἐπιτρέπειν, ἤν που βιάζηται. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐδέξαντό τε τοὺς λόγους, καὶ προσεῖχον τὴν γνώμην ὡς οὐ περιοψόμενοι, τἆλλά τε καταστησόμενοι, ᾗ φαίνοιτο ἄριστα αὐτοῖς. ἐν τούτῳ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι μετεπέμποντο Παυσανίαν, ἀνακρινοῦντες ὧν πέρι ἐπυνθάνοντο. καὶ γὰρ ἀδικία πολλὴ κατηγορεῖτο αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῶν ἀφικνουμένων, καὶ τυραννίδος μᾶλλον ἐφαίνετο μίμησις ἡ στρατηγία.

νῦν ἔτι, finito bello Pelop., quo tempore commentarios suos adornabat Thucydides. Vid. 2, 13 extr. 5, 26.

δύο γὰρ ἅμαξαι ἐναντ. ἀλλήλ. Obscura verba nec satis adhuc expedita. Scholiasta: *ἢ ὑπαντώσαι ἀλλήλαις, ἢ συνεζευγμέναι διὰ τὰ μεγέθη τῶν λίθων.* Sed cum Scriptoris consilium sit docere, quanta murorum fuerit latitudo, sententia videtur esse: duo currus lapides advehentes, in ipso muro sibi obvios, esse evitare potuisse.

ἀρκέσειν. Forma fut. Att. spreta. Sed 8, 48. pro *νομίσειν* e codd. scribendum *νομίζειν*.

95. *ἐν τῇδε τῇ ἡγεμονίᾳ.* In plerisque editionibus haec verba cum fine praecedentis capitis iunguntur, et cap. 95. incipit ita: *ἤδη δὲ βιαίου ὄντος αὐτοῦ.* Quam rationem defendit Poppo hoc imprimis argumento, quod aliter *ἀσύνδετος* sit oratio. Sed praeterquam quod ea verba multo aptius sequentibus quam antecedentibus iunguntur, *σύνδεσμος* quidem h. l. mihi desiderari non videtur, cum progrediatur Scriptor ad Pausaniae res accuratius enarrandas, quod novum quoddam est episodium. Et licet fere asyndetis abstineat Thucydides, tamen 3, 27. habes *ὁ Σάλαιθος* pro *ὁ μὲν Σαλ.* De Pausaniae ferocia vid. Plutarch. Aristid. c. 23. Cim. c. 6.

Digitized by Google

ξυνέβη τε αὐτῷ καλεῖσθαί τε ἅμα, καὶ τοὺς ξυμμάχους τῷ ἐκείνου ἔχθει παρ' Ἀθηναίους μετατάξασθαι, πλὴν τῶν ἀπὸ Πελοποννήσου στρατιωτῶν. ἐλθὼν δὲ ἐς Λακεδαίμονα τῶν μὲν ἰδίᾳ πρός τινα ἀδικημάτων εὐθύνθη, τὰ δὲ μέγιστα ἀπολύεται μὴ ἀδικεῖν. κατηγορεῖτο δὲ αὐτοῦ οὐχ ἥκιστα Μηδισμός, καὶ ἐδόκει σαφέστατον εἶναι. καὶ ἐκεῖνον μὲν οὐκέτι ἐκπέμπουσιν ἄρχοντα, Δόρκιν δὲ καὶ ἄλλους τινὰς μετ' αὐτοῦ, στρατιὰν ἔχοντας οὐ πολλήν· οἷς οὐκέτι ἐφίεσαν οἱ ξύμμαχοι τὴν ἡγεμονίαν. οἱ δὲ αἰσθόμενοι ἀπῆλθον· καὶ ἄλλους οὐκέτι ὕστερον ἐξέπεμψαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, φοβούμενοι μὴ σφίσιν οἱ ἐξιόντες χείρους γίγνωνται, (ὅπερ καὶ ἐν τῷ Παυσανίᾳ ἐνεῖδον,) ἀπαλλαξείοντες δὲ καὶ τοῦ Μηδικοῦ πολέμου, καὶ τοὺς Ἀθηναίους νομίζοντες ἱκανοὺς ἐξηγεῖσθαι, καὶ σφίσιν ἐν τῷ τότε παρόντι ἐπιτηδείους.

96. Παραλαβόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἡγεμονίαν τούτῳ τῷ τρόπῳ, ἐκόντων τῶν ξυμμάχων, διὰ τὸ Παυσανίου μῖσος, ἔταξαν ἃς τε ἕδει παρέχειν τῶν πόλεων χρήματα πρὸς τὸν βάρβαρον, καὶ ἃς, ναῦς. πρόσχημα γὰρ ἦν ἀμύνασθαι ὧν ἔπαθον, δηοῦντας τὴν βασιλέως χώραν. καὶ Ἑλληνοταμίαι τότε πρῶτον Ἀθηναίοις κατέστη ἀρχή, οἳ ἐδέχοντο τὸν φόρον· οὕτω γὰρ ὠνομάσθη τῶν χρημάτων ἡ φορά. ἦν δ' ὁ πρῶτος φόρος ταχθεὶς τετρακόσια τάλαντα καὶ ἑξήκοντα· ταμιεῖόν τε Δῆλος ἦν αὐτοῖς, καὶ αἱ ξύνοδοι ἐς τὸ ἱερὸν ἐγίγνοντο.

97. Ἡγούμενοι δὲ αὐτονόμων τὸ πρῶτον τῶν ξυμμάχων, καὶ ἀπὸ κοινῶν ξυνόδων βουλευόντων, τοσάδε ἐπῆλθον πολέμῳ τε καὶ διαχειρίσει πραγμάτων μεταξὺ τοῦδε τοῦ πολέμου καὶ τοῦ Μηδικοῦ, ἃ ἐγένετο πρός τε τὸν βάρβαρον αὐτοῖς, καὶ πρὸς τοὺς σφετέρους ξυμμάχους νεωτερίζοντας, καὶ Πελοποννησίων τοὺς ἀεὶ προστυγχάνοντας ἐν ἑκάστῳ. ἔγραψα δὲ αὐτά, καὶ τὴν ἐκβολὴν τοῦ λόγου ἐποιησάμην διὰ τόδε, ὅτι τοῖς πρὸ ἐμοῦ ἅπασιν ἐκλιπὲς τοῦτο ἦν τὸ χωρίον, καὶ ἢ τὰ πρὸ τῶν Μηδικῶν Ἑλληνικὰ ξυνετίθεσαν, ἢ αὐτὰ τὰ Μηδικά· τούτων δὲ ὅσπερ καὶ ἥψατο ἐν τῇ Ἀττικῇ ξυγγραφῇ Ἑλλάνικος, βραχέως τε καὶ τοῖς χρόνοις οὐκ ἀκριβῶς ἐπεμνήσθη. ἅμα δὲ καὶ τῆς ἀρχῆς ἀπόδειξιν ἔχει τῆς τῶν Ἀθηναίων, ἐν οἵῳ τρόπῳ κατέστη.

98. Πρῶτον μὲν Ἠιόνα τὴν ἐπὶ Στρυμόνι, Μήδων ἐχόντων, πολιορκίᾳ εἷλον, καὶ ἠνδραπόδισαν, Κίμωνος τοῦ Μιλ-

εὐθύνθη. Cum sequatur τὰ δὲ μέγιστα ἀπολύεται, quod ad Medismum pertinet: εὐθύνθη haud dubie recte acceperis pro κατεδικάσθη, in privatis causis condemnatus est. — Mox ad σαφέστατον εἶναι subaudi τὸ πρᾶγμα ὃ κατηγορεῖτο.

96. ἀμύνασθαι. De vi huius verbi vid. ad 1, 42. — ὁ πρῶτος φόρος. Vid. Plutarch. Aristid. c. 24. Thucyd. 5, 18.

97. ἐν ἑκάστῳ, int. πράγματι vel νεωτερισμῷ, ex νεωτερίζοντας. Hellanicus erat Lesbius, duodecim annis Herodoto maior, qui res Graecorum inde a pugna Marathonia usque ad Thucydidis tempora scripserat. Vid. de Vit. Thucyd. — ἀπόδειξιν ἔχει, subiectum est ταῦτα ex praecedente τούτων.

98. Ἠιόνα. De hac expeditione vid. Plutarch. c. 7. et de Scyro c. 8.

Digitized by Google

τιάδου στρατηγοῦντος· ἔπειτα Σκῦρον τὴν ἐν τῷ Αἰγαίῳ νῆσον, ἣν ᾤκουν Δόλοπες, ἠνδραπόδισαν, καὶ ᾤκισαν αὐτοί. πρὸς δὲ Καρυστίους αὐτοῖς, ἄνευ τῶν ἄλλων Εὐβοέων, πόλεμος ἐγένετο· καὶ χρόνῳ ξυνέβησαν καθ' ὁμολογίαν. Ναξίοις δὲ ἀποστᾶσι μετὰ ταῦτα ἐπολέμησαν, καὶ πολιορκίᾳ παρεστήσαντο. πρώτη τε αὕτη πόλις ξυμμαχὶς παρὰ τὸ καθεστηκὸς ἐδουλώθη, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων ὡς ἑκάστη ξυνέβη.

99. Αἰτίαι δὲ ἄλλαι τε ἦσαν τῶν ἀποστάσεων, καὶ μέγισται αἱ τῶν φόρων καὶ νεῶν ἔκδειαι, καὶ λειποστράτιον εἴ τῳ ἐγένετο. οἱ γὰρ Ἀθηναῖοι ἀκριβῶς ἔπρασσον, καὶ λυπηροὶ ἦσαν, οὐκ εἰωθόσιν οὐδὲ βουλομένοις ταλαιπωρεῖν προσάγοντες τὰς ἀνάγκας. ἦσαν δέ πως καὶ ἄλλως οἱ Ἀθηναῖοι οὐκέτι ὁμοίως ἐν ἡδονῇ ἄρχοντες, καὶ οὔτε ξυνεστράτευον ἀπὸ τοῦ ἴσου, ῥᾴδιόν τε προσάγεσθαι ἦν αὐτοῖς τοὺς ἀφεσταμένους. ὧν αὐτοὶ αἴτιοι ἐγένοντο οἱ ξύμμαχοι. διὰ γὰρ τὴν ἀπόκνησιν ταύτην τῶν στρατειῶν οἱ πλείους αὐτῶν, ἵνα μὴ ἀπ' οἴκου ὦσι, χρήματα ἐτάξαντο ἀντὶ τῶν νεῶν τὸ ἰκνούμενον ἀνάλωμα φέρειν. καὶ τοῖς μὲν Ἀθηναίοις ηὔξετο τὸ ναυτικὸν ἀπὸ τῆς δαπάνης, ἣν ἐκεῖνοι ξυμφέροιεν, αὐτοὶ δὲ, ὁπότε ἀποσταῖεν, ἀπαράσκευοι καὶ ἄπειροι ἐς τὸν πόλεμον καθίσταντο.

100. Ἐγένετο δὲ μετὰ ταῦτα καὶ ἡ ἐπ' Εὐρυμέδοντι ποταμῷ ἐν Παμφυλίᾳ πεζομαχία καὶ ναυμαχία Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων πρὸς Μήδους, καὶ ἐνίκων τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἀμφότερα Ἀθηναῖοι, Κίμωνος τοῦ Μιλτιάδου στρατηγοῦντος· καὶ εἷλον τριήρεις Φοινίκων, καὶ διέφθειραν τὰς πάσας ἐς διακοσίας. χρόνῳ δὲ ὕστερον ξυνέβη Θασίους αὐτῶν ἀποστῆναι, διενεχθέντας περὶ τῶν ἐν τῇ ἀντιπέρας Θρᾴκῃ ἐμπορίων καὶ τοῦ μετάλλου, ἃ ἐνέμοντο. καὶ ναυσὶ μὲν ἐπὶ Θάσον πλεύσαντες οἱ Ἀθηναῖοι ναυμαχίᾳ ἐκράτησαν, καὶ ἐς τὴν γῆν ἀπέβησαν. ἐπὶ δὲ Στρυμόνα πέμψαντες μυρίους οἰκήτορας αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, ὡς οἰκιοῦντες τὰς τότε καλουμένας Ἐννέα ὁδοὺς, νῦν δὲ Ἀμφίπολιν, τῶν μὲν Ἐννέα ὁδῶν αὐτοὶ ἐκράτησαν, ἃς εἶχον Ἠδωνοί· προελθόντες δὲ τῆς Θρᾴκης ἐς μεσόγειαν διεφθάρησαν ἐν Δραβήσκῳ τῇ Ἠδωνικῇ ὑπὸ τῶν Θρᾳκῶν ξυμπάντων, οἷς πολέμιον ἦν τὸ χωρίον οἱ Ἐννέα ὁδοὶ κτιζόμενον.

101. Θάσιοι δὲ νικηθέντες μάχαις καὶ πολιορκούμενοι

99. ἄπειροι. Vulgo ἄποροι. Utrumque codices suppeditant, utrumque aptum est; sed ἄπειροι exquisitius et rei accommodatius est, et cum maxime Plutarchi loco in Cimone cap. 11 fin. defenditur.

100. ἐπ' Εὐρυμέδοντι. Vid. Plutarch. Cim. c. 12. 13.

ἐς διακοσίας. Bekk. ἐς τὰς διακοσίας. Idem mox τέ post χρόνῳ e probatissimis libris pro δέ addidit, sequente Poppone. Mihi vulgatum aptius h. l. videtur in transitu. De expeditione in Thasios vid. Plut. l. c. c. 14. — Paullo inferius Poppo edidit αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων. Emendationem incertam reddit locus c. 107., ubi in simili iunctura est ἑαυτῶν. — Diversus autem eiusdem subiecti ambitus est in participiis πέμψαντες, quod pertinet ad universos Athenienses, et προελθόντες, quod eorum tantum colonos spectat. Cf. Matth. Gr. § 562. p. 1109 not.

Digitized by Google

Λακεδαιμονίους ἐπεκαλοῦντο, καὶ ἐπαμῦναι ἐκέλευον ἐρβαλόντας ἐς τὴν Ἀττικήν. οἱ δὲ ὑπέσχοντο μὲν κρύφα τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἔμελλον, διεκωλύθησαν δὲ ὑπὸ τοῦ γενομένου σεισμοῦ, ἐν ᾧ καὶ οἱ Εἵλωτες αὐτοῖς καὶ τῶν περιοίκων Θουριᾶταί τε καὶ Αἰθαιῆς ἐς Ἰθώμην ἀπέστησαν. πλεῖστοι δὲ τῶν Εἱλώτων ἐγένοντο οἱ τῶν παλαιῶν Μεσσηνίων, τότε δουλωθέντων, ἀπόγονοι· ᾗ καὶ Μεσσήνιοι ἐκλήθησαν οἱ πάντες. πρὸς μὲν οὖν τοὺς ἐν Ἰθώμῃ πόλεμος καθειστήκει Λακεδαιμονίοις· Θάσιοι δὲ τρίτῳ ἔτει πολιορκούμενοι ὡμολόγησαν Ἀθηναίοις, τείχός τε καθελόντες καὶ νῆας παραδόντες, χρήματά τε ὅσα ἔδει ἀποδοῦναι αὐτίκα ταξάμενοι καὶ τὸ λοιπὸν φέρειν, τήν τε ἤπειρον καὶ τὸ μέταλλον ἀφέντες.

102. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὡς αὐτοῖς πρὸς τοὺς ἐν Ἰθώμῃ ἐμηκύνετο ὁ πόλεμος, ἄλλους τε ἐπεκαλέσαντο ξυμμάχους, καὶ Ἀθηναίους. οἱ δ' ἦλθαν, Κίμωνος στρατηγοῦντος, πλήθει οὐκ ὀλίγῳ. μάλιστα δ' αὐτοὺς ἐπεκαλέσαντο, ὅτι τειχομαχεῖν ἐδόκουν δυνατοὶ εἶναι· τῆς δὲ πολιορκίας μακρᾶς καθεστηκυίας, τούτου ἐνδεᾶ ἐφαίνετο· βίᾳ γὰρ ἂν εἷλον τὸ χωρίον. καὶ διαφορὰ ἐκ ταύτης τῆς στρατείας πρῶτον Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναίοις φανερὰ ἐγένετο. οἱ γὰρ Λακεδαιμόνιοι, ἐπειδὴ τὸ χωρίον βίᾳ οὐχ ἡλίσκετο, δείσαντες τῶν Ἀθηναίων τὸ τολμηρὸν καὶ τὴν νεωτεροποιΐαν, καὶ ἀλλοφύλους ἅμα ἡγησάμενοι, μή τι, ἢν παραμείνωσιν, ὑπὸ τῶν ἐν Ἰθώμῃ πεισθέντες νεωτερίσωσι, μόνους τῶν ξυμμάχων ἀπέπεμψαν, τὴν μὲν ὑποψίαν οὐ δηλοῦντες, εἰπόντες δὲ ὅτι οὐδὲν προσδέονται αὐτῶν ἔτι. οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἔγνωσαν οὐκ ἐπὶ τῷ βελτίονι λόγῳ ἀποπεμπόμενοι, ἀλλά τινος ὑπόπτου γενομένου καὶ δεινὸν ποιησάμενοι, καὶ οὐκ ἀξιώσαντες ὑπὸ Λακεδαιμονίων τοῦτο παθεῖν, εὐθὺς ἐπειδὴ ἀνεχώρησαν, ἀφέντες τὴν γενομένην ἐπὶ τῷ Μήδῳ ξυμμαχίαν πρὸς αὐτοὺς, Ἀργείοις, τοῖς ἐκείνων πολεμίοις, ξύμμαχοι ἐγένοντο καὶ πρὸς Θεσσαλοὺς ἅμα ἀμφοτέροις οἱ αὐτοὶ ὅρκοι καὶ ξυμμαχία κατέστη.

103. Οἱ δ' ἐν Ἰθώμῃ δεκάτῳ ἔτει, ὡς οὐκέτι ἐδύναντο ἀντέχειν, ξυνέβησαν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἐφ' ᾧ τε ἐξίασιν ἐκ Πελοποννήσου ὑπόσπονδοι, καὶ μηδέποτε ἐπιβήσονται αὐτῆς· ἢν δέ τις ἁλίσκηται, τοῦ λαβόντος εἶναι δοῦλον. ἦν δέ τι καὶ χρηστήριον τοῖς Λακεδαιμονίοις Πυθικὸν πρὸ τοῦ,

102. οἱ δ' ἦλθον. Plutarchus in Cim. c. 17. tum iterum Athenienses arcessitos tradit.

τῆς δὲ πολιορκίας. Alii τοῖς δὲ πολιορκίας — Sed articulus necessarius videtur. — τούτου ἐνδεᾶ ἐφαίν. subaudi τὰ (πράγματα) αὐτῶν, i. e. Lacedaemoniorum. τούτου est τοῦ τειχομαχεῖν. Totum locum cum Heilmanno sic interpretatur Goeller: *Lacedaemoniis vero cum in longum traheretur obsidio, arte obsidionali opus esse videbatur; per vim enim si stetisset, oppidum cepissent.* βίᾳ est vi, *impetu*, non arte obsidionali, qua vis augetur et recte temperatur.

ἀμφοτέροις, Atheniensibus et Argivis.

103. ἐφ' ᾧ τε ἐξίασι, ea conditione ut exirent. Infra c. 113. ἐφ' ᾧ τοὺς ἄνδρας κομιοῦνται. c. 126. ἐφ' ᾧ μηδὲν κακὸν ποιήσουσιν. Cf. 4, 30 extr.

Digitized by Google

τὸν ἱκέτην τοῦ Διὸς τοῦ Ἰθωμήτα ἀφιέναι. ἐξῆλθον δὲ αὐτοὶ καὶ παῖδες καὶ γυναῖκες. καὶ αὐτοὺς Ἀθηναῖοι δεξάμενοι κατὰ ἔχθος ἤδη τὸ Λακεδαιμονίων, ἐς Ναύπακτον κατῴκισαν, ἣν ἔτυχον ἠρηκότες νεωστί, Λοκρῶν τῶν Ὀζολῶν ἐχόντων. προσεχώρησαν δὲ καὶ Μεγαρῆς Ἀθηναίοις ἐς ξυμμαχίαν, Λακεδαιμονίων ἀποστάντες, ὅτι αὐτοὺς Κορίνθιοι περὶ γῆς ὅρων πολέμῳ κατεῖχον. καὶ ἔσχον Ἀθηναῖοι Μέγαρα καὶ Πηγάς, καὶ τὰ μακρὰ τείχη ᾠκοδόμησαν Μεγαρεῦσι τὰ ἀπὸ τῆς πόλεως ἐς Νίσαιαν, καὶ ἐφρούρουν αὐτοί. καὶ Κορινθίοις μὲν οὐχ ἥκιστα ἀπὸ τοῦδε τὸ σφοδρὸν μῖσος ἤρξατο πρῶτον ἐς Ἀθηναίους γενέσθαι.

104. Ἰνάρως δὲ ὁ Ψαμμητίχου, Λίβυς, βασιλεὺς Λιβύων τῶν πρὸς Αἰγύπτῳ, ὁρμώμενος ἐκ Μαρείας τῆς ὑπὲρ Φάρου πόλεως, ἀπέστησεν Αἰγύπτου τὰ πλέω ἀπὸ βασιλέως Ἀρταξέρξου· καὶ αὐτὸς ἄρχων γενόμενος, Ἀθηναίους ἐπηγάγετο. οἱ δὲ (ἔτυχον γὰρ ἐς Κύπρον στρατευόμενοι ναυσὶ διακοσίαις αὐτῶν τε καὶ τῶν ξυμμάχων) ἦλθον, ἀπολιπόντες τὴν Κύπρον· καὶ ἀναπλεύσαντες ἀπὸ θαλάσσης ἐς τὸν Νεῖλον, τοῦ τε ποταμοῦ κρατοῦντες καὶ τῆς Μέμφιδος τῶν δύο μερῶν, πρὸς τὸ τρίτον μέρος, ὃ καλεῖται Λευκὸν τεῖχος, ἐπολέμουν. ἐνῆσαν δὲ αὐτόθι Περσῶν καὶ Μήδων οἱ καταφυγόντες, καὶ Αἰγυπτίων οἱ μὴ ξυναποστάντες.

105. Ἀθηναίοις δὲ ναυσὶν ἀποβᾶσιν ἐς Ἁλιᾶς, πρὸς Κορινθίους καὶ Ἐπιδαυρίους μάχη ἐγένετο· καὶ ἐνίκων Κορίνθιοι. καὶ ὕστερον Ἀθηναῖοι ἐναυμάχησαν ἐπὶ Κεκρυφαλείᾳ Πελοποννησίων ναυσί· καὶ ἐνίκων Ἀθηναῖοι. πολέμου δὲ καταστάντος πρὸς Αἰγινήτας Ἀθηναίοις, μετὰ ταῦτα ναυμαχία γίγνεται ἐπ' Αἰγίνῃ μεγάλη Ἀθηναίων καὶ Αἰγινητῶν· καὶ οἱ ξύμμαχοι ἑκατέροις παρῆσαν. καὶ ἐνίκων Ἀθηναῖοι, καὶ ναῦς ἑβδομήκοντα λαβόντες αὐτῶν ἐς τὴν γῆν ἀπέβησαν, καὶ ἐπολιόρκουν, Λεωκράτους τοῦ Στροίβου στρατηγοῦντος. ἔπειτα Πελοποννήσιοι ἀμύνειν βουλόμενοι Αἰγινήταις ἐς μὲν τὴν Αἴγιναν τριακοσίους ὁπλίτας, πρότερον Κορινθίων καὶ Ἐπιδαυρίων ἐπικούρους, διεβίβασαν, τὰ δὲ ἄκρα τῆς Γερανείας κατέλαβον· καὶ ἐς τὴν Μεγαρίδα κατέβησαν Κορίνθιοι μετὰ τῶν ξυμμάχων, νομίζοντες ἀδυνάτους ἔσεσθαι Ἀθηναίους βοηθεῖν τοῖς Μεγαρεῦσιν, ἔν τε Αἰγίνῃ ἀπούσης στρατιᾶς πολλῆς καὶ ἐν Αἰγύπτῳ· ἣν δὲ καὶ βοηθῶσιν, ἀπ' Αἰγίνης ἀναστήσεσθαι αὐτούς. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὸ μὲν πρὸς Αἰγίνῃ στράτευμα οὐκ ἐκίνησαν, τῶν δ' ἐκ τῆς πόλεως ὑπολοίπων οἵ τε πρεσβύτατοι καὶ οἱ νεώτατοι ἀφικνοῦνται ἐς τὰ Μέγαρα, Μυρωνίδου στρατηγοῦντος· καὶ μάχης γενομένης ἰσορρόπου πρὸς Κορινθίους, διεκρίθησαν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ἐνόμισαν αὐτοὶ ἑκάτεροι οὐκ ἔλασσον ἔχειν ἐν τῷ ἔργῳ. καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι (ἐκράτησαν γὰρ ὅμως μᾶλλον,) ἀπελθόντων τῶν Κορινθίων, τροπαῖον

105. Ἁλιᾶς. Sic Poppo rescripsit pro codd. lectione Ἁλιάς, cum nomen urbis non sit Ἅλιαι, sed Ἁλιεῖς. Vid. eius Prolegg. Vol. II. p. 221.

Digitized by Google

ἔστησαν· οἱ δὲ Κορίνθιοι κακιζόμενοι ὑπὸ τῶν ἐν τῇ πόλει πρεσβυτέρων, καὶ παρασκευασάμενοι ἡμέρας ὕστερον δώδεκα μάλιστα, ἐλθόντες ἀνθίστασαν τροπαῖον καὶ αὐτοὶ, ὡς νικήσαντες. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκβοηθήσαντες ἐκ τῶν Μεγάρων, τούς τε τὸ τροπαῖον ἱστάντας διαφθείρουσι, καὶ τοῖς ἄλλοις ξυμβαλόντες ἐκράτησαν.

106. Οἱ δὲ νικῶμενοι ὑπεχώρουν, καί τι αὐτῶν μέρος οὐκ ὀλίγον προσβιασθὲν καὶ διαμαρτὸν τῆς ὁδοῦ ἐξέπεσεν ἐς τοῦ χωρίου ἰδιώτου, ᾧ ἔτυχεν ὄρυγμα μέγα περιεῖργον, καὶ οὐκ ἦν ἔξοδος. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι γνόντες κατὰ πρόσωπόν τε εἶργον τοῖς ὁπλίταις, καὶ περιστήσαντες κύκλῳ τοὺς ψιλοὺς κατέλευσαν πάντας τοὺς ἐσελθόντας· καὶ πάθος μέγα τοῦτο Κορινθίοις ἐγένετο. τὸ δὲ πλῆθος ἀπεχώρησεν αὐτοῖς τῆς στρατιᾶς ἐπ' οἶκου.

107. Ἤρξαντο δὲ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους καὶ τὰ μακρὰ τείχη ἐς θάλασσαν Ἀθηναῖοι οἰκοδομεῖν, τό τε Φαληρόνδε καὶ τὸ ἐς Πειραιᾶ. καὶ Φωκέων στρατευσάντων ἐς Δωριᾶς, τὴν Λακεδαιμονίων μητρόπολιν, Βοιὸν καὶ Κυτίνιον καὶ Ἐρινεὸν, καὶ ἑλόντων ἓν τῶν πολισμάτων τούτων, οἱ Λακεδαιμόνιοι, Νικομήδους τοῦ Κλεομβρότου ὑπὲρ Πλειστοάνακτος τοῦ Παυσανίου βασιλέως, νέου ὄντος ἔτι, ἡγουμένου, ἐβοήθησαν τοῖς Δωριεῦσιν ἑαυτῶν τε πεντακοσίοις καὶ χιλίοις ὁπλίταις καὶ τῶν ξυμμάχων μυρίοις· καὶ τοὺς Φωκέας ὁμολογίᾳ ἀναγκάσαντες ἀποδοῦναι τὴν πόλιν ἀπεχώρουν πάλιν. καὶ κατὰ θάλασσαν μὲν αὐτοὺς διὰ τοῦ Κρισαίου κόλπου εἰ βούλοιντο περαιοῦσθαι, Ἀθηναῖοι ναυσὶ περιπλεύσαντες ἔμελλον κωλύσειν· διὰ δὲ τῆς Γερανείας οὐκ ἀσφαλὲς ἐφαίνετο αὐτοῖς, Ἀθηναίων ἐχόντων Μέγαρα καὶ Πηγὰς, πορεύεσθαι. δύσοδός τε γὰρ ἡ Γεράνεια, καὶ ἐφρουρεῖτο ἀεὶ ὑπὸ Ἀθηναίων· καὶ τότε ᾐσθάνοντο αὐτοὺς μέλλοντας καὶ ταύτῃ κωλύσειν. ἔδοξε δ' αὐτοῖς ἐν Βοιωτοῖς περιμείνασι σκέψασθαι ὅτῳ τρόπῳ ἀσφαλέστατα διαπορεύσονται· τὸ δέ τι καὶ ἄνδρες τῶν Ἀθηναίων ἐπῆγον αὐτοὺς κρύφα, ἐλπίσαντες δῆμόν τε καταπαύσειν καὶ τὰ μακρὰ τείχη οἰκοδομούμενα. ἐβοήθησαν δὲ ἐπ' αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι πανδημεὶ, καὶ Ἀργείων χίλιοι, καὶ τῶν ἄλλων ξυμμάχων ὡς ἕκαστοι· ξύμπαντες δὲ ἐγένοντο τετρακισχίλιοι καὶ μύριοι. νομίσαντες δὲ ἀπορεῖν ὅπῃ διέλθωσιν, ἐπεστράτευσαν αὐτοῖς, καί τι καὶ τοῦ δήμου καταλύσεως ὑποψίᾳ. ἦλθον δὲ καὶ Θεσσαλῶν ἱππῆς τοῖς Ἀθηναίοις κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν, οἳ μετέστησαν ἐν τῷ ἔργῳ παρὰ τοὺς Λακεδαιμονίους.

107. *ὑπὲρ Πλειστοάνακτος.* Cum Plistarchus rex, cuius olim tutor (*ἐπίτροπος*) Pausanias fuerat, vixdum annos pubertatis et regnum consecutus diem obiisset, successorem habuit Plistoanactem, Pausaniae filium. Cf. 1, 114. 132. Ne is quidem ab initio legitima ad regnandum erat aetate; quare Nicomedes ex regia gente eius loco bellum administrabat. Ceterum Plutarchus in Cim. c. 17 med. hac expeditione Delphos Phocensibus ereptos esse narrat parum accurate. Nam id postea demum factum tradit Thucydides infra c. 112.

οἳ μετέστησαν. De Thessalorum perfidia vid. Demost. Olynth. III(I). p. 15. ibique interprt.

Digitized by Google

108. Γενομένης δὲ μάχης ἐν Τανάγρᾳ τῆς Βοιωτίας, ἐνίκων Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, καὶ φόνος ἐγένετο ἀμφοτέρων πολύς. καὶ Λακεδαιμόνιοι μὲν ἐς τὴν Μεγαρίδα ἐλθόντες καὶ δενδροτομήσαντες πάλιν ἀπῆλθον ἐπ' οἴκου διὰ Γερανείας καὶ Ἰσθμοῦ· Ἀθηναῖοι δὲ δευτέρᾳ καὶ ἑξηκοστῇ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν μάχην ἐστράτευσαν ἐς Βοιωτούς, Μυρωνίδου στρατηγοῦντος, καὶ μάχῃ ἐν Οἰνοφύτοις τοὺς Βοιωτοὺς νικήσαντες τῆς τε χώρας ἐκράτησαν τῆς Βοιωτίας καὶ Φωκίδος, καὶ Ταναγραίων τὸ τεῖχος περιεῖλον, καὶ Λοκρῶν τῶν Ὀπουντίων ἑκατὸν ἄνδρας ὁμήρους τοὺς πλουσιωτάτους ἔλαβον. τά τε τείχη τὰ ἑαυτῶν τὰ μακρὰ ἐπετέλεσαν. ὡμολόγησαν δὲ καὶ Αἰγινῆται μετὰ ταῦτα τοῖς Ἀθηναίοις, τείχη τε περιελόντες, καὶ ναῦς παραδόντες, φόρον τε ταξάμενοι ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον. καὶ Πελοπόννησον περιέπλευσαν Ἀθηναῖοι, Τολμίδου τοῦ Τολμαίου στρατηγοῦντος· καὶ τὸ νεώριον τῶν Λακεδαιμονίων ἐνέπρησαν, καὶ Χαλκίδα Κορινθίων πόλιν εἷλον, καὶ Σικυωνίους ἐν ἀποβάσει τῆς γῆς μάχῃ ἐκράτησαν.

109. Οἱ δὲ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐπέμενον, καὶ αὐτοῖς πολλαὶ ἰδέαι πολέμων κατέστησαν. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἐκράτουν τῆς Αἰγύπτου Ἀθηναῖοι. καὶ βασιλεὺς πέμπει ἐς Λακεδαίμονα Μεγάβαζον, ἄνδρα Πέρσην, χρήματα ἔχοντα, ὅπως, ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσβαλεῖν πεισθέντων τῶν Πελοποννησίων, ἀπ' Αἰγύπτου ἀπαγάγοι Ἀθηναίους. ὡς δὲ αὐτῷ οὐ προὐχώρει, καὶ τὰ χρήματα ἄλλως ἀναλοῦτο, ὁ μὲν Μεγάβαζος καὶ τὰ λοιπὰ τῶν χρημάτων πάλιν ἐς τὴν Ἀσίαν ἀνεκομίσθη, Μεγάβυζον δὲ τὸν Ζωπύρου πέμπει, ἄνδρα Πέρσην, μετὰ στρατιᾶς πολλῆς· ὃς ἀφικόμενος κατὰ γῆν τοὺς Αἰγυπτίους καὶ τοὺς ξυμμάχους μάχῃ ἐκράτησε, καὶ ἐκ τῆς Μέμφιδος ἐξήλασε τοὺς Ἕλληνας, καὶ τέλος ἐς Προσωπίτιδα τὴν νῆσον κατέκλεισε· καὶ ἐπολιόρκει ἐν αὐτῇ ἐνιαυτὸν καὶ ἓξ μῆνας, μέχρις οὗ ξηράνας τὴν διώρυχα καὶ παρατρέψας ἄλλῃ τὸ ὕδωρ, τάς τε ναῦς ἐπὶ τοῦ ξηροῦ ἐποίησε, καὶ τῆς νήσου τὰ πολλὰ ἤπειρον, καὶ διαβὰς εἷλε τὴν νῆσον πεζῇ.

110. Οὕτω μὲν τὰ τῶν Ἑλλήνων πράγματα ἐφθάρη, ἓξ ἔτη πολεμήσαντα· καὶ ὀλίγοι ἀπὸ πολλῶν πορευόμενοι διὰ τῆς Λιβύης ἐς Κυρήνην ἐσώθησαν, οἱ δὲ πλεῖστοι ἀπώλοντο. Αἴγυπτος δὲ πάλιν ὑπὸ βασιλέα ἐγένετο, πλὴν Ἀμυρταίου τοῦ

108. φόνος — πολύς. Vid. Plutarch. Pericl. c. 10. Cim. c. 17.

τὸ νεώριον τῶν Λακεδ. Bekk. e bonis libris recepit τὸ Λακεδαιμονίων. Vulgatum alii non minus probati libri tueri videntur. Ceterum νεώριον illud erat Gythium oppidum. Vid. Poppo Proleg. Vol. II. p. 198. — *Chalcis* ea, quae h. l. intelligenda est, in ora Aetoliae sita erat.

109. πολλαὶ ἰδέαι. Cf. Diodor. Sic. 11, 77. — βασιλεύς, Artaxerxes Longimanus. — ἀνεκομίσθη, codd. plerique ἐκομίσθη, quod receperunt editores novissimi.

110. πολεμήσαντα. Bene *Abreschius*: „Per periphrasin dictum τὰ τῶν Ἑλλήνων πράγματα pro οἱ Ἕλληνες, et accommodari quidem in istiusmodi circumlocutione structura solet rei, quae circumscribitur, at nonnumquam quoque, ut hic, vocabulo, quod periphrasi inservit.“ Cf. 3, 82. ἐσταλάζετε οὖν τὰ τῶν πόλεων κ. τ. λ.

Digitized by Google

ἐν τοῖς ἕλεσι βασιλέως· τοῦτον δὲ διὰ μέγεθός τε τοῦ ἕλους οὐκ ἐδύναντο ἑλεῖν, καὶ ἅμα μαχιμώτατοί εἰσι τῶν Αἰγυπτίων οἱ ἕλειοι. Ἰνάρως δὲ ὁ Λιβύων βασιλεὺς, ὃς τὰ πάντα ἔπραξε περὶ τῆς Αἰγύπτου, προδοσίᾳ ληφθεὶς ἀνεσταυρώθη. ἐκ δὲ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς ἄλλης ξυμμαχίδος πεντήκοντα τριήρεις διάδοχοι πλέουσαι ἐς Αἴγυπτον ἔσχον κατὰ τὸ Μενδήσιον κέρας, οὐκ εἰδότες τῶν γεγενημένων οὐδέν. καὶ αὐτοῖς ἔκ τε γῆς ἐπιπεσόντες πεζοὶ, καὶ ἐκ θαλάσσης Φοινίκων ναυτικὸν, διέφθειραν τὰς πολλὰς τῶν νεῶν, αἱ δ' ἐλάσσους διέφυγον πάλιν. τὰ μὲν κατὰ τὴν μεγάλην στρατείαν Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων ἐς Αἴγυπτον οὕτως ἐτελεύτησεν.

111. Ἐκ δὲ Θεσσαλίας Ὀρέστης ὁ Ἐχεκρατίδου υἱὸς τοῦ Θεσσαλῶν βασιλέως φεύγων ἔπεσεν Ἀθηναίους ἑαυτὸν κατάγειν. καὶ παραλαβόντες Βοιωτοὺς καὶ Φωκέας, ὄντας ξυμμάχους, Ἀθηναῖοι ἐστράτευσαν τῆς Θεσσαλίας ἐπὶ Φάρσαλον· καὶ τῆς μὲν γῆς ἐκράτουν ὅσα μὴ προϊόντες πολὺ ἐκ τῶν ὅπλων, (οἱ γὰρ ἱππῆς τῶν Θεσσαλῶν ἦρχον) τὴν δὲ πόλιν οὐχ εἷλον, οὐδ' ἄλλο προὐχώρει αὐτοῖς οὐδὲν ὧν ἕνεκα ἐστράτευσαν, ἀλλ' ἀπεχώρησάν πάλιν, Ὀρέστην ἔχοντες, ἄπρακτοι. μετὰ δὲ ταῦτα οὐ πολλῷ ὕστερον χίλιοι Ἀθηναίων ἐπὶ τὰς ναῦς τὰς ἐν Πηγαῖς ἐπιβάντες, (εἶχον δ' αὐτοὶ τὰς Πηγὰς,) παρέπλευσαν ἐς Σικυῶνα, Περικλέους τοῦ Ξανθίππου στρατηγοῦντος· καὶ ἀποβάντες Σικυωνίων τοὺς προσμίξαντας μάχῃ ἐκράτησαν. καὶ εὐθὺς παραλαβόντες Ἀχαιοὺς, καὶ διαπλεύσαντες πέραν, τῆς Ἀκαρνανίας ἐς Οἰνιάδας ἐστράτευσαν, καὶ ἐπολιόρκουν· οὐ μέντοι εἷλόν γε, ἀλλ' ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου.

112. Ὕστερον δὲ, διαλιπόντων ἐτῶν τριῶν, σπονδαὶ γίγνονται Πελοποννησίοις καὶ Ἀθηναίοις πενταετεῖς. καὶ Ἑλληνικοῦ μὲν πολέμου ἔσχον οἱ Ἀθηναῖοι, ἐς δὲ Κύπρον ἐστρατεύοντο ναυσὶ διακοσίαις αὐτῶν τε καὶ τῶν ξυμμάχων, Κίμωνος στρατηγοῦντος. καὶ ἑξήκοντα μὲν νῆες ἐς Αἴγυπτον ἀπ' αὐτῶν ἔπλευσαν, Ἀμυρταίου μεταπέμποντος, τοῦ ἐν τοῖς ἕλεσι βασιλέως· αἱ δὲ ἄλλαι Κίτιον ἐπολιόρκουν. Κίμωνος δὲ ἀπο-

ἐκ δὲ τῶν Ἀθηναίων. Bekk. de coniectura dedit τῶν Ἀθηνῶν. Non necessarium videtur, eam subaudiri debeat γῆς, propter ξυμμαχίδος. Mox ἔσχον est προσωρμίσαντο.

111. τοῦ Θεσσαλῶν βασιλέως. Erant in Thessalia praeter Thessalos Oetaei, Melienses, Phthiotae, Achaei. Cf. Plutarch. Pericl. c. 17. Ante Medica videtur amicitia intercessisse Thessalis cum Pisistratidis. Nam Hippiae Iolcum donant (Herodot. 5, 94.). Sequitur haec expeditio Atheniensium adversus Thessalos. Sed deinde foedus inter eos erat, Thucyd. 1, 102. 107. 2, 22. quamquam non satis firmum 1, 107.

ὅσα μὴ προϊόντες πολύ. Cum alibi infinitivus sequatur ὅσον, quod vocabulo τοσοῦτον subiunctum est, (exempla vide ap. Matth. Gr. § 479. p. 663. [896. ed. 2.] h. l. participium adhibetur. Elliptica ratio est. Verba sic iunge et supple: καὶ ἐκράτουν τῆς μὲν γῆς (τοσαύτα) ὅσα (ἐδύναντο κρατῆσαι) μὴ προϊόντες πολὺ ἀπὸ τῶν ὅπλων.

112. σπονδαὶ γίγνονται. Vid. Plutarch. in Cim. c. 18. qui etiam in sequentibus conferendus. Idem in Pericle c. 20. habet, quae eodem pertineant.

ἔσχον, ἐπέσχον, ἀπέσχοντο.

Digitized by Google

θανόντος, καὶ λιμοῦ γενομένου, ἀπεχώρησαν ἀπὸ Κιτίου· καὶ πλεύσαντες ὑπὲρ Σαλαμῖνος τῆς ἐν Κύπρῳ Φοινίξι καὶ Κιλιξιν ἐναυμάχησαν καὶ ἐπεξομάχησαν ἅμα, καὶ νικήσαντες ἀμφότερα ἀπεχώρησαν ἐπ' οἶκου, καὶ αἱ ἐξ Αἰγύπτου νῆες πάλιν αἱ ἐλθοῦσαι μετ' αὐτῶν. Λακεδαιμόνιοι δὲ μετὰ ταῦτα τὸν ἱερὸν καλούμενον πόλεμον ἐστράτευσαν· καὶ κρατήσαντες τοῦ ἐν Δελφοῖς ἱεροῦ, παρέδοσαν Δελφοῖς. καὶ αὖθις ὕστερον Ἀθηναῖοι, ἀποχωρησάντων αὐτῶν, στρατεύσαντες καὶ κρατήσαντες παρέδοσαν Φωκεῦσι.

113. Καὶ χρόνου ἐγγενομένου μετὰ ταῦτα Ἀθηναῖοι, Βοιωτῶν τῶν φευγόντων ἐχόντων Ὀρχομενὸν καὶ Χαιρώνειαν καὶ ἄλλ' ἄττα χωρία τῆς Βοιωτίας, ἐστράτευσαν ἑαυτῶν μὲν χιλίοις ὁπλίταις, τῶν δὲ ξυμμάχων ὡς ἑκάστοις, ἐπὶ τὰ χωρία ταῦτα, πολέμια ὄντα, Τολμίδου τοῦ Τολμαίου στρατηγοῦντος· καὶ Χαιρώνειαν ἑλόντες [καὶ ἀνδραποδίσαντες] ἀπεχώρουν, φυλακὴν καταστήσαντες. πορευομένοις δὲ αὐτοῖς ἐν Κορωνείᾳ ἐπιτίθενται οἵ τε ἐκ τῆς Ὀρχομενοῦ φυγάδες Βοιωτῶν, καὶ Λοκροὶ μετ' αὐτῶν, καὶ Εὐβοέων φυγάδες, καὶ ὅσοι τῆς αὐτῆς γνώμης ἦσαν· καὶ μάχῃ κρατήσαντες τοὺς μὲν διέφθειραν τῶν Ἀθηναίων, τοὺς δὲ ζῶντας ἔλαβον. καὶ τὴν Βοιωτίαν ἐξέλιπον Ἀθηναῖοι πᾶσαν, σπονδὰς ποιησάμενοι ἐφ' ᾧ τοὺς ἄνδρας κομιοῦνται. καὶ οἱ φεύγοντες Βοιωτῶν κατελθόντες, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, αὐτόνομοι πάλιν ἐγένοντο.

114. Μετὰ δὲ ταῦτα οὐ πολλῷ ὕστερον Εὔβοια ἀπέστη ἀπὸ Ἀθηναίων· καὶ ἐς αὐτὴν διαβεβηκότος ἤδη Περικλέους στρατιᾷ Ἀθηναίων, ἠγγέλθη αὐτῷ ὅτι Μέγαρα ἀφέστηκε, καὶ Πελοποννήσιοι μέλλουσιν ἐσβαλεῖν ἐς τὴν Ἀττικήν, καὶ οἱ φρουροὶ Ἀθηναίων διεφθαρμένοι εἰσὶν ὑπὸ Μεγαρέων, πλὴν ὅσοι ἐς Νίσαιαν ἀπέφυγον· ἐπαγαγόμενοι δὲ Κορινθίους καὶ Σικυωνίους καὶ Ἐπιδαυρίους ἀπέστησαν οἱ Μεγαρῆς. ὁ δὲ Περικλῆς πάλιν κατὰ τάχος ἐκόμιζε τὴν στρατιὰν ἐκ τῆς Εὐβοίας. καὶ μετὰ τοῦτο οἱ Πελοποννήσιοι τῆς Ἀττικῆς ἐς Ἐλευσῖνα καὶ Θριῶζε ἐσβαλόντες ἐδῄωσαν, Πλειστοάνακτος τοῦ Παυσανίου βασιλέως Λακεδαιμονίων ἡγουμένου· καὶ τὸ πλέον οὐκέτι προελθόντες ἀπεχώρησαν ἐπ' οἶκου. καὶ Ἀθηναῖοι πάλιν ἐς Εὔβοιαν διαβάντες, Περικλέους στρατηγοῦντος, κατεστρέψαντο πᾶσαν. καὶ τὴν μὲν ἄλλην ὁμολογίᾳ κατεστήσαντο, Ἑστιαιᾶς δὲ ἐξοικίσαντες αὐτοὶ τὴν γῆν ἔσχον.

115. Ἀναχωρήσαντες δὲ ἀπὸ Εὐβοίας οὐ πολλῷ ὕστερον σπονδὰς ἐποιήσαντο πρὸς Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους τριακοντούτεις, ἀποδόντες Νίσαιαν καὶ Πηγὰς καὶ Τροιζῆνα καὶ Ἀχαΐαν. ταῦτα γὰρ εἶχον Ἀθηναῖοι Πελοποννησίων. ἔκτῳ

τὸν ἱερὸν — πόλεμον. Cf. Plut. in Pericl. c. 21.

113. ἐκ τῆς Ὀρχομενοῦ. Cum Arcadica urbs Orchomenus semper sit generis masculini, Boeotica hic dicitur ἡ Ὀρχομενός. Vid. Poppo Tom. I. 1. p. 103.

115. καὶ Ἀχαΐαν. Poppo Tom. I. 2. p. 175. urbem quandam intelligendam esse existimat, nobis non notam. Sed etiam c. 111. Achaei erant in Atheniensium classe. Nec video, quid cogat totam provinciam Achaiam intelligere potius, quam eas Achaiae

Digitized by Google

δὲ ἔτει Σαμίοις καὶ Μιλησίοις πόλεμος ἐγένετο περὶ Πριήνης· καὶ οἱ Μιλήσιοι ἐλασσούμενοι τῷ πολέμῳ, παρ' Ἀθηναίους ἐλθόντες κατεβόων τῶν Σαμίων. ξυνεπελαμβάνοντο δὲ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς Σάμου ἄνδρες ἰδιῶται, νεωτερίσαι βουλόμενοι τὴν πολιτείαν. πλεύσαντες οὖν Ἀθηναῖοι ἐς Σάμον ναυσὶ τεσσαράκοντα δημοκρατίαν κατέστησαν, καὶ ὁμήρους ἔλαβον τῶν Σαμίων πεντήκοντα μὲν παῖδας, ἴσους δὲ ἄνδρας, καὶ κατέθεντο ἐς Λῆμνον, καὶ φρουρὰν ἐγκαταλιπόντες ἀνεχώρησαν. τῶν δὲ Σαμίων ἦσαν γάρ τινες οἳ οὐχ ὑπέμενον, ἀλλ' ἔφυγον ἐς τὴν ἤπειρον ξυνθέμενοι τῶν ἐν τῇ πόλει τοῖς δυνατωτάτοις καὶ Πισσούθνῃ τῷ Ὑστάσπου ξυμμαχίαν, ὃς εἶχε Σάρδεις τότε, ἐπικούρους τε ξυλλέξαντες ἐς ἑπτακοσίους, διέβησαν ὑπὸ νύκτα ἐς τὴν Σάμον. καὶ πρῶτον μὲν τῷ δήμῳ ἐπανέστησαν, καὶ ἐκράτησαν τῶν πλείστων· ἔπειτα τοὺς ὁμήρους κλέψαντες ἐκ Λήμνου τοὺς αὑτῶν ἀπέστησαν, καὶ τοὺς φρουροὺς τοὺς Ἀθηναίων καὶ τοὺς ἄρχοντας, οἳ ἦσαν παρὰ σφίσιν, ἐξέδοσαν Πισσούθνῃ, ἐπί τε Μίλητον εὐθὺς παρεσκευάζοντο στρατεύειν. ξυναπέστησαν δὲ αὐτοῖς καὶ Βυζάντιοι.

116. Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ἤσθοντο, πλεύσαντες ναυσὶν ἑξήκοντα ἐπὶ Σάμου, ταῖς μὲν ἑκκαίδεκα τῶν νεῶν οὐκ ἐχρήσαντο· (ἔτυχον γὰρ αἱ μὲν ἐπὶ Καρίας ἐς προσκοπὴν τῶν Φοινισσῶν νεῶν οἰχόμεναι, αἱ δ' ἐπὶ Χίου καὶ Λέσβου, περιαγγέλλουσαι βοηθεῖν) τεσσαράκοντα δὲ ναυσὶ καὶ τέσσαρσι, Περικλέους δεκάτου αὐτοῦ στρατηγοῦντος, ἐναυμάχησαν πρὸς Τραγίᾳ τῇ νήσῳ, Σαμίων ναυσὶν ἑβδομήκοντα, ὧν ἦσαν αἱ εἴκοσι στρατιώτιδες· ἔτυχον δὲ αἱ πᾶσαι ἀπὸ Μιλήτου πλέουσαι. καὶ ἐνίκων Ἀθηναῖοι. ὕστερον δὲ αὐτοῖς ἐβοήθησαν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν νῆες τεσσαράκοντα, καὶ Χίων καὶ Λεσβίων πέντε καὶ εἴκοσι. καὶ ἀποβάντες καὶ κρατοῦντες τῷ πεζῷ ἐπολιόρκουν τρισὶ τείχεσι τὴν πόλιν, καὶ ἐκ θαλάσσης ἅμα. Περικλῆς δὲ λαβὼν ἑξήκοντα ναῦς ἀπὸ τῶν ἐφορμουσῶν, ᾤχετο κατὰ τάχος ἐπὶ Καύνου καὶ Καρίας, ἐσαγγελθέντων ὅτι Φοίνισσαι

partes, quas Athenienses usque ad illud tempus tenuerint.

Σαμίοις — πόλεμος ἐγένετο. Vid. Plutarch. Pericl. c. 25. Died. Sic. 12, 27 sq.

ξυνθέμενοι refer ad *τινες*, quod praecessit.

116. *ἐναυμάχησαν πρὸς Τραγίᾳ.* Ea insula est prope Samum, quam Plutarchus Pericl. c. 25. ait appellatam esse Tragias (*ἣν Τραγίας καλοῦσι*). Etiam Sophocles Tragicus unus erat horum praetorum. Vid. Cic. Off. 1, 40. Incidit autem ea expeditio in annum 440. a. Chr. nat. Vid. *Seidleri* dissertat. de tempore, quo primum acta est Antigona, Hermanni edit. huius Sophoclis fabulae praefixa, p. XX sqq.

στρατιώτιδες, στρατιώτας ἄγουσαι τοὺς μέλλοντας πεζομαχεῖν.

τρισὶ τείχεσι. A tribus partibus urbem obsidebant muro vel operibus, continuata circummunitione; quod reliquum erat, naves obsidebant, quas paullo post dicuntur *αἱ ἐφορμοῦσαι.*

ἐσαγγελθέντων, int. *αὐτῶν*, i. e. *cum iis nuntiatum esset.* Sic Graeci utuntur participiis, ut aut pronomen demonstrativum, aut aliud subiectum subaudiendum sit. Vid. Matth. Gr. § 563. cf. supra ad 1, 3.

Digitized by Google

νῆες ἐπ' αὐτοὺς πλέουσιν. ὥχετο γὰρ καὶ ἐκ τῆς Σάμου πέντε ναυσὶ Στησαγόρας καὶ ἄλλοι ἐπὶ τὰς Φοινίσσας.

117. Ἐν τούτῳ δὲ οἱ Σάμιοι ἐξαπιναίως ἔκπλουν ποιησάμενοι, ἀφράκτῳ τῷ στρατοπέδῳ ἐπιπεσόντες, τάς τε προφυλακίδας ναῦς διέφθειραν, καὶ ναυμαχοῦντες τὰς ἀνταναγομένας ἐνίκησαν, καὶ τῆς θαλάσσης τῆς καθ' ἑαυτοὺς ἐκράτησαν ἡμέρας περὶ τέσσαρας καὶ δέκα, καὶ ἐξεκομίσαντο καὶ ἐξεκομίσαντο ἃ ἐβούλοντο. ἐλθόντος δὲ Περικλέους, πάλιν ταῖς ναυσὶ κατεκλείσθησαν. καὶ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ὕστερον προσεβοήθησαν τεσσαράκοντα μὲν αἱ μετὰ Θουκυδίδου καὶ Ἄγνωνος καὶ Φορμίωνος νῆες, εἴκοσι δὲ αἱ μετὰ Τληπολέμου καὶ Ἀντικλέους· ἐκ δὲ Χίου καὶ Λέσβου τριάκοντα. καὶ ναυμαχίαν μέν τινα βραχεῖαν ἐποιήσαντο οἱ Σάμιοι· ἀδύνατοι δὲ ὄντες ἀντισχεῖν ἐξεπολιορκήθησαν ἐνάτῳ μηνί, καὶ προσεχώρησαν ὁμολογίᾳ, τεῖχός τε καθελόντες, καὶ ὁμήρους δόντες, καὶ ναῦς παραδόντες, καὶ χρήματα τὰ ἀναλωθέντα κατὰ χρόνους ταξάμενοι ἀποδοῦναι. ξυνέβησαν δὲ καὶ Βυζάντιοι, ὥσπερ καὶ πρότερον, ὑπήκοοι εἶναι.

118. Μετὰ ταῦτα δὲ ἤδη γίγνεται οὐ πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον τὰ προειρημένα, τά τε Κερκυραϊκὰ, καὶ τὰ Ποτιδαιατικὰ, καὶ ὅσα πρόφασις τοῦδε τοῦ πολέμου κατέστη. ταῦτα δὲ ξύμπαντα, ὅσα ἔπραξαν οἱ Ἕλληνες πρός τε ἀλλήλους καὶ τὸν βάρβαρον, ἐγένετο ἐν ἔτεσι πεντήκοντα μάλιστα, μεταξὺ τῆς Ξέρξου ἀναχωρήσεως καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦδε τοῦ πολέμου· ἐν οἷς Ἀθηναῖοι τήν τε ἀρχὴν ἐγκρατεστέραν κατεστήσαντο, καὶ αὐτοὶ ἐπὶ μέγα ἐχώρησαν δυνάμεως. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι αἰσθόμενοι οὔτε ἐκώλυον, εἰ μὴ ἐπὶ βραχὺ, ἡσύχαζόν τε τὸ πλέον τοῦ χρόνου, ὄντες μὲν καὶ πρὸ τοῦ μὴ ταχεῖς ἴέναι ἐς τοὺς πολέμους, εἰ μὴ ἀναγκάζοιντο, τὸ δέ τι καὶ πολέμοις οἰκείοις ἐξειργόμενοι· πρὶν δὴ ἡ δύναμις τῶν Ἀθηναίων σαφῶς ἤρετο, καὶ τῆς ξυμμαχίας αὐτῶν ἥπτοντο. τότε δὲ οὐκέτι ἀνασχετὸν ἐποιοῦντο, ἀλλ' ἐπιχειρητέα ἐδόκει εἶναι πάσῃ προθυμίᾳ, καὶ καθαιρετέα ἡ ἰσχὺς, ἣν δύνωνται, ἁραμένοις τόνδε τὸν πόλεμον. αὐτοῖς μὲν οὖν τοῖς Λακεδαιμονίοις διέγνωστο, λελύσθαι τε τὰς σπονδὰς, καὶ τοὺς Ἀθηναίους ἀδικεῖν· πέμψαντες δὲ ἐς Δελφοὺς ἐπηρώτων τὸν θεὸν, εἰ πολεμοῦσιν ἄμεινον ἔσται. ὁ δὲ ἀνεῖλεν αὐτοῖς, ὡς λέγεται, κατὰ κράτος πολεμοῦσι νίκην ἔσεσθαι· καὶ αὐτὸς ἔφη ξυλλήψεσθαι, καὶ παρακαλούμενος καὶ ἄκλητος.

ἐπὶ τὰς Φοινίσσας. Cum Stesagoras esset Samius, non pugnaturus cum Phoenissis, sed cum iisdem se consociaturus, obviam iis profectus est.

117. ἀφράκτῳ τῷ στρατοπέδῳ. Parum firmum erat praesidium navale ante portum, quippe quod abductis a Pericle plerisque navibus admodum imminutum erat. Diodor. 12, 28. Plut. Pericl. c. 26. De sequenti rerum conversione cf. idem l. l. c. 27. 28. — περὶ cum numeralibus est circiter, ut 1, 54. ναῦς καταδύσαντες περὶ ἑβδομήκοντα. De Thucydide, qui paullo post nominatur, Milesiae filio et Periclis in republica administranda aemulo, vid. Plutarch. l. l. c. 8. 11. 14.

118. ὄντες μὲν καὶ πρὸ τοῦ μὴ ταχεῖς ἴέναι. Ne offendat μή, cuius loco expectes οὐ, tenen-

Digitized by Google

119. *Λύθις δὲ τοὺς ξυμμάχους παρακαλέσαντες ψῆφον ἐβούλοντο ἐπαγαγεῖν, εἰ χρὴ πολεμεῖν. καὶ ἐλθόντων τῶν πρέσβεων ἀπὸ τῆς ξυμμαχίας, καὶ ξυνόδου γενομένης, οἵ τε ἄλλοι εἶπον ἃ ἐβούλοντο, κατηγοροῦντες οἱ πλείους τῶν Ἀθηναίων, καὶ τὸν πόλεμον ἀξιοῦντες γενέσθαι· καὶ οἱ Κορίνθιοι δεηθέντες μὲν καὶ κατὰ πόλεις πρότερον ἑκάστων ἰδίᾳ, ὥστε ψηφίσασθαι τὸν πόλεμον, δεδιότες περὶ τῇ Ποτιδαίᾳ μὴ προδιαφθαρῇ· παρόντες δὲ καὶ τότε, καὶ τελευταῖοι ἐπελθόντες, ἔλεγον τοιάδε.*

120. *„ΤΟΥΣ μὲν Λακεδαιμονίους, ὦ ἄνδρες ξύμμαχοι, οὐκ ἂν ἔτι αἰτιασαίμεθα, ὡς οὐ καὶ αὐτοὶ ἐψηφισμένοι τὸν πόλεμόν εἰσι, καὶ ἡμᾶς ἐς τοῦτο νῦν ξυνήγαγον. χρὴ γὰρ τοὺς ἡγεμόνας, τὰ ἴδια ἐξ ἴσου νέμοντας, τὰ κοινὰ προσκοπεῖν, ὥσπερ καὶ ἐν ἄλλοις ἐκ πάντων προτιμῶνται. ἡμῶν δὲ ὅσοι μὲν Ἀθηναίοις ἤδη ἐνηλλάγησαν, οὐχὶ διδαχῆς δέονται, ὥστε φυλάξασθαι αὐτούς· τοὺς δὲ τὴν μεσόγειαν μᾶλλον καὶ μὴ ἐν πόρῳ κατῳκημένους εἰδέναι χρὴ ὅτι, τοῖς κάτω ἢν μὴ ἀμύνωσι, χαλεπωτέραν ἕξουσι τὴν κατακομιδὴν τῶν ὡραίων καὶ πάλιν ἀντίληψιν ὧν ἡ θάλασσα τῇ ἠπείρῳ δίδωσι· καὶ τῶν νῦν λεγομένων μὴ κακοὺς κριτὰς, ὡς μὴ προσηκόντων, εἶναι, προσδέχεσθαι δὲ ποτε, εἰ τὰ κάτω πρόοιντο, κἂν μέχρι σφῶν τὸ δεινὸν προελθεῖν, καὶ περὶ αὐτῶν οὐχ ἧσσον νῦν βουλεύεσθαι. διόπερ καὶ μὴ ὀκνεῖν δεῖ αὐτοὺς τὸν πόλεμον ἀντ' εἰρήνης μεταλαμβάνειν. ἀνδρῶν γὰρ σωφρόνων μέν ἐστιν, εἰ μὴ ἀδικοῖντο, ἡσυχάζειν· ἀγαθῶν δὲ ἀδικουμένους ἐκ μὲν εἰρήνης πολεμεῖν, εὖ δὲ παρασχὸν, ἐκ πολέμου πάλιν ξυμβῆναι· καὶ μήτε τῇ κατὰ πόλεμον εὐτυχίᾳ ἐπαίρεσθαι, μήτε τῷ ἡσυχίῳ τῆς εἰρήνης ἡδόμενον ἀδικεῖσθαι. ὅτε γὰρ διὰ τὴν ἡδονὴν ὀκνῶν τάχιστ' ἂν ἀφαιρεθείη τῆς ῥᾳστώνης τὸ τερπνὸν, δι' ὅπερ ὀκνεῖ, εἰ ἡσυχάζοι· ὅ τε ἐν πολέμῳ εὐτυχίᾳ πλεονάζων, οὐκ ἐντεθύμηται θράσει ἀπίστῳ ἐπαιρόμενος. πολλὰ γὰρ κακῶς γνωσθέντα, ἀβουλοτέρων τῶν ἐναντίων τυχόντα, κα-*

dum est, *οὐ* negare totam enuntiationem (h. l. *οὐκ ὄντες μὲν καὶ πρὸ τοῦ ταχεῖς εἶναι*), *μή* unam tantum notionem vel vocem, ut h. l. *μὴ ταχεῖς*. Vid. Matth. Gr. §. 600. p. 886. (1222 sq.)

120. *καὶ ἡμᾶς ἐς τοῦτο νῦν ξυνήγαγον.* Haec verba non pendent ex *ὡς*, sed absoluta est enuntiatio pro: *ξυνήγαγον γὰρ ἡμᾶς ἐς τοῦτο νῦν*. His autem verbis cum haec sententia insit vel facile inde subaudiatur: *qua in re recte fecerunt;* sequitur *γὰρ* ad confirmandam istam sententiam. „Decet enim eos, qui aliis praesunt, ita curare rem communem, ut suis rebus non plus tribuant; sicuti aliis in rebus honore praestant omnibus.“ Mox *ἐναλλάσσεσθαί τινι* est *commercium habere cum aliquo.*

τοὺς δὲ τὴν μεσόγειαν — κατῳκημένους. Libri nonnulli *κατῳκισμένους*. Sed vid. Thuc. 8, 34. Herod. 1, 27. 2, 92. 102. 7, 9. 8, 115. Unde apparet *οἰκεῖσθαι* etiam cum accusativo iungi. *Πόρον* accipe de mari, per quod navibus transvehi licet. Cf. 6, 48. ubi additur *ἐν προσβολῇ*.

μὴ κακοὺς κριτὰς — εἶναι. Repete *χρή*.

εὖ δὲ παρασχόν, pro *παρασχόντος*, int. *τοῦ καιροῦ*, *cum liceat per temporis rationem.*

τυχόντα. Alii *τυχόντων*. Mox si *ἃ* abesset, concinnior esset oratio. Sed

Digitized by Google

τωρθώθη· καὶ ἔτι πλέω, ἃ καλῶς δοκοῦντα βουλευθῆναι, ἐς τοὐναντίον αἰσχρῶς περιέστη. ἐνθυμεῖται γὰρ οὐδεὶς ὅμοια τῇ πίστει, καὶ ἔργῳ ἐπεξέρχεται, ἀλλὰ μετ' ἀσφαλείας μὲν δοξάζομεν, μετὰ δέους δὲ ἐν τῷ ἔργῳ ἐλλείπομεν.

121. „Ἡμεῖς δὲ νῦν καὶ ἀδικούμενοι τὸν πόλεμον ἐγείρομεν, καὶ ἱκανὰ ἔχοντες ἐγκλήματα· καὶ ὅταν ἀμυνώμεθα Ἀθηναίους, καταθησόμεθα αὐτὸν ἐν καιρῷ. κατὰ πολλὰ δὲ ἡμᾶς εἰκὸς ἐπικρατῆσαι, πρῶτον μὲν πλήθει προὔχοντας καὶ ἐμπειρίᾳ πολεμικῇ, ἔπειτα ὁμοίως πάντας ἐς τὰ παραγγελλόμενα ἰόντας. ναυτικόν τε, ᾧ ἰσχύουσιν, ἀπὸ τῆς ὑπαρχούσης τε ἑκάστοις οὐσίας ἐξαρτυσόμεθα, καὶ ἀπὸ τῶν ἐν Δελφοῖς καὶ Ὀλυμπίᾳ χρημάτων. δάνεισμα γὰρ ποιησάμενοι, ὑπολαβεῖν οἷοί τε ἐσμὲν μισθῷ μείζονι τοὺς ξένους αὐτῶν ναυβάτας. ὠνητὴ γὰρ Ἀθηναίων ἡ δύναμις μᾶλλον ἢ οἰκεία· ἡ δὲ ἡμετέρα ἧσσον ἂν τοῦτο πάθοι, τοῖς σώμασι τὸ πλέον ἰσχύουσα ἢ τοῖς χρήμασι. μιᾷ τε νίκῃ ναυμαχίας κατὰ τὸ εἰκὸς ἁλίσκονται· εἰ δ' ἀντίσχοιεν, μελετήσομεν καὶ ἡμεῖς ἐν πλέονι χρόνῳ τὰ ναυτικά, καὶ ὅταν τὴν ἐπιστήμην ἐς τὸ ἴσον καταστήσωμεν, τῇ γε εὐψυχίᾳ δήπου περιεσόμεθα. ὃ γὰρ ἡμεῖς ἔχομεν φύσει ἀγαθὸν, ἐκείνοις οὐκ ἂν γένοιτο διδαχῇ· ὃ δὲ ἐκεῖνοι ἐπιστήμῃ προὔχουσι, καθαιρετέον ἡμῖν ἐστι μελέτῃ. χρήματα δ' ὥστ' ἔχειν ἐς αὐτὰ, οἴσομεν· ἢ δεινὸν ἂν εἴη, εἰ οἱ μὲν ἐκείνων ξύμμαχοι ἐπὶ δουλείᾳ τῇ αὐτῶν φέροντες οὐκ ἀπεροῦσιν, ἡμεῖς δ' ἐπὶ τῷ τιμωρούμενοι τοὺς ἐχθροὺς καὶ αὐτοὶ ἅμα σώζεσθαι οὐκ ἄρα δαπανήσομεν, καὶ ἐπὶ τῷ μὴ ὑπ' ἐκείνων αὐτὰ ἀφαιρεθέντες αὐτοῖς τούτοις κακῶς πάσχειν.

122. „Ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἄλλαι ὁδοὶ τοῦ πολέμου ἡμῖν, ξυμμάχων τε ἀπόστασις, μάλιστα παραίρεσις οὖσα τῶν προσόδων, αἷς ἰσχύουσι, καὶ ἐπιτειχισμὸς τῇ χώρᾳ, ἄλλα τε, ὅσα οὐκ ἄν τις νῦν προΐδοι. ἥκιστα γὰρ πόλεμος ἐπὶ ῥητοῖς χωρεῖ, αὐτὸς δὲ ἀφ' αὐτοῦ τὰ πολλὰ τεχνᾶται πρὸς τὸ παρατυγχάνον. ἐν ᾧ ὁ μὲν εὐοργήτως αὐτῷ προσομιλήσας βεβαιότερος, ὁ δὲ ὀργισθεὶς περὶ αὐτὸν οὐκ ἐλάσσω πταίει. ἐνθυμώμεθα δὲ

variari solet structura, et ad *πλέω* subaudiendum est *ἐστί*.

ὅμοια τῇ πίστει καὶ ἔργ. ἐπεξ. Arctius iungenda sunt verba *ὅμοια καί, pariter ac*, quibus duae enuntiationes continentur. Ad sententiam et structuram simillimus est locus 1, 140 in. *Καίπερ εἰδὼς τοὺς ἀνθρώπους οὐ τῇ αὐτῇ ὀργῇ ἀναπειθομένους τε πολεμεῖν, καὶ ἐν τῷ ἔργῳ πράσσοντας.* Tamen Poppo e Reiskii coniectura dedit *ὁμοία*. Sententiam exponit Goeller: „Nemo eodem animi impetu res gerendas exsequitur, quo in ipsa consultatione de iis deliberat fiducia fretus (*τῇ πίστει*, propter fiduciam); sed cum securitate quidem decernimus, at in ipsa rerum administratione deficimus."

121. *ἐν Δελφοῖς καὶ Ὀλυμπίᾳ.* In his templis maximi auri argentique thesauri asservabantur, unde mutuum sumpturi erant argentum Peloponnesii.

καθαιρετέον. Apte Dindorfius scribendum coniicit *καθαιρετόν*.

122. *ἐν ᾧ ὁ μὲν εὐοργήτως — πταίει. Ἐν ᾧ* est *qua in re, in quo.* — *εὐοργήτως*, *εὐτρόπως*, non ira vel furore abrepti, mit verständigem Eifer. — *περὶ αὐτόν* utrum ad *ὀργισθείς*, an ad *πταίει* referas, quaeri potest. Illud sententiae et concinnitati

Digitized by Google

καὶ ὅτι, εἰ μὲν ἦσαν ἡμῶν ἑκάστοις πρὸς ἀντιπάλους περὶ γῆς ὅρων διαφοραὶ, οἱστὸν ἂν ἦν· νῦν δὲ πρὸς ξύμπαντάς τε ἡμᾶς Ἀθηναῖοι ἱκανοὶ, καὶ κατὰ πόλιν ἔτι δυνατώτεροι· ὥστε εἰ μὴ καὶ ἀθρόοι καὶ κατὰ ἔθνη καὶ ἕκαστον ἄστυ μιᾷ γνώμῃ ἀμυνούμεθα αὐτούς, δίχα γε ὄντας ἡμᾶς ἀπόνως χειρώσονται· καὶ τὴν ἦσσαν, εἰ καὶ δεινόν τῳ ἀκοῦσαι, ἴστω οὐκ ἄλλο τι φέρουσαν ἢ ἄντικρυς δουλείαν. ὃ καὶ λόγῳ ἐνδοιασθῆναι αἰσχρὸν τῇ Πελοποννήσῳ, καὶ πόλεις τοσάσδε ὑπὸ μιᾶς κακοπαθεῖν. ἐν ᾧ ἢ δικαίως δοκοῖμεν ἂν πάσχειν, ἢ διὰ δειλίαν ἀνέχεσθαι, καὶ τῶν πατέρων χείρους φαίνεσθαι, οἳ τὴν Ἑλλάδα ἠλευθέρωσαν· ἡμεῖς δὲ οὐδ' ἡμῖν αὐτοῖς βεβαιοῦμεν αὐτὸ, τύραννον δὲ ἐῶμεν ἐγκαθεστάναι πόλιν, τοὺς δ' ἐν μιᾷ μονάρχους ἀξιοῦμεν καταλύειν. καὶ οὐκ ἴσμεν ὅπως τάδε τριῶν τῶν μεγίστων ξυμφορῶν ἀπήλλακται, ἀξυνεσίας, ἢ μαλακίας, ἢ ἀμελείας. οὐ γὰρ δὴ πεφευγότες ταῦτα, ἐπὶ τὴν πλείστους δὴ βλάψασαν καταφρόνησιν κεχωρήκατε· ἢ ἐκ τοῦ πολλοὺς σφάλλειν, τὸ ἐναντίον ὄνομα ἀφροσύνη μετωνόμασται.

123. „Τὰ μὲν οὖν προγεγενημένα τί δεῖ μακρότερον, ἢ ἐς ὅσον τοῖς νῦν ξυμφέρει, αἰτιᾶσθαι; περὶ δὲ τῶν ἔπειτα μελλόντων τοῖς παροῦσι βοηθοῦντας χρὴ ἐπιταλαιπωρεῖν· (κάτρωτον γὰρ ὑμῖν ἐκ τῶν πόνων τὰς ἀρετὰς κτᾶσθαι,) καὶ μὴ μεταβάλλειν τὸ ἔθος, εἰ ἄρα πλούτῳ τε νῦν καὶ ἐξουσίᾳ ὀλίγον προφέρετε· (οὐ γὰρ δίκαιον, ἃ τῇ ἀπορίᾳ ἐκτήθη, τῇ περιουσίᾳ ἀπολέσθαι·) ἀλλὰ θαρσοῦντας ἰέναι κατὰ πολλὰ ἐς τὸν πόλεμον, τοῦ τε θεοῦ χρήσαντος, καὶ αὐτοῦ ὑποσχομένου ξυλλήψεσθαι, καὶ πᾶς ἄλλης Ἑλλάδος πάσης ξυναγωνιουμένης,

huius loci, hoc loquendi usui est magis accommodatum.

καὶ ἀθρόοι, καὶ κατὰ ἔθνη καὶ ἕκ. ἄστυ. cunctis et singuli vel populi vel urbes, ut paullo ante πρὸς ξύμπαντας καὶ κατὰ πόλιν. — ἄντικρυς est recta, geradezu, ganz und gar.

ὃ καὶ λόγῳ ἐνδοιασθῆναι — Relativum ὃ refero ad enuntiationem praecedentem, τὴν ἦσσαν οὐκ ἄλλο τι φέρειν ἢ δουλείαν. Et eadem sententia vel vis prenominis explicatur verbis subsequentibus: καὶ πόλεις τοσάσδε ὑπὸ μιᾶς κακοπαθεῖν. Prius καί igitur nullam ad posterius habet relationem, sed significat vel. Videtur igitur huius loci sententia esse haec: Qua de re vel verbis ambigi, et tot urbes ab una premi, turpe est Peloponneso. Re enim et omnibus viribus nitendum est, ut tantum malum ne ingruat. — ἐν ᾧ, i. e. si civitates Peloponnesi Atheniensium dominationem perferrent. — ἠλευθέρωσαν, maxime Lacedaemonii. vid. supra s. 18.

Pro φαίνεσθαι accuratius dixisset φαινοίμεθα ἄν.

οὐ γὰρ δὴ πεφευγότες ταῦτα — μετωνόμασται. Etsi paullo ante negationem οὐκ, quae olim legebatur ante ἀπήλλακται, sed cibus adstipulantibus et sententia flagitante eiecimus, tamen γάρ h. l. cogit, ut ex verbis οὐκ ἴσμεν ὅπως ἀπήλλακται, quae per circumscriptionem nihil aliud significant quam οὐκ ἀπήλλακται, horum ipsorum verborum sententiam mente repetamus. „Non intelligimus, quomodo haec agendi ratio vel ab inscitia, vel ab ignavia, vel a socordia libera sit (i. e. libera non est, sed cum uno horum trium malorum coniuncta;) nam cum ea non effugeritis, despicientiam (hostium contemptum) induistis, quae multis iam detrimento fuit, ideoque alio et illi quidem contrario nomine insipientia appellata est."

123. προφέρετε, int. τῶν πατέρων. — κατὰ πολλά, imago cum participio θαρσοῦντας.

Digitized by Google

τὰ μὲν φόβῳ, τὰ δὲ ὠφελείᾳ. σπονδάς τε οὐ λύσετε πρότεροι, (ἅς γε καὶ ὁ θεὸς, κελεύων πολεμεῖν, νομίζει παραβεβάσθαι,) ἠδικημέναις δὲ μᾶλλον βοηθήσετε. λύουσι γὰρ οὐχ οἱ ἀμυνόμενοι, ἀλλ' οἱ πρότεροι ἐπιόντες.

124. „Ὥςτε πανταχόθεν καλῶς ὑπάρχον ὑμῖν πολεμεῖν, καὶ ἡμῶν τάδε κοινῇ παραινούντων εἴπερ βεβαιότατον τὸ ταῦτα ξυμφέροντα καὶ πόλεσι καὶ ἰδιώταις εἶναι, μὴ μέλλετε Ποτιδαιάταις τε ποιεῖσθαι τιμωρίαν, οὖσι Δωριεῦσι, καὶ ὑπὸ Ἰώνων πολιορκουμένοις, (οὗ πρότερον ἦν τοὐναντίον,) καὶ τῶν ἄλλων μετελθεῖν τὴν ἐλευθερίαν· ὡς οὐκέτι ἐνδέχεται, περιμένοντας τοὺς μὲν ἤδη βλάπτεσθαι, τοὺς δ', εἰ γνωσθησόμεθα ξυνελθόντες μὲν, ἀμύνεσθαι δὲ οὐ τολμῶντες, μὴ πολὺ ὕστερον τὸ αὐτὸ πάσχειν· ἀλλὰ νομίσαντες ἐς ἀνάγκην ἀφῖχθαι, ὦ ἄνδρες ξύμμαχοι, καὶ ἅμα τάδε ἄριστα λέγεσθαι, ψηφίσασθε τὸν πόλεμον, μὴ φοβηθέντες τὸ αὐτίκα δεινὸν, τῆς δ' ἀπ' αὐτοῦ διὰ πλείονος εἰρήνης ἐπιθυμήσαντες. ἐκ πολέμου μὲν γὰρ εἰρήνη μᾶλλον βεβαιοῦται, ἀφ' ἡσυχίας δὲ μὴ πολεμῆσαι οὐχ ὁμοίως ἀκίνδυνον. καὶ τὴν καθεστηκυῖαν ἐν τῇ Ἑλλάδι πόλιν τύραννον ἡγησάμενοι ἐπὶ πᾶσιν ὁμοίως καθεστάναι, ὥςτε τῶν μὲν ἤδη ἄρχειν, τῶν δὲ διανοεῖσθαι, παραστησώμεθα ἐπελθόντες· καὶ αὐτοί [τε] ἀκινδύνως τὸ λοιπὸν οἰκῶμεν, καὶ τοὺς νῦν δεδουλωμένους Ἕλληνας ἐλευθερώσωμεν." Τοιαῦτα [μὲν] οἱ Κορίνθιοι εἶπον.

125. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἐπειδὴ ἀφ' ἁπάντων ἤκουσαν γνώμην, ψῆφον ἐπήγαγον τοῖς ξυμμάχοις ἅπασιν, ὅσοι παρῆσαν, ἑξῆς, καὶ μείζονι καὶ ἐλάσσονι πόλει· καὶ τὸ πλῆθος ἐψηφίσαντο πολεμεῖν. δεδογμένον δὲ αὐτοῖς, εὐθὺς μὲν ἀδύνατα ἦν ἐπιχειρεῖν ἀπαρασκεύοις οὖσιν, ἐκπορίζεσθαι δὲ ἐδόκει ἑκάστοις ἃ πρόςφορα ἦν, καὶ μὴ εἶναι μέλλησιν· ὅμως δὲ καθισταμένοις ὧν ἔδει ἐνιαυτὸς μὲν οὐ διετρίβη, ἔλασσον δὲ, πρὶν ἐςβαλεῖν ἐς τὴν Ἀττικὴν καὶ τὸν πόλεμον ἄρασθαι φανερῶς.

126. Ἐν τούτῳ δὲ ἐπρεσβεύοντο τῷ χρόνῳ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἐγκλήματα ποιούμενοι, ὅπως σφίσιν ὅτι μεγίστη πρόφασις εἴη τοῦ πολεμεῖν, ἢν μή τι ἐςακούωσι. καὶ πρῶτον μὲν πρέσβεις πέμψαντες οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐκέλευον τοὺς Ἀθηναίους τὸ ἄγος ἐλαύνειν τῆς θεοῦ. τὸ δὲ ἄγος ἦν τοιόνδε. Κύλων ἦν, Ὀλυμπιονίκης, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, τῶν πάλαι εὐγενής τε καὶ δυνατός. ἐγεγαμήκει δὲ θυγατέρα Θεαγένους, Μέ-

124. περιμένοντας. Schol. dicit esse pro περιμενόντων. Ergo aut genitivum partitionis esse voluit, aut subaudivit ἡμῶν, quod rectius Schol. cod. Aug. ad τοὺς μέν subintellexit. Goellerus facilius esse existimat, περιμένοντας referre ad Potidaeatas, ut sit sensus: *exspectantes vestrum auxilium*. Sed ad eos tantum τοὺς μέν pertinet; περιμένοντας ad utrosque. Quare ἡμῶν subaudiverim ante τοὺς μέν, et intelligam Potidaeatas.

ἀφ' ἡσυχίας δὲ μὴ πολεμῆσαι. „Ab otio (i. e. ita ut otium relinquas) ad bellum non transire, non pariter periculo vacat, ac si quis ex bello pacem pepigerit." — παραστησώμεθα, Schol. δουλωσώμεθα. Similiter 1, 29. παραστήσασθαι ὁμολογίᾳ.

Digitized by Google

γαρέως ἀνδρὸς, ὃς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐτυράννει Μεγάρων. χρωμένῳ δὲ τῷ Κύλωνι ἐν Δελφοῖς ἀνεῖλεν ὁ θεὸς, ἐν τῇ τοῦ Διὸς τῇ μεγίστῃ ἑορτῇ καταλαβεῖν τὴν Ἀθηναίων ἀκρόπολιν. ὁ δὲ παρά τε τοῦ Θεαγένους δύναμιν λαβὼν καὶ τοὺς φίλους ἀναπείσας, ἐπειδὴ ἐπῆλθεν Ὀλύμπια τὰ ἐν Πελοποννήσῳ, κατέλαβε τὴν ἀκρόπολιν ὡς ἐπὶ τυραννίδι, νομίσας ἑορτήν τε τοῦ Διὸς μεγίστην εἶναι, καὶ ἑαυτῷ τι προσήκειν, Ὀλύμπια νενικηκότι. εἰ δὲ ἐν τῇ Ἀττικῇ ἢ ἄλλοθί που ἡ μεγίστη ἑορτὴ εἴρητο, οὔτε ἐκεῖνος ἔτι κατενόησε, τό τε μαντεῖον οὐκ ἐδήλου. ἔστι γὰρ καὶ Ἀθηναίοις Διάσια, ἃ καλεῖται Διὸς ἑορτὴ Μειλιχίου μεγίστη, ἔξω τῆς πόλεως· ἐν ᾗ πανδημεὶ θύουσι, πολλοὶ οὐχ ἱερεῖα, ἀλλὰ θύματα ἐπιχώρια. δοκῶν δὲ ὀρθῶς γιγνώσκειν, ἐπεχείρησε τῷ ἔργῳ. οἱ δ' Ἀθηναῖοι αἰσθόμενοι ἐβοήθησάν τε πανδημεὶ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ προσκαθεζόμενοι ἐπολιόρκουν. χρόνου δὲ ἐπιγιγνομένου, οἱ Ἀθηναῖοι τρυχόμενοι τῇ προσεδρείᾳ, ἀπῆλθον οἱ πολλοὶ, ἐπιτρέψαντες τοῖς ἐννέα Ἄρχουσι τὴν φυλακὴν καὶ τὸ πᾶν αὐτοκράτορσι διαθεῖναι, ᾗ ἂν ἄριστα διαγιγνώσκωσι. πότε δὲ τὰ πολλὰ τῶν πολιτικῶν οἱ ἐννέα Ἄρχοντες ἔπρασσον. οἱ δὲ μετὰ τοῦ Κύλωνος πολιορκούμενοι φλαύρως εἶχον σίτου τε καὶ ὕδατος ἀπορίᾳ. ὁ μὲν οὖν Κύλων καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐκδιδράσκουσιν· οἱ δ' ἄλλοι, ὡς ἐπιέζοντο, καί τινες καὶ ἀπέθνησκον ὑπὸ πρὸ λιμοῦ, καθίζουσιν ἐπὶ τὸν βωμὸν ἱκέται τὸν ἐν τῇ ἀκροπόλει. ἀναστήσαντες δὲ αὐτοὺς οἱ τῶν Ἀθηναίων ἐπιτετραμμένοι τὴν φυλακὴν, ὡς ἑώρων ἀποθνήσκοντας ἐν τῷ ἱερῷ, ἐφ' ᾧ μηδὲν κακὸν ποιήσουσιν, ἀπαγαγόντες ἀπέκτειναν· καθεζομένους δέ τινας καὶ ἐπὶ τῶν σεμνῶν θεῶν ἐν τοῖς βωμοῖς ἐν τῇ παρόδῳ διεχρήσαντο. καὶ ἀπὸ τούτου ἐναγεῖς καὶ ἀλιτήριοι τῆς θεοῦ ἐκεῖνοί τε ἐκαλοῦντο, καὶ τὸ γένος τὸ ἐπ' ἐκείνων. ἤλασαν μὲν οὖν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς ἐναγεῖς τούτους· ἤλασε δὲ καὶ Κλεομένης ὁ Λακεδαιμόνιος ὕστερον

126. ἐπειδὴ ἐπῆλθεν Ὀλύμπια τὰ ἐν Πελ. Poppo et Goeller. ex septem libris receperunt ἐπῆλθον, ut 5, 75. Κάρνεια ἐτύγχανον ὄντα. Ita cogitandum fuerit, Scriptorem in mente habuisse Ὀλύμπιοι ἀγῶνες. Sic etiam accipiendus locus 8, 10 init., ubi αἱ σπονδαὶ subaudiendum; et 5, 26. ἀμφοτέροις ἁμαρτήματα ἐγένοντο, ubi facile ἁμαρτίαι mente substituas. Nostro tamen loco plurimi et inter eos optimi libri vulgatum tuentur. Quod addit τὰ ἐν Πελοποννήσῳ, ideo factum est, quia etiam in Macedonia et Athenis Olympia agebantur.

θύματα ἐπιχώρια. Victimae quidem cremabantur Iovi Milichio, ut patet ex Xenoph. Anab. VII, 8, 5. et Aristoph. Nub. 407. Sed tenuiores de plebe homines tantum θύματα, i. e. πέμματα εἰς ζώων μορφὰς τετυπωμένα (popana) deo offerebant. Vid. Schneid. ad Xenoph. l, l.

οἱ Ἀθηναῖοι — ἀπῆλθον οἱ πολλοί. Eiusdem subiecti latior ambitus arctius definitur, ut saepe. Vid. ad 1, 100 extr.

ὡς ἑώρων ἀποθνήσκοντας. Vetus superstitio erat, sacra deorum pollui cadaverum contrectatione. Itaque vivos e templo vel sacro loco efferebant. Cf. infra c. 134 med. Rem etiam Herodotus narrat 5, 71. — τῶν σεμνῶν θεῶν, i. e. τῶν Ἐρινύων, quemadmodum Athenis vocabantur ominis avertendi causa. Earum templum erat prope Areopagum. — Κλεομένης, vid. Herodot. 5, 72.

Digitized by Google

μετὰ Ἀθηναίων στασιαζόντων· τούς τε ζῶντας ἐλαύνοντες, καὶ τῶν τεθνεώτων τὰ ὀστᾶ ἀνελόντες, ἐξέβαλον. κατῆλθον μέντοι ὕστερον, καὶ τὸ γένος αὐτῶν ἔστιν ἔτι ἐν τῇ πόλει.

127. Τοῦτο δὴ τὸ ἄγος οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐκέλευον ἐλαύνειν, δῆθεν τοῖς θεοῖς πρῶτον τιμωροῦντες, εἰδότες δὲ Περικλέα τὸν Ξανθίππου προσεχόμενον αὐτῷ κατὰ τὴν μητέρα, καὶ νομίζοντες, ἐκπεσόντος αὐτοῦ, ῥᾷον σφίσι προχωρεῖν τὰ ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων. οὐ μέντοι τοσοῦτον ἤλπιζον παθεῖν ἂν αὐτὸν τοῦτο, ὅσον διαβολὴν οἴσειν αὐτῷ πρὸς τὴν πόλιν, ὡς καὶ διὰ τὴν ἐκείνου ξυμφορὰν τὸ μέρος ἔσται ὁ πόλεμος. ὢν γὰρ δυνατώτατος τῶν καθ' ἑαυτόν, καὶ ἄγων τὴν πολιτείαν, ἠναντιοῦτο πάντα τοῖς Λακεδαιμονίοις, καὶ οὐκ εἶα ὑπείκειν, ἀλλ' ἐς τὸν πόλεμον ὥρμα τοὺς Ἀθηναίους.

128. Ἀντεκέλευον δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς Λακεδαιμονίους τὸ ἀπὸ Ταινάρου ἄγος ἐλαύνειν. οἱ γὰρ Λακεδαιμόνιοι ἀναστήσαντες ποτὲ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ποσειδῶνος ἀπὸ Ταινάρου τῶν Εἱλώτων ἱκέτας, ἀπαγαγόντες διέφθειραν· δι' ὃ δὴ καὶ σφίσιν αὐτοῖς νομίζουσι τὸν μέγαν σεισμὸν γενέσθαι ἐν Σπάρτῃ. ἐκέλευον δὲ καὶ τὸ τῆς Χαλκιοίκου ἄγος ἐλαύνειν αὐτούς. ἐγένετο δὲ τοιόνδε. ἐπειδὴ Παυσανίας ὁ Λακεδαιμόνιος τὸ πρῶτον μεταπεμφθεὶς ὑπὸ Σπαρτιατῶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ, καὶ κριθεὶς ὑπ' αὐτῶν, ἀπελύθη μὴ ἀδικεῖν, δημοσίᾳ μὲν οὐκέτι ἐξεπέμφθη, ἰδίᾳ δὲ αὐτὸς τριήρη λαβὼν Ἑρμιονίδα ἄνευ Λακεδαιμονίων ἀφικνεῖται ἐς Ἑλλήσποντον, τῷ μὲν λόγῳ, ἐπὶ τὸν Ἑλληνικὸν πόλεμον, τῷ δὲ ἔργῳ, τὰ πρὸς βασιλέα πράγματα πράσσειν, ὥσπερ καὶ τὸ πρῶτον ἐπεχείρησεν, ἐφιέμενος τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχῆς. εὐεργεσίαν δὲ ἀπὸ τοῦδε πρῶτον ἐς βασιλέα κατέθετο, καὶ τοῦ παντὸς πράγματος ἀρχὴν ἐποιήσατο. Βυζάντιον γὰρ ἑλὼν τῇ προτέρᾳ παρουσίᾳ μετὰ τὴν ἐκ Κύπρου ἀναχώρησιν, (εἶχον δὲ Μῆδοι αὐτό, καὶ βασιλέως προσήκοντές τινες καὶ ξυγγενεῖς, οἳ ἐάλωσαν ἐν αὐτῷ,) τότε τούτους, οὓς ἔλαβεν, ἀποπέμπει βασιλεῖ κρύφα τῶν ἄλλων ξυμμάχων· τῷ δὲ λόγῳ, ἀπέδρασαν αὐτόν. ἔπρασσε δὲ ταῦτα μετὰ Γογγύλου τοῦ Ἐρετριέως, ᾧπερ ἐπέτρεψε τό τε Βυζάντιον καὶ τοὺς αἰχμαλώτους. ἔπεμψε δὲ καὶ ἐπιστολὴν τὸν Γόγγυλον φέροντα αὐτῷ· ἐνεγέγραπτο δὲ τάδε

ἔστιν ἔτι ἐν τῇ πόλει. Ipse Pericles ex tali gente erat. Vid. c. 127. Plutarch. Pericl. c. 33.

127. δῆθεν ironice dictum, *scilicet, quasi*. Cf. Zeun. ad Viger. p. 499. Herm., ubi etiam exemplum est eius vocis initio enunciationis positae. — εἰδότες δέ, non praecedente μέν, ut 1, 19. οὐχ ὑποτελεῖς ἔχοντες — κατ' ὀλιγαρχίαν δέ. 1, 86. πρὸς τοὺς Μήδους ἐγένοντο ἀγαθοὶ τότε, πρὸς δ' ἡμᾶς κακοὶ νῦν. 1, 95 extr. οἱ Λακεδαιμόνιοι φοβούμενοι — ἀναλαξείοντες δέ. — Mox προχωρεῖν codices tuentur loco vulgati προχωρήσειν. Usitatius quidem Graecis est προχωρεῖν ἄν vel προχωρῆσαι ἄν. Sed sic saepius Thucydides. Vid. annot. ad h. l. in ed. maiore.

128. πρῶτον μεταπεμφθείς. Vid. supra c. 95. — ἄνευ Λακεδ. *iniussu Lacedaemoniorum*, ut ipse interpretatur c. 131 in. Sic 2, 72. 4, 78. — πράσσειν, *ad agendum* cum rege. Similiter variatur 1, 72. δηλῶσαι δέ, praecedente participio.

Digitized by Google

ἐν αὐτῇ ὡς ὕστερον ἀνευρέθη. „Παυσανίας ὁ ἡγεμὼν τῆς Σπάρτης τούσδε τέ σοι χαρίζεσθαι βουλόμενος ἀποπέμπει δορὶ ἑλών· καὶ γνώμην ποιοῦμαι, εἰ καὶ σοὶ δοκεῖ, θυγατέρα τε τὴν σὴν γῆμαι, καί σοι Σπάρτην τε καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα ὑποχείριον ποιῆσαι. δυνατὸς δὲ δοκῶ εἶναι ταῦτα πρᾶξαι, μετὰ σοῦ βουλευόμενος. εἰ οὖν τί σε τούτων ἀρέσκει, πέμπε ἄνδρα πιστὸν ἐπὶ θάλασσαν, δι' οὗ τὸ λοιπὸν τοὺς λόγους ποιησόμεθα."

129. Τοσαῦτα μὲν ἡ γραφὴ ἐδήλου. Ξέρξης δὲ ἥσθη τε τῇ ἐπιστολῇ, καὶ ἀποστέλλει Ἀρτάβαζον τὸν Φαρνάκου ἐπὶ θάλασσαν, καὶ κελεύει αὐτὸν τήν τε Δασκυλίτιν σατραπείαν παραλαβεῖν, Μεγαβάτην ἀπαλλάξαντα, ὃς πρότερον ἦρχε· καὶ παρὰ Παυσανίαν ἐς Βυζάντιον ἐπιστολὴν ἀντεπετίθει αὐτῷ ὡς τάχιστα διαπέμψαι, καὶ τὴν σφραγῖδα ἀποδεῖξαι, καὶ ἤν τι αὐτῷ Παυσανίας παραγγέλλῃ περὶ τῶν ἑαυτοῦ πραγμάτων, πράσσειν ὡς ἄριστα καὶ πιστότατα. ὁ δὲ ἀφικόμενος τά τε ἄλλα ἐποίησεν ὥσπερ εἴρητο, καὶ τὴν ἐπιστολὴν διέπεμψεν. ἀντεγέγραπτο δὲ τάδε. „Ὧδε λέγει βασιλεὺς Ξέρξης Παυσανίᾳ· καὶ τῶν ἀνδρῶν, οὓς μοι πέραν θαλάσσης ἐκ Βυζαντίου ἔσωσας, κεῖσεταί σοι εὐεργεσία ἐν τῷ ἡμετέρῳ οἴκῳ ἐς ἀεὶ ἀνάγραπτος, καὶ τοῖς λόγοις τοῖς ἀπὸ σοῦ ἀρέσκομαι. καί σε μήτε νὺξ μήτε ἡμέρα ἐπισχέτω, ὥστε ἀνεῖναι πράσσειν τι ὧν ἐμοὶ ὑπισχνῇ· μηδὲ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου δαπάνῃ κεκωλύσθω, μηδὲ στρατιᾶς πλήθει, εἴ ποι δεῖ παραγίγνεσθαι· ἀλλὰ μετ' Ἀρταβάζου, ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, ὃν σοι ἔπεμψα, πρᾶσσε θαρσῶν καὶ τὰ ἐμὰ καὶ τὰ σά, ὅπῃ κάλλιστα καὶ ἄριστα ἕξει ἀμφοτέροις."

130. Ταῦτα λαβὼν ὁ Παυσανίας τὰ γράμματα, ὧν καὶ πρότερον ἐν μεγάλῳ ἀξιώματι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν Πλαταιᾶσιν ἡγεμονίαν, πολλῷ μᾶλλον τότε ἦρτο, καὶ οὐκέτι ἠδύνατο ἐν τῷ καθεστῶτι τρόπῳ βιοτεύειν· ἀλλὰ σκευάς τε Μηδικὰς ἐνδυόμενος ἐκ τοῦ Βυζαντίου ἐξῄει, καὶ διὰ τῆς Θράκης πορευόμενον αὐτὸν Μῆδοι καὶ Αἰγύπτιοι ἐδορυφόρουν· τράπεζάν τε Περσικὴν παρετίθετο, καὶ κατέχειν τὴν διάνοιαν οὐκ ἠδύνατο, ἀλλ' ἔργοις βραχέσι προὐδήλου, ἃ τῇ γνώμῃ μειζόνως ἐς ἔπειτα ἔμελλε πράξειν. δυσπρόσοδόν τε αὐτὸν παρεῖχε, καὶ τῇ ὀργῇ οὕτω χαλεπῇ ἐχρῆτο ἐς πάντας ὁμοίως, ὥστε μη-

τὴν σὴν γῆμαι. Herodot. 5, 32. Megabatis filiam perhibet. Vid. ibi Wesseling. Nostrum sequitur ad verbum Cornelius Nepos in Pausan. c. 2. — Paullo ante in δορὶ ἑλών animadvertenda poetica forma δορί, quam tamen in hac phrasi etiam in prosa remansisse docet Buttmann. Gr. max. p. 230. cf. Thuc. 4, 98 extr.

129. Δασκυλίτιν. Altera erat ex duabus satrapiis, in quas divisa erat Asia citerior, Hellespontum, i. e. Bithyniam et Phrygiam complectens, et ab urbe Bithyniae Dascylio nominata; altera satrapia erat Lydia, cui accensebatur Ionia et Doris. Vid. *Heeren.* Ideen I, 1. p. 166.

κεῖσεταί σοι — ἀνάγραπτος. Alii κεῖται. Mos erat apud Persas, nomina eorum, qui de rege vel regno Persarum bene meruerant, tamquam εὐεργετῶν in codices regios referre. Vid. Herodot. 8, 85. Diodor. Sic. 15, 12. et de ipsis libris idem Diodor. 2, 32. — κεκωλύσθω, int. τί ὧν ἐμοὶ ὑπισχνῇ.

130. ὀργῇ οὕτω χαλεπῇ. Suidas ὀργὴν apud Thucydidem esse τρό-

Digitized by Google

δένα δύνασθαι προσιέναι. διόπερ καὶ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους οὐχ ἥκιστα ἡ ξυμμαχία μετέστη.

131. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι αἰσθόμενοι τό τε πρῶτον δι' αὐτὰ ταῦτα ἀνεκάλεσαν αὐτὸν, καὶ ἐπειδὴ τῇ Ἑρμιονίδι νηῒ τὸ δεύτερον ἐκπλεύσας, οὐ κελευσάντων αὐτῶν, τοιαῦτα ἐφαίνετο ποιῶν, καὶ ἐκ τοῦ Βυζαντίου βίᾳ ὑπ' Ἀθηναίων ἐκπολιορκηθεὶς ἐς μὲν τὴν Σπάρτην οὐκ ἐπανεχώρει, ἐς δὲ Κολωνὰς τὰς Τρῳάδας ἱδρυθεὶς πράσσων τε ἐξηγγέλλετο αὐτοῖς πρὸς τοὺς βαρβάρους καὶ οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ τὴν μονὴν ποιούμενος· οὕτω δὴ οὐκέτι ἐπέσχον, ἀλλὰ πέμψαντες κήρυκα οἱ Ἔφοροι καὶ σκυτάλην εἶπον τοῦ κήρυκος μὴ λείπεσθαι· εἰ δὲ μή, πόλεμον αὐτῷ Σπαρτιάτας προαγορεύειν. ὁ δὲ βουλόμενος ὡς ἥκιστα ὕποπτος εἶναι, καὶ πιστεύων χρήμασι διαλύσειν τὴν διαβολὴν, ἀνεχώρει τὸ δεύτερον ἐς Σπάρτην· καὶ ἐς μὲν τὴν εἱρκτὴν ἐσπίπτει τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν Ἐφόρων· (ἔξεστι δὲ τοῖς Ἐφόροις τὸν βασιλέα δρᾶσαι τοῦτο·) ἔπειτα διαπραξάμενος, ὕστερον ἐξῆλθε, καὶ καθίστησιν ἑαυτὸν ἐς κρίσιν τοῖς βουλομένοις περὶ αὐτὸν ἐλέγχειν.

132. Καὶ φανερὸν μὲν εἶχον οὐδὲν οἱ Σπαρτιᾶται σημεῖον, οὔτε οἱ ἐχθροὶ, οὔτε ἡ πᾶσα πόλις, ὅτῳ ἂν πιστεύσαντες βεβαίως ἐτιμωροῦντο ἄνδρα γένους τε τοῦ βασιλείου ὄντα καὶ ἐν τῷ παρόντι τιμὴν ἔχοντα· (Πλείσταρχον γὰρ τὸν Λεωνίδου, ὄντα βασιλέα καὶ νέον ἔτι, ἀνεψιὸς ὢν ἐπετρόπευεν·) ὑποψίας δὲ πολλὰς παρεῖχε τῇ τε παρανομίᾳ καὶ ζηλώσει τῶν βαρβάρων, μὴ ἧσσος βούλεσθαι εἶναι τοῖς παροῦσι· τά τε ἄλλα αὐτοῦ ἀνεσκόπουν, εἴ τί που ἐξεδεδιήτητο τῶν καθεστώτων νομίμων, καὶ ὅτι ἐπὶ τὸν τρίποδα ποτὲ τὸν ἐν Δελφοῖς, ὃν ἀνέθεσαν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τῶν Μήδων ἀκροθίνιον, ἠξίωσεν ἐπιγράψασθαι αὐτὸς ἰδίᾳ τὸ ἐλεγεῖον τόδε,

Ἑλλήνων ἀρχηγὸς, ἐπεὶ στρατὸν ὤλεσε Μήδων,
Παυσανίας, Φοίβῳ μνῆμ' ἀνέθηκε τόδε.

τὸ μὲν οὖν ἐλεγεῖον οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐξεκόλαψαν εὐθὺς τότε ἀπὸ τοῦ τρίποδος τοῦτο, καὶ ἐπέγραψαν ὀνομαστὶ τὰς πόλεις, ὅσαι ξυγκαθελοῦσαι τὸν βάρβαρον ἔστησαν τὸ ἀνάθημα. τοῦ μέντοι Παυσανίου ἀδίκημα καὶ τοῦτ' ἐδόκει εἶναι, καὶ ἐπειδὴ ἐν τούτῳ κάθειστήκει, πολλῷ μᾶλλον παρόμοιον πραχθῆναι ἐφαίνετο τῇ παρούσῃ διανοίᾳ. ἐπυνθάνοντο δὲ καὶ ἐς τοὺς Εἵλωτας πράσσειν τι αὐτόν. καὶ ἦν δὲ οὕτως· ἐλευθέρωσίν τε γὰρ ὑπισχνεῖτο αὐτοῖς καὶ πολιτείαν, ἣν ξυνεπαναστῶσι, καὶ τὸ πᾶν ξυγκατεργάσωνται. ἀλλ' οὐδ' ὡς οὐδὲ τῶν Εἱλώτων μηνυταῖς τισι πιστεύσαντες ἠξίωσαν νεώτερόν τι ποιεῖν ἐς αὐ-

ποιν, διάνοιαν recte dicit. De moribus in universum, vel de animi affectione accipiendum est, ut ὀργὴ χαλεπή sit pro χαλεπότητι, ὑπεροψίᾳ, moribus difficilibus.

132. τοῖς παροῦσι. Pro neutro cum Schol. recte accipit, leges intelligens, Spalding. ad Demosth. Mid. p. 83. ed. Buttm. — Mox de duplici augmento in ἐξεδεδίητο vid. Buttm. Gr. max. I. p. 346. — De voce ἐλεγεῖον, quae modo solum pentametrum dactylicum, modo distichon hexametri et pentametri dactylici significat, docte exposuit Bach in Allg. Schulzeit. Nov. 1829. p. 1099.

Digitized by Google

τὸν, χρώμενοι τῷ τρόπῳ, ὅπερ εἰώθασιν ἐς σφᾶς αὐτοὺς, μὴ ταχεῖς εἶναι περὶ ἀνδρὸς Σπαρτιάτου ἄνευ ἀναμφισβητήτων τεκμηρίων βουλεῦσαί τι ἀνήκεστον, πρίν γε δὴ αὐτοῖς, ὡς λέγεται, ὁ μέλλων τὰς τελευταίας βασιλεῖ ἐπιστολὰς πρὸς Ἀρτάβαζον κομιεῖν, ἀνὴρ Ἀργίλιος, παιδικά ποτε ὢν αὐτοῦ καὶ πιστότατος ἐκείνῳ, μηνυτὴς γίγνεται, δείσας κατὰ ἐνθύμησίν τινα ὅτι οὐδείς πω τῶν πρὸ ἑαυτοῦ ἀγγέλων πάλιν ἀφίκετο· καὶ παραποιησάμενος σφραγῖδα, ἵνα, ἢν ψευσθῇ τῆς δόξης, ἢ καὶ ἐκεῖνός τι μεταγράψαι αἰτήσῃ, μὴ ἐπιγνῷ, λύει τὰς ἐπιστολάς· ἐν αἷς ὑπονοήσας τι τοιοῦτο προσεπεστάλθαι, καὶ αὐτὸν εὗρεν ἐγγεγραμμένον κτείνειν.

133. Τότε δὴ οἱ Ἔφοροι, δείξαντος αὐτοῦ τὰ γράμματα, μᾶλλον μὲν ἐπίστευσαν, αὐτήκοοι δὲ βουληθέντες ἔτι γενέσθαι αὐτοῦ Παυσανίου τι λέγοντος, ἀπὸ παρασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ Ταίναρον ἱκέτου οἰχομένου καὶ σκηνησαμένου διπλῆν διαφράγματι καλύβην, ἐς ἣν τῶν τε Ἐφόρων ἐντός τινας ἔκρυψε, καὶ Παυσανίου ὡς αὐτὸν ἐλθόντος καὶ ἐρωτῶντος τὴν πρόφασιν τῆς ἱκετείας, ἤσθοντο πάντα σαφῶς, αἰτιωμένου τοῦ ἀνθρώπου τά τε περὶ αὐτοῦ γραφέντα, καὶ τἆλλα ἀποφαίνοντος καθ' ἕκαστον, ὡς οὐδὲν πώποτε αὐτὸν ἐν ταῖς πρὸς βασιλέα διακονίαις παραβάλοιτο, προτιμηθείη δ' ἂν ἴσῳ τοῖς πολλοῖς τῶν διακόνων ἀποθανεῖν· κἀκείνου αὐτὰ ταῦτα ξυνομολογοῦντος, καὶ περὶ τοῦ παρόντος οὐκ ἐῶντος ὀργίζεσθαι, ἀλλὰ πίστιν ἐκ τοῦ ἱεροῦ διδόντος τῆς ἀναστάσεως, καὶ ἀξιοῦντος ὡς τάχιστα πορεύεσθαι, καὶ μὴ τὰ πρασσόμενα διακωλύειν.

134. Ἀκούσαντες δὲ ἀκριβῶς τότε μὲν ἀπῆλθον οἱ Ἔφοροι, βεβαίως δὲ ἤδη εἰδότες ἐν τῇ πόλει τὴν ξύλληψιν ἐποιοῦντο. λέγεται δ' αὐτὸν, μέλλοντα ξυλληφθήσεσθαι ἐν τῇ ὁδῷ, ἐνὸς μὲν τῶν Ἐφόρων τὸ πρόσωπον προσιόντος ὡς εἶδε, γνῶναι ἐφ' ᾧ ἐχώρει· ἄλλου δὲ νεύματι ἀφανεῖ χρησαμένου, καὶ δηλώσαντος ἐννοίᾳ, πρὸς τὸ ἱερὸν τῆς Χαλκιοίκου χωρῆσαι δρόμῳ, καὶ προκαταφυγεῖν· ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ τέμενος. καὶ ἐς οἴκημα οὐ μέγα, ὃ ἦν τοῦ ἱεροῦ, ἐσελθὼν, ἵνα μὴ ὑπαίθριος ταλαιπωροίη, ἡσύχαζεν. οἱ δὲ τὸ παραυτίκα μὲν ὑστέρησαν τῇ διώξει, μετὰ δὲ τοῦτο τοῦ τε οἰκήματος τὸν ὄροφον ἀφεῖλον, καὶ τὰς θύρας, ἔνδον ὄντα τηρήσαντες αὐτὸν, καὶ ἀπολαβόν-

133. διπλῆν διαφράγματι καλύβην, tugurium ab uno latere duplici pariete instructum. — Mox τέ ante Ἐφόρων, quod structuram turbare videtur, ab omnibus codd. defenditur, neque a me amplius accusatur. Scriptor variavit orationem, ut saepe, καὶ Παυσανίου ἐλθόντος καὶ ἐρωτῶντος scribens, pro καὶ Παυσανίας ἦλθε, (quae ad verba ἐς ἣν mente repetendum est, certe repeti potest, licet explicandi causa ὡς αὐτὸν addiderit;) ἐρωτῶντος αὐτοῦ (Παυσανίου) τὴν προφ. κ. τ. λ. — παραβάλλεσθαι est frustrari, *in periculum adducere*. Sic Hom. Il. ι, 322. Thuc. 3, 14. παραβάλλεσθαι κίνδυνον.

134. ἐς οἴκημα οὐ μέγα. Hoc non erat ipsum Deae templum celeberrimum (ναός), sed aliud quoddam aedificium, quod in sacro loco (τῷ ἱερῷ sive τεμένει) erat. Pausanias III, 17, 6. σκήνωμα ibi fuisse perhibet, quod fortasse idem est hoc οἴκημα.

Digitized by Google

τες εἴσω, ἀπωκοδόμησαν· προσκαθεζόμενοί τε ἐξεπολιόρκησαν λιμῷ. καὶ μέλλοντος αὐτοῦ ἀποψύχειν, ὥςπερ εἶχεν, ἐν τῷ οἰκήματι, αἰσθόμενοί τε ἐξάγουσιν ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἔτι ἔμπνουν ὄντα, καὶ ἐξαχθεὶς ἀπέθανε παραχρῆμα. καὶ αὐτὸν ἐμέλλησαν μὲν ἐς τὸν Καιάδαν, οὗπερ τοὺς κακούργους εἰώθασιν ἐμβάλλειν· ἔπειτα ἔδοξε πλησίον που κατορύξαι. ὁ δὲ θεὸς ὁ ἐν Δελφοῖς τόν τε τάφον ὕστερον ἔχρησε τοῖς Λακεδαιμονίοις μετενεγκεῖν, οὗπερ ἀπέθανε, (καὶ νῦν κεῖται ἐν τῷ προτεμενίσματι, ὃ γραφῇ στῆλαι δηλοῦσι) καὶ, ὡς ἄγος αὐτοῖς ὂν τὸ πεπραγμένον, δύο σώματα ἀνθ' ἑνὸς τῇ Χαλκιοίκῳ ἀποδοῦναι. οἱ δὲ ποιησάμενοι χαλκοῦς ἀνδριάντας δύο ὡς ἀντὶ Παυσανίου ἀνέθεσαν.

135. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ὡς καὶ τοῦ θεοῦ ἄγος κρίναντος, ἀντεπέταξαν τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐλαύνειν αὐτό. — Τοῦ δὲ Μηδισμοῦ τοῦ Παυσανίου Λακεδαιμόνιοι, πρέσβεις πέμψαντες παρὰ τοὺς Ἀθηναίους, ξυνεκτιώντο καὶ τὸν Θεμιστοκλέα, ὡς εὕρισκον ἐκ τῶν περὶ Παυσανίαν ἐλέγχων· ἠξίουν τε τοῖς αὐτοῖς κολάζεσθαι αὐτόν. οἱ δὲ πεισθέντες (ἔτυχε γὰρ ὠστρακισμένος καὶ ἔχων δίαιταν μὲν ἐν Ἄργει, ἐπιφοιτῶν δὲ καὶ ἐς τὴν ἄλλην Πελοπόννησον) πέμπουσι μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων, ἑτοίμων ὄντων ξυνδιώκειν, ἄνδρας οἷς εἴρητο ἄγειν, ὅπου ἂν περιτύχωσιν.

136. Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς προαισθόμενος φεύγει ἐκ Πελοποννήσου ἐς Κέρκυραν, ὧν αὐτῶν εὐεργέτης. δεδιέναι δὲ φασκόντων τῶν Κερκυραίων ἔχειν αὐτόν, ὥστε Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναίοις ἀπέχθεσθαι, διακομίζεται ὑπ' αὐτῶν ἐς τὴν ἤπειρον τὴν καταντικρύ. καὶ διωκόμενος ὑπὸ τῶν προστεταγμένων, κατὰ πύστιν ἣ χωροίη, ἀναγκάζεται κατά τι ἄπορον παρὰ Ἄδμητον τὸν Μολοσσῶν βασιλέα, ὄντα αὐτῷ οὐ φίλον, καταλῦσαι. καὶ ὁ μὲν οὐκ ἔτυχεν ἐπιδημῶν· ὁ δὲ, τῆς γυναικὸς ἱκέτης γενό-

Καιάδαν. Fossa vel caverna erat in Laconica, in quam facinorosos et perditos cives deiiciebant, fortasse orta ex terrae motu. Nam a *κέω*, *κεάζω*, *findo*, ductum videtur vocabulum. Simile est Atheniensium *βάραθρον*. — In sequentibus scriptura fluctuat, aliis codicibus *εἰώθεσαν*, aliis *εἰώθασι* exhibentibus, et hoc verbum modo ante *ἐμβάλλειν*, modo post hunc infinitivum collocantibus. Pal. utroque loco omittit, quem secuti sunt Bekk. et Poppo. Ceterum *ἐμβάλλειν* bis cogitandum. Cf. ad. 7, 47. — *πλησίον που*, prope eum locum, quo mortuus erat. Sed Cornelius Nepos scribit, „*procul* ab eo loco infoderunt, quo erat mortuus.“ Ei videtur *procul* esse „in einiger Entfernung,“ quandoquidem id vocabulum mediae est significationis, ut *nuper* et alia. — *ἔχρησε*, vid. Diodor. 11, 45 extr. *ὁ θεὸς ἔδοσε χρησμὸν, κελεύων ἀποκαταστῆσαί τῇ θεῷ τὸν ἱκέτην. διόπερ οἱ Σπαρτιᾶται — οὐ δυνάμενοι ποιῆσαι τὸ προσταττόμενον ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ὅμως δ' ἐκτῶν ἐνδεχομένων βουλευσάμενοι, κατεσκεύασαν εἰκόνας δύο τοῦ Παυσανίου χαλκᾶς κ. τ. λ.*

135. *ὡς εὕρισκον ἐκ τῶν περὶ Π. ἐλ.* Vid. Plutarch. in Themist. c. 23.

136. *ὧν αὐτῶν εὐεργέτης.* Dissuaserat enim Graecis, ne Corcyraeos aliasque civitates ob negatum contra Persas auxilium bello persequerentur. Vid. Schol. ad h. l. Plutarch. Themist. c. 24. Ceterum ab urbe ad incolas transit oratio. Sic 3, 5. 8, 48. Ita etiam a navibus ad nautas fit transitus 2, 83 extr. 6, 53 in. et vicissim a nautis ad naves 8, 102.

Digitized by Google

μενος, διδάσκεται ὑπ' αὐτῆς τὸν παῖδα σφῶν λαβὼν παθίζεσθαι ἐπὶ τὴν ἑστίαν. καὶ ἐλθόντος οὐ πολὺ ὕστερον τοῦ Ἀδμήτου, δηλοῖ τε ὅς ἐστι, καὶ οὐκ ἀξιοῖ, εἴ τι ἄρα αὐτὸς ἀντεῖπεν αὐτῷ Ἀθηναίων δεομένῳ, φεύγοντα τιμωρεῖσθαι· καὶ γὰρ ἂν ὑπ' ἐκείνου πολλῷ ἀσθενεστέρου ἐν τῷ παρόντι κακῶς πάσχειν· γενναῖον δὲ εἶναι, τοὺς ὁμοίους ἀπὸ τοῦ ἴσου τιμωρεῖσθαι· καὶ ἅμα αὐτὸς μὲν ἐκείνῳ χρείας τινὸς, καὶ οὐκ ἐς τὸ σῶμα σώζεσθαι, ἐναντιωθῆναι· ἐκεῖνον δ' ἄν, εἰ ἐκδοίη αὐτὸν, (εἰκὼν ὑφ' ὧν καὶ ἐφ' ᾧ διώκεται) σωτηρίας ἂν τῆς ψυχῆς ἀποστερῆσαι. ὁ δὲ ἀκούσας ἀνίστησί τε αὐτὸν μετὰ τοῦ ἑαυτοῦ υἱέος. ὥςπερ καὶ ἔχων αὐτὸν ἐκαθέζετο, (καὶ μέγιστον ἦν ἱκέτευμα τοῦτο·)

137. Καὶ ὕστερον οὐ πολλῷ τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναίοις ἐλθοῦσι καὶ πολλὰ εἰκοῦσιν οὐκ ἐκδίδωσιν, ἀλλ' ἀποστέλλει βουλόμενον ὡς βασιλέα πορευθῆναι ἐπὶ τὴν ἑτέραν θάλασσαν πεζῇ, ἐς Πύδναν τὴν Ἀλεξάνδρου. ἐν ᾗ ὁλκάδος τυχὼν ἀναγομένης ἐπ' Ἰωνίας, καὶ ἐκβὰς, καταφέρεται χειμῶνι ἐς τὸ Ἀθηναίων στρατόπεδον, ὃ ἐπολιόρκει Νάξον· καὶ (ἦν γὰρ ἀγνὼς τοῖς ἐν τῇ νηῒ) δείσας φράζει τῷ νάυκλήρῳ ὅστις ἐστὶ καὶ δι' ἃ φεύγει· καὶ εἰ μὴ σώσει αὐτὸν, ἔφη ἐρεῖν ὅτι χρήμασι πεισθεὶς αὐτὸν ἄγει· τὴν δὲ ἀσφάλειαν εἶναι μηδένα ἐκβῆναι ἐκ τῆς νεώς, μέχρι πλοῦς γένηται· πειθομένῳ δ' αὐτῷ χάριν ἀπομνήσεσθαι ἀξίαν. ὁ δὲ ναύκληρος ποιεῖ τε ταῦτα, καὶ ἀποσαλεύσας ἡμέραν καὶ νύκτα ὑπὲρ τοῦ στρατοπέδου ὕστερον ἀφικνεῖται ἐς Ἔφεσον. καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἐκεῖνόν τε ἐθεράπευσε χρημάτων δόσει, (ἦλθε γὰρ αὐτῷ ὕστερον ἔκ τε Ἀθηνῶν παρὰ τῶν φίλων, καὶ ἐξ Ἄργους, ἃ ὑπεξέκειτο,) καὶ μετὰ τῶν κάτω Περσῶν τινὸς πορευθεὶς ἄνω, ἐςπέμπει γράμματα ἐς βασιλέα Ἀρταξέρξην τὸν Ξέρξου, νεωστὶ βασιλεύοντα. ἐδήλου δ' ἡ γραφὴ ὅτι „Θεμιστοκλῆς ἥκω παρὰ σὲ, ὃς κακὰ μὲν πλεῖστα Ἑλλήνων εἰργασμαι τὸν ὑμέτερον οἶκον, ὅσον χρόνον τὸν σὸν πατέρα ἐπιόντα ἐμοὶ ἀνάγκη ἠμυνόμην, πολὺ δ' ἔτι πλείω ἀγαθὰ, ἐπειδὴ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ μὲν ἐμοὶ, ἐκείνῳ δὲ ἐν ἐπικινδύνῳ πάλιν ἡ ἀποκομιδὴ ἐγίγνετο.

ἀσθενεστέρου. In cod. Gr. ex emendatione notatum est ἀσθενέστερος, quod recepit Goeller. „Nam non idcirco, ait, si voluisset, rex supplicem malo affecisset, ut potentiam suam ostentaret, sed ut inimicum ulcisceretur.“ Vulgata tamen defendi potest, in qua latet haec sententia: Facillime quidem sibi ab rege iniuriam inferri posse, cum vel ab inferioribus possit; sed nunc non quaeri, quid facultas, sed quid honestas patiatur. — ἀπὸ τοῦ ἴσου, *mit gleichen Streitkräften und Mitteln.* — In verbis ἐς τὸ σῶμα σώζεσθαι intelligendus est articulus, ad infinitivum et ad substantivum. Vid. supra ad 1, 32. coll. c. 17.

137. ἐς βασιλέα. Sic libri plurimi. Nonnulli ὡς, quod recepit Bekk., alii πρός. — De re cf. Plutarch. Them. c. 27.

ἐν τῷ ἀσφαλεῖ, int. τὰ πράγματα. Nam sequens substantivum ἡ ἀποκομιδή ad regem tantum quadrat. — In verbis πάλιν ἡ ἀποκομιδὴ synchysin esse monet Goeller, pro ἡ πάλιν ἀποκομιδή, ut paullo post in verbis τὴν ἐκ Σαλαμῖνος προάγγελσιν τῆς ἀναχωρήσεως. Ceterum de re cf. Herodot. 8, 75.

Digitized by Google

„καὶ μοι εὐεργεσία ὀφείλεται, (γράψας τήν τε ἐκ Σαλαμῖνος προάγγελσιν τῆς ἀναχωρήσεως, καὶ τὴν τῶν γεφυρῶν ἣν ψευδῶς προεποιήσατο, τότε δι' αὐτὸν οὐ διάλυσιν) καὶ νῦν ἔχων σε μεγάλα ἀγαθὰ δρᾶσαι πάρειμι, διωκόμενος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν σὴν φιλίαν. βούλομαι δ' ἐναντὸν ἐπισχὼν αὐτός σοι περὶ ὧν ἥκω δηλῶσαι."

138. Βασιλεὺς δὲ, ὡς λέγεται, ἐθαύμασέ τε αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, καὶ ἐκέλευσε ποιεῖν οὕτως. ὁ δ' ἐν τῷ χρόνῳ, ὃν ἐπέσχε, τῆς Περσίδος γλώσσης ὅσα ἠδύνατο κατενόησε, καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων τῆς χώρας. ἀφικόμενος δὲ μετὰ τὸν ἐναυτὸν γίγνεται παρ' αὐτῷ μέγας, καὶ ὅσος οὐδεὶς πω Ἑλλήνων, διά τε τὴν προϋπάρχουσαν ἀξίωσιν καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐλπίδα ἣν ὑπετίθει αὐτῷ δουλώσειν· μάλιστα δὲ ἀπὸ τοῦ πεῖραν διδοὺς ξυνετὸς φαίνεσθαι. ἦν γὰρ ὁ Θεμιστοκλῆς βεβαιότατα δὴ φύσεως ἰσχὺν δηλώσας, καὶ διαφερόντως τι ἐς αὐτὸ μᾶλλον ἑτέρου ἄξιος θαυμάσαι. οἰκείᾳ γὰρ ξυνέσει, καὶ οὔτε προμαθὼν ἐς αὐτὴν οὐδὲν, οὔτ' ἐπιμαθὼν, τῶν τε παραχρῆμα δι' ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστής· καὶ ἃ μὲν μετὰ χεῖρας ἔχοι, καὶ ἐξηγήσασθαι οἷός τε· ὧν δὲ ἄπειρος εἴη, κρῖναι ἱκανώτατος· οὐκ ἀπήλλακτο· τό τε ἄμεινον ἢ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα μάλιστα, καὶ τὸ ξύμπαν εἰπεῖν, φύσεως μὲν δυνάμει, μελέτης δὲ βραχύτητι, κράτιστος δὴ οὗτος αὐτοσχεδιάζειν τὰ δέοντα ἐγένετο. νοσήσας δὲ τελευτᾷ τὸν βίον, λέγουσι δέ τινες καὶ ἑκούσιον φαρμάκῳ ἀποθανεῖν αὐτὸν, ἀδύνατον νομίσαντα εἶναι ἐπιτελέσαι, βασιλεῖ ἃ ὑπέσχετο. μνημεῖον μὲν οὖν αὐτοῦ ἐν Μαγνησίᾳ ἐστὶ τῇ Ἀσιανῇ, ἐν τῇ ἀγορᾷ. ταύτης γὰρ ἦρχε

ἦν ψευδῶς προεποιήσατο, τότε. Alii virgulam ponunt post τότε. Utrumcumque praeferas, ad ἦν simpliciter διάλυσιν subaudiendum est, tametsi ad τὴν τῶν γεφυρῶν pertinet idem vocabulum una cum negatione οὐ. Cf. etiam Herodot. 8, 110.

138. καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐλπίδα ἦν — δουλώσειν. Subaudi αὐτό. Sic enim verba cohaerent: καὶ (διὰ) ἦν ἐλπίδα ὑπετίθει αὐτῷ δουλώσειν τὸ Ἑλληνικόν. Hanc structuram supra iam explicavimus ad c. 68.

ἐς αὐτὸ μᾶλλον ἑτέρου ἄξιος θαυμάσαι, int. αὐτόν, ut θαῦμα ἰδέσθαι. — ἐς αὐτό, i. e. ἐς τὸ τῆς φύσεως ἰσχὺν δηλῶσαι. — μᾶλλον ἑτέρου ut 7, 29 extr. μᾶλλον ἑτέρας. In sequentibus τὸ γενησόμενον est quod re vera fiet, quae pars est τῶν μελλόντων, rerum futurarum omnium, incertarum et saligine obscuraturum, vel futuri temporis universe. — ἐξηγήσασθαι malim de facundia Themistoclis, quam de perficiendi res susceptas dexteritate intelligere. Nam cum aliis eloquendi facultas in summa laude ponatur, veluti Pericli ab ipso Thucydide 2, 60, tum in Themistoclem ea videtur cadere, quem etiam Cicero in Brut. c. 10. inter antiquiores Graecos dicendi laude insignes recenset. Eiusdem honorificentissimum de Themistocle iudicium exstat de Orat. 2, 74. „Ut apud Graecos fertur incredibili quadam magnitudine consilii atque ingenii Atheniensis ille fuisse Themistocles;" et quae ibi sequuntur.

μνημεῖον, monumentum est, μνῆμα autem sepulcrum. Pollux IX, 15. παρὰ δὲ Θουκυδίδῃ μόνῳ τῷ κεκριμένῳ (leg. τῶν κεκριμένων, i. e. probatorum scriptorum) μνημεῖα ἂν τις εἰρημένα εὕροι.

Digitized by Google

τῆς χώρας, δόντος βασιλέως αὐτῷ Μαγνησίαν μὲν, ἄρτον, ἢ προςέφερε πεντήκοντα τάλαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ· λάμψακον δὲ, οἶνον· (ἐδόκει γὰρ πολυοινότατον τῶν τότε εἶναι·) Μυοῦντα δὲ, ὄψον. τὰ δὲ ὀστᾶ φασι κομισθῆναι αὐτοῦ οἱ προςήκοντες οἴκαδε, κελεύσαντος ἐκείνου, καὶ τεθῆναι κρύφα Ἀθηναίων ἐν τῇ Ἀττικῇ· οὐ γὰρ ἐξὴν θάπτειν, ὡς ἐπὶ προδοσίᾳ φεύγοντος. τὰ μὲν κατὰ Παυσανίαν τὸν Λακεδαιμόνιον καὶ Θεμιστοκλέα τὸν Ἀθηναῖον, λαμπροτάτους γενομένους τῶν καθ' ἑαυτοὺς Ἑλλήνων, οὕτως ἐτελεύτησε.

139. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐπὶ μὲν τῆς πρώτης πρεσβείας τοιαῦτα ἐπέταξάν τε καὶ ἀντεκελεύσθησαν περὶ τῶν ἐναγῶν τῆς ἐλάσεως· ὕστερον δὲ φοιτῶντες παρὰ Ἀθηναίους Ποτιδαίας τε ἀπανίστασθαι ἐκέλευον, καὶ Αἴγιναν αὐτόνομον ἀφιέναι. καὶ μάλιστά γε πάντων καὶ ἐνδηλότατα προὔλεγον, τὸ περὶ Μεγαρέων ψήφισμα καθελοῦσι μὴ ἂν γίγνεσθαι πόλεμον· ἐν ᾧ εἴρητο, αὐτοὺς μὴ χρῆσθαι τοῖς λιμέσι τοῖς ἐν τῇ Ἀθηναίων ἀρχῇ, μηδὲ τῇ Ἀττικῇ ἀγορᾷ. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι οὔτε τἆλλα ὑπήκουον, οὔτε τὸ ψήφισμα καθῄρουν, ἐπικαλοῦντες ἐπεργασίαν Μεγαρεῦσι τῆς γῆς τῆς ἱερᾶς καὶ τῆς ἀορίστου, καὶ ἀνδραπόδων ὑποδοχὴν τῶν ἀφισταμένων. τέλος δὲ, ἀφικομένων τῶν τελευταίων πρέσβεων ἐκ Λακεδαίμονος, Ῥαμφίου τε καὶ Μελησίππου καὶ Ἀγησάνδρου, καὶ λεγόντων ἄλλο μὲν οὐδὲν ὧν πρότερον εἰώθεσαν, αὐτὰ δὲ τάδε, ὅτι „Λακεδαιμόνιοι βούλονται τὴν εἰρήνην εἶναι, εἴη δ' ἄν, εἰ τοὺς Ἕλληνας αὐτονόμους ἀφεῖτε" ποιήσαντες ἐκκλησίαν οἱ Ἀθηναῖοι γνώμας σφίσιν αὐτοῖς προὐτίθεσαν· καὶ ἐδόκει ἅπαξ περὶ ἁπάντων βουλευσαμένους ἀποκρίνασθαι. καὶ παριόντες ἄλλοι τε πολλοὶ ἔλεγον, ἐπ' ἀμφότερα γιγνόμενοι ταῖς γνώμαις, καὶ ὡς χρὴ πολεμεῖν, καὶ ὡς μὴ ἐμποδὼν εἶναι τὸ ψήφισμα εἰρήνης, ἀλλὰ καθελεῖν· καὶ παρελθὼν Περικλῆς ὁ Ξανθίππου, ἀνὴρ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον πρῶτος Ἀθηναίων, λέγειν τε καὶ πράσσειν δυνατώτατος, παρῄνει τοιάδε.

140. „ΤΗΣ μὲν γνώμης, ὦ Ἀθηναῖοι, ἀεὶ τῆς αὐτῆς ἔχομαι, μὴ εἴκειν Πελοποννησίοις, καίπερ εἰδὼς τοὺς ἀνθρώπους οὐ τῇ αὐτῇ ὀργῇ ἀναπειθομένους τε πολεμεῖν καὶ ἐν τῷ ἔργῳ πράσσοντας, πρὸς δὲ τὰς ξυμφορὰς καὶ τὰς γνώμας τρεπομένους. ὁρῶ δὲ καὶ νῦν ὅμοια καὶ παραπλήσια ξυμβουλευτέα μοι ὄντα, καὶ τοὺς ἀναπειθομένους ὑμῶν δικαιῶ τοῖς κοινῇ δόξασιν, ἢν ἄρα τι καὶ σφαλλώμεθα, βοηθεῖν, ἢ μηδὲ κατορθοῦντας τῆς ξυνέσεως μεταποιεῖσθαι. ἐνδέχεται γὰρ τὰς ξυμφορὰς τῶν πραγμάτων οὐχ ἧσσον ἀμαθῶς χωρῆσαι, ἢ καὶ τὰς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου· διόπερ καὶ τὴν τύχην, ὅσα ἂν παρὰ λόγον ξυμβῇ, εἰώθαμεν αἰτιᾶσθαι. Λακεδαιμόνιοι δὲ

ἄρτον, i. e. ἐς ἄρτον.

139. τῆς ἀορίστου. Sic haud dubie idcirco dicitur ager Cereris Eleusiniae et Proserpinae inter Atticam et Megaridem situs, quod non certis limitibus esset descriptus et a confinium agrorum possessionibus seclusus.

ἄλλο μὲν οὐδὲν ὧν πρ. εἰώθ. Genitivus ὧν non est partitionis, sed comparationis, pendens ex ἄλλο. „Ni-

Digitized by Google

πρότερόν τε δῆλοι ἦσαν ἐπιβουλεύοντες ἡμῖν, καὶ νῦν οὐχ ἥκιστα. εἰρημένον γὰρ δίκας μὲν τῶν διαφορῶν ἀλλήλοις διδόναι καὶ δέχεσθαι, ἔχειν δὲ ἑκατέρους ἃ ἔχομεν, οὔτε αὐτοὶ δίκας πω ἤτησαν, οὔτε ἡμῶν διδόντων δέχονται, βούλονται δὲ πολέμῳ μᾶλλον ἢ λόγοις τὰ ἐγκλήματα διαλύεσθαι, καὶ ἐπιτάσσοντες ἤδη καὶ οὐκέτι αἰτιώμενοι πάρεισι. Ποτιδαίας τε γὰρ ἀπανίστασθαι κελεύουσι, καὶ Αἴγιναν αὐτόνομον ἀφιέναι, καὶ τὸ Μεγαρέων ψήφισμα καθαιρεῖν· οἱ δὲ τελευταῖοι οἵδε ἥκοντες καὶ τοὺς Ἕλληνας προαγορεύουσιν αὐτονόμους ἀφιέναι. ὑμῶν δὲ μηδεὶς νομίσῃ περὶ βραχέος ἂν πολεμεῖν, εἰ τὸ Μεγαρέων ψήφισμα μὴ καθέλομεν, ὅπερ μάλιστα προὔχονται, εἰ καθαιρεθείη, μὴ ἂν γίγνεσθαι τὸν πόλεμον· μηδ' ἐν ὑμῖν αὐτοῖς αἰτίαν ὑπολίπησθε, ὡς διὰ μικρὸν ἐπολεμήσατε. τὸ γὰρ βραχύ τι τοῦτο πᾶσαν ὑμῶν ἕξει τὴν βεβαίωσιν καὶ πεῖραν τῆς γνώμης. οἷς εἰ ξυγχωρήσετε, καὶ ἄλλο τι μεῖζον εὐθὺς ἐπιταχθήσεσθε, ὡς φόβῳ καὶ τοῦτο ὑπακούσαντες· ἀπισχυρισάμενοι δὲ, σαφὲς ἂν καταστήσετε αὐτοῖς, ἀπὸ τοῦ ἴσου ὑμῖν μᾶλλον προσφέρεσθαι.

141. „Αὐτόθεν δὴ διανοήθητε, ἢ ὑπακούειν πρίν τι βλαβῆναι, ἢ εἰ πολεμήσομεν, ὥσπερ ἔμοιγε ἄμεινον δοκεῖ εἶναι, καὶ ἐπὶ μεγάλῃ καὶ ἐπὶ βραχείᾳ ὁμοίως προφάσει μὴ ἕξοντες, μηδὲ ξὺν φόβῳ ἕξοντες ἃ κεκτήμεθα. τὴν γὰρ αὐτὴν δύναται δούλωσιν ἥ τε μεγίστη καὶ ἐλαχίστη δικαίωσις ἀπὸ τῶν ὁμοίων πρὸ δίκης τοῖς πέλας ἐπιτασσομένη. τὰ δὲ τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἑκατέροις ὑπαρχόντων ὡς οὐκ ἀσθενέστερα ἕξομεν, γνῶτε καθ' ἕκαστον ἀκούοντες. αὐτουργοί τε γάρ εἰσι Πελοποννήσιοι, καὶ οὔτε ἰδίᾳ, οὔτε ἐν κοινῷ χρήματά ἐστιν αὐτοῖς· ἔπειτα χρονίων πολέμων καὶ διαποντίων ἄπειροι, διὰ τὸ βραχέως αὐτοὶ ἐπ' ἀλλήλους ὑπὸ πενίας ἐπιφέρειν. καὶ οἱ τοιοῦτοι οὔτε ναῦς πληροῦντες, οὔτε πεζὰς στρατιὰς πολλάκις ἐκπέμπειν δύνανται, ἀπὸ τῶν ἰδίων τε ἅμα ἀπόντες, καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν δαπανῶντες, καὶ προσέτι καὶ θαλάσσης εἰργόμενοι. αἱ δὲ περιουσίαι τοὺς πολέμους μᾶλλον, ἢ αἱ βίαιοι ἐσφοραὶ, ἀνέχουσι· σώμασί τε ἑτοιμότεροι οἱ αὐτουργοὶ τῶν ἀνθρώπων ἢ χρήμασι πολεμεῖν, τὸ μὲν πιστὸν ἔχοντες ἐκ τῶν κινδύνων κἂν περιγενέσθαι, τὸ δὲ οὐ βέβαιον μὴ οὐ προαναλώσειν, ἄλ-

hil diversi ab iis, quae antea dicere solebant, sed ea ipsa."

140. τὸ *Μεγαρέων ψήφισμα*. Plenius supra τὸ περὶ *Μεγαρέων ψηφ.* c. 139.

141. ἢ εἰ *πολεμήσομεν*. Sic scripsisse nonnullis videtur, oratione mutata, pro ἢ *πολεμεῖν*, ut εἰ sit pro *an*, *num*. Alii εἰ consueta potestate accipientes ex εἰ *πολεμήσομεν* subaudiunt *πολεμεῖν*. Mihi neutrum satis placet, sed cum vis verbi *πολεμεῖν* intelligatur etiam in verbis ὥσπερ ἔμοιγε ἄμεινον δοκεῖ εἶναι, (quae parentheseos signis, quibus vulgo et apud Popponem inclusa sunt, liberavi,) probabile sane fuerit, Scriptorem *πολεμεῖν* vel τοῦτο δρᾶν in mente habuisse, et eo retulisse participia ἕξοντες et ἔξοντες. — δύναται est *vim habet, valet, significat*. δικαίωσις autem est *postulatio, Praetension*. — Mox τῶν ἑκατέροις ὑπαρχόντων accipe pro τὰ ἑκ. ὑπάρχοντα.

μὴ οὐ προαναλώσειν, int. priusquam bello finem imposuerint, pecunias non absumptum iri, non habent persuasum. Ad οὐ *βέβαιον* repete

Digitized by Google

λως τε κἂν παρὰ δόξαν, ὅπερ εἰκὸς, ὁ πόλεμος αὐτοῖς μηκύνηται. μάχῃ μὲν γὰρ μιᾷ πρὸς ἅπαντας Ἕλληνας δυνατοὶ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἀντισχεῖν, πολεμεῖν δὲ μὴ πρὸς ὁμοίαν ἀντιπαρασκευὴν ἀδύνατοι, ὅταν μήτε βουλευτηρίῳ ἑνὶ χρώμενοι παραχρῆμά τι ὀξέως ἐπιτελῶσι, πάντες τε ἰσόψηφοι ὄντες, καὶ οὐχ ὁμόφυλοι, τὸ ἐφ' ἑαυτῶν ἕκαστος σπεύδῃ· ἐξ ὧν φιλεῖ μηδὲν ἐπιτελὲς γίγνεσθαι. καὶ γὰρ οἱ μὲν ὡς μάλιστα τιμωρήσασθαί τινα βούλονται, οἱ δὲ ὡς ἥκιστα τὰ οἰκεῖα φθεῖραι· χρόνιοί τε ξυνιόντες ἐν βραχεῖ μὲν μορίῳ σκοποῦσί τι τῶν κοινῶν, τῷ δὲ πλέονι τὰ οἰκεῖα πράσσουσι, καὶ ἕκαστος οὐ παρὰ τὴν ἑαυτοῦ ἀμέλειαν οἴεται βλάψειν, μέλειν δέ τινι καὶ ἄλλῳ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τι προϊδεῖν· ὥστε τῇ αὐτῷ ὑπὸ ἁπάντων ἰδίᾳ δοξάσματι λανθάνειν τὸ κοινὸν ἀθρόον φθειρόμενον.

142. „Μέγιστον δὲ, τῇ τῶν χρημάτων σπάνει κωλύσονται, ὅταν σχολῇ αὐτὰ ποριζόμενοι διαμέλλωσι· τοῦ δὲ πολέμου οἱ καιροὶ οὐ μενετοί. καὶ μὴν οὐδ' ἡ ἐπιτείχισις, οὐδὲ τὸ ναυτικὸν αὐτῶν ἄξιον φοβηθῆναι. τὴν μὲν γὰρ χαλκῆν καὶ ἐν εἰρήνῃ πόλιν ἀντίπαλον παρασκευάσασθαι, ἥ που δὴ ἐν πολεμίᾳ τε, καὶ οὐχ ἧσσον ἐκείνοις ἡμῶν ἀνεπιτειχισμένων φρούριον δ' εἰ ποιήσονται, τῆς μὲν γῆς βλάπτοιεν ἂν τι μέρος καταδρομαῖς καὶ αὐτομολίαις, οὐ μέντοι ἱκανόν γε ὥστε ἐπιτειχίζειν τε κωλύειν ἡμᾶς πλεύσαντας ἐς τὴν ἐκείνων, καὶ ἥπερ ἰσχύομεν, ταῖς ναυσὶν ἀμύνεσθαι. πλέον γὰρ ἡμῖν ἔχομεν τοῦ κατὰ γῆν ἐκ τοῦ ναυτικοῦ ἐμπειρίας, ἢ ἐκείνοις ἐκ τοῦ κατ' ἤπειρον ἐς τὰ ναυτικά· τὸ δὲ τῆς θαλάσσης ἐπιστήμονας γενέσθαι οὐ ῥᾳδίως αὐτοῖς προσγενήσεται. οὐδὲ γὰρ ὑμεῖς, μελετῶντες αὐτὸ εὐθὺς ἀπὸ τῶν Μηδικῶν, ἠλργασθέ πω· πῶς δὴ ἄνδρες γεωργοὶ, καὶ οὐ θαλάσσιοι, καὶ προσέτι

ἔχοντες. — In verbis μὴ πρὸς ὁμοίαν negatio est transposita pro πρὸς μὴ ὁμοίαν, ut supra cap. 91 extr. μὴ ἀπὸ ἀντιπάλου παρασκευῆς, et alibi. Vid. ad cap. 77.

μήτε βουλευτηρίῳ. Negatio et participium et ad verbum finitum pertinet, ut supra c. 12. c. 143. Καὶ Πελοποννησίους — ὀργισθέντες — μὴ διαμάχεσθαι. Plato Menex. p. 195. Tauchn. de caesis in pugna ad Arginusas commissa: οὐκ ἀναιρεθέντες ἐκ τῆς θαλάττης κεῖνται ἐνθάδε. — τὸ ἐφ' ἑαυτὸν, quod ad ipsum pertinet. Sed Gr. m. exhibent ἑαυτῶν, quod recepit Poppo, quia sic 1, 17. τὸ ἐφ' ἑαυτῶν μόνον προορώμενοι, i. e. quod ipsis commodum et utile sit. Hoc praeferendum videbatur. Simile est ἐπὶ σφῶν αὐτῶν οἰκεῖν 2, 63.

παρὰ τὴν ἑαυτοῦ ἀμέλειαν, „Quisque non propter suam negligentiam damnum capere rempublicam putat, sed et alii cuipiam curae esse suo loco ei prospicere."

142. κωλύσονται pro κωλυθήσονται. Sic etiam in participio ἐασόμενοι inferius hoc cap. ea genera verborum permutantur. — ἐπιτείχισις est circummunitio continuis operibus facta contra urbem aliquam, tum ad incursiones inde faciendas, tum ad eruptiones hostium arcendas. — Ἀντεπιτειχισμένων recte Goellerus de classibus Atheniensium accipit, quibus oras Peloponnesi advecti Lacedaemonios, terrae suae obsessores, ab obsidione avocarent. Huic interpretationi perfectum verbi tempus non potest refragari. Quod enim Athenienses postea faciebant, id iam tum Pericles mente praevidebat, et classe certe instructi iam erant. Vid. sequentia. — ἄξιον φοβηθῆναι, ut c. 138. ἄξιος θαυμάσαι. — αὐτομολίαις, servorum, quos reciperent.

Digitized by Google

οὐδὲ μελετήσαι ἐασόμενοι, διὰ τὸ ὑφ' ἡμῶν πολλαῖς ναυσὶν ἀεὶ ἐφορμεῖσθαι, ἄξιον ἄν τι δρᾶσεν; πρὸς μὲν γὰρ ὀλίγας ἐφορμούσας κἂν διακινδυνεύσειαν, πλήθει τὴν ἀμαθίαν θρασύνοντες· πολλαῖς δὲ εἰργόμενοι ἡσυχάσουσι· καὶ ἐν τῷ μὴ μελετῶντι ἀξυνετώτεροι ἔσονται, καὶ δι' αὐτὸ καὶ ὀκνηρότεροι. τὸ δὲ ναυτικὸν τέχνης ἐστίν, ὥσπερ καὶ ἄλλο τι, καὶ οὐκ ἐνδέχεται, ὅταν τύχῃ, ἐκ παρέργου μελετᾶσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον μηδὲν ἐκείνῳ πάρεργον ἄλλο γίγνεσθαι.

143. „Εἴ τε καὶ, κινήσαντες τῶν Ὀλυμπίασιν ἢ Δελφοῖς χρημάτων, μισθῷ μείζονι πειρῶντο ἡμῶν ὑπολαβεῖν τοὺς ξένους τῶν ναυτῶν, μὴ ὄντων μὲν ἡμῶν ἀντιπάλων, ἐσβάντων αὐτῶν τε καὶ τῶν μετοίκων, δεινὸν ἂν ἦν· νῦν δὲ τόδε τε ὑπάρχει, καὶ, ὅπερ κράτιστον, κυβερνήτας ἔχομεν πολίτας, καὶ τὴν ἄλλην ὑπηρεσίαν πλείους καὶ ἀμείνους ἢ πᾶσα ἡ ἄλλη Ἑλλάς. καὶ ἐπὶ τῷ κινδύνῳ οὐδεὶς ἂν δέξαιτο τῶν ξένων τήν τε αὑτοῦ φεύγειν, καὶ μενὰ τῆς ἴσσονος ἅμα ἐλπίδος, ὀλίγων ἡμερῶν ἕνεκα μεγάλου μισθοῦ δόσεως, ἐκείνοις ξυναγωνίζεσθαι. καὶ τὰ μὲν Πελοποννησίων ἔμαγε τοιαῦτα καὶ παραπλήσια δοκεῖ εἶναι· τὰ δὲ ἡμέτερα τούτων τε, ὥνπερ ἐκείνοις ἐμεμψάμην, ἐπηλλάχθαι, καὶ ἄλλα οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου μεγάλα ἔχειν. ὧν τὸ ἐπὶ τὴν χώραν ἡμῶν πεζῇ ἴασιν, ἡμεῖς ἐπὶ τὴν ἐκείνων πλευσούμεθα· καὶ οὐκέτι ἐκ τοῦ ὁμοίου ἔσται, Πελοποννήσου μέρος τι τμηθῆναι, καὶ τὴν Ἀττικὴν ἅπασαν. οἱ μὲν γὰρ αὖ οὐχ ἕξουσιν ἄλλην ἀντιλαβεῖν ἀμαχεί· ἡμῖν δὲ ἔστι γῆ πολλή, καὶ ἐπ' νήσους, καὶ κατ' ἤπειρον· μέγα γὰρ τὸ τῆς θαλάσσης κράτος. σκέψασθε δέ· εἰ γὰρ ἦμεν νησιῶται, τίνες ἂν ἀληπτότεροι ἦσαν; καὶ νῦν χρὴ ὅτι ἐγγύτατα τούτου διανοηθέντας τήν μὲν γῆν καὶ οἰκίας ἀφεῖναι, τῆς δὲ θαλάσσης καὶ πόλεως φυλακὴν ἔχειν, καὶ Πελοποννησίοις ὑπὲρ αὐτῶν ὀργισθέντας πολλῷ πλείοσι μὴ διαμάχεσθαι· (κρατήσαντές τε γὰρ αὖθις οὐκ ἐλάσσοσι μαχούμεθα, καὶ ἢν σφαλῶμεν, τὰ τῶν ξυμμάχων, ὅθεν ἰσχύομεν, προσαπόλλυται· οὐ γὰρ ἡσυχάσουσι, μὴ ἱκανῶν ἡμῶν ὄντων ἐπ' αὐτοὺς στρατεύειν·) τήν τε ὀλόφυρσιν μὴ οἰκιῶν καὶ γῆς ποιεῖσθαι, ἀλλὰ τῶν σωμάτων· οὐ γὰρ κἀδε τοὺς ἄνδρας, ἀλλ' οἱ ἄνδρες ταῦτα κτῶνται. καὶ εἰ ὤμην πείσειν ὑμᾶς, αὐτοὺς ἂν ἐξελθόντας ἐκέλευον αὐτὰ δηῶσαι, καὶ δεῖξαι Πελοποννησίοις, ὅτι τούτων γε ἕνεκα οὐχ ὑπακούσεσθε,

ἐν τῷ μὴ μελετῶντι, pro ἐν τῷ μὴ μελετᾶν. Sic 3, 43. ἐν τῷ τοιῷδε ἐξιοῦντι. 5, 9. τοῦ ὑπακηέναι πλέον ἢ τοῦ μένοντος τὴν διάνοιαν ἔχουσιν. Negat autem Pericles, quod Corinthii c. 121. asseveraverant, Peloponnesios ad proelia navalia exercitiis et periculis faciendis se paraturos esse, quum pluribus Athenienses navibus eos semper sint observaturi (πολλαῖς δὲ εἰργόμενοι ἡσυχάσουσι.) — ἀλλὰ μᾶλλον — γίγνεσθαι, int. δεῖ ex praecedente οὐκ ἐνδέχεται. Saepe verbum cognatae significationis subaudiendum est, ut 2, 18. ἀφίησιν αὐτὰ δημόσια εἶναι, καὶ μηδεμίαν οἱ ὑποψίαν κατὰ ταῦτα γίγνεσθαι.

143. ὅτι ἐγγύτατα τούτου, i. e. τοῦ νησιώτας εἶναι. — οἰκίας, villas, domicilia in agris. Paulo post de negatione μή bis cogitanda. vid. ad c. 141.

οὐ γὰρ ἡσυχάσουσι, οἱ ξύμμαχοι.

Digitized by Google

144. „Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἔχω ἐς ἐλπίδα τοῦ περιέσεσθαι, ἢν ἐθέλητε ἀρχήν τε μὴ ἐπικτᾶσθαι ἅμα πολεμοῦντες, καὶ κινδύνους αὐθαιρέτους μὴ προστίθεσθαι. μᾶλλον γὰρ πεφόβημαι τὰς οἰκείας ἡμῶν ἁμαρτίας, ἢ τὰς τῶν ἐναντίων διανοίας. ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν καὶ ἐν ἄλλῳ λόγῳ ἅμα τοῖς ἔργοις δηλωθήσεται· νῦν δὲ τούτοις ἀποκρινάμενοι, ἀποπέμψωμεν, Μεγαρέας μὲν ὅτι ἐάσομεν ἀγορᾷ καὶ λιμέσι χρῆσθαι, ἢν καὶ Λακεδαιμόνιοι ξενηλασίας μὴ ποιῶσι, μήτε ἡμῶν, μήτε τῶν ἡμετέρων ξυμμάχων· οὔτε γὰρ ἐκεῖνο κωλύει ἐν ταῖς σπονδαῖς, οὔτε τόδε· τάς τε πόλεις ὅτι αὐτονόμους ἀφήσομεν, εἰ καὶ αὐτονόμους ἔχοντες ἐσπεισάμεθα, καὶ ὅταν κἀκεῖνοι ταῖς αὐτῶν ἀποδῶσι πόλεσι, μὴ σφίσι τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπιτηδείως αὐτονομεῖσθαι, ἀλλὰ αὐτοῖς ἑκάστοις, ὡς βούλονται· δίκας δὲ ὅτι ἐθέλομεν δοῦναι κατὰ τὰς ξυνθήκας, πολέμου δὲ σὺν ἄρξομεν, ἀρχομένους δὲ ἀμυνούμεθα. ταῦτα γὰρ δίκαια καὶ πρέποντα ἅμα τῇδε τῇ πόλει ἀποκρίνασθαι εἰδέναι δὲ χρὴ ὅτι ἀνάγκη πολεμεῖν· ἢν δὲ ἑκούσιον μᾶλλον δεχώμεθα, ἧσσον ὑπεισόμενοι τοὺς ἐναντίους ἕξομεν· ἔκ τε τῶν μεγίστων κινδύνων ὅτι καὶ πόλει καὶ ἰδιώτῃ μέγισται τιμαὶ περιγίγνονται. οἱ γοῦν πατέρες ἡμῶν ὑποστάντες Μήδους, καὶ οὐκ ἀπὸ τοσῶνδε ὁρμώμενοι, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπάρχοντα ἐκλιπόντες, γνώμῃ τε πλείονι ἢ τύχῃ, καὶ τόλμῃ μείζονι ἢ δυνάμει, τόν τε βάρβαρον ἀπέωσαντο, καὶ ἐς τάδε προήγαγον αὐτά. ὧν οὐ χρὴ λείπεσθαι, ἀλλὰ τούς τε ἐχθροὺς παντὶ τρόπῳ ἀμύνεσθαι, καὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις αἰσχρὸν εἶναι αὐτὰ μὴ ἐλάσσω παραδοῦναι."

145. Ὁ μὲν Περικλῆς τοιαῦτα εἶπεν· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι νομίσαντες ἄριστα σφίσι παραινεῖν αὐτὸν ἐψηφίσαντο ἃ ἐκέλευε, καὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἀπεκρίναντο τῇ ἐκείνου γνώμῃ, καθ' ἕκαστά τε ὡς ἔφρασε, καὶ τὸ ξύμπαν, οὐδὲν κελευόμενοι ποιῆσειν, δίκῃ δὲ κατὰ τὰς ξυνθήκας ἕτοιμοι εἶναι διαλύεσθαι περὶ τῶν ἐγκλημάτων, ἐπὶ ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ. καὶ οἱ μὲν ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου, καὶ οὐκέτι ὕστερον ἐπρεσβεύοντο.

146. Αἰτίαι δὲ αὗται καὶ διαφοραὶ ἐγένοντο ἀμφοτέροις πρὸ τοῦ πολέμου, ἀρξάμεναι εὐθὺς ἀπὸ τῶν ἐν Ἐπιδάμνῳ καὶ Κερκύρᾳ· ἐπεμίγνυντο δὲ ὅμως ἐν αὐταῖς, καὶ παρ' ἀλλήλους ἐφοίτων, ἀκηρύκτως μέν, ἀνυπόπτως δὲ οὔ· σπονδῶν γὰρ ξύγχυσις τὰ γιγνόμενα ἦν καὶ πρόφασις τοῦ πολεμεῖν.

---

144. οὔτε γὰρ ἐκεῖνο κωλύει ἐν ταῖς σπ. Hermannus τί subintelligit, ut κωλύει habeat subiectum. Krüger. ad Dionys. p. 228. coniicit κωλύειν deleto ἐν legendum, quod apud Dionys. abest. Valla vertit: *impedimento est foederibus servandis.* Inde etiam Poppo suspicatur ἐν delendum esse et κωλύει neutraliter accipiendum pro *impedimento est*; nam cum ita ad sensum idem denotet, quod ἐμπόδιόν ἐστι, recte cum dativo iungi. Ceterum ἐκεῖνο spectat ad ἐᾶν χρῆσθαι λιμέσι Μεγαρέας, τόδε ad ξενηλασίας μὴ ποιεῖν. — In verbis τάς τε πόλεις refer τέ ad praecedens μέν. Vid. ad 2, 65 extr.

μὴ σφίσι — ἐπιτηδείως. Cf. supra c. 19. ubi additur κατ' ὀλιγαρχίαν.

Digitized by Google

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΞΥΓΓΡΑΦΗΣ Β.

Ἄρχεται δὲ ὁ πόλεμος ἐνθένδε ἤδη Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων καὶ τῶν ἑκατέροις ξυμμάχων, ἐν ᾧ οὔτε ἐκεχειρίαν ἔτι ἀκηρυκτὶ παρ' ἀλλήλους, κατεστάντες τε ξυνεχῶς ἐπολέμουν, γέγραπται δὲ ἑξῆς, ὡς ἕκαστα ἐγίγνετο κατὰ θέρος καὶ χειμῶνα.

Hoc libro complectitur res gestas trium annorum inde ab initio belli, ordine temporum ita digestas, ut ea, quae aestate facta sunt, ab iis, quae per hiemem acciderunt, excipiantur. Plataea a Thebanis proditione ac nocturno impetu occupata foedus ruptum esse aperte demonstrabat, cap. 1 — 6. Utraque pars parat bellum cum sociis, qui enumerantur, c. 7 — 9. Apud duces congregatorum Peloponnesiorum verba facit Archidamus, rex Lacedaemoniorum, qui propter belli gravitatem summam vigilantiam commendat, c. 10 — 11. Pericles legatum Spartanum non recipit, c. 12., Atheniensibusque opes domesticas demonstrat, c. 13. ac persuadet, ut omnia sua ex agris in urbem comportent, quo loco et de primo Atheniensium ξυνοικισμῷ, Theseo regnante, agitur, et de ea ratione, qua hoc in bello usi fuerint, c. 14 — 17. Initium belli Archidamii, c. 18 — 25., et quae per eandem aestatem et sequentem hiemem acciderint, c. 26 — 46. ex quibus maxime memorabilis est Perichis oratio funebris. — Insequenti aestate morbus pestiferus coepit Athenis grassari, qui uberius describitur, c. 47 — 54. Vastatis agris Atticis usque ad Laurium discedunt Lacedaemonii. Item Athenienses classe vastant nonnullas Peloponnesi partes, dum morbus etiam Potidaeam dissipatur, fractis magis magisque Atheniensium animis, quos erigit Pericles, c. 55 — 64. De Pericle iudicium, c. 65. Lacedaemoniorum expeditio adversus Zacynthum, c. 66. Eorum legati ad regem Persarum missi in Thracia intercepti et Athenis necati, c. 67. Ambraciotae una cum barbaris eius tractus Argos Amphilochicum frustra adorti, c. 68. Phormio ad sinus Crissaei custodiam Naupactum missus, Melesander in Lyciam adversus praedones, c. 69. Potidaea, pactione interposita, expugnatur, c. 70. Tertio belli anno Peloponnesii in Plataeenses exercitum ducunt, frustra deprecantibus vim intendunt, sed cum impetu ad suam voluntatem adigere non possent, ad circummunitionem se accingunt eamque perficiunt, c. 71 — 78. Atheniensium expeditio adversus Chalcidenses, a quibus apud Spartolum fugati sunt, c. 79. Paullo post Ambraciotae et Chaones, classe Peloponnesiorum arcessita, Acarnaniam subigere conati, Cnemo duce Stratum invadunt prius quam classis advenerat, magnaque clade afficiuntur, c. 80 — 82. nec minus classis postea a Phormione in fugam vertitur, c. 83. 84. Sed reparata classe Peloponnesii Phormionem, cui sero subsidia veniebant, ad pugnam in sinu Crissaeo committendam cogunt, nec tamen vincunt, c. 85 — 92. Salamis vastatur a Peloponnesiis, c. 93. 94. Per hiemem Sitalces magnum exercitum movet adversus Perdiccam et Chalcidenses,

Digitized by Google

2. Τέσσαρα μὲν γὰρ καὶ δέκα ἔτη ἐνέμειναν αἱ τριακοντούτεις σπονδαὶ, αἳ ἐγένοντο μετὰ Εὐβοίας ἅλωσιν· τῷ δὲ πέμπτῳ καὶ δεκάτῳ ἔτει, ἐπὶ Χρυσίδος ἐν Ἄργει τότε πεντήκοντα δυοῖν δέοντα ἔτη ἱερωμένης, καὶ Αἰνησίου Ἐφόρου ἐν Σπάρτῃ, καὶ Πυθοδώρου ἔτι δύο μῆνας ἄρχοντος Ἀθηναίοις, μετὰ τὴν ἐν Ποτιδαίᾳ μάχην μηνὶ ἕκτῳ, καὶ ἅμα ἦρι ἀρχομένῳ, Θηβαίων ἄνδρες ὀλίγῳ πλείους τριακοσίων, (ἦγοῦντο δὲ αὐτῶν Βοιωταρχοῦντες, Πυθάγγελός τε ὁ Φυλείδου καὶ Διέμπορος ὁ Ὀνητορίδου,) ἐσῆλθον περὶ πρῶτον ὕπνον ξὺν ὅπλοις ἐς Πλάταιαν τῆς Βοιωτίας, οὖσαν Ἀθηναίων ξυμμαχίδα. ἐπηγάγοντο δὲ καὶ ἀνέῳξαν τὰς πύλας Πλαταιῶν ἄνδρες, Ναυκλείδης τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, βουλόμενοι ἰδίᾳ ἕνεκα δυνάμεως ἄνδρας τε τῶν πολιτῶν τοὺς σφίσιν ὑπεναντίους διαφθεῖραι, καὶ τὴν πόλιν Θηβαίοις προσποιῆσαι. ἔπραξαν δὲ ταῦτα δι' Εὐρυμάχου τοῦ Λεοντιάδου, ἀνδρὸς Θηβαίων δυνατωτάτου. προϊδόντες γὰρ οἱ Θηβαῖοι ὅτι ἔσοιτο ὁ πόλεμος, ἠβούλοντο τὴν Πλάταιαν, ἀεὶ σφίσι διάφορον οὖσαν, ἔτι ἐν εἰρήνῃ τε καὶ τοῦ πολέμου μήπω φανεροῦ καθεστῶτος προκαταλαβεῖν. ᾗ καὶ ῥᾷον ἔλαθον ἐσελθόντες, φυλακῆς οὐ προκαθεστηκυίας. θέμενοι δὲ ἐς τὴν ἀγορὰν τὰ ὅπλα τοῖς μὲν ἐπαγομένοις οὐκ ἐπείθοντο, ὥστ' εὐθὺς ἔργου ἔχεσθαι καὶ ἰέναι ἐς τὰς οἰκίας τῶν ἐχθρῶν· γνώμην δὲ ἐποιοῦντο κηρύγματί τε χρήσασθαι ἐπιτηδείοις, καὶ ἐς ξύμβασιν μᾶλλον καὶ φιλίαν τὴν πόλιν ἀγαγεῖν· (καὶ ἀνεῖπεν ὁ κήρυξ, εἴ τις βούλεται κατὰ τὰ πάτρια τῶν πάντων Βοιωτῶν ξυμμαχεῖν, τίθεσθαι παρ' αὐτοὺς τὰ ὅπλα·) νομίζοντες σφίσι ῥᾳδίως τούτῳ τῷ τρόπῳ προσχωρήσειν τὴν πόλιν.

3. Οἱ δὲ Πλαταιῆς ὡς ᾔσθοντο ἔνδον τε ὄντας τοὺς Θηβαίους, καὶ ἐξαπιναίως κατειλημμένην τὴν πόλιν, καταδείσαντες καὶ νομίσαντες πολλῷ πλείους ἐσεληλυθέναι, (οὐ γὰρ ἑώρων ἐν τῇ νυκτὶ,) πρὸς ξύμβασιν ἐχώρησαν, καὶ τοὺς λόγους δεξάμενοι ἡσύχαζον, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ ἐς οὐδένα οὐδὲν ἐνεωτέριζον. πράσσοντες δέ πως ταῦτα κατενόησαν οὐ πολλοὺς τοὺς Θηβαίους ὄντας, καὶ ἐνόμισαν ἐπιθέμενοι ῥᾳδίως κρατῆσαι. τῷ γὰρ πλήθει τῶν Πλαταιέων οὐ βουλομένῳ ἦν τῶν Ἀθηναίων ἀφίστασθαι. ἐδόκει οὖν ἐπιχειρητέα εἶναι, καὶ ξυνελέγοντο, διορύσσοντες τοὺς κοινοὺς τοίχους, παρ' ἀλλήλους, ὅπως μὴ διὰ τῶν ὁδῶν φανεροὶ ὦσιν ἰόντες· ἁμάξας τε ἄνευ τῶν ὑποζυγίων ἐς τὰς ὁδοὺς καθίστασαν, ἵν' ἀντὶ τείχους ᾖ·

c. 95 — 101., per quam occasionem regnum Odrysarum describitur, c. 96 – 98, item Macedonia Perdiccae, c. 99. Phormio in Acarnania res ordinat, Oeniadas autem adoriri per hiemem non audet. Situs urbis, Acheloi cursus, Echinades insulae describuntur, et quid de Alcmaeone fabulae ferant, c. 102. Phormio Athenas cum captivis revertitur. Finis tertii anni, c. 103.

2. Κατὰ τὰ πάτρια. Τὰ πάτρια sunt τὰ κοινά, das Gemeinwesen, consociatio perpetua civitatum consanguinearum, qualis obtinebat apud Achaeos, Aetolos, Thessalos, Boeotos (praeter Plataeenses), apud Locros et Arcades non omnes. Vid. Poppo Prolegg. T. II. p. 9.

3. Ἵν' ἀντὶ τείχους ᾖ. Aut τοῦτο (ὃ καθίστασαν) subaudiendum

Digitized by Google

καὶ τἆλλα ἐξήρτυον, ᾗ ἕκαστον ἐφαίνετο πρὸς τὰ παρόντα ξύμφορον ἔσεσθαι. ἐπεὶ δὲ ὡς ἐκ τῶν δυνατῶν ἕτοιμα ἦν, φυλάξαντες ἔτι νύκτα καὶ αὐτὸ τὸ περίορθρον ἐχώρουν ἐκ τῶν οἰκιῶν ἐπ' αὐτούς, ὅπως μὴ κατὰ φῶς θαρσαλεωτέροις οὖσι προσφέρωνται, καὶ σφίσιν ἐκ τοῦ ἴσου γίγνωνται, ἀλλ' ἐν νυκτὶ φοβερώτεροι ὄντες ἧσσους ὦσι τῆς σφετέρας ἐμπειρίας τῆς κατὰ τὴν πόλιν· προσέβαλόν τε εὐθύς, καὶ ἐς χεῖρας ἦεσαν κατὰ τάχος.

4. Οἱ δ' ὡς ἔγνωσαν ἠπατημένοι, ξυνεστρέφοντό τε ἐν σφίσιν αὐτοῖς, καὶ τὰς προσβολὰς, ᾗ προσπίπτοιεν, ἀπεωθοῦντο. καὶ δὶς μὲν ἢ τρὶς ἀπεκρούσαντο· ἔπειτα πολλῷ θορύβῳ αὐτῶν τε προσβαλόντων, καὶ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν οἰκετῶν ἅμα ἀπὸ τῶν οἰκιῶν κραυγῇ τε καὶ ὀλολυγῇ χρωμένων, λίθοις τε καὶ κεράμῳ βαλλόντων, καὶ ὑετοῦ ἅμα διὰ νυκτὸς πολλοῦ ἐπιγενομένου, ἐφοβήθησαν, καὶ τραπόμενοι ἔφυγον διὰ τῆς πόλεως, ἄπειροι μὲν ὄντες οἱ πλείους ἐν σκότῳ καὶ πηλῷ τῶν διόδων ᾗ χρὴ σωθῆναι, (καὶ γὰρ τελευτῶντος τοῦ μηνὸς τὰ γιγνόμενα ἦν,) ἐμπείρους δὲ ἔχοντες τοὺς διώκοντας, τοῦ μὴ ἐκφεύγειν· ὥςτε διεφθείροντο πολλοί. τῶν τε Πλαταιέων τις τὰς πύλας, ᾗ ἐςῆλθον, καὶ αἵπερ ἦσαν ἀνεῳγμέναι μόναι, ἔκλῃσε, στυρακίῳ ἀκοντίου ἀντὶ βαλάνου χρησάμενος ἐς τὸν μοχλὸν, ὥςτε μηδὲ ταύτῃ ἔτι ἔξοδον εἶναι. διωκόμενοί τε κατὰ τὴν πόλιν, οἱ μέν τινες αὐτῶν ἐπὶ τὸ τεῖχος

ἀπὸ κοινοῦ, aut τὰ ἅρματα ex praecedente ἁμάξας Scriptori in mente erat. Vid. ad cap. 76.

ἐκ τοῦ ἴσου γίγνωνται, int. οἱ Θηβαῖοι. Sic abruptius ad aliud subiectum transit 2, 79. καὶ ἀναχωροῦσι (Ἀθηναῖοι) πρὸς τὰς δύο τάξεις, ἃς κατέλιπον παρὰ τοῖς σκευοφόροις. 5, 59. ubi item καταβάντες pertinet ad aliud subiectum (Argivos), cum paullo ante de Lacedaemoniis sermo esset. — φοβερώτεροι, timidiores. Suidas: φοβερός. ὁ φοβούμενος παρὰ Θουκυδίδῃ. — Thomas Mag., qui in ὀρθρεύω hunc locum laudat, cum codicibus nonnullis habet προσφέροιντο, sicuti γίγνοιντο in aliquot libris reperitur. Quod etsi legitima temporum ratio poscat, tamen apud Thucydidem saepissime coniunctivum reperies minus accurate usurpatum post praeterita loco optativi et cum optativis mixtum. Vid. Thuc. 6, 96 extr. Matth. Gr. §. 519. Poppo Prolegg. T. I. 1. p. 141 sq.

4. διεφθείροντο πολλοί. Ita solus It., quem secutus est Bekk. Nos dudum hanc lectionem defenderamus ex numeris c. 2. et 5. memoratis, et quia mox sequitur τὸ πλεῖστον. Olim legebatur οἱ πολλοί.

στυρακίῳ ἀκοντίου — μοχλόν. Veteres portas vecti (μοχλῷ) et pessulo (βαλάνῳ) occludebant. Vectis alteri posti semper affixus, ad alterum ita traiectus erat, ut utramque portae valvam contineret. Muniebatur autem βαλάνῳ, brevi quodam et cavato ferro, glandi simili, quod per μοχλόν postisque partem eam, quae insertum μοχλόν amplectebatur, desuper videtur immissum. Itaque qui aperire portam volebant, iis clave (βαλανάγρᾳ) opus erat, qua sursum ferrent et eiicerent βάλανον. Quare postea narratur, nonnullos Thebanos securi τὸν μοχλόν alicuius portae effregisse, scilicet quod clavem non habebant. Hic autem pro βαλάνῳ, quae forte non erat ad manum, Plataeensis quidam στυράκιον ἀκοντίου immisit vecti. Vid. Schol. Στυράκιόν ἐστιν ὁ καλούμενος σαυρωτὴρ τῶν δοράτων. H. l. intellige non totum spiculum (στύρακα), sed spiculi fragmen; alioqui enim si prominuisset, extrahi potuisset a Thebanis.

Digitized by Google

ἀναβάντες ἐρρίψαν ἐς τὸ ἔξω σφᾶς αὐτοὺς, καὶ διεφθάρησαν οἱ πλείους· οἱ δὲ κατὰ πύλας ἐρήμους, γυναικὸς δούσης πέλεκυν, λαθόντες καὶ διακόψαντες τὸν μοχλὸν ἐξῆλθον οὐ πολλοί· (αἴσθησις γὰρ ταχεῖα ἐπεγένετο·) ἄλλοι δὲ ἄλλῃ τῆς πόλεως σποράδην ἀπώλλυντο. τὸ δὲ πλεῖστον καὶ ὅσον μάλιστα ἦν ξυνεστραμμένον, ἐσπίπτουσιν ἐς οἴκημα μέγα, ὃ ἦν τοῦ τείχους, καὶ αἱ πλησίον θύραι ἀνεῳγμέναι ἔτυχον αὐτοῦ, οἰόμενοι πύλας τὰς θύρας τοῦ οἰκήματος εἶναι καὶ ἄντικρυς διόδον ἐς τὸ ἔξω. ὁρῶντες δὲ οἱ Πλαταιῆς αὐτοὺς ἀπειλημμένους ἐβουλεύοντο, εἴτε κατακαύσωσιν, ὥσπερ ἔχουσιν, ἐμπρήσαντες τὸ οἴκημα, εἴτε τι ἄλλο χρήσωνται· τέλος δὲ οὗτοί τε καὶ ὅσοι ἄλλοι τῶν Θηβαίων περιῆσαν κατὰ τὴν πόλιν πλανώμενοι, ξυνέβησαν τοῖς Πλαταιεῦσι παραδοῦναι σφᾶς αὐτοὺς καὶ τὰ ὅπλα, χρήσασθαι ὅ τι ἂν βούλωνται. οἱ μὲν δὴ ἐν τῇ Πλαταίᾳ οὕτως ἐπεπράγεσαν.

5. Οἱ δὲ ἄλλοι Θηβαῖοι, οὓς ἔδει ἔτι τῆς νυκτὸς παραγενέσθαι πανστρατιᾷ, εἴ τι ἄρα μὴ προχωροίη τοῖς ἐξεληλυθόσι, τῆς ἀγγελίας ἅμα καθ' ὁδὸν αὐτοῖς ῥηθείσης περὶ τῶν γεγενημένων, ἐπεβοήθουν. ἀπέχει δ' ἡ Πλάταια τῶν Θηβῶν σταδίους ἑβδομήκοντα, καὶ τὸ ὕδωρ τὸ γενόμενον τῆς νυκτὸς ἐποίησε βραδύτερον αὐτοὺς ἐλθεῖν. ὁ γὰρ Ἀσωπὸς ποταμὸς ἐῤῥύη μέγας, καὶ οὐ ῥᾳδίως διαβατὸς ἦν· πορευόμενοί τε ἐν ὑετῷ καὶ τὸν ποταμὸν μόλις διαβάντες, ὕστερον παρεγένοντο, ἤδη τῶν ἀνδρῶν τῶν μὲν διεφθαρμένων, τῶν δὲ ζώντων ἐχομένων. ὡς δ' ἤσθοντο οἱ Θηβαῖοι τὸ γεγενημένον, ἐπεβούλευον τοῖς ἔξω τῆς πόλεως τῶν Πλαταιέων· (ἦσαν γὰρ καὶ ἄνθρωποι κατὰ τοὺς ἀγροὺς, καὶ κατασκευὴ, οἷα ἀπροσδοκήτου κακοῦ ἐν εἰρήνῃ γενομένου·) ἐβούλοντο γὰρ σφίσιν, εἴ τινα λάβοιεν, ὑπάρχειν ἀντὶ τῶν ἔνδον, ἢν ἄρα τύχωσι τινὲς ἐξωγρημένοι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα διενοοῦντο· οἱ δὲ Πλαταιῆς, ἔτι διαβουλευομένων αὐτῶν, ὑποτοπήσαντες τοιοῦτόν τι ἔσεσθαι, καὶ δείσαντες περὶ τοῖς ἔξω, κήρυκα ἐξέπεμψαν παρὰ τοὺς Θηβαίους, λέγοντες ὅτι οὔτε τὰ πεποιημένα ὁσίως δράσειαν, ἐν σπονδαῖς σφῶν πειραθέντες καταλαβεῖν τὴν πόλιν, τά τε ἔξω ἔλεγον αὐτοῖς μὴ ἀδικεῖν· εἰ δὲ μή, καὶ αὐτοὶ ἔφασαν αὐτῶν τοὺς ἄνδρας ἀποκτενεῖν, οὓς ἔχουσι ζῶντας· ἀναχωρησάντων δὲ πάλιν ἐκ τῆς γῆς, ἀποδώσειν αὐτοῖς τοὺς ἄνδρας. Θηβαῖοι μὲν ταῦτα λέγουσι, καὶ ἐπομόσαι φασὶν αὐτούς· Πλαταιῆς δ' οὐχ ὁμολογοῦσι τοὺς ἄνδρας εὐθὺς ὑποσχέσθαι ἀποδώσειν, ἀλλὰ λόγων πρῶτον γε-

καὶ αἱ πλησίον θύραι—αὐτοῦ. Inflexit orationem a relativo ad demonstrativum pro καὶ οὗ αἱ πλησίον θύραι ἀνεῳγμέναι ἔτυχον. Similis est locus 7, 29 extr. Ceterum αἱ πλησίον θύραι erant in adversa aedificii parte, neque erant in altera vel aversa parte portae, per quas exitus pateret; id quod falso opinati fuerant Thebani. — ἄντικρυς est recta. — Mox αὐτούς vulgo post ὁρῶντες, in codd. aliis post δέ, in aliis post οἱ Πλαταιῆς legitur, unde suspicio oritur ab enarratore illud pronomen esse additum.

5. ἀπροσδοκήτου κακοῦ. Ante κακοῦ excidisse articulum τοῦ probabiliter coniecit Bredov. Sic 7, 43, ἀδοκήτου τοῦ τολμήματος ἐν νυκτὶ σφίσι γενομένου.

Digitized by Google

νομένων, ην τι ξυμβαίνωσι· καὶ ἐπομόσαι οὐ φασίν. ἐκ δ' οὖν τῆς γῆς ἀνεχώρησαν οἱ Θηβαῖοι οὐδὲν ἀδικήσαντες· οἱ δὲ Πλαταιῆς ἐπειδὴ τὰ ἐκ τῆς χώρας κατὰ τάχος ἐξεκομίσαντο, ἀπέκτειναν τοὺς ἄνδρας εὐθύς. ἦσαν δὲ οὐδοήκοντα καὶ ἑκατὸν οἱ ληφθέντες, καὶ Εὐρύμαχος εἷς αὐτῶν ἦν, πρὸς ὃν ἔπραξαν οἱ προδιδόντες.

6. Τοῦτο δὲ ποιήσαντες ἔς τε τὰς Ἀθήνας ἄγγελον ἔπεμπον, καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν τοῖς Θηβαίοις, τά τ' ἐν τῇ πόλει καθίσταντο πρὸς τὰ παρόντα, ᾗ ἐδόκει αὐτοῖς. τοῖς δ' Ἀθηναίοις ἠγγέλθη εὐθὺς τὰ παρὰ τῶν Πλαταιῶν γεγενημένα· καὶ Βοιωτῶν τε παραχρῆμα ξυνέλαβον ὅσοι ἦσαν ἐν τῇ Ἀττικῇ, καὶ ἐς τὴν Πλάταιαν ἔπεμψαν κήρυκα, κελεύοντες εἰπεῖν μηδὲν νεώτερον ποιεῖν περὶ τῶν ἀνδρῶν οὓς ἔχουσι Θηβαίων, πρὶν ἄν τι καὶ αὐτοὶ βουλεύσωσι περὶ αὐτῶν. οὐ γὰρ ἠγγέλθη αὐτοῖς ὅτι τεθνηκότες εἶεν· ἅμα γὰρ τῇ ἐσόδῳ γιγνομένῃ τῶν Θηβαίων ὁ πρῶτος ἄγγελος ἐξῆλθε, ὁ δὲ δεύτερος, ἅρτι νενικημένων τε καὶ ξυνειλημμένων· καὶ τῶν ὕστερον οὐδὲν ᾔδεσαν. οὕτω δὴ οὐκ εἰδότες οἱ Ἀθηναῖοι ἐπέστελλον· ὁ δὲ κήρυξ ἀφικόμενος εὗρε τοὺς ἄνδρας διεφθαρμένους. καὶ μετὰ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι στρατεύσαντες ἐς Πλάταιαν σῖτόν τε ἐσήγαγον, καὶ φρουροὺς ἐγκατέλιπον, τῶν τε ἀνθρώπων τοὺς ἀχρειοτάτους ξὺν γυναιξὶ καὶ παισὶν ἐξεκόμισαν.

7. Γεγενημένου δὲ τοῦ ἐν Πλαταιαῖς ἔργου, καὶ λελυμένων λαμπρῶς τῶν σπονδῶν, οἱ Ἀθηναῖοι παρεσκευάζοντο ὡς πολεμήσοντες, παρεσκευάζοντο δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι αὐτῶν, πρεσβείας τε μέλλοντες πέμπειν παρὰ βασιλέα καὶ ἄλλοσε ἐς τοὺς βαρβάρους, εἴ ποθέν τινα ὠφέλειαν ἤλπιζον ἑκάτεροι προσλήψεσθαι, πόλεις τε ξυμμαχίδας ποιούμενοι, ὅσαι ἦσαν ἐκτὸς τῆς ἑαυτῶν δυνάμεως. καὶ Λακεδαιμονίοις μὲν πρὸς ταῖς αὐτοῦ ὑπαρχούσαις ἐξ Ἰταλίας καὶ Σικε-

Εὐρύμαχος. Cf. Herodot. 7, 233.

6. τὰ παρὰ τῶν Πλαταιῶν. Sic etiam hic (vid. c. 2.) exhibuimus genitivum illius nominis cum pluribus et bonis libris, pro vulgato *Πλαταιέων*, quae forma Thucydidi multo est frequentior, quam contracta illa. Praepositio *παρά* in paucioribus est libris; nam *περί* affertur ex It. Bas. Pal. Cass. Aug. quod receperunt Bekk. et Poppo; in C. G. H. I. fortasse nulla praepositio inventa est, quam rationem secutus est Goeller. Ita infra cap. 19. *τὰ ἐν Πλαταιᾳ τῶν ἐξελθόντων Θηβαίων γενόμενα*. Nos vulgatam et olim defendimus, (quam per attractionem explicamus pro *τὰ ἐν Πλαταιεῦσι γεγενημένα ἠγγέλθη παρ' αὐτῶν*) et etiamnum tenemus, quia tum difficilior est lectio, tum varietas lectionis quomodo orta fuerit, alia lectione admissa non facile explicari potest. Praeterea Scriptor sic significat, a Plataeensibus publice missum esse nuntium ad Athenienses, fidelissimos socios, non simpliciter de rebus, quae Plataeensibus acciderint, fortuito nuntium venisse Athenas.

7. καὶ Λακεδαιμονίοις μὲν — ναῦς ἐπεταχθησαν π. κ. μ. τῶν πόλεων. Notum est Graece dici *ἐπιτάσσομαί τι* pro *ἐπιτάσσεταί μοί τι*, ut 1, 140 extr. *οἷς εἰ ξυγχωρήσετε, καὶ ἄλλο τι μεῖζον εὐθὺς ἐπιταχθήσεσθε*. Cum hoc passivo iungendus est dativus *Λακεδαιμονίοις*, i. e. *ὑπὸ Λακεδαιμονίων*. Sed nullum apparet subiectum verbi *ἐπετάχθησαν* diserte expressum, quod alii aliunde repetierunt. Hermannus quidem (v.

Digitized by Google

λίας τοῖς τἀκείνων ἑλομένοις ναῦς ἐπετάχθησαν ποιεῖσθαι κατὰ μέγεθος τῶν πόλεων, ὡς ἐς τὸν πάντα ἀριθμὸν πεντακοσίων νεῶν ἐσομένων, καὶ ἀργύριον ὁητὸν ἑτοιμάζειν, τά τ' ἄλλα ἡσυχάζοντας, καὶ Ἀθηναίους δεχομένους μιᾷ νηΐ, ἕως ἂν ταῦτα παρασκευασθῇ. Ἀθηναῖοι δὲ τήν τε ὑπάρχουσαν ξυμμαχίαν ἐξήταζον, καὶ ἐς τὰ περὶ Πελοπόννησον μᾶλλον χωρία ἐπρεσβεύοντο, Κέρκυραν καὶ Κεφαλληνίαν καὶ Ἀκαρνᾶνας καὶ Ζάκυνθον, ὁρῶντες, εἰ σφίσι φίλια ταῦτ' εἴη, βεβαίως περιξ τὴν Πελοπόννησον καταπολεμήσοντες.

8. Ὀλίγον τε ἐπενόουν οὐδὲν ἀμφότεροι, ἀλλ' ἔρρωντο ἐς τὸν πόλεμον, οὐκ ἀπεικότως· ἀρχόμενοι γὰρ πάντες ὀξύτερον ἀντιλαμβάνονται· τότε δὲ καὶ νεότης πολλὴ μὲν οὖσα ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, πολλὴ δ' ἐν ταῖς Ἀθήναις, οὐκ ἀκουσίως ὑπὸ ἀπειρίας ἥπτετο τοῦ πολέμου· ἥ τε ἄλλη Ἑλλὰς πᾶσα μετέωρος ἦν, ξυνιουσῶν τῶν πρώτων πόλεων. καὶ πολλὰ μὲν λόγια ἐλέγετο, πολλὰ δὲ χρησμολόγοι ᾖδον, ἔν τε τοῖς μέλλουσι πολεμήσειν, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν. ἔτι δὲ Δῆλος ἐκι-

Popp. Prolegg. T. I. p. 180.) e verbis praecedentibus οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι subaudiri iussit sola verba οἱ ξύμμαχοι. Goellerus autem in verbis κατὰ μέγεθος τῶν πόλεων subiectum latere putavit ita, quasi scriptum esset: αἱ πόλεις κατὰ μέγεθος ἑκάστη. Haec ratio videtur praestare. Nam si, ut equidem aliquando coniiciebam, ex τοῖς τἀκείνων ἑλομένοις subiectum οὗτοι subaudires, hoc non ad omnes Lacedaemoniorum socios pertineret, sed tantum ad Siculos et Italos. Itaque ea nunc retracto. Illud autem etiamnum placet, quod verba ista τοῖς τἀκείνων ἑλομένοις iunxi cum ὑπαρχούσαις αὐτοῦ ἐξ Ἰταλίας καὶ Σικελίας, ut intelligerentur naves eae, quae sociis Lacedaemoniorum Siciliensibus atque Italicis essent, et tum forte in Peloponneso (αὐτοῦ) commorarentur. Poppo enim verba τοῖς τἀκείνων ἑλομένοις per se accipiens interpretatur: *in usum eorum, qui Atheniensium societate relicta ad Lacedaemoniorum partes accesserint*; nam aoristi participium notionem futuri exacti habere. Quam in rem affert locum 1, 33. ubi tamen δεξάμενοι cum futuro iunctum est (pro εἰ δέξαισθε, καταθεῖσθε ἄν). Sed si quis eam interpretationem probabiliorem existimaverit propter Lacedaemoniorum consilium socios Atheniensium qui defecissent classe adiuvandi (vid. 1, 81.), equidem non refragabor. Iam illud difficillimum est ad explicandum, quod iam tum naves Italicae et Siculae Lacedaemone fuisse dicuntur, cum id neque alibi dictum neque ob ipsam belli historiam verisimile sit. Erat quidem Peloponnesiis cum Doriensibus Siciliae et Italiae civitatibus commercium; unde consentaneum esse putat Goellerus, illos ab his consanguineis suis primis auxilium petere non neglexisse. Annus autem fere elapsus erat inde ex eo tempore, quo a Peloponnesiis bellum erat decretum. Vid. 1, 125. Sed quid quaerimus? Clare pronuntiat Thucydides 3, 86., socios fuisse inde ab initio belli Sicilienses Dores Lacedaemoniis, sed non conflixisse. Totius loci, quem desperatum Poppo pronuntiat, sententia videtur esse haec: *A Lacedaemoniis sociae urbes pro sua quaeque magnitudine praeter naves eas, quae ibi iam aderant sociis Peloponnesiorum Italicis Siciliensibusque, alias conficere iussae sunt.*

ἑτοιμάζειν, int. ἐκέλευον οἱ Λακεδαιμόνιοι, ex verbis praecedentibus Λακεδαιμονίοις ἐπετάχθησαν. Sequitur enim ἡσυχάζοντας — δεχομένους.

8. τότε δὲ καὶ νεότης. Sic legendum esse coniecimus in maiore editione. Secuti sunt Bekk. et Poppo. Libri omnes τότε δή.

λόγια ἐλέγετο. In bonis quibusdam libris legitur ἐλέγοντο, in tribus ἔλεγον. Unde Poppo illud recepit concinnitatis causa. — Mox in ὀλίγῳ fluctuant codices, aliis ὀλίγον praebentibus aeque bene.

Digitized by Google

νηθη ὀλίγῳ πρὸ τούτων, πρότερον οὔπω σεισθεῖσα, ἀφ' οὗ Ἕλληνες μέμνηνται· ἐλέγετο δὲ καὶ ἐδόκει ἐπὶ τοῖς μέλλουσι γενήσεσθαι σημῆναι. εἴτε τι ἄλλο τοιουτότροπον ξυνέβη γενέσθαι, πάντα ἀνεζητεῖτο. ἡ δὲ εὔνοια παρὰ πολὺ ἐποίει τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἄλλως τε καὶ προειπόντων ὅτι τὴν Ἑλλάδα ἐλευθεροῦσιν· ἐρρώτο τε πᾶς καὶ ἰδιώτης καὶ πόλις, εἴ τι δύναιτο καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ξυνεπιλαμβάνειν αὐτοῖς, ἐν τούτῳ τε κεκωλῦσθαι ἐδόκει ἑκάστῳ τὰ πράγματα, ᾧ μή τις αὐτὸς παρέσται. οὕτως ὀργῇ εἶχον οἱ πλείους τοὺς Ἀθηναίους, οἱ μὲν τῆς ἀρχῆς ἀπολυθῆναι βουλόμενοι, οἱ δὲ μὴ ἀρχθῶσι φοβούμενοι. παρασκευῇ μὲν οὖν καὶ γνώμῃ τοιαύτῃ ὥρμηντο.

9. Πόλεις δ' ἑκάτεροι τάσδ' ἔχοντες ξυμμάχους ἐς τὸν πόλεμον καθίσταντο. Λακεδαιμονίων μὲν οἵδε ξύμμαχοι· Πελοποννήσιοι μὲν οἱ ἐντὸς ἰσθμοῦ πάντες, πλὴν Ἀργείων καὶ Ἀχαιῶν· τούτοις δ' ἐς ἀμφοτέρους φιλία ἦν· Πελληνῆς δὲ Ἀχαιῶν μόνοι ξυνεπολέμουν τὸ πρῶτον, ἔπειτα δὲ ὕστερον καὶ ἅπαντες· ἔξω δὲ Πελοποννήσου Μεγαρῆς, Λοκροὶ, Βοιωτοὶ, Φωκῆς, Ἀμπρακιῶται, Λευκάδιοι, Ἀνακτόριοι. τούτων ναυτικὸν παρεῖχοντο Κορίνθιοι, Μεγαρῆς, Σικυώνιοι, Πελληνῆς, Ἠλεῖοι, Ἀμπρακιῶται, Λευκάδιοι· ἱππέας δὲ Βοιωτοὶ, Φωκῆς, Λοκροί· αἱ δ' ἄλλαι πόλεις πεζὸν παρεῖχον. αὕτη μὲν Λακεδαιμονίων ξυμμαχία. Ἀθηναίων δὲ, Χῖοι, Λέσβιοι, Πλαταιῆς, Μεσσήνιοι οἱ ἐν Ναυπάκτῳ, Ἀκαρνάνων οἱ πλείους, Κερκυραῖοι, Ζακύνθιοι, καὶ ἄλλαι πόλεις αἱ ὑποτελεῖς οὖσαι ἐν ἔθνεσι τοσοῖσδε· Καρία ἡ ἐπὶ θαλάσσῃ, Δωριεῖς Καρσὶ πρόσοικοι, Ἰωνία, Ἑλλήσποντος, τὰ ἐπὶ Θρᾴκης, νῆσοι ὅσαι

οὔπω σεισθεῖσα. Herodotus tamen 6, 98. prodidit, temporibus Medici belli Delum esse motam, taddens: ὡς ἔλεγον οἱ Δήλιοι.

ἐποίει τῶν ἀνθρώπων. Hanc lectionem e melioribus libris enotant, cum in deterioribus inveniatur ἐπῄει, *inclinabat;* quam deserere ausus sum, quod alteram quoque quemadmodum satis commode explicem habeo. Goellerus quidem recte videtur exponere: das Wohlwollen der Menschen *traf* vorzüglich die Lacedaemonier: nam ποιεῖν h. l. et alibi (Thucyd. 4, 12. Lucian. D. D. 6.) esse *effectum habere in aliquem.* Sed parum inter se similes esse locos illos puto. Nam *effectum habere in aliquem* si idem est quod *valere in aliquem, vim exserere, Einfluss auf Jemand haben*, alienum videtur ab altero loco Thucydideo (4, 12.), ubi simpliciter est *efficere;* in locum Luciani cadit, ubi τὸ αἰσχρὸν ἐπ' ἐμὲ ποιήσει διὰ τὴν ὁμοιότητα est: Die Schande wird mich treffen wegen der Aehnlichkeit; i. e. turpitudine afficiar. Ergo nostro loco ἡ εὔνοια ἐποίει ἐς τοὺς Λακεδ. nihil aliud est quam *Lacedaemonii experiebantur hominum benevolentiam.* — Mox προειπόντων int. αὐτῶν, per enallagen casuum pro προειπόντας. Sic cap. 5. ἀναχωρησάντων δὲ πάλιν ἐκ τῆς γῆς, ἀποδώσειν αὐτοῖς τοὺς ἄνδρας. 3, 22. οὐ προϊδόντων αὐτῶν. — ἐλευθεροῦσιν non est Fut. att. sed praesens. Cf. *Sommer.* in Bibl. crit. 1828. p. 492. Indicativo autem utitur, pro optativo, quasi praesentes fingens Lacedaemonios dicentesque: τὴν Ἑλλάδα ἐλευθεροῦμεν. Vid. Hermann. ad Vig. p. 900.

οὕτως ὀργῇ εἶχον τοὺς Ἀθ. Poppo de Stephani coniectura dedit ἐν ὀργῇ, quemadmodum sane alibi Thucydides loquitur, vel etiam δι' ὀργῆς ἔχειν τινά.

τῆς ἀρχῆς ἀπολυθῆναι βουλ. Aeginetas prae ceteris intelligere videtur, de quibus vide 1, 67.

Digitized by Google

ἐντὸς Πελοποννήσου καὶ Κρήτης πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα, πᾶσαι αἱ ἄλλαι Κυκλάδες, πλὴν Μήλου καὶ Θήρας. τούτων ναυτικὸν παρείχοντο Χῖοι, Λέσβιοι, Κερκυραῖοι, οἱ δ' ἄλλοι πεζὸν καὶ χρήματα. ξυμμαχία μὲν αὕτη ἑκατέρων καὶ παρασκευὴ ἐς τὸν πόλεμον ἦν.

10. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι μετὰ τὰ ἐν Πλαταιαῖς εὐθὺς περιήγγελλον κατὰ τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν ἔξω ξυμμαχίδα στρατιὰν παρασκευάζεσθαι ταῖς πόλεσι, τά τε ἐπιτήδεια, οἷα εἰκὸς ἐπὶ ἔξοδον ἔκδημον ἔχειν, ὡς ἐσβαλοῦντες ἐς τὴν Ἀττικήν. ἐπειδὴ δὲ ἑκάστοις ἕτοιμα γίγνοιτο κατὰ τὸν χρόνον τὸν εἰρημένον, ξυνήεσαν τὰ δύο μέρη ἀπὸ πόλεως ἑκάστης ἐς τὸν Ἰσθμόν. καὶ ἐπειδὴ πᾶν τὸ στράτευμα ξυνειλεγμένον ἦν, Ἀρχίδαμος ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων, ὅσπερ ἡγεῖτο τῆς ἐξόδου ταύτης, ξυγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς τῶν πόλεων πασῶν καὶ τοὺς μάλιστα ἐν τέλει καὶ ἀξιολογωτάτους παρεῖναι, τοιάδε ἔλεξεν.

11. „Ἄνδρες Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν πολλὰς στρατείας καὶ ἐν αὐτῇ Πελοποννήσῳ καὶ ἔξω ἐποιήσαντο, καὶ αὐτῶν ἡμῶν οἱ πρεσβύτεροι οὐκ ἄπειροι πολέμων εἰσίν· ὅμως δὲ τῆσδε οὔπω μείζονα παρασκευὴν ἔχοντες ἐξήλθομεν· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πόλιν δυνατωτάτην νῦν ἐρχόμεθα, καὶ αὐτοὶ πλεῖστοι καὶ ἄριστοι στρατεύοντες. δίκαιον οὖν ἡμᾶς μήτε τῶν πατέρων χείρους φαίνεσθαι, μήτε ἡμῶν αὐτῶν τῆς δόξης ἐνδεεστέρους. ἡ γὰρ Ἑλλὰς πᾶσα τῇδε τῇ ὁρμῇ ἐπῆρται, καὶ προσέχει τὴν γνώμην, εὔνοιαν ἔχουσα διὰ τὸ Ἀθηναίων ἔχθος πρᾶξαι ἡμᾶς ἃ ἐπινοοῦμεν. οὔκουν χρὴ, εἴ τῳ καὶ δοκοῦμεν πλήθει ἐπιέναι, καὶ ἀσφάλεια πολλὴ εἶναι μὴ ἂν ἐλθεῖν τοὺς ἐναντίους ἡμῖν διὰ μάχης, τούτου ἕνεκα ἀμελέστερόν τι παρεσκευασμένους χωρεῖν, ἀλλὰ καὶ πόλεως ἑκάστης ἡγεμόνα καὶ στρατιώτην τὸ καθ' αὑτὸν ἀεὶ προσδέχεσθαι ἐς κίνδυνόν τινα ἥξειν. ἄδηλα γὰρ τὰ τῶν πολέμων, καὶ ἐξ ὀλίγου τὰ πολλὰ καὶ δι' ὀργῆς αἱ ἐπιχειρήσεις γίγνονται· πολλάκις τε τὸ ἔλασσον πλῆθος, δεδιὸς, ἄμεινον ἠμύνατο τοὺς πλέονας, διὰ τὸ καταφρονοῦντας ἀπαρασκεύους γενέσθαι. χρὴ δὲ ἀεὶ ἐν τῇ πολεμίᾳ τῇ μὲν γνώμῃ θαρσαλέους στρατεύειν, τῷ δὲ ἔργῳ δεδιότας παρασκευάζεσθαι· οὕτω γὰρ πρός τε τὸ

9. ἐντὸς Πελοπ. καὶ Κρήτης. Significat Sporades et Cycladum eas, quae illis vicinae ad meridiem et orientem versus erant.

10. ἐπειδὴ δὲ ἑκάστοις ἕτοιμα γίγνοιτο. Optativum fert actio apud singulos repetita. Vid. Matth. Gr. §. 521. — ξυνήεσαν τὰ δύο μέρη, int. ἕκαστοι, quod est subiectum latioris ambitus, cui adiungitur arctius descriptum subiectum τὰ δύο μέρη. Sic 2, 47. Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι τὰ δύο μέρη, ὥσπερ καὶ τὸ πρῶτον, ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἀττικήν. Quod autem dicit τὰ δύο μέρη, videtur ea pars antea imperata fuisse a civitate principatum tenente. Nam sua cuique civitati rata pars iam definita erat, ultra quam numquam contribuerent, neque nisi quota pars in praesentia conferenda esset, indici opus erat.

11. εὔνοιαν ἔχουσα — πρᾶξαι ἡμᾶς, i. e. cum benevolentia et studio exspectans nos consilia nostra exsecuturos.

Digitized by Google

ἐπιέναι τοῖς ἐναντίοις εὐψυχότατοι ἂν εἶεν, πρός τε τὸ ἐπιχειρεῖσθαι ἀσφαλέστατοι. ἡμεῖς δὲ οὐδ' ἐπὶ ἀδύνατον ἀμύνεσθαι οὕτω πόλιν ἐρχόμεθα, ἀλλὰ τοῖς πᾶσιν ἄριστα παρεσκευασμένην· ὥστε χρὴ καὶ πάνυ ἐλπίζειν διὰ μάχης ἰέναι αὐτοὺς, εἰ μὴ καὶ νῦν ὥρμηνται, ἐν ᾧ οὔπω πάρεσμεν, ἀλλ' ὅταν ἐν τῇ γῇ ὁρῶσιν ἡμᾶς δηοῦντάς τε καὶ τἀκείνων φθείροντας. πᾶσι γὰρ ἐν τοῖς ὄμμασι καὶ ἐν τῷ παραυτίκα ὁρᾶν πάσχοντάς τι ἤθες ὀργὴ προσπίπτει· καὶ οἱ λογισμῷ ἐλάχιστα χρώμενοι θυμῷ πλεῖστα ἐς ἔργον καθίστανται. Ἀθηναίους δὲ καὶ πλέον τι τῶν ἄλλων εἰκὸς τοῦτο δρᾶσαι, οἳ ἄρχειν τε τῶν ἄλλων ἀξιοῦσι, καὶ ἐπιόντες τὴν τῶν πέλας δηοῦν μᾶλλον ἢ τὴν ἑαυτῶν ὁρᾶν. ὡς οὖν ἐπὶ τοσαύτην πόλιν στρατεύοντες, καὶ μεγίστην δόξαν οἰσόμενοι τοῖς τε προγόνοις καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ἐπ' ἀμφότερα ἐκ τῶν ἀποβαινόντων, ἕπεσθε ᾗπη ἄν τις ἡγῆται, κόσμον καὶ φυλακὴν περὶ παντὸς ποιούμενοι, καὶ τἄ παραγγελλόμενα ὀξέως δεχόμενοι. κάλλιστον γὰρ τόδε καὶ ἀσφαλέστατον, πολλοὺς ὄντας ἑνὶ κόσμῳ χρωμένους φαίνεσθαι."

12. Τοσαῦτα εἰπὼν καὶ διαλύσας τὸν ξύλλογον ὁ Ἀρχίδαμος Μελήσιππον πρῶτον ἀποστέλλει ἐς τὰς Ἀθήνας τὸν Διακρίτου, ἄνδρα Σπαρτιάτην, εἴ τι ἄρα μᾶλλον ἐνδοῖεν οἱ Ἀθηναῖοι ὁρῶντες ἤδη σφᾶς ἐν ὁδῷ ὄντας· οἱ δὲ οὐ προσεδέξαντο αὐτὸν ἐς τὴν πόλιν οὐδ' ἐπὶ τὸ κοινόν. ἦν γὰρ Περικλέους γνώμη πρότερον νενικηκυῖα, κήρυκα καὶ πρεσβείαν μὴ προσδέχεσθαι Λακεδαιμονίων ἐξεστρατευμένων. ἀποπέμπουσιν οὖν αὐτὸν πρὶν ἀκοῦσαι, καὶ ἐκέλευον ἐκτὸς ὅρων εἶναι αὐθημερὸν, τό τε λοιπὸν ἀναχωρήσαντας ἐπὶ τὰ σφέτερα αὐτῶν, ἤν τι βούλωνται, πρεσβεύεσθαι. ξυμπέμπουσί τε τῷ Μελησίππῳ ἀγωγοὺς, ὅπως μηδενὶ ξυγγένηται. ὁ δὲ ἐπειδὴ ἐπὶ τοῖς ὁρίοις ἐγένετο, καὶ ἔμελλε διαλύσεσθαι, τοσόνδε εἰπὼν ἐπορεύετο, ὅτι ἥδε ἡ ἡμέρα τοῖς Ἕλλησι μεγάλων κακῶν ἄρξει. ὡς δὲ ἀφίκετο ἐς τὸ στρατόπεδον, καὶ ἔγνω ὁ Ἀρχίδαμος ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι οὐδέν πω ἐνδώσουσιν, οὕτω δὴ ἅρας τῷ στρατῷ προὐχώρει ἐς τὴν γῆν αὐτῶν. Βοιωτοὶ δὲ μέρος μὲν τὸ σφέτερον καὶ τοὺς ἱππέας παρείχοντο Πελοποννησίοις ξυστρατεύειν, τοῖς δὲ λειπομένοις ἐς Πλάταιαν ἐλθόντες τὴν γῆν ἔδηουν.

13. Ἔτι δὲ τῶν Πελοποννησίων ξυλλεγομένων τε ἐς τὸν ἰσθμὸν καὶ ἐν ὁδῷ ὄντων, πρὶν ἐσβαλεῖν ἐς τὴν Ἀττικὴν, Περικλῆς ὁ Ξανθίππου, στρατηγὸς ὢν Ἀθηναίων δέκατος αὐτὸς, ὡς ἔγνω τὴν ἐσβολὴν ἐσομένην, ὑποτοπήσας, ὅτι Ἀρχίδαμος

πᾶσι γὰρ — ὀργὴ προσπίπτει. Post πᾶσι cum infinitivo ὁρᾶν iungi accusativum πάσχοντας, nihil habet offensionis. Cf. 2, 27. 39 extr. 4, 2. 30. ubi praecedit genit. ἀναγκασθέντων. Sed difficultas est in ipso infinitivo ὁρᾶν, cuius loco exspectes ὁρῶσι, vel ἐν τῷ ὁρᾶν. Sed constructio ad sensum facta est; latet enim in ὀργὴ προσπίπτει sententia φθονερόν ἐστι vel simile quid. — Paullo post ad verba ἢ τὴν ἑαυτῶν ὁρᾶν subaudi δηουμένην, ex praecedente δηοῦν.

Digitized by Google

αὐτῷ ξένος ὢν ἐπύγχανε, μὴ πολλάκις, ἢ αὐτὸς ἰδίᾳ βουλόμενος χαρίζεσθαι, τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ παραλίπῃ, καὶ μὴ δηώσῃ, ἢ καὶ, Λακεδαιμονίων κελευσάντων, ἐπὶ διαβολῇ τῇ αὐτοῦ γένηται τοῦτο, (ὥσπερ καὶ τὰ ἄγη ἐλαύνειν προεῖπον ἕνεκα ἐκείνου,) προηγόρευε τοῖς Ἀθηναίοις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ὅτι Ἀρχίδαμος μέν οἱ ξένος εἴη, οὐ μέντοι ἐπὶ κακῷ γε τῆς πόλεως γένοιτο· τοὺς δ' ἀγροὺς τοὺς ἑαυτοῦ καὶ οἰκίας ἦν ἄρα μὴ δηώσωσιν οἱ πολέμιοι, ὥσπερ καὶ τὰ τῶν ἄλλων, ἀφίησιν αὐτὰ δημόσια εἶναι, καὶ μηδεμίαν οἱ ὑποψίαν κατὰ ταῦτα γίγνεσθαι. παρῄνει δὲ καὶ περὶ τῶν παρόντων ἅπερ καὶ πρότερον, παρασκευάζεσθαί τε ἐς τὸν πόλεμον, καὶ τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐσκομίζεσθαι, ἐς τε μάχην μὴ ἐπεξιέναι, ἀλλὰ τὴν πόλιν ἐσελθόντας φυλάσσειν, καὶ τὸ ναυτικόν, ἥπερ ἰσχύουσιν, ἐξαρτύεσθαι, τά τε τῶν ξυμμάχων διὰ χειρὸς ἔχειν, λέγων τὴν ἰσχὺν αὐτοῖς ἀπὸ τούτων εἶναι τῶν χρημάτων τῆς προσόδου, τὰ δὲ πολλὰ τοῦ πολέμου γνώμῃ καὶ χρημάτων περιουσίᾳ κρατεῖσθαι. θαρσεῖν τε ἐκέλευε, προσιόντων μὲν ἑξακοσίων ταλάντων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φόρου κατ' ἐνιαυτὸν ἀπὸ τῶν ξυμμάχων τῇ πόλει ἄνευ τῆς ἄλλης προσόδου, ὑπαρχόντων δὲ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἔτι τότε ἀργυρίου ἐπισήμου ἑξακισχιλίων ταλάντων· (τὰ γὰρ πλεῖστα τριακοσίων ἀποδέοντα μύρια ἐγένετο, ἀφ' ὧν ἔς τε τὰ προπύλαια τῆς ἀκροπόλεως καὶ τἆλλα οἰκοδομήματα, καὶ ἐς Ποτίδαιαν, ἀπανηλώθη·) χωρὶς δὲ, χρυσίου ἀσήμου καὶ ἀργυρίου ἔν τε ἀναθήμασιν ἰδίοις καὶ δημοσίοις, καὶ ὅσα ἱερὰ σκεύη περί τε τὰς πομπὰς καὶ τοὺς ἀγῶνας, καὶ σκῦλα Μηδικά, καὶ ἔξ τι τοιουτότροπον, οὐκ ἐλάσσονος [ἦν] ἢ πεντακοσίων ταλάντων. ἔτι δὲ καὶ τὰ ἐκ τῶν ἄλλων ἱερῶν προσετίθει χρήματα οὐκ ὀλίγα, οἷς χρήσεσθαι αὐτούς, καὶ ἦν πάνυ ἐξείργωνται πάντων, καὶ αὐτῆς τῆς θεοῦ τοῖς περικειμένοις χρυσίοις. ἀπέφαινε δ' ἔχον τὸ ἄγαλμα τεσσαράκοντα τάλαντα σταθμὸν χρυσίου ἀπέφθου, καὶ περιαιρετὸν εἶναι ἅπαν, χρησαμένους τε ἐπὶ σωτηρίᾳ ἔφη χρῆναι μὴ ἐλάσσω ἀντικαταστῆσαι πάλιν. χρήμασι μὲν οὖν οὕτως ἐθάρσυνεν αὐτούς. ὁπλίτας δὲ τρισχιλίους καὶ μυρίους εἶναι ἄνευ τῶν ἐν τοῖς

13. μὴ πολλάκις, *ne forte*. Ea vocabuli πολλάκις post μὴ potestas frequens est apud Platonem. Vid. Heindorf. ad Phaed. §. 11. Buttmann. ad Alcib. I. p. 229.

τὰ ἄγη. Cyloneum intellige. Vid. 1, 127. Mox ἀφίησιν pendet ex ὅτι; infinitivus autem γίγνεσθαι ex ἀφίησιν, unde facile subauditur sive κελεύει, sive βούλεται.

ἀπὸ τούτων — προσόδου, i. e. ἀπὸ τῆς τῶν χρημάτων προσόδου τούτων, int. ξυμμάχων.

ἄνευ τῆς ἄλλης προσόδου, quae ex metallis, portoriis, bonis damnatorum in iudiciis, inquilinorum tributis cet. redibat.

οὐκ ἐλάσσονος ἦν. Hoc ἦν videtur ab interprete adscriptum, qui non videret, haec omnia esse iungenda cum ὑπαρχόντων. — Paullo ante ἱερὰ σκεύη sunt φιάλαι, οἰνοχόαι, θυμιατήρια. Cf. 6, 46.

τεσσαράκοντα τάλαντα. Diodor. 12, 40. quinquaginta talenta pondo memorat. Vid. Bredov. ad h. l. Manso Spart. II. p. 398. — τὰ περικείμενα intelligo aurum ebori superstructum, non χιτῶνα ποδήρη, quo vestita erat dea.

Digitized by Google

φρουρίοις καὶ τῶν παρ' ἔπαλξιν ἑξακισχιλίων καὶ μυρίων. τοσοῦτοι γὰρ ἐφύλασσον τὸ πρῶτον, ὁπότε οἱ πολέμιοι ἐσβάλοιεν, ἀπό τε τῶν πρεσβυτάτων καὶ τῶν νεωτάτων, καὶ μετοίκων ὅσοι ὁπλῖται ἦσαν. τοῦ τε γὰρ Φαληρικοῦ τείχους στάδιοι ἦσαν πέντε καὶ τριάκοντα πρὸς τὸν κύκλον τοῦ ἄστεος, καὶ αὐτοῦ τοῦ κύκλου τὸ φυλασσόμενον τρεῖς καὶ τεσσαράκοντα. ἔστι δὲ αὐτοῦ ὃ καὶ ἀφύλακτον ἦν, τὸ μεταξὺ τοῦ τε μακροῦ καὶ τοῦ Φαληρικοῦ. τὰ δὲ μακρὰ τείχη πρὸς τὸν Πειραιᾶ, τεσσαράκοντα σταδίων, ὧν τὸ ἔξωθεν ἐτηρεῖτο. καὶ τοῦ Πειραιῶς ξὺν Μουνυχίᾳ, ἑξήκοντα μὲν σταδίων ὁ ἅπας περίβολος, τὸ δ' ἐν φυλακῇ ὄν, ἥμισυ τούτου. ἱππέας δ' ἀπέφαινε διακοσίους καὶ χιλίους ξὺν ἱπποτοξόταις, ἑξακοσίους δὲ καὶ χιλίους τοξότας, καὶ τριήρεις τὰς πλωΐμους τριακοσίας. ταῦτα γὰρ ὑπῆρχεν Ἀθηναίοις καὶ οὐκ ἐλάσσω ἕκαστα τούτων, ὅτε ἡ ἐσβολὴ τὸ πρῶτον ἔμελλε Πελοποννησίων ἔσεσθαι, καὶ ἐς τὸν πόλεμον καθίσταντο. ἔλεγε δὲ καὶ ἄλλα οἷά περ εἰώθει Περικλῆς, ἐς ἀπόδειξιν τοῦ περιέσεσθαι τῷ πολέμῳ.

14. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἀκούσαντες ἀνεπείθοντό τε καὶ ἐξεπορίζοντο ἐκ τῶν ἀγρῶν παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ τὴν ἄλλην κατασκευήν, ᾗ κατ' οἶκον ἐχρῶντο, καὶ αὐτῶν τῶν οἰκιῶν καθαιροῦντες τὴν ξύλωσιν· πρόβατα δὲ καὶ ὑποζύγια ἐς τὴν Εὔβοιαν διεπέμψαντο καὶ ἐς τὰς νήσους τὰς ἐπικειμένας. χαλεπῶς δὲ αὐτοῖς, διὰ τὸ ἀεὶ εἰωθέναι τοὺς πολλοὺς ἐν τοῖς ἀγροῖς διαιτᾶσθαι, ἡ ἀνάστασις ἐγίγνετο.

15. Ξυνεβεβήκει δὲ ἀπὸ τοῦ πάνυ ἀρχαίου ἑτέρων μᾶλλον Ἀθηναίοις τοῦτο. ἐπὶ γὰρ Κέκροπος καὶ τῶν πρώτων βασιλέων ἡ Ἀττικὴ ἐς Θησέα ἀεὶ κατὰ πόλεις ᾠκεῖτο, πρυτανεῖά τε ἔχουσα καὶ ἄρχοντας· καὶ ὁπότε μή τι δείσειαν, οὐ ξυνῄεσαν βουλευσόμενοι, ὡς τὸν βασιλέα, ἀλλ' αὐτοὶ ἕκαστοι ἐπολιτεύοντο καὶ ἐβουλεύοντο· καί τινες καὶ ἐπολέμησάν ποτε αὐ-

τοῦ τε μακροῦ. Cum mox sequatur τὰ μακρὰ τείχη, τὸ μακρόν intelligendum est exterius brachium longorum murorum, sive τὸ βόρειον, alterum enim τὸ νότιον vel τὸ διὰ μέσου τεῖχος vocabatur. Vid. Plat. Gorg. §. 24. pag. 456. a. ad quem locum Schol. haec habet: διὰ μέσου τεῖχος λέγει, ὃ καὶ ἄχρι νῦν ἐστὶν ἐν Ἑλλάδι. Ἐν τῇ Μουνυχίᾳ γὰρ ἐποίησε καὶ τὸ μέσον τεῖχος, τὸ μὲν βάλλον ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ, τὸ δὲ ἐπὶ Φάληρα, ἵν', εἰ τὸ ἓν καταβληθῇ, τὸ ἄλλο ὑπηρετοίη ἄχρι πολλοῦ. Quare frustra hunc murum Leace (cuius argumenta in Addendis Prolegg. Tom. II. p. 589 sq. retulit Poppo,) fuisse negat et temere negligentiae accusat Thucydidem. Is enim accuratissime omnium h. l. eam rem explicat. Non potest pluralis τὰ μακρὰ τείχη, si opponitur Phalerico, de uno muro vel muri brachio accipi. Si, quemadmodum Thucydides rem demonstrat, septentrionalem murum et Phalericum externos, et alterum longorum murorum brachium, τὸ νότιον, ab utraque parte ab illis inclusum esse putas, omnia bene cohaerent. Nam ita apparet, cur τὸ διὰ μέσου defendi non opus fuerit. Eadem ratio erat muri eius, qui, Piraeum et Munychium ambiens, ex parte ceteris munitionibus, quibus erat interior, tegebatur. — Quod autem imperfecto ἦν utitur Thucydides, apparet, eum destructis demum a Lacedaemoniis muris longis, i. e. bello Pelop. finito, haec scripsisse.

15. ξυνεβεβήκει — τοῦτο, int. τὸ ἐν τοῖς ἀγροῖς διαιτᾶσθαι.

Digitized by Google

τῶν, ὥςπερ καὶ Ἐλευσίνιοι μετ' Εὐμόλπου πρὸς Ἐρεχθέα. ἐπειδὴ δὲ Θησεὺς ἐβασίλευσε, γενόμενος μετὰ τοῦ ξυνετοῦ καὶ δυνατὸς, τά τε ἄλλα διεκόσμησε τὴν χώραν, καὶ καταλύσας τῶν ἄλλων πόλεων τά τε βουλευτήρια καὶ τὰς ἀρχὰς, ἐς τὴν νῦν πόλιν οὖσαν, ἓν βουλευτήριον ἀποδείξας καὶ πρυτανεῖον, ξυνῴκισε πάντας· καὶ νεμομένους τὰ αὑτῶν ἕκάστους, ἅπερ καὶ πρὸ τοῦ, ἠνάγκασε μιᾷ πόλει ταύτῃ χρῆσθαι, ἣ, ἁπάντων ἤδη ξυντελούντων ἐς αὐτὴν, μεγάλη γενομένη παρεδόθη ὑπὸ Θησέως τοῖς ἔπειτα· καὶ ξυνοίκια ἐξ ἐκείνου Ἀθηναῖοι ἔτι καὶ νῦν τῇ θεῷ ἑορτὴν δημοτελῆ ποιοῦσι. τὸ δὲ πρὸ τούτου ἡ ἀκρόπολις ἡ νῦν οὖσα, πόλις ἦν, καὶ τὸ ὑπ' αὐτὴν πρὸς νότον μάλιστα τετραμμένον. τεκμήριον δέ· τὰ γὰρ ἱερὰ ἐν αὐτῇ τῇ ἀκροπόλει καὶ ἄλλων θεῶν ἐστι, καὶ τὰ ἔξω πρὸς τοῦτο τὸ μέρος τῆς πόλεως μᾶλλον ἵδρυται, τό τε τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου καὶ τὸ Πύθιον καὶ τὸ τῆς Γῆς καὶ τὸ ἐν Λίμναις Διονύσου, ᾧ τὰ ἀρχαιότερα Διονύσια τῇ δωδεκάτῃ ποιεῖται ἐν μηνὶ Ἀνθεστηριῶνι, ὥςπερ καὶ οἱ ἀπ' Ἀθηναίων Ἴωνες ἔτι καὶ νῦν νομίζουσιν· ἵδρυται δὲ καὶ ἄλλα ἱερὰ ταύτῃ ἀρχαῖα. καὶ τῇ κρήνῃ τῇ νῦν μὲν, τῶν τυράννων οὕτω σκευασάντων, Ἐννεακρούνῳ καλουμένῃ, τὸ δὲ πάλαι, φανερῶν τῶν πηγῶν οὐσῶν, Καλλιρρόῃ ὠνομασμένῃ, ἐκείνῃ τε ἐγγὺς οὔσῃ τὰ πλεῖστου ἄξια ἐχρῶντο, καὶ νῦν ἔτι ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου πρό τε γαμικῶν καὶ ἐς ἄλλα τῶν ἱερῶν νομίζεται τῷ ὕδατι χρῆσθαι. καλεῖται δὲ διὰ τὴν παλαιὰν ταύτῃ κατοίκησιν καὶ ἡ ἀκρόπολις μέχρι τοῦδε ἔτι ὑπ' Ἀθηναίων πόλις.

16. Τῇ τε οὖν ἐπὶ πολὺ κατὰ τὴν χώραν αὐτονόμῳ οἰκήσει μετεῖχον οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ἐπειδὴ ξυνῳκίσθησαν, διὰ τὸ ἔθος ἐν τοῖς ἀγροῖς ὅμως οἱ πλείους τῶν τε ἀρχαίων καὶ τῶν ὕστερον μέχρι τοῦδε τοῦ πολέμου πανοικησίᾳ γενόμενοί τε καὶ οἰκήσαντες οὐ ῥᾳδίως τὰς μεταναστάσεις ἐποιοῦντο, ἄλλως τε καὶ ἄρτι ἀνειληφότες τὰς κατασκευὰς μετὰ τὰ Μηδικά· ἐβαρύνοντο δὲ καὶ χαλεπῶς ἔφερον οἰκίας τε καταλιπόντες καὶ ἱερὰ, ἃ διὰ παντὸς ἦν αὐτοῖς ἐκ τῆς κατὰ τὸ ἀρχαῖον πολιτείας πάτρια, δίαιτάν τε μέλλοντες μεταβάλλειν, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ πόλιν τὴν αὑτοῦ ἀπολείπων ἕκαστος.

17. Ἐπειδή τε ἀφίκοντο ἐς τὸ ἄστυ, ὀλίγοις μέν τισιν ὑπῆρ-

Ἀνθεστηριῶνι, qui mensis respondet fere Februario nostro. Antiquiora Dionysia non manebant celebria Athenis, quod contra evenerat apud Iones, moris antiqui tenaciores. De Dionysiis vid. Buttmanni excursum ad calcem Demosth. Mid. p. 119 sqq. — Mox σκευασάντων, i. e. κατασκευασάντων, ad circumstructionem et contectionem fontis pertinet, qui antea fuerat apricus. — ἐκείνῃ, *ibi*, ut cum Schol. subaudias τῆς ἀκροπόλεως. Sed apte coniecit Bekk. legendum ἐκεῖνοι. An fuit ἐκείνης? Certe ς et ι subscr. saepe permutantur. — τὰ πλείστου ἄξια ἐχρῶντο, ut cap. 4 extr. εἴτε τι ἄλλο χρήσονται. Vid. Matth. §. 413. not. 4. (409. 6.)

16. τῇ — οἰκήσει μετεῖχον. Schol. per ἀντίπτωσιν explicat, pro τῆς οἰκήσεως.

καὶ οὐδὲν ἄλλο, subaudi ποιοῦντες. Similiter Latini *facere* omittunt. Vid. Liv. 2, 49. 4, 3. 23, 3. Sententia: Atheniensibus migratio ab agris in urbem tam molesta videbatur, quam si suam quisque urbem relinquentes peregre abirent.

Digitized by Google

χον οἰκήσεις καὶ παρὰ φίλων τινὰς ἢ οἰκείων καταφυγὴ, οἱ δὲ πολλοὶ τά τε ἔρημα τῆς πόλεως ᾤκησαν καὶ τὰ ἱερὰ καὶ τὰ ἡρῷα πάντα, πλὴν τῆς ἀκροπόλεως καὶ τοῦ Ἐλευσινίου, καὶ εἴ τι ἄλλο βεβαίως κλῃστὸν ἦν· τό τε Πελασγικὸν καλούμενον τὸ ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν, ὃ καὶ ἐπάρατόν τε ἦν μὴ οἰκεῖν, καί τι καὶ Πυθικοῦ μαντείου ἀκροτελεύτιον τοιόνδε διεκώλυε, λέγον ὡς „τὸ Πελασγικὸν ἀργὸν ἄμεινον,“ ὅμως ὑπὸ τῆς παραχρῆμα ἀνάγκης ἐξῳκήθη. καί μοι δοκεῖ τὸ μαντεῖον τοὐναντίον ξυμβῆναι ἢ προσεδέχοντο· οὐ γὰρ διὰ τὴν παράνομον ἐνοίκησιν αἱ ξυμφοραὶ γενέσθαι τῇ πόλει, ἀλλὰ διὰ τὸν πόλεμον ἡ ἀνάγκη τῆς οἰκήσεως· ὃν οὐκ ὀνομάζον τὸ μαντεῖον προῄδει μὴ ἐπ' ἀγαθῷ ποτὲ αὐτὸ κατοικισθησόμενον. κατεσκευάσαντο δὲ καὶ ἐν τοῖς πύργοις τῶν τειχῶν πολλοί, καὶ ὡς ἕκαστός που ἐδύνατο. οὐ γὰρ ἐχώρησε ξυνελθόντας αὐτοὺς ἡ πόλις, ἀλλ' ὕστερον δὴ τά τε μακρὰ τείχη ᾤκησαν κατανειμάμενοι, καὶ τοῦ Πειραιῶς τὰ πολλά. ἅμα δὲ καὶ τῶν πρὸς τὸν πόλεμον ἥπτοντο, ξυμμάχους τε ἀγείροντες καὶ τῇ Πελοποννήσῳ ἑκατὸν νεῶν ἐπίπλουν ἐξαρτύοντες. καὶ οἱ μὲν ἐν τούτῳ παρασκευῆς ἦσαν.

18. Ὁ δὲ στρατὸς τῶν Πελοποννησίων προϊὼν ἀφίκετο τῆς Ἀττικῆς ἐς Οἰνόην πρῶτον, ᾗπερ ἔμελλον ἐσβαλεῖν· καὶ ὡς ἐκαθέζοντο, προσβολὰς παρεσκευάζοντο τῷ τείχει ποιησόμενοι μηχαναῖς τε καὶ ἄλλῳ τρόπῳ. ἦ γὰρ Οἰνόη, οὖσα ἐν μεθορίοις τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, ἐτετείχιστο, καὶ αὐτῷ φρούριόν οἱ Ἀθηναῖοι ἐχρῶντο, ὁπότε πόλεμος καταλάβοι. τάς τε οὖν προσβολὰς εὐτρεπίζοντο, καὶ ἄλλως ἐνδιέτριψαν χρόνον περὶ αὐτήν. αἰτίαν τε οὐκ ἐλαχίστην Ἀρχίδαμος ἔλαβεν ἀπ' αὐτοῦ, δοκῶν καὶ ἐν τῇ ξυναγωγῇ τοῦ πολέμου μαλακὸς εἶναι, καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ἐπιτήδειος, οὐ παραινῶν προθύμως πολεμεῖν· ἐπειδή τε ξυνελέγετο ὁ στρατὸς, ᾗ τε ἐν τῷ ἰσθμῷ ἐπιμονὴ γενομένη καὶ κατὰ τὴν ἄλλην πορείαν ἡ σχολαιότης διέβαλεν αὐτὸν, μάλιστα δὲ ἡ ἐν τῇ Οἰνόῃ ἐπίσχεσις. οἱ γὰρ Ἀθηναῖοι ἐξεκομίζοντο ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ, καὶ ἐδόκουν οἱ Πελοποννήσιοι ἐπελθόντες ἂν διὰ τάχους πάντα ἔτι ἔξω καταλαβεῖν, εἰ μὴ διὰ τὴν ἐκείνου μέλλησιν. ἐν τοιαύτῃ μὲν ὀργῇ ὁ στρατὸς τὸν Ἀρχίδαμον ἐν τῇ καθέδρᾳ εἶχεν. ὁ δὲ προσδεχόμενος, ὡς λέγεται, τοὺς Ἀθηναίους, τῆς γῆς ἔτι ἀκεραίου οὔσης, ἐνδώσειν τι, καὶ κατοκνήσειν περιϊδεῖν αὐτὴν τμηθεῖσαν, ἀνεῖχεν.

19. Ἐπειδὴ μέντοι προσβαλόντες τῇ Οἰνόῃ καὶ πᾶσαν

17. τοῦ Ἐλευσινίου. Templum erat Cereris et Proserpinae Athenis in Ceramico. — τὸ Πελασγικόν. Locus erat, Pelasgico muro, qui arcem Athenarum circumdabat, adiacens, ad septemtrionem versus ab arce. Vide prae ceteris Herodot. 6, 137. Pelasgicum murum nominabant, quia a Pelasgis erat exstructus, ut ibidem narrat Herodotus. — ἐξῳκήθη, impletum fuit incolis, omne frequentatum. Eadem vis praepositionis, qua perfectionem significat, est in ἐξοικοδομεῖν, ἐκπονεῖν al.

18. αἰτίαν — ἀπ' αὐτοῦ, i. e. τοῦ ἐνδιατρίβειν. αἰτία autem h. l. est criminatio, ut 1, 146. et saepe.

Digitized by Google

ἰδέαν πειράσαντες οὐκ ἐδύναντο ἑλεῖν, οἵ τε Ἀθηναῖοι οὐδὲν ἐπεκηρυκεύοντο, οὕτω δὴ ὁρμήσαντες ἀπ' αὐτῆς, μετὰ τὰ ἐν Πλαταίᾳ τῶν ἐξελθόντων Θηβαίων γενόμενα ἡμέρᾳ ὀγδοηκοστῇ μάλιστα, τοῦ θέρους καὶ τοῦ σίτου ἀκμάζοντος, ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἀττικήν· ἦγεῖτο δὲ Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου, Λακεδαιμονίων βασιλεύς. καὶ καθεζόμενοι ἔτεμνον πρῶτον μὲν Ἐλευσῖνα καὶ τὸ Θριάσιον πεδίον, καὶ τροπήν τινα τῶν Ἀθηναίων ἱππέων περὶ τοὺς Ῥείτους καλουμένους ἐποιήσαντο· ἔπειτα προυχώρουν ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸ Αἰγάλεων ὄρος, διὰ Κρωπειᾶς, ἕως ἀφίκοντο ἐς Ἀχαρνάς, χῶρον μέγιστον τῆς Ἀττικῆς τῶν δήμων καλουμένων. καὶ καθεζόμενοι ἐς αὐτὸν στρατόπεδόν τε ἐποιήσαντο, χρόνον τε πολὺν ἐμμείναντες ἔτεμνον.

20. Γνώμῃ δὲ τοιᾷδε λέγεται τὸν Ἀρχίδαμον περί τε τὰς Ἀχαρνὰς ὡς ἐς μάχην τεταγμένον μεῖναι, καὶ ἐς τὸ πεδίον ἐκείνῃ τῇ ἐσβολῇ οὐ καταβῆναι. τοὺς γὰρ Ἀθηναίους ἤλπιζεν, ἀκμάζοντάς τε νεότητι πολλῇ, καὶ παρεσκευασμένους ἐς πόλεμον ὡς οὔπω πρότερον, ἴσως ἂν ἐπεξελθεῖν, καὶ τὴν γῆν οὐκ ἂν περιϊδεῖν τμηθῆναι. ἐπειδὴ οὖν αὐτῷ ἐς Ἐλευσῖνα καὶ τὸ Θριάσιον πεδίον οὐκ ἀπήντησαν, πεῖραν ἐποιεῖτο, περὶ τὰς Ἀχαρνὰς καθήμενος, εἰ ἐπεξίασιν. ἅμα μὲν γὰρ αὐτῷ ὁ χῶρος ἐπιτήδειος ἐφαίνετο ἐνστρατοπεδεῦσαι, ἅμα δὲ καὶ οἱ Ἀχαρνῆς, μέγα μέρος ὄντες τῆς πόλεως, (τρισχίλιοι γὰρ ὁπλῖται ἐγένοντο,) οὐ περιόψεσθαι ἐδόκουν τὰ σφέτερα διαφθαρέντα, ἀλλ' ὁρμήσειν καὶ τοὺς πάντας ἐς μάχην· εἴ τε καὶ μὴ ἐπεξέλθοιεν ἐκείνῃ τῇ ἐσβολῇ οἱ Ἀθηναῖοι, ἀδεέστερον ἤδη ἐς τὸ ὕστερον τὸ πεδίον τεμεῖν, καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν πόλιν χωρήσεσθαι. τοὺς γὰρ Ἀχαρνέας, ἐστερημένους τῶν σφετέρων, οὐχ ὁμοίως προθύμους ἔσεσθαι ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων κινδυνεύειν, στάσιν δὲ ἐνέσεσθαι τῇ γνώμῃ. τοιαύτῃ μὲν διανοίᾳ ὁ Ἀρχίδαμος περὶ τὰς Ἀχαρνὰς ἦν.

21. Ἀθηναῖοι δέ, μέχρι μὲν οὗ περὶ Ἐλευσῖνα καὶ τὸ Θριάσιον πεδίον ὁ στρατὸς ἦν, καί τινα ἐλπίδα εἶχον ἐς τὸ ἐγγυτέρω αὐτοὺς μὴ προϊέναι, μεμνημένοι καὶ Πλειστοάνακτα τὸν Παυσανίου Λακεδαιμονίων βασιλέα, ὅτε ἐσβαλὼν τῆς Ἀττικῆς ἐς Ἐλευσῖνα καὶ Θρίωζε στρατῷ Πελοποννησίων, πρὸ τοῦδε τοῦ πολέμου τέσσαρσι καὶ δέκα ἔτεσιν, ἀνεχώρησε πάλιν, ἐς τὸ πλεῖον οὐκέτι προελθών· (διὸ δὴ καὶ ἡ φυγὴ αὐτῷ ἐγένετο ἐκ Σπάρτης, δόξαντι χρήμασι πεισθῆναι τὴν ἀνα-

19. ἀκμάζοντος. Hoc vocabulo semper Thucydides designat illud tempus, quo segetes florent, non quo ad maturitatem pervenerunt summam. Vid. Krüger. ad Dionys. Histor. p. XXXII.

διὰ Κρωπειᾶς. Κρωπειά, δῆμος τῆς Λεοντίδος φυλῆς. Steph. Byz. — Paullo ante οἱ Ῥεῖτοι erant aquarum alvei in Attica, de quibus vid. Paus. 1, 38.

21. καί τινα ἐλπίδα εἶχον. Ab his verbis apodosis incipere negat Goellerus, qui monet verba μέχρι μὲν οὗ — προελθών apodosi carere, et subaudiendam esse ex sequentis membri, huic contraria continentis, verbis οὐκέτι ἀνασχετὸν ἐποιοῦντο apodosin fere hanc: ἀνασχετὸν ἐποιοῦντο. Equidem certe necessitatem istius interpretationis non video.

καὶ ἡ φυγὴ αὐτῷ ἐγένετο. Vid. 1, 114. Cf. 5, 16.

Digitized by Google

χώρησιν·) ἐπειδὴ δὲ περὶ Ἀχαρνὰς εἶδον τὸν στρατὸν ἑξήκοντα σταδίους τῆς πόλεως ἀπέχοντα, οὐκέτι ἀνασχετὸν ἐποιοῦντο, ἀλλ' αὐτοῖς, ὡς εἰκός, γῆς τεμνομένης ἐν τῷ ἐμφανεῖ, (ὃ οὔπω ἑωράκεσαν οἵ γε νεώτεροι, οὐδ' οἱ πρεσβύτεροι, πλὴν τὰ Μηδικά,) δεινὸν ἐφαίνετο· καὶ ἐδόκει τοῖς τε ἄλλοις, καὶ μάλιστα τῇ νεότητι, ἐπεξιέναι, καὶ μὴ περιορᾶν· κατὰ ξυστάσεις τε γιγνόμενοι ἐν πολλῇ ἔριδι ἦσαν, οἱ μὲν κελεύοντες ἐξιέναι, οἱ δέ τινες οὐκ ἐῶντες. χρησμολόγοι τε ἦδον χρησμοὺς παντοίους, ὧν ἀκροᾶσθαι ὡς ἕκαστος ὤργητο. οἵ τε Ἀχαρνῆς οἰόμενοι παρὰ σφίσιν αὐτοῖς οὐκ ἐλαχίστην μοῖραν εἶναι Ἀθηναίων, ὡς αὐτῶν ἡ γῆ ἐτέμνετο, ἐνῆγον τὴν ἔξοδον μάλιστα. παντί τε τρόπῳ ἀνηρέθιστο ἡ πόλις, καὶ τὸν Περικλέα ἐν ὀργῇ εἶχον, καὶ ὧν παρήνεσε πρότερον ἐμέμνηντο οὐδέν, ἀλλ' ἐκάκιζον ὅτι στρατηγὸς ὢν οὐκ ἐπεξάγοι, αἴτιόν τε σφίσιν ἐνόμιζον πάντων ὧν ἔπασχον.

22. Περικλῆς δὲ ὁρῶν μὲν αὐτοὺς πρὸς τὸ παρὸν χαλεπαίνοντας καὶ οὐ τὰ ἄριστα φρονοῦντας, πιστεύων δὲ ὀρθῶς γιγνώσκειν περὶ τοῦ μὴ ἐπεξιέναι, ἐκκλησίαν τε οὐκ ἐποίει αὐτῶν οὐδὲ ξύλλογον οὐδένα, τοῦ μὴ ὀργῇ τι μᾶλλον ἢ γνώμῃ ξυνελθόντας ἐξαμαρτεῖν, τήν τε πόλιν ἐφύλασσε καὶ δι' ἡσυχίας μάλιστα ὅσον ἐδύνατο εἶχεν· ἱππέας μέντοι ἐξέπεμπεν ἀεί, τοῦ μὴ προδρόμους ἀπὸ τῆς στρατιᾶς ἐσπίπτοντας ἐς τοὺς ἀγροὺς τοὺς ἐγγὺς τῆς πόλεως κακουργεῖν. καὶ ἱππομαχία τις ἐνεγένετο βραχεῖα ἐν Φρυγίοις τῶν τε Ἀθηναίων τέλει ἑνὶ τῶν ἱππέων καὶ Θεσσαλοῖς μετ' αὐτῶν πρὸς τοὺς Βοιωτῶν ἱππέας, ἐν ᾗ οὐκ ἔλασσον ἔσχον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ Θεσσαλοί, μέχρι οὗ, προσβοηθησάντων τοῖς Βοιωτοῖς τῶν ὁπλιτῶν, τροπὴ ἐγένετο αὐτῶν, καὶ ἀπέθανον τῶν Θεσσαλῶν καὶ Ἀθηναίων οὐ πολλοί· ἀνείλοντο μέντοι αὐτοὺς αὐθημερὸν ἀσπόνδους. καὶ οἱ Πελοποννήσιοι τροπαῖον τῇ ὑστεραίᾳ ἔστησαν. ἡ δὲ βοήθεια αὕτη τῶν Θεσσαλῶν κατὰ τὸ παλαιὸν ξυμμαχικὸν ἐγένετο τοῖς Ἀθηναίοις· καὶ ἀφίκοντο παρ' αὐτοὺς Λαρισσαῖοι, Φαρσάλιοι, [Παράσιοι,] Κρανώνιοι, Πυράσιοι, Γυρτώνιοι, Φεραῖοι. ἡγοῦντο δὲ αὐτῶν ἐκ μὲν Λαρίσσης Πολυμήδης καὶ Ἀριστόνους, ἀπὸ τῆς στάσεως ἑκάτερος, ἐκ δὲ Φαρσάλου Μένων. ἦσαν δὲ καὶ τῶν ἄλλων κατὰ πόλεις ἄρχοντες.

23. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ οὐκ ἐπεξῆεσαν αὐτοῖς

22. *ἐνεγένετο — ἐν Φρυγίοις.* Olim *ἐγένετο*. Illud praebent optimi codices Cass. Aug. It. Vat., quo proelium non *apud* Phrygia, sed *in* ipso vico commissum esse significatur, ut monet Poppo.

Παράσιοι — Πυράσιοι. Prius nomen e varietate scripturae posterioris ortum videtur. Parasii in Thessalia erant nulli, et *Παράλιοι*, quod nomen Gottleb. de coniectura receperat, ad Melienses pertineat. Vid. Poppo Prol. T. I, 2. p. 310. *Πυράσιοι* in solo Cass. exstat, ceteri ut vulgo *Πειράσιοι*. Magnesiae civitas erat *Πειρασία* et *Πειρασιεῖς*, teste Steph. Byz. Cf. Popp. l. l. p. 311. Ceterum de Thessalorum et Atheniensium antiqua societate vid. Herod. 5, 63. Thucyd. 1, 102. 107. 4, 78.

ἀπὸ τῆς στάσεως ἑκάτερος. Goeller. ex Popponis emendatione, cui codices parum adstipulantur, reposuit *ἑκατέρας*.

Digitized by Google

οἱ Ἀθηναῖοι ἐς μάχην, ἄραντες ἐκ τῶν Ἀχαρνῶν, ἐδήουν τῶν δήμων τινὰς ἄλλους, τῶν μεταξὺ Πάρνηθος καὶ Βριλήσσου ὄρους. ὄντων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ γῇ, οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέστειλαν τὰς ἑκατὸν ναῦς περὶ Πελοπόννησον, ἅσπερ παρεσκευάζοντο, καὶ χιλίους ὁπλίτας ἐπ' αὐτῶν καὶ τοξότας τετρακοσίους ἐστρατήγει δὲ Καρκῖνός τε ὁ Ξενοτίμου καὶ Πρωτέας ὁ Ἐπικλέους καὶ Σωκράτης ὁ Ἀντιγένους. καὶ οἱ μὲν ἄραντες τῇ παρασκευῇ ταύτῃ περιέπλεον· οἱ δὲ Πελοποννήσιοι χρόνον ἐμμείναντες ἐν τῇ Ἀττικῇ ὅσον εἶχον τὰ ἐπιτήδεια, ἀνεχώρησαν διὰ Βοιωτῶν, οὐχ ἧπερ ἐσέβαλον· παριόντες δὲ Ὠρωπὸν, τὴν γῆν τὴν Γραϊκὴν καλουμένην, ἣν νέμονται Ὠρώπιοι Ἀθηναίων ὑπήκοοι, ἐδήωσαν. ἀφικόμενοι δὲ ἐς Πελοπόννησον διελύθησαν κατὰ πόλεις ἕκαστοι.

24. Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, οἱ Ἀθηναῖοι φυλακὰς κατεστήσαντο κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, ὥςπερ δὴ ἔμελλον διὰ παντὸς τοῦ πολέμου φυλάξειν· καὶ χίλια τάλαντα ἀπὸ τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει χρημάτων ἔδοξεν αὐτοῖς ἐξαίρετα ποιησαμένοις χωρὶς θέσθαι καὶ μὴ ἀναλοῦν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἄλλων πολεμεῖν· ἢν δέ τις εἴπῃ ἢ ἐπιψηφίσῃ κινεῖν τὰ χρήματα ταῦτα ἐς ἄλλο τι, ἢν μὴ οἱ πολέμιοι νηΐτῃ στρατῷ ἐπιπλέωσι τῇ πόλει, καὶ δέῃ ἀμύνασθαι, θάνατον ζημίαν ἐπέθεντο. τριήρεις τε μετ' αὐτῶν ἑκατὸν ἐξαιρέτους ἐποιήσαντο κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἕκαστον τὰς βελτίστας, καὶ τριηράρχους αὐταῖς· ὧν μὴ χρῆσθαι μηδεμιᾷ ἐς ἄλλο τι ἢ μετὰ τῶν χρημάτων περὶ τοῦ αὐτοῦ κινδύνου, ἣν δέῃ.

25. Οἱ δ' ἐν ταῖς ἑκατὸν ναυσὶ περὶ Πελοπόννησον Ἀθηναῖοι, καὶ Κερκυραῖοι μετ' αὐτῶν, πεντήκοντα ναυσὶ προσβεβοηθηκότες, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ἐκεῖ ξυμμάχων, ἄλλα τε ἐκάκουν περιπλέοντες, καὶ ἐς Μεθώνην τῆς Λακωνικῆς ἀποβάντες τῷ τείχει προσέβαλον ὄντι ἀσθενεῖ, καὶ ἀνθρώπων οὐκ ἐνόντων. ἔτυχε δὲ περὶ τοὺς χώρους τούτους Βρασίδας ὁ Τέλλιδος, ἀνὴρ Σπαρτιάτης, φρουρὰν ἔχων· καὶ αἰσθόμενος ἐβοήθει τοῖς ἐν τῷ χωρίῳ μετὰ ὁπλιτῶν ἑκατόν. διαδραμὼν δὲ τὸ τῶν Ἀθηναίων στρατόπεδον, ἐσκεδασμένον κατὰ τὴν χώραν καὶ πρὸς τὸ τεῖχος τετραμμένον, ἐσπίπτει ἐς τὴν Μεθώνην, καὶ ὀλίγους τινὰς ἐν τῇ ἐσδρομῇ ἀπολέσας τῶν μεθ' ἑαυτοῦ, τήν τε πόλιν περιεποίησε, καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ τολμήματος πρῶτος τῶν κατὰ τὸν πόλεμον ἐπῃνέθη ἐν Σπάρτῃ. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἄραντες παρέπλεον, καὶ σχόντες τῆς Ἠλείας ἐς Φειὰν ἐδήουν τὴν γῆν ἐπὶ δύο ἡμέρας, καὶ προσβοηθήσαντας τῶν ἐκ τῆς κοίλης Ἦλιδος τριακοσίους λογάδας καὶ τῶν αὐτόθεν ἐκ τῆς περιοικίδος Ἠλείων μάχῃ ἐκράτησαν. ἀνέμου δὲ κατιόντος

23. ἅσπερ παρεσκευάζοντο. Vid. supra c. 17 extr. Sed praeplacet lectio cod. Gr. ὥσπερ παρεσκ. Cf. 4, 2. et 129., ubi ὅσπερ παρεσκευάζοντο iungitur.

ὅσον εἶχον. Sic libri optimi. Cf. 8, 1. Mox Γραϊκὴν ex Steph. Byz. recipiendum esse docuerunt Bredov. et Poppo Tom. I, 2. p. 263.

25. ἀνέμου δὲ κατιόντος, i. e. *a terra ingruente vento.*

Digitized by Google

μεγάλου, χειμαζόμενοι ἐν ἀλιμένῳ χωρίῳ, οἱ μὲν πολλοὶ ἐπέβησαν ἐπὶ τὰς ναῦς, καὶ περιέπλεον τὸν Ἰχθῦν καλούμενον τὴν ἄκραν ἐς τὸν ἐν τῇ Φειᾷ λιμένα· οἱ δὲ Μεσσήνιοι ἐν τούτῳ καὶ ἄλλοι τινὲς οἱ οὐ δυνάμενοι ἐπιβῆναι, κατὰ γῆν χωρήσαντες, τὴν Φειὰν αἱροῦσι. καὶ ὕστερον αἵ τε νῆες περιπλεύσασαι ἀναλαμβάνουσιν αὐτούς, καὶ ἐξανάγονται ἐκλιπόντες Φειάν· καὶ τῶν Ἠλείων ἡ πολλὴ ἤδη στρατιὰ προσεβεβοηθήκει. παραπλεύσαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ ἄλλα χωρία ἐδῄουν.

26. Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον οἱ Ἀθηναῖοι τριάκοντα ναῦς ἐξέπεμψαν περὶ τὴν Λοκρίδα, καὶ Εὐβοίας ἅμα φυλακήν. ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Κλεόπομπος ὁ Κλεινίου. καὶ ἀποβάσεις ποιησάμενος τῆς τε παραθαλασσίου ἔστιν ἃ ἐδῄωσε, καὶ Θρόνιον εἷλεν· ὁμήρους τε ἔλαβεν αὐτῶν, καὶ ἐν Ἀλύπῃ τοὺς βοηθήσαντας Λοκρῶν μάχῃ ἐκράτησεν.

27. Ἀνέστησαν δὲ καὶ Αἰγινήτας τῷ αὐτῷ θέρει τούτῳ ἐξ Αἰγίνης Ἀθηναῖοι, αὐτούς τε καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας, ἐπικαλέσαντες οὐχ ἥκιστα τοῦ πολέμου σφίσιν αἰτίους εἶναι· καὶ τὴν Αἴγιναν ἀσφαλέστερον ἐφαίνετο, τῇ Πελοποννήσῳ ἐπικειμένην, αὐτῶν πέμψαντας ἐποίκους ἔχειν. καὶ ἐξέπεμψαν ὕστερον οὐ πολλῷ ἐς αὐτὴν τοὺς οἰκήτορας. ἐκπεσοῦσι δὲ τοῖς Αἰγινήταις οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔδοσαν Θυρέαν οἰκεῖν, καὶ τὴν γῆν νέμεσθαι, κατά τε τὸ Ἀθηναίων διάφορον, καὶ ὅτι σφῶν εὐεργέται ἦσαν ὑπὸ τὸν σεισμὸν καὶ τῶν Εἱλώτων τὴν ἐπανάστασιν. ἡ δὲ Θυρεάτις γῆ μεθορία τῆς Ἀργείας καὶ Λακωνικῆς ἐστίν, ἐπὶ θάλασσαν καθήκουσα. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἐνταῦθα ᾤκησαν, οἱ δ' ἐσπάρησαν κατὰ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα.

28. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους νουμηνίᾳ κατὰ σελήνην, (ὥσπερ καὶ μόνον δοκεῖ εἶναι γίγνεσθαι δυνατόν,) ὁ ἥλιος ἐξέλιπε μετὰ μεσημβρίαν, καὶ πάλιν ἀνεπληρώθη, γενόμενος μηνοειδής, καὶ ἀστέρων τινῶν ἐκφανέντων.

29. Καὶ ἐν τῷ αὐτῷ θέρει Νυμφόδωρον τὸν Πύθεω, ἄνδρα Ἀβδηρίτην, οὗ εἶχε τὴν ἀδελφὴν Σιτάλκης, δυνάμενον παρ' αὐτῷ μέγα, οἱ Ἀθηναῖοι πρότερον πολέμιον νομίζοντες πρόξενον ἐποιήσαντο καὶ μετεπέμψαντο, βουλόμενοι Σιτάλκην σφίσι τὸν Τήρεω, Θρᾳκῶν βασιλέα, ξύμμαχον γενέσθαι. ὁ δὲ Τήρης οὗτος, ὁ τοῦ Σιτάλκου πατὴρ, πρῶτος Ὀδρύσαις τὴν

27. καὶ ἐξέπεμψαν — τοὺς οἰκήτορας. Vid. Plutarch. in Pericl. c. 34. — ἔποικοι dicuntur coloni respectu eius loci, quo missi sunt; ἄποικοι iidem vocantur ratione eius loci habita, unde abeunt. Sic probabiliter distinguit Krüger. ad Dionys. p. 101.

ὑπὸ τὸν σεισμόν. Vid. 1, 101.

28. νουμηνίᾳ κατὰ σελήνην. Κατὰ σελήνην ideo addit, quod primus civilis mensis dies, qui νουμηνία vulgo dicebatur, uno vel duobus tribusve diebus post verum interlunium incidebat. Hoc igitur verum interlunium significat verbis κατὰ σελήνην adiectis. Vid. Ideler. Chronol. technic. Vol. I. p. 280. Huc videntur pertinere quae Cicero de Rep. 1, 16. narrat de Pericle; unde patet, Anaxagorae sententias nostro quidem Scriptori, sed non vulgo notas fuisse. Cf. Bredovium in eam partem plura disputantem, ut accuratiorem harum rerum scientiam veteribus defuisse contendat. — γενόμενος μηνοειδής, antequam rursus impleretur, corniculatus videbatur et stellae apparebant.

Digitized by Google

μεγάλην βασιλείαν ἐπὶ πλεῖον τῆς ἄλλης Θρᾴκης ἐποίησε. πολὺ γὰρ μέρος καὶ αὐτόνομόν ἐστι Θρᾳκῶν. Τηρεῖ δὲ τῷ Πρόκνην τὴν Πανδίονος ἀπ' Ἀθηνῶν σχόντι γυναῖκα προσῆκει ὁ Τήρης οὗτος οὐδὲν, οὐδὲ τῆς αὐτῆς Θρᾴκης ἐγένοντο· ἀλλ' ὁ μὲν ἐν Δαυλίᾳ τῆς Φωκίδος νῦν καλουμένης γῆς ὁ Τηρεὺς ᾤκει, τότε ὑπὸ Θρᾳκῶν οἰκουμένης, καὶ τὸ ἔργον τὸ περὶ τὸν Ἴτυν αἱ γυναῖκες ἐν τῇ γῇ ταύτῃ ἔπραξαν· πολλοῖς δὲ καὶ τῶν ποιητῶν ἐν ἀηδόνος μνήμῃ Δαυλιὰς ἡ ὄρνις ἐπωνόμασται. εἰκὸς δὲ καὶ τὸ κῆδος Πανδίονα ξυνάψασθαι τῆς θυγατρὸς διὰ τοσούτου, ἐπ' ὠφελείᾳ τῇ πρὸς ἀλλήλους, μᾶλλον ἢ διὰ πολλῶν ἡμερῶν ἐς Ὀδρύσας ὁδοῦ. Τήρης δὲ οὔτε τὸ αὐτὸ ὄνομα ἔχων, βασιλεύς τε πρῶτος ἐν κράτει Ὀδρυσῶν ἐγένετο. οὗ δὴ ὄντα τὸν Σιτάλκην οἱ Ἀθηναῖοι ξύμμαχον ἐποιήσαντο, βουλόμενοι σφίσι τὰ ἐπὶ Θρᾴκης χωρία καὶ Περδίκκαν ξυνελεῖν αὐτόν. ἐλθών τε ἐς τὰς Ἀθήνας ὁ Νυμφόδωρος τήν τε τοῦ Σιτάλκου ξυμμαχίαν ἐποίησε, καὶ Σάδοκον τὸν υἱὸν αὐτοῦ, Ἀθηναῖον· τόν τε ἐπὶ Θρᾴκης πόλεμον ὑπεδέχετο καταλύσειν· πείσειν γὰρ Σιτάλκην πέμψειν στρατιὰν Θρᾳκίαν Ἀθηναίοις ἱππέων τε καὶ πελταστῶν. ξυνεβίβασε δὲ καὶ τὸν Περδίκκαν τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ Θέρμην αὐτῷ ἔπεισεν ἀποδοῦναι. ξυνεστράτευσέ τ' εὐθὺς Περδίκκας ἐπὶ Χαλκιδέας μετ' Ἀθηναίων καὶ Φορμίωνος. οὕτω μὲν Σιτάλκης τε ὁ Τήρεω, Θρᾳκῶν βασιλεὺς, ξύμμαχος ἐγένετο Ἀθηναίοις, καὶ Περδίκκας ὁ Ἀλεξάνδρου, Μακεδόνων βασιλεύς.

30. Οἱ δ' ἐν ταῖς ἑκατὸν ναυσὶν Ἀθηναῖοι ἔτι ὄντες περὶ Πελοπόννησον Σόλλιόν τε Κορινθίων πόλισμα αἱροῦσι, καὶ παραδιδόασι Παλαιρεῦσιν Ἀκαρνάνων μόνοις τὴν γῆν καὶ πόλιν νέμεσθαι. καὶ Ἄστακον, ἧς Εὔαρχος ἐτυράννει, λαβόντες κατὰ κράτος, καὶ ἐξελάσαντες αὐτὸν, τὸ χωρίον ἐς τὴν ξυμμαχίαν προσεποιήσαντο. ἐπί τε Κεφαλληνίαν τὴν νῆσον προσπλεύσαντες προσηγάγοντο ἄνευ μάχης. κεῖται δὲ ἡ Κεφαλληνία κατὰ Ἀκαρνανίαν καὶ Λευκάδα, τετράπολις οὖσα, Παλῆς, Κράνιοι, Σαμαῖοι, Προννᾶιοι. ὕστερον δ' οὐ πολλῷ ἀνεχώρησαν αἱ νῆες ἐς τὰς Ἀθήνας.

29. *ἐπὶ πλεῖον τῆς ἄλλης Θρ. ἐποίησε*, i. e. imperium extendit in plures reliquae Thraciae populos, quos regno suo subiecit, idque eo auxit.

Τηρεῖ δὲ τῷ Πρόκνην — γυναῖκα. Vid. Apollod. 3, 14, 8. Ovid. Metam. 6, 433 — 679. — *Δαυλία*, urbis nomen est potius quam regionis, quae *Δαυλὶς* dicebatur, quod nomen habet Stephan. Byz. — *κῆδος* proprie dicitur de affinitate, *ἐπιγαμία*. — *διὰ τοσούτου*, int. *διαστήματος*, i. e. *in vicinia*.

οὔτε τὸ αὐτὸ ὄνομα ἔχων, supple *ἦν*. Vid. Hermann. ad Vig. p. 770. — *βασιλεύς τε — ἐγένετο*, i. e. primus rex Odrysarum fuit, cui validum imperium esset.

ξυνελεῖν. Poppo ex aliquot libris *ξυνεξελεῖν*. Certe hoc verbum non cum Schol. ex seq. *ξυνεβίβασε* per *προσποιήσασθαι* explicandum videtur, sed vim adhibitam significat. Paullo inferius Thucydides Chalcidenses, qui incolebant *τὰ ἐπὶ Θρᾴκης*, una cum Perdicca vi impugnatos esse narrat. Ergo *ξυνελεῖν* potius est *παραστήσασθαι, subigere*, non *προσποιήσασθαι, conciliare*.

Θέρμην ἀποδοῦναι. Ceperant eam Athenienses, ut memoriae prodidit 1, 61. De Phormione vid. 1, 64. 65.

Digitized by Google

31. Περὶ δὲ τὸ φθινόπωρον τοῦ θέρους τούτου Ἀθηναῖοι πανδημεὶ, αὐτοὶ καὶ οἱ μέτοικοι, ἐξέβαλον ἐς τὴν Μεγαρίδα, Περικλέους τοῦ Ξανθίππου στρατηγοῦντος. καὶ οἱ περὶ Πελοπόννησον Ἀθηναῖοι ἐν ταῖς ἑκατὸν ναυσὶν (ἔτυχον γὰρ [ἤδη] ἐν Αἰγίνῃ ὄντες, ἐπ' οἴκου ἀνακομιζόμενοι,) ὡς ἤσθοντο τοὺς ἐκ τῆς πόλεως πανστρατιᾷ ἐν Μεγάροις ὄντας, ἔπλευσαν παρ' αὐτούς, καὶ ξυνεμίχθησαν. στρατόπεδόν τε μέγιστον δὴ τοῦτο ἀθρόον Ἀθηναίων ἐγένετο, ἀκμαζούσης ἔτι τῆς πόλεως καὶ οὔπω νενοσηκυίας. μυρίων γὰρ ὁπλιτῶν οὐκ ἐλάσσους ἦσαν αὐτοὶ Ἀθηναῖοι· (χωρὶς δὲ αὐτοῖς οἱ ἐν Ποτιδαίᾳ τρισχίλιοι ἦσαν·) μέτοικοι δὲ ξυνεξέβαλον οὐκ ἐλάσσους τρισχιλίων ὁπλιτῶν, χωρὶς δὲ ὁ ἄλλος ὅμιλος ψιλῶν οὐκ ὀλίγος. δηώσαντες δὲ τὰ πολλὰ τῆς γῆς ἀνεχώρησαν. ἐγένοντο δὲ καὶ ἄλλαι ὕστερον ἐν τῷ πολέμῳ κατὰ ἔτος ἕκαστον ἐξβολαὶ Ἀθηναίων ἐς τὴν Μεγαρίδα, καὶ ἱππέων· καὶ πανστρατιᾷ, μέχρι οὗ Νίσαια ἑάλω ὑπ' Ἀθηναίων.

32. Ἐτειχίσθη δὲ καὶ Ἀταλάντη ὑπ' Ἀθηναίων φρούριον τοῦ θέρους τούτου τελευτῶντος, ἡ ἐπὶ Λοκροῖς τοῖς Ὀπουντίοις νῆσος ἐρήμη πρότερον οὖσα, τοῦ μὴ λῃστὰς ἐκπλέοντας ἐξ Ὀποῦντος καὶ τῆς ἄλλης Λοκρίδος κακουργεῖν τὴν Εὔβοιαν. ταῦτα μὲν ἐν τῷ θέρει τούτῳ μετὰ τὴν Πελοποννησίων ἐκ τῆς Ἀττικῆς ἀναχώρησιν ἐγένετο.

33. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος Εὔαρχος ὁ Ἀκαρνὰν, βουλόμενος ἐς τὴν Ἄστακον κατελθεῖν, πείθει Κορινθίους τεσσαράκοντα ναυσὶ καὶ πεντακοσίοις καὶ χιλίοις ὁπλίταις ἑαυτὸν κατάγειν πλεύσαντας· καὶ αὐτὸς ἐπικούρους τινὰς προσεμισθώσατο. ἦρχον δὲ τῆς στρατιᾶς Εὐφαμίδας τε ὁ Ἀριστωνύμου καὶ Τιμόξενος ὁ Τιμοκράτους καὶ Εὔμαχος ὁ Χρύσιδος. καὶ πλεύσαντες κατήγαγον· καὶ τῆς ἄλλης Ἀκαρνανίας τῆς περὶ θάλασσαν ἔστιν ἃ χωρία βουλόμενοι προσποιήσασθαι, καὶ πειραθέντες, ὡς οὐκ ἠδύναντο, ἀπέπλευν ἐπ' οἴκου. σχόντες δ' ἐν τῷ παράπλῳ ἐς Κεφαλληνίαν καὶ ἀπόβασιν ποιησάμενοι ἐς τὴν Κρανίων γῆν, ἁπαθέντες ὑπ' αὐτῶν ἐξ ὁμολογίας τινὸς ἄνδρας τε ἀποβάλλουσι σφῶν αὐτῶν, ἐπιθεμένων ἀπροσδοκήτοις τῶν Κρανίων, καὶ βιαιότερον ἀναγαγόμενοι ἐκομίσθησαν ἐπ' οἴκου.

34. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χειμῶνι οἱ Ἀθηναῖοι, τῷ πατρίῳ νόμῳ χρώμενοι, δημοσίᾳ ταφὰς ἐποιήσαντο τῶν ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ πρῶτον ἀποθανόντων, τρόπῳ τοιῷδε. τὰ μὲν ὀστᾶ

31. ἄλλαι — ἐξβολαί, et binae quidem quotannis. Vid. infra 4, 66. cf. Plutarch. in Pericle c. 30. Ex decreto publico iurabant Atheniensium στρατηγοί, ὅτι καὶ δὶς ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰς τὴν Μεγαρικὴν ἐμβαλοῦσι. — Νίσαια ἑάλω. Vid. 4, 69.

34. δημοσίᾳ ταφὰς ἐποιήσαντο. Erat is mos proprius Atheniensium. Nam Romani quidem laudabant mortuos privatim et singulos, non publice omnes in bello pro patria defunctos. Moris origo a tempore Persici belli repetenda. Vid. Diod. Sic. 11, 33. Dionys. Hal. Ant. Rom. 5, 17. Cf. Wolf. ad Demosth. Leptin. p. 362. Exstant praeter Thucydidis λόγον ἐπιτάφιον hodie alii tres, unus in Platonis Menexeno, alter Lysiae, tertius Demostheni falso tribuitur.

Digitized by Google

προτίθενται τῶν ἀπογενομένων προτριτα σκηνὴν ποιήσαντες, καὶ ἐπιφέρει τῷ αὐτοῦ ἕκαστος, ἢν τι βούληται. ἐπειδὰν δὲ ἡ ἐκφορὰ ᾖ, λάρνακας κυπαρισσίνας ἄγουσιν ἅμαξαι, φυλῆς ἑκάστης μίαν· ἔνεστι δὲ τὰ ὀστᾶ, ἧς ἕκαστος ἦν φυλῆς. μία δὲ κλίνη κενὴ φέρεται, ἐστρωμένη, τῶν ἀφανῶν, οἳ ἂν μὴ εὑρεθῶσιν ἐς ἀναίρεσιν. ξυνεκφέρει δὲ ὁ βουλόμενος καὶ ἀστῶν καὶ ξένων, καὶ γυναῖκες πάρεισιν αἱ προσήκουσαι ἐπὶ τὸν τάφον, ὀλοφυρόμεναι. τιθέασιν οὖν ἐς τὸ δημόσιον σῆμα, ὃ ἔστιν ἐπὶ τοῦ καλλίστου προαστείου τῆς πόλεως· καὶ ἀεὶ ἐν αὐτῷ θάπτουσι τοὺς ἐκ τῶν πολέμων, πλήν γε τοὺς ἐν Μαραθῶνι· ἐκείνων δὲ διαπρεπῆ τὴν ἀρετὴν κρίναντες αὐτοῦ καὶ τὸν τάφον ἐποίησαν. ἐπειδὰν δὲ κρύψωσι γῇ, ἀνὴρ ᾑρημένος ὑπὸ τῆς πόλεως, ὃς ἂν γνώμῃ τε δοκῇ μὴ ἀξύνετος εἶναι, καὶ ἀξιώσει προήκῃ, λέγει ἐπ' αὐτοῖς ἔπαινον τὸν πρέποντα. μετὰ δὲ τοῦτο ἀπέρχονται. ὧδε μὲν θάπτουσι· καὶ διὰ παντὸς τοῦ πολέμου, ὁπότε ξυμβαίη αὐτοῖς, ἐχρῶντο τῷ νόμῳ. ἐπὶ δ' οὖν τοῖς πρώτοις τοῖσδε Περικλῆς ὁ Ξανθίππου ἡρέθη λέγειν. καὶ ἐπειδὴ καιρὸς ἐλάμβανε, προελθὼν ἀπὸ τοῦ σήματος ἐπὶ βῆμα ὑψηλὸν πεποιημένον, ὅπως ἀκούοιτο ὡς ἐπὶ πλεῖστον τοῦ ὁμίλου, ἔλεγε τοιάδε.

35. „Οἱ μὲν πολλοὶ τῶν ἐνθάδε εἰρηκότων ἤδη ἐπαινοῦσι τὸν προσθέντα τῷ νόμῳ τὸν λόγον τόνδε, ὡς καλὸν ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις ἀγορεύεσθαι αὐτόν. ἐμοὶ δ' ἀρκοῦν ἂν ἐδόκει εἶναι, ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἔργῳ γενομένων, ἔργῳ καὶ δηλοῦσθαι τὰς τιμάς, (οἷα καὶ νῦν περὶ τὸν τάφον τόνδε δημοσίᾳ παρασκευασθέντα ὁρᾶτε,) καὶ μὴ ἐν ἑνὶ ἀνδρὶ πολλῶν ἀρετὰς κινδυνεύεσθαι εὖ τε καὶ χεῖρον εἰπόντι πιστευθῆναι. χαλεπὸν γὰρ τὸ μετρίως εἰπεῖν, ἐν ᾧ μόλις καὶ ἡ δόκησις τῆς ἀληθείας βεβαιοῦται. ὅ τε γὰρ ξυνειδὼς καὶ εὔνους ἀκροατὴς

προτριτα, τῇ τρίτῃ ἐπάνω ἡμέρᾳ, Suid. ἐπιφέρειν (int. τάφῳ τινάς,) est *inferias afferre*. Paullo inferius σῆμα Hesych. explicat τάφος, μνῆμα. Hoc erat in Ceramico extra urbem. Vid. Meursius in Ceramico cap. c. 22.

ἐπειδὴ καιρὸς ἐλάμβανε, h. e. *cum tempus appropinquasset*. Bekk. ex Cl. It. Vat. G. H. recepit καιρόν. Locum Dionysii A. R. 10. p. 2141. affert Goell. ἐπεὶ δὲ κατελάμβανεν ὁ τῶν ἀρχαιρεσιῶν καιρός.

35. τὸν προσθέντα τῷ νόμῳ τὸν λόγ. τ. Mori vel instituto publice sepeliendi pro patria defunctos post pugnam Plataeensem, teste Diod. l. c., additum est, ut idem ab oratore publice constituto laudarentur.

καὶ μὴ ἐν ἑνὶ ἀνδρὶ — πιστευθῆναι. Sententia: Neque in uno viro, sive apte loquatur, sive non apte, multorum virtutis fidem periclitari debere. Verba ἐν ἑνὶ ἀνδρὶ per attractionem coniuncta sunt cum κινδυνεύεσθαι, cum proprie hic sit verborum ordo: καὶ μὴ κινδυνεύεσθαι πολλῶν ἀρετὰς, (ὥστε) πιστευθῆναι ἑνὶ ἀνδρὶ, εὖ τε καὶ χεῖρον εἰπόντι. — μετρίως εἰπεῖν est συμμέτρως, apte, rei accommodate dicere, ita ut in neutram partem a veritate discedas, neque nimis nec parum laudando. ἐν ᾧ autem non referendum est ad μετρίως εἰπεῖν, sed valet *quia in re, in quo, ubi*. Ita enim non rationi moderate dicendi, sed ipsius rei conditioni vitio vertitur, quod orationi fides negatur. — δόκησις τῆς ἀληθείας est *veritatis opinio*. „In quo vix certa opinione imbuuntur, qui audiunt, vera ab oratore praedicari." Sallust. Catil. c. 3. *Arduum videtur res gestas scribere: primum quod facta dictis sunt exaequanda: dehinc quia pleraque,*

Digitized by Google

τάχ' ἄν τι ἐνδεεστέρως πρὸς ἃ βούλεταί τε καὶ ἐπίσταται νομίσειε δηλοῦσθαι, ὅ τε ἄπειρος ἔστιν ἃ καὶ πλεονάζεσθαι, διὰ φθόνον, εἴ τι ὑπὲρ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἀκούοι. μέχρι γὰρ τοῦδε ἀνεκτοὶ οἱ ἔπαινοί εἰσι περὶ ἑτέρων λεγόμενοι, ἐς ὅσον ἂν καὶ αὐτὸς ἕκαστος οἴηται ἱκανὸς εἶναι δρᾶσαί τι ὧν ἤκουσε· τῷ δὲ ὑπερβάλλοντι αὐτῶν φθονοῦντες ἤδη καὶ ἀπιστοῦσιν. ἐπειδὴ δὲ τοῖς πάλαι οὕτως ἐδοκιμάσθη ταῦτα καλῶς ἔχειν, χρὴ καὶ ἐμὲ ἑπόμενον τῷ νόμῳ πειρᾶσθαι ὑμῶν τῆς ἑκάστου βουλήσεώς τε καὶ δόξης τυχεῖν ὡς ἐπὶ πλεῖστον.

36. „Ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν προγόνων πρῶτον· δίκαιον γὰρ αὐτοῖς καὶ πρέπον δὲ ἅμα ἐν τῷ τοιῷδε τὴν τιμὴν ταύτην τῆς μνήμης δίδοσθαι. τὴν γὰρ χώραν ἀεὶ οἱ αὐτοὶ οἰκοῦντες διαδοχῇ τῶν ἐπιγιγνομένων μέχρι τοῦδε ἐλευθέραν δι' ἀρετὴν παρέδοσαν. καὶ ἐκεῖνοί τε ἄξιοι ἐπαίνου, καὶ ἔτι μᾶλλον οἱ πατέρες ἡμῶν. κτησάμενοι γὰρ πρὸς οἷς ἐδέξαντο ὅσην ἔχομεν ἀρχὴν, οὐκ ἀπόνως, ἡμῖν τοῖς νῦν προςκατέλιπον. τὰ δὲ πλείω αὐτῆς αὐτοὶ ἡμεῖς οἵδε, οἱ νῦν ἔτι ὄντες μάλιστα ἐν τῇ καθεστηκυίᾳ ἡλικίᾳ, ἐπηυξήσαμεν, καὶ τὴν πόλιν τοῖς πᾶσι παρεσκευάσαμεν καὶ ἐς πόλεμον καὶ ἐς εἰρήνην αὐταρκεστάτην. ὧν ἐγὼ τὰ μὲν κατὰ πολέμους ἔργα, οἷς ἕκαστα ἐκτήθη, ἢ εἴ τι αὐτοὶ ἢ οἱ πατέρες ἡμῶν βάρβαρον ἢ Ἕλληνα πόλεμον ἐπιόντα προθύμως ἠμυνάμεθα, μακρηγορεῖν ἐν εἰδόσιν οὐ βουλόμενος ἐάσω·

quae delicta reprehenderis, malivolentia et invidia putant: ubi de magna virtute et gloria bonorum memores, quae sibi quisque facilia factu putat, aequo animo accipit: supra ea, veluti ficta, pro falsis ducit.

ἐνδεεστέρως pro ἐνδεέστερον. Sic vel poetae Attici rarius, tamen comparativi nonnulla exempla et afferuntur a Grammaticis ex antiquioribus Atticis, et exstant hodie apud Thucydidem (2, 50. χαλεπωτέρως. 4, 39. ἐνδεεστέρως), Platonem, Xenophontem, Isocratem, maxime cum verbis ἔχειν, διακεῖσθαι, διάγειν, e. c. Xen. Sympos. 4, 3. ἐχθιόνως ἔχουσιν. Plat. Rep. 1. p. 343. e. μοχθηροτέρως ἔχει. Isocr. Evag. 2. φιλοτιμωτέρως διέκειντο. Xen. Laced. 2, 5. ἐνδεεστέρως διάγειν. Vid. Buttm. Gr. Gr. max. II. p. 269. §. 115. b. not. 2. Matth. Gr. §. 262. (ed. sec.)

τῷ δὲ ὑπερβάλλοντι αὐτῶν. Alii cum Schol. αὐτῶν explicant τῶν ἐπαίνων, *exsuperanti*, i. e. *nimiae laudi invident*, ut 7, 67 extr. ὑπερβαλλόντων αὐτοῖς τῶν κακῶν; alii interpretantur: *iis autem, quae ipsorum vires exsuperant, invident*. Nam ὑπερβάλλειν non solum cum accusativo, sed etiam cum genitivo iungitur. Vid. Plat. Gorg. §. 68. p. 475. c. ibique Heind.

36. ἐν τῇ καθεστηκυίᾳ ἡλικίᾳ. *Firmam, robustam, militarem aetatem* Graeci vocant ἡλικίαν. Ea cum etiamnum durat, dicitur καθεστηκυῖα. Sed cum non omnes, qui tum Periclem audiebant, ac ne ipse quidem ea iam aetate essent, praeferenda nonnullis videtur ea vocabuli ἡλικία significatio, qua *aetatem, tempus, das Zeitalter* designat. Ita Heilmannus accepit, et Schneider. in Lex. s. v. ἡλικία, ubi laudat Demosthenis verba ἕως εἰς τὴν νῦν ζῶσαν ἡλικίαν ὁ χρόνος προήγαγεν ἡμᾶς. — Schol. ἐπηυξήσαμεν refert ad Periclis expeditiones in Samum et Euboeam, de quibus legimus supra 1, 114 seqq. Sed et alias urbes et insulas, longos muros, naves aedificatas, praeclara opera et aedificia in urbe, Periclis consilio exstructa addere poterat. Nam quid sit h. l. ἐπαυξάνειν, explicatur verbis proxime sequentibus: καὶ τὴν πόλιν — αὐταρκεστάτην.

βάρβαρον ἢ Ἕλληνα πόλεμον ἐπιόντα. Etsi πολέμιον ἐπιόντα usitatius fuerit, tamen πόλεμος ἐπιών ita dici licet, ut ἐπιὸν κακόν, ἐπιὼν ὄλεθρος. Deinde βάρβαρος et Ἕλλην h. l. sunt pro adiectivis accipienda, ut alibi. v. Matth. §. 429, 4.

Digitized by Google

ἀπὸ δὲ οἵας τε ἐπιτηδεύσεως ἤλθομεν ἐπ' αὐτὰ, καὶ μεθ' οἵας πολιτείας, καὶ τρόπων ἐξ οἵων μεγάλα ἐγένετο, ταῦτα δηλώσας πρῶτον εἶμι καὶ ἐπὶ τὸν τῶνδε ἔπαινον, νομίζων ἐπί τε τῷ παρόντι οὐκ ἂν ἀπρεπῆ λεχθῆναι αὐτὰ, καὶ τὸν πάντα ὅμιλον καὶ ἀστῶν καὶ ξένων ξύμφορον εἶναι αὐτῶν ἐπακοῦσαι.

37. „Χρώμεθα γὰρ πολιτείᾳ οὐ ζηλούσῃ τοὺς τῶν πέλας νόμους, παράδειγμα δὲ μᾶλλον αὐτοὶ ὄντες τινὶ, ἢ μιμούμενοι ἑτέρους. καὶ ὄνομα μὲν, διὰ τὸ μὴ ἐς ὀλίγους ἀλλ' ἐς πλείονας οἰκεῖν, δημοκρατία κέκληται· μέτεστι δὲ, κατὰ μὲν τοὺς νόμους, πρὸς τὰ ἴδια διάφορα πᾶσι τὸ ἴσον, κατὰ δὲ τὴν ἀξίωσιν, ὡς ἕκαστος ἔν τῳ εὐδοκιμεῖ, οὐκ ἀπὸ μέρους τὸ πλεῖον ἐς τὰ κοινὰ ἢ ἀπ' ἀρετῆς προτιμᾶται· οὐδ' αὖ κατὰ πενίαν, ἔχων δέ τι ἀγαθὸν δρᾶσαι τὴν πόλιν, ἀξιώματος ἀφανείᾳ κεκώλυται. ἐλευθέρως δὲ τά τε πρὸς τὸ κοινὸν πολιτεύομεν, καὶ ἐς τὴν πρὸς ἀλλήλους τῶν καθ' ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων ὑποψίαν, οὐ δι' ὀργῆς τὸν πέλας, εἰ καθ' ἡδονήν τι δρᾷ, ἔχοντες, οὐδὲ ἀζημίους μὲν, λυπηρὰς δὲ τῇ ὄψει ἀχθηδόνας

Apud Euripidem in Phoeniss. v. 1519. adeo τίς Ἑλλὰς ἢ τίς βάρβαρος ἢ τῶν προπάροιθεν εὐγενετᾶν ἕτερος ἕτλα — invenitur, ubi, quae alias forma feminini est, Ἑλλάς loco masculini tamquam generis communis est. Vid. Buttm. Gr. max. p. 258. Hermann. ad Soph. Trach. 1049.

καὶ μεθ' οἵας πολιτείας. Haec verba dubitari potest num sint ad ἤλθομεν, an ad μεγάλα ἐγένετο referenda. Sententia quidem non mutatur, utut iunguntur.

37. ἐς πλείονας οἰκεῖν. Οἰκεῖν τὰς πόλεις non solum est *habitare urbes*, sed etiam administrare. Vid. 1, 17. τὰς πόλεις ὤκουν. 3, 37. ἄμεινον οἰκοῦσι τὰς πόλεις. Idem igitur est quod πολιτεύειν. 8, 53. εἰ μὴ πολιτεύσομέν τε σωφρονέστερον καὶ ἐς ὀλίγους μᾶλλον. Ἐς ὀλίγους οἰκεῖν non est, ut vulgo interpretantur, ad paucorum commodum administrare, sed ita rempublicam administrare, ut *penes paucos* imperium sit, qualis erat Lacedaemoniorum respublica, cui cum praedicatione quadam praefert Atheniensium democratiam. *Distributive* enim ἐς usurpatur, ut alibi κατά. Cf. 8, 53. quem locum modo adscripsimus, et 2, 7. ubi κατὰ μέγεθος τῶν πόλεων resolvendum est in αἱ πόλεις κατὰ μέγεθος ἑκάστη. Οἰκεῖν possis etiam *administrari* interpretari. Demosth. Lept. 38. βλάπτουσιν οἱ πονηροὶ νόμοι καὶ τὰς ἀσφαλῶς οἰκεῖν οἰομένας πόλεις.

οὐκ ἀπὸ μέρους. Cum μέρος hic opponatur ἀρετῇ, recte mihi accepisse videor de parte nobilium vel procerum, optimatumque gentibus, tamquam potentiore et ampliore ordine, (einer privilegirten Kaste). Tales erant apud Lacedaemonios soli Heraclidae et Dorienses sive Spartiatae. Ceteri enim non optimo civitatis iure fruebantur. — κατὰ πενίαν, pro πένης μὲν ὤν.

ἐς τὴν — ὑποψίαν. Sententia: „in quotidianis vitae institutis vacui sumus a suspicione mutua.“ Liberaliores esse dicit Athenienses, quam, quos tacite carpit, Lacedaemonios, qui suspiciose, si quis suo ingenio indulgeret, et a communibus moribus aliquantulum discederet, rationem exigebant, cur ita ageret, quo tenderet, quomodo sibi ab eo cavendum esset. — ἀζήμιοι ἀχθηδόνες, λυπηραὶ δὲ τῇ ὄψει sunt solennes illae apud Lacedaemonios puerorum διαμαστιγώσεις, quae non poenae erant, sed corporis animique obdurandi causa usurpabantur. Verte: „Mit freiem Sinne behandeln wir die Staatsgeschäfte und das in den Bestrebungen des täglichen Lebens entstehende gegenseitige Misstrauen, nicht grollend dem Nachbar, wenn er in der Lust seines Herzens etwas thut, noch straflose aber schon dem Auge wehthuende Schmerzen verhängend.“

Digitized by Google

προστιθέμενοι. ἀνεπαχθῶς δὲ τὰ ἴδια προσομιλοῦντες, τὰ δημόσια διὰ δέος μάλιστα οὐ παρανομοῦμεν, τῶν τε ἀεὶ ἐν ἀρχῇ ὄντων ἀκροάσει καὶ τῶν νόμων, καὶ μάλιστα αὐτῶν ὅσοι τε ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν ἀδικουμένων κεῖνται, καὶ ὅσοι ἄγραφοι ὄντες αἰσχύνην ὁμολογουμένην φέρουσι.

38. „Καὶ μὴν καὶ τῶν πόνων πλείστας ἀναπαύλας τῇ γνώμῃ ἐπορισάμεθα, ἀγῶσι μέν γε καὶ θυσίαις διετησίοις νομίζοντες, ἰδίαις δὲ κατασκευαῖς εὐπρεπέσιν, ὧν καθ' ἡμέραν ἡ τέρψις τὸ λυπηρὸν ἐκπλήσσει. ἐπεισέρχεται δὲ διὰ μέγεθος τῆς πόλεως ἐκ πάσης γῆς τὰ πάντα, καὶ ξυμβαίνει ἡμῖν μηθὲν οἰκειοτέρᾳ τῇ ἀπολαύσει τὰ αὐτοῦ ἀγαθὰ γιγνόμενα καρποῦσθαι, ἢ καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.

39. „Διαφέρομεν δὲ καὶ ταῖς τῶν πολεμικῶν μελέταις τῶν ἐναντίων τοῖσδε. τήν τε γὰρ πόλιν κοινὴν παρέχομεν, καὶ οὐκ ἔστιν ὅτε ξενηλασίαις ἀπείργομέν τινα ἢ μαθήματος, ἢ θεάματος, ὃ μὴ κρυφθὲν ἄν τις τῶν πολεμίων ἰδὼν ὠφεληθείη, πιστεύοντες οὐ ταῖς παρασκευαῖς τὸ πλέον καὶ ἀπάταις, ἢ τῷ ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐς τὰ ἔργα εὐψύχῳ· καὶ ἐν ταῖς παιδείαις οἱ μὲν ἐπιπόνῳ ἀσκήσει εὐθὺς νέοι ὄντες τὸ ἀνδρεῖον μετέρχονται· ἡμεῖς δὲ ἀνειμένως διαιτώμενοι οὐδὲν ἧσσον ἐπὶ τοὺς ἰσοπαλεῖς κινδύνους χωροῦμεν. τεκμήριον δέ· οὔτε γὰρ Λακεδαιμόνιοι καθ' ἑκάστους, μετὰ πάντων δ' ἐς τὴν γῆν ἡμῶν στρατεύουσι· τήν τε τῶν πέλας αὐτοὶ ἐπελθόντες, οὐ χαλεπῶς

ἀνεπαχθῶς δὲ — προσομιλοῦντες, i. e. und während wir in Privatverhältnissen einander nicht drückend werden. Mox δέος est *reverentia*, quam obedientia et obtemperatione praestant.

ἄγραφοι νόμοι sunt τὰ ἔθη, quibus violatis flagitium vel dedecus contrahitur.

38. τῇ γνώμῃ, Schol. τῇ ψυχῇ, *dem Gemüthe.* — διετησίοις θυσίαις, *anniversariis sacris*, i. e. κατ' ἔτος ἕκαστον. — νομίζειν cum dat. est *in usu habere, uti.* 1, 77. οἷς (νομίμοις) ἡ ἄλλη Ἑλλὰς νομίζει, quibus uti solet, quae usurpat. Adde 3, 82 extr. εὐσεβείᾳ μὲν οὐδέτεροι ἐνόμιζον. Inde Med. significat *usu venire.* 6, 32. εὐχὰς τὰς νομιζομένας ἐποιοῦντο. 1, 25. γέρα τὰ νομιζόμενα. 2, 15. νομίζεται τῷ ὕδατι χρῆσθαι.

ὧν καθ' ἡμέραν ἡ τέρψις, pro ὧν ἡ καθ' ἡμέραν τέρψις. Sic 1, 137. πάλιν ἡ ἀποκομιδὴ ἐγένετο, ubi vid. annot. — ἐκπλήσσει, ἐμβάλλει, ut c. 87. φόβος μνήμην ἐκπλήσσει. Ceterum haec omnia laudantur cum contemptu Lacedaemoniorum, qui tristem et humilem vitam degebant.

39. διαφέρομεν — τοῖσδε. Cum τοῖσδε ad sequentem expositionem pertineat, ταῖς μελέταις intelligendum est ἐν ταῖς μελέταις.

ξενηλασίαις. Plutarch. Lycurg. c. 27. Ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀφοιζομένους ἐπ' οὐδενὶ χρησίμῳ καὶ παρειςρέοντας εἰς τὴν πόλιν ἀπήλαυνεν, οὐχ, ὡς Θουκυδίδης φησί, δεδιὼς μὴ τῆς πολιτείας μιμηταὶ γένωνται, καὶ πρός ἀρετήν τι χρήσιμον ἐκμάθωσιν, ἀλλὰ μᾶλλον, ὅπως μὴ διδάσκαλοι κακοῦ τινὸς ὑπάρξωσιν.

Λακεδαιμόνιοι καθ' ἑκάστους. Haec est lectio librorum omnium. Aptius videatur καθ' ἑαυτούς, quae verba docta manus orae exempli cuiusdam Florentini adscripsit. Nam de pluribus quidem, non de uno eodemque populo καθ' ἑκάστους dicere licet. Vulgatam si teneas, Lacedaemonios latiore sensu accipe pro Peloponnesiis, quemadmodum accipiendum videtur supra c. 12. προσβιᾶναι μὴ δέχεσθαι Λακεδαιμονίων ἐξεστρατευμένων. — Mox αὐτοί, Athenienses.

Digitized by Google

ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ τοὺς περὶ τῶν οἰκείων ἀμυνομένους μαχόμενοι τὰ πλείω κρατοῦμεν. ἀθρόᾳ τε τῇ δυνάμει ἡμῶν οὐδεὶς πω πολέμιος ἐνέτυχε, διὰ τὴν τοῦ ναυτικοῦ τε ἅμα ἐπιμέλειαν καὶ τὴν ἐν τῇ γῇ ἐπὶ πολλὰ ἡμῶν αὐτῶν ἐπίπεμψιν. ἢν δέ που μορίῳ τινὶ προσμίξωσι, κρατήσαντές τέ τινας ἡμῶν πάντας αὐχοῦσιν ἀπεῶσθαι, καὶ νικηθέντες ὑφ' ἁπάντων ἡσσῆσθαι. καίτοι εἰ ῥᾳθυμίᾳ μᾶλλον ἢ πόνῳ μελέτῃ, καὶ μὴ μετὰ νόμων τὸ πλεῖον ἢ τρόπων ἀνδρείας ἐθέλοιμεν κινδυνεύειν, περιγίγνεται ἡμῖν τοῖς τε μέλλουσιν ἀλγεινοῖς μὴ προκάμνειν, καὶ ἐς αὐτὰ ἐλθοῦσι, μὴ ἀτολμοτέρους τῶν ἀεὶ μοχθούντων φαίνεσθαι, καὶ ἔν τε τούτοις τὴν πόλιν ἀξίαν εἶναι θαυμάζεσθαι, καὶ ἔτι ἐν ἄλλοις.

40. „Φιλοκαλοῦμέν τε γὰρ μετ' εὐτελείας, καὶ φιλοσοφοῦμεν ἄνευ μαλακίας· πλούτῳ τε ἔργου μᾶλλον καιρῷ ἢ λόγου κόμπῳ χρώμεθα· καὶ τὸ πένεσθαι οὐχ ὁμολογεῖν τινὶ αἰσχρὸν, ἀλλὰ μὴ διαφεύγειν ἔργῳ αἴσχιον. ἔνι τε τοῖς αὐτοῖς οἰκείων ἅμα καὶ πολιτικῶν ἐπιμέλεια καὶ ἑτέροις, πρὸς ἔργα τετραμμένοις, τὰ πολιτικὰ μὴ ἐνδεῶς γνῶναι· μόνοι γὰρ τὸν

μὴ μετὰ νόμων — ἀνδρείας. „Si virtute, non legibus sed moribus bonis parta, pericula subire velimus; hoc praestamus Lacedaemoniis, quod cet.“ Krügerum ad Dionys. p. 233. et LVIII. secutus Bekk. pro ἐθέλοιμεν reposuit ἐθέλομεν e codd. Laur. Vind., quia de re non dubia sed vera et concessa loquatur. Sed non concedit Pericles, Athenienses remissius et sine laboriosa exercitatione, sine legibus et publicis institutionibus, morum tantum praestantia usos pericula subire, sed tantum contendit, etiamsi hoc facerent, tamen habere, quo Lacedaemonios superent, quatenus neque praecipiant labores adhuc imminentes, et ingruentibus aliquando malis non minus sint fortes, quam qui semper laborent. De indicativo post optativum vid. Matth. §. 524. 3.

καὶ ἔν τε τούτοις — ἄλλοις. Haec verba vulgo capiti sequenti tribuuntur. Sed cum pendeant ex περιγίγνεται ἡμῖν, et post φαίνεσθαι virgula, non puncto distinguendum sit, cum Poppone ea ad hoc caput retraximus.

40. μετ' εὐτελείας, *modico apparatu et sumptu.* Hoc dicit, quia ab aliis τρυφὴ βίου et σχολὴ πολλὴ Atheniensibus exprobrari solebat. Vid. Schol. Pertinet igitur ad vitam privatam. φιλοκαλεῖν est pulchri et artium studiosum esse.

πλούτῳ τε — χρώμεθα. Iunge καὶ χρώμεθα πλούτῳ καιρῷ ἔργου μᾶλλον ἢ κόμπῳ λόγου, i. e. *ut sapientem divitiarum usum non spernimus, ita non iactamus divitias;* vel: *divitiae nobis praebent opportunitatem agendi, non vanam sermonis iactationem.* Nam praepositio ἐν ante καιρῷ cum optimis libris expungenda est. Sequentium verborum hic est ordo constituendus; καὶ οὐκ αἰσχρόν (ἐστί) τινι τὸ ὁμολογεῖν πένεσθαι, ἀλλὰ μὴ διαφεύγειν αἴσχιον (i. e. μᾶλλον αἰσχρόν). De transpositione negationis vid. ad 1, 77. Hoc vult: Paupertatem confiteri, nemini dedecori est, nisi commeritam. Comparativum αἴσχιον resolvendum esse in αἰσχρόν μᾶλλον, *turpe potius*, docui ad 5, 102. mai. ed. Cf. 8, 27. οὐ γὰρ αἰσχρὸν εἶναι, Ἀθηναίους ναυτικῷ μετὰ καιροῦ ὑποχωρῆσαι, ἀλλὰ καὶ μετὰ ὀτουοῦν τρόπου αἴσχιον ξυμβήσεσθαι, ἢν ἡσσηθῶσι.

ἔνι τε τοῖς αὐτοῖς — γνῶναι. Etiam hoc respectu Lacedaemoniorum dictum est, quorum perpauci reipublicae administrandae operam dabant, cum militiam omnes exercerent. Οἰκείων ἅμα καὶ πολιτικῶν ἐπιμέλεια in ditiores tantum cives cadit; opifices, operae (δημιουργοί, θῆτες) ex opere qui rem quaerunt (πρὸς ἔργα τετραμμένοι) non curant quidem data opera rempublicam propter domestica negotia, neque tamen eiusdem parum sunt gnari.

Digitized by Google

τε μηδὲν τῶνδε μετέχοντα οὐκ ἀπράγμονα, ἀλλ' ἀχρεῖον νομίζομεν, καὶ αὐτοὶ ἤτοι κρίνομέν γε ἢ ἐνθυμούμεθα ὀρθῶς τὰ πράγματα, οὐ τοὺς λόγους τοῖς ἔργοις βλάβην ἡγούμενοι, ἀλλὰ μὴ προδιδαχθῆναι μᾶλλον λόγῳ πρότερον ἢ ἐπὶ ἃ δεῖ ἔργῳ ἐλθεῖν. διαφερόντως γὰρ δὴ καὶ τόδε ἔχομεν, ὥστε τολμᾶν τε οἱ αὐτοὶ μάλιστα, καὶ περὶ ὧν ἐπιχειρήσομεν ἐκλογίζεσθαι· ὃ τοῖς ἄλλοις, ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει. κράτιστοι δ' ἂν τὴν ψυχὴν δικαίως κριθεῖεν οἱ τά τε δεινὰ καὶ ἡδέα σαφέστατα γιγνώσκοντες, καὶ διὰ ταῦτα μὴ ἀποτρεπόμενοι ἐκ τῶν κινδύνων. καὶ τὰ ἐς ἀρετὴν ἡναντιώμεθα τοῖς πολλοῖς· οὐ γὰρ πάσχοντες εὖ, ἀλλὰ δρῶντες, κτώμεθα τοὺς φίλους. βεβαιότερος δὲ ὁ δράσας τὴν χάριν, ὥστε ὀφειλομένην δι' εὐνοίας ᾧ δέδωκε σώζειν· ὁ δ' ἀντοφείλων ἀμβλύτερος, εἰδὼς οὐκ ἐς χάριν, ἀλλ' ἐς ὀφείλημα τὴν ἀρετὴν ἀποδώσων. καὶ μόνοι οὐ τοῦ ξυμφέροντος μᾶλλον λογισμῷ, ἢ τῆς ἐλευθερίας τῷ πιστῷ ἀδεῶς τινὰ ὠφελοῦμεν.

41. „Ξυνελών τε λέγω τήν τε πᾶσαν πόλιν τῆς Ἑλλάδος παίδευσιν εἶναι, καὶ καθ' ἕκαστον δοκεῖν ἂν μοι τὸν αὐτὸν

αὐτοὶ — κρίνομέν γε ἢ ἐνθυμούμεθα, ipsi aut iudicamus aut (ex aliorum iudiciis) sententiam de rebus concipimus rectam. Hesiod. Op. et D. v. 293. οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτὸς πάντα νοήσῃ· ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται.

ὃ τοῖς ἄλλοις, ἀμαθία μὲν. — Ὅ non potest ad ἐκλογίζεσθαι referri, quia non solum de providentia, sed etiam de audacia sermo est. Pertinet igitur ad utrumque, vel ad antecedens τόδε, quo item utrumque illud continetur. „Quod ceteris, si non deliberant, animum auget; si deliberant, metum parit.“ Similis ad structuram locus est 3, 12. Sed omnes fere sunt similes, in quibus subiectum latioris ambitus explicatur per partes sub eo contentas, et quidem eodem casu, quo subiectum ipsum, positum est; quales supra plures explicavi. Cf. Hom. Il. ζ, 147. Ad sententiam autem apposite Sallust. Iug. 7. *Et proelio strenuus erat, et bonus consilio, quorum alterum ex providentia timorem, alterum ex audacia temeritatem afferre plerumque solet.*

τά τε δεινὰ καὶ ἡδέα, i. e. τά τε πολέμια καὶ τὰ τῆς εἰρήνης. Lacedaemonii perpetuo bellum meditabantur et tetrico animo a voluptatis fructu abhorrebant. Contra Athenienses et bello et pacis oblectationibus idonei erant. Cf. 1, 120. ἀνδρῶν σωφρόνων ἐστὶ — μήτε τῇ κατὰ πόλεμον εὐτυχίᾳ ἐπαίρεσθαι, μήτε τῷ ἡσυχίῳ τῆς εἰρήνης ἡδόμενον ἀδικεῖσθαι. ὅ τε γὰρ διὰ τὴν ἡδονὴν ὀκνῶν τάχιστ' ἂν ἀφαιρεθείη τῆς ῥᾳστώνης τὸ τερπνόν, δι' ὅπερ ὀκνεῖ, εἰ ἡσυχάζοι, ὅ τε ἐν πολέμῳ εὐτυχίᾳ πλεονάζων οὐκ ἐντεθύμηται θράσει ἀπίστῳ ἐπαιρόμενος.

καὶ τὰ ἐς ἀρετὴν ἡναντιώμεθα τ. π. Schol. ἀρετὴν λέγει νῦν τὴν φιλίαν καὶ εὐεργεσίαν. Paullo inferius Thucydides τὴν ἀρετὴν ἀποδώσων. — ἡναντιώμεθα perfectum notione praesentis: wir haben uns entgegengestellt, i. e. διαφέρομεν. Idem de Romanis praedicat Sallust. Cat. c. 6. *magis dandis quam accipiundis beneficiis amicitias parabant.*

βεβαιότερος δὲ — ἀποδώσων. Haec verba varie accipiuntur ab interpretibus. Sententia videtur esse: „Firmior in amicitia est is, qui beneficium confert, ut sibi benevolentia debitum ab eo, cui dedit, servet; qui autem gratiam referre debet, hebetior est, quia scit, se non beneficium collocaturum, sed rem debitam persoluturum.“ Similiter βεβαιότερος legitur 3, 11 in.

τῆς ἐλευθερίας τῷ πιστῷ, i. e. fiducia libertatis, quam sibi non abreptum iri, certo sciebant.

41. τῆς Ἑλλάδος παίδευσιν. Cic. pro Flacco c. 26. *Adsunt Athenienses, unde humanitas, doctrina, religio,*

Digitized by Google

ἄνδρα παρ' ἡμῶν ἐπὶ πλεῖστ' ἂν εἴδη, καὶ μετὰ χαρίτων μάλιστ' ἂν εὐτραπέλως τὸ σῶμα αὔταρκες παρέχεσθαι. καὶ ὡς οὐ λόγων ἐν τῷ παρόντι κόμπος τάδε μᾶλλον ἢ ἔργων ἐστὶν ἀλήθεια, αὕτη ἡ δύναμις τῆς πόλεως, ἣν ἀπὸ τῶνδε τῶν τρόπων ἐκτησάμεθα, σημαίνει. μόνη γὰρ τῶν νῦν ἀκοῆς κρείσσων ἐς πεῖραν ἔρχεται, καὶ μόνη οὔτε τῷ πολεμίῳ ἐπελθόντι ἀγανάκτησιν ἔχει ὑφ' οἵων κακοπαθεῖ, οὔτε τῷ ὑπηκόῳ κατάμεμψιν ὡς οὐχ ὑπ' ἀξίων ἄρχεται. μετὰ μεγάλων δὲ σημείων καὶ οὐ δή τοι ἀμάρτυρόν γε τὴν δύναμιν παρασχόμενοι, τοῖς τε νῦν καὶ τοῖς ἔπειτα θαυμασθησόμεθα, καὶ οὐδὲν προσδεόμενοι οὔτε Ὁμήρου ἐπαινέτου, οὔτε ὅστις ἔπεσι μὲν τὸ αὐτίκα τέρψει, τῶν δ' ἔργων τὴν ὑπόνοιαν ἡ ἀλήθεια βλάψει, ἀλλὰ πᾶσαν μὲν θάλασσαν καὶ γῆν ἐβατὸν τῇ ἡμετέρᾳ τόλμῃ καταναγκάσαντες γενέσθαι, πανταχοῦ δὲ μνημεῖα κακῶν τε κἀγαθῶν ἀΐδια ξυγκατοικίσαντες. περὶ τοιαύτης οὖν πόλεως οἵδε τε γενναίως, δικαιοῦντες μὴ ἀφαιρεθῆναι αὐτήν, μαχόμενοι ἐτελεύτησαν, καὶ τῶν λειπομένων πάντα τινὰ εἰκὸς ἐθέλειν ὑπὲρ αὐτῆς κάμνειν.

42. „Διὸ δὴ καὶ ἐμήκυνα τὰ περὶ τῆς πόλεως, διδασκαλίαν τε ποιούμενος μὴ περὶ ἴσου ἡμῖν εἶναι τὸν ἀγῶνα καὶ οἷς τῶνδε μηδὲν ὑπάρχει ὁμοίως, καὶ τὴν εὐλογίαν ἅμα ἐφ' οἷς νῦν λέγω φανερὰν σημείοις καθιστάς. καὶ εἴρηται αὐτῆς τὰ μέγιστα· ἃ γὰρ τὴν πόλιν ὕμνησα, αἱ τῶνδε καὶ τῶν τοιῶνδε ἀρεταὶ ἐκόσμησαν, καὶ οὐκ ἂν πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων

fruges, iura, leges, ortae atque in omnes terras distributae putantur. Diodor. 13, 27. *Ὅσοι μὲν γὰρ λόγου καὶ παιδείας ἐν τῇ πόλει μετεσχήκατε, δόξετε τὸν ἔλεον τοῖς τὴν πατρίδα κοινὸν παιδευτήριον παρεχομένοις πᾶσιν ἀνθρώποις.* — *ἐπὶ πλεῖστ' ἂν εἴδη, ad multas diversi generis res perficiendas.* *εὐτραπέλως*, ad gestum et habitum corporis aptum et decentem spectat. Paullo ante *παρ' ἡμῶν* intelligendum *aus unserer Mitte*, i. e. *apud nos.* Sic saepius *ἀπό*, ut 6, 40 extr. *τοὺς λόγους ἀφ' ὑμῶν*, et supra 2, 39. *τῷ ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐς τὰ ἔργα εὐψύχῳ*, ubi est pro *τῷ ἡμετέρῳ*.

ἀγανάκτησιν ἔχει. Ἔχειν τι saepe esse *causam* vel *materiam rei alicuius faciendae continere, deinde aliquid praebere*, vidimus supra ad 1, 9. Sententia: „Ea est urbis nostrae potentia, ut ab ea vinci non indignetur hostis, nec ei parere dedignentur subiecti.“ *Ὑφ' οἵων* est *ὅτι ὑπὸ τοιούτων*, noto Graecismo. Vid. Matth. §. 480. not. 3.

τῶν δ' ἔργων — βλάψει. Goeller. cum Abreschio in his synchysin esse putat pro *ἡ τῶν ἔργων ἀλήθεια τὴν ὑπόνοιαν βλάψει.* Mihi id sumere non necessarium videtur. Cum *ὑπόνοια* sit *falsa opinio, magnifico poëtarum ornatu effecta*, (v. Ruhnken. ad Tim. p. 200.): *τῶν ἔργων* apte iungi potest cum *τὴν ὑπόνοιαν*. Sic Horat. Serm. I, 3, 96. „Quis paria esse fere placuit peccata, laborant, *cum ventum ad verum est.*“ Ceterum liberius hoc membrum orationi adhaeret, cum propter additum novum subiectum *ἀλήθεια* ad *ὅστις* referri nequeat. Sententia igitur est: Quicumque carminibus quidem illico delectat, rerum tamen magnificam et falsam opinionem veritas confutabit. — *μνημεῖα κακῶν*, tropaea videlicet, urbes direptae et eversae; *ἀγαθῶν*, benignitatis monumenta.

δικαιοῦντες μὴ ἀφαιρεθῆναι αὐτήν, i. e. aequum censentes, se non privari ea.

42. *τὴν εὐλογίαν αμα ἐφ' οἷς νῦν λέγω*, int. *τὸν ἔπαινον τῶν ἐν τῷ πολέμῳ ἀποθανόντων.* — Mox

Digitized by Google

ἰσόῤῥοπος, ὥςπερ τῶνδε, ὁ λόγος τῶν ἔργων φανείη. δοκεῖ δέ μοι δηλοῦν ἀνδρὸς ἀρετὴν, πρώτη τε μηνύουσα, καὶ τελευταία βεβαιοῦσα, ἡ νῦν τῶνδε καταστροφή. καὶ γὰρ τοῖς ἄλλα χείροσι δίκαιον τὴν ἐς τοὺς πολέμους ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀνδραγαθίαν προτίθεσθαι· ἀγαθῷ γὰρ κακὸν ἀφανίσαντες κοινῶς μᾶλλον ὠφέλησαν, ἢ ἐκ τῶν ἰδίων ἔβλαψαν. τῶνδε δὲ οὔτε πλούτῳ τις τὴν ἔτι ἀπόλαυσιν προτιμήσας ἐμαλακίσθη, οὔτε πενίας ἐλπίδι ὡς κἂν ἔτι διαφυγὼν αὐτὴν πλουτήσειεν, ἀναβολὴν τοῦ δεινοῦ ἐποιήσατο· τὴν δὲ τῶν ἐναντίων τιμωρίαν ποθεινοτέραν αὐτῶν λαβόντες, καὶ κινδύνων ἅμα τόνδε κάλλιστον νομίσαντες, ἐβουλήθησαν μετ' αὐτοῦ τοὺς μὲν τιμωρεῖσθαι, τῶν δὲ ἐφίεσθαι, ἐλπίδι μὲν τὸ ἀφανὲς τοῦ κατορθώσειν ἐπιτρέψαντες, ἔργῳ δὲ περὶ τοῦ ἤδη ὁρωμένου σφίσιν αὐτοῖς ἀξιοῦντες πεποιθέναι· καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμύνεσθαι

ἰσόῤῥοπος Schol. *ἰσοστάσιος, μὴ ὑπερβάλλων τὰ πράγματα.*

προτίθεσθαι, Schol. *προτιμᾶσθαι.* Sententia: Iustum est, eos qui ceteris rebus deteriores sunt, bellicam virtutem praeferre: hac enim vitia cum obtexerint, publice (communi utilitati) magis prodesse solent, quam privatim (suis ex vitiis) obesse. — Mox *πλούτῳ* iungendum cum *ἐμαλακίσθη.* Quamquam in hoc et sequenti membro est attractio usitatissima: *οὔτε πλούτῳ ἐμαλακίσθη προτιμήσας τὴν ἔτι ἀπόλαυσιν (αὐτοῦ) οὔτε πενίας ἐλπίδι ὡς κἂν ἔτι διαφυγὼν αὐτὴν πλουτήσειεν*, pro *οὔτε πλούτου τὴν ἔτι ἀπόλαυσιν προτιμήσας ἐμαλακίσθη, οὔτε ἐλπίδι* (h. e. *ἐλπίζων*) *ὡς κἂν ἔτι διαφυγὼν πενίαν πλουτήσειεν, ἀναβολὴν τοῦ δεινοῦ ἐποιήσατο.* Goeller. cum Krügero male *πενίας ἐλπίδι* interpretatur: *spes, quam pauperes fovere solent*, quasi *πενία* dici possit pro *πένητες*, ut *φυγή* pro *φυγάδες*, *φυλακή* pro *φύλακες* 6, 101. et similia. Vid. Bernhardy Wissensch. Syntax. p. 47.

ποθεινοτέραν αὐτῶν λαβόντες, int. *τῆς πλούτου ἔτι ἀπολαύσεως καὶ τῆς ἐλπίδος ὡς κἂν πλουτήσειεν.* Eodem refer paullo inferius verba *τῶν δὲ ἐφίεσθαι*, quae sic sunt intelligenda: nolebant illi divitiis diutius frui, nec spem concipere fore ut aliquando ditescerent, nisi illud nobilissimum periculum subeuntes adversarios suos ulciscerentur. Sic saepe *μὲν — δέ* ponuntur, ut enuntiatio prior, in qua est *μέν*, nihil amplius quam conditio sit vel cogitetur eius rei, quae posteriore enuntiatione per *δέ* proponitur, et quae tamquam primaria est. — *λαβόντες* idem est, quod mox *νομίσαντες*, ergo pro *ὑπολαβόντες.* Sic 8, 38. *οὐ δραισθὲν πιστότερον ὄψει λαβόντες ἢ τὸ ἀκουσθὲν ἀπὸ τῶν λόγῳ καλῶς ἐπιτιμησάντων.*

ἐλπίδι μὲν — πεποιθέναι. Sententia: Spei quidem incertum rei feliciter gerendae eventum committentes, in labore autem de eo, quod iam cernebatur (i. e. in pugna), sibi ipsis confidendum esse censentes.

καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμύνεσθαι — σώζεσθαι. Vulgata lectio est: *Καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἀμύνασθαι καὶ παθεῖν μᾶλλον ἡγησάμενοι, ἢ τῷ ἐνδόντες σώζεσθαι.* Quam olim et ipse secutus eram, praeterquam quod cum Heilmanno et Gottlebero *ἤ τῳ* ante *ἐνδόντες* dederam, ut haec esset totius loci sententia: „Atque in ipsa defensione vel mortem oppetere potius, quam alicui (hosti) cedendo salutem quaerere salutem esse rati" cet., ubi *σώζεσθαι* bis cogitaretur. Cf. 1, 134. *οὐπερ τοὺς κακούργους εἰώθασιν ἐμβάλλειν.* Sed ne hoc quidem necessarium, si *ἐν αὐτῷ* per se intelligas *ἐν τῷ ἔργῳ*, i. e. in pugna, verba autem *τῷ ἀμύνεσθαι καὶ παθεῖν* opposita putes sequentibus *ἐνδόντες τῳ*, variata structura, pro *τῷ ἐνδοῦναι*, hac quidem sententia: *in pugna se defendentis et caesi potius, quam arma porrigentis salutem esse existimantes.* Quam in sententiam Virgilius Aen. II, 354. *Una salus victis, nullam sperare salutem.* Et Horatianum illud (III, 2, 14.): *Mors et fugacem persequitur virum.* Sed nunc placet prae ceteris lectio meliorum aliquot librorum, quam etiam Bekk. et Poppo receperunt: *ἐν*

Digitized by Google

καὶ παθεῖν μᾶλλον ἡγησάμενοι, ἢ τὸ ἐνδόντες σώζεσθαι, τὸ μὲν αἰσχρὸν τοῦ λόγου ἔφυγον, τὸ δ' ἔργον τῷ σώματι ὑπέμειναν, καὶ δι' ἐλαχίστου καιροῦ τύχης ἅμα ἀκμῇ τῆς δόξης μᾶλλον ἢ τοῦ δέους ἀπηλλάγησαν.

43. „Καὶ οἵδε μὲν προσηκόντως τῇ πόλει τοιοίδε ἐγένοντο· τοὺς δὲ λοιποὺς χρὴ ἀσφαλεστέραν μὲν εὔχεσθαι, ἀτολμοτέραν δὲ μηδὲν ἀξιοῦν τὴν ἐς τοὺς πολεμίους διάνοιαν ἔχειν, σκοποῦντας μὴ λόγῳ μόνῳ τὴν ὠφέλειαν, (ἣν ἄν τις πρὸς οὐδὲν χεῖρον αὐτοὺς ὑμᾶς εἰδότας μηκύνοι, λέγων ὅσα ἐν τῷ τοὺς πολεμίους ἀμύνεσθαι ἀγαθὰ ἔνεστιν,) ἀλλὰ μᾶλλον τὴν τῆς πόλεως δύναμιν καθ' ἡμέραν ἔργῳ θεωμένους καὶ ἐραστὰς γιγνομένους αὐτῆς, καὶ, ὅταν ὑμῖν μεγάλη δόξῃ εἶναι, ἐνθυμουμένους ὅτι τολμῶντες καὶ γιγνώσκοντες τὰ δέοντα καὶ ἐν τοῖς ἔργοις αἰσχυνόμενοι ἄνδρες αὐτὰ ἐκτήσαντο, καὶ ὁπότε καὶ πείρᾳ του σφαλείησαν, οὔκουν καὶ τὴν πόλιν γε τῆς σφετέρας ἀρετῆς ἀξιοῦντες στερίσκειν, κάλλιστον δὲ ἔρανον αὐτῇ προϊέμενοι. κοινῇ γὰρ τὰ σώματα διδόντες ἰδίᾳ τὸν ἀγήρων ἔπαινον ἐλάμβανον καὶ τὸν τάφον ἐπισημότατον, οὐκ ἐν ᾧ κεῖνται μᾶλλον, ἀλλ' ἐν ᾧ ἡ δόξα αὐτῶν παρὰ τῷ ἐντυχόντι ἀεὶ καὶ λόγου καὶ ἔργου καιρῷ ἀείμνηστος καταλείπεται. ἀνδρῶν γὰρ ἐπιφανῶν πᾶσα γῆ τάφος, καὶ οὐ στηλῶν μόνον ἐν τῇ οἰκείᾳ σημαίνει ἐπιγραφή, ἀλλὰ καί ἐν τῇ μὴ προσηκούσῃ ἄγραφος μνήμη παρ' ἑκάστῳ τῆς γνώμης μᾶλλον ἢ τοῦ ἔργου ἐνδιαιτᾶται. οὓς νῦν ὑμεῖς ζηλώσαντες καὶ τὸ εὔδαιμον τὸ ἐλεύθερον, τὸ δὲ ἐλεύθερον τὸ εὔψυχον κρίναντες, μὴ περιορᾶσθε τοὺς πολεμικοὺς κινδύνους. οὐ γὰρ οἱ κακοπραγοῦντες

αὐτῷ τὸ ἀμύνεσθαι — et *ἢ τὸ ἐνδόντες σώζ.* „*Und in dem Kampfe die Abwehr und das Leiden mehr als Rettung durch feiges Nachgeben für Rettung haltend, entgingen sie schlechtem Rufe, den Kampf aber bestanden sie mit ihren Personen, und verschieden mehr mit lebendiger Hoffnung als Furcht in einem Augenblick.*“

δι' ἐλαχίστου καιροῦ τύχης, brevissimo fortunae momento. Horat. Sat. I, 1, 8. *horae momento aut cita mors venit, aut victoria laeta.* — *ἀπηλλάγησαν*, int. *τοῦ βίου*. Moriebantur cum spe magis victoriae, quam mortis metu. Similiter infra c. 43 extr. *ὁ μετὰ ῥώμης καὶ κοινῆς ἐλπίδος ἅμα γιγνόμενος ἀναίσθητος θάνατος.*

43. *ἀσφαλεστέραν μέν*, int. *τὴν πόλιν.*

αἰσχυνόμενοι ἄνδρες. Cf. Hom. Il. ε', 530. Thucyd. 5, 9. sub fin. *ἔρανος*, *symbola*, h. l. metaphorice significat vitam patriae devotam militia pro patriae salute acta, quasi collationem factam ab iis, qui mortem pro patria oppeterent.

παρὰ τῷ ἐντυχόντι — καιρῷ, prout quodque tempus affert opportunitatem vel verbis vel factis celebrandi eorum gloriam. — Paullo ante *ἀλλ' ἐν ᾧ* praecedenti negationi accommodatum est, cum *μᾶλλον* exigat *ἢ ἐν ᾧ*. Sic infra hoc cap. post *οὐ — δικαιότερον* legitur *ἀλλ' οἷς* cet.

τῆς γνώμης μᾶλλον ἢ τοῦ ἔργου. Τὸ ἔργον h. l. est *monumentum*, ut paullo superius hoc ipso capite, et ab initio huius orationis cap. 35. *ἔργῳ καὶ δηλοῦσθαι.* — Verba *καὶ τὸ εὔδαιμον — κρίναντες* apte explicat Schol. hoc modo: *ἕπεται γὰρ εὐψυχία μὲν ἡ ἐλευθερία, ταύτῃ δὲ ἡ εὐδαιμονία καὶ ὁ μακάριος βίος.*

οὐ γὰρ κακοπραγοῦντες — παίσασιν. Schol. *τὸ νόημα παράδοξον καὶ ἐναντίον τῇ κοινῇ συνηθείᾳ· Θέογνις γὰρ ὁ ποιήσας τὰς ὑποθήκας φησί, χρὴ πενίην φεύγοντα καὶ ἐς μεγακήτεα πόντον Ἴπτειν καὶ πετρῶν, Κύρνε, κατ' ἠλιβάτων. τού-*

Digitized by Google

δικαιότερον ἀφειδοῖεν ἂν τοῦ βίου, οἷς ἐλπὶς οὐκ ἔστ' ἀγαθοῦ, ἀλλ' οἷς ἡ ἐναντία μεταβολὴ ἐν τῷ ζῆν ἔτι κινδυνεύεται, καὶ ἐν οἷς μάλιστα μεγάλα τὰ διαφέροντα, ἢν τι πταίσωσιν. ἀλγεινοτέρα γὰρ ἀνδρί γε φρόνημα ἔχοντι ἡ ἐν τῷ [μετὰ τοῦ] μαλακισθῆναι κάκωσις, ἢ ὁ μετὰ ῥώμης καὶ κοινῆς ἐλπίδος ἅμα γιγνόμενος ἀναίσθητος θάνατος.

44. „Διόπερ καὶ τοὺς τῶνδε νῦν τοκέας, ὅσοι πάρεστε, οὐκ ὀλοφύρομαι μᾶλλον ἢ παραμυθήσομαι. ἐν πολυτρόποις γὰρ ξυμφοραῖς ἐπίστανται τραφέντες, τὸ δ' εὐτυχὲς, οἳ ἂν τῆς εὐπρεπεστάτης λάχωσιν, ὥςπερ οἵδε μὲν νῦν τελευτῆς, ὑμεῖς δὲ λύπης, καὶ οἷς ἐνευδαιμονῆσαί τε ὁ βίος ὁμοίως καὶ ἐντελευτῆσαι ξυνεμετρήθη. χαλεπὸν μὲν οὖν οἶδα πείθειν ὅν, ὧν καὶ πολλάκις ἕξετε ὑπομνήματα ἐν ἄλλων εὐτυχίαις, αἷς ποτὲ καὶ αὐτοὶ ἠγάλλεσθε· καὶ λύπη οὐχ ὧν ἄν τις μὴ πειρασάμενος ἀγαθῶν στερίσκηται, ἀλλ' οὗ ἂν ἐθὰς γενόμενος ἀφαιρεθῇ. καρτερεῖν δὲ χρὴ καὶ ἄλλων παίδων ἐλπίδι, οἷς ἔτι ἡλικία τέκνωσιν ποιεῖσθαι. ἰδίᾳ τε γὰρ τῶν οὐκ ὄντων λήθη οἱ ἐπιγιγνόμενοι τισιν ἔσονται, καὶ τῇ πόλει διχόθεν, ἔκ τε τοῦ μὴ ἐρημοῦσθαι καὶ ἀσφαλείᾳ, ξυνοίσει· οὐ γὰρ οἷόν τε ἴσον τι ἢ δίκαιον βουλεύεσθαι, οἷ ἂν μὴ καὶ παῖδας ἐκ τοῦ ὁμοίου παραβαλλόμενοι κινδυνεύωσιν. ὅσοι δ' αὖ παρηβήκατε, τόν τε

τῳ οὖν ἐναντίως ὁ Περικλῆς ἀποφαίνεται. καὶ σκόπει τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἑρμηνείας, ὅτι καὶ τῆς εἰρημένης τοῦ Θεόγνιδος ὑποθήκης λανθανόντως ἐμνήσθη, καὶ ᾐνίξατο εἰπὼν τὸ δικαιότερον. τὸ γὰρ δικαιότερον συγκρίσεως ἔμφασιν ἔχει. Cf. Horat. II, 2, 26—40. Beatiores, qui habent, quae conservare cupiant, potius pericula subire debent, quam ii, quibus nihil est.

ἐν τῷ μετὰ τοῦ μαλακ. Alterutrum, aut *ἐν τῷ*, aut *μετὰ τοῦ* interpretamentum plerisque interpretibus videtur esse. Unus Krügerus utrumque defendere conatur ad Dionys. Historiogr. p. 210. quem quid sibi velit non assequi se fatetur Goeller. Bekk. cum Gottleb. edidit *ἓν τῳ*.

44. *τὸ δ' εὐτυχὲς, οἳ ἂν τῆς εὐπρ. λαχ.* Confusio duarum structurarum. Cum enim liceret dicere vel *τὸ δ' εὐτυχὲς, ἐάν τις λάχῃ*, vel *εὐτυχεῖς δέ εἰσιν, οἵτινες ἂν λάχωσι*, utrumque coniunxit. Cf. Thuc. 2, 63. sub fin. 4, 18. *σωφρόνων δὲ ἀνδρῶν, οἵτινες τἀγαθὰ ἐς ἀμφίβολον ἀσφαλῶς ἔθεντο*, ubi aut *σώφρονες ἄνδρες εἰσί*, aut *θεῖναι τἀγαθά* dicendum erat. Vid. Matth. Gr. §. 481. not. 2. (3.) — Ad verbum *ἐντελευτῆσαι* subaudi *εὐδαιμονίᾳ* ex *ἐνευδαιμονῆσαι*. Nam recte Schol. interpretatur: *ἐν εὐδαιμονίᾳ καὶ ζῆσαι καὶ τελευτῆσαι*. Saepe ex verbo substantivum cognatae significationis subintelligendum est. Vid. 1, 91. *ὅτι τειχίζεταί τε ἤδη καὶ ὕψος λαμβάνει* (*τὸ τεῖχος*). 5, 47. ubi ad *ἐκὴν ἔλθῃ* subaudiendum *βοήθεια* ex *βοηθεῖν*. Sententia; „Felices sunt ii, quibus vita dispensata est ita, ut eundem et beatum et supremum agant diem; ut et in ea sint felices, et in secunda fortuna moriantur, antequam miseria affligantur.“

ἰδίᾳ τε γὰρ — ξυνοίσει. Plerique codd. *ἰδίᾳ γάρ τε* contra Thucydidis morem, cap. 45. *τῆς τε γὰρ ὑπαρχούσης φύσεως*. Quare, cum etiam optimi libri iidem alibi nonnumquam in vitiis conspirare videantur, vulgatum intactum reliqui. — *ξυνοίσει* int. *τοῦτο*, i. e. *τὸ ἐπιγίγνεσθαι*, ut 2, 3. *ἵν' ἀντὶ τείχους ᾖ*. Duo commoda civitati ex pueris posthac procreandis redundant, alterum quod non careat defensoribus, alterum quod tutius actura sit. Nam qui nullos liberos habent, minus salute vel damno reipublicae tanguntur.

ὅσοι δ' αὖ παρηβήκατε — ἔσεσθαι. „Quotquot vero ad senectutem pervenistis, tum longiorem vitam, quam feliciter traduxistis, lucrum

Digitized by Google

πλείονα κέρδος, ὃν εὐτυχεῖτε, βίον ἡγεῖσθε, καὶ τόνδε βραχὺν ἔσεσθαι, καὶ τῇ τῶνδε εὐκλείᾳ κρυφίξεσθε. τὸ γὰρ φιλότιμον ἀγήρων μόνον, καὶ οὐκ ἐν τῷ ἀχρείῳ τῆς ἡλικίας τὸ κερδαίνειν, ὥσπερ τινές φασι, μᾶλλον τέρπει, ἀλλὰ τὸ τιμᾶσθαι.

45. „Παισὶ δ' αὖ ὅσοι τῶνδε πάρεστε, ἢ ἀδελφοῖς, ὁρῶ μέγαν τὸν ἀγῶνα. τὸν γὰρ οὐκ ὄντα ἅπας εἴωθεν ἐπαινεῖν· καὶ μόλις ἂν καθ' ὑπερβολὴν ἀρετῆς οὐχ ὁμοῖοι, ἀλλ' ὀλίγῳ χείρους κριθείητε. φθόνος γὰρ τοῖς ζῶσι πρὸς τὸ ἀντίπαλον· τὸ δὲ μὴ ἐμποδὼν ἀνανταγωνίστῳ εὐνοίᾳ τετίμηται. εἰ δέ με δεῖ καὶ γυναικείας τι ἀρετῆς, ὅσαι νῦν ἐν χηρείᾳ ἔσονται, μνησθῆναι, βραχεῖα παραινέσει ἅπαν σημανῶ. τῆς τε γὰρ ὑπαρχούσης φύσεως μὴ χείροσι γενέσθαι, ὑμῖν μεγάλη ἡ δόξα, καὶ ἧς ἂν ἐπ' ἐλάχιστον ἀρετῆς πέρι ἢ ψόγου ἐν τοῖς ἄρσεσι κλέος ᾖ.

46. „Εἴρηται καὶ ἐμοὶ λόγῳ κατὰ τὸν νόμον ὅσα εἶχον πρόσφορα, καὶ ἔργῳ οἱ θαπτόμενοι τὰ μὲν ἤδη κεκόσμηνται, τὰ δὲ αὐτῶν τοὺς παῖδας τὸ ἀπὸ τοῦδε δημοσίᾳ ἡ πόλις μέχρι ἥβης θρέψει, ὠφέλιμον στέφανον τοῖς δέ τε καὶ τοῖς λειπομένοις τῶν τοιῶνδε ἀγώνων προτιθεῖσα. ἄθλα γὰρ οἷς κεῖται ἀρετῆς μέγιστα, τοῖς δὲ καὶ ἄνδρες ἄριστοι πολιτεύουσι. νῦν δὲ ἀπολοφυράμενοι ὃν προσήκει ἕκαστος, ἄπιτε."

47. Τοιόσδε μὲν ὁ τάφος ἐγένετο ἐν τῷ χειμῶνι τούτῳ, καὶ διελθόντος αὐτοῦ, πρῶτον ἔτος τοῦ πολέμου τοῦδε ἐτελεύτα. Τοῦ δὲ θέρους εὐθὺς ἀρχομένου Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι τὰ δύο μέρη, ὥσπερ καὶ τὸ πρῶτον, ἐξέβαλον ἐς τὴν Ἀττικήν· ἡγεῖτο δὲ Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου, Λακεδαιμονίων βασιλεύς· καὶ καθεζόμενοι ἐδῄουν τὴν γῆν. καὶ ὄντων αὐτῶν οὐ πολλάς πω ἡμέρας ἐν τῇ Ἀττικῇ, ἡ νόσος πρῶτον ἤρξατο γενέσθαι τοῖς Ἀθηναίοις, λεγόμενον μὲν καὶ πρότερον πολλαχόσε ἐγκατασκῆψαι, καὶ περὶ Λῆμνον καὶ ἐν ἄλλοις χωρίοις·

existimate, tum hoc quod superest vitae breve futurum."

45. ὁρῶ μέγαν τὸν ἀγῶνα, int. contentionem et certamen cum iis fratribus aut parentibus, qui in bello interempti sunt. — καθ' ὑπερβολὴν ἀρετῆς, bei ausserordentlicher Tugend. ὅσαι νῦν ἐν χηρείᾳ ἔσονται, int. γυναῖκες, ex γυναικείας. Non collaudandi, sed admonendi causa haec dicta sunt, ut viduae posthac ex patientia et modestia laudem ipsis propriam quaerant. ἧς ἂν ἐπ' ἐλάχιστον. — κλέος ᾖ, cuiuscumque fama neque laude neque probro inter viros celebratur. Plutarch. Apophth. Lacon. T. VI. p. 815. περὶ τῶν καλῶν κἀγαθῶν γυναικῶν οὐδένα δεῖ λόγον εἰκῇ λέγεσθαι, ἀγνοεῖσθαι δ' αὐτὰς τὸ παράπαν, ὁποῖαι, πλὴν μόνοις τοῖς συμβιοῦσι. Synes. de provid. p. 105. μίαν ἀρετὴν Ὄσιρις φέτο γυναικὸς εἶναι, τὸ μήτε τὸ σῶμα αὐτῆς, μήτε τοὔνομα διαβῆναι τὴν αὔλιον.

46. τοῖς δέ divisim scribendum cum Dindorfio. Vid. Buttmann. ad Soph. Philoct. p. 74. et ad Demosth. Mid. Excurs. XII. — Mox ἄπιτε solemnis est formula, ut apud Romanos *discedite*. Liv. 2, 56. Cic. Catil. 3, 12. Inde lectionem ἀποχωρεῖτε, quam praebent plurimi iique alias optimi libri, interpretamentum esse iudico, neque illis libris temere ubique obsequendum existimo. Cf. c. 44. γάρ τε.

47. τὰ δύο μέρη. Vid. dicta ad 2, 10. — ἐξβάλλειν neutraliter positum, ut 2, 10. et 18. et alibi saepe. λεγόμενον μὲν — ἐγκατασκῆψαι. Licet λεγόμενον accipi possit pro nominativo absoluto, ut αὐτήν subaudiatur, tamen praestat Scholia-

Digitized by Google

οὐ μέντοι τοσοῦτός γε λοιμὸς, οὐδὲ φθορὰ οὕτως ἀνθρώπων οὐδαμοῦ ἐμνημονεύετο γενέσθαι. οὔτε γὰρ ἰατροὶ ἤρκουν τὸ πρῶτον θεραπεύοντες ἀγνοίᾳ, ἀλλ' αὐτοὶ μάλιστα ἔθνησκον, ὅσῳ καὶ μάλιστα προσῄεσαν, οὔτε ἄλλη ἀνθρωπεία τέχνη οὐδεμία· ὅσα τε πρὸς ἱεροῖς ἱκέτευσαν, ἢ μαντείοις καὶ τοῖς τοιούτοις ἐχρήσαντο, πάντα ἀνωφελῆ ἦν· τελευτῶντές τε αὐτῶν ἀπέστησαν, ὑπὸ τοῦ κακοῦ νικώμενοι.

48. Ἤρξατο δὲ τὸ μὲν πρῶτον, ὡς λέγεται, ἐξ Αἰθιοπίας τῆς ὑπὲρ Αἰγύπτου, ἔπειτα δὲ καὶ ἐς Αἴγυπτον καὶ Λιβύην κατέβη, καὶ ἐς τὴν βασιλέως γῆν τὴν πολλήν. ἐς δὲ τὴν Ἀθηναίων πόλιν ἐξαπιναίως ἐνέπεσε· καὶ τὸ πρῶτον ἐν τῷ Πειραιεῖ ἥψατο τῶν ἀνθρώπων, ὥστε καὶ ἐλέχθη ὑπ' αὐτῶν ὡς οἱ Πελοποννήσιοι φάρμακα ἐσβεβλήκοιεν ἐς τὰ φρέατα· κρῆναι γὰρ οὔπω ἦσαν αὐτόθι. ὕστερον δὲ καὶ ἐς τὴν ἄνω πόλιν ἀφίκετο, καὶ ἔθνησκον πολλῷ μᾶλλον ἤδη. λεγέτω μὲν οὖν περὶ αὐτοῦ, ὡς ἕκαστος γιγνώσκει, καὶ ἰατρὸς καὶ ἰδιώτης, ἀφ' ὅτου εἰκὸς ἦν γενέσθαι αὐτὸ, καὶ τὰς αἰτίας ἅστινας νομίζει τοσαύτης μεταβολῆς ἱκανὰς εἶναι δύναμιν ἐς τὸ μεταστῆσαι σχεῖν· ἐγὼ δὲ οἷόν τε ἐγίγνετο λέξω, καὶ ἀφ' ὧν ἄν τις σκοπῶν εἴ ποτε καὶ αὖθις ἐπιπέσοι, μάλιστ' ἂν ἔχοι τι προειδὼς μὴ ἀγνοεῖν, ταῦτα δηλώσω, αὐτός τε νοσήσας, καὶ αὐτὸς ἰδὼν ἄλλους πάσχοντας.

49. Τὸ μὲν γὰρ ἔτος, ὡς ὡμολογεῖτο, ἐκ πάντων μάλιστα δὴ ἐκεῖνο ἄνοσον ἐς τὰς ἄλλας ἀσθενείας ἐτύγχανεν ὄν· εἰ δέ τις καὶ προέκαμνέ τι, ἐς τοῦτο πάντα ἀπεκρίθη. τοὺς δ' ἄλλους ἀπ' οὐδεμιᾶς προφάσεως, ἀλλ' ἐξαίφνης, ὑγιεῖς ὄντας, πρῶτον μὲν τῆς κεφαλῆς θέρμαι ἰσχυραὶ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἐρυθήματα καὶ φλόγωσις ἐλάμβανε· καὶ τὰ ἐντὸς, ἥ τε φάρυγξ καὶ ἡ γλῶσσα, εὐθὺς αἱματώδη ἦν, καὶ πνεῦμα ἄτοπον καὶ δυσῶδες ἠφίει· ἔπειτα ἐξ αὐτῶν πτάρμος καὶ βράγχος ἐπεγίγνετο. καὶ ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ κατέβαινεν ἐς τὰ στήθη ὁ πόνος μετὰ βηχὸς ἰσχυροῦ· καὶ ὁπότε ἐς τὴν καρδίαν στηρίξαι, ἀνέστρεφέ τε αὐτὴν, καὶ ἀποκαθάρσεις χολῆς πᾶσαι, ὅσαι ὑπὸ ἰατρῶν ὠνομασμέναι εἰσὶν, ἐπῆσαν, καὶ αὗται μετὰ τα-

stae ratio, qui ad *νόσος* refert, cui vocabulo mente substituerit Scriptor neutrum *νόσημα*, quo cap. 49 et 51. saepius utitur de pestilentia. Est illud *σχῆμα πρὸς τὸ σημαινόμενον*, frequentatum iam Homero. V. Odyss. *μ*, 74. *ἐγκατασκῆψαι* de fulmine proprie, deinde vero etiam de malis quibusvis gravioribus cum impetu ingruentibus dicitur. Procop. B. P. II. p. 78. *ἐπέσκηψε δὲ τοῖς μὲν ὥρα θέρους.* In sequentibus *οὕτως* refer ad *γενέσθαι*.

οὔτε γὰρ ἰατροὶ ἤρκουν, i. e. *nihil ab initio proficiebant medici, utpote sanare malum sonati, parum cognita eius natura.*

48. *ἐς τὸ μεταστῆσαι*, i. e. *μεταβαλεῖν*. Ceterum post *μεταβολῆς* haec verba abundare, facile senties; sed similia alibi reperiuntur. 1, 3. *πρὸ τῶν Τρωϊκῶν πρότερον*. 1, 23. *προέγραψε πρῶτον*. 1, 58. *τότε δὴ κατὰ τὸν κεφαλὸν τοῦτον*. 1, 1. *Θουκυδίδης ξυνέγραψε τὸν πόλεμον — ὡς ἐπολέμησαν πρὸς ἀλλήλους*.

49. *ἐς τὴν καρδίαν*. *Καρδία* est veteribus, veluti Hippocrati et Thucydidi *os ventriculi, τὸ στόμα τῆς γαστρός*, ut docet Nemesius de nat. hom. c. 20. Lucretius, qui totam hanc pestilentiae descriptionem diligenter expressit VI, 1139 sqq., *cor* posuit, haud du-

Digitized by Google

λαιπωρίας μεγάλης. λύγξ τε τοῖς πλείοσιν ἐνέπεσε κενὴ, σπασμὸν ἐνδιδοῦσα ἰσχυρὸν τοῖς μὲν μετὰ ταῦτα λωφήσαντα, τοῖς δὲ καὶ πολλῷ ὕστερον. καὶ τὸ μὲν ἔξωθεν ἁπτομένῳ σῶμα οὐκ ἄγαν θερμὸν ἦν, οὔτε χλωρὸν, ἀλλ' ὑπέρυθρον, πέλιτνον, φλυκταίναις μικραῖς καὶ ἕλκεσιν ἐξηνθηκός· τὰ δὲ ἐντὸς οὕτως ἐκάετο, ὥστε μήτε τῶν πάνυ λεπτῶν ἱματίων καὶ σινδόνων τὰς ἐπιβολὰς, μήτ' ἄλλο τι ἢ γυμνὸν ἀνέχεσθαι, ἥδιστά τε ἂν ἐς ὕδωρ ψυχρὸν σφᾶς αὐτοὺς ῥίπτειν. καὶ πολλοὶ τοῦτο τῶν ἠμεληµένων ἀνθρώπων καὶ ἔδρασαν ἐς φρέατα, τῇ δίψῃ ἀπαύστῳ ξυνεχόμενοι· καὶ ἐν τῷ ὁμοίῳ καθειστήκει τό τε πλέον καὶ ἔλασσον ποτόν. καὶ ἡ ἀπορία τοῦ μὴ ἡσυχάζειν καὶ ἡ ἀγρυπνία ἐπέκειτο διὰ παντός· καὶ τὸ σῶμα, ὅσον περ χρόνον καὶ ἡ νόσος ἀκμάζοι, οὐκ ἐμαραίνετο, ἀλλ' ἀντεῖχε παρὰ δόξαν τῇ ταλαιπωρίᾳ, ὥστε ἢ διεφθείροντο οἱ πλείους ἐναταῖοι καὶ ἑβδομαῖοι ὑπὸ τοῦ ἐντὸς καύματος, ἔτι ἔχοντές τι δυνάμεως, ἤ, εἰ διαφύγοιεν, ἐπικατιόντος τοῦ νοσήματος ἐς τὴν κοιλίαν, καὶ ἑλκώσεώς τε αὐτῇ ἰσχυρᾶς ἐγγιγνομένης, καὶ διαῤῥοίας ἅμα ἀκράτου ἐπιπιπτούσης, οἱ πολλοὶ ὕστερον δι' αὐτὴν ἀσθενείᾳ ἀπεφθείροντο. διεξῄει γὰρ διὰ παντὸς τοῦ σώματος ἄνωθεν ἀρξάμενον τὸ ἐν τῇ κεφαλῇ πρῶτον ἱδρυθὲν κακόν· καὶ εἴ τις ἐκ τῶν μεγίστων περιγένοιτο, τῶν γε ἀκρωτηρίων ἀντίληψις αὐτοῦ ἐπεσήμαινε. κατέσκηπτε γὰρ ἐς αἰδοῖα καὶ ἐς ἄκρας χεῖρας καὶ πόδας· καὶ πολλοὶ στερισκόμενοι τούτων διέφευγον, εἰσὶ δ' οἳ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν· τοὺς δὲ καὶ λήθη ἐλάμβανε παραυτίκα ἀναστάντας τῶν πάντων ὁμοίως, καὶ ἠγνόησαν σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐπιτηδείους.

50. Γενόμενον γὰρ κρεῖσσον λόγου τὸ εἶδος τῆς νόσου τά τε ἄλλα χαλεπωτέρως ἢ κατὰ τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν προσέπιπτεν ἑκάστῳ, καὶ ἐν τῷδε ἐδήλωσε μάλιστα ἄλλο τι ὂν ἢ

hie Graeci vocabuli vim Latino vocabulo tribuens. — *λύγξ κενή* est *ein hohler Schlucken*. Schol. *ἔστι γὰρ καὶ λύγξ πλήρης, ὡς καὶ Ἱπποκράτης διδάσκει.* Hippocr. Aphorism. VI, 39. *σπασμοὶ γίγνονται ἢ ὑπὸ πληρώσιος ἢ κενώσιος. οὕτω δὲ καὶ λυγμός.* Pro *ἐνέπεσε* alii *ἐνέπιπτε*, quod non est deterius.

πελιτνόν. Libri omnes *πελιδνόν*, sed Grammatici veteres scripturam a nobis receptam Thucydidi vindicant. Schol. ad h. l. *πελιδνόν ἐστι τὸ μετέχον ὠχρότητος καὶ μελανίας, οἱονεὶ μολιβδοειδές.* Suidas *πελιδνόν, μέλαν.*

μήτ' ἄλλο τι ἢ γυμνὸν ἀνέχεσθαι. Bekk. reposuit *γυμνοί* ex Gr. Laur. D. E. Vind. marg. Steph. Nos vulgatam, quam probatiores praebent libri, tenemus, subaudientes *σῶμα* ex praecedentibus. Ceterum conferatur Lucret. VI, 1166 sqq. Ovid. Metam. VII, 556 sqq. Mox verba *καὶ πολλοὶ τοῦτο — καὶ ἔδρασαν ἐς φρέατα* ex confusione duarum loquendi rationum explicanda sunt. Aut enim dicendum erat *ἔῤῥιψαν ἑαυτούς*, aut *ἐς φρέατα* omittendum. Sed his verbis accuratius indicare voluit locum, quo se deiicerent.

τῶν γε ἀκρωτηρίων ἀντίληψις αὐτοῦ ἐπεσήμ., *mali vis apprehendens extremas corporis partes se prodebat, manifestam faciebat.* Sic explicat Wyttenb. ecl. hist. p. 367. ex Foësii Oecon. Hipp. Nam *ἐπισημαίνειν* in hac re exquisite et proprie usurpatur tamquam intransitivum. — *αὐτοῦ*, int. *τοῦ κακοῦ*, ut duplex genitivus a vocabulo *ἀντίληψις* pendeat: *mali invasio in extremas partes.*

Digitized by Google

τῶν ξυντρόφων τι· τὰ γὰρ ὄρνεα καὶ τετράποδα, ὅσα ἀνθρώπων ἅπτεται, πολλῶν ἀτάφων γιγνομένων, ἢ οὐ προσῄει, ἢ γευσάμενα διεφθείρετο. τεκμήριον δὲ, τῶν μὲν τοιούτων ὀρνίθων ἐπίλειψις σαφὴς ἐγένετο, καὶ οὐχ ἑωρῶντο οὔτε ἄλλως, οὔτε περὶ τοιοῦτον οὐδέν. οἱ δὲ κύνες μᾶλλον αἴσθησιν παρεῖχον τοῦ ἀποβαίνοντος, διὰ τὸ ξυνδιαιτᾶσθαι.

51. Τὸ μὲν οὖν νόσημα, πολλὰ καὶ ἄλλα παραλιπόντι ἀτοπίας, ὡς ἑκάστῳ ἐτύγχανέ τι διαφερόντως ἑτέρῳ πρὸς ἕτερον γιγνόμενον, τοιοῦτον ἦν ἐπὶ πᾶν τὴν ἰδέαν. καὶ ἄλλο παρελύπει κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον οὐδὲν τῶν εἰωθότων· ὃ δὲ καὶ γένοιτο, ἐς τοῦτο ἐτελεύτα. ἔθνησκον δὲ οἱ μὲν ἀμελείᾳ, οἱ δὲ καὶ πάνυ θεραπευόμενοι· ἕν τε οὐδὲ ἓν κατέστη ἴαμα, ὡς εἰπεῖν, ὅτι χρῆν προσφέροντας ὠφελεῖν· τὸ γάρ τῳ ξυνενεγκὸν, ἄλλον τοῦτο ἔβλαπτε. σῶμά τε αὖταρκες ὂν οὐδὲν διεφάνη πρὸς αὐτὸ, ἰσχύος πέρι ἢ ἀσθενείας, ἀλλὰ πάντα ξυνῄρει, καὶ τὰ πάσῃ διαίτῃ θεραπευόμενα. δεινότατον δὲ παντὸς ἦν τοῦ κακοῦ ἥ τε ἀθυμία, ὁπότε τις αἴσθοιτο κάμνων, (πρὸς γὰρ τὸ ἀνέλπιστον εὐθὺς τραπόμενοι τῇ γνώμῃ πολλῷ μᾶλλον προΐεντο σφᾶς αὐτοὺς, καὶ οὐκ ἀντεῖχον,) καὶ ὅτι ἕτερος ἀφ' ἑτέρου θεραπείας ἀναπιμπλάμενοι, ὥσπερ τὰ πρόβατα, ἔθνησκον· καὶ τὸν πλεῖστον φθόρον τοῦτο ἐνεποίει. εἴτε γὰρ μὴ θέλοιεν δεδιότες ἀλλήλοις προσιέναι, ἀπώλλυντο ἔρημοι, καὶ οἰκίαι πολλαὶ ἐκενώθησαν ἀπορίᾳ τοῦ θεραπεύσοντος· εἴτε προσίοιεν, διεφθείροντο, καὶ μάλιστα οἱ ἀρετῆς τι μεταποιούμενοι. αἰσχύνῃ γὰρ ᾐφείδουν σφῶν αὐτῶν, ἐσιόντες παρὰ τοὺς φίλους, ἐπεὶ καὶ τὰς ὀλοφύρσεις τῶν ἀπογιγνομένων τελευτῶντες καὶ οἱ οἰκεῖοι ἐξέκαμνον, ὑπὸ τοῦ πολλοῦ κακοῦ νικώμενοι. ἐπὶ πλέον δὲ ὅμως οἱ διαπεφευγότες τόν τε θνήσκοντα καὶ τὸν πονούμενον ᾠκτίζοντο, διὰ τὸ προειδέναι τε καὶ αὐτοὶ ἤδη ἐν τῷ θαρσαλέῳ εἶναι· δὶς γὰρ τὸν αὐτὸν, ὥστε καὶ κτείνειν, οὐκ ἐπελάμβανε. καὶ ἐμακαρίζοντό τε ὑπὸ τῶν ἄλλων, καὶ αὐτοὶ τῷ παραχρῆμα περιχαρεῖ καὶ ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον ἐλπίδος τι εἶχον κούφης, μηδ' ἂν ὑπ' ἄλλου νοσήματός ποτε ἔτι διαφθαρῆναι.

50. ὅσα ἀνθρώπων ἅπτεται. Sic etiam Latini *tangere* usurpant pro comedere. Ovid. Met. VII, 550. *Non cani tetigere lupi.* Cic. Rosc. Am. c. 26. Horat. Sat. 2, 6, 87.

51. ἕν τε οὐδὲ ἕν. Sic ad fidem librorum rescripsimus. Alii ἕν τε οὐδέν. Cf. 2, 72. ἔστε μηδὲ μεθ' ἑτέρων· δέχεσθε δὲ ἀμφοτέρους φίλους, ἐπὶ πολέμῳ δὲ μηδ' ἑτέρους. Sententia: Commune ne unum quidem remedium erat, quo ministrando iuvare debuissent. Lucret. VI, 1224. *nec ratio remedi communis certa dabatur.* — πρὸς αὐτό, int. τὸ νόσημα.

ἀναπιμπλάμενοι ὥσπερ τὰ πρόβατα. Synonyma h. l. sunt ἀναπίμπλασθαι, ἀπόλλυσθαι et διαφθείρεσθαι, i. e. *infici, corripi morbo.* Sic etiam in fine capitis accipiendum διαφθαρῆναι. Contagioni maxime oves et omnino pecudes obnoxiae. — Paullo inferius μεταποιούμενοι est ἀντιποιούμενοι, et ἀρετή *animi fortitudo* eorum, qui sibi non parcunt, et pericula subeunt, officio cogente. Nam eodem redit, quod sequitur, αἰσχύνῃ ᾐφείδουν σφῶν αὐτῶν. Pudor enim est incitamentum fortitudinis. Cf. c. 43. αἰσχυνόμενοι ἄνδρες.

τὰς ὀλοφύρσεις — ἐξέκαμνον, i. e. οὐκέτι ἀπωλοφύροντο ἐκ-

Digitized by Google

52. Ἐπίεσε δ' αὐτοὺς μᾶλλον πρὸς τῷ ὑπάρχοντι πόνῳ καὶ ἡ ξυγκομιδὴ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐς τὸ ἄστυ, καὶ οὐχ ἧσσον τοὺς ἐπελθόντας. οἰκιῶν γὰρ οὐχ ὑπαρχουσῶν, ἀλλ' ἐν καλύβαις πνιγηραῖς ὥρᾳ ἔτους διαιτωμένων, ὁ φθόρος ἐγίγνετο οὐδενὶ κόσμῳ, ἀλλὰ καὶ νεκροὶ ἐπ' ἀλλήλοις ἀποθνήσκοντες ἔκειντο, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐκαλινδοῦντο καὶ περὶ τὰς κρήνας ἁπάσας ἠμιθνῆτες, τῇ τοῦ ὕδατος ἐπιθυμίᾳ· τά τε ἱερά, ἐν οἷς ἐσκήνηντο, νεκρῶν πλέα ἦν αὐτοῦ ἐναποθνησκόντων. ὑπερβιαζομένου γὰρ τοῦ κακοῦ, οἱ ἄνθρωποι οὐκ ἔχοντες ὅ τι γένωνται ἐς ὀλιγωρίαν ἐτράποντο καὶ ἱερῶν καὶ ὁσίων ὁμοίως· νόμοι τε πάντες ξυνεταράχθησαν, οἷς ἐχρῶντο πρότερον περὶ τὰς ταφάς, ἔθαπτον δὲ, ὡς ἕκαστος ἐδύνατο. καὶ πολλοὶ ἐς ἀναισχύντους θήκας ἐτράποντο σπάνει τῶν ἐπιτηδείων, διὰ τὸ συχνοὺς ἤδη προτεθνάναι σφίσιν. ἐπὶ πυρὰς γὰρ ἀλλοτρίας, φθάσαντες τοὺς νήσαντας, οἱ μὲν ἐπιθέντες τὸν ἑαυτῶν νεκρὸν ὑφῆπτον, οἱ δὲ, καιομένου ἄλλου, ἄνωθεν ἐπιβαλόντες ὃν φέροιεν, ἀπῄεσαν.

53. Πρῶτόν τε ἦρξε καὶ ἐς τἆλλα τῇ πόλει ἐπὶ πλέον ἀνομίας τὸ νόσημα. ῥᾷον γὰρ ἐτόλμα τις, ἃ πρότερον ἀπεκρύπτετο μὴ καθ' ἡδονὴν ποιεῖν, ἀγχίστροφον τὴν μεταβολὴν ὁρῶντες τῶν τ' εὐδαιμόνων καὶ αἰφνιδίως θνησκόντων, καὶ τῶν οὐδὲν πρότερον κεκτημένων, εὐθὺς δὲ τἀκείνων ἐχόντων. ὥστε ταχείας τὰς ἐπαυρέσεις καὶ πρὸς τὸ τερπνὸν ἠξίουν ποιεῖσθαι, ἐφήμερα τά τε σώματα καὶ τὰ χρήματα ὁμοίως ἡγούμενοι. καὶ τὸ μὲν προσταλαιπωρεῖν τῷ δόξαντι καλῷ οὐδεὶς πρόθυμος ἦν, ἄδηλον νομίζων εἰ πρὶν ἐπ' αὐτὸ ἐλθεῖν διαφθαρήσεται· ὅ τι δὲ ἤδη τε ἡδὺ καὶ πανταχόθεν τὸ ἐς αὐτὸ

κάμνοντες. Proprie dicendum erat ἐξέκαμνον ὀλοφυράμενοι. Cf. Liv. 25, 26. „Postremo ita assuetudine mali efferaverant animos, ut non modo lacrimis iustoque comploratu prosequerentur mortuos, sed ne efferrent quidem aut sepelirent." Mox verba διὰ τὸ προεἰδέναι carent obiecto, quod ἀπὸ κοινοῦ subaudiendum est, veluti τὴν τοῦ νοσήματος δύναμιν, vel τὰ ἀποβαίνοντα. Sed qui convaluerant etiam ideo laborantes et morientes magis quam ceteri, qui morbo nondum correpti erant, miserabantur, quod sibimet ipsis non timebant amplius. Nam sibi qui metuit, hebetior est in alienis periculis et miseriis.

52. ὥρᾳ ἔτους, i. e. ὥρᾳ θέρους, aestate. Sic Galenus, Plutarchus, Procopius hunc locum acceperunt, et Herodianus ait, sic proprie aestatem Attico appellasse. Etenim ὥρα per se significat vernum et aestivum tempus, suaviorem et gratam anni partem.

καὶ ἱερῶν καὶ ὁσίων. Quemadmodum Latini inter *saera* et *religiosa*, sic Graeci inter ἱερά et ὅσια distinguunt. Timaeus in Gloss. voc. Plat. Ὅσια, τὰ ἰδιωτικὰ καὶ μὴ ἱερά. Eiusmodi sunt sepulcra.

ἐς ἀναισχύντους θήκας. Plerique cum Schol. interpretantur *in aliena* eoque *pudenda sepulcra*. Sed θήκη h. l. non videtur esse sepulcrum vel rogus, sed *sepultura, humatio, crematio, die Bestattung*. Opponuntur ἐπιτήδειοι, *aptae, idoneae*.

53. ἀπεκρύπτετο μὴ — ποιεῖν. Negatio abundat, ut c. 49., ἡ ἀπορία τοῦ μὴ ἡσυχάζειν καὶ ἡ ἀγρυπνία. Vid. Hermann. ad Viger. p. 810 sq.

τὸ μὲν προσταλαιπωρεῖν — πρόθυμος ἦν. Sic etiam adiectivo iungi infinitivum cum articulo docent Matthiae Gr. §. 542. 2. (543.) Herm. ad Soph. Aiac. v. 114. Trach. v. 531. Cf. Thucyd. 2, 87. Mox pro ἤδη vulgo legebatur ἤδει, et pro ἐς αὐτό, quod est *per se*, non aliam ob rem, olim legebatur ἐς αὐτόν.

Digitized by Google

κερδαλέον, τοῦτο καὶ καλὸν καὶ χρήσιμον κατέστη. θεῶν δὲ φόβος ἢ ἀνθρώπων νόμος οὐδεὶς ἀπεῖργε, τὸ μὲν κρίνοντες ἐν ὁμοίῳ καὶ σέβειν καὶ μὴ, ἐκ τοῦ πάντας ὁρᾶν ἐν ἴσῳ ἀπολλυμένους, τῶν δὲ ἁμαρτημάτων οὐδεὶς ἐλπίζων μέχρι τοῦ δίκην γενέσθαι βιοὺς ἂν τὴν τιμωρίαν ἀντιδοῦναι, πολὺ δὲ μείζω τὴν ἤδη κατεψηφισμένην σφῶν ἐπικρεμασθῆναι, ἣν πρὶν ἐμπεσεῖν, εἰκὸς εἶναι τοῦ βίου τι ἀπολαῦσαι.

54. Τοιούτῳ μὲν πάθει οἱ Ἀθηναῖοι περιπεσόντες ἐπιέζοντο, ἀνθρώπων τε ἔνδον θνησκόντων, καὶ γῆς ἔξω δῃουμένης. ἐν δὲ τῷ κακῷ, οἷα εἰκὸς, ἀνεμνήσθησαν καὶ τοῦδε τοῦ ἔπους, φάσκοντες οἱ πρεσβύτεροι πάλαι ᾄδεσθαι,

Ἥξει Δωριακὸς πόλεμος, καὶ λοιμὸς ἅμ' αὐτῷ.

ἐγένετο μὲν οὖν ἔρις τοῖς ἀνθρώποις, μὴ λοιμὸν ὠνομάσθαι ἐν τῷ ἔπει ὑπὸ τῶν παλαιῶν, ἀλλὰ λιμόν· ἐνίκησε δὲ ἐπὶ τοῦ παρόντος, εἰκότως, λοιμὸν εἰρῆσθαι. οἱ γὰρ ἄνθρωποι πρὸς ἃ ἔπασχον τὴν μνήμην ἐποιοῦντο. ἢν δέ γε, οἶμαι, ποτὲ ἄλλος πόλεμος καταλάβῃ Δωρικὸς τοῦδε ὕστερος, καὶ ξυμβῇ γενέσθαι λιμὸν, κατὰ τὸ εἰκὸς οὕτως ᾄσονται. μνήμη δὲ ἐγένετο καὶ τοῦ Λακεδαιμονίων χρηστηρίου τοῖς εἰδόσιν, ὅτε ἐπερωτῶσιν αὐτοῖς τὸν θεὸν εἰ χρὴ πολεμεῖν, ἀνεῖλε κατὰ κράτος πολεμοῦσι νίκην ἔσεσθαι, καὶ αὐτὸς ἔφη ξυλλήψεσθαι. περὶ μὲν οὖν τοῦ χρηστηρίου τὰ γιγνόμενα εἴκαζον ὅμοια εἶναι. ἐςβεβληκότων δὲ τῶν Πελοποννησίων, ἡ νόσος ἤρξατο εὐθύς. καὶ ἐς μὲν Πελοπόννησον οὐκ ἐςῆλθεν, ὅ τι ἄξιον καὶ εἰπεῖν, ἐπενείματο δὲ Ἀθήνας μὲν μάλιστα, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων χωρίων τὰ πολυανθρωπότατα. ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὴν νόσον γενόμενα.

55. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι ἐπειδὴ ἔτεμον τὸ πεδίον, παρῆλθον ἐς τὴν Πάραλον γῆν καλουμένην, μέχρι Λαυρίου, οὗ τὰ ἀργύρεια μέταλλά ἐστιν Ἀθηναίοις. καὶ πρῶτον μὲν ἔτεμον ταύτην, ἣ πρὸς Πελοπόννησον ὁρᾷ, ἔπειτα δὲ τὴν πρὸς Εὔβοιάν τε καὶ Ἄνδρον τετραμμένην. Περικλῆς δὲ στρατηγὸς ὢν καὶ τότε περὶ μὲν τοῦ μὴ ἐπεξιέναι τοὺς Ἀθηναίους τὴν αὐτὴν γνώμην εἶχεν, ὥςπερ καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ ἐςβολῇ.

56. Ἔτι δ' αὐτῶν ἐν τῷ πεδίῳ ὄντων, πρὶν ἐς τὴν παραλίαν γῆν ἐλθεῖν, ἑκατὸν νεῶν ἐπίπλουν τῇ Πελοποννήσῳ παρεσκευάζετο, καὶ ἐπειδὴ ἕτοιμα ἦν, ἀνήγετο. ἦγε δ' ἐπὶ τῶν νεῶν ὁπλίτας Ἀθηναίων τετρακισχιλίους καὶ ἱππέας τριακοσίους ἐν ναυσὶν ἱππαγωγοῖς πρῶτον τότε ἐκ τῶν παλαιῶν νεῶν ποιηθείσαις· ξυνεστρατεύοντο δὲ καὶ Χῖοι καὶ Λέσβιοι πεντήκοντα ναυσίν. ὅτε δὲ ἀνήγετο ἡ στρατιὰ αὕτη Ἀθηναίων, Πελοπον-

τὸ μὲν κρίνοντες — Variata structura ab accusativo ad nominativum transit, quasi antecessisset: θεῶν δὲ φόβῳ ἢ ἀνθρώπων νόμῳ οὐδενὶ ἀπείργοντο. Sic 3, 36. Καὶ ὑπὸ ὀργῆς ἔδοξεν αὐτοῖς οὐ τοὺς παρόντας μόνον ἀποκτεῖναι — ἐπικαλοῦντες κ. τ. λ. — Accusativum τὸ μέν, qui pendet ex σέβειν, refer ad τὸ θεῖον, quod ex verbis θεῶν φόβος facile subauditur. — κατεψηφισμένην, int. δίκην, mortem.

56. καὶ ἐπειδὴ ἕτοιμα ἦν, subaudi ταῦτα, i. e. ἃ παρεσκευάζετο. Cf. supra ad c. 3. ἵν' ἀντὶ τείχους ᾖ.

Digitized by Google

νησίους κατέλιπον τῆς Ἀττικῆς ὄντας ἐν τῇ παραλίᾳ. ἀφικόμενοι δὲ ἐς Ἐπίδαυρον τῆς Πελοποννήσου ἔτεμον τῆς γῆς τὴν πολλὴν, καὶ πρὸς τὴν πόλιν προσβαλόντες ἐς ἐλπίδα μὲν ἦλθον τοῦ ἑλεῖν, οὐ μέντοι προεχώρησέ γε. ἀναγαγόμενοι δὲ ἐκ τῆς Ἐπιδαύρου ἔτεμον τήν τε Τροιζηνίδα γῆν καὶ τὴν Ἁλιάδα καὶ τὴν Ἐρμιονίδα· ἔστι δὲ πάντα ταῦτα ἐπιθαλάσσια τῆς Πελοποννήσου. ἄραντες δὲ ἀπ' αὐτῶν ἀφίκοντο ἐς Πρασιὰς, τῆς Λακωνικῆς πόλισμα ἐπιθαλάσσιον, καὶ τῆς τε γῆς ἔτεμον, καὶ αὐτὸ τὸ πόλισμα εἷλον καὶ ἐπόρθησαν. ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἐπ' οἶκου ἀνεχώρησαν· τοὺς δὲ Πελοποννησίους οὐκέτι κατέλαβον ἐν τῇ Ἀττικῇ ὄντας, ἀλλ' ἀνακεχωρηκότας.

57. Ὅσον δὲ χρόνον οἵ τε Πελοποννήσιοι ἦσαν ἐν τῇ γῇ τῇ Ἀθηναίων καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐστράτευον ἐπὶ τῶν νεῶν, ἡ νόσος ἔν τε τῇ στρατιᾷ τοὺς Ἀθηναίους ἔφθειρε καὶ ἐν τῇ πόλει· ὥστε καὶ ἐλέχθη τοὺς Πελοποννησίους δείσαντας τὸ νόσημα, ὡς ἐπυνθάνοντο τῶν αὐτομόλων ὅτι ἐν τῇ πόλει εἴη, καὶ θάπτοντας ἅμα ἠσθάνοντο, θᾶσσον ἐκ τῆς γῆς ἐξελθεῖν. τῇ δὲ ἐσβολῇ ταύτῃ πλεῖστόν τε χρόνον ἐνέμειναν, καὶ τὴν γῆν πᾶσαν ἔτεμον. ἡμέρας γὰρ τεσσαράκοντα μάλιστα ἐν τῇ γῇ τῇ Ἀττικῇ ἐγένοντο.

58. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους Ἄγνων ὁ Νικίου καὶ Κλεόπομπος ὁ Κλεινίου, ξυνστράτηγοι ὄντες Περικλέους, λαβόντες τὴν στρατιὰν, ἥπερ ἐκεῖνος ἐχρήσατο, ἐστράτευσαν εὐθὺς ἐπὶ Χαλκιδέας τοὺς ἐπὶ Θράκης, καὶ Ποτίδαιαν ἔτι πολιορκουμένην· ἀφικόμενοι δὲ μηχανάς τε τῇ Ποτιδαίᾳ προσέφερον, καὶ παντὶ τρόπῳ ἐπειρῶντο ἑλεῖν. προυχώρει δὲ αὐτοῖς οὔτε ἡ αἵρεσις τῆς πόλεως, οὔτε τἆλλα τῆς παρασκευῆς ἀξίως. ἐπιγενομένη γὰρ ἡ νόσος ἐνταῦθα δὴ πάνυ ἐπίεσε τοὺς Ἀθηναίους, φθείρουσα τὴν στρατιὰν, ὥστε καὶ τοὺς προτέρους στρατιώτας νοσῆσαι τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ τῆς ξὺν Ἄγνωνι στρατιᾶς, ἐν τῷ πρώτου χρόνῳ ὑγιαίνοντας. Φορμίων δὲ καὶ οἱ ἑξακόσιοι καὶ χίλιοι οὐκέτι ἦσαν περὶ Χαλκιδέας. ὁ μὲν οὖν Ἄγνων ταῖς ναυσὶν ἀνεχώρησεν ἐς τὰς Ἀθήνας, ἀπὸ τετρακισχιλίων ὁπλιτῶν χιλίους καὶ πεντήκοντα τῇ νόσῳ ἀπολέσας, ἐν τεσσαράκοντα μάλιστα ἡμέραις. οἱ δὲ πρότεροι στρατιῶται κατὰ χώραν μένοντες ἐπολιόρκουν τὴν Ποτίδαιαν.

59. Μετὰ δὲ τὴν δευτέραν ἐσβολὴν τῶν Πελοποννησίων οἱ Ἀθηναῖοι, ὡς ἥ τε γῆ αὐτῶν ἐτέτμητο τὸ δεύτερον, καὶ ἡ νόσος ἐπέκειτο ἅμα καὶ ὁ πόλεμος, ἠλλοίωντο τὰς γνώμας. καὶ τὸν μὲν Περικλέα ἐν αἰτίᾳ εἶχον, ὡς πείσαντα σφᾶς πολεμεῖν, καὶ δι' ἐκεῖνον ταῖς ξυμφοραῖς περιπεπτωκότες· πρὸς δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους ὥρμηντο ξυγχωρεῖν. καὶ πρέσβεις τινὰς πέμψαντες ὡς αὐτοὺς ἄπρακτοι ἐγένοντο. πανταχόθεν τε τῇ γνώμῃ ἄποροι καθεστῶτες, ἐνέκειντο τῷ Περικλεῖ. ὁ δὲ ὁρῶν αὐτοὺς πρὸς τὰ παρόντα χαλεπαίνοντας καὶ πάντα ποι-

57. οἵ τε Πελοποννήσιοι, Poppo οἱ Πελοπ. reposuit ex libris bonis, in quibus tamen non sunt optimi Aug. et Cl.: Idem mox ἐν τῇ γῇ τῇ ex iisdem fere cum Bekk. dedit pro ἐν τῇ γῇ τῶν Ἀθ., quod imitati sumus. 58. Φορμίων. De eo vid. 1, 65, 2. 29. — οἱ πρότεροι στρατιῶ-

Digitized by Google

οὕντας ἅπερ αὐτὸς ἤλπιξε, ξύλλογον ποιήσας, (ἔτι δ' ἐστρατήγει,) ἐβούλετο θαρσῦναί τε καὶ ἀπαγαγὼν τὸ ὀργιζόμενον τῆς γνώμης πρὸς τὸ ἠπιώτερον καὶ ἀδεέστερον καταστῆσαι. παρελθὼν δὲ ἔλεξε τοιάδε.

60. „ΚΑΙ προσδεχομένῳ μοι τὰ τῆς ὀργῆς ὑμῶν ἐς ἐμὲ γεγένηται, (αἰσθάνομαι γὰρ τὰς αἰτίας,) καὶ ἐκκλησίαν τούτου ἕνεκα ξυνήγαγον, ὅπως ὑπομνήσω, καὶ μέμψωμαι, εἴ τι μὴ ὀρθῶς ἢ ἐμοὶ χαλεπαίνετε, ἢ ταῖς ξυμφοραῖς εἴκετε. ἐγὼ γὰρ ἡγοῦμαι πόλιν πλείω ξύμπασαν ὀρθουμένην ὠφελεῖν τοὺς ἰδιώτας, ἢ καθ' ἕκαστον τῶν πολιτῶν εὐπραγοῦσαν, ἀθρόαν δὲ σφαλλομένην. καλῶς μὲν γὰρ φερόμενος ἀνὴρ τὸ καθ' ἑαυτὸν, διαφθειρομένης τῆς πατρίδος, οὐδὲν ἧσσον ξυναπόλλυται· κακοτυχῶν δὲ ἐν εὐτυχούσῃ πολλῷ μᾶλλον διασώζεται. ὁπότε οὖν πόλις μὲν τὰς ἰδίας ξυμφορὰς οἷα τε φέρειν, εἷς δὲ ἕκαστος τὰς ἐκείνης ἀδύνατος, πῶς οὐ χρὴ πάντας ἀμύνειν αὐτῇ, καὶ μὴ, ὃ νῦν ὑμεῖς δρᾶτε, ταῖς κατ' οἶκον κακοπραγίαις ἐκπεπληγμένοι, τοῦ κοινοῦ τῆς σωτηρίας ἀφίεσθε, καὶ ἐμέ τε τὸν παραινέσαντα πολεμεῖν, καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς, οἳ ξυνέγνωτε, δι' αἰτίας ἔχετε. καίτοι ἐμοὶ τοιούτῳ ἀνδρὶ ὀργίζεσθε, ὃς οὐδενὸς οἶομαι ἧσσον εἶναι γνῶναί τε τὰ δέοντα καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα, φιλόπολίς τε καὶ χρημάτων κρείσσων. ὅ τε γὰρ γνοὺς καὶ μὴ σαφῶς διδάξας ἐν ἴσῳ καὶ εἰ μὴ ἐνεθυμήθη· ὅ τ' ἔχων ἀμφότερα, τῇ δὲ πόλει δύσνους, οὐκ ἂν ὁμοίως τι οἰκείως φράζοι· προσόντος δὲ καὶ τοῦδε, χρήμασι δὲ νικωμένου, τὰ ξύμπαντα τούτου ἑνὸς ἂν πωλοῖτο. ὥστ' εἴ μοι καὶ μέσως ἡγούμενοι μᾶλλον ἑτέρων προσεῖναι αὐτὰ πολεμεῖν ἐπείσθητε, οὐκ ἂν εἰκότως νῦν τοῦ γε ἀδικεῖν αἰτίαν φεροίμην.

61. „Καὶ γὰρ οἷς μὲν αἵρεσις γεγένηται τἆλλα εὐτυχοῦσι, πολλὴ ἄνοια πολεμῆσαι· εἰ δ' ἀναγκαῖον ἦν ἢ εἴξαντας εὐθὺς τοῖς πέλας ὑπακοῦσαι, ἢ κινδυνεύσαντας περιγενέσθαι, ὁ φυγὼν τὸν κίνδυνον τοῦ ὑποστάντος μεμπτότερος. καὶ ἐγὼ μὲν ὁ αὐτός εἰμι, καὶ οὐκ ἐξίσταμαι· ὑμεῖς δὲ μεταβάλλετε, ἐπειδὴ

τατ sunt οἱ μετὰ Ἀρχεστράτου 1, 57. et οἱ μετὰ Καλλίου 1, 61 sq.

60. καὶ μὴ — ἀφίεσθε. Subaudi δρᾶν post μή. Transit ab infinitivo ad verbum finitum, cuius mutationis causa est interiectum membrum ὃ νῦν ὑμεῖς δρᾶτε, cui per epexegesin reliquam orationem attemperat.

καὶ εἰ μὴ ἐνεθυμήθη. Olim legebatur εἰ καὶ μὴ ἐν. etsi. Sed h. l. requiritur notio perinde ac si, quae est in verbis ἐν ἴσῳ καὶ εἰ. Respexit ad h. l. Plutarch. in Pericl. c. 15 extr. Αἰτία δ' οὐχ ἡ τοῦ λόγου ψιλῶς δύναμις, ἀλλ', ὡς Θουκυδίδης φησὶν, ἡ περὶ τὸν βίον δόξα καὶ πίστις τοῦ ἀνδρὸς ἀδωροτάτου περιφανῶς γενομένου καὶ χρημάτων κρείττονος. — Mox μέσως est μετρίως, οὐ σφόδρα, einigermaassen. — ἑτέρων, ἢ ἑτέροις. Matth. Gr. §. 454.

61. ὁ φυγὼν τὸν κίνδυνον τοῦ ὑπ. μεμπτότερος, i. e. ὁ φυγὼν τὸν κίνδυνον μᾶλλόν ἐστι μεμπτός, ἀλλ' οὐχ ὁ ὑποστάς. Similia congessimus ad 4, 61.

καὶ ἐγὼ μὲν ὁ αὐτός εἰμι. Plenius infra 3, 38. ἐγὼ μὲν οὖν ὁ αὐτός εἰμι τῇ γνώμῃ. Dio Cass. 38, 44. ἐγὼ μὲν γὰρ καὶ τότε καὶ νῦν τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχω, καὶ οὐ μεταβάλλομαι. Unde Poppo suspicatur, in sequentibus fortasse legendum esse μεταβάλλεσθε pro μεταβάλλετε. Sed idem docet Proleg. I. p. 185 sq. multa verba activa neutrali sensu dici, in quibus pronomen reflexivum supprimatur, veluti περαιοῦν 2, 67. στηρίζειν

Digitized by Google

ξυνέβη ὑμῖν πεισθῆναι μὲν ἀπρεπίως, μεταμέλειν δὲ κακουμένοις, καὶ τὸν ἐμὸν λόγον ἐν τῷ ὑμετέρῳ ἀσθενεῖ τῆς γνώμης μὴ ὀρθὸν φαίνεσθαι, διότι τὸ μὲν λυπροῦν ἔχει ἤδη τὴν αἴσθησιν ἑκάστῳ, τῆς δὲ ὠφελείας ἄπεστιν ἔτι ἡ δήλωσις ἅπασι, καὶ μεταβολῆς μεγάλης, καὶ ταύτης ἐξ ὀλίγου, ἐμπεσούσης, ταπεινὴ ὑμῶν ἡ διάνοια ἐγκαρτερῶν, ἃ ἔγνωκε. δουλοῖ γὰρ φρόνημα τὸ αἰφνίδιον καὶ ἀπροσδόκητον, καὶ τὸ πλείστῳ παραλόγῳ ξυμβαῖναι· ὃ ὑμῖν πρὸς τοῖς ἄλλοις οὐχ ἥκιστα καὶ κατὰ τὴν νόσον μεγένηται. ὅμως δὲ πόλιν μεγάλην οἰκοῦντας, καὶ ἐν ἤθεσιν ἀντιπάλοις αὐτῇ τεθραμμένους, χρεὼν καὶ ξυμφοραῖς ταῖς μεγίσταις ἐθέλειν ὑφίστασθαι, καὶ τὴν ἀξίωσιν μὴ ἀφανίζειν· (ἐν ἴσῳ γὰρ οἱ ἄνθρωποι δικαιοῦσι τῆς τε ὑπαρχούσης δόξης αἰσθάνεσθαι, ὅστις μελλήσει, καὶ τῷ μὴ προσηκούσης μισεῖν τὸν θρασύνοντα· ὀργόμενοι·) ἀπαλγήσαντες δὲ τὰ ἴδια τοῦ κοινοῦ τῆς σωτηρίας ἀντιλαμβάνεσθαι.

62. „Τὸν δὲ πόνον τὸν κατὰ τὸν πόλεμον, μὴ γένηταί τε πολὺς, καὶ οὐδὲν μᾶλλον περιγενώμεθα, ἀρκείτω μὲν ὑμῖν καὶ ἐκεῖνα, ἐν οἷς ἄλλοτε πολλάκις γε δὴ ἀπέδειξα οὐκ ὀρθῶς αὐτὸν ὑποπτευόμενον· δηλώσω δὲ καὶ τόδε, ὃ μοι δοκεῖτε οὔτ' αὐτοὶ πώποτε ἐνθυμηθῆναι ὑπάρχον ὑμῖν μεγέθους πέρι ἐς τὴν ἀρχὴν, οὔτ' ἐγὼ ἐν τοῖς πρὶν λόγοις· οὐδ' ἂν νῦν ἐχρησάμην κομπωδεστέραν ἔχοντι τὴν προσποίησιν, εἰ μὴ καταπεπληγμένους ὑμᾶς παρὰ τὸ εἰκὸς ἑώρων. οἴεσθε μὲν γὰρ τῶν ξυμμάχων μόνον ἄρχειν· ἐγὼ δὲ ἀποφαίνω δύο μερῶν τῶν ἐς χρῆσιν φαινομένων, γῆς καὶ θαλάσσης, τοῦ ἑτέρου ὑμᾶς παντὸς κυριωτάτους ὄντας, ἐφ' ὅσον τε νῦν νέμεσθε, καὶ ἢν ἐπὶ πλέον βουληθῆτε· καὶ οὐκ ἔστιν ὅστις τῇ ὑπαρχούσῃ παρασκευῇ τοῦ ναυτικοῦ πλέοντας ὑμᾶς οὔτε βασιλεὺς κωλύσει, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἔθνος τῶν ἐν τῷ παρόντι. ὥστε οὐ κατὰ τὴν τῶν οἰκιῶν καὶ τῆς γῆς χρείαν,

2, 49. ἐξεῖναι 1, 46. ἐκβάλλειν et alia verbi βάλλειν composita, ἔχειν eiusque composita, ut ἀνέχειν 1, 46. 4, 53. ἐπέχειν 4, 124. et al.

ἔχει ἤδη τὴν αἴσθησιν ἑκάστῳ. Vid. ad 1, 9. — Mox τὰ παρεινημένα ἐγκαρτερεῖν, ut 1, 50 extr. ὀλίγαι (νῆες) ἀμύνειν. Vid. Matth. Gr. §. 448. b. Hermann. ad Vig. p. 885. Paullo post ὃ ἡμῖν scripsit Poppo pro ὃ ὑμῖν, libris inter utrumque fluctuantibus.

ἐν ἴσῳ γὰρ — ὀργόμενοι. Sententia: Homines pariter eum incusant, qui ob mollitiem gloriam partam relinquit, atque illum oderunt, qui insolenter sibi assumit alienam. — ἀπαλγήσαντας Schol. πεπαυμένους ἀλγεῖν, ὥσπερ τὸ ἀπολοφυράμενοι (c. 46.).

62. τὸν δὲ πόνον — αὐτὸν ὑπεπτευόμενον. Huius structurae rationem explicat Matth. Gr. §. 426. annot. 1. (472. 1. a.) Verba sic iunge: Ἀρκείτω δὲ ὑμῖν καὶ ἐκεῖνα, ἐν οἷς ἄλλοτε μὲν πολλάκις γε δὴ ἀπέδειξα κἀι πόνον τὸν κατὰ τὸν πόλεμον οὐκ ὀρθῶς ὑποπτευόμενον, μὴ γένηταί τε πολὺς, καὶ οὐδὲν μᾶλλον περιγενώμεθα.

καὶ οὐκ ἔστιν ὅστις — κωλύσει. Etiam hic duae constructiones confusae sunt ἀνακολούθως. Aut enim debebat omittere οὐκ ἔστιν ὅστις, aut verba οὔτε βασιλεὺς ponere post κωλύσει. — In verbis οὐ κατὰ — χρείαν praepositio κατά significat similitudinem, per quam licet duas res inter se comparare. 7, 75. μείζω ἢ κατὰ δάκρυα πεπονθότας.

Digitized by Google

ὧν μεγάλων νομίζετε ἐστερῆσθαι, αὕτη ἡ δύναμις φαίνεται· οὐδ' εἰκὸς χαλεπῶς φέρειν αὐτῶν μᾶλλον, ἢ οὐ κήπιον καὶ ἐγκαλλώπισμα πλούτου πρὸς ταύτην νομίσαντας ὀλιγωρῆσαι· καὶ γνῶναι ἐλευθερίαν μὲν, ἣν ἀντιλαμβανόμενοι αὐτῆς διασώσωμεν, ῥᾳδίως ταῦτα ἀναληψομένην, ἄλλων δ' ὑπακούσασι καὶ τὰ προσκεκτημένα φιλεῖν ἐλασσοῦσθαι· τῶν τε πατέρων μὴ χείρους κατ' ἀμφότερα φανῆναι, οἳ μετὰ πόνων καὶ οὐ παρ' ἄλλων δεξάμενοι κατέσχον τε καὶ προσέτι διασώσαντες παρέδοσαν ἡμῖν αὐτά· (αἴσχιον δὲ ἔχοντας ἀφαιρεθῆναι, ἢ κτωμένους ἀτυχῆσαι·) ἰέναι δὲ τοῖς ἐχθροῖς ὁμόσε μὴ φρονήματι μόνον, ἀλλὰ καὶ καταφρονήματι· αὔχημα μὲν γὰρ καὶ ἀπὸ ἀμαθίας εὐτυχοῦς καὶ δειλῷ τινι ἐγγίγνεται, καταφρόνησις δὲ, ὃς ἂν καὶ γνώμῃ πιστεύῃ τῶν ἐναντίων προέχειν· ὃ ἡμῖν ὑπάρχει. καὶ τὴν τόλμαν ἀπὸ τῆς ὁμοίας τύχης ἡ ξύνεσις ἐκ τοῦ ὑπέρφρονος ἐχυρωτέραν παρέχεται· ἐλπίδι τε ἧσσον πιστεύει, ἧς ἐν τῷ ἀπόρῳ ἡ ἰσχὺς, γνώμῃ δὲ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων, ἧς βεβαιοτέρα ἡ πρόνοια.

63. „Τῆς τε πόλεως ὑμᾶς εἰκὸς τῷ τιμωμένῳ ἀπὸ τοῦ ἄρχειν, ᾧπερ ἅπαντες ἀγάλλεσθε, βοηθεῖν, καὶ μὴ φεύγειν τοὺς πόνους, ἢ μηδὲ τὰς τιμὰς διώκειν· μηδὲ νομίσαι περὶ ἑνὸς μόνου, δουλείας ἀντ' ἐλευθερίας, ἀγωνίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ

χαλεπῶς φέρειν αὐτῶν. Vid. ad 1, 77. — ἢ οὐ κήπιον. Sic 3, 36. πόλιν ὅλην διαφθεῖραι μᾶλλον ἢ οὐ τοὺς αἰτίους, ubi item aut ἢ aut οὐ sufficere videtur. Sed commixta sunt duo loquendi genera. Vid. Herm. ad Soph. Ai. v. 1260. Buttmann. ad Demosth. Mid. Exc. XI. p. 145. ubi redundare in his docet negationem, et h. l. μή requirere enuntiationis naturam. Sed postremum hoc non videtur verum. Nam si resolvas καὶ οὐ τοὺς αἰτίους, ad negat. οὐ repetendum est ἐγνῶσθαι. Praeterea non semper οὐ sic additur. Thuc. 3, 56 fin. Ἀθηναίους ἑλόμενοι δικαίως μᾶλλον ἢ ὑμᾶς κερδαλέως. Cf. Reisig. ad Soph. Col. p. 238. — Voc. κήπιον ipse Scriptor explicat verbis καὶ ἐγκαλλώπισμα. Eustath. in Hom. Il. μ'. p. 907. Κῆπος δὲ — καὶ καλλωπισμὸς κόμης, καὶ κουρᾶς διάθεσις τῶν ἐν κεφαλῇ τριχῶν. Θουκυδίδης δὲ κήπιόν φησι.

κατ' ἀμφότερα, i. e. κατὰ τὸ κατέχειν τε καὶ διασώσαντας παραδιδόναι. — Quae sequuntur paullo post verba φρόνημα et αὔχημα synonyma quidem sunt et elatum animum denotant, sed illud in bonam, hoc in malam partem accipitur, ut Latinorum *fidentia* et *confidentia*. Et αὔχημα quidem ad Lacedaemonios redit qui ἀμαθίας nomine subinde notantur, (vid. 1, 68. 84.) φρόνημα ad Athenienses. Monuit Krüger. ad Dionys. p. 195 sq. In verbis καταφρόνησις δὲ ὃς ἂν — πιστεύῃ confusio duarum structurarum, ut supra c. 44. Integrum locum Krügerus l. l. hoc modo convertit: *Hostibus occurrere oportet non solum fidentia, sed etiam contemptione. Confidentiam enim vel ignavus per felicem imperitiam* (i. e. si fortuna adiuvetur, tametsi non consilio felicem successum meruerit) *concipit; contemptio vero est, si quis etiam consilio adversariis se superiorem esse intelligit: id quod nobis contigit. Atque audaciam in pari fortuna* (h. e. etiamsi fortuna, cuius favor potissimum fiduciam gignere solet, nobis non magis propitia sit, quam adversariis) *firmiorem reddit prudentia, si subest elatus animus* (s. hostium contemptio), *eaque* (prudentia) *minus fidit spei, quae in angustiis se efficacem praebet,* (Thuc. 5, 103.) *sed consilio, ex iis, quae praesto sunt, cuius tutior est providentia.*

63. ᾧπερ ἅπαντες ἀγάλλεσθε. Codices nonnulli cum Dion. Hal. ᾧ ὑπὲρ ἅπαντας ἀγ., quam lectionem aptissimam vocat Krüger. ad Dion. p. 198. τὸ τιμώμενον ἀπὸ τοῦ ἄρχειν, pro τὸ τιμᾶσθαι, ut

Digitized by Google

ἀρχῆς στερήσεως, καὶ κινδύνου ὧν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀπήχθεσθε. ἧς οὐδ' ἐκστῆναι ἔτι ὑμῖν ἔστιν, εἴ τις καὶ τόδε ἐν τῷ παρόντι δεδιὼς ἀπραγμοσύνῃ ἀνδραγαθίζεται. ὡς τυραννίδα γὰρ ἤδη ἔχετε αὐτήν· ἣν λαβεῖν μὲν ἄδικον δοκεῖ εἶναι, ἀφεῖναι δὲ ἐπικίνδυνον. τάχιστ' ἄν τε πόλιν οἱ τοιοῦτοι ἑτέρους τε πείσαντες ἀπολέσειαν, καὶ εἴ που ἐπὶ σφῶν αὐτῶν αὐτόνομοι οἰκήσειαν. τὸ γὰρ ἄπραγμον οὐ σώζεται, μὴ μετὰ τοῦ δραστηρίου τεταγμένον, οὐδὲ ἐν ἀρχούσῃ πόλει ξυμφέρει, ἀλλ' ἐν ὑπηκόῳ, ἀσφαλῶς δουλεύειν.

64. „Ὑμεῖς δὲ μήτε ὑπὸ τῶν τοιῶνδε πολιτῶν παράγεσθε, μήτε ἐμὲ δι' ὀργῆς ἔχετε, (ᾧ καὶ αὐτοὶ ξυνδιέγνωτε πολεμεῖν,) εἰ καὶ ἐπελθόντες οἱ ἐναντίοι ἔδρασαν, ἅπερ εἰκὸς ἦν, μὴ ἐθελησάντων ὑμῶν ὑπακούειν, ἐπιγεγένηταί τε πέρα ὧν προσεδεχόμεθα ἡ νόσος ἥδε, πρᾶγμα μόνον δὴ τῶν πάντων ἐλπίδος κρεῖσσον γεγενημένον. καὶ δι' αὐτὴν οἶδ' ὅτι μέρος τι μᾶλλον ἔτι μισοῦμαι, οὐ δικαίως, εἰ μὴ καὶ, ὅταν παρὰ λόγον τι εὖ πράξητε, ἐμοὶ ἀναθήσετε. φέρειν τε χρὴ τά τε δαιμόνια ἀναγκαίως, τά τε ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀνδρείως. ταῦτα γὰρ ἐν ἕδει τῇδε τῇ πόλει πρότερόν τε ἦν, νῦν τε μὴ ἐν ὑμῖν κωλυθῇ. γνῶτε δὲ ὄνομα μέγιστον αὐτὴν ἔχουσαν ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις, διὰ τὸ ταῖς ξυμφοραῖς μὴ εἴκειν, πλεῖστα δὲ σώματα καὶ πόνους ἀναλωκέναι πολέμῳ, καὶ δύναμιν μεγίστην δὴ μέχρι τοῦδε κεκτημένην, ἧς ἐς ἀΐδιον τοῖς ἐπιγιγνομένοις, ἢν καὶ νῦν ὑπενδῶμέν ποτε (πάντα γὰρ πέφυκε καὶ ἐλασσοῦσθαι) μνήμη καταλελείψεται· Ἑλλήνων τε ὅτι Ἕλληνες πλείστων δὴ ἤρξαμεν, καὶ πολέμοις μεγίστοις ἀντέσχομεν πρός τε ξύμπαντας καὶ καθ' ἑκάστους, πόλιν τε τοῖς πᾶσιν εὐπορωτάτην καὶ μεγίστην ᾠκήσαμεν. καίτοι ταῦτα ὅ μὲν ἀπράγμων μέμψαιτ' ἄν, ὁ δὲ δρᾶν τι βουλόμενος καὶ αὐτὸς, ζηλώσει, εἰ δέ τις μὴ κέκτηται, φθονήσει. τὸ δὲ μισεῖσθαι καὶ λυπηροὺς

ἐν τῷ μὴ μελετῶντι 1, 142. Idem valent paullo post αἱ τιμαί, i. e. ἡ τιμὴ ἀπὸ τῆς ἡγεμονίας, τῆς ἀρχῆς.

κινδύνου ὧν — ἀπηχθεσθε, i. e. (περὶ) κινδύνου τούτων ἃ ἀπήχθεσθε, certamen est de periculo ex iis, quae contraxistis, offensis nascente, ut explicat Krüger. ad Dion. p. 198.

εἴ τις καὶ τόδε — ἀνδραγαθίζεται. Τόδε iungendum cum ἀνδραγαθίζεται, i. e. ἀνδραγαθίαν ἀσκεῖ ἐν τῷδε, τῷ ἐκστῆναι δηλονότι τῆς ἀρχῆς, si quis metu in praesentia virtutem desidia vult prodere, cedens imperio, quasi id iniustum sit.

τάχιστ' ἄν τε πόλιν — δουλεύειν. Non hic sermo est de urbe Atheniensium, quod olim opinabar, sed generalis sententia, quam ita reddam: Sehr bald dürften wohl Menschen von solcher Gesinnung den Staat zu Grunde richten, sowohl wenn sie die andern Bürger für ihre Meinung gewinnen, als auch wenn sie itgendwo für sich allein nach ihren eigenen Bestimmungen leben. Denn das Unthätige kann sich nicht behaupten ohne Verbindung mit dem Thätigen, und in einer herrschenden Stadt ist es nicht förderlich, sondern nur in einer dienstbaren, um im Frieden zu dienen. Οἱ τοιοῦτοι sunt οἱ ἀπράγμονες. Particula τέ post ἑτέρους pertinet ad sequens καί. Utroque modo eiusmodi homines perdunt rempublicam, tum si ceteris civibus persuadent, eosque ad suam sententiam traducunt, tum si per se ac suis institutis liberam rempublicam administrant. — ἀσφαλῶς δουλεύειν non est subiectum verbi ξυμφέρει, sed consilium vel finem designat otii et tranquillitatis.

Digitized by Google

εἶναι ἐν τῷ παρόντι πᾶσι μὲν ὑπῆρξε δὴ, ὅσοι ἕτεροι ἑτέρων ἠξίωσαν ἄρχειν· ὅστις δ' ἐπὶ μείζοσι τὸ ἐπίφθονον λαμβάνει, ὀρθῶς βουλεύεται. μῖσος μὲν γὰρ οὐκ ἐπὶ πολὺ ἀντέχει, ἡ δὲ παραυτίκα τε λαμπρότης καὶ ἐς τὸ ἔπειτα δόξα ἀείμνηστος καταλείπεται. ὑμεῖς δὲ ἔς τε τὸ μέλλον καλὸν προγονότες, ἔς τε τὸ αὐτίκα μὴ αἰσχρὸν, τῷ ἤδη προθύμῳ ἀμφότερα κτήσασθε, καὶ Λακεδαιμονίοις μήτε ἐπικηρυκεύεσθε, μήτε ἔνδηλοι ἔστε τοῖς παροῦσι πόνοις βαρυνόμενοι· ὡς οἵτινες πρὸς τὰς ξυμφορὰς γνώμῃ μὲν ἥκιστα λυποῦνται, ἔργῳ δὲ μάλιστα ἀντέχουσιν, οὗτοι καὶ πόλεων καὶ ἰδιωτῶν κράτιστοί εἰσι."

65. Τοιαῦτα ὁ Περικλῆς λέγων ἐπειρᾶτο τοὺς Ἀθηναίους τῆς τε ἐπ' αὐτὸν ὀργῆς παραλύειν, καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων δεινῶν ἀπάγειν τὴν γνώμην. οἱ δὲ δημοσίᾳ μὲν τοῖς λόγοις ἀνεπείθοντο, καὶ οὔτε πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους ἔτι ἔπεμπον, ἔς τε τὸν πόλεμον μᾶλλον ὥρμηντο· ἰδίᾳ δὲ τοῖς παθήμασιν ἐλυποῦντο, ὁ μὲν δῆμος, ὅτι ἀπ' ἐλασσόνων ὁρμώμενος ἐστέρητο καὶ τούτων, οἱ δὲ δυνατοὶ, καλὰ κτήματα κατὰ τὴν χώραν οἰκοδομίαις τε καὶ πολυτελέσι κατασκευαῖς ἀπολωλεκότες, τὸ δὲ μέγιστον, πόλεμον ἀντ' εἰρήνης ἔχοντες. οὐ μέντοι πρότερόν γε οἱ ξύμπαντες ἐπαύσαντο ἐν ὀργῇ ἔχοντες αὐτὸν, πρὶν ἐζημίωσαν χρήμασιν. ὕστερον δ' αὖθις οὐ πολλῷ, ὅπερ φιλεῖ ὅμιλος ποιεῖν, στρατηγὸν εἵλοντο, καὶ πάντα τὰ πράγματα ἐπέτρεψαν, ὧν μὲν περὶ τὰ οἰκεῖα ἕκαστος ἤλγει, ἀμβλύτεροι ἤδη ὄντες, ὧν δὲ ξύμπασα ἡ πόλις προεδεῖτο, πλείστου ἄξιον νομίζοντες εἶναι. ὅσον τε γὰρ χρόνον προῦστη τῆς πόλεως ἐν τῇ εἰρήνῃ, μετρίως ἐξηγεῖτο, καὶ ἀσφαλῶς διεφύλαξεν αὐτὴν, καὶ ἐγένετο ἐπ' ἐκείνου μεγίστη· ἐπεί τε ὁ πόλεμος κατέστη, ὁ δὲ φαίνεται καὶ ἐν τούτῳ προγνοὺς τὴν δύναμιν. ἐπεβίω δὲ δύο ἔτη καὶ ἕξ μῆνας· καὶ ἐπειδὴ ἀπέθανεν, ἐπὶ πλέον ἔτι ἐγνώσθη ἡ πρόνοια αὐτοῦ ἐς τὸν πόλεμον. ὁ μὲν γὰρ ἡσυχάζοντάς τε καὶ τὸ ναυτικὸν θεραπεύοντας καὶ ἀρχὴν μὴ ἐπικτωμένους ἐν τῷ πολέμῳ μηδὲ τῇ πόλει κινδυνεύοντας ἔφη περιέσεσθαι· οἱ δὲ ταῦτά τε πάντα ἐς τοὐναντίον ἔπραξαν, καὶ ἄλλα ἔξω τοῦ πολέμου δοκοῦντα εἶναι, κατὰ τὰς ἰδίας

64. *μὴ αἰσχρόν*, subaudi *γνόντες* ex praecedenti *προγνόντες*. — *ἀμφότερα*, i. e. *τὴν παραυτίκα τε λαμπρότητα καὶ τὴν ἐς τὸ ἔπειτα δόξαν ἀείμνηστον*.

65. *ἐζημίωσαν χρήμασιν*. Ὀγδοήκοντα ταλάντοις, auctore Diodoro 12, 45. Contra Plutarch. in Pericl. c. 35. tradit eos, qui minimum, quindecim, qui maximum numerum scripserint, quinquaginta scripsisse.

ὁ δὲ φαίνεται — προγνοὺς τὴν δύν. Sic maxime post temporales particulas in apodosi *δέ* ponitur, 1, 11. *ἐπειδὴ δὲ ἀφικόμενοι μάχῃ ἐκράτησαν, (δῆλον δὲ· τὸ γὰρ ἔρυμα τῷ στρατοπέδῳ οὐκ ἂν ἐτειχίσαντο·) φαίνονται δ' οὐδ' ἐνταῦθα πάσῃ τῇ δυνάμει χρησάμενοι*. Vid. Buttmann. ad Demosth. Mid. Exc. XII. p. 147. Cf. annot. ad 8, 70.

ἡ πρόνοια αὐτοῦ ἐς τὸν πόλεμον. Vulgo *ἡ ἐς τὸν πόλ*. Sed codd. Cass. Aug. Cl. Pal. It. Vat. Reg. Gr. omittunt articulum *ἡ*, quem saepe cum apud alios scriptores, tum apud Thucydidem in locis ita comparatis non repeti exemplis docet Krüger. ad Dionys. p. 153.

καὶ ἄλλα ἔξω τοῦ πολέμου δοκοῦντα εἶναι. Poppo commata posuit post *ἄλλα* et *εἶναι*, quod aliter,

Digitized by Google

φιλοτιμίας καὶ ἴδια κέρδη, κακῶς ἔς τε σφᾶς αὐτοὺς καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐπολίτευσαν· ἃ κατορθούμενα μὲν τοῖς ἰδιώταις τιμὴ καὶ ἀφέλεια μᾶλλον ἦν, σφαλέντα δὲ τῇ πόλει ἐς τὸν πόλεμον βλάβη καθίστατο. αἴτιον δ' ἦν, ὅτι ἐκεῖνος μὲν, δυνατὸς ὢν τῷ τε ἀξιώματι καὶ τῇ γνώμῃ, χρημάτων τε διαφανῶς ἀδωρότατος γενόμενος, κατεῖχε τὸ πλῆθος ἐλευθέρως, καὶ οὐκ ἤγετο μᾶλλον ὑπ' αὐτοῦ, ἢ αὐτὸς ἦγε, διὰ τὸ μὴ κτώμενος ἐξ οὐ προσηκόντων τὴν δύναμιν πρὸς ἡδονήν τι λέγειν, ἀλλ' ἔχων ἐπ' ἀξιώσει καὶ πρὸς ὀργήν τι ἀντειπεῖν. ὁπότε γοῦν αἴσθοιτό τι αὐτοὺς παρὰ καιρὸν ὕβρει θαρσοῦντας, λέγων κατέπλησσεν ἐπὶ τὸ φοβεῖσθαι καὶ δεδιότας αὖ ἀλόγως ἀντικαθίστη πάλιν ἐπὶ τὸ θαρσεῖν. ἐγίγνετό τε λόγῳ μὲν δημοκρατία, ἔργῳ δὲ ὑπὸ τοῦ πρώτου ἀνδρὸς ἀρχή. οἱ δὲ ὕστερον, ἴσοι αὐτοὶ μᾶλλον πρὸς ἀλλήλους ὄντες, καὶ ὀρεγόμενοι τοῦ πρῶτος ἕκαστος γίγνεσθαι, ἐτράποντο καθ' ἡδονὰς τῷ δήμῳ καὶ τὰ πράγματα ἐνδιδόναι. ἐξ ὧν ἄλλα τε πολλὰ, ὡς ἐν μεγάλῃ πόλει καὶ ἀρχὴν ἐχούσῃ, ἡμαρτήθη, καὶ ὁ ἐς Σικελίαν πλοῦς, ὃς οὐ τοσοῦτον γνώμης ἁμάρτημα ἦν πρὸς οὓς ἐπῆεσαν, ὅσον οἱ ἐκπέμψαντες, οὐ τὰ πρόσφορα τοῖς οἰχομένοις ἐπιμιγνώσκοντες, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἰδίας διαβολὰς περὶ τῆς τοῦ δήμου προσιασίας, τά τε ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἀμβλύτερα ἐποίουν, καὶ τὰ περὶ τὴν πόλιν πρῶτον ἐν ἀλλήλοις ἐταράχθησαν. σφαλέντες δ' ἐν Σικελίᾳ ἄλλῃ τε παρασκευῇ καὶ τοῦ ναυτικοῦ τῷ πλείονι μορίῳ, καὶ κατὰ τὴν πόλιν ἤδη ἐν στάσει ὄντες, ὅμως τρία μὲν ἔτη ἀντεῖχον τοῖς τε πρότερον ὑπάρ-

ait, ἄλλα ἔξω τοῦ πολέμου nimis nude dictum esset, et δοκοῦντα εἶναι alterum membrum parum recte inciperet. In plerisque editionibus ante δοκοῦντα virgula ponitur. — De re consentit Plutarch. Pericl. c. 20 extr. 21 in. Idem conferendus infra ad verba κατεῖχε τὸ πλῆθος ἐλευθέρως, ibid. c. 15 extr.

ὃς οὐ τοσοῦτον — ἐπῆεσαν. Vulgo explicant ἁμάρτημα ἐκείνων πρὸς οὓς ἐπ. et intelligunt Leontinos, a quibus Athenienses in societatem vocati erant. Docui in ampliore editione ad Syracusanos referenda esse verba πρὸς οὓς ἐπῆεσαν, quia non errori Atheniensium in diiudicandis hostium viribus, sed malae belli administrationi tribuitur infelix expeditionis eventus. Ergo explicandum videtur ἁμάρτημα περὶ τούτων, πρὸς οὓς ἐπῆεσαν. Sic 2, 40 extr. in verbis ὥστε ὀφειλομένην δι' εὐνοίας ᾧ δέδωκε σώζειν ad participium ex relativo ᾧ subaudiendum est ὑπὸ τούτου. Cf. 6, 31 extr. στρατιᾶς, πρὸς οὓς ἐπῆεσαν, ὑπερβολῇ. — Mox ἐπιγιγνώσκοντες non ita accipiendum, quasi sit pro ἐπιγίγνωσκον, sed ad utrumque membrum hoc participium referendum ita, ut priore τὰ πρόσφορα tamquam obiectum, posteriore loco obiecti modus rei et ratio proponi putetur verbis κατὰ τὰς ἰδίας διαβολάς. Unde sequitur, demagogos illos in Siciliam profectis meditatos esse τὰ μὴ πρόσφορα. Respici autem ea, quae in Alcibiadem machinati sunt, Benedictus monuit, qui etiam lectionem διαβολάς vulgatae διαφορᾶς praeferendam esse docuit. — τὰ περὶ τὴν πόλιν est accusativus relationis.

ὅμως τρία μὲν ἔτη. Sententiam nostram, hunc numerum annorum non convenire rebus gestis, et corruptum fortasse Γ', i. e. δέκα, in Γ', i. e. τρεῖς, secuti sunt Poppo et Goellerus. At Krügerus in censura Goellerianae editionis in Bibl. crit. 1828. p. 8. vulgatam defendere conatur duobus potissimum argumentis, primum, quod, cum σφαλέντες, quod esse *postquam male rem gesserunt*, dixerit Scriptor, non remaneant decem amplius anni, sed pauciores; deinde, quod Scriptor agat de eo tempore, quod sit in-

Digitized by Google

χουσι πολεμίοις, καὶ τοῖς ἀπὸ Σικελίας μετ' αὐτῶν, καὶ τῶν ξυμμάχων ἔτι τοῖς πλείοσιν ἀφεστηκόσι, Κύρῳ τε ὕστερον βασιλέως παιδὶ προσγενομένῳ, ὃς παρεῖχε χρήματα Πελοποννησίοις ἐς τὸ ναυτικόν· καὶ οὐ πρότερον ἐνέδοσαν, ἢ αὐτοὶ ἐν σφίσι κατὰ τὰς ἰδίας διαφορὰς περικεσόντες ἐσφάλησαν. τοσοῦτον τῷ Περικλεῖ ἐπερίσσευσε τότε, ἀφ' ὧν αὐτὸς προέγνω καὶ πάνυ ἂν ῥᾳδίως περιγενέσθαι τῶν Πελοποννησίων αὐτῶν τῷ πολέμῳ.

66. *Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι τοῦ αὐτοῦ θέρους ἐστράτευσαν ναυσὶν ἑκατὸν ἐς Ζάκυνθον τὴν νῆσον, ἣ κεῖται ἀντιπέρας Ἤλιδος· εἰσὶ δὲ Ἀχαιῶν τῶν ἐκ Πελοποννή-*

ter cladem Atheniensium in Sicilia acceptam et adventum Cyri minoris in Asiam citeriorem. Qui cum ex vulgari ratione in annum 407 ante Chr. incidat, (ex mea in a. 408.; vid. Dissert. chronolog. de postremis belli Pelop. annis, Stendal. 1822. p. 15.), Krügerus istum errorem chronologorum alio loco demonstraturum se ostendit. Mihi quidem etiamnum vera videtur coniectura mea. Nam inter cladem Siciliensem et Athenas Lysandro, pace composita, traditas propemodum decem anni elapsi sunt. Initio enim Septembris nostri a. 413. ultimus in Sicilia clades experti sunt Athenienses; Lysander autem Piraeum intravit post medium Aprilem nostrum a. 404. Ita certe novem anni efficiuntur, et Thucydides, qui naturales annos sequitur, putari possit imperfectos annos pro integris numerasse. Sed hoc sane contra eius consuetudinem sumatur. Ergo potius dicendum, Thucydidem computare annos a revocatione Alcibiadis (Thuc. 6, 61.) usque ad illud tempus, cum Athenienses obsessi et fame laborantes primos ad Agidem et Lacedaemonem legatos mitterent (Xen. Hellen. II, 2, 11.). Avocatus ab imperio Alcibiades est a. 415. mense Iulio, legati ad Agidem de deditione missi a. 404. mense Ianuario. Ita amplius decem anni efficiuntur, dum Athenienses, licet calamitatis et contentionibus inter sese de principatu in civitate res perverterent, hostibus tamen suis admodum auctis resistebant. Quae videtur mens esse Scriptoris. Calamitates enim omnes repetit ab istis contentionibus et calumniis, quibus *τά τε ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἀμβλύτερα ἐποίουν, καὶ τὰ περὶ τὴν πόλιν πρῶτον ἐν ἀλλήλοις ἐτάραξαν.* Tametsi vero in Sicilia gravissima clade affecti fuerint, et iam seditione, quae eius cladis causa fuerit, laborarent, *tamen* (ὅμως) non Peloponnesiis solum, sed etiam aliis hostibus, qui illis accessissent, et Cyro postea, decem annos restitisse. Inde recte colligit Thucydides, Athenienses, sicut Pericles fore praevidisset, si seditionibus abstinuissent, et non suis quisque cupiditatibus indulsissent, Peloponnesiis superiores futuros fuisse. — Ceterum particula *μέν* post *τρία*, si coniectura nostra vera sit, referenda fuerit ad verba *καὶ οὐ πρότερον ἐνέδοσαν*; sin vulgata, quam etiam Phavorinus tuetur, ad *Κύρῳ τε ὕστερον*. Nam post *μέν* nonnumquam et *τέ* et *καί* poni per anacoluthiam, qua transeatur a disiunctione, quae per *μέν — δέ* exprimitur, ad coniunctionem, quam significant *καί* vel *τέ*, docet Hermannus ad Vig. p. 841. Vid. Thucyd. 4, 73. 126. in. 5, 60. 6, 1 extr. 8, 81 extr. 2, 102. *καὶ τὴν πόλιν*. Similiter *τέ* post *μέν* insertur apud Nostrum 1, 144. 2, 70. 3, 46. 4, 69. Interdum etiam supprimitur *δέ*, sed facile subauditur aut solum, aut cum tota enuntiatione. Thucyd. 6, 25. *ἄκων μέν, εἶπεν*. Plerumque hoc fit praecedente *πρῶτον μέν* — post *ἔπειτα* e. c. 1, 33. 98. 3, 94. cf. Herm. l. l. p. 841 sq.

τοσοῦτον τῷ Περικλεῖ ἐπερίσσευσε. Delet's auctoritate meliorum librorum verbis *τὴν πόλιν*, quae vulgo legebantur ante Bekk. post *περιγενέσθαι*, loci sententia haec est: *Tantum* (virium) *Pericli supererat tum ad Peloponnesios solos iis, quas ipse praeviderat, copiis vel facillime devincendos.* — *αὐτῶν* est *μόνων*, antequam Sicilienses, Cyrus, socii qui defecissent, eorum opes augerent.

Digitized by Google

σον ἄποικοι, καὶ Ἀθηναίοις ξυνεμάχουν. ἐπέπλεον δὲ Λακεδαιμονίων χίλιοι ὁπλῖται καὶ Κνῆμος Σπαρτιάτης ναύαρχος. ἀποβάντες δὲ ἐς τὴν γῆν ἐδῄωσαν τὰ πολλὰ καὶ ἐπειδὴ οὐ ξυνεχώρουν, ἀπέπλευσαν ἐπ' οἴκου.

67. Καὶ τοῦ αὐτοῦ θέρους τελευτῶντος Ἀριστεὺς Κορίνθιος καὶ Λακεδαιμονίων πρέσβεις, Ἀγήρατος καὶ Νικόλαος καὶ Στρατόδημος, καὶ Τεγεάτης Τιμαγόρας, καὶ Ἀργεῖος ἰδίᾳ Πόλλις, πορευόμενοι ἐς τὴν Ἀσίαν ὡς βασιλέα, εἴ πως πείσειαν αὐτὸν χρήματά τε παρέχειν καὶ ξυμπολεμεῖν, ἀφικνοῦνται ὡς Σιτάλκην πρῶτον τὸν Τήρεω ἐς Θρᾴκην, βουλόμενοι πεῖσαί τε αὐτόν, εἰ δύναιντο, μεταστάντα τῆς Ἀθηναίων ξυμμαχίας φρατεῦσαι ἐπὶ τὴν Ποτίδαιαν, οὗ ἦν στράτευμα τῶν Ἀθηναίων πολιορκοῦν· καὶ, ἢν ὥρμητο, δι' ἐκείνου περαιοῦσθαι πέραν τοῦ Ἑλλησπόντου ὡς Φαρνάκην τὸν Φαρναβάζου, ὃς αὐτοὺς ἔμελλεν ὡς βασιλέα ἀναπέμψειν. παραντυχόντες δὲ Ἀθηναίων πρέσβεσι, Λεάρχῳ Καλλιμάχου καὶ Ἀμεινιάδῃ Φιλήμονος, παρὰ τῷ Σιτάλκῃ πείθουσι σὺν Σάδοκον τὸν γεγενημένον Ἀθηναῖον, Σιτάλκου υἱόν, τοὺς ἄνδρας ἐγχειρίσαι σφίσιν, ὅπως μὴ διαβάντες ὡς βασιλέα τὴν ἐκείνου πόλιν τὸ μέρος βλάψωσιν. ὁ δὲ πεισθεὶς πορευομένους αὐτοὺς διὰ τῆς Θρᾴκης ἐπὶ τὸ πλοῖον, ᾧ ἔμελλον τὸν Ἑλλήσποντον περαιώσειν, πρὶν ἐμβαίνειν, ξυλλαμβάνει, ἄλλους ξυμπέμψας μετὰ τοῦ Λεάρχου καὶ Ἀμεινιάδου, καὶ ἐκέλευσεν ἐκείνοις παραδοῦναι· οἱ δὲ λαβόντες ἐκόμισαν ἐς τὰς Ἀθήνας. ἀφικομένων δὲ αὐτῶν, δείσαντες οἱ Ἀθηναῖοι τὸν Ἀριστέα, μὴ αὖθις σφᾶς ἔτι πλείω κακουργῇ διαφυγών, ὅτι καὶ πρὸ τούτων τὰ τῆς Ποτιδαίας καὶ τῶν ἐπὶ Θρᾴκης πάντ' ἐφαίνετο πράξας, ἀκρίτους καὶ βουλομένους ἔστιν ἃ εἰπεῖν αὐθημερὸν ἀπέκτειναν πάντας, καὶ ἐς φάραγγας ἐξέβαλον, δικαιοῦντες τοῖς αὐτοῖς ἀμύνεσθαι οἷσπερ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑπῆρξαν, ταὺς ἐμπόρους, οὓς ἔλαβον Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων ἐν ὁλκάσι περὶ Πελοπόννησον πλέοντας, ἀποκτείναντες καὶ ἐς φάραγγας ἐμβαλόντες. πάντας γὰρ δὴ κατ' ἀρχὰς τοῦ πολέμου οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὅσους λάβοιεν ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὡς πολεμίους διέφθειρον, καὶ τοὺς μετὰ Ἀθηναίων ξυμπολεμοῦντας καὶ τοὺς μηδὲ μεθ' ἑτέρων.

68. Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, τοῦ θέρους τελευτῶντος, καὶ Ἀμπρακιῶται, αὐτοί τε καὶ τῶν βαρβάρων πολλοὺς ἀναστήσαντες, ἐστράτευσαν ἐπὶ Ἄργος τὸ Ἀμφιλοχικὸν καὶ τὴν ἄλλην Ἀμφιλοχίαν. ἦλθε δὲ πρὸς τοὺς Ἀργείους ἀπὸ ταὐτοῦ αὐτοῖς ἦρξατο πρῶτον γενέσθαι. Ἄργος τὸ Ἀμφιλοχικὸν καὶ Ἀμφιλοχίαν τὴν ἄλλην ἔκτισε, μετὰ τὰ Τρωϊκὰ οἰκαδε ἀναχω-

67. ἰδίᾳ, privatim, suo nomine. Civitas enim Argivorum a Lacedaemoniis aliena erat.

τὴν ἐκείνου πόλιν, Athenas, cuius urbis civis factus erat Sadocus.

οἷσπερ — ὑπῆρξαν, Schol. οἷσπερ] ἀντὶ τοῦ ὧν.

Vid. c. 29. — τὸ μέρος, *quantum in ipsis esset.* — περαιώσειν. Vid. ad c. 61.

Digitized by Google

ρήσας καὶ οὐκ ἀρεσκόμενος τῇ ἐν Ἄργει καταστάσει, Ἀμφίλοχος ὁ Ἀμφιάρεω, ἐν τῷ Ἀμπρακικῷ κόλπῳ ὁμώνυμον τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι Ἄργος ἀνοράσας. καὶ ἦν ἡ πόλις αὕτη μεγίστη τῆς Ἀμφιλοχίας, καὶ τοὺς δυνατωτάτους εἶχεν οἰκήτορας. ὑπὸ ξυμφορῶν δὲ πολλαῖς γενεαῖς ὕστερον πιεζόμενοι Ἀμπρακιῶται, ὁμόρους ὄντας τῇ Ἀμφιλοχικῇ, ξυνοίκους ἐπηγάγοντο, καὶ ἑλληνίσθησαν τὴν νῦν γλῶσσαν τότε πρῶτον ἀπὸ τῶν Ἀμπρακιωτῶν ξυνοικησάντων. οἱ δὲ ἄλλοι Ἀμφίλοχοι βάρβαροί εἰσιν. ἐκβάλλουσιν οὖν τοὺς Ἀργείους οἱ Ἀμπρακιῶται χρόνῳ, καὶ αὐτοὶ ἴσχουσι τὴν πόλιν. οἱ δ' Ἀμφίλοχοι, γενομένου τούτου, διδόασιν ἑαυτοὺς Ἀκαρνᾶσι, καὶ προσπαρακαλέσαντες ἀμφότεροι Ἀθηναίους, οἳ αὐτοῖς Φορμίωνά τε στρατηγὸν ἔπεμψαν καὶ ναῦς τριάκοντα, ἀφικομένου δὲ τοῦ Φορμίωνος, αἱροῦσι κατὰ κράτος Ἄργος, καὶ τοὺς Ἀμπρακιώτας ἠνδραπόδισαν· κοινῇ τε ᾤκησαν αὐτὸ Ἀμφίλοχοι καὶ Ἀκαρνᾶνες. μετὰ δὲ τοῦτο ἡ ξυμμαχία ἐγένετο πρῶτον Ἀθηναίοις καὶ Ἀκαρνᾶσιν. οἱ δὲ Ἀμπρακιῶται τὴν μὲν ἔχθραν ἐς τοὺς Ἀργείους ἀπὸ τοῦ ἀνδραποδισμοῦ σφῶν αὐτῶν πρῶτον ἐποιήσαντο, ὕστερον δὲ ἐν τῷ πολέμῳ τῷδε τὴν στρατείαν ποιοῦνται αὐτῶν τε καὶ Χαόνων καὶ ἄλλων τινῶν τῶν πλησιοχώρων βαρβάρων· ἐλθόντες τε πρὸς τὸ Ἄργος τῆς μὲν χώρας ἐκράτουν, τὴν δὲ πόλιν ὡς οὐκ ἐδύναντο ἑλεῖν προσβάλοντες, ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου, καὶ διελύθησαν κατὰ ἔθνη· τοσαῦτα μὲν ἐν τῷ θέρει ἐγένετο.

69. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος Ἀθηναῖοι ναῦς ἔστειλαν εἴκοσι μὲν περὶ Πελοπόννησον καὶ Φορμίωνα στρατηγόν· ὃς ὁρμώμενος ἐκ Ναυπάκτου φυλακὴν εἶχε μήτ' ἐκπλεῖν ἐκ Κορίνθου καὶ τοῦ Κρισαίου κόλπου μηδένα, μήτ' ἐσπλεῖν· ἑτέρας δὲ ἐξ ἐπὶ Καρίας καὶ Λυκίας καὶ Μελήσανδρον στρατηγόν, ὅπως ταῦτά τε ἀργυρολογῶσι, καὶ τὸ ληστικὸν τῶν Πελοποννησίων μὴ ἐᾶσιν αὐτόθεν ὁρμώμενον βλάπτειν τὸν πλοῦν τῶν ὁλκάδων τῶν ἀπὸ Φασήλιδος καὶ Φοινίκης καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἠπείρου. ἀναβὰς δὲ στρατιᾷ Ἀθηναίων τε τῶν ἀπὸ τῶν νεῶν καὶ τῶν ξυμμάχων ἐς τὴν Λυκίαν ὁ Μελήσανδρος ἀποθνήσκει, καὶ τῆς στρατιᾶς μέρος τι διέφθειρε, νικηθεὶς μάχῃ.

70. Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος οἱ Ποτιδαιᾶται, ἐπειδὴ οὐκέτι ἐδύναντο πολιορκούμενοι ἀντέχειν, ἀλλ' αἵ τε ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐβολαὶ Πελοποννησίων οὐδὲν μᾶλλον ἀπανίστασαν τοὺς Ἀθηναίους, ὅ τε σῖτος ἐπελελοίπει, καὶ ἄλλα τε πολλὰ ἐπεγε-

68. καὶ ἑλληνίσθησαν. Sic libri omnes et scripti et editi, praeter recentissimas Bekk. et Popp. edd., quae cum Lobeck. ad Phryn. p. 380. ἠλληνίσθησαν exhibuerunt. Vulgatum tuetur Buttm. Gram. max. II. p. 416. Paullo ante verba οὐκ ἀρεσκόμενος τῇ ἐν Ἄργει καταστάσει refer ad Eriphyles matris caedem, a fratre Amphilochi, Alcmaeone, inusu patris Amphiarai patratam. Cf. infra c. 102. Apollod. III, 6, 2. 7, 2 et 5.

καὶ προσπαρακαλέσαντες. Hoc participium iungendum est cum sequenti verbo αἱροῦσι, ideoque minus plene interpungendum post τριάκοντα. Cf. ad 4, 40.

Digitized by Google

γένητο αὐτόθι ἤδη βραίσεως πέρι ἀναγκαίας, καὶ τινες καὶ ἀλλήλων ἐγέγεντο, οὕτω δὴ λόγους προσφέρουσι περὶ ξυμβάσεως τοῖς στρατηγοῖς τῶν Ἀθηναίων τοῖς ἐπὶ σφίσι τεταγμένοις, Ξενοφῶντί τε τῷ Εὐριπίδου, καὶ Ἑστιοδώρῳ τῷ Ἀριστοκλείδου, καὶ Φανομάχῳ τῷ Καλλιμάχου. οἱ δὲ προσεδέξαντο, ὁρῶντες μὲν τῆς στρατιᾶς τὴν ταλαιπωρίαν ἐν χωρίῳ χειμερινῷ, ἀναλωκυίας τε ἤδη τῆς πόλεως διςχίλια τάλαντα ἐς τὴν πολιορκίαν. ἐπὶ τοῖσδε οὖν ξυνέβησαν, ἐξελθεῖν αὐτοὺς καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ τοὺς ἐπικούρους, ξὺν ἑνὶ ἱματίῳ, γυναῖκας δὲ ξὺν δυοῖν, καὶ ἀργύριόν τι ῥητὸν ἔχοντας ἐφόδιον. καὶ οἱ μὲν ὑπόσπονδοι ἐξῆλθον ἐπὶ τὴν Χαλκιδικήν, καὶ ἕκαστος ᾗ ἐδύνατο· Ἀθηναῖοι δὲ τούς τε στρατηγοὺς ἐπῃτιάσαντο, ὅτι ἄνευ αὐτῶν ξυνέβησαν, (ἐνόμιζον γὰρ ἂν κρατῆσαι τῆς πόλεως ᾗ ἐβούλοντο,) καὶ ὕστερον ἐποίκους ἑαυτῶν ἔπεμψαν ἐς τὴν Ποτίδαιαν, καὶ κατῴκισαν. ταῦτα μὲν ἐν τῷ χειμῶνι ἐγένετο· καὶ τὸ δεύτερον ἔτος ἐτελεύτα τῷ πολέμῳ τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψε.

71. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους οἱ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐς μὲν τὴν Ἀττικὴν οὐκ ἐςέβαλον, ἐστράτευσαν δ' ἐπὶ Πλάταιαν. ἡγεῖτο δὲ Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου, Λακεδαιμονίων βασιλεύς, καὶ καθίσας τὸν στρατὸν ἔμελλε δῃώσειν τὴν γῆν· οἱ δὲ Πλαταιῆς εὐθὺς πρέσβεις πέμψαντες πρὸς αὐτὸν ἔλεγον τοιάδε. „Ἀρχίδαμε καὶ Λακεδαιμόνιοι, οὐ δίκαια ποιεῖτε, οὐδ' ἄξια οὔτε ὑμῶν οὔτε πατέρων ὧν ἐστε, ἐς γῆν τὴν Πλαταιέων στρατεύοντες. Παυσανίας γὰρ ὁ Κλεομβρότου, Λακεδαιμόνιος, ἐλευθερώσας τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῶν Μήδων μετὰ Ἑλλήνων τῶν ἐθελησάντων ξυνάρασθαι τὸν κίνδυνον τῆς μάχης, ἣ παρ' ἡμῖν ἐγένετο, θύσας ἐν τῇ Πλαταιέων ἀγορᾷ Διὶ ἐλευθερίῳ ἱερὰ καὶ ξυγκαλέσας πάντας τοὺς ξυμμάχους ἀπέδιδου Πλαταιεῦσι γῆν καὶ πόλιν τὴν σφετέραν ἔχοντας αὐτονόμους οἰκεῖν, στρατεῦσαί τε μηδένα ποτὲ ἀδίκως ἐπ' αὐτοὺς, μηδ' ἐπὶ δουλείᾳ· εἰ δὲ μή, ἀμύνειν τοὺς παρόντας ξυμμάχους κατὰ δύναμιν. τάδε μὲν ἡμῖν πατέρες οἱ ὑμέτεροι ἔδοσαν ἀρετῆς ἕνεκα καὶ προθυμίας τῆς ἐν ἐκείνοις τοῖς κινδύνοις γενομένης· ὑμεῖς δὲ τἀναντία δρᾶτε. μετὰ γὰρ Θηβαίων τῶν ἡμῖν ἐχθίστων ἐπὶ δουλείᾳ τῇ ἡμετέρᾳ ἥκετε. μάρτυρας δὲ θεοὺς τούς τε ὅρκιους τότε γενομένους ποιούμενοι, καὶ τοὺς ὑμετέρους πατρῴους καὶ ἡμετέρους ἐγχωρίους, λέγομεν ὑμῖν τὴν γῆν τὴν Πλαταιΐδα μὴ ἀδικεῖν, μηδὲ παραβαίνειν τοὺς ὅρκους, ἐὰν δὲ οἰκεῖν αὐτονόμους, καθάπερ Παυσανίας ἐδικαίωσε."

72. Τοσαῦτα εἰπόντων Πλαταιέων, Ἀρχίδαμος ὑπολαβὼν εἶπε· „Δίκαια λέγετε, ὦ ἄνδρες Πλαταιῆς, ἢν ποιῆτε ὅμοια τοῖς λόγοις. καθάπερ γὰρ Παυσανίας ὑμῖν παρέδωκεν, αὐτοί τε αὐτονομεῖσθε, καὶ τοὺς ἄλλους ξυνελευθεροῦτε, ὅσοι μετασχόντες τῶν τότε κινδύνων ὑμῖν τε ξυνώμοσαν, καὶ εἰσὶ νῦν

70. καὶ ἀλλήλων ἐγέγεντο. ἱερῷ ἀλλήλους. Mox ὁρῶντες μὲν Sic 3, 81. διέφθειραν αὐτοῦ ἐν τῷ — τέ explicatam supra c. 65 sub fin.

Digitized by Google

ὑπ' Ἀθηναίοις· παρασκευή τε τοσήδε καὶ πόλεμος γεγένηται αὐτῶν ἕνεκα καὶ τῶν ἄλλων ἐλευθερώσεως· ἧς μάλιστα μὲν μετασχόντες καὶ αὐτοὶ ἐμμείνατε τοῖς ὅρκοις· εἰ δὲ μή, ἅπερ καὶ τὸ πρόσθεν ἤδη προὐκαλεσάμεθα, ἡσυχίαν ἄγετε, νεμόμενοι τὰ ὑμέτερα αὐτῶν, καὶ ἔστε μηδὲ μεθ' ἑτέρων, δέχεσθε δὲ ἀμφοτέρους φίλους, ἐπὶ πολέμῳ δὲ μηδ' ἑτέρους· καὶ τάδε ἡμῖν ἀρκέσει." Ὁ μὲν Ἀρχίδαμος τοσαῦτα εἶπεν· οἱ δὲ Πλαταιέων πρέσβεις ἀκούσαντες ταῦτα ἐσῆλθον ἐς τὴν πόλιν, καὶ τῷ πλήθει τὰ ῥηθέντα κοινώσαντες ἀπεκρίναντο αὐτῷ ὅτι ἀδύνατα σφίσιν εἴη ποιεῖν ἃ προκαλεῖται ἄνευ Ἀθηναίων· παῖδες γὰρ σφῶν καὶ γυναῖκες παρ' ἐκείνοις εἶησαν· δεδιέναι δὲ καὶ περὶ τῇ πάσῃ πόλει, μὴ, ἐκείνων ἀπογωρησάντων, Ἀθηναῖοι ἐλθόντες σφίσιν οὐκ ἐπιτρέπωσιν, ἢ Θηβαῖοι, ὡς ἔνορκοι ὄντες κατὰ τὸ ἀμφοτέρους δέχεσθαι, αὖθις σφῶν τὴν πόλιν πειράσωσι καταλαβεῖν. ὁ δὲ, θαρσύνων αὐτούς, πρὸς ταῦτα ἔφη· „Ὑμεῖς δὲ πόλιν μὲν καὶ οἰκίας ἡμῖν παράδοτε τοῖς Λακεδαιμονίοις, καὶ γῆς ὅρους ἀποδείξατε, καὶ δένδρα ἀριθμῷ τὰ ὑμέτερα, καὶ ἄλλο εἴ τι δυνατὸν ἐς ἀριθμὸν ἐλθεῖν· αὐτοὶ δὲ μεταχωρήσατε ὅποι βούλεσθε, ἕως ἂν ὁ πόλεμος ᾖ· ἐπειδὰν δὲ παρέλθῃ, ἀποδώσομεν ὑμῖν, ἃ ἂν παραλάβωμεν. μέχρι δὲ τοῦδε ἕξομεν παρακαταθήκην, ἐργαζόμενοι καὶ φορὰν φέροντες, ἣ ἂν ὑμῖν μέλλῃ ἱκανὴ ἔσεσθαι."

73. Οἱ δ' ἀκούσαντες ἐσῆλθον αὖθις ἐς τὴν πόλιν, καὶ βουλευσάμενοι μετὰ τοῦ πλήθους ἔλεξαν ὅτι βούλονται, ἃ προκαλεῖται, Ἀθηναίοις κοινῶσαι πρῶτον, καὶ ἢν πείθωσιν αὐτούς, ποιεῖν ταῦτα· μέχρι δὲ τούτου σπείσασθαι σφίσιν ἐκέλευον, καὶ τὴν γῆν μὴ δῃοῦν. ὁ δὲ ἡμέρας τε ἐσπείσατο, ἐν αἷς εἰκὸς ἦν κομισθῆναι, καὶ τὴν γῆν οὐκ ἔτεμνεν. ἐλθόντες δὲ οἱ Πλαταιῆς πρέσβεις ὡς τοὺς Ἀθηναίους, καὶ βουλευσάμενοι μετ' αὐτῶν, πάλιν ἦλθον ἀπαγγέλλοντες τοῖς ἐν τῇ πόλει τοιάδε· „Οὔτ' ἐν τῷ προτοῦ χρόνῳ, ὦ ἄνδρες Πλαταιῆς, ἀφ' οὗ ξύμμαχοι ἐγενόμεθα, Ἀθηναῖοι φασὶν ἐν οὐδενὶ ἡμᾶς προέσθαι ἀδικουμένους, οὔτε νῦν περιόψεσθαι, βοηθήσειν δὲ κατὰ δύναμιν. ἐπισκήπτουσί τε ὑμῖν πρὸς τῶν ὅρκων, οὓς οἱ πατέρες ὤμοσαν, μηδὲν νεωτερίζειν περὶ τὴν ξυμμαχίαν."

72. καὶ τάδε ἡμῖν ἀρκέσει. Olim legebatur ἀρέσκει. Illud codices non pauci cum Dionys. Hal. praebent, et ad sententiam sane aptius est. Etiam supra 1, 93. in ἀρκέσειν futurum Atticum neglectum vidimus.

εἶησαν. Sic pro εἶεν etiam infra 6, 96. Optativus praecedenti γάρ non convenire videtur; dicendum enim aut ὅτι — εἶησαν, aut παῖδας γὰρ σφῶν καὶ γυναῖκας — εἶναι. Cf. Krüger. ad Dion. Hal. p. 169. qui aliquot similes locos apposuit. Xen. Hellen. VI, 5, 36. Ὁ πλεῖστος ἦν λόγος, ὡς κατὰ τοὺς ὅρκους βοηθεῖν δέοι· οὐ γὰρ ἀδικησάντων σφῶν, ἐπιστρατεύοιεν οἱ Ἀρκάδες καὶ οἱ μετ' αὐτῶν τοῖς Λακεδαιμονίοις. VII, 1, 23. Οὗτος ἐνέπλησε φρονήματος τοὺς Ἀρκάδας, λέγων ὡς μόνοις αὐτοῖς Πελοποννησίων πατρὶς εἴη· μόνοι γὰρ αὐτόχθονες ἐν αὐτῇ οἰκοῖεν. Cf. Thucyd. 8, 51. ἐξάγγελος γίγνεται ὡς οἱ πολέμιοι μέλλουσιν — ἐπιθήσεσθαι τῷ στρατοπέδῳ, καὶ ταῦτα σαφῶς πεπυσμένος εἴη. Ubi tantum transitus est ab indicativo ad optativum. Adde Demosth. Olynth. I. p. 15. ἤκου-

Digitized by Google

74. Τοιαῦτά τῶν πρέσβεων ἀπαγγειλάντων, οἱ Πλαταιῆς ἐβουλεύσαντο Ἀθηναίους μὴ προδιδόναι, ἀλλ' ἀνέχεσθαι καὶ γῆν τεμνομένην, εἰ δεῖ, ὁρῶντας, καὶ ἄλλο πάσχοντας, ὅ τι ἂν ξυμβαίνῃ· ἐξελθεῖν τε μηδένα ἔτι, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ τείχους ἀποκρίνασθαι ὅτι ἀδύνατα σφίσι ποιεῖν ἐστιν ἃ Λακεδαιμόνιοι προκαλοῦνται. ὡς δὲ ἀπεκρίναντο, ἐντεῦθεν δὴ πρῶτον μὲν ἐς ἐπιμαρτυρίαν καὶ θεῶν καὶ ἡρώων τῶν ἐγχωρίων Ἀρχίδαμος ὁ βασιλεὺς κατέστη, λέγων ὧδε· „Θεοὶ, ὅσοι γῆν τὴν Πλαταιΐδα ἔχετε, καὶ ἥρωες, ξυνίστορες ἔστε, ὅτι οὔτε τὴν ἀρχὴν ἀδίκως, ἐκλιπόντων τῶνδε πρότερον τὸ ξυνώμοτον, ἐπὶ γῆν τήνδε ἦλθομεν, ἐν ᾗ οἱ πατέρες ἡμῶν εὐξάμενοι ὑμῖν Μήδων ἐκράτησαν, καὶ παρέσχετε αὐτὴν εὐμενῆ ἐναγωνίσασθαι τοῖς Ἕλλησιν, οὔτε νῦν, ἤν τι ποιῶμεν, ἀδικήσομεν· προκαλεσάμενοι γὰρ πολλὰ καὶ εἰκότα, οὐ τυγχάνομεν. ξυγγνώμονες δὲ ἔστε τῆς μὲν ἀδικίας κολάζεσθαι τοῖς ὑπάρχουσι προτέροις; τῆς δὲ τιμωρίας τυγχάνειν τοῖς ἐπιφέρουσι νομίμως."

75. Τοσαῦτα ἐπιθειάσας καθίστη ἐς πόλεμον τὸν στρατόν. καὶ πρῶτον μὲν περιεσταύρωσεν αὐτοὺς τοῖς δένδρεσιν, ἃ ἔκοψαν, τοῦ μηδένα ἔτι ἐξιέναι· ἔπειτα χῶμα ἔχουν πρὸς τὴν πόλιν, ἐλπίζοντες ταχίστην αἵρεσιν ἔσεσθαι αὐτῶν, στρατεύματος τοσούτου ἐργαζομένου. ξύλα μὲν οὖν τέμνοντες ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος παρῳκοδόμουν ἑκατέρωθεν, φορμηδὸν ἀντὶ τοίχων τιθέντες, ὅπως μὴ διαχέοιτο ἐπὶ πολὺ τὸ χῶμα. ἐφόρουν δὲ ὕλην ἐς αὐτὸ καὶ λίθους καὶ γῆν, καὶ εἴ τι ἄλλο ἀνύτειν μέλλοι ἐπιβαλλόμενον. ἡμέρας δὲ ἔχουν ἑβδομήκοντα καὶ νύκτας ξυνεχῶς, διῃρημένοι κατ' ἀναπαύλας, ὥστε τοὺς μὲν φέρειν, τοὺς δὲ ὕπνον τε καὶ σῖτον αἱρεῖσθαι· Λακεδαιμονίων τε οἱ ξεναγοὶ ἑκάστης πόλεως ξυνεφεστῶτες ἠνάγκαζον ἐς τὸ

ον δ' ἔγωγέ τινων ὡς οὐδὲ τοὺς λιμένας καὶ τὰς ἀγορὰς ἔτι δῶσουσιν αὐτῷ καρποῦσθαι· τὰ γὰρ κοινὰ τὰ Θετταλῶν ἀπὸ τούτων δέοι διοικεῖν, οὐ Φίλιππον λαμβάνειν.

74. εἰ δεῖ, ὁρῶντας. Accusativus pendet ex interposito δεῖ, cum alioquin ὁρῶντες scribendum fuisset. Vid. Lobeck. ad Phryn. p. 755. Thuc. 6, 68. πρὸς ἄνδρας — ἀπολέκτους ὥσπερ καὶ ἡμᾶς.

ἐκλιπόντων τῶνδε. Codd. Cass. Pal. Reg. E. Vind. Mosq. Ar. Chr. Thom. Mag. in συνώμοτον inserunt δέ post ἐκλιπόντων, quod Goeller. recepit, Poppo uncis inclusit. In Vat. et H. pro τῶνδε solum δέ legitur, sicut in Laur. δὲ τῶν. Itaque turbatum est h. l., et vulgata, etiam per se satis apta, videtur servanda.

καὶ παρέσχετε αὐτήν. Transit a structura pronominis relativi ad constructionem per demonstrativum. — εὐμενῆ, benignam, propitiam, intellige τοῖς Ἕλλησι. Tribuit terrae, quod proprie de diis ἐγχωρίοις dicitur.

75. ἐπιθειάσας, Schol κατευξάμενος, deos invocans, non furore correptus, ut Suidas explicat. Mox δένδρεσιν (a nom. inusitato τὸ δένδρος) pro δένδροις apud Atticos in usu erat. Vid. Buttm. Gr. max. p. 230. — Mox αὐτῶν, int. Πλαταιέων, quod praecedit τὴν πόλιν. Sic 1, 136. φεύγει ἐς Κέρκυραν, ὧν αὐτῶν εὐεργέτης.

ἑκατέρωθεν, int. τοῦ χώματος. Utrimque aggerem muniebant, ita ut ἀντὶ τοίχων essent ligna, storearum instar (φορμηδόν, i. e. ut ligna alia recta in longitudinem, alia in obliquum ponerentur) composita.

ξεναγοί. Singularum civitatum consociatarum militibus praeterip sorum praefectum Lacedaemonius dux praeerat. De forma voc. ξεναγός vid. Lobeck. ad Phryn. p. 430. „Imprimis, inquit, mihi animadvertisse videor, vo-

Digitized by Google

ἔργον. οἱ δὲ Πλαταιῆς ὁρῶντες τὸ χῶμα αἰρόμενον, ξύλινον τεῖχος ξυνθέντες καὶ ἐπιστήσαντες τῷ ἑαυτῶν τείχει ᾗ προσεχώρει, ἐσῳκοδόμουν ἐς αὐτὸ πλίνθους, ἐκ τῶν ἐγγὺς οἰκιῶν καθαιροῦντες. ξύνδεσμος δ' ἦν αὐτοῖς τὰ ξύλα, τοῦ μὴ, ὑψηλὸν γιγνόμενον, ἀσθενὲς εἶναι τὸ οἰκοδόμημα· καὶ προκαλύμματα εἶχε δερρεις καὶ διφθέρας, ὥστε τοὺς ἐργαζομένους καὶ τὰ ξύλα μήτε πυρφόροις οἴστοῖς βάλλεσθαι, ἐν ἀσφαλείᾳ τε εἶναι. ἦρτο δὲ τὸ ὕψος τοῦ τείχους μέγα, καὶ τὸ χῶμα οὐ σχολαίτερον ἀνετανύει αὐτῷ. καὶ οἱ Πλαταιῆς τοιόνδε τι ἐπινοοῦσι· διελόντες τοῦ τείχους ᾗ προσέπιπτε τὸ χῶμα, ἐξεφόρουν τὴν γῆν.

76. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι αἰσθόμενοι, ἐν ταρσοῖς καλάμου πηλὸν ἐνείλλοντες ἐξέβαλον ἐς τὸ διῃρημένον, ὅπως μὴ διαχεόμενον, ὥσπερ ἡ γῆ, φοροῖτο. οἱ δὲ ταύτῃ ἀποκλῃόμενοι, τοῦτο μὲν ἐπέσχον, ὑπόνομον δ' ἐκ τῆς πόλεως ὀρύξαντες, καὶ ξυντεκμηράμενοι ὑπὸ τὸ χῶμα, ὑφεῖλκον αὖθις παρὰ σφᾶς τὸν χοῦν· καὶ ἐλάνθανον ἐπὶ πολὺ τοὺς ἔξω, ὥστ' ἐπιβάλλοντας ἧσσον ἀνύτειν, ὑπαγομένου αὐτοῖς κάτωθεν τοῦ χώματος, καὶ ἰζάνοντος ἀεὶ ἐπὶ τὸ κενούμενον. δεδιότες δὲ μὴ οὐδ' οὕτω δύνωνται ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς ἀντέχειν, προεπεξεῦρον τόδε· τὸ μὲν μέγα οἰκοδόμημα ἐπαύσαντο ἐργαζόμενοι τὸ κατὰ τὸ χῶμα, ἔνθεν δὲ καὶ ἔνθεν αὐτοῦ, ἀρξάμενοι ἀπὸ τοῦ βραχέος τείχους, ἐκ τοῦ ἐντὸς μηνοειδὲς ἐς τὴν πόλιν προσῳκοδόμουν, ὅπως, εἰ τὸ μέγα τεῖχος ἁλίσκοιτο, τοῦτ' ἀντέχοι, καὶ δέοι τοὺς ἐναντίους αὖθις πρὸς αὐτὸ χοῦν, καὶ προχωροῦντας εἶναι διπλάσιόν τε πόνον ἔχειν, καὶ ἐν ἀμφιβόλῳ μᾶλλον γίγνεσθαι. ἅμα δὲ τῇ χώσει καὶ μηχανὰς προσῆγον τῇ πόλει οἱ Πελοποννήσιοι· μίαν μὲν, ἣ τοῦ μεγάλου οἰκοδομήματος, κατὰ τὸ χῶμα προσαχθεῖσα, ἐπὶ μέγα τε κατέσεισε, καὶ τοὺς Πλαταιέας ἐφόβησεν· ἄλλας δὲ ἄλλῃ τοῦ τείχους, ἃς βρόχους τε περιβάλλοντες ἀνέκλων οἱ Πλαταιῆς, καὶ δοκοὺς μεγάλας ἀρτήσαντες

cabula musica, palaestrica et militaria, quarum rerum scientia florebat Graecia Doriensis, dorice colorata esse, velut ipsum illud λοχαγός et σὺραγός et ξεναγός et χοραγός, quae Athenis quidem omnia, nedum in communi dialecto colorem mutarunt, et hinc ad Romanos transfusa tum quoque tenoris sui permanserunt."

ὀΐστοῖς. Atticam formam οἰ-στοῖς primus Bekk. in minore edit. exhibuit, haud dubie recte.

διελόντες τοῦ τείχους ᾗπρ. τ. χ. Vid. Matth. Gr. §. 354. (321.).

76. διαχεόμενον, int. τοῦτο ὃ ἐξέβαλον, τὸ ἐσβεβλημένον. Cf. 2, 3. ἵν' ἀντὶ τείχους ἦ. cap. 56. καὶ ἐπειδὴ ἕτοιμα ἦν.

τοῦτο μὲν ἐπέσχον. Pal. It. Vat. E. Valla ἔπασχον. Sed ἐπέσχον, quamquam rarius cum accusativo quam cum genitivo iungitur, tamen sic reperitur 5, 63. τὴν ζημίαν καὶ τὴν κατασκαφὴν ἐπέσχον. cf. 7, 33. ἐπέσχοντο εὐθέως τοῖς Ἀθηναίοις ἐπιχειρεῖν. — Mox ξυντεκμηράμενοι Schol. explicat διὰ τεκμηρίου τινὸς ἐρχόμενοι ὑπὸ τὸ χωμάτιον.

ἔνθεν δὲ καὶ ἔνθεν — προσῳκοδόμουν. In circulo ampliore antiqui muri novum ita exstruebant, ut is ab utroque altioris aedificii fine inde a breviore muro introrsum duceretur in urbem, lunae falcatae non absimilis. — ἐν ἀμφιβόλῳ γίγνεσθαι, Schol. ἐκατέρωθεν βάλλεσθαι.

ἀνέκλων, i. e. reflectebant, avertebant, cf. 7, 25.

Digitized by Google

ἁλύσεσι μακραῖς σιδηραῖς ἀπὸ τῆς τομῆς ἑκατέρωθεν, ἀπὸ κεραιῶν δύο ἐπικεκλιμένων καὶ ὑπερτεινουσῶν ὑπὲρ τοῦ τείχους, ἀνελκύσαντες ἐγκαρσίας, ὁπότε προςπεσεῖσθαί πη μέλλοι ἡ μηχανὴ, ἀφίεσαν τὴν δοκὸν χαλαραῖς ταῖς ἁλύσεσι, καὶ οὐ διὰ χειρὸς ἔχοντες· ἡ δὲ ῥύμῃ ἐμπίπτουσα ἀπεκαύλιξε τὸ προέχον τῆς ἐμβολῆς.

77. Μετὰ δὲ τοῦτο οἱ Πελοποννήσιοι, ὡς αἵ τε μηχαναὶ οὐδὲν ὠφέλουν, καὶ τῷ χώματι τὸ ἀντιτείχισμα ἐγίγνετο, νομίσαντες ἄπορον εἶναι ἀπὸ τῶν παρόντων δεινῶν ἑλεῖν τὴν πόλιν, πρὸς τὴν περιτείχισιν παρεσκευάζοντο. πρότερον δὲ πυρὶ ἔδοξεν αὐτοῖς πειράσαι, εἰ δύναιντο, πνεύματος γενομένου, ἐπιφλέξαι τὴν πόλιν, οὖσαν οὐ μεγάλην. πᾶσαν γὰρ δὴ ἰδέαν ἐπενόουν, εἴ πως σφίσιν ἄνευ δαπάνης καὶ πολιορκίας προςαχθείη. φοροῦντες δὲ ὕλης φακέλλους παρέβαλλον ἀπὸ τοῦ χώματος ἐς τὸ μεταξὺ πρῶτον τοῦ τείχους καὶ τῆς προςχώσεως. ταχὺ δὲ πλήρους γενομένου διὰ πολυχειρίαν, ἐπιπαρένησαν καὶ τῆς ἄλλης πόλεως ὅσον ἐδύναντο ἀπὸ τοῦ μετεώρου πλεῖστον ἐπισχεῖν. ἐμβαλόντες δὲ πῦρ ξὺν θείῳ καὶ πίσσῃ ἧψαν τὴν ὕλην, καὶ ἐγένετο φλὸξ τοσαύτη, ὅσην οὐδείς πω ἔς γε ἐκεῖνον τὸν χρόνον χειροποίητον εἶδεν. ἤδη γὰρ ἐν ὄρεσιν ὕλη τριφθεῖσα ὑπ' ἀνέμων πρὸς αὑτὴν ἀπὸ ταυτομάτου πῦρ καὶ φλόγα ἀπ' αὐτοῦ ἀνῆκε. τοῦτο δὲ μέγα τε ἦν, καὶ τοὺς Πλαταιέας, τἆλλα διαφυγόντας, ἐλαχίστου ἐδέησε διαφθεῖραι. ἐντὸς γὰρ πολλοῦ χωρίου τῆς πόλεως οὐκ ἦν πελάσαι· πνεῦμά τε εἰ ἐπεγένετο αὐτῇ ἐπίφορον, (ὅπερ καὶ ἤλπιζον οἱ ἐναντίοι,) οὐκ ἂν διέφυγον. νῦν δὲ καὶ τόδε λέγεται ξυμβῆναι, ὕδωρ ἐξ οὐρανοῦ πολὺ καὶ βροντὰς γενομένας σβέσαι τὴν φλόγα, καὶ οὕτω παυθῆναι τὸν κίνδυνον.

78. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ καὶ τούτου διήμαρτον, μέρος μέν τι καταλιπόντες τοῦ στρατοπέδου, τὸ δὲ λοιπὸν ἀφέντες, περιετείχιζον τὴν πόλιν κύκλῳ, διελόμενοι κατὰ πό-

ἀπὸ τῆς τομῆς, int. τῶν δοκῶν. Paullo post τὴν δοκόν perspicuitatis causa additum, etsi iam praecesserat δοκούς.

ἀπὸ κεραιῶν — ὑπερτεινουσῶν. Antennae duae muro inclinatae eum superabant. Ab iis deiiciebantur trabes, quas obliquas sursum tulerant.

77. παρέβαλλον — προςχώσεως. Ex Cass. Aug. Pal. It. Vat. Reg. Laur. E. affertur παρέβαλλον, quod Bekk. et Poppo receperunt. Recte. Nam licet sequatur ταχὺ πλήρους γενομένου, tamen ipsa verbi βάλλειν vis et notio postulat, ut saepius repetitam actionem cogitemus. Quod secus est in sequenti aoristo ἐπιπαρένησαν. — Agger exteriorem murum attingebat, inter quem et interiorem spatium erat, quod primum fasciculis replebant. Alios deinde etiam in reliquas urbis partes, quam longissime poterant, desuper iniiciebant.

78. τὸ δὲ λοιπὸν ἀφέντες. Haec verba absunt a Cl. It. Vat. H. Mosq. Ar. Chr. Dan. et Aug. a pr. man., quare Bekk. uncis circumscripsit, Poppo sustulit. Nos etiamnum servamus, primum quod non minus probi codices ea praebent; tum quia μέν aliter non habet, quo referatur, misere labante sententia; denique quia per se non est improbabile, partem aliquam magni exercitus, qui uno in loco per plures menses coniunctus difficilius aleretur, prius dimissam esse, quam tota expeditio finita esset, praesertim cum impetu ac vi urbs expugnari non potuerit, et ad circummunitionem diuturniorem se accinxerint. Lacedaemo-

Digitized by Google

λεις τὸ χωρίον. τάφρος δὲ ἐντός τε ἦν καὶ ἔξωθεν, ἐξ ἧς ἐπλινθεύσαντο. καὶ ἐπειδὴ πᾶν ἐξείργαστο περὶ ἀρκτούρου ἐπιτολὰς, καταλιπόντες φύλακας τοῦ ἡμίσεος τείχους, (τὸ δὲ ἥμισυ Βοιωτοὶ ἐφύλασσον,) ἀνεχώρησαν τῷ στρατῷ, καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις. Πλαταιῆς δὲ παῖδας μὲν καὶ γυναῖκας καὶ τοὺς πρεσβυτάτους τε καὶ πλῆθος τὸ ἄχρηστον τῶν ἀνθρώπων πρότερον ἐκκεκομισμένοι ησαν ἐς τὰς Ἀθήνας, αὐτοὶ δ' ἐπολιορκοῦντο ἐγκαταλελειμμένοι τετρακόσιοι, Ἀθηναίων δὲ ὀγδοήκοντα, γυναῖκες δὲ δέκα καὶ ἑκατὸν σιτοποιοί. τοσοῦτοι ἦσαν οἱ ξυμπαντες, ὅτε ἐς τὴν πολιορκίαν καθίσταντο, καὶ ἄλλος οὐδεὶς ἦν ἐν τῷ τείχει, οὔτε δοῦλος οὔτε ἐλεύθερος. τοιαύτη μὲν ἡ Πλαταιέων πολιορκία κατεσκευάσθη.

79. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους καὶ ἅμα τῇ τῶν Πλαταιέων ἐπιστρατείᾳ, Ἀθηναῖοι δισχιλίοις ὁπλίταις ἑαυτῶν καὶ ἱππεῦσι διακοσίοις ἐστράτευσαν ἐπὶ Χαλκιδέας τοὺς ἐπὶ Θράκης καὶ Βοττιαίους, ἀκμάζοντος τοῦ σίτου· ἐστρατήγει δὲ Ξενοφῶν ὁ Εὐριπίδου τρίτος αὐτός. ἐλθόντες δὲ ὑπὸ Σπάρτωλον τὴν Βοττικὴν τὸν σῖτον διέφθειραν. ἐδόκει δὲ καὶ προσχωρήσειν ἡ πόλις ὑπό τινων ἔνδοθεν πρασσόντων. προσπεμψάντων δὲ ἐς Ὄλυνθον τῶν οὐ ταῦτα βουλομένων, ὁπλῖταί τε ἦλθον καὶ στρατιὰ ἐς φυλακήν. ἧς ἐπεξελθούσης ἐκ τῆς Σπαρτώλου, ἐς μάχην καθίστανται οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς αὐτῇ τῇ πόλει. καὶ οἱ μὲν ὁπλῖται τῶν Χαλκιδέων καὶ ἐπίκουροί τινες μετ' αὐτῶν νικῶνται ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἀναχωροῦσιν ἐς τὴν Σπάρτωλον· οἱ δὲ ἱππῆς τῶν Χαλκιδέων καὶ ψιλοὶ νικῶσι τοὺς τῶν Ἀθηναίων ἱππέας καὶ ψιλούς· (εἶχον δέ τινας οὐ πολλοὺς πελτασταὶς ἐκ τῆς Κρουσίδος γῆς καλουμένης.) ἅρτι δὲ τῆς μάχης γεγενημένης, ἐπιβοηθοῦσιν ἄλλοι πελτασταὶ ἐκ τῆς Ὀλύνθου. καὶ οἱ ἐκ τῆς Σπαρτώλου ψιλοὶ ὡς εἶδον, θαρσήσαντες τοῖς τε προσγιγνομένοις καὶ ὅτι πρότερον οὐχ ἡσσῶντο, ἐπιτίθεν-

nii longinquas expeditiones fugiebant (1, 141. *χρονίων πολέμων καὶ διακοπτίων ἄπειροι, διὰ τὸ βραχέως αὐτοὶ ἐπ' ἀλλήλους ὑπὸ πενίας ἐπιφέρειν.*) et ab Atheniensium impetu tanto minus iis metuendum erat, quia Thebani tantis copiis praesto erant, ut vel dimidiam custodum partem praeberent (*τὸ ἥμισυ Βοιωτοὶ ἐφύλασσον.*).

περὶ ἀρκτούρου ἐπιτολάς. Circa aequinoctium auctumnale, mense Boedromione, Septembri iam affecto, matutinus est ortus (*ἑῷα ἐπιτολή*) Arcturi.

79. *τῶν οὐ ταῦτα βουλομένων.* Olim *μή*, quod esset, *si qui nollent.*

εἶχον δέ, int. *οἱ Ἀθηναῖοι.* Saepe h. l. transit ab altero ad alterum subiectum. Mox etiam ad *ἀναχωροῦσι* subaudiendum *Ἀθηναῖοι*, quamquam aliud subiectum praecesserat. Quid autem Poppo sibi velit, perperam illud a me acceptum dicens, non exputo. Vid. annot. meam in maiore ed., ubi significavi, quod Atheniensibus tantum gravis armaturae milites et equites affuissent, hic autem *ψιλοί* memorarentur, hos levis armaturae milites et cetratos (*πελτασταί*) non esse diversos; submissos autem Olyntho peltastas non iis opponi, qui ex Cruside venissent, sed illi praesidio (*στρατιᾷ*), quod prius Olyntho missum fuisset, in quo etiam cetratos esse potuisse. *Ἄλλοι πελτασταί* accipe dictum pro *ἄλλοι, πελτασταὶ ὄντες, alii et quidem cetrati*, ut saepe. Ergo Scriptor verbis *εἶχον δὲ — καλουμένης* nihil aliud quam explicat, unde Athenienses suos leviter armatos habuerint.

οὐχ ἡσσῶντο. Sic cum Bekk. et

Digitized by Google

ται αὐθις, μετὰ τῶν Χαλκιδέων ἱππέων καὶ τῶν προσβοηθησάντων, τοῖς Ἀθηναίοις. καὶ ἀναχωροῦσι πρὸς τὰς δύο τάξεις, ἃς κατέλιπον παρὰ τοῖς σκευοφόροις. καὶ ὁπότε μὲν ἐπίοιεν οἱ Ἀθηναῖοι, ἐνεδίδοσαν, ἀποχωροῦσι δὲ ἐνέκειντο, καὶ ἐξηκόντιζον· οἵ τε ἱππῆς τῶν Χαλκιδέων προσιππεύοντες ᾗ δοκοῖ, προσέβαλλον, καὶ οὐχ ἥκιστα φοβήσαντες ἔτρεψαν τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἐπεδίωξαν ἐπὶ πολύ. καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐς τὴν Ποτίδαιαν καταφεύγουσι, καὶ ὕστερον τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους κομισάμενοι ἐς τὰς Ἀθήνας ἀναχωροῦσι τῷ περιόντι τοῦ στρατοῦ. ἀπέθανον δὲ αὐτῶν τριάκοντα καὶ τετρακόσιοι καὶ οἱ στρατηγοὶ πάντες. οἱ δὲ Χαλκιδῆς καὶ οἱ Βοττιαῖοι τροπαῖόν τε ἔστησαν, καὶ τοὺς νεκροὺς τοὺς αὑτῶν ἀνελόμενοι διελύθησαν κατὰ πόλεις.

80. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους, οὐ πολλῷ ὕστερον τούτων, Ἀμπρακιῶται καὶ Χάονες βουλόμενοι Ἀκαρνανίαν πᾶσαν καταστρέψασθαι καὶ Ἀθηναίων ἀποστῆσαι πείθουσι Λακεδαιμονίους ναυτικὸν παρασκευάσασθαι ἐκ τῆς ξυμμαχίδος, καὶ ὁπλίτας χιλίους πέμψαι ἐς Ἀκαρνανίαν, λέγοντες ὅτι, ἢν ναυσὶ καὶ πεζῷ ἅμα μετὰ σφῶν ἔλθωσιν, ἀδυνάτων ὄντων ξυμβοηθεῖν τῶν ἀπὸ θαλάσσης Ἀκαρνάνων, ῥᾳδίως ἂν Ἀκαρνανίαν σχόντες καὶ τῆς Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας κρατήσουσι, καὶ ὁ περίπλους οὐκέτι ἔσοιτο Ἀθηναίοις ὅμοιος περὶ Πελοπόννησον· ἐλπίδα δ' εἶναι καὶ Ναύπακτον λαβεῖν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι πεισθέντες Κνῆμον μὲν, ναύαρχον ἔτι ὄντα, καὶ τοὺς ὁπλίτας ἐπὶ ναυσὶν ὀλίγαις εὐθὺς πέμπουσι, τῷ δὲ ναυτικῷ περιήγγειλαν παρασκευασαμένῳ ὡς τάχιστα πλεῖν ἐς Λευκάδα. ἦσαν δὲ Κορίνθιοι ξυμπροθυμούμενοι μάλιστα τοῖς Ἀμπρακιώταις, ἀποίκοις οὖσι. καὶ τὸ μὲν ναυτικὸν ἔκ τε Κορίνθου καὶ Σικυῶνος καὶ τῶν ταύτῃ χωρίων ἐν παρασκευῇ ἦν, τὸ δ' ἐκ Λευκάδος καὶ Ἀνακτορίου καὶ Ἀμπρακίας πρότερον ἀφικόμενον ἐν Λευκάδι περιέμενε. Κνῆμος δὲ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ χίλιοι ὁπλῖται, ἐπειδὴ ἐπεραιώθησαν λαθόντες Φορμίωνα, ὃς ἦρχε τῶν εἴκοσι νεῶν τῶν Ἀττικῶν, αἳ περὶ Ναύπακτον ἐφρούρουν, εὐθὺς παρεσκευάζοντο τὴν κατὰ γῆν στρατείαν. καὶ αὐτῷ παρῆσαν Ἑλλήνων μὲν Ἀμπρακιῶται καὶ Λευκάδιοι καὶ Ἀνακτόριοι καὶ οὓς αὐτὸς ἔχων ἦλθε, χίλιοι Πελοποννησίων· βάρβαροι δὲ Χάονες χίλιοι, ἀβασίλευτοι, ὧν ἡγοῦντο ἐπετησίῳ προστασίᾳ ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ γένους Φώτιος καὶ Νικάνωρ. ἐστρατεύοντο δὲ μετὰ Χάονων καὶ Θεσπρωτοὶ ἀβασίλευ-

Popp. e codd. rescripsi pro ἥσσηντο, quòd non minùs aptum est.

80. τῶν ἀπὸ θαλάσσης Ἀκαρνάνων. Resolve τῶν παρὰ θαλάσσῃ Ἀκαρνάνων ἀπὸ θαλάσσης ξυμβοηθεῖν ἀδυνάτων ὄντων. Sic rursus infrà cap. 83 init. ὅπως μὴ ξυμβοηθῶσιν οἱ ἀπὸ θαλάσσης ἄνω Ἀκαρνᾶνες, pro ὅπως μὴ οἱ παρὰ θαλάσσῃ Ἀκαρνᾶνες ἀπὸ θαλάσσης ἄνω ξυμβοηθῶσι. Cf. 5, 65. Sophocl. Electr. v. 137. — Pro ὅμοιος vel ὁμοῖος Bekk. legendum coniecit ὁμοίως.

παρασκευασαμένῳ ὡς τάχιστα πλεῖν. Non magis ad infinitivum quam ad participium referendum ὡς τάχιστα. — τῶν εἴκοσι νεῶν, vid. supra c. 69.

Digitized by Google

τοι. Μολοσσοὺς δὲ ἦγε καὶ Ἀτιντᾶνας Σαβύλινθος, ἐπίτροπος ὢν Θάρυπος τοῦ βασιλέως, ἔτι παιδὸς ὄντος· καὶ Παραυαίους Ὀροιδος, βασιλεὺς ὤν. Ὀρέσται δὲ χίλιοι, ὧν ἐβασίλευεν Ἀντίοχος, μετὰ Παραυαίων ξυνεστρατεύοντο Ὀροίδῳ, Ἀντιόχου ἐπιτρέψαντος. ἔπεμψε δὲ καὶ Περδίκκας κρύφα τῶν Ἀθηναίων χιλίους Μακεδόνων, οἳ ὕστερον ἦλθον. τούτῳ τῷ στρατῷ ἐπορεύετο Κνῆμος, οὐ περιμείνας τὸ ἀπὸ Κορίνθου ναυτικόν. καὶ διὰ τῆς Ἀργείας ἰόντες Λιμναίαν, κώμην ἀτείχιστον, ἐπόρθησαν· ἀφικνοῦνταί τε ἐπὶ Στράτον, πόλιν μεγίστην τῆς Ἀκαρνανίας, νομίζοντες, εἰ ταύτην πρώτην λάβοιεν, ῥᾳδίως ἂν σφίσι τἆλλα προσχωρήσειν.

81. Ἀκαρνᾶνες δὲ αἰσθόμενοι κατά τε γῆν πολλὴν στρατιὰν ἐσβεβληκυῖαν, ἔκ τε θαλάσσης ναυσὶν ἅμα τοὺς πολεμίους παρεσομένους, οὔτε ξυνεβοήθουν, ἐφύλασσόν τε τὰ αὑτῶν ἕκαστοι, παρά τε Φορμίωνα ἔπεμπον κελεύοντες ἀμύνειν. ὁ δὲ ἀδύνατος ἔφη εἶναι, ναυτικοῦ ἐκ Κορίνθου μέλλοντος ἐκπλεῖν, Ναύπακτον ἐρήμην ἀπολιπεῖν. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι τρία τέλη ποιήσαντες σφῶν, αὐτῶν ἐχώρουν πρὸς τὴν τῶν Στρατίων πόλιν, ὅπως ἐγγὺς στρατοπεδευσάμενοι, εἰ μὴ λόγοις πείθοιεν, ἔργῳ πειρῷντο τοῦ τείχους. καὶ μέσον μὲν ἔχοντες προσῆσαν Χάονες καὶ οἱ ἄλλοι βάρβαροι, ἐκ δεξιᾶς δ' αὐτῶν Λευκάδιοι καὶ Ἀνακτόριοι καὶ οἱ μετὰ τούτων, ἐν ἀριστερᾷ δὲ Κνῆμος καὶ οἱ Πελοποννήσιοι καὶ Ἀμπρακιῶται. διεῖχον δὲ πολὺ ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ἔστιν ὅτε οὐδὲ ἑωρῶντο. καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες τεταγμένοι τε προσῄεσαν καὶ διὰ φυλακῆς ἔχοντες, ἕως ἐστρατοπεδεύσαντο ἐν ἐπιτηδείῳ· οἱ δὲ Χάονες, σφίσι τε αὐτοῖς πιστεύοντες καὶ ἀξιούμενοι ὑπὸ τῶν ἐκείνῃ ἠπειρωτῶν μαχιμώτατοι εἶναι, οὔτ' ἐπέσχον τὰ στρατόπεδον καταλαβεῖν, χωρήσαντές τε ῥύμῃ μετὰ τῶν ἄλλων βαρβάρων ἐνόμισαν αὐτοβοεὶ ἂν τὴν πόλιν ἑλεῖν, καὶ αὐτῶν τὸ ἔργον γενέσθαι. γνόντες δ' αὐτοὺς οἱ Στράτιοι ἔτι προϊόντας, καὶ ἡγησάμενοι, μεμονωμένων εἰ κρατήσειαν, οὐκ ἂν ἔτι σφίσι τοὺς Ἕλληνας ὁμοίως προσελθεῖν, προλοχίζουσι τὰ περὶ τὴν πόλιν ἐνέδραις· καὶ ἐπειδὴ ἐγγὺς ἦσαν, ἔκ τε τῆς πόλεως ὁμόσε χωρήσαντες καὶ ἐκ τῶν ἐνεδρῶν προσπίπτουσι. καὶ ἐς φόβον κατασκάντων, διαφθείρονταί τε πολλοὶ τῶν Χάονων, καὶ οἱ ἄλλοι βάρβαροι, ὡς εἶδον αὐτοὺς ἐνδόντας, οὐκέτι ὑπέμειναν, ἀλλ' ἐς φυγὴν κατέστησαν. τῶν δὲ Ἑλληνικῶν στρατοπέδων οὐδέτερον ἤσθετο τῆς μάχης, διὰ τὸ πολὺ προσελθεῖν αὐτούς, καὶ στρατόπεδον οἰηθῆναι καταληψομένους ἐπεί-

81. καὶ μέσον μὲν ἔχοντες. Articulum τό codices proscribunt. Omittitur etiam 4, 31. 96., ubi item adiectivum est loco substantivi. Mox οἱ μετὰ τούτων mihi videntur intelligendi Oeniadae, quos affuisse memorat c. 82.

ῥύμῃ. Codices plerique omnes ῥώμῃ. Illud habes 2, 76. 7, 70. Paullo ante articulum ante στρατόπεδον, qui abundare iudicat Scholiastes, videtur significare articulum non ad nomen, sed ad infinitivum esse referendum. Sed vel ad nomen relatus non abundat. Significat enim *castra, quae locare iussi erant.* Vide supra h. c. ὅπως ἐγγὺς στρατοπεδευσάμενοι.

Digitized by Google

γεσθαι. ἐπεὶ δὲ ἐνέκειντο φεύγοντες οἱ βάρβαροι, ἀνελάμβανόν τε αὐτοὺς, καὶ ξυναγαγόντες τὰ στρατόπεδα ἡσύχαζον αὐτοῦ τὴν ἡμέραν, ἐς χεῖρας μὲν οὐκ ἰόντων σφίσι τῶν Στρατίων, διὰ τὸ μήπω τοὺς ἄλλους Ἀκαρνᾶνας ξυμβεβοηθηκέναι, ἄποθεν δὲ σφενδονάντων καὶ ἐς ἀπορίαν καθιστάντων· οὐ γὰρ ἦν ἄνευ ὅπλων κινηθῆναι. δοκοῦσι δ' οἱ Ἀκαρνᾶνες κράτιστοι εἶναι τοῦτο ποιεῖν.

82. Ἐπειδὴ δὲ νὺξ ἐγένετο, ἀναχωρήσας ὁ Κνῆμος τῇ στρατιᾷ κατὰ τάχος ἐπὶ τὸν Ἄναπον ποταμὸν, ὃς ἀπέχει σταδίους ὀγδοήκοντα Στράτου, τούς τε νεκροὺς κομίζεται τῇ ὑστεραίᾳ ὑποσπόνδους, καὶ Οἰνιαδῶν ξυμπαραγενομένων κατὰ φιλίαν, ἀναχωρεῖ παρ' αὐτούς, πρὶν τὴν ξυμβοήθειαν ἐλθεῖν. κἀκεῖθεν ἐπ' οἶκου ἀπῆλθον ἕκαστοι. οἱ δὲ Στράτιοι τροπαῖον ἔστησαν τῆς μάχης τῆς πρὸς τοὺς βαρβάρους.

83. Τὸ δ' ἐκ τῆς Κορίνθου καὶ τῶν ἄλλων ξυμμάχων τῶν ἐκ τοῦ Κρισαίου κόλπου ναυτικὸν, ὃ ἔδει παραγενέσθαι τῷ Κνήμῳ, ὅπως μὴ ξυμβοηθῶσιν οἱ ἀπὸ θαλάσσης ἄνω Ἀκαρνᾶνες, οὐ παραγίγνεται, ἀλλ' ἠναγκάσθησαν περὶ τὰς αὐτὰς ἡμέρας τῆς ἐν Στράτῳ μάχης ναυμαχῆσαι πρὸς Φορμίωνα καὶ τὰς εἴκοσι ναῦς τῶν Ἀθηναίων, αἳ ἐφρούρουν ἐν Ναυπάκτῳ. ὁ γὰρ Φορμίων παραπλέοντας αὐτοὺς ἔξω τοῦ κόλπου ἐτήρει, βουλόμενος ἐν τῇ εὐρυχωρίᾳ ἐπιθέσθαι. οἱ δὲ Κορίνθιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἔπλεον μὲν, οὐχ ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν, ἀλλὰ στρατιωτικώτερον παρεσκευασμένοι, ἐς τὴν Ἀκαρνανίαν, καὶ οὐκ ἂν οἰόμενοι πρὸς ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα ναῦς τὰς σφετέρας τολμῆσαι τοὺς Ἀθηναίους εἴκοσι ταῖς ἑαυτῶν ναυμαχίαν ποιήσασθαι· ἐπειδὴ μέντοι ἀντιπαραπλέοντάς τε ἑῶρων αὐτοὺς, παρὰ γῆν σφῶν κομιζομένων, καὶ, ἐκ Πατρῶν τῆς Ἀχαΐας πρὸς τὴν ἀντιπέρας ἤπειρον διαβαλλόντων ἐπὶ Ἀκαρνανίας, κατεῖδον τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τῆς Χαλκίδος καὶ τοῦ Εὐήνου ποταμοῦ προσπλέοντας σφίσι, καὶ οὐκ ἔλαθον νυκτὸς ὑφορμισάμενοι· οὕτω δὴ ἀναγκάζονται ναυμαχεῖν κατὰ μέσον τὸν πορθμόν. στρατηγοὶ δὲ ἦσαν μὲν καὶ κατὰ πόλεις ἑκάστων, οἳ

ἐνέκειντο φεύγοντες, i. e. κατὰ κράτος ἔφευγον.

82. πρὶν τὴν ξυμβοήθειαν ἐλθεῖν, int. Ἀκαρνάνων. Vid. cap. 81 extr.

83. στρατιωτικώτερον παρεσκ. propter onerarias naves, non pugnae sed transvehendis tantum militibus aptas. Infra c. 87. οὐχὶ ἐς ναυμαχίαν μᾶλλον ἢ ἐπὶ στρατείαν ἐπλέομεν.

σφῶν κομιζομένων — διαβαλλόντων. Usitatior ratio erat αὐτοὶ κομιζόμενοι — διαβάλλοντες. Sed ita saepe genitivi absoluti ponuntur participii pro eo casu, quem sequens verbum postulat. 1, 114. καὶ ἐς αὐτὴν διαβεβηκότος ἤδη Περικλέους — ἠγγέλθη αὐτῷ, ubi subiectum repetitur. 3, 13. βοηθησάντων ὑμῶν προθύμως, πόλιν προσλήψεσθε. 8, 76. ἐχόντων γὰρ σφῶν τὸ πᾶν ναυτικὸν — ἀναγκάσειν τὰ χρήματα ὁμοίως διδόναι. 7, 48. θαλασσοκρατούντων, ubi subiectum subaudiendum. Quod ubi fit, oratio nonnumquam perobscura est, ut 6, 7. οἱ Ἀργεῖοι μετὰ τῶν Ἀθηναίων πανστρατιᾷ ἐξελθόντων (pro ἐξελθόντες) τοὺς ἐν Ὀρνεαῖς μίαν ἡμέραν ἐπολιόρκουν. 7, 57. Ἰταλιωτῶν δὲ Θούριοι καὶ Μεταπόντιοι ἐν τοιαύταις ἀνάγκαις τότε — κατειλημμένων (i. e. κατειλημμένοι, quia pertinet ad solos Thurios et fortasse Metapontios) ξυνεστρατεύοντο. Vid. Poppo T. I. 1. 120.

Digitized by Google

παρεσκευάζοντο, Κορινθίων δὲ Μαγάων καὶ Ἰσοκράτης καὶ Ἀγαθαρχίδας. καὶ οἱ μὲν Πελοποννήσιοι ἐτάξαντο κύκλον τῶν νεῶν, ὡς μέγιστον οἷοί τ' ἦσαν, μὴ διδόντες διέκπλουν, τὰς πρῴρας μὲν ἔξω, εἴσω δὲ τὰς πρύμνας· καὶ τά τε λεπτὰ πλοῖα, ἃ ξυνέπλει, ἐντὸς ποιοῦνται, καὶ πέντε ναῦς τὰς ἄριστα πλεούσας, ὅπως ἐκπλέοιεν διὰ βραχέος παραγιγνόμενοι, εἴ πη προσπλέοιεν οἱ ἐναντίοι.

84. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι κατὰ μίαν ναῦν τεταγμένοι, περιέπλεον αὐτοὺς κύκλῳ, καὶ ξυνῆγον ἐς ὀλίγον, ἐν χρῷ ἀεὶ παραπλέοντες καὶ δόκησιν παρέχοντες αὐτίκα ἐμβαλεῖν. προείρητο δ' αὐτοῖς ὑπὸ Φορμίωνος μὴ ἐπιχειρεῖν, πρὶν ἂν αὐτὸς σημήνῃ. ἤλπιζε γὰρ αὐτῶν οὐ μενεῖν τὴν τάξιν, ὥσπερ ἐν γῇ πεζῇ, ἀλλὰ ξυμπεσεῖσθαι πρὸς ἀλλήλας τὰς ναῦς, καὶ τὰ πλοῖα ταραχὴν παρέξειν, εἴ τ' ἐκπνεύσαι ἐκ τοῦ πόλπου τὸ πνεῦμα, ὅπερ ἀναμένων τε περιέπλει, καὶ εἰώθει γίγνεσθαι ἐπὶ τὴν ἕω, οὐδένα χρόνον ἡσυχάσειν αὐτούς· καὶ τὴν ἐπιχείρησιν ἐφ' ἑαυτῷ τε ἐνόμιζεν εἶναι, ὁπόταν βούληται, τῶν νεῶν ἄμεινον πλεουσῶν, καὶ τότε καλλίστην γίγνεσθαι. ὡς δὲ τό τε πνεῦμα κατῄει, καὶ αἱ νῆες ἐν ὀλίγῳ ἤδη οὖσαι ὑπ' ἀμφοτέρων, τοῦ τε ἀνέμου τῶν τε πλοίων, ἅμα προσκειμένων, ἐταράσσοντο, καὶ ναῦς τε νηῒ προσέπιπτε, καὶ τοῖς κοντοῖς διωθοῦντο, βοῇ τε χρώμενοι καὶ πρὸς ἀλλήλους ἀντιφυλακῇ τε καὶ λοιδορίᾳ οὐδὲν κατήκουον οὔτε τῶν παραγγελλομένων οὔτε τῶν κελευστῶν, καὶ τὰς κώπας ἀδύνατοι ὄντες ἐν κλυδωνίῳ ἀναφέρειν ἄνθρωποι ἄπειροι τοῖς κυβερνήταις ἀπειθεστέρας τὰς ναῦς παρεῖχον· τότε δὴ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον σημαίνει, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι προσπεσόντες πρῶτον μὲν καταδύουσι τῶν στρατηγίδων νεῶν μίαν, ἔπειτα δὲ καὶ πάσας, ἣ χωρήσειαν, διέφθειρον, καὶ κατέστησαν ἐς ἀλκὴν μὲν μηδένα τρέπεσθαι αὐτῶν ὑπὸ τῆς ταραχῆς, φεύγειν δ' ἐς Πάτρας καὶ Δύμην τῆς Ἀχαΐας. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καταδιώξαντες καὶ ναῦς δώδεκα λαβόντες, τούς τε ἄνδρας ἐξ αὐτῶν τοὺς πλείστους ἀνελόμενοι, ἐς Μολύκρειον ἀπέπλεον· καὶ τροπαῖον στήσαντες ἐπὶ τῷ Ῥίῳ, καὶ ναῦν ἀναθέντες τῷ Ποσειδῶνι, ἀνεχώρησαν ἐς Ναύπακτον. παρέπλευσαν δὲ καὶ οἱ Πελοποννήσιοι εὐθὺς ταῖς περιλοίποις τῶν νεῶν ἐκ τῆς Δύμης καὶ Πατρῶν ἐς Κυλλήνην, τὸ Ἠλείων ἐπίνειον· καὶ ἀπὸ Λευκάδος Κνῆμος, καὶ αἱ ἐκεῖθεν νῆες, ἃς ἔδει ταύταις ξυμπλῖξαι, ἀφικνοῦνται μετὰ τὴν ἐν Στράτῳ μάχην ἐς τὴν Κυλλήνην.

προσπλέοιεν. Alii προσπίπτοιεν.

84. κατὰ μίαν ναῦν τεταγμένοι, ita ut, si a cornu procederent, ut h. l. ἐν χρῷ ἀεὶ παραπλέοντες, una tantum navis in fronte esset, ceterae singulae altera alteram sequerentur; si a fronte, unum tantum ordinem efficerent. Sic cap. 90. ἐπὶ τεσσάρων.

ἐν χρῷ, i. e. πλησίον.

ταραχὴν παρέξειν. In bonis libris est παρέχειν. — τὰ πλοῖα sunt navigia illa minora (τὰ λεπτά), quae in medium circulum receperant. c. 83 extr. — διωθοῦντο pro διεωθοῦντο. — Inferius ἀνελόμενοι est *recipientes*, non *interficientes*, quod significat activum ἀνελόντας.

Digitized by Google

85. Πέμπουσι δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι τῷ Κνήμῳ ξυμβούλους ἐπὶ τὰς ναῦς, Τιμοκράτην καὶ Βρασίδαν καὶ Λυκόφρονα, κελεύοντες ἄλλην ναυμαχίαν βελτίω κατασκευάζεσθαι, καὶ μὴ ὑπ' ὀλίγων νεῶν ἔργεσθαι τῆς θαλάσσης. ἐδόκει γὰρ αὐτοῖς, ἄλλως τε καὶ πρῶτον ναυμαχίας πειρασαμένοις, πολὺς ὁ παράλογος εἶναι, καὶ οὐ τοσούτῳ ὤοντο σφῶν τὸ ναυτικὸν λείπεσθαι, γεγενῆσθαι δέ τινα μαλακίαν, οὐκ ἀντιτιθέντες τὴν Ἀθηναίων ἐκ πολλοῦ ἐμπειρίαν τῆς σφετέρας δι' ὀλίγου μελέτης. ὀργῇ οὖν ἀπέστελλον. οἱ δὲ ἀφικόμενοι μετὰ Κνήμου ναῦς τε περιήγγελλον κατὰ πόλεις, καὶ τὰς προϋπαρχούσας ἐξηρτύοντο ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν. πέμπει δὲ καὶ ὁ Φορμίων ἐς τὰς Ἀθήνας τήν τε παρασκευὴν αὐτῶν ἀγγελοῦντας, καὶ περὶ τῆς ναυμαχίας, ἣν ἐνίκησαν, φράσοντας, καὶ κελεύων αὐτῷ ναῦς ὅτι πλείστας διὰ τάχους ἀποστεῖλαι, ὡς καθ' ἡμέραν ἑκάστην ἐλπίδος οὔσης ἀεὶ ναυμαχήσειν. οἱ δὲ ἀποπέμπουσιν εἴκοσι ναῦς αὐτῷ, τῷ δὲ κομίζοντι αὐτὰς προσεπέστειλαν ἐς Κρήτην πρῶτον ἀφικέσθαι. Νικίας γὰρ Κρὴς Γορτύνιος, πρόξενος ὢν, πείθει αὐτοὺς ἐπὶ Κυδωνίαν πλεῦσαι, φάσκων προσποιήσειν αὐτήν, οὖσαν πολεμίαν· ἐπῆγε δὲ Πολιχνίταις χαριζόμενος, ὁμόροις τῶν Κυδωνιατῶν. καὶ ὁ μὲν λαβὼν τὰς ναῦς ᾤχετο ἐς Κρήτην, καὶ μετὰ τῶν Πολιχνιτῶν ἐδῄου τὴν γῆν τῶν Κυδωνιατῶν, καὶ ὑπὸ ἀνέμων καὶ ὑπὸ ἁπλοίας ἐνδιέτριψεν οὐκ ὀλίγον χρόνον.

86. Οἱ δ' ἐν τῇ Κυλλήνῃ Πελοποννήσιοι ἐν τούτῳ, ἐν ᾧ οἱ Ἀθηναῖοι περὶ Κρήτην κατείχοντο, παρεσκευασμένοι ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν παρέπλευσαν ἐς Πάνορμον τὸν Ἀχαϊκόν, οὗπερ αὐτοῖς ὁ κατὰ γῆν στρατὸς τῶν Πελοποννησίων προσεβεβοηθήκει. παρέπλευσε δὲ καὶ ὁ Φορμίων ἐπὶ τὸ Ῥίον τὸ Μολυκρικόν, καὶ ὡρμίσατο ἔξω αὐτοῦ ναυσὶν εἴκοσιν, αἷσπερ καὶ ἐναυμάχησεν. ἦν δὲ τοῦτο μὲν τὸ Ῥίον φίλιον τοῖς Ἀθηναίοις, τὸ δ' ἕτερον Ῥίον ἐστὶν ἀντιπέρας, τὸ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ· διέχετον δὲ ἀπ' ἀλλήλων σταδίους μάλιστα ἑπτὰ τῆς θαλάσσης, τοῦ δὲ Κρισαίου κόλπου στόμα τοῦτό ἐστιν. ἐπὶ οὖν τῷ Ῥίῳ τῷ Ἀχαϊκῷ οἱ Πελοποννήσιοι, ἀπέχοντι οὐ πολὺ τοῦ Πανόρμου, ἐν ᾧ αὐτοῖς ὁ πεζὸς ἦν, ὡρμίσαντο καὶ αὐτοὶ ναυσὶν ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα, ἐπειδὴ καὶ τοὺς Ἀθηναίους εἶδον. καὶ ἐπὶ μὲν ἓξ ἢ ἑπτὰ ἡμέρας ἀνθώρμουν ἀλλήλοις, μελετῶντές τε καὶ παρασκευαζόμενοι τὴν ναυμαχίαν, γνώμην ἔχοντες οἱ μὲν μὴ ἐκπλεῖν ἔξω τῶν Ῥίων ἐς τὴν εὐρυχωρίαν, φοβούμενοι τὸ πρότερον πάθος, οἱ δὲ μὴ ἐκπλεῖν ἐς τὰ στενά, νομίζοντες πρὸς ἐκείνων εἶναι τὴν ἐν ὀλίγῳ ναυμαχίαν. ἔπειτα ὁ Κνῆμος καὶ ὁ Βρασίδας καὶ οἱ ἄλλοι τῶν Πελοποννησίων στρατηγοί, βουλόμενοι ἐν τάχει τὴν ναυμαχίαν ποιῆσαι, πρίν τι καὶ ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐπιβοηθῆσαι, ξυν-

85. ἀντιτιθέντες — μελέτης. Pro dativo genitivum usurpavit etiam 3, 56. τῆς νῦν ἁμαρτίας — ἀντιθεῖναι τὴν τότε ἁμαρτίαν. καθ' ἡμέραν ἑκάστην — ἀεί, int. singulorum dierum omnibus et singulis horis et horarum momentis. Pro αὐτῷ post κελεύων Bekk. αὑτῷ.

Digitized by Google

ἐκάλεσαν τοὺς στρατιώτας πρῶτον, καὶ ὁρῶντες αὐτῶν τοὺς πολλοὺς διὰ τὴν προτέραν ἧσσαν φοβουμένους καὶ οὐ προθύμους ὄντας παρεκελεύσαντο, καὶ ἔλεξαν τοιάδε.

87. „Ἡ MEN γενομένη ναυμαχία, ὦ ἄνδρες Πελοποννήσιοι, εἴ τις ἄρα δι' αὐτὴν ὑμῶν φοβεῖται τὴν μέλλουσαν, οὐχὶ δικαίαν ἔχει τέκμαρσιν τὸ ἐκφοβῆσαι. τῇ τε γὰρ παρασκευῇ ἐνδεὴς ἐγένετο, ὥςπερ ἴστε, καὶ οὐχὶ ἐς ναυμαχίαν μᾶλλον ἢ ἐπὶ στρατείαν ἐπλέομεν· ξυνέβη δὲ καὶ τὰ ἀπὸ τῆς τύχης οὐκ ὀλίγα ἐναντιωθῆναι· καί που τι καὶ ἡ ἀπειρία πρῶτον ναυμαχοῦντας ἔσφηλεν. ὥστε οὐ κατὰ τὴν ἡμετέραν κακίαν τὸ ἡσσᾶσθαι προσεγένετο, οὐδὲ δίκαιον τῆς γνώμης τὸ μὴ κατὰ κράτος νικηθέν, ἔχον δέ τινα ἐν αὑτῷ ἀντιλογίαν, τῆς γε ξυμφορᾶς τῷ ἀποβάντι ἀμβλύνεσθαι, νομίσαι δὲ ταῖς μὲν τύχαις ἐνδέχεσθαι σφάλλεσθαι τοὺς ἀνθρώπους, ταῖς δὲ γνώμαις τοὺς αὐτοὺς ἀεὶ ἀνδρείους ὀρθῶς εἶναι, καὶ μὴ ἀπειρίαν, τοῦ ἀνδρείου παρόντος, προβαλλομένους εἰκότως ἂν ἔν τινι κακοὺς γενέσθαι. ὑμῶν δὲ οὐδ' ἡ ἀπειρία τοσοῦτον λείπεται, ὅσον τόλμῃ προέχετε· τῶνδε δὲ ἡ ἐπιστήμη, ἣν μάλιστα φοβεῖσθε, ἀνδρείαν μὲν ἔχουσα, καὶ μνήμην ἕξει ἐν τῷ δεινῷ ἐπιτελεῖν ἃ ἔμαθεν, ἄνευ δὲ εὐψυχίας οὐδεμία τέχνη πρὸς τοὺς κινδύνους ἰσχύει. φόβος γὰρ μνήμην ἐκπλήσσει, τέχνη δὲ ἄνευ ἀλκῆς οὐδὲν ὠφελεῖ. πρὸς μὲν οὖν τὸ ἔμπειρότερον αὐτῶν τὸ τολμηρότερον ἀντιτάξασθε, πρὸς δὲ τὸ διὰ τὴν ἧσσαν δεδιέναι τὸ ἀπαράσκευοι τότε τυχεῖν. περιγίγνεται δὲ ὑμῖν πλῆθός τε νεῶν, καὶ πρὸς τῇ γῇ οἰκείᾳ οὔσῃ, ὁπλιτῶν παρόντων, ναυμαχεῖν· τὰ δὲ πολλά, τῶν πλειόνων καὶ ἄμεινον παρεσκευασμένων τὸ κράτος ἐστίν. ὥστε οὐδὲ καθ' ἓν εὑρίσκομεν εἰκότως ἂν ἡμᾶς σφαλλομένους· καὶ ὅσα ἡμάρτομεν πρότερον, νῦν αὐτὰ ταῦτα προγενόμενα διδασκαλίαν παρέξει. θαρσοῦντες οὖν καὶ κυβερνῆται καὶ ναῦται τὸ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος ἕπεσθε, χώραν μὴ προλείποντες, ᾗ ἄν τις προσταχθῇ. τῶν δὲ πρότερον ἡγεμόνων οὐ χεῖρον τὴν ἐπιχείρησιν ἡμεῖς παρασκευάσομεν, καὶ οὐκ ἐνδώσομεν πρόφασιν οὐδενὶ κακῷ γενέσθαι· ἤν δέ τις ἄρα καὶ βουληθῇ, κολασθήσεται τῇ πρεπούσῃ ζημίᾳ· οἱ δὲ ἀγαθοὶ τιμήσονται τοῖς προσήκουσιν ἄθλοις τῆς ἀρετῆς."

88. *Τοιαῦτα μὲν τοῖς Πελοποννησίοις οἱ ἄρχοντες παρεκελεύσαντο. ὁ δὲ Φορμίων δεδιὼς καὶ αὐτὸς τὴν τῶν στρατιωτῶν ὀρρωδίαν, καὶ αἰσθόμενος ὅτι τὸ πλῆθος τῶν νεῶν κατὰ σφᾶς αὐτοὺς ξυνιστάμενοι ἐφοβοῦντο, ἐβούλετο ξυγκαλέσας*

87. τὸ ἐκφοβῆσαι. Articulus τό cum infinitivo ponitur, ubi etiam genitivus admitti poterat, h. l. pro ὥστε ἐκφοβῆσαι. Vid. Hermann. ad Soph. Aiac. v. 114. Matth. Gr. §. 542. (543.) Not. 3. Cf. supra ad 2, 53. — Schol. τέκμαρσιν exponit στοχασμόν. — Mox ἀντιλογίαν, excusationem vel defensionem, veluti non defuisse fortem animum, non sua sed fortunae culpa se inferiores pugna fuisse. — προβαλλομένους, praetexentes.

88. τὸ πλῆθος τῶν νεῶν κατὰ σφᾶς αὐτοὺς ξυνιστάμενοι. Supra 2, 21. κατὰ ξυστάσεις γιγνόμενοι. Sed h. l. ξυνιστάμενοι

Digitized by Google

θαρσῦναί τε καὶ παραίνεσιν ἐν τῷ παρόντι ποιήσασθαι. πρότερον μὲν γὰρ ἀεὶ αὐτοῖς ἔλεγε, καὶ προπαρεσκεύαζε τὰς γνώμας, ὡς οὐδὲν αὐτοῖς πλῆθος νεῶν τοσοῦτον, ἢν ἐπιπλέῃ, ὅ τι οὐχ ὑπομενετέον αὐτοῖς ἐστι· καὶ οἱ στρατιῶται ἐκ πολλοῦ ἐν σφίσιν αὐτοῖς τὴν ἀξίωσιν ταύτην εἰλήφεσαν, μηδένα ὄχλον Ἀθηναῖοι ὄντες Πελοποννησίων νεῶν ὑποχωρεῖν. τότε δὲ πρὸς τὴν παροῦσαν ὄψιν ὁρῶν αὐτοὺς ἀθυμοῦντας ἐβούλετο ὑπόμνησιν ποιήσασθαι τοῦ θαρσεῖν, καὶ ξυγκαλέσας τοὺς Ἀθηναίους ἔλεξε τοιάδε.

89. „ΟΡΩΝ ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, πεφοβημένους τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων ξυνεκάλεσα, οὐκ ἀξιῶν τὰ μὴ δεινὰ ἐν ὀρρωδίᾳ ἔχειν. οὗτοι γὰρ πρῶτον μὲν διὰ τὸ προνενικῆσθαι καὶ μηδὲ αὐτοὶ οἴεσθαι ὁμοιοι ἡμῖν εἶναι, τὸ πλῆθος τῶν νεῶν, καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου, παρεσκευάσαντο· ἔπειτα, ᾧ μάλιστα πιστεύοντες προσέρχονται, ὡς προσῆκον σφίσιν ἀνδρείοις εἶναι, οὐ δι' ἄλλο τι θαρσοῦσιν, ἢ διὰ τὴν ἐν τῷ πεζῷ ἐμπειρίαν τὰ πλείω κατορθοῦντες· καὶ οἴονται σφίσι καὶ ἐν τῷ ναυτικῷ ποιήσειν τὸ αὐτό. τὸ δ' ἐκ τοῦ δικαίου, ἡμῖν μᾶλλον νῦν περιέσται, εἴπερ καὶ τούτοις ἐν ἐκείνῳ· ἐπεὶ εὐψυχίᾳ γε οὐδὲν προφέρουσι, τῷ δὲ ἑκάτεροί τι ἐμπειρότεροι εἶναι θρασύτεροι ἐσμέν. Λακεδαιμόνιοί τε ἡγούμενοι τῶν ξυμμάχων, διὰ τὴν σφετέραν δόξαν ἄκοντας προσάγουσι τοὺς πολλοὺς ἐς τὸν κίνδυνον· ἐπεὶ οὐκ ἄν ποτε ἐπεχείρησαν ἡσσηθέντες παρὰ πολὺ αὖθις ναυμαχεῖν. μὴ δὴ αὐτῶν τὴν τόλμαν δείσητε. πολὺ δὲ ὑμεῖς ἐκείνοις πλέῳ φόβον παρέχετε καὶ πιστότερον, κατά τε τὸ προνενικηκέναι, καὶ ὅτι οὐκ ἂν ἡγοῦνται, μὴ μέλλοντάς τι ἄξιον τοῦ παρὰ πολὺ πράξειν, ἀνθίστα-

relatum ad πλῆθος, in quo verbo latent οἱ στρατιῶται καὶ ναῦται.

μηδένα ὄχλον — ὑποχωρεῖν. Verborum φεύγειν et ἀποδιδράσκειν constructionem imitatus Scriptor videtur Popponi T. I. 1. 132., ut 3, 34. in ὑπεξέρχεσθαι. Etiam verba cum ἐπί composita nonnumquam cum accusativo coniunxit, ex. c. 4, 92. ἐπιστρατεύειν, 5, 110. ὅσους μὴ Βρασίδας ἐκπλῆσε.

89. καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου. Cum quod praecedit τὸ πλῆθος τῶν νεῶν — παρεσκευάσαντο accipiendum sit, *pararunt eam quam habent navium multitudinem*, non video quidni perspicuitatis causa additum putare liceat καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου, *et non ad parem nobis numerum*. Nam in τὸ πλῆθος per se non inest *maior* numerus. Goellerus tamen duo significari putat: et navium hostilium numerum maiorem esse, et reliquum quoque apparatum, velut numerum militum, armaturam, remigium cet. non paria Atheniensibus esse.

σφίσι — τὸ αὐτό. Haec olim iungebam, ut ἑαυτῶν ἀμείνους vel χείρους dicitur. Alii τὴν ἐμπειρίαν repetunt tamquam subiectum infinitivi ποιήσειν, quod nunc magis placet. Pro οἴονται codd. It. Vat. Reg. H. οἰόν τε. — Verba autem τὸ δ' ἐκ τοῦ δικαίου ne inter se iungenda credas, sed τὸ δέ refer ad praecedentia ἐν τῷ ναυτικῷ κατορθοῦν. Ita per se patet, ἐν ἐκείνῳ esse ἐν τῷ πεζῷ. — In sequentibus τῷ δὲ ἑκάτεροί τι ἐμπειρότεροι εἶναι θρασύτεροι ἐσμέν, vox ἑκάτεροι bis intelligenda est, et ad ἐμπειρότεροι εἶναι et ad θρασύτεροι ἐσμέν.

ἐπεὶ οὐκ ἄν ποτε ἐπεχείρησαν. Reddunt haec rationem verborum ἄκοντας προσάγουσι in antecedentibus, et subiectum ex ἄκοντας supplendum οἱ ξύμμαχοι Λακεδαιμονίων.

ἄξιον τοῦ παρὰ πολὺ πράξειν. Certatim subaudiri iubent in-

Digitized by Google

σθαι ἡμᾶς. ἀντίπαλοι μὲν γὰρ οἱ πλείους, ὥςπερ οὗτοι, τῇ δυνάμει τὸ πλέον πίσυνοι ἢ τῇ γνώμῃ ἐπέρχονται· οἱ δ' ἐκ πολλῷ ὑποδεεστέρων, καὶ ἅμα οὐκ ἀναγκαζόμενοι, μέγα τι τῆς διανοίας τὸ βέβαιον ἔχοντες ἀντιτολμῶσιν, ἃ λογιζόμενοι οὗτοι τῷ οὐκ εἰκότι πλέον πεφόβηνται ἡμᾶς, ἢ τῇ κατὰ λόγον παρασκευῇ. πολλὰ δὲ καὶ στρατόπεδα ἤδη ἔπεσεν ὑπ' ἐλασσόνων τῇ ἀπειρίᾳ, ἔστι δὲ ἃ καὶ τῇ ἀτολμίᾳ· ὧν οὐδετέρου ἡμεῖς νῦν μετέχομεν. τὸν δὲ ἀγῶνα οὐκ ἐν τῷ κόλπῳ ἐκὼν εἶναι ποιήσομαι, οὐδὲ ἐςπλεύσομαι ἐς αὐτόν. ὁρῶ γὰρ ὅτι πρὸς πολλὰς ναῦς ἀνεπιστήμονας ὀλίγαις ναυσὶν ἐμπείροις καὶ ἄμεινον πλεούσαις ἡ στενοχωρία οὐ ξυμφέρει. οὔτε γὰρ ἂν ἐπιπλεύσειέ τις ὡς χρὴ ἐς ἐμβολήν, μὴ ἔχων τὴν πρόςοψιν τῶν πολεμίων ἐκ πολλοῦ, οὔτε ἂν ἀποχωρήσειεν ἐν δέοντι, πιεζόμενος· διέκπλοι τε οὐκ εἰσὶν οὐδὲ ἀναστροφαί, ἅπερ νεῶν ἄμεινον πλεουσῶν ἔργα ἐστίν, ἀλλ' ἀνάγκη ἂν εἴη τὴν ναυμαχίαν πεζομαχίαν καθίστασθαι· καὶ ἐν τούτῳ αἱ πλείους νῆες κρείσσους γίγνονται. τούτων μὲν οὖν ἐγὼ ἕξω τὴν πρόνοιαν κατὰ τὸ δυνατόν· ὑμεῖς δὲ εὔτακτοι παρὰ ταῖς ναυσὶ μένοντες τά τε παραγγελλόμενα ὀξέως δέχεσθε, ἄλλως τε καὶ δι' ὀλίγου τῆς ἐφορμήσεως οὔσης, καὶ ἐν τῷ ἔργῳ κόσμον καὶ σιγὴν περὶ πλείστου ἡγεῖσθε, ὃ ἔς τε τὰ πολλὰ τῶν πολεμικῶν, καὶ ξυμφέρει καὶ ναυμαχίᾳ οὐχ ἥκιστα· ἀμύνασθέ τε τούσδε ἀξίως τῶν προειργασμένων. ὁ δὲ ἀγὼν μέγας ὑμῖν, ἢ καταλῦσαι Πελοποννησίων τὴν ἐλπίδα τοῦ ναυτικοῦ, ἢ ἐγγυτέρω καταστῆσαι Ἀθηναίοις

finitivum ad ἄξιον τοῦ παρὰ πολύ, Krügerus ad Dionys. p. 48. *νενικηκέναι*, Goeller. *προνενικηκέναι*, Poppo Tom. I. p. 285. *πράξειν* vel *πράσσειν*. Ita enim Thucyd. 8, 41. *ἀφεὶς τὸ ἐς τὴν Χίον ἔπλει ἐς τὴν Καῦνον*, ubi *πλεῖν* subaudiendum. Quare h. l. *πράσσειν* certe ad istam rationem Thucydidis proxime accedit. Schol. *παραπολύ, ὑπερβαλλόντως*.

ἀντίπαλοι μὲν γὰρ — ἀντιτολμῶσιν. Ordo verborum est: *οἱ πλείους ἀντίπαλοι* (ὄντες), *ὥςπερ οὗτοι, τῇ δυνάμει* cet. *Ἀντίπαλοι* sunt *pares potentia, copiis*, quibus opponuntur *οἱ ἐκ πολλῷ ὑποδεεστέρων*.

τῷ οὐκ εἰκότι. Opponuntur inter se *τὸ οὐκ εἰκός* et *ἡ κατὰ λόγον παρασκευή*. Haec cum sit apparatus bellicus rationi obnoxius s. subiectus, qui aestimari et censeri potest (die zu berechnende Rüstung): sequitur *τὸ οὐκ εἰκός* esse id, quod non cadit in aestimationem, veluti *διάνοιαν, εὐψυχίαν*, quam in apparatu minime aequali nemo solet exspectare. Sententia igitur haec est: „Illi reputantes, eos, qui multo infirmioribus copiis sponte contra eant, certam animi fiduciam habere, nos magis extimescunt propter id, quod non verisimile erat (nos cum tanto minoribus copiis ipsis obviam ituros), quam propter apparatum ipsorum aestimationi subiectum“ (quem non aequalem esse sciunt). Goeller. verba *ἡ κατὰ λόγον παρασκευή* explicat: *die verhältnissmässige Rüstung*. Paullo post de locutione *ἐκὼν εἶναι* cf. Hermann. ad Vig. p. 888. Matth. Gr. §. 548. (545.)

ἐς ἐμβολήν. Differt *ἐμβολή* a *προσβολῇ*. Incursio adversae frontis cum impetu e longinquo facta in latera hostilis navis dicitur proprie *ἐμβολή*, quae fit maxime in *διεκπλῷ*. Vid. ad 7, 70. *προσβολή* latius patet, et maxime concursum adversarum frontium significat. — Mox pro *πρόσοψιν* Bekk. coniecit et recepit *πρόοψιν*.

ὃ ἔς τε τὰ πολλά. Haec est Stephani coniectura. Libri omnes *ὥς τε τὰ πολλά*. Goeller. ex Abreschii emendatione *ὥς τε τὰ π.* de qua transpositione particulae *τέ* vide annot. in mai. ed. mea ad h. l.

Digitized by Google

τὸν φόβον περὶ τῆς θαλάσσης. ἀναμιμνήσκω δ' αὖ ὑμᾶς ὅτι νενικήκατε αὐτῶν τοὺς πολλούς· ἡσσημένων δὲ ἀνδρῶν οὐκ ἐθέλουσιν αἱ γνῶμαι πρὸς τοὺς αὐτοὺς κινδύνους ὅμοιαι εἶναι."

90. Τοιαῦτα δὲ καὶ ὁ Φορμίων παρεκελεύσατο. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ αὐτοῖς οἱ Ἀθηναῖοι οὐκ ἐπέπλεον ἐς τὸν κόλπον καὶ τὰ στενὰ, βουλόμενοι ἄκοντας ἔσω προαγαγεῖν αὐτοὺς, ἀναγόμενοι ἅμα ἕῳ ἔπλεον, ἐπὶ τεσσάρων ταξάμενοι τὰς ναῦς, ἐπὶ τὴν ἑαυτῶν γῆν ἔσω ἐπὶ τοῦ κόλπου, δεξιῷ κέρᾳ ἡγουμένῳ, ὥσπερ καὶ ὥρμουν· ἐπὶ δ' αὐτῷ εἴκοσιν ἔταξαν τὰς ἄριστα πλεούσας, ὅπως, εἰ ἄρα νομίσας ἐπὶ τὴν Ναύπακτον αὐτοὺς πλεῖν ὁ Φορμίων καὶ αὐτὸς ἐπιβοηθῶν ταύτῃ παραπλέοι, μὴ διαφύγοιεν πλέοντα τὸν ἐπίπλουν σφῶν οἱ Ἀθηναῖοι ἔξω τοῦ ἑαυτῶν κέρως, ἀλλ' αὗται αἱ νῆες περικλείσειαν. ὁ δὲ, ὅπερ ἐκεῖνοι προσεδέχοντο, φοβηθεὶς περὶ τῷ χωρίῳ ἐρήμῳ ὄντι, ὡς ἑώρα ἀναγομένους αὐτοὺς, ἄκων καὶ κατὰ σπουδὴν ἐμβιβάσας ἔπλει παρὰ τὴν γῆν· καὶ ὁ πεζὸς ἅμα τῶν Μεσσηνίων παρεβοήθει. ἰδόντες δὲ οἱ Πελοποννήσιοι κατὰ μίαν ἐπὶ κέρως παραπλέοντας, καὶ ἤδη ὄντας ἐντὸς τοῦ κόλπου τε καὶ πρὸς τῇ γῇ, ὅπερ ἐβούλοντο μάλιστα, ἀπὸ σημείου ἑνὸς ἄφνω ἐπιστρέψαντες τὰς ναῦς, μετωπηδὸν ἔπλεον, ὡς εἶχε τάχους ἕκαστος, ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους· καὶ ἤλπιζον πάσας τὰς ναῦς ἀπολήψεσθαι. τῶν δὲ ἕνδεκα μέν τινες, αἵπερ ἡγοῦντο, ὑπεκφεύγουσι τὸ κέρας τῶν Πελοποννησίων καὶ τὴν ἐπιστροφὴν ἐς τὴν εὐρυχωρίαν· τὰς δὲ ἄλλας ἐπικαταλαβόντες ἐξέωσάν τε πρὸς τὴν γῆν ὑποφευγούσας, καὶ διέφθειραν· ἄνδρας τε τῶν Ἀθηναίων ἀπέκτειναν, ὅσοι μὴ ἐξένευσαν αὐτῶν. καὶ τῶν νεῶν τινας ἀναδούμενοι εἷλκον κενὰς, μίαν δὲ αὐτοῖς ἀνδράσιν εἷλον ἤδη· τὰς δέ τινας οἱ Μεσσήνιοι, παραβοηθήσαντες καὶ ἐπεσβαίνοντες ξὺν τοῖς ὅπλοις ἐς τὴν θάλασσαν καὶ

90. *τοιαῦτα δέ.* Olim leg. *τοιαῦτα μέν.* Vid. c. 88 init. cf. 1, 43. 79. 87. 3, 68. H. l. *δέ* sumptum e Pal. Reg. Laur.

οὐκ ἐπέπλεον ἐς τὸν κόλπον. Extra sinum apud Rhium Molycricum stationem habebant Athenienses (vid. c. 86.); Lacedaemonii ad Panormum naves appulsas tenebant (cf. c. 92 in.). Locorum angustias Athenienses vitabant, Peloponnesii, ut pugna navalis terrestri similis fieret, petebant.

ἐπὶ τεσσάρων ταξάμενοι, in ordines ita instruxerunt aciem, ut singuli quaternas naves haberent, et ubi a cornu procederent (*δεξιῷ κέρᾳ ἡγουμένῳ*), frontem agminis quatuor efficerent naves. — *ἐπὶ τὴν ἑαυτ. γῆν* Schol. *ἀντὶ τοῦ παρὰ τήν.* — *ἐπὶ δ' αὐτῷ,* int. *κέρᾳ.* — *ἐπιβοηθῶν ταύτῃ,* i. e. *Ναυπάκτῳ.* De conatu autem accipiendum *παραπλέοι.* — *ἐμβιβάσας, τοὺς στρατιώτας.* Messenii illi Naupactum incolebant. — In verbis *κατὰ μίαν ἐπὶ κέρως* Poppo *κατὰ μίαν* uncis circumscripsit, tamquam ex interpretatione additum, licet omnes codices praebeant. Excusari posse putat aliis abundantiae sermonis generibus, qualia in Prolegg. I. p. 198. protulerit. Sed verba sana sunt et vel necessaria, ut intelligamus et unum ordinem tantum fuisse navium (*κατὰ μίαν*), et eum a cornu processisse (*ἐπὶ κέρως*), non *μετωπηδόν*, i. e. *adversis frontibus*, quod eius contrarium est. Vid. ad c. 84.

ἕνδεκα μέν τινες. Ultimam vocem omittunt Cass. Aug. Cl. C. G. H. Pal. It. Vat. Bas. Bekk. Popp. Sed non raro numeralibus additur, et faci-

Digitized by Google

ἐπιβάντες, ἀπὸ τῶν κατασκωμάτων μαχόμενοι ἀφείλοντο ἑλκομένας ἤδη.

91. Ταύτῃ μὲν οὖν οἱ Πελοποννήσιοι ἐκράτουν τε καὶ ἔφθειρον τὰς Ἀττικὰς ναῦς. αἱ δὲ εἴκοσι νῆες αὐτῶν αἱ ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ κέρως ἐδίωκον τὰς ἕνδεκα ναῦς τῶν Ἀθηναίων, αἵπερ ὑπεξέφυγον τὴν ἐπιστροφὴν ἐς τὴν εὐρυχωρίαν. καὶ φθάνουσιν αὐτούς, πλὴν μιᾶς νεώς, προκαταφυγοῦσαι ἐς τὴν Ναύπακτον, καὶ ἴσχουσαι ἀντίπρωροι κατὰ τὸ Ἀπολλώνιον παρεσκευάζοντο ἀμυνούμενοι, ἢν ἐς τὴν γῆν ἐπὶ σφᾶς πλέωσιν. οἱ δὲ παραγενόμενοι ὕστερον ἐπαιώνιζόν τε ἅμα πλέοντες, ὡς νενικηκότες, καὶ τὴν μίαν ναῦν τῶν Ἀθηναίων τὴν ὑπόλοιπον ἐδίωκε Λευκαδία ναῦς μία πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων. ἔτυχε δὲ ὁλκὰς ὁρμοῦσα μετέωρος, περὶ ἣν ἡ Ἀττικὴ ναῦς φθάσασα καὶ περιπλεύσασα τῇ Λευκαδίᾳ διωκούσῃ ἐμβάλλει μέσῃ, καὶ καταδύει. τοῖς μὲν οὖν Πελοποννησίοις, γενομένου τούτου ἀπροσδοκήτου τε καὶ παρὰ λόγον, φόβος ἐμπίπτει· καὶ ἅμα ἀτάκτως διώκοντες διὰ τὸ κρατεῖν, αἱ μέν τινες τῶν νεῶν καθεῖσαι τὰς κώπας ἐπέστησαν τοῦ πλοῦ, ἀξύμφορον δρῶντες πρὸς τὴν ἐξ ὀλίγου ἀντεξόρμησιν, βουλόμενοι τὰς πλείους περιμεῖναι· αἱ δὲ καὶ ἐς βράχεα ἀπειρίᾳ χωρίων ὤκειλαν.

92. Τοὺς δ' Ἀθηναίους ἰδόντας ταῦτα γιγνόμενα θάρσος τε ἔλαβε, καὶ ἀπὸ ἑνὸς κελεύσματος ἐμβοήσαντες ἐπ' αὐτοὺς ὥρμησαν. οἱ δὲ διὰ τὰ ὑπάρχοντα ἁμαρτήματα καὶ τὴν παροῦσαν ἀταξίαν ὀλίγον μὲν χρόνον ὑπέμειναν, ἔπειτα δὲ ἐτράποντο ἐς τὸν Πάνορμον, ὅθεν περ ἀνηγάγοντο. ἐπιδιώκοντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τάς τε ἐγγὺς οὔσας μάλιστα ναῦς ἔλαβον ἕξ, καὶ τὰς ἑαυτῶν ἀφείλοντο, ἃς ἐκεῖνοι πρὸς τῇ γῇ διαφθείραντες τὸ πρῶτον ἀνεδήσαντο· ἄνδρας τε τοὺς μὲν ἀπέκτειναν, τινὰς δὲ καὶ ἐξώγρησαν. ἐπὶ δὲ τῆς Λευκαδίας νεώς, ἣ περὶ τὴν ὁλκάδα κατέδυ, Τιμοκράτης ὁ Λακεδαιμόνιος πλέων, ὡς ἡ ναῦς διεφθείρετο, ἔσφαξεν ἑαυτόν, καὶ ἐξέπεσεν ἐς τὸν Ναυπακτίων λιμένα. ἀναχωρήσαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τροπαῖον ἔστησαν, ὅθεν ἀναγόμενοι ἐκράτησαν· καὶ τοὺς νεκροὺς καὶ τὰ ναυάγια, ὅσα πρὸς τῇ ἑαυτῶν ἦν, ἀνείλοντο, καὶ τοῖς ἐναντίοις τὰ ἐκείνων ὑπόσπονδα ἀπέδοσαν. ἔστησαν δὲ καὶ οἱ Πελοποννήσιοι τροπαῖον, ὡς νενικηκότες, τῆς τροπῆς, ἃς πρὸς

lius excidere poterat, quam a librariis addi. — ἤδη post εἷλον omittit Bekk. cum Ar. Dan.

91. ὁλκὰς ὁρμοῦσα μετέωρος. Ὁλκὰς est ναῦς ἐμπορική. μετέωρος ὁρμοῦσα, quae in alto ad anchoras stabat. — Verba καὶ περιπλεύσασα expunxit Bekk. auctoritate codd. It. Vat. Poppo uncis inclusit.

ἐπέστησαν τοῦ πλοῦ, cursum inhibuerunt. vid. Matth. Gr. §. 331. c. (353. 3.) πρὸς τὴν ἐξ ὀλίγου ἀντεξόρμησιν, Atheniensium, ex propinquo iam incursionem facientium. — βράχεα sunt vada. Vulgo βραχέα.

92. διαφθείραντες — ἀνεδήσαντο. Vid. cap. 90 sub fin. — Infra καὶ ἣν περ ἔλαβον ναῦν refer ad verba cap. 90 extr. μίαν δὲ αὐτοῖς ἀνδράσιν εἷλον ἤδη. — τῆς τροπῆς, ἃς — ναῦς διέφθ. per attractionem pro τῶν νεῶν, ἃς πρὸς τῇ γῇ διέφθ.

Digitized by Google

τῇ γῇ ναῦς διέφθειραν· καὶ ἥνπερ ἔλαβον ναῦν, ἀνέθεσαν ἐπὶ τὸ Ῥίον τὸ Ἀχαϊκὸν παρὰ τὸ τροπαῖον. μετὰ δὲ ταῦτα φοβούμενοι τὴν ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων βοήθειαν ὑπὸ νύκτα ἐξέπλευσαν ἐς κόλπον τὸν Κρισαῖον καὶ Κόρινθον πάντες, πλὴν Λευκαδίων. καὶ οἱ ἐκ τῆς Κρήτης Ἀθηναῖοι ταῖς εἴκοσι ναυσὶν, αἷς ἔδει πρὸ τῆς ναυμαχίας τῷ Φορμίωνι παραγενέσθαι, οὐ πολλῷ ὕστερον τῆς ἀναχωρήσεως τῶν νεῶν ἀφικνοῦνται ἐς τὴν Ναύπακτον· καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

93. Πρὶν δὲ διαλῦσαι τὸ ἐς Κόρινθόν τε καὶ τὸν Κρισαῖον κόλπον ἀναχωρῆσαν ναυτικὸν, ὁ Κνῆμος καὶ ὁ Βρασίδας καὶ οἱ ἄλλοι ἄρχοντες τῶν Πελοποννησίων, ἀρχομένου τοῦ χειμῶνος, ἐβούλοντο, διδαξάντων Μεγαρέων, ἀποπειρᾶσαι τοῦ Πειραιῶς τοῦ λιμένος τῶν Ἀθηναίων. ἦν δὲ ἀφύλακτος καὶ ἄκλητος, εἰκότως, διὰ τὸ ἐπικρατεῖν πολὺ τῷ ναυτικῷ. ἐδόκει δὲ λαβόντα τῶν ναυτῶν ἕκαστον τὴν κώπην καὶ τὸ ὑπηρέσιον καὶ τὸν τροπωτῆρα πεζῇ ἰέναι ἐκ Κορίνθου ἐπὶ τὴν πρὸς Ἀθήνας θάλασσαν, καὶ ἀφικομένους κατὰ τάχος ἐς Μέγαρα, καθελκύσαντας ἐκ Νισαίας, τοῦ νεωρίου αὐτῶν, τεσσαράκοντα ναῦς, αἳ ἔτυχον αὐτόθι οὖσαι, πλεῦσαι εὐθὺς ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ. οὔτε γὰρ ναυτικὸν ἦν προφυλάσσον ἐν αὐτῷ οὐδὲν, οὔτε προσδοκία οὐδεμία μὴ ἄν ποτε οἱ πολέμιοι ἐξαπιναίως οὕτως ἐπιπλεύσειαν· ἐπεὶ οὐτ' ἀπὸ τοῦ προφανοῦς τολμῆσαι ἂν καθ' ἡσυχίαν, οὔτε, εἰ διενοοῦντο, μὴ οὐκ ἂν προαισθέσθαι. ὡς δὲ ἔδοξεν αὐτοῖς, καὶ ἐχώρουν εὐθύς· καὶ ἀφικόμενοι νυκτὸς καὶ καθελκύσαντες ἐκ τῆς Νισαίας τὰς ναῦς ἔπλεον ἐπὶ μὲν τὸν Πειραιᾶ οὐκέτι, ὥςπερ διενοοῦντο, καταδείσαντες τὸν κίνδυνον, (καί τις καὶ ἄνεμος αὐτοὺς λέγεται κωλῦσαι,) ἐπὶ δὲ τῆς Σαλαμῖνος τὸ ἀκρωτήριον τὸ πρὸς Μέγαρα ὁρῶν· καὶ φρούριον ἐπ' αὐτοῦ ἦν καὶ νεῶν τριῶν φυλακὴ, τοῦ μὴ ἐκπλεῖν Μεγαρεῦσι μηδ' ἐκπλεῖν μηδέν· τῷ τε φρουρίῳ προσέβαλον, καὶ τὰς τριήρεις ἀφείλκυσαν κενὰς, τήν τε ἄλλην Σαλαμῖνα ἀπροσδοκήτοις ἐπιπεσόντες ἐπόρθουν.

94. Ἐς δὲ τὰς Ἀθήνας φρυκτοί τε ἤροντο πολέμιοι, καὶ ἔκπληξις ἐγένετο οὐδεμιᾶς τῶν κατὰ τὸν πόλεμον ἐλάσσων. οἱ μὲν γὰρ ἐν τῷ ἄστει ἐς τὸν Πειραιᾶ ᾤοντο τοὺς πολεμίους ἐκπεπλευκέναι ἤδη, οἱ δ' ἐν τῷ Πειραιεῖ τήν τε Σαλαμῖνα

93. ἐπεὶ οὐτ' ἀπὸ τοῦ προφανοῦς — Vulgo cum libris omnibus οὐδ' et postea οὐδέ. Grammatica ratione postulante Bekk. primus scripsit, quod dedimus. Infinitivi pendent ex προσδοκία, unde subaudias προσεδόκων. Nam suspensa oratio continuatur per particulam ἐπεί. — κατ' ἡσυχίαν, *per otium*, cum hostis non esset in ea regione. — Infra φρούριον, cuius nomen Βούδορον cap. 94. perhibetur.

94. φρυκτοὶ — πολέμιοι. Vid. 3, 22. Shol. ad h. l. φρυκτοί εἰσι λαμπάδες τινὲς ἀπὸ ξύλων γιγνόμεναι, ἕξτινας βαστάζοντες ἄνωθεν τῶν τειχῶν ἐσήμαινον τοῖς πλησιοχώροις ἢ τοῖς συμμάχοις, ὅταν τινὰς ἐώρων πολεμίους ἐπιόντας, ὡς [ὅτι] δεῖ προφυλάξασθαι. οὐ μόνον δὲ ἐπὶ πολεμίων τοῦτο ἐποίουν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ φίλων, ὅταν ἐώρων βοήθειαν αὐτοῖς ἐρχομένην, ἐσήμαινον πάλιν διὰ τῶν φρυκτῶν, ὡς οὐ δεῖ θορυβεῖσθαι. Καὶ ὅταν μὲν φίλους ἐδήλουν, ἐβάσταζον τοὺς φρυκτοὺς ἡρεμοῦντες· ὅταν δὲ πολεμίους, ἐκίνουν τοὺς φρυκτούς. Cf. 8, 102.

Digitized by Google

ἠρῆσθαι [ἐνόμιζον] καὶ παρὰ σφᾶς ὅσον οὐκ ἐκπλεῖν αὐτούς· ὅπερ ἄν, εἰ ἐβουλήθησαν μὴ κατοκνῆσαι, ῥᾳδίως ἂν ἐγένετο, καὶ οὐκ ἂν ἄνεμος ἐκώλυσε. βοηθήσαντες δὲ ἅμ' ἡμέρᾳ πανδημεὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὸν Πειραιᾶ ναῦς τε καθεῖλκον, καὶ ἐσβάντες κατὰ σπουδὴν καὶ πολλῷ θορύβῳ ταῖς μὲν νυσὶν ἐπὶ τὴν Σαλαμῖνα ἔπλεον, τῷ πεζῷ δὲ φυλακὰς τοῦ Πειραιῶς καθίσταντο. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι ὡς ἤσθοντο τὴν βοήθειαν, καταδραμόντες τῆς Σαλαμῖνος τὰ πολλὰ, καὶ ἀνθρώπους καὶ λείαν λαβόντες καὶ τὰς τρεῖς ναῦς ἐκ τοῦ Βουδόρου τοῦ φρουρίου, κατὰ τάχος ἐπὶ τῆς Νισαίας ἔπλεον· ἔστι γὰρ ὅ τι καὶ αἱ νῆες αὐτοὺς διὰ χρόνου καθελκυσθεῖσαι καὶ οὐδὲν στέγουσαι ἐφόβυν. ἀφικόμενοι δὲ ἐς τὰ Μέγαρα πάλιν ἐπὶ τῆς Κορίνθου ἀπεχώρησαν πεζοί. οἱ δ' Ἀθηναῖοι, οὐπέτι καταλαβόντες πρὸς τῇ Σαλαμῖνι, ἀπέπλευσαν καὶ αὐτοί. καὶ μετὰ τοῦτο φυλακὴν ἅμα τοῦ Πειραιῶς μᾶλλον τὸ λοιπὸν ἐποιοῦντο, λιμένων τε κλῄσει καὶ τῇ ἄλλῃ ἐπιμελείᾳ.

95. Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, τοῦ χειμῶνος τούτου ἀρχομένου, Σιτάλκης ὁ Τήρεω Ὀδρύσης, Θρακῶν βασιλεὺς, ἐστράτευσεν ἐπὶ Περδίκκαν τὸν Ἀλεξάνδρου, Μακεδονίας βασιλέα, καὶ ἐπὶ Χαλκιδέας τοὺς ἐπὶ Θράκης, δύο ὑποσχέσεις τὴν μὲν βουλόμενος ἀναπρᾶξαι, τὴν δὲ αὐτὸς ἀποδοῦναι. ὅ τε γὰρ Περδίκκας αὐτῷ ὑποσχόμενος, εἰ Ἀθηναίοις τε διαλλάξειεν ἑαυτὸν κατ' ἀρχὰς τῷ πολέμῳ πιεζόμενον, καὶ Φίλιππον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, πολέμιον ὄντα, μὴ καταγάγοι ἐπὶ βασιλείᾳ, ἃ ὑπεδέξατο οὐκ ἐπετέλει· τοῖς τε Ἀθηναίοις αὐτὸς ὡμολογήκει, ὅτε τὴν ξυμμαχίαν ἐποιεῖτο, τὸν ἐπὶ Θράκης Χαλκιδικὸν πόλεμον καταλύσειν. ἀμφοτέρων οὖν ἕνεκα τὴν ἔφοδον ἐποιεῖτο, καὶ τόν τε Φιλίππου υἱὸν Ἀμύνταν ὡς ἐπὶ βασιλείᾳ τῶν Μακεδόνων ἦγε, καὶ τῶν Ἀθηναίων πρέσβεις, οἳ ἔτυχον παρόντες τούτων ἕνεκα, καὶ ἡγεμόνα Ἄγνωνα. ἦδει γὰρ καὶ τοὺς Ἀθηναίους ναυσί τε καὶ στρατιᾷ ὡς πλείστῃ ἐπὶ τοὺς Χαλκιδέας παραγενέσθαι.

96. Ἀνίστησιν οὖν, ἐκ τῶν Ὀδρυσῶν ὁρμώμενος, πρῶτον μὲν τοὺς ἐντὸς τοῦ Αἵμου τε ὄρους καὶ τῆς Ῥοδόπης Θρᾳκας, ὅσων ἦρχε μέχρι θαλάσσης, ἐς τὸν Εὔξεινόν τε πόντον

ἠρῆσθαι [ἐνόμιζον]. Etsi ex optimis libris additum, tamen suspectum manet ἐνόμιζον.

ἔστι γὰρ ὅ τι. Sic ex Abreschii coniectura recentiores Critici ediderunt pro vulgato ἔστιν γὰρ ὅτε, quod est *nonnumquam*, cum aptius multo sit *nonnihil*. — οὐδὲν στέγουσαι, aquam non defendentes, sed per rimas recipientes, (*leck*) quae vis huius verbi propria est. — Mox πεζῇ scripsit Bekk. pro πεζοί nescio qua auctoritate.

95. δύο ὑποσχέσεις. Olim legebatur διὰ δύο ὑποσχ. Sed praeter optimos libros etiam Schol. agnoscit notissimum schema Homericum: Δύο μὲν σκόπελοί ὁ μὲν οὐρανόν. cf. Il. γ, 211. ἄμφω δ' ἐξομένω γεραρώτερος ἦεν Ὀδυσσεύς. Thucyd. 1, 89 extr. καὶ οἰκίαι αἱ μὲν πολλαὶ ἐπεπτώκεσαν, ὀλίγαι δὲ περιῆσαν. Ceterum non addit Thucydides, quid Perdiccas promiserit, vel quod ipse nesciebat, vel negligens ut rem parvi momenti.

ὅτε τὴν ξυμμαχ. ἐποιεῖτο. Vid. c. 29.

Digitized by Google

καὶ τὸν Ἑλλήσποντον· ἔπειτα τοὺς ὑπερβάντι Αἷμον Γέτας, καὶ ὅσα ἄλλα μέρη ἐντὸς τοῦ Ἴστρου ποταμοῦ πρὸς θάλασσαν μᾶλλον τὴν τοῦ Εὐξείνου πόντου κατῴκητο. εἰσὶ δ' οἱ Γέται καὶ οἱ ταύτῃ ὅμοροί τε τοῖς Σκύθαις καὶ ὁμόσκευοι, πάντες ἱπποτοξόται. παρεκάλει δὲ καὶ τῶν ὀρεινῶν Θρᾳκῶν πολλοὺς τῶν αὐτονόμων καὶ μαχαιροφόρων, οἳ Δῖοι καλοῦνται, τὴν Ῥοδόπην οἱ πλεῖστοι οἰκοῦντες· καὶ τοὺς μὲν μισθῷ ἔπειθεν, οἱ δ' ἐθέλονταὶ ξυνηκολούθουν. ἀνίστη δὲ καὶ Ἀγριᾶνας καὶ Λαιαίους καὶ ἄλλα ὅσα ἔθνη Παιονικὰ, ὧν ἦρχε. καὶ ἔσχατοι τῆς ἀρχῆς οὗτοι ἦσαν, μέχρι Γραικῶν [καὶ Λαιαίων] Παιόνων καὶ τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ, ὃς ἐκ τοῦ Σκομίου ὄρους διὰ Γραικῶν καὶ Λαιαίων ῥεῖ, οὗ ὡρίζετο ἡ ἀρχὴ τὰ πρὸς Παίονας αὐτονόμους ἤδη. τὰ δὲ πρὸς Τριβαλλοὺς, καὶ τούτους αὐτονόμους, Τρῆρες ὥριζον καὶ Τιλαταῖοι. οἰκοῦσι δ' οὗτοι πρὸς βορέαν τοῦ Σκομίου ὄρους, καὶ παρήκουσι πρὸς ἡλίου δύσιν μέχρι τοῦ Ὀσκίου ποταμοῦ. ῥεῖ δ' οὗτος ἐκ τοῦ ὄρους ὅθενπερ καὶ ὁ Νέστος καὶ ὁ Ἕβρος. ἔστι δὲ ἔρημον τὸ ὄρος καὶ μέγα, ἐχόμενον τῆς Ῥοδόπης.

97. Ἐγένετο δὲ ἡ ἀρχὴ ἡ Ὀδρυσῶν μέγεθος, ἐπὶ μὲν θάλασσαν καθήκουσα, ἀπὸ Ἀβδήρων πόλεως ἐς τὸν Εὔξεινον πόντον τὸν μέχρι Ἴστρου ποταμοῦ· αὕτη περίπλους ἐστὶν ἡ γῆ τὰ ξυντομώτατα, ἣν ἀεὶ κατὰ πρύμναν ἱστῆται τὸ πνεῦμα, νηῒ στρογγύλῃ τεσσάρων ἡμερῶν καὶ ἴσων νυκτῶν· ὁδῷ δὲ τὰ ξυντομώτατα ἐξ Ἀβδήρων ἐς Ἴστρον ἀνὴρ εὔζωνος ἑνδεκαταῖος τελεῖ. τὰ μὲν πρὸς θάλασσαν τοσαύτη ἦν· ἐς ἤπειρον δὲ ἀπὸ Βυζαντίου ἐς Λαιαίους καὶ ἐπὶ τὸν Στρυμόνα (ταύτῃ γὰρ διὰ πλείστου ἄπο θαλάσσης ἄνω) ἐγίγνετο ἡμερῶν ἀνδρὶ εὐζώνῳ τριῶν καὶ δέκα ἀνύσαι. φόρος τε ἐκ πάσης τῆς βαρβάρου καὶ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, ὅσον προσῆξαν ἐπὶ Σεύθου, ὃς ὕστερου Σιτάλκου βασιλεύσας πλεῖστον δὴ ἐποίησε, τετρακοσίων ταλάντων ἀργυρίου μάλιστα δύναμις, ἃ χρυσὸς καὶ ἄργυρος εἴη· καὶ δῶρα οὐκ ἐλάσσω τούτων χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου προσεφέρετο, χωρὶς δὲ ὅσα ὑφαντά τε καὶ λεῖα, καὶ ἡ ἄλλη

96. τοὺς ὑπερβάντι Αἷμον Γέτας. Cum hac tota regionum populorumque descriptione conferendus est Arrianus I, 2 et 3. De dativo ὑπερβάντι cf. Thucyd. 2, 49. καὶ τὸ μὲν ἐξωθεν ἀπτομένῳ σῶμα οὐκ ἄγαν θερμὸν ἦν. Arrian. I, 2, 1. ἀπέχει δὲ οὗτος ἀπὸ τοῦ Ἴστρου ὡς ἐπὶ τὸν Αἷμον ἰόντι σταθμοὺς τρεῖς.

Σκομίου ὄρους. Cass. Chr. et Aug. ex corr. Σκόμβρου, Ar. Dan. Σκόβρου. Hinc et ex Aristot. Meteor. I, 13. Poppo reposuit Σκόμβρου ὄρους hic et infra. Vid. eum I, 2. p. 321.

ἐκ τοῦ ὄρους ὅθενπερ — Ἕβρος. Intelligendus Scomius mons, qui contingit Rhodopen.

97. ἃ χρυσὸς καὶ ἄργυρος εἴη. Optativus merito offendit, quem quibus exemplis illustrare conatur Goellerus, ea prorsus inutilia et absona sunt. In quibusdam libris, veluti Cass. Aug. C. E. Laur. ᾖει, in Pal. ἦει. Verbum ἰέναι supra 1, 4. legitur pro προσιέναι de προσόδοις, et h. l. non minus aptum videtur ᾖει, quam εἴη. Optativum tamen utcumque defendas eo, quod de annuis, ergo *quotannis* redeuntibus, pecuniis sermo est. Cf. Matth. Gr. §. 527.

ὑφαντά τε καὶ λεῖα. Schol. ὑφαντὰ καὶ πεποικιλμένα opponit τοῖς λείοις. Ergo haec videntur esse *vestes non acu pictae*.

Digitized by Google

κατασκευὴ, καὶ οὐ μόνον αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ τοῖς παραδυναστευουσί τε καὶ γενναίοις Ὀδρυσῶν. κατεστήσαντο γὰρ τοὐναντίον τῆς Περσῶν βασιλείας τὸν νόμον, ὄντα μὲν καὶ τοῖς ἄλλοις Θρᾳξὶ, λαμβάνειν μᾶλλον ἢ διδόναι, καὶ αἴσχιον ἦν αἰτηθέντα μὴ δοῦναι, ἢ αἰτήσαντα μὴ τυχεῖν· ὅμως δὲ κατὰ τὸ δύνασθαι ἐπὶ πλέον αὐτῷ ἐχρήσαντο. οὐ γὰρ ἦν πρᾶξαι οὐδὲν μὴ διδόντα δῶρα. ὥστε ἐπὶ μέγα ἡ βασιλεία ἦλθεν ἰσχύος. τῶν γὰρ ἐν τῇ Εὐρώπῃ, ὅσαι μεταξὺ τοῦ Ἰονίου κόλπου καὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου, μεγίστη ἐγένετο χρημάτων προσόδῳ καὶ τῇ ἄλλῃ εὐδαιμονίᾳ· ἰσχύϊ δὲ μάχης καὶ στρατοῦ πλήθει πολὺ δευτέρα μετὰ τὴν Σκυθῶν. ταύτῃ δὲ ἀδύνατα ἐξισοῦσθαι οὐχ ὅτι τὰ ἐν τῇ Εὐρώπῃ, ἀλλ' οὐδ' ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἔθνος ἓν πρὸς ἓν οὐκ ἔστιν ὅ τι δυνατὸν Σκύθαις ὁμογνωμονοῦσι πᾶσιν ἀντιστῆναι. οὐ μὴν οὐδ' ἐς τὴν ἄλλην εὐβουλίαν καὶ ξύνεσιν περὶ τῶν παρόντων ἐς τὸν βίον ἄλλοις ὁμοιοῦνται.

98. Σιτάλκης μὲν οὖν χώρας τοσαύτης βασιλεύων παρεσκευάζετο τὸν στρατόν. καὶ ἐπειδὴ αὐτῷ ἕτοιμα ἦν, ἄρας ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Μακεδονίαν, πρῶτον μὲν διὰ τῆς αὑτοῦ ἀρχῆς, ἔπειτα διὰ Κερκίνης, ἐρήμου ὄρους, ὅ ἐστι μεθόριον Σιντων καὶ Παιόνων. ἐπορεύετο δὲ δι' αὐτοῦ τῇ ὁδῷ ἣν πρότερον αὐτὸς ἐποιήσατο τεμὼν τὴν ὕλην, ὅτε ἐπὶ Παίονας ἐστράτευσε. τὸ δὲ ὄρος ἐξ Ὀδρυσῶν διιόντες ἐν δεξιᾷ μὲν εἶχον Παίονας, ἐν ἀριστερᾷ δὲ Σίντους καὶ Μαίδους. διελθόντες δὲ αὐτὸ ἀφίκοντο ἐς Δόβηρον τὴν Παιονικήν. πορευομένῳ δὲ αὐτῷ ἀπεγίγνετο μὲν οὐδὲν τοῦ στρατοῦ, εἰ μή τι νόσῳ, προσεγίγνετο δέ· πολλοὶ γὰρ τῶν αὐτονόμων Θρᾳκῶν ἀπαράκλητοι ἐφ' ἁρπαγὴν ἠκολούθουν· ὥστε τὸ πᾶν πλῆθος λέγεται οὐκ ἔλασσον πεντεκαίδεκα μυριάδων γενέσθαι. καὶ τούτου τὸ μὲν πλέον πεζὸν ἦν, τριτημόριον δὲ μάλιστα ἱππικόν. τοῦ δ' ἱππικοῦ τὸ πλεῖστον αὐτοὶ Ὀδρύσαι παρείχοντο, καὶ μετ' αὐτοὺς Γέται. τοῦ δὲ πεζοῦ οἱ μαχαιροφόροι μαχιμώτατοι μὲν ἦσαν, οἱ ἐκ τῆς Ῥοδόπης αὐτόνομοι καταβάντες, ὁ δὲ ἄλλος ὅμιλος ξύμμικτος πλήθει φοβερώτατος ἠκολούθει.

λαμβάνειν μᾶλλον ἢ διδόναι. Λαμβάνειν h. l. non est *accipere*, sed *sumere*, *auferre*, et *μᾶλλον* non *libentius*, sed *magis*, *potius*. Aliter non video, quid magnopere intersit inter Thraces et Persas. Nam etiam Persarum nobiles permulta accipiebant ab iis, qui opem eorum implorabant. Sed hoc intererat: Persae non postulabant, sed potius sponte oblata accipiebant, vel si quid petebant, repulsam aegre vel moleste ferebant; Thraces contra non exspectabant munera oblata, sed ipsi vel sumebant, vel postulabant, quae placerent, nec indignabantur, si forte recusaret alter; quod apud eos maior ignominia erat, rogatum recusare, quam rogantem non impetrare. Similia de Germanis tradit Tacitus Germ. c. 21 extr. „Abeunti, si quid poposcerit, concedere moris: et poscendi invicem eadem facilitas. Gaudent muneribus: sed nec data imputant, nec acceptis obligantur." — *κατὰ τὸ δύνασθαι* Schol. *διὰ τὴν δύναμιν*. Quandoquidem pollebant, magis quam ceteri Thraces illo more utebantur.

ταύτῃ δὲ ἀδύνατα ἐξισοῦσθαι. Herodot. 5, 3. Thraces maximum terrarum populum vocat post Indos. Thucydides utrisque Scythas anteponere videtur. Vid. Valcken. ad Herod. l. l. — *οὐ μὴν οὐδ' — ὁμοιοῦνται*, recte Schol. *ἀλλ' ὑπερβάλλουσι δηλονότι*. Alii explicant: praeter bellicam artem et scientiam, qua

Digitized by Google

99. Ξυνηθροίζοντο οὖν ἐν τῇ Δοβήρῳ καὶ παρεσκευάζοντο, ὅπως κατὰ κορυφὴν ἐσβαλοῦσιν ἐς τὴν κάτω Μακεδονίαν, ἧς ὁ Περδίκκας ἦρχε. τῶν γὰρ Μακεδόνων εἰσὶ καὶ Λυγκησταὶ καὶ Ἐλειμιῶται καὶ ἄλλα ἔθνη ἐπάνωθεν, ἃ ξύμμαχα μέν ἐστι τούτοις καὶ ὑπήκοα, βασιλείας δ' ἔχει καθ' αὑτά. τὴν δὲ παρὰ θάλασσαν νῦν Μακεδονίαν Ἀλέξανδρος ὁ Περδίκκου πατὴρ καὶ οἱ πρόγονοι αὐτοῦ Τημενίδαι, τὸ ἀρχαῖον ὄντες ἐξ Ἄργους, πρῶτον ἐκτήσαντο, καὶ ἐβασίλευσαν, ἀναστήσαντες μάχῃ ἐκ μὲν Πιερίας Πίερας, οἳ ὕστερον ὑπὸ τὸ Πάγγαιον πέραν Στρυμόνος ᾤκησαν Φάγρητα, καὶ ἄλλα χωρία, (καὶ ἔτι καὶ νῦν Πιερικὸς κόλπος καλεῖται ἡ ὑπὸ τῷ Παγγαίῳ πρὸς θάλασσαν γῆ,) ἐκ δὲ τῆς Βοττιάς καλουμένης Βοττιαίους, οἳ νῦν ὅμοροι Χαλκιδέων οἰκοῦσι· τῆς δὲ Παιονίας παρὰ τὸν Ἄξιον ποταμὸν στενήν τινα, καθήκουσαν ἄνωθεν μέχρι Πέλλης καὶ θαλάσσης, ἐκτήσαντο· καὶ πέραν Ἀξίου μέχρι Στρυμόνος τὴν Μυγδονίαν καλουμένην, Ἤδωνας ἐξελάσαντες, νέμονται. ἀνέστησαν δὲ καὶ ἐκ τῆς νῦν Ἐορδίας καλουμένης Ἐορδοὺς, ὧν οἱ μὲν πολλοὶ ἐφθάρησαν, βραχὺ δέ τι αὐτῶν περὶ Φύσκαν κατῴκηται· καὶ ἐξ Ἀλμωπίας Ἀλμώπας. ἐκράτησαν δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν οἱ Μακεδόνες οὗτοι, ἃ καὶ νῦν ἔτι ἔχουσι, τόν τε Ἀνθεμοῦντα καὶ Γρηστωνίαν καὶ Βισαλτίαν καὶ Μακεδόνων αὐτῶν πολλήν. τὸ δὲ ξύμπαν Μακεδονία καλεῖται, καὶ Περδίκκας Ἀλεξάνδρου βασιλεὺς αὐτῶν ἦν, ὅτε Σιτάλκης ἐπῆει.

100. Καὶ οἱ μὲν Μακεδόνες οὗτοι, ἐπιόντος πολλοῦ στρατοῦ ἀδύνατοι ὄντες ἀμύνεσθαι, ἔς τε τὰ καρτερὰ καὶ τὰ τείχη, ὅσα ἦν ἐν τῇ χώρᾳ, ἐξεκομίσθησαν. ἦν δὲ οὐ πολλά· ἀλλὰ ὕστερον Ἀρχέλαος ὁ Περδίκκου υἱὸς, βασιλεὺς γενόμενος, τὰ νῦν ὄντα ἐν τῇ χώρᾳ ᾠκοδόμησε, καὶ ὁδοὺς εὐθείας ἔτεμε, καὶ τἆλλα διεκόσμησε τά [τε] κατὰ τὸν πόλεμον ἵπποις καὶ ὅπλοις καὶ τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ κρείσσονι ἢ ξύμπαντες οἱ ἄλλοι βασιλῆς ὀκτὼ οἱ πρὸ αὐτοῦ γενόμενοι. ὁ δὲ στρατὸς τῶν Θρᾳκῶν ἐκ τῆς Δοβήρου ἐσέβαλε πρῶτον μὲν ἐς τὴν Φιλίππου

sola excellunt Scythae, ceterum consilio et prudentia aliis inferiores sunt.

99. *κατὰ κορυφήν*, desuper, ex superiore parte, inde a iugis montium.

πρῶτον ἐκτήσαντο. Vid. Herod. 8, 137—139.

καὶ Μακεδόνων αὐτῶν. Ab initio tantum maritima s. inferior Macedonia Temenidis subiecta erat; in superiore Macedonia gentes erant aut liberae, aut sub suis quaeque regibus, quorum quosdam deinceps Temenidae, sicut alios vicinos populos, subigebant. Recte igitur Schol. *τοὺς ἄνω* intelligit. Etenim cum *τὴν κάτω Μακεδονίαν* iam proavi Perdiccae primum (*πρῶτον*) expugnaverint, non erat quod ex Macedoniae partibus amplius occuparent, nisi superior. Et ea in regione Temenidas regnasse patet vel ex cap. 100., ubi Thraces venisse dicuntur *primum ἐς τὴν Φιλίππου πρότερον οὖσαν ἀρχήν*, cuius Philippi filium Amyntam in regnum paternum, quod Perdiccas ei eripuerat, restituturus erat Sitalces; (vid. cap. 95 extr. cf. 1, 57. 59.) *deinde καὶ ἐς τὴν ἄλλην Μακεδονίαν προυχώρει*.

100. *Ἀρχέλαος*. Quemadmodum regnum adeptus sit caede Alcetae patrui et Alexandri, eius filii, narrat Plato in Gorg. §. 59. p. 471. a. Vid. quos laudat Heindorf. ad l. l. §. 58.

Digitized by Google

πρότερον οὖσαν ἀρχὴν, καὶ εἶλεν Εἰδομένην μὲν κατὰ κράτος, Γορτυνίαν δὲ καὶ Ἀταλάντην καὶ ἄλλα ἄττα χωρία ὁμολογίᾳ, διὰ τὴν Ἀμύντου φιλίαν προσχωροῦντα, τοῦ Φιλίππου υἱέος, παρόντος· Εὐρωπὸν δὲ ἐπολιόρκησαν μὲν, ἑλεῖν δὲ οὐκ ἠδύναντο. ἔπειτα δὲ καὶ ἐς τὴν ἄλλην Μακεδονίαν προυχώρει τὴν ἐν ἀριστερᾷ Πέλλης καὶ Κύρρου. ἔσω δὲ τούτων ἐς τὴν Βοττιαίαν καὶ Πιερίαν οὐκ ἀφίκοντο, ἀλλὰ τήν τε Μυγδονίαν καὶ Γρηστωνίαν καὶ Ἀνθεμοῦντα ἐδῄουν. οἱ δὲ Μακεδόνες πεζῷ μὲν οὐδὲ διενοοῦντο ἀμύνεσθαι, ἵππους δὲ προσμεταπεμψάμενοι ἀπὸ τῶν ἄνω ξυμμάχων, ὅπη δοκοῖ, ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς ἐξέβαλλον ἐς τὸ στράτευμα τῶν Θρᾳκῶν. καὶ ἤ μὲν προσπέσοιεν, οὐδεὶς ὑπέμενεν ἄνδρας ἱππέας τε ἀγαθοὺς καὶ τεθωρακισμένους· ὑπὸ δὲ πλήθους περικληόμενοι αὐτοὺς πολλαπλασίῳ τῷ ὁμίλῳ ἐς κίνδυνον καθίστασαν, ὥστε τέλος ἡσυχίαν ἦγον, οὐ νομίζοντες ἱκανοὶ εἶναι πρὸς τὸ πλέον κινδυνεύειν.

101. Ὁ δὲ Σιτάλκης πρός τε τὸν Περδίκκαν λόγους ἐποιεῖτο ὧν ἕνεκα ἐστράτευσε, καὶ ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι οὐ παρῆσαν ταῖς ναυσὶν, ἀπιστοῦντες αὐτὸν μὴ ἥξειν, θῶρα δὲ καὶ πρέσβεις ἔπεμψαν αὐτῷ, ἔς τε τοὺς Χαλκιδέας καὶ Βοττιαίους μέρος τι τοῦ στρατοῦ πέμπει, καὶ τειχήρεις ποιήσας ἐδῄου τὴν γῆν. καθημένου δ' αὐτοῦ περὶ τοὺς χώρους τούτους, οἱ πρὸς νότον οἰκοῦντες Θεσσαλοὶ καὶ Μάγνητες καὶ οἱ ἄλλοι ὑπήκοοι Θεσσαλῶν καὶ οἱ μέχρι Θερμοπυλῶν Ἕλληνες ἐφοβήθησαν μὴ καὶ ἐπὶ σφᾶς ὁ στρατὸς χωρήσῃ, καὶ ἐν παρασκευῇ ἦσαν. ἐφοβήθησαν δὲ καὶ οἱ πέραν Στρυμόνος πρὸς βορέαν Θρᾷκες, ὅσοι πεδία εἶχον, Παναῖοι καὶ Ὀδόμαντοι [καὶ Δρῶσοι] καὶ Δερσαῖοι· αὐτόνομοι δ' εἰσὶ πάντες. παρέσχε δὲ λόγον καὶ ἐπὶ τοὺς τῶν Ἀθηναίων πολεμίους Ἕλληνας, μὴ ὑπ' αὐτῶν ἀγόμενοι κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν καὶ ἐπὶ σφᾶς χωρήσωσιν. ὁ δὲ τήν τε Χαλκιδικὴν καὶ Βοττικὴν καὶ Μακεδονίαν ἅμα ἐπέχων ἔφθειρε, καὶ ἐπειδὴ αὐτῷ οὐδὲν ἐπράσσετο ὧν ἕνεκα ἐξέβαλε, καὶ ἡ στρατιὰ σῖτόν τε οὐκ εἶχεν αὐτῷ, καὶ ὑπὸ χειμῶνος ἐταλαιπώρει, ἀναπείθεται ὑπὸ Σεύθου τοῦ Σπαρδόκου, ἀδελφιδοῦ ὄντος καὶ μέγιστον μετ' αὐτὸν δυναμένου, ὥστ' ἐν τάχει ἀπελθεῖν. τὸν δὲ Σεύθην κρύφα Περδίκκας ὑποσχόμενος ἀδελφὴν ἑαυτοῦ δώσειν καὶ χρήματα ἐπ' αὐτῇ προποιεῖται. καὶ ὁ μὲν πεισθεὶς καὶ μείνας τριάκοντα τὰς πάσας ἡμέρας, τούτων δὲ ὀκτὼ ἐν Χαλκιδεῦσιν, ἀνεχώρησε τῷ στρατῷ κατὰ τάχος ἐπ' οἶκον. Περδίκκας δὲ ὕστερον Στρατονίκην

101. καὶ οἱ μέχρι Θερμοπυλῶν Ἕλληνες. Etiam Thessali inter Hellenas censentur vel ab ipso Thucydide, veluti 4, 78. cf. Diodor. 12, 51. Est igitur pro καὶ οἱ ἄλλοι — Ἕλληνες. Sic 1, 116. ἐπὶ Καύνου καὶ Καρίας. Sic apud Homerum Ἕκτωρ καὶ Τρῶες.

καὶ Δρῶσοι. His verbis uncos apposuimus ex Gattereri sententia, quem vide ap. Popp. I, 2. p. 380. ubi docet nomen ortum esse ex male lecto nomine Δεραῖοι. Deraeos enim et Dersaeos eosdem esse. Steph. Byz. Δεραῖοι, Θρᾴκιον ἔθνος. Ἡρόδοτος Δερσαίους αὐτούς φησι. Vid. Herodot. 7, 110.

μὴ ὑπ' αὐτῶν ἀγόμενοι, i. e. Thraces. A Sitalce ad copias eius transit.

Digitized by Google

τὴν ἑαυτοῦ ἀδελφὴν δίδωσι Σεύθῃ, ὥςπερ ὑπέσχετο. τὰ μὲν κατὰ τὴν Σιτάλκου στρατείαν οὕτως ἐγένετο.

102. Οἱ δὲ ἐν Ναυπάκτῳ Ἀθηναῖοι τοῦδε τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος, ἐπειδὴ τὸ τῶν Πελοποννησίων ναυτικὸν διελύθη, Φορμίωνος ἡγουμένου, ἐστράτευσαν παραπλεύσαντες ἐπ' Ἀστακοῦ. καὶ ἀποβάντες ἐς τὴν μεσόγειαν τῆς Ἀκαρνανίας τετρακοσίοις μὲν ὁπλίταις Ἀθηναίων τῶν ἀπὸ τῶν νεῶν, τετρακοσίοις δὲ Μεσσηνίων, καὶ ἓκ τε Στράτου καὶ Κορόντων καὶ ἄλλων χωρίων ἄνδρας οὐ δοκοῦντας βεβαίους εἶναι ἐξήλασαν, καὶ Κύνητα τὸν Θεολύτου ἐς Κόροντα καταγαγόντες ἀνεχώρησαν πάλιν ἐπὶ τὰς ναῦς. ἐς γὰρ Οἰνιάδας, ἀεί ποτε πολεμίους ὄντας μόνους Ἀκαρνάνων, οὐκ ἐδόκει δυνατὸν εἶναι, χειμῶνος ὄντος, στρατεύειν. ὁ γὰρ Ἀχελῷος ποταμὸς ῥέων ἐκ Πίνδου ὄρους διὰ Δολοπίας καὶ Ἀγραίων καὶ Ἀμφιλόχων καὶ διὰ τοῦ Ἀκαρνανικοῦ πεδίου, ἄνωθεν μὲν παρὰ Στράτον πόλιν, ἐς θάλασσαν διεξιεὶς παρ' Οἰνιάδας, καὶ τὴν πόλιν αὐτοῖς περιλιμνάζων, ἄπορον ποιεῖ ὑπὸ τοῦ ὕδατος ἐν χειμῶνι στρατεύειν. κεῖνται δὲ καὶ τῶν νήσων τῶν Ἐχινάδων αἱ πολλαὶ καταντικρὺ Οἰνιαδῶν, τοῦ Ἀχελῴου τῶν ἐκβολῶν οὐδὲν ἀπέχουσαι, ὥςτε μέγας ὢν ὁ ποταμὸς προσχοῖ ἀεὶ, καὶ εἰσὶ τῶν νήσων αἱ ἠπειρῶνται· ἐλπὶς δὲ καὶ πάσας οὐκ ἐν πολλῷ τινὶ ἂν χρόνῳ τοῦτο παθεῖν. τό τε γὰρ ῥεῦμά ἐστι μέγα καὶ πολὺ καὶ θολερὸν, αἵ τε νῆσοι πυκναὶ, καὶ ἀλλήλαις τῆς προσχώσεως τῷ μὴ σκεδάννυσθαι σύνδεσμοι γίγνονται, παραλλὰξ καὶ οὐ κατὰ στοῖχον κείμεναι, οὐδ' ἔχουσαι εὐθείας διόδους τοῦ ὕδατος ἐς τὸ πέλαγος. ἔρημοι δ' εἰσὶ καὶ οὐ μεγάλαι. λέγεται δὲ καὶ Ἀλκμαίωνι τῷ Ἀμφιάρεω, ὅτε δὴ ἁλᾶσθαι αὐτὸν μετὰ τὸν φόνον τῆς μητρὸς, τὸν Ἀπόλλω ταύτην τὴν γῆν χρῆσαι οἰκεῖν, ὑπειπόντα οὐκ εἶναι λύσιν τῶν δεινάτων, πρὶν ἂν εὑρὼν ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ κατοικίσηται, ἥτις, ὅτε ἔκτεινε τὴν μητέρα, μήπω ὑπὸ ἡλίου ἑωρᾶτο, μηδὲ γῇ ἦν, ὡς τῆς γε ἄλλης αὐτῷ μεμιασμένης. ὁ δ' ἀπορῶν, ὥς φασι, μόλις κατενόησε τὴν πρόςχωσιν ταύτην τοῦ Ἀχελῴου, καὶ ἐδόκει αὐτῷ ἱκανὴ ἂν

102. διελύθη, post expeditionem Salaethiam, cap. 93. — Mox καὶ ante ἓκ τε Στράτου omittunt Cass. m. Ar. Chr. Dan. Bekk. Ad alterum καὶ ante Κύνητα spectare putat Poppo. Equidem delere malim.

διεξιεὶς. Poppo coniecit δὲ ἐξιεὶς, quod Bekk. quoque recepit. Probabilem coniecturam adiuvat etiam Herodoti locus 2, 10. (Ἀχελῷος) ῥέων δι' Ἀκαρνανίης καὶ ἐξιεὶς ἐς θάλασσαν, τῶν Ἐχινάδων νήσων τὰς ἡμίσεας ἤδη ἠπειρον πεποίηκε.

ὅτε δὴ ἁλᾶσθαι αὐτόν. Infinitivus cum accusativo post ὅτε in oratione obliqua; quod fit non raro post εἰ, v. Hermann. ad Vig. p. 832., post particulas temporales et pronomen relativum. cf. Matth. Gr. §. 537. (538.) Ex Thucydide aliquot exempla apponam. 1, 91. ὅσα αὐ μετ' ἐκείνων βουλεύσεσθαι, οὐδενὸς ὕστεροι γνώμῃ φανῆναι. 2, 13. οἷς χρήσεσθαι αὐτούς. 4, 98. εἰ μὲν ἐπὶ πλέον δυνηθῆναι. 5, 63 extr. ἄνευ ἂν μὴ κύριον εἶναι. 6, 64 extr. ἀφ' ὧν αὐτὸς ἤκουσεν. 6, 72. ὅσον εἰκὸς εἶναι. 7, 47. ἅπερ διακινδυνεῦσαι. cf. Liv. 4, 51. „Quum interim de sanguine et supplicio suo latam legem confestim exerceri, et tantam vim habere.“ — μετὰ τὸν φόνον τῆς μητρός, Eriphyles. Vid. ad cap. 68.

Digitized by Google

κεχῶσθαι δίαιτα τῷ σώματι, ἀφ' οὗπερ κτείνας τὴν μητέρα οὐκ ὀλίγον χρόνον ἐπλανᾶτο. καὶ κατοικισθεὶς ἐς τοὺς περὶ Οἰνιάδας τόπους ἐδυνάστευσέ τε, καὶ ἀπὸ Ἀκαρνᾶνος παιδὸς ἑαυτοῦ τῆς χώρας τὴν ἐπωνυμίαν ἐγκατέλιπε. τὰ μὲν περὶ Ἀλκμαίωνα τοιαῦτα λεγόμενα παρελάβομεν.

103. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καὶ ὁ Φορμίων, ἄραντες ἐκ τῆς Ἀκαρνανίας καὶ ἀφικόμενοι ἐς τὴν Ναύπακτον, ἅμα ἦρι κατέπλευσαν ἐς τὰς Ἀθήνας, τούς τε ἐλευθέρους τῶν αἰχμαλώτων ἐκ τῶν ναυμαχιῶν ἄγοντες, οἳ ἀνὴρ ἀντ' ἀνδρὸς ἐλύθησαν, καὶ τὰς ναῦς ἃς εἷλον. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα οὗτος, καὶ τρίτον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

δίαιτα τῷ σώματι, i. e. τόπος εἰς ἐνδιαίτημα τοῦ σώματος.

Digitized by Google

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΞΥΓΓΡΑΦΗΣ Γ.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἅμα τῷ σίτῳ ἀκμάζοντι ἐστράτευσαν ἐς τὴν Ἀττικήν· ἡγεῖτο δὲ αὐτῶν Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου, Λακεδαιμονίων βασιλεύς. καὶ ἐγκαθεζόμενοι ἐδήουν τὴν γῆν· καὶ προσβολαὶ, ὥσπερ εἰώθεσαν, ἐγίγνοντο τῶν Ἀθηναίων ἱππέων, ὅπη παρείκοι, καὶ τὸν πλεῖστον ὅμιλον τῶν ψιλῶν εἶργον τὸ μὴ προεξιόντας τῶν ὅπλων τὰ ἐγγὺς τῆς πόλεως κακουργεῖν. ἐμμείναντες δὲ χρόνον, οὗ εἶχον τὰ σιτία, ἀνεχώρησαν, καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις.

2. *Μετὰ δὲ τὴν ἐσβολὴν τῶν Πελοποννησίων εὐθὺς Λέ-*

Quarto anno belli Peloponnesiaci, cum tertium Atticam Peloponnesii cum exercitu invasissent, c. 1., Lesbus omnis ab Atheniensibus praeter Methymnam defecit, c. 2. Qua de causa Athenienses classe eo copiisque missis Mytilenen obsidione cinxerunt, c. 3 — 6. Mytilenaeorum legati Olympiae coram sociis Peloponnesiacis causam dicunt, c. 9 — 14. ac Lacedaemonios ad alacritatem Lesbiis opitulandi permovent, c. 15. Athenienses tamen centum navibus instructis Peloponnesum vexant, c. 16. Pachetem in Lesbum submittunt, c. 18. et a socils tributa exigunt, c. 19. Interea cum obsessi usque Plataeenses fame premerentur, ducenti ex iis et duodecim insignis audaciae viri noctu Peloponnesiorum munitiones scalis transgressi incolumes omnes Athenas profugerunt, c. 20 — 24. Quinto belli anno Peloponnesii quartam incursionem in Atticam faciunt, c. 26. Mytilenaei fame coacti deditionem fecerunt, sero appropinquante Alcida, Peloponnesiorum classis praefecto, et timide reditum meditante, c. 27 — 33. De Mytilenaeorum supplicio Athenis magna contentione actum est, c. 36 — 48. Vicit tamen Diodoti lenior sententia, c. 49. 50. Dispar Plataeensium eventus fuit: qui cum eodem tempore fame subacti Lacedaemoniorum arbitrio se dedissent, ab eis sunt interempti, c. 52 — 68. Saevissima item apud Corcyraeos seditio describitur: qua, cum factiones a Peloponnesiis et Atheniensibus auxilia adduxissent, optimates a plebe superati partim occisi sunt, partim profugerunt, c. 70 — 85. Leontinis in Sicilia cum Syracusanis bellum gerentibus Athenienses viginti naves auxilio mittunt, c. 86. Terrae motus plurimi, c. 87. et ex iisdem inundationes, quibus Lacedaemonii, initio anni insequentis in Atticam irrupturi, deterrentur, c. 89. Messanam Athenienses occupant, c. 90. Heracleam in Trachinia coloniam Lacedaemonii deducunt, c. 92. 93. Demosthenes Atheniensis dux, cum Aetolis bellum intulisset, victus ab eis fere totum exercitum amisit, c. 94 — 98. quo facto Aetoli in Locridem ingrediuntur, c. 100 — 102. Delum Athenienses lustrarunt, c. 104. Acarnanes Ambraciotis, memorabili clade Demosthene duce victis, pacem dederunt, c. 105 — 114. In Siciliam Py-

Digitized by Google

σβος, πλὴν Μηθυμνης, ἀπέστη ἀπ' Ἀθηναίων, βουληθέντες μὲν καὶ πρὸ τοῦ πολέμου, (ἀλλ' οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐ προσεδέξαντο, ἀναγκασθέντες δὲ καὶ ταύτην τὴν ἀπόστασιν πρότερον, ἢ διενοοῦντο, ποιήσασθαι. τῶν τε γὰρ λιμένων τὴν χῶσιν καὶ τειχῶν οἰκοδόμησιν καὶ νεῶν ποίησιν ἐπέμενον τελεσθῆναι, καὶ ὅσα ἐκ τοῦ Πόντου ἔδει ἀφικέσθαι, τοξότας τε καὶ σῖτον, καὶ ἃ μεταπεμπόμενοι ἦσαν. Τενέδιοι γὰρ, ὄντες αὐτοῖς διάφοροι, καὶ Μηθυμναῖοι, καὶ αὐτῶν Μυτιληναίων ἰδίᾳ ἄνδρες κατὰ στάσιν, πρόξενοι Ἀθηναίων, μηνυταὶ γίγνονται τοῖς Ἀθηναίοις ὅτι ξυνοικίζουσί τε τὴν Λέσβον ἐς τὴν Μυτιλήνην βίᾳ, καὶ τὴν παρασκευὴν ἅπασαν μετὰ Λακεδαιμονίων καὶ Βοιωτῶν ξυγγενῶν ὄντων ἐπὶ ἀποστάσει ἐπείγονται· καὶ εἰ μή τις προκαταλήψεται ἤδη, στερήσεσθαι αὐτοὺς Λέσβου.

3. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι (ἦσαν γὰρ τεταλαιπωρημένοι ὑπό τε τῆς νόσου καὶ τοῦ πολέμου ἄρτι καθισταμένου καὶ ἀκμάζοντος,) μέγα μὲν ἔργον ἡγοῦντο εἶναι Λέσβον προσπολεμώσασθαι, ναυτικὸν ἔχουσαν καὶ δύναμιν ἀκέραιον, καὶ οὐκ ἀπεδέχοντο τὸ πρῶτον τὰς κατηγορίας, μεῖζον μέρος νέμοντες τῷ μὴ βούλεσθαι ἀληθῆ εἶναι· ἐπειδὴ μέντοι καὶ πέμψαντες πρέσβεις οὐκ ἔπειθον τοὺς Μυτιληναίους τήν τε ξυνοίκισιν καὶ τὴν παρασκευὴν διαλύειν, δείσαντες προκαταλαβεῖν ἐβούλοντο. Καὶ πέμπουσιν ἐξαπίναιος τεσσαράκοντα ναῦς, αἳ ἔτυχον περὶ Πελοπόννησον παρεσκευασμέναι πλεῖν· Κλεϊππίδης δὲ ὁ Δεινίου τρίτος αὐτὸς ἐστρατήγει. ἐσηγγέλθη γὰρ αὐτοῖς ὡς εἴη Ἀπόλλωνος Μαλόεντος ἔξω τῆς πόλεως ἑορτὴ, ἐν ᾗ πανδημεὶ Μυτιληναῖοι ἑορτάζουσι, καὶ ἐλπίδα εἶναι ἐπιχθέντας ἐπιπεσεῖν

thodorus Athenis submittendae maiori classi praemissus, c. 115. Aetnae eruptio, c. 116.

2. βουληθέντες, int. Λέσβιοι ex Λέσβος. Sic 1, 136. φεύγει ἐκ Πελοποννήσου ἐς Κέρκυραν, ὧν αὐτῶν (Κερκυραίων) εὐεργέτης. Infra 3, 5. πλὴν Μεθύμνης· οὗτοι δὲ (οἱ Μεθυμναῖοι) τοῖς Ἀθηναίοις ἐβεβαηθήκεσαν.

οὐ προσεδέξαντο. Haud dubie propter foedus in triginta annos pactum, de quo vide 1, 115. — λιμένων τὴν χῶσιν. Obstruebant portus, qui a validioribus se defendere, iisque aditum intercludere studebant. Schol. Οἱ προσδεχόμενοι πολεμίους κατὰ θάλατταν ἰσχυροτέρους αὐτῶν χῶμα ἔχουν ἐπὶ τοῖς στόμασι τῶν λιμένων, ὅπως δυσείσπλωτοι τοῖς πολεμίοις εἶεν. — Infinitivus ἀφίκεσθαι bis intelligendus. Vid. ad 4, 21.

Τενέδιοι γάρ. Cum superiore sententia explicuerit, cur Mytilenaei, quamvis iam diu defectionem machinati, eam adhuc differri voluerint, nunc docet, quare inviti ad eam maturandam adducti sint. Similes sunt loci 1, 40. 1, 91.

ξυγγενῶν ὄντων. Nam et Boeoti et Lesbii Aeolicae gentis erant. Cf. 7, 57. Hortati autem Boeoti erant Lesbios ad defectionem. Vid. c. 13. στερήσεσθαι, pro στερεθήσεσθαι. Transit ab structura per ὅτι inchoata ad infinitivum, ut c. 3. med. ἐσηγγέλθη γὰρ αὐτοῖς, ὡς εἴη Ἀπόλλωνος ἑορτή, — καὶ ἐλπίδα εἶναι.

3. οὐκ ἀπεδέχοντο τὸ πρῶτον. Cum Cass. Ang. Pal. It. Vat. G. H. articulum τό abiecerunt Bekk. et Poppo.

μεῖζον μέρος νέμοντες, i. e. *plus tribuentes suae voluntati, quia has criminationes veras non esse mallent.* Similis sententiae locos attulit Krüger. ad Dionys. Hal. p. 164. ad verba Dionysii: ἃ γὰρ ἕκαστος εἶναι βούλεται περὶ τὸ φιλούμενόν τε καὶ θαυμαζόμενον ὑφ' ἑαυτοῦ, ταῦτα οἴεται. — Mox pro ξυνοίκησιν cum paucis libris Poppo rescripsit ξυνοίκι-

Digitized by Google

ἄφνω. καὶ ἦν μὲν ξυμβῇ ἡ πεῖρα — εἰ δὲ μὴ, Μυτιληναίοις εἰπεῖν ναῦς τε παραδοῦναι καὶ τείχη καθελεῖν· μὴ πειθομένων δὲ, πολεμεῖν. καὶ αἱ μὲν νῆες ᾠχοντο. τὰς δὲ τῶν Μυτιληναίων δέκα τριήρεις, αἳ ἔτυχον βοηθοὶ παρὰ σφᾶς κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν παροῦσαι, κατέσχον οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ τοὺς ἄνδρας ἐξ αὐτῶν ἐς φυλακὴν ἐποιήσαντο. τοῖς δὲ Μυτιληναίοις ἀνὴρ, ἐκ τῶν Ἀθηνῶν διαβὰς ἐς Εὔβοιαν καὶ πεζῇ ἐπὶ Γεραιστὸν ἐλθὼν, ὁλκάδος ἀναγομένης ἐπιτυχὼν, πλῷ χρησάμενος καὶ τριταῖος ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἐς Μυτιλήνην ἀφικόμενος ἀγγέλλει τὸν ἐπίπλουν. οἱ δὲ οὔτε ἐς τὸν Μαλόεντα ἐξῆλθον, τά τε ἄλλα τῶν τειχῶν καὶ λιμένων περὶ τὰ ἡμιτέλεστα φραξάμενοι ἐφύλασσον.

4. Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι οὐ πολὺ ὕστερον καταπλεύσαντες ὡς ἑώρων, ἀπήγγειλαν μὲν οἱ στρατηγοὶ τὰ ἐπεσταλμένα, οὐκ ἐσακουόντων δὲ τῶν Μυτιληναίων, ἐς πόλεμον καθίσταντο. ἀπαράσκευοι δὲ οἱ Μυτιληναῖοι καὶ ἐξαίφνης ἀναγκασθέντες πολεμεῖν, ἔκπλουν μέν τινα ἐποιήσαντο τῶν νεῶν ὡς ἐπὶ ναυμαχίᾳ ὀλίγον πρὸ τοῦ λιμένος, ἔπειτα καταδιωχθέντες ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν νεῶν λόγους ἤδη προσέφερον τοῖς στρατηγοῖς, βουλόμενοι τὰς ναῦς τὸ παραυτίκα, εἰ δύναιντο, ὁμολογίᾳ τινὶ ἐπιεικεῖ ἀποπέμψασθαι. καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων ἀπεδέξαντο, καὶ αὐτοὶ φοβούμενοι μὴ οὐχ ἱκανοὶ ὦσι Λέσβῳ πάσῃ πολεμεῖν. καὶ ἀνακωχὴν ποιησάμενοι πέμπουσιν ἐς τὰς Ἀθήνας οἱ Μυτιληναῖοι τῶν τε διαβαλλόντων ἕνα, ᾧ μετέμελεν ἤδη, καὶ ἄλλους, εἴ πως πείσειαν τὰς ναῦς ἀπελθεῖν, ὡς σφῶν οὐδὲν νεωτεριούντων. ἐν τούτῳ δὲ ἀποστέλλουσι καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα πρέσβεις τριήρει, λαθόντες τὸ τῶν Ἀθηναίων ναυτικὸν, οἳ ὥρμουν ἐν τῇ Μαλέᾳ, πρὸς βορέαν τῆς πόλεως· οὐ

σιν, apte et tantum non necessario. Nam ξυνοίκισιν superiore capite memoratam nondum secuta videtur ξυνοίκησις, sed in ipso erant ξυνοικισμῷ, quandoquidem Athenienses προκαταλαβεῖν, i. e. *antevertere* volebant. Confusione harum vocum nihil in codicibus frequentius.

καὶ ἦν μὲν ξυμβῇ ἡ πεῖρα. Cum apodosi careat haec protasis, quod indicat lineola adscripta, subaudiendum καλῶς ἔχειν ἔφασαν vel εἶπον, unde etiam sequentes infinitivi εἰπεῖν et πολεμεῖν pendent, quia ex εἶπον facile subauditur ἐκέλευσαν.

τά τε ἄλλα — ἐφύλασσον. Genitivus τῶν τειχῶν καὶ λιμένων pendet ex verbis περὶ τὰ ἡμιτέλεστα, non ex τὰ ἄλλα, quem accusativum accipe pro ἐς τὰ ἄλλα, sicut infra c. 10. καὶ τἄλλα ὁμοιότροποι εἶεν. Cf. Horat. Ep. I, 10, 3. *Cetera lactus.* Μαλόεντα intellige campum Maloentem, ita vocatum a Malea, promontorio Lesbi meridionali (vid. c. 4. cf. Strab. lib. XIII, 2.), ubi Apollini feriae agebantur.

4. οὐ γὰρ ἐπίστευον — προχωρήσειν. „Thiersch. in act. philol. Mon. t. III. p. 454. legit αὐτοῖς τὰ ἀπὸ τῶν Ἀθ. προχ., id quod est explicare, non corrigere scriptorem. Sensus est: non fidebant iis, quae ab Atheniensibus exspectabant, fore ut bene cedant.“ *Goeller.* Similiter ipse olim explicabam. Nunc malim per attractionem dictum accipere, ut cap. 5. init. οἱ δ' ἐκ τῶν Ἀθηνῶν πρέσβεις ὡς οὐδὲν ἦλθον πράξαντες, et sexcenta alia, (vid. annot. ad 2, 80.); ut sententia sit: eos qui Athenas missi erant (vel qui Athenis erant, παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις), ab Atheniensibus non impetraturos esse credebant, quae ab iis peterent vel postularent. De forma

Digitized by Google

γὰρ ἐπίστευον τοῖς ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων προχωρήσειν. καὶ οἱ μὲν ἐς τὴν Λακεδαίμονα ταλαιπώρως διὰ τοῦ πελάγους κομισθέντες αὐτοῖς ἔπρασσον ὅπως τις βοήθεια ἥξει.

5. Οἱ δ' ἐκ τῶν Ἀθηνῶν πρέσβεις ὡς οὐδὲν ἦλθον πράξαντες, ἐς πόλεμον καθίσταντο οἱ Μυτιληναῖοι καὶ ἡ ἄλλη Λέσβος, πλὴν Μηθύμνης· οὗτοι δὲ τοῖς Ἀθηναίοις ἐβεβοηθήκεσαν, καὶ Ἴμβριοι καὶ Λήμνιοι καὶ τῶν ἄλλων ὀλίγοι τινὲς ξυμμάχων. καὶ ἔξοδον μέν τινα πανδημεὶ ἐποιήσαντο οἱ Μυτιληναῖοι ἐπὶ τὸ τῶν Ἀθηναίων στρατόπεδον, καὶ μάχη ἐγένετο, ἐν ᾗ οὐκ ἔλασσον ἔχοντες οἱ Μυτιληναῖοι οὔτε ἐπηυλίσαντο, οὔτε ἐπίστευσαν σφίσιν αὐτοῖς, ἀλλ' ἀνεχώρησαν· ἔπειτα οἱ μὲν ἡσύχαζον, ἐκ Πελοποννήσου καὶ μετ' ἄλλης παρασκευῆς βουλόμενοι, εἰ προγένοιτό τι, κινδυνεύειν. καὶ γὰρ αὐτοῖς Μελέας Λάκων ἀφικνεῖται καὶ Ἑρμαιώνδας Θηβαῖος, οἳ προαπεστάλησαν μὲν τῆς ἀποστάσεως, φθάσαι δὲ οὐ δυνάμενοι τὸν τῶν Ἀθηναίων ἐπίπλουν κρύφα μετὰ τὴν μάχην ὕστερον ἐξέπλεουσι τριήρει, καὶ παρήνουν πέμπειν τριήρη ἄλλην καὶ πρέσβεις μεθ' ἑαυτῶν· καὶ ἐκπέμπουσιν.

6. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πολὺ ἐπιῤῥωσθέντες διὰ τὴν τῶν Μυτιληναίων ἡσυχίαν ξυμμάχους τε προσεκάλουν, οὓς πολὺ θᾶσσον παρῆσαν, ὁρῶντες οὐδὲν ἰσχυρὸν ἀπὸ τῶν Λεσβίων, καὶ περιορμισάμενοι τὸ πρὸς νότον τῆς πόλεως ἐτείχισαν στρατόπεδα δύο ἑκατέρωθεν τῆς πόλεως, καὶ τοὺς ἐφόρμους ἐπ' ἀμφοτέροις τοῖς λιμέσιν ἐποιοῦντο. καὶ τῆς μὲν θαλάσσης εἶργον μὴ χρῆσθαι τοὺς Μυτιληναίους, τῆς δὲ γῆς τῆς μὲν ἄλλης ἐκράτουν οἱ Μυτιληναῖοι καὶ οἱ ἄλλοι Λέσβιοι, προσβεβοηθηκότες ἤδη· τὸ δὲ περὶ τὰ στρατόπεδα οὐ πολὺ κατεῖχον οἱ Ἀθηναῖοι, ναύσταθμον δὲ μᾶλλον ἦν αὐτῆς πλοίων καὶ ἀγορᾶς ἡ Μαλέα. καὶ τὰ μὲν περὶ Μυτιλήνην οὕτως ἐπολεμεῖτο.

7. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦ θέρους τούτου Ἀθηναῖοι καὶ ἐς Πελοπόννησον ναῦς ἀπέστειλαν τριάκοντα καὶ Ἀσώπιον τὸν Φορμίωνος στρατηγὸν. κελευσάντων Ἀκαρνάνων τῶν Φορμίωνός τινα σφίσι πέμψαι ἢ υἱὸν ἢ ξυγγενῆ ἄρχοντα. καὶ παραπλέουσαι αἱ νῆες τῆς Λακωνικῆς τὰ ἐπιθαλάσσια χωρία ἐπόρθησαν. ἔπειτα τὰς μὲν πλείους ἀποπέμπει τῶν νεῶν πάλιν ἐπ' οἴκου ὁ Ἀσώπιος, αὐτὸς δ' ἔχων δώδεκα ἀφικνεῖται ἐς Ναύπακτον· καὶ ὕστερον Ἀκαρνᾶνας ἀναστήσας πανδημεὶ στρατεύει ἐπ' Οἰνιάδας. καὶ ταῖς τε ναυσὶ κατὰ τὸν Ἀχε-

προχωρήσειν rectius nunc Buttmannus in Gram. ampl. II. p. 260. cf. p. 52. Apud Thucydidem in compositis activa futuri forma reperitur etiam 1, 140. οἷς εἰ ξυγχωρήσετε. Contra 4, 64. legitur καὶ ξυγχωρησόμεθά γε πάλιν.

5. ἐπηυλίσαντο. Schol. ἐπαυλίσασθαι ἐστι τὸ πλησίον τῶν πολεμίων νυκτὸς αὐλίσασθαι, καθυπερτεροῦντων αὐτῶν.

6. στρατόπεδα. Poppo dedit nescio unde στρατοπέδω.

7. τῶν Φορμίωνός τινα — ξυγγενῆ. Phormio, qui cum captivis Athenas vere illius anni redierat (vid. 2, 103.), videtur aut mortem obiisse paullo post, aut valetudine et imbecillitate, cum esset senex, impeditus esse, quo minus ipse rem administraret.

Digitized by Google

λῷον ἔπλευσε, καὶ ὁ κατὰ γῆν στρατὸς ἐδήου τὴν χώραν. ὡς δ' οὐ προσεχώρουν, τὸν μὲν πεζὸν ἀφίησιν, αὐτὸς δὲ πλεύσας ἐς Λευκάδα καὶ ἀπόβασιν ἐς Νήρικον ποιησάμενος, ἀναχωρῶν διαφθείρεται αὐτός τε καὶ τῆς στρατιᾶς τι μέρος ὑπὸ τῶν αὐτόθεν τε ξυμβοηθησάντων καὶ φρουρῶν τινῶν ὀλίγων. καὶ ὕστερον ὑποσπόνδους τοὺς νεκροὺς ἀποπλεύσαντες οἱ Ἀθηναῖοι παρὰ τῶν Λευκαδίων ἐκομίσαντο.

8. Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πρώτης νεὼς ἐκπεμφθέντες Μυτιληναίων πρέσβεις, ὡς αὐτοῖς οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶπον Ὀλυμπίαζε παρεῖναι, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι ξύμμαχοι ἀκούσαντες βουλεύσωνται, ἀφικνοῦνται ἐς τὴν Ὀλυμπίαν· ἦν δὲ Ὀλυμπιὰς ἡ Δωριεὺς Ῥόδιος τὸ δεύτερον ἐνίκα. καὶ ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἑορτὴν κατέστησαν ἐς λόγους, εἶπον τοιάδε.

9. „ΤΟ μὲν καθεστὼς τοῖς Ἕλλησι νόμιμον, ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι καὶ ξύμμαχοι, ἴσμεν. τοὺς γὰρ ἀφισταμένους ἐν τοῖς πολέμοις καὶ ξυμμαχίαν τὴν πρὶν ἀπολείποντας οἱ δεξάμενοι, καθ' ὅσον μὲν ὠφελοῦνται, ἐν ἡδονῇ ἔχουσι· νομίζοντες δὲ εἶναι προδότας τῶν προτοῦ φίλων, χείρους ἡγοῦνται. καὶ οὐκ ἄδικος αὕτη ἡ ἀξίωσίς ἐστιν, εἰ τύχοιεν πρὸς ἀλλήλους οἵ τε ἀφιστάμενοι, καὶ ἀφ' ὧν διακρίνοιντο, ἴσοι μὲν τῇ γνώμῃ ὄντες καὶ εὐνοίᾳ, ἀντίπαλοι δὲ τῇ παρασκευῇ καὶ δυνάμει, πρόφασίς τε ἐπιεικὴς μηδεμία ὑπάρχοι τῆς ἀποστάσεως· ὃ ἡμῖν καὶ Ἀθηναίοις οὐκ ἦν. μηδὲ τῳ χείρους δόξωμεν εἶναι, εἰ ἐν τῇ εἰρήνῃ τιμώμενοι ὑπ' αὐτῶν ἐν τοῖς δεινοῖς ἀφιστάμεθα.

10. „Περὶ γὰρ τοῦ δικαίου καὶ ἀρετῆς πρῶτον, ἄλλως τε καὶ ξυμμαχίας δεόμενοι, τοὺς λόγους ποιησόμεθα, εἰδότες οὔτε φιλίαν ἰδιώταις βέβαιον γιγνομένην, οὔτε κοινωνίαν πόλεσιν ἐς οὐδὲν, εἰ μὴ μετ' ἀρετῆς δοκούσης ἐς ἀλλήλους γίγνοιντο, καὶ τἆλλα ὁμοιότροποι εἶεν· ἐν γὰρ τῷ διαλλάσσοντι τῆς γνώμης καὶ αἱ διαφοραὶ τῶν ἔργων καθίστανται. ἡμῖν δὲ καὶ Ἀθηναίοις ξυμμαχία ἐγένετο πρῶτον, ἀπολιπόντων μὲν ὑμῶν ἐκ τοῦ Μηδικοῦ πολέμου, παραμεινάντων δὲ ἐκείνων πρὸς τὰ ὑπόλοιπα τῶν ἔργων. ξύμμαχοι μέντοι ἐγενόμεθα οὐκ ἐπὶ καταδουλώσει τῶν Ἑλλήνων Ἀθηναίοις, ἀλλ' ἐπ' ἐλευθερώσει ἀπὸ τοῦ Μήδου τοῖς Ἕλλησι. καὶ μέχρι μὲν ἀπὸ τοῦ ἴσου ἡγοῦντο, προθύμως εἱπόμεθα· ἐπειδὴ δὲ ἐωρῶμεν αὐτοὺς τὴν μὲν τοῦ Μήδου ἔχθραν ἀνιέντας, τὴν δὲ τῶν ξυμμάχων δούλωσιν ἐπαγομένους, οὐκ ἀδεεῖς ἔτι ἦμεν. ἀδύνατοι δὲ ὄντες καθ' ἓν γενόμενοι, διὰ πολυψηφίαν, ἀμύνασθαι οἱ ξύμμαχοι ἐδουλώθησαν, πλὴν ἡμῶν καὶ Χίων. ἡμεῖς δὲ, αὐτόνομοι δὴ ὄντες καὶ ἐλεύθεροι τῷ ὀνόματι, ξυνεστρατεύσαμεν. καὶ πιστοὺς οὐκέτι εἴχομεν ἡγεμόνας Ἀθηναίους, παραδείγμασι τοῖς προγιγνομένοις χρώμενοι. οὐ γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς, οὓς

9. τὸ μὲν καθεστώς. Bekk. ex Pal. Gr. καθεστός. Cf. Buttm. Gr. ampl. T. II. p. 159.

10. τῷ διαλλάσσοντι, τῇ διαλλαγῇ, τῇ διαφορᾷ, neutrum participii pro substantivo, ut saepe. Vid. ad 1,142.

Digitized by Google

μὲν μεθ' ἡμῶν ἐνσπόνδους ἐποιήσαντο, καταστρέψασθαι, τοὺς δὲ ὑπολοίπους, εἴ ποτε ἄρα ἐδυνήθησαν, μὴ δρᾶσαι τοῦτο.

11. „Καὶ εἰ μὲν αὐτόνομοι ἔτι ἦμεν ἅπαντες, βεβαιότεροι ἂν ἡμῖν ἦσαν μηδὲν νεωτεριεῖν· ὑποχειρίους δὲ ἔχοντες τοὺς πλείους, ἡμῖν δὲ ἀπὸ τοῦ ἴσου ὁμιλοῦντες, χαλεπώτερον εἰκότως ἔμελλον οἴσειν, καὶ πρὸς τὸ πλεῖον ἤδη εἶκον τοῦ ἡμετέρου ἔτι μόνου ἀντισουμένου, ἄλλως τε καὶ ὅσῳ δυνατώτεροι αὐτοὶ αὑτῶν ἐγίγνοντο, καὶ ἡμεῖς ἐρημότεροι. τὸ δὲ ἀντίπαλον δέος μόνον πιστὸν ἐς ξυμμαχίαν· ὁ γὰρ παραβαίνειν τι βουλόμενος τῷ μὴ προέχων ἂν ἐπελθεῖν ἀποτρέπεται. αὐτόνομοί τε ἐλείφθημεν οὐ δι' ἄλλο τι ἢ ὅσον αὐτοῖς ἐς τὴν ἀρχὴν εὐπρεπείᾳ τε λόγου καὶ γνώμης μᾶλλον ἐφόδῳ ἢ ἰσχύος τὰ πράγματα ἐφαίνετο καταληπτά. ἅμα μὲν γὰρ μαρτυρίῳ ἐχρῶντο, μὴ ἂν τούς γε ἰσοψήφους ἄκοντας, εἰ μή τι ἠδίκουν οἷς ἐπῆεσαν, ξυστρατεύειν· ἐν τῷ αὐτῷ δὲ καὶ τὰ κράτιστα ἐπί τε τοὺς ὑποδεεστέρους πρώτους ξυνεπῆγον, καὶ τὰ τελευταῖα λιπόντες, τοῦ ἄλλου περιῃρημένου, ἀσθενέστερα ἔμελλον ἕξειν. εἰ δὲ ἀφ' ἡμῶν ἤρξαντο, ἐχόντων ἔτι τῶν πάντων αὐτῶν τε ἰσχὺν καὶ πρὸς ὅ τι χρὴ στῆναι, οὐκ ἂν ὁμοίως ἐχειρώσαντο.

11. *καὶ πρὸς τὸ πλεῖον ἤδη εἶκον* —. Verba *χαλεπώτερον εἰκότως ἔμελλον οἴσειν* referri debent ad utrumque membrum, et ad praecedens *ἡμῖν ἀπὸ τοῦ ἴσου ὁμιλοῦντες*, et ad subsequens *καὶ — ἀντισουμένου*, quare comma post *εἶκον* delevi. *Πρός* etiam h. l. in comparatione usurpatur, ut 1, 10. *πολλὴν ἀπιστίαν τοῖς ἔπειτα πρὸς τὸ κλέος αὐτῶν εἶναι*. Quemadmodum hac formula vel similia vel dissimilia comparantur, ita quae mox sequitur comparationis forma *δυνατώτεροι αὐτοὶ αὑτῶν ἐγίγνοντο* proponit ea, quae magnitudine vel praestantia diversis temporibus diversa fuerunt. Totus locus in hanc sententiam accipiendus: Si omnes libertate uteremur, fidem habere possemus Atheniensibus, eos nihil novarum rerum esse structuros. Cum autem plurimos subegerint, nobis vero tamquam sociis aequo iure utantur, cumque nos adhuc soli pares ipsis dignitate simus, comparati ceteris maximam partem iam cedentibus: eos molestius rem laturos verisimile est (cf. ad 3, 20.), praesertim cum ipsi interim validiores, quam antea, facti sint, nos contra imbecilliores.

τῷ μὴ προέχων ἂν ἐπελθεῖν ἀπ. Haec est lectio codd. Cass. Reg. Gr. Pal. lt. Vat. m. Et negatio, et *ἐπελθεῖν* bis cogitanda sunt: *τῷ μὴ προέχων ἂν ἐπελθεῖν ἀποτρέπεται μὴ ἐπελθεῖν.*

ἐς τὴν ἀρχήν, *in Beziehung auf ihre Herrschaft*, *für die Herrschaft*. Durum enim videtur, haec verba iungere cum *ἐφόδῳ*, quod facit Goellerus. *τὰ πράγματα* non idem est, quod *ἡ ἀρχή*, sed successus rerum susceptarum ad imperium stabiliendum.

ἅμα μὲν γὰρ μαρτυρίῳ ἐχρῶντο, int. *ἡμῖν*. Pro *ἄκοντας* Schol. *ἐκόντας*. Sed codicum lectio vera est, dummodo difficiliori enuntiationi ita succurras, ut verba *εἰ μὴ — ἐπῆεσαν* tamquam diversam a voluntaria ratione propositionem accipias, quasi scriptum esset copula addita *ἄκοντας, εἴ τε μὴ — ἐπῆεσαν*. Sententia: „Nobis documento utebantur, eos certe, qui idem ius suffragii ferendi haberent, non esse sibi auxilium laturos invitos, et nisi quos aggrediuntur, ii aliquid deliquissent.“ Ceterum his verbis *λόγου εὐπρέπεια* explicatur; sequentibus ars et dolus Atheniensium (*γνώμης ἔφοδος*) explanatur, *ἐν τῷ αὐτῷ δὲ — ἕξειν*. Ubi *τὰ κράτιστα* et *τὰ τελευταῖα* ad Chios, Samios et ipsos Lesbios vel Mytilenenses referendum, navalibus copiis validissimos; contra *οἱ ὑποδεέστεροι* ad imbeciliores Atheniensium socios, ope illorum subigendos.

καὶ πρὸς ὅ τι χρὴ στῆναι,

Digitized by Google

τό τε ναυτικὸν ἡμῶν παρεῖχέ τινα φόβον, μή ποτε καθ' ἓν γενόμενον, ἢ ὑμῖν ἢ ἄλλῳ τῳ προσθέμενον, κίνδυνον σφίσι παράσχῃ. τὰ δὲ καὶ ἀπὸ θεραπείας τοῦ τε κοινοῦ αὐτῶν καὶ τῶν ἀεὶ προεστώτων περιεγιγνόμεθα. οὐ μέντοι ἐπὶ πολύ γ' ἂν ἐδοκοῦμεν δυνηθῆναι, εἰ μὴ ὁ πόλεμος ὧδε κατέστη, παραδείγμασι χρώμενοι τοῖς ἐς τοὺς ἄλλους.

12. „Τίς οὖν αὕτη ἡ φιλία ἐγίγνετο ἢ ἐλευθερία πιστὴ, ἐν ᾗ παρὰ γνώμην ἀλλήλους ὑπεδεχόμεθα, καὶ οἱ μὲν ἡμᾶς ἐν τῷ πολέμῳ δεδιότες ἐθεράπευον, ἡμεῖς δὲ ἐκείνους ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τὸ αὐτὸ ἐποιοῦμεν· ὅ τε τοῖς ἄλλοις μάλιστα εὔνοια πίστιν βεβαιοῖ, ἡμῖν τοῦτο ὁ φόβος ἐχυρὸν παρεῖχε· δέει τε τὸ πλέον ἢ φιλίᾳ κατεχόμενοι ξύμμαχοι ἦμεν· καὶ ὁποτέροις θᾶσσον παράσχοι ἀσφάλεια θάρσος, οὗτοι πρότεροί τι καὶ παραβήσεσθαι ἔμελλον. ὥστε, εἴ τῳ δοκοῦμεν ἀδικεῖν προαποστάντες διὰ τὴν ἐκείνων μέλλησιν τῶν ἐς ἡμᾶς δεινῶν, αὐτοὶ οὐκ ἀνταναμείναντες σαφῶς εἰδέναι εἴ τι αὐτῶν ἔσται, οὐκ ὀρθῶς σκοπεῖ. εἰ γὰρ δυνατοὶ ἦμεν ἐκ τοῦ ἴσου καὶ ἀντεπιβουλεῦσαι καὶ ἀντιμελλῆσαί τι, ἔδει ἡμᾶς ἐκ τοῦ ὁμοίου ἐπ' ἐκείνοις εἶναι· ἐπ' ἐκείνοις δὲ ὄντος ἀεὶ τοῦ ἐπιχειρεῖν, καὶ ἐφ' ἡμῖν εἶναι δεῖ τὸ προαμύνασθαι.

i. e. quibus accederent et se adiungerent, veluti Lesbiis et aliis validioribus. — *καθ' ἓν γενόμενον*, *per se*, navales copiae nostrae *per se solae*. Cf. c. 10. med. *καθ' ἓν γενόμενοι*.

περιεγιγνόμεθα. Quatuor argumentis utuntur Mytilenaei, ut Athenienses non propter fidem, sed propter astutiam sibi pepercisse demonstrent. Unum erat, quod speciosa oratione; alterum, quod astutia potius quam vi usi fuerint; tertium, quod navales copias metuerint; quartum, quod tum populus Atheniensis, tum magistratus eorum a se semper eximie culti sint. Ad *περιεγιγνόμεθα* Goellerus subaudit *αὐτόνομοι ὄντες*, apte etiam ad sequens *δυνηθῆναι*. Proprie *περιγίγνεσθαι* est *superstitem esse*, ut 4, 10. *ἐκ τούτων ἂν περιγενόμενος*.

12. *αὕτη ἡ φιλία*. Ex Dindorfii coniectura Poppo recepit *αὕτη ἢ φιλία*. — *παρὰ γνώμην*, praeter animi sententiam. Verba *ὅ τε τοῖς ἄλλοις — παρεῖχε* sic accipe: *ὅ τε τοῖς ἄλλοις μάλιστα εὔνοια βεβαιοῖ, πίστιν, τοῦτο ἡμῖν ὁ φόβος ἐχυρὸν παρεῖχε*. „Qua in re aliis benevolentia fidem confirmat, eam nobis timor certam praestabat.“ Unde apparet, vere hanc dici posse duarum structurarum confusionem, ex *ὅ εὔνοια βεβαιοῖ*, et *ἦν — πίστιν βεβαιοῖ, ταύτην — ἐχυρὰν παρεῖχε*. Cf. ad 2, 40. Post *ἔμελλον* Bekk. interrogationis signum posuit cum aliis. Popponi tota comprehensio verborum exclamatio magis videtur esse quam interrogatio.

καὶ ἀντιμελλῆσαί τι. Hanc scripturam recepimus cum Poppone, sed aliter distinguimus totum locum. Vulgo enim sic legitur: *εἰ γὰρ δυνατοὶ ἦμεν ἐκ τοῦ ἴσου καὶ ἀντεπιβουλεῦσαι καὶ ἀντεπιμελῆσαι, τί ἔδει ἡμᾶς ἐκ τοῦ ὁμοίου ἐπ' ἐκείνοις εἶναι*. Pro *ἀντεπιμελῆσαι* boni libri praebent *ἀντιμελλῆσαι*, quod Dukero probatum sed non alibi lectum olim ipse recepi. Sed videtur ad similitudinem *ἐπί* insertum, itaque cum aliis nunc rescripsi *ἀντιμελλῆσαι*. Sed sententiam loci maxime difficilem reddunt verba *ἐπ' ἐκείνοις εἶναι*, quae Hermannum secutus Poppo accipit pro *τὸ ἐπ' ἐκείνοις εἶναι* (*quantum quidem per illos liceret*), totum locum sic scribens: *εἰ γὰρ δυνατοὶ ἦμεν ἐκ τοῦ ἴσου καὶ ἀντεπιβουλεῦσαι, καὶ ἀντιμελλῆσαί τι ἔδει ἡμᾶς ἐκ τοῦ ὁμοίου ἐπ' ἐκ. εἶναι*. Bekkerus vulgatum servavit, in quo cum Scholiastes *ἐπ' ἐκείνοις εἶναι* interpretetur *ὑπ' ἐκείνοις ταχθῆναι ἢ ὑπακούειν αὐτοῖς*, Goellerus hanc interpretationem absurdam esse pronuntians, de coniectura sua temere reposuit *ἐπ' ἐκείνοις εἶναι*, quomodo Grae-

Digitized by Google

13. „*Τοιαύτας ἔχοντες προφάσεις καὶ αἰτίας, ὦ Λακεδαιμόνιοι καὶ ξύμμαχοι, ἀπέστημεν, σαφεῖς μὲν τοῖς ἀκούουσι γνῶναι ὡς εἰκότως ἐδράσαμεν, ἱκανὰς δὲ ἡμᾶς ἐκφοβῆσαι καὶ πρὸς ἀσφάλειάν τινα τρέψαι, βουλομένους μὲν καὶ πάλαι, ὅτε ἔτι ἐν τῇ εἰρήνῃ ἐπέμψαμεν ὡς ὑμᾶς περὶ ἀποστάσεως, ὑμῶν δὲ οὐ προσδεξαμένων, κωλυθέντας· νῦν δὲ, ἐπειδὴ Βοιωτοὶ προὐκαλέσαντο, εὐθὺς ὑπηκούσαμεν, καὶ ἐνομίζομεν ἀποστήσεσθαι διπλῆν ἀπόστασιν, ἀπό τε τῶν Ἑλλήνων, μὴ ξὺν κακῶς ποιεῖν αὐτοὺς μετ' Ἀθηναίων, ἀλλὰ ξυνελευθεροῦν, ἀπό τε Ἀθηναίων, μὴ αὐτοὶ διαφθαρῆναι ὑπ' ἐκείνων ἐν ὑστέρῳ, ἀλλὰ προποιῆσαι. ἡ μέντοι ἀπόστασις ἡμῶν θᾶσσον γεγένηται καὶ ἀπαράσκευος· ᾗ καὶ μᾶλλον χρὴ ξυμμάχους δεξαμένους ἡμᾶς διὰ ταχέων βοήθειαν ἀποστέλλειν, ἵνα φαίνησθε ἀμύνοντές τε οἷς δεῖ, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τοὺς πολεμίους βλάπτοντες. καιρὸς δὲ ὡς οὔπω πρότερον. νόσῳ τε γὰρ ἐφθάραται Ἀθηναῖοι καὶ χρημάτων δαπάνῃ· νῆές τε αὐτοῖς αἱ μὲν περὶ τὴν ὑμετέραν εἰσὶν, αἱ δ' ἐφ' ἡμῖν τετάχαται. ὥστε οὐκ εἰκὸς αὐτοὺς περιουσίαν νεῶν ἔχειν, ἢν ὑμεῖς ἐν τῷ θέρει τῷδε ναυσί τε καὶ πεζῷ ἅμα ἐπεσβάλητε τὸ δεύτερον· ἀλλ' ἢ ὑμᾶς οὐκ ἀμυνοῦνται ἐπιπλέοντας, ἢ ἀπ' ἀμφοτέρων ἀποχωρήσονται. νομίσῃ τε μηδεὶς ἀλλοτρίας γῆς πέρι οἰκεῖον κίνδυνον ἕξειν. ᾧ γὰρ δοκεῖ μακρὰν ἀπεῖναι ἡ Λέσβος, τὴν ὠφέλειαν αὐτῷ ἐγγύθεν παρέξει. οὐ γὰρ ἐν τῇ Ἀττικῇ ἔσται ὁ πόλεμος, ὥς τις οἴεται, ἀλλὰ δι' ἣν ἡ Ἀττικὴ ὠφελεῖται. ἔστι δὲ τῶν*

cis loqui non licet. Equidem Scholiastae explicationem etsi non omnino probo, tamen verae loci sententiae propius, quam ceteras accedere iudico. Videtur enim *ἐπ' ἐκείνοις εἶναι* h. l. nihil esse aliud, quam „pendere ex alicuius arbitrio, quatenus eius exemplum nobis imitandum est, sich nach Jemandem richten.“ Sic etiam Heilmannum sensisse accipio. Quare interpunctionem mutavi, virgula post *τέ*, quod pro *τί* cum Kistem. aliisque exhibui, posita. Ita sententia, quam orationis tenor requirit, exit haec: „*Potentes* (in hoc vocabulo maxima est vis) *si essemus aeque atque illi ad vim contra inferendam et ad vicissim cunctandum in re quapiam, sane oporteret nos exemplum eorum eodem, quo praeirent, modo sequi. Nunc cum in illorum potestate semper sit impugnare, in nostra esse debet praeoccupare.*“

13. *πρὸς ἀσφάλειάν τινα τρέψαι*, securitati vel saluti consulere.

διπλῆν ἀπόστασιν. Ne frigidus hic lusus tibi esse videatur in verbo *ἀπόστασις*, monendum est, hoc vocabulum, ut *ἀφίστασθαι*, non solum esse *deficere*, sed etiam *absistere*. A Graecis *absistere* Lesbii recte dici poterant, quatenus ab iniuriis abhorrebant, Graecis quas una cum Atheniensibus inferre solebant. — Mox *ξὺν κακῶς ποιεῖν* dictum videtur ut Eurip. Phoen. v. 887. *καὶ πρὸς ἡτιμασμένος*. Plat. Phaedr. §. 29. *ξύμμοι λαβέσθε τοῦ μύθου*. Demosth. de Chers. p. 105. Reisk. *μὴ συνεπεπονθότων τῶν πολλῶν Ὀλυνθίων*, et paullo post *μὴ συνεπεπονθότος τοῦ πλήθους τοῦ Θετταλῶν*. Unde coniicias aut scribendum esse *ξὺν κακῶς π.*, aut *ξυγκακῶς ποιεῖν*. Sed nostrum cum melioribus libris servandum. Vid. Lobeck. ad Phryn. p. 620. Buttm. Gr. max. p. 91.

ἐφθάραται, et mox *τετάχαται* apud Thucydidem legi dicit Photius, addens: *πάντα τὰ τοιαῦτα ἀρχαϊκά*. Scilicet ex Ionismo. Cf. Buttm. §. 98. 6. — *τὸ δεύτερον*, vid. de prima eius anni invasione supra c. 1.

δι' ἣν ἡ Ἀττικὴ ὠφελεῖται, per attractionem dictum accipe pro *δι' ἐκείνην, ᾗ* (vel *δι' ἧς*) *ἡ Ἀττ. ὠφ.* Non debet spectari in hac deliberatione, ubi bellum geratur, sed quibus co-

Digitized by Google

χρημάτων ἀπὸ τῶν ξυμμάχων ἡ πρόοδος, καὶ ἔτι μείζων ἔσται, εἰ ἡμᾶς καταστρέψονται· οὔτε γὰρ ἀποστήσεται ἄλλος, τά τε ἡμέτερα προσγενήσεται· πάθοιμέν τ' ἂν δεινότερα ἢ οἱ πρὶν δουλεύοντες. βοηθησάντων δὲ ὑμῶν προθύμως, πόλιν τε προσλήψεσθε ναυτικὸν ἔχουσαν μέγα, οὗπερ ὑμῖν μάλιστα προσδεῖ, καὶ Ἀθηναίους ῥᾷον καθαιρήσετε, ὑφαιροῦντες αὐτῶν τοὺς ξυμμάχους· (θρασύτερον γὰρ πᾶς τις προσχωρήσεται·) τήν τε αἰτίαν ἀποφεύξεσθε, ἣν εἴχετε, μὴ βοηθεῖν τοῖς ἀφισταμένοις. ἢν δ' ἐλευθεροῦντες φαίνησθε, τὸ κράτος τοῦ πολέμου βεβαιότερον ἕξετε.

14. „Αἰσχυνθέντες οὖν τάς τε τῶν Ἑλλήνων ἐς ὑμᾶς ἐλπίδας καὶ Δία τὸν Ὀλύμπιον, ἐν οὗ τῷ ἱερῷ ἴσα καὶ ἱκέται ἐσμέν, ἐπαμύνατε Μυτιληναίοις ξύμμαχοι γενόμενοι· καὶ μὴ πρόησθε ἡμᾶς, ἴδιον μὲν τὸν κίνδυνον τῶν σωμάτων παραβαλλομένους, κοινὴν δὲ τὴν ἐκ τοῦ κατορθῶσαι ὠφέλειαν ἅπασι δώσοντας, ἔτι δὲ κοινοτέραν τὴν βλάβην, εἰ, μὴ πεισθέντων ὑμῶν, σφαλησόμεθα. γίγνεσθε δὲ ἄνδρες, οἷουπερ ὑμᾶς οἵ τε Ἕλληνες ἀξιοῦσι, καὶ τὸ ἡμέτερον δέος βούλεται.“

15. Τοιαῦτα μὲν οἱ Μυτιληναῖοι εἶπον. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐπειδὴ ἤκουσαν, προσδεξάμενοι τοὺς λόγους ξυμμάχους τε τοὺς Λεσβίους ἐποιήσαντο, καὶ τὴν ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσβολὴν τοῖς τε ξυμμάχοις παροῦσι κατὰ τάχος ἔφραζον ἰέναι ἐς τὸν ἰσθμὸν τοῖς δύο μέρεσιν ὡς ποιησόμενοι, καὶ αὐτοὶ πρῶτοι ἀφίκοντο, καὶ ὁλκοὺς παρεσκεύαζον τῶν νεῶν ἐν τῷ ἰσθμῷ, ὡς ὑπερεῖσοντες ἐκ τῆς Κορίνθου ἐς τὴν πρὸς Ἀθήνας θάλασσαν, καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ ἅμα ἐπιόντες. καὶ οἱ μὲν προθύμως ταῦτα ἔπρασσον· οἱ δὲ ἄλλοι ξύμμαχοι βραδέως τε ξυνελέγοντο, καὶ ἐν καρποῦ ξυγκομιδῇ ἦσαν καὶ ἀῤῥωστία τοῦ στρατεύειν.

16. Αἰσθόμενοι δὲ αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι διὰ κατάγνωσιν ἀσθενείας σφῶν παρασκευαζομένους, δηλῶσαι βουλόμενοι ὅτι οὐκ ὀρθῶς ἐγνώκασιν, ἀλλ' οἷοί τέ εἰσι μὴ κινοῦντες τὸ ἐπὶ Λέσβῳ ναυτικὸν καὶ τὸ ἀπὸ Πελοποννήσου ἐπιὸν ῥᾳδίως ἀμύνεσθαι, ἐπλήρωσαν ναῦς ἑκατὸν ἐσβάντες αὐτοί τε, πλὴν ἱππέων καὶ πεντακοσιομεδίμνων, καὶ οἱ μέτοικοι· καὶ παρὰ τὸν

pii hostis bellum gerat, et posthac gesturus sit.

βοηθησάντων δὲ ὑμῶν. Genitivi absoluti pro casu, quem sequens exigit verbum. Sic 1, 114. genitivus absolutus pro dativo usurpatus, et repetito quidem subiecto: *καὶ ἐς αὐτὴν διαβεβηκότος ἤδη Περικλέους στρατῷ Ἀθηναίων, ἠγγέλθη αὐτῷ.* Alia exempla adscripsi ad 2, 8. Vid. Poppo Prol. T. I. p. 119 sq. Maxime memorabile illius enallages exemplum exstat 4, 10. in verbis *μενόντων μὲν ἡμῶν ξύμμαχοι γίγνεται, ὑποχωρήσασι δὲ, καίπερ χαλεπὸν ὄν, εὔπορον ἔσται,* *μηδενὸς κωλύοντος*, ubi expectes *μένουσιν ἡμῖν ξύμμαχον γίγνεται, ὑποχωρησάντων δὲ — εὔπορον ἔσται*, videlicet *τοῖς πολεμίοις*, non Atheniensibus.

15. *τὴν ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσβολήν.* Haec verba iunge cum participio *ὡς ποιησόμενοι.* — *τοῖς δύο μέρεσι* vid. ad 2, 10. *ὁλκοὶ τῶν νεῶν* sunt machinae ad naves trahendas in terra. Verbo *ὑπερφέρειν* de eadem re utitur 3, 81. 4, 8. — *ἀῤῥωστία*. Suidas h. v. *ἀῤῥωστία τοῦ στρατεύειν ἀντὶ τοῦ ἀπροθυμία.* Θουκυδίδης.

Digitized by Google

ἰσθμὸν ἀναγαγόντες ἐπίδειξίν τε ἐποιοῦντο, καὶ ἀποβάσεις τῆς Πελοποννήσου ᾗ δοκοῖ αὐτοῖς. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ὁρῶντες πολὺν τὸν παράλογον, τά τε ὑπὸ τῶν Λεσβίων ῥηθέντα ἡγοῦντο οὐκ ἀληθῆ, καὶ ἄπορα νομίζοντες, ὡς αὐτοῖς καὶ οἱ ξύμμαχοι ἅμα οὐ παρῆσαν, καὶ ἠγγέλλοντο καὶ αἱ περὶ τὴν Πελοπόννησον τριάκοντα νῆες τῶν Ἀθηναίων τὴν περιοικίδα αὐτῶν πορθοῦσαι, ἀνεχώρησαν ἐπ' οἶκον. ὕστερον δὲ ναυτικὸν παρεσκεύαζον, ὅ τι πέμψουσιν ἐς τὴν Λέσβον· καὶ κατὰ πόλεις ἐπήγγελλον τεσσαράκοντα νεῶν πλῆθος, καὶ ναύαρχον προσέταξαν Ἀλκίδαν, ὃς ἔμελλεν ἐπιπλεύσεσθαι. ἀνεχώρησαν δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ταῖς ἑκατὸν ναυσὶν, ἐπειδὴ καὶ ἐκείνους εἶδον.

17. Καὶ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον, ὃν αἱ νῆες ἔπλεον, ἐν τοῖς πλεῖσται δὴ νῆες ἅμ' αὐτοῖς ἐνεργοὶ κάλλει ἐγένοντο, παραπλήσιαι δὲ καὶ ἔτι πλείους ἀρχομένου τοῦ πολέμου. τήν τε γὰρ Ἀττικὴν καὶ Εὔβοιαν καὶ Σαλαμῖνα ἑκατὸν ἐφύλασσον, καὶ περὶ Πελοπόννησον ἕτεραι ἑκατὸν ἦσαν, χωρὶς δὲ αἱ περὶ Ποτίδαιαν καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις χωρίοις· ὥστε αἱ πᾶσαι ἅμα ἐγίγνοντο ἐν ἐνὶ θέρει διακόσιαι καὶ πεντήκοντα. καὶ τὰ χρήματα τοῦτο μάλιστα ὑπανάλωσε μετὰ Ποτιδαίας. τήν τε γὰρ Ποτίδαιαν δίδραχμοι ὁπλῖται ἐφρούρουν, (αὐτῷ γὰρ καὶ ὑπηρέτῃ δραχμὴν ἐλάμβανε τῆς ἡμέρας,) τρισχίλιοι μὲν οἱ πρῶτοι, ὧν οὐκ ἐλάσσους διεπολιόρκησαν, ἑξακόσιοι δὲ καὶ χίλιοι μετὰ Φορμίωνος, οἳ προσεκήλθον· νῆές τε αἱ πᾶσαι τὸν αὐτὸν μισθὸν ἔφερον. τὰ μὲν οὖν χρήματα οὕτως ὑπαναλώθη τὸ πρῶτον, καὶ νῆες τοσαῦται δὴ πλεῖσται ἐπληρώθησαν.

18. Μυτιληναῖοι δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ὃν οἱ Λακεδαιμόνιοι περὶ τὸν ἰσθμὸν ἦσαν, ἐπὶ Μήθυμναν ὡς προδιδομένην ἐστράτευσαν κατὰ γῆν, αὐτοί τε καὶ οἱ ἐπίκουροι. καὶ προσβαλόντες τῇ πόλει, ἐπειδὴ οὐ προυχώρει ἡ προσδέχοντο, ἀπῆλθον ἐπ' Ἀντίσσης καὶ Πύῤῥας καὶ Ἐρέσου· καὶ καταστησάμενοι τὰ ἐν ταῖς πόλεσι ταύταις βεβαιότερα, καὶ τείχη κρατύναντες, διὰ τάχους ἀπῆλθον ἐπ' οἶκον. ἐστράτευσαν δὲ καὶ οἱ Μηθυμναῖοι, ἀναχωρησάντων αὐτῶν, ἐπ' Ἄντισσαν·

16. ἀναγαγόντες. Usitatius est medium ἀναγαγόμενοι; ut 4, 13.

17. ἐν τοῖς πλεῖσται δὴ νῆες. De hoc loquendi genere vid. ad 1, 6. et annot. in ed. ampl. ad h. l. — κάλλει, quid h. l. sit et quocum iungatur verbo, nemo docuit. Ego quidem cum ἐνεργοὶ iungo, et intelligo ob praestantiam, durch schöne Besatzung wirksam und in Thätigkeit.

τὰ χρήματα. Haud dubie intelligit paratam illam pecuniam, quam enumeravit supra 2, 13. Iam ibi monuit, in Potidaeae mentionem multum impensum esse. — δίδραχμοι ὁπλῖται qui sint, docet Boeckh. de polit. Athen. oecon. T. I. p. 131. cf. libellum meum de Antiquitt. p. 60. Si binas drachmas accepisse dicuntur, non solum σιτηρέσιον, sed etiam minister (ὑπηρέτης) stipendium hac summa comprehensum est. Plerumque binos quotidie obsides militi, totidem ministro dabant stipendii loco; tantundem utrique σιτηρέσιον nomine, quod non frumento, sed pecunia solebant repraesentare.

τὸν αὐτὸν μισθόν, int. τοῦτον, nam etiam in navibus erant ὁπλῖται. De his autem solis intelligendum esse puto, non de nautis vel ceteris classiariis.

Digitized by Google

καὶ ἐκβοηθείας τινὸς γενομένης, πληγέντες ὑπό τε τῶν Ἀντισσαίων καὶ τῶν ἐπικούρων ἀπέθανόν τε πολλοὶ, καὶ ἀνεχώρησαν οἱ λοιποὶ κατὰ τάχος. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πυνθανόμενοι ταῦτα, τούς τε Μυτιληναίους τῆς γῆς κρατοῦντας, καὶ τοὺς σφετέρους στρατιώτας οὐχ ἱκανοὺς ὄντας εἴργειν, πέμπουσι περὶ τὸ φθινόπωρον ἤδη ἀρχόμενον Πάχητα τὸν Ἐπικούρου στρατηγὸν καὶ χιλίους ὁπλίτας ἑαυτῶν. οἱ δὲ αὐτερέται πλεύσαντες τῶν νεῶν ἀφικνοῦνται, καὶ περιτειχίζουσι Μυτιλήνην ἐν κύκλῳ ἁπλῷ τείχει· φρούρια δὲ ἔστιν οἱ ἐπὶ τῶν καρτερῶν ἐγκατῳκοδόμηται. καὶ ἡ μὲν Μυτιλήνη κατὰ κράτος ἤδη ἀμφοτέρωθεν καὶ ἐκ γῆς καὶ ἐκ θαλάσσης εἴργετο, καὶ ὁ χειμὼν ἤρχετο γίγνεσθαι.

19. Προσδεόμενοι δὲ οἱ Ἀθηναῖοι χρημάτων ἐς τὴν πολιορκίαν, καὶ αὐτοὶ ἐξενεγκόντες τότε πρῶτον ἐσφορὰν διακόσια τάλαντα, ἐξέπεμψαν καὶ ἐπὶ τοὺς ξυμμάχους ἀργυρολόγους ναῦς δώδεκα καὶ Λυσικλέα πέμπτον αὐτὸν στρατηγόν. ὁ δὲ ἄλλα τε ἠργυρολόγει καὶ περιέπλει, καὶ τῆς Καρίας ἐκ Μυοῦντος ἀναβὰς διὰ τοῦ Μαιάνδρου πεδίου μέχρι τοῦ Σανδίου λόφου, ἐπιθεμένων τῶν Καρῶν καὶ Ἀναιτῶν, αὐτός τε διαφθείρεται, καὶ τῆς ἄλλης στρατιᾶς πολλοί.

20. Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος οἱ Πλαταιῆς (ἔτι γὰρ ἐπολιορκοῦντο ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων καὶ Βοιωτῶν) ἐπειδὴ τῷ τε σίτῳ ἐπιλιπόντι ἐπιέζοντο, καὶ ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν οὐδεμία ἦν ἐλπὶς τιμωρίας, οὐδὲ ἄλλη σωτηρία ἐφαίνετο, ἐπιβουλεύουσιν αὐτοί τε καὶ Ἀθηναίων οἱ ξυμπολιορκούμενοι πρῶτον μὲν πάντες ἐξελθεῖν καὶ ὑπερβῆναι τὰ τείχη τῶν πολεμίων, ἢν δύνωνται βιάσασθαι, ἐσηγησαμένου τὴν πεῖραν αὐτοῖς Θεαινέτου τε τοῦ Τολμίδου, ἀνδρὸς μάντεως, καὶ Εὐμολπίδου τοῦ Λαιμάχου, ὃς καὶ ἐστρατήγει· ἔπειτα οἱ μὲν ἡμίσεις ἀπώκνησάν πως, τὸν κίνδυνον μέγαν ἡγησάμενοι, ἐς δὲ ἄνδρας διακοσίους καὶ εἴκοσι μάλιστα ἐνέμειναν τῇ ἐξόδῳ ἐθελονταὶ, τρόπῳ τοιῷδε. κλίμακας ἐποιήσαντο ἴσας τῷ τείχει τῶν πολεμίων. ξυνεμετρήσαντο δὲ ταῖς ἐπιβολαῖς τῶν πλίνθων, ᾗ ἔτυχε πρὸς σφᾶς οὐκ ἐξαλειλιμμένον τὸ τεῖχος αὐτῶν. ἠριθμοῦντο δὲ πολλοὶ ἅμα τὰς ἐπιβολὰς, καὶ ἔμελλον οἱ μὲν τινες ἁμαρτήσεσθαι,

18. ἐγκατῳκοδόμηται. Bekk. Praef. min. ed. p. V. conjicit ἐγκατῳκοδομήθη, cui Poppo ad h. l. adstipulatur, perfectum ferri vix posse ratus, imperfectum vero non ineptum esse. Equidem perfectum ferendum puto propter praecedentia praesentia ἀφικνοῦνται, περιτειχίζουσι.

19. ἐσφορά. Extraordinarium erat tributum, a locupletioribus tantum Atheniensium belli tempore exactum. Vid. Wolf. Prol. ad Dem. Lept. p. XC sq. Boeckh. in libro de polit. Athen. oecon. T. II. p. 4.

τῆς ἄλλης στρατιᾶς. Vocem mediam ἄλλης eiiciendam censet Krüger. ad Dionys. p. 328. cf. c. 7. sub fin. 2, 69. aliique loci. Sed contra Xenoph. Cyr. VI, 4, 1. Κῦρος μὲν ἐθύετο, ὁ δ' ἄλλος στρατός. Plutarch. Alex. c. 47. τὸ μὲν ἄλλο πλῆθος — τοὺς δὲ ἀρίστους. Tacit. Hist. 4, 56. Legatis — interfectis, ceterum vulgus — facile accessurum.

20. καὶ ἔμελλον — ἁμαρτήσεσθαι, i. e. ἐφῆκει vel ἐχρῆν τοὺς μὲν ἁμαρτήσεσθαι. Sententia: Es war natürlich, dass wenn auch einige irrten, die meisten doch die wahre Zahl trafen. Sic supra 3, 11. ὑποχειρίους.

Digitized by Google

οἱ δὲ πλείους τεύξεσθαι τοῦ ἀληθοῦς λογισμοῦ, ἄλλως τε καὶ πολλάκις ἀριθμοῦντες, καὶ ἅμα οὐ πολὺ ἀπέχοντες, ἀλλὰ ῥᾳδίως καθορωμένου ἐς ὃ ἐβούλοντο τοῦ τείχους. τὴν μὲν οὖν ξυμμέτρησιν τῶν κλιμάκων οὕτως ἔλαβον, ἐκ τοῦ πάχους τῆς πλίνθου εἰκάσαντες τὸ μέτρον.

21. Τὸ δὲ τεῖχος ἦν τῶν Πελοποννησίων τοιόνδε τῇ οἰκοδομήσει. εἶχε μὲν δύο τοὺς περιβόλους, πρός τε Πλαταιῶν, καὶ εἴ τις ἔξωθεν ἀπ' Ἀθηνῶν ἔποι· διεῖχον δὲ οἱ περίβολοι ἑκκαίδεκα πόδας μάλιστα ἀπ' ἀλλήλων. τὸ οὖν μεταξὺ τοῦτο, οἱ ἑκκαίδεκα πόδες, τοῖς φύλαξιν οἰκήματα διανενεμημένα ᾠκοδόμητο· καὶ ἦν ξυνεχῆ, ὥστε ἓν φαίνεσθαι τεῖχος παχὺ, ἐπάλξεις ἔχον ἀμφοτέρωθεν. διὰ δέκα δὲ ἐπάλξεων πύργοι ἦσαν μεγάλοι καὶ ἰσοπλατεῖς τῷ τείχει, διήκοντες ἔς τε τὸ ἔσω μέτωπον αὐτοῦ, καὶ οἱ αὐτοὶ καὶ τὸ ἔξω· ὥστε πάροδον μὴ εἶναι παρὰ πύργον, ἀλλὰ δι' αὐτῶν μέσων διήεσαν. τὰς οὖν νύκτας, ὁπότε χειμὼν εἴη νοτερὸς, τὰς μὲν ἐπάλξεις ἀπέλειπον, ἐκ δὲ τῶν πύργων, ὄντων δι' ὀλίγου καὶ ἄνωθεν στεγανῶν, τὴν φυλακὴν ἐποιοῦντο. τὸ μὲν οὖν τεῖχος, ᾧ περιεφρουροῦντο οἱ Πλαταιῆς, τοιοῦτον ἦν.

22. Οἱ δ', ἐπειδὴ παρεσκεύαστο αὐτοῖς, τηρήσαντες νύκτα χειμέριον ὕδατι καὶ ἀνέμῳ καὶ ἅμα ἀσέληνον ἐξῆσαν· ἡγοῦντο δὲ οἵπερ καὶ τῆς πείρας αἴτιοι ἦσαν. καὶ πρῶτον μὲν τὴν τάφρον διέβησαν, ἣ περιεῖχεν αὐτούς, ἔπειτα προσέμιξαν τῷ τείχει τῶν πολεμίων, λαθόντες τοὺς φύλακας, ἀνὰ τὸ σκοτεινὸν μὲν οὐ προϊδόντων αὐτῶν, ψόφῳ δὲ τῷ ἐκ τοῦ προσιέναι αὐτοὺς ἀντιπαταγοῦντος τοῦ ἀνέμου, οὐ κατακουσάντων. ἅμα δὲ καὶ διέχοντες πολὺ ἦσαν, ὅπως τὰ ὅπλα μὴ κρουόμενα πρὸς ἄλληλα αἴσθησιν παρέχοι. ἦσαν δὲ εὐσταλεῖς τε τῇ ὁπλίσει, καὶ τὸν ἀριστερὸν πόδα μόνον ὑποδεδεμένοι ἀσφα-

δὲ ἔχοντες τοὺς πλείους, ἡμῖν δὲ ἀπὸ τοῦ ἴσου ὁμιλοῦντες, χαλεπώτερον εἰκότως ἔμελλον οἴσειν.

ῥᾳδίως καθορωμένου ἐς ὃ ἐβούλοντο. Schol. δηλονότι θεῖναι κλίμακας. Mihi videtur repetendum καθορᾶν ad ἐβούλοντο. Nam et dicitur καθορᾶν ἔς τι; (4, 15. βουλεύειν πρὸς τὸ χρῆμα ὁρῶντας. 4, 18. γνῶτε δὲ καὶ ἐς τὰς ἡμετέρας νῦν ξυμφορὰς ἀπιδόντες.) et Scholiastae ratio temere ficta videtur. Simili modo altitudo muri aestimatur apud Liv. 25, 23.

21. πρός τε Πλαταιῶν. Plerumque Thucydides urbem nominat τὴν Πλάταιαν, nonnunquam tamen plurali numero utitur, ut h. l. 2, 10. et 3, 36.

τὸ οὖν μεταξὺ τοῦτο — ᾠκοδόμητο. Verbum ᾠκοδόμητο minus aptum nominativo τὸ μεταξὺ τοῦτο, aptissimum adiecto οἰκήματα. Fortasse primo voluit ᾤκητο vel ἐξῴκητο τοῖς φύλαξι scribere (cf. 2, 17.), deinde mutavit consilium propter additum οἰκήματα διανενεμημένα, quae est quasi appositio totius enuntiationis pro ὃ ἦν οἰκήματα τοῖς φύλαξι διανενεμημένα.

διὰ δέκα ἐπάλξεων, spatio denarum pinnarum interposito, post denas pinnas. Sic infra ὄντων δι' ὀλίγου, int. διαστήματος, brevi spatio distantes. — ἰσοπλατεῖς τῷ τείχει. Turres illae praeter utrumque murum etiam intervallum illud sedecim pedum complexae sunt, ita ut uterque murus ibi tamquam ponte iungeretur, ubi turris esset, alterutrum autem per murum incedenti via non nisi intra turrim pateret. Cf. c. 23 in.

22. τὸν ἀριστερὸν πόδα μόνον. Sin istum pedem habebant cal-

Digitized by Google

λείας ἕνεκα τῆς πρὸς τὸν πηλόν. κατὰ οὖν μεταπύργιον προσ-ἐμισγον πρὸς τὰς ἐπάλξεις, εἰδότες ὅτι ἔρημοί εἰσι, πρῶτον μὲν οἱ τὰς κλίμακας φέροντες, καὶ προσέθεσαν· ἔπειτα ψιλοὶ δώδεκα ξὺν ξιφιδίῳ καὶ θώρακι ἀνέβαινον, ὧν ἡγεῖτο Ἀμμέας ὁ Κορολίβου, καὶ πρῶτος ἀνέβη, μετὰ δὲ αὐτὸν οἱ ἑπόμενοι, ἓξ ἐφ' ἑκάτερον τῶν πύργων, ἀνέβαινον· ἔπειτα ψιλοὶ ἄλλοι μετὰ τούτους ξὺν δορατίοις ἐχώρουν, οἷς ἕτεροι κατόπιν τὰς ἀσπίδας ἔφερον, ὅπως ἐκεῖνοι ῥᾷον προσβαίνοιεν, καὶ ἔμελλον δώσειν, ὁπότε πρὸς τοῖς πολεμίοις εἶησαν. ὡς δὲ ἄνω πλείους ἐγένοντο, ἤσθοντο οἱ ἐκ τῶν πύργων φύλακες. κατέβαλε γάρ τις τῶν Πλαταιέων, ἀντιλαμβανόμενος, ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων κεραμίδα, ἢ πεσοῦσα ψόφον ἐποίησε, καὶ αὐτίκα βοὴ ἦν. τὸ δὲ στρατόπεδον ἐπὶ τὸ τεῖχος ὥρμησεν· οὐ γὰρ ᾔδει ὅ τι ἦν τὸ δεινόν, σκοτεινῆς νυκτὸς καὶ χειμῶνος ὄντος· καὶ ἅμα οἱ ἐν τῇ πόλει τῶν Πλαταιέων ὑπολελειμμένοι ἐξελθόντες προσέβαλλον τῷ τείχει τῶν Πελοποννησίων ἐκ τοὐμπαλιν ἢ οἱ ἄνδρες αὐτῶν ὑπερέβαινον, ὅπως ἥκιστα πρὸς αὐτοὺς τὸν νοῦν ἔχοιεν. ἐθορυβοῦντο μὲν οὖν κατὰ χώραν μένοντες, βοηθεῖν δὲ οὐδεὶς ἑτοῖμα ἐκ τῆς ἑαυτῶν φυλακῆς, ἀλλ' ἐν ἀπόρῳ ἦσαν εἰκάσαι τὸ γιγνόμενον. καὶ οἱ τριακόσιοι αὐτῶν, οἷς ἐτέτακτο παραβοηθεῖν, εἴ τι δέοι, ἐχώρουν ἔξωθεν τοῦ τείχους πρὸς τὴν βοήν· φρυκτοί τε ἤροντο ἐς τὰς Θήβας πολέμιοι. παρανῖσχον δὲ καὶ οἱ ἐκ τῆς πόλεως Πλαταιῆς ἀπὸ τοῦ τείχους φρυκτοὺς πολλούς, πρότερον παρεσκευασμένους ἐς αὐτὸ τοῦτο, ὅπως ἀσαφῆ τὰ σημεῖα τῆς φρυκτωρίας τοῖς πολεμίοις ᾖ, καὶ μὴ βοηθοῖεν, ἄλλο τι νομίσαντες τὸ γιγνόμενον εἶναι ἢ τὸ ὄν, πρὶν σφῶν οἱ ἄνδρες οἱ ἐξιόντες διαφύγοιεν, καὶ τοῦ ἀσφαλοῦς ἀντιλάβοιντο.

23. Οἱ δ' ὑπερβαίνοντες τῶν Πλαταιέων ἐν τούτῳ, ὡς οἱ πρῶτοι αὐτῶν ἀναβεβήκεσαν, καὶ τοῦ πύργου ἑκατέρου τοὺς φύλακας διαφθείραντες ἐκεκρατήκεσαν, τάς τε διόδους τῶν πύργων ἐνστάντες αὐτοὶ ἐφύλασσον, μηδένα δι' αὐτῶν ἐπιβοηθεῖν, καὶ κλίμακας προσθέντες ἀπὸ τοῦ τείχους τοῖς πύργοις, καὶ ἐπαναβιβάσαντες ἄνδρας πλείους, οἱ μὲν ἀπὸ τῶν πύργων τοὺς ἐπιβοηθοῦντας καὶ κάτωθεν καὶ ἄνωθεν εἶργον βάλλοντες, οἱ δ' ἐν τούτῳ, οἱ πλείους, πολλὰς προσθέντες κλίμακας ἅμα καὶ τὰς ἐπάλξεις ἀπώσαντες διὰ τοῦ μεταπυργίου ὑπερέβαινον. ὁ δὲ διακομιζόμενος ἀεὶ ἵστατο ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς τάφρου, καὶ ἐντεῦθεν ἐτόξευόν τε καὶ ἠκόντιζον, εἴ τις παραβοηθῶν παρὰ τὸ τεῖχος κωλυτὴς γίγνοιτο τῆς διαβάσεως.

ceatum, ut tutius insisterent luto; (nam in pede sinistro militem fere niti, veteres putabant, dextra manu usurum;) dextrum nudum, ut expeditiores essent et celerius procederent. Eum dicebant τὸν ἡγούμενον πόδα, quem oportebat esse levem ac celerem. — μεταπύργιον est spatium (h. l. muri) inter duas turres.

φρυκτοί. Vid. ad 2, 94.

23. οἱ μὲν ἀπὸ τῶν πύργων. Hi erant partim custodes transitus, qui erat per turres, partim in superiori turrium parte, quo scalis ascenderant, ut turres melius defenderent, stationem habebant. Ita καὶ κάτωθεν καὶ ἄνωθεν petere poterant hostes, qui ad impetum faciendum appropinquarent,

Digitized by Google

βάσεως. ἐπεὶ δὲ πάντες διεπεπεραίωντο, οἱ ἀπὸ τῶν πύργων χαλεπῶς οἱ τελευταῖοι καταβαίνοντες ἐχώρουν ἐπὶ τὴν τάφρον· καὶ ἐν τούτῳ οἱ τριακόσιοι αὐτοῖς ἐπεφέροντο, λαμπάδας ἔχοντες. οἱ μὲν οὖν Πλαταιῆς ἐκείνους ἑώρων μᾶλλον ἐκ τοῦ σκότους, ἑστῶτες ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς τάφρου, καὶ ἐτόξευόν τε καὶ ἐγκόντιζον ἐς τὰ γυμνά· αὐτοὶ δὲ ἐν τῷ ἀφανεῖ ὄντες ἧσσον διὰ τὰς λαμπάδας καθεωρῶντο· ὥστε φθάνουσι τῶν Πλαταιέων καὶ οἱ ὕστατοι διαβάντες τὴν τάφρον, χαλεπῶς δὲ καὶ βιαίως. κρύσταλλός τε γὰρ ἐπεπήγει οὐ βέβαιος ἐν αὐτῇ, ὥστ' ἐπελθεῖν, ἀλλ' οἷος ἀπηλιώτου ἢ βορέου ὑδατώδης μᾶλλον· καὶ ἡ νὺξ τοιούτῳ ἀνέμῳ ὑπονειφομένη πολὺ τὸ ὕδωρ ἐν αὐτῇ ἐπεποιήκει, ὃ μόλις ὑπερέχοντες ἐπεραιώθησαν. ἐγένετο δὲ καὶ ἡ διάφευξις αὐτοῖς μᾶλλον διὰ τοῦ χειμῶνος τὸ μέγεθος.

24. Ὁρμήσαντες δὲ ἀπὸ τῆς τάφρου οἱ Πλαταιῆς ἐχώρουν ἀθρόοι τὴν ἐς Θήβας φέρουσαν ὁδόν, ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸ τοῦ Ἀνδροκράτους ἡρῷον, νομίζοντες ἥκιστα σφᾶς ταύτην αὐτοὺς ὑποτοπῆσαι τραπέσθαι, τὴν ἐς τοὺς πολεμίους· καὶ ἅμα ἑώρων τοὺς Πελοποννησίους τὴν πρὸς Κιθαιρῶνα καὶ Δρυὸς κεφαλὰς, τὴν ἐπ' Ἀθηνῶν φέρουσαν, μετὰ λαμπάδων διώκοντας. καὶ ἐπὶ μὲν ἓξ ἢ ἑπτὰ σταδίους οἱ Πλαταιῆς τὴν ἐπὶ τῶν Θηβῶν ἐχώρησαν, ἔπειθ' ὑποστρέψαντες ἦεσαν τὴν πρὸς τὸ ὄρος φέρουσαν ὁδὸν, ἐς Ἐρυθρὰς καὶ Τσιὰς, καὶ λαβόμενοι τῶν ὀρῶν διαφεύγουσιν ἐς τὰς Ἀθήνας, ἄνδρες δώδεκα καὶ διακόσιοι ἀπὸ πλειόνων. εἰσὶ γάρ τινες αὐτῶν οἳ ἀπετράποντο ἐς τὴν πόλιν, πρὶν ὑπερβαίνειν· εἷς δ' ἐπὶ τῇ ἔξω τάφρῳ τοξότης ἐλήφθη. οἱ μὲν οὖν Πελοποννήσιοι κατὰ χώραν ἐγένοντο, τῆς βοηθείας παυσάμενοι· οἱ δ' ἐκ τῆς πόλεως Πλαταιῆς, τῶν μὲν γεγενημένων εἰδότες οὐδὲν, τῶν δὲ ἀποτραπομένων σφίσιν ἀπαγγειλάντων ὡς οὐδεὶς περίεσται, κήρυκα ἐκπέμψαντες, ἐπεὶ ἡμέρα ἐγένετο, ἐσπένδοντο ἀναίρεσιν τοῖς νεκροῖς· μαθόντες δὲ τὸ ἀληθὲς ἐπαύσαντο. οἱ μὲν δὴ τῶν Πλαταιέων ἄνδρες οὕτως ὑπερβάντες ἐσώθησαν.

25. Ἐκ δὲ τῆς Λακεδαίμονος τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος τελευτῶντος ἐκπέμπεται Σάλαιθος ὁ Λακεδαιμόνιος ἐς Μυτιλήνην τριήρει. καὶ πλεύσας ἐς Πύῤῥαν, καὶ ἐξ αὐτῆς πεζῇ κατὰ χαράδραν τινὰ, ᾗ ὑπερβατὸν ἦν τὸ περιτείχισμα, διαλαθὼν ἐξέρχεται ἐς τὴν Μυτιλήνην· καὶ ἔλεγε τοῖς προέδροις ὅτι ἐξβολή τε ἅμα ἐς τὴν Ἀττικὴν ἔσται, καὶ αἱ τεσσαράκοντα νῆες παρέσονται, ἃς ἔδει βοηθῆσαι αὐτοῖς· προαποπεμφθῆναί τε αὐτὸς τούτων ἕνεκα, καὶ ἅμα τῶν ἄλλων ἐπιμελησόμενος. καὶ οἱ μὲν Μυτιληναῖοι ἐθάρσουν τε, καὶ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἧσσον εἶχον τὴν γνώμην, ὥστε ξυμβαίνειν. ὅ τε χειμὼν ἐτελεύτα οὐ-

ὑδατώδης. Cum nox illa obscura et pluvia ventoque turbida esset, Euro flante et Aquilone, glacies quidem gigni potuit, quod alio vento non solet, sed propter humidiorem aëris temperationem non potuit ad eam crassitudinem crescere, quae coelo sereno et tranquillo fieri solet.

Digitized by Google

τος, καὶ τέταρτον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐπελεύτα τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

26. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους οἱ Πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ τὰς ἐς τὴν Μυτιλήνην δύο καὶ τεσσαράκοντα ναῦς ἀπέστειλαν ἔχοντα Ἀλκίδαν, ὃς ἦν αὐτοῖς ναύαρχος, προστάξαντες, αὐτοὶ ἐς τὴν Ἀττικὴν καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐσέβαλον, ὅπως οἱ Ἀθηναῖοι ἀμφοτέρωθεν θορυβούμενοι ἧσσον ταῖς ναυσὶν ἐς τὴν Μυτιλήνην κατακλεούσαις ἐπιβοηθήσωσιν. ἡγεῖτο δὲ τῆς ἐσβολῆς ταύτης Κλεομένης ὑπὲρ Παυσανίου τοῦ Πλειστοάνακτος υἱέος, βασιλέως ὄντος καὶ νεωτέρου ἔτι, πατρὸς δὲ ἀδελφὸς ὤν. ἐδῄωσαν δὲ τῆς Ἀττικῆς τά τε πρότερον τετμημένα, καὶ εἴ τι ἐβεβλαστήκει, καὶ ὅσα ἐν ταῖς πρὶν ἐσβολαῖς παρελέλειπτο· καὶ ἡ ἐσβολὴ αὕτη γαλεπωτάτη ἐγένετο τοῖς Ἀθηναίοις μετὰ τὴν δευτέραν. ἐπιμένοντες γὰρ ἀεὶ ἀπὸ τῆς Λέσβου τι πεύσεσθαι τῶν νεῶν ἔργον, ὡς ἤδη πεπεραιωμένων, ἐπεξῆλθον τὰ πολλὰ τέμνοντες. ὡς δ' οὐδὲν ἀπέβαινεν αὐτοῖς ὧν προσεδέχοντο, καὶ ἐπελελοίπει ὁ σῖτος, ἀνεχώρησαν καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις.

27. Οἱ δὲ Μυτιληναῖοι ἐν τούτῳ, ὡς αἵ τε νῆες αὐτοῖς οὐχ ἧκον ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου, ἀλλὰ ἐνεχρόνιζον, καὶ ὁ σῖτος ἐπελελοίπει, ἀναγκάζονται ξυμβαίνειν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους διὰ τάδε. ὁ Σάλαιθος καὶ αὐτὸς οὐ προσδεχόμενος ἔτι τὰς ναῦς ὁπλίζει τὸν δῆμον, πρότερον ψιλὸν ὄντα, ὡς ἐπεξιὼν τοῖς Ἀθηναίοις· οἱ δὲ ἐπειδὴ ἔλαβον ὅπλα, οὔτε ἠκροῶντο ἔτι τῶν ἀρχόντων, κατὰ ξυλλόγους τε γιγνόμενοι ἠ τὸν σῖτον ἐκέλευον τοὺς δυνατοὺς φέρειν ἐς τὸ φανερὸν καὶ διανέμειν ἅπασιν, ἢ αὐτοὶ ξυγχωρήσαντες πρὸς Ἀθηναίους ἔφασαν παραδώσειν τὴν πόλιν.

28. Γνόντες δὲ οἱ ἐν τοῖς πράγμασιν οὔτ' ἀποκωλύσειν δυνατοὶ ὄντες, εἴ τ' ἀπομονωθήσονται τῆς ξυμβάσεως, κινδυνεύσοντες, ποιοῦνται κοινῇ ὁμολογίαν πρός τε Πάχητα καὶ τὸ στρατόπεδον, ὥστε Ἀθηναίοις μὲν ἐξεῖναι βουλεῦσαι περὶ Μυτιληναίων ὁποῖον ἄν τι βούλωνται, καὶ τὴν στρατιὰν ἐς τὴν πόλιν δέχεσθαι αὐτούς, πρεσβείαν δὲ ἀποστέλλειν ἐς τὰς Ἀθήνας Μυτιληναίους περὶ ἑαυτῶν· ἐν ὅσῳ δ' ἂν πάλιν ἔλθωσι, Πάχητα μήτε δῆσαι Μυτιληναίων μηδένα, μήτε ἀνδραποδίσαι, μήτε ἀποκτεῖναι. ἡ μὲν ξύμβασις αὕτη ἐγένετο. οἱ δὲ πράξαν-

26. δύο καὶ τεσσαράκοντα. Supra cap. 16 et 25. quadraginta tantum memorabantur, totidemque infra c. 29. et 69. Quod suspectam h. l. redderet lectionem, nisi liceret existimare, Scriptorem alibi, ubi minus intererat accurate definire, rotundo quem dicunt numero usum, hoc autem loco, ubi classem profectam narrat, accuratius navium numerum indicasse.

καὶ εἴ τι ἐβεβλαστήκει. Dindorf. καὶ delendum censet, quem secuti sunt omnes recentiores editores, qui voculam uncis includerunt. Sane speciosa est ista emendatio, non tamen prorsus necessaria. τὰ πρότερον τετμημένα si accipias loca, ut fieri solet, *passim*, non ubique, ab hoste vastata, ut in iis partim relinquerentur, partim succrescerent, quae in secunda populatione corrumpi possent: nihil habet offensionis vulgata, quam libri omnes tuentur.

Digitized by Google

τες πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους μάλιστα τῶν Μυτιληναίων, περιδεεῖς ὄντες, ὡς ἡ στρατιὰ ἐσῆλθεν, οὐκ ἠνέσχοντο, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς βωμοὺς ὅμως καθίζουσι. Πάχης δ' ἀναστήσας αὐτοὺς ὥστε μὴ ἀδικῆσαι, κατατίθεται ἐς Τένεδον, μέχρι οὗ τοῖς Ἀθηναίοις τι δόξῃ. πέμψας δὲ καὶ ἐς τὴν Ἄντισσαν τριήρεις προσεκτήσατο, καὶ τἆλλα τὰ περὶ τὸ στρατόπεδον καθίστατο ᾗ αὐτῷ ἐδόκει.

29. Οἱ δ' ἐν ταῖς τεσσαράκοντα ναυσὶ Πελοποννήσιοι, οὓς ἔδει ἐν τάχει παραγενέσθαι, πλέοντες περί τε αὐτὴν τὴν Πελοπόννησον ἐνδιέτριψαν, καὶ κατὰ τὸν ἄλλον πλοῦν σχολαῖοι κομισθέντες τοὺς μὲν ἐκ τῆς πόλεως Ἀθηναίους λανθάνουσι, πρὶν δὴ τῇ Δήλῳ ἔσχον· προσμίξαντες δ' ἀπ' αὐτῆς τῇ Ἰκάρῳ καὶ Μυκόνῳ πυνθάνονται πρῶτον ὅτι ἡ Μυτιλήνη ἐάλωκε. βουλόμενοι δὲ τὸ σαφὲς εἰδέναι κατέπλευσαν ἐς Ἔμβατον τῆς Ἐρυθραίας. ἡμέραι δὲ μάλιστα ἦσαν τῇ Μυτιλήνῃ ἁλωκυίᾳ ἑπτὰ, ὅτ' ἐς τὸ Ἔμβατον κατέπλευσαν. πυθόμενοι δὲ τὸ σαφὲς ἐβουλεύοντο ἐκ τῶν παρόντων· καὶ ἔλεξεν αὐτοῖς Τευτίαπλος ἀνὴρ Ἠλεῖος τάδε.

30. „ΑΛΚΙΔΑ καὶ Πελοποννησίων ὅσοι πάρεσμεν ἄρχοντες τῆς στρατιᾶς, ἐμοὶ δοκεῖ πλεῖν ἡμᾶς ἐπὶ Μυτιλήνην, πρὶν ἐκπύστους γενέσθαι, ὥσπερ ἔχομεν. κατὰ γὰρ τὸ εἰκὸς ἀνδρῶν νεωστὶ πόλιν ἐχόντων πολὺ τὸ ἀφύλακτον εὑρήσομεν, κατὰ μὲν θάλασσαν καὶ πάνυ, ᾗ ἐκεῖνοί τε ἀνέλπιστοι ἐπιγενέσθαι ἄν τινα σφίσι πολέμιον, καὶ ἡμῶν ἡ ἀλκὴ τυγχάνει μάλιστα οὖσα· εἰκὸς δὲ καὶ τὸ πεζὸν αὐτῶν κατ' οἰκίας ἀμελέστερον, ὡς κεκρατηκότων, διεσπάρθαι. εἰ οὖν προσπέσοιμεν ἄφνω τε καὶ νυκτὸς, ἐλπίζω μετὰ τῶν ἔνδον, εἴ τις ἄρα ἡμῖν ἐστιν ὑπόλοιπος εὔνους, καταληφθῆναι ἂν τὰ πράγματα. καὶ μὴ ἀποκνήσωμεν τὸν κίνδυνον, νομίσαντες οὐκ ἄλλο τι εἶναι τὸ καινὸν τοῦ πολέμου ἢ τὸ τοιοῦτον, ὃ εἴ τις στρατηγὸς ἔν τε αὐτῷ φυλάσσοιτο, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐνορῶν ἐπιχειροίη, πλεῖστ' ἂν ὀρθοῖτο."

31. Ὁ μὲν τοσαῦτα εἰπὼν οὐκ ἔπειθε τὸν Ἀλκίδαν. ἄλλοι δέ τινες τῶν ἀπ' Ἰωνίας φυγάδων καὶ οἱ Λέσβιοι ξυμπλέοντες παρῆνουν, ἐπειδὴ τοῦτον τὸν κίνδυνον φοβεῖται, τῶν ἐν Ἰωνίᾳ πόλεων καταλαβεῖν τινα, ἢ Κύμην τὴν Αἰολίδα, ὅπως ἐκ πόλεως ὁρμώμενοι τὴν Ἰωνίαν ἀποστήσωσιν. ἐλπίδα δ' εἶναι· οὐδενὶ γὰρ ἀκουσίως ἀφῖχθαι, καὶ τὴν πρόοδον ταύτην

29. τοὺς μὲν ἐκ τῆς πόλεως Ἀθηναίους, qui in navibus Salaminia et Paralo erant.

30. ὥσπερ ἔχομεν, refer ad πλεῖν ἡμᾶς. Itaque est *illico, statim.*

31. ἐλπίδα δ' εἶναι — ξυμπολεμεῖν. In loco, qui maxime vexavit interpretes, libros meliores secuti οὐδενί recepimus pro οὐδέν, et paullo post δαπάνῃ σφίσι pro σφίσι δαπάνῃ. Sed αὐτούς, quod his verbis praecedit, licet iisdem fere codicibus αὐτοῖς praebentibus, cum Cass. E. Bekk. servavimus. Quod ad distinctionem pertinet, Poppo Krügerum ad Dionys. p. 352. secutus verba ἐλπίδα — ἀφῖχθαι in parenthesin redegit, ut γίγνηται penderet ab ὅπως, ἐφορμῶσιν autem esset coniunctivus, et ante δαπάνῃ virgula poneretur. Ipsi olim post γίγνηται lineolam, tamquam abrupti sermonis vel deficientis apodosis si-

Digitized by Google

μεγίστην οὖσαν Ἀθηναίων ἦν ὠφέλωσι, καὶ ἅμα ἦν ἐφορμῶσιν αὐτοὺς δαπάνῃ σφίσι γίγνηται· πείσειν τε οἴεσθαι καὶ Πισσούθνην ὥστε ξυμπολεμεῖν. ὁ δὲ οὐδὲ ταῦτα ἐνεδέχετο, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον τῆς γνώμης εἶχεν, ἐπειδὴ τῆς Μυτιλήνης ὑστερήκει, ὅτι τάχιστα τῇ Πελοποννήσῳ πάλιν προσμίξαι.

32. Ἆρας δὲ ἐκ τοῦ Ἐμβάτου παρέπλει· καὶ προσχὼν Μυοννήσῳ τῇ Τηΐων τοὺς αἰχμαλώτους, οὓς κατὰ πλοῦν εἵλῃφει, ἀπέσφαξε τοὺς πολλούς. καὶ ἐς τὴν Ἔφεσον καθορμισαμένου αὐτοῦ, Σαμίων τῶν ἐξ Ἀναίων ἀφικόμενοι πρέσβεις ἔλεγον οὐ καλῶς τὴν Ἑλλάδα ἐλευθεροῦν αὐτόν, εἰ ἄνδρας διέφθειρεν οὔτε χεῖρας ἀναιρομένους οὔτε πολεμίους, Ἀθηναίων δὲ ὑπ' ἀνάγκης ξυμμάχους· εἴ τε μὴ παύσεται, ὀλίγους μὲν αὐτὸν τῶν ἐχθρῶν ἐς φιλίαν προσάξεσθαι, πολὺ δὲ πλείους τῶν φίλων πολεμίους ἕξειν. καὶ ὁ μὲν ἐπείσθη τε, καὶ Χίων ἄνδρας ὅσους εἶχεν ἔτι ἀφῆκε, καὶ τῶν ἄλλων τινάς. ὁρῶντες γὰρ τὰς ναῦς οἱ ἄνθρωποι οὐκ ἔφευγον, ἀλλὰ προσεχώρουν μᾶλλον ὡς Ἀττικαῖς, καὶ ἐλπίδα οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην εἶχον μή ποτε, Ἀθηναίων τῆς θαλάσσης κρατούντων, ναῦς Πελοποννησίων ἐς Ἰωνίαν παραβαλεῖν.

33. Ἀπὸ δὲ τῆς Ἐφέσου ὁ Ἀλκίδας ἔπλει κατὰ τάχος, καὶ φυγὴν ἐποιεῖτο· ὤφθη γὰρ ὑπὸ τῆς Σαλαμινίας καὶ Πα-

gnum, posuimus. Nunc aptius visum, duplex illud ἦν cum verbis ei adhaerentibus referre ad enuntiationem praegressam οὐδενὶ γὰρ ἀκουσίως ἀφῖχθαι, ut haec exeat sententia: „*Spem autem esse* (sc. Peloponnesios Ioniam Atheniensibus esse ereptures): *nemini enim* (Ionum) *eos ingratos venisse, tum si reditum istum, qui maximus esset, Atheniensibus eriperent, tum simul si ipsis eos aggredientibus sumptus* (ad bellum gerendum) *suppeterent: et sperare etiam Pissuthni se persuasuros esse, ut bellum una gereret.*“ Quare post ἀφῖχθαι, ubi vulgo punctum, apud Bekk. et Popp. colon est, virgula interpunxi. Adeo gratus, inquit, noster adventus erit Ionibus, ut neque succenseant abreptam Atheniensibus provinciam, neque invideant opes inde ad Athenienses debellandos percipiendas. Alii aliter, quorum rationes explicare longum est. Equidem quod magis probem non habeo, neque apud alios inveni.

ἀλλὰ τὸ πλεῖστον τῆς γνώμης εἶχεν, i. e. in eam maxime sententiam inclinabat.

32. Σαμίων τῶν ἐξ Ἀναίων. Supra c. 19. Ἀναῖται una cum Caribus nominantur, et inter Maeandri fluvii accolas referuntur. Erant Samii exsules, qui eo se contulerant, quod obiter narrat Thucydides 4, 75. Loci etiam mentio fit 8, 19.

33. τῆς Σαλαμινίας καὶ Παράλου. Erant Atheniensibus naves duae ὑπηρετίδες, quibus utebantur ad θεωρίας, i. e. sacras legationes (ἡ Δηλία), et ad publica negotia, ut vel praetoribus aliquid nuntiarent, vel mandata populi perferrent, vel etiam domum reducerent reos, qui Athenas arcessebantur. Eae naves appellabantur ἡ Σαλαμινία et ἡ Πάραλος, quarum saepe mentio fit apud Thucydidem. Vid. 3, 77. 6, 53. 61. 8, 74. Cf. Schol. ad Aristoph. Av. v. 147. Boeckh. de Oecon. polit. Ath. T. I. p. 258. Ceterum περὶ Ἴκαρον et infra ἐν τῇ Ἰκάρῳ ex Popponis coniectura dedimus pro Κλάρον et Κλάρῳ, sicuti Πάτμον scripsimus ex Vind. Ar., quemadmodum Palmerius dudum coniecerat. Insulae Latmi nemo veterum, quotquot supersunt, fecit mentionem. Scholion cod. Bas. Λάτμου] μήποτε Πάτμον λέγει; Clarus vicus est Ioniae prope Colophonem, quo post longius temporis spatium demum pervenire poterat Alcidas, a Paralis et Salaminiis iam conspectus, postquam Delum pervenit, unde Icarum discessit, ut legimus c. 29.

Digitized by Google

ράλον ἔτι περὶ Ἴκαρον ὁρμῶν· αἱ δ' ἀπ' Ἀθηνῶν ἔτυχον πλέουσαι· καὶ δεδιὼς τὴν δίωξιν ἔπλει διὰ τοῦ πελάγους, ὡς γῇ ἑκούσιος οὐ σχήσων ἄλλῃ ἢ Πελοποννήσῳ. τῷ δὲ Πάχητι καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ἦλθε μὲν καὶ ἀπὸ τῆς Ἐρυθραίας ἀγγελία, ἀφικνεῖτο δὲ καὶ πανταχόθεν. ἀτειχίστου γὰρ οὔσης τῆς Ἰωνίας, μέγα τὸ δέος ἐγένετο μὴ παραπλέοντες οἱ Πελοποννήσιοι, εἰ καὶ ὡς μὴ διενοοῦντο μένειν, πορθῶσιν ἅμα προσπίπτοντες τὰς πόλεις. αὐτάγγελοι δ' αὐτὸν ἰδοῦσαι ἐν τῇ Ἰκάρῳ ἥ τε Πάραλος καὶ ἡ Σαλαμινία ἔφρασαν. ὁ δὲ ὑπὸ σπουδῆς ἐποιεῖτο τὴν δίωξιν· καὶ μέχρι μὲν Πάτμου τῆς νήσου ἐπέδιωξεν, ὡς δ' οὐκέτι ἐν καταλήψει ἐφαίνετο, ἐπανεχώρει. κέρδος δὲ ἐνόμισεν, ἐπειδὴ οὐ μετεώροις περιέτυχεν, ὅτι οὐδαμοῦ ἐγκαταληφθεῖσαι ἠναγκάσθησαν στρατόπεδόν [τε] ποιεῖσθαι, καὶ φυλακὴν σφίσι καὶ ἐφόρμησιν παρέσχεῖν.

34. Παραπλέων δὲ πάλιν ἔσχε καὶ ἐς Νότιον τὸ Κολοφωνίων, οὗ κατῴκηντο Κολοφώνιοι, τῆς ἄνω πόλεως ἐαλωκυίας ὑπὸ Ἰταμάνους καὶ τῶν βαρβάρων, κατὰ στάσιν ἰδίαν ἐπαχθέντων. ἑάλω δὲ μάλιστα αὕτη, ὅτε ἡ δευτέρα Πελοποννησίων ἐσβολὴ ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐγίγνετο. ἐν οὖν τῷ Νοτίῳ οἱ καταφυγόντες καὶ κατοικήσαντες αὐτόθι αὖθις στασιάσαντες, οἱ μὲν παρὰ Πισσούθνου ἐπικούρους Ἀρκάδων τε καὶ τῶν βαρβάρων ἐπαγόμενοι ἐν διατειχίσματι εἶχον, καὶ τῶν ἐκ τῆς ἄνω πόλεως Κολοφωνίων οἱ μηδίσαντες ξυνεξελθόντες ἐπολίτευον· οἱ δὲ ὑπεξελθόντες τούτους καὶ ὄντες φυγάδες τὸν Πάχητα ἐπάγονται. ὁ δὲ προκαλεσάμενος ἐς λόγους Ἱππίαν τὸν ἐν τῷ διατειχίσματι Ἀρκάδων ἄρχοντα, ὥστε, ἢν μηδὲν ἀρέσκον λέγῃ, πάλιν αὐτὸν καταστήσειν ἐς τὸ τεῖχος σῶν καὶ ὑγιᾶ, — ὁ μὲν ἐξῆλθε παρ' αὐτὸν, ὁ δ' ἐκεῖνον μὲν ἐν φυλακῇ ἀδέσμῳ εἶχεν, αὐτὸς δὲ προσβαλὼν τῷ τειχίσματι ἐξαπιναίως, καὶ οὐ προσδεχομένων, αἱρεῖ, τούς τε Ἀρκάδας καὶ τῶν βαρβάρων ὅσοι ἐνῆσαν διαφθείρει· καὶ τὸν Ἱππίαν ὕστερον ἐξαγαγὼν, ὥσπερ ἐσπείσατο, ἐπειδὴ ἔνδον ἦν, ξυλλαμβάνει, καὶ κατατοξεύει. Κολοφωνίοις δὲ Νότιον παραδίδωσι, πλὴν τῶν μηδισάντων. καὶ ὕστερον Ἀθηναῖοι οἰκιστὰς πέμψαντες κατὰ τοὺς ἑαυτῶν νόμους κατῴκισαν τὸ Νότιον, ξυναγαγόντες πάντας ἐκ τῶν πόλεων, εἴ που τις ἦν Κολοφωνίων.

ὅτι οὐδαμοῦ — παρασχεῖν. Negatio ex *οὐδαμοῦ* et ad *ἐγκαταληφθεῖσαι* et ad *ἠναγκάσθησαν* referenda. Paches pro lucro habebat, quod Peloponnesiorum classem nusquam assecutus esset. Si enim alicubi esset deprehensa, in littore quodam castra munire coacta esset, quo sibi eam obsidendi et navibus custodiendi necessitatem attulisset. Itaque τε, quod omittunt It. Vat. Reg. H. et Bekk., melius absit.

34. κατὰ στάσιν — ἐπαχθέντων. Intestinae seditionis tempore barbari cum Itamane arcessiti erant ab altera factione.

ἐν διατειχίσματι. Castellum erat prope Notium situm; paullo inferius simpliciter τείχισμα vocatur.

ὁ μὲν ἐξῆλθε. Cum Poppone lineolam, signum interruptae constructionis, addidimus. Scriptor ab initio periodi sic scripsit, quasi continuaturus ἐξελθόντα αὐτὸν ἐν φυλακῇ εἶχεν, et continuavit ita, ut ab initio scribendum esset τούτου προκαλεσαμένου. Vide dicta ad 4, 80.

Digitized by Google

35. Ὁ δὲ Πάχης ἀφικόμενος ἐς τὴν Μυτιλήνην τήν τε Πύῤῥαν καὶ Ἔρεσον παρεστήσατο, καὶ Σάλαιθον λαβὼν ἐν τῇ πόλει τὸν Λακεδαιμόνιον κεκρυμμένον ἀποπέμπει ἐς τὰς Ἀθήνας, καὶ τοὺς ἐκ τῆς Τενέδου Μυτιληναίων ἄνδρας ἅμα, οὓς κατέθετο, καὶ εἴ τις ἄλλος αὐτῷ αἴτιος ἐδόκει εἶναι τῆς ἀποστάσεως. ἀποπέμπει δὲ καὶ τῆς στρατιᾶς τὸ πλέον· τοῖς δὲ λοιποῖς ὑπομένων καθίστατο τὰ περὶ τὴν Μυτιλήνην καὶ τὴν ἄλλην Λέσβον, ᾗ αὐτῷ ἐδόκει.

36. Ἀφικομένων δὲ τῶν ἀνδρῶν καὶ τοῦ Σαλαίθου, οἱ Ἀθηναῖοι τὸν μὲν Σάλαιθον εὐθὺς ἀπέκτειναν, ἔστιν ἃ παρεχόμενον, τά τ' ἄλλα, καὶ ἀπὸ Πλαταιῶν (ἔτι γὰρ ἐπολιορκοῦντο) ἀπάξειν Πελοποννησίους· περὶ δὲ τῶν ἀνδρῶν γνώμας ἐποιοῦντο. καὶ ὑπὸ ὀργῆς ἔδοξεν αὐτοῖς οὐ τοὺς παρόντας μόνον ἀποκτεῖναι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἅπαντας Μυτιληναίους, ὅσοι ἡβῶσι, παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας ἀνδραποδίσαι, ἐπικαλοῦντες τήν τε ἄλλην ἀπόστασιν, ὅτι οὐκ ἀρχόμενοι ὥςπερ οἱ ἄλλοι ἐποιήσαντο, καὶ προςξυνεβάλετο οὐκ ἐλάχιστον τῆς ὁρμῆς αἱ Πελοποννησίων νῆες ἐς Ἰωνίαν ἐκείνοις βοηθοὶ τολμήσασαι παρακινδυνεῦσαι· οὐ γὰρ ἀπὸ βραχείας διανοίας ἐδόκουν τὴν ἀπόστασιν ποιήσασθαι. πέμπουσιν οὖν τριήρη ὡς Πάχητα ἄγγελον τῶν δεδογμένων, κατὰ τάχος κελεύοντες διαχρήσασθαι Μυτιληναίους. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ μετάνοιά τις εὐθὺς ἦν αὐτοῖς καὶ ἀναλογισμὸς ὠμὸν τὸ βούλευμα καὶ μέγα ἐγνῶσθαι, πόλιν ὅλην διαφθεῖραι μᾶλλον, ᾗ οὐ τοὺς αἰτίους. ὡς δ' ᾔσθοντο τοῦτο τῶν Μυτιληναίων οἱ παρόντες πρέσβεις καὶ οἱ αὐτοῖς τῶν Ἀθηναίων ξυμπράσσοντες, παρεσκεύασαν τοὺς ἐν τέλει ὥςτε αὖθις γνώμας προθεῖναι· καὶ ἔπεισαν ῥᾷον, διότι καὶ ἐκείνοις ἔνδηλον ἦν βουλόμενον τὸ πλέον τῶν πολιτῶν αὖθίς τινας σφίσιν ἀποδοῦναι βουλεύσασθαι. καταστάσης δ' εὐθὺς ἐκκλησίας, ἄλλαι τε γνῶμαι ἀφ' ἑκάστων ἐλέγοντο, καὶ Κλέων ὁ Κλεαινέτου, ὅςπερ καὶ τὴν προτέραν ἐνενικήκει ὥςτε ἀποκτεῖναι, ὢν καὶ ἐς τὰ ἄλλα βιαιότατος τῶν πολιτῶν, τῷ τε

36. ἐπικαλοῦντες. Pro ἐπικαλοῦσι, quod praegressum ἔδοξεν αὐτοῖς postulat, nominativum subiecit, quia in illis verbis latet ἐψηφίσαντο. Vid. ad 2, 53. 4, 52. et 108. 7, 70. πολλὴ γὰρ δὴ παρακέλευσις καὶ βοὴ ἀφ' ἑκατέρων τοῖς κελευσταῖς — ἐγίγνετο, τοῖς μὲν Ἀθηναίοις βιάζεσθαί τε τὸν ἔκπλουν ἐπιβοῶντες κ. τ. λ. — Verba οὐκ ἀρχόμενοι de meliore conditione, qua Mytilenenses et Chii prae ceteris Atheniensium sociis utebantur, accipe. Cf. c. 10. ὁρμή est studium et cupiditas ulciscendi, quod naves Peloponnesiorum videbantur non sine Mytilenaeorum impulsu in illas regiones navigasse ausae. Pro vulgato προςξυνελάβοντο e libris optimis cum Bekk. et Popp. recepi προςξυνεβάλετο, pro quo in nonnullis est προςξυνεβάλοντο. Singularem verbi cum plurali substantivi iunctum Goellerus defendit hoc modo: „Duplicis structurae commixtio est; nam vel sic scribere poterat: καὶ προςξυνεβάλετο οὐκ ἐλάχιστον τῆς ὁρμῆς παρακινδυνεῦσαι τὰς ναῦς Π. ἐς Ἰ. ἐκ. βοηθοὺς τολμῆσαι, vel sic καὶ προςξυνεβάλοντο οὐκ ἐλάχιστον τ. ὁρμ. αἱ Π. νῆες ἐς Ἰ. ἐκ. τολμήσασαι βοηθοὶ παρακ., i. e. *et non minimum contulit ad impetum* tam praecipitis decreti faciendi, *quod Peloponnesiorum naves fuerant illis in Ioniam opitulatum venire ausae non sine periculo.*"

μᾶλλον, ᾗ οὐ τοὺς αἰτίους. De hac loquendi ratione dixi ad 2, 62.

Digitized by Google

δήμῳ παρὰ πολὺ ἐν τῷ τότε πιθανώτατος, παρελθὼν αὖθις ἔλεγε τοιάδε.

37. „ΠΟΛΛΑΚΙΣ μὲν ἤδη ἔγωγε καὶ ἄλλοτε ἔγνων δημοκρατίαν ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ἑτέρων ἄρχειν, μάλιστα δ' ἐν τῇ νῦν ὑμετέρα περὶ Μυτιληναίων μεταμελείᾳ. διὰ γὰρ τὸ καθ' ἡμέραν ἀδεὲς καὶ ἀνεπιβούλευτον πρὸς ἀλλήλους καὶ ἐς τοὺς ξυμμάχους τὸ αὐτὸ ἔχετε, καὶ ὅ τι ἂν ἢ λόγῳ πεισθέντες ὑπ' αὐτῶν ἁμάρτητε, ἢ οἴκτῳ ἐνδῶτε, οὐκ ἐπικινδύνως ἡγεῖσθε ἐς ὑμᾶς καὶ οὐκ ἐς τὴν τῶν ξυμμάχων χάριν μαλακίζεσθαι, οὐ σκοποῦντες ὅτι τυραννίδα ἔχετε τὴν ἀρχήν, καὶ πρὸς ἐπιβουλεύοντας αὐτοὺς καὶ ἄκοντας ἀρχομένους· [οἳ] οὐκ ἐξ ὧν ἂν χαρίζησθε βλαπτόμενοι αὐτοί, ἀκροῶνται ὑμῶν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν ἰσχύϊ μᾶλλον ἢ τῇ ἐκείνων εὐνοίᾳ περιγένησθε. πάντων δὲ δεινότατον, εἰ βέβαιον ἡμῖν μηδὲν καθεστήξει ὧν ἂν δόξῃ πέρι, μηδὲ γνωσόμεθα ὅτι χείροσι νόμοις ἀκινήτοις χρωμένη πόλις κρείσσων ἐστὶν ἢ καλῶς ἔχουσιν ἀκύροις, ἁμαθία τε μετὰ σωφροσύνης ὠφελιμώτερον ἢ δεξιότης μετὰ ἀκολασίας, οἵ τε φαυλότεροι τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς ξυνετωτέρους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖον ἄμεινον οἰκοῦσι τὰς πόλεις. οἱ μὲν γὰρ τῶν τε νόμων σοφώτεροι βούλονται φαίνεσθαι, τῶν τε ἀεὶ λεγομένων ἐς τὸ κοινὸν περιγίγνεσθαι, ὡς ἐν ἄλλοις μείζοσιν οὐκ ἂν δηλώσαντες τὴν γνώμην· καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου τὰ πολλὰ σφάλ-

37. ἔγνων δημοκρατίαν ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ἑτ. ἄρχειν. Olim legebatur ἀδύνατος, contra libros plerosque. Si comma ponitur post δημοκρατίαν, subiectum δημοκρατία ad ἀδύνατόν ἐστι subaudiendum est, in quo notissimo attractionis genere neutrum ἀδύνατον substantivo feminini generis iunctum neminem offenderit. Vid. Matth. Gr. §. 437. Sed aptius videtur, sublato commate, sic interpretari, quasi hic esset verborum ordo: ἔγνων ὅτι ἀδύνατόν ἐστι δημοκρατίαν ἑτέρων ἄρχειν, ut δημοκρατίαν simul sit obiectum verbi ἔγνων et subiectum verbi ἄρχειν.

τὸ αὐτὸ ἔχετε, int. τὸ ἀδεὲς καὶ ἀνεπιβούλευτον. Similis ad sententiam locus est 1, 68 init.

οὐκ ἐπικινδύνως — μαλακίζεσθαι. Iunge: οὐχ ἡγεῖσθε μαλακίζεσθαι ἐπικινδύνως ἐς ὑμᾶς καὶ (μαλακίζεσθαι) οὐκ ἐς τὴν τῶν ξυμμάχων χάριν. Schol. Καὶ οὐχ ἡγεῖσθε τοῦτο, ὅτι, ἄν τε λόγῳ παραχθέντες ὑπ' αὐτῶν, ἄν τε οἰκτείραντες αὐτούς, μαλακώτερον καὶ πρότερον προσενεχθῆτε, οὐκ ἐκείνοις τι χαρίζεσθε, ἀλλ' αὐτοὶ κινδυνεύετε καταφρονούμενοι· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἴσασι χάριν ὑμῖν.

καὶ πρὸς ἐπιβουλεύοντας. Sic e Cass. Pal. primus Bekk. edidit pro προσεπιβουλεύοντας. πρός sine casu est προσέτι. — Mox οἵ, quod abest a plerisque codd., et ab interprete adscriptum esse videatur, uncis inclusimus. Cf. Schol. Non raro variat structuram Thucydides et abruptius ab alia ad aliam transit. Veluti hic proprie dicendum erat ἀκροωμένους.

δεξιότης. Cum δεξιότης h. l. opponatur ἁμαθίᾳ, de intelligentia et cognoscendi facultate accipiendum est, quemadmodum etiam Schol. intellexit: ἐπὶ τῆς ξυνέσεως. Mox ξυνετωτέρους eos appellat, ad quos illa δεξιότης pertinet. φαυλότεροι ergo sunt h. l. homines tardiores s. stupidiores. Eurip. Phoen. v. 505. ταῦτα καὶ σοφοῖς καὶ τοῖσι φαύλοις ἔνδιχ', ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. Cf. infra cap. 83.

ὡς ἐν ἄλλοις μείζοσιν οὐκ ἂν δηλ. Schol. ὡς ἐν ἄλλοις μείζοσιν οὐ δυνάμενοι δηλῶσαι καὶ γνώριμον ποιῆσαι πᾶσι τὴν ἰδίαν σύνεσιν, εἰ μὴ ἐν οἷς βούλονται δείξαι ὅτι σοφώτεροί εἰσι τῶν νόμων. Verba ἐν ἄλλοις μειζ. opposita sunt illis τῶν ἀεὶ λεγομ. ἐς τὸ κοιν.

Digitized by Google

λουσι τὰς πόλεις. οἱ δ' ἀπιστοῦντες τῇ ἐξ αὐτῶν ξυνέσει ἀμαθέστεροι μὲν τῶν νόμων ἀξιοῦσιν εἶναι, ἀδυνατώτεροι δὲ τοῦ καλῶς εἰπόντος μέμψασθαι λόγον· κριταὶ δὲ ὄντες ἀπὸ τοῦ ἴσου μᾶλλον ἢ ἀγωνισταὶ ὀρθοῦνται τὰ πλείω. ὡς οὖν χρὴ καὶ ἡμᾶς ποιοῦντας, μὴ δεινότητι καὶ ξυνέσεως ἀγῶνι ἐπαιρομένους παρὰ δόξαν τῷ ὑμετέρῳ πλήθει παραινεῖν.

38. „Ἐγὼ μὲν οὖν ὁ αὐτός εἰμι τῇ γνώμῃ, καὶ θαυμάζω μὲν τῶν προθέντων αὖθις περὶ Μυτιληναίων λέγειν καὶ χρόνου διατριβὴν ἐμποιησάντων, ὅ ἐστι πρὸς τῶν ἠδικηκότων μᾶλλον· (ὁ γὰρ παθὼν τῷ δράσαντι ἀμβλυτέρᾳ τῇ ὀργῇ ἐπέρχεται· ἀμύνασθαι δὲ τῷ παθεῖν ὅτι ἐγγυτάτω κείμενον, ἀντίπαλον ὄν, μάλιστα τὴν τιμωρίαν ἀναλαμβάνει·) θαυμάζω δὲ καὶ ὅστις ἔσται ὁ ἀντερῶν καὶ ἀξιώσων ἀποφαίνειν τὰς μὲν Μυτιληναίων ἀδικίας ἡμῖν ὠφελίμους οὔσας, τὰς δ' ἡμετέρας ξυμφορὰς τοῖς ξυμμάχοις βλάβας καθισταμένας. καὶ δῆλον ὅτι ἢ τῷ λέγειν πιστεύσας τὸ πάνυ δοκοῦν ἀνταποφῆναι ὡς οὐκ ἔγνωσται ἀγωνίσαιτ' ἄν, ἢ κέρδει ἐπαιρόμενος, τὸ εὐπρεπὲς τοῦ λόγου ἐκπονήσας, παράγειν πειράσεται. ἡ δὲ πόλις ἐκ τῶν τοιῶνδε ἀγώνων τὰ μὲν ἆθλα ἑτέροις δίδωσιν, αὐτὴ δὲ τοὺς κινδύνους ἀναφέρει. αἴτιοι δ' ὑμεῖς κακῶς ἀγωνοθετοῦντες, οἵτινες εἰώθατε θεαταὶ μὲν τῶν λόγων γίγνεσθαι, ἀκροαταὶ δὲ τῶν ἔργων, τὰ μὲν μέλλοντα ἔργα ἀπὸ τῶν εὖ εἰπόντων σκοποῦντες ὡς δυνατὰ γίγνεσθαι, τὰ δὲ πεπραγμένα ἤδη, οὐ τὸ δρασθὲν πιστότερον ὄψει λαβόντες ἢ τὸ ἀκουσθὲν ἀπὸ τῶν λόγῳ καλῶς ἐπιτιμησάντων· καὶ μετὰ καινότητος μὲν λόγου

τῇ ἐξ αὐτῶν ξυνέσει. E codd. C. F. D. Mosq. et Stob. Bekkerus et Poppo receperunt τῇ ἑαυτῶν ξυν. Sed non desunt exempla additae praepositionis, ubi vulgaris sermo solis nominum casibus uti solet. Vid. Poppo I. 1. p. 201.

ὡς οὖν χρή. Insolenter ὡς pro οὕτως dictum videtur. Cf. Buttmann. Gr. med. §. 136. 1. Cass. in marg. γρ. ἔν τισιν ὃ χρή. Ita etiam Aug. et m. In Chr. ὥδ' οὖν χρή, in quod propensior est Poppo. — Mox ἡμᾶς int. publicos oratores.

38. ἀμύνασθαι δὲ — ἀναλαμβάνει. „Quo propius, inquit, acceptam iniuriam vindicatio sequitur, eo magis, viribus aequa cum sit, apta est ad ulciscendum." Cf. Schol.

ἢ τῷ λέγειν πιστεύσας — πειράσεται. Iunge: ἢ πιστεύσας τῷ λέγειν ἀγωνίσαιτ' ἂν ἀνταποφῆναι ὡς οὐκ ἔγνωσται τὸ πάνυ δοκοῦν, ἢ κέρδει ἐπαιρόμενος πειράσεται παράγειν, τὸ εὐπρ. τ. λ. ἐκπον. De structura verborum τὸ πάνυ δοκοῦν ἀνταποφ. ὡς οὐκ ἔγν. Vid. ad cap. 37 init. τὸ πάνυ δοκοῦν est, quod maxime placuit populo, vel a populo decretum est, tamquam omnibus optimum visum. Schol. ἢ τὴν τοῦ λόγου δύναμιν ἐνδείξασθαι βουλόμενος, ἢ κέρδους χάριν λαλήσει. — Mox ἀναφέρει pro ἀναλαμβάνει, ἀναδέχεται.

τὰ δὲ πεπραγμένα. „Mosq. τῶν δὲ πεπραγμένων, quae correctio alicuius grammatici est. Thucydides enim totum et partes eodem casu designavit, quo factum, ut τὰ πεπραγμένα absolute dictum videatur pro *quod attinet ad facta*. Cf. Matth. Gr. §. 426. 2." *Poppo.* Ne δρασθέν, quod pro θεαθέν e codd. recepimus, propter tautologiam quandam displiceat, monemus et alibi Thucydidem haec et similia verba geminare. 1, 22. τὰ δ' ἔργα τῶν πραχθέντων. 1, 138. τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστής. Ceterum ad sententiam similes sunt loci 5, 113. 4, 108 med. εἰωθότες οἱ ἄνθρωποι — λογισμῷ.

Digitized by Google

ἀπατᾶσθαι ἄριστοι, μετὰ δεδοκιμασμένου δὲ μὴ ξυνίπεσθαι ἐθέλειν, δοῦλοι ὄντες τῶν ἀεὶ ἀτόπων, ὑπερόπται δὲ τῶν εἰωθότων· καὶ μάλιστα μὲν αὐτὸς εἰπεῖν ἕκαστος βουλόμενος δύνασθαι, εἰ δὲ μή, ἀνταγωνιζόμενοι τοῖς τοιαῦτα λέγουσι μὴ ὕστεροι ἀκολουθῆσαι δοκεῖν τῇ γνώμῃ, ὀξέως δέ τι λέγοντος προεπαινέσαι, καὶ προαισθέσθαι τε πρόθυμοι εἶναι τὰ λεγόμενα, καὶ προνοῆσαι βραδεῖς τὰ ἐξ αὐτῶν ἀποβησόμενα· ζητοῦντές τε ἄλλο τι, ὡς εἰπεῖν, ἢ ἐν οἷς ζῶμεν, φρονοῦντες δὲ οὐδὲ περὶ τῶν παρόντων ἱκανῶς· ἁπλῶς τε, ἀκοῆς ἡδονῇ ἡσσώμενοι, καὶ σοφιστῶν θεαταῖς ἐοικότες καθημένοις μᾶλλον, ἢ περὶ πόλεως βουλευομένοις.

39. „Ὧν ἐγὼ πειρώμενος ἀποτρέπειν ὑμᾶς, ἀποφαίνω Μυτιληναίους μάλιστα δὴ μίαν πόλιν ἠδικηκότας ὑμᾶς. ἐγὼ γὰρ, οἵτινες μὲν μὴ δυνατοὶ φέρειν τὴν ὑμετέραν ἀρχὴν, ἢ οἵτινες ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀναγκασθέντες ἀπέστησαν, ξυγγνώμην ἔχω· νῆσον δὲ οἵτινες ἔχοντες μετὰ τειχῶν, καὶ κατὰ θάλασσαν μόνον φοβούμενοι τοὺς ἡμετέρους πολεμίους, ἐν ᾧ καὶ αὐτοὶ τριήρων παρασκευῇ οὐκ ἄφρακτοι ἦσαν πρὸς αὐτοὺς, αὐτόνομοί τε οἰκοῦντες καὶ τιμώμενοι ἐς τὰ πρῶτα ὑπὸ ἡμῶν, τοιαῦτα εἰργάσαντο, τί ἄλλο οὗτοι ἢ ἐπεβούλευσάν τε καὶ ἐπανέστησαν μᾶλλον ἢ ἀπέστησαν, (ἀπόστασις μέν γε τῶν βίαιόν τι πασχόντων ἐστὶν,) ἐζήτησάν τε μετὰ τῶν πολεμιωτάτων ἡμᾶς στάντες διαφθεῖραι; καίτοι δεινότερόν ἐστιν ἢ εἰ καθ' αὑτοὺς δύναμιν κτώμενοι ἀντεπολέμησαν. παράδειγμα δὲ αὐτοῖς οὔτε αἱ τῶν πέλας ξυμφοραὶ ἐγένοντο, ὅσοι ἀποστάντες ἤδη ἡμῶν ἐχειρώθησαν, οὔτε ἡ παροῦσα εὐδαιμονία παρέσχεν ὄκνον μὴ ἐλθεῖν ἐς τὰ δεινά· γενόμενοι δὲ πρὸς τὸ μέλλον θρασεῖς, καὶ ἐλπίσαντες μακρότερα μὲν τῆς δυνάμεως, ἐλάσσω δὲ τῆς βουλήσεως, πόλεμον ἤραντο, ἰσχὺν ἀξιώσαντες τοῦ δικαίου προθεῖναι· ἐν ᾧ γὰρ ᾠήθησαν περιέσεσθαι, ἐπέθεντο ἡμῖν οὐκ ἀδικούμενοι. εἴωθε δὲ τῶν πόλεων αἷς ἂν μάλιστα καὶ δι' ἐλαχίστου ἀπροσδόκητος εὐπραξία ἔλθῃ, ἐς ὕβριν τρέπειν· τὰ δὲ πολλὰ κατὰ λόγον τοῖς ἀνθρώποις εὐτυχοῦντα ἀσφαλέστερα ἢ παρὰ δόξαν, καὶ κακοπραγίαν, ὡς εἰπεῖν, ῥᾷον ἀπωθοῦνται, ἢ εὐδαιμονίαν διασώζονται. χρῆν δὲ Μυτιληναίους καὶ πάλαι μηδὲν διαφέροντας τῶν ἄλλων ὑφ' ἡμῶν τετιμῆσθαι, καὶ οὐκ ἂν ἐς τόδε ἐξύβρισαν· (πέφυκε γὰρ καὶ ἄλ-

ἄριστοι Schol. ἀντὶ τοῦ ἐπιτήδειοι καὶ ἕτοιμοι. Quare apte etiam ad ἐθέλειν referri potest.

πρόθυμοι εἶναι. Etiam haec pendent a δοκεῖν. Non bene Poppo εἶναι tentat propter sequens βραδεῖς. Iidem Athenienses, qui videri volebant cupidi oratoris mentem percipiendi, priusquam verbis enuntiaret, simulare tamen videbantur tarditatem quandam in intelligendis iis, quae ex oratoris oratione vel sententia consequerentur, adeo verborum tinnitu delectati, ut vel ea, quae prudentes facile per se intelligerent, ab oratore vellent explanari.

39. μίαν πόλιν. Εἷς auget vim superlativi, ut Latinorum unus. Cic. Planc. c. 41. urbem unam mihi amicissimam declinavi.

εἴωθε δὲ τῶν πόλεων — τρέπειν. Schol. εἴωθε δὲ πρὸς ὕβριν τρέπειν ἡ εὐπραξία τῶν πόλεων ἐκείνας, αἷς ἂν αὐτὴ ἐξαίφνης ἐγγένηται καὶ ἀπροσδόκητος.

Digitized by Google

λως ἄνθρωπος τὸ μὲν θεραπεῦον ὑπερφρονεῖν, τὸ δὲ μὴ ὑπεῖκον θαυμάζειν·) κολασθήτωσαν δὲ καὶ νῦν ἀξίως τῆς ἀδικίας. καὶ μὴ τοῖς μὲν ὀλίγοις ἡ αἰτία προστεθῇ, τὸν δὲ δῆμον ἀπολύσητε. πάντες γὰρ ἡμῖν γε ὁμοίως ἐπέθεντο, οἷς γ' ἐξῆν ὡς ἡμᾶς τραπομένοις νῦν πάλιν ἐν τῇ πόλει εἶναι· ἀλλὰ τὸν μετὰ τῶν ὀλίγων κίνδυνον ἡγησάμενοι βεβαιότερον ξυναπέστησαν. τῶν τε ξυμμάχων, σκέψασθε, εἰ τοῖς τε ἀναγκασθεῖσιν ὑπὸ τῶν πολεμίων καὶ τοῖς ἑκοῦσιν ἀποστᾶσι τὰς αὐτὰς ζημίας προσθήσετε, τίνα οἴεσθε ὄντινα οὐ βραχείᾳ προφάσει ἀποστήσεσθαι, ὅταν ἢ κατορθώσαντι ἐλευθέρωσις ᾖ, ἢ σφαλέντι μηδὲν παθεῖν ἀνήκεστον; ἡμῖν δὲ πρὸς ἑκάστην πόλιν ἀποκεκινδυνεύσεται τά τε χρήματα καὶ αἱ ψυχαί. καὶ τυχόντες μὲν, πόλιν ἐφθαρμένην παραλαβόντες, τῆς ἔπειτα προσόδου, δι' ἣν ἰσχύομεν, τὸ λοιπὸν στερήσεσθε, σφαλέντες δὲ πολεμίους πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν ἕξομεν, καὶ ὃν χρόνον τοῖς νῦν καθεστηκόσι δεῖ ἐχθροῖς ἀνθίστασθαι, τοῖς οἰκείοις ξυμμάχοις πολεμήσομεν.

40. „Οὔκουν δεῖ προσθεῖναι ἐλπίδα οὔτε λόγῳ πιστὴν οὔτε χρήμασιν ὠνητὴν, ὡς ξυγγνώμην ἁμαρτεῖν ἀνθρωπείως λήψονται. ἄκοντες μὲν γὰρ οὐκ ἔβλαψαν, εἰδότες δὲ ἐπεβούλευσαν· ξύγγνωμον δ' ἐστὶ τὸ ἀκούσιον. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ τότε πρῶτον, καὶ νῦν διαμάχομαι μὴ μεταγνῶναι ὑμᾶς τὰ προδεδογμένα, μηδὲ τρισὶ τοῖς ἀξυμφορωτάτοις τῇ ἀρχῇ, οἴκτῳ καὶ ἡδονῇ λόγων καὶ ἐπιεικείᾳ, ἁμαρτάνειν. ἔλεός τε γὰρ πρὸς τοὺς ὁμοίους δίκαιος ἀντιδίδοσθαι, καὶ μὴ πρὸς τοὺς οὔτ' ἀντοικτιοῦντας, ἐξ ἀνάγκης τε καθεστῶτας ἀεὶ πολεμίους· οἵ τε τέρποντες λόγῳ ῥήτορες ἔξουσι καὶ ἐν ἄλλοις ἐλάσσουσιν ἀγῶνα, καὶ μὴ ἐν ᾧ ἡ μὲν πόλις βραχέα ἡσθεῖσα μεγάλα ζημιώσεται, αὐτοὶ δὲ ἐκ τοῦ εὖ εἰπεῖν τὸ παθεῖν εὖ ἀντιλήψονται· καὶ ἡ ἐπιείκεια πρὸς τοὺς μέλλοντας ἐπιτηδείους καὶ τὸ λοιπὸν ἔσεσθαι μᾶλλον δίδοται ἢ πρὸς τοὺς ὁμοίους τε καὶ οὐδὲν ἧσσον πολεμίους ὑπολειπομένους. ἐν δὲ ξυνελὼν λέγω, πειθόμενοι μὲν ἐμοὶ τά τε δίκαια ἐς Μυτιληναίους καὶ τὰ ξύμφορα ἅμα ποιήσετε, ἄλλως δὲ γνόντες τοῖς μὲν οὐ χαριεῖσθε, ὑμᾶς δὲ αὐτοὺς μᾶλλον δικαιώσεσθε. εἰ γὰρ οὗτοι ὀρθῶς ἀπέστησαν, ὑμεῖς ἂν οὐ χρεὼν ἄρχοιτε· εἰ δὲ δὴ καὶ οὐ

ζημίας προσθήσετε. Poppo προσθήσετε legendum censet. Illud est *poenam inimagetis*, hoc *poenam proponetis*, neque video cur illud non ferendum sit. Immo alterum deterius et minus congruum aoristis ἀναγκασθεῖσιν et ἀποστᾶσι.

40. ἀνθρωπείως. Codd. Cass. Aug. Cl. Pal. It. Vat. Reg. H. D. Vind. m. Ar. Chr. Dan. cum Schol. exhibent ἀνθρωπίνως. Sed alibi saepe noster ἀνθρώπειος. Vid. 4, 61. 8, 24. — Verba οὔτε λόγῳ πιστὴν οὔτε χρήμασιν ὠνητὴν (weder durch Ueberredung erlangt, noch durch Bestechung erkauft) in eandem sententiam dicta sunt, qua supra c. 38. καὶ δῆλον ὅτε ἢ τῷ λέγειν πιστεύσας — πειράσεται.

πρὸς τοὺς ὁμοίους, i. e. qui invicem miseratione commoventur, ut statim ipse explicat.

τὸ παθεῖν εὖ. Acerbe etiam his verbis pungit et corruptelae insimulat adversarios. Vid. paullo superius. Spirat autem tota oratio hominem vehementissimum, importunum, turbulentum.

δικαιώσεσθε. Elmsleius ad Eurip. Med. v. 93. probante Dindorfio coniecit δικαιώσετε, quia illa for-

Digitized by Google

προσῆκον ὅμως ἀξιοῦτε τοῦτο δρᾶν, παρὰ τὸ εἰκός τοι καὶ τούσδε ξυμφόρως δεῖ κολάζεσθαι, ἢ παύεσθαι τῆς ἀρχῆς καὶ ἐκ τοῦ ἀκινδύνου ἀνδραγαθίζεσθαι. τῇ τε αὐτῇ ζημίᾳ ἀξιώσατε ἀμύνασθαι, καὶ μὴ ἀναλγητότεροι οἱ διαφεύγοντες τῶν ἐπιβουλευσάντων φανῆγαι, ἐνθυμηθέντες ἃ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ποιῆσαι κρατήσαντας ἡμῶν, ἄλλως τε καὶ προϋπάρξαντας ἀδικίας. μάλιστα δὲ οἱ μὴ ξὺν προφάσει τινὰ κακῶς ποιοῦντες ἐπεξέρχονται καὶ διόλλυνται, τὸν κίνδυνον ὑφορώμενοι τοῦ ὑπολειπομένου ἐχθροῦ· ὁ γὰρ μὴ ξὺν ἀνάγκῃ τι παθὼν χαλεπώτερος διαφυγὼν τοῦ ἀπὸ τῆς ἴσης ἐχθροῦ. μὴ οὖν προδόται γένησθε ὑμῶν αὐτῶν· γενόμενοι δ' ὅτι ἐγγύτατα τῇ γνώμῃ τοῦ πάσχειν, καὶ ὡς πρὸ παντὸς ἂν ἐτιμήσασθε αὐτοὺς χειρώσασθαι, νῦν ἀνταπόδοτε, μὴ μαλακισθέντες πρὸς τὸ παρὸν αὐτίκα, μηδὲ τοῦ ἐπικρεμασθέντος ποτὲ δεινοῦ ἀμνημονοῦντες. κολάσατε δὲ ἀξίως τούτους τε, καὶ τοῖς ἄλλοις ξυμμάχοις παράδειγμα σαφὲς καταστήσατε, ὃς ἂν ἀφιστῆται, θανάτῳ ζημιωσόμενον. τόδε γὰρ ἢν γνῶσιν, ἧσσον τῶν πολεμίων ἀμελήσαντες τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν μαχεῖσθε ξυμμάχοις."

41. *Τοιαῦτα μὲν ὁ Κλέων εἶπε. μετὰ δ' αὐτὸν Διόδοτος ὁ Εὐκράτους, ὅσπερ καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ ἐκκλησίᾳ ἀντέλεγε μάλιστα μὴ ἀποκτεῖναι Μυτιληναίους, παρελθὼν καὶ τότε ἔλεγε τοιάδε.*

42. „*ΟΥΤΕ* τοὺς προδέντας τὴν διαγνώμην αὖθις περὶ *Μυτιληναίων αἰτιῶμαι, οὔτε τοὺς μεμφομένους μὴ πολλάκις*

ma non sit activo significatu usurpata. At vide Buttm. Gr. max. II. p. 53. Schol. *Δικαιώσεσθε*] *δικαίως καθ' ὑμῶν ἀποδείξετε, ὅτι τυραννικῶς ἄρχετε.*

παρὰ τὸ εἰκός τοι καὶ τούσδε. Pro *τοίνυν* ex praestantissimis libris receptum *τοί.* — *ξυμφόρως*, Schol. *τοῦ συμφέροντος ἕνεκα τῇ ἀρχῇ.* Sed *καί* aptius fortasse ante *παρὰ τὸ εἰκός* legeretur. Certe ad *τούσδε* pertinere nequit; ergo ad totam enuntiationem referri debet. — Paullo ante Poppo cum Kistem. verba *καὶ οὐ προσῆκον* commatibus circumscripsit. Sed vid. Elmslei. ad Soph. Ai. v. 15. — Mox *ἐκ τοῦ ἀκινδύνου ἀνδραγαθ.* recte exponit Schol. *ἀσκεῖν ἀνδραγαθίαν ἀκίνδυνον.*

μὴ ἀναλγητότεροι οἱ διαφεύγοντες. Hortatur Cleon Athenienses, ut Lesbios ulciscantur, ne, cum tantum periculum evaserint, deriores et sensus doloris ex defectione Mytilenaeorum percepti magis expertes videantur, quam illi insidiatores, qui si vicissent, gravissimas ab Atheniensibus poenas tolerati imperii sumpturi fuissent. Pro *οἱ διαφεύγοντες* qui legere malunt *οἱ διαφυγόντες*, refutat Poppo T. I. p. 152. et ad h. l.

καὶ διόλλυνται. Schol. *ἀντὶ τοῦ διαφθείρουσι.* Non recte transitivam vim huic verbo tribuit. Heilmann. de Thucyd. scrib. gen. p. XV. interpretatur perdite *grassari*, als verlorne Leute fechten. Poppo et Goeller. hoc verbum iungi volunt cum *ὑφορώμενοι*, et posterior vertit: sie glauben zu vergehen, dass sie von dem verschont gebliebenen Feinde fürchten müssen. Ita cum Poppone comma non post *διόλλυνται*, sed post *ἐπεξέρχονται* ponendum fuerit.

ὁ γὰρ μὴ ξὺν ἀνάγκῃ — ἐχθροῦ. Sententia: Quicumque praeter necessitatem ⟨i. e. cum non lacessierit alterum, vel immerito atque iniuria⟩ aliquid passus est, is acrior, si evasit, hostis est, quam qui et ipse pari modo iniuria inferenda hostis extitit. Est tamen etiam alia lectio *ξὺν δίκῃ.*

γενόμενοι δ' ὅτι ἐγγύτατα τῇ γν. Schol. *εἰς ἔννοιαν ἐλθόντες ὧν ἐμέλλετε πάσχειν ὑπὸ Λεσβίων.*

42. *οὔτε τοὺς προδέντας —.* Respondet Diodotus ad singula, quae

Digitized by Google

περὶ τῶν μεγίστων βουλεύεσθαι ἐπαινῶ· νομίζω δὲ δύο τὰ ἐναντιώτατα εὐβουλίᾳ εἶναι, τάχος τε καὶ ὀργήν· ὧν τὸ μὲν μετὰ ἀνοίας φιλεῖ γίγνεσθαι, τὸ δὲ μετὰ ἀπαιδευσίας καὶ βραχύτητος γνώμης. τούς τε λόγους ὅστις διαμάχεται μὴ διδασκάλους τῶν πραγμάτων γίγνεσθαι, ἢ ἀξύνετός ἐστιν, ἢ ἰδίᾳ τι αὐτῷ διαφέρει· ἀξύνετος μὲν, εἰ ἄλλῳ τινὶ ἡγεῖται περὶ τοῦ μέλλοντος δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ ἐμφανσῦς φράσαι· διαφέρει δ' αὐτῷ, εἰ βουλόμενός τι αἰσχρὸν πεῖσαι εὖ μὲν εἰπεῖν οὐκ ἂν ἡγεῖται περὶ τοῦ μὴ καλοῦ δύνασθαι, εὖ δὲ διαβαλὼν ἐκπλῆξαι ἂν τούς τε ἀντεροῦντας καὶ τοὺς ἀκουσομένους. χαλεπώτατοι δὲ καὶ οἱ ἐπὶ χρήμασι προσκατηγοροῦντες ἐπίδειξίν τινα. εἰ μὲν γὰρ ἀμαθίαν κατηγιῶντο, ὁ μὴ πείσας ἀξυνετώτερος ἂν δόξας εἶναι ἧ ἀδικώτερος ἀπεχώρει· ἀδικίας δ' ἐπιφερομένης, πείσας τε ὕποπτος γίγνεται, καὶ μὴ τυχὼν μετὰ ἀξυνεσίας καὶ ἄδικος. ἥ τε πόλις οὐκ ὠφελεῖται ἐν τῷ τοιῷδε φόβῳ γὰρ ἀποστερεῖται τῶν ξυμβούλων, καὶ πλεῖστ' ἂν ὀρθοῖτο ἀδυνάτους λέγειν ἔχουσα τοὺς τοιούτους τῶν πολιτῶν· ἐλάχιστα γὰρ ἂν πεισθείησαν ἁμαρτάνειν. χρὴ δὲ τὸν μὲν ἀγαθὸν πολίτην μὴ ἐκφοβοῦντα τοὺς ἀντεροῦντας, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἴσου φαίνεσθαι ἄμεινον λέγοντα, τὴν δὲ σώφρονα πόλιν τῷ τε πλεῖστα εὖ βουλεύοντι μὴ προστιθέναι τιμὴν, ἀλλὰ μηδ' ἐλάσσοῦν τῆς ὑπαρχούσης, καὶ τὸν μὴ τυχόντα γνώμης οὐχ ὅπως ζημιοῦν, ἀλλὰ μηδ' ἀτιμάζειν. οὕτω γὰρ ὅ τε κατορθῶν ἥκιστα ἂν ἐπὶ τῷ ἔτι μειζόνων ἀξιοῦσθαι παρὰ γνώμην τι καὶ πρὸς χάριν λέγοι, ὅ τε μὴ ἐπιτυχὼν ὀρέγοιτο τῷ αὐτῷ χαριζόμενός τι καὶ αὐτὸς προσάγεσθαι τὸ πλῆθος.

43. „Ὧν ἡμεῖς τἀναντία δρῶμεν, καὶ προσέτι, ἤν τις καὶ ὑποπτεύηται κέρδους μὲν ἕνεκα, τὰ βέλτιστα δ' ὅμως λέγειν, φθονήσαντες τῆς οὐ βεβαίου δοκήσεως τῶν κερδῶν, τὴν φανερὰν ὠφέλειαν τῆς πόλεως ἀφαιρούμεθα. καθέστηκε δὲ τἀγαθὰ ἀπὸ τοῦ εὐθέος λεγόμενα μηδὲν ἀνυποπτότερα εἶναι τῶν κακῶν· ὥστε δεῖν ὁμοίως τόν τε τὰ δεινότατα βουλόμενον πεῖσαι ἀπάτῃ προσάγεσθαι τὸ πλῆθος, καὶ τὸν τὰ ἀμείνω λέ-

Cleon dixit. Haec quidem verba spectant ad c. 38 in. ubi Cleon: *θαυμάζω μὲν τῶν προθέντων αὖθις περὶ Μυτιληναίων λέγειν.* De *μή* post *μέμφομαι* vid. Zeun. et Hermann. ad Vig. p. 459 et 810.

ἄλλῳ τινί. Schol. *καὶ οὐχὶ τῷ λόγῳ δηλονότι.*

ἐπὶ χρήμασιν — ἐπίδειξίν τινα. Respiciunt haec ad ea „*αὐτοὶ δὲ ἐκ τοῦ εὖ εἰπεῖν τὸ παθεῖν εὖ ἀντιλήψονται.*“ — *ἐπὶ χρήμασι*, für Geld, wegen Bestechung. *ἐπίδειξις* autem h. l. non est, ut alibi, *ostentatio*, vel oratio ostentandae facundiae causa habita, sed oratio non ex sensu oratoris composita, sed ex voluntate eius, qui sua sibi pecunia in usum suum componendam curavit, ut recte Goell. exponit.

ἂν πεισθείησαν. Ex *ἡ πόλις* repete *οἱ πολῖται*, vel pluralem verbi ad singularem nominis *πόλις* refer. — Mox *προστιθέναι τίμην* est *addere novum honorem.*

τῷ αὐτῷ, i. e. *τῷ παρὰ γνώμην τι καὶ πρὸς χάριν λέγειν.* — Ceterum non *ἥκιστα ἄν* mente repetendum est ad *ὀρέγοιτο*, sed tantum *ἄν*.

43. *κέρδους μὲν ἕνεκα.* Respicit ad illa Cleonis cap. 38. *ἢ κέρδει ἐπαιρόμενος, τὸ εὐπρεπὲς τοῦ λόγου*

Digitized by Google

γοντα ψευσάμενον πιστὸν γενέσθαι· μόνην τε πόλιν διὰ τὰς περιοικίας εὖ ποιῆσαι ἐκ τοῦ προφανοῦς, μὴ ἐξαπατήσαντα, ἀδύνατον. ὁ γὰρ διδοὺς φανερῶς τι ἀγαθὸν ἀνθυποπτεύεται ἀφανῶς πῃ πλέον ἕξειν. χρὴ δὲ πρὸς τὰ μέγιστα καὶ ἐν τῷ τοιῷδε ἀξιοῦντι ἡμᾶς περαιτέρω προνοοῦντας λέγειν ὑμῶν τῶν δι' ὀλίγου σκοπούντων, ἄλλως τε καὶ ὑπεύθυνον τὴν παραινέσαν ἔχοντας πρὸς ἀνεύθυνον τὴν ὑμετέραν ἀκρόασιν. εἰ γὰρ ὅ τε πείσας καὶ ὁ ἐπισπόμενος ὁμοίως ἐβλάπτοντο, σωφρονέστερον ἂν ἐκρίνετε· νῦν δὲ πρὸς ὀργήν ἤντινα τύχητε, ἔστιν ὅτε σφαλέντες, τὴν τοῦ πείσαντος μίαν γνώμην ζημιοῦτε, καὶ οὐ τὰς ὑμετέρας αὐτῶν, εἰ πολλαὶ οὖσαι ξυνεξήμαρτον.

44. „Ἐγὼ δὲ παρῆλθον οὔτε ἀντερῶν περὶ Μυτιληναίων, οὔτε κατηγορήσων. οὐ γὰρ περὶ τῆς ἐκείνων ἀδικίας ἡμῖν ὁ ἀγὼν, εἰ σωφρονοῦμεν, ἀλλὰ περὶ τῆς ὑμετέρας εὐβουλίας. ἦν τε γὰρ ἀποφήνω πάνυ ἀδικοῦντας αὐτοὺς, οὐ διὰ τοῦτο καὶ ἀποκτεῖναι κελεύσω, εἰ μὴ ξυμφέρον· ἦν τε καὶ ἔχοντές τι ξυγ-

ἐκπονήσας, παράγειν πειράσεται. — Mox in μόνην τε πόλιν, ne articulum desideres, vid. ad 1, 10. — περιοικίας, Schol. περιοικίας.

ἐν τῷ τοιῷδε ἀξιοῦντι, i. e. *in tali vestra de oratoribus sententia, maligna atque invidiosa.* τὸ ἀξιοῦν substantive *existimatio, suspicio.* Ita 1, 142. ἐν τῷ μὴ μελετᾶφει. 8, 10. ἐν τῷ διαλλάσσοντι τῆς γνώμης. 5, 9. τοῦ ὑπαπιέναι πλέον ἢ τοῦ μένοντος τὴν διάνοιαν ἔχουσιν. — Verba τῶν δι' ὀλίγου σκοπούντων, ut cap. 42. βραχύτης γνώμης, significant dementiam.

ὑπεύθυνον. Inconstanter satis populus Atheniensis eos multabat, quorum auctoritate et consilio ipse legem quandam sanxerat, si quis intra annuum spatium, nomine delato, doceret, legem illam reipublicae perniciosam esse, quae actio dicebatur γραφὴ παρανόμων. Vid. Wolf. Prolegg. in Dem. Lept. p. 187 sqq. Schömann. de com. Ath. p. 159. Et sane verum est, quod hic dicit Diodotus, populum Atheniensem moderatius et cautius decretarum fuisse, nisi consultandi laborem aliis cum ipsorum periculo iniunxisset, sibimet autem impunitatem reservasset.

πρὸς ὀργὴν ἤντινα τύχητε, subaudi ζημιοῦντες, et praepositionem repete ad relativum, nisi mavis iungere πρὸς ἤντινα ὀργὴν τύχητε. Pro ἤντινα Abresch. coniecit ἤντινα, quod repertum in Vat. Sed vulgata recte habet. Vid. Matth. Gr. §. 527. not. 2.

44. ἦν τε καὶ ἔχοντές τι ξυγγνώμης εἶεν. Poppo Prolegg. I. p. 144. „Ἦν cum optativo proprie non construi, neminem fugit. Vid. Herodian. p. 433. Bekk. Anecdd. I. p. 144. Thom. Mag. p. 267. et Hermann. de Praeceptt. quibusdam Atticistt. p. 14 seqq. Fit hoc igitur in hac atque aliis ex ἄν conflatis particulis tantum in oratione obliqua. Cf. Hermann. ad Vig. p. 822. Talis est locus Thuc. 8, 27. Ἐκέλευε — ἐκεῖθεν ἤδη ξυναγαγόντας πάσας τὰς ναῦς, τοὺς ἐπιπλους, ἦν που καιρὸς εἴη, ποιεῖσθαι, ubi omnes libri tuentur ἦν.“ Corruptum igitur censet nostrum locum, in quo facile liceret εἰ recipi, nisi hoc in depravatis modo libris Mosq. Ar. Chr. Dan. legeretur. Ipse ἔχοντας legendum et εἶεν delendum esse coniecit. Quorum alterum probat Reisig. in Coniectt. ad Aristoph. p. 278. sed ἔχοντες tuetur. Ita ὥσιν subaudiendum sit. Pro εἶεν Lindavius coniecit ἐάν. Quod si non probas, repetendum erit ex praegressis οὐ διὰ τοῦτο καὶ ξυγγνῶναι κελεύσω, quemadmodum Valla interpretatus est: *Neque eis, si nocentes plane asserere volo, idcirco vitam adimi iubebo; neque, si qua venia dignos*, idcirco veniam dari, *nisi constiterit idem civitati conducere.* Sed ἐάν, quod placet etiam Popponi et Goellero, Dinderfius tuetur loco Platonis Eutyphr. p. 4. B. εἴ τι ἐν δίκῃ ἔκτεινεν ὁ πελινεὺς εἴτε μή, καὶ εἰ μὲν δίκῃ, ἐᾶν, εἰ δὲ μή, ἐπεξιέναι. Et infra ipse Thucydides c. 48., ubi omnem Diodoti sententiam paucis verbis repetit, dicit *Μυτιλη-*

Digitized by Google

γνώμης εἶεν, εἰ τῇ πόλει μὴ ἀγαθὸν φαίνοιτο. νομίζω δὲ περὶ τοῦ μέλλοντος ἡμᾶς μᾶλλον βουλεύεσθαι ἢ τοῦ παρόντος. καὶ τοῦτο, ὃ μάλιστα Κλέων ἰσχυρίζεται, ἐς τὸ λοιπὸν ξυμφέρον ἔσεσθαι πρὸς τὸ ἧσσον ἀφίστασθαι θάνατον ζημίαν προθεῖσι, καὶ αὐτὸς περὶ τοῦ ἐς τὸ μέλλον καλῶς ἔχοντος ἀντισχυριζόμενος, τἀναντία γιγνώσκω· καὶ οὐκ ἀξιῶ ὑμᾶς τῷ εὐπρεπεῖ τοῦ ἐκείνου λόγου τὸ χρήσιμον τοῦ ἐμοῦ ἀπώσασθαι. δικαιότερος γὰρ ὢν αὐτοῦ ὁ λόγος πρὸς τὴν νῦν ὑμετέραν ὀργὴν ἐς Μυτιληναίους τάχα ἂν ἐπισπάσαιτο. ἡμεῖς δὲ οὐ δικαζόμεθα πρὸς αὐτούς, ὥστε τῶν δικαίων δεῖν, ἀλλὰ βουλευόμεθα περὶ αὐτῶν, ὅπως χρησίμως ἕξουσιν.

45. „Ἐν οὖν ταῖς πόλεσι πολλῶν θανάτου ζημία πρόκειται, καὶ οὐκ ἴσων τῷδε, ἀλλ' ἐλασσόνων ἁμαρτημάτων· ὅμως δὲ τῇ ἐλπίδι ἐπαιρόμενοι κινδυνεύουσι, καὶ οὐδείς πω καταγνοὺς ἑαυτοῦ μὴ περιέσεσθαι τῷ ἐπιβουλεύματι ἦλθεν ἐς τὸ δεινόν. πόλις τε ἀφισταμένη τίς πω, ἧσσω τῇ δοκήσει ἔχουσα τὴν παρασκευήν, ἢ οἰκείαν, ἢ ἄλλων ξυμμαχίᾳ, τούτῳ ἐπεχείρησε; πεφύκασί τε ἅπαντες καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ ἁμαρτάνειν, καὶ οὐκ ἔστι νόμος ὅστις ἀπείρξει τούτου. ἐπεὶ διεξεληλύθασί γε διὰ πασῶν τῶν ζημιῶν οἱ ἄνθρωποι, προστιθέντες, εἴ πως ἧσσον ἀδικοῖντο ὑπὸ τῶν κακούργων· καὶ εἰκός, τὸ πάλαι τῶν μεγίστων ἀδικημάτων μαλακωτέρας κεῖσθαι αὐτάς, παραβαινομένων δὲ τῷ χρόνῳ, ἐς τὸν θάνατον αἱ πολλαὶ ἀνήκουσι· καὶ τοῦτο ὅμως παραβαίνεται. ἢ τοίνυν δεινότερόν τι τούτου δέος εὑρετέον ἐστὶν, ἢ τόδε γε οὐδὲν ἐπίσχει· ἀλλ' ἡ μὲν πενία ἀνάγκῃ τὴν τόλμαν παρέχουσα, ἡ δ' ἐξουσία ὕβρει τὴν πλεονεξίαν καὶ φρονήματι, αἱ δ' ἄλλαι ξυντυχίαι ὀργῇ τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἑκάστη τις κατέχεται ὑπ' ἀνηκέστου τινὸς κρείσσονος, ἐξάγουσιν ἐς τοὺς κινδύνους. ἥ τε ἐλπὶς καὶ ὁ ἔρως ἐπὶ παντὶ, ὁ μὲν ἡγούμενος, ἡ δ' ἑφεπομένη, καὶ ὁ μὲν τὴν ἐπιβολὴν ἐκφροντίζων, ἡ δὲ τὴν εὐπορίαν τῆς τύχης ὑποτιθεῖσα, πλεῖστα βλάπτουσι, καὶ ὄντα ἀφανῆ κρείσσω ἐστὶ τῶν ὁρωμένων δεινῶν. καὶ ἡ τύχη ἐπ' αὐτοῖς οὐδὲν ἔλασσον ξυμβάλλεται ἐς τὸ ἐπαίρειν. ἀδοκήτως γὰρ ἔστιν ὅτε παρισταμένη, καὶ ἐκ τῶν ὑποδεεστέρων κινδυνεύειν τινὰ προάγει, καὶ οὐχ

ναίων οὓς μὲν Πάχης ἀπέπεμψεν ὡς ἀδικοῦντας, κρῖναι καθ' ἡσυχίαν, τοὺς δ' ἄλλους ἐᾶν οἰκεῖν. Atque sic vitatur durior ellipsis verbi ξυγγνῶναι.

δικαιότερος, i. e. oratio ad praesentem animi vestri affectum accommodatior, convenientior, ut Latini iustus usurpare solent. Similiter cepit Heilmannus: weil seine Rede eurem gegen die Mytilenaeer gefassten Unwillen mehr Gerechtigkeit widerfahren lässt. Contra Goeller: denn wäre seine Rede gerechter, bei eurem jetzigen Zorne gegen die Myt. dürfte sie sich leicht anziehen.

45. τούτῳ ἐπεχείρησε, int. τῷ ἀφίστασθαι.

καὶ τοῦτο ὃμ. παραβαίνεται. Τοῦτο intellige τὸ θάνατον ζημίαν προκεῖσθαι.

ὡς ἑκάστη — κρείσσονος. „Subiectum vocis ἑκάστη est ξυντυχία, subiectum comparativi κρείσσονος est ὀργή.“ Goeller.

Digitized by Google

ἧσσον τὰς πόλεις, ὅσῳ περὶ τῶν μεγίστων, ἐλευθερίας ἢ ἄλλων ἀρχῆς, καὶ μετὰ πάντων ἕκαστος ἀλογίστως ἐπὶ πλέον τι αὐτὸν ἐδόξασεν. ἁπλῶς τε ἀδύνατον καὶ πολλῆς εὐηθείας, ὅστις οἴεται, τῆς ἀνθρωπείας φύσεως ὁρμωμένης προθύμως τι πρᾶξαι, ἀποτροπήν τινα ἔχειν ἢ νόμων ἰσχύϊ ἢ ἄλλῳ τῳ δεινῷ.

46. „Οὔκουν χρὴ οὔτε τοῦ θανάτου τῇ ξημίᾳ ὡς ἐχεγγύῳ πιστεύσαντας χεῖρον βουλεύσασθαι, οὔτε ἀνέλπιστον καταστῆσαι τοῖς ἀποστᾶσιν, ὡς οὐκ ἔσται μεταγνῶναι καὶ ὅτι ἐν βραχυτάτῳ τὴν ἁμαρτίαν καταλῦσαι. σκέψασθε γὰρ ὅτι νῦν μὲν, ἤν τις καὶ ἀποστᾶσα πόλις γνῷ μὴ περιεσομένη, ἔλθοι ἂν ἐς ξύμβασιν δυνατὴ οὖσα ἔτι τὴν δαπάνην ἀποδοῦναι καὶ τὸ λοιπὸν ὑποτελεῖν· ἐκείνως δὲ τίνα οἴεσθε ἥντινα οὐκ ἄμεινον μὲν ἢ νῦν παρασκευάσασθαι, πολιορκίᾳ τε παρατενεῖσθαι ἐς τοὔσχατον, εἰ τὸ αὐτὸ δύναται σχολῇ καὶ ταχὺ ξυμβῆναι; ἡμῖν τε πῶς οὐ βλάβη δαπανᾶν καθημένοις διὰ τὸ ἄξυμβατον, καὶ ἣν ἕλωμεν πόλιν, ἐφθαρμένην παραλαβεῖν καὶ τῆς προσόδου τὸ λοιπὸν ἀπ' αὐτῆς στέρεσθαι; ἰσχύομεν δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους τῷδε. ὥστε οὐ δικαστὰς ὄντας δεῖ ἡμᾶς μᾶλλον τῶν ἐξαμαρτανόντων ἀκριβεῖς βλάπτεσθαι, ἢ ὁρᾶν ὅπως ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον μετρίως κολάζοντες ταῖς πόλεσιν ἔξομεν ἐς χρημάτων λόγον ἰσχυούσαις χρῆσθαι· καὶ τὴν φυλακὴν μὴ ἀπὸ τῶν νόμων τῆς δεινότητος ἀξιοῦν ποιεῖσθαι, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἔργων τῆς ἐπιμελείας οὐ νῦν τἀναντία δρῶντες, ἤν τινα ἐλεύθερον καὶ βίᾳ ἀρχόμενον, εἰκότως πρὸς αὐτονομίαν ἀφιστάντα χειρωσώμεθα, χαλεπῶς οἰόμεθα χρῆναι τιμωρεῖσθαι. χρὴ δὲ τοὺς ἐλευθέρους οὐκ ἀφισταμένους σφόδρα κολάζειν, ἀλλὰ πρὶν ἀποστῆναι σφόδρα φυλάσσειν καὶ προκαταλαμβάνειν, ὅπως μηδ' ἐς ἐπίνοιαν τούτου ἴωσι, κρατήσαντάς τε ὅτι ἐπ' ἐλάχιστον τὴν αἰτίαν ἐπιφέρειν.

47. „Ὑμεῖς δὲ σκέψασθε ὅσον ἂν καὶ τοῦτο ἁμαρτάνοιτε Κλέωνι πειθόμενοι. νῦν μὲν γὰρ ὑμῖν ὁ δῆμος ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν εὔνους ἐστὶ, καὶ ἢ οὐ ξυναφίσταται τοῖς ὀλίγοις, ἢν, ἢν βιασθῇ, ὑπάρχει τοῖς ἀποστήσασι πολέμιος εὐθύς· καὶ τῆς ἀντικαθισταμένης πόλεως τὸ πλῆθος ξύμμαχον ἔχοντες ἐς πόλεμον ἐπέρχεσθε. εἰ δὲ διαφθερεῖτε τὸν δῆμον τῶν Μυτιληναίων, ὃς οὔτε μετέσχε τῆς ἀποστάσεως, ἐπειδή τε ὅπλων

ὅσῳ περὶ τῶν μεγίστων sc. κινδυνεύουσι. Ad verba καὶ μετὰ πάντων repete ὅσῳ. Sententia: Civitatibus tanto magis accidit, ut fortuna secunda ad pericula subeunda abripiantur, quanto graviora sunt, de quibus contenditur, et quanto quisque in communi periculo confidentior est.

46. δαπάνην ἀποδοῦναι. Schol. ταῦτα δὲ πρὸς τὸν Κλέωνα, εἰπόντα· „ἡμῖν δὲ πρὸς ἑκάστην πόλιν ἀποκεκινδυνεύσεται τά τε χρήματα καὶ αἱ ψυχαί.“ — Rursus infra c. 47. ad verba νῦν μὲν γάρ — idem haec habet: πρὸς τὸ „καὶ μὴ τοῖς μὲν ὀλίγοις ἡ αἰτία προστεθῇ, τὸν δὲ δῆμον ἀπολύσητε.“

ὅτι ἐπ' ἐλάχιστον, pro ἐπὶ ὅτι ἐλαχ., ut supra ὅτι ἐν βραχυτάτῳ pro ἐν ὅτι βραχ. — Paullo ante εἰκότως, int. ut consentaneum est. Nemo enim liber non paret invitus.

Digitized by Google

ἐκράτησεν, ἐκὼν παρέδωκε τὴν πόλιν, πρῶτον μὲν ἀδικήσετὲ τοὺς εὐεργέτας κτείνοντες, ἔπειτα καταστήσετε τοῖς δυνατοῖς τῶν ἀνθρώπων ὃ βούλονται μάλισα. ἀφιστάντες γὰρ τὰς πόλεις τὸν δῆμον εὐθὺς ξύμμαχον ἕξουσι, προδειξάντων ὑμῶν τὴν αὐτὴν ζημίαν τοῖς τε ἀδικοῦσιν ὁμοίως κεῖσθαι καὶ τοῖς μή. δεῖ δὲ, καὶ εἰ ἠδίκησαν, μὴ προσποιεῖσθαι, ὅπως, ὃ μόνον ἡμῖν ἔτι ξύμμαχόν ἐστι, μὴ πολέμιον γένηται. καὶ τοῦτο πολλῷ ξυμφορώτερον ἡγοῦμαι ἐς τὴν κάθεξιν τῆς ἀρχῆς, ἑκόντας ἡμᾶς ἀδικηθῆναι, ἢ δικαίως οὓς μὴ δεῖ διαφθεῖραι· καὶ τὸ Κλέωνος τὸ αὐτὸ δίκαιον καὶ ξύμφορον τῆς τιμωρίας οὐχ εὑρίσκεται ἐν αὐτῷ δυνατὸν ὂν ἅμα γίγνεσθαι.

48. „Ὑμεῖς δὲ γνόντες ἀμείνω τάδε εἶναι, καὶ μήτε οἴκτῳ πλέον νείμαντες μήτ' ἐπιεικείᾳ, οἷς οὐδὲ ἐγὼ ἐῶ προσάγεσθαι, ἀπ' αὐτῶν δὲ τῶν παραινουμένων πείθεσθέ μοι, Μυτιληναίων οὓς μὲν Πάχης ἀπέπεμψεν ὡς ἀδικοῦντας, κρῖναι καθ' ἡσυχίαν, τοὺς δ' ἄλλους ἐᾶν οἰκεῖν. τάδε γὰρ ἕξ τε τὸ μέλλον ἀγαθὰ, καὶ τοῖς πολεμίοις ἤδη φοβερά. ὅστις γὰρ εὖ βουλεύεται, πρὸς τοὺς ἐναντίους κρείσσων ἐστὶν, ἢ μετ' ἔργων ἰσχύος ἀνοίᾳ ἐπιών."

49. *Τοιαῦτα δὲ ὁ Διόδοτος εἶπε. ἐπηθισῶν δὲ τῶν γνωμῶν τούτων μάλιστα ἀντιπάλων πρὸς ἀλλήλας, οἱ Ἀθηναῖοι ἦλθον μὲν ἐς ἀγῶνα ὅμως τῆς δόξης, καὶ ἐγένοντο ἐν τῇ χειροτονίᾳ ἀγχώμαλοι· ἐκράτησε δὲ ἡ τοῦ Διοδότου. καὶ τριήρη εὐθὺς ἄλλην ἀπέστελλον κατὰ σπουδὴν, ὅπως μὴ φθασάσης τῆς δευτέρας εὕρωσι διεφθαρμένην τὴν πόλιν· προεῖχε δὲ ἡμέρᾳ καὶ νυκτὶ μάλιστα. παρασκευασάντων δὲ τῶν Μυτιληναίων

47. *παρέδωκε τὴν πόλιν.* De conatu accipe. Nam optimates, minis plebis territi, una cum plebe de urbis deditione cum Pachete agebant. Vid. c. 28.

μὴ προσποιεῖσθαι, dissimulare, ut *οὐ φάναι*, negare, *οὐκ ἐᾶν*, prohibere. — *οὓς μὴ δεῖ*, pro *ξυμφέρει*.

ἐν αὐτῷ — γίγνεσθαι. Verba *ἐν αὐτῷ* aut referas ad *τιμωρίας*, aut inde cum Goell. subaudias *τιμωρεῖσθαι*. Neutrum pronominis relatum ad substantivum feminini generis non debet offendere. Sic modo c. 46. in verbis *ἰσχύομεν δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους τῷδε*, postrema vox pertinet ad praegressum *πρόσοδος*. Adiuvat h. l. eam interpretationem, quod *τό* praecessit, quasi *τὸ Κλέωνος τὸ τῆς τιμωρίας*, ut certe clarius dicere potuerit: *καὶ τὸ Κλέωνος, ὅτι τὸ αὐτὸ δίκαιον καὶ ξύμφορόν ἐστιν ἐν τιμωρίᾳ, οὐχ εὑρίσκεται δυνατὸν ὂν ἅμα γίγνεσθαι ἐν τῇ τιμωρίᾳ*. Ceterum respicit verba Cleonis c. 40. *„πειθόμενοι μὲν ἐμοὶ τά τε δίκαια ἐς Μυτιληναίους καὶ τὰ ξύμφορα ἅμα ποιήσετε*, ut iam monuit Schol.

49. *ἦλθον μὲν ἐς ἀγῶνα ὅμως τῆς δόξης.* Particulae *ὅμως* ea est indoles, ut ad conditionem concessam respiciat, sive ea diserte exprimatur, sive omissa sit, ut h. l. Nam subaudienda est sententia: „etsi eos decreti prioris iam antea poenituerat." Simillimus huic locus est 3, 28. ubi ad verba: *ἀλλ' ἐπὶ τοὺς βωμοὺς ὅμως καθίζουσι*, subaudiendum est: „licet fides incolumitatis data esset." Cf. c. 80. 7, 48.

ὅπως μὴ φθασάσης τῆς δευτέρας — εὕρωσι. Pro *δευτέρας* D. I. Cl. in marg. *προτέρας*, quod recepit Bekk. in min. ed. In Ar. Chr. Dan. est *ἑτέρας*. Utrumque correctionem redolet. Negationem *μή* bis cogitandam esse, et ad *εὕρωσιν* et ad *φθασάσης*, monui in ed. mai. p. 546. Vid. ad 1, 141. Plat. Men. c. 21. *εἰ δὲ μὴ ἐν τῷ νῦν βίῳ λαβὼν ἤδει τοῦτο, δῆλον ὅτι ἐν ἄλλῳ τινὶ χρόνῳ εἰ-*

Digitized by Google

πρέσβεων τῇ νηῒ οἶνον καὶ ἄλφιτα, καὶ μεγάλα ὑποσχομένων, εἰ φθάσαιεν, ἐγένετο σπουδὴ τοῦ πλοῦ τοιαύτη, ὥστε ἥσθιόν τε ἅμα ἐλαύνοντες οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ ἄλφιτα πεφυραμένα, καὶ οἱ μὲν ὕπνον ἥροῦντο κατὰ μέρος, οἱ δὲ ἤλαυνον. κατὰ τύχην δὲ πνεύματος οὐδενὸς ἐναντιωθέντος, καὶ τῆς μὲν προτέρας νεὼς οὐ σπουδῇ πλεούσης ἐπὶ πρᾶγμα ἀλλόκοτον, ταύτης δὲ τοιούτῳ τρόπῳ ἐπειγομένης, ἡ μὲν ἔφθασε τοσοῦτον, ὅσον Πάχητα ἀνεγνωκέναι τὸ ψήφισμα, καὶ μέλλειν δράσειν τὰ δεδογμένα· ἡ δ' ὑστέρα αὐτῆς ἐπικατάγεται, καὶ διεκώλυσε μὴ διαφθεῖραι. παρὰ τοσοῦτον μὲν ἡ Μυτιλήνη ἦλθε κινδύνου.

50. Τοὺς δ' ἄλλους ἄνδρας, οὓς ὁ Πάχης ἀπέπεμψεν ὡς αἰτιωτάτους ὄντας τῆς ἀποστάσεως, Κλέωνος γνώμῃ διέφθειραν οἱ Ἀθηναῖοι· ἦσαν δὲ ὀλίγῳ πλείους χιλίων· καὶ Μυτιληναίων τείχη καθεῖλον, καὶ ναῦς παρέλαβον. ὕστερον δὲ φόρον μὲν οὐκ ἔταξαν Λεσβίοις, κλήρους δὲ ποιήσαντες τῆς γῆς, πλὴν τῆς Μηθυμναίων, τρισχιλίους, τριακοσίους μὲν τοῖς θεοῖς ἱεροὺς ἐξεῖλον, ἐπὶ δὲ τοὺς ἄλλους ὁρῶν αὐτῶν κληρούχους τοὺς λαχόντας ἀπέπεμψαν· οἷς ἀργύριον Λέσβιοι ταξάμενοι τοῦ κλήρου ἑκάστου τοῦ ἐνιαυτοῦ δύο μνᾶς φέρειν, αὐτοὶ εἰργάζοντο τὴν γῆν. παρέλαβον δὲ καὶ τὰ ἐν τῇ ἠπείρῳ πολίσματα· οἱ Ἀθηναῖοι, ὅσων Μυτιληναῖοι ἐκράτουν· καὶ ὑπήκουον ὕστερον Ἀθηναίων. τὰ μὲν κατὰ Λέσβον οὕτως ἐγένετο.

51. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει, μετὰ τὴν Λέσβου ἅλωσιν, Ἀθηναῖοι, Νικίου τοῦ Νικηράτου στρατηγοῦντος, ἐστράτευσαν ἐπὶ Μίνωαν τὴν νῆσον, ἣ κεῖται πρὸ Μεγάρων· ἐχρῶντο δὲ αὐτῇ πύργον ἐνοικοδομήσαντες οἱ Μεγαρῆς φρουρίῳ. ἐβούλετο δὲ Νικίας τὴν φυλακὴν αὐτόθεν δι' ἐλάσσονος τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ μὴ ἀπὸ τοῦ Βουδόρου καὶ τῆς Σαλαμῖνος εἶναι, τούς τε Πελοποννησίους, ὅπως μὴ ποιῶνται ἔκπλους αὐτόθεν λανθάνοντες τριήρων τε, οἷον καὶ τὸ πρὶν γενόμενον, καὶ ληστῶν ἐκπομπαῖς, τοῖς τε Μεγαρεῦσιν ἅμα μηδὲν ἐκπλεῖν. ἑλὼν οὖν ἀπὸ τῆς Νισαίας πρῶτον δύο πύργῳ προέχοντε μηχαναῖς ἐκ θαλάσσης, καὶ τὸν ἔκπλουν ἐς τὸ μεταξὺ τῆς νήσου ἐλευθερώσας, ἀπετείχιζε καὶ τὸ ἐκ τῆς ἠπείρου, ἢ κατὰ γέφυραν διὰ τενάγους ἐπιβοήθεια ἦν τῇ νήσῳ, οὐ πολὺ διεχούσῃ τῆς ἠπείρου. ὡς δὲ τοῦτο ἐξειργάσαντο ἐν ἡμέραις ὀλίγαις,

χε καὶ ἐμεμαθήκει, ubi οὐκ, quod ante ἤδει vulgo legitur, interpretis additamentum putamus. Illud tamen nostro loco molestum, quod necessario verbi προεῖχε subiectum est ἡ προτέρα ναῦς.

51. τούς τε Πελοπ. subaudi φυλάσσεσθαι ex φυλακὴν εἶναι. Vid. Krüg. ad Dion. p. 297. Possis tamen etiam per attractionem dictum accipere, ut ab infinitivo ad ὅπως transierit. Cf. Matth. Gr. §. 588. (539.) — τὸ πρὶν, vid. 2, 93. — Prius αὐτόθεν recte Schol. ἀπὸ τῆς Μινώας, posterius ad totum illum tractum, maxime Nisaeam, videtur pertinere. — Mox ἀπὸ τῆς Νισαίας est Nisaeam versus, vel a parte Nisaeae, i. e. qua insula septemtriones spectat. Sic 1, 64. τὸ ἐκ τῆς Παλλήνης τεῖχος dicitur, quod paullo ante erat τὸ ἐς τὴν Παλλήνην. Et rursus τὸ ἐκ τῆς ἠπείρου eam designat insulae partem, quae erat a continentis parte.

Digitized by Google

ὕστερον δὴ καὶ ἐν τῇ νήσῳ τεῖχος ἐγκαταλιπὼν καὶ φρουρὰν ἀνεχώρησε τῷ στρατῷ.

52. Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ θέρους τούτου καὶ οἱ Πλαταιῆς, οὐκέτι ἔχοντες σῖτον, οὐδὲ δυνάμενοι πολιορκεῖσθαι, ξυνέβησαν τοῖς Πελοποννησίοις τοιῷδε τρόπῳ. προσέβαλον αὐτῶν τῷ τείχει, οἱ δὲ οὐκ ἐδύναντο ἀμύνεσθαι. γνοὺς δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος ἄρχων τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν, βίᾳ μὲν οὐκ ἐβούλετο ἑλεῖν· (εἰρημένον [γὰρ ἦν] αὐτῷ ἐκ Λακεδαίμονος, ὅπως, εἰ σπονδαὶ γίγνοιντό ποτε πρὸς Ἀθηναίους, καὶ ξυγχωροῖεν, ὅσα πολέμῳ χωρία ἔχουσιν ἑκάτεροι, ἀποδίδοσθαι, μὴ ἀνάδοτος εἴη ἡ Πλάταια, ὡς αὐτῶν ἑκόντων προσχωρησάντων·) προσπέμπει δὲ αὐτοῖς κήρυκα λέγοντα, εἰ βούλονται παραδοῦναι τὴν πόλιν ἑκόντες τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ δικασταῖς ἐκείνοις χρήσασθαι, τούς τε ἀδίκους κολάζειν, παρὰ δίκην δὲ οὐδένα. τοσαῦτα μὲν ὁ κήρυξ εἶπεν. οἱ δὲ (ἦσαν γὰρ ἤδη ἐν τῷ ἀσθενεστάτῳ,) παρέδοσαν τὴν πόλιν. καὶ τοὺς Πλαταιέας ἔτρεφον οἱ Πελοποννήσιοι ἡμέρας τινάς, ἐν ὅσῳ οἱ ἐκ τῆς Λακεδαίμονος δικασταὶ πέντε ἄνδρες ἀφίκοντο. ἐλθόντων δὲ αὐτῶν, κατηγορία μὲν οὐδεμία προετέθη, ἠρώτων δὲ αὐτοὺς ἐπικαλεσάμενοι τοσοῦτον μόνον, εἴ τι Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐν τῷ πολέμῳ τῷ καθεστῶτι ἀγαθόν τι εἰργασμένοι εἰσίν. οἱ δ' ἔλεγον, αἰτησάμενοι μακρότερα εἰπεῖν, καὶ προτάξαντες σφῶν αὐτῶν Ἀστυμαχόν τε τὸν Ἀσωπολάου καὶ Λάκωνα τὸν Ἀειμνήστου, πρόξενον ὄντα Λακεδαιμονίων· καὶ ἐπελθόντες ἔλεγον τοιάδε.

53. „Τὴν μὲν παράδοσιν τῆς πόλεως, ὦ Λακεδαιμόνιοι, πιστεύσαντες ὑμῖν ἐποιησάμεθα, οὐ τοιάνδε δίκην οἰόμενοι ὑφέξειν, νομιμωτέραν δέ τινα ἔσεσθαι, καὶ ἐν δικασταῖς οὐκ ἐν ἄλλοις δεξάμενοι, ὥσπερ καὶ ἐσμέν, γενέσθαι ἢ ὑμῖν, ἡγούμενοι τὸ ἴσον μάλιστ' ἂν φέρεσθαι. νῦν δὲ φοβούμεθα μὴ ἀμφοτέρων ἅμα ἡμαρτήκαμεν. τόν τε γὰρ ἀγῶνα περὶ τῶν δεινοτάτων εἶναι εἰκότως ὑποπτεύομεν, καὶ ὑμᾶς, μὴ οὐ κοινοὶ ἀποβῆτε, τεκμαιρόμενοι προκατηγορίας τε ἡμῶν οὐ προγεγενημένης, ἣ χρὴ ἀντειπεῖν, (ἀλλ' αὐτοὶ λόγον ἠτησάμεθα,) τό τε ἐπερώτημα βραχὺ ὄν, ᾧ τὰ μὲν ἀληθῆ ἀποκρίνασθαι ἐναντία γίγνεται, τὰ δὲ ψευδῆ ἔλεγχον ἔχει. πανταχόθεν δὲ

52. εἰρημένον γὰρ ἦν — προσχωρησάντων. Haec verba in parenthesin redegi. Ex scholiis colligas γὰρ ἦν non lectum esse a Scholiasta. εἰρημένον enim absolute positum monet pro εἰρημένον (ut 7, 18 med.) et subaudiendum ex praegressis μὴ ἐλεῖν βίᾳ.

τούς τε ἀδίκους. Ab his verbis apodosis incipit, quae pertinet ad illa: εἰ βούλονται — χρήσ. Et respondet τέ sequenti δέ. Vid. 1, 11.

οἱ δ' ἔλεγον — ἔλεγον τοιάδε. Prius ἔλεγον ad Plataeenses omnes, posterius ad oratores solum referendum videtur.

53. μὴ — ἡμαρτήκαμεν. „Indicativo utitur scriptor, significaturus, Plataeensibus persuasum fuisse, se iure timere, eosque rem fere certo praevidisse.“ Poppo. Cf. Rost. Gr. Gr. §. 122, not. 7. Hermann. ad Vig. p. 810. et ad Soph. Ai. v. 272.

τό τε ἐπερώτημα βραχὺ ὄν. Absolute etiam haec dicta, ut paullo ante προκατηγορίας — προγεγενημένης. — Verborum ἐναντία γίγνε-

Digitized by Google

ἄποροι καθεστῶτες ἀναγκαζόμεθα, καὶ ἀσφαλέστερον δοκεῖ εἶναι εἰπόντας τι κινδυνεύειν· καὶ γὰρ ὁ μὴ ῥηθεὶς λόγος τοῖς ὧδ' ἔχουσιν αἰτίαν ἂν παράσχοι, ὡς, εἰ ἐλέχθη, σωτήριος ἂν ἦν. χαλεπῶς δὲ ἔχει ἡμῖν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ πειθώ. ἀγνῶτες μὲν γὰρ ὄντες ἀλλήλων, ἐπειρενεγκάμενοι μαρτύρια ὧν ἄπειροι ἦτε, ὠφελούμεθ' ἄν· νῦν δὲ πρὸς εἰδότας πάντα λελέξεται. καὶ δέδιμεν οὐχὶ, μὴ προκαταγνόντες ἡμῶν τὰς ἀρετὰς ἧσσους εἶναι τῶν ὑμετέρων, ἔγκλημα αὐτὸ ποιῆτε, ἀλλὰ μὴ ἄλλοις χάριν φέροντες ἐπὶ διεγνωσμένην κρίσιν καθιστώμεθα.

54. „Παρεχόμενοι δὲ ὅμως ἃ ἔχομεν δίκαια πρός τε τὰ Θηβαίων διάφορα καὶ ἐς ὑμᾶς καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, τῶν εὖ δεδρασμένων ὑπόμνησιν ποιησόμεθα, καὶ πείθειν πειρασόμεθα. φαμὲν γὰρ πρὸς τὸ ἐρώτημα τὸ βραχύ; εἴ τι Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐν τῷ πολέμῳ τῷδε ἀγαθὸν πεποιήκαμεν, εἰ μὲν ὡς πολεμίους ἐρωτᾶτε, οὐκ ἀδικεῖσθαι ὑμᾶς μὴ εὖ παθόντας, φίλους δὲ νομίζοντας αὐτοὺς ἁμαρτάνειν μᾶλλον τοὺς ἡμῖν ἐπιστρατεύσαντας. τὰ δ' ἐν τῇ εἰρήνῃ καὶ πρὸς τὸν Μῆδον ἀγαθοὶ γεγενήμεθα, τὴν μὲν οὐ λύσαντες νῦν πρότεροι, τῷ δὲ ξυνεπιθέμενοι τότε ἐς ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος μόνοι Βοιωτῶν. καὶ γὰρ ἠπειρῶταί τε ὄντες ἐναυμαχήσαμεν ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, μάχῃ τε τῇ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γῇ γενομένῃ παρεγενόμεθα ὑμῖν τε καὶ Παυσανίᾳ· εἴ τέ τι ἄλλο κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐγένετο ἐπικίνδυνον τοῖς Ἕλλησι, πάντων παρὰ δύναμιν μετέσχομεν. καὶ ὑμῖν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἰδίᾳ, ὅτεπερ δὴ μέγιστος φόβος περιέστη τὴν Σπάρτην μετὰ τὸν σεισμὸν τῶν ἐς Ἰθώμην Εἱλώτων ἀποστάντων, τὸ τρίτον μέρος ἡμῶν αὐτῶν ἐξέπεμψαμεν ἐς ἐπικουρίαν. ὧν οὐκ εἰκὸς ἀμνημονεῖν.

55. „Καὶ τὰ μὲν παλαιὰ καὶ μέγιστα τοιοῦτοι ἠξιώσαμεν εἶναι, πολέμιοι δὲ ἐγενόμεθα ὕστερον· ὑμεῖς δὲ αἴτιοι. δεομένων γὰρ ξυμμαχίας, ὅτε Θηβαῖοι ἡμᾶς ἐβιάσαντο, ὑμεῖς ἀπεώσασθε, καὶ πρὸς Ἀθηναίους ἐκελεύετε τραπέσθαι, ὡς ἐγγὺς ὄντας, ὑμῶν δὲ μακρὰν ἀποικούντων. ἐν μέντοι τῷ πολέμῳ οὐδὲν ἐκπρεπέστερον ὑπὸ ἡμῶν οὔτε ἐπάθετε, οὔτε ἐμελλήσατε. εἰ δ' ἀποστῆναι Ἀθηναίων οὐκ ἠθελήσαμεν, ὑμῶν κελευσάντων, οὐκ ἠδικοῦμεν. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἐβοήθουν ἡμῖν ἐναντία Θηβαίοις, ὅτε ὑμεῖς ἀπωκνεῖτε· καὶ προδοῦναι αὐτοὺς οὐκέτι ἦν

ται subiectum est τὰ ἀληθῆ ἀποκρίνασθαι. Vid. Matth. Gr. §. 443, 1. ἀλλὰ μὴ — καθιστώμεθα. Proprie scribendum erat καθιστῆτε. Sic infra c. 59 extr. ἐπισκήπτομέν τε ἅμα μὴ Πλαταιῆς ὄντες — παραδοθῆναι· γενέσθαι δὲ σωτῆρας ἡμῶν, ubi pro παραδοθῆναι exspectes παραδιδόναι ἡμᾶς. — ἄλλοις χάριν φέροντες, int. Θηβαίοις. Paullo ante ἀρεταί sunt *beneficia, merita*.

54. τὴν μὲν οὐ λύσαντες νῦν. Respicit ad Thebanorum clandestinum impetum 2, 2. — μόνοι Βοιωτῶν. Non vere gloriantur. Nam etiam Thespienses et Haliartii libertatem Graeciae defenderunt. Cf. Poppo II. p. 283. ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, vid. Herodot. 8, 1.

55. δεομένων. Casus absolutus pro δεομένους (ἡμᾶς) ἀπεώσασθε. Cf. ad 4, 20. Mox ante ὑμῶν δὲ abest

Digitized by Google

καλὸν, ἄλλως τε καὶ οὓς εὖ παθών τις καὶ αὐτὸς δεόμενος προσηγάγετο ξυμμάχους, καὶ πολιτείας μετέλαβεν· ἰέναι δὲ ἐς τὰ παραγγελλόμενα εἰκὸς ἦν προθύμως. ἃ δὲ ἑκάτεροι ἐξηγεῖσθε τοῖς ξυμμάχοις, οὐχ οἱ ἑπόμενοι αἴτιοι, εἴ τι μὴ καλῶς ἑδρᾶτε, ἀλλ' οἱ ἄγοντες ἐπὶ τὰ μὴ ὀρθῶς ἔχοντα.

56. „Θηβαῖοι δὲ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἡμᾶς ἠδίκησαν, τὸ δὲ τελευταῖον αὐτοὶ ξύνιστε, δι' ἅπερ καὶ τάδε πάσχομεν. πόλιν γὰρ αὐτοὺς τὴν ἡμετέραν καταλαμβάνοντας ἐν σπονδαῖς, καὶ προσέτι ἱερομηνίᾳ, ὀρθῶς ἐτιμωρησάμεθα, κατὰ τὸν πᾶσι νόμον καθεστῶτα, τὸν ἐπιόντα πολέμιον ὅσιον εἶναι ἀμύνεσθαι· καὶ νῦν οὐκ ἂν εἰκότως δι' αὐτοὺς βλαπτοίμεθα. εἰ γὰρ τῷ αὐτίκα χρησίμῳ ὑμῶν τε καὶ ἐκείνων πολεμίῳ τὸ δίκαιον λήψεσθε, τοῦ μὲν ὀρθοῦ φανεῖσθε οὐκ ἀληθεῖς κριταὶ ὄντες, τὸ δὲ ξυμφέρον μᾶλλον θεραπεύοντες. καίτοι, εἰ νῦν ὑμῖν ὠφέλιμοι δοκοῦσιν εἶναι, πολὺ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες μᾶλλον τότε, ὅτε ἐν μείζονι κινδύνῳ ἦτε. νῦν μὲν γὰρ ἑτέροις ὑμεῖς ἐπέρχεσθε δεινοί· ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ καιρῷ, ὅτε πᾶσι δουλείαν ἐπέφερεν ὁ βάρβαρος, οἵδε μετ' αὐτοῦ ἦσαν. καὶ δίκαιον ἡμῶν τῆς νῦν ἁμαρτίας, εἰ ἄρα ἡμάρτηται, ἀντιθεῖναι τὴν τότε προθυμίαν· καὶ μείζω τε πρὸς ἐλάσσω εὑρήσετε, καὶ ἐν καιροῖς οἷς σπάνιον ἦν τῶν Ἑλλήνων τινὰ ἀρετὴν τῇ Ξέρξου δυνάμει ἀντιτάξασθαι, ἐπῃνοῦντό τε μᾶλλον οἱ μὴ τὰ ξύμφορα πρὸς τὴν ἔφοδον αὐτοῖς ἀσφαλείᾳ πράσσοντες, ἐθέλοντες δὲ τολμᾶν μετὰ κινδύνων τὰ βέλτιστα. ὧν ἡμεῖς γενόμενοι, καὶ τιμηθέντες ἐς τὰ πρῶτα, νῦν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς δέδιμεν μὴ διαφθαρῶμεν, Ἀθηναίους ἑλόμενοι δικαίως μᾶλλον ἢ ὑμᾶς κερδαλέως. καίτοι χρὴ ταὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν

μέν, quo δέ referatur. Item mox propter ἰέναι δέ locum habere possit μέν post προδοῦναι.

εὖ παθών τις καὶ αὐτὸς δεόμενος. Duabus maxime de causis orator iustam censet gratiam Atheniensibus referendam, primum quod ab iis beneficio affecti fuerint Plataeenses, deinde quod ipsi hoc beneficium expetiverint. — πολιτείας μετέλαβεν, cap. 63. Ἀθηναίων ξύμμαχοι καὶ πολῖται vocantur a Thebanis Plataeenses. Cf. Boeckh. Oec. polit. Ath. I. p. 282.

56. ἱερομηνίᾳ. Schol. ad Pind. Nem. III, 2. ἱερομηνίαι λέγονται αἱ ἐν τῷ μηνὶ ἱεραὶ ἡμέραι οἰαισθήποτε θεοῖς ἀνειμέναι. Ergo etiam νουμηνία est ἱερομηνία, sed h. l. non potest νουμηνία intelligi, quia Thuc. 2, 4. Plataea a Thebanis occupata traditur τελευτῶντος τοῦ μηνός. Latius igitur patet nomen ἱερομηνία quam νουμηνία, et simpliciter *diem festum* designat.

ὑμῶν τε καὶ ἐκείνων πολεμίῳ. Traiecta est particula τέ. Nam proprie scribendum erat τῷ τε αὐτίκα χρησίμῳ ὑμῶν καὶ ἐκ. πολ. — Ceterum Krüger. nescio quo loco coniecit πολεμίως, ut 4, 17. λάβετε αὐτοὺς μὴ πολεμίως. 6, 17. τὸ πρᾶγμα μεζόνως ἐλάμβανον. Cf. 6, 53. 61. τὸ δίκαιον λαμβάνειν est *cognoscere, iudicare, decernere de iure*, ut nostrum das Recht schöpfen.

τὰ ξύμφορα — τὰ βέλτιστα. In his singula sibi respondent, τὰ ξύμφορα αὐτοῖς πρὸς τὴν ἔφοδον et τὰ βέλτιστα, πράσσοντες et ἐθέλοντες τολμᾶν, denique μετὰ κινδύνου et ἀσφαλείᾳ, i. e. μετ' ἀσφαλείας. Pronomen αὐτοῖς cum ἔφοδον arctius iunctum, ut sit *den Angriff auf sie*, minus huic antithesi favet. Non in ipsos solos Persarum exercitus irruebat, sed in omnes. In communi periculo non suum sequebantur commodum, sed quod esset honestissimum. — ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς, *ob eandem animi fortitudi-*

Digitized by Google

ὁμοίως φαίνεσθαι γιγνώσκοντας, καὶ τὸ ξυμφέρον μὴ ἄλλο τι νομίσαι, ἢ τῶν ξυμμάχων τοῖς ἀγαθοῖς ὅταν ἀεὶ βέβαιον τὴν χάριν τῆς ἀρετῆς ἔχωσι, καὶ τὸ παραυτίκα που ἡμῖν ὠφέλιμον καθιστῆται.

57. „Προσκέψασθέ τε ὅτι νῦν μὲν παράδειγμα τοῖς πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων ἀνδραγαθίας νομίζεσθε· εἰ δὲ περὶ ἡμῶν γνώσεσθε μὴ τὰ εἰκότα, (οὐ γὰρ ἀφανῆ κρινεῖτε τὴν δίκην τήνδε, ἐπαινούμενοι δὲ περὶ σὺδ' ἡμῶν μεμπτῶν,) ὁρᾶτε ὅπως μὴ οὐκ ἀποδέξωνται ἀνδρῶν ἀγαθῶν πέρι, αὐτοὺς ἀμείνους ὄντας, ἀπρεπές τι ἐπιγνῶναι, οὐδὲ πρὸς ἱεροῖς τοῖς κοινοῖς σκῦλα ἀπὸ ἡμῶν τῶν εὐεργετῶν τῆς Ἑλλάδος ἀνατεθῆναι. δεινὸν δὲ δόξει εἶναι Πλάταιαν Λακεδαιμονίους πορθῆσαι, καὶ τοὺς μὲν πατέρας ἀναγράψαι ἐς τὸν τρίποδα τὸν ἐν Δελφοῖς δι' ἀρετὴν τὴν πόλιν, ὑμᾶς δὲ καὶ ἐκ παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ πανοικησίᾳ διὰ Θηβαίους ἐξαλεῖψαι. ἐς τοῦτο γὰρ δὴ ξυμφορᾶς προκεχωρήκαμεν, οἵτινες Μήδων τε κρατησάντων ἀπωλλύμεθα, καὶ νῦν ἐν ὑμῖν τοῖς πρὶν φιλτάτοις Θηβαίων ἠσσώμεθα, καὶ δύο ἀγῶνας τοὺς μεγίστους ὑπέστημεν, τότε μὲν, τὴν πόλιν εἰ μὴ παρέδομεν, λιμῷ διαφθαρῆναι, νῦν δὲ θανάτου κρίνεσθαι· καὶ περιεώσμεθα ἐκ πάντων Πλαταιῆς, οἱ παρὰ δύναμιν πρόθυμοι ἐς τοὺς Ἕλληνας, ἔρημοι καὶ ἀτιμώρητοι· καὶ οὔτε τῶν τότε ξυμμάχων ὠφελεῖ οὐδείς, ὑμεῖς τε, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἡ μόνη ἐλπὶς, δέδιμεν μὴ οὐ βέβαιοι ἦτε.

58. „Καίτοι ἀξιοῦμέν γε καὶ θεῶν ἕνεκα τῶν ξυμμαχικῶν ποτὲ γενομένων καὶ τῆς ἀρετῆς τῆς ἐς τοὺς Ἕλληνας κάμφθῆναι ὑμᾶς, καὶ μεταγνῶναι, εἴ τι ὑπὸ Θηβαίων ἐπείσθητε, τήν τε δωρεὰν ἀνταπαιτῆσαι αὐτοὺς, μὴ κτείνειν οὓς μὴ ὑμῖν πρέπει, σώφρονά τε ἀντὶ αἰσχρᾶς κομίσασθαι χάριν, καὶ μὴ ἡδονὴν δόντας ἄλλοις κακίαν αὐτοὺς ἀντιλαβεῖν. βραχὺ γὰρ τὸ τὰ ἡμέτερα σώματα διαφθεῖραι, ἐπίπονον δὲ τὴν δύσκλειαν αὐτοῦ ἀφανίσαι. οὐκ ἐχθροὺς γὰρ ἡμᾶς εἰκότως τιμωρήσεσθε, ἀλλ' εὔνους, κατ' ἀνάγκην πολεμήσαντας. ὥστε καὶ τῶν σωμάτων ἄδειαν ποιοῦντες ὅσια ἂν δικάζοιτε, καὶ προνοοῦντες ὅτι ἑκόντας τε ἐλάβετε καὶ χεῖρας προϊσχομένους, (ὁ δὲ νόμος τοῖς Ἕλλησι μὴ κτείνειν τούτους,) ἔτι δὲ καὶ εὐεργέτας γεγενημένους διὰ παντός. ἀποβλέψατε γὰρ ἐς πατέρων τῶν ὑμετέρων θήκας, οὓς ἀποθανόντας ὑπὸ Μήδων, καὶ ταφέντας ἐν τῇ ἡμετέρᾳ, ἐτιμῶμεν κατὰ ἔτος ἕκαστον δημοσίᾳ

nem, qua honestum utili praeferebamus.

καὶ τὸ ξυμφέρον — καθιστῆται. Pro ἔχωσι Heilmannus coniecit ἔχουσι, deleta proxima virgula, ut sententia sit: bonis sociis semper gratiam debitam habere, et hoc modo res praesentes ex proprio commodo componere, ea demum vera est utilitas. In vulgata subiectum verbi ἔχωσι est οἱ ἄνθρωποι.

57. περὶ σὺδ' ἡμῶν μεμπτῶν, i. e. περὶ ἡμῶν σὺ μεμπτῶν. Mox ad ἀποδέξωνται subaudi οἱ Ἕλληνες, et verbum hoc repete post σὺδέ. „Videte ne non probent Graeci de bonis viris indecorum vos iudicium facere, nec communibus sacris spolia de nobis addi."

οἵτινες Μήδων — ἀπωλλύμεθα. Sic solus Cass. et Poppo, ceteri ἀπολλύμεθα. Verba τότε μὲν —

Digitized by Google

ἐσθήμασί τε καὶ τοῖς ἄλλοις νομίμοις, ὅσα τε ἡ γῆ ἡμῶν ἀνεδίδου ὡραῖα, πάντων ἀπαρχὰς ἐπιφέροντες, εὖνοι μὲν ἐκ φιλίας χώρας, ξύμμαχοι δὲ ὁμαίχμοις ποτὲ γενομένοις. ὧν ὑμεῖς τοὐναντίον ἂν δράσαιτε μὴ ὀρθῶς γνόντες. σκέψασθε δέ· Παυσανίας μὲν γὰρ ἔθαπτεν αὐτοὺς, νομίζων ἐν γῇ τε φιλίᾳ τιθέναι καὶ παρ' ἀνδράσι τριούτοις· ὑμεῖς δὲ εἰ κτενεῖτε ἡμᾶς, καὶ χώραν τὴν Πλαταιΐδα Θηβαΐδα ποιήσετε, τί ἄλλο ἢ ἐν πολεμίᾳ τε καὶ παρὰ τοῖς αὐθένταις πατέρας τοὺς ὑμετέρους καὶ ξυγγενεῖς, ἀτίμους γερῶν ὧν νῦν ἴσχουσι, καταλείψετε; πρὸς δὲ καὶ γῆν, ἐν ᾗ ἠλευθερώθησαν οἱ Ἕλληνες, δουλώσετε, ἱερά τε θεῶν, οἷς εὐξάμενοι Μήδων ἐκράτησαν, ἐρημοῦτε, καὶ θυσίας τὰς πατρίους τῶν ἑσαμένων καὶ κτισάντων ἀφαιρήσεσθε;

59. „Οὐ πρὸς τῆς ὑμετέρας δόξης, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τάδε, οὔτε ἐς τὰ κοινὰ τῶν Ἑλλήνων νόμιμα καὶ ἐς τοὺς προγόνους ἁμαρτάνειν, οὔτε ἡμᾶς τοὺς εὐεργέτας ἀλλοτρίας ἕνεκα ἔχθρας μὴ αὐτοὺς ἀδικηθέντας, διαφθεῖραι, φείσασθαι δὲ καὶ ἐπικλασθῆναι τῇ γνώμῃ οἴκτῳ σώφρονι λαβόντας, μὴ ὧν πεισόμεθα μόνον δεινότητα κατανοοῦντας, ἀλλ' οἷοί τε ἂν ὄντες πάθοιμεν, καὶ ὡς ἀστάθμητον τὸ τῆς ξυμφορᾶς, ᾧ τινί ποτ' ἂν καὶ ἀναξίῳ ξυμπέσοι. ἡμεῖς τε, ὡς πρέπον ἡμῖν, καὶ ὡς ἡ χρεία προάγει, αἰτούμεθα ὑμᾶς, θεοὺς τοὺς ὁμοβωμίους καὶ κοινοὺς τῶν Ἑλλήνων ἐπιβοώμενοι, πεῖσαι τάδε, προφερόμε-

διαφθαρῆναι refer ad illud tempus belli Peloponnesiaci, cum Plataeenses urbem suam Lacedaemoniis dederent inopia victi (c. 52.).

58. ἐσθήμασι. Vestium usum in inferiis praeter hunc locum ostendit locus Euripidis Hec. 573 sq. τῇ νεάνιδι οὐ πέπλον οὐδὲ κόσμον ἐν χεροῖν ἔχων. Vid. ibi Schol. Cf. Plutarch. in vit. Alex. c. 21. φάψαι γὰρ ὅσους ἐβούλοντο Περσῶν ἔδωκεν, ἐσθῆτι καὶ κόσμῳ χρησαμένους ἐκ τῶν λαφύρων. Quamquam utroque loco de sepultura sermo, non de annuis inferiis, quas uberius descriptas reperies apud eundem Plutarchum in vit. Aristid. c. 21.

ἐρημοῦτε. Atticam futuri formam esse contendit Buttmann. Gr. max. §. 95. net. 16. Matth. Gr. §. 178. 2. Cautius loquitur Poppo Prolegg. I. p. 153. et maxime Sommer. in Bibl. crit. 1828. p. 492. qui ἐρημοῦτε malit ex ἐρημώσετε corruptum putare, quam contra omnem analogiam ex -ώσω contractum. De forma ἑσαμένων (vulgo ἐσσαμένων) vid. Buttmann. l. l. p. 545.

59. οἴκτῳ σώφρονι λαβόντας, sc. αὐτόν (τὸν οἶκτον). Thucyd. 5, 15. ἐπιθυμίᾳ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἐκ τῆς νήσου κομίσασθαι, int. αὐτούς. Plat. Crit. p. 52. B. οὐδ' ἐπιθυμία σε ἄλλης πόλεως οὐδ' ἄλλων νόμων ἔλαβεν ἰδέναι.

αἰτούμεθα ὑμᾶς — ἱκέται γιγνόμεθα. Olim ante ἱκέται copula deesse mihi videbatur; nunc nihil desidero, sed verba αἰτούμεθα ὑμῶν, interiectis pluribus verbis, graviore enuntiatione ἱκέται γιγνόμεθα ὑμῶν repetita arbitror. Nam, ut recte vidit Poppo (Observv. p. 22.), etiam αἰτούμεθα pertinet ad sequens μὴ γενέσθαι ὑπὸ Θηβαίοις μηδὲ — παραδοθῆναι. Verba sic cohaerent: Petimus a vobis, deos invocantes, ut haec persuadeamus, proferentes iura iuranda, quae patres vestri iurarunt, ut ne obliviscamini eorum, supplices oramus vos per patrum sepulcra, et mortuos invocamus, ne simus sub Thebanis, neu inimicissimis tradamur, qui cariissimi vobis simus. — ὁμοβώμιοι θεοί „hic videntur dei esse culti in aris, quae universis Graecis communes erant, velut Olympiae, Delphis." *Goell.*

Digitized by Google

νοι ὅρκους, οὓς οἱ πατέρες ὑμῶν ὤμοσαν, μὴ ἀμνημονεῖν, ἱκέται γιγνόμεθα ὑμῶν τῶν πατρῴων τάφων, καὶ ἐπικαλούμεθα τοὺς κεκμηκότας, μὴ γενέσθαι ὑπὸ Θηβαίοις, μηδὲ τοῖς ἐχθίστοις φίλτατοι ὄντες παραδοθῆναι· ἡμέρας τε ἀναμιμνήσκομεν ἐκείνης, ᾗ τὰ λαμπρότατα μετ' αὐτῶν πράξαντες νῦν ἐν τῇδε τὰ δεινότατα κινδυνεύομεν παθεῖν. ὅπερ δὲ ἀναγκαῖόν τε καὶ χαλεπώτατον τοῖς ὧδε ἔχουσι, λόγου τελευτᾶν, διότι καὶ τοῦ βίου ὁ κίνδυνος ἐγγὺς μετ' αὐτοῦ, παυόμενοι λέγομεν ἤδη ὅτι οὐ Θηβαίοις παρέδομεν τὴν πόλιν, (εἰλόμεθα γὰρ ἄν πρό γε τούτου τῷ αἰσχίστῳ ὀλέθρῳ, λιμῷ, τελευτῆσαι,) ὑμῖν δὲ πιστεύσαντες προσήλθομεν. καὶ δίκαιον, εἰ μὴ πείθομεν, ἐς τὰ αὐτὰ καταστήσαντας τὸν ξυντυχόντα κίνδυνον ἐᾶσαι ἡμᾶς αὐτοὺς ἑλέσθαι. ἐπισκήπτομέν τε ἅμα μὴ Πλαταιῆς ὄντες, οἱ προθυμότατοι περὶ τοὺς Ἕλληνας γενόμενοι, Θηβαίοις τοῖς ἡμῖν ἐχθίστοις ἐκ τῶν ὑμετέρων χειρῶν καὶ τῆς ὑμετέρας πίστεως, ἱκέται ὄντες, ὦ Λακεδαιμόνιοι, παραδοθῆναι· γενέσθαι δὲ σωτῆρας ἡμῶν, καὶ μὴ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ἐλευθεροῦντας ἡμᾶς διολέσαι."

60. Τοιαῦτα μὲν οἱ Πλαταιῆς εἶπον. οἱ δὲ Θηβαῖοι δείσαντες πρὸς τὸν λόγον αὐτῶν μὴ οἱ Λακεδαιμόνιοί τι ἐνδῶσι, παρελθόντες ἔφασαν καὶ αὐτοὶ βούλεσθαι εἰπεῖν, ἐπειδὴ καὶ ἐκείνοις παρὰ γνώμην τὴν αὐτῶν μακρότερος λόγος ἐδόθη τῆς πρὸς τὸ ἐρώτημα ἀποκρίσεως. ὡς δ' ἐκέλευσαν, ἔλεγον τοιάδε.

61. „ΤΟΥΣ μὲν λόγους οὐκ ἂν ἠτησάμεθα εἰπεῖν, εἰ καὶ αὐτοὶ βραχέως τὸ ἐρωτηθὲν ἀπεκρίναντο, καὶ μὴ ἐπὶ ἡμᾶς τραπόμενοι κατηγορίαν ἐποιήσαντο, καὶ περὶ αὐτῶν, ἔξω τῶν προκειμένων, καὶ ἅμα οὐδὲ ἠτιαμένων πολλὴν τὴν ἀπολογίαν, καὶ ἔπαινον ὧν οὐδεὶς ἐμέμψατο. νῦν δὲ πρὸς μὲν τὰ ἀντειπεῖν δεῖ, τῶν δὲ ἔλεγχον ποιήσασθαι, ἵνα μήτε ἡ ἡμετέρα αὐτοὺς κακία ὠφελῇ, μήτε ἡ τούτων δόξα, τὸ δ' ἀληθὲς περὶ ἀμφοτέρων ἀκούσαντες κρίνητε. ἡμεῖς δὲ αὐτοῖς διάφοροι ἐγενόμεθα πρῶτον, ὅτι, ἡμῶν κτισάντων Πλάταιαν ὕστερον τῆς ἄλλης Βοιωτίας καὶ ἄλλα χωρία μετ' αὐτῆς, ἃ ξυμμίκτους ἀνθρώπους ἐξελάσαντες ἔσχομεν, οὐκ ἠξίουν οὗτοι, ὥσπερ ἐτάχθη τὸ πρῶτον, ἡγεμονεύεσθαι ὑφ' ἡμῶν, ἔξω δὲ τῶν ἄλλων Βοιωτῶν παραβαίνοντες τὰ πάτρια, ἐπειδὴ προσηναγκάζοντο, προσεχώρησαν πρὸς Ἀθηναίους, καὶ μετ' αὐτῶν πολλὰ ἡμᾶς ἔβλαπτον, ἀνθ' ὧν καὶ ἀντέπασχον.

62. „Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ βάρβαρος ἦλθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, φασὶ μόνοι Βοιωτῶν οὐ μηδίσαι, καὶ τούτῳ μάλιστα αὐτοί τε ἀγάλλονται, καὶ ἡμᾶς λοιδοροῦσιν. ἡμεῖς δὲ μηδίσαι μὲν αὐτοὺς οὐ φαμὲν, διότι οὐδ' Ἀθηναίους, τῇ μέντοι αὐτῇ ἰδέᾳ ὕστερον, ὄντων Ἀθηναίων ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας, μόνους αὖ Βοιωτῶν ἀττικίσαι. καίτοι σκέψασθε ἐν οἵῳ εἴδει ἑκάτεροι ἡμῶν τοῦτο ἔπραξαν. ἡμῖν μὲν γὰρ ἡ πόλις τότε ἐτύγχανεν οὔτε κατ' ὀλι-

61. ἡ ἡμετέρα αὐτοὺς κακία ὠφ. Haec per ironiam dicta esse, monuit iam Schol. Eodem modo accipienda verba ἡ τούτων δόξα. Nam se ipsos immense laudaverant Plataeenses in oratione praegressa.

Digitized by Google

γαρχίαν ἰσόνομον πολιτεύουσα, οὔτε κατὰ δημοκρατίαν· ὅπερ δὲ ἐστι νόμοις μὲν καὶ τῷ σωφρονεστάτῳ ἐναντιώτατον, ἐγγυτάτω δὲ τυράννου, δυναστεία ὀλίγων ἀνδρῶν εἶχε τὰ πράγματα. καὶ οὗτοι ἰδίας δυνάμεις ἐλπίσαντες ἔτι μᾶλλον σχήσειν, εἰ τὰ τοῦ Μήδου κρατήσειε, κατέχοντες ἰσχύϊ τὸ πλῆθος ἐπηγάγοντο αὐτόν· καὶ ἡ ξύμπασα πόλις οὐκ αὐτοκράτωρ οὖσα ἑαυτῆς τοῦτ' ἔπραξεν, οὐδ' ἄξιον αὐτῇ ὀνειδίσαι ὧν μὴ μετὰ νόμων ἥμαρτεν. ἐπειδὴ γοῦν ὅ τε Μῆδος ἀπῆλθε, καὶ τοὺς νόμους ἔλαβε, σκέψασθαι χρὴ, Ἀθηναίων ὕστερον ἐπιόντων τήν τε ἄλλην Ἑλλάδα καὶ τὴν ἡμετέραν χώραν πειρωμένων ὑφ' αὑτοῖς ποιεῖσθαι, καὶ κατὰ στάσιν ἤδη ἐχόντων αὐτῆς τὰ πολλὰ, εἰ μαχόμενοι ἐν Κορωνείᾳ καὶ νικήσαντες αὐτοὺς ἠλευθερώσαμεν τὴν Βοιωτίαν, καὶ τοὺς ἄλλους νῦν προθύμως ξυνελευθεροῦμεν, ἵππους τε παρέχοντες καὶ παρασκευὴν ὅσην οὐκ ἄλλοι τῶν ξυμμάχων. καὶ τὰ μὲν ἐς τὸν μηδισμὸν τοσαῦτα ἀπολογούμεθα.

63. „Ὡς δὲ ὑμεῖς μᾶλλόν τε ἠδικήκατε τοὺς Ἕλληνας, καὶ ἀξιώτεροί ἐστε πάσης ζημίας, πειρασόμεθα ἀποφαίνειν. ἐγένεσθε ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ τιμωρίᾳ, ὡς φατὲ, Ἀθηναίων ξύμμαχοι καὶ πολῖται. οὐκοῦν χρὴν τὰ πρὸς ἡμᾶς μόνον ὑμᾶς ἐπάγεσθαι αὐτούς, καὶ μὴ ξυνεπιέναι μετ' αὐτῶν ἄλλοις, ὑπάρχον γε ὑμῖν, εἴ τι καὶ ἄκοντες προσήγεσθε ὑπ' Ἀθηναίων, τῆς τῶν Λακεδαιμονίων τῶνδε ἤδη ἐπὶ τῷ Μήδῳ ξυμμαχίας γεγενημένης, ἣν αὐτοὶ μάλιστα προβάλλεσθε· ἱκανή γε ἦν ἡμᾶς τε ὑμῶν ἀποτρέπειν, καὶ, τὸ μέγιστον, ἀδεῶς παρέχειν βουλεύεσθαι. ἀλλ' ἑκόντες καὶ οὐ βιαζόμενοι ἔτι, εἵλεσθε μᾶλλον τὰ Ἀθηναίων. καὶ λέγετε ὡς αἰσχρὸν ἦν προδοῦναι τοὺς εὐεργέτας· πολὺ δέ γε αἴσχιον καὶ ἀδικώτερον τοὺς πάντας Ἕλληνας καταπροδοῦναι, οἷς ξυνωμόσατε, ἢ Ἀθηναίους μόνους, τοὺς μὲν καταδουλουμένους τὴν Ἑλλάδα, τοὺς δὲ ἐλευθεροῦντας. καὶ οὐκ ἴσην αὐτοῖς τὴν χάριν ἀνταπέδοτε, οὐδὲ αἰσχύνης ἀπηλλαγμένην. ὑμεῖς μὲν γὰρ ἀδικούμενοι αὐτοὺς, ὡς φατὲ, ἐπηγάγεσθε, τοῖς δὲ ἀδικοῦσιν ἄλλους ξυνεργοὶ κατέστητε. καίτοι τὰς ὁμοίας χάριτας μὴ ἀντιδιδόναι αἰσχρὸν μᾶλλον, ἢ τὰς μετὰ δικαιοσύνης μὲν ὀφειληθείσας, ἐς ἀδικίαν δὲ ἀποδιδομένας.

64. „Δῆλόν τε ἐποιήσατε οὐδὲ τότε τῶν Ἑλλήνων ἕνεκα μόνοι οὐ μηδίσαντες, ἀλλ' ὅτι οὐδ' Ἀθηναῖοι. ὑμεῖς δὲ τοῖς μὲν ταὐτὰ βουλόμενοι ποιεῖν, τοῖς δὲ τἀναντία, καὶ νῦν

63. ἀξιώτεροί ἐστε, i. e. ἄξιοί ἐστε μᾶλλον. Vide annotata ad 4, 61. οὐκ ἴσην — χάριν ἀνταπέδοτε. Plataeenses enim Atheniensibus opem tulerant in aliis opprimendis, cum Athenienses illos oppressos tantum adiuverint. Quare eam gratiam non parem negat dedecore liberam esse, atque adeo parem gratiam non referre licere ait, ubi gratia cum iustitia contracta sine iniustitia solvi nequeat. Verba μὴ ἀντιδιδόναι ad τὰς μετὰ δικαιοσύνης — ἀποδιδομένας repetenda sunt. Ceterum cardo argumentationis vertitur in posteriore membro ἐς ἀδικίαν δὲ ἀποδ., verba autem τὰς μετὰ δικαιοσύνης μὲν ὀφειλ. tantum oppositionis causa praemissa sunt. Vid. exempla in Buttmann. ad Demosth. Mid. Ind. v. μέν.

Digitized by Google

ἀξιοῦτε, ἀφ' ὧν δι' ἑτέρους ἐγένεσθε ἀγαθοὶ, ἀπὸ τούτων ὠφελεῖσθαι. ἀλλ' οὐκ εἰκός· ὥςπερ δὲ Ἀθηναίους εἶλεσθε, τούτοις ξυναγωνίζεσθε, καὶ μὴ προφέρετε τὴν τότε γενομένην ξυνωμοσίαν, ὡς χρὴ ἀπ' αὐτῆς νῦν σώζεσθαι. ἀπελίπετε γὰρ αὐτὴν, καὶ παραβάντες ξυγκατεδουλοῦσθε μᾶλλον Αἰγινήτας καὶ ἄλλους τινὰς τῶν ξυνομοσάντων, ἢ διεκωλύετε, καὶ ταῦτα οὔτε ἄκοντες, ἔχοντές τε τοὺς νόμους, οὕςπερ μέχρι τοῦ δεῦρο, καὶ οὐδενὸς ὑμᾶς βιασαμένου, ὥςπερ ἡμᾶς. τὴν τελευταίαν τε, πρὶν περιτειχίζεσθαι, πρόκλησιν ἐς ἡσυχίαν ὑμῶν, ὥστε μηδ' ἑτέροις ἀμύνειν, οὐκ ἐδέχεσθε. τίνες ἂν οὖν ὑμῶν δικαιότερον πᾶσι τοῖς Ἕλλησι μισοῖντο, οἵτινες ἐπὶ τῷ ἐκείνων κακῷ ἀνδραγαθίαν προὔθεσθε; καὶ ἃ μέν ποτε χρηστοὶ ἐγένεσθε, ὡς φατὲ, οὐ προσήκοντα νῦν ἐπεδείξατε· ἃ δὲ ἡ φύσις ἀεὶ ἐβούλετο, ἐξηλέγχθη ἐς τὸ ἀληθές· μετὰ γὰρ Ἀθηναίων ἄδικον ὁδὸν ἰόντων ἐχωρήσατε. τὰ μὲν οὖν ἐς τὸν ἡμέτερόν τε ἀκούσιον μηδισμὸν καὶ τὸν ὑμέτερον ἑκούσιον ἀττικισμὸν τοιαῦτα ἀποφαίνομεν.

65. „Ἃ δὲ τελευταῖά φατε ἀδικηθῆναι, (παρανόμως γὰρ ἐλθεῖν ἡμᾶς ἐν σπονδαῖς καὶ ἱερομηνίαις ἐπὶ τὴν ὑμετέραν πόλιν,) οὐ νομίζομεν οὐδ' ἐν τούτοις ὑμῶν μᾶλλον ἁμαρτεῖν. εἰ μὲν γὰρ ἡμεῖς αὐτοὶ πρός τε τὴν πόλιν ἐλθόντες ἐμαχόμεθα, καὶ τὴν γῆν ἐδηοῦμεν ὡς πολέμιοι, ἀδικοῦμεν· εἰ δὲ ἄνδρες ὑμῶν οἱ πρῶτοι καὶ χρήμασι καὶ γένει, βουλόμενοι τῆς μὲν ἔξω ξυμμαχίας ὑμᾶς παῦσαι, ἐς δὲ τὰ κοινὰ τῶν πάντων Βοιωτῶν πάτρια καταστῆσαι, ἐπεκαλέσαντο ἑκόντες, τί ἀδικοῦμεν; οἱ γὰρ ἄγοντες παρανομοῦσι μᾶλλον τῶν ἑπομένων. ἀλλ' οὔτ' ἐκεῖνοι, ὡς ἡμεῖς κρίνομεν, οὔθ' ἡμεῖς· πολῖται δὲ ὄντες, ὥςπερ ὑμεῖς, καὶ πλείω παραβαλλόμενοι, τὸ ἑαυτῶν τεῖχος ἀνοίξαντες καὶ ἐς τὴν αὐτῶν πόλιν φιλίως, οὐ πολεμίως κομίσαντες, ἐβούλοντο τούς τε ὑμῶν χείρους μηκέτι μᾶλλον γενέσθαι, τούς τε ἀμείνους τὰ ἄξια ἔχειν, σωφρονισταὶ ὄντες τῆς γνώμης καὶ τῶν σωμάτων τὴν πόλιν οὐκ ἀλλοτριοῦντες, ἀλλ' ἐς τὴν ξυγγένειαν οἰκειοῦντες, ἐχθροὺς οὐδενὶ καθιστάντες, ἅπασι δ' ὁμοίως ἐνσπόνδους.

66. „Τεκμήριον δὲ ὡς οὐ πολεμίως ἐπράσσομεν· οὔτε

64. ἀφ' ὧν δι' ἑτέρους ἐγέν. ἀγ. Ἀφ' ὧν dicit pro ἐν οἷς, (imt. τοῖς Μηδικοῖς) quia bellum Persicum ansam Plataeensibus praebebat virtutis ostentandae. Paullo ante τοῖς μέν pertinet ad Athenienses, τοῖς δέ ad Graecos. Ceterum Bekkerum, ante ὑμεῖς δέ virgula distingueatem, puncto autem post τἀναντία, non sequimur.

οὐ προσήκοντα, int. τῇ φύσει ὑμῶν vel ὑμῖν. Atheniensium enim auctoritate et iussu ita eos se gessisse dicit.

65. μηκέτι μᾶλλον γενέσθαι. Schol. explicat ἀδίκους μᾶλλον γενέσθαι. Et Schol. cod. Cass. χείρους δηλονότι, ut Eurip. Hec. v. 375. μᾶλλον εὐτυχέστερος. Sed μᾶλλον videtur vice adiectivi positum, ut 3, 82. μᾶλλον δὲ καὶ ἡσυχαίτερα, ubi est pro μείζονα, vide annot. Ita h. l. μᾶλλον γίγνεσθαι fuerit *superiores esse*. Hoc optime respondet proximis verbis τὰ ἄξια ἔχειν.

σωφρονισταὶ ὄντες τῆς γνώμης, i. e. τὴν γνώμην σωφρονίζοντες. Thuc. 8, 1. τῶν τε κατὰ τὴν πόλιν τι ἐς εὐτέλειαν σωφρονίσαι. 8, 48. τὸν δῆμον σφᾶν τε καταφυγὴν εἶναι καὶ ἐκείνων σωφρονιστήν.

Digitized by Google

γὰρ ἠδικήσαμεν οὐδένα, προείπομέν τε τὸν βουλόμενον κατὰ τὰ [τῶν] πάντων Βοιωτῶν πάτρια πολιτεύειν ἰέναι πρὸς ἡμᾶς. καὶ ὑμεῖς ἄσμενοι χωρήσαντες καὶ ξύμβασιν ποιησάμενοι τὸ μὲν πρῶτον ἡσυχάζετε, ὕστερον δὲ κατανοήσαντες ἡμᾶς ὀλίγους ὄντας, εἰ ἄρα καὶ ἐδοκοῦμέν τι ἀνεπιεικέστερον πρᾶξαι οὐ μετὰ τοῦ πλήθους ἡμῶν ἐξελθόντες, τὰ μὲν ὅμοια οὐκ ἀνταπέδοτε ἡμῖν, μήτε νεωτερίσαι ἔργῳ, λόγοις τε πείσειν ὥστε ἐξελθεῖν· ἐπιθέμενοι δὲ παρὰ τὴν ξύμβασιν, οὓς μὲν ἐν χερσὶν ἀπεκτείνατε, οὐχ ὁμοίως ἀλγοῦμεν· (κατὰ νόμον γὰρ δή τινα ἔπασχον·) οὓς δὲ χεῖρας προϊσχομένους καὶ ζωγρήσαντες, ὑποσχόμενοί τε ἡμῖν ὕστερον μὴ κτενεῖν, παρανόμως διεφθείρατε, πῶς οὐ δεινὰ εἴργασθε; καὶ ταῦτα τρεῖς ἀδικίας ἐν ὀλίγῳ πράξαντες, τήν τε λυθεῖσαν ὁμολογίαν, καὶ τῶν ἀνδρῶν τὸν ὕστερον θάνατον, καὶ τὴν περὶ αὐτῶν ἡμῖν μὴ κτείνειν ψευσθεῖσαν ὑπόσχεσιν, ἣν τὰ ἐν τοῖς ἀγροῖς ὑμῖν μὴ ἀδικῶμεν. ὅμως φατὲ ἡμᾶς παρανομῆσαι, καὶ αὐτοὶ ἀξιοῦτε μὴ ἀντιδοῦναι δίκην. οὐκ, ἤν γε οὗτοι τὰ ὀρθὰ γιγνώσκωσι· πάντων δὲ αὐτῶν ἕνεκα κολασθήσεσθε.

67. „Καὶ ταῦτα, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τούτου ἕνεκα ἐπεξήλθομεν, καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ἡμῶν, ἵνα ὑμεῖς μὲν εἰδῆτε δικαίως αὐτῶν καταγνωσόμενοι, ἡμεῖς δὲ ἔτι ὁσιώτερον τετιμωρημένοι. καὶ μὴ παλαιᾶς ἀρετᾶς, εἴ τις ἄρα καὶ ἐγένετο, ἀκούοντες ἐπικλασθῆτε, ἃς χρὴ τοῖς μὲν ἀδικουμένοις ἐπικούρους εἶναι, τοῖς δὲ αἰσχρόν τι δρῶσι διπλασίας ζημίας, ὅτι οὐκ ἐκ προσηκόντων ἁμαρτάνουσι· μηδὲ ὀλοφυρμῷ καὶ οἴκτῳ ὠφελεῖσθωσαν, πατέρων τε τάφους τῶν ὑμετέρων ἐπιβοώμενοι καὶ τὴν σφετέραν ἐρημίαν. καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀνταποφαίνομεν πολλῷ δεινότερα παθοῦσαν τὴν ὑπὸ τούτων ἡλικίαν ἡμῶν διεφθαρμένην, ὧν πατέρες οἱ μὲν πρὸς ὑμᾶς τὴν Βοιωτίαν ἄγοντες ἀπέθανον ἐν Κορωνείᾳ, οἱ δὲ πρεσβῦται λελειμμένοι καὶ οἰκίαι ἔρημοι πολλῷ δικαιοτέραν ὑμῶν ἱκετείαν ποιοῦνται τούσδε τιμωρήσασθαι. οἴκτου τε ἀξιώτεροι τυγχάνειν οἱ ἀπρεπές τι πάσχοντες τῶν ἀνθρώπων· οἱ δὲ δικαίως, ὥσπερ οἵδε, τὰ ἐναντία ἐπίχαρτοι εἶναι. καὶ τὴν νῦν ἐρημίαν δι' ἑαυτοὺς ἔχουσι. τοὺς γὰρ ἀμείνους ξυμμάχους ἑκόντες ἀπεώσαντο· παρηνόμησάν τε οὐ προπαθόντες ὑφ' ἡμῶν, μίσει δὲ πλέον ἢ δίκῃ κρίναντες, καὶ οὐκ ἀνταποδίδοντες νῦν τὴν ἴσην τιμωρίαν· ἔννομα γὰρ πείσονται, καὶ οὐχὶ ἐκ μάχης χεῖρας προϊσχόμενοι, ὥσπερ φασίν, ἀλλ' ἀπὸ ξυμβάσεως ἐς δίκην σφᾶς αὐτοὺς παραδόντες. ἀμύνατε οὖν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τῷ τῶν Ἑλλήνων νόμῳ ὑπὸ τῶνδε παραβαθέντι, καὶ ἡμῖν ἄνομα παθοῦσιν ἀνταπόδοτε χάριν δικαίαν ὧν πρόθυμοι γεγενήμεθα. καὶ μὴ τοῖς τῶνδε λόγοις περιωσθῶμεν ἐν ὑμῖν· ποιήσατε δὲ τοῖς Ἕλλησι παράδειγμα οὐ λόγων τοὺς ἀγῶνας προθήσαντες, ἀλλ' ἔργων· ὧν ἀγαθῶν μὲν ὄντων, βραχεῖα ἡ ἀπαγγελία ἀρκεῖ· ἁμαρτανο-

67. ἐπίχαρτοι εἶναι. Pendet ex ἄξιοί εἰσι, quod ex ἀξιώτεροι subaudiendum. Schol.: ὧν τῷ ὀλέθρῳ ὀφείλει πάντας ἀνθρώπους ἐπιχαρῆναι. — Paullo ante de pugna ἐν Κορωνείᾳ vid. Thuc. 1, 113.

Digitized by Google

μένων δὲ, λόγοι ἔπεσι κοσμηθέντες προκαλύμματα γίγνονται. ἀλλ' ἦν οἱ ἡγεμόνες, ὥσπερ νῦν ὑμεῖς κεφαλαιώσαντες πρὸς τοὺς ξύμπαντας διαγνώμας ποιήσησθε, ἧσσόν τις ἐπ' ἀδίκοις ἔργοις λόγους καλοὺς ζητήσει."

68. Τοιαῦτα δὲ οἱ Θηβαῖοι εἶπον. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι δικασταὶ νομίζοντες τὸ ἐπερώτημα σφίσιν ὀρθῶς ἔξειν, εἴ τι ἐν τῷ πολέμῳ ὑπ' αὐτῶν ἀγαθὸν πεπόνθασι, διότι τόν τε ἄλλον χρόνον ἠξίουν δῆθεν αὐτοὺς κατὰ τὰς παλαιὰς Παυσανίου μετὰ τὸν Μῆδον σπονδὰς ἡσυχάζειν, καὶ ὅτε ὕστερον, ἃ πρὸ τοῦ περιτειχίζεσθαι προῖσχοντο αὐτοῖς, κοινοὺς εἶναι κατ' ἐκεῖνα, ὡς οὐκ ἐδέξαντο, ἡγούμενοι τῇ ἑαυτῶν δικαίᾳ βουλήσει ἕκσπονδοι ἤδη ὑπ' αὐτῶν κακῶς πεπονθέναι, αὖθις τὸ αὐτὸ ἕνα ἕκαστον παραγαγόντες καὶ ἐρωτῶντες, εἴ τι Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἀγαθὸν ἐν τῷ πολέμῳ δεδρακότες εἰσίν, ὁπότε μὴ φαῖεν, ἀπάγοντες ἀπέκτειναν, καὶ ἐξαίρετον ἐποιήσαντο οὐδένα. διέφθειραν δὲ Πλαταιῶν μὲν αὐτῶν οὐκ ἐλάσσους διακοσίων, Ἀθηναίων δὲ πέντε καὶ εἴκοσιν, οἳ ξυνεπολιορκοῦντο· γυναῖκας δὲ ἠνδραπόδισαν. τὴν δὲ πόλιν ἐνιαυτὸν μέν τινα Θηβαῖοι Μεγαρέων ἀνδράσι κατὰ στάσιν ἐκπεπτωκόσι, καὶ ὅσοι τὰ σφέτερα φρονοῦντες Πλαταιῶν περιῆσαν, ἔδοσαν ἐνοικεῖν· ὕστερον δὲ καθελόντες αὐτὴν ἐς ἔδαφος πᾶσαν ἐκ τῶν θεμελίων, ᾠκοδόμησαν πρὸς τῷ Ἡραίῳ καταγώγιον διακοσίων ποδῶν, πανταχῇ κύκλῳ οἰκήματα ἔχον κάτωθεν καὶ ἄνωθεν, καὶ ὀροφαῖς καὶ θυρώμασι τοῖς τῶν Πλαταιῶν ἐχρήσαντο· καὶ τοῖς ἄλλοις ἃ ἦν ἐν τῷ τείχει ἔπιπλα, χαλκὸς καὶ σίδηρος, κλίνας κατασκευάσαντες ἀνέθεσαν τῇ Ἥρᾳ, καὶ νεὼν ἑκατόμποδον λίθινον ᾠκοδόμησαν αὐτῇ. τὴν δὲ γῆν δημοσιώσαντες ἀπεμίσθωσαν ἐπὶ δέκα ἔτη, καὶ ἐνέμοντο Θηβαῖοι. σχεδὸν δέ τι καὶ τὸ ξύμπαν περὶ Πλαταιῶν οἱ Λακεδαιμόνιοι οὕτως ἀποτετραμμένοι ἐγένοντο Θηβαίων ἕνεκα, νομίζοντες ἐς τὸν πόλεμον αὐτοὺς ἄρτι τότε καθιστάμενον ὠφελίμους εἶναι. καὶ τὰ μὲν κατὰ Πλάταιαν, ἔτει τρίτῳ καὶ ἐνενηκοστῷ ἐπειδὴ Ἀθηναίων ξύμμαχοι ἐγένοντο, οὕτως ἐτελεύτησεν.

69. Αἱ δὲ τεσσαράκοντα νῆες τῶν Πελοποννησίων, αἱ Λεσβίοις βοηθοὶ ἐλθοῦσαι, ὡς τότε φεύγουσαι διὰ τοῦ πελάγους, ἔκ τε τῶν Ἀθηναίων ἐπιδιωχθεῖσαι καὶ πρὸς τῇ Κρήτῃ χειμασθεῖσαι καὶ ἀπ' αὐτῆς σποράδες, πρὸς τὴν Πελοπόννη-

ἀλλ' ἦν οἱ ἡγεμόνες — ποιήσησθε. Pro ποιήσωνται. Vide dicta ad 1, 82. Sententia: Si illi, penes quos arbitrium est, ut nunc penes vos, rebus singulis in summam contractis, de omnibus simul sententias ferant.

68. καὶ ὅτε ὕστερον. Haec respondent verbis τόν τε ἄλλον χρόνον, et repetendum est verbum ἠξίουν, *postulabant*, nisi malis προῖσχοντο, vel quod optimi libri exhibent προείχοντο, bis intelligere. κατ' ἐκεῖνα refer ad ἃ, et ad ἕκσπονδοι ἤδη subaudi ὄντες vel γενόμενοι cum Schol. cod. Bas. Pertinet autem vocabulum ad Lacedaemonios. Mox in verbis αὖθις — ἐρωτῶντες traiectio est verborum pro αὖθις ἕνα ἕκαστον παραγαγόντες καὶ τὸ αὐτὸ ἐρωτῶντες.

ἐκ τῶν θεμελίων. A pleonasmis non semper abstinet Thucydides. Exempla congessit Poppo I, 1. p. 197 sq.

Digitized by Google

σον κατηνέχθησαν, καταλαμβάνουσιν ἐν τῇ Κυλλήνῃ τριςκαίδεκα τριήρεις Λευκαδίων καὶ Ἀμπρακιωτῶν, καὶ Βρασίδαν τὸν Τέλλιδος ξύμβουλον Ἀλκίδα ἐπεληλυθότα. ἐβούλοντο γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὡς τῆς Λέσβου ἡμαρτήκεσαν, πλέον τὸ ναυτικὸν ποιήσαντες ἐς τὴν Κέρκυραν πλεῦσαι στασιάζουσαν, δώδεκα μὲν ναυσὶ μόναις παρόντων Ἀθηναίων περὶ Ναύπακτον, πρὶν δὲ πλέον τι ἐπιβοηθῆσαι ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ναυτικὸν, ὅπως προφθάσωσι· καὶ παρεσκευάζοντο ὅ τε Βρασίδας καὶ ὁ Ἀλκίδας πρὸς ταῦτα.

70. Οἱ γὰρ Κερκυραῖοι ἐστασίαζον, ἐπειδὴ οἱ αἰχμάλωτοι ἦλθον αὐτοῖς οἱ ἐκ τῶν περὶ Ἐπίδαμνον ναυμαχιῶν ὑπὸ Κορινθίων ἀφεθέντες, τῷ μὲν λόγῳ ὀκτακοσίων ταλάντων τοῖς προξένοις διηγγυημένοι, ἔργῳ δὲ πεπεισμένοι Κορινθίοις Κέρκυραν προσποιῆσαι. καὶ ἔπρασσον οὗτοι, ἕκαστον τῶν πολιτῶν μετιόντες, ὅπως ἀποστήσωσιν Ἀθηναίων τὴν πόλιν. καὶ ἀφικομένης Ἀττικῆς τε νεὼς καὶ Κορινθίας, πρέσβεις ἀγουσῶν, καὶ ἐς λόγους καταστάντων, ἐψηφίσαντο Κερκυραῖοι Ἀθηναίοις μὲν ξύμμαχοι εἶναι κατὰ τὰ ξυγκείμενα, Πελοποννησίοις δὲ φίλοι, ὥσπερ καὶ πρότερον. καὶ — ἦν γὰρ Πειθίας ἐθελοπρόξενός τε τῶν Ἀθηναίων, καὶ τοῦ δήμου προειστήκει — ὑπάγουσιν αὐτὸν οὗτοι οἱ ἄνδρες ἐς δίκην, λέγοντες Ἀθηναίοις τὴν Κέρκυραν καταδουλοῦν. ὁ δὲ ἀποφυγὼν ἀνθυπάγει αὐτῶν τοὺς πλουσιωτάτους πέντε ἄνδρας, φάσκων τέμνειν χάρακας ἐκ τοῦ τε Διὸς τοῦ τεμένους καὶ τοῦ Ἀλκίνου. ζημία δὲ καθ' ἑκάστην χάρακα ἐπέκειτο στατήρ. ὀφλόντων δὲ αὐτῶν, καὶ πρὸς τὰ ἱερὰ ἱκετῶν καθεζομένων διὰ πλῆθος τῆς ζημίας, ὅπως ταξάμενοι ἀποδῶσιν, ὁ Πειθίας (ἐτύγχανε γὰρ καὶ βουλῆς ὤν) πεῖσθει ὥστε τῷ νόμῳ χρήσασθαι. οἱ δ' ἐπειδὴ τῷ τε

70. ὀκτακοσίων ταλ. τοῖς προξένοις διηγγυημένοι. Schol. διεγγύᾳ τῶν προξένων. Hi proxeni erant cives Corinthii, Corcyraeorum civitati amici. Cf. Diodor. 12, 57. De numero ὀκτακοσίων disceptant interpretes. Valla vertit *octoginta*, Poppo ὀγδοήκοντα reponendum censet. Contra *Goeller.* nihil in vulgata scriptura mutandum censet. „Fuerunt, inquit, ducenti quinquaginta Corcyraei, plerique principes civitatis. Vid. 1, 55. Apud Herodotum 5, 77. Chalcidenses, ab Atheniensibus bello capti, binis minis redimuntur. Pretium aetate auctum esse, consentaneum est. Itaque Aeschines de fals. leg. p. 274. scribit, mediocris viri libertatis pretium talentum esse: τάλαντον φέρων, ἑνὸς ἀνδρὸς, οὐδὲ τούτου λίαν εὐπόρου, ἱκανὰ λύτρα. V. Boeckh. Staatsh. d. Ath. Tom. I. p. 77. 500."

ἐς λόγους καταστάντων, int. τῶν πρέσβεων.

ἐθελοπρόξενος. Schol. ἀφ' ἑαυτοῦ γενόμενος καὶ μὴ κελευσθεὶς ἐκ τῆς πόλεως. Vid. Pollux III, 59., ubi Kuhnio ἐθελοπρόξενος videtur esse, qui sua sponte alterius urbis legatos hospitio excipit, quamvis nondum ab illa urbe agnitus sit hospes, multo minus in tabulas publice relatum sit, hospitium cum illo contractum esse. — οὗτοι οἱ ἄνδρες, qui nuper ex manibus Corinthiorum redempti ac dimissi erant. De structura totius loci vid. Matth. Gr. §. 613. VII. (615.) Pro parenthesis signis, quibus ego olim usus eram, Poppo lineolas fixit propter αὐτόν, quod ad Πειθίας pertinet.

τῷ νόμῳ ἐξεἰργοντο. Puto legem fuisse in eos, qui aerario publico debebant ὄφλοντες, i. e. *condemnati* (v. Buttmann. Gr. ind. verb. anom.), nec solvendo erant, ut senatoriam dignitatem amitterent. Itaque τῷ v. ἐξείργοντο intelligo, *senatu movebantur lege.* Male Goeller. verba Scholiastae

Digitized by Google

νόμῳ ἐξειργοντο, καὶ ἅμα ἐπυνθάνοντο, τὸν Πειθίαν, ἕως ἔτι βουλῆς ἐστι, μέλλειν τὸ πλῆθος ἀναπείσειν τοὺς αὐτοὺς Ἀθηναίοις φίλους τε καὶ ἐχθροὺς νομίζειν, ξυνίσταντό τε, καὶ λαβόντες ἐγχειρίδια, ἐξαπιναίως ἐς τὴν βουλὴν ἐσελθόντες τόν τε Πειθίαν κτείνουσι καὶ ἄλλους τῶν τε βουλευτῶν καὶ ἰδιωτῶν ἐς ἑξήκοντα. οἱ δέ τινες τῆς αὐτῆς γνώμης τῷ Πειθίᾳ ὀλίγοι ἐς τὴν Ἀττικὴν τριήρη κατέφυγον ἔτι παροῦσαν.

71. Ἀράσαντες δὲ τοῦτο καὶ ξυγκαλέσαντες Κερκυραίους εἶπον ὅτι ταῦτα καὶ βέλτιστα εἴη, καὶ ἥκιστ' ἂν δουλωθεῖεν ὑπ' Ἀθηναίων· τό τε λοιπὸν μηδετέρους δέχεσθαι ἀλλ' ἢ μιᾷ νηΐ, ἡσυχάζοντας, τὸ δὲ πλέον πολέμιον ἡγεῖσθαι. ὡς δὲ εἶπον, καὶ ἐπικυρῶσαι ἠνάγκασαν τὴν γνώμην. πέμπουσι δὲ καὶ ἐς τὰς Ἀθήνας εὐθὺς πρέσβεις, περί τε τῶν πεπραγμένων διδάξοντας, ὡς ξυνέφερε, καὶ τοὺς ἐκεῖ καταπεφευγότας πείσοντας μηδὲν ἀνεπιτήδειον πράσσειν, ὅπως μή τις ἐπιστροφὴ γένηται.

72. Ἐλθόντων δὲ, οἱ Ἀθηναῖοι τούς τε πρέσβεις ὡς νεωτερίζοντας ξυλλαβόντες, καὶ ὅσους ἔπεισαν, κατέθεντο ἐς Αἴγιναν. ἐν δὲ τούτῳ τῶν Κερκυραίων οἱ ἔχοντες τὰ πράγματα, ἐλθούσης τριήρους Κορινθίας καὶ Λακεδαιμονίων πρέσβεων, ἐπιτίθενται τῷ δήμῳ, καὶ μαχόμενοι ἐνίκησαν. ἀφικομένης δὲ νυκτὸς, ὁ μὲν δῆμος ἐς τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὰ μετέωρα τῆς πόλεως καταφεύγει, καὶ αὐτοῦ ξυλλεγεὶς ἱδρύθη, καὶ τὸν Ὑλλαϊκὸν λιμένα εἶχον· οἱ δὲ τὴν τε ἀγορὰν κατέλαβον, οὗπερ οἱ πολλοὶ ᾤκουν αὐτῶν, καὶ τὸν λιμένα τὸν πρὸς αὐτῇ καὶ πρὸς τὴν ἤπειρον.

73. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἠκροβόλισαντό τε ὀλίγα, καὶ ἐς τοὺς ἀγροὺς περιέπεμπον ἀμφότεροι, τούς δούλους παρακαλοῦντές τε καὶ ἐλευθερίαν ὑπισχνούμενοι. καὶ τῷ μὲν δήμῳ τῶν οἰκετῶν τὸ πλῆθος παρεγένετο ξύμμαχον, τοῖς δ' ἑτέροις ἐκ τῆς ἠπείρου ἐπίκουροι ὀκτακόσιοι.

74. Διαλιπούσης δ' ἡμέρας, μάχη αὖθις γίγνεται, καὶ νικᾷ ὁ δῆμος, χωρίων τε ἰσχύϊ καὶ πλήθει προέχων· αἵ τε γυναῖκες αὐτοῖς τολμηρῶς ξυνεπελάβοντο, βάλλουσαι ἀπὸ τῶν οἰκιῶν τῷ κεράμῳ καὶ παρὰ φύσιν ὑπομένουσαι τὸν θόρυβον. γενομένης δὲ τῆς τροπῆς περὶ δείλην ὀψίαν, δείσαντες οἱ ὀλίγοι μὴ αὐτοβοεὶ ὁ δῆμος τοῦ τε νεωρίου κρατήσειεν ἐπελθὼν, καὶ σφᾶς διαφθείρειεν, ἐμπιπρᾶσι τὰς οἰκίας τὰς ἐν κύκλῳ τῆς ἀγορᾶς καὶ τὰς ξυνοικίας, ὅπως μὴ ᾖ ἔφοδος, φειδόμενοι οὔτε οἰκείας, οὔτε ἀλλοτρίας· ὥστε καὶ χρήματα πολλὰ ἐμπόρων κατεκαύθη, καὶ ἡ πόλις ἐκινδύνευσε πᾶσα διαφθαρῆναι, εἰ ἄνεμος ἐπεγένετο τῇ φλογὶ ἐπίφορος ἐς αὐτήν. καὶ

ἐξέπιπτον τῆς βουλήσεως αὐτῶν ad hanc sententiam traxit, quasi βούλησις esset βουλή. Ex Scholiastae mente potius haec fuerit loco sententia: cum consilium eorum (pensionibus solvendi) irritum esset factum. Paullo ante ὅπως ταξάμενοι ἀποδῶσιν est *ut sibi multam* (quam repraesentare non poterant) *pensionibus solvere liceret*, i. e. constitutis diebus.

74. διαλιπούσης δ' ἡμέρας. Schol. παρελθούσης μιᾶς ἡμέρας, *die uno interiecto.*

Digitized by Google

οἱ μὲν παυσάμενοι τῆς μάχης, ὡς ἑκάτεροι ἡσυχάσαντες, τὴν νύκτα ἐν φυλακῇ ἦσαν· καὶ ἡ Κορινθία ναῦς, τοῦ δήμου κεκρατηκότος, ὑπεξανήγετο, καὶ τῶν ἐπικούρων οἱ πολλοὶ ἐς τὴν ἤπειρον λαθόντες διεκομίσθησαν.

75. Τῇ δ' ἐπιγιγνομένῃ ἡμέρᾳ Νικόστρατος ὁ Διϊτρεφοῦς, Ἀθηναίων στρατηγὸς, παραγίγνεται βοηθῶν ἐκ Ναυπάκτου δώδεκα ναυσὶ, καὶ Μεσσηνίων πεντακοσίοις ὁπλίταις, ξύμβασίν τε ἔπρασσε, καὶ πείθει ὥστε ξυγχωρῆσαι ἀλλήλοις δέκα μὲν ἄνδρας τοὺς αἰτιωτάτους κρῖναι, οἳ οὐκέτι ἔμειναν, τοὺς δ' ἄλλους οἰκεῖν σπονδὰς πρὸς ἀλλήλους ποιησαμένους καὶ πρὸς Ἀθηναίους, ὥστε τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς καὶ φίλους νομίζειν. καὶ ὁ μὲν ταῦτα πράξας ἔμελλεν ἀποπλεύσεσθαι. οἱ δὲ τοῦ δήμου προστάται πείθουσιν αὐτὸν πέντε μὲν ναῦς τῶν αὑτοῦ σφίσι καταλιπεῖν, ὅπως ἧσσόν τι ἐν κινήσει ὦσιν οἱ ἐναντίοι, ὅσας δὲ αὐτοὶ πληρώσαντες ἐκ σφῶν αὐτῶν ξυμπέμψειν. καὶ ὁ μὲν ξυνεχώρησεν, οἱ δὲ τοὺς ἐχθροὺς κατέλεγον ἐς τὰς ναῦς. δείσαντες δὲ ἐκεῖνοι μὴ ἐς τὰς Ἀθήνας ἀποπεμφθῶσι, καθίζουσιν ἐς τὸ τῶν Διοσκούρων ἱερόν. Νικόστρατος δὲ αὐτοὺς ἀνίστη τε καὶ παρεμυθεῖτο. ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν, ὁ δῆμος ὁπλισθεὶς ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ, ὡς οὐδὲν αὐτῶν ὑγιὲς διανοουμένων τῇ τοῦ μὴ ξυμπλεῖν ἀπιστίᾳ, τά τε ὅπλα αὐτῶν ἐκ τῶν οἰκιῶν ἔλαβε, καὶ αὐτῶν τινὰς, οἷς ἐπέτυχον, εἰ μὴ Νικόστρατος ἐκώλυσε, διέφθειραν ἄν. ὁρῶντες δ' οἱ ἄλλοι τὰ γιγνόμενα καθίζουσιν ἐς τὸ Ἡραῖον ἱκέται, καὶ γίγνονται οὐκ ἐλάσσους τετρακοσίων. ὁ δὲ δῆμος δείσας μή τι νεωτερίσωσιν, ἀνίστησί τε αὐτοὺς πείσας, καὶ διακομίζει ἐς τὴν πρὸ τοῦ Ἡραίου νῆσον, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐκεῖσε αὐτοῖς διεπέμπετο.

76. Τῆς δὲ στάσεως ἐν τούτῳ οὔσης, τετάρτῃ ἢ πέμπτῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἐς τὴν νῆσον διακομιδὴν, αἱ ἐκ τῆς Κυλλήνης Πελοποννησίων νῆες, μετὰ τὸν ἐκ τῆς Ἰωνίας πλοῦν ἔφορμοι οὖσαι, παραγίγνονται τρεῖς καὶ πεντήκοντα. ἦρχε δὲ αὐτῶν Ἀλκίδας, ὥσπερ καὶ πρότερον, καὶ Βρασίδας αὐτῷ ξύμβουλος ἐπέπλει. ὁρμισάμενοι δὲ ἐς Σύβοτα, λιμένα τῆς ἠπείρου, ἅμα ἕῳ ἐπέπλεον τῇ Κερκύρᾳ.

77. Οἱ δὲ πολλῷ θορύβῳ, καὶ πεφοβημένοι τά τ' ἐν τῇ πόλει καὶ τὸν ἐπίπλουν, παρεσκευάζοντό τε ἅμα ἑξήκοντα ναῦς, καὶ τὰς ἀεὶ πληρουμένας ἐξέπεμπον πρὸς τοὺς ἐναντίους, παραινούντων Ἀθηναίων σφᾶς τε ἐᾶσαι πρῶτον ἐκπλεῦσαι, καὶ ὕστερον πάσαις ἅμα ἐκείνους ἐπιγενέσθαι. ὡς δὲ αὐτοῖς πρὸς τοῖς πολεμίοις ἦσαν σποράδες αἱ νῆες, δύο μὲν εὐθὺς ἠτομόλησαν, ἐν ἑτέραις δὲ ἀλλήλοις οἱ ἐμπλέοντες ἐμάχοντο· ἦν δὲ οὐδεὶς κόσμος τῶν ποιουμένων. ἰδόντες δὲ οἱ Πελοποννήσιοι τὴν ταραχὴν εἴκοσι μὲν ναυσὶ πρὸς τοὺς Κερκυραίους ἐτάξαντο, ταῖς δὲ λοιπαῖς πρὸς τὰς δώδεκα ναῦς τῶν Ἀθηναίων, ὧν ἦσαν αἱ δύο Σαλαμινία καὶ Πάραλος.

75. οἳ οὐκέτι ἔμειναν. Non expectabant iudicii eventum, sed fuga incolumitatem quaerebant.

Digitized by Google

78. Καὶ οἱ μὲν Κερκυραῖοι κακῶς τε καὶ κατ' ὀλίγας προσπίπτοντες ἐταλαιπωροῦντο καθ' αὑτούς· οἱ δ' Ἀθηναῖοι φοβούμενοι τὸ πλῆθος καὶ τὴν περικύκλωσιν ἀθρόαις μὲν οὐ προσέπιπτον, οὐδὲ κατὰ μέσον ταῖς ἐφ' ἑαυτοὺς τεταγμέναις, προσβαλόντες δὲ κατὰ κέρας καταδύουσι μίαν ναῦν. καὶ μετὰ ταῦτα, κύκλον ταξαμένων αὐτῶν, περιέπλεον, καὶ ἐπειρῶντο θορυβεῖν. γνόντες δὲ οἱ πρὸς τοῖς Κερκυραίοις, καὶ δείσαντες μὴ, ὅπερ ἐν Ναυπάκτῳ, γένοιτο, ἐπιβοηθοῦσι· καὶ γενόμεναι ἀθρόαι αἱ νῆες ἅμα τὸν ἐπίπλουν τοῖς Ἀθηναίοις ἐποιοῦντο. οἱ δ' ὑπεχώρουν ἤδη πρύμναν κρουόμενοι· καὶ ἅμα τὰς τῶν Κερκυραίων ἐβούλοντο προκαταφυγεῖν, ὅτι μάλιστα ἑαυτῶν σχολῇ τε ὑποχωρούντων, καὶ πρὸς σφᾶς τεταγμένων τῶν ἐναντίων. ἡ μὲν οὖν ναυμαχία τοιαύτη γενομένη ἐτελεύτα ἐς ἡλίου δύσιν.

79. Καὶ οἱ Κερκυραῖοι δείσαντες μὴ σφίσιν ἐπιπλεύσαντες ἐπὶ τὴν πόλιν ὡς κρατοῦντες οἱ πολέμιοι ἢ τοὺς ἐκ τῆς νήσου ἀναλάβωσιν, ἢ καὶ ἄλλο τι νεωτερίσωσι, τούς τε ἐκ τῆς νήσου πάλιν ἐς τὸ Ἡραῖον διεκόμισαν, καὶ τὴν πόλιν ἐφύλασσον. οἱ δ' ἐπὶ μὲν τὴν πόλιν οὐκ ἐτόλμησαν πλεῦσαι, κρατοῦντες τῇ ναυμαχίᾳ, τριςκαίδεκα δὲ ναῦς ἔχοντες τῶν Κερκυραίων ἀπέπλευσαν ἐς τὴν ἤπειρον, ὅθενπερ ἀνηγάγοντο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐπὶ μὲν τὴν πόλιν οὐδὲν μᾶλλον ἐπέπλεον, καίπερ ἐν πολλῇ ταραχῇ καὶ φόβῳ ὄντας, καὶ Βρασίδου παραινοῦντος, ὡς λέγεται, Ἀλκίδᾳ, ἰσοψήφου δὲ οὐκ ὄντος· ἐπὶ δὲ τὴν Λευκίμνην τὸ ἄκρωτήριον ἀποβάντες ἐπόρθουν τοὺς ἀγρούς.

80. Ὁ δὲ δῆμος τῶν Κερκυραίων ἐν τούτῳ, περιδεὴς γενόμενος μὴ ἐπιπλεύσωσιν αἱ νῆες, τοῖς τε ἱκέταις ἦεσαν ἐς λόγους καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅπως σωθήσεται ἡ πόλις. καί τινας αὐτῶν ἔπεισαν ἐς τὰς ναῦς ἐσβῆναι· ἐπλήρωσαν γὰρ ὅμως τριάκοντα, [προσδεχόμενοι τὸν ἐπίπλουν]. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι μέχρι μέσου ἡμέρας δηώσαντες τὴν γῆν ἀπέπλευσαν, καὶ ὑπὸ νύκτα αὐτοῖς ἐφρυκτωρήθησαν ἑξήκοντα νῆες Ἀθηναίων προσπλέουσαι ἀπὸ Λευκάδος· ὧς οἱ Ἀθηναῖοι πυνθανόμενοι τὴν στάσιν καὶ τὰς μετ' Ἀλκίδου ναῦς ἐπὶ Κέρκυραν μελλούσας πλεῖν ἀπέστειλαν, καὶ Εὐρυμέδοντα τὸν Θουκλέους στρατηγόν.

81. Οἱ μὲν οὖν Πελοποννήσιοι τῆς νυκτὸς εὐθὺς κατὰ τάχος ἐκομίζοντο ἐπ' οἶκου παρὰ τὴν γῆν· καὶ ὑπερενεγκόντες τὸν Λευκαδίων ἰσθμὸν τὰς ναῦς, ὅπως μὴ περιπλέοντες ὀφθῶσιν, ἀποκομίζονται. Κερκυραῖοι δὲ αἰσθόμενοι τάς τε Ἀττικὰς ναῦς προσπλεούσας τάς τε τῶν πολεμίων οἰχομένας, λα-

80. ὅμως τριάκοντα, subaudi: etsi victi et in hoc rerum statu erant. Verba προσδεχόμενοι τὸν ἐπίπλουν Poppo eiecit, tamquam ex scholio e verbis cap. 79. δείσαντες μὴ σφίσιν ἐπιπλεύσαντες ducto orta, quia absunt a Cass. Aug. It. Vat. H. Reg. Nos cum Bekk. uncos adiecimus. — Mox μέσου ἡμέρας Atticis frequentatum, ut poetis μέσον ἦματος et μέσον ἦμαρ, docet Lobeck. ad Phrynich. p. 54.

81. ὑπερενεγκόντες — ἰσθμόν. Leucadia eo tempore erat peninsula. Cf. 4, 8. De usu machinarum in navibus per terram vehendis vid. supra 3, 15. — Μεσσηνίους cap. 75.

Digitized by Google

βόντες τούς τε Μεσσηνίους ἐς τὴν πόλιν ἤγαγον, πρότερον ἔξω ὄντας, καὶ τὰς ναῦς περιπλεῦσαι κελεύσαντες, ἃς ἐπλήρωσαν, ἐς τὸν Τλλαϊκὸν λιμένα, ἐν ὅσῳ περιεκομίζοντο, τῶν ἐχθρῶν εἴ τινα λάβοιεν, ἀπέκτεινον· καὶ ἐκ τῶν νεῶν, ὅσους ἔπεισαν ἐσβῆναι, ἐκβιβάζοντες ἀπεχρῶντο, ἐς τὸ Ἡραῖόν τε ἐλθόντες τῶν ἱκετῶν ὡς πεντήκοντα ἄνδρας δίκην ὑποσχεῖν ἔπεισαν, καὶ κατέγνωσαν πάντων θάνατον. οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἱκετῶν, ὅσοι οὐκ ἐπείσθησαν, ὡς ἑώρων τὰ γιγνόμενα, διέφθειραν αὐτοῦ ἐν τῷ ἱερῷ ἀλλήλους, καὶ ἐκ τῶν δένδρων τινὲς ἀπήγχοντο, οἱ δ', ὡς ἕκαστοι ἐδύναντο, ἀναλοῦντο. ἡμέρας τε ἑπτὰ, ἃς ἀφικόμενος ὁ Εὐρυμέδων ταῖς ἑξήκοντα ναυσὶ παρέμεινε, Κερκυραῖοι σφῶν αὐτῶν τοὺς ἐχθροὺς δοκοῦντας εἶναι ἐφόνευον, τὴν μὲν αἰτίαν ἐπιφέροντες τοῖς τὸν δῆμον καταλύουσιν· ἀπέθανον δέ τινες καὶ ἰδίας ἔχθρας ἕνεκα, καὶ ἄλλοι χρημάτων σφίσιν ὀφειλομένων ὑπὸ τῶν λαβόντων. πᾶσά τε ἰδέα κατέστη θανάτου, καὶ οἷον φιλεῖ ἐν τῷ τοιούτῳ γίγνεσθαι, οὐδὲν ὅ τι οὐ ξυνέβη, καὶ ἔτι περαιτέρω. καὶ γὰρ πατὴρ παῖδα ἀπέκτεινε, καὶ ἀπὸ τῶν ἱερῶν ἀπεσπῶντο, καὶ πρὸς αὐτοῖς ἐκτείνοντο· οἱ δέ τινες καὶ περιοικοδομηθέντες ἐν τοῦ Διονύσου τῷ ἱερῷ ἀπέθανον. οὕτως ὠμὴ στάσις προὐχώρησε, καὶ ἔδοξε μᾶλλον, διότι ἐν τοῖς πρώτη ἐγένετο.

82. Ἔπειτ' ὕστερόν γε καὶ πᾶν, ὡς εἰπεῖν, τὸ Ἑλληνικὸν ἐκινήθη, διαφορῶν οὐσῶν ἑκασταχοῦ τοῖς τε τῶν δήμων προστάταις τοὺς Ἀθηναίους ἐπάγεσθαι, καὶ τοῖς ὀλίγοις τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ ἐν μὲν εἰρήνῃ οὐκ ἂν ἐχόντων πρόφασιν, οὐδ' ἑτοίμων παρακαλεῖν αὐτούς· πολεμουμένων δὲ, καὶ ξυμ-

ἀπεχρῶντο. Vulgatam lectionem ἀπεχώρησαν corruptam esse, et sententia loci, et grammatica ratio docet. Debebat enim non ἐκβιβάζοντες, sed ἐκβιβάσαντες scribi. Recepi, quod tamquam varia lectio margini codd. Cl. et Aug. appictum est ἀπεχρῶντο, cum Goell. et Popp.

διέφθειραν — ἀλλήλους. *Mutuo* se interfecerunt. Sic 2, 70. Καί τινες καὶ ἀλλήλων ἐγέγευντο.

τοῖς τὸν δῆμον καταλύουσιν, *democratiam evertere conantibus.* Nimirum sub praetextu, se hostes tantum, quos dicebant reipublicae, ulturos, suos inimicos atque adeo creditores trucidabant.

οὕτως ὠμὴ στάσις. Krüg. ad Dionys. p 151. interponendum censet ἡ ante στάσις. — ἐν τοῖς πρώτη, vid. ad 1, 6.

82. ἔπειτ' ὕστερόν γε. Quae hinc de communibus Graecarum civitatum malis addit Thucydides, ea tamquam tragica et obscuros atque implicatos verborum ac sententiarum nexus habentia, et a communi usu sermonis abhorrentia, reprehendit Dionys. Hal. de Thucyd. iud. p. 886. (c. 29.).

παρακαλεῖν αὐτούς, int. et Atheniensis et Lacedaemonios. — Mox πολεμουμένων, i. e. πολέμου ὄντος, ἐν πολέμῳ, scripsit pro πολεμουμένοις. Sequentia sic construit Goeller. ῥᾳδίως αἱ ἐπαγωγαὶ ἑκατέροις τοῖς νεωτερίζειν τι βουλομένοις ἐπορίζοντο καὶ τῇ τῶν ἐναντίων ξυμμαχίας κακώσει καὶ σφίσιν αὐτοῖς ἅμα ἐκ τοῦ αὐτοῦ ξυμμαχίας προσποιήσει, quod interpretatur: bello autem coorto utrorumque qui rerum novarum studiosi erant, iis facile se offerebat occasio accersendi [arcessendi] socios, simul imminuendae adversae factionis, et potentiae sibimet ipsis comparandae causa. In quo recte vocabulum ξυμμαχίας et ad κακώσει et ad προσποιήσει retulit, ideo primo loco positum ratus, ne opus esset bis poni. Sed quod ἑκατέροις cum βουλομένοις iunxit, videtur errare. Nam ἑκατέροις pertinet ad Atheniensis et Peloponnesios, βου-

Digitized by Google

ραχίας ἅμα ἑκατέροις τῇ τῶν ἐναντίων κακώσει καὶ σφίσιν αὐτοῖς ἐκ τοῦ αὐτοῦ προσποιήσει, ῥᾳδίως αἱ ἐπαγωγαὶ τοῖς νεωτερίζειν τι βουλομένοις ἐπορίζοντο. καὶ ἐπέπεσε πολλὰ καὶ χαλεπὰ κατὰ στάσιν ταῖς πόλεσι, γιγνόμενα μὲν καὶ ἀεὶ ἐσόμενα, ἕως ἂν ἡ αὐτὴ φύσις ἀνθρώπων ᾖ, μᾶλλον δὲ καὶ ἡσυχαίτερα καὶ τοῖς εἴδεσι διηλλαγμένα, ὡς ἂν ἕκαστα αἱ μεταβολαὶ τῶν ξυντυχιῶν ἐφιστῶνται. ἐν μὲν γὰρ εἰρήνῃ καὶ ἀγαθοῖς πράγμασιν αἵ τε πόλεις καὶ οἱ ἰδιῶται ἀμείνους τὰς γνώμας ἔχουσι, διὰ τὸ μὴ ἐς ἀκουσίους ἀνάγκας πίπτειν· ὁ δὲ πόλεμος, ὑφελὼν τὴν εὐπορίαν τοῦ καθ' ἡμέραν, βίαιος διδάσκαλος. καὶ πρὸς τὰ παρόντα τὰς ὀργὰς τῶν πολλῶν ὁμοιοῖ. ἐστασίαζέ τε οὖν τὰ τῶν πόλεων, καὶ τὰ ἐφυστερίζοντά που πύστει τῶν προγενομένων πολὺ ἐπέφερε τὴν ὑπερβολὴν τοῦ καινοῦσθαι τὰς διανοίας, τῶν τ' ἐπιχειρήσεων περιτεχνήσει καὶ τῶν τιμωριῶν ἀτοπίᾳ. καὶ τὴν εἰωθυῖαν ἀξίωσιν τῶν ὀνομάτων ἐς τὰ ἔργα ἀντήλλαξαν τῇ δικαιώσει. τόλμα μὲν γὰρ ἀλόγιστος ἀνδρία φιλέταιρος ἐνομίσθη, μέλλησις δὲ προμηθὴς δειλία εὐπρεπής, τὸ δὲ σῶφρον τοῦ ἀνάνδρου πρόσχημα, καὶ τὸ πρὸς ἅπαν ξυνετὸν ἐπὶ πᾶν ἀργόν· τὸ δ' ἐμπλήκτως ὀξὺ ἀνδρὸς μοίρᾳ προσετέθη· ἀσφαλείᾳ δὲ τὸ ἐπιβουλεύσασθαι, ἀποτροπῆς πρόφασις εὔλογος. καὶ ὁ μὲν χαλεπαίνων πιστὸς ἀεί, ὁ δ' ἀντιλέγων αὐτῷ, ὕποπτος. ἐπιβουλεύσας δέ τις, τυχὼν, ξυνετός, καὶ ὑπονοήσας, ἔτι δεινότερος· προβουλεύσας δὲ ὅπως μηδὲν αὐτῶν δεήσει, τῆς τε ἑταιρίας διαλυτὴς καὶ

λομένοις ad factiones Corcyraeorum. Erat ea ipsa causa, cur facile iis, qui res novas molirentur auxilium se offerret, quod utrique, et Athenienses et Lacedaemonii, ita tum adversariorum societatem minuerent, tum suam eo ipso augerent.

μᾶλλον δὲ καὶ ἡσυχαίτερα. Schol. μᾶλλον δὲ καὶ ἧττον. οἷον εἰκεῖν, ἐν ἄλλῃ πόλει μᾶλλον, ἐν ἄλλῃ δὲ ἧττον, ὡς συνέβαινεν ἑκάστοις. Itaque μᾶλλον quodammodo vice adiectivi fungitur, cum ἡσυχαίτερα sic iunctum, quasi μείζονα, χαλεπώτερα. Sic 4, 68. ἀσφάλεια δὲ αὐτοῖς μᾶλλον ἐγίγνετο τῆς ἀνοίξεως. Cf. 2, 47. φθορὰ οὕτως ἀνθρώπων. 3, 65. μηκέτι μᾶλλον γίγνεσθαι. 4, 10. ῥᾳδίως οὔσης τῆς ἀναχωρήσεως, ubi vide annot.

τὰ ἐφυστερίζοντα, ad vocabulum, quod circumscriptioni inservit, relatum pro αἱ ὑφυστερίζουσαι, i. e. αἱ ὕστερον τῶν ἄλλων στασιάζουσαι πόλεις. Dionys. l. l. p. 886. haec verba sic interpretatur: οἱ δὲ ὑστερίζοντες ἐπικυνθανόμενοι τὰ γεγενημένα παρ' ἑτέρων ἐλάμβανον ὑπερβολὴν ἐπὶ τὸ διανοεῖσθαί τι καινότερον.

καὶ τὴν εἰωθυῖαν ἀξίωσιν — δικαιώσει. Ἀξίωσις est vis ac significatio verborum (Geltung), δικαίωσις arbitratus, κρίσις (Gutdünken). Verba ἐς τὰ ἔργα Goeller. iungit cum participio εἰωθυῖαν, propterea quod Dionys. p. 887. ea verba ita interpretetur: τά τ' εἰωθότα ὀνόματα ἐπὶ τοῖς πράγμασι λέγεσθαι μετατιθέντες, ἄλλως ἠξίουν αὐτὰ καλεῖν. Sed recte Krüger. p. 154. annotavit Dionysium ibi recte verba εἰς τὰ ἔργα cum ἀξίωσις coniunxisse. Neque ego, quomodo aliter possint construi, perspicio. Schol. h. l. βούλεται δὲ εἰπεῖν ὅτι μετέθεσαν τὰ ὀνόματα· οὐ γὰρ, ὡς νενόμιστο πρόσθεν, ἐχρῶντο κατὰ τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ μεθήρμοσαν κατὰ τὴν ἑαυτῶν κρίσιν. Cum sequentibus compara similem ὑποκορισμόν apud Horat. Serm. I, 3, 45 sqq. Alia exempla laudat Krüger. l. l. in Add. p. LIII.

ἀποτροπῆς, detrectationis (Ausweichung).

Digitized by Google

τοὺς ἐναντίους ἐκπεπληγμένος. ἁπλῶς δὲ, ὁ φθάσας τὸν μέλλοντα κακόν τι δρᾶν ἐπηνεῖτο, καὶ ὁ ἐπικελεύσας τὸν μὴ διανοούμενον. καὶ μὴν καὶ τὸ ξυγγενὲς τοῦ ἑταιρικοῦ ἀλλοτριώτερον ἐγένετο, διὰ τὸ ἑτοιμότερον εἶναι ἀπροφασίστως τολμᾶν. οὐ γὰρ μετὰ τῶν κειμένων νόμων ὠφελείας αἱ τοιαῦται ξύνοδοι, ἀλλὰ παρὰ τοὺς καθεστῶτας πλεονεξίᾳ. καὶ τὰς ἐς σφᾶς αὐτοὺς πίστεις οὐ τῷ θείῳ νόμῳ μᾶλλον ἐκρατύνοντο ἢ τῷ κοινῇ τι παρανομῆσαι. τά τε ἀπὸ τῶν ἐναντίων καλῶς λεγόμενα ἐνεδέχοντο ἔργων φυλακῇ, εἰ προῦχοιεν, καὶ οὐ γενναιότητι. ἀντιτιμωρήσασθαί τέ τινα περὶ πλείονος ἦν, ἢ αὐτὸν μὴ προπαθεῖν. καὶ ὅρκοι εἴ που ἄρα γένοιντο ξυναλλαγῆς, ἐν τῷ αὐτίκα πρὸς τὸ ἄπορον ἑκατέρῳ διδόμενοι ἴσχυον, οὐκ ἐχόντων ἄλλοθεν δύναμιν· ἐν δὲ τῷ παρατυχόντι ὁ φθάσας θαρσῆσαι, εἰ ἴδοι ἄφρακτον, ἥδιον διὰ τὴν πίστιν ἐτιμωρεῖτο ἢ ἀπὸ τοῦ προφανοῦς καὶ τό τε ἀσφαλὲς ἐλογίζετο, καὶ ὅτι ἀπάτῃ περιγενόμενος ξυνέσεως ἀγώνισμα προσελάμβανε. ῥᾷον δ' οἱ πολλοὶ, κακοῦργοι ὄντες, δεξιοὶ κέκληνται, ἢ ἀμαθεῖς ἀγαθοί· καὶ τῷ μὲν αἰσχύνονται, ἐπὶ δὲ τῷ ἀγάλλονται. πάν-

καὶ ὁ ἐπικελεύσας — διανοούμενον. Schol. ὁ παρακελευσάμενος τοῖς μὴ διανοουμένοις κακόν τι δρᾶσαι ἐπῃνεῖτο.

μετὰ τῶν κειμένων νόμων ὠφελείας. Intellige *legitimas utilitates*, i. e. quas leges sanctae concedunt.

τῷ θείῳ νόμῳ. Schol. πιστοὶ, φησὶν, ἦσαν ἀλλήλοις, οὐχ ὅρκους διδόντες, ἀλλὰ κοινῶς τι παράνομον πράξαντες.

ἔργων φυλακῇ. Erat cum intelligerem: ita ut facta eorum (verbis illis obligata) observarent. Goeller. dictum putat pro διὰ τὸ ἔργοις πεφυλαγμένοι εἶναι. Similiter Schol. et Heilmannus ceperunt, quorum interpretationes adscribam: τοῖς ὀρθῶς, φησὶν, ὑπὸ τῶν ἐξ ἐναντίας λεγομένοις ἐπείθοντο οὐ δι' εὐγνωμοσύνην, ἀλλὰ εἰ ἔργῳ κρείσσονς ἦσαν αὐτοὶ τῶν ἐναντίων, καὶ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ καθεστήκεσαν. „Annehmliche Erklärungen vom Gegentheil wurden angenommen, insofern man sich ohnehin in genugsamer Verfassung fand, und nicht aus einem edelmüthigen Vertrauen.“ Heilm.

οὐκ ἐχόντων, refer ad eos, qui latent in ἑκατέρῳ, quod est ὑφ' ἑκατέρων. Vid. Krüg. l. l. p. 157. Non diutius valebat apud eos iurisiurandi religio, quam suis ipsi viribus diffiderent.

ἐν δὲ τῷ παρατυχόντι — προσελάμβανε. Dionys. p. 892. Σκολιώτερα δὲ τούτων ἐστὶ καὶ ἀμετὰ ταῦτα τίθησιν· — εἰκάζειν δέ ἐστιν, ὅτι τοῦτο βούλεται λέγειν· Εἰ δέ που παρατύχοι τινὶ καιρὸς καὶ μάθοι τὸν ἐχθρὸν ἀφύλακτον, ἥδιον ἐτιμωρεῖτο, ὅτι πιστεύσαντι ἐπέθετο μᾶλλον ἢ φυλαττομένῳ, καὶ συνέσεως δόξαν προσελάμβανε, τό τε ἀσφαλὲς λογιζόμενος καὶ ὅτι διὰ τὴν ἀπάτην αὐτοῦ περιγένετο. Ubi Krügerus: Haec, inquit, perverso ordine a Dionysio proposita esse, vix monitore eget. Thucydidis enim oratio hoc modo procedit: *opportunitate oblata qui prior virium fiduciam nactus esset, si minus munitum animadvertisset adversarium, ob fidem eum libentius ulciscebatur, quam palam, partim quod hoc tutius putabat, partim quod prudentiae laudem eo acquirebat.* Ceterum idem Krüg. pro ὅτι cum Reiskio legendum censet ἔτι, et τότε accipit pro τοῦτο δέ, at verba καὶ ὅτι — προσελάμβανε ita pendent ab ἐλογίζετο, ut τό τε ἀληθές.

ἢ ἀμαθεῖς ἀγαθοί. Ad ἀγαθοί cum Reisk. subaudiendum videtur ὄντες. Δέξιοι opponuntur τοῖς ἀμαθέσι. — τῷ μὲν αἰσχύνονται, τῷ ἀμαθεῖς κεκλῆσθαι. Ita ὁ μέν ad posterius, ὁ δέ ad prius membrum refertur 3, 59. 62. ubi vide not.

Digitized by Google

των δ' αὐτῶν αἴτιον ἀρχὴ ἡ διὰ πλεονεξίαν καὶ φιλοτιμίαν· ἐκ δ' αὐτῶν καὶ ἐς τὸ φιλονεικεῖν καθισταμένων τὸ πρόθυμον. οἱ γὰρ ἐν ταῖς πόλεσι προστάντες, μετὰ ὀνόματος ἑκάτεροι εὐπρεποῦς, πλήθους τε ἰσονομίας πολιτικῆς καὶ ἀριστοκρατίας σώφρονος προτιμήσει, τὰ μὲν κοινὰ λόγῳ θεραπεύοντες ἆθλα ἐποιοῦντο, παντὶ δὲ τρόπῳ ἀγωνιζόμενοι ἀλλήλων περιγίγνεσθαι ἐτόλμησάν τε τὰ δεινότατα, ἐπεξήεσάν τε, τὰς τιμωρίας ἔτι μείζους οὐ μέχρι τοῦ δικαίου καὶ τῇ πόλει ξυμφόρου προτιθέντες, ἐς δὲ τὸ ἑκατέροις που ἀεὶ ἡδονὴν ἔχον ὁρίζοντες, καὶ ἢ μετὰ ψήφου ἀδίκου καταγνώσεως, ἢ χειρὶ κτώμενοι τὸ κρατεῖν, ἕτοιμοι ἦσαν τὴν αὐτίκα φιλονεικίαν ἐκπιμπλάναι· ὥςτε εὐσεβείᾳ μὲν οὐδέτεροι ἐνόμιζον, εὐπρεπείᾳ δὲ λόγου οἷς ξυμβαίη ἐπιφθόνως τι διαπράξασθαι, ἄμεινον ἤκουον. τὰ δὲ μέσα τῶν πολιτῶν ὑπ' ἀμφοτέρων, ἢ ὅτι οὐ ξυνηγωνίζοντο, ἢ φθόνῳ τοῦ περιεῖναι, διεφθείροντο.

83. *Οὕτω πᾶσα ἰδέα κατέστη κακοτροπίας διὰ τὰς στάσεις τῷ Ἑλληνικῷ. καὶ τὸ εὔηθες, οὗ τὸ γενναῖον πλεῖστον μετέχει, καταγελασθὲν ἠφανίσθη, τὸ δὲ ἀντιτετάχθαι ἀλλήλοις τῇ γνώμῃ ἀπίστως ἐπὶ πολὺ διηνεγκεν. οὐ γὰρ ἦν ὁ διαλύσων οὔτε λόγος ἐχυρὸς, οὔτε ὅρκος φοβερός· κρείσσους δὲ ὄντες ἅπαντες λογισμῷ ἐς τὸ ἀνέλπιστον τοῦ βεβαίου, μὴ παθεῖν μᾶλλον προεσκόπουν, ἢ πιστεῦσαι ἐδύναντο. καὶ οἱ φαυλότεροι γνώμην ὡς τὰ πλείω περιεγίγνοντο. τῷ γὰρ δεδιέναι τό τε αὐτῶν ἐνδεὲς καὶ τὸ τῶν ἐναντίων ξυνετὸν, μὴ λόγοις τε ἧσσους ὦσι, καὶ ἐκ τοῦ πολυτρόπου αὐτῶν τῆς γνώμης φθάσωσι προεπιβουλευόμενοι, τολμηρῶς πρὸς τὰ ἔργα ἐχώρουν. οἱ δὲ καταφρονοῦντες κἂν προαισθέσθαι, καὶ ἔργῳ οὐδὲν σφᾶς δεῖν λαμβάνειν ἃ γνώμῃ ἔξεστιν, ἄφρακτοι μᾶλλον διεφθείροντο.*

ἐκ δ' αὐτῶν, int. *ἦν, natum est.* Subiectum autem est *τὸ πρόθυμον*, unde pendet genit. *καθισταμένων*. „Causa, inquit, malorum omnium principatus erat, avaritia ille quidem et honoris studio appetitus. Inde orta contentionis cupiditas."

ὥστε εὐσεβείᾳ — ἐνόμιζον. Verbum *νομίζειν* cum dativo iunctum etiam 2, 38. legimus, ubi vid. annot. — *ἐπιφθόνως, cum invidia*, i. e. nefasti quid. — *τὰ μέσα τῶν πολιτῶν* Schol. explicat *οἱ μηδετέρῳ μέρει προστιθέμενοι, μήτε τῷ τῶν δημοκρατικῶν μήτε τῷ τῶν ὀλιγαρχικῶν, ἀλλ' ἡσυχάζοντες καὶ μὴ θέλοντες στασιάζειν.* — Verba *ἢ φθόνῳ τοῦ περιεῖναι* idem exposuit: *ἢ φθονούμενοι ὑπὸ τῶν στασιαζόντων, ὅτι μόνοι ἀπαθεῖς ἦσαν.*

83. *καὶ τὸ εὔηθες.* In bonam partem h. l. dicitur *τὸ εὔηθες*, i. e. *τὸ ἁπλοῦν, τὸ ἀπόνηρον, simplicitas.* Vid. Schol. et Krüg. ad Dion. p. 161.

κρείσσους δὲ ὄντες — ἐδύναντο. Schol. *ῥέποντες δὲ οἱ ἄνθρωποι τοῖς λογισμοῖς πρὸς τὸ μὴ ἐλπίζειν τινὰ πίστιν καὶ βεβαιότητα, προενοοῦντο μᾶλλον, ἵνα μὴ πάθωσι αὐτοὶ κακῶς. πιστεῦσαι δὲ οὐκ ἐδύναντο. καὶ οἱ ἀσυνετώτεροι ὡς ἐπιτοπλεῖστον ἤτοι ἐσώζοντο ἢ ἐνίκων.* — *φαυλότεροι*, vid. ad 3, 37.

οἱ δὲ καταφρονοῦντες κἂν προαισθέσθαι. Krüg. l. l. p. 162. *καταφρονοῦντες* recte explicat per *διὰ καταφρόνησιν αὐτῶν πεποιθότες (νομίζοντες) κἂν προαισθέσθαι*, unde ad *δεῖν* subaudiendum *νομίζοντες*.

Digitized by Google

84. [*Ἐν δ' οὖν τῇ Κερκύρᾳ τὰ πολλὰ αὐτῶν προετολμηθη, καὶ ὁπόσα ὕβρει μὲν ἀρχόμενοι τὸ πλέον ἢ σωφροσύνῃ*

84. *ἐν δ' οὖν τῇ Κερκύρᾳ*—. Totum hoc caput in cod. Aug. obelis notatum, et in margine adscriptum est hoc scholion, cuius primam partem etiam Cass. habet: *τὰ ὠβελισμένα οὐδενὶ τῶν ἐξηγητῶν ἔδοξε Θουκυδίδου εἶναι. ἀσαφῆ γὰρ καὶ τῷ τύπῳ τῆς ἑρμηνείας καὶ τοῖς διανοήμασι πολὺν ἐμφαίνοντα τὸν νεωτερισμόν.* Bekk. primus uncis inclusit, Poppo T. III. p. 12. genuina esse censuit, uncis tamen circumscripta exhibuit, Goellerus autem gravibus argumentis impugnavit. Sunt autem haec fere: (1) „Prima enuntiatio per tres optativos pendentes ex *ὁπόσα* continuatur, qui, cum nulla sententia principali inclusi sint, neque in rotunditatem periodi confirmati, orationem languidam reddunt. [Verum quidem, sed etiam Thucydides saepe annectit principali sententiae plura membra; quamquam quod plane aequet non habeo.] (2) Verbis *ὕβρει τὸ πλέον ἢ σωφροσύνῃ* comparatio instituitur inepta. Ubi enim perpetrata sunt, qualia tunc Corcyrae, quid opus erat dicere, ea non temperanter patrata esse? [Quae hic et ad (3 et 4) disputantur, verissima sunt, nisi licet *ἀρχόμενοι* iungere cum *ὑπὸ τῶν τὴν τιμωρ. παρασχόντων*, ut sententia sit: *quae facere soleant, qui iniurias ulciscantur illatas ab iis, a quibus insolentiore quam moderatiore imperio habiti ad vindictam provocati fuerint.* Sic 3, 37. *ἅπαντας ἀρχομένους.* cf. cap. 103.] (3) *Ἀρχόμενοι* dixit respiciens, ut videtur, illa cap. 81. *καὶ ἔδοξε μᾶλλον ἄμὴ στάσις, ὅτι ἐν τοῖς πρώτῃ ἐγένετο*, porro illa cap. 85. *οἱ μὲν οὖν κατὰ πόλιν Κερκυραῖοι τοιαύτας ὀργὰς ταῖς πρώταις ἐν ἀλλήλους ἐχρήσαντο*, quae verba prorsus praeter necessitatem adiecta essent, si quod tractamus caput genuinum esset. (4) Verba *ὑπὸ — παρασχόντων* non habent nude pendeant. (5) Verbum *ἀνταμυνόμενοι* nonnisi semel apud Thucydidem 4, 19. legitur. [Ergo et probum est, nec potest quidquam inde confici.] (6) Deinde non minus absurda sunt illa *πενίας τῆς εἰωθυίας* et *διὰ πάθους*, nam et quod consuetum est, facilius toleratur, neque causa fit novarum rerum quaerendarum, et quid verba *διὰ πάθους* sibi velint, velim mihi aliquis explicet. [Sed nonnumquam tamen vincunt patientiam diuturna mala, quorum levamentum nullum ostenditur. *διὰ πάθους* accipi fortasse possit pro *δι' ὀργῆς*, *perturbatione animi incitati*, quamquam hoc voc. numquam sic utitur Thuc.] (7) Auctores seditionum ponit primo loco nescio quos *ὕβρει ἀρχομένους ἀνταμυνομένους*, secundo paupertatis exuendae cupidos, sed *ἀπὸ ἴσου μάλιστα ἐπιόντας* et hos postremos dicit *ἀπαιδευσίᾳ ὀργῆς πλεῖστον ἐκφερομένους*. At qualis contrariorum positio: *μὴ ἐπὶ πλεονεξίᾳ ἀπὸ ἴσου δέ!* Nam *ἀπὸ ἴσου* quidem nihil aliud in hoc nexu esse potest nisi vel *paribus viribus*, vel *ex aequo*, quibuscum quam conveniat *ἡ ἀπαιδευσία ὀργῆς*, intelligis. [*Ἀπὸ ἴσου* est *ex aequo*, sed aequitas dicitur superata ferocia inculti animi efferati. Non plus habere illi cupiebant, sed quod postulabant, efferata hominum humanitatis expertium libidine persequebantur.] (8) Profecto haec si cognita fuissent Dionysio, aut pro eo, quod verum est, i. e. pro spuriis [suppositiis] habuisset, aut Thucydideae *σκολιότητος* exemplum ea ponere non neglexisset. [Ex iis, quae Dionys. p. 896. dicit, hoc parum certe colligas. *Ἐκ πολλῶν ἔτι δυνάμενος παραδειγμάτων ποιῆσαι φανερὸν ὅτι — ἀρκεσθήσομαι τούτοις, ἵνα μὴ περαιτέρω τοῦ δέοντος ἡ γραφή μοι προβῇ.*] (9) Sequitur politici scilicet hominis *γνωμολογία*. Animadverte primum genitivum absolutum *ξυνταραχθέντος τοῦ βίου*, quem excipit nominativus absolutus *ἡ ἀνθρωπεία φύσις*, quae verba sumpsit e Thuc. 1, 22., nisi sic malis, verbis *καὶ τῶν νόμων* apodosin incipere. (10) Sed illud: *εἰωθυῖα καὶ παρὰ τοὺς νόμους ἀδικεῖν*, et illa *ἀεμένους ἐδήλωσεν ἀκρατὴς ὀργῆς οὖσα*, i. e. *vel adversus leges peccare solita* et *libenter se impotentem irae esse manifestavit*, qui a sano homine proferri potuisse iudices? [*Καὶ* illud, quod est ante *τῶν νόμων* abesse velis cum Popp. Sed molesta sane loquacitas relinquitur in proximis, quam nemo defenderit. Etiam hoc quaeras, num Thucydides dicat *ἐς τὸν καιρὸν τοῦτον* pro *κατά*. — Ceterum *τὸν προὔχοντα* intellexeris *τὸν πλευτε-*

Digitized by Google

ὑπὸ τῶν τὴν τιμωρίαν παρασχόντων οἱ ἀνταμυνόμενοι δράσειαν, πενίας δὲ τῆς εἰωθυίας ἀπαλλαξείοντές τινες, μάλιστα δ' ἂν διὰ πάθους ἐπιθυμοῦντες τὰ τῶν πέλας ἔχειν, παρὰ δίκην γιγνώσκοιεν, οἵ τε μὴ ἐπὶ πλεονεξίᾳ, ἀπὸ ἴσου δὲ μάλιστα ἐπιόντες, ἀπαιδευσίᾳ ὀργῆς πλεῖστον ἐκφερόμενοι, ὠμῶς καὶ ἀπαραιτήτως ἐπέλθοιεν. ξυνταραχθέντος τε τοῦ βίου ἐς τὸν καιρὸν τοῦτον τῇ πόλει, καὶ τῶν νόμων κρατήσασα ἡ ἀνθρωπεία φύσις, εἰωθυῖα καὶ παρὰ τοὺς νόμους ἀδικεῖν, ἀσμένη ἐδήλωσεν ἀκρατὴς μὲν ὀργῆς οὖσα, κρείσσων δὲ τοῦ δικαίου, πολεμία δὲ τοῦ προὔχοντος. οὐ γὰρ ἂν τοῦ τε ὁσίου τὸ τιμωρεῖσθαι προὐτίθεσαν, τοῦ τε μὴ ἀδικεῖν τὸ κερδαίνειν, ἐν ᾧ μὴ βλάπτουσαν ἰσχὺν εἶχε τὸ φθονεῖν. ἀξιοῦσί τε τοὺς κοινοὺς περὶ τῶν τοιούτων οἱ ἄνθρωποι νόμους, ἀφ' ὧν ἅπασιν ἐλπὶς ὑπόκειται σφαλεῖσι κἂν αὐτοὺς διασῶζεσθαι, ἐν ἄλλων τιμωρίαις προκαταλύειν, καὶ μὴ ὑπολείπεσθαι, εἴ ποτε ἄρα τις κινδυνεύσας τινὸς δεήσεται αὐτῶν.]

85. Οἱ μὲν οὖν κατὰ τὴν πόλιν Κερκυραῖοι τοιαύταις ὀργαῖς ταῖς πρώταις ἐς ἀλλήλους ἐχρήσαντο, καὶ ὁ Εὐρυμέδων καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέπλευσαν ταῖς ναυσίν. ὕστερον δὲ οἱ φεύγοντες τῶν Κερκυραίων, (διεσώθησαν γὰρ αὐτῶν ἐς πεντακοσίους,) τείχη τε λαβόντες, ἃ ἦν ἐν τῇ ἠπείρῳ, ἐκράτουν τῆς πέραν οἰκείας γῆς, καὶ ἐξ αὐτῆς ὁρμώμενοι ἐληΐζοντο τοὺς ἐν τῇ νήσῳ, καὶ πολλὰ ἔβλαπτον· καὶ λιμὸς ἰσχυρὸς ἐγένετο ἐν τῇ πόλει. ἐπρεσβεύοντο δὲ καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα καὶ Κόρινθον περὶ καθόδου· καὶ ὡς οὐδὲν αὐτοῖς ἐπράσσετο, ὕστε-

κτοῦντα, qui superior in libera civitate est, h. l. sunt *optimates*.] (11) Deinde velim doceri, quinam sit ὁ προὔχων, cui inimica dicitur humana natura. (12) In verbis οὐ γὰρ ἂν — τὸ φθονεῖν ineptus interpolator male intellectam formulam ἐν ᾧ, quae nihil aliud significare potest nisi *dum*, posuit pro εἰ μή. [Poppo I. 1. 246. alium locum affert 6, 55 fin., ubi ἐν ᾧ simili modo usurpatur. Vix tuearis hanc formulae vim, ut sit pro *nisi*, per commixtionem duarum loquendi rationum, qua potuerit ἐν ᾧ μή dicere pro εἰ μὴ ἔν τινι, ut 2, 44. τὸ δ' εὐτυχὲς, οἷ ἄν — λάχωσιν.] (13) In postremis dicere velle videtur, violare talibus temporibus homines illas leges, quas si non violarent, sperare possent fore, ut salvi abirent, si quando ipsi hostibus succumbant. Ubi plane non habent verba περὶ τῶν τοιούτων, quo referantur. [Iunge: ἀξιοῦσι οἱ ἄνθρ. προκαταλύειν τοὺς κοινοὺς νόμους τοὺς περὶ τῶν τοιούτων, ἀφ' ὧν ἅπασιν — διασώζεσθαι. Videtur igitur paullo latius dictum περὶ τῶν τοιούτ. pro τοιούτους, quod prope κοινούς h. l. minus accommodatum videri poterat.] (13) Recens haec adiecta esse, probat etiam scholiorum paucitas et grammaticorum silentium." — Equidem interna argumenta per se non satis valida esse arbitror ad hoc caput damnandum, sed cum externis Scholiorum testimoniis coniuncta sufficere ea puto, ut Thucydidi hunc pannum abludicemus. Fuerunt olim haud dubie plures, qui Thucydidem imitarentur, et per obscura et implicita verba eius indolem maxime referre sibi viderentur. Quod Cicero in Orat. c. 9 extr. declarat his verbis: „Huius (Thucydidis) nemo neque verborum neque sententiarum gravitatem imitatur: sed cum mutila quaedam et hiantia locuti sunt, quae vel sine magistro facere potuerunt, germanos se putant esse Thucydidas." Similia reprehendit Lucianus: Quomodo hist. conscr. sit §. 29 sqq. et 49.

85. τῆς πέραν οἰκείας γῆς, i. e. τῆς ἐν ἠπείρῳ. Non enim insulam solam, sed etiam in continente adversa agros habebant Corcyraei.

Digitized by Google

ρον χρόνῳ πλοῖα καὶ ἐπικούρους παρασκευασάμενοι διέβησαν ἐς τὴν νῆσον ἑξακόσιοι μάλιστα οἱ πάντες. καὶ τὰ πλοῖα ἐμπρήσαντες, ὅπως ἀπόγνοια ᾖ τοῦ ἄλλο τι ἢ κρατεῖν τῆς γῆς, ἀναβάντες ἐς τὸ ὄρος τὴν Ἰστώνην, τεῖχος ἐνοικοδομησάμενοι ἔφθειρον τοὺς ἐν τῇ πόλει, καὶ τῆς γῆς ἐκράτουν.

86. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους τελευτῶντος Ἀθηναῖοι εἴκοσι ναῦς ἔστειλαν ἐς Σικελίαν, καὶ Λάχητα τὸν Μελανώπου στρατηγὸν αὐτῶν καὶ Χαροιάδην τὸν Εὐφιλήτου. οἱ γὰρ Συρακόσιοι καὶ Λεοντῖνοι ἐς πόλεμον ἀλλήλοις καθέστασαν. ξύμμαχοι δὲ τοῖς μὲν Συρακοσίοις ἦσαν πλὴν Καμαριναίων αἱ ἄλλαι Δωρίδες πόλεις, αἵπερ καὶ πρὸς τὴν τῶν Λακεδαιμονίων τὸ πρῶτον ἀρχομένου τοῦ πολέμου ξυμμαχίαν ἐτάχθησαν, οὐ μέντοι ξυνεπολέμησάν γε· τοῖς δὲ Λεοντίνοις αἱ Χαλκιδικαὶ πόλεις καὶ Καμάρινα. τῆς δὲ Ἰταλίας Λοκροὶ μὲν Συρακοσίων ἦσαν, Ῥηγῖνοι δὲ κατὰ τὸ ξυγγενὲς Λεοντίνων. ἐς οὖν τὰς Ἀθήνας πέμψαντες οἱ τῶν Λεοντίνων ξύμμαχοι, κατά τε παλαιὰν ξυμμαχίαν καὶ ὅτι Ἴωνες ἦσαν, πείθουσι τοὺς Ἀθηναίους πέμψαι σφίσι ναῦς. ὑπὸ γὰρ τῶν Συρακοσίων τῆς τε γῆς εἴργοντο καὶ τῆς θαλάσσης. καὶ ἔπεμψαν οἱ Ἀθηναῖοι, τῆς μὲν οἰκειότητος προφάσει, βουλόμενοι δὲ μήτε σῖτον ἐς τὴν Πελοπόννησον ἄγεσθαι αὐτόθεν, πρόπειράν τε ποιούμενοι, εἰ σφίσι δυνατὰ εἴη τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ πράγματα ὑποχείρια γενέσθαι. κατασταντες οὖν ἐς Ῥήγιον τῆς Ἰταλίας τὸν πόλεμον ἐποιοῦντο μετὰ τῶν ξυμμάχων. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

87. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος ἡ νόσος τὸ δεύτερον ἐπέπεσε τοῖς Ἀθηναίοις, ἐκλιποῦσα μὲν οὐδένα χρόνον τὸ παντάπασιν, ἐγένετο δέ τις ὅμως διακωχή. παρέμεινε δὲ τὸ μὲν ὕστερον οὐκ ἔλασσον ἐνιαυτοῦ, τὸ δὲ πρότερον καὶ δύο ἔτη· ὥστε Ἀθηναίων γε μὴ εἶναι ὅ τι μᾶλλον ἐκάκωσε τὴν δύναμιν. τετρακοσίων γὰρ ὁπλιτῶν καὶ τετρακισχιλίων οὐκ ἐλάσσους ἀπέθανον ἐκ τῶν τάξεων καὶ τριακοσίων ἱππέων, τοῦ δὲ ἄλλου ὄχλου ἀνεξεύρετος ἀριθμός. ἐγένοντο δὲ καὶ οἱ πολλοὶ τότε σεισμοὶ τῆς γῆς, ἔν τε Ἀθήναις καὶ ἐν Εὐβοίᾳ καὶ ἐν Βοιωτοῖς, καὶ μάλιστα ἐν Ὀρχομενῷ τῷ Βοιωτίῳ.

88. Καὶ οἱ μὲν ἐν Σικελίᾳ Ἀθηναῖοι καὶ Ῥηγῖνοι τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος τριάκοντα ναυσὶ στρατεύουσιν ἐπὶ τὰς Αἰόλου νήσους καλουμένας· θέρους γὰρ δι' ἀνυδρίαν ἀδύνατα ἦν ἐπιστρατεύειν. νέμονται δὲ Λιπαραῖοι αὐτάς, Κνιδίων ἄποικοι ὄντες. οἰκοῦσι δ' ἐν μιᾷ τῶν νήσων οὐ μεγάλῃ, καλεῖται δὲ Λιπάρα· τὰς δὲ ἄλλας ἐκ ταύτης ὁρμώμενοι γεωργοῦσι, Διδύμην καὶ Στρογγύλην καὶ Ἱεράν. νομίζουσι δὲ οἱ ἐκείνῃ ἄνθρωποι, ἐν τῇ Ἱερᾷ ὡς ὁ Ἥφαιστος χαλκεύει, ὅτι τὴν νύκτα

86. ἐς οὖν τὰς Ἀθήνας πέμψαντες. Uberius de hac legatione, in qua Gorgias ille Leontinus fuit, exponit Diodor. 12, 53.

87. ἐκ τῶν τάξεων. Schol. ἐκ τῶν συντάξεων, τῶν πολεμικῶν δηλονότι [τῶν λεγομένων ἀλλαγίων Bas.], ubi quid sit ἀλλαγίων nescio. Goeller. putat gravis armaturae milites, vel τοὺς ἐκ καταλόγου h. l. ἐκ τῶν τάξεων dici.

Digitized by Google

φαίνεται πῦρ ἀναδιδοῦσα πολὺ καὶ τὴν ἡμέραν καπνόν. κεῖνται δὲ αἱ νῆσοι αὗται κατὰ τὴν Σικελῶν καὶ Μεσσηνίων γῆν· ξύμμαχοι δ' ἦσαν Συρακοσίων. τεμόντες δ' οἱ Ἀθηναῖοι τὴν γῆν, ὡς οὐ προσεχώρουν, ἀπέπλευσαν ἐς τὸ Ῥήγιον. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα, καὶ πέμπτον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

89. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι μέχρι μὲν τοῦ ἰσθμοῦ ἦλθον ὡς ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσβαλοῦντες, Ἄγιδος τοῦ Ἀρχιδάμου ἡγουμένου, Λακεδαιμονίων βασιλέως· σεισμῶν δὲ γενομένων πολλῶν, ἀπετράποντο πάλιν, καὶ οὐκ ἐγένετο ἐσβολή. καὶ περὶ τούτους τοὺς χρόνους τῶν σεισμῶν κατεχόντων, τῆς Εὐβοίας ἐν Ὀροβίαις ἡ θάλασσα ἐπελθοῦσα ἀπὸ τῆς τότε οὔσης γῆς καὶ κυματωθεῖσα ἐπῆλθε τῆς πόλεως μέρος τι, καὶ τὸ μὲν κατέκλυσε, τὸ δ' ὑπενόστησε, καὶ θάλασσα νῦν ἐστι πρότερον οὖσα γῆ· καὶ ἀνθρώπους διέφθειρεν, ὅσοι μὴ ἐδύναντο φθῆναι πρὸς τὰ μετέωρα ἀναδραμόντες. καὶ περὶ Ἀταλάντην τὴν ἐπὶ Λοκροῖς τοῖς Ὀπουντίοις νῆσον παραπλησία γίγνεται ἐπίκλυσις, καὶ τοῦ τε φρουρίου τῶν Ἀθηναίων παρεῖλε, καὶ δύο νεῶν ἀνειλκυσμένων τὴν ἑτέραν κατέαξεν. ἐγένετο δὲ καὶ ἐν Πεπαρήθῳ κύματος ἐπαναχώρησίς τις, οὐ μέντοι ἐπέκλυσέ γε· καὶ σεισμὸς τοῦ τείχους τι κατέβαλε καὶ τὸ Πρυτανεῖον καὶ ἄλλας οἰκίας ὀλίγας. αἴτιον δ' ἔγωγε νομίζω τοῦ τοιούτου ᾗ ἰσχυρότατος ὁ σεισμὸς ἐγένετο, κατὰ τοῦτο ἀποστέλλειν τε τὴν θάλασσαν, καὶ ἐξαπίνης πάλιν ἐπισπωμένην βιαιότερον τὴν ἐπίκλυσιν ποιεῖν· ἄνευ δὲ σεισμοῦ οὐκ ἄν μοι δοκεῖ τὸ τοιοῦτο ξυμβῆναι γενέσθαι.

90. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους ἐπολέμουν μὲν καὶ ἄλλοι, ὡς ἑκάστοις ξυνέβαινεν, ἐν τῇ Σικελίᾳ, καὶ αὐτοὶ οἱ Σικελιῶται ἐπ' ἀλλήλους στρατεύοντες, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ξὺν τοῖς σφετέροις ξυμμάχοις· ἃ δὲ λόγου μάλιστα ἄξια ἦ μετὰ τῶν Ἀθηναίων οἱ ξύμμαχοι ἔπραξαν, ἢ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους οἱ ἀντιπολέμιοι, τούτων μνησθήσομαι. Χαροιάδου γὰρ ἤδη τοῦ Ἀθηναίων στρατηγοῦ τεθνηκότος ὑπὸ Συρακοσίων πολέμῳ, Λάχης ἅπασαν ἔχων τῶν νεῶν τὴν ἀρχὴν ἐστράτευσε μετὰ τῶν ξυμμάχων ἐπὶ Μυλὰς τὰς τῶν Μεσσηνίων. ἔτυχον δὲ δύο φυλαὶ ἐν ταῖς Μυλαῖς τῶν Μεσσηνίων φρουροῦσαι, καί τινα καὶ ἐνέδραν πεποιημέναι τοῖς ἀπὸ τῶν νεῶν. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι τούς τε ἐκ τῆς ἐνέδρας τρέπουσι, καὶ διαφθείρουσι πολλούς, καὶ τῷ ἐρύματι προσβαλόντες ἠνάγκασαν ὁμολογίᾳ τήν τε ἀκρόπολιν παραδοῦναι, καὶ ἐπὶ Μεσσήνην ξυστρατεύ-

89. ἐπελθοῦσα. Conieci legendum ἐπανελθοῦσα, quemadmodum Schol. videtur legisse. Idem paullo inferius dicitur ἐπαναχώρησις. Interpunctionem correxit Poppo. Vulgo enim comma ponitur post Ὀροβίαις. — τὸ μὲν κατέκλυσε. Recte Schol. καὶ τὸ μὲν κῦμα, φησὶ, κατέκλυσε τὴν γῆν, τὸ δὲ μέρος τῆς γῆς ἐκεῖνο ὑπενόστησε καὶ ὑποκαθέσθη καὶ ταπεινότερον ἐγένετο.

πάλιν ἐπισπωμένην. Hoc participium, relatum ad θάλασσαν, quod modo obiectum erat verbi ἀποστέλλειν, fit subiectum infinitivi ποιεῖν. Scholiastae haeserunt in hoc.

Digitized by Google

σαι. καὶ μετὰ τοῦτο ἐπελθόντων οἱ Μεσσήνιοι τῶν τε Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων προσεχώρησαν καὶ αὐτοὶ, ὁμήρους τε δόντες καὶ τἆλλα πιστὰ παρασχόμενοι.

91. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους οἱ Ἀθηναῖοι τριάκοντα μὲν ναῦς ἔστειλαν περὶ Πελοπόννησον, ὧν ἐστρατήγει Δημοσθένης τε ὁ Ἀλκισθένους καὶ Προκλῆς ὁ Θεοδώρου, ἑξήκοντα δὲ ἐς Μῆλον καὶ διχιλίους ὁπλίτας· ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Νικίας ὁ Νικηράτου. τοὺς γὰρ Μηλίους ὄντας νησιώτας, καὶ οὐκ ἐθέλοντας ὑπακούειν οὐδὲ ἐς τὸ αὐτῶν ξυμμαχικὸν ἰέναι, ἐβούλοντο προσαγαγέσθαι. ὡς δὲ αὐτοῖς, θρουμένης τῆς γῆς, οὐ προσεχώρουν, ἅραντες ἐκ τῆς Μήλου αὐτοὶ μὲν ἔπλευσαν ἐς Ὠρωπὸν τῆς πέραν γῆς, ὑπὸ νύκτα δὲ σχόντες εὐθὺς ἐπορεύοντο οἱ ὁπλῖται ἀπὸ τῶν νεῶν πεζῇ ἐς Τάναγραν τῆς Βοιωτίας· οἱ δὲ ἐκ τῆς πόλεως πανδημεὶ Ἀθηναῖοι, Ἱππονίκου τε τοῦ Καλλίου στρατηγοῦντος καὶ Εὐρυμέδοντος τοῦ Θουκλέους, ἀπὸ σημείου ἐς τὸ αὐτὸ κατὰ γῆν ἀπήντων. καὶ στρατοπεδευσάμενοι ταύτην τὴν ἡμέραν ἐν τῇ Τανάγρᾳ ἐδῄουν καὶ ἐνηυλίσαντο· καὶ τῇ ὑστεραίᾳ μάχῃ κρατήσαντες τοὺς ἐπεξελθόντας τῶν Ταναγραίων καὶ Θηβαίων τινὰς προσβοηθηκότας, καὶ ὅπλα λαβόντες καὶ τροπαῖον στήσαντες, ἀνεχώρησαν, οἱ μὲν ἐς τὴν πόλιν, οἱ δὲ ἐπὶ τὰς ναῦς. καὶ παραπλεύσας ὁ Νικίας ταῖς ἑξήκοντα νανσὶ τῆς Λοκρίδος τὰ ἐπιθαλάσσια ἔτεμε, καὶ ἀνεχώρησεν ἐπ' οἶκον.

92. Ὑπὸ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον Λακεδαιμόνιοι Ἡράκλειαν τὴν ἐν Τραχινίᾳ ἀποικίαν καθίσταντο, ἀπὸ τοιᾶσδε γνώμης. Μηλιῆς οἱ ξύμπαντες εἰσὶ μὲν τρία μέρη, Παράλιοι, Ἱερῆς, Τραχίνιοι· τούτων δὲ οἱ Τραχίνιοι πολέμῳ ἐφθαρμένοι ὑπὸ Οἰταίων ὁμόρων ὄντων, τὸ πρῶτον μελλήσαντες Ἀθηναίοις προσθεῖναι σφᾶς αὐτούς, δείσαντες δὲ μὴ οὐ σφίσι πιστοὶ ὦσι, πέμπουσιν ἐς Λακεδαίμονα, ἑλόμενοι πρεσβευτὴν Τισαμενόν. ξυνεπρεσβεύοντο δὲ αὐτοῖς καὶ Δωριῆς, ἡ μητρόπολις τῶν Λακεδαιμονίων, τῶν αὐτῶν δεόμενοι· ὑπὸ γὰρ τῶν Οἰταίων καὶ αὐτοὶ ἐφθείροντο. ἀκούσαντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι γνώμην εἶχον τὴν ἀποικίαν ἐκπέμπειν, τοῖς τε Τραχινίοις βουλόμενοι καὶ τοῖς Δωριεῦσι τιμωρεῖν, καὶ ἅμα τοῦ πρὸς Ἀθηναίους πολέμου καλῶς αὐτοῖς ἐδόκει ἡ πόλις καθίστασθαι· ἐπί τε γὰρ τῇ Εὐβοίᾳ ναυτικὸν παρασκευασθῆναι ἂν, ὥστ' ἐκ βραχέος τὴν διάβασιν γίγνεσθαι, τῆς τε ἐπὶ Θράκης παρόδου χρήσιμος ἔξειν. τό τε ξύμπαν ὥρμηντο τὸ χωρίον κτίζειν. πρῶτον μὲν οὖν ἐν Δελφοῖς τὸν θεὸν ἐπήροντο· κελεύοντος δὲ, ἐξέπεμψαν τοὺς οἰκήτορας αὐτῶν τε καὶ τῶν περιοίκων· καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τὸν βουλόμενον ἐκέλευον ξυνεσθαι, πλὴν Ἰώνων καὶ Ἀχαιῶν καὶ ἔστιν ὧν ἄλλων ἐθνῶν. οἰκισταὶ δὲ τρεῖς Λακεδαιμονίων ἡγήσαντο, Λέων καὶ Ἀλκίδας καὶ Δαμάγων. κατασταντες δὲ τειχίσαν τὴν πόλιν ἐκ καινῆς, ἣ νῦν Ἡράκλεια καλεῖται, ἀπέχουσα Θερμοπυλῶν σταδίους μάλιστα τεσσαράκον-

92. καὶ ἅμα τοῦ πρὸς Ἀθηναίους — καθίστασθαι. De hac constructione adverbii cum genit. vid. [illegible]

Digitized by Google

τα, τῆς δὲ θαλάσσης εἴκοσι. νεώρια τε παρεσκευάζοντο, καὶ ἤρξαντο κατὰ Θερμοπύλας, κατ' αὐτὸ τὸ στενόν, ὅπως εὐφύλακτα αὐτοῖς εἴη.

93. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, τῆς πόλεως ταύτης ξυνοικιζομένης τὸ πρῶτον ἔδεισάν τε, καὶ ἐνόμισαν ἐπὶ τῇ Εὐβοίᾳ μάλιστα καθίστασθαι, ὅτι βραχύς ἐστιν ὁ διάπλους πρὸς τὸ Κήναιον τῆς Εὐβοίας· ἔπειτα μέντοι παρὰ δόξαν αὐτοῖς ἀπέβη, οὐ γὰρ ἐγένετο ἀπ' αὐτῆς δεινὸν οὐδέν. αἴτιον δὲ ἦν· οἵ τε Θεσσαλοὶ ἐν δυνάμει ὄντες τῶν ταύτῃ χωρίων, καὶ ὧν ἐπὶ τῇ γῇ ἐκτίζετο, φοβούμενοι μὴ σφίσι μεγάλη ἰσχὺϊ παροικῶσιν, ἔφθειρον, καὶ διὰ παντὸς ἐπολέμουν ἀνθρώποις νεοκατασκότοις, ἕως ἐξετρύχωσαν γενομένους τὸ πρῶτον καὶ πάνυ πολλούς. πᾶς γάρ τις, Δακεδαιμονίων οἰκιζόντων, θαρσαλέως ᾔει, βέβαιον νομίζων τὴν πόλιν. οὐ μέντοι ἥκιστα οἱ ἄρχοντες αὐτῶν τῶν Δακεδαιμονίων οἱ ἀφικνούμενοι τὰ πράγματά τε ἔφθειρον, καὶ ἐς ὀλιγανθρωπίαν κατέστησαν, ἐκφοβήσαντες τοὺς πολλούς, χαλεπῶς τε καὶ ἔστιν ἃ οὐ καλῶς ἐξηγούμενοι· ὥστε ῥᾷον ἤδη αὐτῶν οἱ πρόσοικοι ἐπεκράτουν.

94. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους, καὶ περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον, ὃν ἐν τῇ Μήλῳ οἱ Ἀθηναῖοι κατείχοντο, καὶ οἱ ἀπὸ τῶν τριάκοντα νεῶν Ἀθηναῖοι περὶ Πελοπόννησον ὄντες πρῶτον ἐν Ἐλλομένῳ τῆς Λευκαδίας φρουρούς τινας λοχήσαντες διέφθειραν, ἔπειτα ὕστερον ἐπὶ Λευκάδα μείζονι στόλῳ ἦλθον, Ἀκαρνᾶσί τε πᾶσιν, οἳ πανδημεὶ πλὴν Οἰνιαδῶν ξυνέσποντο, καὶ Ζακυνθίοις καὶ Κεφαλλῆσι καὶ Κερκυραίων πεντεκαίδεκα ναυσί. καὶ οἱ μὲν Λευκάδιοι, τῆς τε ἔξω γῆς θρουμένης καὶ τῆς ἐντὸς τοῦ ἰσθμοῦ, ἐν ᾗ καὶ ἡ Λευκὰς ἐστι καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, πλήθει βιαζόμενοι ἡσύχαζον· οἱ δὲ Ἀκαρνᾶνες ἠξίουν Δημοσθένην τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀθηναίων ἀποτειχίζειν αὐτούς, νομίζοντες ῥᾳδίως τ' ἂν ἐκπολιορκῆσαι, πόλεώς τε ἀεὶ σφίσι πολεμίας ἀπαλλαγῆναι. Δημοσθένης δ' ἀνεπείθετο κατὰ τόνδε τὸν χρόνον τοῦτον ὑπὸ Μεσσηνίων ὡς καλὸν αὐτῷ, στρατιᾶς τοσαύτης ξυνειλεγμένης, Αἰτωλοῖς ἐπιθέσθαι, Ναυπάκτῳ τε πολεμίοις οὖσι, καὶ, ἢν κρατήσῃ αὐτῶν, ῥᾳδίως καὶ τὸ ἄλλο ἠπειρωτικὸν τὸ ταύτῃ Ἀθηναίοις προσποιήσειν. τὸ γὰρ ἔθνος μέγα μὲν εἶναι τὸ τῶν Αἰτωλῶν καὶ μάχιμον, οἰκοῦν δὲ κατὰ κώμας ἀτειχίστους, καὶ ταύτας διὰ πολλοῦ, καὶ σκευῇ ψιλῇ χρώμενον, οὐ χαλεπὸν ἀπέφαινον, πρὶν ξυμβοηθῆσαι, καταστρωφῆναι. ἐπιχειρεῖν δ' ἐκέλευον πρῶτον μὲν Ἀποδώτοις, ἔπειτα δὲ Ὀφιονεῦσι, καὶ μετὰ τούτους Εὐρυτᾶσιν (ὅπερ μέγιστον μέρος ἐστὶ τῶν Αἰτωλῶν· ἀγνωστότατοι δὲ γλῶσσαν καὶ ὠμοφάγοι εἰσίν, ὡς λέγονται) τούτων γὰρ ληφθέντων, ῥᾳδίως καὶ τἆλλα προσχωρήσειν.

95. Ὁ δὲ τῶν Μεσσηνίων χάριτι πεισθεὶς, καὶ μάλιστα νομίσας ἄνευ τῆς τῶν Ἀθηναίων δυνάμεως τοῖς ἠπειρώταις ξυμμάχοις μετὰ τῶν Αἰτωλῶν δύνασθαι ἂν κατὰ γῆν ἐλθεῖν

94. προσποιήσειν, subaud. λεγόντων ex ἀναπείθεται ὑπὸ Μεσσηνίων.

Digitized by Google

ἐπὶ Βοιωτοὺς διὰ Λοκρῶν τῶν Ὀζολῶν ἐς Κυτίνιον τὸ Δωρικὸν, ἐν δεξιᾷ ἔχων τὸν Παρνασσὸν, ἕως καταβαίη ἐς Φωκέας, οἳ προθύμως ἐδόκουν κατὰ τὴν Ἀθηναίων ἀεί ποτε φιλίαν ξυστρατεύειν, ἢ κἂν βίᾳ προσαχθῆναι· (καὶ Φωκεῦσιν ἤδη ὅμορος ἡ Βοιωτία ἐστίν·) — ἅρας οὖν ξύμπαντι τῷ στρατεύματι ἀπὸ τῆς Λευκάδος, ἀκόντων [τῶν] Ἀκαρνάνων, παρέπλευσεν ἐς Σόλλιον. κοινώσας δὲ τὴν ἐπίνοιαν τοῖς Ἀκαρνᾶσιν, ὡς οὐ προσεδέξαντο διὰ τῆς Λευκάδος τὴν οὐ περιτείχισιν, αὐτὸς τῇ λοιπῇ στρατιᾷ, Κεφαλλῆσι καὶ Μεσσηνίοις καὶ Ζακυνθίοις καὶ Ἀθηναίων τριακοσίοις τριῒ ἐπιβάταις τῶν σφετέρων νεῶν, (αἱ γὰρ πεντεκαίδεκα τῶν Κερκυραίων ἀπῆλθον νῆες,) ἐστράτευσεν ἐπ' Αἰτωλούς. ὡρμᾶτο δὲ ἐξ Οἰνεῶνος τῆς Λοκρίδος. οἱ δὲ Ὀζόλαι οὗτοι Λοκροὶ ξύμμαχοι ἦσαν, καὶ ἔδει αὐτοὺς πανστρατιᾷ ἀπαντῆσαι τοῖς Ἀθηναίοις ἐς τὴν μεσόγειαν. ὄντες γὰρ ὅμοροι τοῖς Αἰτωλοῖς καὶ ὁμόσκευοι μεγάλη ὠφέλεια ἐδόκουν εἶναι ξυστρατεύοντες, μάχης τε ἐμπειρίᾳ τῆς ἐκείνων, καὶ χωρίων.

96. Αὐλισάμενος δὲ τῷ στρατῷ ἐν τοῦ Διὸς τοῦ Νεμείου τῷ ἱερῷ, ἐν ᾧ Ἡσίοδος ὁ ποιητὴς λέγεται ὑπὸ τῶν ταύτῃ ἀποθανεῖν, χρησθὲν αὐτῷ ἐν Νεμέᾳ τοῦτο παθεῖν, ἅμα τῇ ἕῳ ἅρας ἐπορεύετο ἐς τὴν Αἰτωλίαν καὶ αἱρεῖ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ Ποτειδανίαν, καὶ τῇ δευτέρᾳ Κροκύλειον, καὶ τῇ τρίτῃ Τείχιον· ἔμενέ τε αὐτοῦ, καὶ τὴν λείαν ἐς Εὐπάλιον τῆς Λοκρίδος ἀπέπεμψε. τὴν γὰρ γνώμην εἶχε, τὰ ἄλλα καταστρεψάμενος οὕτως ἐπὶ Ὀφιονέας, εἰ μὴ βούλοιντο ξυγχωρεῖν, ἐς Ναύπακτον ἐπαναχωρήσας, στρατεῦσαι ὕστερον. τοὺς δὲ Αἰτωλοὺς οὐκ ἐλάνθανεν αὕτη ἡ παρασκευὴ, οὔτε ὅτε τὸ πρῶτον ἐπεβουλεύετο, ἐπειδή τε ὁ στρατὸς ἐσεβεβλήκει· πολλῇ γειρὶ ἐπεβοήθουν πάντες· ὥστε καὶ οἱ ἔσχατοι Ὀφιονέων, οἱ πρὸς τὸν Μηλιακὸν κόλπον καθήκοντες, Βωμιῆς καὶ Καλλιῆς ἐβοήθησαν.

97. Τῷ δὲ Δημοσθένει τοιόνδε τι οἱ Μεσσήνιοι παρῄνουν, ὅπερ καὶ τὸ πρῶτον· ἀναδιδάσκοντες αὐτὸν τῶν Αἰτωλῶν ὡς εἴη ῥᾴδια ἡ αἵρεσις, εἶναι ἐκέλευον ὅτι τάχιστα ἐπὶ τὰς κώμας, καὶ μὴ μένειν ἕως ἂν ξύμπαντες ἀθροισθέντες ἀντιτάξωνται, τήν τ' ἐν ποσὶν ἀεὶ πειρᾶσθαι αἱρεῖν. ὁ δὲ τούτοις τε πεισθεὶς καὶ τῇ τύχῃ ἐλπίσας, ὅτι οὐδὲν αὐτῷ ἠναντιοῦτο, τοὺς Λοκροὺς οὐκ ἀναμείνας, οὓς αὐτὰ ἔδει προσβοηθῆσαι, (ψιλῶν γὰρ ἀκοντιστῶν ἐνδεὴς ἦν μάλιστα,) ἐχώρει ἐπὶ Αἰγιτίου, καὶ κατὰ κράτος αἱρεῖ ἐπιών. ὑπέφευγον γὰρ οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἐκάθηντο ἐπὶ τῶν λόφων τῶν ὑπὲρ τῆς πόλεως· ἦν γὰρ ἐφ' ὑψηλῶν χωρίων, ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης ὀγδοήκοντα σταδίους μάλιστα. οἱ δὲ Αἰτωλοὶ (βεβοηθηκότες γὰρ ἤδη ἦσαν ἐπὶ τὸ Αἰγίτιον,) προσέβαλλον τοῖς Ἀθηναίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις, καταβάντες ἀπὸ τῶν λόφων ἄλλοι ἄλλοθεν, καὶ

95. ἐν δεξιᾷ ἔχων τὸν Παρνασσόν. Vulgo legitur ἔχον. Ex lt. Vat. Bekk. primus recepit ἔχων. — De infinitivo praesentis ξυστρατεύειν cf. dicta ad 1, 127. Poppo I. 1. p. 154. et 158.

Digitized by Google

ἐγκόντιζον· καὶ ὅτε μὲν ἐπίοι τὸ τῶν Ἀθηναίων στρατόπεδον, ὑπεχώρουν, ἀναχωροῦσι δὲ ἐπέκειντο· καὶ ἦν ἐπὶ πολὺ τοιαύτη ἡ μάχη, διώξεις τε καὶ ὑπαγωγαί, ἐν οἷς ἀμφοτέροις ἥσσους ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι.

98. Μέχρι μὲν οὖν οἱ τοξόται εἶχόν τε τὰ βέλη αὐτοῖς, καὶ οἷοί τε ἦσαν χρῆσθαι, οἱ δὲ ἀντεῖχον· τοξευόμενοι γὰρ οἱ Αἰτωλοὶ, ἄνθρωποι ψιλοὶ, ἀνεστέλλοντο· ἐπειδὴ δὲ τοῦ τε τοξάρχου ἀποθανόντος, οὗτοι διεσκεδάσθησαν, καὶ αὐτοὶ ἐκεκμήκεσαν καὶ ἐπὶ πολὺ τῷ αὐτῷ πόνῳ ξυνεχόμενοι, οἵ τε Αἰτωλοὶ ἐνέκειντο καὶ ἐγκόντιζον, οὕτω δὴ τραπόμενοι ἔφευγον, καὶ ἐκπίπτοντες ἔς τε χαράδρας ἀνεκβάτους καὶ χωρία, ἃν οὐκ ἦσαν ἔμπειροι, διεφθείροντο. καὶ γὰρ ὁ ἡγεμὼν αὐτοῖς τῶν ὁδῶν, Χρόμων ὁ Μεσσήνιος, ἐτύγχανε τεθνηκώς. οἱ δὲ Αἰτωλοὶ ἐξακοντίζοντες πολλοὺς μὲν αὐτοῦ ἐν τῇ τροπῇ κατὰ πόδας αἱροῦντες, ἄνθρωποι ποδώκεις καὶ ψιλοὶ, διέφθειρον· τοὺς δὲ πλείους, τῶν ὁδῶν ἁμαρτάνοντας καὶ ἐς τὴν ὕλην ἐσφερομένους, ὅθεν διέξοδοι οὐκ ἦσαν, πῦρ κομισάμενοι περιεπίμπρασαν. πᾶσά τε ἰδέα κατέστη τῆς φυγῆς καὶ τοῦ ὀλέθρου τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἀθηναίων, μόλις τε ἐπὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὸν Οἰνεῶνα τῆς Λοκρίδος, ὅθεν περ καὶ ὡρμήθησαν, οἱ περιεγενόμενοι κατέφυγον. ἀπέθανον δὲ τῶν τε ξυμμάχων πολλοὶ καὶ αὐτῶν Ἀθηναίων ὁπλῖται περὶ εἴκοσι μάλιστα καὶ ἑκατόν· τοσοῦτοι μὲν τὸ πλῆθος, καὶ ἡλικία ἡ αὐτή· οὗτοι βέλτιστοι δὴ ἄνδρες ἐν τῷ πολέμῳ τῷδε ἐκ τῆς Ἀθηναίων πόλεως διεφθάρησαν. ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ ἕτερος στρατηγὸς Προκλῆς. τοὺς δὲ νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀνελόμενοι παρὰ τῶν Αἰτωλῶν, καὶ ἀναχωρήσαντες ἐς Ναύπακτον, ὕστερον ἐς τὰς Ἀθήνας ταῖς ναυσὶν ἐκομίσθησαν. Ἀμφοτέρους δὲ περὶ Ναύπακτον καὶ τὰ χωρία ταῦτα ὑπελείφθη, τοῖς πεπραγμένοις φοβούμενος τοὺς Ἀθηναίους.

99. Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους καὶ οἱ περὶ Σικελίαν Ἀθηναῖοι, πλεύσαντες ἐς τὴν Λοκρίδα, ἐν ἀποβάσει τέ τινι τοὺς προσβοηθήσαντας Λοκρῶν ἐκράτησαν, καὶ περιπόλιον αἱροῦσιν ὃ ἦν ἐπὶ τῷ Ἅλυκι ποταμῷ.

100. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους Αἰτωλοὶ, προπέμψαντες πρότερον ἔς τε Κόρινθον καὶ ἐς Λακεδαίμονα πρέσβεις, Τόλοφόν τε τὸν Ὀφιονέα καὶ Βοριάδην τὸν Εὐρυτᾶνα καὶ Τισανδρον τὸν Ἀπόδωτον, πείθουσιν ὥστε σφίσι πέμψαι στρατιὰν ἐπὶ

98. οἱ τοξόται εἶχόν τε τὰ βέλη αὐτοῖς. Pronomen cum οἱ τοξόται ita nectatur, ut sit pro αὐτῶν, ipsorum sagittarii. — τὰ βέλη, i. e. ea tela, quibus uti solebant, ne articulum abesse malis. — οἵ δὲ cum Bekk. ex Cass. Aug. Pal. It. Reg. dedimus pro οἵδε. Cf. 1, 11. 2, 46. 65. Mox οὗτοι sunt τοξόται, qui erant in Atheniensium exercitu; αὐτοὶ autem Athenienses ipsi.

καὶ ἐπὶ πολύ. καί, a Poppone olim impugnatum, a Bekk. uncis inclusum, defendit Krüger. l. l. p. 274., docens ubi adverbia quantitatis comitetur, veluti in καὶ μάλα, καὶ πάνυ, intendendi vim habere istam particulam. Sic c. 93. καὶ πάνυ πολλούς.

τῷ στρατοπέδῳ. Sic Valla videtur legisse. Codices τῶν στρατοπέδων.

Digitized by Google

Ναύπακτον διὰ τὴν τῶν Ἀθηναίων ἐπαγωγήν. καὶ ἐξέπεμψαν Λακεδαιμόνιοι περὶ τὸ φθινόπωρον τρισχιλίους ὁπλίτας τῶν ξυμμάχων. τούτων ἦσαν πεντακόσιοι ἐξ Ἡρακλείας τῆς ἐν Τραχῖνι πόλεως, τότε νεοκτίστου οὔσης· Σπαρτιάτης δ' ἦρχεν Εὐρύλοχος τῆς στρατιᾶς, καὶ ξυνηκολούθουν αὐτῷ Μακάριος καὶ Μενεδαῖος οἱ Σπαρτιᾶται.

101. Ξυλλεγέντος δὲ τοῦ στρατεύματος ἐς Δελφοὺς, ἐπεκηρυκεύετο Εὐρύλοχος Λοκροῖς τοῖς Ὀζόλαις. διὰ τούτων γὰρ ἡ ὁδὸς ἦν ἐς Ναύπακτον, καὶ ἅμα τῶν Ἀθηναίων ἐβούλετο ἀποστῆσαι αὐτούς. ξυνέπρασσον δὲ μάλιστα αὐτῷ τῶν Λοκρῶν Ἀμφισσῆς, διὰ τὸ τῶν Φωκέων ἔχθος δεδιότες· καὶ αὐτοὶ πρῶτον δόντες ὁμήρους καὶ τοὺς ἄλλους ἔπεισαν δοῦναι, φοβουμένους τὸν ἐπιόντα στρατόν· πρῶτον μὲν οὖν τοὺς ὁμόρους αὐτοῖς Μυονέας, (ταύτῃ γὰρ δυσεσβολώτατος ἡ Λοκρὶς,) ἔπειτα Ἱπνέας καὶ Μεσσαπίους καὶ Τριταιέας καὶ Χαλαίους καὶ Τολοφωνίους καὶ Ἡσσίους καὶ Οἰανθέας. οὗτοι καὶ ξυνεστράτευον πάντες. Ὀλπαῖοι δὲ ὁμήρους μὲν ἔδοσαν, ἠκολούθουν δὲ οὔ· καὶ Ταῖοι οὐκ ἔδοσαν ὁμήρους, πρὶν αὐτῶν εἷλον κώμην, Πόλιν ὄνομα ἔχουσαν.

102. Ἐπειδὴ δὲ παρεσκεύαστο πάντα, καὶ τοὺς ὁμήρους κατέθετο ἐς Κυτίνιον τὸ Δωρικὸν, ἐχώρει τῷ στρατῷ ἐπὶ τὴν Ναύπακτον διὰ τῶν Λοκρῶν, καὶ πορευόμενος Οἰνεῶνα αἱρεῖ αὐτῶν καὶ Εὐπάλιον· οὐ γὰρ προσεχώρησαν. γενόμενοι δ' ἐν τῇ Ναυπακτίᾳ, καὶ οἱ Αἰτωλοὶ ἅμα ἤδη προσβεβοηθηκότες, ἐδῄουν τὴν γῆν, καὶ τὸ προάστειον, ἀτείχιστον ὄν, εἷλον. ἐπί τε Μολύκρειον ἐλθόντες, τὴν Κορινθίων μὲν ἀποικίαν, Ἀθηναίων δὲ ὑπήκοον, αἱροῦσι. Δημοσθένης δὲ ὁ Ἀθηναῖος, (ἔτι γὰρ ἐτύγχανεν ὢν μετὰ τὰ ἐκ τῆς Αἰτωλίας περὶ Ναύπακτον,) προαισθόμενος τοῦ στρατοῦ, καὶ δείσας περὶ αὐτῇ, ἐλθὼν πείθει Ἀκαρνᾶνας χαλεπῶς, διὰ τὴν ἐκ τῆς Λευκάδος ἀναχώρησιν, βοηθῆσαι Ναυπάκτῳ. καὶ πέμπουσι μετ' αὐτοῦ ἐπὶ τῶν νεῶν χιλίους ὁπλίτας, οἳ ἐσελθόντες περιεποίησαν τὸ χωρίον· δεινὸν γὰρ ἦν μὴ, μεγάλου ὄντος τοῦ τείχους, ὀλίγων δὲ τῶν ἀμυνομένων, οὐκ ἀντίσχωσιν. Εὐρύλοχος δὲ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὡς ᾔσθοντο τὴν στρατιὰν ἐσεληλυθυῖαν καὶ ἀδύνατον ὂν τὴν πόλιν βίᾳ ἑλεῖν, ἀνεχώρησαν, οὐκ ἐπὶ Πελοποννήσου, ἀλλ' ἐς τὴν Αἰολίδα, τὴν νῦν καλουμένην Καλυδῶνα, καὶ Πλευρῶνα, καὶ ἐς τὰ ταύτῃ χωρία, καὶ ἐς Πρόσχιον τῆς Αἰτωλίας. οἱ γὰρ Ἀμπρακιῶται ἐλθόντες πρὸς αὐτοὺς πείθουσιν ὥστε μετὰ σφῶν Ἄργει τε τῷ Ἀμφιλοχικῷ καὶ Ἀμφιλοχίᾳ τῇ ἄλλῃ ἐπιχειρῆσαι, καὶ Ἀκαρνανίᾳ ἅμα, λέγοντες ὅτι, ἢν τούτων κρατήσωσι, πᾶν τὸ ἠπειρωτικὸν Λακεδαιμονίοις ξύμμαχον καθεστήξει. καὶ ὁ μὲν Εὐρύλοχος πεισθεὶς καὶ τοὺς Αἰτωλοὺς ἀφεὶς ἡσύχαζε τῷ στρατῷ περὶ τοὺς χώρους τούτους, ἕως τοῖς

102. *ἐς τὴν Αἰολίδα.* Alii regionem, alii urbem intelligunt. Cf. Theocrit. 1, 56. ibique Schol. Poppo I. 2. p. 162. cui Calydonis urbis antiquius nomen videtur designari.

Digitized by Google

Ἀμπρακιώταις ἐκστρατευσαμένοις περὶ τὸ Ἄργος δέοι βοηθεῖν. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

103. Οἱ δ' ἐν τῇ Σικελίᾳ Ἀθηναῖοι τοῦ ἐπιγιγνομένου χειμῶνος ἐπελθόντες μετὰ τῶν Ἑλλήνων ξυμμάχων, καὶ ὅσοι Σικελῶν κατὰ κράτος ἀρχόμενοι ὑπὸ Συρακοσίων, καὶ ξύμμαχοι ὄντες, ἀποστάντες αὐτοῖς ἀπὸ Συρακοσίων ξυνεπολέμουν, ἐπ' Ἰνησσαν, τὸ Σικελικὸν πόλισμα, οὗ τὴν ἀκρόπολιν Συρακόσιοι εἶχον, προσέβαλλον· καὶ ὡς οὐκ ἐδύναντο ἑλεῖν, ἀπῆσαν. ἐν δὲ τῇ ἀναχωρήσει ὑστέροις Ἀθηναίων τοῖς ξυμμάχοις ἀναχωροῦσιν ἐπιτίθενται οἱ ἐκ τοῦ τειχίσματος Συρακόσιοι, καὶ προσπεσόντες τρέπουσί τε μέρος τι τοῦ στρατοῦ, καὶ ἀπέκτειναν οὐκ ὀλίγους. καὶ μετὰ τοῦτο ἀπὸ τῶν νεῶν ὁ Λάχης καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὴν Λοκρίδα ἀποβάσεις τινὰς ποιησάμενοι κατὰ τὸν Καικῖνον ποταμὸν τοὺς προσβοηθοῦντας Λοκρῶν μετὰ Προξένου τοῦ Καπάτωνος, ὡς τριακοσίους, μάχῃ ἐκράτησαν, καὶ ὅπλα λαβόντες ἀπεχώρησαν.

104. Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος καὶ Δῆλον ἐκάθηραν Ἀθηναῖοι κατὰ χρησμὸν δή τινα. ἐκάθηρε μὲν γὰρ καὶ Πεισίστρατος ὁ τύραννος πρότερον αὐτὴν, οὐχ ἅπασαν, ἀλλ' ὅσαν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἐφεωρᾶτο τῆς νήσου· τότε δὲ πᾶσα ἐκαθάρθη, τοιῷδε τρόπῳ. θῆκαι ὅσαι ἦσαν τῶν τεθνεώτων ἐν Δήλῳ, πάσας ἀνεῖλον, καὶ τὸ λοιπὸν προεῖπον μήτε ἐναποθνήσκειν ἐν τῇ νήσῳ, μήτε ἐντίκτειν, ἀλλ' ἐς τὴν Ῥήνειαν διακομίζεσθαι. ἀπέχει δὲ ἡ Ῥήνεια τῆς Δήλου οὕτως ὀλίγον ὥστε Πολυκράτης ὁ Σαμίων τύραννος, ἰσχύσας τινὰ χρόνον ναυτικῷ, καὶ τῶν τε ἄλλων νήσων ἄρξας καὶ τὴν Ῥήνειαν ἑλὼν, ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Δηλίῳ, ἀλύσει δήσας πρὸς τὴν Δῆλον. καὶ τὴν πεντετηρίδα τότε πρῶτον μετὰ τὴν κάθαρσιν ἐποίησαν οἱ Ἀθηναῖοι τὰ Δήλια. ἦν δέ ποτε καὶ τὸ πάλαι μεγάλη ξύνοδος ἐς τὴν Δῆλον τῶν Ἰώνων τε καὶ περικτιόνων νησιωτῶν. ξύν τε γὰρ γυναιξὶ καὶ παισὶν ἐθεώρουν, ὥσπερ νῦν ἐς τὰ Ἐφέσια Ἴωνες, καὶ ἀγὼν ἐποιεῖτο αὐτόθι καὶ γυμνικὸς καὶ μουσικὸς, χορούς τε ἄνῃγον αἱ πόλεις. δηλοῖ δὲ μάλιστα Ὅμηρος ὅτι τοιαῦτα ἦν, ἐν τοῖς ἔπεσι τοῖσδε, ἃ ἐστιν ἐκ προοιμίου Ἀπόλλωνος,

Ἀλλότε Δήλῳ, Φοῖβε, μάλιστά γε θυμὸν ἐτέρφθης,
Ἔνθά τοι ἑλκεχίτωνες Ἴάονες ἠγερέθονται,
Σὺν σφοῖσιν τεκέεσσι γυναιξί τε σὴν ἐς ἀγυιάν·
Ἔνθα σε πυγμαχίῃ [τε] καὶ ὀρχηστυῖ καὶ ἀοιδῇ
Μνησάμενοι τέρπουσιν, ὅταν καθέσωσιν ἀγῶνα.

ὅτι δὲ καὶ μουσικῆς ἀγὼν ἦν, καὶ ἀγωνιούμενοι ἐφοίτων, ἐν τοῖσδε αὖ δηλοῖ, ἃ ἐστιν ἐκ τοῦ αὐτοῦ προοιμίου. τὸν γὰρ

104. ἐναποθνήσκειν. Vetitum erat, ne quis ad mortem aegrotans, neve mulier gravida, instante partu, in insula esset, quae Apollini sacra erat, eiusque iussu ab Atheniensibus lustrata.

ἐκ προοιμίου. Est hymnus primus in Apollinem V. 146 sqq. et 165 — 172. Codicum vero Thucydidis lectiones in his versibus mirum quantum discrepant a vulgatis et Thucydidis ipsius et Homericorum hymnorum editionibus.

Digitized by Google

Δηλιακὸν χορὸν τῶν γυναικῶν ὑμνήσας, ἐτελεύτα τοῦ ἐπαίνου ἐς τάδε τὰ ἔπη, ἐν οἷς καὶ ἑαυτοῦ ἐπεμνήσθη,

Ἀλλ' ἄγεθ', ἱλήκοι μὲν Ἀπόλλων Ἀρτέμιδι ξὺν,
Χαίρετε δ' ὑμεῖς πᾶσαι. ἐμεῖο δὲ καὶ μετόπισθε
Μνήσασθ', ὁππότε κέν τις ἐπιχθονίων ἀνθρώπων
Ἐνθάδ' ἀνείρηται ταλαπείριος ἄλλος ἐπελθών·
„Ὦ κοῦραι, τίς δ' ὔμμιν ἀνὴρ ἥδιστος ἀοιδῶν
„Ἐνθάδε πωλεῖται, καὶ τέῳ τέρπεσθε μάλιστα;"
Ὑμεῖς δ' εὖ μάλα πᾶσαι ὑποκρίνασθ' εὐφήμως·
„Τυφλὸς ἀνήρ, οἰκεῖ δὲ Χίῳ ἐνὶ παιπαλοέσσῃ."

τοσαῦτα μὲν Ὅμηρος ἐτεκμηριώσεν, ὅτι ἦν καὶ τὸ πάλαι μεγάλη ξύνοδος καὶ ἑορτὴ ἐν τῇ Δήλῳ. ὕστερον δὲ τοὺς μὲν χοροὺς οἱ νησιῶται καὶ οἱ Ἀθηναῖοι μεθ' ἱερῶν ἔπεμπον, τὰ δὲ περὶ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰ πλεῖστα κατελύθη ὑπὸ ξυμφορῶν, ὡς εἰκὸς, πρὶν δὴ οἱ Ἀθηναῖοι τότε τὸν ἀγῶνα ἐποίησαν καὶ ἱπποδρομίας, ὃ πρότερον οὐκ ἦν.

105. Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος Ἀμπρακιῶται, ὥςπερ ὑποσχόμενοι Εὐρυλόχῳ τὴν στρατιὰν κατέσχον, ἐκστρατεύονται ἐπὶ Ἄργος τὸ Ἀμφιλοχικὸν τριςχιλίοις ὁπλίταις· καὶ ἐςβαλόντες ἐς τὴν Ἀργείαν καταλαμβάνουσιν Ὄλπας, τεῖχος ἐπὶ λόφου ἰσχυρὸν πρὸς τῇ θαλάσσῃ, ὃ ποτε Ἀκαρνᾶνες τειχισάμενοι κοινῷ δικαστηρίῳ ἐχρῶντο· ἀπέχει δὲ ἀπὸ τῆς Ἀργείων πόλεως, ἐπιθαλασσίας οὔσης, πέντε καὶ εἴκοσι σταδίους μάλιστα. οἱ δὲ Ἀκαρνᾶνες οἱ μὲν ἐς Ἄργος ξυνεβοήθουν, οἱ δὲ τῆς Ἀμφιλοχίας ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ, ὃ Κρῆναι καλεῖται, φυλάσσοντες τοὺς μετὰ Εὐρυλόχου Πελοποννησίους, μὴ λάθωσι πρὸς τοὺς Ἀμπρακιώτας διελθόντες, ἐστρατοπεδεύσαντο. πέμπουσι δὲ καὶ ἐπὶ Δημοσθένην τὸν ἐς τὴν Αἰτωλίαν Ἀθηναίων στρατηγήσαντα, ὅπως σφίσιν ἡγεμὼν γίγνηται, καὶ ἐπὶ τὰς εἴκοσι ναῦς Ἀθηναίων, αἳ ἔτυχον περὶ Πελοπόννησον οὖσαι, ὧν ἦρχεν Ἀριστοτέλης τε ὁ Τιμοκράτους καὶ Ἱεροφῶν ὁ Ἀντιμνήστου. ἀπέστειλαν δὲ καὶ ἄγγελον οἱ περὶ τὰς Ὄλπας Ἀμπρακιῶται ἐς τὴν πόλιν, κελεύοντες, σφίσι βοηθεῖν πανδημεί, δεδιότες μὴ οἱ μετ' Εὐρυλόχου οὐ δύνωνται διελθεῖν τοὺς Ἀκαρνᾶνας, καὶ σφίσιν ἢ μονωθεῖσιν ἡ μάχη γένηται, ἢ ἀναχωρεῖν βουλομένοις οὐκ ἢ ἀσφαλές.

106. Οἱ μὲν οὖν μετ' Εὐρυλόχου Πελοποννήσιοι ὡς ἤσθοντο τοὺς ἐν Ὄλπαις Ἀμπρακιώτας ἥκοντας, ἅραντες ἐκ τοῦ Προσχίου ἐβοήθουν κατὰ τάχος. καὶ διαβάντες τὸν Ἀχελῷον ἐχώρουν δι' Ἀκαρνανίας, οὔσης ἐρήμου διὰ τὴν ἐς Ἄργος βοήθειαν, ἐν δεξιᾷ μὲν ἔχοντες τὴν Στρατίων πόλιν καὶ τὴν φρουρὰν αὐτῶν, ἐν ἀριστερᾷ δὲ τὴν ἄλλην Ἀκαρνανίαν. καὶ διελθόντες τὴν Στρατίων γῆν ἐχώρουν διὰ τῆς Φυτίας καὶ αὖθις Μεδεῶνος παρ' ἕσχατα, ἔπειτα διὰ Λιμναίας. καὶ ἐπέβησαν τῆς Ἀγραίων, οὐκέτι Ἀκαρνανίας, φιλίας δὲ σφίσι.

105. *ἐς τὴν πόλιν*, i. e. Ambraciam, quae non admodum remota erat ab Olpis.

Digitized by Google

λαβόμενοι δὲ τοῦ Θυάμου ὄρους, ὅ ἐστιν ἀγροῖκον, ἐχώρουν δι' αὐτοῦ, καὶ κατέβησαν ἐς τὴν Ἀργείαν νυκτὸς ἤδη· καὶ διεξελθόντες μεταξὺ τῆς τε Ἀργείων πόλεως καὶ τῆς ἐπὶ Κρήναις Ἀκαρνάνων φυλακῆς ἔλαθον, καὶ προσέμιξαν τοῖς ἐν Ὅλπαις Ἀμπρακιώταις.

107. Γενόμενοι δὲ ἀθρόοι ἅμα τῇ ἡμέρᾳ καθίζουσιν ἐπὶ τὴν Μητρόπολιν καλουμένην, καὶ στρατόπεδον ἐποιήσαντο. Ἀθηναῖοι δὲ ταῖς εἴκοσι ναυσὶν οὐ πολλῷ ὕστερον παραγίγνονται ἐς τὸν Ἀμπρακικὸν [κόλπον], βοηθοῦντες τοῖς Ἀργείοις, καὶ Δημοσθένης Μεσσηνίων μὲν ἔχων διακοσίους ὁπλίτας, ἑξήκοντα δὲ τοξότας Ἀθηναίων. καὶ αἱ μὲν νῆες περὶ τὰς Ὅλπας τὸν λόφον ἐκ θαλάσσης ἐφώρμουν· οἱ δὲ Ἀκαρνᾶνες καὶ Ἀμφιλόχων ὀλίγοι, (οἱ γὰρ πλείους ὑπὸ Ἀμπρακιωτῶν βίᾳ κατείχοντο,) ἐς τὸ Ἄργος ἤδη ξυνεληλυθότες παρεσκευάζοντο ὡς μαχούμενοι τοῖς ἐναντίοις, καὶ ἡγεμόνα τοῦ παντὸς ξυμμαχικοῦ αἱροῦνται Δημοσθένην μετὰ τῶν σφετέρων στρατηγῶν. ὁ δὲ προσαγαγὼν ἐγγὺς τῆς Ὅλπης ἐστρατοπεδεύσατο· καράδρα δ' αὐτοὺς μεγάλη διεῖργε. καὶ ἡμέρας μὲν πέντε ἡσύχαζον, τῇ δὲ ἕκτῃ ἐτάσσοντο ἀμφότεροι ὡς ἐς μάχην. καὶ, (μεῖζον γὰρ ἐγένετο, καὶ περιέσχε τὸ τῶν Πελοποννησίων στρατόπεδον,) ὁ Δημοσθένης δείσας μὴ κυκλωθῇ, λοχίζει ἐς ὁδόν τινα κοίλην καὶ λοχμώδη ὁπλίτας καὶ ψιλοὺς, ξυναμφοτέρους ἐς τετρακοσίους, ὅπως κατὰ τὸ ὑπερέχον τῶν ἐναντίων ἐν τῇ ξυνόδῳ αὐτῇ ἐξαναστάντες οὗτοι κατὰ νώτου γίγνωνται. ἐπεὶ δὲ παρεσκεύαστο ἀμφοτέροις, ἦεσαν ἐς χεῖρας, Δημοσθένης μὲν τὸ δεξιὸν κέρας ἔχων μετὰ Μεσσηνίων καὶ Ἀθηναίων ὀλίγων· τὸ δὲ ἄλλο Ἀκαρνᾶνες ὡς ἕκαστοι τεταγμένοι ἐπεῖχον, καὶ Ἀμφιλόχων οἱ παρόντες ἀκοντισταί· Πελοποννήσιοι δὲ καὶ Ἀμπρακιῶται ἀναμὶξ τεταγμένοι, πλὴν Μαντινέων· οὗτοι δὲ ἐν τῷ εὐωνύμῳ μᾶλλον, καὶ οὐ τὸ κέρας ἄκρον ἔχοντες, ἀθρόοι ἦσαν· ἀλλ' Εὐρύλοχος ἔσχατον εἶχε τὸ εὐώνυμον καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, κατὰ Μεσσηνίους καὶ Δημοσθένην.

108. Ὡς δ' ἐν χερσὶν ἤδη ὄντες περιέσχον τῷ κέρᾳ οἱ Πελοποννήσιοι, καὶ ἐκυκλοῦντο τὸ δεξιὸν τῶν ἐναντίων, οἱ ἐκ τῆς ἐνέδρας Ἀκαρνᾶνες ἐπιγενόμενοι αὐτοῖς κατὰ νώτου, προσπίπτουσί τε καὶ τρέπουσιν, ὥστε μήτε ἐς ἀλκὴν ὑπομεῖναι, φοβηθέντας τε ἐς φυγὴν καὶ τὸ πλέον τοῦ στρατεύματος καταστῆσαι· ἐπειδὴ γὰρ εἶδον τὸ κατ' Εὐρύλοχον, καὶ ὃ κράτιστον ἦν, διαφθειρόμενον, πολλῷ μᾶλλον ἐφοβοῦντο. καὶ οἱ Μεσσήνιοι ὄντες ταύτῃ μετὰ τοῦ Δημοσθένους, τὸ πολὺ τοῦ

106. ἀγροῖκον. Vulgo ἄγροικον. Ammonius: Ἀγροῖκος καὶ ἄγροικος διαφέρει· προπερισπωμένως μὲν γὰρ ὁ ἐν ἀγρῷ κατοικῶν, προπαροξυτόνως δὲ ὁ σκαιὸς τοὺς τρόπους. Consentiunt codd. optimi Cass. Aug. Pal. Vat. Reg. cum Mosq.

107. ὑπὸ Ἀμπρακ. βίᾳ κατείχοντο, aut domi, quia hostes fines eorum transgressi erant, aut Ambraciae tamquam obsides. Hoc praestat propter voc. βίᾳ. Vid. infra ad c. 114. Mox περιέσχε Schol. ὑπερέτεινε.

ὡς ἕκαστοι τεταγμένοι, pro se quisque collocati, ex ordine singulorum populorum; cuius contrarium est sequens ἀναμίξ.

Digitized by Google

ἔργου ἐξῆλθον. οἱ δὲ Ἀμπρακιῶται καὶ οἱ κατὰ τὸ δεξιὸν κέρας ἐνίκων τὸ καθ' ἑαυτούς, καὶ πρὸς τὸ Ἄργος ἀπέδιωξαν· καὶ γὰρ μαχιμώτατοι τῶν περὶ ἐκεῖνα τὰ χωρία τυγχάνουσιν ὄντες. ἐπαναχωροῦντες δὲ ὡς ἑώρων τὸ πλέον νενικημένον, καὶ οἱ ἄλλοι Ἀκαρνᾶνες σφίσι προσέκειντο, χαλεπῶς διεσώζοντο ἐς τὰς Ὄλπας, καὶ πολλοὶ ἀπέθανον αὐτῶν, ἀτάκτως καὶ οὐδενὶ κόσμῳ προσπίπτοντες, πλὴν Μαντινέων· οὗτοι δὲ μάλιστα ξυντεταγμένοι παντὸς τοῦ στρατοῦ ἀνεχώρησαν. καὶ ἡ μὲν μάχη ἐτελεύτα ἐς ὀψέ.

109. Μενεδαῖος δὲ τῇ ὑστεραίᾳ, Εὐρυλόχου τεθνεῶτος καὶ Μακαρίου, αὐτὸς παρειληφὼς τὴν ἀρχὴν καὶ ἀπορῶν, μεγάλης ἧσσης γεγενημένης, ὅτῳ τρόπῳ ἢ μένων πολιορκήσεται, ἔκ τε γῆς καὶ ἐκ θαλάσσης ταῖς Ἀττικαῖς ναυσὶν ἀπεκκλημένος, ἢ καὶ ἀναχωρῶν διασωθήσεται, προσφέρει λόγον περὶ σπονδῶν καὶ ἀναχωρήσεως Δημοσθένει καὶ τοῖς Ἀκαρνάνων στρατηγοῖς, καὶ περὶ νεκρῶν ἅμα ἀναιρέσεως. οἱ δὲ νεκροὺς μὲν ἀπέδοσαν, καὶ τροπαῖον αὐτοὶ ἔστησαν, καὶ τοὺς ἑαυτῶν τριακοσίους μάλιστα ἀποθανόντας ἀνείλοντο· ἀναχώρησιν δὲ ἐκ μὲν τοῦ προφανοῦς οὐκ ἐσπείσαντο ἅπασι, κρύφα δὲ Δημοσθένης μετὰ τῶν ξυστρατήγων Ἀκαρνάνων σπένδονται Μαντινεῦσι καὶ Μενεδαίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἄρχουσι τῶν Πελοποννησίων, καὶ ὅσοι αὐτῶν ἦσαν ἀξιολογώτατοι, ἀποχωρεῖν κατὰ τάχος, βουλόμενος ψιλῶσαι τοὺς Ἀμπρακιώτας τε καὶ τὸν μισθοφόρον ὄχλον τὸν ξενικόν, μάλιστα δὲ Λακεδαιμονίους καὶ Πελοποννησίους διαβαλεῖν ἐς τοὺς ἐκείνῃ χρήζων Ἕλληνας, ὡς καταπροδόντες τὸ ἑαυτῶν προὐργιαίτερον ἐποιήσαντο. καὶ οἱ μὲν τούς τε νεκροὺς ἀνείλοντο καὶ διὰ τάχους ἔθαπτον, ὥσπερ ὑπῆρχε, καὶ τὴν ἀποχώρησιν κρύφα, οἷς ἐδέδοτο, ἐπεβούλευον.

110. Τῷ δὲ Δημοσθένει καὶ τοῖς Ἀκαρνᾶσιν ἀγγέλλεται τοὺς Ἀμπρακιώτας τοὺς ἐκ τῆς πόλεως παυδημεὶ κατὰ τὴν πρώτην ἐκ τῶν Ὀλπῶν ἀγγελίαν ἐπιβοηθεῖν διὰ τῶν Ἀμφιλόχων, βουλομένους τοῖς ἐν Ὀλπαις ξυμμῖξαι, εἰδότας οὐδὲν τῶν γεγενημένων. καὶ πέμπει εὐθὺς τοῦ στρατοῦ μέρος τι τὰς ὁδοὺς προλοχιοῦντας, καὶ τὰ καρτερὰ προκαταληψομένους· καὶ τῇ ἄλλῃ στρατιᾷ ἅμα παρεσκευάζετο βοηθεῖν ἐπ' αὐτούς.

111. Ἐν τούτῳ δ' οἱ Μαντινῆς καὶ οἷς ἔσπειστο, πρόφασιν ἐπὶ λαχανισμὸν καὶ φρυγάνων ξυλλογὴν ἐξελθόντες, ὑπαπῆσαν κατ' ὀλίγους, ἅμα ξυλλέγοντες ἐφ' ἃ ἐξῆλθον δῆθεν· προσεχωρηκότες δὲ ἤδη ἄπωθεν τῆς Ὄλπης θᾶσσον ἀπεχώρουν. οἱ δ' Ἀμπρακιῶται καὶ οἱ ἄλλοι, ὅσοι μὲν ἐτύγχανον οὕτως ἀθρόοι ξυνελθόντες, ὡς ἔγνωσαν ἀπιόντας, ὥρμησαν

108. προσπίπτοντες. Perperam τοῖς ἐναντίοις intelligit Schol. De ἀναχωρήσει sermo est. Recte Portus expressit verborum sententiam: Dum in Olpas, perturbatis ordinibus et nulla rei militaris disciplina servata, irruerent.

109. ὥσπερ ὑπῆρχε, Schol. ὡς ἐκ τῶν παρόντων δυνατὸν ἦν. — Paullo superius in σπένδονται pluralis rationem facile perspicies.

111. ἅμα ξυλλέγοντες ἐφ' ἃ ἐξῆλθον δῆθεν. Schol. ἰστέον ὅτι τὸ δῆθεν ἐνταῦθα ὡς ἐν προσποιήσει κεῖται· ἀντὶ τοῦ ἐφ' ἃ προσεποιοῦντο ἐξελθεῖν καὶ ἅμα ἀπιέναι.

Digitized by Google

καὶ αὐτοὶ, καὶ ἔθεον ὁρόμῳ, ἐπικαταλαβεῖν βουλόμενοι. οἱ δὲ Ἀκαρνᾶνες τὸ μὲν πρῶτον καὶ πάντας ἐνόμισαν ἀπιέναι ἀσπόνδους ὁμοίως, καὶ τοὺς Πελοποννησίους ἐπεδίωκον· καί τινας αὐτῶν τῶν στρατηγῶν κωλύοντας καὶ φάσκοντας ἐσπεῖσθαι αὐτοῖς, ἠκόντισέ τις, νομίσας καταπροδίδοσθαι σφᾶς· ἔπειτα μέντοι τοὺς μὲν Μαντινέας καὶ τοὺς Πελοποννησίους ἀφίεσαν, τοὺς δ' Ἀμπρακιώτας ἔκτεινον· καὶ ἦν πολλὴ ἔρις καὶ ἄγνοια, εἴ τε Ἀμπρακιώτης τίς ἐστιν εἴ τε Πελοποννήσιος. καὶ ἐς διακοσίους μέν τινας αὐτῶν ἀπέκτειναν· οἱ δ' ἄλλοι διέφυγον ἐς τὴν Ἀγραΐδα, ὄμορον οὖσαν, καὶ Σαλύνθιος αὐτοὺς, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀγραίων φίλος ὢν ὑπεδέξατο.

112. Οἱ δ' ἐκ τῆς πόλεως Ἀμπρακιῶται ἀφικνοῦνται ἐπ' Ἰδομένην. ἐστὸν δὲ δύο λόφω ἡ Ἰδομένη ὑψηλώ. τούτοιν τὸν μὲν μείζω, νυκτὸς ἐπιγενομένης, οἱ προαποσταλέντες ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου ἔλαθόν τε καὶ ἔφθασαν προκαταλαβόντες· τὸν δ' ἐλάσσω ἔτυχον οἱ Ἀμπρακιῶται προαναβάντες, καὶ ηὐλίσαντο· ὁ δὲ Δημοσθένης, διεπνήσας ἐχώρει καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα ἀπὸ ἑσπέρας εὐθύς. αὐτὸς μὲν τὸ ἥμισυ ἔχων ἐπὶ τῆς ἐσβολῆς, τὸ δ' ἄλλο διὰ τῶν Ἀμφιλοχικῶν ὀρῶν. καὶ ἅμα ὄρθρῳ ἐπιπίπτει τοῖς Ἀμπρακιώταις ἔτι ἐν ταῖς εὐναῖς, καὶ οὐ προησθημένοις τὰ γεγενημένα, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον νομίσασι τοὺς ἑαυτῶν εἶναι· καὶ γὰρ τοὺς Μεσσηνίους πρώτους ἐπῄεσαν· ὁ Δημοσθένης προὔταξε, καὶ προσαγορεύειν ἐκέλευε, Δωρίδα τε γλῶσσαν ἱέντας καὶ τοῖς προφύλαξι πίστιν παρεχομένους, ἅμα δὲ καὶ οὐ καθορωμένους τῇ ὄψει, νυκτὸς ἔτι οὔσης· ὡς οὖν ἐπέπεσε τῷ στρατεύματι αὐτῶν, τρέπουσι· καὶ τοὺς μὲν πολλοὺς αὐτοῦ διέφθειραν, οἱ δὲ λοιποὶ κατὰ τὰ ὄρη ἐς φυγὴν ὥρμησαν· προκατειλημμένων δὲ τῶν ὁδῶν, καὶ ἅμα τῶν μὲν Ἀμφιλόχων ἐμπείρων ὄντων τῆς ἑαυτῶν γῆς, καὶ ψιλῶν πρὸς ὁπλίτας, τῶν δὲ ἀπείρων καὶ ἀνεπιστημόνων ὅπῃ τράπωνται, ἐσπίπτοντες ἐς τε χαράδρας καὶ τὰς προλελογισμένας ἐνέδρας διεφθείροντο. καὶ ἐς πᾶσαν ἰδέαν χωρήσαντες τῆς φυγῆς, ἐτράποντό τινες καὶ ἐς τὴν θάλασσαν, οὐ πολὺ ἀπέχουσαν· καὶ ὡς εἶδον τὰς Ἀττικὰς ναῦς παραπλεούσας ἅμα τοῦ ἔργου τῇ ξυντυχίᾳ, προσένευσαν, ἡγησάμενοι ἐν τῷ αὐτίκα φόβῳ κρεῖσσον εἶναι σφίσιν ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς ναυσίν, εἰ δεῖ, διαφθαρῆναι, ἢ ὑπὸ τῶν βαρβάρων καὶ ἐχθίστων Ἀμφιλόχων. οἱ μὲν οὖν Ἀμπρακιῶται, τελευτῶντες τρόπῳ κακωθέντες, ὀλίγοι ἀπὸ πολλῶν ἐσώθησαν ἐς τὴν πόλιν. Ἀκαρνᾶνες δὲ σκυλεύσαντες τοὺς νεκροὺς καὶ τροπαῖα στήσαντες ἀπεχώρησαν ἐς Ἄργος.

113. Καὶ αὐτοῖς τῇ ὑστεραίᾳ ἦλθε κήρυξ ἀπὸ τῶν ἐς Ἀγραίους καταφυγόντων ἐκ τῆς Ὅλπης Ἀμπρακιωτῶν, ἀναίρεσιν αἰτήσων τῶν νεκρῶν, οὓς ἀπέκτειναν ὕστερον τῆς πρώτης μάχης, ὅτε μετὰ τῶν Μαντινέων καὶ τῶν ὑποσπόνδων ξυν-

ἠκόντισέ τις. Recte Schol. post varies explicandi conatus, τίς interpretatur ἄλλος καὶ ἄλλος, quo sensu saepissime apud Homerum legitur, veluti Il. η', 201.

112. τρέπουσι, int. οἱ αὐτοῦ

ἐξῆεσαν ἄσπονδοι. ἰδὼν δ' ὁ κήρυξ τὰ ὅπλα τῶν ἀπὸ τῆς πόλεως Ἀμπρακιωτῶν ἐθαύμαζε τὸ πλῆθος· οὐ γὰρ ἤδει τὸ πάθος, ἀλλ' ᾤετο τῶν μετὰ σφῶν εἶναι. καί τις αὐτὸν ἤρετο ὅ τι θαυμάζοι, καὶ ὁπόσοι αὐτῶν τεθνᾶσιν, οἰόμενος αὖ ὁ ἐρωτῶν εἶναι τὸν κήρυκα ἀπὸ τῶν ἐν Ἰδομένῃς. ὁ δ' ἔφη διακοσίους μάλιστα. ὑπολαβὼν δ' ὁ ἐρωτῶν εἶπεν, Οἴκουν τὰ ὅπλα ταυτὶ φαίνεται, ἀλλὰ πλέον ἢ χιλίων. αὖθις δὲ εἶπεν ἐκεῖνος, Οὐκ ἄρα τῶν μεθ' ἡμῶν μαχομένων ἐστίν. ὁ δ' ἀπεκρίνατο, Εἴπερ γε ὑμεῖς ἐν Ἰδομένῃ χθὲς ἐμάχεσθε. Ἀλλ' ἡμεῖς γε οὐδενὶ ἐμαχόμεθα χθὲς, ἀλλὰ πρώην ἐν τῇ ἀποχωρήσει. Καὶ μὲν δὴ τούτοις γε ἡμεῖς χθὲς ἀπὸ τῆς πόλεως βοηθήσασι τῆς Ἀμπρακιωτῶν ἐμαχόμεθα. ὁ δὲ κήρυξ ὡς ἤκουσε καὶ ἔγνω ὅτι ἡ ἀπὸ τῆς πόλεως βοήθεια διέφθαρται, ἀνομιώξας καὶ ἐκπλαγεὶς τῷ μεγέθει τῶν παρόντων κακῶν ἀπῆλθεν εὐθὺς ἄπρακτος, καὶ οὐκέτι ἀπῄτει τοὺς νεκρούς. πάθος γὰρ τοῦτο μιᾷ πόλει Ἑλληνίδι ἐν ἴσαις ἡμέραις μέγιστον δὴ τῶν κατὰ τὸν πόλεμον τόνδε ἐγένετο. καὶ ἀριθμὸν οὐκ ἔμαθον τῶν ἀποθανόντων, διότι ἄπιστον τὸ πλῆθος λέγεται ἁπλῆ σθαι, ὡς πρὸς τὸ μέγεθος τῆς πόλεως. Ἀμπρακίαν μέντοι οἶδα ὅτι, εἰ ἐβουλήθησαν Ἀκαρνᾶνες καὶ Ἀμφίλοχοι Ἀθηναίοις καὶ Δημοσθένει πειθόμενοι ἐξελεῖν, αὐτοβοεὶ ἂν εἷλον· νῦν δ' ἔδεισαν μὴ οἱ Ἀθηναῖοι ἔχοντες αὐτὴν χαλεπώτεροι σφίσι πάροικοι ὦσι.

114. Μετὰ δὲ ταῦτα τρίτον μέρος ναυμαντες τῶν ξυμμάχων τοῖς Ἀθηναίοις τὰ ἄλλα κατὰ τὰς πόλεις διέλυσαν καὶ τὰ μὲν τῶν Ἀθηναίων πλέοντα ἐάλω· τὰ δὲ νῦν ἀνακείμενα ἐν τοῖς Ἀττικοῖς ἱεροῖς Δημοσθένει ξυμπέμψαντι τριακόσιαι παν οπλίαι, καὶ ἄγων αὐτὰς κατέπλευσε. καὶ ἐγένετο ἅμα αὐτῷ μετὰ τὴν τῆς Αἰτωλίας ξυμφορὰν ἀπὸ ταύτης τῆς πράξεως ἀδεεστέρα ἡ κάθοδος. ἀπῆλθον δὲ καὶ οἱ ἐν ταῖς ἕξ ναυσὶν Ἀθηναῖοι ἐς Ναύπακτον. Ἀκαρνᾶνες δὲ καὶ Ἀμφίλοχοι, ἀπελθόντων Ἀθηναίων καὶ Δημοσθένους, τοῖς ὡς Σαλύνθιον καὶ Ἀγραίους καταφυγοῦσιν Ἀμπρακιώταις καὶ Πελοποννησίοις ἀναχώρησιν ἐσπείσαντο ἐξ Οἰνιαδῶν, οἵπερ καὶ μετανέστησαν παρὰ Σαλύνθιον. καὶ ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον σπονδὰς καὶ ξυμμαχίαν ἐποιήσαντο ἑκατὸν ἔτη Ἀκαρνᾶνες καὶ Ἀμφίλοχοι πρὸς Ἀμπρακιώτας ἐπὶ τοῖσδε, ὥστε μήτε Ἀμπρακιώτας μετὰ Ἀκαρνάνων στρατεύειν ἐπὶ Πελοποννησίους, μήτε Ἀκαρνᾶνας μετὰ Ἀμπρακιωτῶν ἐπ' Ἀθηναίους, βοηθεῖν δὲ τῇ ἀλλήλων, καὶ ἀποδοῦναι Ἀμπρακιώτας ὁπόσα ἢ χωρία ἢ ὁμή-

στρατιῶται, ex στρατεύματι. Cf. ad cap. 109.

113. ἀλλ' ᾤετο τῶν μετὰ σφῶν εἶναι. Schol. ἀλλ' ᾤετο τῶν μετὰ σφῶν ἐν τῇ δευτέρᾳ μάχῃ (cap. 111.) πεπτωκότων εἶναι τὰ ὅπλα.

114. οἵπερ καὶ μετανέστησαν παρὰ Σαλύνθιον. „Haec depravata et οἵπερ in οἱ πλείους corrigendum, παρὰ Σαλύνθιον vero aut tamquam ex interpretatione praecedd. ὡς Σαλύνθιον orta delenda, aut in παρὰ Σαλυνθίον cum Hermanno mutanda videntur.“ Poppo ad h. l. — Mox ὁμήρους ex eiusdem coniectura receptum pro ὁμόρους. Cf. c. 107. Οἱ πλείους (Ἀμφιλόχων) ὑπὸ Ἀμπρακιωτῶν βίᾳ κατείχοντο.

Digitized by Google

ρους Ἀμφιλόχων ἔχουσι, καὶ ἐπὶ Ἀνακτόριον μὴ βοηθεῖν, πολέμιον ὂν Ἀκαρνᾶσι. ταῦτα ξυνθέμενοι διέλυσαν τὸν πόλεμον. μετὰ δὲ ταῦτα Κορίνθιοι φυλακὴν ἑαυτῶν ἐς τὴν Ἀμπρακίαν ἀπέστειλαν, ἐς τριακοσίους ὁπλίτας, καὶ Ξενοκλείδαν τὸν Εὐθυκλέους ἄρχοντα· οἳ κομιζόμενοι χαλεπῶς διὰ τῆς ἠπείρου ἀφίκοντο. τὰ μὲν κατ' Ἀμπρακίαν οὕτως ἐγένετο.

115. Οἱ δ' ἐν τῇ Σικελίᾳ Ἀθηναῖοι τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος ἔς τε τὴν Ἱμεραίαν ἀπόβασιν ἐποιήσαντο ἐκ τῶν νεῶν μετὰ τῶν Σικελιωτῶν ἄνωθεν ἐσβεβληκότων ἐς τὰ ἔσχατα τῆς Ἱμεραίας, καὶ ἐπὶ τὰς Αἰόλου νήσους ἔπλευσαν. ἀναχωρήσαντες δὲ ἐς Ῥήγιον, Πυθόδωρον τὸν Ἰσολόχου Ἀθηναίων στρατηγὸν καταλαμβάνουσιν ἐπὶ ταῖς ναυῒ διάδοχον ὧν ὁ Λάχης ἦρχεν. οἱ γὰρ ἐν Σικελίᾳ ξύμμαχοι πλεύσαντες ἔπεισαν τοὺς Ἀθηναίους βοηθεῖν σφίσι πλείοσι νανσί. τῆς μὲν γὰρ γῆς αὐτῶν οἱ Συρακόσιοι ἐκράτουν, τῆς δὲ θαλάσσης ὀλίγαις νανσὶν εἰργόμενοι παρεσκευάζοντο ναυτικὸν ξυναγείροντες, ὡς οὐ περιοψόμενοι. καὶ ἐπλήρουν ναῦς τεσσαράκοντα οἱ Ἀθηναῖοι, ὡς ἀποφευξοῦντες αὐτοῖς, ἅμα μὲν ἡγούμενοι θᾶσσον τὸν ἐκεῖ πόλεμον καταλυθήσεσθαι, ἅμα δὲ βουλόμενοι μελέτην τοῦ ναυτικοῦ ποιεῖσθαι. τὸν μὲν οὖν ἕνα τῶν στρατηγῶν ἀπέστειλαν Πυθόδωρον ὀλίγαις νανσί· Σοφοκλέα δὲ τὸν Σωστρατίδου καὶ Εὐρυμέδοντα τὸν Θουκλέους ἐπὶ τῶν πλειόνων νεῶν ἀποπέμψειν ἔμελλον. ὁ δὲ Πυθόδωρος, ἤδη ἔχων τὴν τοῦ Λάχητος τῶν νεῶν ἀρχήν, ἔπλευσε τελευτῶντος τοῦ χειμῶνος ἐπὶ τὸ Λοκρῶν φρούριον, ὃ πρότερον Λάχης εἶλε· καὶ νικηθεὶς μάχῃ ὑπὸ τῶν Λοκρῶν ἀνεχώρησεν.

116. Ἐρρύη δὲ περὶ αὐτὸ τὸ ἔαρ τοῦτο ὁ ῥύαξ τοῦ πυρὸς ἐκ τῆς Αἴτνης, ὥσπερ καὶ τὸ πρότερον· καὶ γῆν τινα ἔφθειρε τῶν Καταναίων, οἳ ὑπὸ τῇ Αἴτνῃ τῷ ὄρει οἰκοῦσιν, ὅπερ μέγιστόν ἐστιν ὄρος ἐν τῇ Σικελίᾳ. λέγεται δὲ πεντηκοστῷ ἔτει ῥυῆναι τοῦτο μετὰ τὸ πρότερον ῥεῦμα, τὸ δὲ ξύμπαν τρὶς γεγενῆσθαι τὸ ῥεῦμα, ἀφ' οὗ Σικελία ὑπὸ Ἑλλήνων οἰκεῖται. ταῦτα μὲν κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦτον ἐγένετο· καὶ ἕκτον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

115. ὀλίγαις νανσίν, int. ταῖς Ἀττικαῖς.

τὸ Λοκρῶν φρούριον, ὁ πρότ. Λ. εἶλε. Haud dubie intelligendum παριπόλιον, quod memoravit cap. 99.

Digitized by Google

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΞΥΓΓΡΑΦΗΣ Δ.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους, περὶ σίτου ἐκβολήν,

Septimo belli anno Syracusii Messenam recipiunt, Locri Rhegium adoriuntur, c. 1. Athenienses, in Siciliam navigantes, auctore Demosthene, Pylum muniunt paucis diebus, ibique praesidium cum Demosthene relinquunt, c. 2 — 5., quo facto Lacedaemonii ex Attica vastata domum redeunt, c. 6. et Pylum recuperare conantur, contra moliente Demosthene, quae certamina uberius describuntur, c. 8 — 14., quibus cum viri Spartanorum nobilissimi in Sphacteria insula essent interclusi, pactione eos redimere cupientes Lacedaemonii legatos mittunt Athenas, qui de ea re agerent, c. 15 — 20. Ii Cleonis maxime culpa infecta re domum revertuntur, ac bellum circa Sphacteriam resuscitatur, c. 21 — 23. Syracusii una cum Megarensibus Rhegium adorti, pugna in freto Siculo commissa profligantur ab Atheniensibus, apud Messanam vero aequo Marte contendunt; et aliae res in Sicilia ope Atheniensium gestae, c. 24. 25. Sphacteriae custodia cum extraheretur, Cleo, Niciam ceterosque praetores calumniatus, postremo cogitur oblatum imperium sustinere, quo suscepto, adiuvante Demosthene, viros in insula captos Athenas deportat, c. 26 — 39. Graecorum de iis, qui se dederant, iudicium, c. 40. Pylum Messeniis tradunt Athenienses custodiendam, c. 41. Horum expeditio in Corinthiam, 42 — 45. Eurymedon et Sophocles, Athenienses, Pylo in Siciliam traiecturi, Corcyram praetervecti, exsules Corcyraeos, in fidem receptos, Corcyraeis ad supplicium tradunt, 46 — 48. Anactorium ab Atheniensibus captum, c. 49. Epistolae Persico legato ad Lacedaemonios misso ab iisdem ademptae, c. 50. Chiorum novus murus iussu Atheniensium destructus, c. 51. — Octavo anno Lesbii exsules Antandrum capiunt, c. 52., et Athenienses Cythera occupant, Laconicam devastant et Thyream capiunt, c. 53 — 57. Inde Hermocratis auctoritate Sicilienses inter se pacem conciliant, et Atheniensium duces, Athenas reversi, partim exilio, partim multa damnantur, quod paci non refragati erant, c. 58 — 65. Megarenses quomodo longos muros et Nisaeam prodiderint Atheniensibus, ipsa autem Megara Brasidae adventu servata sit, c. 66 — 74. Antandrum Athenienses recipiunt, c. 75. in Boeotia autem Siphas et Chaeroneam per proditionem occupare constituunt, c. 76. 77. Brasidae iter per Thessaliam et res in Thracia et Macedonia praeclare gestae, c. 78 — 135. Quid Lacedaemonios ad eam expeditionem permoverit, c. 80. Brasidae virtus quomodo Atheniensium socios Lacedaemoniis conciliarit, c. 81. Eius expeditio prima contra Arribaeum Lyncestarum regem, c. 83. Quomodo Acanthios sibi conciliaverit, c. 84 — 88. Interim Athenienses Delium quidem muniunt, in ceteris autem errore dierum frustrati, deinde etiam commisso ad Oropum proelio victi, Delium rursus amittunt, c. 89 — 100. Brasidas quomodo Amphipolin occupaverit, c. 102 — 106., ab Eione repulsus sit, c. 107. plures Atheniensium urbes et inter eas Toronam ad defectionem permoverit ceperitque, — c. 116. Quare

Digitized by Google

Συρακοσίων δέκα νῆες πλεύσασαι καὶ Λοκρίδες ἴσαι Μεσσήνην τὴν ἐν Σικελίᾳ κατέλαβον, αὐτῶν ἐπαγαγομένων· καὶ ἀπέστη Μεσσήνη Ἀθηναίων. ἔπραξαν δὲ τοῦτο μάλιστα οἱ μὲν Συρακόσιοι, ὁρῶντες προσβολὴν ἔχον τὸ χωρίον τῆς Σικελίας, καὶ φοβούμενοι τοὺς Ἀθηναίους, μὴ ἐξ αὐτοῦ ὁρμώμενοί ποτε σφίσι μείζονι παρασκευῇ ἐπέλθωσιν· οἱ δὲ Λοκροὶ, κατὰ ἔχθος τὸ Ῥηγίνων, βουλόμενοι ἀμφοτέρωθεν αὐτοὺς καταπολεμεῖν. καὶ ἐσεβεβλήκεσαν ἅμα ἐς τὴν Ῥηγίνων οἱ Λοκροὶ πανστρατιᾷ, ἵνα μὴ ἐπιβοηθῶσι τοῖς Μεσσηνίοις, ἅμα δὲ καὶ ξυνεπαγόντων Ῥηγίνων φυγάδων, οἳ ἦσαν παρ' αὐτοῖς. τὸ γὰρ Ῥήγιον ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐστασίαζε, καὶ ἀδύνατα ἦν ἐν τῷ παρόντι τοὺς Λοκροὺς ἀμύνεσθαι· ᾗ καὶ μᾶλλον ἐπετίθεντο. δηώσαντες δὲ οἱ μὲν Λοκροὶ τῷ πεζῷ ἀπεχώρησαν, αἱ δὲ νῆες Μεσσήνην ἐφρούρουν· καὶ ἄλλαι αἱ πληρούμεναι ἔμελλον, αὐτόσε ἐγκαθορμισάμεναι, τὸν πόλεμον ἐντεῦθεν ποιήσεσθαι.

2. *Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ ἦρος, πρὶν τὸν σῖτον ἐν ἀκμῇ εἶναι, Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐξέβαλον ἐς τὴν Ἀττικήν· ἡγεῖτο δὲ Ἄγις ὁ Ἀρχιδάμου, Λακεδαιμονίων βασιλεύς· καὶ ἐγκαθεζόμενοι ἐδήουν τὴν γῆν. Ἀθηναῖοι δὲ τάς τε τεσσαράκοντα ναῦς ἐς Σικελίαν ἀπέστειλαν, ὥσπερ παρεσκεύαζοντο, καὶ στρατηγοὺς τοὺς ὑπολοίπους, Εὐρυμέδοντα καὶ Σοφοκλέα· Πυθόδωρος γὰρ ὁ τρίτος αὐτῶν ἤδη προαφῖκτο ἐς Σικελίαν. εἶπον δὲ τούτοις καὶ Κερκυραίων ἅμα παραπλέοντας τῶν ἐν τῇ πόλει ἐπιμεληθῆναι, οἳ ἐληστεύοντο ὑπὸ τῶν ἐν τῷ ὄρει φυγάδων· καὶ Πελοποννησίων αὐτόσε νῆες ἑξήκοντα παρεπεπλεύκεσαν τοῖς ἐν τῷ ὄρει τιμωροὶ, καὶ, λι-*

nono anno ineunte inducias annuas faciunt Lacedaemonii et Athenienses, c. 117—119., mox tamen de Scionensibus a Brasida receptis ac retentis nova disceptatio et novum bellum oritur, c. 120—122. Item de Mendaeis, c. 123. Altera Brasidae cum Perdicca adversus Arribaeum in Lyncum expeditio, in qua relictus a Perdicca fortissime hostium impetum et excepit et repressit, c. 124—128. Interea Athenienses, duce Nicia, Mendam recipiunt et Scionen oppugnant, c. 129—131. Pactione inter Perdiccam et Atheniense facta, ille per amicos suos in Thessalia efficit, ut exercitus Brasidae submittendus arceatur, c. 132. Thebani diruunt Thespiensium muros, et Iunonis Argivae templum incendio deletum, c. 133. Bellum inter Mantinenses et Tegeatas ancipiti praelio conficitur, c. 134. Brasidas Potidaeam nocturno impetu capere aggressus a conatu absistit, c. 135.

1. *Συρακοσίων.* Bekk. Poppo ubique *Συρακοσίων*, *Συρακόσιοι* et cet. Codd. plerique, ut vulgo, *Συρακουσίων* hic et alibi; nonnulli tamen, veluti Cass. et Aug., etiam Pal. libro VIII., exhibent *Συρακούσσιοι*, vel *Συρακόσσιοι* duplici σ. *Συρακόσιοι* solum habent It. et Laur. libro VII. et VIII. Ita satis explorata et certa videbatur genuina Atticorum antiquiorum scriptura, quam ea, quae postea invaluit, in codicibus plerisque oblitteravit. Vid. Poppo Vol. I. p. 213.

αὐτῶν ἐπαγ., i. e. *τῶν Μεσσηνίων* ex praegresso *Μεσσήνην*, ut 1, 136 init. et centies alibi.

2. *τάς τε τεσσαράκοντα.* Vid. 8, 115 med.

εἶπον — παραπλέοντας. Vid. ad 2, 11. annotata de hac structura. Mox *τιμωροί* et *νομίζοντες* grammatice neque ad *νῆες*, neque ad *Πελοποννησίων* referri possunt. Relatio, ut saepe, ad sensum facta est, et intelligendi Peloponnesii, quasi scripsisset: *καὶ Πελοποννήσιοι σὺν νανσὶν ἑξήκοντα παρεπεπλεύκεσαν — τιμωροὶ καὶ — νομίζοντες.*

Digitized by Google

μοῦ ὄντος μεγάλου ἐν τῇ πόλει, νομίζοντες κατασχήσειν ῥᾳδίως τὰ πράγματα. Δημοσθένει δὲ, ὄντι ἰδιώτῃ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τὴν ἐξ Ἀκαρνανίας, αὐτῷ δεηθέντι εἶπον χρῆσθαι ταῖς ναυσὶ ταύταις, ἣν βούληται, περὶ τὴν Πελοπόννησον.

3. Καὶ ὡς ἐγένοντο πλέοντες κατὰ τὴν Λακωνικὴν, καὶ ἐπυνθάνοντο ὅτι αἱ νῆες ἐν Κερκύρᾳ ἤδη εἰσὶ τῶν Πελοποννησίων, ὁ μὲν Εὐρυμέδων καὶ Σοφοκλῆς ἠπείγοντο ἐς τὴν Κέρκυραν, ὁ δὲ Δημοσθένης ἐς τὴν Πύλον πρῶτον ἐκέλευε σχόντας αὐτοὺς, καὶ πράξαντας ἃ δεῖ, τὸν πλοῦν ποιεῖσθαι. ἀντιλεγόντων δὲ, κατὰ τύχην χειμὼν ἐπιγενόμενος κατήνεγκε τὰς ναῦς ἐς τὴν Πύλον. καὶ ὁ Δημοσθένης εὐθὺς ἠξίου τειχίζεσθαι τὸ χωρίον, (ἐπὶ τούτῳ γὰρ ξυνεκπλεῦσαι,) καὶ ἀπέφαινε πολλὴν εὐπορίαν ξύλων τε καὶ λίθων, καὶ φύσει καρτερὸν ὂν καὶ ἔρημον αὐτό τε καὶ ἐπὶ πολὺ τῆς χώρας· ἀπέχει γὰρ σταδίους μάλιστα ἡ Πύλος τῆς Σπάρτης τετρακοσίους, καὶ ἔστιν ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ ποτὲ οὔσῃ γῇ, καλοῦσι δὲ αὐτὴν οἱ Λακεδαιμόνιοι Κορυφάσιον. οἱ δὲ πολλὰς ἔφασαν εἶναι ἄκρας ἐρήμους τῆς Πελοποννήσου, ἣν βούληται καταλαμβάνων τὴν πόλιν δαπανᾶν. τῷ δὲ διάφορόν τι ἐδόκει εἶναι τοῦτο τὸ χωρίον ἑτέρου μᾶλλον, λιμένος τε προσόντος, καὶ τοὺς Μεσσηνίους, οἰκείους ὄντας αὐτῷ τὸ ἀρχαῖον καὶ ὁμοφώνους τοῖς Λακεδαιμονίοις, πλεῖστ' ἂν βλάπτειν ἐξ αὐτοῦ ὁρμωμένους, καὶ βεβαίους ἅμα τοῦ χωρίου φύλακας ἔσεσθαι.

4. Ὡς δὲ οὐκ ἔπειθεν οὔτε τοὺς στρατηγοὺς, οὔτε τοὺς στρατιώτας, ὕστερον καὶ τοῖς ταξιάρχοις κοινώσας, ἡσύχαζεν ὑπὸ ἀπλοίας, μέχρι αὐτοῖς τοῖς στρατιώταις σχολάζουσιν ὁρμὴ

3. *ἐς τὴν Πύλον.* Pylum promontorium esse dicit Poppo (Prolegg. Vol. II. p. 191.) a Spartanis Coryphasium appellatum. Sed Stephanus Byz. in *Πύλος: Πύλος πόλις ἐν Μεσσήνῃ· ἐκαλεῖτο δὲ Κορυφάσιον.* Etiam Pausanias in Messen. 36. promontorium vocat Coryphasium, et in eo Pylum sitam esse dicit. Et Ptolemaeus p. 89. Pylum a promontorio Coryphasio distinguit. Thucydidi h. l. et eius Scholiastae ad 5, 18. Coryphasium est Pylus, non urbs, sed promontorium. Confirmant verba infra h. cap. sequentia: *οἱ δὲ πολλὰς ἔφασαν εἶναι ἄκρας ἐρήμους τῆς Πελοποννήσου.*

ἣν βούληται κ. τὴν πόλιν δαπανᾶν, si vellet urbem sumptus facere. Nam *τὴν πόλιν* est accusativus subiecti; et frustra Suidas *δαπανᾶν* h. l. interpretatur *εἰς ἀναλώματα μεγάλα ἐμβάλλειν.*

οἰκείους ὄντας αὐτῷ, i. e. Demostheni, non *τῷ χωρίῳ* (Pylo), ut vult Schol. Messenii, qui Naupactum tunc incolebant, et Demosthenis amici erant ex prioribus eius expeditionibus, et, quatenus antiquitus a Messenia orundi, Dorica dialecto utebantur una cum Lacedaemoniis. Sed vide, num forte transponenda sint verba *τὸ ἀρχαῖον* post *Λακεδαιμονίοις* vel, quod etiam facilius est, post *καί*, ut non Demosthenes dicatur antiquitus Messeniorum familiaritate uti, quod de homine uno, et eo quinquaginta circiter annorum dici apte nequit, sed origo Messeniorum Dorica et antiqua declaretur, *καὶ τὸ ἀρχαῖον ὁμοφώνους τοῖς Λακεδ.* Accedit, quod Messenii non amplius triginta annis Naupactum habitabant. Loco accusativi cum infinitivo exspectes genitivos absolutos, maxime propter *τέ — καί*, cum non tam quid existimaverit, quam cur ita existimaverit, enuntiandum sit. Itaque ex *ἐδόκει*, unde *ἐνόμισε*, vel tale quid, subaudiendum, proprie et plene subaudiendum erat *ὅτι ἐνόμισε.*

4. *ἡσύχαζεν ὑπὸ ἀπλοίας.* Verba *ὑπὸ ἀπλοίας* Poppo, virgula transposita ante haec verba, iungit cum

Digitized by Google

ἐπέπεσε περιστᾶσιν ἐκτειχίσαι τὸ χωρίον. καὶ ἐγχειρήσαντες εἰργάζοντο, σιδήρια μὲν λιθουργὰ οὐκ ἔχοντες, λογάδην δὲ φέροντες λίθους, καὶ ξυνετίθεσαν, ὡς ἕκαστόν τι ξυμβαίνοι· καὶ τὸν πηλὸν, εἴ που δέοι χρῆσθαι, ἀγγείων ἀπορίᾳ, ἐπὶ τοῦ νώτου ἔφερον, ἐγκεκυφότες τε, ὡς μάλιστα μέλλοι ἐπιμένειν, καὶ τῷ χεῖρε ἐς τοὐπίσω ξυμπλέκοντες, ὅπως μὴ ἀποπίπτοι. παντί τε τρόπῳ ἠπείγοντο φθῆναι τοὺς Λακεδαιμονίους τὰ ἐπιμαχώτατα ἐξεργασάμενοι πρὶν ἐπιβοηθῆσαι· τὸ γὰρ πλέον τοῦ χωρίου αὐτὸ καρτερὸν ὑπῆρχε, καὶ οὐδὲν ἔδει τείχους.

5. Οἱ δὲ ἑορτήν τινα ἔτυχον ἄγοντες, καὶ ἅμα πυνθανόμενοι ἐν ὀλιγωρίᾳ ἐποιοῦντο, ὡς, ὅταν ἐξέλθωσιν, ἢ οὐχ ὑπομενοῦντας σφᾶς, ἢ ῥᾳδίως ληψόμενοι βίᾳ· καί τι καὶ αὐτοὺς ὁ στρατὸς ἔτι ἐν ταῖς Ἀθήναις ὢν ἐπέσχε. τειχίσαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοῦ χωρίου τὰ πρὸς ἤπειρον καὶ ἃ μάλιστα ἔδει ἐν ἡμέραις ἓξ, τὸν μὲν Δημοσθένην μετὰ νεῶν πέντε αὐτοῦ φύλακα καταλείπουσι, ταῖς δὲ πλείοσι ναυσὶ τὸν ἐς τὴν Κέρκυραν πλοῦν καὶ Σικελίαν ἠπείγοντο.

6. Οἱ δ' ἐν τῇ Ἀττικῇ ὄντες Πελοποννήσιοι ὡς ἐπύθοντο τῆς Πύλου κατειλημμένης, ἀνεχώρουν κατὰ τάχος ἐπ' οἴκου, νομίζοντες μὲν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἄγις ὁ βασιλεὺς οἰκεῖον σφίσι τὸ περὶ τὴν Πύλον· ἅμα δὲ, πρῷ ἐσβαλόντες, καὶ τοῦ σίτου ἔτι χλωροῦ ὄντος, ἐσπάνιζον τροφῆς τοῖς πολλοῖς· χειμών τε ἐπιγενόμενος μείζων παρὰ τὴν καθεστηκυῖαν ὥραν, ἐπίεσε τὸ στράτευμα. ὥστε πολλαχόθεν ξυνέβη ἀναχωρῆσαί τε θᾶσσον αὐτοὺς, καὶ βραχυτάτην γενέσθαι τὴν ἐσβολὴν ταύτην. ἡμέρας γὰρ πεντεκαίδεκα ἔμειναν ἐν τῇ Ἀττικῇ.

sequentibus.' Secutus est Goeller.: „mare quietum, ait, non effecit ut quiesceret, sed potius ut quod vellet consequeretur." Praeter alia argumenta, quae contra attuli in maiore editione, etiam hoc considerandum. Nondum erant ad Coryphasium, sed littora Laconicae legebant, cum ceteri praetores Corcyram properarent, Demosthenes Pylum dirigere cursum iuberet. Refragantibus illis ac tempestate Pylum delatis acrius institit Demosthenes, nec tamen potuit persuadere, ut locum munirent; cum tamen non possent discedere, quod malacia cogebantur ibi manere, eam occasionem quiescendi nactus non amplius institit, et rem non curare dissimulavit, (nos: die Windstille bestimmte ihn sich ruhig zu verhalten,) ut rebus ipsis potius, quam verbis suis, incitarentur milites otiosi ad rem aggrediendam. Et quemadmodum fore praevidit, ita factum est. Haud dubie enim taxiarchi, quibuscum consilium communicaverat, milites inter otium accenderant. — Pro *ἐπέπεσε* boni libri *ἐξέπεσε*, quod cum dativo et de animi motibus a Scriptore nostro dici negat Poppo. — *περιστᾶσιν* ex uno Cass. receptum pro vitioso *περὶ στάσιν*. Infra c. 12. *ἐς τοῦτο περιέστη ἡ τύχη*.

5. *ἐν ταῖς Ἀθήναις*, i. e. *ἐν τῇ Ἀττικῇ*.

6. *ἐσπάνιζον τροφῆς τοῖς πολλοῖς*. Heilmann. intellexit: plerisque rebus quae ad vitam pertinent, egebant. Cui assentiebar olim, quod Schneiderus in Lexico *σπανίζειν* apud Strabonem cum dativo iungi docet. Sed saepius haud dubie cum genitivo iungitur illud verbum, veluti Dionys. Hal. de Thuc. iud, XVI, 4. Itaque nescio an recte Schol.: *οἱ πολλοὶ αὐτῶν οὐχ ἱκανὴν εἶχον τροφήν*. Sic 8, 57. *ἦν ἀπορῶσι πολλαῖς ναυσὶ τῆς τροφῆς*. Videntur alii aliis frumento et cibariis instructiores in bellum esse profecti.

Digitized by Google

7. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον Σιμωνίδης, Ἀθηναίων στρατηγὸς, Ἠιόνα τὴν ἐπὶ Θράκης, Μενδαίων ἀποικίαν, πολεμίαν δὲ οὖσαν, ξυλλέξας Ἀθηναίους τε ὀλίγους ἐκ τῶν φρουρίων καὶ τῶν ἐκείνῃ ξυμμάχων πλῆθος, προδιδομένην κατέλαβε. καὶ παραχρῆμα ἐπιβοηθησάντων Χαλκιδέων καὶ Βοττιαίων, ἐξεκρούσθη τε, καὶ ἀπέβαλε πολλοὺς τῶν στρατιωτῶν.

8. Ἀναχωρησάντων δὲ τῶν ἐκ τῆς Ἀττικῆς Πελοποννησίων, οἱ Σπαρτιᾶται αὐτοὶ μὲν καὶ οἱ ἐγγύτατα τῶν περιοίκων εὐθὺς ἐβοήθουν ἐπὶ τὴν Πύλον, τῶν δὲ ἄλλων Λακεδαιμονίων βραδυτέρα ἐγίγνετο ἡ ἔφοδος, ἅρτι ἀφιγμένων ἀφ' ἑτέρας στρατείας. περιήγγελλον δὲ καὶ κατὰ τὴν Πελοπόννησον βοηθεῖν ὅτι τάχιστα ἐπὶ Πύλον, καὶ ἐπὶ τὰς ἐν τῇ Κερκύρᾳ ναῦς σφῶν τὰς ἑξήκοντα ἔπεμψαν, αἳ ὑπερενεχθεῖσαι τὸν Λευκαδίων ἰσθμὸν καὶ λαθοῦσαι τὰς ἐν Ζακύνθῳ Ἀττικὰς ναῦς ἀφικνοῦνται ἐπὶ Πύλον· παρῆν δὲ ἤδη καὶ ὁ πεζὸς στρατός. Δημοσθένης δὲ, προσπλεόντων ἔτι τῶν Πελοποννησίων, ὑπεκπέμπει φθάσας δύο ναῦς ἀγγεῖλαι Εὐρυμέδοντι καὶ τοῖς ἐν ταῖς ναυσὶν ἐν Ζακύνθῳ Ἀθηναίοις παρεῖναι, ὡς τοῦ χωρίου κινδυνεύοντος. καὶ αἱ μὲν νῆες κατὰ τάχος ἔπλεον κατὰ τὰ ἐπεσταλμένα ὑπὸ Δημοσθένους· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι παρεσκευάζοντο ὡς τῷ τειχίσματι προσβαλοῦντες κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, ἐλπίζοντες ῥᾳδίως αἱρήσειν οἰκοδόμημα διὰ ταχέων εἰργασμένον, καὶ ἀνθρώπων ὀλίγων ἐνόντων. προσδεχόμενοι δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τῆς Ζακύνθου τῶν Ἀττικῶν νεῶν βοήθειαν, ἐν νῷ εἶχον, ἢν ἄρα μὴ πρότερον ἕλωσι, καὶ τοὺς ἔξπλους τοῦ λιμένος ἐμφράξαι, ὅπως μὴ ᾖ τοῖς Ἀθηναίοις ἐφορμίσασθαι ἐς αὐτόν. ἡ γὰρ νῆσος ἡ Σφακτηρία καλουμένη, τόν τε λιμένα, παρατείνουσα καὶ ἐγγὺς ἐπικειμένη, ἐχυρὸν ποιεῖ, καὶ τοὺς ἔξπλους στενοὺς, τῇ μὲν δυοῖν νεοῖν διάπλουν, κατὰ τὸ τείχισμα τῶν Ἀθηναίων καὶ τὴν Πύλον, τῇ δὲ, πρὸς τὴν ἄλλην ἤπειρον, ὀκτὼ ἢ ἐννέα· ὑλώδης τε καὶ ἀτριβὴς πᾶσα ὑπ' ἐρημίας ἦν, καὶ μέγεθος περὶ πεντεκαίδεκα σταδίους μάλιστα. τοὺς μὲν οὖν ἔξπλους ταῖς ναυσὶν ἀντιπρώροις βύζην κλῄσειν ἔμελλον· τὴν δὲ νῆσον ταύτην φοβούμενοι, μὴ ἐξ αὐτῆς τὸν πόλεμον σφίσι ποιῶνται, ὁπλίτας διεβίβασαν ἐς αὐτὴν, καὶ παρὰ τὴν ἤπειρον ἄλλους ἔταξαν· οὕτω γὰρ τοῖς Ἀθηναίοις τήν τε νῆσον πολεμίαν ἔσεσθαι, τήν τε ἤπειρον, ἀπόβασιν οὐκ ἔχουσαν· τὰ γὰρ αὐτῆς τῆς Πύλου ἔξω τοῦ

7. Ἠιόνα τὴν ἐπὶ Θράκης. Hoc oppidum diversum est a cognomine urbe Eione ad Strymonem sita, τῇ ἐπὶ Στρυμόνι, quae *Atheniensium* colonia erat (Thuc. 1, 98.) prope Amphipolin. Ea semper erat Atheniensium; haec *Mendaeorum* colonia, in Pieria sita, nunc demum ab iis capitur. Eustath. ad Hom. Il. p. 179. ὅτι δὲ Ἠιὼν διενλλάβως καὶ τόπος ἐστὶ Στρυμόνος καὶ Ἠιὼν τρισυλλάβως πόλις ἐν Χερρονήσῳ παρὰ Θουκυδίδῃ καὶ ἄλλη πρὸς τῇ Πιερίᾳ.

8. περὶ πεντεκαίδεκα σταδίους μάλιστα. Cum περί sit *circiter*, μάλιστα significat *ferme, vollkommen, eher mehr als weniger, plus quam.* Vid. Bast. Ep. crit. p. 87 sq. cf. Ind. verb. — Mox βύζην Schol. explicat ἀθρόως. οἷον βύσαντες ταῖς ναυσὶ τὸν ἔξπλουν.

ἀπόβασιν οὐκ ἔχουσαν. Ver-

Digitized by Google

ἔρημον πρὸς τὸ πέλαγος ἀλίμενα ὄντα οὐχ ἕξειν ὅθεν ὁρμώμενοι ὠφελήσουσι τοὺς αὐτῶν, σφεῖς δὲ ἄνευ τε ναυμαχίας καὶ κινδύνου ἐκπολιορκήσειν τὸ χωρίον κατὰ τὸ εἰκός, σίτου τε οὐκ ἐνόντος, καὶ δι' ὀλίγης παρασκευῆς κατειλημμένου. ὡς δ' ἐδόκει αὐτοῖς ταῦτα, καὶ διεβίβαζον ἐς τὴν νῆσον τοὺς ὁπλίτας, ἀποκληρώσαντες ἀπὸ πάντων τῶν λόχων. καὶ διέβησαν μὲν καὶ ἄλλοι πρότερον κατὰ διαδοχήν· οἱ δὲ τελευταῖοι καὶ ἐγκαταληφθέντες εἴκοσι καὶ τετρακόσιοι ἦσαν, καὶ Εἵλωτες οἱ περὶ αὐτούς· ἦρχε δὲ αὐτῶν Ἐπιτάδας ὁ Μολόβρου.

9. Δημοσθένης δὲ ὁρῶν τοὺς Λακεδαιμονίους μέλλοντας προσβάλλειν ναυσί τε ἅμα καὶ πεζῷ, παρεσκευάζετο καὶ αὐτός, καὶ τὰς τριήρεις, αἵπερ ἦσαν αὐτῷ ἀπὸ τῶν καταλειφθεισῶν, ἀνασπάσας ὑπὸ τὸ τείχισμα, προσεσταύρωσε, καὶ τοὺς ναύτας ἐξ αὐτῶν ὥπλισεν ἀσπίσι τε φαύλαις καὶ οἰσυΐναις ταῖς πολλαῖς· οὐ γὰρ ἦν ὅπλα ἐν χωρίῳ ἐρήμῳ πορίσασθαι, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἐκ ληστρικῆς Μεσσηνίων τριακοντόρου καὶ κέλητος ἔλαβον, οἳ ἔτυχον παραγενόμενοι. ὁπλῖταί τε τῶν Μεσσηνίων τούτων ὡς τεσσαράκοντα ἐγένοντο, οἷς ἐχρῆτο μετὰ τῶν ἄλλων. τοὺς μὲν οὖν πολλοὺς τῶν τε ἀόπλων καὶ ὡπλισμένων ἐπὶ τὰ τετειχισμένα μάλιστα καὶ ἐχυρὰ τοῦ χωρίου πρὸς τὴν ἤπειρον ἔταξε, προειπὼν ἀμύνασθαι τὸν πεζόν, ἢν προσβάλλῃ· αὐτὸς δὲ ἀπολεξάμενος ἐκ πάντων ἑξήκοντα ὁπλίτας καὶ τοξότας ὀλίγους ἐχώρει ἔξω τοῦ τείχους ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ᾗ μάλιστα ἐκείνους προσεδέχετο πειράσειν ἀποβαίνειν, ἐς χωρία μὲν χαλεπὰ καὶ πετρώδη πρὸς τὸ πέλαγος τετραμμένα, σφίσι δὲ τοῦ τείχους ταύτῃ ἀσθενεστάτου ὄντος, ἐπισπάσασθαι αὐτοὺς

bum ἔχειν saepe significare *causam alicuius rei continere*, ut idem valeat quod παρέχειν, *praebere*, *permittere*, iam alibi monitum. Vid. annot. ad 1, 9. Sic supra 4, 1. ὁρῶντες προσβολὴν ἔχον τὸ χωρίον τῆς Σικελίας. Et sic accipio hoc cap. paullo inferius οὐχ ἕξειν, ut ἀλίμενα ὄντα sit accusat. subiecti, non obiecti.

κατειλημμένου, int. τοῦ χωρίου. Ceterum oratio inde a verbis οὕτω γὰρ τοῖς Ἀθηναίοις — pendet ex verbo subaudiendo ex φοβούμενοι quod praecessit, veluti ἐνόμιζον, προσεδόκων. — Mox καί post ὡς pro οὕτω.

9. ἀνασπάσας ὑπὸ τὸ τείχισμα προσεσταύρωσε. Quinque naves Demostheni relictae erant a collegis (c. 5.). Quarum duae Zacynthum missae (c. 8.); ergo tres tantum secum habebat. Eas machinis in continentem sub munimentum retractas vallis circumdedit, (ξύλοις ὀρθοῖς προσωχύρωσεν αὐτάς Schol.) sive in terra, sive in mari defixis, quod munitionis genus σταύρωσις vocatur. Similiter 7, 25. Syracusii vallos in mari defigunt, ut infra illos naves ipsorum stationem habeant. Cf. 7, 35.

ἐκ ληστρικῆς. Messenii illi, qui forte Pylum appulerant, haud dubie erant Naupactii. Nam ceteri Messenii, qui in Peloponneso relicti erant et Helotes eo tempore vocabantur, non videntur prius ad Athenienses transiisse, quam post Lacedaemoniorum discessum. Infra c. 41. τῶν Εἱλώτων αὐτομολούντων.

ἐς χωρία — τετραμμένα. Haec verba refer ad ᾗ — ἀποβαίνειν, tamquam appositionem. — Mox quaeras licet, utrum ἐπισπάσασθαι pendeat ex προθυμήσεσθαι, an hoc ex illo. Prius illud praetulit Goeller., qui ἐπισπάσασθαι interpretatur *potiri*, *an sich reissen*. Alterum Scholiastae opinio est, qui προθυμήσεσθαι putat abundare. Sed neque potest hoc fieri, neque fieri debet. Nam προθυμήσεσθαι etsi non iungendum est cum genitivis praecedentibus τοῦ τείχους ταύ-

Digitized by Google

ἡγεῖτο προθυμήσεσθαι. οὔτε γὰρ αὐτοὶ ἐλπίζοντές ποτε ναυσὶ κρατηθήσεσθαι, οὐκ ἰσχυρὸν ἐτείχιζον, ἐκείνοις τε βιαζομένοις τὴν ἀπόβασιν ἀλώσιμον τὸ χωρίον γίγνεσθαι. κατὰ τοῦτο οὖν πρὸς αὐτὴν τὴν θάλασσαν χωρήσας ἔταξε τοὺς ὁπλίτας, ὡς εἶρξων, ἢν δύνηται· καὶ παρεκελεύσατο τοιάδε.

10. „ΑΝΔΡΕΣ οἱ ξυναράμενοι τοῦδε τοῦ κινδύνου, μηδεὶς ὑμῶν ἐν τῇ τοιᾶδε ἀνάγκῃ ξυνετὸς βουλέσθω δοκεῖν εἶναι, ἐκλογιζόμενος ἅπαν τὸ περιεστὼς ἡμᾶς δεινὸν, μᾶλλον δὲ ἀπερισκέπτως εὔελπις ὁμόσε χωρῆσαι τοῖς ἐναντίοις, καὶ ἐκ τούτων ἂν περιγενόμενος. ὅσα γὰρ ἐς ἀνάγκην ἀφῖκται, ὥσπερ τάδε, λογισμὸν ἥκιστα ἐνδεχόμενα, κινδύνου τοῦ ταχίστου προσδεῖται. ἐγὼ δὲ καὶ τὰ πλείω ὁρῶ πρὸς ἡμῶν ὄντα, ἢν ἐθέλωμέν τε μεῖναι καὶ μὴ τῷ πλήθει αὐτῶν καταπλαγέντες τὰ ὑπάρχοντα ἡμῖν κρείσσω καταπροδοῦναι. τοῦ τε γὰρ χωρίου τὸ δυσέμβατον ἡμέτερον νομίζω, (μενόντων ἡμῶν ξύμμαχον γίγνεται,) ὑποχωρήσασι δὲ, καίπερ χαλεπὸν ὂν, εὔπορον ἔσται, μηδενὸς κωλύοντος· καὶ τὸν πολέμιον δεινότερον ἕξομεν, μὴ ῥᾳδίως αὐτῷ πάλιν οὔσης τῆς ἀναχωρήσεως, ἣν καὶ ὑφ' ἡμῶν βιάζηται· ἐπὶ γὰρ ταῖς ναυσὶ ῥᾷστοί εἰσιν ἀμύνεσθαι, ἀποβάντες δὲ ἐν τῷ ἴσῳ ἤδη·) τό τε πλῆθος αὐτῶν οὐκ ἄγαν δεῖ φοβεῖσθαι· κατ' ὀλίγον γὰρ μαχεῖται, καίπερ πολὺ ὄν, ἀπορίᾳ τῆς προσορμίσεως· καὶ οὐκ ἐν γῇ στρατὸς ἐστιν ἐκ τοῦ ὁμοίου μείζων, ἀλλ' ἀπὸ νεῶν, αἷς πολλὰ τὰ καίρια

τῇ ἀσθενεστάτῃ ὄντος, tamen inde facile subauditur αὐτοῦ ad προθυμήσεσθαι. Quare non plane otiosus est hic infinitivus, ut docet etiam melior scholii pars: ἔνιοι δὲ, ἐφελκύσεσθαι αὐτοὺς ἠγεῖτο εἰς προθυμίαν ἐκεῖνο τὸ μέρος.

οὔτε γὰρ αὐτοὶ ἐλπίζοντες — γίγνεσθαι. Ordo verborum est; οὐ γὰρ ἰσχυρὸν ἐτείχιζον, ἐλπίζοντες οὔτε αὐτοί ποτε ναυσὶ κρατηθήσεσθαι, ἐκείνοις τε βιαζομένοις κ. τ. λ. Verba οὐκ ἰσχυρὸν ἐτείχιζον, quae totam periodum continent, de more Thucydidis interiecta sunt duobus membris, quibus infirmioris illius munitionis rationes exponuntur. Participium quidem ἐλπίζοντες, quod h. l. aptius est priori quam secundae enuntiationi, ad utramque tamen pertinet, ἐλπίζειν est enim universe *mente praecipere*, ut 1, 1. 4, 13. 7, 61.), ipsae autem enuntiationes inter se iunguntur particulis οὔτε — τέ. „Non enim firmius illam muri partem muniverant, quod existimabant, neque se umquam navibus devictum iri, et ab illis, si per vim in terram escenderent, hoc castellum facili negotio capi posse."

10. μᾶλλον δέ. Vulgo μᾶλλον ἤ, quod Bekk. servavit. Nostrum est in C. F. G. Mosq. Ar. Chr. Dan. In Cass. Aug. Cl. It. Vat. Gr. E. omittitur tam ἤ, quam δέ. Tollitur autem, emendatione nostra admissa, negatio in praegresso μηδείς, unde subaudiendum ἕκαστος, ut ap. Horat. Serm. I, 1, 3. — καὶ ἐκ τούτων ἂν περιγενόμενος, *vel ex his malis emersurus.*

μενόντων ἡμῶν. Vulgo additur δ ante μενόντων, quod abest ab omnibus fere libris antiquis, a Dionys. Hal. autem agnoscitur. Cf. Krüger. ad Dionys. p. 233. Nos codicum auctoritatem secuti sumus. — De enallage casuum in participiis μενόντων et ὑποχωρήσασι vide ad 3, 13. — δεινότερον, *infestiorem, acrius pugnantem*, propter locorum, per quae se recipiat, difficultatem, etiamsi postea ab Atheniensibus reprimatur. Cum Poppone ῥᾳδίως dedimus e bonis libris pro ῥᾳδίας. Exquisitius est enim adverbium, quam adiectivum cum verbo substantivo. Ita 2, 47. οὐδὲ φθορὰ οὕτως ἀνθρώπων ἐμνημονεύετο γίγνεσθαι. Tacit. Ann. 1, 72. *facta arguebantur, dicta impune erant.* Vid. ad 3, 82.

καὶ οὐκ ἐν γῇ στρατὸς ἐστιν

Digitized by Google

δεῖ ἐν τῇ θαλάσσῃ ξυμβῆναι, ὥστε τὰς τούτων ἀπορίας ἀντιπάλους ἡγοῦμαι τῷ ἡμετέρῳ πλήθει· καὶ ἅμα ἀξιῶ ὑμᾶς, Ἀθηναίους ὄντας, καὶ ἐπισταμένους ἐμπειρίᾳ τὴν ναυτικὴν ἐπ' ἄλλους ἀπόβασιν, ὅτι, εἴ τις ὑπομένοι, καὶ μὴ φόβῳ ὁσθίου καὶ νεῶν δεινότητος κατάπλου ὑποχωροίη, οὐκ ἂν ποτε βιάζοιτο, καὶ αὐτοὺς νῦν μεῖναί τε, καὶ ἀμυνομένους παρ' αὐτὴν τὴν ῥαχίαν σώζειν ἡμᾶς τε αὐτοὺς καὶ τὸ χωρίον."

11. Τοσαῦτα τοῦ Δημοσθένους παρακελευσαμένου, οἱ Ἀθηναῖοι ἐθάρσησάν τε μᾶλλον, καὶ ἐπικαταβάντες ἐτάξαντο παρ' αὐτὴν τὴν θάλασσαν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἄραντες τῷ τε κατὰ γῆν στρατῷ προσέβαλλον τῷ τειχίσματι, καὶ ταῖς ναυσὶν ἅμα, οὔσαις τεσσαράκοντα καὶ τρισί· ναύαρχος δὲ αὐτῶν ἐπέπλει Θρασυμηλίδας ὁ Κρατησικλέους, Σπαρτιάτης. προσέβαλλε δὲ, ἥπερ ὁ Δημοσθένης προσεδέχετο. καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἀμφοτέρωθεν, ἔκ τε γῆς καὶ ἐκ θαλάσσης, ἠμύνοντο· οἱ δὲ κατ' ὀλίγας ναῦς διελόμενοι, διότι οὐκ ἦν πλείοσι προσχεῖν, καὶ ἀναπαύοντες ἐν τῷ μέρει τοὺς ἐπίπλους ἐποιοῦντο, προθυμία τε πάσῃ χρώμενοι καὶ παρακελευσμῷ, εἴ πως ὠσάμενοι ἕλοιεν τὸ τείχισμα. πάντων δὲ φανερώτατος Βρασίδας ἐγένετο. τριηραρχῶν γὰρ καὶ ὁρῶν, τοῦ χωρίου χαλεποῦ ὄντος, τοὺς τριηράρχους καὶ κυβερνήτας, εἴ πη καὶ δοκοίη δυνατὸν εἶναι σχεῖν, ἀποκνοῦντας καὶ φυλασσομένους τῶν νεῶν, μὴ ξυντρίψωσιν, ἐβόα λέγων ὡς οὐκ εἰκὸς εἴη ξύλων φειδομένους τοὺς πολεμίους ἐν τῇ χώρᾳ περιϊδεῖν τεῖχος πεποιημένους· ἀλλὰ τάς τε σφετέρας ναῦς, βιαζομένους τὴν ἀπόβασιν, καταγνύναι ἐκέλευε, καὶ τοὺς ξυμμάχους μὴ ἀποκνῆσαι ἀντὶ μεγάλων εὐεργεσιῶν τὰς ναῦς τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐν τῷ παρόντι ἐπιδοῦναι, ὀκείλαντας δὲ καὶ παντὶ τρόπῳ ἀποβάντας τῶν τε ἀνδρῶν καὶ τοῦ χωρίου κρατῆσαι.

12. Καὶ ὁ μὲν τούς τε ἄλλους τοιαῦτα ἐπέσπερχε, καὶ τὸν ἑαυτοῦ κυβερνήτην ἀναγκάσας ὀκεῖλαι τὴν ναῦν ἐχώρει ἐπὶ τὴν ἀποβάθραν· καὶ πειρώμενος ἀποβαίνειν ἀνεκόπη ὑπὸ

— *μείζων*. Sententia: „Non in terra est exercitus eorum, ubi cum eadem nobis conditione uteretur, maior nostro futurus esset, sed in navibus collocatus et inde pugnans, ubi quibus incommodis laborant, iis nostra paucitas quodammodo compensatur." *τὰ καίρια* sunt *periculosa, Zufälle*, quae mox dicit *ἀπορίας*. *Πλῆθος* cum sit voc. medium, etiam de paucitate usurpatur. Mox *ῥόθιον* Schol. explicat *ὁ ἦχος τῆς εἰρεσίας*. Verborum *ὅτι — βιάζοιτο* subiectum est *ἡ ἀπόβασις*, quod vocabulum per attractionem frequentissimam ad principale verbum relatum est. *βιάζεσθαι* h. l. non est passivum, ut paullo ante in *βιάζηται*, sed deponens medium, cuius obiectum nullum diserte enuntiatur, sed facile ex interiectis verbis *εἴ τις ὑπομένοι* cet. subauditur *τοὺς ὑπομένοντας*. Sic 3, 20. *ἢν δύνωνται βιάσασθαι*. — *ῥαχία ἐστὶ πετρώδης τόπος, περὶ ὃν περιῤῥήγνυται ἡ θάλασσα, καὶ ὁ κλύδων καὶ ἡ τῆς θαλάσσης ὁρμή*. Schol. Illud *καὶ αὐτούς*, quod valet *ipsos quoque*, respicit ad ipsum Demosthenem, qui tum unus monebat, quod milites posthac cuncti ultro essent facturi.

11. *ἔκ τε γῆς*, i. e. ab ea parte, qua hostium impetus e terra fiebat. Similiter accipiendum est *καὶ ἐκ θαλάσσης*, ubi item a terra, non e navibus, Demosthenes arcebat Peloponnesiorum naves.

12. *ἐπὶ τὴν ἀποβάθραν*. Schol. *ἡ ἀπὸ τῆς νεὼς ἐπὶ τὴν γῆν*

Digitized by Google

τῶν Ἀθηναίων, καὶ τραυματισθεὶς πολλὰ ἐλειποψύχησέ τε, καὶ πεσόντος αὐτοῦ ἐς τὴν παρεξειρεσίαν, ἡ ἀσπὶς περιερρύη ἐς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐξενεχθείσης αὐτῆς ἐς τὴν γῆν, οἱ Ἀθηναῖοι ἀνελόμενοι ὕστερον πρὸς τὸ τροπαῖον ἐχρήσαντο, ὃ ἔστησαν τῆς προσβολῆς ταύτης. οἱ δ' ἄλλοι προὐθυμοῦντο μὲν, ἀδύνατοι δ' ἦσαν ἀποβῆναι, τῶν τε χωρίων χαλεπότητι, καὶ τῶν Ἀθηναίων μενόντων καὶ οὐδὲν ὑποχωρούντων. ἐς τοῦτό τε περιέστη ἡ τύχη, ὥστε Ἀθηναίους μὲν ἐκ γῆς τε, καὶ ταύτης Λακωνικῆς, ἀμύνεσθαι ἐκείνους ἐπιπλέοντας, Λακεδαιμονίους δὲ ἐκ νεῶν τε καὶ ἐς τὴν ἑαυτῶν, πολεμίαν οὖσαν, ἐπ' Ἀθηναίους ἀποβαίνειν. ἐπὶ πολὺ γὰρ ἐποίει τῆς δόξης ἐν τῷ τότε τοῖς μὲν ἠπειρώταις μάλιστα εἶναι καὶ τὰ πεζὰ κρατίστοις, τοῖς δὲ θαλασσίοις τε καὶ ταῖς ναυσὶ πλεῖστον προέχειν.

13. Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν καὶ τῆς ὑστεραίας μέρος τι προσβολὰς ποιησάμενοι ἐπέπαυντο· καὶ τῇ τρίτῃ ἐπὶ ξύλα ἐς μηχανὰς παρέπεμψαν τῶν νεῶν τινας ἐς Ἀσίνην, ἐλπίζοντες τὸ κατὰ τὸν λιμένα τεῖχος ὕψος μὲν ἔχειν, ἀποβάσεως δὲ μάλιστα οὔσης, ἐλεῖν μηχαναῖς. ἐν τούτῳ δὲ αἱ ἐκ τῆς Ζακύνθου νῆες τῶν Ἀθηναίων παραγίγνονται τεσσαράκοντα· προσεβοήθησαν γὰρ τῶν τε φρουρίδων τινὲς αὐτοῖς τῶν ἐκ Ναυπάκτου καὶ Χῖαι τέσσαρες. ὡς δὲ εἶδον τήν τε ἤπειρον ὁπλιτῶν περίπλεων τήν τε νῆσον, ἔν τε τῷ λιμένι οὔσας τὰς ναῦς καὶ οὐκ ἐκπλεούσας, ἀπορήσαντες ὅπη καθορμίσωνται. τότε μὲν ἐς Πρωτὴν τὴν νῆσον, ἣ οὐ πολὺ ἀπέχει, ἔρημος

ἔξοδος ἀποβάθρα καλεῖται. Est scala, qua ex nave descenditur. Παρεξειρεσία ἐστὶν ὁ ἔξω τῆς εἰρεσίας τῆς νεὼς τόπος, καθ' ὃ μέρος αὐτῇ κώπαις κέχρηνται. ἔστι δὲ τοῦτο τὸ ἀπρότατον τῆς πρύμνης καὶ τῆς πρῴρας. Idem. Similia affert ad 7, 34. τὸ κατὰ τὴν πρῴραν πρὸ τῶν κωπῶν.

ἐπ' Ἀθηναίους ἀποβαίνειν de conatu accipiendum. — Verborum ἐπὶ πολὺ γὰρ ἐποίει τῆς δόξης τοῖς μὲν — προέχειν haec est sententia: „Eo enim tempore multum gloriae adepti erant illi, quod essent continentis potentes et terrestri certamine potiores, hi, quod essent navales et mari maxime omnium pollerent.“ Utrisque igitur tunc accidit, ut alio pugnae genere uterentur, alio opinione hominum excellerent. Quam fortunae ac rerum humanarum vicissitudinem miratus, ea verba addit Thucydides. De locutione ποιεῖν ἔς τι et ἐπί τι, vid. ad 2, 8. Subiectum verbi ἐποίει est infinitivus εἶναι et προέχειν.

13. ἀποβάσεως δὲ μάλιστα οὔσης ἑλεῖν μ. Krüg. ad Dionys. p. 296. μάλιστα per traiectionem referendum putat ad ἑλεῖν, quem Poppo videtur sequi, cum distinctionem post οὔσης sustulerit. Goellerus contra sententiam esse ait: wenn sie nur erst gelandet wären, ante omnia escensione facta; (quasi legeretur γενομένης). Mihi neutra harum rationum satis placet. Ad ἀποβάσεως οὔσης, quod est cum escendere liceret, subintelligo ἐκεῖ, i. e. κατὰ τὸ κατὰ τὸν λιμένα τεῖχος. Ergo sententia est: „cum vero ibi maxime escendere liceret, sperabant se murum machinis capturos.“ De ambigua inter putare et sperare significatione verbi ἐλπίζειν diximus ad c. 9. Infinitivus aoristi ἑλεῖν etiam sine ἄν pro futuro h. l. usurpatur. Vid. ad 1, 127. Matth. Gram. §. 506. 2. Maxime hoc fit post verba ἐλπίζειν, νομίζειν et similia.

τεσσαράκοντα. Hanc lectionem omnium librorum praeter Cl., qui praebet πεντήκοντα, quod coniecerat Aem. Portus, et Poppo recepit, defendi in maiore edit. contra Bredovii argumentationem.

Digitized by Google

οὖσα, ἔπλευσαν, καὶ ηὐλίσαντο· τῇ δ' ὑστεραίᾳ παρασκευασάμενοι ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν ἀνήγοντο, ἦν μὲν ἀντεκπλεῖν ἐθέλωσι σφίσιν ἐς τὴν εὐρυχωρίαν· εἰ δὲ μή, ὡς αὐτοὶ ἐπεκπλευσούμενοι. καὶ οἱ μὲν οὔτε ἀντανήγοντο, οὔτε ἃ διενοήθησαν, φράξαι τοὺς ἔκπλους, ἔτυχον ποιήσαντες· ἡσυχάζοντες δ' ἐν τῇ γῇ τάς τε ναῦς ἐπλήρουν, καὶ παρεσκευάζοντο, ἦν ἐκπλέῃ τις, ὡς ἐν τῷ λιμένι, ὄντι οὐ σμικρῷ, ναυμαχήσοντες.

14. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι γνόντες καθ' ἑκάτερον τὸν ἔκπλουν ὥρμησαν ἐπ' αὐτούς, καὶ τὰς μὲν πλείους καὶ μετεώρους ἤδη τῶν νεῶν καὶ ἀντιπρώρους προσπεσόντες ἐς φυγὴν κατέστησαν, καὶ ἐπιδιώκοντες ὡς διὰ βραχέος ἔτρωσαν μὲν πολλὰς, πέντε δὲ ἔλαβον, καὶ μίαν τούτων αὐτοῖς ἀνδράσι· ταῖς δὲ λοιπαῖς ἐν τῇ γῇ καταπεφευγυίαις ἐνέβαλλον· αἱ δὲ καὶ πληρούμεναι ἔτι, πρὶν ἀνάγεσθαι, ἐκόπτοντο· καί τινας καὶ ἀναδούμενοι κενὰς εἵλκον, τῶν ἀνδρῶν ἐς φυγὴν ὡρμημένων. ἃ ὁρῶντες οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ περιαλγοῦντες τῷ πάθει, ὅτι περ αὐτῶν οἱ ἄνδρες ἀπελαμβάνοντο ἐν τῇ νήσῳ, παρεβοήθουν· καὶ ἐπεσβαίνοντες ἐς τὴν θάλασσαν ξὺν τοῖς ὅπλοις ἀνθεῖλκον, ἐπιλαμβανόμενοι τῶν νεῶν. καὶ ἐν τούτῳ κεκωλῦσθαι ἐδόκει ἕκαστος, ᾧ μή τινι καὶ αὐτὸς ἔργῳ παρῇν. ἐγένετό τε ὁ θόρυβος μέγας, καὶ ἀντηλλαγμένος τοῦ ἑκατέρων τρόπου περὶ τὰς ναῦς. οἵ τε γὰρ Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ προθυμίας καὶ ἐκπλήξεως, ὡς εἰκὸς, ἄλλο οὐδὲν ἢ ἐκ γῆς ἐναυμάχησαν πόνησον κομιδὴν ἀδύνατον ἐσομένην ἅμα ἐν χωρίῳ ἑρήμῳ.

ἐν τούτῳ κεκωλῦσθαι ἐδόκει ἕκαστος —. Alacritatem summam ita describit. Unusquisque ubique adesse et subvenire cupiens, cum omni operi non sufficeret, ubicumque non aderat, impeditam rem putabat, quominus procederet. Similis sententia est 2, 8. ἐν τούτῳ τε κεκωλῦσθαι ἐδόκει ἑκάστῳ τὰ πράγματα, ᾧ μή τις αὐτὸς παρέσται. Sed h. l. δοκεῖν non est *videri*, ut plerumque apud nostrum Scriptorem, sed *putare*, ut 5, 88. et subaudiendum τὸ πρᾶγμα vel τὰ πράγματα. — ᾧ μή τινι, pro ᾧτινι μή. Poppo tamen dubitans, num apte sic loquatur, et num ὅστις praecedente οὗτος usurpare potuerit Thucydides, coniicit ᾧ μή τις.

ἀντηλλαγμένος Schol. μεταλλαγμένος. Alias enim in navibus tanquam in continente dimicabant Spartani, Athenienses non facile navalem pugnam in pedestrem mutabant, sed potius id cum maxime vitabant. Vid. 2, 89. ubi Phormio angustias freti incommodum suis putat: διέκπλοι τε οὐκ εἰσὶν οὐδὲ ἀναστροφαὶ, ἅπερ νεῶν ἄμεινον πλεουσῶν ἔργα ἐστὶν, ἀλλ' ἀνάγκη ἂν

14. ἐν τῇ γῇ καταπεφευγυίαις ἐνέβαλλον. Licet h. l. iungas ἐν τῇ γῇ cum ἐνέβαλλον, tamen loci bene multi reperiuntur, ubi ἐν cum verbis motum significantibus iungitur, plerumque tamen in *perfecto*. Vid. Heindorf. ad Plat. Sophist. p. 427. Praeter hunc nostrum Poppo Prol. T. 1. p. 178. attulit 1, 47. παραβεβοηθηκότες. 7, 87. ἐμπεπτωκότας. 8, 11. τὰ περὶ τὴν ἐν τῷ Πειραιῶ τῶν νεῶν κατα φυγὴν ἠγγέλθη. Simile est exemplum a Goellero allatum 3, 71. τοὺς ἐκεῖ καταπεφευγότας. Unde apparet, haec omnia ad attractionem satis notam esse referenda. Vid. ad 2, 80. Cf. 3, 106. τοὺς ἐν Ὀλπαις Ἀμπρακιώτας ἥκοντας. 4, 42. ἐν Ἀμπρακίᾳ καὶ ἐν Λευκαδίᾳ ἀπῆσαν αὐτῶν πεντακόσιοι φρουροί. Unus apud Thucydidem locus 7, 17. videtur refragari, παρεσκευάζοντο αὐτοὶ ἀποστελοῦντες ὁπλίτας ἐν τῇ Σικελίᾳ. Sed etiam ibi videtur Scriptor effectum missionis magis respicere, quam ipsam missionem: Parabant milites gravis armaturae mittere (in Siciliam), *quos in Sicilia haberent*. Neque aliter accipiendus videtur locus 4, 27. ὁρῶντες τῶν ἐπιτηδείων τὴν περὶ τὴν Πελο-

Digitized by Google

χουν, οἵ τε Ἀθηναῖοι κρατοῦντες, καὶ βουλόμενοι τῇ παρούσῃ τύχῃ ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἐπεξελθεῖν, ἀπὸ νεῶν ἐπεξομάχουν. πολύν τε πόνον παρασχόντες ἀλλήλοις, καὶ τραυματίσαντες, διεκρίθησαν· καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰς κενὰς ναῦς, πλὴν τῶν τὸ πρῶτον ληφθεισῶν, διέσωσαν. καταστάντες δὲ ἑκάτεροι ἐς τὸ στρατόπεδον, οἱ μὲν τροπαῖόν τε ἔστησαν, καὶ νεκροὺς ἀπέδοσαν, καὶ ναυαγίων ἐκράτησαν, καὶ τὴν νῆσον εὐθὺς περιέπλεον, καὶ ἐν φυλακῇ εἶχον, ὡς τῶν ἀνδρῶν ἀπειλημμένων· οἱ δ' ἐν τῇ ἠπείρῳ Πελοποννήσιοι καὶ ἀπὸ πάντων ἤδη βεβοηθηκότες ἔμενον κατὰ χώραν ἐπὶ τῇ Πύλῳ.

15. Ἐς δὲ τὴν Σπάρτην ὡς ἠγγέλθη τὰ γεγενημένα περὶ Πύλον, ἔδοξεν αὐτοῖς, ὡς ἐπὶ ξυμφορᾷ μεγάλῃ, τὰ τέλη καταβάντας ἐς τὸ στρατόπεδον βουλεύειν πρὸς τὸ χρῆμα ὁρῶντας, ὅ τι ἂν δοκῇ. καὶ ὡς εἶδον ἀδύνατον ὂν τιμωρεῖν τοῖς ἀνδράσι, καὶ κινδυνεύειν οὐκ ἐβούλοντο ἢ ὑπὸ λιμοῦ τι παθεῖν αὐτούς, ἢ ὑπὸ πλήθους βιασθέντας κρατηθῆναι, ἔδοξεν αὐτοῖς πρὸς τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἀθηναίων, ἣν ἐθέλωσι, σπονδὰς ποιησαμένους τὰ περὶ Πύλον, ἀποστεῖλαι ἐς τὰς Ἀθήνας πρέσβεις περὶ ξυμβάσεως, καὶ τοὺς ἄνδρας ὡς τάχιστα πειρᾶσθαι κομίσασθαι.

16. Δεξαμένων δὲ τῶν στρατηγῶν τὸν λόγον, ἐγίγνοντο σπονδαὶ τοιαίδε, Λακεδαιμονίους μὲν τὰς ναῦς, ἐν αἷς ἐναυμάχησαν, καὶ τὰς ἐν τῇ Λακωνικῇ πάσας, ὅσαι ἦσαν μακραί, παραδοῦναι κομίσαντας ἐς Πύλον Ἀθηναίοις, καὶ ὅπλα μὴ ἐπιφέρειν τῷ τειχίσματι, μήτε κατὰ γῆν, μήτε κατὰ θάλασσαν· Ἀθηναίους δὲ τοῖς ἐν τῇ νήσῳ ἀνδράσι σῖτον ἐᾶν τοὺς ἐν τῇ ἠπείρῳ Λακεδαιμονίους ἐκπέμπειν τακτὸν καὶ μεμαγμένον, δύο χοίνικας ἑκάστῳ Ἀττικὰς ἀλφίτων καὶ δύο κοτύλας οἴνου, καὶ κρέας, θεράποντι δὲ τούτων ἡμίσεα· ταῦτα δὲ ὁρώντων τῶν Ἀθηναίων ἐκπέμπειν, καὶ πλοῖον μηδὲν ἐκπλεῖν λάθρα· φυλάσσειν δὲ καὶ τὴν νῆσον Ἀθηναίους μηδὲν ἧσσον, ὅσα μὴ ἀποβαίνοντας· καὶ ὅπλα μὴ ἐπιφέρειν τῷ Πελοποννησίων στρατῷ, μήτε κατὰ γῆν, μήτε κατὰ θάλασσαν· ὅ τι δ' ἂν τούτων παραβαίνωσιν ἑκάτεροι καὶ ὁτιοῦν, τότε λελύσθαι τὰς σπονδάς.

εἴη τὴν ναυμαχίαν πεζομαχίαν καθίστασθαι. Inde patet, perperam Goellerum verba περὶ τὰς ναῦς iungere cum ὁ θόρυβος.

καὶ — βεβοηθηκότες. Recte Schol. οἱ ἀπὸ τῶν ἄλλων ξυμμάχων (intra Peloponnesum) αὐτοῖς προσελθόντες νῦν.

15. πρὸς τὸ χρῆμα ὁρῶντας. Lectio codicum plerorumque est παρακρῆμα, quam receperunt Bekk. et Poppo. Dindorf. defendit vulgatam laudatis Aristoph. Av. 1334. πρὸς ἄνδρ' ὁρῶν, et Dionys. Hal. de struct. verb. p. 190. Schaef. ubi πρὸς χρῆμα ὁρῶντες sequitur. Quod autem male a Dukero iungi dicit πρὸς τὸ χρῆμα βουλεύειν, errat. Nam primum sic dicitur 1, 71 extr. πρὸς ταῦτα βουλευεσθε εὖ, ut esse possit pro βουλεύεσθαι ἐκ τῶν παρόντων 3, 29. Deinde perinde est, utrum ad βουλεύειν, an ad ὁρῶντας subaudias demonstrativum pronomen πρὸς αὐτό vel τοῦτο. Ceterum τὰ τέλη sunt magistratus.

16. μεμαγμένον, i. e. μάζαν, panis quoddam genus, ne conservari diutius posset. Nam una χοίνιξ in diurnum alimentum hominis sufficere credebatur.

ὅ τι δ' ἂν τούτων — τότε λελύσθαι τ. σπ. Exspectes τοῦτο λύεσθαι τὰς σπονδάς, aut antea ὅταν

Digitized by Google

ἐσπεῖσθαι δὲ αὐτὰς, μέχρι οὗ ἐπανέλθωσιν οἱ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν Λακεδαιμονίων πρέσβεις. ἀποστεῖλαι δὲ αὐτοὺς τριήρει Ἀθηναίους, καὶ πάλιν κομίσαι. ἐλθόντων δὲ, τάς τε σπονδὰς λελύσθαι ταύτας, καὶ τὰς ναῦς ἀποδοῦναι Ἀθηναίους ὁμοίας, οἵαςπερ ἂν παραλάβωσιν. αἱ μὲν σπονδαὶ ἐπὶ τούτοις ἐγένοντο, καὶ αἱ νῆες παρεδόθησαν, οὖσαι περὶ ἑξήκοντα, καὶ οἱ πρέσβεις ἀπεστάλησαν· ἀφικόμενοι δὲ ἐς τὰς Ἀθήνας ἔλεξαν τοιάδε.

17. „ΕΠΕΜΨΑΝ ἡμᾶς Λακεδαιμόνιοι, ὦ Ἀθηναῖοι, περὶ τῶν ἐν τῇ νήσῳ ἀνδρῶν πράξοντας ὅ τι ἂν ὑμῖν τε ὠφέλιμον ὂν τὸ αὐτὸ πείθωμεν, καὶ ἡμῖν ἐς τὴν ξυμφορὰν, ὡς ἐκ τῶν παρόντων, κόσμον μάλιστα μέλλῃ οἴσειν. τοὺς δὲ λόγους μακροτέρους οὐ παρὰ τὸ εἰωθὸς μηκυνοῦμεν, ἀλλ' ἐπιχώριον ὂν ἡμῖν, οὗ μὲν βραχεῖς ἀρκῶσι, μὴ πολλοῖς χρῆσθαι, πλείοσι δὲ, ἐν ᾧ ἂν καιρὸς ᾖ διδάσκοντάς τι τῶν προὔργου λόγοις τὸ δέον πράσσειν. λάβετε δὲ αὐτοὺς μὴ πολεμίως, μηδ' ὡς ἀξύνετοι διδασκόμενοι, ὑπόμνησιν δὲ τοῦ καλῶς βουλεύσασθαι πρὸς εἰδότας ἡγησάμενοι. ὑμῖν γὰρ εὐτυχίαν τὴν παροῦσαν ἔξεστι καλῶς θέσθαι, ἔχουσι μὲν ὧν κρατεῖτε, προσλαβοῦσι δὲ τιμὴν καὶ δόξαν, καὶ μὴ παθεῖν ὅπερ οἱ ἀήθως τι ἀγαθὸν λαμβάνοντες τῶν ἀνθρώπων· ἀεὶ γὰρ τοῦ πλέονος ἐλπίδι ὀρέγονται, διὰ τὸ καὶ τὰ παρόντα ἀδοκήτως εὐτυχῆσαι. οἷς δὲ πλεῖσται μεταβολαὶ ἐπ' ἀμφότερα ξυμβεβήκασι, δίκαιοί εἰσι καὶ ἀπιστότατοι εἶναι ταῖς εὐπραγίαις. ὃ τῇ τε ὑμετέρᾳ πόλει δι' ἐμπειρίαν καὶ ἡμῖν μάλιστ' ἂν ἐκ τοῦ εἰκότος προσείη.

18. „Γνῶτε δὲ καὶ ἐς τὰς ἡμετέρας νῦν ξυμφορὰς ἀποδόντες, οἵτινες ἀξίωμα μέγιστον τῶν Ἑλλήνων ἔχοντες ἤκομεν παρ' ὑμᾶς, πρότερον αὐτοὶ κυριώτεροι νομίζοντες εἶναι δοῦναι ἐφ' ἃ νῦν ἀφιγμένοι ὑμᾶς αἰτούμεθα. καίτοι οὔτε δυνάμεως ἐνδεία ἐπάθομεν αὐτὸ, οὔτε μείζονος προσγενομένης ὑβρίσαντες, ἀπὸ δὲ τῶν ἀεὶ ὑπαρχόντων γνώμῃ σφαλέντες, ἐν ᾧ

δέ τι vel ἐὰν δέ τι. Sed eiusmodi structurae immutatio nihil habet offensionis.

οἱ πρέσβεις ἀπεστάλησαν. Huius legationis princeps fuit Archeptolemus. Vid. Aristoph. Eq. v. 793. Monuit Krüger. ad Dionys. p. 96.

17. ὅ τι ἂν ὑμῖν τε — μέλλῃ οἴσειν. Durum est, pronomen ὅ τι h. l. primum quarto, deinde primo casu usurpari. Sed ita variat noster Scriptor, cum posset scribere *μέλλον*. μακροτέρους — μηκυνοῦμεν. Schol. μακροτέρους dicit abundare. Goeller. μηκυνοῦμεν explicat ποιήσομεν. In sequentibus quod ἀλλά apposuit, anacoluthon est, ut monuit Goeller. — Mox in οὐ μὲν βραχεῖς ἀρκῶσι Dissen. disquis. philol. p. 19. legi volebat οὐ μὲν ἄν. Sed pronomini relativo a Thucydide interdum coniunctivum sine ἄν addi, exemplis docet Poppo Prol. T. I. p. 141. Sic insequenti cap. οἵτινες — νομίσωσι. 3, 43. ἥντινα τύχητε. 7, 77. ἐν ᾧ ἀναγκασθῇ.

18. ἐφ' ἃ νῦν ἀφ. ὑμ. αἰτούμ. Schol. τὰς σπονδὰς λέγει. Iam secundo belli anno Athenienses, Lacedaemoniis Atticam iterum devastantibus et pestilentia urgente moti ad Lacedaemonios de pace miserant legatos, sed frustra. Vid. 2, 59.

ἀπὸ δὲ τῶν ἀεὶ ὑπαρχόντων, i. e. *iis usi, quae nobis semper sunt*, neque minoribus, neque maioribus copiis. — ἐν ᾧ, Schol. ἐν τῷ δύνασθαι γνώμῃ σφαλῆναι.

Digitized by Google

πᾶσι τὸ αὐτὸ ὁμοίως ὑπάρχει. ὥστε οὐκ εἰκὸς ὑμᾶς διὰ τὴν παροῦσαν νῦν ῥώμην πόλεώς τε καὶ τῶν προσγεγενημένων καὶ τὰ τῆς τύχης οἴεσθαι ἀεὶ μεθ' ὑμῶν ἔσεσθαι. σωφρόνων δὲ ἀνδρῶν οἵτινες τἀγαθὰ ἐς ἀμφίβολον ἀσφαλῶς ἔθεντο, (καὶ ταῖς ξυμφοραῖς οἱ αὐτοὶ εὐξυνετώτερον ἂν προσφέροιντο,) τόν τε πόλεμον νομίσωσι μὴ, καθ' ὅσον ἄν τις αὐτοῦ μέρος βούληται μεταχειρίζειν, τούτῳ ξυνεῖναι, ἀλλ' ὡς ἂν αἱ τύχαι αὐτῶν ἡγήσωνται. καὶ ἐλάχιστ' ἂν οἱ τοιοῦτοι πταίοντες, διὰ τὸ μὴ τῷ ὀρθουμένῳ αὐτοῦ πιστεύοντες ἐπαίρεσθαι, ἐν τῷ εὐτυχεῖν ἂν μάλιστα καταλύοιντο. ὃ νῦν ὑμῖν, ὦ Ἀθηναῖοι, καλῶς ἔχει πρὸς ἡμᾶς πρᾶξαι, καὶ μήποτε ὕστερον, ἢν ἄρα μὴ πειθόμενοι σφαλῆτε, ἃ πολλὰ ἐνδέχεται, νομισθῆναι τύχῃ καὶ τὰ νῦν προχωρήσαντα κρατῆσαι, ἐξὸν ἀκινδύνου δόκησιν ἰσχύος καὶ ξυνέσεως ἐς τὸ ἔπειτα καταλιπεῖν.

19. „Λακεδαιμόνιοι δὲ ὑμᾶς προκαλοῦνται ἐς σπονδὰς καὶ διάλυσιν πολέμου, διδόντες μὲν εἰρήνην καὶ ξυμμαχίαν καὶ ἄλλην φιλίαν πολλὴν καὶ οἰκειότητα ἐς ἀλλήλους ὑπάρχειν, ἀνταιτοῦντες δὲ τοὺς ἐκ τῆς νήσου ἄνδρας, καὶ ἄμεινον ἡγούμενοι ἀμφοτέροις μὴ διακινδυνεύεσθαι, εἴ τε βίᾳ διαφύγοιεν,

σωφρόνων δὲ ἀνδρῶν οἵτινες — De hac confusione duarum structurarum diximus ad 2, 44. ubi hunc ipsum locum explicavimus. Sed praeterea monendum, verba τἀγαθὰ ἐς ἀμφίβολον ἀσφαλῶς θέσθαι esse *secundas res ambiguas et incertas esse existimando in tuto ponere;* illa autem καὶ ταῖς ξυμφοραῖς — προσφέροιντο quasi per parenthesin esse interposita; quibus ne structura difficilius percipiatur, quoniam sequens coniunctivus νομίσωσι (cf. ad c. 17.) item ad οἵτινες pertinet, cum Poppone parentheseos signa addidimus. Accusativum autem τὸν πόλεμον per attractionem quandam positum putamus, ut in notissimo illo *Davum quaero ubi sit*, pro καὶ οἵτινες νομίσωσι μὴ καθ' ὅσον ἄν τις τοῦ πολέμου μέρος βούληται μεταχειρίζειν κ. τ. λ. Tum τούτῳ pertinet ad μέρος, αὐτῶν autem, cuius loco Bredovius, non improbante Poppone, propter sequens τῷ ὀρθουμένῳ αὐτοῦ, coniiciebat αὐτῷ, (τῷ πολέμῳ) referri quidem potest ad partes belli, quae insunt in collectivo ὅσον ἄν μέρος, aptius tamen referri videtur ad ἄνδρας, quod subiectum totius periodi est. Sententiam loci verbis Scholiastae explicabo: σώφρονές εἰσιν οἵτινες, ἀδήλου ὄντος τοῦ ἀποβησομένου, ἐκ τῆς παρούσης εὐπραγίας ἐπὶ ἀσφαλέστερον βέπουσι, καὶ οὐκ ἐξυβρίζουσιν, ὡς παραμενούσης αὐτοῖς ἀεὶ τῆς εὐπραγίας, ἀλλὰ συμβαίνουσι τοῖς ἐναντίοις. καὶ γὰρ τὰς συμφορὰς οὗτοι δεξιώτερον ἂν καὶ ὡς συνετοὶ προσδέχοιντό τε καὶ φέροιεν, οἵτινες οἴονται τὰ ἐκ τῶν πολέμων μὴ κατὰ προαίρεσιν ἡμετέραν ἀποβαίνειν, ἀλλὰ κατὰ τύχην.

τῷ ὀρθουμένῳ αὐτοῦ, int. πολέμου, *belli successu prospero confisi.* — καταλύεσθαι est ἀναπαύεσθαι, pacem facere.

καὶ μήποτε — νομισθῆναι, „neque committere ut credamini casu, non consilio, quae nunc feliciter cesserunt, obtinuisse." — ἀκίνδυνον δόκησιν — Schol. ἐξουσίας ὑμῖν οὔσης, εἰρήνης γενομένης, ἄνευ κινδύνων εὐβουλίας τε καὶ ἀνδρίας δόξαν τοῖς μετὰ ταῦτα ἀνθρώποις καταλιπεῖν, ἰσχύος μὲν, διὰ τὸ μεῖναι ὑμῖν τὴν εὐτυχίαν καὶ μὴ μεταβληθῆναι, εὐβουλίας δὲ, ὅτι ἐσπείσασθε ἐν τῷ εὐτυχεῖν, εἰδότες τὸ τῆς τύχης ἄστατον.

19. ἀμφοτέροις μὴ διακινδυνεύεσθαι. Antyllus, ut ex Scholiis discimus, ἀμφοτέροις ad Athenienses et Lacedaemonios referebat, ἵνα δοκῶσι Λακεδαιμόνιοι καὶ τοῦ τῶν Ἀθηναίων κρατοῦσθαι συμφέροντος. Sed praestat altera interpretatio ἐν ἀμφοτέροις, ἢ διαφυγεῖν τοὺς ἄνδρας, ἢ ἐπολιορκηθῆναι. Utroque enim, inquit, modo in bellan-

Digitized by Google

παρατυχούσης τινὸς σωτηρίας, εἴ τε καὶ ἐκπολιορκηθέντες μᾶλλον ἂν χειρωθεῖεν. νομίζομέν τε τὰς μεγάλας ἔχθρας μάλιστ' ἂν διαλύεσθαι βεβαίως, οὐκ ἢν ἀνταμυνόμενός τις καὶ ἐπικρατήσας τὰ πλέω τοῦ πολέμου, κατ' ἀνάγκην ὅρκοις ἐγκαταλαμβάνων μὴ ἀπὸ τοῦ ἴσου ξυμβῇ, ἀλλ' ἢν, παρὸν τὸ αὐτὸ δρᾶσαι, πρὸς τὸ ἐπιεικὲς καὶ ἀρετῇ αὐτὸ νικήσας, παρὰ ἃ προσεδέχετο, μετρίως ξυναλλαγῇ. ὀφείλων γὰρ ἤδη ὁ ἐναντίος μὴ ἀνταμύνεσθαι ὡς βιασθείς, ἀλλ' ἀνταποδοῦναι ἀρετήν, ἑτοιμότερός ἐστιν αἰσχύνῃ ἐμμένειν οἷς ξυνέθετο. καὶ μᾶλλον πρὸς τοὺς μειζόνως ἐχθροὺς τοῦτο δρῶσιν οἱ ἄνθρωποι, ἢ πρὸς τοὺς τὰ μέτρια διενεχθέντας· πεφύκασί τε τοῖς μὲν ἑκουσίως ἐνδοῦσιν ἀνθησσᾶσθαι μεθ' ἡδονῆς, πρὸς δὲ τὰ ὑπεραυχοῦντα καὶ παρὰ γνώμην διακινδυνεύειν.

20. „Ἡμῖν δὲ καλῶς, εἴπερ ποτέ, ἔχει ἀμφοτέροις ἡ ξυναλλαγή, πρίν τι ἀνήκεστον διὰ μέσου γενόμενον ἡμᾶς καταλαβεῖν, ἐν ᾧ ἀνάγκη αἰδιον ὑμῖν ἔχθραν πρὸς τῇ κοινῇ καὶ ἰδίαν ἔχειν, ὑμᾶς δὲ στερηθῆναι, ὧν νῦν προκαλούμεθα. ἔτι δ' ὄντων ἀκρίτων, καὶ ὑμῖν μὲν δόξης καὶ ἡμετέρας φιλίας προσγιγνομένης ἡμῖν δὲ πρὸ αἰσχροῦ τινος ξυμφορᾶς μετρίως κατατιθεμένης, διαλλαγῶμεν, καὶ αὐτοί τε ἀντὶ πολέμου εἰρήνην ἑλώμεθα, καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν ἀνάπαυσιν κακῶν ποιήσωμεν· οἷ καὶ ἐν τούτῳ ὑμᾶς αἰτιωτέρους ἡγήσονται. πολεμοῦνται μὲν γὰρ ἀσαφῶς ὁποτέρων ἀρξάντων· καταλύσεως δὲ γενομένης, ἧς νῦν ὑμεῖς τὸ πλέον κύριοί ἐστε, τὴν χάριν ὑμῖν προσθήσουσιν. ἥν τε γνῶτε, Λακεδαιμονίοις ἔξεστιν ὑμῖν φίλους γενέσθαι βεβαίως, αὐτῶν τε προκαλεσαμένων, χαρισαμένοις τε μᾶλλον ἢ βιασαμένοις. καὶ ἐν τούτῳ τὰ ἐνόντα ἀγαθὰ σκοπεῖτε ὅσα εἰκὸς εἶναι. ἡμῶν γὰρ καὶ ὑμῶν ταυτὰ λεγόντων, τό γε ἄλλο Ἑλληνικὸν ἴστε ὅτι, ὑποδεέστερον ὄν, τὰ μέγιστα τιμήσει."

21. Οἱ μὲν οὖν Λακεδαιμόνιοι τοσαῦτα εἶπον, νομίζοντες τοὺς Ἀθηναίους ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ σπονδῶν μὲν ἐπιθυμεῖν, σφῶν δὲ ἐναντιουμένων, κωλύεσθαι· διδομένης δὲ εἰρήνης, ἀσμένους δέξασθαί τε καὶ τοὺς ἄνδρας ἀποδώσειν. οἱ δὲ

do perseverabimus. Altero enim nos vobis pares erimus, altero ira moti bellum continuabimus, nova odii causa accedente.

κατ' ἀνάγκην ὅρκοις ἐγκαταλαμβάνων, i. e. δι' ὅρκων ἄκοντας ξυμβῆναι ἀναγκάσας. — τὸ αὐτὸ δρᾶσαι, melius esset αὐτὸ τοῦτο, i. e. τὸ μὴ ἀπὸ τοῦ ἴσου ξυμβῆναι ἀναγκάσαντα τὸν ἡττηθέντα. — In verbis αὐτὸ νικήσας refer αὐτό ad τὸ [παρεῖναι] τοῦτο δρᾶσαι, i. e. τό [δύνασθαι] μὴ ἀπὸ τοῦ ἴσου ξυμβῆναι. — προσεδέχετο passive h. l. accipiendum esse, monuit Poppo obs. p. 89.

τοῦτο δρῶσι, subaudi, sententia flagitante, τὸ ἀνταμύνεσθαι, ut potius ἐκεῖνο exspectes. — Mox ἀνθησσᾶσθαι cum dativo, licet ἡσσᾶσθαι alibi cum genitivo reperiatur. Sequitur igitur h. l. structuram verbi εἶκειν, ἐνδιδόναι, quarum vim habet. — τὰ μέτρια accipe pro μετρίως. — καὶ παρὰ γνώμην, vel sine victoriae et prosperi eventus spe.

20. χαρισαμένοις refer ad ὑμῖν. — τὰ μέγιστα τιμήσει, i. e. μεγάλως ἡμᾶς τιμήσει. Genitivum absolutum pro accusativo, quem sequens verbum postulet, positum esse, ut 5, 3. προσβαλόντων τῶν Ἀθηναίων, ἡμῶν

Digitized by Google

τὰς μὲν σπονδὰς, ἔχοντες τοὺς ἄνδρας ἐν τῇ νήσῳ, ἤδη σφίσιν ἐνόμιζον ἑτοίμους εἶναι ὁπόταν βούλωνται ποιεῖσθαι πρὸς αὐτούς, τοῦ δὲ πλέονος ὠρίγοντο. μάλιστα δὲ αὐτοὺς ἐνῆγε Κλέων ὁ Κλεαινέτου, ἀνὴρ δημαγωγὸς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὤν, καὶ τῷ πλήθει πιθανώτατος· καὶ ἔπεισεν ἀποκρίνασθαι ὡς χρὴ τὰ μὲν ὅπλα καὶ σφᾶς αὐτοὺς τοὺς ἐν τῇ νήσῳ παραδόντας πρῶτον κομισθῆναι Ἀθήναζε, ἐλθόντων δὲ, ἀποδόντας Λακεδαιμονίους Νίσαιαν καὶ Πηγὰς καὶ Τροιζῆνα καὶ Ἀχαΐαν, ἃ οὐ πολέμῳ ἔλαβον, ἀλλ' ἀπὸ τῆς προτέρας ξυμβάσεως, Ἀθηναίων ξυγχωρησάντων κατὰ ξυμφοράς, καὶ ἐν τῷ τότε δεομένων τι μᾶλλον σπονδῶν, κομίσασθαι τοὺς ἄνδρας, καὶ σπονδὰς ποιήσασθαι, ὁπόσον ἂν δοκῇ χρόνον ἀμφοτέροις.

22. Οἱ δὲ πρὸς μὲν τὴν ἀπόκρισιν οὐδὲν ἀντεῖπον, ξυνέδρους δὲ σφίσιν ἐκέλευον ἑλέσθαι, οἵτινες λέγοντες καὶ ἀκούοντες περὶ ἑκάστου, ξυμβήσονται κατὰ ἡσυχίαν, ὅ τι ἂν πείθωσιν ἀλλήλους. Κλέων δὲ ἐνταῦθα δὴ πολὺς ἐνέκειτο, λέγων μηνύσκειν μὲν καὶ πρότερον οὐδὲν ἐν νῷ ἔχοντας δίκαιον αὐτοὺς, σαφὲς δ' εἶναι καὶ νῦν, οἵτινες τῷ μὲν πλήθει οὐδὲν ἐθέλουσιν εἰπεῖν, ὀλίγοις δὲ ἀνδράσι ξύνεδροι βούλονται γίγνεσθαι· ἀλλὰ εἴ τι ὑγιὲς διανοοῦνται, λέγειν ἐκέλευσεν ἅπασιν. ὁρῶντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι οὔτε σφίσιν οἷόν τε ὂν ἐν πλήθει εἰπεῖν, εἴ τι καὶ ὑπὸ τῆς ξυμφορᾶς ἐδόκει αὐτοῖς ξυγχωρεῖν, μὴ ἐς τοὺς ξυμμάχους διαβληθῶσιν εἰπόντες καὶ οὐ τυχόντες, οὔτε τοὺς Ἀθηναίους ἐπὶ μετρίοις ποιήσοντας ἃ προὐκαλοῦντο, ἀνεχώρησαν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἄπρακτοι.

23. Ἀφικομένων δὲ αὐτῶν διελύοντο εὐθὺς αἱ σπονδαὶ αἱ περὶ Πύλον, καὶ τὰς ναῦς οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπῄτουν, καθάπερ ξυνέκειτο· οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἐγκλήματα ἔχοντες, ἐπιδρομήν τε τῷ τειχίσματι παράσπονδον καὶ ἄλλα οὐκ ἀξιόλογα δοκοῦντα εἶναι, οὐκ ἀπεδίδοσαν, ἰσχυριζόμενοι ὅτι δὴ εἴρητο, ἐὰν καὶ ὁτιοῦν παραβαθῇ, λελύσθαι τὰς σπονδάς. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀντέλεγόν τε, καὶ ἀδίκημα ἐπικαλέσαντες τὸ τῶν νεῶν, ἀπελθόντες ἐς πόλεμον καθίσταντο. καὶ τὰ περὶ Πύλον ὑπ' ἀμφοτέρων κατὰ κράτος ἐπολεμεῖτο, Ἀθηναῖοι μὲν δυοῖν νεοῖν ἐναντίαιν ἀεὶ τὴν νῆσον περιπλέοντες τῆς ἡμέρας, (τῆς

νοντο, monuit Goeller. Cf. annot. ad 2, 8. 3, 13.

21. σφίσιν ἑνόμιζον ἑτοίμους εἶναι —. Ne ἑτοίμους in ἑτοίμας mutandum, aut illud pro hoc accipiendum sit, Poppo ad h. l. in hunc modum orationem mente explendam censet: τὰς μὲν σπονδὰς (ποιεῖσθαι) — ἑτοίμους (αὐτοὺς, τοὺς Λακεδ.) εἶναι, ὁπόταν (σφεῖς, οἱ Ἀθην.) βούλωνται. Itaque ποιεῖσθαι bis intelligendum est. Cf. 1, 134. καὶ αὐτὸν ἐμέλλησαν μὲν ἐς Καιάδαν — ἐμβάλλειν.

ἀπὸ τῆς προτέρας ξυμβάσεως. Vid. 1, 115.

22. ἃ προὐκαλοῦντο, int. οἱ Λακεδαιμόνιοι Ἀθηναίους. Cf. Duker ad 5, 37.

23. Ἀθηναῖοι μὲν — περιπλέοντες. Pro genitivo aut ad ὑπ' ἀμφοτέρων referendo, aut absoluto, usus est nominativo, quasi antea scripsisset ἀμφότεροι κατὰ κράτος ἐπολέμουν. Sic 5, 70. Καὶ μετὰ ταῦτα ἡ ξύνοδος ἦν· Ἀργεῖοι μὲν καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐντόνως καὶ ὀργῇ χωροῦντες, Λακεδαιμόνιοι δὲ βραδέως. Cf. ad 2, 53. — Vocabulum νεοῖν cum paucis libris It. Vat. Cass. Pal. et a pr. man. Aug. et H. omiserunt Poppo

Digitized by Google

δὲ νυκτὸς καὶ ἅπασαι περιῳρμοῦν, πλὴν τὰ πρὸς τὰ πέλαγος, ὁπότε ἄνεμος εἴη· καὶ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν αὐτοῖς εἴκοσι νῆες ἀφίκοντο ἐς τὴν φυλακήν, ὥστε αἱ πᾶσαι ἑβδομήκοντα ἐγένοντο·) Πελοποννήσιοι δὲ ἔν τε τῇ ἠπείρῳ στρατοπεδευόμενοι καὶ προσβολὰς ποιούμενοι τῷ τείχει, σκοποῦντες καιρὸν, εἴ τις παραπέσοι, ὥστε τοὺς ἄνδρας σῶσαι.

24. Ἐν τούτῳ δὲ οἱ ἐν τῇ Σικελίᾳ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι πρὸς ταῖς ἐν Μεσσήνῃ φρουρούσαις ναυσὶ τὸ ἄλλο ναυτικὸν, ὃ παρεσκευάζοντο, προκομίσαντες τὸν πόλεμον ἐποιοῦντο ἐκ τῆς Μεσσήνης. καὶ μάλιστα ἐνῆγον οἱ Λοκροὶ, τῶν Ῥηγίνων κατὰ ἔχθραν· καὶ αὐτοὶ δὲ ἐσεβεβλήκεσαν παυδημεὶ ἐς τὴν γῆν αὐτῶν. καὶ ναυμαχίας ἀπαπειρᾶσθαι ἐβούλοντο, ὁρῶντες τοῖς Ἀθηναίοις τὰς μὲν παρούσας ὀλίγας ναῦς, ταῖς δὲ πλείοσι καὶ μελλούσαις ἥξειν πυνθανόμενοι τὴν νῆσον πολιορκεῖσθαι. εἰ γὰρ κρατήσειαν τῷ ναυτικῷ, τὸ Ῥήγιον ἤλπιζον πεζῇ τε καὶ ναυσὶν ἐφορμοῦντες ῥᾳδίως χειρώσασθαι, καὶ ἤδη σφῶν ἰσχυρὰ τὰ πράγματα γίγνεσθαι· ξύνεγγυς γὰρ κειμένου τοῦ τε Ῥηγίου ἀκρωτηρίου τῆς Ἰταλίας, τῆς τε Μεσσήνης τῆς Σικελίας, τοῖς Ἀθηναίοις τε οὐκ ἂν εἶναι ἐφορμεῖν καὶ τοῦ πορθμοῦ κρατεῖν. ἔστι δὲ ὁ πορθμὸς ἡ μεταξὺ Ῥηγίου θάλασσα καὶ Μεσσήνης, ὅπερ βραχύτατον Σικελία τῆς ἠπείρου ἀπέχει· καὶ ἔστιν ἡ Χάρυβδις κληθεῖσα τοῦτο, ἣ Ὀδυσσεὺς λέγεται διαπλεῦσαι. διὰ στενότητα δὲ καὶ ἐκ μεγάλων πελαγῶν, τοῦ τε Τυρσηνικοῦ καὶ τοῦ Σικελικοῦ, ἐμπίπτουσα ἡ θάλασσα ἐς αὐτὸ, καὶ ῥοώδης οὖσα, εἰκότως χαλεπὴ ἐνομίσθη.

25. Ἐν τούτῳ οὖν τῷ μεταξὺ οἱ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ναυσὶν ὀλίγῳ πλείοσιν ἢ τριάκοντα ἠναγκάσθησαν ὀψὲ τῆς ἡμέρας ναυμαχῆσαι περὶ πλοίου διαπλέοντος, ἀντεπαγόμενοι πρός τε Ἀθηναίων ναῦς ἑκκαίδεκα καὶ Ῥηγίνας ὀκτώ. καὶ νικηθέντες ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων διὰ τάχους ἀπέπλευσαν, ὡς ἕκαστοι ἔτυχον, ἐς τὰ οἰκεῖα στρατόπεδα, τό τε ἐν τῇ Μεσσήνῃ καὶ ἐν τῷ Ῥηγίῳ, μίαν ναῦν ἀπολέσαντες· καὶ νὺξ ἐπεγένετο τῷ ἔργῳ. μετὰ δὲ τοῦτο οἱ μὲν Λοκροὶ ἀπῆλθον ἐκ τῆς Ῥηγίνων· ἐπὶ δὲ τὴν Πελωρίδα τῆς Μεσσήνης συλλεγεῖσαι αἱ τῶν Συρακοσίων καὶ ξυμμάχων νῆες ὥρμουν, καὶ ὁ πεζὸς αὐτοῖς παρῆν. προσπλεύσαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ Ῥηγῖνοι, ὁρῶντες τὰς ναῦς κενὰς, ἐνέβαλον, καὶ χειρὶ σιδηρᾷ ἐπιβληθείσῃ μίαν ναῦν αὐτοὶ ἀπώλεσαν, τῶν ἀνδρῶν ἀποκολυμβη-

Bekk. et Goell. Poterat facile in aliquot libris excidere propter similem sonum praecedentis δυοῖν. Mihi quidem h. l. necessarium videtur, licet περιπλέοντες sequatur. Non enim antea de navibus sermo fuit. Cf. 1, 93. δύο γὰρ ἅμαξαι ἐναντίαι ἀλλήλαις τοὺς λίθους ἐπῆγον.

24. τὴν νῆσον πολιορκεῖσθαι, int. Sphacteriam.

βραχύτατον. Subaudias διάστημα ne emendandum sit βραχύτατα.

25. αὐτοὶ ἀπώλεσαν. Vulgatum αὐτοῖς Bekk. servavit. Sed ἀπολλύναι etiam h. l., ut paullo superius hoc cap., et statim infra in verbis ἑτέραν ναῦν ἀπολλύουσι, est amittere, non corrumpere. Non enim Scriptorem eadem orationis serie adeo variasse significationem verborum probabile est, neque vocabulum ἑτέραν, quod mox sequitur, intelligi potest, nisi iam aliam aliquam navem Athenienses amiserint. Et quomodo poterat navis ea-

Digitized by Google

σάντων· καὶ μετὰ τοῦτο, τῶν Συρακοσίων ἐςβάντων ἐς τὰς ναῦς καὶ παραπλεόντων ἀπὸ κάλω ἐς τὴν Μεσσήνην, αὖθις προςβαλόντες οἱ Ἀθηναῖοι, ἀποσιμωσάντων ἐκείνων καὶ προεμβαλόντων, ἑτέραν ναῦν ἀπολλύουσι. καὶ ἐν τῷ παράπλῳ καὶ τῇ ναυμαχίᾳ τοιουτοτρόπῳ γενομένῃ οὐκ ἔλασσον ἔχοντες οἱ Συρακόσιοι παρεκομίσθησαν ἐς τὸν ἐν τῇ Μεσσήνῃ λιμένα. καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, Καμαρίνης ἀγγελθείσης προδίδοσθαι Συρακοσίοις ὑπ' Ἀρχίου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ, ἔπλευσαν ἐκεῖσε· Μεσσήνιοι δ' ἐν τούτῳ πανδημεὶ κατὰ γῆν καὶ ταῖς ναυσὶν ἅμα ἐστράτευσαν ἐπὶ Νάξον τὴν Χαλκιδικὴν, ὅμορον οὖσαν. καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τειχήρεις ποιήσαντες τοὺς Ναξίους, ἐδῄουν τὴν γῆν· τῇ δ' ὑστεραίᾳ ταῖς μὲν ναυσὶ περιπλεύσαντες κατὰ τὸν Ἀκεσίνην ποταμὸν τὴν γῆν ἐδῄουν, τῷ δὲ πεζῷ πρὸς τὴν πόλιν ἐςέβαλλον. ἐν τούτῳ δὲ οἱ Σικελοὶ ὑπὲρ τῶν ἄκρων πολλοὶ κατέβαινον βοηθοῦντες ἐπὶ τοὺς Μεσσηνίους. καὶ οἱ Νάξιοι ὡς εἶδον, θαρσήσαντες καὶ παρακελευόμενοι ἐν ἑαυτοῖς ὡς οἱ Λεοντῖνοι σφίσι καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ξύμμαχοι ἐς τιμωρίαν ἐπέρχονται, ἐκδραμόντες ἄφνω ἐκ τῆς πόλεως προςπίπτουσι τοῖς Μεσσηνίοις, καὶ τρέψαντες ἀπέκτεινάν τε ὑπὲρ χιλίους, καὶ οἱ λοιποὶ χαλεπῶς ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου. καὶ γὰρ οἱ βάρβαροι ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐπιπεσόντες τοὺς πλείστους διέφθειραν. καὶ αἱ νῆες σχοῦσαι ἐς τὴν Μεσσήνην ὕστερον ἐπ' οἴκου ἕκασται διεκρίθησαν. Λεοντῖνοι δὲ εὐθὺς καὶ οἱ ξύμμαχοι μετὰ Ἀθηναίων ἐς τὴν Μεσσήνην, ὡς κεκακωμένην, ἐστράτευον· καὶ προςβάλλοντες οἱ μὲν Ἀθηναῖοι κατὰ τὸν λιμένα ταῖς ναυσὶν ἐπείρων, ὁ δὲ πεζὸς πρὸς τὴν πόλιν. ἐπεκδρομὴν δὲ ποιησάμενοι οἱ Μεσσήνιοι καὶ Λοκρῶν τινες μετὰ τοῦ Δημοτέλους, οἳ μετὰ τὸ πάθος ἐγκατελείφθησαν φρουροὶ, ἐξαπιναίως προςπεσόντες τρέπουσι τοῦ στρατεύματος τῶν Λεον-

qua ita corrumpi, ut homines enatarent? Denique in verbis statim sequentibus: καὶ ἐν τῷ παράπλῳ καὶ τῇ ναυμαχίᾳ τοιουτοτρόπῳ γενομένῃ οὐκ ἔλασσον ἔχοντες οἱ Συρ. — haud dubie ideo Syracusani non victi esse dicuntur, quod etiam Athenienses duas naves amiserunt. — ἀπὸ κάλω, remulco trahentes. Schol. τῷ λεγομένῳ παρόλκῳ· οἱ γὰρ παρ' αὐτὴν τὴν γῆν πλέοντες οὐ δύνανται ἐρέττειν. Mox ἀποσιμοῦν est τὰς ναῦς μετεωρίσαι, reflectere vel in altum retrahere naves, ut inde maiore cum impetu, ex longiore intervallo capto, hostium naves rostro petant.

πρὸς τὴν πόλιν ἐςέβαλλον. Sic codd. optimi. Vulgo ἐςέβαλον. Poppo coniecit προςέβαλλον, quia ἐςβάλλειν Thucydidi sit *irruptionem in terram facere*, non *urbem adoriri*, nec umquam cum πρός iungatur. Etiam 2, 79. haec verba inter se confusa docet, ubi nunc legitur προςέβαλλον.

κατὰ τὸν Ἀκεσίνην. Plin. H. N. III, 8. „Colonia Taurominium, quae antea Naxos. Flumen Asines.“ Inde Poppo Prol. T, II. p. 530. putat rescribendum h. l. Ἀσίνης.

παρακελευόμενοι ἐν ἑαυτοῖς, pro ἐν ἀλλήλοις. Reprehendit hunc usum in Menandro Eustath. ad Hom. Od. E. 481. „Τὸ μὲν γὰρ ἑαυτοὺς, ὥς φασιν οἱ παλαιοὶ, ἐπὶ τῶν καθ' αὑτὸ λεγομένων τέθειται· οἷον, Αἴας καὶ Μενοικεύς, φασιν, ὁ Κρέοντος ἑαυτοὺς ἀνεῖλον, ἤγουν ἑκάτερος ἑαυτόν. τὸ δὲ Ἀλλήλους ἐπί τινων συμπεπλεγμένων κεῖται· οἷον οἱ τοῦ Οἰδίποδος παῖδες ἀλλήλους ἀπέκτειναν, ἤτοι ἕτερος τὸν ἕτερον. Sed nonnumquam negligentius scriptores pronomen reflexivum pro reciproco posuisse docent quos laudat Goel-

Digitized by Google

τίνων τὸ πολὺ, καὶ ἀπέκτειναν πολλούς. ἰδόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἀποβάντες ἀπὸ τῶν νεῶν ἐβοήθουν, καὶ κατεδίωξαν τοὺς Μεσσηνίους πάλιν ἐς τὴν πόλιν, τεταραγμένοις ἐπιγενόμενοι· καὶ τροπαῖον στήσαντες ἀνεχώρησαν ἐς τὸ Ῥήγιον. μετὰ δὲ τοῦτο οἱ μὲν ἐν τῇ Σικελίᾳ Ἕλληνες ἄνευ τῶν Ἀθηναίων κατὰ γῆν ἐστράτευον ἐπ' ἀλλήλους.

26. Ἐν δὲ τῷ Πύλῳ ἔτι ἐπολιόρκουν τοὺς ἐν τῇ νήσῳ Λακεδαιμονίους οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ τὸ ἐν τῇ ἠπείρῳ στρατόπεδον τῶν Πελοποννησίων κατὰ χώραν ἔμενεν. ἐπίπονος δ' ἦν τοῖς Ἀθηναίοις ἡ φυλακὴ σίτου τε ἀπορίᾳ καὶ ὕδατος· οὐ γὰρ ἦν κρήνη ὅτι μὴ μία, ἐν αὐτῇ τῇ ἀκροπόλει τῆς Πύλου, καὶ αὕτη οὐ μεγάλη· ἀλλὰ διαμώμενοι τὸν κάχληκα οἱ πλεῖστοι ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ ἔπινον οἷον εἰκὸς ὕδωρ. στενοχωρίᾳ τε ἐν ὀλίγῳ στρατοπεδευομένοις ἐγίγνετο· καὶ τῶν νεῶν οὐκ ἐχουσῶν ὅρμον αἱ μὲν σῖτον ἐν τῇ γῇ ὑροῦντο κατὰ μέρος, αἱ δὲ μετέωροι ὥρμουν. ἀθυμίαν τε πλείστην ὁ χρόνος παρεῖχε παρὰ λόγον ἐπιγιγνόμενος, οὓς ᾤοντο ἡμερῶν ὀλίγων ἑκπολιορκήσειν ἐν νήσῳ τε ἐρήμῃ, καὶ ὕδατι ἁλμυρῷ χρωμένους. αἴτιον δὲ ἦν οἱ Λακεδαιμόνιοι προεικότες ἐς τὴν νῆσον ἐσάγειν σῖτόν τε τὸν βουλόμενον ἀληλεσμένον καὶ οἶνον καὶ τυρὸν καὶ εἴ τι ἄλλο βρῶμα, οἷον ἂν ἐς πολιορκίαν ξυμφέρῃ, τάξαντες ἀργυρίου πολλοῦ, καὶ τῶν Εἱλώτων τῷ ἐσαγαγόντι ἐλευθερίαν ὑπισχνούμενοι. καὶ ἐσῆγον ἄλλοι τε παρακινδυνεύοντες, καὶ μάλιστα οἱ Εἵλωτες, ἀπαίροντες ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου ὁπόθεν τύχοιεν, καὶ καταπλέοντες ἔτι νυκτὸς ἐς τὰ πρὸς τὸ πέλαγος τῆς νήσου. μάλιστα δὲ ἐτήρουν ἀνέμῳ καταφέρεσθαι· ῥᾷον γὰρ τὴν φυλακὴν τῶν τριήρων ἐλάνθανον, ὁπότε πνεῦμα ἐκ πόντου εἴη· ἄπορον γὰρ ἐγίγνετο περιορμεῖν, τοῖς δὲ

ler. ad h. l. Cf. ad 3, 59. Hoc quidem loco non multum differt ἐν ἑαυτοῖς ab ἐν σφίσι αὐτοῖς, (in ihrer Mitte) quod habes 5, 69 extr.

26. διαμώμενοι. Schol. ἀντὶ τοῦ διασκάπτοντες. εἴρηται δὲ ἀπὸ τοῦ ἅμη, ὅ ἐστι σκάφειον πλατύ. Vid. Schneid. in Lex. voc. ἅμη. Idem tamen deducit διαμάω ab ἀμάω, colligo. Zonaras διαμησάμενος, διορύξας. Suidas διαμώμενος, θερίζων, καὶ διαμώμενοι, διασκάπτοντες, ζητοῦντες, hoc Thucydidis loco adscripto. Nostrum imitati sunt Arrian. exped. Alex. 6, 23. χαλεπῶς διαμωμένους τὸν κάχληκα, et Applan. p. 21. D. Steph. διαμώμενος τὴν ψάμμον.

οὓς ᾤοντο — ἑκπολιορκήσειν. Pronomen relativum spectat ad παρὰ λόγον, et resolvi potest in αὐτοὺς γάρ ut pro ᾤοντο γὰρ αὐτούς —, accipi possit. Sic accipi potest etiam Sophoclis locus in Philoct. v. 594 sqq. τίνος δ' Ἀτρεΐδαι τοῦδ' ἄγαν οὕτω χρόνῳ τοσῷδ' ἐπεστρέφοντο πράγματος χάριν, ὅν γ' εἶχον ἤδη χρόνιον ἐκβεβληκότες; Nam etsi ibi τοῦδε ad Philoctetem referri potest, tamen aptius videtur iungi cum τίνος πράγματος, quia sequitur v. 597. τίς δ' πόθος αὐτοὺς ἵκετο;

αἴτιον δὲ ἦν οἱ Λακεδ. Saepius verbum non subiecto, sed praedicato accommodatur. Infra c. 39. in. χρόνος δὲ ὁ ξύμπας ἐγένετο — ἑβδομήκοντα ἡμέραι καὶ δύο. c. 102. ἔκτισαν τὸ χωρίον τοῦτο, ὅπερ πρότερον Ἐννέα ὁδοὶ ἐκαλοῦντο. 8, 9. αἴτιον δ' ἐγένετο οἱ πολλοὶ οὐκ εἰδότες. Cf. 3, 114 in. Matth. Gr. §. 304. (305.)

οἷον ἂν ἐς πολιορκίαν ξυμφέρῃ. Sic Cass. Aug. (a rec. man.) It. H. Ceteri ξυμφέροι, quod recte poni, subaudito εἴ τις εἰσαγάγοι, monet Poppo ad h. l. coll. Prol. I. p. 145.

Digitized by Google

ἀφειδὴς ὁ κατάπλους καθεστήκει· ἐπώκελλον γὰρ τὰ πλοῖα τετιμημένα χρημάτων· καὶ οἱ ὁπλῖται περὶ τὰς κατάρσεις τῆς νήσου ἐφύλασσον. ὅσοι δὲ γαλήνῃ κινδυνεύσειαν, ἡλίσκοντο. ἐσένεον δὲ καὶ κατὰ τὸν λιμένα κολυμβηταὶ ὕφυδροι, καλωδίῳ ἐν ἀσκοῖς ἐφέλκοντες μήκωνα μεμελιτωμένην καὶ λίνου σπέρμα κεκομμένον· ὧν τὸ πρῶτον λανθανόντων φυλακαὶ ὕστερον ἐγένοντο. παντί τε τρόπῳ ἑκάτεροι ἐτεχνῶντο, οἱ μὲν ἐσπέμπειν τὰ σιτία, οἱ δὲ μὴ λανθάνειν σφᾶς.

27. Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις πυνθανόμενοι περὶ τῆς στρατιᾶς ὅτι ταλαιπωρεῖται, καὶ σῖτος τοῖς ἐν τῇ νήσῳ ὅτι ἐσπλεῖ, ἠπόρουν, καὶ ἐδεδοίκεσαν μὴ σφῶν χειμὼν τὴν φυλακὴν ἐπιλάβοι, ὁρῶντες τῶν τε ἐπιτηδείων τὴν περὶ τὴν Πελοπόννησον κομιδὴν ἀδύνατον ἐσομένην ἅμα ἐν χωρίῳ ἐρήμῳ, καὶ οὐδ' ἐν θέρει οἷοί τε ὄντες ἱκανὰ περιπέμπειν, τόν τε ἔφορμον, χωρίων ἀλιμένων ὄντων, οὐκ ἐσόμενον, ἀλλ' ἢ, σφῶν ἀνέντων τὴν φυλακὴν, περιγενήσεσθαι τοὺς ἄνδρας, ἢ τοῖς πλοίοις, ἃ τὸν σῖτον αὐτοῖς ἦγε, χειμῶνα τηρήσαντας ἐκπλεύσεσθαι. πάντων δὲ ἐφοβοῦντο μάλιστα τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅτι ἔχοντάς τι ἰσχυρὸν αὐτοὺς ἐνόμιζον οὐκέτι σφίσιν ἐπικηρυκεύεσθαι καὶ μετεμέλοντο τὰς σπονδὰς οὐ δεξάμενοι. Κλέων δὲ γνοὺς αὐτῶν τὴν ἐς αὐτὸν ὑποψίαν περὶ τῆς κωλύμης τῆς ξυμβάσεως, οὐ τἀληθῆ ἔφη λέγειν τοὺς ἐξαγγέλλοντας. παραινούντων δὲ τῶν ἀφιγμένων, εἰ μὴ σφίσι πιστεύουσι, κατασκόπους τινὰς πέμψαι, ᾑρέθη κατάσκοπος αὐτὸς μετὰ Θεαγένους ὑπὸ Ἀθηναίων. καὶ γνοὺς ὅτι ἀναγκασθήσεται ἢ ταὐτὰ λέγειν οἷς διέβαλλεν, ἢ τἀναντία εἰπὼν ψευδὴς φανήσεσθαι, παρῄνει τοῖς Ἀθηναίοις, ὁρῶν αὐτοὺς καὶ ὡρμημένους τι τὸ πλέον τῇ γνώμῃ στρατεύειν, ὡς χρὴ κατασκόπους μὲν μὴ πέμπειν, μηδὲ διαμέλλειν καιρὸν παριέντας, εἰ δὲ δοκεῖ αὐτοῖς ἀληθῆ εἶναι τὰ ἀγγελλόμενα, πλεῖν ἐπὶ τοὺς ἄνδρας. καὶ ἐς Νικίαν τὸν Νικηράτου, στρατηγὸν ὄντα, ἀπεσήμαινεν, ἐχθρὸς ὢν καὶ ἐπιτιμῶν, ῥᾴδιον εἶναι παρασκευῇ, εἰ ἄνδρες εἶεν οἱ στρατηγοὶ, πλεύσαντας λαβεῖν τοὺς ἐν τῇ νήσῳ, καὶ αὐτός γ' ἄν, εἰ ἦρχε, ποιῆσαι τοῦτο.

28. Ὁ δὲ Νικίας, τῶν τε Ἀθηναίων τι ὑποθορυβησάν-

ἀφειδής, quatenus navigia, ut statim subiicitur, a Lacedaemoniis erant aestimata, ut detrimenta, si qua capta essent, restitui possent. — κατάρσεις sunt loca ad appellendum idonea.

μήκωνα μεμελιτωμένην. Papaver melle mixtum famem expellere Schol. ad h. l. annotavit. Idem λίνου σπέρμα κεκομμένον sitim restinguere dicit. Τοῦτο δίψαν θεραπεύει πρὸς ὀλίγον τινὰ καιρόν. ὅθεν καὶ τοῖς πυρέττουσι προσάγεται παρὰ τῶν ἰατρῶν.

27. ἐν χωρίῳ ἐρήμῳ. Vid. ad cap. 14.

ἔχοντάς τι ἰσχυρόν — ἐπικηρυκεύεσθαι. Sententia loci, male olim a me explicati, haec est: Lacedaemonios metuebant, rati, ideo eos non amplius missis caduceatoribus de pace agere, quod haberent quo certo confiderent.

ψευδὴς φανήσεσθαι. Infinitivum futuri defendas locis similibus 1, 27. ἐδεήθησαν — ξυμπροπέμψειν. 2, 29. πείσειν γὰρ Σιτάλκην πέμψειν. Alii Scriptorem a constructione per ὅτι

Digitized by Google

τῶν ἐς τὸν Κλέωνα, ὅτι οὐ καὶ νῦν πλέει, εἰ ῥᾴδιόν γε αὐτῷ φαίνεται, καὶ ἅμα ὁρῶν αὐτὸν ἐπιτιμῶντα, ἐκέλευεν ἥντινα βούλεται δύναμιν λαβόντα τὸ ἐπὶ σφᾶς εἶναι ἐπιχειρεῖν. ὁ δὲ τὸ μὲν πρῶτον οἰόμενος αὐτὸν λόγῳ μόνον ἀφιέναι, ἕτοιμος ἦν· γνοὺς δὲ τῷ ὄντι παραδωσείοντα ἀνεχώρει, καὶ οὐκ ἔφη αὐτὸς, ἀλλ' ἐκεῖνον στρατηγεῖν, δεδιὼς ἤδη καὶ οὐκ ἂν οἰόμενός οἱ αὐτὸν τολμῆσαι ὑποχωρῆσαι. αὖθις δὲ ὁ Νικίας ἐκέλευε, καὶ ἐξίστατο τῆς ἐπὶ Πύλῳ ἀρχῆς, καὶ μάρτυρας τοὺς Ἀθηναίους ἐποιεῖτο. οἱ δὲ, οἷον ὄχλος φιλεῖ ποιεῖν, ὅσῳ μᾶλλον ὁ Κλέων ὑπέφευγε τὸν πλοῦν, καὶ ἐξανεχώρει τὰ εἰρημένα, τόσῳ ἐπεμελεύοντο τῷ Νικίᾳ παραδιδόναι τὴν ἀρχήν, καὶ ἐκείνῳ ἐπεβόων πλεῖν· ὥστε οὐκ ἔχων ὅπως τῶν εἰρημένων ἔτι ἐξαπαλλαγῇ, ὑφίσταται τὸν πλοῦν· καὶ παρελθὼν ρῦτε φοβεῖσθαι ἔφη Λακεδαιμονίους, πλεύσασθαί τε λαβὼν ἐκ μὲν τῆς πόλεως οὐδένα, Ἡμνίους δὲ καὶ Ἰμβρίους τοὺς παρόντας, καὶ πελταστὰς οὗ ἦσαν ἐκ τε Αἴνου βεβοηθηκότες, καὶ ἄλλοθεν τοξότας τετρακοσίους. ταῦτα δὲ ἔχων ἔφη πρὸς τοῖς ἐν Πύλῳ στρατιώταις ἐντὸς ἡμερῶν εἴκοσιν ἢ ἄξειν Λακεδαιμονίους ζῶντας, ἢ αὐτοῦ ἀποκτενεῖν. τοῖς δὲ Ἀθηναίοις ἐνέπεσε μέν τι καὶ γέλωτος τῇ κουφολογίᾳ αὐτοῦ, ἀσμένοις δ' ὅμως ἐγίγνετο τοῖς σώφροσι τῶν ἀνθρώπων, λογιζομένοις δυοῖν ἀγαθοῖν τοῦ ἑτέρου τεύξεσθαι, ἢ Κλέωνος ἀπαλλαγήσεσθαι, ὃ μᾶλλον ἤλπιζον, ἢ σφαλεῖσι γνώμης Λακεδαιμονίους σφίσι χειρώσασθαι.

29. Καὶ πάντα διαπραξάμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ψηφισαμένων Ἀθηναίων αὐτῷ τὸν πλοῦν, τῶν τε ἐν Πύλῳ στρατηγῶν ἕνα προσελόμενος Δημοσθένην, τὴν ἀγωγὴν διὰ τάχους ἐποιεῖτο. τὸν δὲ Δημοσθένην προσέλαβε πυνθανόμενος τὴν ἀπόβασιν αὐτὸν ἐς τὴν νῆσον διανοεῖσθαι. οἱ γὰρ στρατιῶται κακοπαθοῦντες τοῦ χωρίου τῇ ἀπορίᾳ, καὶ μᾶλλον πολιορκούμενοι ἢ πολιορκοῦντες, ὥρμηντο διακινδυνεῦσαι. καὶ αὐτῷ ἔτι ῥώμην καὶ ἡ νῆσος ἐμπρησθεῖσα παρέσχε. πρότερον μὲν γὰρ οὔσης αὐτῆς ὑλώδους ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἀτριβοῦς διὰ τὴν

inchoata ad infinitivum transiisse putant.

28. πλέει. Sic codd. omnes praeter Chr. Dan., qui exhibent πλεῖ, quod Poppo recepit. Vid. Lobeck. ad Phryn. p. 220. Sed cf. Buttmannus Gr. max. II. p. 219. et p. 107. ubi docet exemplis Atticorum scriptorum, hunc Ionismum non omnino evanuisse. — τὸ ἐπὶ σφᾶς εἶναι, *quod ad ipsos attineret.* Eurip. Hec. v. 510. τοὐπὶ σέ. Thucyd. 8, 48. τὸ ἐπ' ἐκείνοις (vel ἐκείνους ex It. Pal. Cass. Aug.) εἶναι, ubi εἶναι ita adiectum, ut in ἐκὼν εἶναι. Sic etiam nostro loco. Perperam Dukerus ad h. l. accusativum Atticis abiudicat. ἐπί τινι εἶναι aliud quid *sonat, penes aliquem esse,* vel *in alicuius potestate;* ut cap. 29. ἐπ' ἐκείνοις γὰρ ἂν εἶναι τὴν ἐπιχείρησιν. Cf. etiam Poppo ad Xen. Cyr. 1, 4, 12. Nicias igitur suo et collegarum nomine permittebat Cleoni, ut copiis iis, quibus ipsi eo tempore praeessent, ad rem contra Sphacteriam gerendam pro arbitrio uteretur. Quae res postea Niciam ignominia affecit, teste Plutarcho in Nic. c. 8. et Compar. Nic. 3.

ἔκ τε Αἴνου. Scriptor simul ad genus militum, simul ad patriam eorum respiciens, duas constructiones in unam contraxit, quarum altera est: πελτασταί τε καὶ τοξόται, altera: ἔκ τε Αἴνου καὶ ἄλλοθεν. Non omnium au-

Digitized by Google

ἀεὶ ἐρημίαν, ἐφοβεῖτο, καὶ πρὸς τῶν πολεμίων τοῦτο ἐνόμιζε μᾶλλον εἶναι· πολλῷ γὰρ ἂν στρατοπέδῳ ἀποβάντι ἐξ ἀφανοῦς χωρίου προςβάλλοντας αὐτοὺς βλάπτειν· σφίσι μὲν γὰρ τὰς ἐκείνων ἁμαρτίας καὶ παρασκευὴν ὑπὸ τῆς ὕλης οὐκ ἂν ὁμοίως δῆλα εἶναι· τοῦ δὲ αὐτῶν στρατοπέδου καταφανῆ ἂν εἶναι πάντα τὰ ἁμαρτήματα, ὥςτε προςπίπτειν ἂν αὐτοὺς ἀπροςδοκήτως, ᾗ βούλοιντο· ἐπ' ἐκείνοις γὰρ ἂν εἶναι τὴν ἐπιχείρησιν. εἰ δ' αὖ ἐς δασὺ χωρίον βιάζοιτο ὁμόσε ἰέναι, τοὺς ἐλάσσους, ἐμπείρους δὲ τῆς χώρας, κρείσσους ἐνόμιζε τῶν πλείονων ἀπείρων, λανθάνειν τε ἂν τὸ ἑαυτῶν στρατόπεδον, πολὺ ὄν, διαφθειρόμενον, οὐκ οὔσης τῆς προςόψεως ᾗ χρῆν ἀλλήλοις ἐπιβοηθεῖν.

30. Ἀπὸ δὲ τοῦ Αἰτωλικοῦ πάθους, ὃ διὰ τὴν ὕλην μέρος τι ἐγένετο, οὐχ ἥκιστα αὐτὸν ταῦτα ἐςῄει τῶν δὲ στρατιωτῶν ἀναγκασθέντων διὰ τὴν στενοχωρίαν, τῆς νήσου τοῖς ἐσχάτοις προςίσχοντας ἀριστοποιεῖσθαι διὰ προφυλακῆς, καὶ ἐμπρήσαντός τινος κατὰ μικρὸν τῆς ὕλης ἄκοντος, καὶ ἀπὸ τούτου πνεύματος ἐπιγενομένου, τὸ πολὺ αὐτῆς ἔλαθε κατακαυθέν. οὕτω δὴ τούς τε Λακεδαιμονίους μᾶλλον κατιδὼν πλείους ὄντας, ὑπονοῶν πρότερον ἐλάσσοσι τὸν σῖτον αὐτοῦ ἐςπέμπειν, τότε [δὲ] ὡς ἐπ' ἀξιόχρεων τοὺς Ἀθηναίους μᾶλλον σπουδὴν ποιεῖσθαι, τήν τε νῆσον εὐαποβατωτέραν οὖσαν, τὴν ἐπιχείρησιν παρεσκευάζετο, στρατιάν τε μεταπέμπων ἐκ τῶν ἐγγὺς ξυμμάχων καὶ τὰ ἄλλα ἑτοιμάζων. Κλέων δὲ ἐκείνῳ τε προπέμψας ἄγγελον ὡς ἥξων, καὶ ἔχων στρατιὰν, ἣν ᾐτήσατο, ἀφικνεῖται ἐς Πύλον· καὶ ἅμα γενόμενοι πέμπουσι πρῶτον ἐς τὸ ἐν τῇ ἠπείρῳ στρατόπεδον πήρυκα, προκαλούμενοι εἰ βούλοιντο ἄνευ κινδύνου τοὺς ἐν τῇ νήσῳ ἄνδρας σφίσι τά τε ὅπλα καὶ σφᾶς αὐτοὺς κελεύειν παραδοῦναι, ἐφ' ᾧ φυλακῇ τῇ μετρίᾳ τηρήσονται, ἕως ἄν τι περὶ τοῦ πλέονος ξυμβαθῇ.

31. Οὐ προςδεξαμένων δὲ αὐτῶν, μίαν μὲν ἡμέραν ἐπέσχον, τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀνηγάγοντο μὲν νυκτὸς, ἐπ' ὀλίγας ναῦς τοὺς ὁπλίτας πάντας ἐπιβιβάσαντες· πρὸ δὲ τῆς ἕω ὀλίγον

merus videtur fuisse *quadringentorum*, sed sagittariorum. Ad ἄλλοθεν repetendum βεβοηθηκότας.

30. διὰ τὴν στενοχωρίαν. Vulgo male post νήσου comma ponunt. Sed cum insulae angustia neque Lacedaemoniis, neque Atheniensibus, de quibus h. l. sermo est, causa esse posset, cur ad extrema littora appellerent, patet τῆς νήσου cum τοῖς ἐσχάτοις coniungendum esse. Quod indicavi commate posito. Supra c. 26. στενοχωρία ista maris, ubi naves stationem habebant describebatur his verbis: στενοχωρία τε ἐν ὀλίγῳ στρατοπεδευομένοις ἐγίγνετο· καὶ τῶν νεῶν οὐκ ἐχουσῶν ὅρμον, αἱ μὲν σῖτον ἐν τῇ γῇ ᾑροῦντο κατὰ μέρος, αἱ δὲ μετέωροι ὥρμουν. Inde etiam verba διὰ προφυλακῆς facile explicantur de custodia a repentino hostium impetu cavente.

αὐτοῦ ἐςπέμπειν. Vid. dicta ad cap. 14., ne pro αὐτόσε accipias αὐτοῦ, neu rescribendum putes αὐτούς.

τότε δέ. Inserto δὲ structurae labanti cum aliis succurrimus; a codicibus quidem abest ista particula. ποιεῖσθαι, ut ἐςπέμπειν, pendet ex ὑπονοῶν, vel, quod in eo inest, νομίζων.

Digitized by Google

ἀπέβαινον τῆς νήσου ἑκατέρωθεν, ἔκ τε τοῦ πελάγους καὶ πρὸς τοῦ λιμένος, ὀκτακόσιοι μάλιστα ὄντες ὁπλῖται· καὶ ἐχώρουν δρόμῳ ἐπὶ τὸ πρῶτον φυλακτήριον τῆς νήσου. ὧδε γὰρ διετετάχατο· ἐν ταύτῃ μὲν τῇ πρώτῃ φυλακῇ ὡς τριάκοντα ἦσαν ὁπλῖται· μέσον δὲ καὶ ὁμαλώτατόν τε καὶ περὶ τὸ ὕδωρ οἱ πλεῖστοι αὐτῶν καὶ Ἐπιτάδας ὁ ἄρχων εἶχε· μέρος δέ τι οὐ πολὺ αὐτοῦ τὸ ἔσχατον ἐφύλασσε τῆς νήσου τὸ πρὸς τὴν Πύλον, ὃ ἦν ἔκ τε θαλάσσης ἀπόκρημνον, καὶ ἐκ τῆς γῆς ἥκιστα ἐπίμαχον. καὶ γάρ τι καὶ ἔρυμα αὐτόθι ἦν παλαιὸν, λίθων λογάδην πεποιημένον, ὃ ἐνόμιζον σφίσιν ὠφέλιμον ἂν εἶναι, εἰ καταλαμβάνοι ἀναχώρησις βιαιοτέρα· οὕτω μὲν τεταγμένοι ἦσαν.

32. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τοὺς μὲν πρώτους φύλακας, οἷς ἐπέδραμον, εὐθὺς διαφθείρουσιν, ἔν τε ταῖς εὐναῖς ἔτι, ἀναλαμβάνοντας τὰ ὅπλα; καὶ λαθόντες τὴν ἀπόβασιν, οἰομένων αὐτῶν τὰς ναῦς κατὰ τὸ ἔθος ἐς ἔφορμον τῆς νυκτὸς πλεῖν. ἅμα δὲ ἕω γιγνομένῃ καὶ ὁ ἄλλος στρατὸς ἀπέβαινον, ἐκ μὲν νεῶν ἑβδομήκοντα καὶ ὀλίγῳ πλειόνων πάντες πλὴν θαλαμίων, ὡς ἕκαστοι ἐσκευασμένοι, τοξόται τε ὀκτακόσιοι καὶ πελτασταὶ οὐκ ἐλάσσους τούτων, Μεσσηνίων τε οἱ βεβοηθηκότες, καὶ ἄλλοι ὅσοι περὶ Πύλον κατεῖχον, πάντες πλὴν τῶν ἐπὶ τοῦ τείχους φυλάκων. Δημοσθένους δὲ τάξαντος, διέστησαν κατὰ διακοσίους τε καὶ πλείους, ἔστι δ' ᾗ ἐλάσσους, τῶν χωρίων τὰ μετεωρότατα λαβόντες, ὅπως ὅτι πλείστη ἀπορία ᾖ τοῖς πολεμίοις, πανταχόθεν κεκωλυμένοις, καὶ μὴ ἔχωσι, πρὸς ὅ τι ἀντιτάξωνται, ἀλλ' ἀμφίβολοι γίγνωνται τῷ πλήθει, εἰ μὲν τοῖς πρόσθεν ἐπίοιεν, ὑπὸ τῶν κατόπιν βαλλόμενοι, εἰ δὲ τοῖς πλαγίοις, ὑπὸ τῶν ἑκατέρωθεν παρατεταγμένων. κατὰ νώτου τε ἀεὶ ἔμελλον αὐτοῖς, ᾗ χωρήσειαν, οἱ πολέμιοι ἔσεσθαι ψιλοὶ καὶ οἱ ἀπορώτατοι, τοξεύμασι καὶ ἀκοντίοις καὶ λίθοις

Participium autem οὖσαν ad κατεδεῖν referendum esse, manifestum est.

31. μέσον δὲ καὶ ὁμαλώτατον. Articulum ante μέσον ne desideres, vide similes locos 2, 81. et 4, 96. ex codd. emendatos. Mox αὐτοῦ ad Epitadam refer. Bekk. rescripsit αὐτό.

32. ἀπέβαινον. Plerique codices exhibent ἐπέβαινον. Sed confer quae in fine capitis leguntur, unde patet, h. l. non esse sermonem de congressu cum hoste, sed de copiarum collocatione statim in escensu a Demosthene facta.

πλὴν θαλαμίων. Thalamii sunt infimus remigum ordo, medius Zygitae, superior Thranitae. Schol. ad 6, 31. οἱ θρανῖται μετὰ μακροτέρων κωπῶν ἐρέττοντες πλείονα κόπον ἔχουσι τῶν ἄλλων. Sedebant Thranitae in puppi, Zygitae in media nave, Thalamii s. Thalamitae in prora. Vid. Scheffer. de milit. nov. II, 2.

κεκωλυμένοις. Vulgo κεκυκλωμένοις, quod licet ad sententiam aptius sit, tamen a codicibus minus firmatum est. — ἀμφίβολοι Schol. recte explicat ἑκατέρωθεν βαλλόμενοι. Sic aperte infra c. 36 extr. τῷ πλήθει, hostium, Atheniensium.

οἱ ἀπορώτατοι. Sunt quidem h. l. ex genere τῶν ψιλῶν, sed tamen eiusmodi, quibus quid facias vel quomodo eos devincas, nescias (gegen welche nichts auszurichten ist). Huc spectant Scholiastae verba: οἱ δὲ λέγουσιν, οἱ εἰς ἀπορίαν καθιστάντες τοὺς ἀντιτεταγμένους τοῖς τοξεύμασι. Est enim levis armaturae, celeriter et e longinquo adoriri hostem, eminus petendo lapidibus, sagittis, telis; ubi in-

Digitized by Google

καὶ σφενδόναις ἐκ πολλοῦ ἔχοντες ἀλκήν· οἷς μηδὲ ἐπελθεῖν οἷόν τε ἦν· φεύγοντές τε γὰρ ἐκράτουν, καὶ ἀναχωροῦσιν ἐπέκειντο. τοιαύτῃ μὲν γνώμῃ ὁ Δημοσθένης τό τε πρῶτον τὴν ἀπόβασιν ἐπενόει, καὶ ἐν τῷ ἔργῳ ἔταξεν.

33. Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐπιτάδαν, καὶ ὅπερ ἦν πλεῖστον τῶν ἐν τῇ νήσῳ, ὡς εἶδον τό τε πρῶτον φυλακτήριον διεφθαρμένον καὶ στρατὸν σφίσιν ἐπιόντα, ξυνετάξαντο, καὶ τοῖς ὁπλίταις τῶν Ἀθηναίων ἐπῄεσαν, βουλόμενοι ἐς χεῖρας ἐλθεῖν. ἐξ ἐναντίας γὰρ οὗτοι καθεστήκεσαν, ἐκ πλαγίου δὲ οἱ ψιλοὶ καὶ κατὰ νώτου. τοῖς μὲν οὖν ὁπλίταις οὐκ ἠδυνήθησαν προσμίξαι, οὐδὲ τῇ σφετέρᾳ ἐμπειρίᾳ χρήσασθαι· οἱ γὰρ ψιλοὶ ἑκατέρωθεν βάλλοντες εἶργον, καὶ ἅμα ἐκεῖνοι οὐκ ἀντεπῄεσαν, ἀλλ' ἡσύχαζον· τοὺς δὲ ψιλοὺς, ᾗ μάλιστα αὐτοῖς προσθέοντες προσκέοιντο, ἔτρεπον, καὶ οἵ, ὑποστρέφοντες, ἠμύνοντο, ἄνθρωποι κούφως τε ἐσκευασμένοι καὶ προλαμβάνοντες ῥᾳδίως τῆς φυγῆς, χωρίων τε χαλεπότητι καὶ ὑπὸ τῆς πρὶν ἐρημίας τραχέων ὄντων· ἐν οἷς οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐκ ἐδύναντο διώκειν ὅπλα ἔχοντες.

34. Χρόνον μὲν οὖν τινὰ ὀλίγον οὕτω πρὸς ἀλλήλους ἠκροβολίσαντο. τῶν δὲ Λακεδαιμονίων οὐκέτι ὀξέως ἐπεκθεῖν, ᾗ προσπίπτοιεν, δυναμένων, γνόντες αὐτοὺς οἱ ψιλοὶ βραδυτέρους ἤδη ὄντας τῷ ἀμύνασθαι, καὶ αὐτοὶ τῇ τε ὄψει τοῦ θαρσεῖν τὸ πλεῖστον εἰληφότες, πολλαπλάσιοι φαινόμενοι, καὶ ξυνειθισμένοι μᾶλλον μηκέτι δεινοὺς αὐτοὺς ὁμοίως σφίσι φαίνεσθαι, ὅτι οὐκ εὐθὺς ἄξια τῆς προσδοκίας ἐπεπόνθεσαν, ὥσπερ ὅτε πρῶτον ἀπέβαινον τῇ γνώμῃ δεδουλωμένοι ὡς ἐπὶ Λακεδαιμονίους, καταφρονήσαντες καὶ ἐμβοήσαντες ἀθρόοι ὥρμησαν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ ἔβαλλον λίθοις τε καὶ τοξεύμασι καὶ ἀκοντίοις, ὡς ἕκαστός τι πρόχειρον εἶχε. γενομένης δὲ τῆς βοῆς ἅμα τῇ ἐπιδρομῇ, ἔκπληξίς τε ἐνέπεσεν ἀνθρώποις ἀήθεσι τοιαύτης μάχης, καὶ ὁ κονιορτὸς τῆς ὕλης νεωστὶ κεκαυμένης ἐχώρει πολὺς ἄνω· ἄπορον τε ἦν ἰδεῖν τὸ πρὸ αὐτοῦ ὑπὸ τῶν τοξευμάτων καὶ λίθων ἀπὸ πολλῶν ἀνθρώπων μετὰ τοῦ κονιορτοῦ ἅμα φερομένων. τό τε ἔργον ἐνταῦθα χαλεπὸν τοῖς Λακεδαιμονίοις καθίστατο. οὔτε γὰρ οἱ πῖλοι ἔστεγον τὰ τοξεύματα, δοράτιά τε ἐναποκέκλαστο βαλλομένων, εἶχόν τε οὐδὲν

stat hostis, velociter cedere, recedenti instare. Eiusmodi certamen vel fortissimum adversarium fatigat.

33. καὶ οἱ ὑποστρέφοντες. Sic scripsi, non ut vulgo οἱ, quia h. l. videtur necessarium esse pronomen demonstrativum. Similiter infra c. 68. Καὶ οἱ ξυστραφέντες ἀθρόοι ἦλθον.

34. ὡς ἐπὶ Λακεδαιμονίους, quorum in acie pedestri summa fama. Subaudire licet ἀποβαίνοντες.

οἱ πῖλοι. Schol. πῖλοί εἰσι τὰ ἐξ ἐρίου πηκτὰ ἐνδύματα, ὥσπερ θωράκιά τινα ὑπὸ τὰ στήθη, ἃ ἐνδυόμεθα (Brustharnisch). οἱ δὲ τὰ ἐπικείμενα ταῖς περικεφαλαίαις (Unterlage des Helmes). Mihi rectius galeae intelligi viderentur, si non undique, non solum a fronte, sed etiam a tergo et a lateribus Lacedaemonii essent petiti. Nam οὐκ ἔστεγον, non defendebant, de iis partibus corporis, quae non scuto tegebantur, recte interpretari mihi videor. — δοράτια de Lacedaemoniorum hastis, missu lapidum praefractis, accipe et ad βαλλομένων subau-

Digitized by Google

σφίσιν αὐτοῖς χρήσασθαι, ἀποκεκληισμένων μὲν τῇ ὁδῷ τοῦ προόρους, ὑπὸ δὲ τῆς μείζονος βοῆς τῶν πολεμίων τὰ ἐν αὐτοῖς παραγγελλόμενα οὐκ ἐσακούοντες, κινδύνου τε πανταχόθεν περιεστῶτος, καὶ οὐκ ἔχοντες ἐλπίδα καθότι χρὴ ἀμυνομένους σωθῆναι.

35. Τέλος δὲ, θαυμαζομένων ἤδη πολλῶν, διὰ τὸ ἀεὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἀναστρέφεσθαι, ξυμβαλόντες ἐχώρησαν ἐς τὸ ἄκρατον ἔρυμα τῆς νήσου, ὃ οὐ πολὺ ἀπεῖχε, καὶ τοὺς ἑαυτῶν φύλακας, ὡς δὲ ἐνέδοσαν, ἐντεῦθεν ἤδη πολλῷ ἔτι πλέονι βοῇ τεθαρσηκότες οἱ ψιλοὶ ἐπέκειντο. καὶ τῶν Λακεδαιμονίων ὅσοι μὲν ὑπεχώρουν ξυκατελαμβάνοντο, ἀπέθνησκον· οἱ δὲ πολλοὶ διαφυγόντες ἐς τὸ ἔρυμα μετὰ τῶν ταύτῃ φυλάκων ἐτάξαντο παρὰ πᾶν, ὡς ἀμυνούμενοι, ὅπερ ἦν ἐπίμαχον. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπισπόμενοι περίοδον μὲν αὐτῶν καὶ κύκλωσιν χωρίου ἰσχυροῦ οὐκ εἶχον, προσιόντες δὲ ἐξ ἐναντίας ὅσασθαι ἐπειρῶντο, καὶ χρόνου μὲν πολὺν, καὶ τῆς ἡμέρας τὸ πλεῖστον, ταλαιπωρούμενοι ἀμφότεροι ὑπό τε τῆς μάχης καὶ δίψους καὶ ἡλίου ἀντεῖχον, τρεψάμενοι οἱ μὲν ἐξελάσασθαι ἐκ τοῦ μετεώρου, οἱ δὲ μὴ ἐνδοῦναι, ῥᾷον δ' οἱ Λακεδαιμόνιοι ἠμύνοντο ἢ ἐν τῷ πρίν, οὐκ οὔσης σφῶν τῆς κυκλώσεως ἐς τὰ πλάγια.

36. Ἐπειδὴ δὲ ἀπέραντον ἦν, προσελθὼν ὁ τῶν Μεσσηνίων στρατηγὸς Κλεώνι καὶ Δημοσθένει ἄλλως ἔφη πονεῖν σφᾶς, εἰ δὲ βούλονται ἑαυτῷ δοῦναι τῶν τοξοτῶν μέρος τι καὶ τῶν ψιλῶν, περιιέναι κατὰ νώτου αὐτοῖς ὁδῷ ᾗ ἂν αὐτὸς εὕρῃ, δοκεῖν βιάσασθαι τὴν ἔφοδον. λαβὼν δὲ ἃ ᾔτησατο, ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ὁρμήσας, ὥστε μὴ ἰδεῖν ἐκείνους, κατὰ τὸ ἀεὶ παρεῖκον τοῦ κρημνώδους τῆς νήσου προσβαίνων, καὶ ἧ οἱ Λακεδαιμόνιοι χωρίου ἰσχυροῦ πιστεύσαντες οὐκ ἐφύλασσον, καλεπῶς τε καὶ μόλις περιελθὼν ἔλαθε, καὶ ἐπὶ τοῦ μετεώρου ἐξαπίνης ἀναφανεὶς κατὰ νώτου αὐτῶν τοὺς μὲν τῷ ἀδοκήτῳ ἐξέπληξε, τοὺς δὲ, ἃ προσεδέχοντο ἰδόντας, πολλῷ μᾶλλον ἐπέρρωσε. καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι βαλλόμενοί τε ἀμφοτέρωθεν ἤδη, καὶ γιγνόμενοι ἐν τῷ αὐτῷ ξυμπτώματι, ὡς μικρὸν μεγάλῳ εἰκάσαι τῷ ἐν Θερμοπύλαις — ἐκεῖνοί τε γὰρ, τῇ ἀτραπῷ περιελθόντων τῶν Περσῶν, διεφθάρησαν, οὗτοί τε ἀμφίβολοι ἤδη ὄντες οὐκέτι ἀντεῖχον, ἀλλὰ πολλοῖς τε ὀλίγοι μαχόμενοι, καὶ ἀσθενείᾳ σωμάτων διὰ τὴν σιτοδείαν, ὑπεχώρουν· καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκράτουν ἤδη τῶν ἐφόδων.

δι' αὐτῶν. — Mox τῇ δ' ὄφει oppositionis causa additum, quia sequitur ἐσακούοντες.

36. κατὰ τὸ ἀεὶ παρεῖκον Schol. κατὰ τὸ ἐνδιδοῦν καὶ ἀνάβασιν παρέχον. Non enim ubique per rupes praeruptas incedere licebat, sed eligenda subinde ea erant loca, ubi praeruptam insulae litus aliquem transitum dabat.

τῷ ἐν Θερμοπύλαις. Dativum refer ad notam vim pronominis ὁ αὐτός, quam vel Latini imitati sunt, velut Horat. Art. poët. 467. *idem facis occidenti.* Lineola his verbis apposita asteriscum indicat, quod frustra parenthesseos signis adhibitis

Digitized by Google

37. Γνοὺς δὲ ὁ Κλέων καὶ ὁ Δημοσθένης ὅτι, εἰ καὶ ὁποσονοῦν μᾶλλον ἐνδείσουσι, διαφθαρησομένους αὐτοὺς ὑπὸ τῆς σφετέρας στρατιᾶς, ἔπαυσαν τὴν μάχην, καὶ τοὺς ἑαυτῶν ἀπεῖρξαν, βουλόμενοι ἄγαγεῖν αὐτοὺς Ἀθηναίοις ζῶντας, εἴ πως τοῦ κηρύγματος ἀκούσαντες ἐπικλασθείη τῇ γνώμῃ τὰ ὅπλα παραδοῦναι, καὶ ἡσσηθεῖεν τοῦ παρόντος δεινοῦ. ἐκήρυξάν τε, εἰ βούλοιντο τὰ ὅπλα παραδοῦναι καὶ σφᾶς αὐτοὺς Ἀθηναίοις, ὥστε βουλεῦσαι ὅ τι ἂν ἐκείνοις δοκῇ.

38. Οἱ δὲ ἀκούσαντες παρῆκαν τὰς ἀσπίδας οἱ πλεῖστοι, καὶ τὰς χεῖρας ἀνέσεισαν, δηλοῦντες προσίεσθαι τὰ κεκηρυγμένα. μετὰ δὲ ταῦτα γενομένης τῆς ἀνακωχῆς, ξυνῆλθον ἐς λόγους ὅ τε Κλέων καὶ ὁ Δημοσθένης, καὶ ἐκείνων Στύφων ὁ Φάραξος, τῶν πρότερον ἀρχόντων τοῦ μὲν πρώτου τεθνηκότος Ἐπιτάδου, τοῦ δὲ μετ' αὐτὸν Ἱππαγρέτου ἐφῃρημένου ἐν τοῖς νεκροῖς ἔτι ζῶντος κειμένου ὡς τεθνεῶτος, αὐτὸς τρίτος ἐφῃρημένος ἄρχειν κατὰ νόμον, εἴ τι ἐκεῖνοι πάσχοιεν. ἔλεγε δὲ ὁ Στύφων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὅτι βούλονται διακηρυκευσασθαι πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἠπείρῳ Λακεδαιμονίους, ὅ τι χρὴ σφᾶς ποιεῖν. καὶ ἐκείνων μὲν οὐδένα ἀφέντων, αὐτῶν δὲ τῶν Ἀθηναίων καλούντων ἐκ τῆς ἠπείρου κήρυκας, καὶ γενομένων ἐπερωτήσεων δὶς ἢ τρὶς, ὁ τελευταῖος διαπλεύσας αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ἐκ τῆς ἠπείρου Λακεδαιμονίων ἀνὴρ ἀπήγγειλεν ὅτι „οἱ Λακεδαιμόνιοι κελεύουσιν ὑμᾶς αὐτοὺς περὶ ὑμῶν αὐτῶν βουλεύεσθαι, μηδὲν αἰσχρὸν ποιοῦντας.“ οἱ δὲ, καθ' ἑαυτοὺς βουλευσάμενοι τὰ ὅπλα παρέδοσαν καὶ σφᾶς αὐτούς. καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα ἐν φυλακῇ εἶχον αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι· τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι τροπαῖον στήσαντες ἐν τῇ νήσῳ τὰ ἄλλα διεσκευάζοντο ὡς ἐς πλοῦν, καὶ τοὺς ἄνδρας τοῖς τριηράρχοις διεδίδοσαν ἐς φυλακήν· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι κήρυκα πέμψαντες τοὺς νεκροὺς διεκομίσαντο. ἀπέθανον δ' ἐν τῇ νήσῳ καὶ ζῶντες ἐλήφθησαν τοσοίδε· ἑξακόσιοι μὲν ὁπλῖται διέβησαν καὶ τετρακόσιοι οἱ πάντες· τούτων ζῶντες ἐκομίσθησαν ὀκτὼ ἀποδέοντες τριακόσιοι, οἱ δὲ ἄλλοι ἀπέθανον. καὶ Σπαρτιᾶται τούτων ἦσαν τῶν ζώντων περὶ εἴκοσι καὶ ἑκατόν. Ἀθηναίων δὲ οὐ πολλοὶ διεφθάρησαν· ἡ γὰρ μάχη οὐ σταδία ἦν.

removere conatur Krüger. ad Dionys. p. 269. Vid. Goell. ad h. l.

37. ὅτι — διαφθαρησομένους. Hoc anacoluthon rectius, quam transitum a constructione per ὅτι instituta, dixeris. Vid. Matth. Gr. §. 548. not. (549. 6. not. 1.)

38. Ἱππαγρέτου. De Hippagretis vid. Manso Spart. I. 1. p. 153. „Videtur Thucydides secundum hunc ducem non proprio, ut alios, sed muneris nomine appellare. Paullo post coniunge ἐφῃρημένος κατὰ νόμον. Nam indicat Thucydides, quod etiam illa εἴ τι ἐκεῖνοι πάσχοιεν ostendunt, horum ducum alios aliis non suffragiis militum, qui in praesidio erant, sed antequam hi in insulam traiicerentur, publice ex lege subrogatos fuisse, ut in locum priorum, si quid his accidisset, succederent: quemadmodum in militia navali nauarcho legatus addi solebat, quem ἐπιστολέα vocat Xenoph. hist. gr. (I, 1, 15. II, 1, 5. VI, 2, 25. al.). Stephanus coniungit ἄρχειν κατὰ νόμον ac vertit: qui legitimum imperium obtineret. Sed illud melius est. Nam hic solo verbo ἄρχειν satis sir-

Digitized by Google

39. *Χρόνος δὲ ὁ ξύμπας ἐγένετο, ὅσον οἱ ἄνδρες οἱ ἐν τῇ νήσῳ ἐπολιορκήθησαν ἀπὸ τῆς ναυμαχίας μέχρι τῆς ἐν τῇ νήσῳ μάχης, ἑβδομήκοντα ἡμέραι καὶ δύο. τούτων περὶ εἴκοσιν ἡμέρας, ἐν αἷς οἱ πρέσβεις περὶ τῶν σπονδῶν ἀπῆσαν, ἐσιτοδοτοῦντο· τὰς δὲ ἄλλας τοῖς ἐκπλέουσι λάθρα διετρέφοντο. καὶ ἦν σῖτος ἐν τῇ νήσῳ, καὶ ἄλλα βρώματα ἐπατελήφθη· ὁ γὰρ ἄρχων Ἐκετάδας ἐνδεεστέρως ἑκάστῳ παρεῖχεν ἢ πρὸς τὴν ἐξουσίαν. οἱ μὲν δὴ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Πελοποννήσιοι ἀνεχώρησαν τῷ στρατῷ ἐκ τῆς Πύλου ἑκάτεροι ἐπ' οἶκου, καὶ τοῦ Κλέωνος καίπερ μανιώδης οὖσα ἡ ὑπόσχεσις ἀπέβη· ἐντὸς γὰρ εἴκοσιν ἡμερῶν ἦγαγε τοὺς ἄνδρας, ὥσπερ ὑπέστη.*

40. *Παρὰ γνώμην τε δὴ μάλιστα τῶν κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτο τοῖς Ἕλλησιν ἐγένετο. τοὺς γὰρ Λακεδαιμονίους οὔτε λιμῷ, οὔτ' ἀνάγκῃ οὐδεμιᾷ ἠξίουν τὰ ὅπλα παραδοῦναι, ἀλλὰ ἔχοντας καὶ μαχομένους ὡς ἐδύναντο ἀποθνήσκειν· ἀπιστοῦντές τε μὴ εἶναι τοὺς παραδόντας τοῖς τεθνεῶσιν ὁμοίους. καί τινος ἐρομένου ποτὲ ὕστερον τῶν Ἀθηναίων ξυμμάχων δι' ἀχθηδόνα ἕνα τῶν ἐκ τῆς νήσου ἁλιαλώτων, εἰ οἱ τεθνεῶτες αὐτῶν καλοὶ κἀγαθοὶ, ἀπεκρίνατο αὐτῷ πολλοῦ ἂν ἄξιον εἶναι τὸν ἄπρακτον (λέγων τὸν οἰστὸν), εἰ τοὺς ἀγαθοὺς διεγίγνωσκε· δήλωσιν ποιούμενος ὅτι ὁ ἐννυγγάνων τοῖς τε λίθοις καὶ τοξεύμασι διεφθείρετο.*

41. *Κομισθέντων δὲ τῶν ἀνδρῶν, οἱ Ἀθηναῖοι ἐβούλευσαν δεσμοῖς μὲν αὐτοὺς φυλάσσειν, μέχρι οὗ τι ξυμβῶσιν· ἢν δ' οἱ Πελοποννήσιοι πρὸ τούτου ἐς τὴν γῆν ἐσβάλωσιν, ἐξαγαγόντες ἀποκτεῖναι. τῇ δὲ Πύλου φυλακὴν κατεστήσαντο·*

gnificatur legitimum imperium, et supervacaneum est ei addi *κατὰ νόμον*." *Duker.*

40. *ἀπιστοῦντες τε μὴ εἶναί.* Alii ante haec verba punctum ponunt. Sed ego participium in praecedente verbo *ἠξίουν* niti, vel inde pendere, existimo; ita ut illud verbum ad hanc enuntiationem repetatur, id quod adiectum *τέ* desiderat. Nihili enim est, quod participium pro verbo finito usurpari olim cum aliis statuebam. Cf. 2, 68. *Οἱ Ἀμφίλοχοι διδάσαιν ἑαυτοὺς Ἀκαρνᾶσι, καὶ προσκαλέσαντες ἀμφότεροι Ἀθηναίους*, ubi ad sequens verbum *αἱροῦσι* participium referendum est. Neque aliter accipiendus locus 4, 85. paullo difficilior: *κίνδυνόν τε τοσόνδε ἀνερρίψαμεν διὰ τῆς ἀλλοτρίας πολλῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἰόντες, καὶ πᾶν τὸ πρόθυμον παρεχόμενοι.* Ubi verba *ἀνερρίψαμεν κίνδυνον* etiam ad posterius participium referenda sunt. Nisi malis cum aliis *ἦμεν* supplere. Vid. Hermann. ad Vig. p. 770. cf. supra 2, 29. Propius ad nostri loci rationem accedit locus 1, 25. ubi vid. annot. — *δι' ἀχθηδόνα.* Portus sententiam horum verborum sic expressit: *ut ei cum insultatione dolorem inureret.* Quae interpretatio tametsi responso Lacedaemonii optime convenire videtur, linguae tamen usui adversatur, qui posset *πρὸς ἀχθηδόνα*, vel *ἐπ' ἀχθηδόνι.* Scholiastes inter alia habet: *ἀχθόμενος ἐπὶ τῇ τῶν Λακεδαιμονίων συμφορᾷ.* Hoc praestat. Graviore enim calamitate affecti facile ipsi sibi sic persuadent, se aliis ludibrio et despectui esse, praesertim cum nonnullos de sua virtute dubitare animadvertunt. Ita Lacedaemonius, quod dolore et commiseratione motus socius Atheniensis quaerebat, in malam partem accipiebat, quasi ille, dum mortuos laudaret, superstites ignaviae incusaret. — *ἄπρακτος* proprie *τὸ ξύλον τοῦ βέλους*, quo vocabulo contemptim utitur Laco, ut rem non cominus gestam, ubi viri virtus spectatur, sed eminus vulnera inflicta esse fortuito, significet. Monuit Bredov.

Digitized by Google

καὶ οἱ ἐκ τῆς Ναυπάκτου Μεσσήνιοι, ὡς ἐς πατρίδα ταύτην (ἔστι γὰρ ἡ Πύλος τῆς Μεσσηνίδος ποτὲ οὔσης γῆς) πέμψαντες σφῶν αὐτῶν τοὺς ἐπιτηδειοτάτους, ἀλήζόν τε τὴν Λακωνικὴν, καὶ πλεῖστα ἔβλαπτον, ὁμόφωνοι ὄντες. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀμαθεῖς ὄντες ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ λῃστείας καὶ τοῦ τοιούτου πολέμου, τῶν τε Εἱλώτων αὐτομολούντων, καὶ φοβούμενοι μὴ καὶ ἐπὶ μακρότερον σφίσι τι νεωτερισθῇ τῶν κατὰ τὴν χώραν, οὐ ῥᾳδίως ἔφερον, ἀλλὰ, καίπερ οὐ βουλόμενοι ἔνδηλοι εἶναι τοῖς Ἀθηναίοις, ἐπρεσβεύοντο παρ' αὐτούς, καὶ ἐπειρῶντο τήν τε Πύλον καὶ τοὺς ἄνδρας κομίζεσθαι. οἱ δὲ μειζόνων τε ὠρέγοντο, καὶ, πολλάκις φοιτώντων, αὐτοὺς ἀπράκτους ἀπέπεμπον. ταῦτα μὲν τὰ περὶ Πύλον γενόμενα.

42. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους μετὰ ταῦτα εὐθὺς Ἀθηναῖοι ἐς τὴν Κορινθίαν ἐστράτευσαν ναυσὶν ὀγδοήκοντα, καὶ διχιλίοις ὁπλίταις ἑαυτῶν, καὶ ἐν ἱππαγωγοῖς ναυσὶ διακοσίοις ἱππεῦσιν· ἠκολούθουν δὲ καὶ τῶν ξυμμάχων Μιλήσιοι καὶ Ἄνδριοι καὶ Καρύστιοι· ἐστρατήγει δὲ Νικίας ὁ Νικηράτου τρίτος αὐτός. πλέοντες δὲ ἅμα ἕῳ ἔσχον μεταξὺ Χερσονήσου τε καὶ Ῥείτου ἐς τὸν αἰγιαλὸν τοῦ χωρίου, ὑπὲρ οὗ ὁ Σολύγειος λόφος ἐστίν· ἐφ' ὃν Δωριῆς τὸ πάλαι ἱδρυθέντες τοῖς ἐν τῇ πόλει Κορινθίοις ἐπολέμουν, οὖσιν Αἰολεῦσι· καὶ κώμη νῦν ἐπ' αὐτοῦ Σολύγεια καλουμένη ἐστίν. ἀπὸ δὲ τοῦ αἰγιαλοῦ τούτου, ἔνθα αἱ νῆες κατέσχον, ἡ μὲν κώμη αὕτη δώδεκα σταδίους ἀπέχει, ἡ δὲ Κορινθίων πόλις ἑξήκοντα, ὁ δὲ ἰσθμὸς εἴκοσι. Κορινθίοι δὲ προπυθόμενοι ἐξ Ἄργους ὅτι ἡ στρατιὰ ἥξει τῶν Ἀθηναίων, ἐκ πλείονος ἐβοήθησαν ἐς ἰσθμὸν πάντες, πλὴν τῶν ἔξω ἰσθμοῦ· καὶ ἐν Ἀμπρακίᾳ καὶ ἐν Λευκαδίᾳ ἀπῆσαν αὐτῶν πεντακόσιοι φρουροί· οἱ δ' ἄλλοι πανδημεὶ ἐπετήρουν τοὺς Ἀθηναίους, οἳ κατασχήσουσιν. ὡς δὲ αὐτοὺς ἔλαθον νυκτὸς καταπλεύσαντες, καὶ τὰ σημεῖα αὐτοῖς ᾖρθη, καταλιπόντες τοὺς ἡμίσεις αὐτῶν ἐν Κεγχρειᾷ, ἣν ἄρα οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τὸν Κρομμύωνα ἴωσιν, ἐβοήθουν κατὰ τάχος.

43. Καὶ Βάττος μὲν, ὁ ἕτερος τῶν στρατηγῶν, (δύο γὰρ ἦσαν ἐν τῇ μάχῃ οἱ παρόντες,) λαβὼν λόχον ἦλθεν ἐπὶ τὴν Σολύγειαν κώμην, φυλάξων ἀτείχιστον οὖσαν· Λυκόφρων δὲ τοῖς ἄλλοις ξυνέβαλε. καὶ πρῶτον μὲν τῷ δεξιῷ κέρᾳ τῶν Ἀθηναίων εὐθὺς ἀποβεβηκότι πρὸ τῆς Χερσονήσου οἱ Κορίνθιοι ἐπέκειντο, ἔπειτα δὲ καὶ τῷ ἄλλῳ στρατεύματι. καὶ ἦν ἡ μάχη καρτερὰ, καὶ ἐν χερσὶ πᾶσα. καὶ τὸ μὲν δεξιὸν κέρας τῶν Ἀθηναίων καὶ Καρυστίων (οὗτοι γὰρ παρατεταγμένοι ἦσαν ἔσχατοι) ἐδέξαντό τε τοὺς Κορινθίους, καὶ ἐώσαντο μόλις· οἱ δὲ ὑποχωρήσαντες πρὸς αἰμασιάν, (ἦν γὰρ τὸ χωρίον πρόσαντες πᾶν,) βάλλοντες τοῖς λίθοις καθύπερθεν ὄντες καὶ παιωνίσαντες ἐπῆσαν αὖθις. δεξαμένων δὲ τῶν Ἀθηναίων, ἐν χερσὶν ἦν πάλιν ἡ μάχη. λόχος δέ τις τῶν Κορινθίων ἐπιβοη-

42. τὰ σημεῖα αὐτοῖς ἤρθη, int. signa illa, de quibus convenerat

inter Corinthios, φρουροί, i. e. signa ligaifera, quibus indicabatur Corinthiis

Digitized by Google

θήσας τῷ εὐωνύμῳ κέρᾳ ἑαυτῶν ἔτρεψε τῶν Ἀθηναίων τὸ δεξιὸν κέρας, καὶ ἐπεδίωξεν ἐς τὴν θάλασσαν· πάλιν δὲ ἀπὸ τῶν νεῶν ἀνέστρεψαν οἵ τε Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Καρύστιοι. τὸ δὲ ἄλλο στρατόπεδον ἀμφοτέρωθεν ἐμάχετο ξυνεχῶς, μάλιστα δὲ τὸ δεξιὸν κέρας τῶν Κορινθίων, ἐφ' ᾧ ὁ Λυκόφρων ὢν κατὰ τὸ εὐώνυμον τῶν Ἀθηναίων ἠμύνετο· ἤλπιζον γὰρ αὐτοὺς ἐπὶ τὴν Σολύγειαν κώμην πειράσειν.

44. Χρόνον μὲν οὖν πολὺν ἀντεῖχον οὐκ ἐνδιδόντες ἀλλήλοις· ἔπειτα (ἦσαν γὰρ τοῖς Ἀθηναίοις οἱ ἱππῆς ὠφέλιμοι ξυμμαχόμενοι, τῶν ἑτέρων οὐκ ἐχόντων ἵππους,) ἐτράποντο οἱ Κορίνθιοι, καὶ ὑπεχώρησαν πρὸς τὸν λόφον, καὶ ἔθεντο τὰ ὅπλα, καὶ οὐκέτι κατέβαινον, ἀλλ' ἡσύχαζον. ἐν δὲ τῇ τροπῇ ταύτῃ κατὰ τὸ δεξιὸν κέρας οἱ πλεῖστοί τε αὐτῶν ἀπέθανον καὶ Λυκόφρων ὁ στρατηγός. ἡ δὲ ἄλλη στρατιὰ τούτῳ τῷ τρόπῳ, οὐ κατὰ δίωξιν πολλὴν, σὺδὲ ταχείας φυγῆς γενομένης, ἐπεὶ ἐβιάσθη, ἐπαναχωρήσασα πρὸς τὰ μετέωρα ἱδρύθη. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ὡς οὐκέτι αὐτοῖς ἐπῆσαν ἐς μάχην, τούς τε νεκροὺς ἐσκύλευον, καὶ τοὺς ἑαυτῶν ἀνῃροῦντο, τροπαῖόν τε εὐθέως ἔστησαν. τοῖς δ' ἡμίσεσι τῶν Κορινθίων, οἳ ἐν τῇ Κεγχρειᾷ ἐκάθηντο φύλακες, μὴ ἐπὶ τὸν Κρομμύωνα πλεύσωσι, τούτοις οὐ κατάδηλος ἡ μάχη ἦν ὑπὸ τοῦ ὄρους τοῦ Ὄνειου· κονιορτὸν δὲ ὡς εἶδον, καὶ ὡς ἔγνωσαν, βοηθοῦσιν εὐθύς. βοηθήσαν δὲ καὶ οἱ ἐκ τῆς πόλεως πρεσβύτεροι τῶν Κορινθίων, αἰσθόμενοι τὸ γεγενημένον. ἰδόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ξύμπαντας αὐτοὺς ἐπιόντας, καὶ νομίσαντες τῶν ἐγγὺς ἀστυγειτόνων Πελοποννησίων βοήθειαν ἐπιέναι, ἀνεχώρουν κατὰ τάχος ἐπὶ τὰς ναῦς, ἔχοντες τὰ σκυλεύματα καὶ τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς, πλὴν δυοῖν, οὓς ἐγκατέλιπον, οὐ δυνάμενοι εὑρεῖν· καὶ ἀναβάντες ἐπὶ τὰς ναῦς, ἐπεραιώθησαν ἐς τὰς ἐπικειμένας νήσους· ἐκ δ' αὐτῶν ἐπικηρυκευσάμενοι τοὺς νεκροὺς, οὓς ἐγκατέλιπον, ὑποσπόνδους ἀνείλοντο. ἀπέθανον δὲ Κορινθίων μὲν ἐν τῇ μάχῃ δώδεκα καὶ διακόσιοι, Ἀθηναίων δὲ ὀλίγῳ ἐλάσσους πεντήκοντα.

45. Ἄραντες δὲ ἐκ τῶν νήσων οἱ Ἀθηναῖοι ἔπλευσαν αὐθημερὸν ἐς Κρομμύωνα τῆς Κορινθίας· ἀπέχει δὲ τῆς πόλεως εἴκοσι καὶ ἑκατὸν σταδίους· καὶ καθορμισάμενοι τήν τε γῆν ἐδῄωσαν, καὶ τὴν νύκτα ηὐλίσαντο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ παραπλεύσαντες ἐς τὴν Ἐπιδαυρίαν πρῶτον, καὶ ἀπόβασίν τινα ποιησάμενοι, ἀφίκοντο ἐς Μεθώνην τὴν μεταξὺ Ἐπιδαύρου καὶ Τροιζῆνος. καὶ ἀπολαβόντες τὸν τῆς Χερσονήσου ἰσθμὸν ἐτείχισαν, ἐν ᾧ ἡ Μεθώνη ἐστὶ, καὶ φρούριον καταστησάμενοι ἐλῄστευον τὸν ἔπειτα χρόνον τήν τε Τροιζηνίαν γῆν καὶ Ἁλιά-

hostium adventus a suis ex illa regione, ubi Athenienses nóctu appulerant. Vid. ad 2, 94.

43. πειράσειν, i. e. πεῖραν ποιήσασθαι, ut φυλάσσειν περὶ χώραν pro φυλακὴν ποιεῖσθαι. Ita genitivum vix desideres, qui si addendus esset, subaudiri posset μάχης.

45. ἀπολαβόντες, int. τειχίσματι. Mox ἐξετείχισαν Schol. recte explicat εἰς τέλος ἤγαγον τὸ τεῖχος τοῦ χωρίου.

Digitized by Google

δα καὶ Ἐπιδαυρίαν. ταῖς δὲ ναυσὶν, ἐπειδὴ ἐξετείχισαν τὸ χωρίον, ἀπέπλευσαν ἐπ' οἶκου.

46. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον, ὃν ταῦτα ἐγίγνετο, καὶ Εὐρυμέδων καὶ Σοφοκλῆς, ἐπειδὴ ἐκ τῆς Πύλου ἀπῆραν ἐς τὴν Σικελίαν ναυσὶν Ἀθηναίων, ἀφικόμενοι ἐς Κέρκυραν ἐστράτευσαν μετὰ τῶν ἐκ τῆς πόλεως ἐπὶ τοὺς ἐν τῷ ὄρει τῆς Ἰστώνης Κερκυραίων καθιδρυμένους, οἳ τότε μετὰ τὴν στάσιν διαβάντες ἐκράτουν τε τῆς γῆς, καὶ πολλὰ ἔβλαπτον. προσβαλόντες δὲ τὸ μὲν τείχισμα εἷλον· οἱ δὲ ἄνδρες καταπεφευγότες ἀθρόοι πρὸς μετέωρόν τι ξυνέβησαν ὥστε τοὺς μὲν ἐπικούρους παραδοῦναι, περὶ δὲ σφῶν τὰ ὅπλα παραδόντων τὸν Ἀθηναίων δῆμον διαγνῶναι. καὶ αὐτοὺς ἐς τὴν νῆσον οἱ στρατηγοὶ τὴν Πτυχίαν ἐς φυλακὴν διεκόμισαν ὑποσπόνδους, μέχρι οὗ Ἀθήναζε πεμφθῶσιν, ὥστε, ἐάν τις ἁλῷ ἀποδιδράσκων, ἅπασι λελύσθαι τὰς σπονδάς. οἱ δὲ τοῦ δήμου προστάται τῶν Κερκυραίων, δεδιότες μὴ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς ἐλθόντας οὐκ ἀποκτείνωσι, μηχανῶνται τοιόνδέ τι. τῶν ἐν τῇ νήσῳ πείθουσί τινας ὀλίγους, ὑποπέμψαντες φίλους καὶ διδάξαντες, ὡς κατ' εὔνοιαν δῆ, λέγειν ὅτι κράτιστον αὐτοῖς εἴη ὡς τάχιστα ἀποδρᾶναι, πλοῖον δέ τι αὐτοὶ ἑτοιμάσειν· μέλλειν γὰρ δὴ τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἀθηναίων παραδώσειν αὐτοὺς τῷ δήμῳ τῶν Κερκυραίων.

47. Ὡς δὲ ἔπεισαν, καὶ, μηχανησαμένων τὸ πλοῖον, ἐκπλέοντες ἐλήφθησαν, ἐλέλυντό τε αἱ σπονδαὶ, καὶ τοῖς Κερκυραίοις παρεδέδοντο οἱ πάντες. ξυνελάβοντο δὲ τοῦ τοιούτου οὐχ ἥκιστα, ὥστε ἀκριβῆ τὴν πρόφασιν γενέσθαι, καὶ τοὺς τεχνησαμένους ἀδεέστερον ἐγχειρῆσαι, οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων, κατάδηλοι ὄντες τοὺς ἄνδρας μὴ ἂν βούλεσθαι ὑπ' ἄλλων κομισθέντας, διότι αὐτοὶ ἐς Σικελίαν ἔπλεον, τὴν τιμὴν τοῖς ἄγουσι προσποιῆσαι. παραλαβόντες δὲ αὐτοὺς οἱ Κερκυραῖοι ἐς οἴκημα μέγα καθεῖρξαν· καὶ ὕστερον ἐξάγοντες κατὰ εἴκοσιν ἄνδρας διῆγον διὰ δυοῖν στοίχοιν ὁπλιτῶν ἑκατέρωθεν παρατεταγμένων, δεδεμένους τε πρὸς ἀλλήλους καὶ παιομένους καὶ κεντουμένους ὑπὸ τῶν παρατεταγμένων, εἴ πού τίς τινα ἴδοι ἐχθρὸν ἑαυτοῦ· μαστιγοφόροι τε παριόντες ἐπετάχυνον τῆς ὁδοῦ τοὺς σχολαίτερον προϊόντας.

48. Καὶ ἐς μὲν ἄνδρας ἑξήκοντα ἔλαθον τοὺς ἐν τῷ οἰκήματι τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐξαγαγόντες καὶ διαφθείραντες· ὥοντο γὰρ αὐτοὺς μεταστήσοντάς ποι ἄλλοσε ἄγειν. ὡς δὲ ᾐσθοντο, καί τις αὐτοῖς ἐδήλωσε, τούς τε Ἀθηναίους ἐπεκαλοῦντο,

46. ὃν ταῦτα ἐγίγνετο. Vulgo καθ' ὃν τ. ἐ. Codd. Cass. Aug. Cl. Pal. It. Vat. H. omittunt verba καθ' ὅν, et cum iis Bekk. Nos cum Popp. solum ὅν retinuimus, quia sic solet Thucydides loqui. Cf. 3, 17. 18. 94.

πείθουσί τινας ὀλίγους. Non diserte expressit, quid persuadere iis conati sint. Sed id latet in sequentibus verbis ὅτι κράτιστον αὐτοῖς εἴη ὡς τάχιστα ἀποδρᾶναι. Quae verba cum pendeant ex λέγειν, noluit ea bis dicere, etsi bis intelligenda sunt, certe ἀποδρᾶναι. — ἑτοιμάσειν transitus ad infinitivum.

47. μηχανησαμένων, int. τῶν φίλων ὑποπεμφθέντων. cf. c. 46.

Digitized by Google

καὶ ἐκέλευον σφᾶς, εἰ βούλονται, αὐτοὺς διαφθείρειν, ἔκ τε τοῦ οἰκήματος οὐκέτι ἤθελον ἐξιέναι, οὐδ' ἐσιέναι ἔφασαν κατὰ δύναμιν περιόψεσθαι οὐδένα. οἱ δὲ Κερκυραῖοι κατὰ μὲν τὰς θύρας οὐδ' αὐτοὶ διενοοῦντο βιάζεσθαι, ἀναβάντες δὲ ἐπὶ τὸ τέγος τοῦ οἰκήματος καὶ διελόντες τὴν ὀροφὴν ἔβαλλον τῷ κεράμῳ καὶ ἐτόξευον κάτω. οἱ δὲ ἐφυλάσσοντό τε ὡς ἠδύναντο, καὶ ἅμα οἱ πολλοὶ σφᾶς αὐτοὺς διέφθειρον· ὀϊστούς τε, οὓς ἀφίεσαν ἐκεῖνοι, ἐς τὰς σφαγὰς καθιέντες, καὶ ἐκ κλινῶν τινῶν, αἳ ἔτυχον αὐτοῖς ἐνοῦσαι, τοῖς σπάρτοις, καὶ ἐκ τῶν ἱματίων παραιρήματα ποιοῦντες, ἀπαγχόμενοι, παντὶ τρόπῳ τὸ πολὺ τῆς νυκτὸς (ἐπεγένετο γὰρ νὺξ τῷ παθήματι) ἀναλοῦντες σφᾶς αὐτοὺς καὶ βαλλόμενοι ὑπὸ τῶν ἄνω, διεφθάρησαν. καὶ αὐτοὺς οἱ Κερκυραῖοι, ἐπειδὴ ἡμέρα ἐγένετο, φορμηδὸν ἐπὶ ἁμάξας ἐπιβαλόντες ἀπήγαγον ἔξω τῆς πόλεως. τὰς δὲ γυναῖκας, ὅσαι ἐν τῷ τειχίσματι ἑάλωσαν, ἠνδραποδίσαντο. τοιούτῳ μὲν τρόπῳ οἱ ἐκ τοῦ ὄρους Κερκυραῖοι ὑπὸ τοῦ δήμου διεφθάρησαν, καὶ ἡ στάσις πολλὴ γενομένη ἐτελεύτησεν ἐς τοῦτο, ὅσα γε κατὰ τὸν πόλεμον τόνδε. οὐ γὰρ ἔτι ἦν ὑπόλοιπον τῶν ἑτέρων ὅ τι καὶ ἀξιόλογον. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐς τὴν Σικελίαν, ἵνα περ τὸ πρῶτον ὥρμηντο, ἀποπλεύσαντες μετὰ τῶν ἐκεῖ ξυμμάχων ἐπολέμουν.

49. Καὶ οἱ ἐν τῇ Ναυπάκτῳ Ἀθηναῖοι καὶ Ἀκαρνᾶνες, ἅμα τελευτῶντος τοῦ θέρους στρατευσάμενοι, Ἀνακτόριον, Κορινθίων πόλιν, ἣ κεῖται ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Ἀμπρακικοῦ κόλπου, ἔλαβον προδοσίᾳ. καὶ ἐκπέμψαντες Κορινθίους αὐτοὶ

48. *ὀϊστούς τε — διεφθάρησαν.* Ante haec verba vulgo commate distinguitur, ut dubites, utrum ad praegressum *διέφθειρον*, an ad sequens *διεφθάρησαν* sint referenda. Quare Reisig. Coniectt. ad Aristoph. p. 316. anacoluthon in hoc loco inesse censet, cum alterum suffecerit, aut *σφᾶς αὐτοὺς διέφθειρον*, aut *διεφθάρησαν*. Sed propter verba *καὶ βαλλόμενοι ὑπὸ τῶν ἄνω* posterius quidem addi oportebat. Poppo, quia Valla convertit: *omni denique modo*, coniicit legendum esse *παντί τε τρόπῳ*. — *ἐς τὰς σφαγάς.* Schol. *σφαγὴν καλοῦσι τὸ κατὰ τὴν κλεῖδα τοῦ ἀνθρώπου μέρος, δι' οὗ καθιᾶσι τὰ σιδήρια οἱ θέλοντες ἑαυτοὺς ἀνελεῖν.* Est igitur *iugulum*. — *τοῖς σπάρτοις*, iunge *ἐκ κλινῶν τινῶν τοῖς σπάρτοις, καὶ ἐκ τῶν ἱματίων παραιρήμασι ἀπαγχόμενοι*. Sunt autem *παραιρήματα fimbriae, Streifen*, ex quibus de vestibus recisis restes conficiebant. Schol. *παραιρήματα ποιοῦντες*] *ὡς ἂν εἰ ἔλεγε, τελαμῶνάς τινας ἀποσχίζοντες τῶν ἱματίων, ὥσπερ ζώνας ἐποίουν· καὶ πλέκοντες αὐτὰ καὶ ποιοῦντες ὥσπερ σχοινία, οὕτως* [*αὐτοῖς*] *ἐχρῶντο πρὸς τὸ ἀπάγχεσθαι.* — *ἀναλοῦντες* ex Heilmanni probabili coniectura receptum pro *ἀναδοῦντες*, quod verbum non *strangulare* significat, sed vel *redimire*, vel *religare*. Deinde si vel maxime illam vim ac potestatem haberet, non aptum esset, quia h. l. vocabulum latioris ambitus requiritur, quod aeque ad sagittas iugulis defixas atque ad restium usum pertineat. Grammatici veteres *ἀναλοῦντες* pro *ἀναιροῦντες* a Thucydide dictum testantur, et haud dubie hunc locum indicant. Cf. 3, 81. *οἱ δ', ὡς ἕκαστοι ἐδύναντο, ἀνηλοῦντο.* Et *ἀναλοῦν* 2, 24. 6, 12.

φορμηδόν. Schol. *ὡς ἐάν τις πλέξῃ φορμοὺς, τοὺς καλουμένους φιάδους, τοὺς μὲν κατὰ μῆκος αὐτῶν τιθέντες, ἄλλους δὲ πλαγίως ἐπιβάλλοντες κατ' αὐτῶν. ἐμφαίνει δὲ τοῦτο τῶν Κερκυραίων τὴν ὠμότητα εἰς τοὺς ἀποθανόντας, ὅτι οὐδὲ μετὰ* [*τὸν ἐκείνων*] *θάνατον τοῦ* [*πρὸς ἐκείνους*] *μίσους ἐπαύσαντο.*

Digitized by Google

Ἀκαρνᾶνες οἰκήτορες ἀπὸ πάντων ἔσχον τὸ χωρίον. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

50. *Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος Ἀριστείδης ὁ Ἀρχίππου, εἷς τῶν ἀργυρολόγων νεῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς, οὓς ἐξεπέμφθησαν πρὸς τοὺς ξυμμάχους, Ἀρταφέρνην, ἄνδρα Πέρσην, παρὰ βασιλέως πορευόμενον ἐς Λακεδαίμονα, ξυλλαμβάνει ἐν Ἠιόνι τῇ ἐπὶ Στρυμόνι. καὶ αὐτοῦ κομισθέντος, οἱ Ἀθηναῖοι τὰς μὲν ἐπιστολὰς μεταγραψάμενοι ἐκ τῶν Ἀσσυρίων γραμμάτων ἀνέγνωσαν· ἐν αἷς, πολλῶν ἄλλων γεγραμμένων, κεφάλαιον ἦν πρὸς Λακεδαιμονίους, οὐ γιγνώσκειν ὅ τι βούλονται· πολλῶν γὰρ ἐλθόντων πρέσβεων, οὐδένα ταὐτὰ λέγειν. εἰ οὖν βούλονται σαφῆς λέγειν, πέμψαι μετὰ τοῦ Πέρσου ἄνδρας ὡς αὐτόν. τὸν δὲ Ἀρταφέρνην ὕστερον οἱ Ἀθηναῖοι ἀποστέλλουσι τριήρει ἐς Ἔφεσον, καὶ πρέσβεις ἅμα· οἳ πυθόμενοι αὐτόθι βασιλέα Ἀρταξέρξην τὸν Ξέρξου νεωστὶ τεθνηκότα, (κατὰ γὰρ τοῦτον τὸν χρόνον ἐτελεύτησεν) ἐπ' οἴκου ἀνεχώρησαν.*

51. *Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος καὶ Χῖοι τὸ τεῖχος περιεῖλον τὸ καινὸν, κελευσάντων Ἀθηναίων καὶ ὑποπτευσάντων ἐς αὐτούς τι νεωτερεῖν, ποιησάμενοι μέντοι πρὸς Ἀθηναίους πίστεις καὶ βεβαιότητα ἐκ τῶν δυνατῶν, μηδὲν περὶ σφᾶς νεώτερον βουλεύσειν. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα, καὶ ἕβδομον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.*

49. *ἀπὸ πάντων*, i. e. *ἀφ' ἑκάστης πόλεως Ἀκαρνανίας*. Vulgo legitur *οἰκήτορας* cum commate post *πάντων*.

50. *ἐκ τῶν Ἀσσυρίων γραμμάτων*. Dubium est, quid sint h. l. *γράμματα*. Quem Goellerus sequitur, Dukerus intelligit *litteras, characteres*. „Fortassis, inquit, significat Thucydides, Persas non habuisse suas ac proprias litterarum formas, sed ad scribendum adhibuisse litteras Assyrias, quas pro antiquissimis habet Plinius H. N. 7, 56. et ab Assyriis ad Phoenices aliosque Orientis populos venisse viri docti existimant. Assyriae litterae quidem exponi possent Persicae, latissime accepta significatione nominis Assyrius, quo multae gentes comprehendebantur; nam et quidam, auctore Suida in *Ἀσσύριοι*, dicebant Assyrios esse Persas [Abresch. locum Schol. ad Aesch. Pers. v. 84. affert: *οἱ Πέρσαι τὸ πρότερον Ἀσσύριοι ἐκαλοῦντο*]. Sed nec Thucydides, nec, ut puto, alii probati Historici Assyrios pro Persis dicunt." Schweighäuserus ad Herodot. 4, 87. *γράμματα Ἀσσύρια* litteras easdem dicit fuisse, quas Babylonicas et Chaldaicas. Mihi quidem Thucydides non litteras sive characteres, sed verba et dialectum indicare videbatur. Quam sententiam qui falsissimam esse contendit Goellerus, non reputavit, ipsum Heerenium, ad quem provocat, in libro Ideen etc. 1796. Vol. II. p. 111. dicere, Persarum reges scribas et interpretes omnium imperii sui provinciarum secum habuisse, et edicta omnibus linguis divulgasse. Vid. Esther. 1, 22. 3, 12. Ceterum fateor, causam nullam apparere, cur Assyria dialecto ad Lacedaemonios usus sit rex Persarum, nisi forte ita latere hostes facilius credidit mandata. Sed de tota re ampliandum censeo.

51. *ποιησάμενοι μέντοι — βουλεύσειν*. Locus a plerisque perperam intellectus. Verba *ἐκ τῶν δυνατῶν* refer ad *ποιησάμενοι — βεβαιότητα*, „*ita tamen, ut, quoad eius fieri posset, certam cum Atheniensibus sponsionem inirent, illos* (Athenienses) *nihil de se* (de Chiis) *novaturos.*" Nam primum Athenienses Chios suspectos habebant, ne quid in se molirentur novi (*ὑποπτευσάντων ἐς αὐτούς* [*Ἀθηναίους*] *τι νεωτερεῖν*). Quare mu-

Digitized by Google

52. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους εὐθὺς τοῦ τε ἡλίου ἐκλιπές τι ἐγένετο περὶ νουμηνίαν, καὶ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἱσταμένου ἔσεισε. καὶ οἱ Μυτιληναίων φυγάδες καὶ τῶν ἄλλων Λεσβίων, ὁρμώμενοι οἱ πολλοὶ ἐκ τῆς ἠπείρου, καὶ μισθωσάμενοι ἔκ τε Πελοποννήσου ἐπικουρικὸν καὶ αὐτόθεν ξυναγείραντες, αἱροῦσι Ῥοίτειον· καὶ λαβόντες διχιλίους στατῆρας Φωκαΐτας ἀπέδοσαν πάλιν, οὐδὲν ἀδικήσαντες. καὶ μετὰ τοῦτο ἐπὶ Ἄντανδρον στρατεύσαντες, προδοσίας γενομένης, λαμβάνουσι τὴν πόλιν. καὶ ἦν αὐτῶν ἡ διάνοια τάς τε ἄλλας πόλεις τὰς Ἀκταίας καλουμένας, ἃς, πρότερον Μυτιληναίων νεμομένων, Ἀθηναῖοι εἶχον, ἐλευθεροῦν, καὶ πάντων μάλιστα τὴν Ἄντανδρον· καὶ κρατυνάμενοι αὐτήν, (ναῦς τε γὰρ εὐπορία ἦν ποιεῖσθαι αὐτόθεν, ξύλων ὑπαρχόντων καὶ τῆς Ἴδης ἐπικειμένης, καὶ τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ,) ῥᾳδίως ἀπ' αὐτῆς ὁρμώμενοι τήν τε Λέσβον, ἐγγὺς οὖσαν, κακώσειν, καὶ τὰ ἐν τῇ ἠπείρῳ Αἰολικὰ πολίσματα χειρώσασθαι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα παρασκευάζεσθαι ἔμελλον.

53. Ἀθηναῖοι δὲ ἐν τῷ αὐτῷ θέρει ἑξήκοντα ναυσὶ καὶ διχιλίοις ὁπλίταις ἱππεῦσί τε ὀλίγοις, καὶ τῶν ξυμμάχων Μιλησίους καὶ ἄλλους τινὰς ἀγαγόντες, ἐστράτευσαν ἐπὶ Κύθηρα· ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Νικίας ὁ Νικηράτου καὶ Νικόστρατος ὁ Διοτρεφοῦς καὶ Αὐτοκλῆς ὁ Τολμαίου. τὰ δὲ Κύθηρα νῆσός ἐστιν, ἐπίκειται δὲ τῇ Λακωνικῇ κατὰ Μαλέαν· Λακεδαιμόνιοι δ' εἰσὶ τῶν περιοίκων, καὶ Κυθηροδίκης ἀρχὴ ἐκ τῆς Σπάρτης διέβαινεν αὐτόσε κατὰ ἔτος, ὁπλιτῶν τε φρουρὰν διέπεμπον ἀεί, καὶ πολλὴν ἐπιμέλειαν ἐποιοῦντο. ἦν γὰρ αὐτοῖς τῶν τε ἀπ' Αἰγύπτου καὶ Λιβύης ὁλκάδων προσβολή, καὶ λῃσταὶ ἅμα τὴν Λακωνικὴν ἧσσον ἐλύπουν ἐκ θαλάσσης, ἢ περ μόνον οἷόν τ' ἦν κακουργεῖσθαι. πᾶσα γὰρ ἐνέχει πρὸς τὸ Σικελικὸν καὶ Κρητικὸν πέλαγος.

54. Κατασχόντες οὖν οἱ Ἀθηναῖοι τῷ στρατῷ, δέκα μὲν ναυσὶ καὶ διχιλίοις Μιλησίων ὁπλίταις τὴν ἐπὶ θαλάσσῃ πόλιν, Σκάνδειαν καλουμένην, αἱροῦσι· τῷ δὲ ἄλλῳ στρατεύματι ἀποβάντες τῆς νήσου ἐς τὰ πρὸς Μαλέαν τετραμμένα, ἐχώρουν ἐπὶ τὴν ἐπὶ θαλάσσῃ πόλιν τῶν Κυθηρίων, καὶ εὗρον εὐθὺς αὐτοὺς ἐστρατοπεδευμένους ἅπαντας. καὶ μάχης γενο-

rum novum destrui iusserunt. Paruerant quidem Chii, sed pacti antea, quantum poterant, suam securitatem et incolumitatem. Si βουλεύσειν ad Chios pertineret, scribendum esset βουλεύσεσθαι.

52. πάντων μάλιστα, neutrum πάντων, licet πόλεις praecesserit. cf. Viger. p. 416. — καὶ κρατυνάμενοι, quasi supra pro ἦν αὐτῶν ἡ διάνοια dixisset διενοοῦντο, ἤλπιζον. Vid. ad 2, 53. — Mox ad verba καὶ τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ repete εὐπορία ἦν.

54. Σκάνδειαν. Tria in insula Cytheris oppida a Thucydide distingui, primus docuit Schneiderus Add. ad Xenoph. Hist. Gr. p. 106. „Patet, inquit, in ipso littore ad mare versus sitam fuisse urbem Scandeam, in altero latere, contra Maleam verso, in littore fuisse urbem Cytheriorum, sed parvam illam et coniunctam, civitate saltem, cum altera, in mediterranea regione magis sita, quam τὴν ἄνω πόλιν vocat Thucydides.“ Cf. Poppo Proleg. Vol. II. p. 201 sq.

Digitized by Google

μένης ὀλίγον μέν τινα χρόνον ὑπέστησαν οἱ Κυθήριοι, ἔπειτα τραπόμενοι κατέφυγον ἐς τὴν ἄνω πόλιν. καὶ ὕστερον ξυνέβησαν πρὸς Νικίαν καὶ τοὺς ξυνάρχοντας Ἀθηναίοις ἐπιτρέψαι περὶ σφῶν αὐτῶν, πλὴν θανάτου. ἦσαν δέ τινες καὶ γενόμενοι τῷ Νικίᾳ λόγοι πρότερον πρός τινας τῶν Κυθηρίων· διὸ καὶ θᾶσσον καὶ ἐπιτηδειότερον τό τε παραυτίκα καὶ τὸ ἔπειτα τὰ τῆς ὁμολογίας ἐπράχθη αὐτοῖς. ἀνέστησαν γὰρ [ἂν] οἱ Ἀθηναῖοι Κυθηρίους, Λακεδαιμονίους τε ὄντας, καὶ ἐπὶ τῇ Λακωνικῇ τῆς νήσου οὕτως ἐπικειμένης. μετὰ δὲ τὴν ξύμβασιν οἱ Ἀθηναῖοι τήν τε Σκάνδειαν, τὸ ἐπὶ τῷ λιμένι πόλισμα, παραλαβόντες, καὶ τῶν Κυθήρων φυλακὴν ποιησάμενοι, ἔπλευσαν ἔς τε Ἀσίνην καὶ Ἕλος καὶ τὰ πλεῖστα τῶν περὶ θάλασσαν, καὶ ἀποβάσεις ποιούμενοι καὶ ἐναυλιζόμενοι τῶν χωρίων οὗ καιρὸς εἴη, ἐδῄουν τὴν γῆν ἡμέρας μάλιστα ἑπτά.

55. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἰδόντες μὲν τοὺς Ἀθηναίους τὰ Κύθηρα ἔχοντας, προσδεχόμενοι δὲ καὶ ἐς τὴν γῆν σφῶν ἀποβάσεις τοιαύτας ποιήσεσθαι, ἀθρόᾳ μὲν οὐδαμοῦ τῇ δυνάμει ἀντετάξαντο, κατὰ δὲ τὴν χώραν φρουρὰς διέπεμψαν, ὁπλιτῶν πλῆθος, ὡς ἑκασταχόσε ἔδει· καὶ τὰ ἄλλα ἐν φυλακῇ πολλῇ ἦσαν, φοβούμενοι μὴ σφίσι νεώτερόν τι γένηται τῶν περὶ τὴν κατάστασιν, γεγενημένου μὲν τοῦ ἐν τῇ νήσῳ πάθους ἀνελπίστου καὶ μεγάλου, Πύλου δὲ ἐχομένης καὶ Κυθήρων, καὶ πανταχόθεν ὀφῶς περιεστῶτος πολέμου ταχέος καὶ ἀπροφυλάκτου. ὥστε παρὰ τὸ εἰωθὸς ἱππέας τετρακοσίους κατεστήσαντο καὶ τοξότας· ἔς τε τὰ πολεμικὰ, εἴπερ ποτὲ, μάλιστα δὴ ὀκνηρότεροι ἐγένοντο, ξυνεστῶτες παρὰ τὴν ὑπάρχουσαν σφῶν ἰδέαν τῆς παρασκευῆς ναυτικῷ ἀγῶνι, καὶ τούτῳ πρὸς Ἀθηναίους, οἷς τὸ μὴ ἐπιχειρούμενον ἀεὶ ἐλλιπὲς ἦν τῆς δοκήσεώς τι πράξειν. καὶ ἅμα τὰ τῆς τύχης πολλὰ καὶ ἐν ὀλί-

καὶ τὸ ἔπειτα τὰ τῆς ὁμολ. Articulum *τά* omittunt optimi libri una cum deterioribus. Sed necessarius est articulus, neque aliunde genitivus *τῆς ὁμολογίας* potest pendere. Nimirum *una* erat compositio, iam ante deditionem urbis facta. *τὸ παραυτίκα* pertinet ad faciendam per praetores compositionem, *τὸ ἔπειτα* ad exsequendam per Athenienses.

ἀνέστησαν γὰρ ἄν. Cum infra cap. 57. scribat Thucydides, nonnullos tantum Cytheriorum ab Atheniensibus esse expulsos, (*ἦγον δέ τινας καὶ ἐκ Κυθήρων ἄνδρας ὀλίγους, οὓς ἐδόκει ἀσφαλείας ἕνεκα μετασῆσαι,*) vana est interpretatio eorum, qui *ἀνέστησαν* intelligunt *emigrare iusserunt.* Sententia est: *alioquin enim Atheniences Cytherios ex suis sedibus migrare iussissent.* Itaque quod Heilmannus subaudiendum, Poppo addendum censuit, *ἄν* recepi.

παραλαβόντες, int. a Milesiis, qui oppidum illud ceperant.

55. *τῶν περὶ τὴν κατάστασιν.* Schol. apte explicat: *τῶν περὶ τὴν πολιτείαν αὐτῶν καὶ τὴν χώραν.* Sine dubio Helotes metuebant. Cf. c. 41. *Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀμαθεῖς ὄντες ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ ληστείας καὶ τοῦ τοιούτου πολέμου τῶν τε Εἱλώτων αὐτομολούντων, καὶ φοβούμενοι μὴ καὶ ἐπὶ μακρότερον σφίσι τι νεωτερισθῇ τῶν κατὰ τὴν χώραν κ. τ. λ.*

οἷς τὸ μὴ ἐπιχειρούμενον — πράξειν. Schol. *οἵτινες Ἀθηναίοις τὸ μὴ ἐπιχειρεῖν ἀεί τι πράττειν καινὸν ὑστέρησις ἐδόκει τῶν προσδοκηθέντων.* Heilmannus: welche alles, was sie nicht wirklich versuchten, als einen Abgang an dem, was

Digitized by Google

γὰρ ξυμβάντα παρὰ λόγον αὐτοῖς ἔκπληξιν μεγίστην παρεῖχε, καὶ ἐδεδίεσαν μή ποτε αὖθις ξυμφορά τις αὐτοῖς περιτύχῃ, οἵα καὶ ἐν τῇ νήσῳ. ἀτολμότεροι δὲ δι' αὐτὸ ἐς τὰς μάχας ἦσαν, καὶ πᾶν ὅ τι κινήσειαν ὤοντο ἁμαρτήσεσθαι, διὰ τὸ τὴν γνώμην ἀνεχέγγυον γεγενῆσθαι ἐκ τῆς πρὶν ἀηθείας τοῦ κακοπραγεῖν.

56. Τοῖς δὲ Ἀθηναίοις τότε τὴν παραθαλάσσιον δηοῦσι, τὰ μὲν πολλὰ ἡσύχασαν, ὡς καθ' ἑκάστην φρουρὰν γίγνοιτό τις ἀπόβασις, πλήθει τε ἐλάσσους ἕκαστοι ἡγούμενοι εἶναι, καὶ ἐν τῷ τοιούτῳ· μία δὲ φρουρά, ἥπερ καὶ ἠμύνατο περὶ Κοτύρταν καὶ Ἀφροδισίαν, τὸν μὲν ὅχλον τῶν ψιλῶν ἐσκεδασμένον ἐφόβησεν ἐπιδρομῇ, τῶν δὲ ὁπλιτῶν δεξαμένων ὑπεχώρησε πάλιν· καὶ ἄνδρες τέ τινες ἀπέθανον αὐτῶν ὀλίγοι, καὶ ὅπλα ἐλήφθη. τροπαῖόν τε στήσαντες οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέπλευσαν ἐς Κύθηρα. ἐκ δὲ αὐτῶν περιέπλευσαν ἐς Ἐπίδαυρον τὴν Λιμηρὰν, καὶ δῃώσαντες μέρος τι τῆς γῆς ἀφικνοῦνται ἐπὶ Θυρέαν, ἣ ἐστι μὲν τῆς Κυνουρίας χῆς καλουμένης, μεθορία δὲ τῆς Ἀργείας καὶ Λακωνικῆς· νεμόμενοι δὲ αὐτὴν ἔδοσαν Λακεδαιμόνιοι Αἰγινήταις ἐκπεσοῦσιν ἐνοικεῖν, διά τε τὰς ὑπὸ τὸν σεισμὸν αφίσι γενομένας καὶ τῶν Εἱλώτων τὴν ἐπανάστασιν εὐεργεσίας, καὶ ὅτι, Ἀθηναίων ὑπακούοντες, ὅμως πρὸς τὴν ἐκείνων γνώμην ἀεὶ ἔστασαν.

57. Προσπλεόντων οὖν ἔτι τῶν Ἀθηναίων, οἱ Αἰγινῆται τὸ μὲν ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ, ὃ ἔτυχον οἰκοδομοῦντες, τεῖχος ἐκλείπουσιν, ἐς δὲ τὴν ἄνω πόλιν, ἐν ᾗ ᾤκουν, ἀπεχώρησαν, ἀπέχουσαν σταδίους μάλιστα δέκα τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτοῖς τῶν Λακεδαιμονίων φρουρὰ μία τῶν περὶ τὴν χώραν, ἥπερ καὶ ξυνετείχιζε, ξυνεσελθεῖν μὲν ἐς τὸ τεῖχος οὐκ ἠθέλησαν, δεομένων τῶν Αἰγινητῶν, ἀλλ' αὐτοῖς κίνδυνος ἐφαίνετο ἐς τὸ τεῖχος κατακλῃεσθαι· ἀναχωρήσαντες δὲ ἐπὶ τὰ μετέωρα, ὡς οὐκ ἐνόμιζον ἀξιόμαχοι εἶναι, ἡσύχαζον. ἐν τούτῳ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι κατασχόντες, καὶ χωρήσαντες εὐθὺς πάσῃ τῇ στρατιᾷ, αἱροῦσι τὴν Θυρέαν. καὶ τήν τε πόλιν κατέκαυσαν, καὶ τὰ ἐνόντα ἐξεπόρθησαν· τούς τε Αἰγινήτας, ὅσοι μὴ ἐν χερσὶ διεφθάρησαν, ἄγοντες ἀφίκοντο ἐς τὰς Ἀθήνας, καὶ τὸν ἄρ-

sie nach ihrer Meinung ausrichten zu können glaubten, ansahen.

ἀνεχέγγυον. Non amplius sponsor erat animus, feliciter eventura, quae suscepissent. Olim animus fiduciam dabat; tum propter mala, quibus non adsueverant, animum despondebant.

56. ὡς καθ' ἑκάστην — ἀπόβασις. Quo facilius haec verba cum τοῖς Ἀθηναίοις iungi possint, comma posui non solum post ἡσύχασαν, sed etiam post δηοῦσι. Cum Goellero Poppo etiam comma, quod post ἡσύχασαν in omnibus editionibus est, sustulit.

καὶ ἐν τῷ τοιούτῳ, i. e. in hoc statu rerum, cum ita, ut supra demonstratum est, animo affecti essent. — Mox αὐτῶν ὀλίγοι pro αὐτῆς, consueto transitu.

Ἀθηναίων ὑπακούοντες — ἔστασαν. Ad illud tempus, quo Aeginetae Atheniensibus parebant, haec pertinere, manifestum est. Licet subditi tum essent Atheniensibus Aeginetae, tamen cum Lacedaemoniis semper sentiebant. Cf. 2, 27.

Digitized by Google

χοντα ὃς παρ' αὐτοῖς ἦν τῶν Λακεδαιμονίων, Τάνταλον τὸν Πατροκλέους· ἐζωγρήθη γὰρ τετρωμένος. ἦγον δέ τινας καὶ ἐκ τῶν Κυθήρων ἄνδρας ὀλίγους, οὓς ἐδόκει ἀσφαλείας ἕνεκα μεταστῆσαι. καὶ τούτους μὲν οἱ Ἀθηναῖοι ἐβουλεύσαντο καταθέσθαι ἐς τὰς νήσους, καὶ τοὺς ἄλλους Κυθηρίους, οἰκοῦντας τὴν ἑαυτῶν, φόρον τέσσαρα τάλαντα φέρειν, Αἰγινήτας δὲ ἀποκτεῖναι πάντας, ὅσοι ἑάλωσαν, διὰ τὴν προτέραν ἀεί ποτε ἔχθραν, Τάνταλον δὲ παρὰ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῇ νήσῳ Λακεδαιμονίους καταδῆσαι.

58. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους ἐν Σικελίᾳ Καμαριναίοις καὶ Γελῴοις ἐκεχειρία γίγνεται πρῶτον πρὸς ἀλλήλους· εἶτα καὶ οἱ ἄλλοι Σικελιῶται ξυνελθόντες ἐς Γέλαν, ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων πρέσβεις, ἐς λόγους κατέστησαν ἀλλήλοις, εἴ πως ξυναλλαγείεν· καὶ ἄλλαι τε πολλαὶ γνῶμαι ἐλέγοντο ἐπ' ἀμφότερα, διαφερομένων καὶ ἀξιούντων, ὡς ἕκαστοί τι ἐλασσοῦσθαι ἐνόμιζον· καὶ Ἑρμοκράτης ὁ Ἕρμωνος Συρακόσιος, ὅσπερ καὶ ἔπεισε μάλιστα αὐτούς, ἐς τὸ κοινὸν τοιούτους δὴ λόγους εἶπεν.

59. „ΟΤΤΕ πόλεως ὧν ἐλαχίστης, ὦ Σικελιῶται, τοὺς λόγους ποιήσομαι, οὔτε πονουμένης μάλιστα τῷ πολέμῳ, ἐς κοινὸν δὲ τὴν δοκοῦσάν μοι βελτίστην γνώμην εἶναι ἀποφαινόμενος τῇ Σικελίᾳ πάσῃ. καὶ περὶ μὲν τοῦ πολεμεῖν, ὡς χαλεπόν, τί ἄν τις πᾶν τὸ ἐνὸν ἐκλέγων ἐν εἰδόσι μακρηγοροίη; οὐδεὶς γὰρ οὔτε ἀμαθίᾳ ἀναγκάζεται αὐτὸ δρᾶν, οὔτε φόβῳ, ἢν οἴηταί τι πλέον σχήσειν, ἀποτρέπεται· ξυμβαίνει δὲ τοῖς μὲν τὰ κέρδη μείζω φαίνεσθαι τῶν δεινῶν, οἱ δὲ τοὺς κινδύνους ἐθέλουσιν ὑφίστασθαι πρὸ τοῦ αὐτίκα τι ἐλασσοῦσθαι. αὐτὰ δὲ ταῦτα εἰ μὴ ἐν καιρῷ τύχοιεν ἑκάτεροι πράσσοντες, αἱ παραινέσεις τῶν ξυναλλαγῶν ὠφέλιμοι. ὃ καὶ ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι πειθομένοις πλείστου ἂν ἄξιον γένοιτο. τὰ γὰρ ἴδια ἕκαστοι εὖ βουλευόμενοι δὴ θέσθαι, τό τε πρῶτον ἐπολεμήσα-

57. καταθέσθαι ἐς τὰς νήσους. Athenienses insulis, ipsorum imperio subiectis, maxime Cycladibus, utebantur ad custodiendos captivos. Sic 5, 84. Argivi quidam collocantur in insulis propinquis, quibus Athenienses imperabant. Et 3, 72. tradit Thucydides, Athenienses Corcyraeos quosdam sibi invisos comprehendisse et in Aegina deposuisse. Cf. Wolf. ad Demosth. Leptin. p. 295. Ceterum Diodorus 12, 65 extr. etiam Aeginetas in vincula coniectos, non necatos esse ab Atheniensibus narrat.

59. Οὔτε πόλεως ὧν ἐλαχίστης —. Schol. Τέμνεται ἡ δημηγορία αὕτη τῷ δικαίῳ καὶ τῷ συμφέροντι καὶ τῷ δυνατῷ, οὕτω· δίκαιον μὲν γάρ, φησί, πρὸς τοὺς ὁμοφύλους συμβῆναι, καὶ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους αἱρεῖσθαι πόλεμον; εἶτα δὲ καὶ συμφέρον μὴ ἐὰν καταδουλωθῆναι Σικελίαν· τὸ δὲ δυνατόν, ὅτι, ἐὰν ὁμονοήσωμεν, ῥᾳδίως τῶν ἐναντίων περιεσόμεθα.

αὐτὸ δρᾶν, i. e. πολεμεῖν, et quidem bellum inferre. ἀμαθίᾳ, δι' ἄγνοιαν. γλυκὺς ἀπείρῳ πόλεμος. Schol. Mox τοῖς μέν refer ad eos, οἵτινες μὴ ἀποτρέχονται, ἢν οἴωνταί τι πλέον σχήσειν. Ita οἱ δέ ad priores redit, qui norunt quidem belli labores et pericula, malunt tamen periclitari, quam iniuriam vel servitutem sine ulla controversia pati. Cf. 2, 82. sub fin. 4, 62.

ἐν καιρῷ. A multis quidem codicibus omittitur praepositio, quae tamen vix videtur abesse posse.

Digitized by Google

μέν, καὶ νῦν πρὸς ἀλλήλους δι' ἀντιλογιῶν πειρώμεθα καταλλαγῆναι· καὶ ἦν ἄρα μὴ προχωρήσῃ ἴσον ἑκάστῳ ἔχοντι ἀπελθεῖν, πάλιν πολεμήσομεν.

60. „Καίτοι γνῶναι χρὴ ὅτι οὐ περὶ τῶν ἰδίων μόνον, εἰ σωφρονοῦμεν, ἡ ξύνοδος ἔσται, ἀλλ' εἰ ἐπιβουλευομένην τὴν πᾶσαν Σικελίαν, ὡς ἐγὼ κρίνω, ὑπ' Ἀθηναίων δυνησόμεθα ἔτι διασῶσαι· καὶ διαλλακτὰς πολὺ τῶν ἐμῶν λόγων ἀναγκαιοτέρους περὶ τῶνδε Ἀθηναίους νομίσαι, οἳ δύναμιν ἔχοντες μεγίστην τῶν Ἑλλήνων τάς τε ἁμαρτίας ἡμῶν τηροῦσιν, ὀλίγαις ναυσὶ παρόντες, καὶ ὀνόματι ἐνόμῳ ξυμμαχίας τὸ φύσει πολέμιον εὐπρεπῶς ἐς τὸ ξυμφέρον καθίστανται. πόλεμον γὰρ αἱρομένων ἡμῶν, καὶ ἐπαγομένων αὐτοὺς, ἄνδρας οἳ καὶ τοὺς μὴ ἐπικαλουμένους αὐτοὶ ἐπιστρατεύουσι, κακῶς τε ἡμᾶς αὐτοὺς ποιούντων τέλεσι τοῖς οἰκείοις, καὶ τῆς ἀρχῆς ἅμα προκοπτόντων ἐκείνοις, εἰκὸς, ὅταν γνῶσιν ἡμᾶς τετρυχωμένους, καὶ πλέονί ποτε στόλῳ ἐλθόντας αὐτοὺς τάδε πάντα πειράσασθαι ὑπὸ σφᾶς προιεῖσθαι.

61. „Καίτοι τῇ ἑαυτῶν ἑκάστους, εἰ σωφρονοῦμεν, χρὴ τὰ μὴ προσήκοντα ἐπικτωμένους μᾶλλον ἢ τὰ ἕτοιμα βλάπτοντας ξυμμάχους τε ἐπάγεσθαι καὶ τοὺς κινδύνους προσλαμβάνειν, νομίσαι τε στάσιν μάλιστα φθείρειν τὰς πόλεις καὶ τὴν Σικελίαν, ἧς γε οἱ ἔνοικοι ξύμπαντες μὲν ἐπιβουλευόμεθα, κατὰ πόλεις δὲ διέσταμεν. ἃ χρὴ γνόντας καὶ ἰδιώτην ἰδιώτῃ καταλλαγῆναι καὶ πόλιν πόλει, καὶ πειρᾶσθαι κοινῇ σώζειν τὴν πᾶσαν Σικελίαν· παρεστάναι δὲ μηδενὶ ὡς οἱ μὲν Δωριῆς ἡμῶν πολέμιοι τοῖς Ἀθηναίοις, τὸ δὲ Χαλκιδικὸν τῇ Ἰάδι ξυγγενείᾳ ἀσφαλές. οὐ γὰρ τοῖς ἔθνεσιν ὅτι δίχα πέφυκε, τοῦ ἑτέρου ἔχθει ἐπίασιν, ἀλλὰ τῶν ἐν τῇ Σικελίᾳ ἀγαθῶν ἐφιέμενοι, ἃ κοινῇ κεκτήμεθα. ἐδήλωσαν δὲ νῦν ἐν τῇ τοῦ Χαλκιδικοῦ γένους παρακλήσει. τοῖς γὰρ οὐδεπώποτε σφίσι κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν προσβαηθήσασιν αὐτοὶ τὸ δίκαιον μᾶλλον τῆς ξυνθήκης

πάλιν πολεμήσομεν. Schol. εἰ νῦν, φησὶν, μὴ προχωρήσει ἐκ τῆς ἐκκλησίας ταύτης τὸ νομίζειν ἕκαστον ἔχοντα τὸ ἴδιον ἀπελθεῖν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἀδικεῖσθαι, ὕστερον πάλιν πολεμήσομεν, ἂν δόξῃ, μετὰ τὸ ἀπελθεῖν τοὺς Ἀθηναίους. τέως δὲ νῦν βελτίον ἐστι τὸ διαλλαγῆναι, ἐν ὅσῳ ἐπίκεινται ἡμῖν οἱ Ἀθηναῖοι.

60. τῆς ἀρχῆς ἅμα προκοπτόντων ἐκείνοις. Genitivum τῆς ἀρχῆς ego quidem pendere putabam ab omisso μέρος vel τί, et comparabam verba 7, 56. τοῦ ναυτικοῦ μέγα μέρος προκόψαντες. Goellerus neque hunc locum commode comparari dicit, neque genitivum ita expediendum esse, cum προκόπτειν h. l. accipiendum sit pro προκοπὴν ποιεῖν. Iudicent alii. Ceterum iam Scholia habent illam interpretationem, quam Goellerus veram putat; eadem etiam προκοπτόντων interpretantur προσδοποιούντων. Cf. Schneid. in Lex. sub προκόπτειν.

61. τὰ μὴ προσήκοντα sunt ἀλλότρια, *aliena*, ergo ex contrario τὰ ἕτοιμα, *propria*, τὰ οἰκεῖα. Cf. 1, 70. τὰ ἕτοιμα ἂν βλάψαι. Prout participia ἐπικτωμένους et βλάπτοντας aut ad ἑκάστους, aut ad ξυμμάχους refers, sententia est aut: *socii nobis arcessendi sunt aliena subigentibus potius quam nostra perdentibus*; aut socii nobis ii potius arcessendi sunt, qui aliena subigant, quam qui nostra perdant. Prior ratio Scholiastae placuit et praestat sane.

ὅτι δίχα πέφυκε, int. ἡ Σικελία, ut recte Schol. — τὸ δίκαιον τῆς ξυνθήκης, est socii officium.

Digitized by Google

προθύμως παρέσχοντο. καὶ τοὺς μὲν Ἀθηναίους ταῦτα πλεονεκτεῖν τε καὶ προνοεῖσθαι, πολλὴ ξυγγνώμη· καὶ οὐ τοῖς ἄρχειν βουλομένοις μέμφομαι, ἀλλὰ τοῖς ὑπακούειν ἑτοιμοτέροις οὖσι. πέφυκε γὰρ τὸ ἀνθρώπειον διὰ παντὸς ἄρχειν μὲν τοῦ εἴκοντος, φυλάσσεσθαι δὲ τὸ ἐπιόν. ὅσοι δὲ γιγνώσκοντες αὐτὰ μὴ ὀρθῶς προσκοποῦμεν, μηδὲ τοῦτό τις πρεσβύτατον ἥκει κρίνας, τὸ κοινῇ φοβερὸν ἅπαντας εὖ θέσθαι, ἁμαρτάνομεν. τάχιστα δ' ἂν ἀπαλλαγὴ αὐτοῦ γένοιτο, εἰ πρὸς ἀλλήλους ξυμβαίημεν. οὐ γὰρ ἀπὸ τῆς αὐτῶν ὁρμῶνται Ἀθηναῖοι, ἀλλ' ἐκ τῆς τῶν ἐπικαλεσαμένων. καὶ οὕτως οὐ πόλεμος πολέμῳ, εἰρήνῃ δὲ διαφοραὶ ἀπραγμόνως παύονται, οἵ τ' ἐπίκλητοι, εὐπρεπῶς ἄδικοι ἐλθόντες, εὐλόγως ἄπρακτοι ἀπίασι.

62. „Καὶ τὸ μὲν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους τοσοῦτον ἀγαθὸν εὖ βουλευομένοις εὑρίσκεται. τὴν δὲ ὑπὸ πάντων ὁμολογουμένην ἄριστον εἶναι εἰρήνην πῶς οὐ χρὴ καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ποιήσασθαι; ἢ δοκεῖτε, εἴ τῳ τι ἔστιν ἀγαθὸν, ἢ εἴ τῳ τὰ ἐναντία, σὺν ἡσυχίᾳ μᾶλλον, ἢ πόλεμος, τὸ μὲν παύσαι ἂν ἑκατέρῳ, τὸ δὲ ξυνδιασώσαι, καὶ τὰς τιμὰς καὶ λαμπρότητας ἀκινδυνοτέρας

μᾶλλον refer ad *αὐτοί*. Sententia: *ultro potius* societatis iura cupide iis praebuerunt, qui numquam antea ipsis auxilium tulerant. — Paullo post *ἀλλὰ — ἑτοιμοτέροις* accipe pro *ἀλλὰ μᾶλλον τοῖς ὑπ. ἑτοίμοις οὖσι*. Sic 8, 27. *Οὐ γὰρ αἰσχρὸν εἶναι Ἀθηναίους ναυτικῷ μετὰ καιροῦ ὑποχωρῆσαι, ἀλλὰ καὶ μετὰ ὀτουοῦν τρόπου αἴσχιον ξυμβήσεσθαι, ἢν ἡσσηθῶσι.* Ubi *αἴσχιον* resolvendum in *μᾶλλον εἶναι αἰσχρόν, potius turpe esse*. Nam prius illud turpe esse negabatur. 2, 61. *ὁ φυγὼν τὸν κίνδυνον τοῦ ὑποστάντος μεμπτότερος*. Vid. etiam 3, 63 init. *ἀξιώτεροί ἐστε πάσης ζημίας*, i. e. *poena digni potius quam venia vel beneficio*.

ὅσοι δὲ — ἁμαρτάνομεν. Declinavit ab inchoata structura, secundum quam subiungere debebat: *καὶ ὅσοι μὴ τοῦτο πρεσβύτατον ἥκομεν κρίναντες*. Commiscuit igitur duas loquendi rationes, ut saepe, cum utraque legitime uti posset. Est autem duplex h. l. diversitas structurae, altera in relatione, altera in verbi numero et persona posita. Nam *μηδὲ τοῦτό τις πρεσβύτατον ἥκει κρίνας* sic enuntiatur, quasi antea fuisset vel *εἰ δὲ γιγνώσκοντες — προσκοποῦμεν*, vel potius *εἰ δέ τις γιγνώσκων αὐτὰ μὴ ὀρθῶς προσκοπεῖ. — αὐτά*, quod modo de humana natura dixit.

διαφοραὶ — παύονται. Distinguit Hermocrates inter *πόλεμον* et *διαφοράς*. Bellum geritur cum exteris et vi plerumque dirimitur; discordia autem popularium pace interposita finitur. *οὕτως*, i. e. *εἰ πρὸς ἀλλήλους ξυμβαίημεν*. — *οἵ τ' ἐπίκλητοι — ἀπίασι*, Athenienses dicit, qui specioso sub praetextu venissent, honesta de causa (*εὐλόγως, διὰ τὸ ξυμβῆναι* Schol.) infecta re abituros.

62. *ἢ δοκεῖτε — τὴν εἰρήνην*. Vulgo cum codd. scribitur *παῦσαι — ξυνδιασῶσαι*. Ex Hellmanni emendatione a recentioribus criticis receptus optativus *παύσαι, ξυνδιασώσαι*, qui quasi pendet ex omissa coniunctione *ὅτι*. Cf. Matth. Gr. §. 529. 3. Transit autem a verbo finito ad infinitivum c. accus. (*ἔχειν τὴν εἰρήνην*), ubi desideres negationem *μή*, ad Scriptoris sententiam absolvendam necessariam. Nam hoc dicit: „*num putatis, pacem non magis quam bellum a malis liberare, bona servare?*“ Sed negationem *μή* a Thucydide omissam esse, quasi in priore membro negationem *οὐ* non cum *μᾶλλον*, sed cum primario verbo *δοκεῖτε* coniunxisset, observavit Poppo. Vid. dicta ad 1, 71. *καὶ οἴεσθε κ. τ. λ.*, quae verba nostro loco sunt simillima. Ceterum etiam h. l., sicut cap. 59. monitum est, *τὸ μέν* pertinet ad propius (*τὰ ἐναντία*), *τὸ δέ* ad remotius subiectum (*τὸ ἀγαθόν*.).“

Digitized by Google

ἔχειν τὴν εἰρηνην, ἄλλα τε ὅσα ἐν μήκει λόγων ἄν τις διέλθοι, ὥσπερ περὶ τοῦ πολεμεῖν; ἃ χρὴ σκεψαμένους μὴ τοὺς ἐμοὺς λόγους ὑπεριδεῖν, τὴν δὲ αὐτοῦ τινὰ σωτηρίαν μᾶλλον ἀπ' αὐτῶν προϊδεῖν. καὶ εἴ τις βεβαίως τι ἢ τῷ δικαίῳ ἢ βίᾳ πράξειν οἴεται, τῷ παρ' ἐλπίδα μὴ χαλεπῶς σφαλλέσθω, γνοὺς ὅτι πλείους ἤδη καὶ τιμωρίαις μετιόντες τοὺς ἀδικοῦντας, καὶ ἐλπίσαντες ἕτεροι δυνάμει τινὶ πλεονεκτήσειν, οἱ μὲν οὐχ ὅσον οὐκ ἠμύναντο, ἀλλ' οὐδ' ἐσώθησαν, τοῖς δ', ἀντὶ τοῦ πλέον ἔχειν, προσκαταλιπεῖν τὰ αὐτῶν ξυνέβη. τιμωρία γὰρ οὐκ εὐτυχεῖ δικαίως, ὅτι καὶ ἀδικεῖται· οὐδὲ ἰσχὺς βέβαιον, διότι καὶ εὔελπι. τὸ δὲ ἀσπάθμητον τοῦ μέλλοντος ὡς ἐπὶ πλεῖστον κρατεῖ, πάντων τε σφαλερώτατον ὂν ὅμως καὶ χρησιμώτατον φαίνεται. ἐξ ἴσου γὰρ δεδιότες προμηθείᾳ μᾶλλον ἐπ' ἀλλήλους ἐρχόμεθα.

63. „Καὶ νῦν τοῦ ἀφανοῦς τε τούτου διὰ τὸ ἀτέκμαρτον δέος, καὶ διὰ τὸ ἤδη φοβεροὺς παρόντας Ἀθηναίους, κατ' ἀμφότερα ἐκπλαγέντες, καὶ τὸ ἐλλιπὲς τῆς γνώμης, ὃν ἕκαστός τις ᾠήθημεν πράξειν, ταῖς κωλύμαις ταύταις ἱκανῶς νομίσαντες εἰρχθῆναι, τοὺς ἐφεστῶτας πολεμίους ἐκ τῆς χώρας ἀποπέμπωμεν· καὶ αὐτοὶ μάλιστα μὲν ἐς ἀΐδιον ξυμβῶμεν, εἰ δὲ μή, χρόνον ὡς πλεῖστον σπεισάμενοι τὰς ἰδίας διαφορὰς ἐς

ὥσπερ περὶ τοῦ πολεμεῖν. Respicit verba cap. 59 init. περὶ τοῦ πολεμεῖν τί ἄν τις μακρηγοροίη; τῷ παρ' ἐλπίδα, i. e. τῇ τύχῃ vel ξυμφορᾷ, quae saepe praeter spem accidit. Idem paullo post dicit τὸ ἀσπάθμητον τοῦ μέλλοντος.

δικαίως, *quemadmodum iustitiae consentaneum est.* Schol. οὐχ, ὅτι ἀδικεῖται, εὐτυχεῖ δικαίως· οὐ γὰρ, ἐπειδὴ ὁ τιμωρούμενος προηδίκηται, διὰ τοῦτο ἐπεξιὼν εὐτυχήσει. δίκαιον μὲν γὰρ τὸν ἀδικηθέντα εὐτυχῆσαι κατὰ τὴν εἰςπραξιν τῆς τιμωρίας, οὐ μὴν καὶ ἀποβαῖνον οὕτως. οὐδὲ ὁ ἰσχυρὸς, φησὶ, διὰ τὸ ἐλπίζειν ἐκ τῆς δυνάμεως κρατήσειν, διὰ τοῦτο καὶ τὸ βέβαιον ἔχει.

ὅμως καὶ χρησιμώτατον φαίνεται, quia cautiores nos facit, certe debet facere, futuri inscitia, ut statim subiungit.

63. καὶ διὰ τὸ ἤδη φοβεροὺς παρόντας Ἀθηναίους. Ne putes τούς pro τό reponendum esse; etiam hic est confusio duarum structurarum, alterius διὰ τὸ παρεῖναι Ἀθηναίους, alterius διὰ Ἀθηναίους παρόντας. Sic infra c. 180 extr. διὰ τὸ ἡδονὴν ἔχον ἐν τῷ αὐτίκα, pro ἔχειν, aut omisso διὰ τό, simpliciter dicendum ἡδονὴν ἔχον ἐν. τ. α. Vid. Poppo I, 1. p. 150. ubi praeter nostrum locum afferuntur similes loci 1, 2. 5, 7. 6, 1.

τὸ ἐλλιπὲς τῆς γνώμης interpretor *mancum consiliorum*, das Unvollständige der Entwürfe, das was von den Entwürfen nicht ausgeführt werden konnte. Et pertinent haec verba ad infinitivum εἰρχθῆναι, cuius potestas cum sit *impediri*, abundantia quaedam dictionis deprehenditur, quae in graeco sermone non potest offendere, ubi vocabulis impedimentum significantibus plerumque additur negatio, quae hic latet in ἐλλιπές. Ad nostrae enim linguae rationem debebat scribere τὴν γνώμην εἰρχθῆναι, non τὸ ἐλλιπὲς τῆς γνώμης εἰρχθῆναι. Praeterea verba ὃν ἕκαστός τις ᾠήθημεν πράξειν non per attractionem iuncta puto cum τῆς γνώμης, sed huius ipsius vocabuli explicandi causa adiecta. Poterat enim verba τῆς γνώμης omittere; quod si fecisset, verba illa penderent ex τὸ ἐλλιπές. Neque aliter nunc videntur expedienda. Quare commata ante ὃν et post πράξειν, quae Poppo sustulit, recte servavit Bekkerus. — ταῖς κωλύμαις ταύταις intelligo tum futurarum rerum eventum incertum, tum Atheniensium praesentiam.

Digitized by Google

αὖθις ἀναβαλώμεθα. τὸ ξύμπαν τε δὴ γνῶμεν, πειθόμενοι μὲν ἐμοὶ, πόλιν ἔξοντες ἕκαστος ἐλευθέραν, ἀφ' ἧς αὐτοκράτορες ὄντες τὸν εὖ καὶ κακῶς δρῶντα ἐξ ἴσου ἀρετῇ ἀμυνούμεθα· ἢν δὲ ἀπιστήσαντες ἄλλοις ὑπακούσωμεν, οὐ περὶ τοῦ τιμωρήσασθαί τινα, ἀλλὰ, καὶ ἄγαν εἰ τύχοιμεν, φίλοι μὲν ἂν τοῖς ἐχθίστοις, διάφοροι δὲ οἷς οὐ χρὴ, κατ' ἀνάγκην γιγνοίμεθα.

64. „Καὶ ἐγὼ μὲν, ἅπερ καὶ ἀρχόμενος εἶπον, πόλιν τε μεγίστην παρεχόμενος, καὶ ἐπιὼν τῷ μᾶλλον ἢ ἀμυνούμενος, ἀξιῶ προειδομένους αὐτῶν ξυγχωρεῖν, καὶ μὴ τοὺς ἐναντίους οὕτω κακῶς δρᾶν, ὥστε αὐτοὺς τὰ πλείω βλάπτεσθαι, μηδὲ μωρίᾳ φιλονεικῶν ἡγεῖσθαι τῆς τε οἰκείας γνώμης ὁμοίως αὐτοκράτωρ εἶναι, καὶ ἧς οὐκ ἄρχω τύχης, ἀλλ' ὅσον εἰκὸς ἠσσᾶσθαι. καὶ τοὺς ἄλλους δικαιῶ ταυτό μοι ποιῆσαι, ὑφ' ὑμῶν αὐτῶν καὶ μὴ ὑπὸ τῶν πολεμίων τοῦτο παθεῖν. οὐδὲν γὰρ αἰσχρὸν οἰκείους οἰκείων ἡσσᾶσθαι, ἢ Δωριέα τινὰ Δωριέως, ἢ Χαλκιδέα τῶν ξυγγενῶν, τὸ δὲ ξύμπαν γειτονας ὄντας καὶ ξυνοίκους μιᾶς χώρας καὶ περιῤῥύτου, καὶ ὄνομα ἓν κεκλημένους Σικελιώτας· οἳ πολεμήσομέν τε, οἶμαι, ὅταν ξυμβῇ, καὶ ξυγχωρησόμεθά γε πάλιν καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς, λόγοις κοινοῖς χρώμενοι· τοὺς δὲ ἀλλοφύλους ἐπελθόντας ἀθρόοι ἀεὶ, ἢν σωφρονῶμεν, ἀμυνούμεθα, εἴπερ καὶ, καθ' ἑκάστους βλαπτόμενοι, ξύμπαντες κινδυνεύομεν· ξυμμάχους δὲ οὐδέποτε τὸ λοιπὸν ἐπαξόμεθα, οὐδὲ διαλλακτάς. τάδε γὰρ ποιοῦντες ἔν τε τῷ παρόντι δυοῖν ἀγαθοῖν οὐ στερήσομεν τὴν Σικελίαν, Ἀθηναίων τε ἀπαλλαγῆναι, καὶ οἰκείου πολέμου, καὶ ἐς τὸ ἔπειτα καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς ἐλευθέραν νεμούμεθα καὶ ὑπὸ ἄλλων ἧσσον ἐπιβουλευομένην."

65. Τοιαῦτα τοῦ Ἑρμοκράτους εἰπόντος, πειθόμενοι οἱ Σικελιῶται αὐτοὶ μὲν κατὰ σφᾶς αὐτοὺς ξυνηνέχθησαν γνώμῃ,

τὸν εὖ καὶ κακῶς δρῶντα — ἀμυνούμεθα. Verbis εὖ δρῶντα Athenienses tangit, qui sub specioso praetextu, quasi sociis essent opitulaturi, totam Siciliam sibi subiicere consbantur. ἀμύνεσθαι etiam h. l. est ἀμείβεσθαι, ut 1, 42 init. καὶ νεώτερός τις παρὰ πρεσβυτέρου αὐτὰ μαθὼν, ἀξιούτω τοῖς ὁμοίοις ἡμᾶς ἀμύνεσθαι. — ἀπιστήσαντες, int. ἐμοί.

οὐ περὶ τοῦ τιμωρήσασθαί. Schol. supplet ὁ ἀγὼν ἡμῖν ἔσται, alii ὁ λόγος ἔσται. Equidem posterius accommodatius puto et comparo dictiones οὐχ ὅτι, οὐχ οἷον, οὐχ ὅσον, οὐχ ὅπως, de quibus vid. Buttmann. Gram. §. 137. qui p. 527. etiam οὐ περί — affert et nostrum locum explicat: von Rache gar nicht zu reden.

προειδομένους αὐτῶν. Ex Reiskii coniectura προεἰδόμενος dedit Goeller., qua lectione sane multae difficultates tolluntur. Nam ad προειδομένους subaudiendum ὑμᾶς, φιλονεικῶν autem ad Hermocratem pertinet, infinitivi autem ξυγχωρεῖν, δρᾶν et ἡγεῖσθαι pendent ex ἀξιῶ. Ceterum προειδόμενοι αὐτῶν sunt sibi ipsis prospicientes, Schol. προνοοῦντες vel προνοήσαντες ἑαυτῶν. „Προϊδομένους si desideres, (nam tacent de nostro grammaticae,) adi Lucian. Toxar. 39. Aristid. I. p. 149. sed etiam Schaef. Appar. ad Demosth. II. p. 645." Poppo.

ὑφ' ὑμῶν αὐτῶν. Haec verba male olim ad ποιῆσαι referebantur, quasi significarent sponte, quod esset ἀφ' ὑμῶν αὐτ. Pertinent ad παθεῖν, quod h. l. est ἡσσᾶσθαι.

Digitized by Google

ὥστε ἀπαλλάσσεσθαι τοῦ πολέμου ἔχοντες ἃ ἕκαστοι ἔχουσι, τοῖς δὲ Καμαριναίοις Μοργαντίνην εἶναι, ἀργύριον τακτὸν τοῖς Συρακοσίοις ἀποδοῦσιν· οἱ δὲ τῶν Ἀθηναίων ξύμμαχοι, παρακαλέσαντες αὐτῶν τοὺς ἐν τέλει ὄντας, εἶπον ὅτι ξυμβήσονται, καὶ αἱ σπονδαὶ ἔσονται κἀκείνοις κοιναί. ἐπαινεσάντων δὲ αὐτῶν, ἐποιοῦντο τὴν ὁμολογίαν· καὶ αἱ νῆες τῶν Ἀθηναίων ἀπέπλευσαν μετὰ ταῦτα ἐκ Σικελίας. ἐλθόντας δὲ τοὺς στρατηγοὺς οἱ ἐν τῇ πόλει Ἀθηναῖοι τοὺς μὲν φυγῇ ἐζημίωσαν, Πυθόδωρον καὶ Σοφοκλέα, τὸν δὲ τρίτον Εὐρυμέδοντα χρήματα ἐπράξαντο, ὡς, ἐξὸν αὐτοῖς τὰ ἐν Σικελίᾳ κατεστρέψασθαι, δώροις πεισθέντες ἀποχωρήσειαν. οὕτω, τῇ τε παρούσῃ εὐτυχίᾳ χρώμενοι, ἠξίουν σφίσι μηδὲν ἐναντιοῦσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ δυνατὰ ἐν ἴσῳ καὶ τὰ ἀπορώτερα μεγάλῃ τε ὁρμῇ καὶ ἐνδεεστέρᾳ παρασκευῇ κατεργάζεσθαι. αἰτίᾳ δ' ἦν ἡ παρὰ λόγον τῶν πλειόνων εὐπραγία, αὐτοῖς ὑποτιθεῖσα ἰσχὺν τῆς ἐλπίδος.

66. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους Μεγαρῆς οἱ ἐν τῇ πόλει, πιεζόμενοι ὑπό τε Ἀθηναίων τῷ πολέμῳ, ἀεὶ κατὰ ἔτος ἕκαστον δὶς ἐσβαλλόντων παντστρατιᾷ ἐς τὴν χώραν, καὶ ὑπὸ τῶν σφετέρων φυγάδων τῶν ἐκ Πηγῶν, οἳ, στασιάσαντες, ἐκπεσόντες ὑπὸ τοῦ πλήθους γαλεποὶ ἦσαν λῃστεύοντες, ἐποιοῦντο λόγους ἐν ἀλλήλοις, ὡς χρὴ δεξαμένους τοὺς φεύγοντας μὴ ἀμφοτέρωθεν τὴν πόλιν φθείρειν. οἱ δὲ φίλοι τῶν ἔξω, τὸν θρασὺν αἰσθόμενοι, φανερῶς μᾶλλον ἢ πρότερον καὶ αὐτοὶ ἠξίουν τούτου τοῦ λόγου ἔχεσθαι. γνόντες δὲ οἱ τοῦ δήμου προστάται οὐ δυνατὸν τὸν δῆμον ἐσόμενον ὑπὸ τῶν κακῶν μετὰ σφῶν καρτερεῖν, ποιοῦνται λόγους δείσαντες πρὸς τοὺς τῶν Ἀθηναίων στρατηγούς, Ἱπποκράτην τε τὸν Ἀρίφρονος καὶ Δημοσθένην τὸν Ἀλκισθένους, βουλόμενοι ἐνδοῦναι τὴν πόλιν, καὶ νομίζοντες ἐλάσσω σφίσι τὸν κίνδυνον, ἢ τοὺς ἐκπεσόντας ὑπὸ σφῶν κατελθεῖν. ξυνέβησάν τε πρῶτα μὲν τὰ μακρὰ τείχη ἑλεῖν Ἀθηναίους, (ἦν δὲ σταδίων μάλιστα ὀκτὼ ἀπὸ τῆς πόλεως ἐπὶ τὴν Νίσαιαν τὸν λιμένα αὐτῶν) ὅπως μὴ ἐπιβοηθήσωσιν ἐκ τῆς Νισαίας οἱ Πελοποννήσιοι, ἐν ᾗ αὐτοὶ μόνοι ἐφρούρουν βεβαιότητος ἕνεκα τῶν Μεγάρων· ἔπειτα δὲ καὶ τὴν ἄνω πόλιν πειρᾶσθαι ἐνδοῦναι· ᾤετο δ' ἤδη ἔμελλον προσχωρήσειν, τούτου γεγενημένου.

67. Οἱ οὖν Ἀθηναῖοι, ἐπειδὴ ἀπό τε τῶν ἔργων καὶ τῶν λόγων παρεσκεύαστο ἀμφοτέροις, ὑπὸ νύκτα πλεύσαντες ἐς

66. δὶς ἐσβαλλόντων. Vid. ad 2, 31.

μετὰ σφῶν καρτερεῖν. Desperabant antistites plebis, plebem secum satis validam fore ad impediendam legem, qua exsules in urbem revocarentur. — Mox ὑπὸ σφῶν pertinet ad τοὺς ἐκπεσόντας.

ἔμελλον προσχωρήσειν. „Licebat exspectare, fore ut facilius concederent, quando hoc factum esset." Transit ab urbe ad incolas, ut saepe. Nam ἡ ἄνω πόλις est Megara. Sic 4, 54. urbs Cytheriorum a mari remota vocatur ἡ ἄνω πόλις, quae non semper est ἀκρόπολις, ut h. l. exponit Schol. — τούτου γεγενημένου, captis per Athenienses muris longis.

67. ἀμφοτέροις, Atheniensibus et Megarensium proditoribus. — ἐς

Digitized by Google

Μινώαν τὴν Μεγαρέων νῆσον ὁπλίταις ἑξακοσίοις, ὧν Ἱπποκράτης ἦρχεν, ἐν ὀρύγματι ἐκαθέζοντο, ὅθεν ἐπλίνθευον τὰ τείχη, καὶ ἀπεῖχεν οὐ πολύ. οἱ δὲ μετὰ τοῦ Δημοσθένους, τοῦ ἑτέρου στρατηγοῦ, Πλαταιῆς τε ψιλοὶ καὶ ἕτεροι περίπολοι ἐνήδρευσαν ἐς τὸν Ἐνυάλιον, ὃ ἐστιν ἔλασσον ἄπωθεν. καὶ ἤσθετο οὐδείς, εἰ μὴ οἱ ἄνδρες, οἷς ἐπιμελὲς ἦν εἰδέναι, τὴν νύκτα ταύτην. καὶ ἐπειδὴ ἔως ἔμελλε γίγνεσθαι, οἱ προδιδόντες τῶν Μεγαρέων οὗτοι τοιόνδε ἐποίησαν. ἀκάτιον ἀμφηρικὸν, ὡς λῃσταὶ, ἐκ πολλοῦ τεθεραπευκότες τὴν ἄνοιξιν τῶν πυλῶν, εἰώθεσαν ἐπὶ ἁμάξῃ, πείθοντες τὸν ἄρχοντα, διὰ τῆς τάφρου κατακομίζειν τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν θάλασσαν καὶ ἐκπλεῖν· καὶ πρὶν ἡμέραν εἶναι, πάλιν αὐτὸ τῇ ἁμάξῃ κομίσαντες ἐς τὸ τεῖχος, κατὰ τὰς πύλας ἐσῆγον, ὅπως τοῖς ἐκ τῆς Μινώας Ἀθηναίοις ἀφανὴς δὴ εἴη ἡ φυλακὴ, μὴ ὄντος ἐν τῷ λιμένι πλοίου φανεροῦ μηδενός. καὶ τότε πρὸς ταῖς πύλαις ἤδη ἦν ἡ ἅμαξα, καὶ ἀνοιχθεισῶν κατὰ τὸ εἰωθὸς ὡς τῷ ἀκα-

Μινώαν. Vid. 3, 51. Erat ea insula tum in Atheniensium potestate, qui munimenta ibi fecerant. Inde Megarenses Atheniensesque lateres ad muros exstruendos sumebant, i. e. sumere solebant, quo referenda sunt verba *ὅθεν ἐπλίνθευον τὰ τείχη.*

περίπολοι. Ita Athenis vocabantur iuvenes intra duodevicesimum et vicesimum aetatis annum, qui in urbe, castellis (*περιπολίοις*) portubus et finibus Atticae custodiendis tirocinium ponebant armisque assuescebant. Vid. Pollux VIII. 105. Harpocrat. s. v. Boeckh. indicc. lectionum univers. Berol. 1819 per semestre aest. et hib. Hi raro educebantur ad bella, quae extra fines Atticae gerebantur; sed ad irruptiones in Megaridem quotannis bis repetitas una cum senioribus faciendas videntur esse adhibiti. Tunc in praesidio erant Minoae insulae, quam id temporis tenebant Athenienses. Ceterum verba *ἕτεροι περίπολοι* non arcte ita iungenda, quasi *περίπολοι* item fuerint *ψιλοί*, sed accipiendum pro *ἕτεροι, περίπολοι ὄντες.* Sic infra cap. 129. *ἐξέπλευσαν οἱ Ἀθηναῖοι — ὁπλίταις χιλίοις ἑαυτῶν καὶ τοξόταις ἑξακοσίοις, καὶ Θρᾳξὶ μισθωτοῖς χιλίοις, καὶ ἄλλοις τῶν αὐτόθεν ξυμμάχων πελτασταῖς*, i. e. *πελτασταῖς οὖσι.*

ἐς τὸν Ἐνυάλιον. „Cum Reiskio legendum videtur *τὸ Ἐνυάλιον* sive (cl. Lob. ad Phryn. p. 370.) *Ἐνυαλεῖον.* Vulgatam ex more veterum deum pro dei templo ponendi excusat Goell., quem cf. ad 1, 128. Sed nisi dubia verba *Παρὰ τοῦ Νίσου* 4, 118. huc referas, nusquam alibi ita loquitur Thuc., et hic saltem *ὅς* sequi debebat.“ *Poppo.* „*Ὅ* pro *ὅς* dixit fortasse Thucydides, vocabulo cognatae significationis, diversi tamen generis mente concepto, *τὸ ἱερόν.*“ Quem usum Nostro familiarem alibi saepe demonstravimus. — Comparativus *ἔλασσον*, monente Scholiasta, ad verba *ἀπεῖχεν οὐ πολύ* spectat. Necesse autem est, *τὸν Ἐνυάλιον* in continente prope Megara, non in insula Minoa situm fuisse. Non enim Athenienses ex Minoa transiisse narrat Scriptor, ad portas et muros capiendos, sed eos *statim ex insidiis cursu* ad eos *tetendisse.* De *ὁπλίταις* infra extr. cap. generaliore verbo utitur *ἐπιφερομένοις.*

ἀκάτιον ἀμφηρικόν. Schol. *πλοιάριον ἑκατέρωθεν ἐρεσσόμενον, ἐν ᾧ ἕκαστος τῶν ἐλαυνόντων δικωπίας ἐρέττει.* — *διὰ τῆς τάφρου*, videtur ea fossa significari, quae iuxta alterum muri brachium, in quo porta erat, ad mare vel Nisaeam erat perducta.

ὅπως — ἀφανὴς δὴ εἴη ἡ φυλακή. Schol. recte *ὅπως ἀφανὲς δῆθεν ᾖ (εἴη) τοῖς Ἀθηναίοις τί χρὴ φυλάττεσθαι.*

καὶ τότε. Ab his demum verbis filum narrationis, exponendo proditorum dolo interruptum, nectitur. *Τότε* pertinet ad verba illa *καὶ ἐπειδὴ ἔως ἔμελλε γίγνεσθαι.*

Digitized by Google

τίω, οἱ Ἀθηναῖοι (ἐγίγνετο γὰρ ἀπὸ ξυνθήματος τὸ τοιοῦτον) ἰδόντες ἔθεον δρόμῳ ἐκ τῆς ἐνέδρας, βουλόμενοι φθάσαι πρὶν ξυγκλησθῆναι πάλιν τὰς πύλας, καὶ ἕως ἔτι ἡ ἄμαξα ἐν αὐταῖς ἦν, κώλυμα οὖσα προσθεῖναι· καὶ αὐτοῖς ἅμα καὶ οἱ ξυμπράσσοντες Μεγαρῆς τοὺς κατὰ τὰς πύλας φύλακας κτείνουσι. καὶ πρῶτον μὲν οἱ περὶ τὸν Δημοσθένην Πλαταιῆς τε καὶ περίπολοι ἐξέδραμον, οὗ νῦν τὸ τροπαῖόν ἐστι, καὶ εὐθὺς ἐντὸς τῶν πυλῶν (ἤσθοντο γὰρ οἱ ἐγγύτατα Πελοποννήσιοι) μαχόμενοι τοὺς προσβοηθοῦντας οἱ Πλαταιῆς ἐκράτησαν, καὶ τοῖς τῶν Ἀθηναίων ὁπλίταις ἐπιφερομένοις βεβαίους τὰς πύλας παρέσχον.

68. Ἔπειτα δὲ καὶ τῶν Ἀθηναίων ἤδη ὁ ἀεὶ ἐντὸς γιγνόμενος χωρεῖ ἐπὶ τὸ τεῖχος. καὶ οἱ Πελοποννήσιοι φρουροὶ τὸ μὲν πρῶτον ἀντισχόντες ἠμύνοντο ὀλίγοι, καὶ ἀπέθανόν τινες αὐτῶν· οἱ δὲ πλείους ἐς φυγὴν κατέστησαν φοβηθέντες, ἐν νυκτί τε πολεμίων προσπεπτωκότων καὶ τῶν προδιδόντων Μεγαρέων ἀντιμαχομένων, νομίσαντες τοὺς ἅπαντας σφᾶς Μεγαρέας προδεδωκέναι. ξυνέπεσε γὰρ καὶ τὸν τῶν Ἀθηναίων κήρυκα ἀφ' ἑαυτοῦ γνώμης κηρῦξαι τὸν βουλόμενον ἰέναι Μεγαρέων μετὰ Ἀθηναίων θησόμενον τὰ ὅπλα. οἱ δ' ὡς ἤκουσαν, οὐκέτι ἀνέμενον, ἀλλὰ τῷ ὄντι νομίσαντες κοινῇ πολεμεῖσθαι κατέφυγον ἐς τὴν Νίσαιαν. ἅμα δὲ ἕῳ, ἐαλωκότων ἤδη τῶν τειχῶν καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει Μεγαρέων θορυβουμένων, οἱ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους πράξαντες καὶ ἄλλοι μετ' αὐτῶν, πλῆθος ὂν ξυνήδει, ἔφασαν χρῆναι ἀνοίγειν τὰς πύλας καὶ ἐπεξιέναι ἐς μάχην. ξυνέκειτο δὲ αὐτοῖς, τῶν πυλῶν ἀνοιχθεισῶν, ἐσπίπτειν τοὺς Ἀθηναίους· αὐτοὶ δὲ διάδηλοι ἔμελλον ἔσεσθαι· λίπα γὰρ ἀλείψεσθαι, ὅπως μὴ ἀδικῶνται. ἀσφάλεια δὲ αὐτοῖς μᾶλλον ἐγίγνετο τῆς ἀνοίξεως· καὶ γὰρ οἱ ἀπὸ τῆς Ἐλευσῖνος κατὰ τὸ ξυγκείμενον τετρακισχίλιοι ὁπλῖται τῶν Ἀθηναίων καὶ ἱππῆς ἑξακόσιοι οἱ τὴν νύκτα πορευόμενοι παρῆσαν. ἀλλιλιμμένων δὲ αὐτῶν καὶ ὄντων ἤδη περὶ τὰς πύλας, καταγορεύει τις ξυνειδὼς τοῖς ἑτέροις τὸ ἐπιβούλευμα. καὶ οἳ, ξυστραφέντες, ἀθρόοι ἦλθον, καὶ οὐκ ἔφασαν χρῆναι οὔτε ἐπεξιέναι, (οὐδὲ γὰρ πρότερόν πω τοῦτο, ἰσχύοντες μᾶλλον, τολμῆσαι) οὔτε ἐς κίνδυνον φανερὸν τὴν πόλιν καταγαγεῖν· εἴ τε μὴ πείσεταί τις, αὐτοῦ τὴν μάχην ἔσεσθαι. ἐδήλουν δὲ οὐδὲν ὅτι ἴσασι τὰ πρασσόμενα, ἀλλ' ὡς τὰ βέλτιστα βουλεύοντες ἰσχυρίζοντο, καὶ ἅμα περὶ τὰς πύλας παρέμενον φυλάσσοντες· ὥστε οὐκ ἐγένετο τοῖς ἐπιβουλεύουσι πρᾶξαι, ὃ ἔμελλον.

69. Γνόντες δὲ οἱ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ ὅτι ἐναντίωμά τι ἐγένετο, καὶ τὴν πόλιν βίᾳ οὐχ οἷοί τε ἔσονται λαβεῖν,

τὰς πύλας, int. portas murorum longorum, non urbis Megarorum, ad quas cum postea accessissent Athenienses, clausas repererunt. vid. c. 68. — οἱ ἐγγύτατα Πελοποννήσιοι, custodes Nisaeae et haud dubie etiam murorum. Vid. c. 66. extr. cf. c. 68. init.

68. οἱ τὴν νύκτα πορευόμενοι. Articulum aliquot codicum auctoritate, et quod melius abest, uncis inclusit Poppo.

Digitized by Google

τὴν Νίσαιαν εὐθὺς περιετείχιζον, νομίζοντες, εἰ, πρὶν ἐπιβοηθῆσαι τινὰς, ἐξέλοιεν, θᾶσσον ἂν καὶ τὰ Μέγαρα προσχωρῆσαι. παρεγένετο δὲ σίδηρός τε ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ταχὺ καὶ λιθουργοὶ καὶ τἆλλα ἐπιτήδεια. ἀρξάμενοι δ' ἀπὸ τοῦ τείχους, ὃ εἶχον, καὶ διοικοδομήσαντες τὸ πρὸς Μεγαρέας, ἀπ' ἐκείνου ἑκατέρωθεν ἐς θάλασσαν τῆς Νισαίας τάφρον τε καὶ τείχη διελομένη ἡ στρατιὰ, ἔκ τε τοῦ προαστείου λίθοις καὶ πλίνθοις χρώμενοι, καὶ κόπτοντες τὰ δένδρα καὶ ὕλην, ἀπεστάυρουν, εἴ πη δέοιτό τι· καὶ αἱ οἰκίαι τοῦ προαστείου ἐπάλξεις λαμβάνουσαι αὐταὶ ὑπῆρχον ἕρυμα. καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν ὅλην εἰργάζοντο· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ περὶ δείλην τὸ τεῖχος ὅσον οὐκ ἀπετετέλεστο. καὶ οἱ ἐν τῇ Νισαίᾳ, δείσαντες, σίτου τε ἀπορίᾳ, (ἐφ' ἡμέραν γὰρ ἐκ τῆς ἄνω πόλεως ἐχρῶντο,) καὶ τοὺς Πελοποννησίους οὐ νομίζοντες ταχὺ ἐπιβοηθήσειν, τούς τε Μεγαρέας πολεμίους ἡγούμενοι, ξυνέβησαν τοῖς Ἀθηναίοις ῥητοῦ μὲν ἕκαστον ἀργυρίου ἀπολυθῆναι, ὅπλα παραδόντας, τοῖς τε Λακεδαιμονίοις, τῷ τε ἄρχοντι καὶ εἴ τις ἄλλος ἐνῆν, χρῆσθαι Ἀθηναίους ὅ τι ἂν βούλωνται. ἐπὶ τούτοις ὁμολογήσαντες ἐξῆλθον. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὰ μακρὰ τείχη ἀποῤῥήξαντες ἀπὸ τῆς τῶν Μεγαρέων πόλεως καὶ τὴν Νίσαιαν παραλαβόντες τἆλλα παρεσκευάζοντο.

70. Βρασίδας δὲ ὁ Τέλλιδος Λακεδαιμόνιος κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἐτύγχανε περὶ Σικυῶνα καὶ Κόρινθον ὤν, ἐπὶ Θράκης στρατείαν παρασκευαζόμενος. καὶ ὡς ᾔσθετο τῶν τειχῶν τὴν ἅλωσιν, δείσας περί τε τοῖς ἐν τῇ Νισαίᾳ Πελοποννησίοις, καὶ μὴ τὰ Μέγαρα ληφθῇ, πέμπει ἐς τε τοὺς Βοιωτοὺς κελεύων κατὰ τάχος στρατιᾷ ἀπαντῆσαι ἐπὶ Τριποδίσκων, (ἔστι δὲ κώμη τῆς Μεγαρίδος, ὄνομα τοῦτο ἔχουσα, ὑπὸ τῷ ὄρει τῇ Γερανείᾳ,) καὶ αὐτὸς ἔχων ἦλθεν ἑπτακοσίους μὲν καὶ

69. διοικοδομήσαντες τὸ πρὸς Μεγ., i. e. spatium quod erat inter duo muri brachia, prope eam Nisaeae partem, quae Megara spectabat. — ἑκατέρωθεν iunge cum τῆς Νισαίας. — Verba τάφρον τε καὶ τείχη cohaerere puto cum ἀπεστάυρουν, quod sane magis verbis κόπτοντες τὰ δένδρα καὶ ὕλην videtur convenire, et cuius loco verbum latioris ambitus, veluti ἐποιοῦντο καὶ ᾠκοδόμουν, exspectes. Sed respexit, ut saepe, tantum posteriora verba. Nam opus illud, quod ad Nisaeam circumvallandam tum moliebantur, non solum lapidibus, sed etiam vallis et tignis exstruebant. In verbis διελομένη ἡ στρατιά participium item ad τάφρον τε καὶ τείχη referendum est, et ad στρατιά utpote collectivum pertinent participia χρώμενοι et κόπτοντες et verbum finitum ἀπεστάυρουν. Itaque virgulam, quae in omnibus, etiam novissimis, editionibus est post Νισαίας, sustuli.

τοῖς τε Λακεδαιμονίοις. Sic libri omnes; et sic alibi τέ post μέν, e. c. 2, 70. 3, 46. 4, 32. Etiam 1, 144. optimi libri τάς τε πόλεις pro τὰς δὲ πόλεις. Sed quia mox sequitur τε — καί, Poppo perspicuitatis causa scribendum censet τοῖς δὲ Λακεδ., quod recepit Bekk.

70. ἐπὶ Θράκης στρατείαν παρ. Vulgo στρατιάν. Illud ego ex Clem. Porti coniectura recepi, quod ἐπὶ Θράκης, cum sit *Thraciam versus*, non bene congruit cum στρατιάν, et quod infra c. 74. Thucydides aperte huc respiciens dicit: τὴν ἐπὶ Θράκης στρατείαν παρεσκεύαζεν, ἵνπερ καὶ τὸ πρῶτον ὥρμητο. Et sic etiam Poppo edidit, asteriscis tamen appositis.

Digitized by Google

δισχιλίους Κορινθίων ὁπλίτας, Φλιασίων δὲ τετρακοσίους, Σικυωνίων δὲ ἑξακοσίους, καὶ τοὺς μεθ' αὐτοῦ, ὅσοι ἤδη ξυνειλεγμένοι ἦσαν, οἰόμενος τὴν Νίσαιαν ἔτι καταλήψεσθαι ἀνάλωτον. ὡς δὲ ἐπύθετο, (ἔτυχε γὰρ νυκτὸς ἐπὶ τὸν Τριποδίσκον ἐξελθὼν,) ἀπολέξας τριακοσίους τοῦ στρατοῦ, πρὶν ἔκπυστος γενέσθαι, προσῆλθε τῇ τῶν Μεγαρέων πόλει λαθὼν τοὺς Ἀθηναίους, ὄντας περὶ τὴν θάλασσαν, βουλόμενος μὲν τῷ λόγῳ καὶ ἅμα, εἰ δύναιτο, ἔργῳ τῆς Νισαίας πειρᾶσαι, τὸ δὲ μέγιστον, τὴν τῶν Μεγαρέων πόλιν ἐξελθὼν βεβαιώσασθαι. καὶ ἠξίου δέξασθαι σφᾶς, λέγων ἐν ἐλπίδι εἶναι ἀναλαβεῖν Νίσαιαν.

71. Αἱ δὲ τῶν Μεγαρέων στάσεις φοβούμεναι, οἱ μὲν, μὴ τοὺς φεύγοντας σφίσιν ἐσαγαγὼν αὐτοὺς ἐκβάλῃ, οἱ δὲ, μὴ αὐτὸ τοῦτο ὁ δῆμος δείσας ἐπίθηται σφίσι, καὶ ἡ πόλις ἐν μάχῃ καθ' αὑτὴν οὖσα, ἐγγὺς ἐφεδρευόντων Ἀθηναίων, ἀπόληται, οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλ' ἀμφοτέροις ἐδόκει ἡσυχάσασι τὸ μέλλον περιϊδεῖν. ἤλπιζον γὰρ καὶ μάχην ἑκάτεροι ἔσεσθαι τῶν τε Ἀθηναίων καὶ τῶν προσβοηθησάντων, καὶ οὕτω σφίσιν ἀσφαλεστέρως ἔχειν, οἵς τις εἴη εὔνους, κρατήσασι προσχωρῆσαι. ὁ δὲ Βρασίδας ὡς οὐκ ἔπειθεν, ἀνεχώρησε πάλιν ἐς τὸ ἄλλο στράτευμα.

72. Ἅμα δὲ τῇ ἕῳ οἱ Βοιωτοὶ παρῆσαν, διανενοημένοι μὲν, καὶ πρὶν Βρασίδαν πέμψαι, βοηθεῖν ἐπὶ τὰ Μέγαρα, ὡς οὐκ ἀλλοτρίου ὄντος τοῦ κινδύνου, καὶ ἤδη ὄντες πανστρατιᾷ Πλαταιᾶσιν, ἐπειδὴ δὲ καὶ ἦλθεν ὁ ἄγγελος, πολλῷ μᾶλλον ἐρρώσθησαν· καὶ ἀποστείλαντες διακοσίους καὶ δισχιλίους ὁπλίτας καὶ ἱππέας ἑξακοσίους τοῖς πλείοσιν ἀπῆλθον πάλιν. παρόντος δὲ ἤδη ξύμπαντος τοῦ στρατεύματος ὁπλιτῶν οὐκ ἔλασσον ἑξακισχιλίων, καὶ τῶν Ἀθηναίων τῶν μὲν ὁπλιτῶν περί τε τὴν Νίσαιαν ὄντων καὶ τὴν θάλασσαν ἐν τάξει, τῶν δὲ ψιλῶν ἀνὰ τὸ πεδίον ἐσκεδασμένων, οἱ ἱππῆς οἱ τῶν Βοιωτῶν ἀπροσδοκήτοις ἐπιπεσόντες τοῖς ψιλοῖς ἔτρεψαν ἐπὶ τὴν θάλασσαν· ἐν γὰρ τῷ πρότου οὐδεμία βοήθειά πω τοῖς Μεγαρεῦσιν οὐδαμόθεν ἐπῆλθεν. ἀντεπεξελάσαντες δὲ καὶ οἱ τῶν Ἀθηναίων ἐς χεῖρας ἦεσαν· καὶ ἐγένετο ἱππομαχία ἐπὶ πολὺ, ἐν ᾗ ἀξιοῦσιν ἑκάτεροι οὐχ ἧσσους γενέσθαι. τὸν μὲν γὰρ ἵππαρχον τῶν Βοιωτῶν καὶ ἄλλους τινὰς οὐ πολλοὺς πρὸς αὐτὴν τὴν Νίσαιαν προσελάσαντες οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἀποκτείναντες ἐσκύλευσαν, καὶ τῶν τε νεκρῶν τούτων κρατήσαντες ὑπο-

71. **οἱ μέν.** Intelligendi principes popularis factionis, **οἱ τοῦ δήμου προστάται**, vid. cap. 66. **Οἱ δέ** sunt exsulum amici ex optimatium factione.

περιϊδεῖν, h. l. circumspicere, observare, utrius partis victoria sit futura. Sic c. 73. init. **περιορωμένους ὁποτέρων ἡ νίκη ἔσται.**

οἵς τις εἴη εὔνους. In pleris-que libris et edd. invenitur **ὅστις εἴη εὔνους κρ. προσχ.**, commate ab aliis post **κρατήσασι**, ab aliis post **εὔνους**, ab aliis ante hoc vocabulum posito. Sed Bekkerus e vestigiis librorum D. I., in quibus est **οἷς τι**, et E., in quo legitur **οἷστισιν** cum correctione **ὅς**, sive **οἷς** et **τις** s. v., edidit **οἷς τις**, quod sequiores editores probarunt omnes.

Digitized by Google

σπόνδους ἀπέδοσαν, καὶ τροπαῖον ἔστησαν· οὐ μέντοι ἔν γε τῷ παντὶ ἔργῳ βεβαίως οὐδέτεροι τελευτήσαντες ἀπεκρίθησαν, ἀλλ' οἱ μὲν Βοιωτοὶ πρὸς τοὺς ἑαυτῶν, οἱ δὲ ἐπὶ τὴν Νίσαιαν.

73. Μετὰ δὲ τοῦτο Βρασίδας καὶ τὸ στράτευμα ἐχώρουν ἐγγυτέρω τῆς θαλάσσης καὶ τῆς τῶν Μεγαρέων πόλεως, καὶ καταλαβόντες χωρίον ἐπιτήδειον παρατάξάμενοι ἡσύχαζον, οἰόμενοι σφίσιν ἐπιέναι τοὺς Ἀθηναίους, καὶ τοὺς Μεγαρέας ἐπιστάμενοι περιορωμένους ὁποτέρων ἡ νίκη ἔσται. καλῶς δὲ ἐνόμιζον σφίσιν ἀμφότερα ἕξειν, ἅμα μὲν τὸ μὴ ἐπιχειρεῖν προτέρους, μηδὲ μάχης καὶ κινδύνου ἑκόντας ἄρξαι, ἐπειδή γε ἐν φανερῷ ἔδειξαν ἕτοιμοι ὄντες ἀμύνεσθαι, καὶ αὐτοῖς ὥςπερ ἀκονιτὶ τὴν νίκην δικαίως ἂν τίθεσθαι· ἐν τῷ αὐτῷ δὲ καὶ πρὸς τοὺς Μεγαρέας ὀρθῶς ξυμβαίνειν. εἰ μὲν γὰρ μὴ ὤφθησαν ἐλθόντες, οὐκ ἂν ἐν τύχῃ γίγνεσθαι σφίσιν, ἀλλὰ σαφῶς ἄν, ὥςπερ ἡσσηθέντων, στερηθῆναι εὐθὺς τῆς πόλεως· νῦν δὲ κἂν τυχεῖν αὐτοὺς Ἀθηναίους μὴ βουληθέντας ἀγωνίζεσθαι, ὥστε ἀμαχεὶ ἂν περιγενέσθαι αὐτοῖς ὧν ἕνεκα ἦλθον. ὅπερ καὶ ἐγένετο. οἱ γὰρ Μεγαρῆς, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι ἐτάξαντο μὲν παρὰ τὰ μακρὰ τείχη ἐξελθόντες, ἡσύχαζον δὲ καὶ αὐτοί, μὴ ἐπιόντων, λογιζόμενοι καὶ οἱ ἐκείνων στρατηγοὶ μὴ ἀντίπαλον εἶναι σφίσι τὸν κίνδυνον, ἐπειδὴ καὶ τὰ πλείω αὐτοῖς προεκεχωρήκει,

72. βεβαίως — τελευτήσαντες, i. e. certum pugnae eventum adepti. — Paullo ante προσελάσαντες πρὸς αὐτὴν τὴν Νίσαιαν consulto hoc fecisse putandi, ut hostes eodem pellicerent.

73. ἐν τῷ αὐτῷ δέ, respondent haec praecedenti. ἅμα μέν. In praecedentibus ad infinitivum τίθεσθαι repete ἔδειξαν. Sententia: „Utrumque bene sibi successurum putarunt, tum cunctationem, donec illi aggrederentur, cum ipsi ad pugnam sese paratos esse ostendissent, et suam sine pulvere fore victoriam, si Athenienses proelium detrectarent; tum ob eandem causam etiam cum Megarensibus bene pacem se initaros sperabant".

οὐκ ἂν ἐν τύχῃ γίγνεσθαι σφίσιν. Schol. ἡ διάνοια· εἰ μὴ ὤφθησαν οἱ Πελοποννήσιοι ὑπὸ τῶν Μεγαρέων ἐλθόντες, οὐκ ἂν οἱ Μεγαρεῖς ἐν ἐλπίδι τινὸς ἐγένοντο, ἀλλὰ, καθάπερ ἡττηθέντων Λακεδαιμονίων καὶ διὰ τοῦτο μὴ παραγενομένων, ὡς οὐκ οὔσης αὐτοῖς βοηθείας, εὐθὺς ἂν τοῖς Ἀθηναίοις ὡς νενικηκόσι παρέδοσαν τὴν πόλιν· ὥστε σαφῶς στερηθῆναι τοὺς Λακεδαιμονίους τῶν Μεγαρέων· νῦν δὲ ἐλθόντες οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐν ἐλπίδι ἐγένοντο κρατήσειν τῶν Μεγαρέων, εἰ οἱ Ἀθηναῖοι μὴ βούλοιντο διαγωνίζεσθαι. Ad ἡσσηθέντων subaudi αὐτῶν, i. e. Λακεδαιμονίων, quod idem subiectum etiam infinitivi est h. l. Vide supra ad c. 20., ne nominativum ἡσσηθέντες reponendum esse coniicias. Cum ἐν τύχῃ γίγνεσθαι oppositum verbis σαφῶς ἂν στερηθῆναι, per illa intellige *incertum rei eventum*, a fortuna pendentem, utrum urbe potituri sint, an eam amissuri.

οἱ γὰρ Μεγαρῆς —. Pertinent haec verba ad ea, quae post multas in medio positas sententias sequuntur, οὕτω δὴ τῷ μὲν Βρασίδᾳ κ. τ. λ., a quibus vulgo novi capitis fit initium. Rem primus demonstravit Heilmannus. ἐπιόντων, intell. Λακεδαιμονίων. — In verbis ἐπειδὴ — αὐτοῖς προεκεχωρήκει ad Peloponnesios refert Goellerus pronomen αὐτοῖς. Sed ubi illi vicerant proximis temporibus? Athenienses potius intelligendi, qui non solum muros, sed etiam Nisaeam et tantum non Megara ipsa ceperant. Et quoniam victori non temere periclitandum est, ne parta perdat, malebant otium persequi Athenienses,

Digitized by Google

ἄρξασι μάχης πρὸς πλείονας αὐτῶν ἢ λαβεῖν νικήσαντας Μέγαρα, ἢ σφαλέντας τῷ βελτίστῳ τοῦ ὁπλιτικοῦ βλαφθῆναι, τοῖς δὲ ξυμπάσης τῆς δυνάμεως καὶ τῶν παρόντων μέρος ἑκάστων κινδυνεύειν εἰκότως ἐθέλειν τολμᾶν· χρόνον δὲ ἐπισχόντες, καὶ ὡς οὐδὲν ἀφ' ἑκατέρων ἐπεχειρεῖτο, ἀπῆλθον πρότερον οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὴν Νίσαιαν, καὶ αὖθις οἱ Πελοποννήσιοι ὅθεν περ ὡρμήθησαν· οὕτω δὴ τῷ μὲν Βρασίδᾳ αὐτῷ καὶ τοῖς ἀπὸ τῶν πόλεων ἄρχουσιν οἱ τῶν φευγόντων φίλοι Μεγαρῆς, ὡς ἐπικρατήσαντι, καὶ τῶν Ἀθηναίων οὐκέτι ἐθελησάντων μάχεσθαι, θαρσοῦντες μᾶλλον ἀνοίγουσί τε τὰς πύλας, καὶ δεξάμενοι, καταπεπληγμένων ἤδη τῶν πρὸς [τοὺς] Ἀθηναίους πραξάντων, ἐς λόγους ἔρχονται.

74. Καὶ ὕστερον ὁ μὲν, διαλυθέντων τῶν ξυμμάχων κατὰ πόλεις, ἐπανελθὼν καὶ αὐτὸς ἐς τὴν Κόρινθον τὴν ἐπὶ Θρᾴκης στρατείαν παρεσκεύαζεν, ἵναπερ καὶ τὸ πρῶτον ὥρμητο· οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει Μεγαρῆς, ἀποχωρησάντων καὶ τῶν Ἀθηναίων ἐπ' οἴκου, ὅσοι μὲν τῶν πραγμάτων πρὸς τοὺς Ἀθηναίους μάλιστα μετέσχον, εἰδότες ὅτι ὤφθησαν, εὐθὺς ὑπεξῆλθον· οἱ δὲ ἄλλοι κοινολογησάμενοι τοῖς τῶν φευγόντων φίλοις κατάγουσι τοὺς ἐκ Πηγῶν, ὁρκώσαντες πίστεσι μεγάλαις μηδὲν μνησικακήσειν, βουλεύσειν δὲ τῇ πόλει τὰ ἄριστα. οἱ δὲ ἐπειδὴ ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἐγένοντο, καὶ ἐξέτασιν ὅπλων ἐποιήσαντο, διαστήσαντες τοὺς λόχους ἐξελέξαντο τῶν τε ἐχθρῶν καὶ οἳ ἐδόκουν μάλιστα ξυμπρᾶξαι τὰ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἄνδρας ὡς ἑκατὸν, καὶ τούτων πέρι ἀναγκάσαντες τὸν δῆμον ψῆφον φανερὰν διενεγκεῖν, ὡς κατεγνώσθησαν, ἔκτειναν· καὶ ἐς ὀλιγαρχίαν τὰ μάλιστα κατέστησαν τὴν πόλιν. καὶ πλεῖστον

quam ultro hostem aggredi, et numerosiorem et minus incommodi ex clade, si quam experiretur, laturum, ipsis ex victoria nihil nisi urbem Megarensium percepturis, ex calamitate autem interitum floris suae iuventutis. — ἄρξασι respondet praecedenti σφίσι, sed sequuntur accusativi νικήσαντας, σφαλέντας, qualem casuum permutationem maxime in participiis saepe sibi permisit Thucydides. Vid. ad 2, 53. 4, 23. — Verba τοῖς δὲ ξυμπάσης — τολμᾶν parentheseos signis circumscripsit Poppo. Melius ante ea virgulam posueris. Pertinet autem hoc totum ad Peloponnesios, quos dicit magnas copias et alibi et apud Megara habere, quarum singulae partes quod proelium non detrectent, sed periclitari velint, non esse mirandum, cum ne clade quidem accepta, perdita sint omnia, sed aliae copiae restent. Sed cum ea sententia non ex vulgata lectione μέρος ἑκάστων erui possit, Goelleri coniecturam ἑκάστων recepi cum Poppone. Non enim unaquaeque exercitus Peloponnesiorum pars periclitari velle narratur, sed pars exercitus totius et eorum, qui aderant, singulorum, veluti Lacedaemoniorum, Corinthiorum, Boeotorum cet. vid. supra c. 70. 72. A ceteris Goelleri et Popponis coniecturis abstineo. Ille enim praeterea rescripsit κινδυνεῦον pro κινδυνεύειν, et paullo inferius καὶ ante ὡς οὐδέν, utpote molestum periodi conformationi, exclusit, utrumque sine codicum adiumento. Poppo autem coniecit nostro loco scribere ἑκάστοις cum Aristid. II. p. 142. paullo superius sublato καὶ ante τῶν παρόντων. In qua scriptura, ad sententiam optima, desidero articulum τό adiectum substantivo μέρος, ut sit: der aus den anwesenden Truppen bestehende Theil ihres ganzen Heeres.

Digitized by Google

δὴ χρόνου αὕτη ὑπ' ἐλαχίστων γενομένη ἐκ στάσεως μετάστασις ξυνέμεινεν.

75. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους τῆς Ἀντάνδρου ὑπὸ τῶν Μυτιληναίων, ὥσπερ διενοοῦντο, μελλούσης κατασκευάζεσθαι, οἱ τῶν ἀργυρολόγων Ἀθηναίων στρατηγοὶ, Δημόδοκος καὶ Ἀριστείδης, ὄντες περὶ Ἑλλήσποντον, (ὁ γὰρ τρίτος αὐτῶν Λάμαχος δέκα ναυσὶν ἐς τὸν Πόντον ἐξεπεπλεύκει,) ὡς ᾐσθάνοντο τὴν παρασκευὴν τοῦ χωρίου, καὶ ἐδόκει αὐτοῖς δεινὸν εἶναι μὴ ὥσπερ τὰ Ἄναια ἐπὶ τῇ Σάμῳ γένηται, ἔνθα οἱ φεύγοντες τῶν Σαμίων καταστάντες τούς τε Πελοποννησίους ὠφέλουν ἐς τὰ ναυτικὰ, κυβερνήτας πέμποντες, καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει Σαμίους ἐς ταραχὴν καθίστασαν, καὶ τοὺς ἐξιόντας ἐδέχοντο· οὕτω δὴ ξυναγείραντες ἀπὸ τῶν ξυμμάχων στρατιὰν, καὶ πλεύσαντες, μάχῃ τε νικήσαντες τοὺς ἐκ τῆς Ἀντάνδρου ἐπεξελθόντας, ἀναλαμβάνουσι τὸ χωρίον πάλιν. καὶ οὐ πολὺ ὕστερον, ἐς τὸν Πόντον ἐκπλεύσας Λάμαχος, ἐν τῇ Ἡρακλεώτιδι ὁρμήσας ἐς τὸν Κάλητα ποταμὸν, ἀπόλλυσι τὰς ναῦς, ὕδατος ἄνωθεν γενομένου, καὶ κατελθόντος αἰφνιδίου τοῦ ῥεύματος, αὐτός τε καὶ ἡ στρατιὰ πεζῇ διὰ Βιθυνῶν Θρᾳκῶν, οἵ εἰσι πέραν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἀφικνεῖται ἐς Χαλκηδόνα, τὴν ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Πόντου, Μεγαρέων ἀποικίαν.

76. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει καὶ Δημοσθένης Ἀθηναίων στρατηγὸς τεσσαράκοντα ναυσὶν ἀφικνεῖται ἐς Ναύπακτον, εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκ τῆς Μεγαρίδος ἀναχώρησιν. τῷ γὰρ Ἱπποκράτει καὶ ἐκείνῳ τὰ Βοιώτια πράγματα ἀπό τινων ἀνδρῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ἐπράσσετο, βουλομένων μεταστῆσαι τὸν κόσμον καὶ ἐς δημοκρατίαν, ὥσπερ οἱ Ἀθηναῖοι, τρέψαι· καὶ Πτοιοδώρου μάλιστ' ἀνδρὸς φυγάδος ἐκ Θηβῶν ἐξηγουμένου, τάδε αὐτοῖς παρεσκευάσθη. Σίφας μὲν ἔμελλόν τινες προδώσειν· αἱ δὲ Σίφαι εἰσὶ τῆς Θεσπικῆς γῆς ἐν τῷ Κρισαίῳ κόλπῳ ἐπιθαλασσίδιοι. Χαιρώνειαν δὲ, ἣ ἐς Ὀρχομενὸν, τὸν Μινύειον πρότερον καλούμενον, νῦν δὲ Βοιώτιον, ξυντελεῖ, ἄλλοι ἐξ Ὀρχομενοῦ ἐνεδίδοσαν, καὶ οἱ Ὀρχομενίων φυγάδες ξυνέπρασσον τὰ μάλιστα, καὶ ἄνδρας ἐμισθοῦντο ἐκ Πελοποννήσου· ἔστι δὲ ἡ Χαιρώνεια ἔσχατον τῆς Βοιωτίας, πρὸς τῇ Φανότιδι τῆς Φωκίδος, καὶ Φωκέων μετεῖχόν τινες. τοὺς δὲ Ἀθηναίους ἔδει Δήλιον καταλαβεῖν, τὸ ἐν τῇ Ταναγραίᾳ πρὸς

74. αὕτη ὑπ' ἐλαχίστων γενομένη. Participium non relativo, sed coniunctione concessiva *quamvis* vel *licet* resolvendum esse, monuit Blume Animadvv. ad Popp. — iudicia aliquot p. 2.

75. ὥσπερ διενοοῦντο. Vid. supra c. 52. — De tota hac expeditione cf. Diodor. 12, 72., qui pro Demodoco habet Symmachum, nec praetoribus, sed populo Atheniensi tribuit Antandri recuperandae consilium. Flumen autem in Heracleotidi *Κάλητα* nominat.

καὶ οὐ πολὺ ὕστερον. Post ὕστερον interpungendum est, aut certe haec verba non ad participium ἐκπλεύσας, sed ad ἀπόλλυσι referenda sunt, ne post captam Antandrum videatur in Pontum profectus Lamachus, quem iam antea eo navigasse ex verbis praegressis: ὁ γὰρ τρίτος — ἐξεπεπλεύκει, manifestum est; quare errat Diodorus, scribens l. l. μετὰ δὲ ταῦτα, i. e. post captam Antandrum.

Digitized by Google

Εὔβοιαν τετραμμένον Ἀπόλλωνος ἱερὸν, ἅμα δὲ ταῦτα ἐν ἡμέρᾳ ῥητῇ γίγνεσθαι, ὅπως μὴ ξυμβοηθήσωσιν ἐπὶ τὸ Δήλιον οἱ Βοιωτοὶ ἀθρόοι, ἀλλ' ἐπὶ τὰ σφέτερα αὐτῶν ἕκαστοι κινούμενα. καὶ εἰ κατορθοῖτο ἡ πεῖρα, καὶ τὸ Δήλιον τειχισθείη, ῥᾳδίως ἤλπιζον, εἰ καὶ μὴ παραυτίκα νεωτερίζοιτό τι τῶν κατὰ τὰς πολιτείας τοῖς Βοιωτοῖς, ἐχομένων τούτων τῶν χωρίων, καὶ ληστευομένης τῆς γῆς, καὶ οὔσης ἑκάστοις διὰ βραχέος ἀποστροφῆς, οὐ μενεῖν κατὰ χώραν τὰ πράγματα, ἀλλὰ χρόνῳ, τῶν Ἀθηναίων μὲν προσιόντων τοῖς ἀφεστηκόσι, τοῖς δὲ οὐκ οὔσης ἀθρόας τῆς δυνάμεως, καταστήσειν αὐτὰ ἐς τὸ ἐπιτήδειον. ἡ μὲν οὖν ἐπιβουλὴ τοιαύτη παρεσκευάζετο.

77. *Ὁ δὲ Ἱπποκράτης αὐτὸς μὲν ἐκ τῆς πόλεως δύναμιν ἔχων, ὁπότε καιρὸς εἴη, ἔμελλε στρατεύειν ἐς τοὺς Βοιωτούς, τὸν δὲ Δημοσθένην προαπέστειλε ταῖς τεσσαράκοντα ναυσὶν ἐς τὴν Ναύπακτον, ὅπως ἐξ ἐκείνων τῶν χωρίων στρατὸν ξυλλέξας Ἀκαρνάνων τε καὶ τῶν ἄλλων ξυμμάχων πλέοι ἐπὶ τὰς Σίφας, ὡς προδοθησομένας. ἡμέρα δ' αὐτοῖς εἴρητο, ᾗ ἔδει ἅμα ταῦτα πράσσειν. καὶ ὁ μὲν Δημοσθένης ἀφικόμενος, Οἰνιάδας δὲ ὑπό τε Ἀκαρνάνων πάντων κατηναγκασμένους καταλαβὼν ἐς τὴν Ἀθηναίων ξυμμαχίαν, καὶ αὐτὸς ἀναστήσας τὸ ξυμμαχικὸν τὸ ἐκείνῃ πᾶν, ἐπὶ Σαλύνθιον καὶ Ἀγραίους στρατεύσας πρῶτον, καὶ προσποιησάμενος, τἆλλα ἡτοιμάζετο ὡς ἐπὶ τὰς Σίφας, ὅταν δέῃ, ἀπαντησόμενος.*

78. *Βρασίδας δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦ θέρους πορευόμενος ἑπτακοσίοις καὶ χιλίοις ὁπλίταις ἐς τὰ ἐπὶ Θράκης, ἐπειδὴ ἐγένετο ἐν Ἡρακλείᾳ τῇ ἐν Τραχῖνι, καὶ, προπέμψαντος αὐτοῦ ἄγγελον ἐς Φάρσαλον παρὰ τοὺς ἐπιτηδείους, ἀξιοῦντος διάγειν ἑαυτὸν καὶ τὴν στρατιὰν, ἦλθον ἐς Μελιτίαν τῆς Ἀχαΐας Πάναιρός τε καὶ Δῶρος καὶ Ἱπολοχίδας καὶ To-*

76. *ἕκαστοι κινούμενα.* Sic olim e Cass. et Aug. legendum esse docui, quibus nunc accedit It. Vat. — Mox ex Aug. Mosq. *νεωτερίζοιτο* dedi pro vulgato *νεωτερίζοι* cum Poppone, quod nulla huius verbi exempla afferuntur, in quibus activum neutrius loco sit. Supra c. 42. in eadem sententia legitur: *φοβούμενοι μὴ σφίσι τι νεωτερισθῇ τῶν κατὰ τὴν χώραν.* — Mox *κατὰ χώραν* est *suo loco.*

διὰ βραχέος ἀποστροφῆς, cum a sua cuique civitate procul abire non necesse esset.

77. *Οἰνιάδας δὲ ὑπό τε Ἀκαρ.* Ne offendat *τέ*, considerandum est, distingui *Ἀκαρνᾶνες* et *αὐτός, Οἰνιάδαι* et *τὸ ξυμμαχικὸν τὸ ἐκ. πᾶν*, mutata tamen structura et traiectione admissa pro: *καταλαβὼν δὲ ὑπό τε Ἀκαρνάνων π. Οἰνιάδας κατηναγκασμένους ἐς τὴν Ἀθ. ξυμμαχίαν, καὶ αὐτὸς τὸ ξυμμαχικὸν τὸ ἐκ. πᾶν ἀναστήσας.* — Salynthius erat rex Agraeorum, qui Acarnanum vicini erant. Cf. 3, 111. extr. De Oeniadarum situ vid. 2, 102.

καὶ προσποιησάμενος. Post haec verba virgula distinguendum est, quia praeter Oeniadas et Agraeos in his regionibus nemo supererat, qui Atheniensibus esset infestus, nisi Aetoli, qui non poterant tam obiter significari, et Leucadii, quos postea quoque Atheniensium hostes videmus. Post Heilmannum docuit Poppo ad h. l.

78. *ἐς Μελιτίαν τῆς Ἀχαΐας.* Etiam in Thessalia Achaei habitabant. Cf. Herodot. 7, 132. — Mox *καὶ τοῖς πᾶσί γε ὁμοίως Ἕλλησιν,* nam etiam ipsi Thessali inter Hellenes censebantur.

Digitized by Google

ρύλαος καὶ Στροφακος, πρόξενος ὢν Χαλκιδέων, τότε δὴ ἐπορεύετο. ἦγον δὲ καὶ ἄλλοι Θεσσαλῶν αὐτόν. καὶ ἐκ Λαρίσσης Νικονίδας, Περδίκκᾳ ἐπιτήδειος ὤν, τὴν γὰρ Θεσσαλίαν ἄλλως τε οὐκ εὔπορον ἦν διϊέναι ἄνευ ἀγωγοῦ, καὶ μετὰ ὅπλων γε δή· καὶ τοῖς πᾶσί γε ὁμοίως Ἕλλησιν ὕποπτον καθεστήκει τὴν τῶν πέλας μὴ πείσαντας διϊέναι· τοῖς τε Ἀθηναίοις ἀεί ποτε τὸ πλῆθος τῶν Θεσσαλῶν εὔνουν ὑπῆρχεν· ὥστε, εἰ μὴ δυνασταί μᾶλλον ἢ ἰσονομίᾳ ἐχρῶντο τὸ ἐγχώριον οἱ Θεσσαλοί, οὐκ ἂν ποτε προῆλθεν. ἐπεὶ καὶ τότε πορευομένῳ αὐτῷ ἀπαντήσαντες ἄλλοι τῶν τἀναντία τούτοις βουλομένων ἐπὶ τῷ Ἐνιπεῖ ποταμῷ ἐκώλυον, καὶ ἀδικεῖν ἔφασαν ἄνευ τοῦ πάντων κοινοῦ πορευόμενον. οἱ δὲ ἄγοντες οὔτε ἀκόντων ἔφασαν διάξειν, αἰφνιδίου τε παραγενόμενον ξένοι ὄντες κομίζειν. ἔλεγε δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Βρασίδας τῇ Θεσσαλῶν γῇ καὶ αὐτοῖς φίλος ὢν ἰέναι, καὶ Ἀθηναίοις, πολεμίοις οὖσι, καὶ οὐκ ἐκείνοις, ὅπλα ἐπιφέρειν· Θεσσαλοῖς τε οὐκ εἰδέναι καὶ Λακεδαιμονίοις ἔχθραν οὖσαν, ὥστε τῇ ἀλλήλων γῇ μὴ χρῆσθαι· νῦν τε ἀκόντων ἐκείνων οὐκ ἂν προελθεῖν· οὐδὲ γὰρ ἂν δύνασθαι· οὐ μέντοι ἀξιοῦν γε ἐῖργεσθαι. καὶ οἱ μὲν ἀκούσαντες ταῦτα ἀπῆλθον· ὁ δὲ, κελευόντων τῶν ἀγωγῶν, πρίν τι πλέον ξυστῆναι τὸ κωλῦσον, ἐχώρει οὐδὲν ἐπισχών δρόμῳ. καὶ ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ, ᾗ ἐκ τῆς Μελιτίας ἀφώρμησεν, ἐς Φάρσαλόν τε ἐτέλεσε, καὶ ἐστρατοπεδεύσατο ἐπὶ τῷ Ἀπιδανῷ ποταμῷ· ἐκεῖθεν δὲ ἐς Φάκιον, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐς Περαιβίαν. ἀπὸ δὲ τούτου ἤδη οἱ μὲν τῶν Θεσσαλῶν ἀγωγοὶ πάλιν ἀπῆλθον· οἱ δὲ Περαιβοὶ αὐτόν, ὑπήκοοι ὄντες Θεσσαλῶν, κατέστησαν ἐς Δῖον τῆς Περδίκκου ἀρχῆς, ὃ ὑπὸ τῷ Ὀλύμπῳ Μακεδονίας πρὸς Θεσσαλοὺς πόλισμα κεῖται.

79. Τούτῳ τῷ τρόπῳ Βρασίδας Θεσσαλίαν φθάσας διέδραμε, πρίν τινα κωλύειν παρασκευάσασθαι, καὶ ἀφίκετο ὡς Περδίκκαν καὶ ἐς τὴν Χαλκιδικήν. ἐκ γὰρ τῆς Πελοποννήσου, ὡς τὰ τῶν Ἀθηναίων εὐτύχει, δείσαντες οἵ τε ἐπὶ Θρᾴκης ἀφεστῶτες Ἀθηναίων καὶ Περδίκκας ἐξήγαγον τὸν στρατὸν, οἱ μὲν Χαλκιδεῖς νομίζοντες ἐπὶ σφᾶς πρῶτον ὁρμήσειν τοὺς Ἀθηναίους, (καὶ ἅμα αἱ πλησιόχωροι πόλεις αὐτῶν, αἳ οὐκ ἀφεστηκυῖαι, ξυνεπῆγον κρύφα,) Περδίκκας δὲ πολέμιος μὲν οὐκ ὢν ἐκ τοῦ φανεροῦ, φοβούμενος δὲ καὶ αὐτὸς τὰ παλαιὰ διάφορα τῶν Ἀθηναίων, καὶ μάλιστα βουλόμενος Ἀρραβαῖον τὸν Λυγκηστῶν βασιλέα παραστήσασθαι. ξυνέβη δὲ αὐτοῖς, ὥστε ῥᾷον ἐκ τῆς Πελοποννήσου στρατὸν ἐξαγαγεῖν, ἢ τῶν Λακεδαιμονίων ἐν τῷ παρόντι κακοπραγία.

80. Τῶν γὰρ Ἀθηναίων ἐγκειμένων τῇ Πελοποννήσῳ καὶ

δυναστεία μᾶλλον. Erat Larissae, erat Pheris, erat Pharsali gens δυναστεύουσα. Vid. Breviar. historiae a nobis editae I. p. 76. Sed omnes Thessaliae urbes inter se communi quodam vinculo continebantur, quod mox vocatur τὸ πάντων κοινόν.

ἐς Φάρσαλόν τε ἐτέλεσε. Sic 2, 97. ἐξ Ἀβδήρων ἐς Ἴστρον ἀνὴρ εὖ ζωνος ἐνδεκαταῖος τελεῖ. Photius: ἐτέλεσε, κατήνυσε, adscripto nostro loco.

Digitized by Google

οὐχ ἥκιστα τῇ ἐκείνων γῇ, ἤλπιζον ἀποστρέψαι αὐτούς μάλιστα, εἰ ἀντιπαραλυποῖεν πέμψαντες ἐπὶ τοὺς ξυμμάχους αὐτῶν στρατιάν, ἄλλως τε καὶ ἑτοίμων ὄντων τρέφειν τε, καὶ ἐπὶ ἀποστάσει σφᾶς ἐπικαλουμένων. καὶ ἅμα τῶν Εἱλώτων βουλομένοις ἦν ἐπὶ προφάσει ἐκπέμψαι, μή τι πρὸς τὰ παρόντα, τῆς Πύλου ἐχομένης, νεωτερίσωσιν. ἐπεὶ καὶ τόδε ἔπραξαν, φοβούμενοι αὐτῶν τὴν νεότητα καὶ τὸ πλῆθος, (ἀεὶ γὰρ τὰ πολλὰ Λακεδαιμονίοις πρὸς τοὺς Εἵλωτας τῆς φυλακῆς πέρι μάλιστα καθεστήκει,) προεῖπον, αὐτῶν ὅσοι ἀξιοῦσιν ἐν τοῖς πολεμίοις γεγενῆσθαι σφίσιν ἄριστοι, κρίνεσθαι, ὡς ἐλευθερώσοντες, πεῖραν ποιούμενοι, καὶ ἡγούμενοι τούτους σφίσιν ὑπὸ φρονήματος, οἵπερ καὶ ἠξίωσαν πρῶτος ἕκαστος ἐλευθεροῦσθαι, μάλιστα ἂν καὶ ἐπιθέσθαι. καὶ προκρίναντες ἐς δισχιλίους, οἱ μὲν ἐστεφανώσαντό τε καὶ τὰ ἱερὰ περιῆλθον ὡς ἠλευθερωμένοι, οἱ δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον ἠφάνισάν τε αὐτούς, καὶ οὐδεὶς ἤσθετο, ὅτῳ τρόπῳ ἕκαστος διεφθάρη. καὶ τότε προθύμως τῷ Βρασίδᾳ αὐτῶν ξυνέπεμψαν ἑπτακοσίους ὁπλίτας, τοὺς δ' ἄλλους ἐκ τῆς Πελοποννήσου μισθῷ πείσας ἐξήγαγεν.

81. Αὐτόν τε Βρασίδαν βουλόμενον μάλιστα Λακεδαιμόνιοι ἀπέστειλαν, προὐθυμήθησαν δὲ καὶ οἱ Χαλκιδῆς ἄνδρα ἓν τε τῇ Σπάρτῃ δοκοῦντα δραστήριον εἶναι ἐς τὰ πάντα, καὶ ἐπειδὴ ἐξῆλθε, πλείστου ἄξιον Λακεδαιμονίοις γενόμενον. τό τε γὰρ παραυτίκα ἑαυτὸν παρασχὼν δίκαιον καὶ μέτριον ἐς τὰς πόλεις ἀπέστησε τὰ πολλά, τὰ δὲ προδοσίᾳ εἷλε τῶν χωρίων, ὥστε τοῖς Λακεδαιμονίοις γίγνεσθαι ξυμβαίνειν τε βουλομένοις, ὅπερ ἐποίησαν, ἀνταπόδοσιν καὶ ἀποδοχὴν χωρίων, καὶ τοῦ πολέμου ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου λώφησιν· ἔς τε τὸν χρόνῳ ὕστερον μετὰ τὰ ἐκ Σικελίας πόλεμον ἡ τότε Βρασίδου

80. *τῶν Εἱλώτων βουλομένοις ἦν.* Ad *βουλομένοις ἦν* subaudi *αὐτοῖς*, i. e. *ἐβούλοντο*. Sic. 2, 3. *τῷ πλήθει τῶν Πλαταιέων οὐ βουλομένῳ ἦν τῶν Ἀθηναίων ἀφίστασθαι.* 8, 92. *ὅσοις μὴ βουλομένοις ἦν.* — Genitivus *τῶν Εἱλώτων* referendus est ad infinitivum *ἐκπέμψαι*. Est enim partitivus, et subaudiendum *τινάς* vel *μέρος τι*.

τὴν νεότητα. In Vat. et Par. H. legitur *σκαιότητα*, in hoc tamen *νεότητα* s. v. In It. contra superscriptum *σκαιο*. Ceterum *προεῖπον* continuat orationem sic, ut explicet praegressum *τόδε ἔπραξαν*.

καὶ προκρίναντες —. A nominativo incipiens postea scribere debebat *στεφανωθέντας καὶ τὰ ἱερὰ περιελθόντας αὐτοὺς ἠφάνισαν*. Cf. ad 3, 34. Poppo I. 1. p. 108. Est anacoluthiae genus, cum, structura mutata, aliud dictionis genus inferatur, atque ab initio scriptor in mente habebat. De re comparandus Diodor. 12, 67. Mox *αὐτῶν* spectat ad Helotes.

81. *ἀνταπόδοσιν καὶ ἀποδοχὴν χωρίων.* Nam receptaAmphipoli per inducias in quinquaginta annos factas 422 a. Chr. Athenienses Lacedaemoniis Pylum et Cythera et alia oppida insulasque reddiderunt. — *ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου λώφησιν*, int. belli a Peloponneso amolitionem. Et cohaeret hoc membrum ita cum praegresso, ut et pacis et belli commoda explicentur a Brasida parata, quam partitionem significant particulae *τέ* — *καί*. — Mox *μετὰ τὰ ἐκ Σικελίας* per attractionem dictum pro *μετὰ τὰ ἐν Σικελίᾳ γενόμενα καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἀναχώρησιν τῶν Πελοποννησίων*.

Digitized by Google

ἀρετὴ καὶ ξύνεσις, τῶν μὲν πείρᾳ αἰσθομένων, τῶν δὲ ἀκοῇ νομισάντων, μάλιστα ἐπιθυμίαν ἐνεποίει τοῖς Ἀθηναίων ξυμμάχοις ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους. πρῶτος γὰρ ἐξελθὼν καὶ δόξας εἶναι κατὰ πάντα ἀγαθὸς ἐλπίδα ἐγκατέλιπε βέβαιον ὡς καὶ οἱ ἄλλοι τοιοῦτοί εἰσι.

82. Τότε δ' οὖν ἀφικομένου αὐτοῦ ἐς τὰ ἐπὶ Θράκης, οἱ Ἀθηναῖοι πυθόμενοι τόν τε Περδίκκαν πολέμιον ποιοῦνται, νομίσαντες αἴτιον εἶναι τῆς παρόδου, καὶ τῶν ταύτῃ ξυμμάχων φυλακὴν πλέονα κατεστήσαντο.

83. Περδίκκας δὲ Βρασίδαν καὶ τὴν στρατιὰν εὐθὺς λαβὼν μετὰ τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως, στρατεύει ἐπὶ Ἀρρίβαιον τὸν Βρομεροῦ, Λυγκηστῶν Μακεδόνων βασιλέα, ὅμορον ὄντα, διαφορᾶς τε αὐτῷ οὔσης, καὶ βουλόμενος καταστρέψασθαι. ἐπεὶ δὲ ἐγένετο τῷ στρατῷ μετὰ τοῦ Βρασίδου ἐπὶ τῇ ἐσβολῇ τῆς Λύγκου, Βρασίδας λόγοις ἔφη βούλεσθαι πρῶτον ἐλθὼν πρὸ πολέμου Ἀρρίβαιον ξύμμαχον Λακεδαιμονίων, ἢν δύνηται, ποιῆσαι. καὶ γάρ τι καὶ Ἀρρίβαιος ἐπεκηρυκεύετο, ἕτοιμος ὢν Βρασίδᾳ μέσῳ δικαστῇ ἐπιτρέπειν· καὶ οἱ Χαλκιδέων πρέσβεις ξυμπαρόντες ἐδίδασκον αὐτὸν μὴ ὑπεξελεῖν τῷ Περδίκκᾳ τὰ δεινά, ἵνα προθυμοτέρῳ ἔχοιεν καὶ ἐς τὰ ἑαυτῶν χρῆσθαι· ἅμα δέ τι καὶ εἰρήκεσαν τοιοῦτον οἱ παρὰ τοῦ Περδίκκου ἐν τῇ Λακεδαίμονι, ὡς πολλὰ αὐτοῖς τῶν περὶ αὐτὸν χωρίων ξύμμαχα ποιήσοι· ὥστε ἐκ τοῦ τοιούτου κοινῇ μᾶλλον ὁ Βρασίδας τὰ τοῦ Ἀρρίβαίου ἠξίου πράσσειν. Περδίκκας δὲ οὔτε δικαστὴν ἔφη Βρασίδαν τῶν σφετέρων διαφορῶν ἀγαγεῖν, μᾶλλον δὲ καθαιρέτην ὧν ἂν αὐτὸς ἀποφαίνῃ πολεμίων, ἀδικήσειν τε, εἰ, αὐτοῦ τρέφοντος τὸ ἥμισυ τοῦ στρατοῦ, ξυνέσται Ἀρρίβαίῳ. ὁ δὲ ἄκοντος καὶ ἐκ διαφορᾶς ξυγγίγνεται, καὶ πεισθεὶς τοῖς λόγοις ἀπήγαγε τὴν στρατιὰν, πρὶν ἐσβαλεῖν ἐς τὴν χώραν. Περδίκκας δὲ μετὰ τοῦτο τρίτον μέρος ἀνθ' ἡμίσεος τῆς τροφῆς ἐδίδου, νομίζων ἀδικεῖσθαι.

84. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει εὐθὺς ὁ Βρασίδας, ἔχων καὶ Χαλκιδέας, ἐπὶ Ἄκανθον τὴν Ἀνδρίων ἀποικίαν ὀλίγον πρὸ τρυγητοῦ ἐστράτευσεν. οἱ δὲ περὶ τοῦ δέχεσθαι αὐτὸν κατ' ἀλλήλους ἐστασίαζον, οἵ τε μετὰ τῶν Χαλκιδέων ξυνεπάγοντες καὶ ὁ δῆμος· ὅμως δὲ, διὰ τοῦ καρποῦ τὸ δέος ἔτι ἔξω ὄντος, πεισθὲν τὸ πλῆθος ὑπὸ τοῦ Βρασίδου δέξασθαί τε αὐτὸν μόνον, καὶ ἀκούσαντας βουλεύσασθαι, δέχεται. καὶ καταστὰς

83. τῆς Λύγκου, utrum sit regionis, an montis nomen dubium est; urbis esse non crediderim. Vid. c. 124. 129. 132.

μέσῳ δικαστῇ, i. e. διαιτητῇ simpliciter. Sic *medius* apud Latinos quoque pro arbitro, μεσίτῃ, dicitur. Vid. Horat. Od. II, 19, 28. — *Pacis eras mediusque belli.* Cf. 8, 75.

κοινῇ, ex communi sociorum utilitate.

ἄκοντος, int. τοῦ Περδίκκου.

ξυγγίγνεται, τῷ Ἀρρίβαίῳ, ad colloquium. — ἡμίσεος. Vulgo mendose ἡμίσεως. Vid. 2, 78. 4, 104. cf. Buttmann. Gr. max. II. p. 409.

84. ἀκούσαντας. Quia τὸ πλῆθος nominativus est, exspectes ἀκούσαντες, quod est in E. Sed cum ceteri libri vulgatum tueantur, accusativus cum infinitivo arctius iungendus et pro substantivo accipiendus est: τὸ πλῆθος πεισθὲν τὸ βουλεύσασθαι ἀκούσαντας. Ut si dicas ἐδόκει αὐτῷ

Digitized by Google

ἐπὶ τὸ πλῆθος, (ἦν δὲ οὐδὲ ἀδύνατος, ὡς Λακεδαιμόνιος, εἰπεῖν,) ἔλεγε τοιάδε.

85. „Ἡ MEN ἔκπεμψίς μου καὶ τῆς στρατιᾶς ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ὦ Ἀκάνθιοι, γεγένηται τὴν αἰτίαν ἐπαληθεύουσα, ἣν ἀρχόμενοι τοῦ πολέμου προείπομεν, Ἀθηναίοις ἐλευθεροῦντες τὴν Ἑλλάδα πολεμήσειν· εἰ δὲ χρόνῳ ἐπήλθομεν, σφαλέντες τῆς ἀπὸ τοῦ ἐκεῖ πολέμου δόξης, ἢ διὰ τάχους αὐτοὶ ἄνευ τοῦ ὑμετέρου κινδύνου ἠλπίσαμεν Ἀθηναίους καθαιρήσειν, μηδεὶς μεμφθῇ· νῦν γὰρ, ὅτε παρέσχεν, ἀφιγμένοι καὶ μετὰ ὑμῶν πειρασόμεθα κατεργάζεσθαι αὐτούς. θαυμάζω δὲ τῇ τε ἀποκλήσει μου τῶν πυλῶν, καὶ εἰ μὴ ἀσμένοις ὑμῖν ἀφῖγμαι. ἡμεῖς μὲν γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι οἰόμενοί τε παρὰ ξυμμάχους, καὶ πρὶν ἔργῳ ἀφικέσθαι, τῇ γοῦν γνώμῃ ἥξειν καὶ βουλομένοις ἔσεσθαι, κίνδυνόν τε τοσόνδε ἀνερρίψαμεν, διὰ τῆς ἀλλοτρίας πολλῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἰόντες, καὶ πᾶν τὸ πρόθυμον παρεχόμενοι· ὑμεῖς δὲ εἴ τι ἄλλο ἐν νῷ ἔχετε, ἢ εἰ ἐναντιώσεσθε τῇ τε ὑμετέρᾳ αὐτῶν ἐλευθερίᾳ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, δεινὸν ἂν εἴη. καὶ γὰρ οὐ μόνον ὅτι αὐτοὶ ἀνθίστασθε, ἀλλὰ καὶ οἷς ἂν ἐπίωσι, ἧσσόν τις ἐμοὶ πρόσεισι, δυσχερὲς ποιούμενοι, εἰ ἐπὶ οὓς πρῶτον ἦλθον ὑμᾶς, καὶ πόλιν ἀξιόχρεων παρεχομένους καὶ ξύνεσιν δοκοῦντας ἔχειν, μὴ ἐδέξασθε· καὶ τὴν αἰτίαν οὐχ ἕξω πιστὴν ἀποδεικνύναι, ἀλλ' ἢ ἄδικον τὴν ἐλευθερίαν ἐπιφέρειν, ἢ ἀσθενῆς καὶ ἀδύνατος τιμωρῆσαι τὰ πρὸς Ἀθηναίους, ἣν ἐπίωσιν, ἀφῖχθαι. καίτοι

πέμπειν γράφαντα. Cf. infra cap. 97. *πᾶσι γὰρ εἶναι καθεστηκὸς ἰόντας ἐπὶ τὴν ἀλλήλων ἱερῶν τῶν ἐνόντων ἅπτεσθαι.*

ὡς Λακεδαιμόνιος. Schol. *οἱ γὰρ Λάκωνες βραχυλόγοι.* Restringit igitur et minuit particula ὡς h. l., sicut latinum *ut.* Nep. Epam. c. 5, „Satis exercitatum in dicendo, *ut Thebanum* scilicet." Cf. Thucyd. 1, 10 extr. Liv. 32, 33. ibique Gronov. — *οὐδὲ ἀδύνατος — εἰπεῖν*, *ne dicendi quidem facultate expers*, praeter alias virtutes iam memoratas.

85. *μεμφθῇ*, pro *μέμψηται*, ut monuit Grammaticus in Bekk. Anecd. p. 109. — Mox in *καὶ μετὰ ὑμῶν*, *καί* non est *et*, sed *etiam.* Antea enim sine Acanthiorum et ceterorum eius tractus Graecorum opera Athenienses a se victum iri speraverant.

τῇ τε ἀποκλήσει μου τῶν πυλῶν. Dativus causam h. l. indicat. Duplex autem genitivus pendet ex *ἀποκλήσει*, de qua structura vid. Matth. Gr. Gr. §. 314. (380). Thuc. 3, 12. *διὰ τὴν ἐκείνων μέλλησιν τῶν ἐς ἡμᾶς δεινῶν.*

οἰόμενοί τε. Transpositum puta *τέ*, quod proprie post *ξυμμάχους* demum poni debebat, quia respondet sequenti *καὶ βουλομένοις ἔσεσθαι.* Item per transpositionem accipio proximum *τέ* post *κίνδυνον*, quod Poppo uncis inclusit. Egi de hoc loco supra ad c. 40. Accuratius illud *τέ* post *διά* inseratur. Ad verba *τῇ γοῦν γνώμῃ* Goell. recte subaudit *ὄντας*, ut 3, 70. *οἱ δέ τινες τῆς αὐτῆς γνώμης τῷ Πειθίᾳ*, et 1, 122. *μιᾷ γνώμῃ ἀμυνούμεθα αὐτούς.* Sententia est: Arbitrabamur ad eos nos esse venturos, qui prius quam revera veniremus, voluntate certe socii essent.

οὐ μόνον ὅτι —, Vid. ad c. 63. extr.

καὶ τὴν αἰτίαν — ἀφῖχθαι. Schol. *καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἐμῆς ἐξόδου λέγων οὐ πιστευθήσομαι, ἀλλὰ προφασίζεσθαι δόξω, ἐλευθεροῦν ἐπαγγελλόμενος τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ τῷ ἀδικεῖν τι αὐτοὺς, ἢ ἀδύνατος εἶναι βοηθεῖν πρὸς Ἀθηναίους, ἂν ἐπίωσι τοῖς συμμάχοις.* Infinitivus *ἐπιφέρειν* pendet ex *ἀφῖχθαι* et hic est ordo verborum: *ἀλλὰ (ἕξω ἀποδεικνύναι, i. e. δόξω) ἀφῖχθαι ἢ ἐπιφέρειν τὴν*

Digitized by Google

στρατιᾷ γε τῇδ', ἣν νῦν ἐγὼ ἔχω, ἐπὶ Νίσαιαν ἐμοῦ βοηθήσαντος, οὐκ ἠθέλησαν Ἀθηναῖοι πλέονες ὄντες προσμίξαι, ὥστε οὐκ εἰκὸς νηΐτη γε αὐτοὺς τῷ ἐν Νισαίᾳ στρατῷ ἴσον πλῆθος ἐφ' ὑμᾶς ἀποστεῖλαι.

86. „Αὐτός τε οὐκ ἐπὶ κακῷ, ἐπ' ἐλευθερώσει δὲ τῶν Ἑλλήνων παρελήλυθα, ὅρκοις τε Λακεδαιμονίων καταλαβὼν τὰ τέλη τοῖς μεγίστοις, ἢ μὴν, οὓς ἂν ἔγωγε προσαγάγωμαι ξυμμάχους, ἕσεσθαι αὐτονόμους, καὶ ἅμα οὐχ ἵνα ξυμμάχους ὑμᾶς ἔχωμεν ἢ βίᾳ ἢ ἀπάτῃ προσλαβόντες, ἀλλὰ τοὐναντίον ὑμῖν δεδουλωμένοις ὑπὸ Ἀθηναίων ξυμμαχήσοντες. οὔκουν ἀξιῶ οὔτ' αὐτὸς ὑποπτεύεσθαι, πίστεις γε διδοὺς τὰς μεγίστας, οὔτε τιμωρὸς ἀδύνατος νομισθῆναι, προυχωρεῖν τε ὑμᾶς θαρσήσαντας. καὶ εἴ τις ἰδίᾳ τινὰ δεδιὼς ἆρα, μὴ ἐγώ τισι προσθῶ τὴν πόλιν, ἀπρόθυμός ἐστι, πάντων μάλιστα πιστευσάτω. οὐ γὰρ ξυστασιάσων ἥκω, οὐδὲ ἀσαφῆ τὴν ἐλευθερίαν νομίζω ἐπιφέρειν, εἰ, τὸ πάτριον παρεὶς, τὸ πλέον τοῖς ὀλίγοις, ἢ τὸ ἔλασσον τοῖς πᾶσι, δουλώσαιμι. χαλεπωτέρα γὰρ ἂν τῆς ἀλλοφύλου ἀρχῆς εἴη· καὶ ἡμῖν τοῖς Λακεδαιμονίοις οὐκ ἂν ἀντὶ πόνων χάρις καθίσταιτο, ἀντὶ δὲ τιμῆς καὶ δόξης αἰτία μᾶλλον·

ἐλευθερίαν (*eam quam promisissem*, ut paullo ante τὴν αἰτίαν, *quam ostendi*) ἄδικον (i. e. ἐπ' ἀδικίᾳ), ἢ ἀσθενὴς καὶ ἀδύνατος (ὤν) τιμωρῆσαι τὰ πρὸς Ἀθηναίους, ἣν ἐπίωσιν. Alteram huius sententiae partem statim explicat hoc ipso capite, alteram capite sequenti; quare recte Poppo iudicat, non bene a verbis αὐτός τε οὐκ ἐπὶ κακῷ κ. τ. λ. novum caput incipere.

ὥστε οὐκ εἰκὸς νηΐτη γε. Cum apud Nisaeam non ausi sint signa conferre cum Brasida, non verisimile est, eos aequalem illi apparatum, sed maiorem mittendum esse arbitraturos; quod ipsum navali quidem expeditione (νηΐτη γε int. στόλῳ) effici posse cum non sit probabile, nihil nobis timendum est. Latius dixisset: ὥστε οὐκ εἰκὸς αὐτοὺς φοβεῖσθαι, οὐ δυναμένους νηΐτη γε (στόλῳ) ἴσον τῷ ἐν Νισαίᾳ στρατῷ πλῆθος, μήτοι γε μεῖζον, ἐφ' ὑμᾶς ἀποστεῖλαι.

86. οὔτ' αὐτός. Immerito offendit Poppo in vocabulo αὐτός, quod a nullo interprete translatum sit, coniiciens aut ἄλλως aut ἀδίκως. Sed αὐτός et τιμωρός apte opponuntur, quamquam in eadem persona. Illud enim ad fidem et ingenium hominis, hoc ad vires, copias et auxiliandi facultatem spectat. „Neque fideiussor vanus existimandus sum, neque tutor invalidus putandus."

οὐδὲ ἀσαφῆ τὴν ἐλευθερίαν. In margine codd. Cass. Cl. et fortasse Aug. legitur οὐδὲ ἀσφαλῆ, quod Bauerus praeferebat. Vulgata non videtur sollicitanda. Sententia est: Neque ego incertam vel ambiguam libertatem a me afferri arbitror, quod fieret, si, patrio more relicto, populum principibus, aut principes plebi subiicerem." Contulit Poppo I. 1. p. 152. Plat. Apol. Socr. 5. πόθεν αἱ διαβολαί σοι αὗται γεγόνασιν; οὐ γὰρ δήπου σοῦ γε οὐδὲν τῶν ἄλλων περιττότερον πραγματευομένου, ἔπειτα τοσαύτη φήμη τε καὶ λόγος γέγονεν, εἰ μή τι ἔπραττες ἀλλοῖον ἢ οἱ πολλοί, quae breviter dicta dicit pro λόγος γέγονεν, ὡς οὐκ ἂν ἐγένετο, εἰ μὴ κ. τ. λ. Adiectivum ἀσαφῆ h. l. vice fungitur iustae sententiae, quasi scripsisset: οὐδὲ ἀσαφῆς τὴν ἐλευθερίαν νομίζω ἐπιφέρειν, ἣν ἐπιφέροιμι ἄν, vel ἀσαφὴς δ' ἂν εἴη. Etiam adverbium sic usurpari docet Goeller. ad h. l. his exemplis: Soph. Antig. 70. οὐτ' ἄν, εἰ θέλοις ἔτι Πράσσειν, ἐμοῦ γ' ἄν ἡδέως δρφῆς μέτα, i. e. οὐδ' ἡδὺ ἄν μοι εἴη, εἰ δρφῆς. Horat. Serm. II, 2, 90. *quod hospes Tardius adveniens vitiatum commodius, quam Integrum edax dominus consu-*

Digitized by Google

οἷς τε τοὺς Ἀθηναίους ἐγκλήμασι κατεπολεμοῦμεν, αὐτοὶ ἂν φαινοίμεθα ἐχθίονα ἢ ὁ μὴ ὑποδείξας ἀρετὴν κατακτώμενοι. ἁπάτη γὰρ εὐπρεπεῖ αἴσχιον τοῖς γε ἐν ἀξιώματι πλεονεκτῆσαι ἢ βίᾳ ἐμφανεῖ· τὸ μὲν γὰρ ἰσχύος δικαιώσει, ἣν ἡ τύχη ἔδωκεν, ἐπέρχεται, τὸ δὲ γνώμης ἀδίκου ἐπιβουλῇ. οὕτω πολλὴν περιωπὴν τῶν ἡμῖν ἐς τὰ μέγιστα διαφόρων ποιούμεθα.

87. „Καὶ οὐκ ἂν μείζω πρὸς τοῖς ὅρκοις βεβαίωσιν λάβοιτε, ἢ οἷς τὰ ἔργα ἐκ τῶν λόγων ἀναθρούμενα δόκησιν ἀναγκαίαν παρέχεται ὡς καὶ ξυμφέρει ὁμοίως ὡς εἶπον. εἰ δ', ἐμοῦ ταῦτα προϊσχομένου, ἀδύνατοι μὲν φήσετε εἶναι, εὖνοι δ' ὄντες ἀξιώσετε μὴ κακούμενοι διωθεῖσθαι, καὶ τὴν ἐλευθερίαν μὴ ἀκίνδυνον ὑμῖν φάνεσθαι, δίκαιόν τε εἶναι, οἷς καὶ δυνατὸν δέχεσθαι αὐτήν, τούτοις καὶ ἐπιφέρειν, ἄκοντα δὲ μηδένα προσαναγκάζειν, μάρτυρας μὲν θεοὺς καὶ ἥρωας τοὺς ἐγχωρίους ποιήσομαι ὡς ἐπ' ἀγαθῷ ἥκων οὐ πείθω, γῆν δὲ τὴν ὑμετέραν δῃῶν πειράσομαι βιάζεσθαι. καὶ οὐκ ἀδικεῖν ἔτι νομιῶ, προεῖναί δέ τί μοι καὶ κατὰ δύο ἀνάγκας τὸ εὔλογον, τῶν μὲν Λακεδαιμονίων, ὅπως μὴ τῷ ὑμετέρῳ εὔνῳ, εἰ μὴ προαχθήσεσθε, τοῖς ἀπὸ ὑμῶν χρήμασι φερομένοις παρ' Ἀθηναίους βλάπτωνται, οἱ δὲ Ἕλληνες ἵνα μὴ κωλύωνται ὑφ' ὑμῶν δουλείας ἀπαλλαγῆναι. οὐ γὰρ δὴ εἰκότως γ' ἂν τάδε πράσσοιμεν, οὐδὲ ὀφείλομεν οἱ Λακεδαιμόνιοι μὴ κοινοῦ τινος ἀγαθοῦ αἰτίᾳ τοὺς μὴ βουλομένους ἐλευθεροῦν. οὐδ' αὖ ἀρχῆς ἐφιέμεθα

meret, i. e. quod commodius esset, si hospes cet.

οἷς τε — αὐτοὶ ἂν φαινοίμεθα ἐχθίονα, — κατακτώμενοι, pro εἰ τοὺς Ἀθηναίους ἐγκλήμασί τισι κατεπολεμοῦμεν, αὐτοὶ ἂν φαιν. ἐχθίονα κατακτώμενοι ἢ ὁ μὴ ὑποδείξας ἀρετήν (i. e. ὁ μὴ προεπαγγειλάμενος, ut Schol. explicat, addite: τὸν Ἀθηναῖον αἰνίττεται). ἀρετήν intellige liberalitatem animi ad alios a servitute liberandos prompti. περιωπήν. Suidas cum Phot. et Phav. Καλεῖ δὲ (Θουκ.) περιωπὴν τὴν φροντίδα καὶ τὴν περίσκεψιν, οὐ τὸν τόπον, ὡς Ὅμηρος (Il. ε. 205.). Schol. ad h. l. περίσκεψιν, ἢ περιάθρησιν (quemadmodum Pollux explicat II, 54. quem laudat Duk.), ἢ πρόνοιαν. — Ceterum Poppo cum Heilmanno et Kistemakero novum caput ordiendum putavit a verbis οὕτω πολλήν, quibuscum sequentia arcte cohaerent. — τὰ διάφορα, i. e. τὰ διαφέροντα.

87. ἀναθρούμενα. „Suidas ἀναθρούμενα, ἀνασκοπούμενα." Duk. τὰ ἔργα ἐκ τῶν λόγων ἀναθρούμενα, facta ex verbis spectata, i. e. cum verbis comparata.

διωθεῖσθαι, ἡμᾶς τοὺς Λακεδαιμονίους. Sed sequentes infinitivi pendent ex simplici φήσετε, non ex ἀξιώσετε, in quo illud continetur.

τῶν μὲν Λακεδαιμονίων. Hic genitivus pendet ex verbis κατὰ δύο ἀνάγκας. In sequentibus variatur structura. οἱ δὲ Ἕλληνες, pro τῶν δὲ Ἑλλήνων. — τῷ ὑμετέρῳ εὔνῳ int. τῇ εὐνοίᾳ τῇ πρὸς ὑμᾶς.

οὐ γὰρ δὴ εἰκότως γ' ἂν τάδε πράσσοιμεν. Cum ostenderit paullo ante, vi se coacturum esse Acanthios, eius rei nunc aequitatem demonstrat. Verbis enim οὐ γὰρ δή — ἐλευθεροῦν argumentum continetur ad comprobanda ea, quae proxime praegressa sunt: οἱ Ἕλληνες ἵνα μὴ κωλύωνται ὑφ' ὑμῶν δουλείας ἀπαλλαγῆναι. Sententia est: „Duabus de causis recte vos vi adigemus ad societatem nostram, primum propter Lacedaemonios, deinde propter ceteros Graecos. Nam recte quidem illud non faciamus, neque debemus facere, ut vos invitos in libertatem asseramus, nisi alicuius boni publici causa." De particula μή, quae h. l. est nisi, vid. Hermann. ad Vig. p. 802.

Digitized by Google

θα, παῦσαι δὲ μᾶλλον ἑτέρους σπεύδοντες τοὺς πλείους ἂν ἀδικοῖμεν, εἰ ξύμπασιν αὐτονομίαν ἐπιφέροντες ὑμᾶς τοὺς ἐναντιουμένους περιΐδοιμεν. πρὸς ταῦτα βουλεύεσθε εὖ, καὶ ἀγωνίσασθε τοῖς τε Ἕλλησιν ἄρξαι πρῶτοι ἐλευθερίας, καὶ ἄϊδιον δόξαν καταθέσθαι, καὶ αὐτοὶ τά τε ἴδια μὴ βλαφθῆναι καὶ ξυμπάσῃ τῇ πόλει τὸ κάλλιστον ὄνομα περιθεῖναι."

88. Ὁ μὲν Βρασίδας τοσαῦτα εἶπεν. οἱ δὲ Ἀκάνθιοι, πολλῶν λεχθέντων πρότερον ἐπ' ἀμφότερα, κρύφα διαψηφισάμενοι, διά τε τὰ ἐπαγωγὰ εἰπεῖν τὸν Βρασίδαν, καὶ περὶ τοῦ καρποῦ φόβῳ, ἔγνωσαν οἱ πλείους ἀφίστασθαι Ἀθηναίων· καὶ πιστώσαντες αὐτὸν τοῖς ὅρκοις, οὓς τὰ τέλη τῶν Λακεδαιμονίων ὀμόσαντα αὐτὸν ἐξέπεμψαν, ἢ μὴν ἕσεσθαι ξυμμάχους αὐτονόμους οὓς ἂν προσαγάγηται, οὕτω δέχονται τὸν στρατόν. καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ Στάγειρος, Ἀνδρίων ἀποικία, ξυναπέστη. ταῦτα μὲν οὖν ἐν τῷ θέρει τούτῳ ἐγένετο.

89. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος εὐθὺς ἀρχομένου, ὡς τῷ Ἱπποκράτει καὶ Δημοσθένει, στρατηγοῖς οὖσιν Ἀθηναίων, τὰ ἐν τοῖς Βοιωτοῖς ἐνεδίδοτο, καὶ ἔδει τὸν μὲν Δημοσθένην ταῖς ναυσὶν ἐς τὰς Σίφας ἀπαντῆσαι, τὸν δ' ἐπὶ τὸ Δήλιον, γενομένης διαμαρτίας τῶν ἡμερῶν, ἐς ἃς ἔδει ἀμφοτέρους στρατεύειν, ὁ μὲν Δημοσθένης πρότερον πλεύσας πρὸς τὰς Σίφας, καὶ ἔχων ἐν ταῖς ναυσὶν Ἀκαρνᾶνας καὶ τῶν ἐκεῖ πολλοὺς ξυμμάχων, ἄπρακτος γίγνεται, μηνυθέντος τοῦ ἐπιβουλεύματος ὑπὸ Νικομάχου, ἀνδρὸς Φωκέως ἐκ Φανοτέως, ὃς Λακεδαιμονίοις εἶπεν, ἐκεῖνοι δὲ Βοιωτοῖς. καὶ βοηθείας γενομένης πάντων Βοιωτῶν, (οὐ γάρ πω Ἱπποκράτης παρελύπει ἐν τῇ γῇ ὤν,) προκαταλαμβάνονται αἵ τε Σίφαι καὶ ἡ Χαιρώνεια. ὡς δὲ ᾔσθοντο οἱ πράσσοντες τὸ ἁμάρτημα, οὐδὲν ἐκίνησαν τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν.

90. Ὁ δὲ Ἱπποκράτης ἀναστήσας Ἀθηναίους πανδημεί, αὐτοὺς καὶ τοὺς μετοίκους καὶ ξένων ὅσοι παρῆσαν, ὕστερος ἀφικνεῖται ἐπὶ τὸ Δήλιον, ἤδη τῶν Βοιωτῶν ἀνακεχωρηκότων ἀπὸ τῶν Σιφῶν· καὶ καθίσας τὸν στρατὸν, Δήλιον ἐτείχιζε τοιῷδε τρόπῳ, τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. τάφρον μὲν κύκλῳ περὶ τὸ ἱερὸν καὶ τὸν νεὼν ἔσκαπτον, ἐκ δὲ τοῦ ὀρύγματος ἀνέβαλλον ἀντὶ τείχους τὸν χοῦν, καὶ σταυροὺς παρακαταπηγνύντες, ἄμπελον κόπτοντες τὴν περὶ τὸ ἱερὸν ἐξέβαλλον, καὶ λίθους ἅμα καὶ πλίνθον ἐκ τῶν οἰκοπέδων τῶν ἐγγὺς καθαιροῦντες, καὶ παντὶ τρόπῳ ἐμετεώριζον τὸ ἕρυμα. πύργους τε

τὸ κάλλιστον ὄνομα, Schol. τὴν ἐλευθερίαν.

88. διαψηφισάμενοι. Cum omnes deinceps suffragia tulissent (nam hoc est διαψηφίζεσθαι), plures censuerunt, ab Atheniensibus desciscendum esse. — Mox ὀμόσαντα refer ad τὰ τέλη, et confer verba c. 86. ὅρκοις τε Λακεδαιμονίων καταλαβὼν τὰ τέλη τοῖς μεγίστοις.

89. ἐνεδίδοτο, de conatu accipe; nam tradenda erant, non revera tradita sunt.

90. ἀντὶ τείχους. Brevius dictum pro ἐν' ἀντὶ τείχους ᾖ, ut loquitur 2, 3. Sed ut nostro loco 2, 75. φορμηδὸν ἀντὶ τοίχων τιθέντες. — Verbum ἐξέβαλλον arctius cum participiis κόπτοντες et καθαιροῦντες iungendum.

Digitized by Google

ξυλίνους κατέστησαν, ᾗ καιρὸς ἦν, καὶ τοῦ ἱεροῦ οἰκοδόμημα οὐδὲν ὑπῆρχεν· ἦπερ γὰρ ἦν στοὰ, καταπεπτώκει. ἡμέρᾳ δὲ ἀρξάμενοι τρίτῃ, ὡς οἴκοθεν ὥρμησαν, ταύτην τε εἰργάζοντο, καὶ τὴν τετάρτην, καὶ τῇς πέμπτης μέχρι ἀρίστου. ἔπειτα, ὡς τὰ πλεῖστα ἀπεστεγάσθη, τὸ μὲν στρατόπεδον προαπεχώρησεν ἀπὸ τοῦ Δηλίου οἷον δέκα σταδίους ὡς ἐπ' οἴκου πορευόμενον, καὶ οἱ μὲν ψιλοὶ οἱ πλεῖστοι εὐθὺς ἐχώρουν, οἱ δ' ὁπλῖται θέμενοι τὰ ὅπλα ἡσύχαζον· Ἱπποκράτης δὲ ὑπομένων ἔτι καθίστατο φύλακάς τε, καὶ τὰ περὶ τὸ προτείχισμα, ὅσα ἦν ὑπόλοιπα, ὡς χρῆν ἐπιτελέσαι.

91. Οἱ δὲ Βοιωτοὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ξυνελέγοντο ἐς τὴν Τάναγραν· καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων παρῆσαν, καὶ ἠσθάνοντο τοὺς Ἀθηναίους προσχωροῦντας ἐπ' οἴκου, τῶν ἄλλων Βοιωταρχῶν, οἳ εἰσιν ἕνδεκα, οὐ ξυνεπαινούντων μάχεσθαι, ἐπειδὴ οὐκ ἐν τῇ Βοιωτίᾳ ἔτι εἰσί, (μάλιστα γὰρ ἐν μεθορίοις τῆς Ὠρωπίας οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν, ὅτε ἔθεντο τὰ ὅπλα,) Παγώνδας ὁ Ἀλολάδου Βοιωταρχῶν ἐκ Θηβῶν μετ' Ἀριανθίδου τοῦ Λυσιμαχίδου, καὶ ἡγεμονίας οὔσης αὐτοῦ, βουλόμενος τὴν μάχην ποιῆσαι, καὶ νομίζων ἄμεινον εἶναι κινδυνεῦσαι, προσκαλῶν ἑκάστους κατὰ λόχους, ὅπως μὴ ἀθρόοι ἐκλίποιεν τὰ ὅπλα, ἔπειθε τοὺς Βοιωτοὺς ἰέναι ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους, καὶ τὸν ἀγῶνα ποιεῖσθαι, λέγων τοιάδε.

92. „ΧΡΗΝ μὲν, ὦ ἄνδρες Βοιωτοὶ, μηδ' ἐς ἐπίνοιάν τινα ἡμῶν ἐλθεῖν τῶν ἀρχόντων ὡς οὐκ εἰκὸς Ἀθηναίοις, ἢν ἄρα μὴ ἐν τῇ Βοιωτίᾳ ἔτι καταλάβωμεν αὐτοὺς, διὰ μάχης ἐλθεῖν. τὴν γὰρ Βοιωτίαν, ἐκ τῆς ὁμόρου ἐλθόντες, τεῖχος ἐνοικοδομησάμενοι μέλλουσι φθείρειν, καὶ εἰσὶ δήπου πολέμιοι, ἐν ᾧ τε ἂν χωρίῳ καταληφθῶσι, καὶ ὅθεν ἐπελθόντες πολέμια ἔδρασαν. νυνὶ δ', εἴ τῳ καὶ ἀσφαλέστερον ἔδοξεν εἶναι, μεταγνώτω. οὐ γὰρ τὸ προμηθὲς, οἷς ἂν ἄλλος ἐπίῃ, περὶ τῆς σφετέρας ὁμοίως ἐνδέχεται λογισμὸν, καὶ ὅστις τὰ μὲν ἑαυτοῦ ἔχει, τοῦ πλείονος δὲ ὀρεγόμενος ἑκών τινι ἐπέρχεται. πάτριόν τε ὑμῖν στρατὸν ἀλλόφυλον ἐπελθόντα καὶ ἐν τῇ οἰκείᾳ καὶ ἐν τῇ τῶν πέλας ὁμοίως ἀμύνεσθαι. Ἀθηναίους δὲ, καὶ προσέτι ὁμόρους ὄντας, πολλῷ μάλιστα δεῖ. πρός τε γὰρ τοὺς ἀστυγείτονας πᾶσι τὸ ἀντίπαλον καὶ ἐλεύθερον καθίσταται, καὶ πρὸς τούτους γε δή, οἳ καὶ μὴ τοὺς ἐγγὺς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄπωθεν πειρῶνται δουλοῦσθαι, πῶς οὐ χρὴ καὶ ἐπὶ τὸ ἔσχατον ἀγῶνος ἐλθεῖν; (παράδειγμα δὲ ἔχομεν τούς τε ἀντι-

91. *οἳ εἰσιν ἕνδεκα.* Undecim omnino erant Boeotarchae, quorum duo ex Thebanis, penes quos videtur principatus fuisse. Apud alterum eorum tunc summum exercitus imperium fuit.

92. *οὐ γὰρ τὸ προμηθὲς* —. Iunge: *οὐ γὰρ τὸ προμηθὲς (ἡ προμήθεια τούτων), οἷς ἂν ἄλλος ἐπίῃ, ἐνδέχεται λογισμὸν περὶ τῆς σφετέρας ὁμοίως καὶ (ἐκείνου) ὅστις τὰ μὲν αὐτοῦ ἔχει, ἑκὼν δὲ ἐπέρχεταί τινι ὀρεγόμενος τοῦ πλείονος.* — Mox *πολλῷ μάλιστα* pro *πολλῷ μᾶλλον* etiam Pausaniam in Attic. c. 42, dixisse e Budaeo notavit Dukerus.

καὶ πρὸς τούτους γε δή. Sic correxit Dukerus vulgatum *τούτοις*. Quod statim sequitur *μή* est *ne dicam*, alias *μὴ ὅτι*. — Infinitivus *γνῶναι* pendet ex *χρή*.

Digitized by Google

πέρας Εὐβοίας καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος τὸ πολὺ, ὡς αὐτοῖς διάκειται·) καὶ γνῶναι ὅτι τοῖς μὲν ἄλλοις οἱ πλησιόχωροι περὶ γῆς ὅρων τὰς μάχας ποιοῦνται, ἡμῖν δὲ ἐς πᾶσαν, ἣν νικηθῶμεν, εἷς ὅρος οὐκ ἀντίλεκτος παγήσεται· ἐξελθόντες γὰρ βίᾳ τὰ ἡμέτερα ἕξουσι. τοσούτῳ ἐπικινδυνοτέραν ἑτέρων τὴν παροίκησιν τῶνδε ἔχομεν. εἰώθασί τε οἱ ἰσχύος που θράσει τοῖς πέλας, ὥσπερ Ἀθηναῖοι νῦν, ἐπιόντες τὸν μὲν ἡσυχάζοντα καὶ ἐν τῇ ἑαυτοῦ μόνον ἀμυνόμενον ἀδεέστερον ἐπιστρατεύειν, τὸν δὲ ἔξω ὅρων προαπαντῶντα καὶ, ἢν καιρὸς ᾖ, πολλῷ ἄρχοντα ἧσσον ἑτοίμως κατέχειν. πεῖραν δὲ ἔχομεν ἡμεῖς αὐτοῦ ἐς τούσδε. νικήσαντες γὰρ ἐν Κορωνείᾳ αὐτοὺς, ὅτε τὴν γῆν ἡμῶν στασιαζόντων κατέσχον, πολλὴν ἄδειαν τῇ Βοιωτίᾳ μέχρι τοῦδε κατεστήσαμεν. ὧν χρὴ μνησθέντας ἡμᾶς τούς τε πρεσβυτέρους ὁμοιωθῆναι τοῖς πρὶν ἔργοις, τούς τε νεωτέρους, πατέρων τῶν τότε ἀγαθῶν γενομένων παῖδας, πειρᾶσθαι μὴ αἰσχῦναι τὰς προσηκούσας ἀρετὰς, πιστεύσαντας δὲ τῷ θεῷ, πρὸς ἡμῶν ἕξεσθαι, οὗ τὸ ἱερὸν ἀνόμως τειχίσαντες νέμονται, καὶ τοῖς ἱεροῖς, ἃ ἡμῖν θυσαμένοις καλὰ φαίνεται, ὁμόσε χωρῆσαι τοῖσδε, καὶ δεῖξαι ὅτι, ὧν μὲν ἐφίενται, πρὸς τοὺς μὴ ἀμυνομένους ἐπιόντες κτήσθωσαν, οἷς δὲ γενναῖον τήν τε αὑτῶν ἀεὶ ἐλευθεροῦν μάχῃ καὶ τὴν ἄλλων μὴ δουλοῦσθαι ἀδίκως, ἀνανταγώνιστοι ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἀπίασι."

93. Τοιαῦτα ὁ Παγώνδας τοῖς Βοιωτοῖς παραινέσας ἔπεσεν ἰέναι ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους. καὶ κατὰ τάχος ἀναστήσας ἦγε τὸν στρατόν· (ἤδη γὰρ καὶ τῆς ἡμέρας ὀψὲ ἦν·) καὶ ἐπειδὴ προσέμιξεν ἐγγὺς τοῦ στρατεύματος αὐτῶν, ἐς χωρίον καθίσας ὄφθη, λόφου ὄντος μεταξὺ, οὐκ ἐθεώρουν ἀλλήλους, ἔτασσέ τε καὶ παρεσκευάζετο ὡς ἐς μάχην. τῷ δὲ Ἱπποκράτει ὄντι περὶ τὸ Δήλιον, ὡς αὐτῷ ἠγγέλθη ὅτι Βοιωτοὶ ἐπέρχονται, πέμπει ἐς τὸ στράτευμα κελεύων ἐς τάξιν καθίστασθαι· καὶ αὐτὸς οὐ πολλῷ ὕστερον ἐπῆλθε, καταλιπὼν ὡς τριακοσίους ἱππέας περὶ τὸ Δήλιον, ὅπως φύλακές τε ἅμα εἶεν, εἴ τις ἐπέρχοιτο αὐτῷ, καὶ τοῖς Βοιωτοῖς καιρὸν φυλάξαντες ἐπιγένοιντο ἐν τῇ μάχῃ. Βοιωτοὶ δὲ πρὸς τούτους ἀντικατέστησαν τοὺς ἀμυνομένους, καὶ ἐπειδὴ καλῶς αὐτοῖς εἶχεν, ὑπερεφάνησαν τοῦ λόφου, καὶ

εἷς ὅρος — παγήσεται, per metaphoram dicta intellige de Atheniensium imperio in Boeotos citra controversiam venturo. Illustrant ea, quae statim sequuntur. — ἐς πᾶσαν, int. γῆν, quod ad totam terram attinet, de tota patria. — Paullo post ad ἑτέρων subaudi τῆς παροικήσεως.

νικήσαντες γάρ. Ut exemplum quadret, νικήσαντες accipiendum pro πολέμου ἄρξαντες (vel ἐπιθέμενοι) καὶ νικήσαντες. Illam enim victoriam non ἐν τῷ ἀμύνασθαι reportaverant, sed ἐν τῷ ἐπόντες ἐπιθέσθαι. Cf. 1, 113., quo hic respicit Scriptor.

κτάσθωσαν. Debebat scribere κτήσονται. Sed oblitus inchoatae per δεῖξαι ὅτι structurae, aliam induxit per se aeque bonam, illis autem verbis non congruentem. Vid. ad cap. 93.

93. καὶ ἐπειδή. Bekk. ἐπεὶ δέ, et punctum ante haec verba.

τῷ δὲ Ἱπποκράτει. Etiam hic ἀνακόλουθος est oratio, et duae structurae in unam commixtae, altera ὁ δὲ Ἱπποκράτης, ὡς αὐτῷ ἠγγέλθη, altera τῷ δὲ Ἱπποκράτει ὡς ἠγγέλθη, πέμπει etc.

Digitized by Google

ἔθεντο τὰ ὅπλα, τεταγμένοι ὥσπερ ἔμελλον, ὁπλῖται ἑπτακισχίλιοι μάλιστα καὶ ψιλοὶ ὑπὲρ μυρίους, ἱππῆς τε χίλιοι καὶ πελτασταὶ πεντακόσιοι. εἶχον δὲ δεξιὸν μὲν κέρας Θηβαῖοι καὶ οἱ ξύμμοροι αὐτοῖς· μέσοι δὲ Ἁλιάρτιοι καὶ Κορωναῖοι καὶ Κωπαῖῆς καὶ οἱ ἄλλοι οἱ περὶ τὴν λίμνην· τὸ δὲ εὐώνυμον εἶχον Θέσπιῆς καὶ Ταναγραῖοι καὶ Ὀρχομένιοι. ἐπὶ δὲ τῷ κέρᾳ ἑκατέρῳ οἱ ἱππῆς καὶ ψιλοὶ ἦσαν. ἐπ' ἀσπίδας δὲ πέντε μὲν καὶ εἴκοσι Θηβαῖοι ἐτάξαντο, οἱ δὲ ἄλλοι, ὡς ἕκαστοι ἔτυχον. αὕτη μὲν Βοιωτῶν παρασκευὴ καὶ διάκοσμος ἦν.

94. Ἀθηναῖοι δὲ οἱ μὲν ὁπλῖται ἐπὶ ὀκτὼ πᾶν τὸ στρατόπεδον ἐτάξαντο, ὄντες πλήθει ἰσοπαλεῖς τοῖς ἐναντίοις, ἱππῆς δὲ ἑφ' ἑκατέρῳ τῷ κέρᾳ. ψιλοὶ δὲ ἐκ παρασκευῆς μὲν ὡπλισμένοι οὔτε τότε παρῆσαν, οὔτε ἐγένοντο τῇ πόλει· οἵπερ δὲ ξυνεξέβαλον, ὄντες πολλαπλάσιοι τῶν ἐναντίων, ἄοπλοί τε πολλοὶ ἠκολούθησαν, ἅτε πανστρατιᾶς ξύλλογον τῶν παρόντων καὶ ἀστῶν γενομένης, καὶ ὡς τὸ πρῶτον ὥρμησαν ἐπ' οἶκου, οὐ παρεγένοντο, ὅτι μὴ ὀλίγοι. καθεστώτων δὲ ἐς τὴν τάξιν καὶ ἤδη μελλόντων ξυμβάλλειν, Ἱπποκράτης ὁ στρατηγὸς ἐκπαριὼν τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀθηναίων παρεκελεύετό τε καὶ ἔλεγε τοιάδε.

95. „Ὦ Ἀθηναῖοι, δι' ὀλίγου μὲν ἡ παραίνεσις γίγνεται, τὸ ἴσον δὲ πρός τε τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας δύναται, καὶ ὑπόμνησιν μᾶλλον ἔχει ἢ ἐπικέλευσιν. παραστῇ δὲ μηδενὶ ὑμῶν ὡς ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ, οὐ προσῆκον, τοσόνδε κίνδυνον ἀναρρίπτουμεν. ἐν γὰρ τῇ τούτων ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ὁ ἀγὼν ἔσται· καὶ ἢν νικήσωμεν, οὐ μή ποτε ὑμῶν Πελοποννήσιοι ἐς τὴν χώραν ἄνευ τῆς τῶνδε ἵππου ἐσβάλωσιν· ἐν δὲ μιᾷ μάχῃ τήνδε τε προσκτᾶσθε, καὶ ἐκείνην μᾶλλον ἐλευθεροῦτε. χωρήσατε οὖν ἀξίως ἐς αὐτοὺς τῆς τε πόλεως, ἣν ἕκαστος πατρίδα ἔχων πρώτην ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἀγάλλεται, καὶ τῶν πατέρων, οἳ τούσδε μάχῃ κρατοῦντες μετὰ Μυρωνίδου ἐν Οἰνοφύτοις τὴν Βοιωτίαν ποτὲ ἔσχον."

ὥσπερ ἔμελλον. Schol. subaudiri iubet μαχέσασθαι. Rectius Krüger. ad Dionys. Histor. p. 118. repetit τάσσεσθαι.

οἱ ξύμμοροι αὐτοῖς, i. e. οἱ ξυνελοῦντες ἐς αὐτούς. Cf. c. 76. Non enim omnes pagi Boeotiae, licet Thebanis principatum concedebant, cum iisdem una civitate continebantur, quemadmodum ii, qui h. l. ξύμμοροι vocantur.

ἐπ' ἀσπίδας δὲ πέντε μὲν καὶ εἴκοσι. „Viceni quini in frontem. Vid. Schweigh. ad Polyb. I, 26, 13." Goeller. Scilicet si in itinere est vel procedit agmen. Si contra hostem versa est aciei frons, nos Germani dicimus, fünfundzwanzig Mann hoch. Cf. Poppo. Prolegg. P. II. p. 75. Sic c. 94. ἐπὶ ὀκτώ, sunt octoni in altitudinem. Cf. 7, 79.

95. πρός τε τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας. Reiskius, probante Poppone, coniecit πρός γε. Mihi quidem h. l. ferri posse videtur transpositio particulae τέ, cum nollet scribere πρὸς δὲ τοὺς ἀγ. ἄνδ. τό τε ἴσον δύναται, καὶ ὑπομν. μ. ἔχει. „Brevi quidem, Athenienses, haec adhortatio fit, tamen apud vos, qui fortes viri estis, et tantundem valet (quantum longior), et admonitionem potius quam imperium continet." — οὐ προσῆκον, i. e. οὐ προσήκοντος τούτου, Poppo commatibus seclusit.

ἐν Οἰνοφύτοις. Vid. 1, 108.

Digitized by Google

96. Τοιαῦτα τοῦ Ἱπποκράτους παρακελευομένου, καὶ μέχρι μὲν μέσου τοῦ στρατοπέδου ἐπελθόντος, τὸ δὲ πλέον οὐκ ἔτι φθάσαντος, οἱ Βοιωτοὶ, παρακελευσαμένου καὶ σφίσιν ὡς διὰ ταχέων καὶ ἐνταῦθα Παγώνδου, παιωνίσαντες ἐπῆσαν ἀπὸ τοῦ λόφου. ἀντεπῆσαν δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ προσέμιξαν ὁρόμῳ. καὶ ἑκατέρων τῶν στρατοπέδων τὰ ἔσχατα οὐκ ἦλθεν ἐς χεῖρας, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἔπαθε· ῥύακες γὰρ ἐκώλυσαν. τὸ δὲ ἄλλο καρτερᾷ μάχῃ καὶ ὠθισμῷ ἀσπίδων ξυνεστήκει. καὶ τὸ μὲν εὐώνυμον τῶν Βοιωτῶν καὶ μέχρι μέσου ἡσσᾶτο ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἐπίεσαν τούς τε ἄλλους ταύτῃ, καὶ οὐχ ἥκιστα τοὺς Θεσπιέας. ὑποχωρησάντων γὰρ αὐτοῖς τῶν παρατεταγμένων, καὶ κυκλωθέντων ἐν ὀλίγῳ, οἵπερ διεφθάρησαν Θεσπιέων, ἐν χερσὶν ἀμυνόμενοι κατεκόπησαν. καί τινες καὶ τῶν Ἀθηναίων, διὰ τὴν κύκλωσιν ταραχθέντες, ἠγνόησάν τε καὶ ἀπέκτειναν ἀλλήλους. τὸ μὲν οὖν ταύτῃ ἡσσᾶτο τῶν Βοιωτῶν, καὶ πρὸς τὸ μαχόμενον κατέφυγε· τὸ δὲ δεξιὸν, ᾗ οἱ Θηβαῖοι ἦσαν, ἐκράτει τῶν Ἀθηναίων, καὶ ὠσάμενοι κατὰ βραχὺ τὸ πρῶτον ἐπηκολούθουν. καὶ ξυνέβη, Παγώνδου περιπέμψαντος δύο τέλη τῶν ἱππέων ἐκ τοῦ ἀφανοῦς περὶ τὸν λόφον, ὡς ἐπόνει τὸ εὐώνυμον αὐτῶν, καὶ ὑπερφανέντων αἰφνιδίως, τὸ νικῶν τῶν Ἀθηναίων κέρας, νομίσαν ἄλλο στράτευμα ἐπιέναι, ἐς φόβον κατασταθῆναι. καὶ ἀμφοτέρωθεν ἤδη, ὑπό τε τοῦ τοιούτου, καὶ ὑπὸ τῶν Θηβαίων ἐφεπομένων καὶ παραῤῥηγνύντων, φυγὴ καθίστηκε παντὸς τοῦ στρατοῦ τῶν Ἀθηναίων. καὶ οἱ μὲν πρὸς τὸ Δήλιόν τε καὶ τὴν θάλασσαν ὥρμησαν, οἱ δὲ ἐπὶ τοῦ Ὠρωποῦ, ἄλλοι δὲ πρὸς Πάρνηθα τὸ ὄρος, οἱ δὲ, ὡς ἕκαστοί τινα εἶχον ἐλπίδα σωτηρίας. Βοιωτοὶ δὲ ἑπόμενοι ἔκτεινον, καὶ μάλιστα οἱ ἱππῆς οἵ τε αὐτῶν καὶ οἱ Λοκροὶ, βεβοηθηκότες ἄρτι τῆς τροπῆς γιγνομένης. νυκτὸς δὲ ἐπιλαβούσης τὸ ἔργον, ῥᾷον τὸ πλῆθος τῶν φευγόντων διεσώθη. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ οἵ τε ἐκ τοῦ Ὠρωποῦ καὶ οἱ ἐκ τοῦ Δηλίου, φυλακὴν ἐγκαταλιπόντες, (εἶχον γὰρ αὐτὸ ὅμως ἔτι,) ἀπεκομίσθησαν κατὰ θάλασσαν ἐπ' οἴκου.

96. οὐκ ἔτι φθάσαντος, int. ἐπελθεῖν. Verba καὶ ἐνταῦθα respiciunt ad cap. 91., ubi προσκαλέσαι ἑκάστους κατὰ λόχους Pagondas dicebatur. Nunc igitur iterum ante aciem, sicut Hippocrates, suos cohortatus est.

ὑποχωρησάντων — κατεκόπησαν. Recte αὐτοῖς ad Athenienses refert Schol. οἱ παρατεταγμένοι h. l. sunt, qui Athenienses erant oppositi. Verba κυκλωθέντων ἐν ὀλίγῳ οἵπερ διεφθάρησαν Θεσπιέων non sunt iungenda, sed κυκλωθέντων ad τῶν παρατεταγμένων referendum. Male Goellerus varia esse ait subiecta participii ὑποχωρησάντων et κυκλωθέντων. Cum cessissent, qui Atheniensibus in sinistro Boeotorum cornu oppositi erant, (int. Thespienses, Tanagraei et Orchomenii: nam ii erant in sinistro cornu, vid. c. 93 extr.) et ab Atheniensibus circumclusi essent: qui hoc modo morti obnoxii erant Thespiensium, comminus se defendentes occisi sunt. Nisi sic verba iunges, deerit subiectum verborum ἀμυνόμενοι κατεκόπησαν.

καὶ παραῤῥηγνύντων. Hoc vocabulum explicat Poppo Prolegg. II. p. 76., cuius ipsa verba adscribam. „Umbonum impulsa (ὠθισμῷ ἀσπίδων IV, 96.) se invicem propellebant (quod ὦσασθαι dicitur), et paullatim disiiciebant (παραῤῥηγνύναι IV, 96. V, 73. VI, 70.). Hoc modo pugnatum apud Delium, Mantineam, Syracusas."

Digitized by Google

97. Καὶ οἱ Βοιωτοὶ τροπαῖον στήσαντες, καὶ τοὺς ἑαυτῶν ἀνελόμενοι νεκροὺς, τούς τε τῶν πολεμίων σκυλεύσαντες, καὶ φυλακὴν καταλιπόντες, ἀνεχώρησαν ἐς τὴν Τάναγραν, καὶ τῷ Δηλίῳ ἐπεβούλευον ὡς προσβαλοῦντες. ἐκ δὲ τῶν Ἀθηναίων κήρυξ πορευόμενος ἐπὶ τοὺς νεκροὺς ἀπαντᾷ κήρυκι Βοιωτῷ, ὃς αὐτὸν ἀποστρέψας, καὶ εἰπὼν ὅτι οὐδὲν πράξει πρὶν ἂν αὐτὸς ἀναχωρήσῃ πάλιν, κατασταὶς ἐπὶ Ἀθηναίους ἔλεγε τὰ παρὰ τῶν Βοιωτῶν, ὅτι οὐ δικαίως δράσειαν παραβαίνοντες τὰ νόμιμα τῶν Ἑλλήνων. πᾶσι γὰρ εἶναι καθεστηκὸς ἱόντας ἐπὶ τὴν ἀλλήλων ἱερῶν τῶν ἐνόντων ἀπέχεσθαι· Ἀθηναίους δὲ Δήλιον τειχίσαντας ἐνοικεῖν, καὶ ὅσα ἄνθρωποι ἐν βεβήλῳ δρῶσι, πάντα γίγνεσθαι αὐτόθι· ὕδωρ τε, ὃ ἦν ἄφαυστον σφίσι πλὴν πρὸς τὰ ἱερὰ χέρνιβι χρῆσθαι, ἀνασπάσαντας ὑδρεύεσθαι. ὥστε ὑπέρ τε τοῦ θεοῦ καὶ ἑαυτῶν Βοιωτοὺς ἐπικαλουμένους τοὺς ὁμοχέτας δαίμονας καὶ τὸν Ἀπόλλω, προαγορεύειν αὐτοὺς ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἀπιόντας ἀποφέρεσθαι τὰ σφέτερα αὐτῶν.

98. Τοσαῦτα τοῦ κήρυκος εἰπόντος, οἱ Ἀθηναῖοι πέμψαντες παρὰ τοὺς Βοιωτοὺς ἑαυτῶν κήρυκα, τοῦ μὲν ἱεροῦ οὔτε ἀδικῆσαι ἔφασαν οὐδέν, οὔτε τοῦ λοιποῦ ἑκόντες βλάψειν· οὐδὲ γὰρ τὴν ἀρχὴν ἐσελθεῖν ἐπὶ τούτῳ, ἀλλ' ἵνα ἐξ αὐτοῦ τοὺς ἀδικοῦντας μᾶλλον σφᾶς ἀμύνωνται. τὸν δὲ νόμον τοῖς Ἕλλησιν εἶναι, ὧν ἂν ᾖ τὸ κράτος τῆς γῆς ἑκάστης, ἣν τε πλέονος, ἣν τε βραχυτέρας, τούτων καὶ τὰ ἱερὰ ἀεὶ γίγνεσθαι, τρόποις θεραπευόμενα οἷς ἂν πρὸς τοῖς εἰωθόσι καὶ δύνωνται. καὶ γὰρ Βοιωτοὺς καὶ τοὺς πολλοὺς τῶν ἄλλων, ὅσοι ἐξαναστήσαντές τινα βίᾳ νέμονται γῆν, ἀλλοτρίοις ἱεροῖς τὸ πρῶτον ἐπελθόντας οἰκεῖα νῦν κεκτῆσθαι. καὶ αὐτοὶ εἰ μὲν ἐπὶ πλέον δυνηθῆναι τῆς ἐκείνων κρατῆσαι, τοῦτ' ἂν ἔχειν· νῦν δὲ, ἐν ᾧ μέρει εἰσὶν, ἑκόντες εἶναι ὡς ἐκ σφετέρου οὐκ ἀπιέναι. ὕδωρ τε ἐν τῇ ἀνάγκῃ κινῆσαι, ἣν οὐκ αὐτοὶ ὕβρει προσθέσθαι, ἀλλ' ἐκείνους προτέρους ἐπὶ τὴν σφετέραν ἐλθόντας ἀμυνόμενοι βιάζεσθαι χρῆσθαι. πᾶν δ' εἰκὸς εἶναι νῷ πολέμῳ καὶ δεινῷ τινι κατειργόμενον ξύγγνωμόν τι γίγνεσθαι

97. ἐκ δὲ τῶν Ἀθηναίων κήρυξ. Ita rursus c. 104. pro ἐκ τῶν Ἀθηναῖων κήρυξ Ἀθηναίων vel Ἀθηναῖος. καὶ ὅσα ἄνθρωποι ἐν βεβήλῳ δρῶσι. Cum h. l. ad sententiam comparandus est locus 7, 87. de Atheniensibus in lautumias coniectis: πάντα ποιούντων αὐτῶν διὰ στενοχωρίαν ἐν τῷ αὐτῷ, ubi recte Scholiastes: διὰ τὸ δύσφημον, inquit, ἀπεσιώπησεν αὐτὰ ὀνομασαι εἰπεῖν. — ἀνασπάσαντας, Schol. ἀνιμησαμένους. — χέρνιψ h. l. est adspersio in sacris usitata; extra usum sacrorum autem de manuum lotione intelligi notum est. τοὺς ὁμοχέτας δαίμονας, i. e. συννάους. Schol. οἱ μετέχοντες τῶν αὐτῶν ναῶν καὶ αὐτῶν ἱερῶν. Suidas s. v. Tom. II. p. 693, Kust. Βοιωτικὴν λέξιν vocat.

98. εἰ μὲν — δυνηθῆναι. Vid. ad 2, 102. — De ἑκόντες εἶναι vid. 2, 89. cf. ad 4, 28. — χρῆσθαι, int. αὐτῇ, τῇ ἀνάγκῃ. τῷ πολέμῳ — κατειργόμενον. Placet lectio cod. Aug. τὸ πολέμῳ, quia articulus ante πολέμῳ sententiae, quae est generalis minus convenit. Reiskius coniiciebat κατειργομένῳ. Cæterum ξύγγνωμον h. l. par-

Digitized by Google

καὶ πρὸς τοῦ θεοῦ. καὶ γὰρ τῶν ἀκουσίων ἁμαρτημάτων καταφυγὴν εἶναι τοὺς βωμούς, παρανομίαν τε ἐπὶ τοῖς μὴ ἀνάγκῃ κακοῖς ὀνομασθῆναι, καὶ οὐκ ἐπὶ τοῖς ἀπὸ τῶν ξυμφορῶν τι τολμήσασι. τούς τε νεκροὺς πολὺ μειζόνως ἐκείνους ἀντὶ ἱερῶν ἀξιοῦντας ἀποδιδόναι ἀσεβεῖν, ἢ τοὺς μὴ ἐθέλοντας ἱεροῖς τὰ πρέποντα κομίζεσθαι. σαφῶς τε ἐκέλευον σφίσιν εἰπεῖν, μὴ ἀπιοῦσιν ἐκ τῆς Βοιωτῶν γῆς, (οὐ γὰρ ἐν τῇ ἐκείνων ἔτι εἶναι, ἐν ᾗ δὲ δορὶ ἐκτήσαντο,) ἀλλὰ κατὰ τὰ πάτρια τοὺς νεκροὺς σπένδουσιν ἀναιρεῖσθαι.

99. Οἱ δὲ Βοιωτοὶ ἀπεκρίναντο, εἰ μὲν ἐν τῇ Βοιωτίᾳ εἰσὶν, ἀπιόντας ἐκ τῆς ἑαυτῶν ἀποφέρεσθαι τὰ σφέτερα. εἰ δὲ ἐν τῇ ἐκείνων, αὐτοὺς γιγνώσκειν τὸ ποιητέον· νομίζοντες τὴν μὲν Ὡρωπίαν, ἐν ᾗ τοὺς νεκροὺς, ἐν μεθορίοις τῆς μάχης γενομένης, κεῖσθαι ξυνέβη, Ἀθηναίων κατὰ τὸ ὑπήκοον εἶναι, καὶ οὐκ ἂν αὐτοὺς βίᾳ σφῶν κρατῆσαι αὐτῶν· οὐδ' αὖ ἐσπένδοντο δῆθεν ὑπὲρ τῆς ἐκείνων· τὸ δὲ „ἐκ τῆς ἑαυτῶν" εὐπρεπὲς εἶναι ἀποκρίνασθαι „ἀπιόντας καὶ ἀπολαβεῖν ἃ ἀπαιτοῦσιν." ὁ δὲ κήρυξ τῶν Ἀθηναίων ἀκούσας ἀπῆλθεν ἄπρακτος.

100. Καὶ οἱ Βοιωτοὶ εὐθὺς μεταπεμψάμενοι ἔκ τε τοῦ Μηλιέως κόλπου ἀκοντιστὰς καὶ σφενδονήτας, καὶ βεβοηθηκότων αὐτοῖς μετὰ τὴν μάχην Κορινθίων τε διχιλίων ὁπλιτῶν καὶ τῶν ἐκ Νισαίας ἐξεληλυθότων Πελοποννησίων φρουρῶν καὶ Μεγαρέων ἅμα, ἐστράτευσαν ἐπὶ τὸ Δήλιον, καὶ προσέβαλον τῷ τειχίσματι· ἄλλῳ τε τρόπῳ πειράσαντες καὶ μηχανὴν προσήγαγον, ἥπερ εἶλεν αὐτὸ, τοιάνδε. κεραίαν μεγάλην δίχα πρίσαντες ἐκοίλαναν ἅπασαν, καὶ ξυνήρμοσαν. πάλιν ἀκρι-

sive, *quod alicui ignoscitur*. Cf. Schneid. in Lex.

ἱεροῖς τὰ πρέποντα κομίζεσθαι. Haec est vulgata lectio, a qua codicis Cass. et Schol. auctoritate primus abiit Poppo, quem sequiores editores omnes sunt imitati, scribendo τὰ μὴ πρέποντα. Equidem donec argumentis meam vulgatae defensionem refutatam videam, interim nihil mutabo. Verba ἱεροῖς κομίζεσθαι recte omnes interpretantur *ἀντὶ ἱερῶν κομ.*, i. e. *templo restituendo sibi auferre*. τὰ πρέποντα ego quidem intelligo τὴν τῶν νεκρῶν ἀπόδοσιν, quia moris erat, victo hosti, nulla lege interposita, τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους permittere, ipsa religione impellente. Unde mox dicit: κατὰ τὰ πάτρια τοὺς νεκροὺς σπένδουσιν ἀναιρεῖσθαι. Itaque haec est verborum sententia: Et illos quidem multo magis impie facere, qui aequum censerent, militum cadavera pro templis restituere, quam eos, qui nollent templis restituendis recuperare, quae deceret (recuperare). τὰ μὴ πρέποντα qui legunt, cum Schol. intelligunt *mortuos* (μηδὲ νεκροὺς θεῶν ἀντικαταλλάττεσθαι.).

σαφῶς τε — ἀναιρεῖσθαι. Sententia est: „Athenienses iubebant Boeotos clare et perspicue sibi permittere, ut mortuos tollerent ea lege, ut non discederent e Boeotorum terra, (esse enim non in illorum amplius, sed in sua, quam armis subegerint;) sed patrio more foedere icto." Sed propter ordinem verborum ἀλλὰ κατὰ τὰ πάτρια τοὺς νεκροὺς σπένδουσιν ἀναιρεῖσθαι verba τοὺς νεκροὺς ἀναιρεῖσθαι bis cogitanda sunt, quia pendent et a σπένδουσιν, et ab εἰπεῖν. Supra cap. 97. extr. restitutionem cadaverum abituris ex Delio permiserant Boeoti. Pro σπένδουσιν Poppo coniecit σπεύδουσιν.

99. αὐτοὺς βίᾳ σφῶν, i. e. Athenienses invitis Boeotis.

Digitized by Google

βῶς ὥςπερ αὐλὸν, καὶ ἐπ' ἄκραν λέβητά τε ἤρτησαν ἀλύσεσι, καὶ ἀκροφύσιον ἀπὸ τῆς κεραίας σιδηροῦν ἐς αὐτὸν νεῦον καθεῖτο, καὶ ἐσεσιδήρωτο ἐπὶ μέγα καὶ τοῦ ἄλλου ξύλου. προσῆγον δὲ ἐκ πολλοῦ ἁμάξας τῷ τείχει, ᾗ μάλιστα τῇ ἀμπέλῳ καὶ τοῖς ξύλοις ᾠκοδόμητο· καὶ ὁπότε εἴη ἐγγὺς, φύσας μεγάλας ἐσθέντες ἐς τὸ πρὸς ἑαυτῶν ἄκρον τῆς κεραίας ἐφύσων. ἡ δὲ πνοὴ ἰοῦσα στεγανῶς ἐς τὸν λέβητα, ἔχοντα ἄνθρακάς τε ἡμμένους καὶ θεῖον καὶ πίσσαν, φλόγα ἐποίει μεγάλην, καὶ ἥψε τοῦ τείχους, ὥστε μηδένα ἔτι ἐπ' αὐτοῦ μεῖναι, ἀλλὰ ἀπολιπόντας, ἐς φυγὴν καταστῆναι, καὶ τὸ τείχισμα τούτῳ τῷ τρόπῳ ἁλῶναι. τῶν δὲ φρουρῶν οἱ μὲν ἀπέθανον, διακόσιοι δὲ ἐλήφθησαν· τῶν δὲ ἄλλων τὸ πλῆθος ἐς τὰς ναῦς ἐσβὰν ἀπεκομίσθη ἐπ' οἶκον.

101. Τοῦ δὲ Δηλίου ἑπτακαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ ληφθέντος μετὰ τὴν μάχην, καὶ τοῦ ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων κήρυκος, οὐδὲν ἐπισταμένου τῶν γεγενημένων, ἐλθόντος οὐ πολὺ ὕστερον αὖθις περὶ τῶν νεκρῶν, ἀπέδοσαν οἱ Βοιωτοὶ, καὶ οὐκέτι ταυτὰ ἀπεκρίναντο. ἀπέθανον δὲ Βοιωτῶν μὲν ἐν τῇ μάχῃ ὀλίγῳ ἐλάσσους πεντακοσίων, Ἀθηναίων δὲ ὀλίγῳ ἐλάσσους χιλίων καὶ Ἱπποκράτης ὁ στρατηγὸς, ψιλῶν δὲ καὶ σκευοφόρων πολὺς ἀριθμός. μετὰ δὲ τὴν μάχην ταύτην καὶ ὁ Δημοσθένης ὀλίγῳ ὕστερον, ὡς αὐτῷ τότε πλεύσαντι τὰ περὶ τὰς Σίφας τῆς προδοσίας πέρι οὐ προὐχώρησεν, ἔχων τὸν στρατὸν ἐπὶ τῶν νεῶν, τῶν τε Ἀκαρνάνων καὶ Ἀγραίων καὶ Ἀθηναίων τετρακοσίους ὁπλίτας, ἀπόβασιν ἐποιήσατο ἐς τὴν Σικυωνίαν. καὶ πρὶν πάσας τὰς ναῦς καταπλεῦσαι, βοηθήσαντες οἱ Σικυώνιοι τοὺς ἀποβεβηκότας ἔτρεψαν, καὶ κατεδίωξαν ἐς τὰς ναῦς, καὶ τοὺς μὲν ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ ζῶντας ἔλαβον· τροπαῖον δὲ στήσαντες τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν. ἀπέθανε δὲ καὶ Σιτάλκης Ὀδρυσῶν βασιλεὺς ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἡμέρας τοῖς ἐπὶ Δηλίῳ, στρατεύσας ἐπὶ Τριβαλλοὺς καὶ νικηθεὶς μάχῃ. Σεύθης δὲ ὁ Σπαρδόκου, ἀδελφιδοῦς ὢν αὐτοῦ, ἐβασίλευσεν Ὀδρυσῶν τε καὶ τῆς ἄλλης Θρᾴκης, ὥςπερ καὶ ἐκεῖνος.

102. Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος Βρασίδας, ἔχων τοὺς ἐπὶ Θρᾴκης ξυμμάχους, ἐστράτευσεν ἐς Ἀμφίπολιν τὴν ἐπὶ Στρυμόνι ποταμῷ, Ἀθηναίων ἀποικίαν. τὸ δὲ χωρίον τοῦτο, ἐφ' οὗ νῦν ἡ πόλις ἐστὶν, ἐπείρασε μὲν πρότερον καὶ Ἀρισταγόρας ὁ Μιλήσιος, φεύγων βασιλέα Δαρεῖον, κατοικίσαι, ἀλλὰ ὑπὸ Ἠδώνων ἐξεκρούσθη, ἔπειτα δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔτεσι

100. ἐπ' ἄκραν, int. κεραίαν. — ἀκροφύσιον ferrea fistula est, quae in fornacis os immittitur ad ignem flatu excitandum. Hic ad ipsum lebetem, in antenna extrema catenis suspensum, demissa erat.

102. Ἀριστα γόρας ὁ Μιλήσιος. De eo adi Herodotum 5, 30 seqq. et cap. 124 — 126. — ἔπειτα δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι int. ἐπείρασαν κατοικίσαι. Rem narrat etiam supra 1, 100 med., ubi sunt οἰκήτορες quos hic ἔποικους vocat. Cf. Diodor. 12, 68., qui conditorem Athenis eum, a Thucydide Hagnonem dictum, Apionem vocat, et tertiam κτίσιν duobus annis post alteram factam esse tradit, si ibi lectio certa.

Digitized by Google

δύο καὶ τριάκοντα ὕστερον ἐποίκους μυρίους σφῶν τε αὐτῶν καὶ τῶν ἄλλων τὸν βουλόμενον πέμψαντες, οἳ διεφθάρησαν ἐν Δραβήσκῳ ὑπὸ Θρᾳκῶν. καὶ αὖθις ἐνὸς δέοντι τριακοστῷ ἔτει ἐλθόντες οἱ Ἀθηναῖοι, Ἄγνωνος τοῦ Νικίου οἰκιστοῦ ἐκπεμφθέντος, Ἠδωνας ἐξελάσαντες ἔκτισαν τὸ χωρίον τοῦτο, ὅπερ πρότερον Ἐννέα ὁδοὶ ἐκαλοῦντο. ὡρμῶντο δὲ ἐκ τῆς Ἠιόνος, ἣν αὐτοὶ εἶχον ἐμπόριον ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ ποταμοῦ ἐπιθαλάσσιον, πέντε καὶ εἴκοσι σταδίους ἀπέχον ἀπὸ τῆς νῦν πόλεως, ἣν Ἀμφίπολιν Ἄγνων ὠνόμασεν, ὅτι, ἐπ' ἀμφότερα περιῤῥέοντος τοῦ Στρυμόνος, διὰ τὸ περιέχειν αὐτὴν, τείχει μακρῷ ἀπολαβὼν ἐκ ποταμοῦ ἐς ποταμὸν περιφανῆ ἐς θάλασσάν τε καὶ τὴν ἤπειρον ᾤκισεν.

103. Ἐπὶ ταύτην οὖν ὁ Βρασίδας, ἅρας ἐξ Ἀρνῶν τῆς Χαλκιδικῆς, ἐπορεύετο τῷ στρατῷ· καὶ ἀφικόμενος περὶ δείλην ἐπὶ τὸν Αὐλῶνα καὶ Βρωμίσκον, ᾗ ἡ Βύλβη λίμνη ἐξίησιν ἐς θάλασσαν, καὶ δειπνοποιησάμενος ἐχώρει τὴν νύκτα. χειμὼν δὲ ἦν, καὶ ὑπένειφεν· ᾗ καὶ μᾶλλον ὥρμησε, βουλόμενος λαθεῖν τοὺς ἐν τῇ Ἀμφιπόλει, πλὴν τῶν προδιδόντων. ἦσαν γὰρ Ἀργιλίων τε ἐν αὐτῇ οἰκήτορες, (εἰσὶ δὲ οἱ Ἀργίλιοι Ἀνδρίων ἄποικοι,) καὶ ἄλλοι, οἳ ξυνέπρασσον ταῦτα, οἱ μὲν Περδίκκᾳ πειθόμενοι, οἱ δὲ Χαλκιδεῦσι. μάλιστα δὲ οἱ Ἀργίλιοι, ἐγγύς τε προοικοῦντες, καὶ ἀεί ποτε τοῖς Ἀθηναίοις ὄντες ὕποπτοι, καὶ ἐπιβουλεύοντες τῷ χωρίῳ, ἐπειδὴ παρέτυχεν ὁ καιρὸς, καὶ Βρασίδας ἦλθεν, ἔπραξάν τε ἐκ πλείονος πρὸς τοὺς ἐμπολιτεύοντας σφῶν ἐκεῖ ὅπως ἐνδοθήσεται ἡ πόλις, καὶ τότε δεξάμενοι αὐτὸν τῇ πόλει, καὶ ἀποστάντες τῶν Ἀθηναίων, ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ κατέστησαν τὸν στρατὸν πρόσω ἐπὶ τὴν γέφυραν τοῦ ποταμοῦ. ἀπέχει δὲ τὸ πόλισμα πλέον τῆς διαβάσεως, καὶ οὐ καθεῖτο τεῖχη, ὥσπερ νῦν, φυλακὴ δέ τις βραχεῖα καθειστήκει· ἣν βιασάμενος ῥᾳδίως ὁ Βρασίδας, ἅμα μὲν τῆς προδοσίας οὔσης, ἅμα δὲ καὶ χειμῶνος ὄντος, καὶ ἀπροσδόκητος προσπεσών, διέβη τὴν γέφυραν, καὶ τὰ ἔξω τῶν Ἀμφιπολιτῶν, οἰκούντων κατὰ πᾶν τὸ χωρίον, εὐθὺς εἶχε.

104. Τῆς δὲ διαβάσεως αὐτοῦ ἄφνω τοῖς ἐν τῇ πόλει γεγενημένης, καὶ τῶν ἔξω πολλῶν μὲν ἁλισκομένων, τῶν δὲ καὶ

ὅπερ πρότερον — ἐκαλοῦντο. Vulgo ἐκαλεῖτο. Sed pluralis verbi non ad subiectum, sed, ut non rare fit, ad praedicatum proxime positum referendus est. Vid. annot. ad c. 26.

διὰ τὸ περιέχειν αὐτήν. His verbis causam nominis Ἀμφίπολις contineri puta. Supra Amphipolin Strymon scinditur in duos fluvios, quos cum muro iunxisset Hagnon, totam urbem ab omni parte aliqua munitione cinctam habebat. Muro autem isto urbs conspicua erat et mare versus et ad continentem.

103. πρόσω ἐπὶ τὴν γέφυραν. In margine Cass. est man. rec. scriptum γρ. καὶ πρὸ ἔω, quae lectio, probata Dukero, recepta est a Bekkero et Goellero. Vulgatam defendit Poppo. Cum etiam in Pal. sit πρὸς ἕω, equidem πρὸ ἕω praeferam.

ἀπέχει δὲ — διαβάσεως, i. e. abest oppidum longius a transitu pontis, quam alibi a flumine abest. — οὐ καθεῖτο τεῖχη, ubi pons s. transitus fluminis erat, nullus dum murus ab urbe ad flumen demissus erat.

Digitized by Google

καταφευγόντων ἐς τὸ τεῖχος, οἱ Ἀμφιπολῖται ἐς θόρυβον μέγαν κατέστησαν, ἄλλως τε καὶ ἀλλήλοις ὕποπτοι ὄντες. καὶ λέγεται Βρασίδαν, εἰ ἠθέλησε μὴ ἐφ' ἁρπαγὴν τῷ στρατῷ τραπέσθαι, ἀλλ' εὐθὺς χωρῆσαι πρὸς τὴν πόλιν, δοκεῖν ἂν ἑλεῖν. νῦν δὲ ὁ μὲν ἱδρύσας τὸν στρατὸν ἐπὶ τὰ ἔξω ἐπέδραμε, καὶ ὡς οὐδὲν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ἔνδον ὡς προσεδέχετο ἀπέβαινεν, ἡσύχαζεν· οἱ δὲ ἐναντίοι τοῖς προδιδοῦσι, κρατοῦντες τῷ πλήθει ὥστε μὴ αὐτίκα τὰς πύλας ἀνοίγεσθαι, πέμπουσι μετὰ Εὐκλέους τοῦ στρατηγοῦ, ὃς ἐκ τῶν Ἀθηναίων παρῆν αὐτοῖς φύλαξ τοῦ χωρίου, ἐπὶ τὸν ἕτερον στρατηγὸν τὸν ἐπὶ Θράκης, Θουκυδίδην τὸν Ὀλόρου, ὃς τάδε ξυνέγραψεν, ὄντα περὶ Θάσον, (ἔστι δὲ ἡ νῆσος Παρίων ἀποικία, ἀπέχουσα τῆς Ἀμφιπόλεως ἡμίσεος ἡμέρας μάλιστα πλοῦν,) κελεύοντες σφίσι βοηθεῖν. καὶ ὁ μὲν ἀκούσας κατὰ τάχος ἐπὶ ναυσὶν, αἳ ἔτυχον παροῦσαι, ἔπλει· καὶ ἐβούλετο φθάσαι μάλιστα μὲν οὖν τὴν Ἀμφίπολιν, πρίν τι ἐνδοῦναι, εἰ δὲ μή, τὴν Ἠιόνα προκαταλαβών.

105. Ἐν τούτῳ δὲ ὁ Βρασίδας, δεδιὼς καὶ τὴν ἀπὸ τῆς Θάσου τῶν νεῶν βοήθειαν, καὶ πυνθανόμενος τὸν Θουκυδίδην κτῆσίν τε ἔχειν τῶν χρυσείων μετάλλων ἐργασίας ἐν τῇ περὶ ταῦτα Θράκῃ, καὶ ἅπ' αὐτοῦ δύνασθαι ἐν τοῖς πρώτοις τῶν ἠπειρωτῶν, ἠπείγετο προκατασχεῖν, εἰ δύναιτο, τὴν πόλιν, μὴ, ἀφικνουμένου αὐτοῦ, τὸ πλῆθος τῶν Ἀμφιπολιτῶν, ἐλπίσαν ἐκ θαλάσσης ξυμμαχικὸν καὶ ἀπὸ τῆς Θράκης ἀγείραντα αὐτὸν περιποιήσειν σφᾶς, οὐκέτι προσχωροῖ. καὶ τὴν ξύμβασιν μετρίαν ἐποιεῖτο, κήρυγμα τόδε ἀνειπὼν, Ἀμφιπολιτῶν καὶ Ἀθηναίων τῶν ἐνόντων τὸν μὲν βουλόμενον ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ, ἴσης καὶ ὁμοίας μετέχοντα, μένειν, τὸν δὲ μὴ ἐθέλοντα ἀπιέναι τὰ ἑαυτοῦ ἐκφερόμενον πέντε ἡμερῶν.

106. Οἱ δὲ πολλοὶ ἀκούσαντες ἀλλοιότεροι ἐγένοντο τὰς γνώμας, ἄλλως τε καὶ βραχὺ μὲν Ἀθηναίων ἐμπολιτεῦον, τὸ δὲ πλεῖον ξύμμικτον. καὶ τῶν ἔξω ληφθέντων συγγενοὶ οἰκεῖοι ἔνδον ἦσαν, καὶ τὸ κήρυγμα πρὸς τὸν φόβον δίκαιον εἶναι ἐλάμβανον, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, διὰ τὸ ἅσμενοι ἂν ἐξελθεῖν,

104. τὸν ἐπὶ Θράκης. Ex It. Vat. H. Bekk. reposuit τῶν ἐπὶ Θρ. Idem ex iisdem libris mox pro ἡμίσεος recepit ἡμισείας. Vid. Buttmann. Gr. max. I. p. 252. et Poppo ad h. l. Ut alibi μέσον ἡμέρας vel νυκτῶν dicitur, sic h. l. ἥμισυ ἡμέρας. — Paullo ante de verbis ἐκ τῶν Ἀθηναίων vid. ad c. 97.

106. βραχὺ — ἐμπολιτεῦον refer ad οἱ πολλοί, quemadmodum totum et partes graece eodem casu enuntiantur. Cf. Matth. Gr. §. 562. not. Sic 4, 73. Οἱ γὰρ Μεγαρῆς, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι ἐτάξαντο μὲν παρὰ τὰ μακρὰ τείχη ἐξελθόντες, ἡσύχαζον δὲ καὶ αὐτοὶ, μὴ ἐπιόντων, λογιζόμενοι καὶ οἱ ἐκείνων στρατηγοὶ, μὴ ἀντίπαλον εἶναι σφίσι τὸν κίνδυνον κ. τ. λ. Tamquam pars certe οἱ στρατηγοὶ continentur in οἱ Ἀθηναῖοι, et nostro loco τὸ βραχὺ Ἀθηναίων in οἱ πολλοί. Cf. infra c. 108. εἰωθότες οἱ ἄνθρωποι. Cap. 118. extr. ἐκκλησίαν δὲ ποιήσαντας τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς πρυτάνεις, πρῶτον περὶ τῆς εἰρήνης βουλεύσασθαι Ἀθηναίους, ubi subiecta τοὺς στρατηγοὺς καὶ πρυτάνεις ex parte insunt in subiecto Ἀθηναίους, quod est primarii verbi. Alioqui scribere debebat ἐκκλησίαν δὲ ποιησάντων τῶν στρατηγῶν.

ἐλάμβανον. E codicibus Cass. Cl. F. D. I. m. Ar. Chr. Dan. Poppo reposuit ὑπελάμβανον, negans λαμβάνειν cum infinitivo coniungi pos-

Digitized by Google

ἡγούμενοι αὐτὴ ἐν ὁμοίῳ σφίσιν εἶναι τὰ δεινὰ, καὶ ἅμα οὐ προσδεχόμενοι βοήθειαν ἐν τάχει· ὁ δὲ ἄλλος ὅμιλος, πόλεώς τε ἐν τῷ ἴσῳ οὐ στερισκόμενοι, καὶ κινδύνου παρὰ δόξαν ἀφιέμενοι. ὥστε τῶν πρασσόντων τῷ Βρασίδᾳ ἤδη καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ διαδικαιούντων αὐτὰ, ἐπειδὴ καὶ τὸ πλῆθος ἑώρων τετραμμένον, καὶ τοῦ παρόντος Ἀθηναίων στρατηγοῦ οὐκέτι ἀκροώμενον, ἐγένετο ἡ ὁμολογία, καὶ προσεδέξαντο ἐφ' οἷς ἐκήρυξε. καὶ οἱ μὲν τὴν πόλιν τοιούτῳ τρόπῳ παρέδοσαν· ὁ δὲ Θουκυδίδης καὶ αἱ νῆες ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐπὲ κατέπλεον ἐς τὴν Ἠιόνα, καὶ τὴν μὲν Ἀμφίπολιν Βρασίδας ἔρτι εἶχε, τὴν δὲ Ἠιόνα παρὰ νύκτα ἐγένετο λαβεῖν· εἰ γὰρ μὴ ἐβοήθησαν αἱ νῆες διὰ τάχους, ἅμα ἕῳ ἂν εἶχετο.

107. Μετὰ δὲ τοῦτο ὁ μὲν τὰ ἐν τῇ Ἠιόνι καθίστατο, ὅπως καὶ τὸ αὐτίκα, ἣν ἐπίῃ ὁ Βρασίδας, καὶ τὸ ἔπειτα ἀσφαλῶς ἕξει, δεξάμενος τοὺς ἐθελήσαντας ἐπιχωρῆσαι ἄνωθεν κατὰ τὰς σπονδάς· ὁ δὲ πρὸς μὲν τὴν Ἠιόνα κατά τε τὸν ποταμὸν πολλοῖς πλοίοις ἄφνω καταπλεύσας, εἴ πως τὴν προὔχουσαν ἄκραν ἀπὸ τοῦ τείχους λαβὼν κρατοίη τοῦ ἕρκους, καὶ κατὰ γῆν ἀποπειράσας ἅμα, ἀμφοτέρωθεν ἀπεκρούσθη· τὰ δὲ περὶ τὴν Ἀμφίπολιν ἐξηρτύετο. καὶ Μύρκινός τε αὐτῷ προσεχώρησεν, Ἠδωνικὴ πόλις, Πιττακοῦ τοῦ Ἠδώνων βασιλέως ἀποθανόντος ὑπὸ τῶν Γοάξιος παίδων καὶ Βραυροῦς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ Γαληψὸς οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ Ὀλσύμη· εἰσὶ δὲ αὗται Θασίων ἀποικίαι. παρῶν δὲ καὶ Περδίκκας εὐθὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν ξυγκαθίστη ταῦτα.

108. Ἐχομένης δὲ τῆς Ἀμφιπόλεως, οἱ Ἀθηναῖοι ἐς μέγα δέος κατέστησαν, ἄλλως τε καὶ ὅτι ἡ πόλις ἦν αὐτοῖς ὠφέλιμος ξύλων τε ναυπηγησίμων πομπῇ καὶ χρημάτων προσόδῳ, καὶ ὅτι μέχρι μὲν τοῦ Στρυμόνος ἦν πάροδος, Θεσσαλῶν διαγόντων, ἐπὶ τοὺς ξυμμάχους σφῶν τοῖς Λακεδαιμονίοις· τῆς δὲ γεφύρας μὴ κρατούντων, ἄνωθεν μὲν μεγάλης οὔσης ἐπὶ πολὺ λίμνης τοῦ ποταμοῦ, τὰ δὲ πρὸς Ἠιόνα τριήρεσι τηρουμένων, οὐκ ἂν δύνασθαι προελθεῖν· τότε δὲ ῥᾴδια ἤδη

se, quia in talibus sit *accipere in bonam* aut *malam partem*, veluti 6, 53. *πάντα ὑπόπτως λαμβάνειν*. 6, 27. *τὸ πρᾶγμα μειζόνως ἐλάμβανον*. Mihi *ὑπελάμβανον* interpretamentum videbatur verae lectionis *ἐλάμβανον*, quod videtur cum ellipsi dictum substantivi cuiusdam, veluti *γνώμην*, *ὑπόνοιαν*, ut 2, 88. *τὴν ἀξίωσιν ταύτην εἰλήφεσαν μηδένα ὄχλον Ἀθηναίοις ὄντες Πελοποννησίων νεῶν ὑποχωρεῖν*. — *πρὸς τὸν φόβον*, *qui erat metus eorum*. — *ἐν τῷ ἴσῳ*, *non secus atque antea*, ut paullo ante *οὐκ ἐν ὁμοίῳ*, i. e. *non perinde atque antea*, quam Brasidas pactum illud aequum iis obtulisset.

παρὰ νύκτα ἐγένετο λαβεῖν, „occupatio Eïonis ab una nocte pendebat." Cf. Thuc. 3, 49 extr. Viger. p. 646.

107. *τὴν προὔχουσαν*, iunge cum *ἀπὸ τοῦ τείχους*.

108. *κρατούντων — προελθεῖν*. Participiorum *κρατούντων* et *τηρουμένων* subiectum est *Λακεδαιμονίων*. Pro genitivis autem absolutis usitatius accusativos posuisset. Vid. ad 3, 13. *τηρεῖσθαι* est *observari*. *οὔσης* ad praedicatum relatum est pro *ὄντος*, quod ad *τοῦ ποταμοῦ* pertineat. Vid ad c. 102. Cum ab ea parte, quae ad terram versus est, (*ἄνωθεν*) fluvius paludosus esset lateque stagnaret, ab altera vero ad

Digitized by Google

[ἐνομίζετο] γεγενῆσθαι, καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐφοβοῦντο, μὴ ἀποστῶσιν. ὁ γὰρ Βρασίδας ἔν τε τοῖς ἄλλοις μέτριον ἑαυτὸν παρεῖχε, καὶ ἐν τοῖς λόγοις πανταχοῦ ἐδήλου ὡς ἐλευθερώσων τὴν Ἑλλάδα ἐκπεμφθείη. καὶ αἱ πόλεις πυνθανόμεναι αἱ τῶν Ἀθηναίων ὑπήκοοι τῆς τε Ἀμφιπόλεως τὴν ἅλωσιν, καὶ ἃ παρέχεται, τήν τε ἐκείνου πραότητα, μάλιστα δὴ ἐπῄρθησαν ἐς τὸ νεωτερίζειν· καὶ ἐπεκηρυκεύοντο πρὸς αὐτὸν κρύφα, ἐπιπαριέναι τε κελεύοντες, καὶ βουλόμενοι αὐτοὶ ἕκαστοι πρῶτοι ἀποστῆναι. καὶ γὰρ καὶ ἄδεια ἐφαίνετο αὐτοῖς, ἐψευσμένοις μὲν τῆς Ἀθηναίων δυνάμεως ἐπὶ τοσοῦτον, ὅση ὕστερον διεφάνη, τὸ δὲ πλέον βουλήσει κρίνοντες ἀσαφεῖ, ἡ προνοία ἀσφαλεῖ, εἰωθότες οἱ ἄνθρωποι, οὗ μὲν ἐπιθυμοῦσιν, ἐλπίδι ἀπερισκέπτῳ διδόναι, ὃ δὲ μὴ προσίενται, λογισμῷ αὐτοκράτορι διωθεῖσθαι. ἅμα δὲ τῶν Ἀθηναίων ἐν τοῖς Βοιωτοῖς νεωστὶ πεπληγμένων, καὶ τοῦ Βρασίδου ἐφολκὰ καὶ οὐ τὰ ὄντα λέγοντος, ὡς αὐτῷ ἐπὶ Νίσαιαν τῇ ἑαυτοῦ μόνῃ στρατιᾷ οὐκ ἠθέλησαν οἱ Ἀθηναῖοι ξυμβαλεῖν, ἐθάρσουν, καὶ ἐπίστευον μηδένα ἂν ἐπὶ σφᾶς βοηθῆσαι. τὸ δὲ μέγιστον, διὰ τὸ ἡδονὴν ἔχον ἐν τῷ αὐτίκα, καὶ ὅτι τὸ πρῶτον Λακεδαιμονίων ὀργώντων ἔμελλον πειράσεσθαι, κινδυνεύειν παντὶ τρόπῳ ἕτοι-

mare versus naves Atheniensium stationem haberent, ab utraque parte, dum pons esset in Atheniensium potestate, Lacedaemonii prohibebantur, quo minus ultra fluvium progrederentur. Huic loci sententiae convenit vulgata lectio προελθεῖν, cuius loco boni libri habent προσελθεῖν, quod de accessu ad urbem ego olim accipiebam. Sed vulgata aptior, quia praecedit μέχρι μὲν τοῦ Στρυμόνος ἦν πάροδος. Ergo *ulterius progredi* non poterant. Infinitivus οὐκ ἂν δύνασθαι pendet ex verbo ἤλπισαν, quod ex verbo primario ἐς μέγα δέος κατέστησαν facile subaudiri potest; nisi forte in sequentibus cum D. et Cass. a rec. man. legere malis ἐνόμιζον pro ἐνομίζετο, quod utrumque, sicut plurimorum codicum scripturam ἐνόμιζεν cum Kistem interpretamentum putamus. Cum eodem scripsimus ῥᾴδια, pro vulgato ῥᾳδία, cum subiectum non sit πάροδος, sed προχωρεῖν.

καὶ ἃ παρέχεται, i. e. ὑπισχνεῖται. Sic. 3, 36. ἔστιν ἃ παρεχόμενον.

ὅση ὕστερον διεφάνη, i. e. in aestimandis Atheniensium opibus tanto magis falsi sunt, quanto illae maiores postea apparuerunt. — κρίνοντας, mutata structura pro κρίνουσι, quasi praecesserit ἄδειαν σφίσιν ἐνόμιζον εἶναι. Vide annot. ad 8, 36. Verba εἰωθότες οἱ ἄνθρωποι referenda sunt ad κρίνοντες, cuius subiectum est αὐτοί, in quo ex parte certe latet nomen οἱ ἄνθρωποι. Diximus de hac constructione ad cap. 106. — διωθεῖσθαι, Schol. παραιτεῖσθαι, von sich abweisen. Cf. c. 87.

ἐφολκά, Schol. ἐπαγωγά, quae vim habent persuadendi. Supra c. 88. διὰ τὸ ἐπαγωγὰ εἰπεῖν τὸν Βρασίδαν. — Dukeri emendationem ἐπὶ Νισαίᾳ redarguit Poppo, quod ea admissa aut αὐτῷ aut τῇ ἑαυτοῦ στρατιᾷ supervacanea essent. Itaque praegnantem, quem dicunt, sensum agnoscimus, quem plene expresserit c. 85. στρατιᾷ τῇδε ἐπὶ Νίσαιαν ἐμοῦ βοηθήσαντος, οὐκ ἐθέλησαν Ἀθηναῖοι, πλέονες ὄντες, προσμίξαι.

διὰ τὸ ἡδονὴν ἔχον. Vide ad c. 63. init. Sed cum, si confusionem duarum loquendi rationum esse statuas, ἔχον, omisso διὰ τό, absolute accipiendum sit, ut ἐξόν, εἰρημένον, vide an praestet eam analogiam sequi, quae est in ἐν τῷ μὴ μελετῶντι, de qua vide ad 1, 142. — ὀργώντων, ὡρμημένων, προθυμουμένων. Schol.

Digitized by Google

μοι ἦσαν. ὧν αἰσθανόμενοι οἱ μὲν Ἀθηναῖοι φυλακὰς, ὡς ἐξ ὀλίγου καὶ ἐν χειμῶνι, διέπεμπον ἐς τὰς πόλεις, ὁ δὲ ἐς τὴν Λακεδαίμονα ἐφιέμενος στρατιὰν τε προσαποστέλλειν ἐκέλευε, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ Στρυμόνι ναυπηγίαν τριήρων παρεσκευάζετο. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι τὰ μὲν καὶ φθόνῳ ἀπὸ τῶν πρώτων ἀνδρῶν οὐχ ὑπηρέτησαν αὐτῷ, τὰ δὲ καὶ βουλόμενοι μᾶλλον τούς τε ἄνδρας τοὺς ἐκ τῆς νήσου κομίσασθαι, καὶ τὸν πόλεμον καταλῦσαι.

109. Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος Μεγαρῆς τά τε μακρὰ τείχη, ἃ σφῶν οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον, κατέσκαψαν ἑλόντες ἐς ἔδαφος, καὶ Βρασίδας μετὰ τὴν Ἀμφιπόλεως ἅλωσιν ἔχων τοὺς ξυμμάχους στρατεύει ἐπὶ τὴν Ἄκτην καλουμένην. ἔστι δὲ ἀπὸ τοῦ βασιλέως διορύγματος ἔσω προὔχουσα, καὶ ὁ Ἄθως αὐτῆς ὅρος ὑψηλὸν τελευτᾶ ἐς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. πόλεις δὲ ἔχει Σάνην μὲν, Ἀνδρίων ἀποικίαν, παρ' αὐτὴν τὴν διώρυχα, ἐς τὸ πρὸς Εὔβοιαν πέλαγος τετραμμένην, τὰς δὲ ἄλλας Θύσσον καὶ Κλεωνὰς καὶ Ἀκροθώους καὶ Ὀλόφυξον καὶ Δῖον· αἳ οἰκοῦνται ξυμμίκτοις ἔθνεσι βαρβάρων διγλώσσων. καί τι καὶ Χαλκιδικὸν ἔνι βραχύ, τὸ δὲ πλεῖστον Πελασγικὸν, τῶν καὶ Λῆμνόν ποτε καὶ Ἀθήνας Τυρσηνῶν οἰκησάντων, καὶ Βισαλτικὸν καὶ Κρηστωνικὸν καὶ Ἤδωνες. κατὰ δὲ μικρὰ πολίσματα οἰκοῦσι. καὶ οἱ μὲν πλείους προσεχώρησαν τῷ Βρασίδᾳ, Σάνη δὲ καὶ Δῖον ἀντέστη· καὶ αὐτῶν τὴν χώραν ἐμμείνας τῷ στρατῷ ἐδῄου.

110. Ὡς δ' οὐκ ἐχώρουν, εὐθὺς στρατεύει ἐπὶ Τορώνην τὴν Χαλκιδικὴν, κατεχομένην ὑπὸ Ἀθηναίων· καὶ αὐτὸν ἄνδρες ὀλίγοι ἐκήρυσσον, ἕτοιμοι ὄντες τὴν πόλιν παραδοῦναι· καὶ ἀφικόμενος νυκτὸς ἔτι καὶ περὶ ὄρθρου τῷ στρατῷ ἐκαθέζετο πρὸς τὸ Διοσκούρειον, ὃ ἀπέχει τῆς πόλεως τρεῖς μάλιστα σταδίους. τὴν μὲν οὖν ἄλλην πολὶν τῶν Τορωναίων καὶ τοὺς Ἀθηναίους τοὺς ἐμφρουροῦντας ἔλαθεν· οἱ δὲ πράσσοντες αὐτῷ, εἰδότες ὅτι ἥξει, καὶ προσελθόντες τινὲς αὐτῶν λάθρα ὀλίγοι, ἐτήρουν τὴν πρόοδον, καὶ ὡς ᾔσθοντο παρόντα, ἐκομίζουσι παρ' αὐτοὺς ἐγχειρίδια ἔχοντας ἄνδρας ψιλοὺς ἑπτά· (τοσοῦτοι γὰρ μόνοι, ἀνδρῶν εἴκοσι τὸ πρῶτον ταχθέντων, οὐ κατέδυσαν ἐκλαθεῖν· ἦρχε δὲ αὐτῶν Ἀυσίστρατος Ὀλύνθιος·) οἱ διαδύντες διὰ τοῦ πρὸς τὸ πέλαγος τείχους, καὶ λαθόντες τούς τε ἐπὶ τοῦ ἀνώτατα φυλακτηρίου φρουροὺς, οὔσης τῆς

ὧν αἰσθανόμενοι. Non solum ad Athenienses, sed etiam ad Brasidam pertinet hoc participium. — Verba ἐς τὴν Λακ. ἐφιέμενος vulgo olim commatibus includebantur, quia ἐφιέμενος volebant esse πλημπών. Sed hanc verbi medii vim esse recte negat Poppo, qui cum Neophyto Duca hoc participium explicat μετὰ πάσης ἐφέσεως, iungens verba ἐς τὴν Λακεδαίμονα ἐκέλευε, quia κελεύειν ἐς dici possit, ut πρᾶσσειν ἐς.

109. Μεγαρῆς τά τε μακρὰ τείχη. Non placet transpositio particulae τέ. Fortasse inverso ordine legendum Μεγαρῆς τε τά. — Mox pro διορύγματος Pal. Vat. διωρύγματος. Cf. Lobeck. ad Phryn. p. 231. De fossa, quam Xerxes fecit, vid. Herodot. 7, 21 — 24. ἔσω, i. e. in-

Digitized by Google

πόλεως πρὸς λόφον, ἀναβάντες διέφθειραν, καὶ τὴν κατὰ Κανασταῖον πυλίδα διήρουν.

111. Ὁ δὲ Βρασίδας τῷ μὲν ἄλλῳ στρατῷ ἡσύχαζεν ὀλίγον προελθών, ἑκατὸν δὲ πελταστὰς προπέμπει, ὅπως, ὁπότε πύλαι τινὲς ἀνοιχθεῖεν, καὶ τὸ σημεῖον ἀρθείη, ὃ ξυνέκειτο, πρῶτοι ἐσδράμοιεν. καὶ οἱ μὲν, χρόνου ἐγγιγνομένου, καὶ θαμάζοντες, κατὰ μικρὸν ἔτυχον ἐγγὺς τῆς πόλεως προσελθόντες· οἱ δὲ τῶν Τορωναίων ἔνδοθεν παρασκευάζοντες μετὰ τῶν ἐξεληλυθότων, ὡς αὐτοῖς ἥ τε πυλὶς διήρητο, καὶ αἱ κατὰ τὴν ἀγορὰν πύλαι, τοῦ μοχλοῦ διακοπέντος, ἀνεῳγόντο, πρῶτον μὲν κατὰ τὴν πυλίδα τινὰς περιαγαγόντες ἐξεκόμισαν, ὅπως κατὰ νώτου καὶ ἀμφοτέρωθεν τοὺς ἐν τῇ πόλει, οὐδὲν εἰδότας, ἐξαπίνης φοβήσειαν· ἔπειτα τὸ σημεῖον τε τοῦ πυρὸς, ὡς εἴρητο, ἀνέσχον, καὶ διὰ τῶν κατὰ τὴν ἀγορὰν πυλῶν τοὺς λοιποὺς ἤδη τῶν πελταστῶν ἐσεδέχοντο.

112. Καὶ ὁ Βρασίδας, ἰδὼν τὸ ξύνθημα, ἦλθε δρόμῳ, ἀναστήσας τὸν στρατὸν, ἐμβοήσαντά τε ἄθρόον καὶ ἔκπληξιν πολλὴν τοῖς ἐν τῇ πόλει παρασχόντα. καὶ οἱ μὲν κατὰ τὰς πύλας εὐθὺς ἐξέπιπτον, οἱ δὲ κατὰ δοκοὺς τετραγώνους, αἳ ἔτυχον τῷ τείχει, πεπτωκότι καὶ οἰκοδομουμένῳ, πρὸς λίθων ἀνολκὴν προσκείμεναι. Βρασίδας μὲν οὖν καὶ τὸ πλῆθος εὐθὺς ἄνω καὶ ἐπὶ τὰ μετέωρα τῆς πόλεως ἐτράπετο, βουλόμενος κατ' ἄκρας καὶ βεβαίως ἐλεῖν αὐτήν· ὁ δὲ ἄλλος ὅμιλος κατὰ πάντα ὁμοίως ἐσκεδάννυντο.

113. Τῶν δὲ Τορωναίων, γιγνομένης τῆς ἁλώσεως, τὸ μὲν πολὺ ἡδέως εἰδὸς ἐθορυβεῖτο, οἱ δὲ παρόντες, καὶ οἷς ταῦτα ἤρεσκε, μετὰ τῶν ἐξελθόντων εὐθὺς ἦσαν. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, (ἔτυχον γὰρ ἐν τῇ ἀγορᾷ ὁπλῖται παθεύδοντες ὡς πεντήκοντα) ἐπειδὴ ἤσθοντο, οἱ μέν τινες ὀλίγοι διαφθείρονται ἐν χερσὶν αὐτῶν, τῶν δὲ λοιπῶν οἱ μὲν πεζῇ, οἱ δὲ ἐς τὰς ναῦς, αἳ ἐφρούρουν δύο, καταφυγόντες διασώζονται ἐς τὴν Λήκυθον τὸ φρούριον, ὃ εἶχον αὐτοὶ, καταλαβόντες ἄκρον τῆς πόλεως ἐς τὴν θάλασσαν ἀπειλημμένον ἐν στενῷ ἰσθμῷ. κατέφυγον δὲ καὶ τῶν Τορωναίων ἐς αὐτοὺς ὅσοι ἦσαν σφίσιν ἐπιτήδειοι.

114. Γεγενημένης δὲ ἡμέρας ἤδη, καὶ βεβαίως τῆς πόλεως ἐχομένης, ὁ Βρασίδας τοῖς μὲν μετὰ τῶν Ἀθηναίων Τορωναίοις καταπεφευγάσι κήρυγμα ἐποιήσατο, τὸν βουλόμενον ἐπὶ τὰ ἑαυτοῦ ἐξελθόντα ἀφόβως πολιτεύειν· τοῖς δὲ Ἀθηναίοις κήρυκα προσπέμψας ἐξιέναι ἐκέλευσεν ἐκ τῆς Ληκύθου ὑποσπόνδους καὶ τὰ ἑαυτῶν ἔχοντας, ὡς οὔσης Χαλκιδέων. οἱ δὲ ἐκλείψειν μὲν οὐκ ἔφασαν, σπεισασθαι δὲ σφίσιν ἐκέλευον ἡμέ-

tra Chersonnesum, quae a continente per fossam illam secludebatur.

110. Καναστραῖον. Erat Pallenes promontorium.

113. αὐτῶν, pendet ex οἱ μέν τινες. — ἀπειλημμένον cf. c. 102. τείχει μακρῷ ἀπολαβὼν ἐκ ποταμοῦ ἐς ποταμόν. c. 120., τῆς Παλλήνης ἐν τῷ ἰσθμῷ ἀπειλημμένης. — ἄκρον τῆς πόλεως extremam urbis Toronen partem explicat Poppo I. 2. p. 395., quae erat Lecythus castellum.

Digitized by Google

ραν τοὺς νεκροὺς ἀνελέσθαι. ὁ δὲ ἐσπείσατο δύο. ἐν ταύταις δὲ αὐτός τε τὰς ἐγγὺς οἰκίας ἐκρατύνατο καὶ Ἀθηναῖοι τὰ σφέτερα. καὶ ξύλλογον τῶν Τορωναίων ποιήσας ἔλεξε τοῖς ἐν τῇ Ἀκάνθῳ παραπλήσια, ὅτι οὐ δίκαιον εἴη, οὔτε τοὺς πράξαντας πρὸς αὐτὸν τὴν λῆψιν τῆς πόλεως χείρους οὐδὲ προδότας ἡγεῖσθαι, (οὐδὲ γὰρ ἐπὶ δουλείᾳ οὐδὲ χρήμασι πεισθέντας δρᾶσαι τοῦτο, ἀλλ' ἐπὶ ἀγαθῷ καὶ ἐλευθερίᾳ τῆς πόλεως·) οὔτε τοὺς μὴ μετασχόντας οἴεσθαι μὴ τῶν αὐτῶν τεύξεσθαι. ἀφῖχθαι γὰρ οὐ διαφθερῶν οὔτε πόλιν, οὔτε ἰδιώτην οὐδένα. τὸ δὲ κήρυγμα ποιήσασθαι τοῦτον ἕνεκα τοῖς παρ' Ἀθηναίους καταπεφευγόσιν, ὡς ἡγούμενος οὐδὲν χείρους τῇ ἐκείνων φιλίᾳ· οὐδ' ἂν σφῶν πειρασαμένους αὐτούς, τῶν Λακεδαιμονίων, δοκεῖν ἧσσον, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον, ὅσῳ δικαιότερα πράσσουσιν, εὔνους ἂν σφίσι γενέσθαι· ἄπειρίᾳ δὲ νῦν πεφοβῆσθαι. τούς τε πάντας παρασκευάζεσθαι ἐκέλευσεν ὡς βεβαίους τε ἐσομένους ξυμμάχους, καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε ἤδη, ᾧ τι ἂν ἁμαρτάνωσιν, αἰτίαν ἔξοντας· τὰ δὲ πρότερα οὐ σφεῖς ἀδικεῖσθαι, ἀλλ' ἐκείνους μᾶλλον ὑπ' ἄλλων πρεισσόνων, καὶ ξυγγνώμην εἶναι, εἴ τι ἠναντιοῦντο.

115. Καὶ ὁ μὲν τοιαῦτα εἰπὼν καὶ παραθαρσύνας, διελθουσῶν τῶν σπονδῶν, τὰς προβολὰς ἐπῃείτο τῇ Λεκύθῳ, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἡμύναντό τε ἐκ φαύλου τειχίσματος καὶ ἀπ' οἰκιῶν ἐπάλξεις ἐχουσῶν, καὶ μίαν μὲν ἡμέραν ἀπεκρούσαντο, τῇ δ' ὑστεραίᾳ, μηχανῆς μελλούσης προσάξεσθαι αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ἐναντίων, ἀφ' ἧς αὖρ ἐνήσειν διεφοροῦντο ἐς τὰ ξύλινα παραφράγματα, καὶ προσιόντος ἤδη τοῦ στρατεύματος, ᾗ ἦν τὸ μάλιστα αὐτοὺς προσκομεῖν τὴν μηχανήν, καὶ ἦν ἐπιμαχώτατον, πύργον ξύλινον ἐπ' οἴκημα ἀντέστησαν, καὶ ὕδατος ἀμφορέας πολλοὺς καὶ πίθους ἀνεφόρησαν καὶ λίθους μεγάλους, ἄνδρακοί τε πολλοὶ ἀνέβησαν. τὸ δὲ οἴκημα λαβὸν μεῖζον ἄχθος ἐξαπίνης κατερράγη, καὶ, ψόφου πολλοῦ γενομένου, τοὺς μὲν ἐγγὺς καὶ ὁρῶντας τῶν Ἀθηναίων ἐλύπησε μᾶλλον ἢ ἐφόβησεν· οἱ δὲ ἄπωθεν, καὶ μάλιστα οἱ διὰ πλείστου, νομίσαντες τοῦτο ἁλῶναι ἤδη τὸ χωρίον, φυγῇ ἐς τὴν θάλασσαν καὶ τὰς ναῦς ὥρμησαν.

116. Καὶ ὁ Βρασίδας ὡς ἤσθετο αὐτοὺς ἀπολείποντάς τε τὰς ἐπάλξεις, καὶ τὸ γιγνόμενον ὁρῶν, ἐπιφερόμενος τῷ στρατῷ εὐθὺς τὸ τείχισμα λαμβάνει, καὶ ὅσους ἐγκατέλαβε, διέφθειρε. καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι τοῖς τε πλοίοις καὶ ταῖς ναυσὶ, τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐκλιπόντες τὸ χωρίον, ἐς Παλλήνην διεκομίσθησαν· ὁ δὲ Βρασίδας, (ἔστι γὰρ ἐν τῇ Λεκύθῳ Ἀθηνᾶς ἱερὸν, καὶ ἔτυχε κηρύξας, ὅπως ἐμέλλε προσβάλλειν, τῷ ἐκι-

114. τῇ ἐκείνων φιλίᾳ, int. Ἀθηναίων, propter eorum amicitiam cum Atheniensibus. — Mox ad διακαιότερα subaudi τῶν Ἀθηναίων. 115. ᾗ ἦν τὸ μάλιστα — ἐπιμαχώτατον. Haec verba ad sequentia pertinent: qua parte maxime eos (Lacedaemonios ex τοῦ στρατεύματος) machinam admoturos sperabant, et (castellum) facillime oppugnari poterat, ibi turrim ligneam in aedificio exstructam opposuerunt.

Digitized by Google

βάντι πρώτῳ τοῦ τείχους τριάκοντα μνᾶς ἀργυρίου δώσειν,) νομίσας ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ ἢ ἀνθρωπείῳ τὴν ἅλωσιν γενέσθαι, τάς τε τριάκοντα μνᾶς τῇ θεῷ ἀπέδωκεν ἐς τὸ ἱερὸν, καὶ τὴν Λήκυθον καθελὼν καὶ ἀνασκευάσας τέμενος ἀνῆκεν ἅπαν. καὶ ὁ μὲν τὸ λοιπὸν τοῦ χειμῶνος, ἅ τε εἶχε τῶν χωρίων καθίστατο, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπεβούλευε. καὶ τοῦ χειμῶνος διελθόντος, ὄγδοον ἔτος ἐτελεύτα τῷ πολέμῳ.

117. Λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ Ἀθηναῖοι ἅμα ἦρι τοῦ ἐπιγιγνομένου θέρους εὐθὺς ἐπεχείρουν ἐποιήσαντο ἐνιαύσιον, νομίσαντες Ἀθηναῖοι μὲν οὐκ ἂν ἔτι τὸν Βρασίδαν σφῶν προσαποστῆσαι οὐδὲν, πρὶν παρασκευάσαιντο καθ' ἡσυχίαν, καὶ ἅμα, εἰ καλῶς σφίσιν ἔχοι, καὶ ξυμβῆναι τὰ πλείω, Λακεδαιμόνιοι δὲ ταῦτα τοὺς Ἀθηναίους ἡγούμενοι, ἅπερ ἔδεισαν, φοβεῖσθαι, καὶ, γενομένης ἀναχωρήσεως κακῶν καὶ ταλαιπωρίας, μᾶλλον ἐπιθυμήσειν αὐτοὺς πειρασαμένους ξυναλλαγῆναί τε, καὶ τοὺς ἄνδρας σφίσιν ἀποδόντας σπονδὰς ποιήσασθαι καὶ ἐς τὸν πλείω χρόνον. τοὺς γὰρ δὴ ἄνδρας περὶ πλείονος ἐποιοῦντο κομίσασθαι, ὡς ἐν Βρασίδαι εὐτύχει· καὶ ἔμελλον, ἐπὶ μεῖζον χωρήσαντος αὐτοῦ καὶ ἀντίπαλα καταστήσαντος, τῶν μὲν στερήσεσθαι, τοῖς δ' ἐκ τοῦ ἴσου ἀμυνόμενοι κινδυνεύσειν καὶ κρατήσειν. γίγνεται οὖν ἐπεχειρία αὐτοῖς τε καὶ τοῖς ξυμμάχοις ἥδε.

118. „ΠΕΡΙ μὲν τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ μαντείου τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Πυθίου δοκεῖ ἡμῖν χρῆσθαι τὸν βουλόμενον ἁδύλως καὶ ἀδεῶς κατὰ τοὺς πατρίους νόμους· τοῖς μὲν Λακεδαιμονίοις ταῦτα δοκεῖ καὶ τοῖς ξυμμάχοις τοῖς παροῦσι· Βοιωτοὺς δὲ καὶ Φωκέας πείσειν φασὶν ἐς δύναμιν προσκηρυκευόμενοι. περὶ δὲ τῶν χρημάτων τῶν τοῦ θεοῦ ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως τοὺς ἀδικοῦντας ἐξευρήσομεν, ὀρθῶς καὶ δικαίως τοῖς πατρίοις νόμοις χρώμενοι καὶ ὑμεῖς καὶ ἡμεῖς· καὶ τῶν ἄλλων ὁ βουλόμενος τοῖς πατρίοις νόμοις χρώμενος πάντες. περὶ μὲν οὖν

117. περὶ πλείονος ἐποιοῦντο. Sententia est: Plusis faciebant viros illos recuperare quam, Brasida progrediente, ita maiora consequi, ut simul in illos Atheniensium ira commoveretur. — ὡς ἔτι, si vera est lectio, interpretor quoniam adhuc. Sed Schol. ad Aristoph. Pac. 478. legit ἕως ὅτε, unde ἕως utique amplectendum esse dicit Bekk.

ἀντίπαλα καταστήσαντος, cum res Lacedaemoniorum in Thracia Atheniensium rebus aequasset. τῶν μὲν pertinet ad captivos Lacedaemonios. Sed verba τοῖς δὲ — καὶ κρατήσειν corrupta videntur pluribus interpretibus, nec nisi coniectura sananda. Pro κινδυνεύσειν in Cass. Aug. Pal. R. Vat. D. legitur κινδυνεύειν. Peppo coniicit καὶ κρατήσασθαι. Etiam τοῖς δ' quo referas, non liquet. Cum ad Atheniensea propter disiunctionem pertinere videatur, iunxerim cum ἐκ τοῦ ἴσου, subaudito ὄντες. Nam cum ἀμυνόμενοι iungere, ut sit certantes cum illis, insolentius foret. Sententia videtur esse, Lacedaemonios pariter atque Athenienses periculum subire, dum se defenderent, nec certam suam esse victoriam.

118. περὶ μὲν τοῦ ἱεροῦ. Hoc in foedere, quod Athenis ictum est, primo loco leges perscriptae sunt, quibus Lacedaemonii inducias facere voluerunt; deinde a verbis ἔδοξε τῷ δήμῳ sequuntur verba Atheniensium, quibus conditiones illas ratas habent au teneri se foedere declarant.

Digitized by Google

τούτων ἔδοξε Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς [ἄλλοις] ξυμμάχοις, ἐὰν σπονδὰς ποιῶνται οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπὶ τῆς αὐτῶν μένειν ἑκατέρους, ἔχοντας ἅπερ νῦν ἔχομεν, τοὺς μὲν ἐν τῷ Κορυφασίῳ ἐντὸς τῆς Βουφράδος καὶ τοῦ Τομέως μένοντας, τοὺς δὲ ἐν Κυθήροις μὴ ἐπιμισγομένους ἐς τὴν ξυμμαχίαν, μήτε ἡμᾶς πρὸς αὐτοὺς, μήτε αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς, τοὺς δὲ ἐν Νισαίᾳ καὶ Μινῴᾳ μὴ ὑπερβαίνοντας τὴν ὁδὸν τὴν ἀπὸ τῶν πυλῶν τῶν παρὰ τοῦ Νίσου ἐπὶ τὸ Ποσειδώνιον, ἀπὸ δὲ τοῦ Ποσειδωνίου εὐθὺς ἐπὶ τὴν γέφυραν τὴν ἐς Μίνῳαν, (μηδὲ Μεγαρέας καὶ τοὺς ξυμμάχους ὑπερβαίνειν τὴν ὁδὸν ταύτην,) καὶ τὴν νῆσον, ἥνπερ ἔλαβον οἱ Ἀθηναῖοι, ἔχοντας, μηδὲ ἐπιμισγομένους μηδετέρους μηδετέρωσε, καὶ τὰ ἐν Τροιζῆνι, ὅσαπερ νῦν ἔχουσι, καὶ οἷα ξυνέθεντο πρὸς Ἀθηναίους. καὶ τῇ θαλάσσῃ χρωμένους, ὅσα ἂν κατὰ τὴν ἑαυτῶν καὶ κατὰ τὴν ξυμμαχίαν, Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους πλεῖν μὴ μακρᾷ νηΐ, ἄλλῳ δὲ κωπήρει πλοίῳ, ἐς πεντακόσια τάλαντα ἄγοντι μέτρα. κήρυκι δὲ καὶ πρεσβείᾳ καὶ ἀκολούθοις, ὁπόσοις ἂν δοκῇ, περὶ καταλύσεως τοῦ πολέμου καὶ δικῶν ἐς Πελοπόννησον καὶ Ἀθήναζε σπονδὰς εἶναι ἰοῦσι καὶ ἀπιοῦσι, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. τοὺς δὲ αὐτομόλους μὴ δέχεσθαι ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, μήτε ἐλεύθερον μήτε δοῦλον, μήτε ὑμᾶς μήτε ἡμᾶς. δίκας τε διδόναι ὑμᾶς τε ἡμῖν καὶ ἡμᾶς ὑμῖν κατὰ τὰ πάτρια, τὰ ἀμφίλογα δίκῃ διαλύοντας ἄνευ πολέμου. τοῖς μὲν Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις ταῦτα δοκεῖ· εἰ δέ τι ὑμῖν εἴτε κάλλιον, εἴτε δικαιότερον τούτων δοκεῖ εἶναι, ἰόντες ἐς Λακεδαίμονα διδάσκετε. οὐδενὸς γὰρ ἀποστήσονται, ὅτε ἂν δίκαια λέγητε, οὔτε οἱ Λακεδαιμόνιοι, οὔτε οἱ ξύμμαχοι. οἱ δὲ ἰόντες τέλος ἔχοντες ἰόντων, ἥπερ καὶ ὑμεῖς ἡμᾶς κελεύετε. αἱ δὲ σπονδαὶ ἐνιαυτὸν ἔσονται. Ἔδοξε τῷ δήμῳ· Ἀκάμαντις ἐπρυ-

μὴ ἐπιμισγ. ἐς τὴν ξυμμαχίαν, i. e. μὴ φοιτῶντες ἐς τὴν ξυμμαχικήν, s. πρὸς τοὺς ξυμμάχους. Sic infra κατὰ τὴν ξυμμαχίαν, abstractum pro concreto.

ἀπὸ τῶν πυλῶν τῶν παρὰ τοῦ Νίσου. Olim *Πυλῶν* maiuscula littera scribebatur. Sed intelligenda est una ex portis Megarae. Vulgo de angusta via accipiunt. Verba παρὰ τοῦ Νίσου (in Cass. Aug. a corr. F. D. I. Vind. Mosq. τοῦ *Νισαίου*) explicant ut supra 4, 67. ἐς τὸν Ἐνυάλιον, ubi deum ipsum pro templo eius nominari monitum est. Sed collem, non aedem Nisi Pindarus Pyth. IX. 160. Nem. V, 84. eiusque Scholiastae agnoscunt. Etiam in praepositione lectio fluctuat, Cass. Aug. F. D. I. E. Vind. ἀπό exhibentibus pro παρά. Quare cum libris illis legerim ἀπὸ τοῦ *Νισαίου* (int. λόφου).

μηδὲ Μεγαρέας — ταύτην. Haec verba parentheseos signis circumscripsi, Popponeм secutus, qui praeterea paullo post μηδὲ ἐπιμισγομένους reposuit, pro vulgato μήτε, quod in omnibus scriptis et editis libris est.

καὶ οἷα ξυνέθεντο πρὸς Ἀθηναίους, int. οἱ Τροιζήνιοι ex Τροιζῆνι μέτρα, nobis *Last*, ut τάλαντα nostrum *Tonnen*.

τέλος ἔχοντες. Schol. κύριοι συμβῆναι ἄνευ τῶν πόλεων. Est igitur h. l. τέλος summa et libera potestas rei transigendae, ac diversum est τὰ τέλη, potestas civilis, magistratus in universum.

Ἀκάμαντις una est ex decem tribubus Atticae, quarum cuique in 35 vel 36 dies πρυτανεία erat. Vid. Schoemann de Comitiis Athuniensium p. XV. et libellum meum (Abriss der griech. u. röm. Alterthümer p. 31 sq.).

Digitized by Google

τάνευε, Φαίνιππος ἐγραμμάτευε, Νικιάδης ἐπεστάτει. Λάχης εἶπε, τύχῃ ἀγαθῇ τῇ Ἀθηναίων, ποιεῖσθαι τὴν ἐκεχειρίαν, καθὰ ξυγγεγράφασι Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι αὐτῶν· καὶ ὡμολόγησαν ἐν τῷ δήμῳ τὴν ἐκεχειρίαν εἶναι ἐνιαυτόν, ἄρχειν δὲ τήνδε τὴν ἡμέραν, τετράδα ἐπὶ δέκα τοῦ Ἐλαφηβολιῶνος μηνός. ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἰόντας ὡς ἀλλήλους πρέσβεις καὶ κήρυκας ποιεῖσθαι τοὺς λόγους, καθότι ἔσται ἡ κατάλυσις τοῦ πολέμου. ἐκκλησίαν δὲ ποιήσαντας τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς πρυτάνεις, πρῶτον περὶ τῆς εἰρήνης βουλεύσασθαι Ἀθηναίους, καθότι ἂν ἐξῇ ἡ πρεσβεία περὶ τῆς καταλύσεως τοῦ πολέμου. σπείσασθαι δὲ αὐτίκα μάλα τὰς πρεσβείας ἐν τῷ δήμῳ τὰς παρούσας, ἢ μὴν ἐμμενεῖν ἐν ταῖς σπονδαῖς τὸν ἐνιαυτόν."

119. Ταῦτα ξυνέθεντο Λακεδαιμόνιοι, καὶ ὡμολόγησαν καὶ οἱ ξύμμαχοι, Ἀθηναίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις μηνὸς ἐν Λακεδαίμονι Γερασταίου δωδεκάτῃ. ξυνετίθεντο δὲ καὶ ἐσπένδοντο Λακεδαιμονίων μὲν οἵδε, Ταῦρος Ἐχετιμίδα, Ἀθήναιος Περικλείδα, Φιλοχαρίδας Ἐρυξιδαΐδα· Κορινθίων δὲ Αἰνέας Ὠκύτου, Εὐφαμίδας Ἀριστωνύμου· Σικυωνίων δὲ Δαμότιμος Ναυκράτους, Ὀνάσιμος Μεγακλέους· Μεγαρέων δὲ Νίκασος Κεκάλου, Μενεκράτης Ἀμφιδώρου· Ἐπιδαυρίων δὲ Ἀμφίας Εὐπαΐδα· Ἀθηναίων δὲ οἱ στρατηγοὶ, Νικόστρατος Διϊτρεφοῦς, Νικίας Νικηράτου, Λύτοκλῆς Τολμαίου. Ἡ μὲν δὴ ἐκεχειρία αὕτη ἐγένετο, καὶ ξυνήεσαν ἐν αὐτῇ περὶ τῶν μειζόνων σπονδῶν διὰ παντὸς ἐς λόγους.

120. Περὶ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας, αἷς ἐπήρχοντο, Σκιώνη ἐν τῇ Παλλήνῃ πόλις ἀπέστη ἀπ' Ἀθηναίων πρὸς Βρασίδαν. φασὶ, δὲ οἱ Σκιωναῖοι, Πελληνῆς μὲν εἶναι ἐκ Πελοποννήσου, πλέοντας δ' ἀπὸ Τροίας σφῶν τοὺς πρώτους κατενεχθῆναι ἐς τὸ χωρίον τοῦτο τῷ χειμῶνι, ᾧ ἐχρήσαντο Ἀχαιοὶ, καὶ αὐτοῦ οἰκῆσαι. ἀποστᾶσι δ' αὐτοῖς ὁ Βρασίδας διέπλευσε νυκτὸς ἐς τὴν Σκιώνην, τριήρει μὲν φίλιᾳ προπλεούσῃ, αὐτὸς δὲ ἐν κελητίῳ ἄπωθεν ἐφεπόμενος, ὅπως, εἰ μέν τινι τοῦ κέλητος μείζονι πλοίῳ περιτυγχάνοι, ἡ τριήρης ἀμύνοι αὐτῷ, ἀντιπάλου

ἐγραμμάτευε, scriba erat populi, cuius nomen ante archontem Euclidem psephismatibus praescribebatur. Vid. Schoemann. l. l. p. 318.

Λάχης εἶπε. Is igitur erat, qui rogationem ferebat de inducias, quas cum Peloponnesiis faciendas, populus iussit. εἶπε, suasit.

τετράδα ἐπὶ δέκα τοῦ Ἐλαφηβολιῶνος. Cap. 119. is dies vocatur μηνὸς ἐν Λακεδαίμονι Γερασταίου δωδεκάτῃ, quem Martii nostri vicesimum secundum computavit Dodwell. in Annall. Thucyd. Sed disceptant viri docti de congruentia non solum diei, sed etiam mensis.

ἐκκλησίαν δὲ ποιήσαντας τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς πρυτ Vid. quae de h. l. diximus ad c. 106.

119. καὶ ὡμολόγησαν. Ex multis codd. Poppo reposuit καὶ ὤμοσαν. Nonnulli eorum haec verba post ξυνέθεντο collocant. A Cl. utrumque abest.

120. ἡ τριήρης ἀμύνοι αὐτῷ. Optimi libri (Cass. Aug. Pal. It. Vat. H. Mosq.) pro ἀμύνοι praebent ἀμύνῃ, et pro αὐτῷ plerique omnes praeter Pal. Vind. Mosq. m. Ar. Chr. Dan., e quibus certe nulla varietas notatur, αὐτῇ vel αυτη, unde Benedictus, probante Hermanno scribendum censuit αὐτῇ, quod Poppo recepit, qui tamen utrumque et αὐτῷ et αὐτῇ,

Digitized by Google

δὲ ἄλλης τριήρους ἐπιγενομένης, οὐ πρὸς τὸ ἔλασσον νομίζων τρέψεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τὴν ναῦν, καὶ ἐν τούτῳ αὐτὸν διασώσειν. περαιωθεὶς δὲ καὶ ξύλλογον ποιήσας τῶν Σκιωναίων ἔλεγεν ἅ τε ἐν τῇ Ἀκάνθῳ καὶ Τορώνῃ, καὶ προσέτι φάσκων ἀξιωτάτους αὐτοὺς εἶναι ἐπαίνου, οἵτινες, τῆς Παλλήνης ἐν τῷ ἰσθμῷ ἀπειλημμένης ὑπὸ Ἀθηναίων Ποτίδαιαν ἐχόντων, καὶ ὄντες οὐδὲν ἄλλο ἢ νησιῶται, αὐτεπάγγελτοι ἐχώρησαν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, καὶ οὐκ ἀνέμειναν ἀτολμίᾳ ἀνάγκην σφίσι προσγενέσθαι περὶ τοῦ φανερῶς οἰκείου ἀγαθοῦ· σημεῖόν τ' εἶναι τοῦ καὶ ἄλλο τι ἂν αὐτοὺς τῶν μεγίστων ἀνδρείως ὑπομεῖναι, εἰ τεθήσεται κατὰ νοῦν τὰ πράγματα· πιστοτάτους τε τῇ ἀληθείᾳ ἡγήσεσθαι αὐτοὺς Λακεδαιμονίων φίλους, καὶ τἆλλα τιμήσειν.

121. Καὶ οἱ μὲν Σκιωναῖοι ἐπήρθησάν τε τοῖς λόγοις, καὶ θαρσήσαντες πάντες ὁμοίως, καὶ οἷς πρότερον μὴ ἤρεσκε τὰ πρασσόμενα, τόν τε πόλεμον διενοοῦντο προθύμως οἴσειν, καὶ τὸν Βρασίδαν τά τ' ἄλλα καλῶς ἐδέξαντο, καὶ δημοσίᾳ μὲν χρυσῷ στεφάνῳ ἀνέθησαν, ὡς ἐλευθεροῦντα τὴν Ἑλλάδα, ἰδίᾳ δὲ ἐταινίουν τε καὶ προσήρχοντο ὥσπερ ἀθλητῇ. ὁ δὲ τό τε παραυτίκα φυλακήν τινα αὐτοῖς ἐγκαταλιπὼν διέβη πάλιν, καὶ ὕστερον οὐ πολλῷ στρατιὰν πλείω ἐπεραίωσε, βουλόμενος μετ' αὐτῶν τῆς τε Μένδης καὶ τῆς Ποτιδαίας ἀποπειρᾶσαι, ἡγούμενος καὶ τοὺς Ἀθηναίους βοηθῆσαι ἂν, ὡς ἐς νῆσον, καὶ βουλόμενος φθάσαι· καί τι αὐτῷ καὶ ἐπράσσετο ἐς τὰς πόλεις ταύτας προδοσίας πέρι. καὶ ὁ μὲν ἔμελλεν ἐγχειρήσειν ταῖς πόλεσι ταύταις.

122. Ἐν τούτῳ δὲ, τριήρει οἱ τὴν ἐκεχειρίαν περιαγγέλλοντες ἀφικνοῦνται παρ' αὐτὸν, Ἀθηναίων μὲν Ἀριστώνυμος, Λακεδαιμονίων δὲ Ἀθήναιος. καὶ ἡ μὲν στρατιὰ πάλιν διέβη ἐς Τορώνην, οἱ δὲ τῷ Βρασίδᾳ ἀνήγγελλον τὴν ξυνθήκην, καὶ ἐδέξαντο πάντες οἱ ἐπὶ Θράκης ξύμμαχοι Λακεδαιμονίων τὰ πεπραγμένα. Ἀριστώνυμος δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις κατῄνει, Σκιωναίους δὲ αἰσθόμενος ἐκ λογισμοῦ τῶν ἡμερῶν ὅτι ὕστερον ἀφεστήκοιεν, οὐκ ἔφη ἐνσπόνδους ἔσεσθαι. Βρασίδας δὲ ἀντέλεγε πολλὰ, ὡς πρότερον, καὶ οὐκ ἀφίει τὴν πόλιν. ὡς δ' ἀπήγγειλεν ἐς τὰς Ἀθήνας ὁ Ἀριστώνυμος περὶ αὐτῶν, οἱ Ἀθηναῖοι εὐθὺς ἕτοιμοι ἦσαν στρατεύειν ἐπὶ τὴν Σκιώνην. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι πρέσβεις πέμψαντες παραβήσεσθαι ἔφασαν αὐτοὺς τὰς σπονδὰς, καὶ τῆς πόλεως ἀντεποιοῦντο Βρασίδᾳ πιστεύοντες, δίκῃ τε ἕτοιμοι ἦσαν περὶ αὐτῆς κρίνεσθαι. οἱ δὲ δίκῃ μὲν οὐκ ἤθελον κινδυνεύειν, στρατεύειν

quod Polyaenus omisit, ab interpretibus additum esse suspicatur.

121. ὥσπερ ἀθλητῇ. Officii causa, vel ut eum salutarent, adibant tamquam victorem athletam vel ἱερονίκην.

ὡς ἐς νῆσον. Supra c. 120. de Pallene peninsula eiusque incolis dicebat: οὐδὲν ἄλλο ἢ νησιῶται, quod Potidaea eos a continente arceret. Gravius autem Athenienses irascebantur, si qui insulanorum a se defecissent, Lacedaemoniorum auxilio, quod in re navali inutile esset, confisi. Illustrant quae sequuntur cap. 122.

Digitized by Google

δὲ ὡς τάχιστα, ὀργὴν ποιούμενοι, εἰ καὶ οἱ ἐν ταῖς νήσοις ἤδη ὄντες ἀξιοῦσι σφῶν ἀφίστασθαι, τῇ κατὰ γῆν Λακεδαιμονίων ἰσχύϊ ἀνωφελεῖ πιστεύοντες. εἶχε δὲ καὶ ἡ ἀλήθεια περὶ τῆς ἀποστάσεως μᾶλλον ἢ οἱ Ἀθηναῖοι ἐδικαίουν· δύο γὰρ ἡμέραις ὕστερον ἀπέστησαν οἱ Σκιωναῖοι. ψήφισμά τ' εὐθὺς ἐποιήσαντο, Κλέωνος γνώμῃ πεισθέντες, Σκιωναίους ἐξελεῖν τε καὶ ἀποκτεῖναι. καὶ τἆλλα ἡσυχάζοντες ἐς τοῦτο παρεσκευάζοντο.

123. Ἐν τούτῳ δὲ Μένδη ἀφίσταται αὐτῶν, πόλις ἐν τῇ Παλλήνῃ, Ἐρετριέων ἀποικία. καὶ αὐτοὺς ἐδέξατο ὁ Βρασίδας, οὐ νομίζων ἀδικεῖν, ὅτι ἐν τῇ ἐκεχειρίᾳ φανερῶς προσεχώρησαν. ἔστι γὰρ ἃ καὶ αὐτὸς ἐνεκάλει τοῖς Ἀθηναίοις παραβαίνειν τὰς σπονδάς. διὸ καὶ οἱ Μενδαῖοι μᾶλλον ἐτόλμησαν, τήν τε τοῦ Βρασίδου γνώμην ὁρῶντες ἑτοίμην, τεκμαιρόμενοι καὶ ἀπὸ τῆς Σκιώνης, ὅτι οὐ προυδίδου, καὶ ἅμα τῶν πρασσόντων σφίσιν ὀλίγων τε ὄντων, καὶ, ὡς τότε ἐμέλλησαν, οὐκέτι ἀνέντων, ἀλλὰ περὶ σφίσιν αὐτοῖς φοβουμένων τὸ κατάδηλον, καὶ καταβιασαμένων παρὰ γνώμην τοὺς πολλούς. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι εὐθὺς πυθόμενοι, πολλῷ ἔτι μᾶλλον ὀργισθέντες, παρεσκευάζοντο ἐπ' ἀμφοτέρας τὰς πόλεις. καὶ Βρασίδας προσδεχόμενος τὸν ἐπίπλουν αὐτῶν ὑπεκκομίζει ἐς Ὄλυνθον τὴν Χαλκιδικὴν παῖδας καὶ γυναῖκας τῶν Σκιωναίων καὶ Μενδαίων, καὶ τῶν Πελοποννησίων αὐτοῖς πεντακοσίους ὁπλίτας διέπεμψε καὶ πελταστὰς τριακοσίους Χαλκιδέων, ἄρχοντά τε τῶν ἁπάντων Πολυδαμίδαν. καὶ οἱ μὲν τὰ περὶ σφᾶς αὐτοὺς, ὡς ἐν τάχει παρεσομένων τῶν Ἀθηναίων, κοινῇ εὐτρεπίζοντο.

124. Βρασίδας δὲ καὶ Περδίκκας ἐν τούτῳ στρατεύουσιν ἅμα ἐπὶ Ἀρράβαιον τὸ δεύτερον ἐς Λύγκον. καὶ ἦγον ὁ μὲν ὢν ἐκράτει Μακεδόνων τὴν δύναμιν καὶ τῶν ἐνοικούντων Ἑλλήνων ὁπλίτας, ὁ δὲ πρὸς τοῖς αὐτοῦ περιλοίποις τῶν Πελοποννησίων Χαλκιδέας καὶ Ἀκανθίους καὶ τῶν ἄλλων κατὰ δύναμιν ἑκάστων. ξύμπαν δὲ τὸ ὁπλιτικὸν τῶν Ἑλλήνων τρισχίλιοι μάλιστα. ἱππῆς δ' οἱ πάντες ἠκολούθουν Μακεδόνων ξὺν Χαλκιδεῦσιν ὀλίγου ἐς χιλίους, καὶ ἄλλος ὅμιλος τῶν βαρβάρων πολύς. ἐσβαλόντες δὲ ἐς τὴν Ἀρράβαιου, καὶ εὑρόντες ἀντεστρατοπεδευμένους αὐτοῖς τοὺς Λυγκηστὰς, ἀντεκαθέζοντο καὶ αὐτοί. καὶ ἐχόντων τῶν μὲν πεζῶν λόφον ἑκατέρωθεν, πεδίου δὲ τοῦ μέσου ὄντος, οἱ ἱππῆς ἐς αὐτὸ καταδραμόντες ἱππομάχησαν πρῶτα ἀμφοτέρων· ἔπειτα δὲ καὶ ὁ Βρασίδας καὶ ὁ Περδίκκας, προελθόντων προτέρων ἀπὸ τοῦ λόφου μετὰ τῶν ἱππέων τῶν Λυγκηστῶν ὁπλιτῶν καὶ ἑτοίμων ὄντων μάχεσθαι, ἀντεπαγαγόντες καὶ αὐτοὶ ξυνέβαλον, καὶ ἔτρεψαν τοὺς Λυγκηστάς· καὶ πολλοὺς μὲν διέφθειραν, οἱ δὲ λοιποὶ

123. ὡς τότε ἐμέλλησαν, οὐκέτι ἀνέντων, i. e., quod tunc facturi erant, non amplius remittentibus.

124. καὶ τῶν ἄλλων, int. τινάς. Mox in ὀλίγου ἐς χιλίους veram scripturam unus servavit Priscianus. Nam in codd. omnibus est ὀλίγῳ.

Digitized by Google

διαφεύγοντες πρὸς τὰ μετέωρα ἠσύχαζον. μετὰ δὲ τοῦτο τροπαῖον στήσαντες δύο μὲν ἢ τρεῖς ἡμέρας ἐπέσχον, τοὺς Ἰλλυριοὺς μένοντες, οἳ ἔτυχον τῷ Περδίκκᾳ μισθοῦ μέλλοντες ἥξειν· ἔπειτα ὁ Περδίκκας ἐβούλετο προϊέναι ἐπὶ τὰς τοῦ Ἀρριβαίου κώμας καὶ μὴ καθῆσθαι, Βρασίδας δὲ τῆς τε Μένδης περιορώμενος, μὴ, τῶν Ἀθηναίων πρότερον ἐπιπλευσάντων, τι πάθῃ, καὶ ἅμα τῶν Ἰλλυριῶν οὐ παρόντων, οὐ πρόθυμος ἦν, ἀλλὰ ἀναχωρεῖν μᾶλλον.

125. Καὶ ἐν τούτῳ, διαφερομένων αὐτῶν, ἠγγέλθη ὅτι καὶ οἱ Ἰλλυριοὶ μετ' Ἀρριβαίου, προδόντες Περδίκκαν, γεγένηνται· ὥστε ἤδη ἀμφοτέροις μὲν δοκοῦν ἀναχωρεῖν διὰ τὸ δέος αὐτῶν, ὄντων ἀνθρώπων μαχίμων, κυρωθὲν δὲ οὐδὲν ἐκ τῆς διαφορᾶς, ὁπηνίκα χρὴ ὁρμᾶσθαι, νυκτός τε ἐπιγενομένης, οἱ μὲν Μακεδόνες καὶ τὸ πλῆθος τῶν βαρβάρων, εὐθὺς φοβηθέντες (ὅπερ φιλεῖ μεγάλα στρατόπεδα ἀσαφῶς ἐκπλήγνυσθαι,) καὶ νομίσαντες πολλαπλασίους μὲν ἢ ἦλθον ἐπιέναι, ὅσον δὲ οὔπω παρεῖναι, καταστάντες ἐς αἰφνίδιον φυγὴν ἐχώρουν ἐπ' οἴκου, καὶ τὸν Περδίκκαν, τὸ πρῶτον οὐκ αἰσθανόμενον, ὡς ἔγνω, ἠνάγκασαν, πρὶν τὸν Βρασίδαν ἰδεῖν, (ἄπωθεν γὰρ πολὺ ἀλλήλων ἐστρατοπεδεύοντο,) προαπελθεῖν. Βρασίδας δὲ ἅμα τῇ ἕῳ, ὡς εἶδε τοὺς Μακεδόνας προκεχωρηκότας, τούς τε Ἰλλυριοὺς καὶ τὸν Ἀρριβαῖον μέλλοντας ἐπιέναι, ξυναγαγὼν καὶ αὐτὸς ἐς τετράγωνον τάξιν τοὺς ὁπλίτας, καὶ τὸν ψιλὸν ὅμιλον ἐς μέσον λαβών, διενοεῖτο ἀναχωρεῖν. ἐκδρόμους δὲ, εἴ πῃ προσβάλλοιεν αὐτοῖς, ἔταξε τοὺς νεωτάτους, καὶ αὐτὸς λογάδας ἔχων τριακοσίους τελευταίους γνώμην εἶχεν ὑποχωρῶν τοῖς τῶν ἐναντίων πρώτοις προσκεισομένοις ἀνθιστάμενος ἀμύνεσθαι. καὶ πρὶν τοὺς πολεμίους ἐγγὺς εἶναι, ὡς διὰ ταχέων παρεκελεύσατο τοῖς στρατιώταις τοιάδε.

126. „Εἰ μὲν μὴ ὑπώπτευον, ἄνδρες Πελοποννήσιοι, ὑμᾶς τῷ τε μεμονῶσθαι, καὶ ὅτι βάρβαροι οἱ ἐπιόντες καὶ πολλοί, ἔκπληξιν ἔχειν, οὐκ ἂν ὁμοίως διδαχὴν ἅμα τῇ παρακελεύσει ἐποιούμην· νῦν δὲ πρὸς μὲν τὴν ἀπόλειψιν τῶν ἡμε-

τῆς τε Μένδης περιορώμενος. Schol. ὑλαβούμενος περὶ αὐτῆς. „προορτίζων exponit Thom. Mag. h. v.“ *Duk.*

125. δοκοῦν — κυρωθέν. De his nominativis absolutis loco genitivorum vid. Matth. Gr. §. 564.

ὅπερ φιλεῖ μεγάλα στρ. ἀσαφ. ἐκπλήγνυσθαι. Verba ἀσαφῶς ἐκπλήγνυσθαι tamquam per appositionem vel epexegesin explicant pronomen relativum ὅπερ, quod ad praegressum πάθος φοβηθέντες referendum est. Monuit Krüger. ad Dionys. p. 291. sq. post Matth. Gr. §. 476. p. 657. (892), qui ad eam rem demonstrandam loco 5, 6. utitur: ὥστε οὐκ ἂν ἔλαθεν αὐτόθεν ὁρμώμενος ὁ Κλέων τῷ στρατῷ· ὅπερ προσεδέχετο ποιήσειν αὐτὸν ἐπὶ τὴν Ἀμφίπολιν, ὑπεριδόντα σφῶν τὸ πλῆθος, — ἀναβήσεσθαι. Cf. 5, 105. εἰς δὲ ἐς Λακεδαιμονίους δόξης, ἣν διὰ τὸ αἰσχρὸν δὴ βοηθήσειν ὑμῖν πιστεύσετε αὐτούς — οὐ ζηλοῦμεν τὸ ἄφρον. Nostro loco simillimus est 7, 80. οἷον φιλεῖ καὶ πᾶσι στρατοπέδοις, μάλιστα δὲ τοῖς μεγίστοις, φόβος καὶ δείματα ἐγγίγνεσθαι.

τελευταίους — ὑποχωρῶν. Haec verba sunt iungenda, τελευταίους ὑποχ. Quare omnem distinctionem cum Bekk. delevi.

Digitized by Google

τέρων καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων βραχεῖ ὑπομνήματι καὶ παραινέσει τὰ μέγιστα πειράσομαι πείθειν. ἀγαθοῖς γὰρ εἶναι ὑμῖν προςήκει τὰ πολέμια οὐ διὰ ξυμμάχων παρουσίαν ἑκάστοτε, ἀλλὰ δι' οἰκείαν ἀρετὴν, καὶ μηδὲν πλῆθος πεφοβῆσθαι ἑτέρων, οἵ γε μηδὲ ἀπὸ πολιτειῶν τοιούτων ἥκετε, ἐν αἷς οὐ πολλοὶ ὀλίγων ἄρχουσιν, ἀλλὰ πλειόνων μᾶλλον ἐλάσσους, οὐκ ἄλλῳ τινὶ κτησάμενοι τὴν δυναστείαν, ἢ τῷ μαχόμενοι κρατεῖν. βαρβάρους δὲ, οὓς νῦν ἀπειρίᾳ δέδιτε, μαθεῖν χρὴ ἐξ ὧν τε προηγώνισθε τοῖς Μακεδόσιν αὐτῶν, καὶ ἀφ' ὧν ἐγὼ εἰκάζων τε καὶ ἄλλων ἀκοῇ ἐπίσταμαι, οὐ δεινοὺς ἐσομένους. καὶ γὰρ ὅσα μὲν τῷ ὄντι ἀσθενῆ ὄντα τῶν πολεμίων δόκησιν ἔχει ἰσχύος, διδαχὴ ἀληθὴς προςγενομένη περὶ αὐτῶν, ἐθάρσυνε μᾶλλον τοὺς ἀμυνομένους· οἷς δὲ βεβαίως τι πρόςεστιν ἀγαθὸν, μὴ προειδώς τις ἂν αὐτοῖς τολμηρότερον προςφέροιτο. οὗτοι δὲ τὴν μέλλησιν μὲν ἔχουσι τοῖς ἀπείροις φοβεράν· καὶ γὰρ πλήθει ὄψεως δεινοὶ καὶ βοῆς μεγέθει ἀφόρητοι, ἥ τε διὰ κενῆς ἐπανάσεισις τῶν ὅπλων ἔχει τινὰ δήλωσιν ἀπειλῆς· προςμίξαι δὲ τοῖς ὑπομένουσιν αὐτὰ οὐχ ὅμοιοι. οὔτε γὰρ τάξιν ἔχοντες αἰσχυνθεῖεν ἂν λιπεῖν τινὰ χώραν βιαζόμενοι, ἥ τε φυγὴ καὶ ἡ ἔφοδος αὐτῶν, ἴσην ἔχουσα δόξαν τοῦ καλοῦ, ἀνεξέλεγκτον καὶ τὸ ἀνδρεῖον ἔχει. αὐτοκράτωρ δὲ μάχη

126. ἐν αἷς οὐ πολλοί. Alii cum Reisigio ad Aristoph. Tom. I. p. 30. οὐ per negligentiam additum putant, cum Thucydides praegressi μηδέ non meminerit. Alii οὐ delendum censent. Mihi olim ἐν αἷς pro ἐν ἐκείναις γάρ accipi posse videbatur.

τὴν δυναστείαν. Doriensium in Peloponneso imperium inde a reditu Heraclidarum intelligendum esse puto.

τοῖς Μακεδόσιν αὐτῶν. Etiam Lyncestae erant Macedones, vid. supra c. 83. cf. 2, 99. Omnes autem Macedones inter barbaros censebantur non minus, quam Illyrii. προηγώνισθε, (Schol. προεπολεμήσατε) refero ad hanc ipsam expeditionem adversus Lyncestas, in qua supra c. 124. narrat eos a Lacedaemoniis fugatos multosque caesos.

ὅσα μὲν — προςφέροιτο. In utroque horum membrorum est binarum structurarum confusio. Nam ὅσα requirit ut posthac scribatur aut περὶ τούτων pro περὶ αὐτῶν, aut certe διδαχῆς ἀληθοῦς γενομένης. Cum autem περὶ αὐτῶν sequatur, huic in praecedentibus aptum fuerit εἴ τινα pro ὅσα. Similiter in altero membro οἷς et τούτοις, εἴ τισιν et αὐτοῖς accuratius congruerent. Schol. ὅσοι πολέμιοι ἀσθενεῖς ὄντες δόκησιν ἰσχύος παρέχουσι τοῖς ἐναντίοις, περὶ τούτων τἀληθῆ μαθόντες οἱ δι' ἐναντίας θαρσύνονται μᾶλλον· ὅσοι δὲ τῷ ὄντι εἰσὶν ἰσχυροὶ, τούτους εἰ μή τις ἔμπροσθεν μάθοι, τολμηρότερον καὶ οὐκ ὀρθῶς αὐτοῖς προςενεχθήσεται.

τὴν μέλλησιν intelligo de impendente hostium impetu, ut hoc cap. extr. ἄπωθεν ἀπειλαῖς τὸ ἀνδρεῖον μελλήσει ἐπικομποῦσιν. Schol. supplet τοῦ ἐπιέναι. — πλήθει ὄψεως, multitudine, quae conspectui offertur. Sunt qui pro ὄψει πλήθους dictum credant; rectius alii pro una notione accipiunt, ut ἄστρων εὐφρόνη. Cf. Poppo I, 1, 162. αὐτά refer ad τὴν ὄψιν, τὴν βοὴν καὶ τὴν ἐπανάσεισιν τ. ὅπλ.

οὔτε γὰρ τάξιν ἔχοντες αἰσχυνθεῖεν. Negatio οὐ pariter ad participium atque ad verbum finitum pertinet. Vid. ad 1, 141. — ἴσην — δόξαν, quia etiam in fuga hostem telis petebant barbari.

αὐτοκράτωρ. Schol. μάχη δὲ αὐτεξούσιος, ἐν ᾗ ἔξεστιν ὃ βούλεταί τις πράττειν, παρέχει πρόφασιν [τοῦ] φεύγειν τοῖς ὁπωςοῦν βουλομένοις σώζεσθαι. Poppo verba αὐτοκράτωρ — πορίσειε in parenthesin redegit, ne verba τοῦ τε — ἡγοῦν-

Digitized by Google

μάλιστ' ἂν καὶ πρόφασιν τοῦ σώζεσθαί τινι πρεπόντως πολισειε. τοῦ τε ἐς χεῖρας ἐλθεῖν πιστότερον τὸ ἐκφοβήσειν ἡμᾶς ἀκινδύνως ἡγοῦνται· ἐκείνῳ γὰρ ἂν πρὸ τούτου ἐχρῶντο. σαφῶς τε πᾶν τὸ προϋπάρχον δεινὸν ἀπ' αὐτῶν ὁρᾶτε ἔργῳ μὲν βραχὺ ὄν, ὄψει δὲ καὶ ἀκοῇ κατασπέρχον. ὃ ὑπομείναντες ἐπιφερόμενον, καὶ, ὅταν καιρὸς ᾖ, κόσμῳ καὶ τάξει αὖθις ὑπαγαγόντες, ἐς τε τὸ ἀσφαλὲς θᾶσσον ἀφίξεσθε, καὶ γνώσεσθε τὸ λοιπὸν ὅτι οἱ τοιοῦτοι ὄχλοι τοῖς μὲν τὴν πρώτην ἔφοδον δεξαμένοις ἄπωθεν ἀπειλαῖς τὸ ἀνδρεῖον μελλήσει ἐπικομποῦσιν, οἳ δ' ἂν εἴξωσιν αὐτοῖς, κατὰ πόδας τὸ εὔψυχον ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ὀξεῖς ἐνδείκνυνται."

127. Τοιαῦτα ὁ Βρασίδας παραινέσας ὑπῆγε τὸ στράτευμα. οἱ δὲ βάρβαροι ἰδόντες πολλῇ βοῇ καὶ θορύβῳ προσέκειντο, νομίσαντες φεύγειν τε αὐτὸν, καὶ καταλαβόντες διαφθείρειν. καὶ ὡς αὐτοῖς αἵ τε ἐκδρομαὶ, ὅπη προσπίπτοιεν, ἀπήντων, καὶ αὐτὸς ἔχων τοὺς λογάδας ἐπικειμένους ὑφίστατο, τῇ τε πρώτῃ ὁρμῇ παρὰ γνώμην ἀντέστησαν, καὶ τὸ λοιπὸν ἐπιφερομένους μὲν δεχόμενοι ἠμύνοντο, ἡσυχαζόντων δὲ, αὐτοὶ ὑπεχώρουν, τότε δὴ τῶν μετὰ τοῦ Βρασίδου Ἑλλήνων ἐν τῇ εὐρυχωρίᾳ οἱ πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἀπέσχοντο, μέρος δέ τι καταλιπόντες αὐτοῖς ἐπακολουθοῦν προσβάλλειν, οἱ λοιποὶ χωρήσαντες δρόμῳ ἐπί τε τοὺς φεύγοντας τῶν Μακεδόνων, οἷς ἐντύχοιεν, ἔκτεινον, καὶ τὴν ἐξβολὴν, ἣ ἐστι μεταξὺ δυοῖν λόφοιν στενὴ ἐς τὴν Ἀρίβαιον, φθάσαντες προκατέλαβον, εἰδότες οὐκ οὖσαν ἄλλην τῷ Βρασίδᾳ ἀναχώρησιν. καὶ προϊόντος αὐτοῦ ἐς αὐτὸ ἤδη τὸ ἄπορον τῆς ὁδοῦ, κυκλοῦνται ὡς ἀπολησόμενοι.

128. Ὁ δὲ γνοὺς προεῖπε τοῖς μεθ' αὐτοῦ τριακοσίοις, ὃν ᾤετο μᾶλλον ἂν ἑλεῖν τῶν λόφων, χωρήσαντας πρὸς αὐτὸν δρόμῳ, ὡς τάχιστα ἕκαστος δύναται, ἄνευ τάξεως, πειρᾶσαι ἀπ' αὐτοῦ ἐκκροῦσαι τοὺς ἤδη ἐπόντας βαρβάρους, πρὶν καὶ τὴν πλείονα κύκλωσιν σφῶν αὐτόσε προσμίξαι. καὶ οἱ μὲν προσπεσόντες ἐκράτησάν τε τῶν ἐπὶ τοῦ λόφου, καὶ ἡ πλείων ἤδη στρατιὰ τῶν Ἑλλήνων ῥᾷον πρὸς αὐτὸν ἐπορεύοντο. οἱ γὰρ βάρβαροι καὶ ἐφοβήθησαν, τῆς τροπῆς αὐτοῖς ἐνταῦθα γενομένης σφῶν ἀπὸ τοῦ μετεώρου, καὶ ἐς τὸ πλεῖον οὐκέτ'

ται abrupte posita sint. Sed ad ἢ τε φυγὴ — ἔχει, quo refert Poppo, non pertinent, quia illud membrum iam respondet praegresso οὔτε γὰρ — βιαζόμενοι. — Mox κατασπέρχον, Schol. κινοῦν εἰς δειλίαν, ἐκπλῆττον.

ὑπαγαγόντες. Vid. ad cap. seq. 127. ὑπῆγε, i. e. ὑποχώρησε, retro duxit, ut bene demonstravit Duk. Nam statim dicit νομίσαντες φεύγειν αὐτόν. Sic cap. 126. accipiendum κόσμῳ καὶ τάξει αὖθις ὑπαγαγόντες,

quod c. 125. extr. erat ὑποχωρῶν τοῖς τῶν ἐναντίων πρώτοις προσκεισομένοις ἀνθιστάμενος ἀμύνεσθαι. Cf. 3, 97. διώξεις τε καὶ ὑπαγωγαί.

αἵ τε ἐκδρομαί. Supra c. 125 extr. Mox in verbis χωρήσαντες δρόμῳ ἐπί τε τοὺς φεύγ. particula τέ traiecta est, ut saepe.

128. τοὺς ἤδη ἐπόντας βαρβάρους. Recepimus et hic et infra c. 131. Popponis coniecturam ἐπόντας pro ἐπιόντας.

Digitized by Google

ἐπηκολούθουν, νομίζοντες καὶ ἐν μεθορίοις εἶναι αὐτοὺς ἤδη καὶ διαπεφευγέναι. Βρασίδας δὲ ὡς ἀντελάβετο τῶν μετεώρων, κατὰ ἀσφάλειαν μᾶλλον ἰὼν, αὐθημερὸν ἀφικνεῖται ἐς Ἄρνισσαν πρῶτον, τῆς Περδίκκου ἀρχῆς. καὶ αὐτοὶ ὀργιζόμενοι οἱ στρατιῶται τῇ προαναχωρήσει τῶν Μακεδόνων, ὅσοις ἐνέτυχον κατὰ τὴν ὁδὸν ξεύγεσιν αὐτῶν βοεικοῖς, ἢ εἴ τινι σκεύει ἐκπεπτωκότι, (οἷα ἐν νυκτερινῇ καὶ φοβερᾷ ἀναχωρήσει εἰκὸς ἦν ξυμβῆναι,) τὰ μὲν ὑπολύοντες κατέκοπτον, τῶν δὲ οἰκείωσιν ἐποιοῦντο. ἀπὸ τούτου τε πρῶτον Περδίκκας Βρασίδαν τε πολέμιον ἐνόμισε, καὶ ἐς τὸ λοιπὸν Πελοποννησίων τῇ μὲν γνώμῃ δι' Ἀθηναίους οὐ ξύνηθες μῖσος εἶχε, τῶν δὲ ἀναγκαίων ξυμφόρων διαναστὰς ἔπρασσεν, ὅτῳ τρόπῳ τάχιστα τοῖς μὲν ξυμβήσεται, τῶν δὲ ἀπαλλάξεται.

129. Βρασίδας δὲ ἀναχωρήσας ἐκ Μακεδονίας ἐς Τορώνην καταλαμβάνει Ἀθηναίους Μένδην ἤδη ἔχοντας, καὶ αὐτοῦ ἡσυχάζων ἐς μὲν τὴν Παλλήνην ἀδύνατος ἤδη ἐνόμιζεν εἶναι διαβὰς τιμωρεῖν, τὴν δὲ Τορώνην ἐν φυλακῇ εἶχεν. ὑπὸ γὰρ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῖς ἐν τῇ Λύγκῳ ἐξέπλευσαν ἐπί τε τὴν Μένδην καὶ τὴν Σκιώνην οἱ Ἀθηναῖοι, ὥσπερ παρεσκευάζοντο, ναυσὶ μὲν πεντήκοντα, ὧν ἦσαν δέκα Χῖαι, ὁπλίταις δὲ χιλίοις ἑαυτῶν καὶ τοξόταις ἑξακοσίοις, καὶ Θρᾳξὶ μισθωτοῖς χιλίοις, καὶ ἄλλοις τῶν αὐτόθεν ξυμμάχων πελτασταῖς· ἐστρατήγει δὲ Νικίας ὁ Νικηράτου καὶ Νικόστρατος ὁ Διϊτρεφοῦς. ἄραντες δὲ ἐκ Ποτιδαίας ταῖς ναυσὶ καὶ σχόντες κατὰ τὸ Ποσειδώνιον ἐχώρουν ἐς τοὺς Μενδαίους. οἱ δὲ αὐτοί τε καὶ Σκιωναίων τριακόσιοι βεβοηθηκότες, Πελοποννησίων τε οἱ ἐπίκουροι, ξύμπαντες δὲ ἑπτακόσιοι ὁπλῖται, καὶ Πολυδαμίδας ὁ ἄρχων αὐτῶν, ἔτυχον ἐξεστρατοπεδευμένοι ἔξω τῆς πόλεως ἐπὶ λόφου καρτεροῦ. καὶ αὐτοῖς Νικίας μὲν, Μεθωναίους τε ἔχων εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ψιλοὺς καὶ λογάδας τῶν Ἀθηναίων ὁπλιτῶν ἑξήκοντα καὶ τοὺς τοξότας ἅπαντας, κατὰ ἀτραπόν τινα τοῦ λόφου πειρώμενος προσβῆναι, καὶ τραυματιζόμενος ὑπ' αὐτῶν, οὐκ ἠδυνήθη βιάσασθαι· Νικόστρατος δὲ ἄλλῃ ἐφόδῳ ἐκ πλείονος παντὶ τῷ ἄλλῳ στρατοπέδῳ ἐπιὼν τῷ λόφῳ, ὄντι δυσπροσβάτῳ, καὶ πάνυ ἐθορυβήθη, καὶ ἐς ὀλίγον ἀφίκετο

ἐν μεθορίοις, int. τῆς τοῦ Περδίκκου ἀρχῆς. — Paullo ante σφῶν Goell. refert ad ἀπὸ τοῦ μετεώρου, et interpretatur: *cum depulsi essent iugo, quod insederant.* At enim vero et αὐτοῖς et σφῶν recte ad τῆς τροπῆς γενομένης retuleris, cum genitivus indicet qui fugerint, dativus autem, quorum interfuerit eos non fugere, quem dativum commodi vel ethicum vocant. Cf. Krüger. ad Dionys. p. 98. — Mox καὶ αὐτοί est sponte, non iussi a Brasida, et pertinet ad κατέκοπτον.

τῇ μὲν γνώμῃ — εἶχε. Athenienses, qui in Thracia et illo tractu terrarum multas urbes tenebant, et in gratiam cognatorum Perdiccae cum hoc ipso bella gesserant (vid. 1, 57. 59.), multo magis metuebat Perdiccas quam Lacedaemonios. Nihilominus tunc, politicis rationibus neglectis, (ἀναγκαίων ξυμφόρων διαναστάς) cum Atheniensibus pacisci, a Lacedaemoniis autem, in quos odium concepit minus animo consuetum (οὐ ξύνηθες τῇ γνώμῃ) propter Athenienses olim invisos, dissociari maluit.

129. καὶ ἄλλοις — πελτασταῖς. Vid. ad cap. 67.

Digitized by Google

πᾶν τὸ στράτευμα τῶν Ἀθηναίων νικηθῆναι. καὶ ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ, ὡς οὐκ ἐνέδοσαν οἱ Μενδαῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, οἱ Ἀθηναῖοι ἀναχωρήσαντες ἐστρατοπεδεύσαντο· καὶ οἱ Μενδαῖοι, νυκτὸς ἐπελθούσης, ἐς τὴν πόλιν ἀπῆλθον.

130. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι περιπλεύσαντες ἐς τὸ πρὸς Σκιώνης τό τε προάστειον εἶλον, καὶ τὴν ἡμέραν ἅπασαν ἐδῄουν τὴν γῆν, οὐδενὸς ἐπεξιόντος· ἦν γάρ τι καὶ στασιασμοῦ ἐν τῇ πόλει. οἱ δὲ τριακόσιοι τῶν Σκιωναίων τῆς ἐπιούσης νυκτὸς ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου. καὶ τῇ ἐπιγιγνομένῃ ἡμέρᾳ Νικίας μὲν τῷ ἡμίσει τοῦ στρατοῦ προϊὼν ἅμα ἐς τὰ μεθόρια τῶν Σκιωναίων τὴν γῆν ἐδῄου· Νικόστρατος δὲ τοῖς λοιποῖς κατὰ τὰς ἄνω πύλας, ᾗ ἐπὶ Ποτιδαίας ἔρχονται, προσεκάθητο τῇ πόλει. ὁ δὲ Πολυδαμίδας (ἔτυχε γὰρ ταύτῃ τοῖς Μενδαίοις καὶ ἐπικούροις ἐντὸς τοῦ τείχους τὰ ὅπλα κείμενα) διατάσσει τε ὡς ἐς μάχην, καὶ παρῆνει τοῖς Μενδαίοις ἐπεξιέναι. καί τινος αὐτῷ τῶν ἀπὸ τοῦ δήμου ἀντειπόντος κατὰ τὸ στασιωτικὸν, ὅτι οὐκ ἐπέξεισιν, οὐδὲ δέοιτο πολεμεῖν, καὶ, ὡς ἀντεῖπεν, ἐπισπασθέντος τῇ χειρὶ ὑπ' αὐτοῦ, καὶ θορυβηθέντος, ὁ δῆμος, εὐθὺς ἀναλαβὼν τὰ ὅπλα, περιοργὴς ἐχώρει ἐπί τε Πελοποννησίους καὶ τοὺς τὰ ἐναντία σφίσι μετ' αὐτῶν πράξαντας. καὶ προσπεσόντες τρέπουσιν, ἅμα μὲν μάχῃ αἰφνιδίῳ, ἅμα δὲ, τοῖς Ἀθηναίοις τῶν πυλῶν ἀνοιγομένων, φοβηθέντων· ᾠήθησαν γὰρ ἀπὸ προειρημένου τινὸς αὐτοῖς τὴν ἐπιχείρησιν γενέσθαι. καὶ οἱ μὲν ἐς τὴν ἀκρόπολιν, ὅσοι μὴ αὐτίκα διεφθάρησαν, κατέφυγον, ἥπερ καὶ τὸ πρότερον αὐτοὶ εἶχον· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι (ἤδη γὰρ καὶ ὁ Νικίας ἐπαναστρέψας πρὸς τῇ πόλει ἦν) ἐσπεσόντες ἐς τὴν Μένδην πόλιν, ἅτε οὐκ ἀπὸ ξυμβάσεως ἀνοιχθεῖσαν, ἁπάσῃ τῇ στρατιᾷ, ὡς κατὰ κράτος ἑλόντες διήρπασαν· καὶ μόλις οἱ στρατηγοὶ κατέσχον ὥστε μὴ καὶ τοὺς ἀνθρώπους διαφθείρεσθαι. καὶ τοὺς μὲν Μενδαίους μετὰ ταῦτα πολιτεύειν ἐκέλευον ὥσπερ εἰώθεσαν, αὐτοὺς κρίναντας ἐν σφίσιν αὐτοῖς, εἴ τινας ἡγοῦνται αἰτίους εἶναι τῆς ἀποστάσεως· τοὺς δ' ἐν τῇ ἀκροπόλει ἐπιτείχισαν ἑκατέρωθεν τείχει ἐς θάλασσαν, καὶ φυλακὴν ἐπικαθίσταντο. ἐπειδὴ δὲ τὰ περὶ τὴν Μένδην κατέσχον, ἐπὶ τὴν Σκιώνην ἐχώρουν.

131. Οἱ δὲ ἀντεπεξελθόντες, αὐτοὶ καὶ Πελοποννήσιοι,

130. τὸ πρὸς Σκιώνης, qua Mende ad Scionem spectat, cui parti contraria est ea, ᾗ ἐπὶ Ποτιδαίας ἔρχονται, quibus verbis mox utitur.

κατὰ τὸ στασιωτικόν. Schol. κατὰ τὸ ἀντιστασιάζειν. — δέοιτο pro δέοι, quod ipsum Poppo h. l. legendum censet. — θορυβηθέντος, absolute dictum accipe, *cum tumultus exortus esset* super hac violentia.

ἐπικαθίσταντο. Vulgo ἐπεκαθίσαντο. Correxit Poppo, quia καθίζεσθαι semper habet vim reflexivam, eiusque aoristus καθεζόμην sit, non ἐκαθισάμην. Ipse tamen Poppo in censura Grammaticae Buttmannianae (Ephemm. Ien. 1829. No. 149. p. 231.) concedit, etiam formam ἐκαθισάμην per se probam et Demostheni usitatam esse. Codd. Ar. Chr. exhibent ἐπεκαθίσταντο, perperam addito augmento syllabico. Cf. Buttmann. Gram. max. Vol. II. p. 152.

Digitized by Google

ἱδρύθησαν ἐπὶ λόφου καρτεροῦ πρὸ τῆς πόλεως, ὃν εἰ μὴ ἕλοιεν οἱ ἐναντίοι, οὐκ ἐγίγνετο σφῶν περιτείχισις. προσβαλόντες δ' αὐτῷ κατὰ κράτος οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ μάχῃ ἐκκρούσαντες τοὺς ἐπόντας, ἐστρατοπεδεύσαντό τε, καὶ ἐς τὸν περιτειχισμὸν τροπαῖον στήσαντες παρεσκευάζοντο. καὶ αὐτῶν οὐ πολὺ ὕστερον ἤδη ἐν ἔργῳ ὄντων, οἱ ἐκ τῆς ἀκροπόλεως ἐν τῇ Μένδῃ πολιορκούμενοι ἐπίκουροι, βιασάμενοι παρὰ θάλασσαν τὴν φυλακήν, νυκτὸς ἀφικνοῦνται, καὶ διαφυγόντες οἱ πλεῖστοι τὸ ἐπὶ τῇ Σκιώνῃ στρατόπεδον ἐσῆλθον ἐς αὐτήν.

132. Περιτειχιζομένης δὲ τῆς Σκιώνης, Περδίκκας, τοῖς τῶν Ἀθηναίων στρατηγοῖς ἐπικηρυκευσάμενος, ὁμολογίαν ποιεῖται πρὸς τοὺς Ἀθηναίους διὰ τὴν τοῦ Βρασίδου ἔχθραν περὶ τῆς ἐκ τῆς Λύγκου ἀναχωρήσεως, εὐθὺς τότε ἀρξάμενος πράσσειν. καὶ, ἐτύγχανε γὰρ τότε Ἰσχαγόρας ὁ Λακεδαιμόνιος στρατιὰν μέλλων πεζῇ πορεύσειν ὡς Βρασίδαν, ὁ δὲ Περδίκκας, ἅμα μὲν κελεύοντος τοῦ Νικίου, ἐπειδὴ ξυνεβεβήκει, ἔνδηλόν τι ποιεῖν τοῖς Ἀθηναίοις βεβαιότητος πέρι, ἅμα δ' αὐτὸς οὐκέτι βουλόμενος Πελοποννησίους ἐς τὴν αὑτοῦ ἀφικνεῖσθαι, παρασκευάσας τοὺς ἐν Θεσσαλίᾳ ξένους, χρώμενος ἀεὶ τοῖς πρώτοις, διεκώλυσε τὸ στράτευμα καὶ τὴν παρασκευήν, ὥστε μηδὲ πειρᾶσθαι Θεσσαλῶν. Ἰσχαγόρας μέντοι καὶ Ἀμεινίας καὶ Ἀριστεὺς αὐτοί τε ὡς Βρασίδαν ἀφίκοντο, ἐπιδεῖν πεμψάντων Λακεδαιμονίων τὰ πράγματα, καὶ τῶν ἡβώντων αὐτῶν παρανόμως ἄνδρας ἐξῆγον ἐκ Σπάρτης, ὥστε τῶν πόλεων ἄρχοντας καθιστάναι, καὶ μὴ τοῖς ἐντυχοῦσιν ἐπιτρέπειν. καὶ Κλεαρίδαν μὲν τὸν Κλεωνύμου καθίστησιν ἐν Ἀμφιπόλει, Ἐπιτελίδαν δὲ τὸν Ἡγησάνδρου ἐν Τορώνῃ.

133. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει Θηβαῖοι Θεσπιέων τεῖχος περιεῖλον, ἐπικαλέσαντες Ἀττικισμόν, βουλόμενοι μὲν καὶ ἀεί, παρεστηκὸς δὲ ῥᾷον, ἐπειδὴ καὶ ἐν τῇ πρὸς Ἀθηναίους μάχῃ ὅ τι ἦν αὐτῶν ἄνδρα ἀπολώλει. καὶ ὁ νεὼς τῆς Ἥρας τοῦ αὐτοῦ θέρους ἐν Ἄργει κατεκαύθη, Χρυσίδος τῆς ἱερείας λύχνον τινὰ θείσης ἡμμένον πρὸς τὰ στέμματα, καὶ ἐπικαταδαρ-

131. *οἱ ἐκ τῆς ἀκροπόλεως — ἐπίκουροι.* Peloponnesios intellige, qui una cum Mendaeis, qui urbem iis tradiderant, eo confugisse putandi sunt. cf. c. 130. De attractione in *οἱ ἐκ τῆς ἀκρ.* saepe monitum.

132. *καὶ, ἐτύγχανε γὰρ — ὁ δὲ Περδίκκας.* De interpunctione huius et similium locorum (3, 107. 8, 29. 8, 79. 1, 72.) egit Poppo I. 1. p. 806 sq. ubi docet, minus apte parentheseos signa poni, quia si abesset, quod his locis sequitur, vel *δέ* vel *καί*, tum demum iusta esset parenthesis. Nam quod praecedit *καί* ante *ἐτύγχανε*, id hoc verbo diremptum a *γάρ*, non sic potest cum eo iungi, ut sit *etenim*, sed ad primarium subiectum pertinet. Itaque lineolis usus est, ut perspicuitatem adiuvaret. Nobis commata ponere satis visum.

παρανόμως. Contra leges et instituta Spartanorum hoc dicit factum, propterea quod iuniores erant, quam quibus magistratus committi liceret. Nam ex Plutarch. Lycurg. c. 25. docet Manso (Sparta P. II. p. 140.), ante trigesimum vitae annum non licuisse Spartanis in foro versari.

133. *παρεστηκός.* Vid. ad cap. 125. — *ἐν τῇ πρὸς Ἀθηναίους μάχῃ*, vid. supra c. 96.

Digitized by Google

θούσης· ὥστε ἔλαθεν ἀφθέντα πάντα καὶ καταφλεχθέντα. καὶ ἡ Χρυσὶς μὲν εὐθὺς τῆς νυκτὸς, δείσασα τοὺς Ἀργείους, ἐς Φλιοῦντα φεύγει· οἱ δὲ ἄλλην ἱέρειαν ἐκ τοῦ νόμου τοῦ προκειμένου κατεστήσαντο, Φαεινίδα ὄνομα. ἔτη δὲ Χρυσὶς τοῦ πολέμου τοῦδε ἐπέλαβεν ὀκτὼ, καὶ ἕνατον ἐκ μέσου, ὅτε ἐπεφεύγει. καὶ ἡ Σκιώνη τοῦ θέρους ἤδη τελευτῶντος περιετετείχιστό τε παντελῶς, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπ' αὐτῇ φυλακὴν καταλιπόντες ἀνεχώρησαν τῷ ἄλλῳ στρατῷ.

134. Ἐν δὲ τῷ ἐπιόντι χειμῶνι τὰ μὲν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων ἡσύχαζε διὰ τὴν ἐκεχειρίαν, Μαντινῆς δὲ καὶ Τεγεᾶται καὶ οἱ ξυμμαχοι ἑκατέρων ξυνέβαλον ἐν Λαοδικίῳ τῆς Ὀρεσθίδος, καὶ νίκη ἀμφιδήριτος ἐγένετο· κέρας γὰρ ἑκάτεροι τρέψαντες τὸ καθ' αὑτοὺς τροπαιά τε ἀμφότεροι ἔστησαν, καὶ σκῦλα ἐς Δελφοὺς ἀπέπεμψαν. διαφθαρέντων μέντοι πολλῶν ἑκατέροις, καὶ ἀγχωμάλου τῆς μάχης γενομένης, καὶ ἀφελομένης νυκτὸς τὸ ἔργον, οἱ Τεγεᾶται μὲν ἐπηυλίσαντό τε, καὶ εὐθὺς ἔστησαν τροπαῖον· Μαντινῆς δὲ ἀπεχώρησάν τε ἐς Βουκολίωνα, καὶ ὕστερον ἀντέστησαν.

135. Ἀπεπείρασε δὲ τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος καὶ ὁ Βρασίδας τελευτῶντος, καὶ πρὸς ἔαρ ἤδη, Ποτιδαίας. προσελθὼν γὰρ νυκτὸς, καὶ κλίμακα προσθεὶς, μέχρι μὲν τούτου ἔλαθε· (τοῦ γὰρ κώδωνος παρενεχθέντος, οὕτως ἐς τὸ διάκενον, πρὶν ἐπανελθεῖν τὸν παραδιδόντα αὐτὸν, ἡ πρόσθεσις ἐγένετο·) ἔπειτα μέντοι, εὐθὺς αἰσθομένων, πρὶν προσβῆναι, ἀπήγαγε πάλιν κατὰ τάχος τὴν στρατιὰν, καὶ οὐκ ἀνέμεινεν ἡμέραν γενέσθαι. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα, καὶ ἕνατον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

135. κώδωνος παρενεχθέντος. Κώδων, tintinnabulum, circumferebatur noctu, ut custodes ad vigilantiam excitarentur. Custos autem custodi tradebat ita, ut, altero ad suam stationem revertente, altero ad proximam progrediente ad tintinnabulum reddendum, longius eo tempore muri intervallum custode vacuum esset, donec miles in suam stationem revertisset. Eodem modo Aratus Sicyonem cepisse traditur a Plutarch. in vit. Arat. c. 7.

Digitized by Google

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΞΥΓΓΡΑΦΗΣ Ε.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους, αἱ μὲν ἐνιαύσιοι σπονδαὶ διελέλυντο μέχρι Πυθίων· καὶ ἐν τῇ ἐκεχειρίᾳ Ἀθηναῖοι Δηλίους

Finitis induciis, Cleo in Thraciam profectus Toronen vi recipit, c. 1 — 3. Phaeax Atheniensis in Sicilia et Italia socios comparare conatur, c. 4. 5. Dehinc narratio redit ad Cleonis cum Brasida certamen, et describitur pugna ad Amphipolin commissa, c. 6 — 11., et quid utrosque ad pacem faciendam impulerit, c. 13 — 17., cuius formulam legimus c. 18. Sed cum in Thracia non statim omnia ex pacto Atheniensibus tradi possent, sociique Lacedaemoniorum nonnulli illam pacem abnuissent: Lacedaemonii etiam foedere suam cum Atheniensibus amicitiam firmarunt, c. 21 — 24. Subinde rationes supputandi tempora huius belli interponuntur, ut, c. 20. 25. 26. Corinthiis auctoribus, societates ineunt Argivi primum cum Mantinensibus aliisque Peloponnesiis, c. 27 — 29., tum ipsi Corinthii cum Eleis ad Argivorum societatem transeunt, item Chalcidenses Thraciae, c. 31.; Tegeatas vero frustra in Lacedaemonios excitare student, nec propensiores ad suam societatem Boeotos offendunt, c. 32. Mantinaeos Lacedaemonii agro Parrhasiorum privant, Helotes, qui cum Brasida in Thracia pugnaverant, libertate donant, captos autem in insula Spartanos aliquamdiu leviore quadam capitis deminutione afficiunt, c. 33. 34. Cum iam variae inter Athenienses et Lacedaemonios controversiae ortae essent, ephori duo clam tentant per Boeotorum legatos Argivos Spartanis conciliare, c. 35. 36., quod consilium irritum quidem factum est per Boeotorum concilium c. 37 — 39., nihilo tamen minus Argivos metus ad foedus cum Lacedaemoniis ineundum compulit, c. 40. 41. Athenienses iam irritatos in Lacedaemonios etiam magis exstimulat Alcibiades, qui clam Argivos cum Eleis et Mantinaeis ad Atheniensium societatem invitat, c. 42. 43. ac repugnante Nicia rem conficit, c. 44 — 47. Ludis Olympicis Lacedaemonii ab Eleis aditu templi prohibentur, c. 49. 50. Inter Epidaurios et Argivos bellum ortum, Alcibiade incitante, cumque Lacedaemonii Epidauriis opitularentur, Agis rex, quod Argivos undique inclusos, spe pacis oblata, non confecisset, tanta apud suos invidia flagravit, ut novam Lacedaemonii legem sancirent, qua regis imperium constringeretur, c. 53 — 63. Is tamen cum Tegeatis, ab Argivis obsessis, succurreret, magna apud Mantineam clade hostes affecit, c. 64 — 75., quo facto pax inter Lacedaemonios et Argivos confecta, mox etiam societas inita, quarum formulae dorice scriptae leguntur c. 77. et 79. Etiam ex Epidauria cedunt Athenienses, c. 80., et Mantinenses cum Lacedaemoniis paciscuntur, c. 81. Argis vero plebs optimates opprimit, et societas cum Atheniensibus integratur. Sub finem libri narratur Atheniensium in Melios expeditio, et quid utrorumque legati seorsum a populo inter se disceptarint, c. 84 — 114. Melii ad deditionem coacti ad unum omnes praeter mulieres et pueros trucidantur, c. 116.

1. *διελέλυντο μέχρι Πυ-*

Digitized by Google

ἀνέστησαν ἐκ Δήλου, ἡγησάμενοι κατὰ παλαιάν τινα αἰτίαν οὐ καθαροὺς ὄντας ἱερῶσθαι, καὶ ἅμα ἐλλιπὲς σφίσιν εἶναι τοῦτο τῆς καθάρσεως, ἢ πρότερόν μοι δεδήλωται ὡς ἀνελόντες τὰς θήκας τῶν τεθνεώτων ὀρθῶς ἐνόμισαν ποιῆσαι καὶ οἱ μὲν Δήλιοι Ἀταμύττειον, Φαρνάκου δόντος αὐτοῖς, ἐν τῇ Ἀσίᾳ ᾤκησαν οὕτως ὡς ἕκαστος ὥρμητο.

2. Κλέων δὲ Ἀθηναίους πείσας ἐς τὰ ἐπὶ Θρᾴκης χωρία ἐξέπλευσε μετὰ τὴν ἐκχειρίαν Ἀθηναίων μὲν ὁπλίτας ἔχων διακοσίους καὶ χιλίους καὶ ἱππέας τριακοσίους, τῶν δὲ ξυμμάχων πλείους, ναῦς δὲ τριάκοντα. σχὼν δὲ ἐς Σκιώνην πρῶτον, ἔτι πολιορκουμένην, καὶ προσλαβὼν αὐτόθεν ὁπλίτας τῶν φρουρῶν, κατέπλευσεν ἐς τὸν Κολοφωνίων λιμένα, τῶν Τορωναίων ἀπέχοντα οὐ πολὺ τῆς πόλεως. ἐκ δ' αὐτοῦ, αἰσθόμενος ὑπ' αὐτομόλων ὅτι οὔτε Βρασίδας ἐν τῇ Τορώνῃ οὔτε οἱ ἐνόντες ἀξιόμαχοι εἶεν, τῇ μὲν στρατιᾷ τῇ πεζῇ ἐχώρει ἐς τὴν πόλιν, ναῦς δὲ περιέπεμψε δέκα τὸν λιμένα περιπλεῖν. καὶ πρὸς τὸ περιτείχισμα πρῶτον ἀφικνεῖται, ὃ προσπεριέβαλε τῇ πόλει ὁ Βρασίδας, ἐντὸς βουλόμενος ποιῆσαι τὸ προάστειον, καὶ διελὼν τοῦ παλαιοῦ τείχους μίαν αὐτὴν ἐποίησε πόλιν.

3. Βοηθήσαντες δὲ ἐς αὐτὸ Πασιτελίδας τε ὁ Λακεδαιμόνιος ἄρχων καὶ ἡ παροῦσα φυλακή, προσβαλόντων τῶν Ἀθηναίων, ἠμύνοντο. καὶ ὡς ἐβιάζοντο, καὶ αἱ νῆες ἅμα περιέπλεον [αἱ] ἐς τὸν λιμένα περιπεμφθεῖσαι, δείσας ὁ Πασιτελίδας μὴ αἵ τε νῆες φθάσωσι λαβοῦσαι ἔρημον τὴν πόλιν, καὶ, τοῦ τειχίσματος ἁλισκομένου, ἐγκαταληφθῇ, ἀπολιπὼν αὐτὸ δρόμῳ ἔχώρει ἐς τὴν πόλιν. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι φθάνουσιν οἵ τε ἀπὸ τῶν νεῶν ἑλόντες τὴν Τορώνην, καὶ ὁ πεζὸς ἐπισπόμενος αὐτοβοεὶ κατὰ τὸ διῃρημένον τοῦ παλαιοῦ τείχους

θίων. Verno quidem tempore agebantur Pythia, sed Olympiadis anno tertio. Est autem Olympiadis LXXXIX annus secundus, quo induciae finem habuere. Ergo sententiam verborum διελέλυντο μέχρι Πυθίων non esse posse: „induciae cum ad Pythia usque venissent, finem habuere", recte docuit Goeller., qui cum Heilmanno et Odofr. Muellero ita accipit, ac si scriptum esset: αἱ σπονδαὶ διελύθησαν καὶ πόλεμος αὖθις ἦν μέχρι Πυθίων. Cum autem pax Ol. 89, 3. ineunte vere statim post Dionysia convenerit, (vid. c. 20.), apparet, hoc annuum spatium a Thucydide universe designari verbis μέχρι Πυθίων, accuratius infra, c. 20 init.

οὐ καθαροὺς ὄντας ἱερῶσθαι. Verba ἱερεύεσθαι, ἱερᾶσθαι et ἱεροῦσθαι sic differunt, ut primum de victimis immolandis, alterum de iis, qui sacerdotio funguntur, tertium de rebus hominibusve diis consecrandis dicatur. οὐ καθαροὺς ὄντας, licet polluti essent. Aliam causam affert Diodor. 12, 73. ὅτι λάθρα πρὸς Λακεδαιμονίους συντίθενται συμμαχίαν.

ἢ πρότερόν μοι δεδήλωται ὡς — ποιῆσαι. Rem narrat 3, 104. Reisk. ἦν, Bened. ᾗ coniiciebat. Dativus pendet ex participio ἀνελόντες, et ad ποιῆσαι supplendum αὐτήν. Exempla suppeditat Krüger. ad Dionys. p. 119., ex quibus unum adscribam, 2, 44. οὐ ἂν ἐθὰς γενόμενος ἀφαιρεθῇ.

3. καὶ αἱ νῆες — περιπεμφθεῖσαι. Adieci articulum αἱ e cod. Cam. Nam res et linguae usus flagitat articulum propter verba, c. 2. ναῦς δὲ περιέπεμψε δέκα τὸν λιμένα περιπλεῖν, ubi Bekk. in ed. min. inter δέκα et τὸν λιμένα de coniectura inseruit ἐς, probante Poppone.

καὶ ὁ πεζὸς ἐπισπόμενος αὐτοβοεί. Vulgo ἐπισπώμενος.

Digitized by Google

ξυνεσπεσών. καὶ τοὺς μὲν ἀπέκτειναν τῶν Πελοποννησίων καὶ Τορωναίων εὐθὺς ἐν χερσὶ, τοὺς δὲ ζῶντας ἔλαβον, καὶ Πασιτελίδαν τὸν ἄρχοντα. Βρασίδας δὲ ἐβοήθει μὲν τῇ Τορώνῃ, αἰσθόμενος δὲ καθ' ὁδὸν ἐαλωκυῖαν ἀνεχώρησεν, ἀποσχὼν τεσσαράκοντα μάλιστα σταδίους μὴ φθάσαι ἐλθών. ὁ δὲ Κλέων καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τροπαῖά τε ἔστησαν δύο, τὸ μὲν κατὰ τὸν λιμένα, τὸ δὲ πρὸς τῷ τειχίσματι, καὶ τῶν Τορωναίων γυναῖκας μὲν καὶ παῖδας ἠνδραπόδισαν, αὐτοὺς δὲ καὶ Πελοποννησίους καὶ εἴ τις ἄλλος Χαλκιδέων ἦν, ξύμπαντας ἐς ἑπτακοσίους, ἀπέπεμψαν ἐς τὰς Ἀθήνας· καὶ αὐτοῖς τὸ μὲν Πελοποννήσιον ὕστερον ἐν ταῖς γενομέναις σπονδαῖς ἀπῆλθε, τὸ δὲ ἄλλο ἐκομίσθη ὑπ' Ὀλυνθίων, ἀνὴρ ἀντ' ἀνδρὸς λυθείς. εἷλον δὲ καὶ Πάνακτον Ἀθηναίων ἐν μεθορίοις τεῖχος Βοιωτοὶ ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον προδοσίᾳ. καὶ ὁ μὲν Κλέων φυλακὴν καταστησάμενος τῆς Τορώνης, ἅρας περιέπλει τὸν Ἄθων ὡς ἐπὶ τὴν Ἀμφίπολιν.

4. Φαλαῦ δὲ ὁ Ἐρασιστράτου τρίτος αὐτὸς, Ἀθηναίων πεμπόντων, ναυσὶ δύο ἐς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν πρεσβευτὴς ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐξέπλευσε. Λεοντῖνοι γὰρ, ἀπελθόντων Ἀθηναίων ἐκ Σικελίας μετὰ τὴν ξύμβασιν, πολίτας τε ἐπεγράψαντο πολλοὺς, καὶ ὁ δῆμος τὴν γῆν ἐπενόει ἀναδάσασθαι. οἱ δὲ δυνατοὶ αἰσθόμενοι Συρακοσίους τε ἐπάγονται, καὶ ἐκβάλλουσι τὸν δῆμον. καὶ οἱ μὲν ἐπλανήθησαν ὡς ἕκαστοι· οἱ δὲ δυνατοὶ ὁμολογήσαντες Συρακοσίοις, καὶ τὴν πόλιν ἐκλιπόντες καὶ ἐρημώσαντες, Συρακούσας ἐπὶ πολιτείᾳ ᾤκησαν. καὶ ὕστερον πάλιν αὐτῶν τινὲς, διὰ τὸ μὴ ἀρέσκεσθαι ἀπολιπόντες ἐκ τῶν Συρακουσῶν, Φωκέας τε, τῆς πόλεώς τι τῆς Λεοντίνων χωρίον καλούμενον, καταλαμβάνουσι, καὶ Βρικιννίας, ὃν ἔρυμα ἐν τῇ Λεοντίνῃ. καὶ τῶν τοῦ δήμου τότε ἐκπεσόντων οἱ πολλοὶ ἦλθον ὡς αὐτοὺς, καὶ καταστάντες ἐκ τῶν τειχῶν ἐπολέμουν. ἃ πυνθανόμενοι οἱ Ἀθηναῖοι τὸν Φαλακα πέμπουσιν, εἴ πως πείσαντες τοὺς σφίσιν ὄντας αὐτόθι ξυμμάχους καὶ τοὺς ἄλλους, ἢν δύνωνται, Σικελιώτας κοινῇ, ὡς Συρακοσίων δύναμιν περιποιουμένων, ἐπιστρατεῦσαι, διασώσειαν τὸν δῆμον τῶν Λεοντίνων. ὁ δὲ Φαίαξ ἀφικόμενος τοὺς μὲν Καμαριναίους πείθει καὶ Ἀκραγαντίνους· ἐν δὲ Γέλᾳ ἀντιστάντος αὐτῷ τοῦ πράγματος, οὐκέτι ἐπὶ τοὺς ἄλλους ἔρχεται, αἰσθόμενος οὐκ ἂν πείθειν αὐτοὺς, ἀλλ' ἀναχωρήσας

Cf. 4, 35. *Αὐτοβοεὶ* mihi aptissime ad *ξυνεσπεσών* referri videbatur. Krüger. l. l. p. 296. iungit cum *ἑλόντες*, laudatis locis 3, 74. 113. 2, 81., quasi alio verbo quam *αἱρεῖν* numquam illud vocabulum iungatur. Quamquam ad sententiam nihil interest, utrum dicas *αὐτοβοεὶ εἷλον τὴν πόλιν*, an *αὐτοβοεὶ ἐξέπεσον ἐς τὴν πόλιν*. Certe transpositio, quam commendat Krüg., mihi durior videtur.

4. *μετὰ τὴν ξύμβασιν*, de qua egit supra 4, 65.

ἀπολιπόντες ἐκ τῶν Συρακουσῶν. Mixta est ex duabus dictionibus structura, *ἀπολιπόντες τὰς Συρακούσας* et *ἐξελθόντες ἐκ τῶν Συρακουσῶν*. Similiter 2, 49. *καὶ πολλοὶ τοῦτο — καὶ ἔδρασαν ἐς φρέατα*.

Digitized by Google

διὰ τῶν Σικελῶν ἐς Κατάνην, καὶ ἅμα ἐν τῇ παρόδῳ καὶ ἐς τὰς Βρικιννίας ἐλθὼν καὶ παραθαρσύνας, ἀπέπλει.

5. Ἐν δὲ τῇ παρακομιδῇ τῇ ἐς τὴν Σικελίαν καὶ πάλιν ἀναχωρήσει καὶ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ τισὶ πόλεσιν ἐχρημάτισε περὶ φιλίας τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ Λοκρῶν ἐντυγχάνει τοῖς ἐκ Μεσσήνης ἐποίκοις ἐκπεπτωκόσιν, οἳ μετὰ τὴν [τῶν] Σικελιωτῶν ὁμολογίαν, στασιασάντων Μεσσηνίων, καὶ ἐπαγαγομένων τῶν ἑτέρων Λοκροὺς, ἔποικοι ἐξεπέμφθησαν, καὶ ἐγένετο Μεσσήνη Λοκρῶν τινὰ χρόνον. τούτοις οὖν ὁ Φαίαξ ἐντυχὼν τοῖς κομιζομένοις, οὐκ ἠδίκησεν· ἐγεγένητο γὰρ τοῖς Λοκροῖς πρὸς αὐτὸν ὁμολογία ξυμβάσεως πέρι πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. μόνοι γὰρ τῶν ξυμμάχων, ὅτε Σικελιῶται ξυνηλλάσσοντο, οὐκ ἐσπείσαντο Ἀθηναίοις· οὐδ' ἂν τότε, εἰ μὴ αὐτοὺς κατεῖχεν ὁ πρὸς Ἰωνέας καὶ Μελαίους πόλεμος, ὁμόρους τε ὄντας καὶ ἀποίκους. καὶ ὁ μὲν Φαίαξ ἐς τὰς Ἀθήνας χρόνῳ ὕστερον ἀφίκετο.

6. Ὁ δὲ Κλέων ὡς ἀπὸ τῆς Τορώνης τότε περιέπλευσεν ἐπὶ τὴν Ἀμφίπολιν, ὁρμώμενος ἐκ τῆς Ἠιόνος Σταγείρῳ μὲν προσβάλλει, Ἀνδρίων ἀποικίᾳ, καὶ οὐχ εἷλε, Γαληψὸν δὲ τὴν Θασίων ἀποικίαν λαμβάνει κατὰ κράτος. καὶ πέμψας ὡς Περδίκκαν πρέσβεις, ὅπως παραγένοιτο στρατιᾷ κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν, καὶ ἐς τὴν Θράκην ἄλλους παρὰ Πόλλην τὸν Ὀδομάντων βασιλέα, ἄξοντα μισθοῦ Θρᾷκας ὡς πλείστους, αὐτὸς ἡσύχαζε περιμένων ἐν τῇ Ἠιόνι. Βρασίδας δὲ πυνθανόμενος ταῦτα ἀντεκάθητο καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῷ Κερδυλίῳ. ἔστι δὲ τὸ χωρίον τοῦτο Ἀργιλίων, ἐπὶ μετεώρου, πέραν τοῦ ποταμοῦ, οὐ πολὺ ἀπέχον τῆς Ἀμφιπόλεως· καὶ κατεφαίνετο πάντα αὐτόθεν, ὥστε οὐκ ἂν ἔλαθεν αὐτόθεν ὁρμώμενος ὁ Κλέων τῷ στρατῷ· ὅπερ προσεδέχετο ποιήσειν αὐτὸν, ἐπὶ τὴν Ἀμφίπολιν, ὑπεριδόντα σφῶν τὸ πλῆθος, τῇ παρούσῃ στρατιᾷ ἀναβήσεσθαι. ἅμα δὲ καὶ παρεσκευάζετο Θρᾳκάς τε μισθωτοὺς πεντακοσίους καὶ χιλίους, καὶ τοὺς Ἤδωνας πάντας παρακαλῶν, πελταστὰς καὶ ἱππέας· καὶ Μυρκινίων καὶ Χαλκιδέων χιλίους πελταστὰς εἶχε πρὸς τοῖς ἐν Ἀμφιπόλει. τὸ δ' ὁπλιτικὸν ξύμπαν ἠθροίσθη διχίλιοι μάλιστα, καὶ ἱππῆς Ἕλληνες τριακόσιοι. τούτων Βρασίδας μὲν ἔχων ἐπὶ Κερδυλίῳ ἐκάθητο ἐς πεντακοσίους καὶ χιλίους· οἱ δ' ἄλλοι ἐν Ἀμφιπόλει μετὰ Κλεαρίδου, ἐτετάχατο.

5. τοῖς κομιζομένοις. Aug. προσκομιζομένοις. Bekk. volebat ἀποκομιζομένοις. „Articulus saltem ferri nequit." Poppo. Paullo ante ἔποικοι sunt coloni in aliorum locum subeuntes. — οὐκ ἠδίκησεν, licet hostes essent. Vide sequentia: μόνοι γὰρ τῶν ξυμμάχων — οὐκ ἐσπείσαντο Ἀθηναίοις. — οὐδ' ἂν τότε, sc. ἐσπείσαντο.

6. ὡς ἀπὸ Τορώνης τότε περιέπλ. Cursum istum supra, c. 3. demonstravit. Vulgo legitur ὅς.

κατὰ τὸ ξυμμαχικόν. Pertinere videtur ad ὁμολογίαν, de qua dixit Thucyd. 4, 132.

ἐπὶ τὴν Ἀμφίπολιν — ἀναβήσεσθαι. De hac epexegesi vid. ad 4, 125. Nam verba ἐπὶ τὴν Ἀμφ. non cum ποιήσειν, sed cum ἀναβήσ. sunt iungenda.

παρακαλῶν, sc. αὐτούς. Nam

Digitized by Google

7. Ὁ δὲ Κλέων τέως μὲν ἡσύχαζεν, ἔπειτα ἠναγκάσθη ποιῆσαι ὅπερ ὁ Βρασίδας προεδέχετο. τῶν γὰρ στρατιωτῶν ἀχθομένων μὲν τῇ ἕδρᾳ, ἀναλογιζομένων δὲ τὴν ἐκείνου ἡγεμονίαν, πρὸς οἵαν ἐμπειρίαν καὶ τόλμαν μετὰ οἵας ἀνεπιστημοσύνης καὶ μαλακίας γενήσοιτο, καὶ οἴκοθεν ὡς ἄκοντες αὐτῷ ξυνῆλθον, αἰσθόμενος τὸν θροῦν, καὶ οὐ βουλόμενος αὐτοὺς διὰ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ καθημένους βαρύνεσθαι, ἀναλαβὼν ἦγε. καὶ ἐχρήσατο τῷ τρόπῳ ᾧπερ καὶ ἐς τὴν Πύλον εὐτυχήσας ἐπίστευσέ τι φρονεῖν. ἐς μάχην μὲν γὰρ οὐδὲ ἤλπισέν οἱ ἐπεξιέναι οὐδένα, κατὰ θέαν δὲ μᾶλλον ἔφη ἀναβαίνειν τοῦ χωρίου, καὶ τὴν μείζω παρασκευὴν περιέμενεν, οὐχ ὡς τῷ ἀσφαλεῖ, ἢ ἀναγκάζηται, περισχήσων, ἀλλ' ὡς, κύκλῳ περισταὰς, βίᾳ αἱρήσων τὴν πόλιν. ἐλθών τε καὶ καθίσας ἐπὶ λόφου καρτεροῦ πρὸ τῆς Ἀμφιπόλεως τὸν στρατὸν, αὐτὸς ἐθεᾶτο τὸ λιμνῶδες τοῦ Στρυμόνος καὶ τὴν θέσιν τῆς πόλεως ἐπὶ τῇ Θρᾴκῃ, ὡς ἔχοι. ἀπιέναι τε ἐνόμιζεν, ὁπόταν βούληται, ἀμαχεί. καὶ γὰρ οὐδὲ ἐφαίνετο οὔτ' ἐπὶ τοῦ τείχους οὐδείς, οὔτε κατὰ πύλας ἐξῄει, κεκλημέναι τε ἦσαν πᾶσαι· ὥστε καὶ, μηχανὰς ὅτι οὐ κατῆλθεν ἔχων, ἁμαρτεῖν ἐδόκει· ἑλεῖν γὰρ ἂν τὴν πόλιν διὰ τὸ ἔρημον.

8. Ὁ δὲ Βρασίδας εὐθὺς ὡς εἶδε κινουμένους τοὺς Ἀθηναίους, καταβὰς καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ Κερδυλίου ἐρέρχεται ἐς τὴν Ἀμφίπολιν. καὶ ἐπέξοδον μὲν καὶ ἀντίταξιν οὐκ ἐποιήσατο πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, δεδιὼς τὴν αὐτοῦ παρασκευὴν καὶ νομίζων ὑποδεεστέρους εἶναι, οὐ τῷ πλήθει, (ἀντίπαλα γάρ πως ἦν) ἀλλὰ τῷ ἀξιώματι· (τῶν γὰρ Ἀθηναίων ὅπερ ἐστράτευε, καθαρὸν ἐξῆλθε, καὶ Λημνίων καὶ Ἰμβρίων τὸ κράτιστον·) τέχνῃ δὲ παρεσκευάζετο ἐπιθησόμενος. εἰ γὰρ δείξειε τοῖς ἐναντίοις τό τε πλῆθος καὶ τὴν ὅπλισιν ἀναγκαίαν οὖσαν τῶν μεθ' ἑαυτοῦ, οὐκ ἂν ἡγεῖτο μᾶλλον περιγενέσθαι, ἢ ἄνευ προόψεώς τε αὐτῶν, καὶ μὴ ἀπὸ τοῦ ὄντος καταφρονήσεως.

verbum παρεσκευάζετο etiam ad Ἥδωνας pertinet.

7. διὰ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ καθημένους. Mixtae sunt duae loquendi rationes, διὰ τὸ καθῆσθαι ἐν τῷ αὐτᾷ βαρύνεσθαι, et καθημένους ἐν τῷ αὐτῷ βαρ. Vid. ad 4, 63.

οὐχ ὡς τῷ ἀσφαλεῖ — περισχήσων. Tanta erat hominis vanitas, ut non ad impetum, si forte fieret, arcendum se componeret, quo satis firmo praesidio superior evaderet, sed vel profligaturus rem sibi videretur.

ὅτι οὐ κατῆλθεν. Vide num κατέρχεσθαι sic usurpetur, ut Latinum *descendere* v. c. *in certamen*, *in dimicationem*. Alioquin h. l. scribendum videatur ἀνῆλθεν.

8. καὶ νομίζων ὑποδεεστέρους εἶναι. Poppo de coniectura sua recepit ὑποδεέστερος. — ἀντίπαλα int. τὰ πλήθη, sicut ad ὑποδεεστέρους facile subaudies τοὺς αὐτοῦ στρατιώτας ex παρασκευήν. Verbum ἀξίωμα cum opponatur τῷ πλήθει, non potest significare *existimationem*, ut Goellerus explicat, sed *dignitatem* ac *praestantiam* ut 2, 65. med. — Mox καθαρόν puta non mixtum peregrinis, sed ex civibus solis constitutum. Vid. interprtt. ad Herodot. 4, 135. — ὅπλισιν ἀναγκαίαν, Schol. εὐτελῆ καὶ οὐκ ἐκ παρασκευῆς. Sic 6, 37. παρασκευὴ ἀναγκαία (nothdürftig).

ἢ ἄνευ προόψεώς τε αὐτῶν καὶ μὴ — καταφρονήσεως. Structura variata μή adiectum, quod praegresso ἄνευ redundare existimes. Sed subaudiendum participium οὔσης,

Digitized by Google

ἀπολεξάμενος οὖν αὐτὸς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ὁπλίτας, καὶ τοὺς ἄλλους Κλεαρίδα προστάξας, ἐβουλεύετο ἐπιχειρεῖν αἰφνιδίως, πρὶν ἀπελθεῖν τοὺς Ἀθηναίους, οὐκ ἂν νομίζων αὐτοὺς ὁμοίως ἀπολαβεῖν αὖθις μεμονωμένους, εἰ τύχοι ἐλθοῦσα αὐτοῖς ἡ βοήθεια. ξυγκαλέσας δὲ τοὺς πάντας στρατιώτας, καὶ βουλόμενος παραθαρσῦναί τε καὶ τὴν ἐπίνοιαν φράσαι, ἔλεγε τοιάδε.

9. „ΑΝΔΡΕΣ Πελοποννήσιοι, ἀπὸ μὲν οἵας χώρας ἥκομεν, ὅτι ἀεὶ διὰ τὸ εὔψυχον ἐλευθέρας, καὶ ὅτι Δωριῆς μέλλετε Ἴωσι μάχεσθαι, ὧν εἰώθατε κρείσσους εἶναι, ἀρκείτω βραχέως δεδηλωμένον. τὴν δὲ ἐπιχείρησιν ᾧ τρόπῳ διανοοῦμαι ποιεῖσθαι, διδάξω, ἵνα μὴ τό τε κατ' ὀλίγον καὶ μὴ ἅπαντας κινδυνεύειν, ἐνδεὲς φαινόμενον, ἀτολμίαν παράσχῃ. τοὺς γὰρ ἐναντίους εἰκάζω καταφρονήσει τε ἡμῶν, καὶ οὐκ ἂν ἐλπίσαντας ὡς ἂν ἐπεξέλθοι τις αὐτοῖς ἐς μάχην, ἀναβῆναί τε πρὸς τὸ χωρίον, καὶ νῦν ἀτάκτως κατὰ θέαν τεταμμένους ὀλιγωρεῖν. ὅστις δὲ τὰς τοιαύτας ἁμαρτίας τῶν ἐναντίων κάλλιστα ἰδὼν, καὶ ἅμα πρὸς τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν τὴν ἐπιχείρησιν ποιεῖται μὴ ἀπὸ τοῦ προφανοῦς μᾶλλον καὶ ἀντιπαραταχθέντος ἢ ἐκ τοῦ πρὸς τὸ παρὸν ξυμφέροντος, πλεῖστ' ἂν ὀρθοῖτο. καὶ τὰ κλέμματα ταῦτα καλλίστην δόξαν ἔχει, ἃ τὸν πολέμιον μάλιστ' ἄν τις ἀπατήσας τοὺς φίλους μέγιστ' ἂν ὠφελήσειεν. ἕως οὖν ἔτι ἀπαράσκευοι θαρσοῦσι, καὶ τοῦ ὑπαπιέναι πλέον ἢ τοῦ μένοντος, ἐξ ὧν ἐμοὶ φαίνονται, τὴν διάνοιαν ἔχουσιν, ἐν τῷ ἀνειμένῳ αὐτῶν τῆς γνώμης, καὶ πρὶν ξυνταχθῆναι μᾶλλον τὴν δόξαν, ἐγὼ μὲν ἔχων τοὺς μετ' ἐμαυτοῦ καὶ φθάσας, ἢν δύνωμαι, προσπεσοῦμαι ὁρόμῳ κατὰ μέσον τὸ στράτευμα. σὺ δὲ, Κλεαρίδα, ὕστερον, ὅταν ἐμὲ ὁρᾷς ἤδη προσκείμενον καὶ κατὰ τὸ εἰκὸς φοβοῦντα αὐτοὺς, τοὺς μετὰ σεαυτοῦ, τούς τ' Ἀμφιπολίτας καὶ τοὺς ἄλλους ξυμμάχους, ἄγων, αἰφνιδίως τὰς πύλας ἀνοίξας ἐπεκθεῖν, καὶ ἐπείγεσθαι ὡς τάχιστα ξυμμίξαι. ἐλπὶς γὰρ μάλιστα αὐτοὺς οὕτω φοβηθῆναι· τὸ γὰρ ἐπιὸν ὕστερον δεινότερον τοῖς πολεμίοις τοῦ παρόντος καὶ μαχομένου. καὶ αὐτός τε ἀνὴρ ἀγαθὸς γίγνου, ὥσπερ σε εἰκὸς, ὄντα Σπαρτιάτην, καὶ ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες ξύμμαχοι, ἀκολουθήσατε ἀνδρείως, καὶ νομίσατε εἶναι τοῦ καλῶς πολεμεῖν τὸ ἐθέλειν καὶ τὸ αἰσχύνεσθαι καὶ τοῖς ἄρχουσι πείθεσθαι, καὶ τῇδε ὑμῖν τῇ ἡμέρᾳ ἢ ἀγαθοῖς γενομένοις ἐλευθερίαν τε ὑπάρχειν καὶ Λακεδαιμονίων ξυμμάχοις κεκλῆσθαι, ἢ Ἀθηναίων τε δούλοις, ἢν τὰ ἄριστα ἄνευ ἀνδραποδισμοῦ ἢ θανατώσεως πράξητε, καὶ δουλείαν χαλεπωτέ-

ut sit καὶ μὴ ἀπὸ τοῦ ὄντος οὔσης καταφρονήσεως, si non ob id, quod revera mancum erat, contemneretur. Participium verbi substantivi etiam alibi subaudiendum, veluti 4, 85., ubi vid. Goeller. ἀπὸ τοῦ ὄντος, ex vero, ex vera rei conditione.

9. ἐπεκθεῖν καὶ ἐπείγεσθαι. Rarius apud prosae orationis scriptores Atticos infinitivus imperativi vice fungitur. Vid. Matth. Gr. §. 544. (546. ed. 2.) Cf. ad 6, 34.

ἢν τὰ ἄριστα — πράξητε, si praeclarissime vobiscum agitur, im besten Falle.

Digitized by Google

ραν ἢ πρὶν εἶχετε, τοῖς δὲ λοιποῖς Ἕλλησι κωλυταῖς γενέσθαι ἐλευθερώσεως. ἀλλὰ μήτε ὑμεῖς μαλακισθῆτε, ὁρῶντες περὶ ὅσων ὁ ἀγὼν ἐστιν, ἐγώ τε δείξω οὐ παραινέσαι οἷός τε ὢν μᾶλλον τοῖς πέλας ἢ καὶ αὐτὸς ἔργῳ ἐπεξελθεῖν."

10. Ὁ μὲν Βρασίδας τοσαῦτα εἰπὼν τήν τε ἔξοδον παρεσκευάζετο αὐτὸς, καὶ τοὺς ἄλλους μετὰ τοῦ Κλεαρίδα καθίστη ἐπὶ τὰς Θρᾳκίας καλουμένας τῶν πυλῶν, ὅπως, ὥσπερ εἴρητο, ἐπεξίοιεν. τῷ δὲ Κλέωνι, φανεροῦ γενομένου αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Κερδυλίου καταβάντος καὶ ἐν τῇ πόλει, ἐπιφανεῖ οὔσῃ ἔξωθεν, περὶ τὸ ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς θυομένου καὶ ταῦτα πράσσοντος, ἀγγέλλεται (προύκεχωρήκει γὰρ τότε κατὰ τὴν θέαν) ὅτι ἥ τε στρατιὰ ἅπασα φανερὰ τῶν πολεμίων ἐν τῇ πόλει, καὶ ὑπὸ τὰς πύλας ἵππων τε πόδες πολλοὶ καὶ ἀνθρώπων ὡς ἐξιόντων ὑποφαίνονται. ὁ δὲ ἀκούσας ἐπῆλθε· καὶ ὡς εἶδεν, οὐ βουλόμενος μάχῃ διαγωνίσασθαι πρὶν οἱ καὶ τοὺς βοηθοὺς ἥκειν, καὶ οἰόμενος φθήσεσθαι ἀπελθὼν, σημαίνειν τε ἅμα ἐκέλευεν ἀναχώρησιν, καὶ παρήγγειλε τοῖς ἀπιοῦσιν, ἐπὶ τὸ εὐώνυμον κέρας, ὥσπερ μόνον οἷόν τ' ἦν, ὑπάγειν ἐπὶ τῆς Ἠιόνος. ὡς δ' αὐτῷ ἐδόκει σχολὴ γίγνεσθαι, αὐτὸς ἐπιστρέψας τὸ δεξιὸν καὶ τὰ γυμνὰ πρὸς τοὺς πολεμίους δοὺς ἀπῆγε τὴν στρατιάν. κἀν τούτῳ Βρασίδας, ὡς ὁρᾷ τὸν καιρὸν καὶ τὸ στράτευμα τῶν Ἀθηναίων κινούμενον, λέγει τοῖς μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τοῖς ἄλλοις ὅτι „οἱ ἄνδρες ἡμᾶς οὐ μένουσι· δῆλοι δὲ τῶν τε δοράτων τῇ κινήσει καὶ τῶν κεφαλῶν· οἷς γὰρ ἂν τοῦτο γίγνηται, οὐκ εἰώθασι μένειν τοὺς ἐπιόντας. ἀλλὰ τάς τε πύλας τις ἀνοιγέτω ἐμοὶ ἃς εἴρηται, καὶ ἐπεξίωμεν ὡς τάχιστα θαρσοῦντες." καὶ ὁ μὲν κατὰ τὰς ἐπὶ τὸ σταύρωμα πύλας καὶ τὰς πρώτας τοῦ μακροῦ τείχους τότε ὄντος ἐξελθὼν ἔθει δρόμῳ τὴν ὁδὸν ταύτην εὐθεῖαν, ᾗπερ νῦν κατὰ τὸ καρτερώτατον τοῦ χωρίου ἰόντι τροπαῖον ἕστηκε· καὶ προσβαλὼν τοῖς Ἀθηναίοις πεφοβημένοις τε ἅμα τῇ σφετέρᾳ ἀταξίᾳ, καὶ τὴν τόλμαν αὐτοῦ ἐκπεπληγμένοις, κατὰ μέσον τὸ στράτευμα, τρέπει. καὶ ὁ Κλεαρίδας, ὥσπερ εἴρητο, ἅμα κατὰ τὰς Θρᾳκίας πύλας ἐπεξελθὼν τῷ στρατῷ ἐπεφέρετο. ξυνέβη τε τῷ ἀδοκήτῳ καὶ ἐξαπίνης ἀμφοτέρωθεν τοὺς Ἀθηναίους θορυβηθῆναι. καὶ τὸ μὲν εὐώνυμον κέρας αὐτῶν τὸ πρὸς τὴν Ἠιόνα, ὅπερ δὴ καὶ προκεχωρήκει, εὐθὺς ἀποῤῥαγὲν ἔφευγε· καὶ ὁ Βρασίδας, ὑποχωροῦντος ἤδη αὐτοῦ, ἐπιπαριὼν τῷ δεξιῷ τιτρώσκεται, καὶ πεσόντα αὐτὸν οἱ μὲν Ἀθηναῖοι οὐκ αἰσθάνονται, οἱ δὲ πλησίον ἅραντες ἀπήνεγκαν. τὸ δὲ δεξιὸν τῶν Ἀθηναίων ἔμενέ τε μᾶλλον· καὶ ὁ μὲν Κλέων, ὡς τὸ πρῶτον οὐ διενοεῖτο μένειν, εὐθὺς φεύγων καὶ καταληφθεὶς ὑπὸ Μυρκινίου πελταστοῦ ἀποθνήσκει, οἱ δὲ αὐτοῦ ξυστραφέντες ὁπλῖται ἐπὶ τὸν λόφον τόν τε Κλεαρίδαν ἠμύνοντο καὶ δὶς ἢ τρὶς προσβαλόντα, καὶ οὐ πρότερον ἐνέδοσαν, πρὶν ἥ τε Μυρ-

10. κατὰ τὸ καρτερώτατον supra cap. 7. ἐπὶ λόφου καρτεροῦ, τοῦ χωρίου. Accipio de edito et item 4, 129. 131. natura munito loco illius tractus. Sic

κινία καὶ ἡ Χαλκιδικὴ ἵππος καὶ οἱ πελτασταὶ περιστάντες καὶ ἐξακοντίζοντες αὐτοὺς ἔτρεψαν. οὕτω δὲ τὸ στράτευμα πᾶν ἤδη τῶν Ἀθηναίων φυγὸν χαλεπῶς, καὶ πολλὰς ὁδοὺς τραπόμενοι κατὰ ὄρη, ὅσοι μὴ διεφθάρησαν ἢ αὐτίκα ἐν χερσὶν, ἢ ὑπὸ τῆς Χαλκιδικῆς ἵππου καὶ τῶν πελταστῶν, οἱ λοιποὶ ἀπεκομίσθησαν ἐς τὴν Ἠιόνα. οἱ δὲ τὸν Βρασίδαν ἄραντες ἐκ τῆς μάχης καὶ διασώσαντες ἐς τὴν πόλιν ἔτι ἔμπνουν ἐξεκόμισαν. καὶ ἤσθετο μὲν ὅτι νικῶσιν οἱ μετ' αὐτοῦ, οὐ πολὺ δὲ διαλιπὼν ἐτελεύτησε. καὶ ἡ ἄλλη στρατιὰ, ἀναχωρήσασα μετὰ τοῦ Κλεαρίδου ἐκ τῆς θυώξεως, νεκρούς τε ἐσκύλευσε, καὶ τροπαῖον ἔστησε.

11. Μετὰ δὲ ταῦτα τὸν Βρασίδαν οἱ ξύμμαχοι πάντες, ξὺν ὅπλοις ἐπισπόμενοι, δημοσίᾳ ἔθαψαν ἐν τῇ πόλει πρὸ τῆς νῦν ἀγορᾶς οὔσης. καὶ τὸ λοιπὸν οἱ Ἀμφιπολῖται, περιέρξαντες αὐτοῦ τὸ μνῆμεῖον, ὡς ἥρωΐ τε ἐντέμνουσι, καὶ τιμὰς δεδώκασιν ἀγῶνας καὶ ἐτησίους θυσίας, καὶ τὴν ἀποικίαν ὡς οἰκιστῇ προσέθεσαν, καταβαλόντες τὰ Ἀγνώνεια οἰκοδομήματα, καὶ ἀφανίσαντες εἴ τι μνημόσυνόν που ἔμελλεν αὐτοῦ τῆς οἰκίσεως περιέσεσθαι, νομίσαντες τὸν μὲν Βρασίδαν σωτῆρά τε σφῶν γεγενῆσθαι, καὶ ἐν τῷ παρόντι ἅμα τὴν τῶν Λακεδαιμονίων ξυμμαχίαν φόβῳ τῶν Ἀθηναίων θεραπεύοντες, τὸν δὲ Ἄγνωνα κατὰ τὸ πολέμιον τῶν Ἀθηναίων οὐκ ἂν ὁμοίως σφίσι ξυμφόρως οὐδ' ἂν ἡδέως τὰς τιμὰς ἔχειν. καὶ τοὺς νεκροὺς τοῖς Ἀθηναίοις ἀπέδοσαν. ἀπέθανον δὲ Ἀθηναίων μὲν περὶ ἑξακοσίους, τῶν δ' ἐναντίων ἑπτὰ, διὰ τὸ μὴ ἐκ παρατάξεως, ἀπὸ δὲ τοιαύτης ξυντυχίας καὶ προεκφοβήσεως τὴν μάχην μᾶλλον γενέσθαι. μετὰ δὲ τὴν ἀναίρεσιν οἱ μὲν ἐπ' οἴκου ἀπέπλευσαν, οἱ δὲ μετὰ τοῦ Κλεαρίδου τὰ περὶ τὴν Ἀμφίπολιν καθίσταντο.

12. Καὶ ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ θέρους τελευτῶντος Ῥαμφίας καὶ Αὐτοχαρίδας καὶ Ἐπικυδίδας, Λακεδαιμόνιοι, ἐς τὰ ἐπὶ Θράκης χωρία βοήθειαν ἦγον ἐνακοσίων ὁπλιτῶν, καὶ ἀφικόμενοι ἐς Ἡράκλειαν τὴν ἐν Τραχῖνι καθίσταντο ὅ τι αὐτοῖς ἐδόκει μὴ καλῶς ἔχειν. ἐνδιατριβόντων δὲ αὐτῶν, ἔτυχεν ἡ μάχη αὕτη γενομένη, καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

13. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος εὐθὺς μέχρι μὲν Πιερίου τῆς Θεσσαλίας διῆλθον οἱ περὶ τὸν Ῥαμφίαν· κωλυόντων δὲ τῶν Θεσσαλῶν, καὶ ἅμα Βρασίδου τεθνεῶτος, ᾧπερ ἦγον τὴν στρατιὰν, ἀπετράποντο ἐπ' οἴκου, νομίσαντες οὐδένα καιρὸν ἔτι εἶναι, τῶν τε Ἀθηναίων ἥσσῃ ἀπεληλυθότων, καὶ

οἱ λοιποὶ ἀπεκομίσθησαν. Praegressum est τὸ στράτευμα πᾶν, non στρατεύματος παντός, quia Graeci totum et partem eodem casu enuntiant. Vid. ad 3, 38.

11. περιέρξαντες. Rectius fortasse legatur cum D. περιείρξαντες. Vid. Buttmann. Gr. max. Tom. II. p. 124.

οὐκ ἂν ὁμοίως σφίσι — ἔχειν. Schol. οὐ τοῦτο λέγει, ὅτι ὁ Ἄγνων οὐκ ἤδετο ταῖς τιμαῖς, ἀλλὰ οὔτε συμφέρειν τοῖς Ἀμφιπολίταις τιμᾶσθαι τὸν Ἄγνωνα, διὰ τὸ κολακεύειν τοὺς Λακεδαιμονίους, οὐδὲ ἡδὺ ἦν τοῖς Ἀμφιπολίταις τὸ τιμᾶν αὐτόν. De Hagnone vid. 4, 102.

Digitized by Google

οὐκ ἀξιόχρεων αὐτῶν ὄντων δρᾶν τι ὧν κἀκεῖνος ἐπενόει. μάλιστα δὲ ἀπῆλθον εἰδότες τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅτε ἐξῆεσαν, πρὸς τὴν εἰρήνην μᾶλλον τὴν γνώμην ἔχοντας.

14. Ξυνέβη τε εὐθὺς μετὰ τὴν ἐν Ἀμφιπόλει μάχην καὶ τὴν Ῥαμφίου ἀναχώρησιν ἐκ Θεσσαλίας, ὥστε πολέμου μὲν μηδὲν ἔτι ἅψασθαι μηδετέρους, πρὸς δὲ τὴν εἰρήνην μᾶλλον τὴν γνώμην εἶχον, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι πληγέντες ἐπὶ τῷ Δηλίῳ καὶ δι' ὀλίγου αὖθις ἐν Ἀμφιπόλει, καὶ οὐκ ἔχοντες τὴν ἐλπίδα τῆς ῥώμης πιστὴν ἔτι, ἧπερ οὐ προσεδέχοντο πρότερον τὰς σπονδὰς, δοκοῦντες τῇ παρούσῃ εὐτυχίᾳ καθυπέρτεροι γενήσεσθαι· (καὶ τοὺς ξυμμάχους ἅμα ἐδεδίεσαν σφῶν, μὴ διὰ τὰ σφάλματα ἐπαιρόμενοι ἐπὶ πλέον ἀποστῶσι, μετεμέλοντό τε, ὅτι μετὰ τὰ ἐν Πύλῳ, καλῶς παρασχὸν, οὐ ξυνέβησαν·) οἱ δ' αὖ Λακεδαιμόνιοι, παρὰ γνώμην μὲν ἀποβαίνοντος σφίσι τοῦ πολέμου, ἐν ᾧ ᾤοντο ὀλίγων ἐτῶν καθαιρήσειν τὴν τῶν Ἀθηναίων δύναμιν, εἰ τὴν γῆν τέμνοιεν, περιπεσόντες δὲ τῇ ἐν τῇ νήσῳ ξυμφορᾷ, οἵα οὔπω γεγένητο τῇ Σπάρτῃ, καὶ λῃστευομένης τῆς χώρας ἐκ τῆς Πύλου καὶ Κυθήρων, αὐτομολούντων τε τῶν Εἱλώτων, καὶ ἀεὶ προσδοκίας οὔσης μή τι καὶ οἱ ὑπομένοντες, τοῖς ἔξω πίσυνοι, πρὸς τὰ παρόντα σφίσιν, ὥσπερ καὶ πρότερον, νεωτερίσωσι. ξυνέβαινε δὲ καὶ πρὸς τοὺς Ἀργείους αὐτοῖς τὰς τριακονταέτεις σπονδὰς ἐπ' ἐξόδῳ εἶναι, καὶ ἄλλας οὐκ ἤθελον σπένδεσθαι οἱ Ἀργεῖοι, εἰ μή τις αὐτοῖς τὴν Κυνουρίαν γῆν ἀποδώσει· ὥστ' ἀδύνατα εἶναι ἐφαίνετο Ἀργείοις καὶ Ἀθηναίοις ἅμα πολεμεῖν. τῶν τε ἐν Πελοποννήσῳ πόλεων ὑπώπτευόν τινας ἀποστήσεσθαι πρὸς τοὺς Ἀργείους· ὅπερ καὶ ἐγένετο.

15. Ταῦτ' οὖν ἀμφοτέροις αὐτοῖς λογιζομένοις ἐδόκει ποιητέα εἶναι ἡ ξύμβασις, καὶ οὐχ ἧσσον τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἐπιθυμίᾳ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἐκ τῆς νήσου κομίσασθαι· ἦσαν γὰρ οἱ Σπαρτιᾶται αὐτῶν πρῶτοί τε καὶ ὁμοίως σφίσι ξυγγενεῖς. ἤρξαντο μὲν οὖν καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν αὐτῶν πράσσειν, ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι οὔπως ἤθελον, εὖ φερόμενοι, ἐπὶ τῇ ἴσῃ καταλύεσθαι. σφαλέντων δὲ αὐτῶν ἐπὶ τῷ Δηλίῳ, παραχρῆμα οἱ Λακεδαιμόνιοι, γνόντες νῦν μᾶλλον ἂν ἐνδεξομένους, ποιοῦνται τὴν ἐνιαύσιον ἐκεχειρίαν, ἐν ᾗ ἔδει ξυνιόντας καὶ περὶ τοῦ πλείονος χρόνου βουλεύεσθαι.

16. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ ἐν Ἀμφιπόλει ἧσσα τοῖς Ἀθηναίοις ἐγεγένητο, καὶ ἐτεθυμήκει Κλέων τε καὶ Βρασίδας, οἵπερ ἀμφοτέρωθεν μάλιστα ἠναντιοῦντο τῇ εἰρήνῃ, ὁ μὲν διὰ τὸ εὐτυχεῖν τε καὶ τιμᾶσθαι ἐκ τοῦ πολεμεῖν, ὁ δὲ γενομένης ἡσυχίας

14. *ἐδεδίεσαν.* Sic etiam 4, 55. libri, etsi *ἐδέδισαν* praestare videtur. Vid. Buttmann. Gr. max. II. p. 103. et prae ceteris Lobeck. ad Phryn. p. 180 sq. Paullo inferius de forma *τριακονταέτεις* cf. idem p. 408.

τὴν Κυνουρίαν γῆν. De ea vide 2, 27. 4, 56. cf. 5, 41. — *εἰ μή τις* ad Lacedaemonios pertinet. Saepe alienatae voluntatis et indignationis indicium est nominis reticentia. Supra 4, 68. *εἴ τε μὴ πείσεταί τις, αὐτοῦ τὴν μάχην ἔσεσθαι.*

15. *ἐπιθυμίᾳ τῶν ἀνδρῶν — κομίσασθαι.* Vid. ad 3, 59. de hac constructione.

Digitized by Google

καταφανέστερος νομίζων ἂν εἶναι κακουργῶν καὶ ἀπιστότερος διαβάλλων· τότε δὲ οἱ ἐν ἑκατέρᾳ τῇ πόλει σπεύδοντες τὰ μάλιστα τὴν ἡγεμονίαν, Πλειστοάναξ τε ὁ Παυσανίου, βασιλεὺς Λακεδαιμονίων, καὶ Νικίας ὁ Νικηράτου, πλεῖστα τῶν τότε εὖ φερόμενος ἐν στρατηγίαις, πολλῷ δὴ μᾶλλον προεθυμοῦντο· Νικίας μὲν βουλόμενος, ἐν ᾧ ἀπαθὴς ἦν καὶ ἠξιοῦτο, διασώσασθαι τὴν εὐτυχίαν, καὶ ἅς τε τὸ αὐτίκα πόνων πεπαῦσθαι καὶ αὐτὸς καὶ τοὺς πολίτας παῦσαι, καὶ τῷ μέλλοντι χρόνῳ καταλιπεῖν ὄνομα ὡς οὐδὲν σφήλας τὴν πόλιν διεγένετο, νομίζων ἐκ τοῦ ἀκινδύνου τοῦτο ξυμβαίνειν, καὶ ὅστις ἐλάχιστα τύχῃ αὐτὸν παραδίδωσι, τὸ δὲ ἀκίνδυνον τὴν εἰρήνην παρέχειν· Πλειστοάναξ δὲ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν διαβαλλόμενος περὶ τῆς καθόδου, καὶ ἐς ἐνθυμίαν τοῖς Λακεδαιμονίοις ἀεὶ προβαλλόμενος ὑπ' αὐτῶν, ὁπότε τι πταίσειαν, ὡς διὰ τὴν ἐκείνου κάθοδον παρανομηθεῖσαν ταῦτα ξυμβαίνοι. τὴν γὰρ πρόμαντιν τὴν ἐν Δελφοῖς ἐπητιῶντο αὐτὸν πεῖσαι μετ' Ἀριστοκλέους τοῦ ἀδελφοῦ, ὥστε χρῆσαι Λακεδαιμονίοις ἐπὶ πολὺ τάδε θεωροῖς ἀφικνουμένοις, Διὸς υἱοῦ ἡμιθέου τὸ σπέρμα ἐκ τῆς ἀλλοτρίας ἐς τὴν ἑαυτῶν ἀναφέρειν, εἰ δὲ μή, ἀργυρέᾳ ἐυλάκᾳ ἐυλάξειν· χρόνῳ δὲ προτρέψαι τοὺς Λακεδαιμονίους φεύγοντα αὐτὸν ἐς Λύκαιον διὰ τὴν ἐκ τῆς Ἀττικῆς ποτὲ μετὰ δώρων δόκησιν ἀναχώρησιν, καὶ ἥμισυ τῆς οἰκίας τοῦ ἱεροῦ τότε τοῦ Διὸς οἰκοῦντα φόβῳ τῷ Λακεδαιμονίων, ἔτει ἑνὸς δέοντι εἰκοστῷ τοῖς ὁμοίοις χοροῖς καὶ θυσίαις καταγαγεῖν, ὥσπερ ὅτε τὸ πρῶτον Λακεδαίμονα κτίζοντες τοὺς βασιλέας καθίσταντο.

16. *τότε δὲ οἱ ἐν ἑκατ. τῇ πόλει.* Ab his verbis apodosis incipit. *Δέ* in apodosi usurpari vidimus 1, 11. Usitatius est *τότε δή*, vel *οὕτω δή*, 1, 49. 58. 2, 12. 70. Verba *οἱ ἐν* ex Reg. F. Gr. Lugd. recepta. Nam sententia loci non est, Plistoanactem et Niciam principatum suae civitati parare studuisse, id quod bello potius quam pace efficere eos voluisse consentaneum est, ut Goellerus monuit, sed principes suae utrumque civitatis esse voluisse, quod tantum pacem republica agente se consecuturos esse sperabant. Cf. Plutarch. in vit. Nic. 6. — *διεγένετο*, *διετέλεσε*.

ἀργυρέᾳ ἐυλάκᾳ ἐυλάξειν. Hesych. in v. *ἀργυρέα ὕννις* scribit: *ἀργυρέα ὕννις, ἢ ἀργυρέα αὐλαξ, παρὰ Θουκ.* Schol. ad h. l. *Διὸς υἱοῦ ἡμιθέου τὸ σπέρμα*] *ἡμιθέου μὲν τοῦ Ἡρακλέους λέγει, σπέρμα δὲ τὸν ἀπόγονον· οὗτος δ' ἦν ὁ Πλειστοάναξ. ἀναφέρειν δὲ τὸ κατάγειν. ἐυλάκαν δὲ τὴν ὕνιν Λακεδαιμόνιοι λέγουσιν· ἔνιοι δὲ τὴν δίκελλαν, ἀπὸ τοῦ λακαίνειν, ὃ ἔστι σκάπτειν. ἐυλάξειν δὲ ἀρόσειν. τοιοῦτο δέ τι λέγει, ἀργυρέᾳ ἐυλάκᾳ ἐυλάξειν, τουτέστι λιμὸν ἔσεσθαι, καὶ πολλοῦ σφόδρα τὸν σῖτον ὠνήσεσθαι, ὥσπερ ἀργυροῖς ἐργαλείοις χρωμένους.* Bauerus non incommode comparat Augusteum illud apud Suetonium: *aureo hamo piscari*, quod sumptuosam iacturam notat, sicut hoc quaestum sumptuosum.

μετὰ δώρων δόκησιν. Vulgo *δοκοῦσαν* pro *δόκησιν* legitur. In marg. Cl. est *δοκήσεως* et inter *δόκησιν* et *δοκήσεως* lectionem fluctuasse, et codicum multorum scriptura docet, qui habent *δόκησιν ἕως* vel *δόκησιν ἐς*, et Scholia, in quibus post alia haec leguntur: *ἄλλοι δὲ τὴν δόκησιν ἐπὶ τῆς λήψεως τῶν δώρων ἔλαβον, ἵν' ᾖ, ἤτοι διὰ τὴν ἐκ τῆς Ἀττικῆς ποτὲ μετὰ δώρων λῆψιν ἀναχώρησιν. καὶ δεκτέον τοῦτο.* Vid. 2, 21. Etiam Suidas v. *δώρων* explicat *τὴν δωροδοκίαν*.

τῆς οἰκίας τοῦ ἱεροῦ. Delubrum et *τέμενος* Iovis in Arcadiae monte Lycaeo erat.

Digitized by Google

17. Ἀχθόμενος οὖν τῇ διαβολῇ ταύτῃ, καὶ νομίζων ἐν εἰρήνῃ μὲν, οὐδενὸς σφάλματος γιγνομένου, καὶ ἅμα τῶν Λακεδαιμονίων τοὺς ἄνδρας κομιζομένων, κἂν αὐτὸς τοῖς ἐχθροῖς ἀνεπίληπτος εἶναι, πολέμου δὲ καθεστῶτος, ἀεὶ ἀνάγκην εἶναι τοὺς προὔχοντας ἀπὸ τῶν ξυμφορῶν διαβάλλεσθαι, προὐθυμήθη τὴν ξύμβασιν. καὶ τόν τε χειμῶνα τοῦτον ἦσαν ἐς λόγους, καὶ πρὸς τὸ ἔαρ ἤδη παρασκευή τε προεπανεσείσθη ἀπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, περιαγγελλομένη κατὰ πόλεις ὡς ἐπὶ τειχισμὸν, ὅπως οἱ Ἀθηναῖοι μᾶλλον ἐσακούοιεν· καὶ ἐπειδὴ ἐκ τῶν ξυνόδων, ἅμα πολλὰς δικαιώσεις προενεγκόντων ἀλλήλοις, ξυνεχωρεῖτο ὥστε, ἃ ἑκάτεροι πολέμῳ ἔσχον, ἀποδόντας τὴν εἰρήνην ποιεῖσθαι, Νίσαιαν δ' ἔχειν Ἀθηναίους· (ἀνταπαιτούντων γὰρ Πλάταιαν, οἱ Θηβαῖοι ἔφασαν οὐ βίᾳ, ἀλλ' ὁμολογίᾳ, αὐτῶν προσχωρησάντων καὶ οὐ προδόντων, ἔχειν τὸ χωρίον· καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τῷ αὐτῷ τρόπῳ τὴν Νίσαιαν·) τότε δὴ παρακαλέσαντες τοὺς ἑαυτῶν ξυμμάχους οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ ψηφισαμένων, πλὴν Βοιωτῶν καὶ Κορινθίων καὶ Ἠλείων καὶ Μεγαρέων, τῶν ἄλλων ὥστε καταλύεσθαι, (τούτοις δὲ οὐκ ἤρεσκε τὰ πρασσόμενα,) ποιοῦνται τὴν ξύμβασιν, καὶ ἐσπείσαντο πρὸς τοὺς Ἀθηναίους καὶ ὤμοσαν, ἐκεῖνοί τε πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, τάδε.

18. „ΣΠΟΝΔΑΣ ἐποιήσαντο Ἀθηναῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι κατὰ τάδε, καὶ ὤμοσαν κατὰ πόλεις. Περὶ μὲν τῶν ἱερῶν τῶν κοινῶν, θύειν καὶ ἰέναι καὶ μαντεύεσθαι καὶ θεωρεῖν κατὰ τὰ πάτρια τὸν βουλόμενον, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, ἀδεῶς. τὸ δ' ἱερὸν καὶ τὸν νεὼν τὸν ἐν Δελφοῖς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ Δελφοὺς αὐτονόμους εἶναι καὶ αὐτοτελεῖς, καὶ αὐτοδίκους καὶ αὐτῶν καὶ τῆς γῆς τῆς ἑαυτῶν, κατὰ τὰ πάτρια. ἔτη δὲ εἶναι τὰς σπονδὰς πεντήκοντα Ἀθηναίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις τοῖς Ἀθηναίων, καὶ Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις τοῖς Λακεδαιμονίων, ἀδόλους καὶ ἀβλαβεῖς, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. ὅπλα δὲ μὴ ἐξέστω ἐπιφέρειν ἐπὶ πημονῇ μήτε Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐπ' Ἀθηναίους καὶ τοὺς ξυμμάχους, μήτε Ἀθηναίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐπὶ Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους, μήτε τέχνῃ μήτε μηχανῇ μηδεμιᾷ. ἢν δέ τι διάφορον ᾖ πρὸς ἀλλήλους, δίκαις χρήσθων καὶ ὅρκοις, καθότι ἂν ξύνθωνται. ἀποδόντων δὲ Ἀθηναίοις Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι Ἀμφίπολιν. ὅσας δὲ πόλεις παρέδοσαν Λακεδαιμόνιοι Ἀθηναίοις, ἐξέστω ἀπιέναι ὅποι ἂν βούλωνται, αὐτοὺς καὶ τὰ ἑαυτῶν ἔχοντας· τὰς δὲ πόλεις φερούσας τὸν φόρον τὸν ἐπ' Ἀριστείδου

18. τῶν ἱερῶν τῶν κοινῶν. Intelligit templa Iovis Olympii, Apollinis Pythii et eiusmodi alia. Nam de oraculis potissimum agi, apparet ex verbis μαντεύεσθαι et θεωρεῖν, etsi hoc posterius latius patet.

τὸν ἐπ' Ἀριστείδου. Tributum ab Aristide descriptum CCCCLX talentorum erat, postea auctum ad talenta DC. Vid. Thucyd. 1, 96. coll. cum 2, 13. Diodor. 12, 40. tantum quadringenta sexaginta talenta a sociis congesta tradit. Sed accurate tempora distinguit Plutarch. in Arist. c. 24. Cf. Boeckh. Oecon. polit. Ath. T. I. p. 427.

Digitized by Google

αὐτονόμους εἶναι. ὅπλα δὲ μὴ ἐξέστω ἐπιφέρειν Ἀθηναίους μηδὲ τοὺς ξυμμάχους ἐπὶ κακῷ, ἀποδιδόντων τὸν φόρον, ἐπειδὴ αἱ σπονδαὶ ἐγένοντο. εἰσὶ δὲ Ἄργιλος, Στάγειρος, Ἄκανθος, Σκῶλος, Ὄλυνθος, Σπάρτωλος. ξυμμάχους δ' εἶναι μηδετέρων, μήτε Λακεδαιμονίων μήτε Ἀθηναίων· ἢν δὲ Ἀθηναῖοι πείθωσι τὰς πόλεις, βουλομένας ταύτας ἐξέστω ξυμμάχους ποιεῖσθαι αὐτοὺς Ἀθηναίοις. Μηκυβερναίους δὲ καὶ Σαναίους καὶ Σιγγαίους οἰκεῖν τὰς πόλεις τὰς ἑαυτῶν, καθάπερ Ὀλύνθιοι καὶ Ἀκάνθιοι. ἀποδόντων δὲ Ἀθηναίοις Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι Πάνακτον· ἀποδόντων δὲ καὶ Ἀθηναῖοι Λακεδαιμονίοις Κορυφάσιον καὶ Κύθηρα καὶ Μεθώνην καὶ Πτελεὸν καὶ Ἀταλάντην, καὶ τοὺς ἄνδρας ὅσοι εἰσὶ Λακεδαιμονίων ἐν τῷ δημοσίῳ τῷ Ἀθηναίων, ἢ ἄλλοθί που ὅσης Ἀθηναῖοι ἄρχουσιν ἐν δημοσίῳ· καὶ τοὺς ἐν Σκιώνῃ πολιορκουμένους Πελοποννησίων ἀφεῖναι, καὶ τοὺς ἄλλους ὅσοι Λακεδαιμονίων ξύμμαχοι ἐν Σκιώνῃ εἰσί, καὶ ὅσους Βρασίδας ἐξέπεμψε, καὶ εἴ τις τῶν ξυμμάχων τῶν Λακεδαιμονίων ἐν Ἀθήναις ἐστὶν ἐν τῷ δημοσίῳ, ἢ ἄλλοθί που ἧς Ἀθηναῖοι ἄρχουσιν ἐν δημοσίῳ. ἀποδόντων δὲ καὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι οὕστινας ἔχουσιν Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων, κατὰ ταὐτά. Σκιωναίων δὲ καὶ Τορωναίων καὶ Σερμυλίων, καὶ εἴ τινα ἄλλην πόλιν ἔχουσιν Ἀθηναῖοι, Ἀθηναίους βουλεύεσθαι περὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἄλλων πόλεων ὅ τι ἂν δοκῇ· αὐτοῖς. ὅρκους δὲ ποιήσασθαι Ἀθηναίους πρὸς Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους κατὰ πόλεις. ὀμνύντων δὲ τὸν ἐπιχώριον ὅρκον ἑκάτεροι τὸν μέγιστον ἓξ ἑκάστης πόλεως. ὁ δ' ὅρκος ἔστω ὅδε, „Ἐμμένω ταῖς ξυνθήκαις καὶ ταῖς σπονδαῖς ταῖσδε δικαίως καὶ ἀδόλως." ἔστω δὲ Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις κατὰ ταὐτὰ ὅρκος πρὸς Ἀθηναίους. τὸν δὲ ὅρκον ἀνανεοῦσθαι κατ' ἐνιαυτὸν ἀμφοτέρους. στήλας δὲ στῆσαι Ὀλυμπίασι καὶ Πυθοῖ καὶ Ἰσθμῷ καὶ [ἐν] Ἀθήναις ἐν πόλει καὶ ἐν Λακεδαίμονι ἐν Ἀμυκλαίῳ.

αὐτοὺς Ἀθηναίοις, i. e. Ἀθηναίοις Ἀθηναίους vel ἑαυτοῖς. In foederum formulis definite loqui solent homines, et perspicuitati maxime studere. καὶ ἄλλοθί που — ἐν δημοσίῳ. Post haec verba olim comma erat, apud Bekk. colon, apud Popp. punctum. Ἀφεῖναι aut infinitivus loco imperativi est, ut 6, 84. παραστῆναι, aut infinitivus, cuius subiectum sit Ἀθηναίους, pendet, sicut ceteri infinitivi, a σπονδὰς ἐποιήσαντο, id quod magis placet. — τὸ δημόσιον Schol. per τὸ δεσμωτήριον explicat.

ἐμμένω. Sic codd. omnes hic et cap. 47. Recentiores editt. ex Fr. Porti coniectura ἐμμενῶ. Item pro Ἰσθμῷ coniecit Ἰσθμοῖ, recte, cum ante Ἰσθμῷ aegre careas praepositione ἐν, quae ante Ἀθήναις facilius abesse potest, ut 1, 73. Μαραθῶνι, nisi forte olim fuit Ἀθήνῃσι, quod praebet Reg. — ἐν πόλει, i. e. ἐν ἀκροπόλει. Sic rursus infra c. 23 et 47 extr. — ἐν Ἀμυκλαίῳ. Hoc celeberrimum Apollinis templum non erat Lacedaemone, sed Amyclis (cf. Xen. Hell. 4, 5, 11. Ages. 2, 17.), de cuius urbis, iam pridem a Doriensibus eversae templis et signis vid. Paus. III, 18, 4 sqq. Triginta quinque stadia a Lacedaemone aberat, propter quam vicinitatem Spartae nomine continebatur, ut Piraeeus Athenarum, quamquam quadraginta stadia distabat. Praeterea ἐν nominibus urbium adiectum nonnumquam significat propinquitatem, ut h. l. ἐν Λακεδαίμονι esse possit prope Lacedaemonem. Vid. Matth. Gr. §. 577 init.

Digitized by Google

εἰ δέ τι ἀμνημονοῦσιν ὁποτεροιοῦν καὶ ὅτου πέρι, λόγοις δικαίοις χρωμένοις εὔορκον εἶναι ἀμφοτέροις ταύτῃ μεταθεῖναι, ὅπῃ ἂν δοκῇ ἀμφοτέροις, Ἀθηναίοις καὶ Λακεδαιμονίοις."

19. Ἄρχει δὲ τῶν σπονδῶν Ἔφορος Πλειστόλας, Ἀρτεμισίου μηνὸς τετάρτῃ φθίνοντος, ἐν δὲ Ἀθήναις Ἄρχων Ἀλκαῖος, Ἐλαφηβολιῶνος μηνὸς ἕκτῃ φθίνοντος. ὧμνυον δὲ οἵδε, καὶ ἐσπένδοντο, Λακεδαιμονίων μὲν Πλειστόλας, Λαμάγητος, Χίονις, Μεταγένης, Ἄκανθος, Λάϊθος, Ἰσχαγόρας, Φιλοχαρίδας, Ζευξίδας, Ἄντιππος, Τέλλις, Ἀλκινάδας, Ἐμπεδίας, Μηνᾶς, Λάφιλος· Ἀθηναίων δὲ οἵδε, Λάμπων, Ἰσθμιόνικος, Νικίας, Λάχης, Εὐθύδημος, Προκλῆς, Πυθόδωρος, Ἄγνων, Μυρτίλος, Θρασυκλῆς, Θεαγένης, Ἀριστοκράτης, Ἰώλκιος, Τιμοκράτης, Λέων, Λάμαχος, Δημοσθένης.

20. Αὗται αἱ σπονδαὶ ἐγένοντο τελευτῶντος τοῦ χειμῶνος ἅμα ἦρι, ἐκ Διονυσίων εὐθὺς τῶν ἀστικῶν, αὐτόδεκα ἐτῶν διελθόντων καὶ ἡμερῶν ὀλίγων παρενεγκουσῶν, ᾗ ὡς τὸ πρῶτον ἡ ἐσβολὴ ἡ ἐς τὴν Ἀττικὴν, καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ πολέμου τοῦδε ἐγένετο. σκοπείτω δέ τις κατὰ τοὺς χρόνους, καὶ μὴ τῶν ἑκασταχοῦ ἢ ἀρχόντων ἢ ἀπὸ τιμῆς τινος τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν ὀνομάτων ἐς τὰ προγεγενημένα σημαινόντων πιστεύσας μᾶλλον. οὐ γὰρ ἀκριβές ἐστιν, οἷς καὶ ἀρχομένοις, καὶ μεσοῦ-

19. ἄρχει δὲ τῶν σπονδῶν Ἔφορος Πλ., i. e. initium habent foedera ab ephoro Plistola et archonte Alcaeo.

20. ἐκ Διονυσίων εὐθὺς τῶν ἀστικῶν. De diversis Bacchi festis Athenis celebratis vid. Buttmann. ad Demosth. Midian. p. 119. Quatuor erant et in quatuor menses contiguos incidebant: Ruralia (τὰ κατ' ἀγροὺς) in Posideonem, qui mensis solstitium hibernum fere antecedebat, Lenaea in Gamelionem, Anthesteria in Anthesterionem, Urbana denique, quae τὰ μεγάλα vocantur, in Elaphebolionem, qui aequinoctium vernum attingit. — Verba ἡμέραι παρενεγκοῦσαι Buttmanno l. l. p. 127. sunt *dies elapsi, praeterlapsi*; contra Goellero *dies vel addendi vel demendi*, i. e. wenige Tage darunter oder darüber (διενεγκοῦσαι). Non enim duos dies fuisse ultra decennium, ut Dodwellus putabat, sed quatuor infra, quoniam dies Elaphebolionis vicesimus quartus (vid. c. 19.) non potuerit excurrere ultra diem Aprilis Iuliani quartum. „Itaque, ait, hoc loco dies intelligendi sunt paullo minus, quam erant in mense Munychione praeteriti illo anno, quo Peloponnesii in Atticam invadentes bellum gerere coeperunt . . . Contra fit in altero loco 5, 26., ubi docet, bellum Peloponnesiacum gestum esse per viginti septem annos, paucis diebus exsuperantibus." Schol. παρενεγκουσῶν] παρελθουσῶν. Praeterea Dodwellus docuit, hanc Thucydidis rationem modo ita constare, si computationem non incipias inde a mense Hecatombaeone (Iulio) Ol. 87, 1. (431), quo prima invasio a Lacedaemoniis in Atticam facta est, sed *ab initio aestatis primae* belli illius, quae incipiebat a mense Munychione sive Aprilis Iuliani die octavo.

σκοπείτω δέ τις — πιστεύσας μᾶλλον. Schol. κατὰ θέρη, φησὶ, καὶ χειμῶνας τὰ δέκα ἔτη σκοπείτω τις, καὶ μὴ ἐξαριθμείσθω μήτε τοὺς ἄρχοντας μήτε τοὺς ἀπὸ ἄλλης τινὸς τιμῆς ἐπωνύμους τοῖς ἔτεσι γεγενημένους. De structura verborum difficillima disceptatur. Mihi verba τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν ὀνομάτων bis videntur intelligenda in hunc modum: σκοπείτω δέ τις κατὰ χρόνους, καὶ μὴ (σκοπείτω) πιστεύσας μᾶλλον τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν ὀνομάτων τῶν ἑκασταχοῦ ἢ ἀρχόντων ἢ ἀπὸ τιμῆς τινὸς σημαινόντων αὐτὴν (τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν ὀνομάτων) ἐς τὰ προγεγενημένα. Quare omnem distinctionem cum Bekk. sustuli.

Digitized by Google

σι, καὶ ὅπως ἔτυχέ τῳ, ἐπεγένετό τι. κατὰ θέρη δὲ καὶ χειμῶνας ἀριθμῶν, ὥσπερ γέγραπται, εὑρήσει, ἐξ ἡμισείας ἑκατέρου τοῦ ἐνιαυτοῦ τὴν δύναμιν ἔχοντος, δέκα μὲν θέρη, ἴσους δὲ χειμῶνας τῷ πρώτῳ πολέμῳ τῷδε γεγενημένους.

21. Λακεδαιμόνιοι δὲ (ἔλαχον γὰρ πρότεροι ἀποδιδόναι ἃ εἶχον) τούς τε ἄνδρας εὐθὺς τοὺς παρὰ σφίσιν αἰχμαλώτους ἀφίεσαν, καὶ πέμψαντες ἐς τὰ ἐπὶ Θρᾴκης πρέσβεις, Ἰσχαγόραν καὶ Μηνᾶν καὶ Φιλοχαρίδαν, ἐκέλευον τὸν Κλεαρίδαν τὴν Ἀμφίπολιν παραδιδόναι τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ τοὺς ἄλλους τὰς σπονδάς, ὡς εἴρητο ἑκάστοις, δέχεσθαι. οἱ δ' οὐκ ἤθελον, νομίζοντες οὐκ ἐπιτηδείας εἶναι· οὐδὲ ὁ Κλεαρίδας παρέδωκε τὴν πόλιν, χαριζόμενος τοῖς Χαλκιδεῦσι, λέγων ὡς οὐ δυνατὸς εἴη βίᾳ ἐκείνων παραδιδόναι. ἐλθὼν δὲ αὐτὸς κατὰ τάχος μετὰ πρέσβεων αὐτόθεν ἀπologησόμενός τε ἐς τὴν Λακεδαίμονα, ἣν κατηγορῶσιν οἱ περὶ τὸν Ἰσχαγόραν ὅτι οὐκ ἐπείθετο, καὶ ἅμα βουλόμενος εἰδέναι εἰ ἔτι μετακινητὴ εἴη ἡ ὁμολογία, ἐπειδὴ εὗρε κατειλημμένας, αὐτὸς μὲν, πάλιν πεμπόντων τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ κελευόντων μάλιστα μὲν καὶ τὸ χωρίον παραδοῦναι, εἰ δὲ μή, ὁπόσοι Πελοποννησίων ἔνεισιν, ἐξαγαγεῖν, κατὰ τάχος ἐπορεύετο.

22. Οἱ δὲ ξύμμαχοι ἐν τῇ Λακεδαίμονι αὐτοὶ ἔτυχον ὄντες, καὶ αὐτῶν τοὺς μὴ δεξαμένους τὰς σπονδὰς ἐκέλευον οἱ Λακεδαιμόνιοι ποιεῖσθαι. οἱ δὲ, τῇ αὐτῇ προφάσει ἥπερ καὶ τὸ πρῶτον ἀπεώσαντο, οὐκ ἔφασαν δέξασθαι, ἢν μή τινας δικαιοτέρας τούτων ποιῶνται. ὡς δ' αὐτῶν οὐκ ἐσήκουον, ἐκείνους μὲν ἀπέπεμψαν, αὐτοὶ δὲ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ξυμμαχίαν ἐποιοῦντο, νομίζοντες ἥκιστα ἂν σφίσι τούς τε Ἀργείους, (ἐπειδὴ οὐκ ἤθελον, Ἀμπελίδου καὶ Λίχου ἐλθόντων, ἐπισπένδεσθαι,) νομίσαντες αὐτοὺς ἄνευ Ἀθηναίων οὐ δεινοὺς εἶναι, καὶ τὴν

ἐξ ἡμισείας ἑκατέρου τοῦ ἐνιαυτοῦ τὴν δύν. ἔχοντος. Haec verba iungenda esse, docui in maiore editione. Ἑκατέρου refer ad θέρος καὶ χειμῶνα. Sententia: Cum e dimidio, quod utraque (aestas et hiems) confert, annus compleatur.

21. κατειλημμένας, int. τὰς σπονδάς, obstrictas (τῇ ὁμολογίᾳ). Schol. ἰσχυράς.

22. νομίσαντες αὐτοὺς — οὐ δεινοὺς εἶναι. Nihil difficultatis in structura huius loci est, si cum Scholiasta, quem sequitur Goellerus, αὐτούς referas ad Lacedaemonios, νομίσαντες autem ad Argivos. Nam ita per se patet, infinitivum ἐπισπένδεσθαι bis intelligendum esse, et ad praegressum νομίζοντες non minus quam ad ἤθελον pertinere. Sed tanto maior difficultas ex re oritur. Nam verba ἄνευ Ἀθηναίων sic sensu cassa videntur. Ecquid Argivi umquam vereri poterant, ne Atheniensium ope et auxilio Lacedaemoniorum vires crescerent? Num forte ante triginta annos, cum foedus icerent cum Lacedaemoniis, tali metu ad compositionem faciendam adacti fuerunt? Iam inde a bellis Persicis simultas inter utramque gentem orta eo usque creverat, ut Argivis, si Lacedaemonios solos non metuerent, certe a coniunctis cum Atheniensibus Lacedaemoniis nihil metuendum posset videri. Quare etiamnum puto, per anacoluthiam quandam Scriptorem verba νομίσαντες αὐτούς addidisse, quibus interruptam parenthesi orationem repeteret, perspicuitatis causa, licet paullo negligentius. Ita autem etiam negatio repetenda erat, etsi aptius respondent sibi ἥκιστα ἄν et μάλιστ' ἄν, qui superlativi signifi-

Digitized by Google

ἄλλην Πελοπόννησον μάλιστ' ἂν ἡσυχάζειν· πρὸς γὰρ ἂν τοὺς Ἀθηναίους, εἰ ἐξῆν, χωρεῖν. παρόντων οὖν πρέσβεων ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων, καὶ γενομένων λόγων, ξυνέβησαν· καὶ ἐγένοντο ὅρκοι καὶ ξυμμαχία ἥδε κατὰ τάδε.

23. „ΞΥΜΜΑΧΟΙ ἔσονται Λακεδαιμόνιοι πεντήκοντα ἔτη. ἢν δέ τινες ἴωσιν ἐς τὴν γῆν πολέμιοι τὴν Λακεδαιμονίων, καὶ κακῶς ποιῶσι Λακεδαιμονίους, ὠφελεῖν Ἀθηναίους Λακεδαιμονίους τρόπῳ ὁποίῳ ἂν δύνωνται ἰσχυροτάτῳ κατὰ τὸ δυνατόν. ἢν δὲ δηώσαντες οἴχωνται, πολεμίαν εἶναι ταύτην τὴν πόλιν Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναίοις, καὶ κακῶς πάσχειν ὑπὸ ἀμφοτέρων· καταλύειν δὲ ἅμα ἄμφω τὼ πόλεε. ταῦτα δ' εἶναι δικαίως καὶ προθύμως καὶ ἀδόλως. καὶ ἢν τινες ἐς τὴν τῶν Ἀθηναίων γῆν ἴωσι πολέμιοι, καὶ κακῶς ποιῶσιν Ἀθηναίους, ὠφελεῖν Λακεδαιμονίους τρόπῳ ὅτῳ ἂν δύνωνται ἰσχυροτάτῳ κατὰ τὸ δυνατόν· ἢν δὲ δηώσαντες οἴχωνται, πολεμίαν εἶναι ταύτην τὴν πόλιν Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναίοις, καὶ κακῶς πάσχειν ὑπ' ἀμφοτέρων· καταλύειν δὲ ἅμα ἄμφω τὼ πόλεε. ταῦτα δ' εἶναι δικαίως, καὶ προθύμως, καὶ ἀδόλως. ἢν δὲ ἡ δουλεία ἐπανιστῆται, ἐπικουρεῖν Ἀθηναίους Λακεδαιμονίοις παντὶ σθένει κατὰ τὸ δυνατόν. ὁμοῦνται δὲ ταῦτα οἵπερ καὶ τὰς ἄλλας σπονδὰς ὤμνυον ἑκατέρων. ἀνανεοῦσθαι δὲ κατ' ἐνιαυτὸν Λακεδαιμονίους μὲν ἰόντας ἐς Ἀθήνας πρὸς τὰ Διονύσια, Ἀθηναίους δὲ ἰόντας ἐς Λακεδαίμονα πρὸς τὰ Ὑακίνθια. στήλην δὲ ἑκατέρους στῆσαι, τὴν μὲν ἐν Λακεδαίμονι παρ' Ἀπόλλωνι ἐν Ἀμυκλαίῳ, τὴν δὲ ἐν Ἀθήναις ἐν πόλει παρ' Ἀθηνᾷ. ἢν δέ τι δοκῇ Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναίοις προσθεῖναι καὶ ἀφελεῖν περὶ τῆς ξυμμαχίας, ὅ τι ἂν δοκῇ, εὔορκον ἀμφοτέροις εἶναι."

24. Τὸν δὲ ὅρκον ὤμνυον Λακεδαιμονίων μὲν οἵδε, Πλειστοάναξ, Ἄγις, Πλειστόλας, Δαμάγητος, Χίονις, Μεταγένης, Ἄκανθος, Λάϊθος, Ἰσχαγόρας, Φιλοχαρίδας, Ζευξίδας, Ἄντιππος, Ἀλκινάδας, Τέλλις, Ἐμπεδίας, Μηνᾶς, Λάφιλος· Ἀθηναίων δὲ Λάμπων, Ἰσθμιόνικος, Λάχης, Νικίας, Εὐθύδημος, Προκλῆς, Πυθόδωρος, Ἄγνων, Μυρτίλος, Θρασυκλῆς, Θεαγένης, Ἀριστοκράτης, Ἰώλκιος, Τιμοκράτης, Λέων, Λάμαχος, Δημοσθένης. αὕτη ἡ ξυμμαχία ἐγένετο μετὰ τὰς σπονδὰς οὐ πολλῷ ὕστερον· καὶ τοὺς ἄνδρας τοὺς ἐκ τῆς νήσου ἀπέδοσαν οἱ Ἀθηναῖοι τοῖς Λακεδαιμονίοις, καὶ τὸ θέρος ἦρχε τοῦ ἐνδεκάτου ἔτους. ταῦτα δὲ τὰ δέκα ἔτη ὁ πρῶτος πόλεμος ξυνεχῶς γενόμενος γέγραπται.

25. Μετὰ δὲ τὰς σπονδὰς καὶ τὴν ξυμμαχίαν τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν Ἀθηναίων, αἳ ἐγένοντο μετὰ τὸν δεκαετῆ πόλεμον, ἐπὶ Πλειστόλα μὲν ἐν Λακεδαίμονι Ἐφόρου, Ἀλκαίου δ' Ἄρχοντος Ἀθήνησι, τοῖς μὲν δεξαμένοις αὐτὰς εἰρήνη ἦν·

cant, utrumque commodum maxime ex Athieniensium cum Lacedaemoniis societate pendere. Legationem illam Ampelidae et Lichae non nominatim commemoravit, sed significavit tantum supra c. 14 extr.

23. ἡ δουλεία. „Τὸ πλῆθος

Digitized by Google

οἱ δὲ Κορινθιοι καὶ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ πόλεών τινες διεκίνουν τὰ πεπραγμένα καὶ εὐθὺς ἄλλη ταραχὴ καθίστατο τῶν ξυμμάχων πρὸς τὴν Λακεδαίμονα. καὶ ἅμα καὶ τοῖς Ἀθηναίοις οἱ Λακεδαιμόνιοι, προϊόντος τοῦ χρόνου, ὑποπτοι ἐγένοντο, ἔστιν ἐν οἷς οὐ ποιοῦντες ἐκ τῶν ξυγκειμένων ἃ εἴρητο. καὶ ἐπὶ ἓξ ἔτη μὲν καὶ δέκα μῆνας ἀπέσχοντο μὴ ἐπὶ τὴν ἑκατέρων γῆν στρατεῦσαι, ἔξωθεν δὲ μετ' ἀνακωχῆς οὐ βεβαίου ἔβλαπτον ἀλλήλους τὰ μάλιστα. ἔπειτα μέντοι καὶ ἀναγκασθέντες λῦσαι τὰς μετὰ τὰ δέκα ἔτη σπονδὰς, αὖθις ἐς πόλεμον φανερὸν κατέστησαν.

26. Ἔγραφε δὲ καὶ ταῦτα ὁ αὐτὸς Θουκυδίδης Ἀθηναῖος ἑξῆς, ὡς ἕκαστα ἐγένετο, κατὰ θέρη καὶ χειμῶνας, μέχρι οὗ τήν τε ἀρχὴν κατέπαυσαν τῶν Ἀθηναίων Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, καὶ τὰ μακρὰ τείχη καὶ τὸν Πειραιᾶ κατέλαβον. ἔτη δὲ ἐς τοῦτο τὰ ξύμπαντα ἐγένετο τῷ πολέμῳ ἑπτὰ καὶ εἴκοσι. καὶ τὴν διὰ μέσου ξύμβασιν εἴ τις μὴ ἀξιώσει πόλεμον νομίζειν, οὐκ ὀρθῶς δικαιώσει. τοῖς τε γὰρ ἔργοις ὡς διήρηται, ἀθρείτω, καὶ εὑρήσει οὐκ εἰκὸς ὂν εἰρήνην αὐτὴν κριθῆναι, ἐν ᾗ οὔτε ἀπέδοσαν πάντα, οὔτ' ἀπεδέξαντο ἃ ξυνέθεντο, ἔξω τε τούτων πρὸς τὸν Μαντινικὸν καὶ Ἐπιδαύριον πόλεμον καὶ ἐς ἄλλα ἀμφοτέροις ἁμαρτήματα ἐγένοντο, καὶ οἱ ἐπὶ Θράκης ξύμμαχοι οὐδὲν ἧσσον πολέμιοι ἦσαν, Βοιωτοί τε ἐκεχειρίαν δεχήμερον ἦγον. ὥστε ξὺν τῷ πρώτῳ πολέμῳ τῷ δεκαετεῖ καὶ τῇ μετ' αὐτὸν ὑπόπτῳ ἀνακωχῇ καὶ τῷ ὕστερον ἐξ αὐτῆς πολέμῳ εὑρήσει τις τοσαῦτα ἔτη, λογιζόμενος κατὰ τοὺς χρόνους, καὶ ἡμέρας οὐ πολλὰς παρενεγκοῦσας, καὶ τοῖς ἀπὸ χρησμῶν τι ἰσχυρισαμένοις μόνον δὴ τοῦτο ἐχυρῶς ξυμβάν. ἀεὶ γὰρ ἔγωγε μέμνημαι, καὶ ἀρχομένου τοῦ πολέμου καὶ μέχρι οὗ ἐτελεύτησε, προφερόμενον ὑπὸ πολλῶν ὅτι τρὶς ἐννέα ἔτη δέοι γενέσθαι αὐτόν. ἐπεβίων δὲ διὰ παντὸς αὐτοῦ, αἰσθανόμενός τε τῇ ἡλικίᾳ καὶ προσέχων τὴν γνώμην, ὅπως ἀκριβές τι εἴσομαι· καὶ ξυνέβη μοι φεύγειν τὴν ἐμαυτοῦ ἔτη εἴκοσι μετὰ τὴν ἐς Ἀμφίπολιν στρατηγίαν, καὶ γενομένῳ παρ' ἀμφοτέροις τοῖς πράγμασι, καὶ οὐχ ἧσσον τοῖς Πελοποννησίων διὰ τὴν φυγὴν, καθ' ἡσυχίαν τι αὐτῶν μᾶλλον αἰσθέσθαι. τὴν οὖν μετὰ τὰ δέκα ἔτη διαφοράν τε καὶ ξύγχυσιν τῶν σπονδῶν, καὶ τὰ ἔπειτα ὡς ἐπολεμήθη, ἐξηγήσομαι.

τῶν οἰκετῶν sic dici ex h. l. docet Pollux III, 75." *Duk.*

25. ἓξ ἔτη μὲν καὶ δέκα μῆνας. Numeros impugnant Acacius et Dodwell. Ille ἑπτὰ ἔτη, hic ἑπτὰ ἔτη μὲν καὶ δύο μῆνας legendum censet. Goellerus Scriptoris computationem recte habere et progredi usque ad annum Ol. 91, 2. (414) et mensem Februarium putat, quo tempore Lacedaemonii ab Alcibiade exstimulati rursus ad bellum aperte cum Atheniensibus gerendum se accinxerunt. (Thuc. 6, 93.)

26. τοῖς τε γὰρ ἔργοις ὡς διήρηται. „Spectet, quemadmodum rebus gestis pacatum illud temporis spatium interruptum sit." Mox de verbis ἁμαρτήματα ἐγένοντο vid. annot. ad. 1, 126.

παρενεγκούσας. Vid. ad c. 20.

αἰσθανόμενός τε τῇ ἡλικίᾳ. De horum verborum sententia egimus in Vita Thucyd.

Digitized by Google

27. Ἐπειδὴ γὰρ αἱ πεντηκοντούτεις σπονδαὶ ἐγένοντο καὶ ὕστερον αἱ ξυμμαχίαι, καὶ αἱ ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου πρεσβεῖαι, αἵπερ παρεκλήθησαν ἐς αὐτά, ἀνεχώρουν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἐπ' οἴκου ἀπῆλθον· Κορίνθιοι δὲ ἐς Ἄργος τραπόμενοι πρῶτον, λόγους ποιοῦνται πρός τινας τῶν ἐν τέλει ὄντων Ἀργείων, ὡς χρὴ, ἐπειδὴ Λακεδαιμόνιοι οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ, ἀλλ' ἐπὶ καταδουλώσει τῆς Πελοποννήσου σπονδὰς καὶ ξυμμαχίαν πρὸς Ἀθηναίους τοὺς πρὶν ἐχθίστους πεποίηνται, ὁρᾶν τοὺς Ἀργείους ὅπως σωθήσεται ἡ Πελοπόννησος, καὶ ψηφίσασθαι τὴν βουλομένην πόλιν τῶν Ἑλλήνων, ἥτις αὐτόνομός τέ ἐστι καὶ δίκας ἴσας καὶ ὁμοίας δίδωσι, πρὸς Ἀργείους ξυμμαχίαν ποιεῖσθαι, ὥστε τῇ ἀλλήλων ἐπιμαχεῖν· ἀποδεῖξαι δὲ ἄνδρας ὀλίγους ἀρχὴν αὐτοκράτορας, καὶ μὴ πρὸς τὸν δῆμον τοὺς λόγους εἶναι, τοῦ μὴ καταφανεῖς γίγνεσθαι τοὺς μὴ πείσαντας τὸ πλῆθος. ἔφασαν δὲ πολλοὺς προσχωρήσεσθαι μίσει τῶν Λακεδαιμονίων. καὶ οἱ μὲν Κορίνθιοι διδάξαντες ταῦτα ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου.

28. Οἱ δὲ τῶν Ἀργείων ἄνδρες ἀκούσαντες ἐπειδὴ ἀνήνεγκαν τοὺς λόγους ἔς τε τὰς ἀρχὰς καὶ τὸν δῆμον, ἐψηφίσαντο Ἀργεῖοι, καὶ ἄνδρας εἵλοντο δώδεκα, πρὸς οὓς τὸν βουλόμενον τῶν Ἑλλήνων ξυμμαχίαν ποιεῖσθαι, πλὴν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων· τούτων δὲ μηδετέροις ἐξεῖναι ἄνευ τοῦ δήμου τῶν Ἀργείων σπείσασθαι. ἐδέξαντό τε ταῦτα οἱ Ἀργεῖοι μᾶλλον, ὁρῶντες τόν τε τῶν Λακεδαιμονίων σφίσι πόλεμον ἐσόμενον, (ἐπ' ἐξόδῳ γὰρ πρὸς αὐτοὺς αἱ σπονδαὶ ἦσαν,) καὶ ἅμα ἐλπίσαντες τῆς Πελοποννήσου ἡγήσεσθαι. κατὰ γὰρ τὸν χρόνον τοῦτον ἥ τε Λακεδαίμων μάλιστα δὴ κακῶς ἤκουσε, καὶ ὑπερώφθη διὰ τὰς ξυμφορὰς, οἵ τε Ἀργεῖοι ἄριστα ἔσχον τοῖς πᾶσιν, οὐ ξυναράμενοι τοῦ Ἀττικοῦ πολέμου, ἀμφοτέροις δὲ μᾶλλον ἔνσπονδοι ὄντες ἐκκαρπωσάμενοι. οἱ μὲν οὖν Ἀργεῖοι οὕτως ἐς τὴν ξυμμαχίαν προσεδέχοντο τοὺς ἐθέλοντας τῶν Ἑλλήνων.

29. Μαντινῆς δ' αὐτοῖς καὶ οἱ ξύμμαχοι αὐτῶν πρῶτοι προσεχώρησαν, δεδιότες τοὺς Λακεδαιμονίους. τοῖς γὰρ Μαντινεῦσι μέρος τι τῆς Ἀρκαδίας κατέστραπτο ὑπήκοον, ἔτι τοῦ πρὸς Ἀθηναίους πολέμου ὄντος, καὶ ἐνόμιζον οὐ περιόψεσθαι

27. καὶ αἱ ἀπὸ τῆς Πελ. Ab his verbis apodosis incipit. *Καί* respicit Atheniensium legatos, qui et ipsi abierant. Goeller. voci Latinorum *continuo* respondere dicit. — ἐς αὐτά, mutato genere pro ἐς αὐτάς. Vid. ad 6, 10.

καὶ δίκας ἴσας καὶ ὁμοίας δίδωσι. Indicatur his verbis iuris vicissitudo et aequalitas, quam potentiores civitates, Athenienses atque Lacedaemonios, et praestaturos et accepturos esse, non poterat exspectari. — De voc. ἐπιμαχεῖν vid. ad 1, 44.

28. ἐψηφίσαντο Ἀργεῖοι — ποιεῖσθαι. Confusae sunt duae constructiones verborum, altera ἐψηφίσαντο Ἀργ. τὸν βουλόμενον τῶν Ἑλλ. ξυμμαχίαν ποιεῖσθαι, altera εἵλοντο Ἀρχ. ἄνδρας δώδεκα, πρὸς οὓς ξυμμαχίαν ποιεῖσθαι ἐκέλευσαν. Nunc verba πρὸς οὓς ita iungit cum infinitivo ποιεῖσθαι, ut una pendeant ex ἐψηφίσαντο.

29. μέρος τι τῆς Ἀρκαδίας. Videtur esse ἡ Παρρασική, quam deserere bello coacti sunt a Lacedaemoniis non multo post. Vid. c. 33.

Digitized by Google

σφᾶς τοὺς Λακεδαιμονίους ἄρχειν, ἐπειδὴ καὶ σχολὴν ἦγον· ὥστε ἄσμενοι πρὸς τοὺς Ἀργείους ἐτράποντο, πόλιν τε μεγάλην νομίζοντες καὶ Λακεδαιμονίοις ἀεὶ διάφορον, δημοκρατουμένην τε ὥσπερ καὶ αὐτοί. ἀποστάντων δὲ τῶν Μαντινέων, καὶ ἡ ἄλλη Πελοπόννησος ἐς θροῦν καθίστατο ὡς καὶ σφίσι ποιητέον τοῦτο, νομίσαντες πλέον τέ τι εἰδότας μεταστῆναι αὐτοὺς, καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους ἅμα δι' ὀργῆς ἔχοντες, ἐν ἄλλοις τε καὶ ὅτι ἐν ταῖς σπονδαῖς ταῖς Ἀττικαῖς ἐγέγραπτο εὔορκον εἶναι προσθεῖναι καὶ ἀφελεῖν ὅ τι ἂν ἀμφοῖν τοῖν πολέοιν δοκῇ, Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναίοις. τοῦτο γὰρ τὸ γράμμα μάλιστα τὴν Πελοπόννησον διεθορύβει, καὶ ἐς ὑποψίαν καθίστη μὴ μετὰ Ἀθηναίων σφᾶς βούλωνται Λακεδαιμόνιοι δουλώσασθαι· δίκαιον γὰρ εἶναι πᾶσι τοῖς ξυμμάχοις γεγράφθαι τὴν μετάθεσιν. ὥστε φοβούμενοι οἱ πολλοὶ ὥρμηντο πρὸς τοὺς Ἀργείους καὶ αὐτοὶ ἕκαστοι ξυμμαχίαν ποιεῖσθαι.

30. Λακεδαιμόνιοι δὲ αἰσθόμενοι τὸν θροῦν τοῦτον ἐν τῇ Πελοποννήσῳ καθεστῶτα, καὶ τοὺς Κορινθίους διδασκάλους τε γενομένους, καὶ αὐτοὺς μέλλοντας σπείσασθαι πρὸς τὸ Ἄργος, πέμπουσι πρέσβεις ἐς τὴν Κόρινθον, βουλόμενοι προκαταλαβεῖν τὸ μέλλον. καὶ ἡτιῶντο τήν τε ἐξήγησιν τοῦ παντὸς, καὶ εἰ Ἀργείοις σφῶν ἀποστάντες ξύμμαχοι ἔσονται· παραβήσεσθαί τε ἔφασαν αὐτοὺς τοὺς ὅρκους, καὶ ἤδη ἀδικεῖν, ὅτι οὐ δέχονται τὰς Ἀθηναίων σπονδὰς, εἰρημένον κύριον εἶναι ὅ τι ἂν τὸ πλῆθος τῶν ξυμμάχων ψηφίσηται, ἢν μή τι θεῶν ἢ ἡρώων κώλυμα ᾖ. Κορίνθιοι δὲ, παόντων σφίσι τῶν ξυμμάχων, ὅσοι οὐδὲ αὐτοὶ ἐδέξαντο τὰς σπονδὰς, (παρεκάλεσαν δὲ αὐτοὺς αὐτοὶ πρότερον,) ἀντέλεγον τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἃ μὲν ἠδικοῦντο, οὐ δηλοῦντες ἄντικρυς, ὅτι οὔτε Σόλλιον σφίσιν ἀπέλαβον παρ' Ἀθηναίων οὔτε Ἀνακτόριον, εἴ τέ τι ἄλλο ἐνόμιζον ἐλασσοῦσθαι, πρόσχημα δὲ ποιούμενοι τοὺς ἐπὶ Θράκης μὴ προδώσειν· ὀμόσαι γὰρ αὐτοῖς ὅρκους ἰδίᾳ τε, ὅτε μετὰ Ποτιδαιατῶν τὸ πρῶτον ἀφίσταντο, καὶ ἄλλους ὕστερον. οὐκοῦν παραβαίνειν τοὺς τῶν ξυμμάχων ὅρκους ἔφασαν, οὐκ ἐσιόντες ἐς τὰς τῶν Ἀθηναίων σπονδάς· θεῶν γὰρ πίστεις ὀμόσαντες ἐκείνοις, οὐκ ἂν εὐορκεῖν προδιδόντες αὐτούς. εἰρῆσθαι δ' ὅτι, ἢν μὴ θεῶν ἢ ἡρώων κώλυμα ᾖ· φαίνεσθαι οὖν σφίσι κώλυμα θεῖον τοῦτο. καὶ περὶ μὲν τῶν παλαιῶν ὅρκων τοσαῦτα εἶπον, περὶ δὲ τῆς Ἀργείας ξυμμαχίας, μετὰ τῶν φίλων βουλευσάμενοι ποιήσειν ὅ τι ἂν δίκαιον ᾖ. καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμονίων πρέσβεις ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου. ἔτυχον δὲ παόντες ἐν Κορίνθῳ καὶ Ἀργείων πρέσβεις, οἳ ἐκέλευον τοὺς Κορινθίους ἰέναι ἐς τὴν ξυμμαχίαν, καὶ μὴ μέλλειν. οἱ δὲ ἐς τὸν ὕστερον ξύλλογον αὐτοῖς τὸν παρὰ σφίσι προεῖπον ἥκειν.

31. Ἦλθε δὲ καὶ Ἠλείων πρεσβεία εὐθὺς, καὶ ἐποιήσαντο πρὸς Κορινθίους ξυμμαχίαν πρῶτον· ἔπειτα ἐκεῖθεν ἐς Ἄργος

30. εἰρῆσθαι δ' ὅτι. Subaudire licet ex praegressis: κύριον ἔσται ὅ τι ἂν τὸ πλῆθος τῶν ξυμμάχων ψηφίσηται.

Digitized by Google

ἐλθόντες, καθάπερ προείρητο, Ἀργείων ξύμμαχοι ἐγένοντο. διαφερόμενοι γὰρ ἐτύγχανον τοῖς Λακεδαιμονίοις περὶ Λεπρέου. πολέμου γὰρ γενομένου ποτὲ πρὸς Ἀρκάδων τινὰς Λεπρεάταις, καὶ Ἠλείων παρακληθέντων ὑπὸ Λεπρεατῶν ἐς ξυμμαχίαν ἐπὶ τῇ ἡμισείᾳ τῆς γῆς, καὶ λυσάντων τὸν πόλεμον, Ἠλεῖοι τὴν γῆν νεμομένοις αὐτοῖς τοῖς Λεπρεάταις τάλαντον ἔταξαν τῷ Διὶ τῷ Ὀλυμπίῳ ἀποφέρειν. καὶ μέχρι τοῦ Ἀττικοῦ πολέμου ἀπέφερον· ἔπειτα παυσαμένων διὰ πρόφασιν τοῦ πολέμου, οἱ Ἠλεῖοι ἐπηνάγκαζον· οἱ δ' ἐτράποντο πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους. καὶ δίκης Λακεδαιμονίοις ἐπιτραπείσης, ὑποτοπήσαντες οἱ Ἠλεῖοι μὴ ἴσον ἔξειν, ἀνέντες τὴν ἐπιτροπὴν, Λεπρεατῶν τὴν γῆν ἔτεμον. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι οὐδὲν ἧσσον ἐδίκασαν αὐτονόμους εἶναι Λεπρεάτας, καὶ ἀδικεῖν Ἠλείους· καὶ, ὡς οὐκ ἐμμεινάντων τῇ ἐπιτροπῇ, φρουρὰν ὁπλιτῶν ἐξέπεμψαν ἐς Λέπρεον. οἱ δὲ Ἠλεῖοι νομίζοντες πόλιν σφῶν ἀφεστηκυῖαν δέξασθαι τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ τὴν ξυνθήκην προφέροντες, ἐν ᾗ εἴρητο, ἃ ἔχοντες ἐς τὸν Ἀττικὸν πόλεμον καθίσταντό τινες, ταῦτα ἔχοντας καὶ ἐξελθεῖν, ὡς οὐκ ἴσον ἔχοντες ἀφίστανται πρὸς τοὺς Ἀργείους, καὶ τὴν ξυμμαχίαν, ὥσπερ προείρητο, καὶ οὗτοι ἐποιήσαντο. ἐγένοντο δὲ καὶ οἱ Κορίνθιοι εὐθὺς μετ' ἐκείνους καὶ οἱ ἐπὶ Θράκης Χαλκιδῆς Ἀργείων ξύμμαχοι. Βοιωτοὶ δὲ καὶ Μεγαρῆς τὸ αὐτὸ λέγοντες ἡσύχαζον, περιορώμενοι ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ νομίζοντες σφίσι τὴν Ἀργείων δημοκρατίαν, αὐτοῖς ὀλιγαρχουμένοις, ἧσσον ξύμφορον εἶναι τῆς Λακεδαιμονίων πολιτείας.

32. Περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ θέρους τούτου Σκιωναίους μὲν Ἀθηναῖοι ἐκπολιορκήσαντες ἀπέκτειναν τοὺς ἡβῶντας, παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας ἠνδραπόδισαν, καὶ τὴν γῆν Πλαταιεῦσιν ἔδοσαν νέμεσθαι· Δηλίους δὲ κατήγαγον πάλιν ἐς Δῆλον, ἐνθυμούμενοι τάς τε ἐν ταῖς μάχαις ξυμφορὰς, καὶ τοῦ ἐν Δελφοῖς θεοῦ χρήσαντος. καὶ Φωκῆς καὶ Λοκροὶ ἦρξαντο πολεμεῖν. καὶ Κορίνθιοι καὶ Ἀργεῖοι, ἤδη ξύμμαχοι ὄντες, ἔρχονται ἐς Τεγέαν ἀποστήσοντες Λακεδαιμονίων, ὁρῶντες μέγα μέρος ὂν, καὶ, εἰ σφίσι προσγένοιτο, νομίζοντες ἅπασαν ἂν ἔχειν Πελοπόννησον. ὡς δὲ οὐδὲν ἂν ἔφασαν ἐναντιωθῆναι οἱ Τεγεᾶται Λακεδαιμονίοις, οἱ Κορίνθιοι, μέχρι τούτου προθύμως πράσσοντες, ἀνεῖσαν τῆς φιλονεικίας, καὶ ὠρώρησαν μὴ οὐδεὶς σφίσιν ἔτι τῶν ἄλλων προσχωρῇ· ὅμως δὲ ἐλθόντες

31. καθάπερ προείρητο, quemadmodum iis mandatum erat a suis. — Mox λυσάντων pro καταλυσάντων. Lepreum est urbs Triphyliae, inter Elidem et Messeniam sita. Vid. c. 34.

τὸ αὐτὸ λέγοντες. Schol. τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοντες. Cum participia περιορώμενοι — καὶ νομίζοντες in verbo ἡσύχαζον nitantur, aptius videantur iungi per περιορώμενοι μὲν — νομίζοντες δέ, vel καίπερ περισφώμενοι, ὅμως νομίζοντες.

32. ἐνθυμούμενοι — χρήσαντος. Saepe sic deflectit ab inchoata structura, cum pergere potuisset: καὶ τὸν ἐν Δελφοῖς θεὸν χρῆσαι. Similia exempla sunt cap. 28. 29. 44., ubi τέ ob variatam structuram minus quadrare videatur, sed tamen recte se habet.

Digitized by Google

ἐς τοὺς Βοιωτοὺς ἐδέοντο σφῶν τε καὶ Ἀργείων γίγνεσθαι ξυμμάχους καὶ τἆλλα κοινῇ πράσσειν· τάς τε δεχημέρους ἐπισπονδὰς, αἳ ἦσαν Ἀθηναίοις καὶ Βοιωτοῖς πρὸς ἀλλήλους οὐ πολλῷ ὕστερον γενόμεναι τούτων τῶν πεντηκονταετίδων σπονδῶν, ἐκέλευον οἱ Κορίνθιοι τοὺς Βοιωτοὺς ἀκολουθήσαντας Ἀθήναζε καὶ σφίσι ποιῆσαι, ὥσπερ Βοιωτοὶ εἶχον, μὴ δεχομένων δὲ Ἀθηναίων, ἀπειπεῖν τὴν ἐκεχειρίαν, καὶ τὸ λοιπὸν μὴ σπένδεσθαι ἄνευ αὐτῶν. Βοιωτοὶ δὲ, δεομένων τῶν Κορινθίων, περὶ μὲν τῆς Ἀργείων ξυμμαχίας ἐπισχεῖν αὐτοὺς ἐκέλευον· ἐλθόντες δὲ Ἀθήναζε μετὰ Κορινθίων οὐχ εὕροντο τὰς δεχημέρους σπονδὰς, ἀλλ' ἀπεκρίναντο οἱ Ἀθηναῖοι Κορινθίοις εἶναι σπονδὰς, εἴπερ Λακεδαιμονίων εἰσὶ ξύμμαχοι. Βοιωτοὶ μὲν οὖν οὐδὲν μᾶλλον ἀπεῖπον τὰς δεχημέρους, ἀξιούντων καὶ αἰτιωμένων Κορινθίων ξυνθέσθαι σφίσι· Κορινθίοις δὲ ἀνακωχὴ ἄσπονδος ἦν πρὸς Ἀθηναίους.

33. Λακεδαιμόνιοι δὲ τοῦ αὐτοῦ θέρους πανδημεὶ ἐστράτευσαν, Πλειστοάνακτος τοῦ Παυσανίου Λακεδαιμονίων βασιλέως ἡγουμένου, τῆς Ἀρκαδίας ἐς Παρράσιους, Μαντινέων ὑπηκόους ὄντας, κατὰ στάσιν ἐπικαλεσαμένων σφᾶς, ἅμα δὲ καὶ τὸ ἐν Κυψέλοις τεῖχος ἀναιρήσοντες, ἢν δύνωνται, ὃ ἐτείχισαν Μαντινῆς καὶ αὐτοὶ ἐφρούρουν, ἐν τῇ Παρράσικῇ κείμενον, ἐπὶ τῇ Σκιρίτιδι τῆς Λακωνικῆς. καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι τὴν γῆν τῶν Παρρασίων ἐδῄουν· οἱ δὲ Μαντινῆς τὴν πόλιν Ἀργείοις φύλαξι παραδόντες αὐτοὶ τὴν ξυμμαχίαν ἐφρούρουν· ἀδύνατοι δ' ὄντες διασῶσαι τό τε ἐν Κυψέλοις τεῖχος καὶ τὰς ἐν Παρράσιοις πόλεις ἀπῆλθον. Λακεδαιμόνιοι δὲ τούς τε Παρράσιους αὐτονόμους ποιήσαντες καὶ τὸ τεῖχος καθελόντες ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου.

34. Καὶ τοῦ αὐτοῦ θέρους, ἤδη ἡκόντων αὐτοῖς τῶν ἀπὸ Θράκης μετὰ Βρασίδου ἐξελθόντων στρατιωτῶν, οὓς ὁ Κλεαρίδας μετὰ τὰς σπονδὰς ἐκόμισεν, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐψηφίσαντο τοὺς μὲν μετὰ Βρασίδου Εἵλωτας μαχεσαμένους ἐλευθέρους εἶναι καὶ οἰκεῖν ὅπου ἂν βούλωνται· καὶ ὕστερον οὐ πολλῷ αὐτοὺς μετὰ τῶν Νεοδαμωδῶν ἐς Λέπρεον κατέστησαν, κείμενον ἐπὶ τῆς Λακωνικῆς καὶ τῆς Ἠλείας, ὄντες ἤδη διάφοροι Ἠλείοις· τοὺς δὲ ἐκ τῆς νήσου ληφθέντας σφῶν καὶ τὰ ὅπλα παραδόντας, δείσαντες μή τι διὰ τὴν ξυμφορὰν νομίσαν-

οὐδὲν μᾶλλον ἀπεῖπον τὰς δεχ., i. e. inducias servarunt, quantumvis Corinthii postularent et criminarentur, quod ita non efficerent, quae cum ipsis pacti essent.

33. ἐπικαλεσαμένων. Casus absolutus pro ἐπικαλεσαμένους, haud dubie propter adiectum alterum accusativum σφᾶς. Subaudi τῶν Παρράσιων. — τὰ Κύψελα urbs erat ad Alpheum sita in confiniis Laconicae septemtrionalis, ubi Sciritarum sedes. Vid. infra c. 67.

τὴν ξυμμαχίαν, i. e. τὴν Παρράσικήν. Paullo ante ὑπηκόους dixerat Parrhasios. Cf. c. 29.

34. μετὰ τῶν Νεοδαμωδῶν. Erant igitur a manumissis Helotibus diversi Neodamodes. Sed non multum videtur intercedere discriminis. Libertate aliquamdiu usi Νεοδαμώδεις videntur audivisse. Vid. Thuc. 7, 58. Δύνανται δὲ τὸ Νεοδαμώδες ἐλεύθερον ἤδη εἶναι Cf. Manso in Spart. I. 1. p. 234.

Digitized by Google

ἦσαν αὐτοῖς τῶν Λακεδαιμονίων, ὥστε ἀπαγγεῖλαι ἐπὶ τὰ κοινά, ἑκάτεροι ἀνεχώρουν. Ἀργείων δὲ δύο ἄνδρες τῆς ἀρχῆς τῆς μεγίστης ἐπετήρουν ἀπιόντας αὐτοὺς καθ' ὁδόν· καὶ ξυγγενόμενοι ἐς λόγους ἦλθον, εἴ πως οἱ Βοιωτοὶ σφίσι ξύμμαχοι γένοιντο, ὥσπερ Κορίνθιοι καὶ Ἠλεῖοι καὶ Μαντινῆς· νομίζειν γὰρ ἄν, τούτου προχωρήσαντος, ῥᾳδίως ἤδη καὶ πολεμεῖν καὶ σπένδεσθαι, καὶ πρὸς Λακεδαιμονίους, εἰ βούλοιντο, κοινῷ λόγῳ χρωμένους, καὶ εἴ τινα πρὸς ἄλλον δέοι. τοῖς δὲ τῶν Βοιωτῶν πρέσβεσιν ἀκούουσιν ἤρεσκε· κατὰ τύχην γὰρ ἐδέοντο τούτων ὧνπερ καὶ οἱ ἐκ τῆς Λακεδαίμονος αὐτοῖς φίλοι ἐπεστάλκεσαν. καὶ οἱ τῶν Ἀργείων ἄνδρες ὡς ἤσθοντο αὐτοὺς δεχομένους τὸν λόγον, εἰπόντες ὅτι πρέσβεις πέμψουσιν ἐς Βοιωτούς, ἀπῆλθον. ἀφικόμενοι δὲ οἱ Βοιωτοὶ ἀπήγγειλαν τοῖς Βοιωτάρχαις τά τε ἐκ τῆς Λακεδαίμονος καὶ τὰ ἀπὸ τῶν ξυγγενομένων Ἀργείων· καὶ οἱ Βοιωτάρχαι ἠρέσκοντό τε, καὶ πολλῷ προθυμότεροι ἦσαν, ὅτι ἀμφοτέρωθεν ξυνεβεβήκει αὐτοῖς, τούς τε φίλους τῶν Λακεδαιμονίων τῶν αὐτῶν δεῖσθαι, καὶ τοὺς Ἀργείους ἐς τὰ ὅμοια σπεύδειν. καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον πρέσβεις παρῆσαν Ἀργείων τὰ εἰρημένα προκαλούμενοι. καὶ αὐτοὺς ἀπέπεμψαν ἐπαινέσαντες τοὺς λόγους οἱ Βοιωτάρχαι, καὶ πρέσβεις ὑποσχόμενοι ἀποστελεῖν περὶ τῆς ξυμμαχίας ἐς Ἄργος.

38. Ἐν δὲ τούτῳ ἐδύκει πρῶτον τοῖς Βοιωτάρχαις καὶ Κορινθίοις καὶ Μεγαρεῦσι καὶ τοῖς ἀπὸ Θρᾴκης πρέσβεσιν ὀμόσαι ὅρκους ἀλλήλοις, ἢ μὴν ἕν τε τῷ παρατυχόντι ἀμύνειν τῷ δεομένῳ, καὶ μὴ πολεμήσειν τῷ μηδὲ ξυμβήσεσθαι ἄνευ κοινῆς γνώμης· καὶ οὕτως ἤδη τοὺς Βοιωτοὺς καὶ Μεγαρέας, (τὸ γὰρ αὐτὸ ἐποίουν,) πρὸς τοὺς Ἀργείους σπένδεσθαι. πρὶν δὲ τοὺς ὅρκους γενέσθαι, οἱ Βοιωτάρχαι ἐκοίνωσαν ταῖς τέσσαρσι βουλαῖς τῶν Βοιωτῶν ταῦτα, αἵπερ ἅπαν τὸ κῦρος ἔχουσι, καὶ παρῆν γενέσθαι ὅρκους ταῖς πόλεσιν, ὅσαι βούλονται ἐπ' ὠφελείᾳ σφίσι ξυνομνύναι. οἱ δ' ἐν ταῖς βουλαῖς τῶν Βοιωτῶν ὄντες οὐ προσδέχονται τὸν λόγον, δεδιότες μὴ ἐναντία Λακεδαιμονίοις ποιήσωσι, τοῖς ἐκείνων ἀφεστῶσι Κορινθίοις ξυνομνύντες· οὐ γὰρ εἶπον αὐτοῖς οἱ Βοιωτάρχαι τὰ ἐκ τῆς Λακεδαίμονος, ὅτι τῶν τε Ἐφόρων Κλεόβουλος καὶ Ξενάρης καὶ οἱ φίλοι παραινοῦσιν Ἀργείων πρῶτον καὶ Κορινθίων γενομένους ξυμμάχους ὕστερον μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων γίγνεσθαι, οἰόμενοι τὴν βουλὴν, κἂν μὴ εἴπωσιν, οὐκ ἄλλα ψηφιεῖσθαι ἢ ἃ σφίσι προδιαγνόντες παραινοῦσιν. ὡς δὲ ἀντέστη τὸ πρᾶγμα, οἱ μὲν Κορίνθιοι καὶ οἱ ἀπὸ Θρᾴκης πρέσβεις ἄπρακτοι ἀπῆλθον· οἱ δὲ Βοιωτάρχαι, μέλλοντες πρότερον, εἰ

37. τὰ εἰρημένα προκαλούμενοι, i. e. hortantes ad ea perficienda, de quibus egerant.

38. ἐπ' ὠφελείᾳ. Recte Schol. συμμαχίᾳ.

ἃ σφίσι προδιαγνόντες παραινοῦσιν. Recte Schol. ἅπερ οἱ μαθόντες ἐκ Λακεδαίμονος παραινοῦσιν. Intelligendi Boeotorum legati, qui Sparta redierant. Σφίσι pertinet ad Boeotarchas.

Digitized by Google

ταῦτα ἔπεισαν, καὶ τὴν ξυμμαχίαν πειράσεσθαι πρὸς Ἀργείους ποιεῖν, οὐκέτι ἐσήνεγκαν περὶ Ἀργείων ἐς τὰς βουλὰς, οὐδὲ ἐς τὸ Ἄργος τοὺς πρέσβεις οὓς ὑπέσχοντο ἔπεμπον, ἀμέλεια δέ τις ἐνῆν καὶ διατριβὴ τῶν πάντων.

39. Καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χειμῶνι τούτῳ Μηκύβερναν Ὀλύνθιοι, Ἀθηναίων φρουρούντων, ἐπιδραμόντες εἷλον. μετὰ δὲ ταῦτα, (ἐγίγνοντο γὰρ ἀεὶ λόγοι τοῖς τε Ἀθηναίοις καὶ Λακεδαιμονίοις περὶ ὧν εἶχον ἀλλήλων,) ἐλπίζοντες οἱ Λακεδαιμόνιοι, εἰ Πάνακτον Ἀθηναῖοι παρὰ Βοιωτῶν ἀπολάβοιεν, κομίσασθαι ἂν αὐτοὶ Πύλον, ἦλθον ἐς τοὺς Βοιωτοὺς πρεσβευόμενοι, καὶ ἐδέοντο σφίσι Πάνακτόν τε καὶ τοὺς Ἀθηναίων δεσμώτας παραδοῦναι, ἵνα ἀντ' αὐτῶν Πύλον κομίσωνται. οἱ δὲ Βοιωτοὶ οὐκ ἔφασαν ἀποδώσειν, ἢν μὴ σφίσι ξυμμαχίαν ἰδίαν ποιήσωνται, ὥςπερ Ἀθηναίοις. Λακεδαιμόνιοι δὲ εἰδότες μὲν ὅτι ἀδικήσουσιν Ἀθηναίους, εἰρημένον ἄνευ ἀλλήλων μήτε σπένδεσθαι τῳ μήτε πολεμεῖν, βουλόμενοι δὲ τὸ Πάνακτον παραλαβεῖν, ὡς τὴν Πύλον ἀντ' αὐτοῦ κομιούμενοι, καὶ ἅμα τῶν ξυγχέαι σπευδόντων τὰς σπονδὰς προθυμουμένων τὰ ἐς Βοιωτοὺς, ἐποιήσαντο τὴν ξυμμαχίαν τοῦ χειμῶνος τελευτῶντος ἤδη καὶ πρὸς ἦρ· καὶ τὸ Πάνακτον εὐθὺς καθῃρεῖτο. καὶ ἐνδέκατον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα.

40. Ἅμα δὲ τῷ ἦρι εὐθὺς τοῦ ἐπιγιγνομένου θέρους οἱ Ἀργεῖοι, ὡς οἵ τε πρέσβεις τῶν Βοιωτῶν, οὓς ἔφασαν πέμψειν, οὐχ ἵκοντο, τό τε Πάνακτον ἤσθοντο καθαιρούμενον καὶ ξυμμαχίαν ἰδίαν γεγενημένην τοῖς Βοιωτοῖς πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἔδεισαν μὴ μονωθῶσι, καὶ ἐς Λακεδαιμονίους πᾶσα ἡ ξυμμαχία χωρήσῃ. τοὺς γὰρ Βοιωτοὺς ᾠοντο πεπεῖσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων τό τε Πάνακτον καθελεῖν καὶ ἐς τὰς Ἀθηναίων σπονδὰς ἐσιέναι, τούς τε Ἀθηναίους εἰδέναι ταῦτα, ὥστε οὐδὲ πρὸς Ἀθηναίους ἔτι σφίσιν εἶναι ξυμμαχίαν ποιήσασθαι, πρότερον ἐλπίζοντες ἐκ τῶν διαφορῶν, εἰ μὴ μείνειαν αὐτοῖς αἱ πρὸς Λακεδαιμονίους σπονδαὶ, τοῖς γοῦν Ἀθηναίοις ξύμμαχοι ἔσεσθαι. ἀποροῦντες οὖν ταῦτα οἱ Ἀργεῖοι, καὶ φοβούμενοι μὴ Λακεδαιμονίοις καὶ Τεγεάταις, Βοιωτοῖς καὶ Ἀθηναίοις ἅμα πολεμῶσι, πρότερον οὐ δεχόμενοι τὰς Λακεδαιμονίων σπονδὰς, ἀλλ' ἐν φρονήματι ὄντες τῆς Πελοποννήσου ἡγήσεσθαι, ἔπεμπον ὡς ἐδύναντο τάχιστα ἐς τὴν Λακεδαίμονα πρέσβεις, Εὔστροφον καὶ Αἴσωνα, οἳ ἐδόκουν προξφιλέστατοι αὐτοῖς εἶναι, ἡγούμενοι ἐκ τῶν παρόντων κράτιστα πρὸς Λακεδαιμονίους σπονδὰς ποιησάμενοι, ὅπῃ ἂν ξυγχωρῇ, ἡσυχίαν ἔχειν.

41. Καὶ οἱ πρέσβεις ἀφικόμενοι αὐτῶν λόγους ἐποιοῦντο

39. τῶν ξυγχέαι σπευδόντων. Ephorus cap. 36. nominatos designat cum amicis idem cupientibus. — τὰ ἐς Βοιωτούς. Sic codices optimi; vulgo τάς. Poppo comparat 4, 15. σπονδὰς ποιησαμένους τὰ περὶ Πύλον, et 3, 63. τὰ πρὸς ἡμᾶς ἐπάγεσθαι αὐτούς.

40. ἐκ τῶν παρόντων κράτιστα, i. e. pro praesenti rerum statu utilissime, ἐκ τῶν δυνατῶν Schol. Idem ad verba ὅπῃ ἂν ξυγχωρῇ sub-

Digitized by Google

πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἐφ' ᾧ ἂν σφίσιν αἱ σπονδαὶ γίγνοιντο. καὶ τὸ μὲν πρῶτον οἱ Ἀργεῖοι ἠξίουν δίκης ἐπιτροπὴν σφίσι γενέσθαι, ἢ ἐς πόλιν τινά, ἢ ἰδιώτην, περὶ τῆς Κυνουρίας γῆς, ἧς ἀεὶ πέρι διαφέρονται, μεθορίας οὔσης· (ἔχει δὲ ἐν αὐτῇ Θυρέαν καὶ Ἀνθήνην πόλιν· νέμονται δ' αὐτὴν Λακεδαιμόνιοι·) ἔπειτα δ' οὐκ ἐώντων Λακεδαιμονίων μεμνῆσθαι περὶ αὐτῆς, ἀλλ' εἰ βούλονται σπένδεσθαι ὥςπερ πρότερον, ἕτοιμοι εἶναι, οἱ Ἀργεῖοι πρέσβεις τάδε ὅμως ἐπηγάγοντο τοὺς Λακεδαιμονίους ξυγχωρῆσαι, ἐν μὲν τῷ παρόντι σπονδὰς ποιήσασθαι ἔτη πεντήκοντα, ἐξεῖναι δ' ὁποτεροισοῦν προσκαλεσαμένοις, μήτε νόσου οὔσης μήτε πολέμου Λακεδαίμονι καὶ Ἄργει, διαμάχεσθαι περὶ τῆς γῆς ταύτης, ὥςπερ καὶ πρότερόν ποτε, ὅτε αὐτοὶ ἑκάτεροι ἠξίωσαν νικᾶν, διώκειν δὲ μὴ ἐξεῖναι περαιτέρω τῶν πρὸς Ἄργος καὶ Λακεδαίμονα ὅρων. τοῖς δὲ Λακεδαιμονίοις τὸ μὲν πρῶτον ἐδόκει μωρία εἶναι ταῦτα, ἔπειτα (ἐπεθύμουν γὰρ τὸ Ἄργος πάντως φίλιον ἔχειν) ξυνεχώρησαν ἐφ' οἷς ἠξίουν, καὶ ξυνεγράψαντο. ἐκέλευον δ' οἱ Λακεδαιμόνιοι, πρὶν τέλος τι αὐτῶν ἔχειν, ἐς τὸ Ἄργος πρῶτον ἐπαναχωρήσαντας αὐτοὺς δεῖξαι τῷ πλήθει, καὶ ἢν ἀρέσκοντα ᾖ, ἥκειν ἐς τὰ Τακίνθια τοὺς ὅρκους ποιησομένους. καὶ οἱ μὲν ἀνεχώρησαν.

42. Ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ, ᾧ οἱ Ἀργεῖοι ταῦτα ἔπρασσον, οἱ πρέσβεις τῶν Λακεδαιμονίων, Ἀνδρομένης καὶ Φαίδιμος καὶ Ἀντιμενίδας, οὓς ἔδει τὸ Πάνακτον καὶ τοὺς ἄνδρας τοὺς παρὰ Βοιωτῶν παραλαβόντας Ἀθηναίοις ἀποδοῦναι, τὸ μὲν Πάνακτον ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν αὐτῶν καθῃρημένον εὗρον, ἐπὶ προφάσει ὡς ἦσάν ποτε Ἀθηναίοις καὶ Βοιωτοῖς ἐκ διαφορᾶς περὶ αὐτοῦ ὅρκοι παλαιοὶ μηδετέρους οἰκεῖν τὸ χωρίον, ἀλλὰ κοινῇ νέμειν· τοὺς δ' ἄνδρας, οὓς εἶχον αἰχμαλώτους Βοιωτοὶ Ἀθηναίων, παραλαβόντες οἱ περὶ τὸν Ἀνδρομένην ἐκόμισαν τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ ἀπέδοσαν· τοῦ τε Πανάκτου τὴν καθαίρεσιν ἔλεγον αὐτοῖς, νομίζοντες καὶ τοῦτο ἀποδιδόναι· πολέμιον γὰρ οὐκέτι ἐν αὐτῷ Ἀθηναίοις οἰκήσειν οὐδένα. λεγομένων δὲ τούτων, οἱ Ἀθηναῖοι δεινὰ ἐποίουν, νομίζοντες ἀδικεῖσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων τοῦ τε Πανάκτου τῇ καθαιρέσει, ὃ ἔδει ὀρθὸν παραδοῦναι, καὶ πυνθανόμενοι ὅτι καὶ Βοιωτοῖς ἰδίᾳ ξυμμαχίαν πεποίηνται, φάσκοντες πρότερον κοινῇ τοὺς μὴ δεχομένους τὰς σπονδὰς προσαναγκάσειν. τά τε ἄλλα ἐσκόπουν ὅσα ἐξελελοίπεσαν τῆς ξυνθήκης, καὶ ἐνόμιζον ἐξ-

audit ὁ καιρός, i. e. so viel die Umstände erlauben.

41. ἕτοιμοι εἶναι. Debebat sequi aut ἑτοίμων, aut ἑτοίμους εἶναι, cum ad ἀλλά ex praegresso οὐκ ἐώντων subaudiendum sit λεγόντων. „Sed Thucydides perrexit, quasi scripsisset ἐπειδὴ οὐκ εἴων Λακεδαιμόνιοι.“ *Poppo.*

ὥςπερ καὶ πρότερόν ποτε — νικᾶν. Hoc certamen, in quo aequo Marte dimicantes circa Croesi tempora, utrique victoriam sibi vindicabant, memoriae prodidit Herodot. 1, 82. adde Pausan. 2, 38.

42. κοινῇ νέμειν. De iure compascendi recte intelligit Schol. ἦγουν κοινὴν νομὴν ἔχειν ἐν αὐτῷ.

Digitized by Google

ηπατῆσθαι· ὥστε χαλεπῶς πρὸς τοὺς πρέσβεις ἀποκρινάμενοι ἀπέπεμψαν.

43. Κατὰ τοιαύτην δὴ διαφορὰν ὄντων τῶν Λακεδαιμονίων πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, οἱ ἐν ταῖς Ἀθήναις αὖ βουλόμενοι λῦσαι τὰς σπονδὰς εὐθὺς ἐνέκειντο. ἦσαν δὲ ἄλλοι τε, καὶ Ἀλκιβιάδης ὁ Κλεινίου, ἀνὴρ ἡλικίᾳ μὲν ἔτι τότε ὢν νέος, ὡς ἐν ἄλλῃ πόλει, ἀξιώματι δὲ προγόνων τιμώμενος· ᾧ ἐδόκει μὲν καὶ ἄμεινον εἶναι πρὸς τοὺς Ἀργείους μᾶλλον χωρεῖν, οὐ μέντοι ἀλλὰ καὶ φρονήματι φιλονεικῶν ἠναντιοῦτο, ὅτι Λακεδαιμόνιοι διὰ Νικίου καὶ Λάχητος ἔπραξαν τὰς σπονδὰς, αὐτὸν κατά τε τὴν νεότητα ὑπεριδόντες, καὶ κατὰ τὴν παλαιὰν προξενίαν ποτὲ οὖσαν οὐ τιμήσαντες, ἣν τοῦ πάππου ἀπειπόντος, αὐτὸς τοὺς ἐκ τῆς νήσου αὐτῶν αἰχμαλώτους θεραπεύων διενοεῖτο ἀνανεώσασθαι. πανταχόθεν τε νομίζων ἐλασσοῦσθαι τό τε πρῶτον ἀντεῖπεν, οὐ βεβαίους φάσκων εἶναι Λακεδαιμονίους, ἀλλ' ἵνα Ἀργείους σφίσι σπεισάμενοι ἐξέλωσι, καὶ αὖθις ἐπ' Ἀθηναίους μόνους ἴωσι, τούτου ἕνεκα σπένδεσθαι αὐτούς· καὶ τότε, ἐπειδὴ ἡ διαφορὰ ἐγεγένητο, πέμπει εὐθὺς ἐς Ἄργος ἰδίᾳ, κελεύων ὡς τάχιστα ἐπὶ τὴν ξυμμαχίαν προκαλουμένους ἥκειν μετὰ Μαντινέων καὶ Ἠλείων, ὡς καιροῦ ὄντος, καὶ αὐτὸς ξυμπράξων τὰ μάλιστα.

44. Οἱ δὲ Ἀργεῖοι ἀκούσαντες τῆς τε ἀγγελίας, καὶ ἐπειδὴ ἔγνωσαν οὐ μετ' Ἀθηναίων πραχθεῖσαν τὴν τῶν Βοιωτῶν ξυμμαχίαν, ἀλλ' ἐς διαφορὰν μεγάλην καθεστῶτας αὐτοὺς πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, τῶν μὲν ἐν Λακεδαίμονι πρέσβεων, οἳ σφίσι περὶ τῶν σπονδῶν ἔτυχον ἀπόντες, ἠμέλουν, πρὸς δὲ τοὺς Ἀθηναίους μᾶλλον τὴν γνώμην εἶχον, νομίζοντες πόλιν τε σφίσι φιλίαν ἀπὸ παλαιοῦ, καὶ δημοκρατουμένην ὥσπερ καὶ αὐτοί, καὶ δύναμιν μεγάλην ἔχουσαν τὴν κατὰ θάλασσαν, ξυμπολεμήσειν σφίσιν, ἢν καθιστῶνται ἐς πόλεμον. ἔπεμπον οὖν εὐθὺς πρέσβεις ὡς τοὺς Ἀθηναίους περὶ τῆς ξυμμαχίας· ξυνεπρεσβεύοντο δὲ καὶ Ἠλεῖοι καὶ Μαντινῆς. ἀφίκοντο δὲ καὶ Λακεδαιμονίων πρέσβεις κατὰ τάχος, δοκοῦντες ἐπιτήδειοι εἶναι τοῖς Ἀθηναίοις, Φιλοχαρίδας καὶ Λέων καὶ Ἔνδιος, δείσαντες μὴ τὴν τε ξυμμαχίαν ὀργιζόμενοι πρὸς τοὺς Ἀργείους ποιήσωνται, καὶ ἅμα Πύλον ἀπαιτήσοντες ἀντὶ Πανάκτου, καὶ περὶ τῆς Βοιωτῶν ξυμμαχίας ἀπολογησόμενοι, ὡς οὐκ ἐπὶ κακῷ τῶν Ἀθηναίων ἐποιήσαντο.

45. Καὶ λέγοντες ἐν τῇ βουλῇ περί τε τούτων, καὶ ὡς αὐτοκράτορες ἥκουσι περὶ πάντων ξυμβῆναι τῶν διαφόρων,

43. *σφίσι σπεισάμενοι ἐξέλωσι.* Ἐξαιρεῖν apud Thucydidem est *expugnare, capere, evertere.* Vid. Duker., qui locum sic explanat: Alcibiadem iam tum, cum induciae quinquaginta annorum fiebant, iis se opposuisse ac dixisse, Lacedaemonios eo consilio cum Atheniensibus pacisci, ut foedere cum his facto, Argivos *sub potestatem* redigerent, ac deinde, illis subactis, Athenienses aggrederentur.

44. *οὐ μετ' Ἀθηναίων — ξυμμαχίαν*, i. e. societatem Boeotorum ac Lacedaemoniorum (cap. 39) non consciis Atheniensibus factam esse.

Digitized by Google

τὸν Ἀλκιβιάδην ἐφόβουν, μὴ καὶ, ἢν ἐς τὸν δῆμον ταῦτα λέγωσιν, ἐπαγάγωνται τὸ πλῆθος, καὶ ἀπωσθῇ ἡ Ἀργείων ξυμμαχία. μηχανᾶται δὲ πρὸς αὐτοὺς τοιόνδε τι ὁ Ἀλκιβιάδης· τοὺς Λακεδαιμονίους πείθει, πίστιν αὐτοῖς δοὺς, ἢν μὴ ὁμολογήσωσιν ἐν τῷ δήμῳ αὐτοκράτορες ἥκειν, Πύλον τε αὐτοῖς ἀποδώσειν, (πείσειν γὰρ αὐτὸς Ἀθηναίους, ὥςπερ καὶ νῦν ἀντιλέγειν,) καὶ τἆλλα ξυναλλάξειν. βουλόμενος δὲ αὐτοὺς Νικίου τε ἀποστῆσαι, ταῦτα ἔπρασσε, καὶ ὅπως, ἐν τῷ δήμῳ διαβαλὼν αὐτοὺς ὡς οὐδὲν ἀληθὲς ἐν νῷ ἔχουσιν, οὐδὲ λέγουσιν οὐδέποτε ταὐτὰ, τοὺς Ἀργείους καὶ Ἠλείους καὶ Μαντινέας ξυμμάχους ποιήσῃ. καὶ ἐγένετο οὕτως. ἐπειδὴ γὰρ ἐς τὸν δῆμον παρελθόντες καὶ ἐπερωτώμενοι οὐκ ἔφασαν, ὥςπερ ἐν τῇ βουλῇ, αὐτοκράτορες ἥκειν, οἱ Ἀθηναῖοι οὐκέτι ἠνείχοντο, ἀλλὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου πολλῷ μᾶλλον ἢ πρότερον καταβοῶντος τῶν Λακεδαιμονίων, ἐχθρόν τε, καὶ ἕτοιμοι ἦσαν εὐθὺς παραγαγόντες τοὺς Ἀργείους καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν ξυμμάχους ποιεῖσθαι· σεισμοῦ δὲ γενομένου πρίν τι ἐπικυρωθῆναι, ἡ ἐκκλησία αὕτη ἀνεβλήθη.

46. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐκκλησίᾳ ὁ Νικίας, καίπερ τῶν Λακεδαιμονίων αὐτῶν ἠπατημένων καὶ αὐτὸς ἐξηπατημένος περὶ τοῦ μὴ αὐτοκράτορας ὁμολογῆσαι ἥκειν, ὅμως τοῖς Λακεδαιμονίοις ἔφη χρῆναι φίλους μᾶλλον γίγνεσθαι, καὶ ἐπισχόντας τὰ πρὸς Ἀργείους πέμψαι ἔτι ὡς αὐτοὺς καὶ εἰδέναι ὅ τι διανοοῦνται, λέγων ἐν μὲν τῷ σφετέρῳ καλῷ, ἐν δὲ τῷ ἐκείνων ἀπρεπεῖ, τὸν πόλεμον ἀναβάλλεσθαι· σφίσι μὲν γὰρ εὖ ἑστώτων τῶν πραγμάτων, ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἄριστον εἶναι διασώσασθαι τὴν εὐπραγίαν, ἐκείνοις δὲ δυστυχοῦσιν ὅτι τάχιστα εὕρημα εἶναι διακινδυνεῦσαι. ἔπεισέ τε πέμψαι πρέσβεις, ὧν καὶ αὐτὸς ἦν, κελεύσοντας Λακεδαιμονίους, εἴ τι δίκαιον διανοοῦνται, Πάνακτόν τε ὀρθὸν ἀποδιδόναι καὶ Ἀμφίπολιν, καὶ τὴν Βοιωτῶν ξυμμαχίαν ἀνεῖναι, ἢν μὴ ἐς τὰς σπονδὰς ἐξίωσι, καθάπερ εἴρητο ἄνευ ἀλλήλων μηδενὶ ξυμβαίνειν. εἰπεῖν τε ἐκέλευον ὅτι καὶ σφεῖς, εἰ ἐβούλοντο ἀδικεῖν, ἤδη ἂν Ἀργείους ξυμμάχους πεποιῆσθαι· ὡς παρεῖναί γ' αὐτοὺς αὐτοῦ τούτου ἕνεκα. εἴ τέ τι ἄλλο ἐνεκάλουν, πάντα ἐπιστείλαντες ἀπέπεμψαν τοὺς περὶ τὸν Νικίαν πρέσβεις. καὶ ἀφικομένων αὐτῶν, καὶ ἀπαγγειλάντων τά τε ἄλλα, καὶ τέλος εἰπόντων ὅτι, εἰ μὴ τὴν ξυμμαχίαν ἀνήσουσι Βοιωτοῖς μὴ ἐσιοῦσιν ἐς τὰς σπονδὰς, ποιή-

46. ὅτι καὶ σφεῖς — πεποιῆσθαι. Debebat aut ὅτι καὶ σφεῖς ἂν ἐποιήσαντο, aut καὶ σφᾶς ἂν πεποιῆσθαι scribere. In oratione obliqua frequens est transitus a particulis et pronomine relativo ad infinitivum. Vid. annot. ad 2, 102. — Mox ὡς παρεῖναι γ' αὐτούς debet quidem eodem modo accipi; sed ibi ὡς est *quippe, nam*, non idem quod ὅτι paullo ante.

τὴν ξυμμαχίαν ἀνήσουσι Βοιωτοῖς. Certissimis exemplis evincit Dukerus, dativum Βοιωτοῖς non ad ἀνήσουσι, sed ad ξυμμαχίαν referendum esse, pro quo paullo ante dixit Thucydides: τὴν Βοιωτῶν ξυμμαχίαν ἀνεῖναι. Nam substantivis interdum adiungitur casus verbi vel adiectivi cognatae significationis et eiusdem originis, ut supra cap. 5. περὶ φιλίας τοῖς Ἀθηναίοις. c. 35. κατὰ τὴν τῶν χωρίων ἀλλήλοις οὐκ ἀπόδοσιν. Sic Latini dicunt *obtemperatio imperatori, insidiae consuli.*

Digitized by Google

σονται καὶ αὐτοὶ Ἀργείους καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν ξυμμάχους. τὴν μὲν ξυμμαχίαν οἱ Λακεδαιμόνιοι Βοιωτοῖς οὐκ ἔφασαν ἀνήσειν, ἐπικρατούντων τῶν περὶ τὸν Ξενάρη τὸν Ἔφορον ταῦτα γίγνεσθαι, καὶ ὅσοι ἄλλοι τῆς αὐτῆς γνώμης ἦσαν· τοὺς δὲ ὅρκους, δεομένου Νικίου, ἀνενεώσαντο· ἐφοβεῖτο γὰρ μὴ πάντα ἀτελῆ ἔχων ἀπέλθῃ, καὶ διαβληθῇ, ὅπερ καὶ ἐγένετο, αἴτιος δοκῶν εἶναι τῶν πρὸς Λακεδαιμονίους σπονδῶν. ἀναχωρήσαντός τε αὐτοῦ, ὡς ἤκουσαν οἱ Ἀθηναῖοι οὐδὲν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος πεπραγμένον, εὐθὺς δι' ὀργῆς εἶχον· καὶ νομίζοντες ἀδικεῖσθαι, ἔτυχον γὰρ παρόντες οἱ Ἀργεῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, παραγαγόντος Ἀλκιβιάδου, ἐποιήσαντο σπονδὰς καὶ ξυμμαχίαν πρὸς αὐτοὺς τήνδε.

47. „ΣΠΟΝΔΑΣ ἐποιήσαντο ἑκατὸν Ἀθηναῖοι ἔτη καὶ Ἀργεῖοι καὶ Μαντινῆς καὶ Ἠλεῖοι, ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων ὧν ἄρχουσιν ἑκάτεροι, ἀδόλους καὶ ἀβλαβεῖς, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. ὅπλα δὲ μὴ ἐξέστω ἐπιφέρειν ἐπὶ πημονῇ μήτε Ἀργείους καὶ Ἠλείους καὶ Μαντινέας καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐπὶ Ἀθηναίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ὧν ἄρχουσιν Ἀθηναῖοι, μήτε Ἀθηναίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐπὶ Ἀργείους καὶ Ἠλείους καὶ Μαντινέας καὶ τοὺς ξυμμάχους, τέχνῃ μηδὲ μηχανῇ μηδεμιᾷ. κατὰ τάδε ξυμμάχους εἶναι Ἀθηναίους καὶ Ἀργείους καὶ Ἠλείους καὶ Μαντινέας ἑκατὸν ἔτη· ἢν πολέμιοι ἴωσιν ἐς τὴν γῆν τὴν Ἀθηναίων, βοηθεῖν Ἀργείους καὶ Ἠλείους καὶ Μαντινέας Ἀθήναζε, καθότι ἂν ἐπαγγέλλωσιν Ἀθηναῖοι, τρόπῳ ὁποίῳ ἂν δύνωνται ἰσχυροτάτῳ κατὰ τὸ δυνατόν· ἢν δὲ δηώσαντες οἴχωνται, πολεμίαν εἶναι ταύτην τὴν πόλιν Ἀργείοις καὶ Μαντινεῦσι καὶ Ἠλείοις καὶ Ἀθηναίοις, καὶ κακῶς πάσχειν ὑπὸ πασῶν τῶν πόλεων τούτων· καταλύειν δὲ μὴ ἐξεῖναι τὸν πόλεμον πρὸς ταύτην τὴν πόλιν μηδεμιᾷ τῶν πόλεων, ἢν μὴ ἁπάσαις δοκῇ. βοηθεῖν δὲ καὶ Ἀθηναίους ἐς Ἄργος καὶ Μαντίνειαν καὶ Ἦλιν, ἢν πολέμιοι ἴωσιν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν Ἠλείων ἢ τὴν Μαντινέων ἢ τὴν Ἀργείων, καθότι ἂν ἐπαγγέλλωσιν αἱ πόλεις αὗται, τρόπῳ ὁποίῳ ἂν δύνωνται ἰσχυροτάτῳ κατὰ τὸ δυνατόν· ἢν δὲ δηώσαντες οἴχωνται, πολεμίαν εἶναι ταύτην τὴν πόλιν Ἀθηναίοις καὶ Ἀργείοις καὶ Μαντινεῦσι καὶ Ἠλείοις, καὶ κακῶς πάσχειν ὑπὸ πασῶν τούτων τῶν πόλεων· καταλύειν δὲ μὴ ἐξεῖναι τὸν πόλεμον πρὸς ταύτην τὴν πόλιν, ἢν μὴ ἁπάσαις δοκῇ ταῖς πόλεσιν. ὅπλα δὲ μὴ ἐὰν ἔχοντας διϊέναι ἐπὶ πολέμῳ διὰ τῆς γῆς τῆς σφετέρας αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων ὧν ἂν ἄρχωσιν ἕκαστοι, μηδὲ κατὰ θάλασσαν, ἢν μὴ ψηφισαμένων τῶν πόλεων ἁπασῶν τὴν διοδον εἶναι, Ἀθηναίων καὶ Ἀργείων καὶ Μαντινέων καὶ Ἠλείων. τοῖς δὲ βοηθοῦσιν ἡ πόλις ἡ πέμπουσα παρεχέτω μέχρι μὲν τριάκοντα ἡμερῶν σῖτον, ἐπὴν ἔλθῃ ἐς τὴν πόλιν τὴν ἐπαγγείλασαν βοηθεῖν, καὶ ἀπιοῦσι κατὰ ταὐτά· ἢν δὲ πλέονα βούλωνται χρόνον τῇ στρατιᾷ χρῆσθαι, ἡ πόλις ἡ μεταπεμψαμένη

47. ἐπὴν ἔλθῃ, int. ἡ βοήθεια ex τοῖς βοηθοῦσιν. — Paullo inferius recepi Dukeri conlecturam ἐν τῇ αὐτῆς pro vulgato ἐν τῇ αὐτῇ.

Digitized by Google

διδότω σῖτον, τῷ μὲν ὁπλίτῃ καὶ ψιλῷ καὶ τοξότῃ τρεῖς ὀβολοὺς Αἰγιναίους τῆς ἡμέρας ἑκάστης, τῷ δ' ἱππεῖ δραχμὴν Αἰγιναίαν. ἡ δὲ πόλις ἡ μεταπεμψαμένη τὴν ἡγεμονίαν ἐχέτω, ὅταν ἐν τῇ αὐτῆς ὁ πόλεμος ᾖ· ἢν δέ ποι δόξῃ ταῖς πόλεσι κοινῇ στρατεύεσθαι, τὸ ἴσον τῆς ἡγεμονίας μετεῖναι πάσαις ταῖς πόλεσιν. ὁμόσαι δὲ τὰς σπονδὰς Ἀθηναίους μὲν ὑπέρ τε σφῶν αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων· Ἀργεῖοι δὲ καὶ Μαντινῆς καὶ Ἠλεῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι τούτων κατὰ πόλεις ὀμνύντων. ὀμνύντων δὲ τὸν ἐπιχώριον ὅρκον ἕκαστοι τὸν μέγιστον κατὰ ἱερῶν τελείων. ὁ δὲ ὅρκος ἔστω ὅδε· „Ἐμμένω τῇ ξυμμαχίᾳ κατὰ τὰ ξυγκείμενα, δικαίως καὶ ἀβλαβῶς καὶ ἀδόλως· καὶ οὐ παραβήσομαι τέχνῃ οὐδὲ μηχανῇ οὐδεμιᾷ." ὀμνύντων δὲ Ἀθήνησι μὲν ἡ βουλὴ καὶ αἱ ἔνδημοι ἀρχαί, ἐξορκούντων δὲ οἱ πρυτάνεις· ἐν Ἄργει δὲ ἡ βουλὴ καὶ οἱ ὀγδοήκοντα καὶ αἱ ἀρτῦναι, ἐξορκούντων δὲ οἱ ὀγδοήκοντα· ἐν δὲ Μαντινείᾳ οἱ δημιουργοὶ καὶ ἡ βουλὴ καὶ αἱ ἄλλαι ἀρχαί, ἐξορκούντων δὲ οἱ θεωροὶ καὶ οἱ πολέμαρχοι· ἐν δὲ Ἤλιδι οἱ δημιουργοὶ καὶ οἱ τὰ τέλη ἔχοντες καὶ οἱ ἑξακόσιοι, ἐξορκούντων δὲ οἱ δημιουργοὶ καὶ οἱ θεσμοφύλακες. ἀνανεοῦσθαι δὲ τοὺς ὅρκους Ἀθηναίους μὲν ἰόντας ἐς Ἦλιν καὶ ἐς Μαντίνειαν καὶ ἐς Ἄργος τριάκοντα ἡμέραις πρὸ Ὀλυμπίων, Ἀργείους δὲ καὶ Ἠλείους καὶ Μαντινέας ἰόντας Ἀθήναζε δέκα ἡμέραις πρὸ Παναθηναίων τῶν μεγάλων. τὰς δὲ ξυνθήκας τὰς περὶ τῶν σπονδῶν καὶ τῶν ὅρκων καὶ τῆς ξυμμαχίας ἀναγράψαι ἐν στήλῃ λιθίνῃ, Ἀθηναίους μὲν ἐν πόλει, Ἀργείους δὲ ἐν ἀγορᾷ ἐν τοῦ Ἀπόλλωνος τῷ ἱερῷ, Μαντινέας δὲ ἐν τοῦ Διὸς τῷ ἱερῷ ἐν τῇ ἀγορᾷ. καταθέντων δὲ καὶ Ὀλυμπίασι στήλην χαλκῆν κοινῇ Ὀλυμπίοις τοῖς νυνί. ἐὰν δέ τι δοκῇ ἄμεινον εἶναι ταῖς πόλεσι ταύταις, προσθεῖναι πρὸς τοῖς ξυγκειμένοις. ὅ τι δ' ἂν δόξῃ ταῖς πόλεσιν ἁπάσαις κοινῇ βουλευομέναις, τοῦτο κύριον εἶναι."

48. Αἱ μὲν σπονδαὶ καὶ αἱ ξυμμαχίαι οὕτως ἐγένοντο· καὶ αἱ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ Ἀθηναίων οὐκ ἀπείρηντο τούτου ἕνεκα οὐδ' ὑφ' ἑτέρων. Κορίνθιοι δὲ, Ἀργείων ὄντες ξύμμαχοι, οὐκ ἐσῆλθον ἐς αὐτὰς, ἀλλὰ καὶ γενομένης πρὸ τούτου Ἠλείοις καὶ Ἀργείοις καὶ Μαντινεῦσι ξυμμαχίας, τοῖς αὐτοῖς πολεμεῖν καὶ εἰρήνην ἄγειν, οὐ ξυνώμοσαν, ἀρκεῖν δ' ἔφασαν σφίσι τὴν πρώτην γενομένην ἐπιμαχίαν, ἀλλήλοις βοη-

κατὰ ἱερῶν τελείων. Dukerus cum Budaeo ἱερὰ τέλεια intelligit *maiores* et *eximias hostias*, quales hecatombae sunt apud Homerum, quas Scholia min. ad Hom. Il. α', 65. τελείας θυσίας perhibent.

ἐμμένω. Hic rursus Poppo et Goeller. ἐμμενῶ ex Fr. Porti coniectura. Vid. ad c. 18. — αἱ ἔνδημοι ἀρχαί sunt omnes maiores magistratus, qui domi sunt, non ὑπερόριοι. — ἐξορκούντων, i. e. adigant ad iusiurandum, vel iusiurandum exigant.

αἱ ἀρτῦναι. Sic Bekk. Vulgo αἱ ἀρτύναι. Poppo cum Goellero contra libros omnes edidit οἱ ἀρτῦναι, quasi non eodem modo munus pro magistrata dici possit, quo paullo ante αἱ ἔνδημοι ἀρχαί.

οἱ θεωροί. Erant hi apud Mantinenses sacerdotes quidam ordinarii, sive collegium perenne, quod religiones curabat.

Digitized by Google

θεῖν, ξυνεπιστρατεύειν δὲ μηδενί. οἱ μὲν Κορίνθιοι οὕτως ἀπέστησαν τῶν ξυμμάχων, καὶ πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους πάλιν τὴν γνώμην εἶχον.

49. Ὀλύμπια δ' ἐγένετο τοῦ θέρους τούτου, οἷς Ἀνδροσθένης Ἀρκὰς παγκράτιον τὸ πρῶτον ἐνίκα· καὶ Λακεδαιμόνιοι τοῦ ἱεροῦ ὑπὸ Ἠλείων εἴρχθησαν, ὥστε μὴ θύειν μηδ' ἀγωνίζεσθαι, οὐκ ἐκτίνοντες τὴν δίκην αὐτοῖς, ἣν ἐν τῷ Ὀλυμπιακῷ νόμῳ Ἠλεῖοι κατεδικάσαντο αὐτῶν, φάσκοντες σφᾶς ἐπὶ Φύρκον τε τεῖχος ὅπλα ἐπενεγκεῖν, καὶ ἐς Λέπρεον αὐτῶν ὁπλίτας ἐν ταῖς Ὀλυμπιακαῖς σπονδαῖς ἐσπέμψαι. ἡ δὲ καταδίκη δισχίλιαι μναῖ ἦσαν, κατὰ τὸν ὁπλίτην ἕκαστον δύο μναῖ, ὥςπερ ὁ νόμος ἔχει. Λακεδαιμόνιοι δὲ πρέσβεις πέμψαντες ἀντέλεγον μὴ δικαίως σφῶν καταδεδικάσθαι, λέγοντες μὴ ἐπηγγέλθαι πω ἐς Λακεδαίμονα τὰς σπονδάς, ὅτ' ἐξέπεμψαν τοὺς ὁπλίτας. Ἠλεῖοι δὲ τὴν παρ' αὐτοῖς ἐκεχειρίαν ἤδη ἔφασαν εἶναι, (πρώτοις γὰρ σφίσιν αὐτοῖς ἐπαγγέλλουσι) καὶ ἡσυχαζόντων σφῶν καὶ οὐ προσδεχομένων, ὡς ἐν σπονδαῖς, αὐτοὺς λαθεῖν ἀδικήσαντας. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ὑπελάμβανον οὐ χρεὼν εἶναι αὐτοὺς ἐπαγγεῖλαι ἔτι ἐς Λακεδαίμονα, εἰ ἀδικεῖν γε ἤδη ἐνόμιζον αὐτούς· ἀλλ' οὐχ ὡς νομίζοντας τοῦτο δρᾶσαι· καὶ ὅπλα οὐδαμόσε ἔτι αὐτοῖς ἐπενεγκεῖν. Ἠλεῖοι δὲ τοῦ αὐτοῦ λόγου εἶχοντο, ὡς μὲν οὐκ ἀδικοῦσι, μὴ ἂν πεισθῆναι· εἰ δὲ βούλονται σφίσι Λέπρεον ἀποδοῦναι, τό τε αὐτῶν μέρος ἀφιέναι τοῦ ἀργυρίου, καὶ ὃ τῷ θεῷ γίγνεται, αὐτοὶ ὑπὲρ ἐκείνων ἐπίσειν.

49. παγκράτιον τὸ πρῶτον ἐνίκα. Cum ceteri historiae scriptores nomen eius, qui stadio vicisset, ponere soleant, Thucydides hic et alibi (3, 8) pancratii victorem nominat. Quod addit τὸ πρῶτον, refer ad posteriorem eiusdem Androsthenis victoriam, — ἐνίκα autem imperfecto utitur, quod effectus victoriae permanere significatur. Vid. Poppo I. 1. p. 155.

ἦν ἐν τῷ Ὀλυμπιακῷ νόμῳ — αὐτῶν. Schol. γράφεται, ἦν ἔκτῳ Ὀλυμπικῷ; quam scripturam Goellero non prorsus despiciendam videri mireris. Potius ἐν ortum putes ex praecedentis ἦν similitudine, nisi malis explicare subaudito participio οὖσαν; quod mihi verum videtur. Sic c. 66. ὀρῶσι δι' ὀλίγου τοὺς ἐναντίους ἐν τάξει τε ἤδη πάντας καὶ ἀπὸ τοῦ λόφου προεληλυθότας, ubi ad verba ἐν τάξει subaudiendum est ὄντας. Vid. ipsum Goeller. ad 4, 85. et ad 1, 122. Hermann. ad Soph. Aiac. v. 400.

φάσκοντες σφᾶς — ἐπενεγκεῖν. Pronomen reflexivum σφᾶς cum ad principalis sententiae subiectum pertinere et linguae leges et Scriptoris usus doceant, ad Lacedaemonios h. l. non potest referri, sed ad Eleos debet; quod verborum structurae videtur adversari. Quare Goellerus coniecit σφῶν, ad Φύρκον ita referendum ut mox ad ὁπλίτας, αὐτῶν. Sed Blumius in scriptione scholastica Stralsundiae 1825. p. 22. vulgatam defendit, cum ὅπλα ἐπενεγκεῖν ad sententiam nihil aliud sit quam ἐπιστρατεύειν, quod verbum, vel etiam ἐπελθεῖν, in mente habuerit Scriptor. Quae ratio mihi quidem non displicet. Comparem eiusmodi locos, qualis est 2, 49. Καὶ πολλοὶ τοῦτο τῶν ἠμελημένων ἀνθρώπων καὶ ἔδρασαν ἐς φρέατα.

οὐ χρεὼν εἶναι αὐτοὺς ἐπαγγεῖλαι. Totius loci sententia haec est. Dixerant Elei, se tempore Olympiacarum induciarum sibi iam indictarum non exspectasse Lacedaemoniorum incursionem, et iniuria affectos esse. Ad quae Lacedaemonii

Digitized by Google

50. Ὡς δ' οὐκ ἐχήκοσαν, αὖθις τάδε ἠξίουν, Λέπρεον μὲν μὴ ἀποδοῦναι, εἰ μὴ βούλονται, ἀναβάντες δὲ ἐπὶ τὸν βωμὸν τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου, ἐπειδὴ προθυμοῦνται χρῆσθαι τῷ ἱερῷ, ἀπομόσαι ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων ἢ μὴν ἀποδώσειν ὕστερον τὴν καταδίκην. ὡς δὲ οὐδὲ ταῦτα ἤθελον, Λακεδαιμόνιοι μὲν εἶργοντο τοῦ ἱεροῦ θυσίας καὶ ἀγώνων, καὶ οἷκοι ἔθυον, οἱ δὲ ἄλλοι Ἕλληνες ἐθεώρουν, πλὴν Λεπρεατῶν. ὅμως δὲ οἱ Ἠλεῖοι δεδιότες μὴ βίᾳ θύσωσι, ξὺν ὅπλοις τῶν νεωτέρων φυλακὴν εἶχον. ἦλθον δὲ αὐτοῖς καὶ Ἀργεῖοι καὶ Μαντινῆς, χίλιοι ἑκατέρων, καὶ Ἀθηναίων ἱππῆς, οἳ ἐν Ἄργει ὑπέμενον τὴν ἑορτήν. δέος δ' ἐγένετο τῇ πανηγύρει μέγα μὴ ξὺν ὅπλοις ἔλθωσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ καὶ Λίχας ὁ Ἀρκεσιλάου Λακεδαιμόνιος ἐν τῷ ἀγῶνι ὑπὸ τῶν ῥαβδούχων πληγὰς ἔλαβεν, ὅτι, νικῶντος τοῦ ἑαυτοῦ ζεύγους, καὶ ἀνακηρυχθέντος Βοιωτῶν δημοσίου κατὰ τὴν οὐκ ἐξουσίαν τῆς ἀγωνίσεως, προελθὼν ἐς τὸν ἀγῶνα ἀνέδησε τὸν ἡνίοχον, βουλόμενος δηλῶσαι ὅτι ἑαυτοῦ ἦν τὸ ἅρμα· ὥστε πολλῷ δὴ μᾶλλον ἐπεφόβηντο πάντες, καὶ ἐδόκει τι νέον ἔσεσθαι. οἱ μέντοι Λακεδαιμόνιοι ἡσύχασάν τε, καὶ ἡ ἑορτὴ αὐτοῖς οὕτω διῆλθεν. ἐς δὲ Κόρινθον μετὰ τὰ Ὀλύμπια Ἀργεῖοί τε καὶ οἱ ξύμμαχοι ἀφίκοντο, δεησόμενοι αὐτῶν παρὰ σφᾶς ἐλθεῖν. καὶ Λακεδαιμονίων πρέσβεις ἔτυχον παρόντες· καὶ πολλῶν λόγων γενομένων, τέλος οὐδὲν ἐπράχθη· ἀλλὰ, σεισμοῦ γενομένου, διελύθησαν ἕκαστοι ἐπ' οἶκον. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

51. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος, Ἡρακλεώταις τοῖς ἐν Τραχῖνι μάχη ἐγένετο πρὸς Αἰνιᾶνας καὶ Δόλοπας καὶ Μηλιέας καὶ Θεσσαλῶν τινάς. προσοικοῦντα γὰρ τὰ ἔθνη ταῦτα τῇ πόλει πολέμια ἦν· οὐ γὰρ ἐπ' ἄλλῃ τινὶ γῇ ἢ τῇ τούτων τὸ χωρίον ἐτειχίσθη· καὶ εὐθύς τε καθισταμένῃ τῇ πόλει ἠναντιοῦντο, ἐς ὅσον ἐδύναντο φθείροντες, καὶ τότε τῇ μάχῃ ἐνίκησαν τοὺς Ἡρακλεώτας, καὶ Ξενάρης ὁ Κνίδιος Λακεδαιμόνιος ἄρχων αὐτῶν ἀπέθανε, διεφθάρησαν δὲ καὶ ἄλλοι τῶν Ἡρακλεωτῶν. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα, καὶ δωδέκατον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα.

52. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους, εὐθὺς ἀρχομένου, τὴν Ἡράκλειαν, ὡς μετὰ τὴν μάχην κακῶς ἐφθείρετο, Βοιωτοὶ

respondent, „si iniuriam sibi illatam putassent, non opus fuisse inducias postea nihilo secius Spartae indicere; indixisse autem, quippe rem non ita aestimantes, quasi iniuria ipsis illata esset. Neque se usquam alio amplius arma illis intulisse.“ Infinitivus δρᾶσαι pendet ex ἔλεγον, quod subintelligitur ex ὑπελάμβανον.

50. ἀναβάντας. Bekk. sine codd. ἀναβάντας. Popponi I. 1. p. 116. verba βούλονται et προθυμοῦνται videntur effecisse, ut ad nominativum Scriptor transiret.

ὑπὸ τῶν ῥαβδούχων, i. e. τῶν Ἑλλανοδικῶν. Pausan. 6, 2. Λίχας, Ἀρκεσιλάου παῖς, εἰργομένων τηνικαῦτα τοῦ ἀγῶνος Λακεδαιμονίων, καθῆκεν ἐπὶ ὀνόματι τοῦ Θηβαίων δήμου τὸ ἅρμα, τὸν δὲ ἡνίοχον νικήσαντα ἀνέδησεν αὐτὸς ταινίᾳ. καὶ ἐπὶ τοῦτο μαστιγοῦσιν αὐτὸν οἱ Ἑλλανοδίκαι. Cf. Xenoph. Hist. Gr. 3, 2, 21. ibique interprtt. — Ἀγών etiam consessus et locus certaminis vocatur.

51. ὁ Κνίδιος. Recte Heilmannus accipit pro genitivo *filius Cnidii*.

Digitized by Google

παρέλαβον, καὶ Ἡγησιππίδαν τὸν Λακεδαιμόνιον, ὡς οὐ καλῶς ἄρχοντα, ἐξέπεμψαν. δείσαντες δὲ παρέλαβον τὸ χωρίον, μὴ, Λακεδαιμονίων τὰ κατὰ Πελοπόννησον θορυβουμένων, Ἀθηναῖοι λάβωσι· Λακεδαιμόνιοι μέντοι ὠργίζοντο αὐτοῖς. καὶ τοῦ αὐτοῦ θέρους Ἀλκιβιάδης ὁ Κλεινίου, στρατηγὸς ὢν Ἀθηναίων, Ἀργείων καὶ τῶν ξυμμάχων ξυμπρασσόντων, ἐλθὼν ἐς Πελοπόννησον μετ' ὀλίγων Ἀθηναίων ὁπλιτῶν καὶ τοξοτῶν, καὶ τῶν αὐτόθεν ξυμμάχων παραλαβὼν, τά τε ἄλλα ξυγκαθίστη περὶ τὴν ξυμμαχίαν, διαπορευόμενος Πελοπόννησον τῇ στρατιᾷ, καὶ Πατρέας τε τεῖχη καθεῖναι ἔπεισεν ἐς θάλασσαν, καὶ αὐτὸς ἕτερον διενοεῖτο τειχίσαι ἐπὶ τῷ Ῥίῳ τῷ Ἀχαϊκῷ. Κορίνθιοι δὲ καὶ Σικυώνιοι, καὶ οἷς ἦν ἐν βλάβῃ τειχισθὲν, βοηθήσαντες διεκώλυσαν.

53. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους Ἐπιδαυρίοις καὶ Ἀργείοις πόλεμος ἐγένετο, προφάσει μὲν περὶ τοῦ θύματος τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Πυθέως, ὃ δέον ἀπαγαγεῖν οὐκ ἀπέπεμπον ὑπὲρ παραποταμίων Ἐπιδαύριοι· (κυριώτατοι δὲ τοῦ ἱεροῦ ἦσαν Ἀργεῖοι·) ἐδόκει δὲ καὶ ἄνευ τῆς αἰτίας τὴν Ἐπίδαυρον τῷ τε Ἀλκιβιάδῃ καὶ τοῖς Ἀργείοις προσλαβεῖν, ἣν δύνωνται, τῆς τε Κορίνθου ἕνεκα ἡσυχίας, καὶ ἐκ τῆς Αἰγίνης βραχυτέραν ἔσεσθαι τὴν βοήθειαν, ἢ Σκύλλαιον περιπλεῖν, τοῖς Ἀθηναίοις. παρεσκευάζοντο οὖν οἱ Ἀργεῖοι ὡς αὐτοὶ ἐς τὴν Ἐπίδαυρον διὰ τοῦ θύματος τὴν ἔξπραξιν ἐσβαλοῦντες.

54. Ἐξεστράτευσαν δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους πανδημεὶ ἐς Λεῦκτρα τῆς ἑαυτῶν μεθορίας πρὸς τὸ Λύκαιον, Ἄγιδος τοῦ Ἀρχιδάμου βασιλέως ἡγουμένου· ἤδει δὲ οὐδεὶς ὅποι στρατεύουσιν, οὐδὲ αἱ πόλεις ἐξ ὧν ἐπέμφθησαν. ὡς δ' αὐτοῖς τὰ διαβατήρια θυομένοις οὐ προὐχώρει, αὐτοί τε ἀπῆλθον ἐπ' οἶκου, καὶ τοῖς ξυμμάχοις περιήγγειλαν μετὰ τὸν μέλλοντα (Καρνεῖος δ' ἦν μὴν, ἱερομήνια Δωριεῦσι.) παρασκευάζεσθαι ὡς στρατευσομένους. Ἀργεῖοι δ', ἀναχωρησάντων αὐτῶν, τοῦ πρὸ τοῦ Καρνείου μηνὸς ἐξελθόν-

53. *Πυθέως*. Videtur cum Popp. scribendum *Πυθαέως* ex Pausan. II, 35, 2, et 36, 5., ubi haec leguntur: *Ἀργεῖοι δὲ ἐς ἔδαφος καταβαλόντες τὴν Ἀσίνην, καὶ τὴν γῆν προορισάμενοι τῇ σφετέρᾳ, Πυθαέως τε Ἀπόλλωνος ὑπελείποντο ἱερὸν (καὶ νῦν ἔτι δῆλόν ἐστι) καὶ τὸν Ἀνσίστρατον πρὸς αὐτῷ θάπτουσιν.* Cf. Idem III, 10, 10. — Mox *ὑπὲρ παραποταμίων* cum codd. Reg. Cam. marg. Steph. et quodammodo Gr., qui exhibet *παρὰ ποταμίων*; F. *παραβοταμίων*, scripsimus. Altera lectio vulgatior est *ὑπὲρ βοταμίων*. Nostrum Benedictus de regione ad fluvium quendam sita, cuius nomine hostiam tributi loco in templo Apollinis Pythaei offerre debuerint Epidaurii, accipiebat; Wesselingius ad Diodor. Sic. XII, 78., eadem lectione probata, intelligebat *accolas fluvii* in Epidauriorum vicinia. — *Σκύλλαιον* est promontorium Argolidis.

54. *μετὰ τὸν μέλλοντα*, int. *μῆνα* ex sequenti parenthesi. Ex verbis *τὸν μῆνα προὐφασίσαντο* apparet, totum mensem Carneum, certe maximam eius partem, sacris et diebus festis apud Lacedaemonios destinatum fuisse, unde dicitur *ἱερομήνια*. Praeter Carnea plurimi alii festi dies in hunc mensem incidebant. Praecedebat autem Carneo Hecatombaeon, quo Hyacinthia agebantur (cf. Thuc. 5, 41.).

Digitized by Google

τες τετράδι φθίνοντος, καὶ ἄγοντες τὴν ἡμέραν ταύτην, πάντα τὸν χρόνον ἐξέβαλον ἐς τὴν Ἐπιδαυρίαν καὶ ἐδήουν. Ἐπιδαύριοι δὲ τοὺς ξυμμάχους ἐπεκαλοῦντο· ὧν τινὲς οἱ μὲν τὸν μῆνα προὐφασίσαντο, οἱ δὲ καὶ ἐς μεθορίαν τῆς Ἐπιδαυρίας ἐλθόντες ἡσύχαζον.

55. Καὶ καθ' ὃν χρόνον ἐν τῇ Ἐπιδαύρῳ οἱ Ἀργεῖοι ἦσαν, ἐς Μαντίνειαν πρεσβεῖαι ἀπὸ τῶν πόλεων ξυνῆλθον, Ἀθηναίων παρακαλεσάντων. καὶ γιγνομένων λόγων, Εὐφαμίδας ὁ Κορίνθιος οὐκ ἔφη τοὺς λόγους τοῖς ἔργοις ὁμολογεῖν· σφεῖς μὲν γὰρ περὶ εἰρήνης ξυγκαθῆσθαι, τοὺς δ' Ἐπιδαυρίους καὶ τοὺς ξυμμάχους καὶ τοὺς Ἀργείους μεθ' ὅπλων ἀντιτετάχθαι· διαλῦσαι οὖν πρῶτον χρῆναι ἐφ' ἑκατέρων ἐλθόντας τὰ στρατόπεδα, καὶ οὕτω πάλιν λέγειν περὶ τῆς εἰρήνης. καὶ πεισθέντες ᾤχοντο, καὶ τοὺς Ἀργείους ἀπήγαγον ἐκ τῆς Ἐπιδαυρίας. ὕστερον δὲ ἐς τὸ αὐτὸ ξυνελθόντες οὐδ' ὡς ἐδυνήθησαν ξυμβῆναι, ἀλλ' οἱ Ἀργεῖοι πάλιν ἐς τὴν Ἐπιδαυρίαν ἐξέβαλον καὶ ἐδήουν. ἐξεστράτευσαν δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐς Καρύας· καὶ ὡς οὐδ' ἐνταῦθα τὰ διαβατήρια αὐτοῖς ἐγένετο, ἐπανεχώρησαν. Ἀργεῖοι δὲ τεμόντες τῆς Ἐπιδαυρίας ὡς τὸ τρίτον μέρος ἀπῆλθον ἐπ' οἶκου. καὶ Ἀθηναίων αὐτοῖς χίλιοι ἐβοήθησαν ὁπλῖται, καὶ Ἀλκιβιάδης στρατηγός· πυθόμενοι δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐξεστρατεῦσθαι, καὶ ὡς οὐδὲν ἔτι αὐτῶν ἔδει, ἀπῆλθον. καὶ τὸ θέρος οὕτω διῆλθεν.

56. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος Λακεδαιμόνιοι, λαθόντες Ἀθηναίους, φρουρούς τε τριακοσίους καὶ Ἀγησιππίδαν ἄρχοντα κατὰ θάλασσαν ἐς Ἐπίδαυρον ἐξέπεμψαν. Ἀργεῖοι δ' ἐλθόντες παρ' Ἀθηναίους ἐπεκάλουν ὅτι, γεγραμμένον ἐν ταῖς σπονδαῖς διὰ τῆς ἑαυτῶν ἑκάστους μὴ ἐὰν πολεμίους διϊέναι, ἐάσειαν κατὰ θάλασσαν παραπλεῦσαι· καὶ εἰ μὴ κἀκεῖνοι ἐς Πύλον κομιοῦσιν ἐπὶ Λακεδαιμονίους τοὺς Μεσσηνίους καὶ Εἵλωτας, ἀδικήσεσθαι αὐτοί. Ἀθηναῖοι δὲ, Ἀλκιβιάδου πείσαντος, τῇ μὲν Λακωνικῇ στήλῃ ὑπέγραψαν ὅτι οὐκ ἐνέμειναν

πάντα τὸν χρόνον ἐξέβαλον. Poppo cum Bredov. ex Vat. H. Gr. *ἐξέβαλλον*, quod sane aptius est verbis *πάντα τὸν χρόνον* (int. *τῶν ἱερομηνίων*). Aoristum non expedias, nisi *ἐξέβαλον καὶ ἐδήουν* dictum accipias pro *ἐξβαλόντες ἐδήουν*, ut magis ad *ἐδήουν*, quam ad *ἐξέβαλον* pertineant verba *τὸν πάντα χρόνον*. Sic 3, 68. *αὖθις τὸ αὐτὸ ἕνα ἕκαστον παραγαγόντες καὶ ἐρωτῶντες*, ubi vid. annot. — *ἄγοντες*, int. *τὸν στρατὸν, itinere facto.*

55. *ἐφ' ἑκατέρων ἐλθόντας τὰ στρατόπεδα.* Vulgo cum libris plerisque omnibus *ἀφ' ἑκατέρων*. Cass. *ἐφ'*, sed rec. man. in *ἀφ'* mutavit. In m. superscr. *ἐφ'*. Inde Goeller et Poppo locum correxerunt. Nam *ἑκάτεροι* qui sint, iure quaeras, nec facile expedias, si *ἀφ'* legatur, quod sequenti genitivo videtur originem debere.

ἐς Καρύας. *Κάρυαι* oppidum Laconicae. Vid. Paus. III, 10, 9.

ἐξεστρατεῦσθαι, profectos esse ad bellicam expeditionem. Nam Thucydides idem dicit, ac si scripsisset: *πυθόμενοι δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐξεστρατεῦσθαι, εἶτα πυθόμενοι οὐδὲν ἔτι αὐτῶν δεῖν, ἀπῆλθον.*" *Goell.*

56. *ἀδικήσεσθαι*, modo pro passivo, ut saepe. Ceterum etiam hic in oratione obliqua ad infinitivum transit.

Digitized by Google

οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῖς ὅρκοις, ἐς δὲ Πύλον ἐκόμισαν τοὺς ἐκ Κρανίων Εἵλωτας λῃζεσθαι· τὰ δ' ἄλλα ἡσύχαζον. τὸν δὲ χειμῶνα τοῦτον, πολεμούντων Ἀργείων καὶ Ἐπιδαυρίων, μάχη μὲν οὐδεμία ἐγένετο ἐκ παρασκευῆς, ἐνέδραι δὲ καὶ καταδρομαὶ, ἐν αἷς, ὡς τύχοιεν, ἑκατέρων τινὲς διεφθείροντο. καὶ τελευτῶντος τοῦ χειμῶνος πρὸς ἔαρ ἤδη κλίμακας ἔχοντες οἱ Ἀργεῖοι ἦλθον ἐπὶ τὴν Ἐπίδαυρον, ὡς, ἐρήμου οὔσης διὰ τὸν πόλεμον, βίᾳ αἱρήσοντες· καὶ ἄπρακτοι ἀπῆλθον. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα, καὶ τρίτον καὶ δέκατον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα.

57. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους μεσοῦντος Λακεδαιμόνιοι, ὡς αὐτοῖς οἵ τε Ἐπιδαύριοι, ξύμμαχοι ὄντες, ἐταλαιπώρουν, καὶ τἆλλα ἐν τῇ Πελοποννήσῳ τὰ μὲν ἀφειστήκει, τὰ δ' οὐ καλῶς εἶχε, νομίσαντες, εἰ μὴ προκαταλήψονται ἐν τάχει, ἐπὶ πλέον χωρήσεσθαι αὐτὰ, ἐστράτευον αὐτοὶ καὶ οἱ Εἵλωτες πανδημεὶ ἐπ' Ἄργος· ἡγεῖτο δὲ Ἄγις ὁ Ἀρχιδάμου, Λακεδαιμονίων βασιλεύς. ξυνεστράτευον δ' αὐτοῖς Τεγεᾶταί [τε] καὶ ὅσοι ἄλλοι Ἀρκάδων Λακεδαιμονίοις ξύμμαχοι ἦσαν. οἱ δ' ἐκ τῆς ἄλλης Πελοποννήσου ξύμμαχοι καὶ οἱ ἔξωθεν ἐς Φλιοῦντα ξυνελέγοντο, Βοιωτοὶ μὲν πεντακισχίλιοι ὁπλῖται καὶ τοσοῦτοι ψιλοὶ καὶ ἱππῆς πεντακόσιοι καὶ ἄμιπποι ἴσοι, Κορίνθιοι δὲ δισχίλιοι ὁπλῖται, οἱ δ' ἄλλοι ὡς ἕκαστοι, Φλιάσιοι δὲ πανστρατιᾷ, ὅτι ἐν τῇ ἐκείνων ἦν τὸ στράτευμα.

58. Ἀργεῖοι δὲ προαισθόμενοι τό τε πρῶτον τὴν παρασκευὴν τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ ἐπειδὴ ἐς τὸν Φλιοῦντα βουλόμενοι τοῖς ἄλλοις προσμίξαι ἐχώρουν, τότε δὴ ἐξεστράτευσαν καὶ αὐτοί. ἐβοήθησαν δ' αὐτοῖς καὶ Μαντινῆς, ἔχοντες τοὺς σφετέρους ξυμμάχους, καὶ Ἠλείων τρισχίλιοι ὁπλῖται. καὶ προϊόντες ἀπαντῶσι τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐν Μεθυδρίῳ τῆς Ἀρκαδίας· καὶ καταλαμβάνουσιν ἑκάτεροι λόφον. καὶ οἱ μὲν Ἀργεῖοι ὡς μεμονωμένοις τοῖς Λακεδαιμονίοις παρεσκευάζοντο μάχεσθαι· ὁ δὲ Ἄγις τῆς νυκτὸς ἀναστήσας τὸν στρατὸν καὶ λαθὼν ἐπορεύετο ἐς Φλιοῦντα παρὰ τοὺς ἄλλους ξυμμάχους. καὶ οἱ Ἀργεῖοι αἰσθόμενοι ἅμα ἕῳ ἐχώρουν, πρῶτον μὲν ἐς Ἄργος, ἔπειτα [δὲ] ᾗ προσεδέχοντο τοὺς Λακεδαιμονίους μετὰ τῶν ξυμμάχων καταβήσεσθαι, τὴν κατὰ Νεμέαν ὁδόν. Ἄγις δὲ ταύτην μὲν, ἣν προσεδέχοντο, οὐκ ἐτρά-

τοὺς ἐκ Κρανίων. Vid. c. 35 extr. Κατῴκισαν αὐτοὺς ἐν Κρανίοις τῆς Κεφαλληνίας. Vix opus est ut moneamus de attractione in verbis ἐκόμισαν τοὺς ἐκ Κρανίων, pro ἐκόμισαν τοὺς ἐν Κρανίοις ὄντας ἐκ Κρανίων. Exempla ubique reperias. Vid. ad 2, 80.

57. ἄμιπποι. Peditès sunt iuxta equites collocati. Suidas s. v. Tom. I. p. 140. Kust. πεζοὺς δὲ ἀμίππους Θουκυδίδης καὶ Ξενοφῶν ἐπιδηλοῦσι. Vid. Xenoph. Hist. Gr. 7, 5, 23. ibique interprtt., Cf. Kuehn. ad Polluc. I, 131. „Ἄμιπποι proprie equites sunt, qui duos una equos trahunt et alternis usurpant. Horum nomen ὁμονύμως [cum] peditibus communicatur, quod soleant in acie immiscerì equitibus pro usu bellico, imprimis πρὸς ἐκδρομάς.“ Kortüm (Zur Geschichte hellen. Staatsverf. p. 89) ἀμίππους intelligit leviter armatos pedites, qui necessitate iubente equum conscenderent et pone equitem sederent, quo invento Boeotorum optimates equorum usum etiam utiliorem sibi effecerint.

Digitized by Google

πετο, παραγγείλας δὲ τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀρκάσι καὶ Ἐπιδαυρίοις ἄλλην ἐχώρησε χαλεπὴν, καὶ κατέβη ἐς τὸ Ἀργείων πεδίον· καὶ Κορίνθιοι καὶ Πελληνῆς καὶ Φλιάσιοι ὄρθιον ἑτέραν ἐπορεύοντο· τοῖς δὲ Βοιωτοῖς καὶ Μεγαρεῦσι καὶ Σικυωνίοις εἴρητο τὴν ἐπὶ Νεμέας ὁδὸν καταβαίνειν, ᾗ οἱ Ἀργεῖοι ἐκάθηντο, ὅπως, εἰ οἱ Ἀργεῖοι ἐπὶ σφᾶς ἰόντες ἐς τὸ πεδίον βοηθοῖεν, ἐφεπόμενοι τοῖς ἵπποις χρῷντο. καὶ ὁ μὲν οὕτω διατάξας καὶ ἐσβαλὼν ἐς τὸ πεδίον ἐδήου Σάμινθόν τε καὶ ἄλλα.

59. Οἱ δὲ Ἀργεῖοι γνόντες ἐβοήθουν ἡμέρας ἤδη ἐκ τῆς Νεμέας, καὶ περιτυχόντες τῷ Φλιασίων καὶ Κορινθίων στρατοπέδῳ τῶν μὲν Φλιασίων ὀλίγους ἀπέκτειναν, ὑπὸ δὲ τῶν Κορινθίων αὐτοὶ οὐ πολλῷ πλείους διεφθάρησαν. καὶ οἱ Βοιωτοὶ καὶ οἱ Μεγαρῆς καὶ οἱ Σικυώνιοι ἐχώρουν, ὥςπερ εἴρητο αὐτοῖς, ἐπὶ τῆς Νεμέας, καὶ τοὺς Ἀργείους οὐκέτι κατέλαβον· ἀλλὰ καταβάντες, ὡς ἑώρων τὰ ἑαυτῶν δηούμενα, ἐς μάχην παρετάσσοντο. ἀντιπαρεσκευάζοντο δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι. ἐν μέσῳ δὲ ἀπειλημμένοι ἦσαν οἱ Ἀργεῖοι· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ πεδίου οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶργον τῆς πόλεως καὶ οἱ μετ' αὐτῶν, καθύπερθε δὲ Κορίνθιοι καὶ Φλιάσιοι καὶ Πελληνῆς, τὸ δὲ πρὸς Νεμέας, Βοιωτοὶ καὶ Σικυώνιοι καὶ Μεγαρῆς. ἵπποι δὲ αὐτοῖς οὐ παρῆσαν· οὐ γάρ πω οἱ Ἀθηναῖοι μόνοι τῶν ξυμμάχων ἦκον. τὸ μὲν οὖν πλῆθος τῶν Ἀργείων καὶ τῶν ξυμμάχων οὐχ οὕτω δεινὸν τὸ παρὸν ἐνόμιζον, ἀλλ' ἐν καλῷ ἐδόκει ἡ μάχη ἔσεσθαι, καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους ἀπειληφέναι ἐν τῇ αὑτῶν τε καὶ πρὸς τῇ πόλει. τῶν δὲ Ἀργείων δύο ἄνδρες, Θράσυλλός τε, τῶν πέντε στρατηγῶν εἷς ὤν, καὶ Ἀλκίφρων, πρόξενος Λακεδαιμονίων, ἤδη τῶν στρατοπέδων ὅσον οὐ ξυνιόντων, προσελθόντε Ἄγιδι διελεγέσθην μὴ ποιεῖν μάχην· ἑτοίμους γὰρ εἶναι Ἀργείους δίκας δοῦναι καὶ δέξασθαι ἴσας καὶ ὁμοίας, εἴ τι ἐπικαλοῦσιν Ἀργείοις Λακεδαιμόνιοι, καὶ τὸ λοιπὸν εἰρήνην ἄγειν σπονδὰς ποιησαμένους.

60. Καὶ οἱ μὲν ταῦτα εἰπόντες τῶν Ἀργείων, ἀφ' ἑαυτῶν, καὶ οὐ τοῦ πλήθους κελεύσαντος, εἶπον· καὶ ὁ Ἄγις δεξάμενος τοὺς λόγους αὐτὸς, καὶ οὐ μετὰ τῶν πλειόνων οὐδὲ αὐτὸς βουλευσάμενος, ἀλλ' ἢ ἑνὶ ἀνδρὶ κοινώσας τῶν ἐν τέλει ξυστρατευομένων, σπένδεται τέσσαρας μῆνας, ἐν οἷς ἔδει ἐπιτελέσαι αὐτοὺς τἀ ῥηθέντα· καὶ ἀπήγαγε τὸν στρατὸν εὐ-

58. ὄρθιον ἑτέραν ἐπορεύοντο. Libri plerique ὄρθριον ἑτ. ἐπ. Fortasse legendum ὄρθριοι. — Mox Bekk. et Poppo καθῆντο ediderunt ex Pal. pro ἐκάθηντο. Adstipulatur scriptura κάθηντο in Cass. Aug. It, Vat. Bas. Gr. Vulgatum legitur 3, 97, 4, 44.

59. ἀλλὰ καταβάντες. Intelligendi Argivi.

60. καὶ ὁ Ἄγις. Καί respondet praegresso μέν, loco δέ, quod ipsum Abresch. h. l. post Ἄγις addere volebat. Sic 4, 126 init. νῦν δὲ πρὸς μὲν τὴν ἀπόλειψιν τῶν ἡμετέρων καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων βραχεῖ ὑπομνήματι καὶ παραινέσει τὰ μέγιστα πειράσομαι πείθειν. Aut sic statuendum, aut omnino deesse particulam δέ, quae praegresso μέν respondeat, ut 8, 80 extr. Καὶ εἰ μὲν τῶν Πελοποννησίων αὗται νῆες — Βυζάντιον ἀφιστᾶσι. Καὶ μετὰ ταῦτα οἱ ἐκ τῆς Σάμου πέμπουσι κ. τ. λ.

Digitized by Google

θὺς, οὐδενὶ φράσας τῶν ἄλλων ξυμμάχων. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξυμμαχοι εἵποντο μὲν, ὡς ἠγεῖτο, διὰ τὸν νόμον, ἐν αἰτίᾳ δ' εἶχον κατ' ἀλλήλους πολλῇ τὸν Ἄγιν, νομίζοντες, ἐν καλῷ παρατυχὸν σφίσι ξυμβαλεῖν, καὶ πανταχόθεν αὐτῶν ἀποκεκλημένων καὶ ὑπὸ ἱππέων καὶ πεζῶν, οὐδὲν δράσαντες ἄξιον τῆς παρασκευῆς ἀπιέναι. στρατόπεδον γὰρ δὴ τοῦτο κάλλιστον Ἑλληνικὸν τῶν μέχρι τοῦδε ξυνῆλθεν· ὤφθη δὲ μάλιστα, ἕως ἔτι ἦν ἀθρόον ἐν Νεμέᾳ, ἐν ᾧ Λακεδαιμόνιοί τε πανστρατιᾷ ἦσαν καὶ Ἀρκάδες καὶ Βοιωτοὶ καὶ Κορίνθιοι καὶ Σικυώνιοι καὶ Πελληνῆς καὶ Φλιάσιοι καὶ Μεγαρῆς· καὶ οὗτοι πάντες λογάδες ἀφ' ἑκάστων, ἀξιόμαχοι δοκοῦντες εἶναι οὐ τῇ Ἀργείων μόνον ξυμμαχίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἄλλῃ ἔτι προσγενομένῃ. τὸ μὲν οὖν στρατόπεδον οὕτως ἐν αἰτίᾳ ἔχοντες τὸν Ἄγιν ἀνεχώρουν τε καὶ διελύθησαν ἐπ' οἴκου ἕκαστοι. Ἀργεῖοι δὲ καὶ αὐτοὶ ἔτι ἐν πολλῷ πλείονι αἰτίᾳ εἶχον τοὺς ὀπεισαμένους ἄνευ τοῦ πλήθους, νομίζοντες κἀκεῖνοι, μὴ ἂν σφίσι ποτὲ κάλλιον παρασχὸν, Λακεδαιμονίους διαπεφευγέναι· πρός τε γὰρ τῇ σφετέρᾳ πόλει καὶ μετὰ πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ξυμμάχων τὸν ἀγῶνα ἂν γίγνεσθαι. τόν τε Θράσυλλον ἀναχωρήσαντες ἐν τῷ Χαράδρῳ, οὗπερ τὰς ἀπὸ στρατείας δίκας, πρὶν ἐξιέναι, κρίνουσιν, ἤρξαντο λεύειν. ὁ δὲ καταφυγὼν ἐπὶ τὸν βωμὸν περιγίγνεται· τὰ μέντοι χρήματα ἐδήμευσαν αὐτοῦ.

61. Μετὰ δὲ τοῦτο Ἀθηναίων βοηθησάντων χιλίων ὁπλιτῶν καὶ τριακοσίων ἱππέων, ὧν ἐστρατήγουν Λάχης καὶ Νικόστρατος, οἱ Ἀργεῖοι (ὅμως γὰρ τὰς σπονδὰς ὤκνουν λῦσαι πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους) ἀπιέναι ἐκέλευον αὐτούς, καὶ πρὸς τὸν δῆμον οὐ προσῆγον, βουλομένους χρηματίσαι, πρὶν ἢ Μαντινῆς καὶ Ἠλεῖοι (ἔτι γὰρ παρῆσαν) κατηνάγκασαν δεόμενοι. καὶ ἔλεγον οἱ Ἀθηναῖοι, Ἀλκιβιάδου πρεσβευτοῦ παρόντος, ἔν τε τοῖς Ἀργείοις καὶ ξυμμάχοις ταῦτα, ὅτι οὐκ ὀρθῶς αἱ σπονδαὶ ἄνευ τῶν ἄλλων ξυμμάχων καὶ γένοιντο, καὶ νῦν (ἐν καιρῷ γὰρ παρεῖναι σφεῖς) ἅπτεσθαι χρῆναι τοῦ πολέμου. καὶ πείσαντες ἐκ τῶν λόγων τοὺς ξυμμάχους, εὐθὺς ἐχώρουν ἐπὶ Ὀρχομενὸν τὸν Ἀρκαδικὸν πάντες, πλὴν Ἀργείων· (οὗτοι δὲ, ὅμως καὶ πεισθέντες, ὑπελείποντο πρῶτον, ἔπειτα δ'

ἐν καλῷ παρατυχὸν σφίσι ξυμβαλεῖν. Nominativus absolutus. Iafra hoc cap. μὴ ἂν σφίσι ποτὲ κάλλιον παρασχόν. 4, 95. παρατυχὴ δὲ μηδενὶ ὑμῶν ὡς ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ οὐ προσῆκον τοσόνδε κίνδυνον ἀναῤῥιπτοῦμεν. — Paullo ante ad verba διὰ τὸν νόμον cf. c. 66. βασιλέως γὰρ ἄγοντος ὑπ' ἐκείνου πάντα ἄρχεται.

ἐν Νεμέᾳ. Iam in Scholiis quaestio subiicitur, quomodo dicere potuerit Thucydides, Nemeae congregatas fuisse omnes Lacedaemoniorum copias. Certe ante inducias non fuerunt; triariam enim divisae erant. Cf. c. 58. Videntur igitur abeuntes hac via incessisse omnes, utpote expeditiore. Vid. Schol.

61. καὶ πείσαντες — πάντες. Dictum est minus accurate pro καὶ πεισθέντες ἐκ τῶν λόγων οἱ ξύμμαχοι εὐθὺς ἐχώρουν — πάντες, vel etiam πεισθέντων τῶν ξυμμάχων, (aut πείσαντων αὐτῶν τοὺς ξυμμάχους) εὐθὺς ἐχώρουν πάντες. Tamen quia in his universis etiam Athenienses tamquam pars latent, eodem casu de utrisque usus est. Causa repetenda est ex iis, quae ad 4, 106 exposita sunt.

Digitized by Google

ὕστερον καὶ οὗτοι ἦλθον·) καὶ προσκαθεζόμενοι τὸν Ὀρχομενὸν πάντες ἐπολιόρκουν, καὶ προσβολὰς ἐποιοῦντο, βουλόμενοι ἄλλως τε προσγενέσθαι σφίσι, καὶ ὅμηροι ἐκ τῆς Ἀρκαδίας ἦσαν αὐτόθι ὑπὸ Λακεδαιμονίων κείμενοι. οἱ δὲ Ὀρχομένιοι δείσαντες τήν τε τοῦ τείχους ἀσθένειαν καὶ τοῦ στρατοῦ τὸ πλῆθος, καὶ, ὡς οὐδεὶς αὐτοῖς ἐβοήθει, μὴ προαπόλωνται, ξυνέβησαν ὥστε ξύμμαχοί τε εἶναι, καὶ ὁμήρους σφῶν τε αὐτῶν δοῦναι Μαντινεῦσι, καὶ οὓς κατέθεντο Λακεδαιμόνιοι, παραδοῦναι.

62. Μετὰ δὲ τοῦτο, ἔχοντες ἤδη τὸν Ὀρχομενὸν, ἐβουλεύοντο οἱ ξύμμαχοι, ἐφ' ὅ τι χρὴ πρῶτον ἰέναι τῶν λοιπῶν. καὶ Ἠλεῖοι μὲν ἐπὶ Λέπρεον ἐκέλευον, Μαντινῆς δὲ ἐπὶ Τεγέαν· καὶ προσέθεντο οἱ Ἀργεῖοι καὶ Ἀθηναῖοι τοῖς Μαντινεῦσι. καὶ οἱ μὲν Ἠλεῖοι, ὀργισθέντες ὅτι οὐκ ἐπὶ Λέπρεον ἐψηφίσαντο, ἀνεχώρησαν ἐπ' οἶκον· οἱ δὲ ἄλλοι ξύμμαχοι παρεσκευάζοντο ἐν τῇ Μαντινείᾳ ὡς ἐπὶ Τεγέαν ἰόντες. καὶ τινὲς αὐτοῖς καὶ αὐτῶν Τεγεατῶν ἐν τῇ πόλει ἐνεδίδοσαν τὰ πράγματα.

63. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐπειδὴ ἀνεχώρησαν ἐξ Ἄργους τὰς τετραμήνους σπονδὰς ποιησάμενοι, Ἄγιν ἐν μεγάλῃ αἰτίᾳ εἶχον οὐ χειρωσάμενον σφίσιν Ἄργος, παρασχὸν καλῶς, ὡς οὔπω πρότερον αὐτοὶ ἐνόμιζον· ἀθρόους γὰρ τοσούτους ξυμμάχους καὶ τοιούτους οὐ ῥᾴδιον εἶναι λαβεῖν. ἐπειδὴ δὲ καὶ περὶ Ὀρχομενοῦ ἠγγέλλετο ἐαλωκέναι, πολλῷ δὴ μᾶλλον ἐχαλέπαινον, καὶ ἐβούλευον εὐθὺς ὑπ' ὀργῆς, παρὰ τὸν τρόπον τὸν ἑαυτῶν, ὡς χρὴ τήν τε οἰκίαν αὐτοῦ κατασκάψαι καὶ δέκα μυριάσι δραχμῶν ζημιῶσαι. ὁ δὲ παρητεῖτο μηδὲν τούτων δρᾶν· ἔργῳ γὰρ ἀγαθῷ ῥύσεσθαι τὰς αἰτίας στρατευσάμενος· ἢ τότε ποιεῖν αὐτοὺς ὅ τι βούλονται. οἱ δὲ τὴν μὲν ζημίαν καὶ τὴν κατασκαφὴν ἐπέσχον, νόμον δὲ ἔθεντο ἐν τῷ παρόντι, ὃς οὔπω πρότερον ἐγένετο αὐτοῖς· δέκα γὰρ ἄνδρας Σπαρτιατῶν προσείλοντο αὐτῷ ξυμβούλους, ἄνευ ὧν μὴ κύριον εἶναι ἀπάγειν στρατιὰν ἐκ τῆς πόλεως.

62. ἐνεδίδοσαν τὰ πράγματα, i. e. *rem prodiderunt*. Nam ἐνδιδόναι proprie est *remittere animum, concedere*, ergo non amplius defendere ac tueri, quod cum perfidia si iunctum est, *proditio* vocatur.

63. οὐ ῥᾴδιον εἶναι λαβεῖν. Pendent haec ex verbo subaudiendo aut ex superioribus verbis ἐν αἰτίᾳ εἶχον, aut ex proximo ἐνόμιζον.

ῥύσεσθαι τὰς αἰτίας στρατευσάμενος. Cass. Aug. Cl. Pal. It. Vat. H. στρατευσόμενος. Quod praeferendum vulgato non est, cum sensus sit „simulac *profectus fuerit* in bellum", non „profecturus." — ῥύσεσθαι, Schol. ἀπολύσειν;

ἐκ τῆς πόλεως. Lindav. Spicil. p. 10. coniicit ἐκ τῆς πολεμίας. „At scriptor nihil aliud dicere vult quam non licuisse amplius regi sine his comitibus in bellum proficisci. Diod. 12, 78. παρακατέστησαν συμβούλους καὶ προσέταξαν μηδὲν ἄνευ τῆς τούτων γνώμης πράττειν." Poppo. Postea duo Ephororum regem comitabantur. Vid. Xen. Hist. Gr. II, 4, 36. — De constructione infinitivi cum pronomine relativo in oratione obliqua vid. ad 2, 102. Cf. annot. ad 5, 28. Hoc quidem loco facile subaudias ἐκέλευσαν vel tale verbum ex praegresso νόμον ἔθεντο.

Digitized by Google

64. Ἐν τούτῳ δὲ ἀφικνεῖται αὐτοῖς ἀγγελία παρὰ τῶν ἐπιτηδείων ἐκ Τεγέας ὅτι, εἰ μὴ παρέσονται ἐν τάχει, ἀποστήσεται αὐτῶν Τεγέα πρὸς Ἀργείους καὶ τοὺς ξυμμάχους, καὶ ὅσον οὐκ ἀφέστηκεν. ἐνταῦθα δὴ βοήθεια τῶν Λακεδαιμονίων γίγνεται αὐτῶν τε καὶ τῶν Εἱλώτων πανδημεὶ ὀξεῖα, καὶ οἷα οὔπω πρότερον. ἐχώρουν δὲ ἐς Ὀρέσθειον τῆς Μαινα λίας· καὶ τοῖς μὲν Ἀρκάδων σφετέροις οὖσι ξυμμάχοις προεῖπον ἀθροισθεῖσιν ἶέναι κατὰ πόδας αὐτῶν ἐς Τεγέαν· αὐτοὶ δὲ μέχρι μὲν τοῦ Ὀρεσθείου πάντες ἐλθόντες, ἐκεῖθεν δὲ τὸ ἕκτον μέρος σφῶν αὐτῶν ἀποπέμψαντες ἐπ' οἴκου, ἐν ᾧ τὸ πρεσβύτερόν τε καὶ τὸ νεώτερον ἦν, ὥστε τὰ οἴκοι φρουρεῖν, τῷ λοιπῷ στρατεύματι ἀφικνοῦνται ἐς Τεγέαν. καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον οἱ ξύμμαχοι ἀπ' Ἀρκάδων παρῆσαν. πέμπουσι δὲ καὶ ἐς τὴν Κόρινθον καὶ Βοιωτοὺς καὶ Φωκέας καὶ Λοκροὺς, βοηθεῖν κελεύοντες κατὰ τάχος ἐς Μαντίνειαν. ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐξ ὀλίγου τε ἐγίγνετο, καὶ οὐ ῥᾴδιον ἦν μὴ ἀθρόοις καὶ ἀλλήλους περιμείνασι διελθεῖν τὴν πολεμίαν· ξυνέκλῃε γὰρ διὰ μέσου· ὅμως δὲ ἠπείγοντο. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἀναλαβόντες τοὺς παρόντας Ἀρκάδων ξυμμάχους ἐξέβαλον ἐς τὴν Μαντινικὴν, καὶ στρατοπεδευσάμενοι πρὸς τῷ Ἡρακλείῳ ἐδῄουν τὴν γῆν.

65. Οἱ δ' Ἀργεῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ὡς εἶδον αὐτοὺς, καταλαβόντες χωρίον ἐρυμνὸν καὶ δυσπρόοδον παρετάξαντο ὡς ἐς μάχην. καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι εὐθὺς αὐτοῖς ἐπῆεσαν· καὶ μέχρι μὲν λίθου καὶ ἀκοντίου βολῆς ἐχώρησαν· ἔπειτα τῶν πρεσβυτέρων τις Ἄγιδι ἐπεβόησεν, ὁρῶν πρὸς χωρίον καρτερὸν ὁρμῶντας σφᾶς, ὅτι διανοεῖται κακὸν κακῷ ἰᾶσθαι, δηλῶν τῆς ἐξ Ἄργους ἐπαιτίου ἀναχωρήσεως τὴν παροῦσαν ἄκαιρον προθυμίαν ἀνάληψιν βουλομένην εἶναι. ὁ δὲ, εἴτε καὶ διὰ τὸ ἐπιβούλημα, εἴτε καὶ αὐτῷ ἄλλο τι ἢ κατὰ τὸ αὐτὸ δόξαν ἐξαίφνης, πάλιν τὸ στράτευμα κατὰ τάχος, πρὶν ξυμμίξαι, ἀπῆγε. καὶ ἀφικόμενος πρὸς τὴν Τεγεᾶτιν τὸ ὕδωρ ἐξέτρεπεν ἐς τὴν Μαντινικὴν, περὶ οὗπερ, ὡς τὰ πολλὰ βλάπτοντος ὁποτέρωσε ἂν ἐσπίπτῃ, Μαντινῆς καὶ Τεγεᾶται πολεμοῦσιν. ἐβούλετο δὲ τοὺς ἀπὸ τοῦ λόφου, βοηθοῦντας ἐπὶ τὴν τοῦ ὕδατος ἐκτροπὴν, ἐπειδὰν πύθωνται, καταβιβάσαι τοὺς Ἀργείους καὶ τοὺς ξυμμάχους, καὶ ἐν τῷ ὁμαλῷ τὴν μάχην ποιεῖσθαι. καὶ ὁ μὲν τὴν ἡμέραν ταύτην μείνας αὐτοῦ περὶ τὸ ὕδωρ ἐξέτρεπεν· οἱ δ' Ἀργεῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, τὸ μὲν πρῶτον καταπλαγέντες τῇ ἐξ ὀλίγου [αἰφνιδίῳ] αὐτῶν ἀναχωρήσει, οὐκ εἶχον ὅ τι εἰκά-

64, μὴ ἀθρόοις καὶ ἀλλήλους περιμείνασι, i. e. μὴ ἀθρ. καὶ μὴ (vel μηδὲ) ἀλλ. περιμ. „Quod ne cui mirum videatur, conferat Livianum 2, 45. *instruitur acies: nec Veiens hostis Etruscaeque legiones detrectant.*" *Goell.* — ξυνέκλῃε γὰρ διὰ μέσου, Schol. ἐν μέσῳ γὰρ οὖσα ἡ πολεμία γῆ ἐφύλαττεν αὐτούς.

65. τοὺς ἀπὸ τοῦ λόφου — καταβιβάσαι, i. e. τοὺς ἐπὶ τοῦ λόφου (ἱδρυθέντας) καταβιβάσαι ἀπ' αὐτοῦ. Monuimus saepe. Vid. ad 2, 80. 5, 56.

δι' ὀλίγου αἰφνιδίῳ. In uno quidem cod. Reg. tantum deest vox αἰφνιδίῳ, sed glossema redolet, cum etiam alibi, ut ad cap. 64., Scholion exstet: ἐξ ὀλίγου· ἐξαίφνης. cap. 66. δι' ὀλίγου· ἐξαίφνης.

Digitized by Google

σωσιν· εἶτα, ἐπειδὴ ἀναχωροῦντες ἐκεῖνοί τε ἀπέκρυψαν, καὶ σφεῖς ἡσύχαζον, καὶ οὐκ ἐπηκολούθουν, ἐνταῦθα τοὺς ἑαυτῶν στρατηγοὺς αὖθις ἐν αἰτίᾳ εἶχον, τό τε πρότερον καλῶς ληφθέντας πρὸς Ἄργει Λακεδαιμονίους ἀφεθῆναι, καὶ νῦν ὅτι ἀποδιδράσκοντας οὐδεὶς ἐπιδιώκει, ἀλλὰ καθ' ἡσυχίαν οἱ μὲν σώζονται, σφεῖς δὲ προδίδονται. οἱ δὲ στρατηγοὶ ἐθορυβήθησαν μὲν τὸ παραυτίκα, ὕστερον δὲ ἀπάγουσιν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ λόφου, καὶ προελθόντες ἐς τὸ ὁμαλὸν ἐστρατοπεδεύσαντο, ὡς ἰόντες ἐπὶ τοὺς πολεμίους.

66. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἵ τε Ἀργεῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ξυνετάξαντο ὡς ἔμελλον μαχεῖσθαι, ἢν περιτύχωσιν· οἵ τε Λακεδαιμόνιοι, ἀπὸ τοῦ ὕδατος πρὸς τὸ Ἡράκλειον πάλιν ἐς τὸ αὐτὸ στρατόπεδον ἰόντες, ὁρῶσι δι' ὀλίγου τοὺς ἐναντίους ἐν τάξει τε ἤδη πάντας καὶ ἀπὸ τοῦ λόφου προεληλυθότας. μάλιστα δὴ Λακεδαιμόνιοι ἐς ὃ ἐμέμνηντο, ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ ἐξεπλάγησαν· διὰ βραχείας γὰρ μελλήσεως ἡ παρασκευὴ αὐτοῖς ἐγίγνετο, καὶ εὐθὺς ὑπὸ σπουδῆς καθίσταντο ἐς κόσμον τὸν ἑαυτῶν, Ἄγιδος τοῦ βασιλέως ἕκαστα ἐξηγουμένου κατὰ τὸν νόμον. βασιλέως γὰρ ἄγοντος, ὑπ' ἐκείνου πάντα ἄρχεται· καὶ τοῖς μὲν πολεμάρχοις αὐτὸς φράζει τὸ δέον, οἱ δὲ τοῖς λοχαγοῖς, ἐκεῖνοι δὲ τοῖς πεντηκοντῆρσιν, αὖθις δ' οὗτοι τοῖς ἐνωμοτάρχαις, καὶ οὗτοι τῇ ἐνωμοτίᾳ. καὶ αἱ παραγγέλσεις, ἤν τι βούλωνται, κατὰ τὰ αὐτὰ χωροῦσι, καὶ ταχεῖαι ἐπέρχονται. σχεδὸν γάρ τι πᾶν, πλὴν ὀλίγου, τὸ στρατόπεδον τῶν Λακεδαιμονίων ἄρχοντες ἀρχόντων εἰσὶ, καὶ τὸ ἐπιμελὲς τοῦ δρωμένου πολλοῖς προσήκει.

67. Τότε δὲ κέρας μὲν εὐώνυμον Σκιρῖται αὐτοῖς καθίσταντο, ἀεὶ ταύτην τὴν τάξιν μόνοι Λακεδαιμονίων ἐπὶ σφῶν αὐτῶν ἔχοντες· παρὰ δ' αὐτοῖς οἱ ἐπὶ Θρᾴκης Βρασίδειοι στρατιῶται καὶ Νεοδαμώδεις μετ' αὐτῶν. ἔπειτ' ἤδη Λακεδαιμόνιοι αὐτοὶ ἑξῆς καθίσταν τοὺς λόχους, καὶ παρ' αὐτοὺς Ἀρκάδων Ἡραιῆς, μετὰ δὲ τούτους Μαινάλιοι, καὶ ἐπὶ τῷ δεξιῷ κέρᾳ Τεγεᾶται καὶ Λακεδαιμονίων ὀλίγοι, τὸ ἔσχατον ἔχοντες· καὶ οἱ ἱππῆς αὐτῶν ἑφ' ἑκατέρῳ τῷ κέρᾳ. Λακεδαιμόνιοι μὲν

ἀπέκρυψαν. Intelligendum esse αὐτούς (i. e. Ἀργείους) docuit Dukerus. Nam ἀποκρύπτειν τόπον τινά cum proprie dicatur de navigantibus, qui tam longe in altum provecti sunt, ut illum locum conspicere non amplius possint, est e conspectu eius evadere. Bauerus commode comparat Virgilianum illud Aen. 3, 291. *Phaeacum abscondimus arces.* Schol. ἀφανεῖς ἐγένοντο.

66. πρὸς τὸ Ἡράκλειον. Vid. c. 64 extr.

μάλιστα δή. Malim scribi μάλιστα δέ vel μάλιστα δὲ δή.

πλὴν ὀλίγου, int. gregarios milites singulis ἐνωμοτίαις adscriptos. Ceteri quidem omnes et accipiunt imperata, et aliis eadem imperant. In paucos illos non cadit aliis imperare, sed tantum imperata exsequi.

67. Σκιρῖται. „Turma seorsum numerata apud Lacedaemonios Sciritae erant, quousque bellum Peloponnesiacum gerebatur, sexcenti; qui agmen ducebant, in castris cornua, in pugnis laevam alam tenebant. Quorum licet armaturam non novimus, vix tamen eos graviter armatos fuisse credere licet, cum repente locum mutare iuberi videamus, ac cum impetu invadendo, expugnandis montium iugis, aliisque

Digitized by Google

οὕτως ἐτάξαντο. οἱ δ' ἐναντίοι αὐτοῖς, δεξιὸν μὲν κέρας Μαντινῆς εἶχον, ὅτι ἐν τῇ ἐκείνων τὸ ἔργον ἐγίγνετο· παρὰ δ' αὐτοῖς οἱ ξύμμαχοι Ἀρκάδων ἦσαν· ἔπειτα Ἀργείων οἱ χίλιοι λογάδες, οἷς ἡ πόλις ἐκ πολλοῦ ἄσκησιν τῶν ἐς τὸν πόλεμον δημοσίᾳ παρεῖχε· καὶ ἐχόμενοι αὐτῶν οἱ ἄλλοι Ἀργεῖοι, καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ ξύμμαχοι αὐτῶν, Κλεωναῖοι καὶ Ὀρνεᾶται, ἔπειτα Ἀθηναῖοι ἕσχατοι, τὸ εὐώνυμον κέρας ἔχοντες, καὶ ἱππῆς μετ' αὐτῶν οἱ οἰκεῖοι.

68. Τάξις μὲν ἥδε καὶ παρασκευὴ ἀμφοτέρων ἦν· τὸ δὲ στρατόπεδον τῶν Λακεδαιμονίων μεῖζον ἐφάνη. ἀριθμὸν δὲ γράψαι, ἢ καθ' ἑκάστους ἑκατέρων ἢ ξύμπαντας, οὐκ ἂν ἐδυνάμην ἀκριβῶς· τὸ μὲν γὰρ Λακεδαιμονίων πλῆθος διὰ τῆς πολιτείας τὸ κρυπτὸν ἠγνοεῖτο, τῶν δ' αὖ διὰ τὸ ἀνθρώπειον κομπώδες ἐς τὰ οἰκεῖα πλήθη ἠπιστεῖτο· ἐκ μέντοι τοιοῦδε λογισμοῦ ἔξεστί τῳ σκοπεῖν τὸ Λακεδαιμονίων τότε παραγενόμενον πλῆθος. λόχοι μὲν γὰρ ἐμάχοντο ἑπτὰ, ἄνευ Σκιριτῶν, ὄντων ἑξακοσίων· ἐν δὲ ἑκάστῳ λόχῳ πεντηκοστύες ἦσαν τέσσαρες, καὶ ἐν τῇ πεντηκοστύϊ ἐνωμοτίαι τέσσαρες. τῆς τε ἐνωμοτίας ἐμάχοντο ἐν τῷ πρώτῳ ζυγῷ τέσσαρες· ἐπὶ δὲ βάθος ἐτάξαντο μὲν οὐ πάντες ὁμοίως, ἀλλ' ὡς λοχαγὸς ἕκαστος ἐβούλετο, ἐπὶ πᾶν δὲ κατέστησαν ἐπὶ ὀκτώ. παρὰ δὲ ἅπαν, πλὴν Σκιριτῶν, τετρακόσιοι καὶ δυοῖν δέοντες πεντήκοντα ἄνδρες ἡ πρώτη τάξις ἦν.

69. Ἐπεὶ δὲ ξυνιέναι ἔμελλον ἤδη, ἐνταῦθα καὶ παραινέσεις καθ' ἑκάστους ὑπὸ τῶν οἰκείων στρατηγῶν τοιαίδε ἐγίγνοντο, Μαντινεῦσι μὲν, ὅτι ὑπέρ τε πατρίδος ἡ μάχη ἔσται, καὶ ὑπὲρ ἀρχῆς ἅμα καὶ δουλείας, τὴν μὲν μὴ, πειρασαμένοις, ἀφαιρεθῆναι, τῆς δὲ μὴ αὖθις πειρᾶσθαι· Ἀργείοις δὲ, ὑπὲρ τῆς τε παλαιᾶς ἡγεμονίας καὶ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ ποτὲ ἰσομοιρίας, μὴ διὰ παντὸς στερισκομένους ἀνέχεσθαι, καὶ ἄνδρας

id genus idoneas; plerumque in locis perniciosissimis collocabantur. Antiquissimis certe temporibus regionem incolebant Sciritidem, finitimam Parrhasiae Arcadicae. Quorum munia militaria quibusdam pactis videntur definita fuisse, modus pugnandi Arcadicus. Odofr. Muellerus *die Dorier* t. II. p. 242." *Goell.*

οἱ δ' ἐναντίοι αὐτοῖς. De structura nominativi in partitione vid. ad 4, 106. — οἱ χίλιοι λογάδες, vid. Diodor. 12, 75 extr.

68. διὰ τὸ ἀνθρώπειον κομπώδες. Schol. διὰ τὸ περὶ τῶν οἰκείων καὶ μάλιστα περὶ τοῦ ἰδίου πλήθους κομπάζειν τοὺς ἀνθρώπους. ἐν τῷ πρώτῳ ζυγῷ. Pollux I. c. 10. Τῶν μαχομένων τὸ μὲν ἔμπροσθεν, μέτωπον καὶ ζυγὸν καὶ πρόσωπον καλεῖται. Erant igitur, ai altitudo totius exercitus octonum erat, ter mille quingenti octoginta quatuor Lacedaemonii, praeter Sciritas sexcentos. „Accesserunt ad hos selecti, qui circa regem erant, trecenti, circiter quadringenti in alis ambabus equites, tum seniores pro subsidio ad vallum vehiculorum collocati, adde Lacedaemonios tuendae alae dextrae sociorum additos, nescio an ferme quingentos. Ita numerus efficitur quater mille septingentum octoginta quatuor militum. Mueller. l. l. p. 233." *Goell.*

69. ὑπὲρ τῆς τε παλαιᾶς — ἰσομοιρίας. Haec ad antiqua et mythica tempora spectare patet. Rem egregie illustrat locus Herodoti 7, 148., ubi Lacedaemoniorum legatis, ad societatem contra Persas compellentibus, Argivi respondent: ὡς ἑτοῖμοί εἰσι Ἀργεῖοι ποιέειν ταῦτα, τριήκοντα

Digitized by Google

ἅμα ἐχθροὺς καὶ ἀστυγείτονας ὑπὲρ πολλῶν ἀδικημάτων ἀμύνασθαι· τοῖς δὲ Ἀθηναίοις, καλὸν εἶναι μετὰ πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ξυμμάχων ἀγωνιζομένους μηδενὸς λείπεσθαι, καὶ ὅτι ἐν Πελοποννήσῳ Λακεδαιμονίους νικήσαντες τήν τε ἀρχὴν βεβαιοτέραν καὶ μείζω ἕξουσι, καὶ οὐ μή ποτέ τις αὐτοῖς ἄλλος ἐς τὴν γῆν ἔλθῃ. τοῖς μὲν Ἀργείοις καὶ ξυμμάχοις τοιαῦτα παρῃνέθη. Λακεδαιμόνιοι δὲ καθ' ἑκάστους τε καὶ μετὰ τῶν πολεμικῶν νόμων ἐν σφίσιν αὐτοῖς ὧν ἠπίσταντο τὴν παρακέλευσιν τῆς μνήμης ἀγαθοῖς οὖσιν ἐποιοῦντο, εἰδότες ἔργων ἐκ πολλοῦ μελέτην πλείω σώζουσαν ἢ λόγων δι' ὀλίγου καλῶς ῥηθεῖσαν παραίνεσιν.

70. Καὶ μετὰ ταῦτα ἡ ξύνοδος ἦν, Ἀργεῖοι μὲν καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐντόνως καὶ ὀργῇ χωροῦντες, Λακεδαιμόνιοι δὲ βραδέως καὶ ὑπὸ αὐλητῶν πολλῶν νόμου, ἐγκαθεστώτων οὐ τοῦ θείου χάριν, ἀλλ' ἵνα ὁμαλῶς μετὰ ῥυθμοῦ βαίνοντες προέλθοιεν, καὶ μὴ διασπασθείη αὐτοῖς ἡ τάξις, ὅπερ φιλεῖ τὰ μεγάλα στρατόπεδα ἐν ταῖς προόδοις ποιεῖν.

71. Ξυνιόντων δ' ἔτι, Ἄγις ὁ βασιλεὺς τοιόνδε ἐβουλεύσατο δρᾶσαι. τὰ στρατόπεδα ποιεῖ μὲν καὶ ἅπαντα τοῦτο· ἐπὶ

ἔτεα εἰρήνην σπεισάμενοι Λακεδαιμονίοισι καὶ ἡγεόμενοι κατὰ τὸ ἥμισυ πάσης τῆς συμμαχίης· καί τοι κατά γε τὸ δίκαιον γίνεσθαι τὴν ἡγεμονίην ἐωϋτῶν, ἀλλ' ὅμως σφι ἀποχρᾶν κατὰ τὸ ἥμισυ ἡγεομένοισι. Vide quae ibidem c. 149. Lacedaemonii responderint. Cf. Diodor. 12, 75. Ceterum ad verba Ἀργείοις δέ ex praecedentibus repetendum παραινέσεις ἐγίγνοντο.

μετὰ τῶν πολεμικῶν νόμων. Verba sic ordina: Λακεδαιμόνιοι δὲ καθ' ἕκ. τε καὶ μετὰ τῶν πολ. νόμων ἐν σφίσιν αὐτοῖς ἀγαθοῖς οὖσιν ἐποιοῦντο τὴν παρακέλευσιν τῆς μνήμης (i. e. τοῦ μεμνῆσθαι) ἐκείνων ὧν ἠπίσταντο (i. e. τῆς μελέτης αὐτῶν). Schol. recte: νόμους πολεμικοὺς λέγει τὰ ᾄσματα, ἅπερ ἦδον οἱ Λακεδαιμόνιοι μέλλοντες μάχεσθαι· ἦν δὲ προτρεπτικά. ἐκάλουν δὲ ἐμβατήρια. ἡ δὲ διάνοια· ἕκαστος τῶν Λακεδαιμονίων αὐτοῖς παρεκελεύοντο, ἀγαθοῖς οὖσι, μεμνῆσθαι ὧν μεμαθήκεσαν καὶ ἠπίσταντο. ἐποίουν δὲ τοῦτο ᾄδοντες. Et singuli et plures una cantantes carmina bellica invicem se exhortati sunt, ut ea, quae tenerent pro fortitudine sua ostendere meminissent. Ad verba ὧν ἠπίσταντο explicanda in sequentibus conferre verba εἰδότες ἔργων ἐκ πολλοῦ μελέτην — σώζουσαν, vidit Goell.

70. Ἀργεῖοι μέν. Nominativo utitur, quia in verbis ἡ ξύνοδος ἦν eadem est sententia, ac si dixisset ξυνῆεσαν vel ξύνοδον ἐποιοῦντο. Vid. ad 2, 53. 3, 36. 4, 23.

ὑπὸ αὐλητῶν πολλῶν νόμου, ἐγκαθεστώτων. Haec est lectio codicum plurimorum, ex qua νόμος est modus musicus. Altera lectio est νόμῳ, quod cum ἐγκαθ. iunctum significat *tibicines lege constitutos*. Hunc vim praepositionis ὑπό cum genit. illustrat Matth. Gr. §. 592. β. Cf. Thuc. 6, 32. ἐνᾳὰς δὲ — ξύμπαντες ὑπὸ κήρυκος ἐποιοῦντο. Pausan. III, 17, 5. Λακεδαιμόνιοι τὰς ἐξόδους ἐπὶ τὰς μάχας οὐ μετὰ σαλπίγγων ἐποιοῦντο, ἀλλὰ πρός τε αὐλῶν μέλη καὶ ὑπὸ λύρας καὶ κιθάρας κρούσμασιν. Gellius N. A. I, 11. „Auctor historiae Graecae gravissimus Thucydides Lacedaemonios summos bellatores non cornuum tubarumve signis, sed tibiarum modulis in proeliis usos esse refert: non prorsus ex aliquo ritu religionum, neque rei divinae gratia, neque etiam ut excitarentur atque evibrarentur animi, quod cornua et litui moliuntur: sed contra, ut moderatiores modulatioresque fierent; quod tibicinis numeris temperatur. Nihil adeo in congrediendis hostibus atque in principiis proeliorum ad salutem virtutemque aptius rati,

Digitized by Google

τὰ δεξια κέρατα αὐτῶν ἐν ταῖς ξυνόδοις μᾶλλον ἐξωθεῖται, καὶ περιἴσχουσι κατὰ τὸ τῶν ἐναντίων εὐώνυμον ἀμφότεροι τῷ δεξιῷ, διὰ τὸ φοβουμένους προστέλλειν τὰ γυμνὰ ἕκαστον ὡς μάλιστα τῇ τοῦ ἐν δεξιᾷ παρατεταγμένου ἀσπίδι, καὶ νομίζειν τὴν πυκνότητα τῆς ξυγκλήσεως εὐσκεπαστότατον εἶναι· καὶ ἡγεῖται μὲν τῆς αἰτίας ταύτης ὁ πρωτοστάτης τοῦ δεξιοῦ κέρως, προθυμούμενος ἐξαλλάσσειν ἀεὶ τῶν ἐναντίων τὴν ἑαυτοῦ γύμνωσιν, ἕπονται δὲ διὰ τὸν αὐτὸν φόβον καὶ οἱ ἄλλοι. καὶ τότε περιέσχον μὲν οἱ Μαντινῆς πολὺ τὸ κέρας τῶν Σκιριτῶν, ἔτι δὲ πλέον οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ Τεγεᾶται τῶν Ἀθηναίων, ὅσῳ μεῖζον τὸ στράτευμα εἶχον. δείσας δὲ Ἆγις μὴ σφῶν κυκλωθῇ τὸ εὐώνυμον, καὶ νομίσας ἄγαν περιέχειν τοὺς Μαντινέας, τοῖς μὲν Σκιρίταις καὶ Βρασιδείοις ἐσήμηνεν, ἐπεξαγαγόντας ἀπὸ σφῶν ἐξισῶσαι τοῖς Μαντινεῦσιν· ἐς δὲ τὸ διάκενον τοῦτο παρήγγελλεν ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ κέρως δύο λόχους τῶν πολεμάρχων Ἱππονοΐδα καὶ Ἀριστοκλεῖ ἔχουσι παρελθεῖν, καὶ ἐμβαλόντας πληρῶσαι, νομίζων τῷ θ' ἑαυτῶν δεξιῷ ἔτι περιουσίαν ἔσεσθαι, καὶ τὸ κατὰ τοὺς Μαντινέας βεβαιότερον τετάξεσθαι.

72. Ξυνέβη οὖν αὐτῷ, ἅτε ἐν αὐτῇ τῇ ἐφόδῳ καὶ ἐξ ὀλίγου παραγγείλαντι, τόν τε Ἀριστοκλέα καὶ τὸν Ἱπποκοΐδαν μὴ θελῆσαι παρελθεῖν, — ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο τὸ αἰτίαμα ὕστερον φεύγειν ἐκ Σπάρτης, δόξαντας μαλακισθῆναι, — καὶ τοὺς πολεμίους φθάσαι τῇ προσμίξει, καὶ, κελεύσαντος αὐτοῦ, ἐπὶ τοὺς Σκιρίτας ὡς οὐ παρῆλθον οἱ λόχοι, πάλιν αὖ σφίσι προσμίξαι, μὴ δυνηθῆναι ἔτι μηδὲ τούτους ξυγκλῆσαι. ἀλλὰ

quam si permulcti sonis mitioribus non immodice ferocirent." Addit Goeller., intelligendum esse embaterii genus, *Καστόρειον* dictum, de quo vid. Odofr. Mueller. l. l. T. II. p. 249. et p. 333. collato Boeckh. de metris Pindari in Museo Ant. stud. T. II. p. 291., ubi exemplum talis carminis.

71. *προστέλλειν*. Schol. *ἀντὶ τοῦ σκέπειν, obtegere.* Mox *ἐξαλλάσσειν* est *subducere hostibus latus apertum.* Verborum *ἡγεῖται τῆς αἰτίας* sententia est: *huius causae princeps vel auctor est.* Dextrum latus telis hostilibus obnoxium erat; laevum scuto tectum.

πολὺ τὸ κέρας τῶν Σκιρ. Plerique libri, ut vulgo, *τῷ κέρᾳ.* In Cass. Reg. D. E. *τὸ κέρα*, in Gr. *τὸ κέρας*, quod recipiendum putavi, quia *περιέχειν* non videtur convenire genitivo *τῶν Σκιριτῶν.* Et fortasse etiam paullo post legendum *τὸ Ἀθηναίων* vel *τὸ τῶν Ἀθηναίων.* Valla: *multum Sciritarum cornu superabant.* Litteram ς et ι subscriptum saepe in codd. inter se permutatam esse, notum est. Poppo dativum tuetur verbis ab initio huius capitis *περιἴσχουσι τῷ δεξιῷ*, et 3, 108. *περιέσχον τῷ κέρᾳ.* In genitivo ei Scriptor videtur analogiam verborum *περιγίγνεσθαι* et *ὑπερέχειν* secutus esse.

ἐπεξαγαγόντας ἀπὸ σφῶν, i. e. a media acie, ubi ceteri Lacedaemonii cum rege Agide collocati erant. cf. c. 67. *ἐπεξάγειν* est *seducere adversus locum aliquem.* 7, 52. *ἐπεξαγαγόντα τῷ πλῷ πρὸς τὴν γῆν μᾶλλον.* cf. 8, 105. *ἐπεξαγωγὴ τοῦ κέρως.* Nihili mihi esse videtur quod Bauerus coniectat *ὑπεξαγαγόντας*, quod fuerit non *subducere*, sed *clanculum abducere.* Hoc loco videtur respondere nostro: eine Flankenbewegung machen.

72. *πάλιν αὖ σφίσι προσμίξαι*, sc. *τοὺς Σκιρίτας.* Sententia: Accidit, ut hostes anteverterent congressu, et ut, cum Agis, quoniam duo lochi ad Sciritas non processerant, Sciritas ad suos se recipere iussisset, non amplius posset ne hos quidem ad-

Digitized by Google

μάλιστα δὴ κατὰ πάντα τῇ ἐμπειρίᾳ Λακεδαιμόνιοι ἐλασσωθέντες τότε, τῇ ἀνδρείᾳ ἔδειξαν οὐχ ἧσσον περιγενόμενοι. ἐπειδὴ γὰρ ἐν χερσὶν ἐγίγνοντο τοῖς ἐναντίοις, τὸ μὲν τῶν Μαντινέων δεξιὸν τρέπει αὐτῶν τοὺς Σκιρίτας καὶ τοὺς Βρασιδείους· καὶ ἐςπεσόντες οἱ Μαντινῆς καὶ οἱ ξύμμαχοι αὐτῶν, καὶ τῶν Ἀργείων οἱ χίλιοι λογάδες, κατὰ τὸ διάκενον καὶ οὐ ξυγκλῃσθὲν, τοὺς Λακεδαιμονίους διέφθειρον, καὶ κυκλωσάμενοι ἔτρεψαν, καὶ ἐξέωσαν ἐς τὰς ἁμάξας, καὶ τῶν πρεσβυτέρων τῶν ἐπιτεταγμένων ἀπέκτειναν τινας. καὶ ταύτῃ μὲν ἡσσῶντο οἱ Λακεδαιμόνιοι· τῷ δὲ ἄλλῳ στρατοπέδῳ, καὶ μάλιστα τῷ μέσῳ, ἥπερ ὁ βασιλεὺς Ἄγις ἦν, καὶ περὶ αὐτὸν οἱ τριακόσιοι ἱππῆς καλούμενοι, προςπεσόντες τῶν [τε] Ἀργείων τοῖς πρεσβυτέροις καὶ πέντε λόχοις ὠνομασμένοις, καὶ Κλεωναίοις καὶ Ὀρνεάταις καὶ Ἀθηναίων τοῖς παρατεταγμένοις, ἔτρεψαν οὐδὲ ἐς χεῖρας τοὺς πολλοὺς ὑπομείναντας, ἀλλ', ὡς ἐπήεσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, εὐθὺς ἐνδόντας, καὶ ἔστιν οὓς καὶ καταπατηθέντας, τοῦ μὴ φθῆναι τὴν ἐγκατάληψιν.

73. Ὡς δὲ ταύτῃ ἐνεδεδώκει τὸ τῶν Ἀργείων καὶ ξυμμάχων στράτευμα, παρεῤῥήγνυντο ἤδη ἅμα καὶ ἐφ' ἑκάτερα, καὶ ἅμα τὸ δεξιὸν τῶν Λακεδαιμονίων καὶ Τεγεατῶν ἐκυκλοῦτο τῷ περιέχοντι σφῶν τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἀμφοτέρωθεν αὐτοὺς κίνδυνος περιεστήκει, τῇ μὲν κυκλουμένους, τῇ δὲ ἤδη ἡσσημένους· καὶ μάλιστ' ἂν τοῦ στρατεύματος ἐταλαιπώρησαν, εἰ μὴ οἱ ἱππῆς παρόντες αὐτοῖς ὠφέλιμοι ἦσαν. καὶ ξυνέβη τὸν Ἄγιν, ὡς ἤσθετο τὸ εὐώνυμον σφῶν πονοῦν τὸ κατὰ τοὺς Μαντινέας καὶ τῶν Ἀργείων τοὺς χιλίους, παραγγεῖλαι

iungere. Ad infinit. ξυγκλῆσαι subaudiendum puto subiectum Agidem. Huc refer verba paullo inferius posita: κατὰ τὸ διάκενον καὶ οὐ ξυγκλησθέν.

τῇ ἐμπειρίᾳ — ἐλασσωθέντες τότε. Arte superabantur Lacedaemonii, usu belli alias exercitati maxime omnium Graecorum, in hac quidem pugna a Mantinensibus et Argivis, virtute superabant. Ad unum enim omnes cum Helotibus (πανδημεὶ, ὡς οὔπω πρότερον, cap. 64.) in bellum profecti erant. Itaque haud dubie permulti milites in Lacedaemoniorum agmine erant, qui numquam vidissent hostem et usu belli carerent. Brasidei quidem et Neodamodes non plane belli expertes erant; sed ante pugnam ad Amphipolin commissam ne Brasidas quidem multum iis tribuebat. Vid. 5, 8. νομίζων ὑποδεεστέρους εἶναι, οὐ τῷ πλήθει, ἀλλὰ τῷ ἀξιώματι. Et vocula τότε de exceptione agi demonstrat. Denique hostium exercitus tum numero quidem minor erat, sed hominum lectissimorum et artibus bellicis exercitatorum. Vid. cap. 67., ubi memorantur Ἀργείων οἱ χίλιοι λογάδες, οἷς ἡ πόλις ἐκ πολλοῦ ἄσκησιν τῶν ἐς τὸν πόλεμον δημοσίᾳ παρεῖχε.

οἱ τριακόσιοι ἱππῆς καλούμενοι. Ita dicti quidem, sed re vera ὁπλῖται selecti erant. Vid. Manso Sparta. I. 1. p. 153 sq. — οὐδὲ ἐς χεῖρας subaudi ἐλθεῖν.

τοῦ μὴ φθῆναι τὴν ἐγκατάληψιν, i. e. τοῦ μὴ φθῆναι ἐγκαταληφομένους τοὺς πολεμίους, *obtriti sunt nonnulli, ne invasio hostium anteverteret et occuparet;* adeo trepidabant et propere fugiebant. Recte Heilmannus: wobei verschiedene über der gar zu grossen Eilfertigkeit, von dem Feinde nicht erreicht zu werden, zertreten worden.

73. παρεῤῥήγνυντο. De vi verbi παρεῤῥήγνυναι vide ad 4, 96. Umbonum impulsu disiecti sunt. Argivi eorumque socii a Lacedaemoniis. Mox ἐκυκλοῦτο est medium deponens, ut c. 72. κυκλωσάμενοι, 4, 127. κυκλοῦνται.

Digitized by Google

παντὶ τῷ στρατεύματι χωρῆσαι ἐπὶ τὸ νικώμενον. καὶ γενομένου τούτου, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐν τούτῳ, ὡς παρῆλθε καὶ ἐξέκλινεν ἀπὸ σφῶν τὸ στράτευμα, καθ' ἡσυχίαν ἐσώθησαν, καὶ τῶν Ἀργείων μετ' αὐτῶν τὸ ἡσσηθέν· οἱ δὲ Μαντινῆς καὶ οἱ ξύμμαχοι καὶ τῶν Ἀργείων οἱ λογάδες οὐκέτι πρὸς τὸ ἐγκεῖσθαι τοῖς ἐναντίοις τὴν γνώμην εἶχον, ἀλλ' ὁρῶντες τούς τε σφετέρους νενικημένους καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπιφερομένους ἐς φυγὴν ἐτράποντο. καὶ τῶν μὲν Μαντινέων καὶ πλείους διεφθάρησαν, τῶν δὲ Ἀργείων λογάδων τὸ πολὺ ἐσώθη. ἡ μέντοι φυγὴ καὶ ἀποχώρησις οὐ βίαιος οὐδὲ μακρὰ ἦν· οἱ γὰρ Λακεδαιμόνιοι μέχρι μὲν τοῦ τρέψαι χρονίους τὰς μάχας καὶ βεβαίους τῷ μένειν ποιοῦνται, τρέψαντες δὲ βραχείας καὶ οὐκ ἐπὶ πολὺ τὰς διώξεις.

74. Καὶ ἡ μὲν μάχη τοιαύτη καὶ ὅτι ἐγγύτατα τούτων ἐγένετο, πλείστου δὲ χρόνου μεγίστη δὴ τῶν Ἑλληνικῶν, καὶ ὑπὸ ἀξιολογωτάτων πόλεων ξυνελθοῦσα. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι προθέμενοι τῶν πολεμίων νεκρῶν τὰ ὅπλα τροπαῖον εὐθὺς ἵστασαν, καὶ τοὺς νεκροὺς ἐσκύλευον, καὶ τοὺς αὑτῶν ἀνείλοντο, καὶ ἀπήγαγον ἐς Τεγέαν, οὗπερ ἐτάφησαν, καὶ τοὺς τῶν πολεμίων ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν. ἀπέθανον δὲ Ἀργείων μὲν καὶ Ὀρνεατῶν καὶ Κλεωναίων ἑπτακόσιοι, Μαντινέων δὲ διακόσιοι, καὶ Ἀθηναίων ξὺν Αἰγινήταις διακόσιοι καὶ οἱ στρατηγοὶ ἀμφότεροι. Λακεδαιμονίων δὲ οἱ μὲν ξύμμαχοι οὐκ ἐταλαιπώρησαν, ὥστε καὶ ἀξιόλογόν τι ἀπογενέσθαι· αὐτῶν δὲ χαλεπὸν μὲν, ἦν τὴν ἀλήθειαν πυθέσθαι, ἐλέγοντο δὲ περὶ τριακοσίους ἀποθανεῖν.

75. Τῆς δὲ μάχης μελλούσης ἔσεσθαι, καὶ Πλειστοάναξ ὁ ἕτερος βασιλεὺς, ἔχων τούς τε πρεσβυτέρους καὶ νεωτέρους, ἐβοήθησε· καὶ μέχρι μὲν Τεγέας ἀφίκετο, πυθόμενος δὲ τὴν νίκην ἀπεχώρησε. καὶ τοὺς ἀπὸ Κορίνθου καὶ ἔξω ἰσθμοῦ ξυμμάχους ἀπέστρεψαν πέμψαντες οἱ Λακεδαιμόνιοι· καὶ αὐτοὶ ἀναχωρήσαντες καὶ τοὺς ξυμμάχους ἀφέντες, (Κάρνεια γὰρ αὐτοῖς ἐτύγχανον ὄντα,) τὴν ἑορτὴν ἦγον. καὶ τὴν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τότε ἐπιφερομένην αἰτίαν ἔς τε μαλακίαν διὰ τὴν ἐν τῇ νήσῳ ξυμφορὰν, καὶ ἐς τὴν ἄλλην ἀβουλίαν τε καὶ βραδυτῆτα, ἑνὶ ἔργῳ τούτῳ ἀπελύσαντο, τύχῃ μὲν, ὡς ἐδόκουν, κακιζόμενοι, γνώμῃ δὲ οἱ αὐτοὶ ἔτι ὄντες. τῇ δὲ προτεραίᾳ ἡμέρᾳ ξυνέβη τῆς μάχης ταύτης καὶ τοὺς Ἐπιδαυρίους πανδημεὶ ἐβαλεῖν ἐς τὴν Ἀργείαν, ὡς ἔρημον οὖσαν, καὶ τοὺς ὑπολοίπους φύλακας τῶν Ἀργείων ἐξελθόντων αὐτῶν διαφθεῖραι πολλούς. καὶ Ἠλείων τρισχιλίων ὁπλιτῶν βοηθησάντων Μαντινεῦ-

74. τοὺς νεκροὺς ἐσκύλευον, quod alias facere non solebant. Vid. Aelian. V. H. 6, 6. Odium igitur vicit mores et patria instituta.

αὐτῶν δὲ — πυθέσθαι. Noli cum Bauero αὐτῶν cum πυθέσθαι iungere. Sententia flagitat, ut numerus caesorum *Lacedaemoniorum* indicetur, cum antea de eorum sociis sermo fuerit. Αὐτῶν igitur pertinet ad ἀλήθειαν, quod accipiendum est pro ἀληθῆ ἀριθμόν.

75. ἔς τε μαλακίαν. Vid. 4, 40. βραδύτητα 1, 71. De plurali ἐτύγχανον vid. annot. ad 1, 126.

Digitized by Google

σιν ὕστερον τῆς μάχης, καὶ Ἀθηναίων χιλίων πρὸς τοῖς προτέροις, ἐστράτευσαν ἅπαντες οἱ ξύμμαχοι οὗτοι εὐθὺς ἐπὶ Ἐπίδαυρον, ἕως οἱ Λακεδαιμόνιοι Κάρνεια ἦγον· καὶ διελόμενοι τὴν πόλιν περιετείχιζον. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἐξεπαύσαντο, Ἀθηναῖοι δὲ, ὥςπερ προςετάχθησαν, τὴν ἄκραν τὸ Ἡραῖον εὐθὺς ἐξειργάσαντο. καὶ ἐν τούτῳ ξυγκαταλιπόντες ἅπαντες τῷ τειχίσματι φρουρὰν, ἀνεχώρησαν κατὰ πόλεις ἕκαστοι. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

76. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος ἀρχομένου εὐθὺς οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἐπειδὴ τὰ Κάρνεια ἤγαγον, ἐξεστράτευσαν, καὶ ἀφικόμενοι ἐς Τεγέαν λόγους προὔπεμπον ἐς τὸ Ἄργος ξυμβατηρίους. ἦσαν δὲ αὐτοῖς πρότερόν τε ἄνδρες επιτήδειοι καὶ βουλόμενοι τὸν δῆμον τὸν ἐν Ἄργει καταλῦσαι, καὶ ἐπειδὴ ἡ μάχη ἐγεγένητο, πολλῷ μᾶλλον ἐδύναντο πείθειν τοὺς πολλοὺς ἐς τὴν ὁμολογίαν. ἐβούλοντο δὲ πρῶτον σπονδὰς ποιήσαντες πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, αὖθις ὕστερον καὶ ξυμμαχίαν, καὶ οὕτως ἤδη τῷ δήμῳ ἐπιτίθεσθαι. καὶ ἀφικνεῖται πρόξενος ὢν Ἀργείων Λίχας ὁ Ἀρκεσιλάου, παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων δύο λόγω φέρων ἐς τὸ Ἄργος, τὸν μὲν, καθ' ὅτι εἰ βούλονται πολεμεῖν, τὸν δ', ὡς εἰ εἰρήνην ἄγειν. καὶ γενομένης πολλῆς ἀντιλογίας, (ἔτυχε γὰρ καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης παρὼν,) οἱ ἄνδρες οἱ τοῖς Λακεδαιμονίοις πράσσοντες, ἤδη καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ τολμῶντες, ἔπεισαν τοὺς Ἀργείους προςδέξασθαι τὸν ξυμβατήριον λόγον. ἔστι δὲ ὅδε.

77. „ΚΑΤΤΑΔΕ δοκεῖ τᾷ ἐκκλησίᾳ τῶν Λακεδαιμονίων ξυμβαλέσθαι ποττὼς Ἀργείως, ἀποδιδόντας τὼς παῖδας τοῖς Ὀρχομενίοις καὶ τὼς ἄνδρας τοῖς Μαιναλίοις, καὶ τὼς ἄνδρας τὼς ἐν Μαντινείᾳ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἀποδιδόντας, καὶ ἐξ Ἐπιδαύρω ἐκβῶντας, καὶ τὸ τεῖχος ἀναιρσοῦντας. αἰ δέ κα μὴ εἴκωντι τοὶ Ἀθηναῖοι ἐξ Ἐπιδαύρω, πολεμίους εἶμεν τοῖς Ἀργείοις καὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις, καὶ τοῖς τῶν Λακεδαιμονίων ξυμμάχοις καὶ τοῖς τῶν Ἀργείων ξυμμάχοις. καὶ αἴ τινα τοὶ Λακεδαιμόνιοι παῖδα ἔχοντι, ἀποδόμεν ταῖς πολίεσι πάσαις. περὶ δὲ τῶ σιῶ σύματος εἶμεν λῆν τοῖς Ἐπιδαυρίοις ὅρκον,

76. πρῶτον σπονδὰς ποιήσαντες. Recte ποιήσαντες, non ποιησάμενοι, quia populo foedus pangebant, et rem modo curabant et administrabant. Sic ποιεῖν habes cap. 59. et 80. — καί ante οὕτως etiam post participia nonnumquam additur. Vid. Hermann. ad Vig. p. 772., qui laudat Homer. Il. χ', 247. ὡς φαμένη, καὶ κερδοσύνῃ ἡγήσατ' Ἀθήνη, et Theocrit. 4, 60. πρώαν γε μὲν αὐτὸς ἐπενθών, Καὶ ποτὶ τᾷ μάνδρᾳ κατελάμβανον, ἄμος ἐνήργει.

καθ' ὅτι εἰ βούλονται πολεμεῖν. Ad καθ' ὅ τι et ὡς subaudiendum videtur ἔσται. Sententia: „Duas afferebant conditiones, alteram, quemadmodum, si bellum mallent, foret, alteram, quomodo si pacem."

77. τὼς παῖδας. Eos puto, quos supra, c. 61., cum Orchomenus ab Argivis eorumque sociis caperetur, Mantinensibus sub obsidum nomine ad custodiam traditos refert. — τὸ τεῖχος intelligo τὴν ἄκραν τὸ Ἡραῖον, cap. 75.

περὶ δὲ τῶ σιῶ σύματος εἶμεν λῆν τοῖς Ἐπιδ. ὅρκον. Vulgo legebatur τῶ σιῶ συμβατόσαιμεν λῆν, neque minus codices monstra proferunt. Sed Aug. Pal. σύματος εμεν λῆν, quibus consentit Cass.,

Digitized by Google

δόμεν δὲ αὐτοὺς ὀμόσαι. τὰς δὲ πόλιας τὰς ἐν Πελοποννασῳ, καὶ μικρὰς καὶ μεγάλας, αὐτονόμους εἶμεν πάσας κατὰ πάτρια. αἱ δέ κα τῶν ἐκτὸς Πελοποννάσου τις ἐπὶ τὰν Πελοπόννασον γᾶν ἴῃ ἐπὶ κακῷ, ἀλεξέμεναι ἀμόθι βουλευσαμένους, ὅπα κα δικαιότατα δοκῇ τοῖς Πελοποννασίοις. ὅσοι δ' ἐκτὸς Πελοποννάσω τῶν Λακεδαιμονίων ξύμμαχοί ἐντι, ἐν τῷ αὐτῷ ἐσοῦνται ἐν τῷπερ καὶ τοὶ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τοὶ τῶν Ἀργείων ξύμμαχοί ἐντι, τὰν αὐτῶν ἔχοντες. ἐπιδείξαντας δὲ τοῖς ξυμμάχοις ξυμβαλέσθαι, αἴ κα αὐτοῖς δοκῇ. αἱ δέ τι [καὶ ἄλλο] δοκῇ τοῖς ξυμμάχοις, οἶκαδ' ἀπιάλλειν."

78. Τοῦτον μὲν τὸν λόγον προεδέξαντο πρῶτον οἱ Ἀργεῖοι, καὶ τῶν Λακεδαιμονίων τὸ στράτευμα ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Τεγέας ἐπ' οἶκον. μετὰ δὲ τοῦτο, ἐπιμιξίας οὔσης ἤδη παρ' ἀλλήλους, οὐ πολλῷ ὕστερον ἔπραξαν αὖθις οἱ αὐτοὶ ἄνδρες ὥστε τὴν Μαντινέων καὶ Ἠλείων καὶ τὴν Ἀθηναίων ξυμμαχίαν ἀφέντας Ἀργείους σπονδὰς καὶ ξυμμαχίαν ποιήσασθαι πρὸς Λακεδαιμονίους. καὶ ἐγένοντο αἵδε.

79. „ΚΑΤΤΑΔΕ ἔδοξε τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀργείοις σπονδὰς καὶ ξυμμαχίαν εἶμεν πεντήκοντα ἔτη, ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις δίκας διδόντας κατὰ πάτρια· ταὶ δὲ ἄλλαι πόλιες ταὶ ἐν Πελοποννάσῳ κοινανεόντων τᾶν σπονδᾶν καὶ τᾶν ξυμμαχιᾶν, αὐτόνομοι καὶ αὐτοπόλιες, τὰν αὐτῶν ἔχοντες, κατὰ πάτρια δίκας διδόντες τὰς ἴσας καὶ ὁμοίας. ὅσοι δὲ ἔξω Πελοποννάσω Λακεδαιμονίοις ξύμμαχοί ἐντι, ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐσοῦνται τοῖςπερ καὶ τοὶ Λακεδαιμόνιοι· καὶ τοὶ τῶν Ἀργείων ξύμμαχοι ἐν τῷ αὐτῷ ἐσοῦνται τῷπερ καὶ τοὶ Ἀργεῖοι, τὰν αὐτῶν ἔχοντες. αἱ δέ ποι στρατείας δέῃ κοινᾶς, βουλεύεσθαι

---

unde Reisk. et Valck. ad Theocrit. Adon. p. 284. eam scripturam eruerunt, quam supra positam vides, nisi quod Valck. pro τῷ σιῷ legendum censebat τῷ τῷ σιῷ, contra usum Graecorum, qui articuli plane eadem forma iuxta posita abstinent. Bekkerus malebat σύματος, αἱ μὲν λῆν τὼς Ἐπιδαυρίως, ὅρκον δόμεναι αὐτοῖς ὁμόσαι. Ceterum σύματος ex dorica dialecto pro θύματος, σιῶ pro θεοῦ, i. e. Ἀπόλλωνος scriptum est. Cf. cap. 53.

ἀμόθι. Bekk. cum bonis libris ἀμοθεί, „quod commendabat Heilmann., a μόθος duci et vi („mit gewaffneter Hand") vel πανδημεί significare posse ratus. Ἀμόθι tuetur Bredow., qui οὐδαμόθι comparat, et usquam, ubicumque, ubique vertit. Est potius quovis modo, ut ἀμοῦ γέ που apud Lysiam de Invalid. §. 20., ubi vid. Bremi et de Homerico ἀμόθεν Passow. et Goeller. Ἀμάθις proponit Buttmann. Gr. II. p. 285." Poppo.

αἱ δέ τι καὶ ἄλλο — ἀπιάλλειν. Verba καὶ ἄλλο absunt a Cass. Aug. It. Vat. C. D. I. E. Mosq. K. m. Ar. Chr. Dan. Goeller ex mea coniectura recepit αἱ δέ τι κα ἄλλο, emendationem non necessariam quidem, sed facilem tamen esse arbitratus. Sententia aegre careat vocabulo ἄλλο, quod Bekk. et Poppo cum καί proscribunt. Videntur igitur Goellero locum sic intellexisse, *si qua sociis visum fuerit, domum dimittere placet.* Ego cum Bredevio malim interpretari: „His de conditionibus ad socios referre et cum iis sermonem conferre, si illis videatur; sin aliud quid videatur sociis, eos domum dimittere" (i. e. non cogere).

79. δίκας διδόντας. Participium ostendit scriptorem huius foederis eam structuram, qua periodum ingrediebatur, oblitum esse, et aliam ei in mente fuisse, quae accusativum postularet, veluti κατάδε ἔδοξε τοῖς Λακεδ. καὶ Ἀργ. σπονδὰς καὶ ξυμμ. ποιεῖσθαι — δίκας διδόντας.

Digitized by Google

Λακεδαιμονίως καὶ Ἀργείως, ὅπα κα δικαιότατα κρίναντας τοῖς ξυμμάχοις. αἱ δέ τινι τῶν πολίων ἢ ἀμφίλογα, ἢ τῶν ἐντὸς ἢ τῶν ἐκτὸς Πελοποννάσου, εἴτε περὶ ὅρων, εἴτε περὶ ἄλλου τινὸς, διακριθῆμεν. αἱ δέ τις τῶν ξυμμάχων πόλις πόλει ἐρίζοι, ἐς πόλιν ἐλθεῖν, ἂν τινα ἴσαν ἀμφοῖν ταῖς πολίσσι δοκοίη. τοῖς δὲ ἕταις καττὰ πάτρια δικάζεσθαι.“

80. *Αἱ μὲν σπονδαὶ καὶ ἡ ξυμμαχία αὕτη ἐγεγένητο· καὶ ὁπόσα ἀλλήλων πολέμῳ ἢ εἴ τι ἄλλο εἶχον, διελύσαντο. κοινῇ δὲ ἤδη τὰ πράγματα τιθέμενοι, ἐψηφίσαντο κήρυκα καὶ πρεσβείαν παρ' Ἀθηναίων μὴ προσδέχεσθαι, ἢν μὴ ἐκ Πελοποννήσου ἐξίωσι τὰ τείχη ἐκλιπόντες, καὶ μὴ ξυμβαίνειν τῳ, μηδὲ πολεμεῖν, ἀλλ' ἢ ἅμα. καὶ τά τε ἄλλα θυμῷ ἔφερον, καὶ ἐς τὰ ἐπὶ Θρᾴκης χωρία καὶ ὡς Περδίκκαν ἔπεμψαν ἀμφότεροι πρέσβεις, καὶ ἀνέπεισαν Περδίκκαν ξυνομόσαι σφίσιν· (οὐ μέντοι εὐθύς γε ἀπέστη τῶν Ἀθηναίων, ἀλλὰ διενοεῖτο, ὅτι καὶ τοὺς Ἀργείους ἐώρα· ἦν δὲ καὶ αὐτὸς τὸ ἀρχαῖον ἐξ Ἄργους·) καὶ τοῖς Χαλκιδεῦσι τούς τε παλαιοὺς ὅρκους ἀνενεώσαντο, καὶ ἄλλους ὤμοσαν. ἔπεμψαν δὲ καὶ παρὰ τοὺς Ἀθηναίους οἱ Ἀργεῖοι πρέσβεις, τὸ ἐξ Ἐπιδαύρου τεῖχος κελεύοντες ἐκλιπεῖν. οἱ δ' ὁρῶντες ὀλίγοι πρὸς πλείους ὄντες τοὺς ξυμφύλακας, ἔπεμψαν Δημοσθένην τοὺς σφετέρους ἐξάξοντα. ὁ δὲ ἀφικόμενος καὶ ἀγῶνά τινα πρόφασιν γυμνικὸν ἔξω τοῦ φρουρίου ποιήσας, ὡς ἐξῆλθε τὸ ἄλλο φρουρικὸν, ἀπέκλῃσε*

Vid. ad 3, 36. init. *Δίκας διδόναι* est *iudicium subire.*

ὅπα κα δικαιότατα κρίναντας. „Si germanum, breviter dictum pro *κρίναντας ὅπα κα δικαιότατα κρίνωντι.* Sed hoc ipsum *κρίνωντι* [pro *κρίναντες*] mal'im.“ *Poppo.* Diiudicandum autem fuisse puta, quid in expeditione futura praestandum a singulis sociis esset, quot milites praebendi, quantum cibariorum.

αἱ δέ τινι — αἱ δέ τις. Priore membro in universum, posteriore magis definite, ratio controversiarum diiudicandarum pronuntiatur. — *ἂν τινα ἴσαν — δοκοίη*, i. e. *ἐς πόλιν ἐλθεῖν ἴσαν, ἐς ἥν τινα ἀμφοῖν ταῖς πολίσσι δόξειαν εἶναι δοκοίη.* Adiectivum *ἴσαν* iunctum cum relativo esse Goeller. dicit, ut apud Horatium Sat. II, 6, 11. O si urnam argenti fors quae mihi monstret, ut illi, Thesauro invento qui *mercenarius* agrum Illum ipsum mercatus aravit — Mox ad *ἕταις* Schol. *τοὺς δὲ πολιτευομένους ἐν μιᾷ ἑκάστῃ πόλει δι' ἀλλήλων λύειν τὰ διάφορα.* Ergo *ἕτης* ei est *πολίτης, δημότης*, aliis *ἑταῖρος, συνήθης.* Vid. Goell. Pro *δικάζεσθαι* Valck. l. l. coniiciebat *δίκας ἐσεῖσθαι.* In vulgata *τοὺς δὲ ἕτας* desiderari ait Poppo. Sed nihil opus videtur esse, cum dativus non sit subiectum sed obiectum infinitivi *δικάζεσθαι*, et *δικάζεσθαι ἀλλήλοις* dicitur. Cf. Schneider in Lex. voc. *δικάζω.*

80. *ἦν δὲ — ἐξ Ἄργους.* De proavis Perdiccae Argis oriundis vid. Herodot. 8, 137 sqq. Cf. Thuc. 2, 99.

τὸ ἐξ Ἐπιδαύρου τεῖχος — ἐκλιπεῖν, breviter dictum pro *κελεύοντες τὸ ἐπ' Ἐπιδαύρῳ (ἐν Ἐπιδαυρίᾳ) τεῖχος ἐκλιπόντας ἐξ αὐτῆς ἀποχωρῆσαι*, ut duae locutiones commixtae sint, *τὸ τεῖχος ἐκλιπεῖν* et *ἐξ Ἐπιδαύρου ἀπελθεῖν*, ut supra cap. 4. *ἀπολιπόντες ἐκ τῶν Συρακουσῶν.*

καὶ ἀγῶνα — ποιήσας. De activo *ποιεῖν* vid. ad c. 76. *πρόφασιν* supra 3, 111. *πρόφασιν ἐπὶ λαχανισμὸν καὶ φρυγάνων ξυλλογὴν ἐξελθόντες.* — Paullo ante *ὄντες* ex Abreschii coniectura recepi pro *ὄντας.*

τὸ ἄλλο φρουρικόν. Sic codd. Cam. Gr. Lugd. marg. Steph. et ex emend. Ar. Usus est voce alibi non lecta plane eodem sensu Dio Cass. LVI, 42., Thucydidei sermonis imitator diligentissimus. Olim cum ple-

Digitized by Google

τὰς πύλας. καὶ ὕστερον Ἐπιδαυρίοις ἀνανεωσάμενοι τὰς σπονδὰς αὐτοὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέδοσαν τὸ τείχισμα.

81. Μετὰ δὲ τὴν τῶν Ἀργείων ἀπόστασιν ἐκ τῆς ξυμμαχίας καὶ οἱ Μαντινῆς, τὸ μὲν πρῶτον ἀντέχοντες, ἔπειτ' οὐ δυνάμενοι ἄνευ τῶν Ἀργείων, ξυνέβησαν καὶ αὐτοὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις, καὶ τὴν ἀρχὴν ἀφεῖσαν τῶν πόλεων. καὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἀργεῖοι, χίλιοι ἑκάτεροι, ξυστρατεύσαντες, τά τ' ἐν Σικυῶνι ἐς ὀλίγους μᾶλλον κατέστησαν αὐτοὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐλθόντες, καὶ μετ' ἐκεῖνα ξυναμφότεροι ἤδη καὶ τὸν ἐν Ἄργει δῆμον κατέλυσαν· καὶ ὀλιγαρχία ἐπιτηδεία τοῖς Λακεδαιμονίοις κατέστη. καὶ πρὸς ἔαρ ἤδη ταῦτα ἦν, τοῦ χειμῶνος λήγοντος· καὶ τέταρτον καὶ δέκατον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα.

82. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους Διῆς τε οἱ ἐν Ἄθῳ ἀπέστησαν Ἀθηναίων πρὸς Χαλκιδέας, καὶ Λακεδαιμόνιοι τὰ ἐν Ἀχαΐᾳ οὐκ ἐπιτηδείως πρότερον ἔχοντα καθίσταντο. καὶ Ἀργείων ὁ δῆμος, κατ' ὀλίγον ξυνιστάμενός τε καὶ ἀναθαρσήσας, ἐπέθεντο τοῖς ὀλίγοις, τηρήσαντες αὐτὰς τὰς γυμνοπαιδίας τῶν Λακεδαιμονίων. καὶ μάχης γενομένης ἐν τῇ πόλει, ἐπεκράτησεν ὁ δῆμος, καὶ τοὺς μὲν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ ἐξήλασεν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἕως μὲν αὐτοὺς μετεπέμποντο οἱ φίλοι, οὐκ ἦλθον ἐκ πλείονος, ἀναβαλόμενοι δὲ τὰς γυμνοπαιδίας ἐβοήθουν. καὶ ἐν Τεγέᾳ πυθόμενοι ὅτι νενίκηνται οἱ ὀλίγοι, προελθεῖν μὲν οὐκέτι ἠθέλησαν, δεομένων τῶν διαπεφευγότων, ἀναχωρήσαντες δὲ ἐπ' οἶκου τὰς γυμνοπαιδίας ἦγον. καὶ ὕστερον ἐλθόντων πρέσβεων ἀπό τε τῶν ἐν τῇ πόλει [ἀγγέλων] καὶ τῶν ἔξω Ἀργείων, παρόντων τε τῶν ξυμμάχων, καὶ ῥηθέντων πολλῶν ἀφ' ἑκατέρων, ἔγνωσαν μὲν ἀδικεῖν τοὺς ἐν τῇ πόλει, καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς στρατεύειν ἐς Ἄργος, διατριβαὶ δὲ καὶ μελλήσεις ἐγίγνοντο. ὁ δὲ δῆμος τῶν Ἀργείων ἐν τούτῳ, φοβούμενος τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ τὴν τῶν Ἀθηναίων ξυμμαχίαν πάλιν προσαγόμενός τε, καὶ νομίζων μέγιστον ἂν σφᾶς ὠφελήσειν, τειχίζει μακρὰ τείχη ἐς θάλασσαν,

risque libris φρούριον legebatur, quod tuebatur Bauerus, στρατόπεδον et Latinorum *praesidium*, quod vicissim simul de loco accipiatur, comparans.

81. ἔπειτ' οὐ δυνάμενοι, int. ἀντέχειν τοῖς Λακεδαιμονίοις.

καὶ Λακεδαιμόνιοι. De structura loci vid. annot. ad 4, 106. — αὐτοί cum sit *soli*, aptior sane est paucorum codd. Gr. F. Ar. lectio ξυναμφότεροι, quam cum aliis nunc recepi pro vulgata ξυναμφότερα. Ceterum reipublicae Argivorum conversionem per mille illos selectos (λογάδας, c. 67.) confectam tradit Diodor. 12, 80.

82. Διῆς. Sic codd. Cass. Aug. It. Reg. Gr. 13. (Vat. H. δι ῆς Cl. Bas. Lugd. Διεῖς) edd. Ald. Flor. Bas. Goell. et Poppo, qui vid. I. 2. p. 365. Cf. ad 5, 35. Olim Δικτιδῆς.

τὰς γυμνοπαιδίας. Erant puerorum nudorum chori in honorem Apollinis cantati. Vid. Ruhnken. ad Tim. p. 73 sq. ubi ex Etymol. M. p. 243. 3. adscripta sunt haec: Γυμνοπαιδία. ἑορτὴ Λακεδαιμονίων· ἐν ᾗ παῖδες ἤδαν τῷ Ἀπόλλωνι παιᾶνας γυμνοὶ εἰς τοὺς περὶ Πύλαιαν (emendat Ruhnken. Θυρέαν) πεσόντας.

ἀγγέλων. Nobis suspectum est verbum. Quid enim nuntiandum erat, cum Lacedaemonii omnia, quae facta erant, iam comperissent? Poppo ex Ἀργείων ortum et alterum Ἀργείων (post ἔξω) ab interpretibus adiectum esse suspicatur.

Digitized by Google

ὅπως, ἢν τῆς γῆς εἴργωνται, ἡ κατὰ θάλασσαν σφᾶς μετὰ τῶν Ἀθηναίων ἐπαγωγὴ τῶν ἐπιτηδείων ὠφελῇ. ξυνῄδεσαν δὲ τὸν τειχισμὸν καὶ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ τινὲς πόλεων. καὶ οἱ μὲν Ἀργεῖοι πανδημεί, καὶ αὐτοὶ καὶ γυναῖκες καὶ οἰκέται, ἐτείχιζον· καὶ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν αὐτοῖς ἦλθον τέκτονες καὶ λιθουργοί. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

83. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος Λακεδαιμόνιοι, ὡς ἤσθοντο τειχιζόντων, ἐστράτευσαν ἐς τὰ Ἄργος, αὐτοί τε καὶ οἱ ξύμμαχοι, πλὴν Κορινθίων· ὑπῆρχε δέ τι αὐτοῖς καὶ [ἐκ τοῦ Ἄργους] αὐτόθεν πρασσόμενον. ἦγε δὲ τὴν στρατιὰν Ἄγις ὁ Ἀρχιδάμου, Λακεδαιμονίων βασιλεύς. καὶ τὰ μὲν ἐκ τῆς πόλεως δοκοῦντα προϋπάρχειν οὐ προυχώρησεν ἔτι· τὰ δὲ οἰκοδομούμενα τείχη ἑλόντες καὶ καταβαλόντες, καὶ Ὕσιας, χωρίον τῆς Ἀργείας, λαβόντες, καὶ τοὺς ἐλευθέρους ἅπαντας, οὓς ἔλαβον, ἀποκτείναντες, ἀνεχώρησαν, καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις. ἐστράτευσαν δὲ μετὰ τοῦτο καὶ Ἀργεῖοι ἐς τὴν Φλιασίαν, καὶ δῃώσαντες ἀπῆλθον, ὅτι σφῶν τοὺς φυγάδας ὑπεδέχοντο· οἱ γὰρ πολλοὶ αὐτῶν ἐνταῦθα κατῴκηντο. κατέκλῃσαν δὲ τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος καὶ Μακεδονίας Ἀθηναῖοι Περδίκκαν, ἐπικαλοῦντες τήν τε πρὸς Ἀργείους καὶ Λακεδαιμονίους γενομένην ξυνωμοσίαν, καὶ ὅτι, παρασκευασαμένων αὐτῶν στρατιὰν ἄγειν ἐπὶ Χαλκιδέας τοὺς ἐπὶ Θράκης καὶ Ἀμφίπολιν, Νικίου τοῦ Νικηράτου στρατηγοῦντος, ἔψευστο τὴν ξυμμαχίαν, καὶ ἡ στρατιὰ μάλιστα διελύθη ἐκείνου ἀπάραντος· πολέμιος οὖν ἦν. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα οὗτος. καὶ πέμπτον καὶ δέκατον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα.

84. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους Ἀλκιβιάδης τε πλεύσας ἐς Ἄργος ναυσὶν εἴκοσιν, Ἀργείων τοὺς δοκοῦντας ἔτι ὑπόπτους εἶναι καὶ τὰ Λακεδαιμονίων φρονεῖν ἔλαβε τριακοσίους ἄνδρας, καὶ κατέθεντο αὐτοὺς Ἀθηναῖοι ἐς τὰς ἐγγὺς νήσους, ὧν ἦρχον· καὶ ἐπὶ Μῆλον τὴν νῆσον Ἀθηναῖοι ἐστράτευσαν ναυσὶν ἑαυτῶν μὲν τριάκοντα, Χίαις δὲ ἓξ, Λεσβίαις δὲ δυοῖν, καὶ ὁπλίταις ἑαυτῶν μὲν διακοσίοις καὶ χιλίοις καὶ τοξόταις τριακοσίοις καὶ ἱπποτοξόταις εἴκοσι, τῶν δὲ ξυμμάχων καὶ νησιωτῶν ὁπλίταις μάλιστα πεντακοσίοις καὶ χιλίοις. οἱ δὲ Μήλιοι Λακεδαιμονίων μὲν εἰσὶν ἄποικοι, τῶν δ' Ἀθηναίων οὐκ

83. ἐκ τοῦ Ἄργους αὐτόθεν. „Alterum horum supervacuum videtur. Ex annotatione Scholiastae colligas, eum non habuisse in exemplari suo verba ἐκ τοῦ Ἄργους." *Duker.* Consentit Valck. ad Herodot. 4, 135. Dissentiunt Krüger. ad Dionys. p. 280. Poppo I. 1. p. 205.

κατέκλῃσαν — Περδίκκαν. Goell. ex sua coniectura Μακεδόνας recepit. Poppo cum C. Μακεδονίαν scribendum, et deinde, virgula post Ἀθηναῖοι posita, Περδίκκα. Ego aliquando coniiciebam ἐν τῇ Μακεδονίᾳ. Si vulgata vera, vide num iungi possint verba Μακεδονίας Περδίκκαν, ut sit ellipsis vocabuli βασιλέα, quamquam simile exemplum non succurrit. Sed liberior est usus genitivi apud Graecos, neque durior ea ellipsis fuerit, quam apud Virgil. 3, 319. *Hectoris Andromache.* In ceteris Scholiastae interpretationem probo: τῶν εἰσαγωγίμων [ἢ] τῆς θαλάττης αὐτοὺς ἀπέκλεισαν.

84. ἐς τὰς ἐγγὺς νήσους. Vid. ad 4, 57. — De Meliis et prima adversus Melum expeditione vid. 3, 91.

Digitized by Google

ἤθελον ὑπακούειν ὥςπερ οἱ ἄλλοι νησιῶται· ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον οὐδετέρων ὄντες ἡσύχαζον, ἔπειτα, ὡς αὐτοὺς ἠνάγκαζον οἱ Ἀθηναῖοι δηοῦντες τὴν γῆν, ἐς πόλεμον φανερὸν κατέστησαν. στρατοπεδευσάμενοι οὖν ἐς τὴν γῆν αὐτῶν τῇ παρασκευῇ ταύτῃ οἱ στρατηγοὶ Κλερμήδης τε ὁ Λυκομήδους καὶ Τισίας ὁ Τισιμάχου, πρὶν ἀδικεῖν τι τῆς γῆς, λόγους πρῶτον ποιησομένους ἔπεμψαν πρέσβεις· οὓς οἱ Μήλιοι πρὸς μὲν τὸ πλῆθος οὐκ ἤγαγον, ἐν δὲ ταῖς ἀρχαῖς καὶ τοῖς ὀλίγοις λέγειν ἐκέλευον, περὶ ὧν ἤκουσιν. οἱ δὲ τῶν Ἀθηναίων πρέσβεις ἔλεγον τοιάδε.

85. „ΕΠΕΙΔΗ οὐ πρὸς τὸ πλῆθος οἱ λόγοι γίγνονται, ὅπως δὴ μὴ ξυνεχεῖ ῥήσει οἱ πολλοὶ, ἐπαγωγὰ καὶ ἀνέλεγκτα ἑξάπαξ ἀκούσαντες ἡμῶν, ἀπατηθῶσι, (γιγνώσκομεν γὰρ ὅτι τοῦτο φρονεῖ ὑμῶν ἡ ἐς τοὺς ὀλίγους ἀγωγὴ,) ὑμεῖς οἱ καθήμενοι ἔτι ἀσφαλέστερον ποιήσατε· καθ' ἕκαστον γὰρ καὶ μηδ' ὑμεῖς ἑνὶ λόγῳ, ἀλλὰ πρὸς τὸ μὴ δοκοῦν ἐπιτηδείως λέγεσθαι εὐθὺς ὑπολαμβάνοντες, κρίνετε. καὶ πρῶτον, εἰ ἀρέσκει ὡς λέγομεν, εἴπατε.“ οἱ δὲ τῶν Μηλίων ξύνεδροι ἀπεκρίναντο.

86. „Ἡ μὲν ἐπιείκεια τοῦ διδάσκειν καθ' ἡσυχίαν ἀλλήλους οὐ ψέγεται, τὰ δὲ τοῦ πολέμου παρόντα ἤδη, καὶ οὐ μέλλοντα, διαφέροντα αὐτοῦ φαίνεται. ὁρῶμεν γὰρ αὐτούς τε κριτὰς ἥκοντας ὑμᾶς τῶν λεχθησομένων, καὶ τὴν τελευτὴν ἐξ αὐτοῦ, κατὰ τὸ εἰκὸς, περιγενομένοις μὲν τῷ δικαίῳ, καὶ δι' αὐτὸ μὴ ἐνδοῦσι, πόλεμον ἡμῖν φέρουσαν, πεισθεῖσι δὲ δουλείαν.“

87. *ΑΘ.* „Εἰ μὲν τοίνυν ὑπονοίας τῶν μελλόντων λογιούμενοι ἢ ἄλλο τι ξυνήκετε, ἢ ἐκ τῶν παρόντων καὶ ὧν ὁρᾶτε περὶ σωτηρίας βουλεύσοντες τῇ πόλει, παυοίμεθ' ἄν· εἰ δ' ἐπὶ τοῦτο, λέγοιμεν ἄν.“

85. ἐπειδή. Schol. ἐν πᾶσι μὲν ὁ Θουκυδίδης ἔφυγε τὴν συνήθειαν τοῦ λόγου, οὐχ ἥκιστα δὲ ἐνταῦθα· ἀντὶ γὰρ δημηγορίας διάλογόν τινα τῶν Μηλίων καὶ Ἀθηναίων ἐτόλμησε συνθεῖναι. „Dionys. p. 906. non solum multa vitia orationis in hoc dialogo reprehendit, sed etiam satis aperte significat, totum hoc colloquium a Thucydide confictum esse; quod neque ipse conventui interfuerit, neque ea, quae ab Atheniensibus aut Meliis dicerentur, audiverit: nam post ea, quae ad Amphipolin gesta erant, eum patria electum omne reliquum tempus huius belli in Thracia egisse, idque ipsum testari libro superiore (potius hoc libro cap. 26. nisi aliam librorum divisionem secutus est Dionysius).“ *Duker.*, qui simul breviter enarrat, quid contra monuerit Acacius.

86. διαφέροντα αὐτοῦ φαίνεται. Dionys. p. 908. αὐτῆς dicendum fuisse ait. αὐτοῦ refer ad διδάσκειν, quo etiam quod statim sequitur ἐξ αὐτοῦ pertinere potest, nisi hoc malis ad proxima verba μὲν τοὺς κριτὰς ἥκοντας τῶν λεχθησομένων, ubi participium loco infinitivi est, referre.

87. ἢ ἄλλο τι. Schol. διαζευκτικὸς σύνδεσμος. Ad ἄλλο τι subintellige πράξοντες. vid. Matth. §. 612. III. (635. ed. 2.) Sic infra c. 98. κἂν τούτῳ τί ἄλλο ἢ τοὺς μὲν ὑπάρχοντας πολεμίους μεγαλύνετε, τοὺς δὲ μηδὲ μελλήσοντας γενέσθαι ἄκοντας ἐπάγεσθε; Similiter Latini, veluti Livius 24, 36. *simul inutili mora cernens nihil aliud ab suis quam inopia aggravari socios.* Sententia: „Si igitur conveniistis de rebus futuris coniectaturi, aut aliud quid quam ex praesente, quem videtis, rerum statu urbis vestrae saluti consulturi, non placet verba facere; sin ad hoc, dicamus.“

Digitized by Google

88. *ΜΗΛ.* „Εἰκὸς μὲν καὶ ξυγγνώμην ἐν τῷ τοιῷδε καθεστῶτας ἐπὶ πολλὰ καὶ λέγοντας καὶ δοκοῦντας τρέπεσθαι· ἡ μέντοι ξύνοδος καὶ περὶ σωτηρίας ἥδε πάρεστι, καὶ ὁ λόγος, ᾧ προκαλεῖσθε τρόπῳ, εἰ δοκεῖ, γιγνέσθω."

89. *ΑΘ.* „Ἡμεῖς τοίνυν οὔτε αὐτοὶ μετ' ὀνομάτων καλῶν, ὡς ἢ δικαίως, τὸν Μῆδον καταλύσαντες, ἄρχομεν, ἢ ἀδικούμενοι νῦν ἐπεξερχόμεθα, λόγων μῆκος ἄπιστον παρέξομεν· οὔθ' ὑμᾶς ἀξιοῦμεν, ἢ ὅτι Λακεδαιμονίων ἄποικοι ὄντες οὐ ξυνεστρατεύσατε, ἢ ὡς ἡμᾶς οὐδὲν ἠδικήκατε, λέγοντας οἴεσθαι πείσειν, τὰ δυνατὰ δ' ἐξ ὧν ἑκάτεροι ἀληθῶς φρονοῦμεν διαπράσσεσθαι, ἐπισταμένους πρὸς εἰδότας ὅτι δίκαια μὲν ἐν τῷ ἀνθρωπείῳ λόγῳ ἀπὸ τῆς ἴσης ἀνάγκης κρίνεται, δυνατὰ δὲ οἱ προὔχοντες πράσσουσι, καὶ οἱ ἀσθενεῖς ξυγχωροῦσιν."

90. *ΜΗΛ.* „Ἡ μὲν δὴ νομίζομέν γε χρήσιμον, (ἀνάγκη γὰρ, ἐπειδὴ ὑμεῖς οὕτω παρὰ τὸ δίκαιον τὸ ξυμφέρον λέγειν ὑπέθεσθε,) μὴ καταλύειν ἡμᾶς τὸ κοινὸν ἀγαθὸν, ἀλλὰ τῷ ἀεὶ ἐν κινδύνῳ γιγνομένῳ εἶναι τὰ εἰκότα [καὶ] δίκαια, καί τι καὶ ἐντὸς τοῦ ἀκριβοῦς πείσοντά τινα ὠφεληθῆναι. καὶ πρὸς ὑμῶν οὐχ ἧσσον τοῦτο, ὅσῳ καὶ ἐπὶ μεγίστῃ τιμωρίᾳ σφαλέντες ἂν τοῖς ἄλλοις παράδειγμα γένοισθε."

91. *ΑΘ.* „Ἡμεῖς δὲ τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς, ἣν καὶ παυθῇ,

88. *δοκοῦντας.* Minus invidiosa voce Melios sententiam exprimere eandem, quam Athenienses verbo *ὑπονοεῖν*, animadvertit Krüger ad Dionys. p. 174.

89. *μετ' ὀνομάτων καλῶν.* Schol. *λέξεων εὐπρεπῶν, speciosis nominibus.* Sic 6, 83. *οὐ καλλιεπούμεθα ὡς τὸν βάρβαρον μόνοι καθελόντες εἰκότως ἄρχομεν.* — *λόγων μῆκος ἄπιστον* per hypallagen pro *μῆκος λόγων ἀπίστων.* — *οὐ ξυνεστρατεύσατε* sc. *αὐτοῖς ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ.* — *διαπράσσεσθαι* pendet ex *ἀξιοῦμεν.*

ὅτι δίκαια μὲν — κρίνεται. Sententia; iustitiam tum servari ex hominum iudicio, cum neutra pars potentior, neutra iura vi perrumpere valeat, sed utraque ab utraque cogi possit, ut iure agat. Dionys. p. 910. ita explicat: *ὑμεῖς μὲν ἀληθῶς φρονοῦντες ὅτι ἀδικεῖσθε, τὴν ἀνάγκην φέρετε, καὶ εἴκετε· ἡμεῖς δὲ οὐκ ἀγνοοῦντες ὅτι ἀδικοῦμεν ὑμᾶς, τῆς ἀσθενείας ὑμῶν περιεσόμεθα τῇ βίᾳ. ταῦτα γὰρ ἑκατέροις δυνατά.*

90. *ἡ μὲν δὴ νομίζομέν γε.* Bekker. edidit *ἡμεῖς δή*, quod habet Cass. in margine. „Nec Graeca est particularum *ἡ μὲν δή — γε* consociatio, sed aut cum Bekk. faciendum, aut *ἡμεῖς μὲν δή* scribendum. Posterius ob c. 91. init. placet." *Poppo.*

μὴ καταλύειν ἡμᾶς τὸ κοινὸν ἀγαθόν. Pro *ἡμᾶς* Duk. ex Cass. Aug. volebat scribi *ὑμᾶς*, quod receperunt novissimi editores. Sed vulgatum referri potest ad utrosque adeoque ad omnes, quod modestius dictum videtur; et sequuntur demum verba *καὶ πρὸς ὑμῶν οὐχ ἧσσον τοῦτο*, quae idem imprimis Atheniensibus utile esse declarant. — *τὸ κοινὸν ἀγαθόν* Schol. *τὸ πρόφωτοῖς ἀσθενεστέροις χρῆσθαι.* — Mox *καί* omittunt Cass. Aug. It. Vat. Reg. H., in quo s. v. ead. man. adscr., K. m. Sententia est: *utile esse, periclitantibus aequa pro iustis esse s. obtingere.* Quare *καί* per se quidem non ineptum est.

ἐντὸς τοῦ ἀκριβοῦς πείσοντα. Vulgo *ἐκτός*, quod non peiorem fundit sententiam. Sed *ἐντός* tuentur codd. plerique. Est autem *citra summum ius.* Pro *πείσοντα* malis cum Fr. Porto et Popp. e codd. Ar. Chr. *πείσαντα*, cum utilitas demum perfecta persuasione effici possit. *ὅσῳ — γένοισθε* Schol. *μεγάλως γὰρ ὑμᾶς οἱ νικήσαντες τιμωρήσονται περὶ ἡμᾶς ζαλέπους γενομένους.*

Digitized by Google

οὐκ ἀθυμοῦμεν τὴν τελευτήν. οὐ γὰρ οἱ ἄρχοντες ἄλλων, ὥσπερ καὶ Λακεδαιμόνιοι, οὗτοι δεινοὶ τοῖς νικηθεῖσιν· (ἔστι δὲ οὐ πρὸς Λακεδαιμονίους ἡμῖν ὁ ἀγών·) ἀλλ' ἦν οἱ ὑπήκοοί που τῶν ἀρξάντων, αὐτοὶ ἐπιθέμενοι, κρατήσωσι. καὶ περὶ μὲν τούτου ἡμῖν ἀφείσθω κινδυνεύεσθαι· ὡς δὲ ἐπ' ὠφελείᾳ τε πάρεσμεν τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς, καὶ ἐπὶ σωτηρίᾳ νῦν τοὺς λόγους ἐροῦμεν τῆς ὑμετέρας πόλεως, ταῦτα δηλώσομεν, βουλόμενοι ἀπόνως μὲν ὑμῶν ἄρξαι, χρησίμως δ' ὑμᾶς ἀμφοτέροις σωθῆναι."

92. *ΜΗΛ.* „Καὶ πῶς χρήσιμον ἂν ξυμβαίη ἡμῖν δουλεῦσαι, ὥσπερ καὶ ὑμῖν ἄρξαι;"

93. *ΑΘ.* „Ὅτι ὑμῖν μὲν πρὸ τοῦ τὰ δεινότατα παθεῖν ὑπακοῦσαι ἂν γένοιτο, ἡμεῖς δὲ μὴ διαφθείραντες ὑμᾶς κερδαίνοιμεν ἄν."

94. *ΜΗΛ.* „Ὥστε δὲ ἡσυχίαν ἄγοντας ἡμᾶς φίλους μὲν εἶναι ἀντὶ πολεμίων, ξυμμάχους δὲ μηδετέρων, οὐκ ἂν δέξοισθε;"

95. *ΑΘ.* „Οὐ γὰρ τοσοῦτον ἡμᾶς βλάπτει ἡ ἔχθρα ὑμῶν, ὅσον ἡ φιλία μὲν ἀσθενείας, τὸ δὲ μῖσος δυνάμεως παράδειγμα τοῖς ἀρχομένοις δηλούμενον."

96. *ΜΗΛ.* „Σκοποῦσι δ' ὑμῶν οὕτως οἱ ὑπήκοοι τὸ εἰκὸς, ὥστε τούς τε μὴ προσήκοντας, καὶ ὅσοι ἄποικοι ὄντες οἱ πολλοὶ καὶ ἀποστάντες τινὲς κεχείρωνται, ἐς τὸ αὐτὸ τιθέασιν;"

97. *ΑΘ.* „Δικαιώματι γὰρ οὐδετέρους ἐλλείπειν ἡγοῦνται, κατὰ δύναμιν δὲ τοὺς μὲν περιγίγνεσθαι, ἡμᾶς δὲ φόβῳ οὐκ ἐπιέναι· ὥστε, ἔξω καὶ τοῦ πλέονων ἄρξαι, καὶ τὸ ἀσφαλὲς ἡμῖν διὰ τὸ καταστραφῆναι ἂν παράσχοιτε, ἄλλως τε καὶ νησιῶται ναυκρατόρων καὶ ἀσθενέστεροι ἑτέρων ὄντες εἰ μὴ περιγένοισθε."

98. *ΜΗΛ.* „Ἐν δ' ἐκείνῳ οὐ νομίζετε ἀσφάλειαν; (δεῖ

91. *οὐ γὰρ οἱ ἄρχοντες ἄλλων.* Hinc lucem accipiunt ea, quae dixit 6, 11. *οὐκ εἰκὸς ἀρχὴν ἐπὶ ἀρχὴν στρατεῦσαι.*

95. *ὅσον ἡ φιλία*, repete *βλάπτει* et bis intellige *ἡ φιλία*, ut partim verbi *βλάπτει*, partim participii *δηλούμενον* subiectum sit. Krüger. l. l. p. 178. coniecit *ἡ φιλία ἡ μέν*. Ego locum non tentaverim.

96. *σκοποῦσι — τιθέασιν.* Schol. *εἰκότων τῶν Ἀθηναίων ἅτι οἱ σύμμαχοι ἀσθένειαν ἡμῶν καταγνώσονται, οἱ Μήλιοι ὑποφέροντες φασιν, εἰ οἱ ὑπήκοοι ὑμῶν τοῦτο κρίνουσιν εὔλογον, ὥστε ἐν τῷ αὐτῷ τιθέναι καὶ ὁμοίως ἀξιοῦν καταδουλοῦσθαι τούς τε μηδὲν προσήκοντας ὑμῖν, ὥσπερ ἡμᾶς, καὶ τοὺς ἀποίκους μὲν ὑμῶν ὄντας, ἀποστάντας δὲ, καὶ διὰ τοῦτο χειρωθέντας.*

97. *δικαιώματι γὰρ — ἐπιέναι.* Recte Schol. *οἱ ὑπήκοοι ἡμῶν δικαιολογίας μὲν οὔτε τοὺς ἡμετέρους ἀποίκους ἀποστάντας οὔτε τοὺς μὴ προσήκοντας ἀπορεῖν ἡγοῦνται, τοὺς δὲ μὴ καταστραφέντας ὑπὸ ἡμῶν οὐχὶ διὰ τὸ δίκαιον, ἀλλὰ διὶσχὺν μένειν ἐλευθέρους, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς μὴ ἀπιέναι οὐ διὰ δικαιοσύνην, ἀλλὰ φοβουμένους· ὥστε, εἰ καταστραφείητε, οὐ μόνον ἡμῖν περιέσται τὸ πλέονων ἄρχειν, ἀλλὰ καὶ ἀσφάλεια προρέσται, ὡς ἂν μὴ καταφρονουμένοις ὑπὸ τῶν συμμάχων.*

ἄλλως τε καὶ — περιγένοισθε. Iunge *ἄλλως τε καὶ εἰ μὴ νησιῶται καὶ ἀσθενέστεροι ἑτέρων ὄντες (ἡμῶν) ναυκρατόρων περιγένοισθε.*

98. *ἐν δ' ἐκείνῳ*, i. e. *ἐν τῷ μὴ πειρᾶσθαι τοὺς μὴ προσήκοντας καταστρέφεσθαι.* Schol.

Digitized by Google

γὰρ αὖ καὶ ἐνταῦθα, ὥςπερ ὑμεῖς τῶν δικαίων λόγων ἡμας ἐκβιβάσαντες τῷ ὑμετέρῳ ξυμφόρῳ ὑπακούειν πείθετε, καὶ ἡμᾶς τὸ ἡμῖν χρήσιμον διδάσκοντας, εἰ τυγχάνει καὶ ὑμῖν τὸ αὐτὸ ξυμβαῖνον, πειρᾶσθαι πείθειν.) ὅσοι γὰρ νῦν μηδετέροις ξυμμαχοῦσι, πῶς οὐ πολεμώσεσθε αὐτοὺς, ὅταν ἐς τάδε βλέψαντες ἡγήσωνταί ποτε ὑμᾶς καὶ ἐπὶ σφᾶς ἥξειν; κἀν τούτῳ τί ἄλλο ἢ τοὺς μὲν ὑπάρχοντας πολεμίους μεγαλύνετε, τοὺς δὲ μηδὲ μελλήσοντας γενέσθαι ἄκοντας ἐπάγεσθε;"

99. *ΑΘ.* „Οὐ γὰρ νομίζομεν ἡμῖν τούτους δεινοτέρους, ὅσοι ἠπειρῶταί που ὄντες τῷ ἐλευθέρῳ πολλὴν τὴν διαμέλλησιν τῆς πρὸς ἡμᾶς φυλακῆς ποιήσονται, ἀλλὰ τοὺς νησιώτας τέ που ἀνάρκτους, ὥςπερ ὑμᾶς, καὶ τοὺς ἤδη τῆς ἀρχῆς τῷ ἀναγκαίῳ παροξυνομένους· οὗτοι γὰρ πλεῖστ' ἂν τῷ ἀλογίστῳ ἐπιτρέψαντες σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ ἡμᾶς ἐς προὔπτον κίνδυνον καταστήσειαν."

100. *ΜΗΛ.* „Ἤπου ἄρα, εἰ τοσαύτην γε ὑμεῖς τε, μὴ παυθῆναι ἀρχῆς, καὶ οἱ δουλεύοντες ἤδη, ἀπαλλαγῆναι, τὴν παρακινδύνευσιν ποιοῦνται, ἡμῖν γε τοῖς ἔτι ἐλευθέροις πολλὴ κακότης καὶ δειλία μὴ πᾶν πρὸ τοῦ δουλεῦσαι ἐπεξελθεῖν."

101. *ΑΘ.* „Οὔκ, ἤν γε σωφρόνως βουλεύησθε· οὐ γὰρ περὶ ἀνδραγαθίας ὁ ἀγὼν ἀπὸ τοῦ ἴσου ὑμῖν, μὴ αἰσχύνην ὀφλεῖν, περὶ δὲ σωτηρίας μᾶλλον ἡ βουλὴ, πρὸς τοὺς κρείσσονας πολλῷ μὴ ἀνθίστασθαι."

102. *ΜΗΛ.* „Ἀλλ' ἐπιστάμεθα τὰ τῶν πολέμων ἔστιν ὅτε κοινοτέρας τὰς τύχας λαμβάνοντα ἢ κατὰ τὸ διαφέρον ἑκατέρων πλῆθος· καὶ ἡμῖν τὸ μὲν εἴξαι εὐθὺς ἀνέλπιστον, μετὰ δὲ τοῦ δρωμένου ἔτι καὶ σταῆναι ἐλπὶς ὀρθῶς"

103. *ΑΘ.* „Ἐλπὶς δὲ κινδύνῳ παραμύθιον οὖσα τοὺς μὲν ἀπὸ περιουσίας χρωμένους αὐτῇ, κἂν βλάψῃ, οὐ καθεῖλε· τοῖς δὲ ἐς ἅπαν τὸ ὑπάρχον ἀναρριπτοῦσι (δάπανος γὰρ φύ-

99. τῷ ἐλευθέρῳ. Male Goeller. pro dativo commodi accipit, qui pendeat ex φυλακῆς. Respondet hoc vocabulum sequenti τῷ ἀναγκαίῳ, ideoque est dativus causae, *propter libertatem suam*. Schol. οὐ γὰρ νομίζομεν τοὺς ἐλευθέρους τῶν ἠπειρωτῶν ἡμῖν ἔσεσθαι πολεμίους· μὴ δειδιότες γὰρ ἡμᾶς, ὡς ἂν κατὰ γῆν οὐ μέλλοντας αὐτοῖς ἐπιστρατεύειν, πολλὴν μέλλησιν τοῦ φυλάττεσθαί τε ἡμᾶς καὶ πολεμεῖν ποιήσονται· τοὺς δ' ἐν τοῖς νήσοις ἐλευθέρους, ὥςπερ ὑμᾶς, καὶ τοὺς ὑπακούοντας μὲν ἤδη, διὰ δὲ τὸ ἐξ ἀνάγκης καὶ μὴ ἑκοντὶ ὑπακούειν παροξυνομένους καὶ ταραττομένους, τούτους ἡγούμεθα, εἰ περιΐδοιμεν ὑμᾶς ἐλευθέρους, ἐπαρθέντας ἀλογίστως καὶ ἀντιστάντας ἡμῖν αὐτούς τε καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς εἰς κίνδυνον καταστήσειν.

102. τὰ τῶν πολέμων. Sic Mosq., ceteri πολεμίων. — Idem Mosq. cum Dan. et Stob. mox καινοτέρας exhibet pro κοινοτέρας. Sunt autem κοινοὶ τύχαι *casus, qui utrisque possunt accidere, etiam potentioribus*. Schol. ὀρθῶς ἐπιστάμεθα τὰ τῶν πολεμίων τύχῃ μᾶλλον ἢ πλήθους ὑπεροχῇ κρινόμενα.

103. οὐ καθεῖλε. Aoristus indicat ita fieri solere. Cf. Matth. §. 503. (502.) 3. Ad ἀναῤῥίπτουσι Reisk. ad Dionys. p. 913. subaudit ἐλπίδα. Sed usitatior est ellipsis ἀναῤῥίπτειν s. ἀναῤῥίπτειν κίνδυνον. — δάπανος (ἡ ἐλπίς), i. e. δαπανηρὰ, ὅτι οἱ ἐλπίζοντές τινος τεύξεσθαι πολλὰ προσδαπανῶσι καὶ προσαναλίσκουσι. Schol., qui totum locum sic exponit: τοὺς μὲν ἐν δυνάμει τυγχάνοντας, κἂν σφαλῇ ποτὲ ἡ ἐλπὶς,

Digitized by Google

σει) ἅμα τε γιγνώσκεται σφαλέντων, καὶ ἐν ὅτῳ ἔτι φυλάξεταί τις αὐτὴν γνωρισθεῖσαν, οὐκ ἐλλείπει. ὃ ὑμεῖς, ἀσθενεῖς τε καὶ ἐπὶ ῥοπῆς μιᾶς ὄντες, μὴ βούλεσθε παθεῖν, μηδὲ ὁμοιωθῆναι τοῖς πολλοῖς, οἷς παρὸν ἀνθρωπείως ἔτι σώζεσθαι, ἐπειδὰν πιεζομένους αὐτοὺς ἐπιλείπωσιν αἱ φανεραὶ ἐλπίδες, ἐπὶ τὰς ἀφανεῖς καθίστανται, μαντικήν τε καὶ χρησμοὺς, καὶ ὅσα τοιαῦτα μετ' ἐλπίδων λυμαίνεται."

104. *ΜΗΛ.* „Χαλεπὸν μὲν καὶ ἡμεῖς (εὖ ἴστε) νομίζομεν πρὸς δύναμίν τε τὴν ὑμετέραν καὶ τὴν τύχην, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ἴσου ἔσται, ἀγωνίζεσθαι· ὅμως δὲ πιστεύομεν τῇ μὲν τύχῃ ἐκ τοῦ θείου μὴ ἐλασσώσεσθαι, ὅτι ὅσιοι πρὸς οὐ δικαίους ἱστάμεθα, τῆς δὲ δυνάμεως τῷ ἐλλείποντι τὴν Λακεδαιμονίων ἡμῖν ξυμμαχίαν προσέσεσθαι, ἀνάγκην ἔχουσαν, καὶ εἰ μὴ τοῦ ἄλλου, τῆς γε ξυγγενείας ἕνεκα καὶ αἰσχύνῃ βοηθεῖν. καὶ οὐ παντάπασιν οὕτως ἀλόγως θρασυνόμεθα."

105. *ΑΘ.* „Τῆς μὲν τοίνυν πρὸς τὸ θεῖον εὐμενείας οὐδ' ἡμεῖς οἰόμεθα λελείψεσθαι. οὐδὲν γὰρ ἔξω τῆς ἀνθρωπείας

οὐ κατέλυσε παντελῶς, διὰ τὸ ὑπολείπεσθαι δύναμιν αὐτοῖς· οἱ δὲ περὶ πάντων, ὧν ἔχουσιν, ἀγωνιζόμενοι ἐπ' ἀδήλῳ ἐλπίδι, ἐπειδὰν ἡ ἐλπὶς σφαλῇ, ἅμα τε ἔγνωσαν ὅτι ἐσφάλησαν, καὶ οὐδὲν αὐτοῖς ὑπολείπεται, ἐν ᾧ, γνωρίσαντες τὸ ἀβέβαιον τῆς ἐλπίδος, ἔτι φυλάξονται.

καὶ — οὐκ ἐλλείπει. Cum *ἐλλείπειν* sit *deficere*, non *relinquere*, Goellerus hanc loci sententiam esse putat: *Illis vero, qui de summa suarum fortunarum aleam iaciunt, — ubi cognoscitur, spem se fefellisse et qualis sit, atque ubi se aliquis continens ab ipsa cognita sibi caveat, tamen non deficit*, sed homines a spe in rebus certis, velut militibus, armis, locis munitis, alieno auxilio et omni genere copiarum posita progrediuntur ad spem in rebus divinis collocatam. Vide sequentia.

ἐπὶ ῥοπῆς μιᾶς ὄντες. Schol. *τοῦτ' ἔστι μιᾷ μάχῃ μόγις ἐξαρκεῖν δυνάμενοι.* Et comparat Homericum (Il. κ, 173) *ἐπὶ ξυροῦ ἵσταται ἀκμῆς.*

104. *τῆς δυνάμεως τῷ ἐλλείποντι.* Cum his verbis iunge *προσέσεσθαι*, alter autem dativus *ἡμῖν* ad *ξυμμαχίαν* pertinet. Vid. ad cap. 46. — *αἰσχύνῃ, δι' αἰσχύνην.* Cap. 105. *διὰ τὸ αἰσχρόν.*

105. *τῆς μὲν τοίνυν πρὸς τὸ θεῖον — λελείψεσθαι.* Vetus hic vitium latere, et Thucydidem *πρὸς τοῦ θείου* scripsisse, suspicantur Krüg. ad Dionys. p. 180. et Poppo ad h. l. Vulgatam habet Dionys. p. 914. et Thom. M. in *Εὔνοια*, quam ita tuetur Krügerus, ut verba *τῆς πρὸς τὸ θεῖον εὐμεν.* — *λελείψεσθαι* attractionis quodam genere posita censeat pro *πρὸς μὲν τὸ θεῖον τῆς πρὸς τοῦ θείου εὐμενείας οὐδ' ἡμεῖς οἰόμεθα λελείψεσθαι, ad deos quod attinet, ne nos quidem eorum gratia inferiores fore speramus.* Ego olim transposita modo verba putabam, et sic iungenda: *καὶ πρὸς μὲν τοίνυν τὸ θεῖον οὐδ' ἡμεῖς οἰόμεθα λελείψεσθαι τῆς εὐμενείας* sc. *αὐτοῦ*. Sic infra *καὶ πρὸς μὲν τὸ θεῖον οὕτως ἐκ τοῦ εἰκότος οὐ φοβούμεθα ἐλασσώσεσθαι.* Sed quia ita *αὐτοῦ* subaudiendum sit, Krügerus eam rationem duriorem esse existimat. Scholiastes: *οὐκ ἔλαττον ἡγούμεθα εὐμενεῖς ἡμῖν ἔσεσθαι τοὺς θεοὺς ἢπερ ὑμῖν, οὐδὲν γὰρ ἔξω πράττομεν οὔτε τῶν εἰθισμένων περὶ τοὺς θεοὺς οὔτε τῶν πρὸς ἀνθρώπους δικαίων τό τε γὰρ θεῖον θεραπεύομεν κατὰ τὸ κοινὸν πάντων ἔθος ἀνθρώπων, τούς τε ἀνθρώπους ἡγούμεθα φύσει γεγονέναι πρὸς τὸ ἄρχειν ὧν κρατοῦσιν.*

οὐδὲν γὰρ — πράσσομεν. *Νόμισις* est *θρησκεία*, et *τὰ νενομισμένα. βούλησις* ut lat. *voluntas*, die Gesinnung. *Ἀνθρωπείας* et ad *νομίσεως* et ad *βουλήσεως* pertinere et propterea praemissum esse patet. Sententiam sic expressit Krüger. l. l. „Neque poscimus neque facimus quidquam, quod vel sancitae, qua homi-

Digitized by Google

τῶν μὲν ἐς τὸ θεῖον νομίσεως τῶν δ' ἐς σφᾶς αὐτοὺς βουλήσεως δικαιοῦμεν ἢ πράσσομεν. ἡγούμεθα γὰρ τό τε θεῖον δόξῃ, τὸ ἀνθρώπειόν τε σαφῶς, διὰ παντὸς ὑπὸ φύσεως ἀναγκαίας, οὗ ἂν κρατῇ, ἄρχειν. καὶ ἡμεῖς οὔτε θέντες τὸν νόμον οὔτε κειμένῳ πρῶτοι χρησάμενοι, ὄντα δὲ παραλαβόντες καὶ ἐσόμενον ἐς ἀεὶ καταλείψοντες, χρώμεθα αὐτῷ, εἰδότες καὶ ὑμᾶς ἂν καὶ ἄλλους, ἐν τῇ αὐτῇ δυνάμει ἡμῖν γενομένους, δρῶντας ἂν αὐτό. καὶ πρὸς μὲν τὸ θεῖον οὕτως ἐκ τοῦ εἰκότος οὐ φοβούμεθα ἐλασσώσεσθαι· τῆς δὲ ἐς Λακεδαιμονίους δόξης, ἣν διὰ τὸ αἰσχρὸν δὴ βοηθήσειν ὑμῖν πιστεύετε αὐτούς, μακαρίσαντες ὑμῶν τὸ ἀπειρόκακον οὐ ζηλοῦμεν τὸ ἄφρον. Λακεδαιμόνιοι γὰρ πρὸς σφᾶς μὲν αὐτοὺς καὶ τὰ ἐπιχώρια νόμιμα πλεῖστα ἀρετῇ χρῶνται· πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους πολλὰ ἄν τις ἔχων εἰπεῖν ὡς προσφέρονται, ξυνελὼν μάλιστ' ἂν δηλώσειεν ὅτι ἐπιφανέστατα ὧν ἴσμεν τὰ μὲν ἡδέα καλὰ νομίζουσι, τὰ δὲ ξυμφέροντα δίκαια. καίτοι οὐ πρὸς τῆς ὑμετέρας νῦν ἀλόγου σωτηρίας ἡ τοιαύτη διάνοια."

106. *ΜΗΛ.* „Ἡμεῖς δὲ κατ' αὐτὸ τοῦτο ἤδη καὶ μάλιστα πιστεύομεν τῷ ξυμφέροντι αὐτῶν, Μηλίους ἀποίκους ὄντας μὴ βουλήσεσθαι προδόντας τοῖς μὲν εὐνοις τῶν Ἑλλήνων ἀπίστους καταστῆναι, τοῖς δὲ πολεμίοις ὠφελίμους."

107. *ΑΘ.* „Οὔκουν οἴεσθε τὸ ξυμφέρον μὲν μετὰ ἀσφαλείας εἶναι, τὸ δὲ δίκαιον καὶ καλὸν μετὰ κινδύνου δρᾶσθαι· ὃ Λακεδαιμόνιοι ἥκιστα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τολμῶσιν."

nes deos colunt, observantiae repugnet, vel ab humano eorum, quae sibi quisque expetit, acquirendorum studio abhorreat." Addit significari, fortiorem quemque poscere, ut quem superet, is sibi pareat.

ἡγούμεθα γὰρ — ἄρχειν. Τὸ θεῖον est *deus*, et iungendum sicut *τὸ ἀνθρ.* cum *ἄρχειν*. „Existimamus enim deos ex opinione hominum, homines manifesto semper et naturae necessitate ei imperare, cuius potentes sint." Reiskius ad Dionys. l. l. haec verba sic explanat: Recte an secus deos colamus in dubio est. Nam mera ex opinione imperat numen hominibus. Sed opinio, sic colendos esse deos, est humana, antiquitus nobis tradita, cui servimus. Hoc autem certum est, quidquid alteri imperat, id ei imperat, quia necesse est *per naturam rerum*, ut potior minori imperet.

τῆς δὲ ἐς Λακεδαιμονίους δόξης — τὸ ἄφρον. Genitivus *τῆς δόξης* pendet ex *τὸ ἄφρον*. Pro *ἣν* facile quidem coniicias cum Reisk. *ἥν*. Sed illud genuinum est et ex hac ratione explicandum, qua Graeci verba non solum eiusdem originis coniungunt, ut *μάχην μάχεσθαι*, sed etiam synonyma substantivis substituunt, ut h. l. *δόξαν πιστεύειν*, eine Meinung festhalten. Vid. Bernhardy in Syntaxi p. 106 sqq.

Λακεδαιμόνιοι γὰρ — διάνοια. Schol. *Λακεδαιμόνιοι γὰρ πρὸς μὲν ἀλλήλους καὶ τὴν κοινὴν πολιτείαν τὰ πλεῖστα μετ' ἀρετῆς πράττουσι· πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους ὅπως ἔχουσι, μάλιστα ἄν τις ὑμῖν ἐν βραχεῖ δηλώσειεν, καίτοι πολλὰ εἰπεῖν ἔχων, ὅτι πάντων ἀνθρώπων ὧν ἴσμεν ἐκφανέστατα Λακεδαιμόνιοι ἐν ταῖς πρὸς ἄλλους ξυναλλαγαῖς τὰ μὲν ἑαυτοῖς ἡδέα ταῦτα καὶ καλὰ νομίζουσι, τὰ δὲ συμφέροντα αὐτοῖς καὶ δίκαια. ὥστε οὐκ ἔστιν ἀλογίστως διανοεῖσθαι περὶ τῆς σωτηρίας ὑμῶν, προσδεχομένων τὴν παρ' ἐκείνων βοήθειαν.*

107. *δρᾶσθαι.* Codices plerique *δρᾶσαι*, quod aliter non expedias, nisi *εἶναι* pro *ἐξεῖναι* accipias; quod h. l. non aptum propter verba *τὸ δὲ δίκαιον καὶ καλὸν μετὰ κινδύνου.*

Digitized by Google

108. *ΜΗΛ.* „Ἀλλὰ καὶ τοὺς κινδύνους τε ἡμῶν ἕνεκα μᾶλλον ἡγούμεθ' ἂν ἐγχειρίσασθαι αὐτούς, καὶ βεβαιοτέρους ἢ ἐς ἄλλους νομιεῖν, ὅσῳ πρὸς μὲν τὰ ἔργα τῆς Πελοποννήσου ἐγγὺς κείμεθα, τῆς δὲ γνώμης τῷ ξυγγενεῖ πιστότεροι ἑτέρων ἐσμέν."

109. *ΑΘ.* „Τὸ δ' ἐχυρόν γε τοῖς ξυναγωνιουμένοις οὐ τὸ εὔνουν τῶν ἐπικαλεσαμένων φαίνεται, ἀλλ' ἢν τῶν ἔργων τις δυνάμει πολὺ προὔχῃ· ὃ Λακεδαιμόνιοι καὶ πλεῖόν τι τῶν ἄλλων σκοποῦσι. τῆς γοῦν οἰκείας παρασκευῆς ἀπιστίᾳ καὶ μετὰ ξυμμάχων πολλῶν τοῖς πέλας ἐπέρχονται· ὥστε οὐκ εἰκὸς ἐς νῆσόν γε αὐτοὺς, ἡμῶν ναυκρατόρων ὄντων, περαιωθῆναι."

110. *ΜΗΛ.* „Οἱ δὲ καὶ ἄλλους ἂν ἔχοιεν πέμψαι· πολὺ δὲ τὸ Κρητικὸν πέλαγος, δι' οὗ τῶν κρατούντων ἀπορώτερος ἡ λῆψις, ἢ τῶν λαθεῖν βουλομένων ἡ σωτηρία. καὶ εἰ τοῦδε σφάλλοιντο, τράποιντ' ἂν καὶ ἐς τὴν γῆν ὑμῶν καὶ ἐπὶ τοὺς λοιποὺς τῶν ξυμμάχων, ὅσους μὴ Βρασίδας ἐπῆλθε· καὶ οὐ περὶ τῆς μὴ προσηκούσης μᾶλλον ἢ τῆς οἰκειοτέρας ξυμμαχίδος τε [καὶ γῆς,] ὁ πόνος ὑμῖν ἔσται."

111. *ΑΘ.* „Τούτων μὲν καὶ πεπειραμένοις ἄν τι γένοιτο καὶ ὑμῖν, καὶ οὐκ ἀνεπιστήμοσιν ὅτι οὐδ' ἀπὸ μιᾶς πώποτε πολιορκίας Ἀθηναῖοι δι' ἄλλων φόβον ἀπεχώρησαν. ἐνθυμούμεθα δὲ ὅτι, φήσαντες περὶ σωτηρίας βουλεύσειν, οὐδὲν ἐν τοσούτῳ λόγῳ εἰρήκατε ᾧ ἄνθρωποι ἂν πιστεύσαντες νομίσαιεν σωθήσεσθαι· ἀλλ' ὑμῶν τὰ μὲν ἰσχυρότατα ἐλπιζόμενα μέλλεται, τὰ δ' ὑπάρχοντα βραχέα πρὸς τὰ ἤδη ἀντιτεταγμένα περιγίγνεσθαι. πολλήν τε ἀλογίαν τῆς διανοίας παρέχετε, εἰ μὴ μεταστησάμενοι ἔτι ἡμᾶς ἄλλο τι τῶνδε σωφρονέστερον γνώσεσθε. οὐ γὰρ δὴ ἐπί γε τὴν ἐν τοῖς αἰσχροῖς καὶ προὔ-

108. *βεβαιοτέρους ἢ ἐς ἄλλους.* Poppo *ἐς* abesse malit. Vulgata in hoc scriptore non sollicitanda. Recte Bauerus *βεβαιοτέρους ἡμᾶς ἐς αὐτοὺς ἢ ἐς ἄλλους* explicat. — *ὅσῳ μᾶλλον*, i. e. *τοσούτῳ μᾶλλον ὅτι.* 3, 45. 5, 90.

110. *ξυμμαχίδος τε καὶ γῆς.* Ultima verba uncis seclusi, tamquam ex margine illata. Nam primum *καὶ* turbat sententiam, deinde in cod. Reg. alio ordine *γῆς καί* comparent, tum Scholiastae annotatio docet ab eo non fuisse lecta. Valla totum hoc *ξυμμαχ. τε καὶ γῆς* non expressit. Quare Poppo obelos apposuit, nostram coniecturam eo laborare ratus, quod ita scriptum esse oporteret *οἰκείας*, non *οἰκειοτέρας*, cum *οἰκειοτέρα* quam *ἡ μὴ προσήκουσα* etiam sociorum terra sit. Sed poterat respectu sociorum terrae, quae quodammodo iam erat *οἰκεία*, Attica dici *οἰκειοτέρα*. Certe isti argumento non multum tribuerim.

111. *τούτων μὲν — ἀπεχώρησαν.* Verba sic iunge: *τούτων μέν τι γένοιτο ἂν καὶ ὑμῖν καὶ πεπειραμένοις καὶ οὐκ ἀνεπιστήμοσι ὅτι —.* Cf. Matth. §. 391. (388.) e. Schol. *τούτων μὲν καὶ ὑμεῖς πεπείρασθε, καὶ οὐκ ἀνεπιστήμονές ἐστε ὅτε οὐδέποτε Ἀθηναῖοι πολιορκοῦντες ἑτέρους ἀπεχώρησαν διὰ τὸ φοβηθῆναι περὶ τῶν συμμάχων ἢ περὶ τῆς γῆς τῆς ἑαυτῶν δηουμένης.*

βραχέα — περιγίγνεσθαι, i. e. *μᾶλλον βραχέα πρὸς τὰ ἤδη ἀντιτ. ἢ ὥστε περιγ.* Saepe positivus hanc comparativi vim habet in Graeco sermone. Vid. ad 2, 61. *πρός* h. l. comparationi inservit, *ad. μεταστησάμενοι ἔτι ἡμᾶς.* Male Poppo haec verba virgulis separavit, cum *ἔτι* transpositum sit, et proprie ad *γνώσεσθε* pertineat.

ἐν τοῖς αἰσχροῖς καὶ προὔπτοις κιν. Intelligenda pericula, in quae quis per amentiam (infra *μετὰ*

Digitized by Google

πτοις κινδύνοις πλεῖστα διαφθείρουσαν ἀνθρώπους αἰσχύνην τρέψεσθε. πολλοῖς γὰρ προορωμένοις ἔτι ἐς οἷα φέρονται τὸ αἰσχρὸν καλούμενον ὀνόματος ἐπαγωγοῦ δυνάμει ἐπεσπάσατο, ἡσσηθεῖσι τοῦ ῥήματος, ἔργῳ ξυμφοραῖς ἀνηκέστοις ἑκόντας περιπεσεῖν, καὶ αἰσχύνην αἰσχίω μετὰ ἀνοίας ἢ τύχης προσλαβεῖν. ὃ ὑμεῖς, ἢν εὖ βουλεύησθε, φυλάξεσθε· καὶ οὐκ ἀπρεπὲς νομιεῖτε πόλεώς τε τῆς μεγίστης ἡσσᾶσθαι μέτρια προκαλουμένης, ξυμμάχους γενέσθαι, ἔχοντας τὴν ὑμετέραν αὐτῶν ὑποτελεῖς, καὶ, δοθείσης αἱρέσεως πολέμου πέρι καὶ ἀσφαλείας, μὴ τὰ χείρω φιλονεικῆσαι· ὡς οἵτινες τοῖς μὲν ἴσοις μὴ εἴκουσι, τοῖς δὲ κρείσσοσι καλῶς προσφέρονται, πρὸς δὲ τοὺς ἧσσους μέτριοί εἰσι, πλεῖστ' ἂν ὀρθοῖντο. σκοπεῖτε οὖν καὶ μεταστάντων ἡμῶν, καὶ ἐνθυμεῖσθε πολλάκις ὅτι περὶ πατρίδος βουλεύεσθε, ἧς μίᾶς πέρι καὶ ἐς μίαν βουλὴν, τυχοῦσάν τε καὶ μὴ κατορθώσασαν, ἔσται."

112. Καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι μετεχώρησαν ἐκ τῶν λόγων· οἱ δὲ Μήλιοι κατὰ σφᾶς αὐτοὺς γενόμενοι, ὡς ἔδοξεν αὐτοῖς παραπλήσια καὶ ἀντέλεγον, ἀπεκρίναντο τάδε· „Οὔτε ἄλλα δοκεῖ ἡμῖν ἢ ἅπερ καὶ τὸ πρῶτον, ὦ Ἀθηναῖοι, οὔτ' ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πόλεως ἑπτακόσια ἔτη ἤδη οἰκουμένης τὴν ἐλευθερίαν ἀφαιρησόμεθα, ἀλλὰ τῇ τε μέχρι τοῦδε σωζούσῃ τύχῃ ἐκ τοῦ θείου αὐτὴν καὶ τῇ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ Λακεδαιμονίων τιμωρίᾳ πιστεύοντες πειρασόμεθα σώζεσθαι. προκαλούμεθα δὲ ὑμᾶς φίλοι μὲν εἶναι, πολέμιοι δὲ μηδετέροις, καὶ ἐκ τῆς γῆς ἡμῶν ἀναχωρῆσαι σπονδὰς ποιησαμένους αἵτινες δοκοῦσιν ἐπιτήδειοι εἶναι ἀμφοτέροις."

113. Οἱ μὲν δὴ Μήλιοι τοσαῦτα ἀπεκρίναντο· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι διαλυόμενοι ἤδη ἐκ τῶν λόγων ἔφασαν· „Ἀλλ' οὖν μό-

ἀνοίας) incurrit, cum vitare potuerit, et vero debuerit, quatenus sant manifesta (προύπτα). Eiusmodi enim pericula qui spente, licet pudore quodam motus, subit, ignominiam sibi contrahit, videlicet dementiae ac temeritatis dedecus.

πολλοῖς γὰρ — προσλαβεῖν. Structura verborum haec est: πολλοῖς γὰρ — τὸ αἰσχρὸν — ἐπεσπάσατο περιπεσεῖν ἑκόντας ξυμφοραῖς ἀνηκέστοις, καὶ — προσλαβεῖν. — Τὸ ἐπαγωγόν Schol. interpretatur τὸ ὑπακούειν ἔχον τι ποιητικὸν αἰσχύνης. — ἢ τύχης, i. e. maius amentia sua, quam fortunae culpa, dedecus admittunt.

τὰ χείρω φιλονεικῆσαι. Praegnanter dictum pro φιλονεικοῦντας ἐλέσθαι. Sic 4, 25. αἱ νῆες ἐπ' οἶκον ἔκαστοι διεκρίθησαν, ubi Schol. ἀπέπλευσαν ἐπ' οἶκον διακριθεῖσαι. Exempla congessit Poppo I. 1. p. 292 sq.

ἧς μιᾶς πέρι — ἔσται. Vulgo ἢν μιᾶς πέρι. Quod reposuimus ex coniectura nostra, in quam etiam Heilmannum incidisse a Poppone discimus, sententiam certe aptam fundit, si ad ἔσται subaudiatur βουλεύσεσθαι. Goeller. ἢν servavit et pro ἔσται scripsit ἔστε, quod est in D. Vind. Tus., et Vallae codice, qui interpretatur *quam — scitis*. Sententiam autem hanc esse putat Goellerus: „quam, instituta unica de patria unica item consultatione, et servari et perdi posse, scitote."

112. προκαλούμεθα δὲ ὑμᾶς — ἀμφοτέροις. Haec per καί ita coniunxit, ut quae ipsi Melii promitterent, et quae ab Atheniensibus poscerent, ex uno verbo προκαλούμεθα penderent. Accuratius dixisset: προκαλούμενοι δὲ ὑμᾶς, βουλόμενοι (vel ὑπισχνούμενοι) φίλοι — μηδετέ-

Digitized by Google

νοι γε, ἀπὸ τούτων τῶν βουλευμάτων ὡς ἡμῖν δοκεῖτε, τὰ μὲν μέλλοντα τῶν ὁρωμένων σαφέστερα κρίνετε, τὰ δὲ ἀφανῆ τῷ βούλεσθαι ὡς γιγνόμενα ἤδη θεᾶσθε· καὶ Λακεδαιμονίοις καὶ τύχῃ καὶ ἐλπίσι πλεῖστον δὴ παραβεβλημένοι καὶ πιστεύσαντες, πλεῖστον καὶ σφαλήσεσθε."

114. Καὶ οἱ μὲν Ἀθηναίων πρέσβεις ἀνεχώρησαν ἐς τὸ στράτευμα. οἱ δὲ στρατηγοὶ αὐτῶν, ὡς οὐδὲν ὑπήκουον οἱ Μήλιοι, πρὸς πόλεμον εὐθὺς ἐτράποντο, καὶ διελόμενοι κατὰ πόλεις περιετείχισαν κύκλῳ τοὺς Μηλίους. καὶ ὕστερον φυλακὴν σφῶν τε αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων καταλιπόντες οἱ Ἀθηναῖοι καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, ἀνεχώρησαν τῷ πλείονι τοῦ στρατοῦ· οἱ δὲ λειπόμενοι παραμένοντες ἐπολιόρκουν τὸ χωρίον.

115. Καὶ Ἀργεῖοι κατὰ τὸν χρόνον τὸν αὐτὸν ἐσβαλόντες ἐς τὴν Φλιασίαν, καὶ λοχισθέντες ὑπό τε Φλιασίων καὶ τῶν σφετέρων φυγάδων, διεφθάρησαν ὡς ὀγδοήκοντα. καὶ οἱ ἐκ τῆς Πύλου Ἀθηναῖοι Λακεδαιμονίων πόλλην λείαν ἔλαβον· καὶ Λακεδαιμόνιοι δι' αὐτὸ τὰς μὲν σπονδὰς οὐδ' ὡς ἀφέντες ἐπολέμουν αὐτοῖς, ἐκήρυξαν δὲ, εἴ τις βούλεται παρὰ σφῶν Ἀθηναίους ληΐζεσθαι. καὶ Κορίνθιοι ἐπολέμησαν ἰδίων τινῶν διαφορῶν ἕνεκα τοῖς Ἀθηναίοις· οἱ δ' ἄλλοι Πελοποννήσιοι ἡσύχαζον. εἶλον δὲ καὶ οἱ Μήλιοι τῶν Ἀθηναίων τοῦ περιτειχίσματος τὸ κατὰ τὴν ἀγορὰν, προσβαλόντες νυκτὸς, καὶ ἄνδρας τε ἀπέκτειναν, καὶ ἐξενεγκάμενοι σῖτόν τε καὶ ὅσα πλεῖστα ἐδύναντό χρήσιμα, ἀναχωρήσαντες ἡσύχαζον. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἄμεινον τὴν φυλακὴν τὸ ἔπειτα παρεσκεύαζοντο. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

116. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος Λακεδαιμόνιοι μελλήσαντες ἐς τὴν Ἀργείαν στρατεύειν, ὡς αὐτοῖς τὰ διαβατήρια ἱερὰ ἐν τοῖς ὁρίοις οὐκ ἐγίγνετο, ἀνεχώρησαν. καὶ Ἀργεῖοι διὰ τὴν ἐκείνων μέλλησιν τῶν ἐν τῇ πόλει τινὰς ὑποτοπήσαντες, τοὺς μὲν ξυνέλαβον, οἱ δ' αὐτοὺς καὶ διέφυγον. καὶ οἱ Μήλιοι περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους αὖθις ἄλλο τι τοῦ περιτειχίσματος εἷλον τῶν Ἀθηναίων, παρόντων οὐ πολλῶν τῶν φυλάκων. καὶ ἐλθούσης στρατιᾶς ὕστερον ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἄλλης, ὡς ταῦτα ἐγίγνετο, ἧς ἦρχε Φιλοκράτης ὁ Δημέου, καὶ κατὰ κράτος ἤδη πολιορκούμενοι, γενομένης καὶ προδοσίας τινὸς ἀφ' ἑαυτῶν, ξυνεχώρησαν τοῖς Ἀθηναίοις, ὥστε ἐκείνους περὶ αὐτῶν βουλεῦσαι. οἱ δὲ ἀπέκτειναν Μηλίων ὅσους ἡβῶντας ἔλαβον, παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας ἠνδραπάδισαν· τὸ δὲ χωρίον αὐτοὶ ᾤκισαν, ἀποίκους ὕστερον πεντακοσίους πέμψαντες.

ρους, ἐκ τῆς γῆς ἡμῶν ἀναχωρῆσαι etc.

113. παραβεβλημένοι, i. e. ἐπιῤῥίψαντες. παραβόλως. Schol. Apud Herodotum 2, 154. 7. 10. παραβάλλειν et παραβάλλεσθαι deponere, committere significare dicit Goeller. Sed videtur ubique periculi notio inesse, ut Thuc. 2, 44. παῖδας παραβαλλόμενοι. 3, 65. πολῖται ὄντες καὶ πλείω παραβαλλόμενοι.

115. τὸ κατὰ τὴν ἀγοράν. Adsentior Dukero, qui ob ea, quae mox de frumento et aliis rebus a Meliis raptis Thucydides refert, forum rerum venalium in Atheniensium castris designari putat; etsi obscurius Thucydides hoc significat.

Digitized by Google

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΞΥΓΓΡΑΦΗΣ ϛ.

Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος Ἀθηναῖοι ἐβούλοντο αὖθις μείζονι παρασκευῇ τῆς μετὰ Λάχητος καὶ Εὐρυμέδοντος ἐπὶ Σικελίαν

Athenienses maiore apparatu in Siciliam expeditionem moliuntur, cuius insulae incolae et barbari et Graeci enumerantur, c. 1 — 5. Verum Atheniensium consilium sub specioso praetextu cognatis et sociis suis auxilium contra Syracusios ferendi latebat, c. 6. Legatis exploratoribus reversis sexaginta naves in Sicilliam mittere decreverunt, Alcibiade, Nicia et Lamacho ducibus electis, c. 8., quorum Nicias inceptum dissuadet, c. 9 — 14., Alcibiades quam maxime commendat, c. 16 — 18. Quare Nicias, sperans fore, ut apparatus magnitudine verbis amplificanda Athenienses a conatu deterreat, demonstrat altera oratione, non exaequandam solum Syracusiorum magnis copiis exercitum, sed etiam ampliorem rebusque necessariis omnibus maxime instructum emittendum esse, c. 20 — 23. Tamen populi ardor non extinctus est, sed cum Nicias provocatus, quibus copiis opus esset, significasset, continuo praetoribus potestas data de tota expeditione decernendi, quidquid ipsis optimum videretur, c. 24 — 26. Mercurii simulacra mutilata, eiusque rei non leviter animos moventis suspicio in Alcibiadem ab inimicis coniecta, qui frustra a populo petiit, ut, antequam proficisceretur, de ea re quaestio institueretur, c. 27 — 29. Ex Piraeo magnificentissime instructa classis, solemnibus votis per libationem conceptis, profecta Corcyram, c. 30 — 32. Syracusas cum rumores de adventu classis perlati essent, pauci fidem habere; Hermocrates autem oratione, c. 33 — 34., rem non solum credibilem et certam demonstrare, sed etiam antevertendam. Cui contra dixit Athenagoras, c. 36 — 40., turbulenta oratione suspicionem movens in nuntii auctores. Corcyra Athenienses in Siciliam traiicientes, a nulla Italiae urbe amice recepti, dum ad Rhegium naves in statione habent, reversis exploratoriis navibus, disceptant duces de re agenda diversis sententiis, donec Alcibiadis sententia, Lamacho in eam concedente, vincit, c. 42 — 50. Dehinc Catanam omnes copias transferunt, c. 51., et Syracusas Camarinamque frustra tentant, c. 52. Interim navis Salaminia ad Alcibiadem et nonnullos alios, quorum nomina delata erant, arcessendos advenerat, c. 53. Digressio de Pisistratidarum dominatione et tyrannicidis, c. 54 — 59. Alcibiades Thuriis e Salaminia nave in Peloponnesum effugit, c. 61. Exercitu bifariam diviso Sicilia circumnavigatur, c. 62. Hieme ineunte, cum Catanam redissent, Syracusiis Catanam, Atheniensibus Syracusas petentibus, non invitis utrisque fit proelium, quo Syracusii funduntur, c. 63 — 71. Hermocratem Syracusii ducem creant; Athenienses apud Naxum hiberna communiunt, c. 72 — 74. Quae munimenta Syracusani exstruxerint, et qua oratione Hermocrates Camerinaeos Atheniensium societati subtraxerit, c. 75 — 80. Quid apud eosdem Camarinaeos Euphemus Atheniensis dixerit, c. 82 — 87. Utraque oratione audita, Camarinaei

Digitized by Google

πλεύσαντες καταστρέψασθαι, εἰ δύναιντο, ἄπειροι οἱ πολλοὶ ὄντες τοῦ μεγέθους τῆς νήσου καὶ τῶν ἐνοικούντων τοῦ πλήθους καὶ Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων, καὶ ὅτι οὐ πολλῷ τινὶ ὑποδεέστερον πόλεμον ἀνηροῦντο ἢ τὸν πρὸς Πελοποννησίους. Σικελίας γὰρ περίπλους μέν ἐστιν ὁλκάδι οὐ πολλῷ τινὶ ἔλασσον ἢ ὀκτὼ ἡμερῶν, καὶ τοσαύτη οὖσα ἐν εἴκοσι σταδίων μάλιστα μέτρῳ τῆς θαλάσσης διείργεται τὸ μὴ ἤπειρος οὖσα.

2. Ὠικίσθη δὲ ἤδη τὸ ἀρχαῖον, καὶ τοσάδε ἔθνη ἔσχε τὰ ξύμπαντα. παλαιότατοι μὲν λέγονται ἐν μέρει τινὶ τῆς χώρας Κύκλωπες καὶ Λαιστρυγόνες οἰκῆσαι· ὧν ἐγὼ οὔτε γένος ἔχω εἰπεῖν, οὔτε ὁπόθεν ἐξῆλθον, ἢ ὅποι ἀπεχώρησαν· ἀρκείτω δὲ ὡς ποιηταῖς τε εἴρηται, καὶ ὡς ἕκαστός πη γιγνώσκει περὶ αὐτῶν. Σικανοὶ δὲ μετ' αὐτοὺς πρῶτοι φαίνονται ἐνοικισάμενοι, ὡς μὲν αὐτοί φασι, καὶ πρότεροι, διὰ τὸ αὐτόχθονες εἶναι, ὡς δὲ ἡ ἀλήθεια εὑρίσκεται, Ἴβηρες ὄντες, καὶ ἀπὸ τοῦ Σικανοῦ ποταμοῦ τοῦ ἐν Ἰβηρίᾳ ὑπὸ Λιγύων ἀναστάντες. καὶ ἀπ' αὐτῶν Σικανία τότε ἡ νῆσος ἐκαλεῖτο, πρότερον Τρινακρία καλουμένη· οἰκοῦσι δὲ ἔτι καὶ νῦν τὰ πρὸς ἑσπέραν τὴν Σικελίαν. Ἰλίου δὲ ἁλισκομένου, τῶν Τρώων τινὲς, διαφυγόντες Ἀχαιούς, πλοίοις ἀφικνοῦνται πρὸς τὴν Σικελίαν· καὶ ὅμοροι τοῖς Σικανοῖς οἰκήσαντες ξύμπαντες μὲν Ἔλυμοι ἐκλήθησαν, πόλεις δ' αὐτῶν Ἔρυξ τε καὶ Ἔγεστα προσξυνῴκησαν δὲ αὐτοῖς καὶ Φωκέων τινὲς τῶν ἀπὸ Τροίας, τότε χειμῶνι ἐς Λιβύην πρῶτον, ἔπειτα ἐς Σικελίαν ἀπ' αὐτῆς κατενεχθέντες. Σικελοὶ δὲ ἐξ Ἰταλίας (ἐνταῦθα γὰρ ᾤκουν) διέβησαν ἐς Σικελίαν, φεύγοντες Ὀπικούς, ὡς μὲν εἰκός, καὶ λέγεται, ἐπὶ σχεδιῶν, τηρήσαντες τὸν πορθμὸν, κατιόντος τοῦ ἀνέμου, τάχα ἂν δὲ καὶ

a bello plane abstinere se profitentur, c. 88. Syracusiis opem Lacedaemoniorum implorantibus auxilio est Alcibiades, c. 89 — 92., et Gylippus dux constituitur, qui cum Corinthiis et Syracusiis rem administret, c. 93. In Sicilia Syracusios Epipolas praesidio firmantes occupant Athenienses et clade affectos in urbem reprimunt, ipsique in summa Epipolarum rupe castellum communiunt, c. 96. — 97. Mox partem Syracusarum opere circumdant, et isthmum, in quo Syracusae sitae, ab altero ad alterum mare munitione intercludunt, in quam transverum Syracusii murum exstruunt. Sed eum Athenienses diruunt, rupem ad magnum portum spectantem muniunt, et variis proeliis victores evadunt; Lamachus tamen interficitur, c. 98 — 101. Athenienses classe in magnum portum delata, iam animum abiicientes Syracusii cum Nicia agunt, cum Gylippus paucis cum navibus advenit, c. 102 — 104. — Athenienses, appulsa in Laconicam tum primum classe, Lacedaemoniis iustam belli integrandi causam praebuerunt, c. 105.

1. ἔλασσον — ἡμερῶν. Sic recte pro ἐλάσσων h. l. legitur, et pro quovis alio casu infra, c. 25 et 67. al. — Mox in verbis τὸ μὴ ἤπειρος οὖσα confusae sunt duae loquendi rationes, διείργεται τὸ μὴ — εἶναι, et διείργ. μὴ οὖσα sine τό. Vid. alia exempla ad 4, 63. Sententia: „Sicilia non solum ampla est insula, sed non multum abest, quin ipsa sit pars continentis, quippe exiguo tantum intervallo viginti stadiorum a continente discreta."

2. κατιόντος τοῦ ἀνέμου. Ἄνεμος κατιών est ventus spiratis et crebrescens (cf. Virgil. Aen. 3, 530) Thucyd. 2, 25. Ἄνεμον δὲ κατιόντος μεγάλου. Plerumque intelligitur ventus secundus, a tergo euntes prosequens. Sed 2, 84. Atheniensibus tantum favebat ventus, qui spirabat inde a sinu; Peloponnesiis trepidationem af-

Digitized by Google

αλλως πως ἐςπλεύσαντες. εἰσὶ δὲ καὶ νῦν ἔτι ἐν τῇ Ἰταλίᾳ Σικελοὶ, καὶ ἡ χώρα ἀπὸ Ἰταλοῦ, βασιλέως τινὸς Σικελῶν, τοὔνομα τοῦτο ἔχοντος, οὕτως Ἰταλία ἐπωνομάσθη. ἐλθόντες δὲ ἐς τὴν Σικελίαν στρατὸς πολὺς, τούς τε Σικανοὺς κρατοῦντες μάχῃ ἀπέστειλαν πρὸς τὰ μεσημβρινὰ καὶ ἑσπέρια αὐτῆς, καὶ ἀντὶ Σικανίας Σικελίαν τὴν νῆσον ἐποίησαν καλεῖσθαι, καὶ τὰ κράτιστα τῆς γῆς ᾤκησαν ἔχοντες, ἐπεὶ διέβησαν, ἔτη ἐγγὺς τριακόσια, πρὶν Ἕλληνας ἐς Σικελίαν ἐλθεῖν· ἔτι δὲ καὶ νῦν τὰ μέσα καὶ τὰ πρὸς βοῤῥᾶν τῆς νήσου ἔχουσιν. ᾤκουν δὲ καὶ Φοίνικες περὶ πᾶσαν μὲν τὴν Σικελίαν, ἄκρας τε ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ ἀπολαβόντες, καὶ τὰ ἐπικείμενα νησίδια, ἐμπορίας ἕνεκεν τῆς πρὸς τοὺς Σικελούς. ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἕλληνες πολλοὶ κατὰ θάλασσαν ἐπεςέπλεον, ἐκλιπόντες τὰ πλείω, Μοτύην καὶ Σολόεντα καὶ Πάνορμον ἐγγὺς τῶν Ἐλύμων ξυνοικίσαντες ἐνέμοντο, ξυμμαχίᾳ τε πίσυνοι τῇ τῶν Ἐλύμων, καὶ ὅτι ἐντεῦθεν ἐλάχιστον πλοῦν Καρχηδὼν Σικελίας ἀπέχει. βάρβαροι μὲν οὖν τοσοίδε Σικελίαν καὶ οὕτως ᾤκησαν.

3. Ἑλλήνων δὲ πρῶτοι Χαλκιδῆς ἐξ Εὐβοίας πλεύσαντες μετὰ Θουκλέους οἰκιστοῦ Νάξου ᾤκισαν, καὶ Ἀπόλλωνος Ἀρχηγέτου βωμὸν, ὅςτις νῦν ἔξω τῆς πόλεώς ἐστιν, ἱδρύσαντο, ἐφ' ᾧ, ὅταν ἐκ Σικελίας θεωροὶ πλέωσι, πρῶτον θύουσι. Συρακούσας δὲ τοῦ ἐχομένου ἔτους Ἀρχίας τῶν Ἡρακλειδῶν ἐκ Κορίνθου ᾤκισε, Σικελοὺς ἐξελάσας πρῶτον ἐκ τῆς νήσου, ἐν ᾗ νῦν οὐκέτι περικλυζομένη ἡ πόλις ἡ ἐντός ἐστιν· ὕστερον δὲ χρόνῳ καὶ ἡ ἔξω προςτειχισθεῖσα πολυάνθρωπος ἐγένετο. Θουκλῆς δὲ καὶ οἱ Χαλκιδῆς ἐκ Νάξου ὁρμηθέντες, ἔτει πέμπτῳ μετὰ Συρακούσας οἰκισθείσας, Λεοντίνους τε, πολέμῳ τοὺς Σικελοὺς ἐξελάσαντες, οἰκίζουσι, καὶ μετ' αὐτοὺς Κατάνην· οἰκιστὴν δὲ αὐτοὶ Καταναῖοι ἐποιήσαντο Εὔαρχον.

4. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ Λάμις ἐκ Μεγάρων ἀποικίαν ἄγων ἐς Σικελίαν ἀφίκετο, καὶ ὑπὲρ Παντακίου τε ποταμοῦ Τρώτιλόν τι ὄνομα χωρίον οἰκίσας, καὶ ὕστερον αὐτόθεν τοῖς Χαλκιδεῦσιν ἐς Λεοντίνους ὀλίγον χρόνον ξυμπολι-

ferebat. H. l. intellige ventum secundum inde a continentis littore ad insulam versus flantem.

Ἰταλία. Hoc nomen, aliquando mihi suspectum, per epexegesin videtur adiectum. Ceterum Thucydidis tempore nomen Italiae tantum exiguam, non dicam Italiae, sed Magnae Graeciae partem a fluvio Lao atque urbe Metaponto usque ad fretum Siculum complectebatur. Vid. Niebuhr. Hist. Rom. T. I. p. 20 ed. sec.

3. ἐκ τῆς νήσου. Eius nomen Ortygia, quae arx et quinta pars Syracusarum postea erat. Vid. Liv. 24, 21. Diodor. 13, 9. 16, 10. Ἡ ἔξω πόλις Thucydidi est, quam seriores vocarunt *Acradinam*, quod nomen apud Thucydidem non invenitur. Tertia Syracusarum pars *Tycha* vel *Tyca* nonnullis videtur latere in Συκῆ, quod nomen apud Nostrum legitur infra, cap. 98. Recentiores Thucydidis aetate reliquae urbis partes sunt, Neapolis et Epipolae. — οὐκέτι περικλυζομένη. Bekk. legendum esse coniicit περικλυζομένῃ. Schol. Τὸ πρῶτον οἱ Συρακούσιοι τὸ νησίδιον ᾤκισαν μόνον, αὖθις δὲ, μὴ χωροῦντος αὐτοῦ, συνάψαντες αὐτὸ τῇ Σικελίᾳ διὰ χώματος, κατῴκησαν καὶ ἐν τῇ Σικελίᾳ. ἐκαλεῖτο δὲ ἡ ἐν τῇ Σικελίᾳ ἔξω πόλις.

Digitized by Google

τεύσας, καὶ ὑπὸ αὐτῶν ἐκπεσὼν καὶ Θάψον οἰκίσας, αὐτὸς μὲν ἀποθνήσκει· οἱ δ' ἄλλοι ἐκ τῆς Θάψου ἀναστάντες, Τβλωνος βασιλέως Σικελοῦ προδόντος τὴν χώραν καὶ καθηγησαμένου, Μεγαρέας ὥκισαν τοὺς Τβλαίους κληθέντας. καὶ ἔτη οἰκήσαντες πέντε καὶ τεσσαράκοντα καὶ διακόσια ὑπὸ Γέλωνος τυράννου Συρακοσίων ἀνέστησαν ἐκ τῆς πόλεως καὶ χώρας. πρὶν δὲ ἀναστῆναι, ἔτεσιν ὕστερον ἑκατὸν ἢ αὐτοὺς οἰκίσαι, Πάμμιλον πέμψαντες Σελινοῦντα κτίζουσι· καὶ ἐκ Μεγάρων, τῆς μητροπόλεως οὔσης αὐτοῖς, ἐκπεσὼν ξυγκατώκισε. Γέλαν δὲ Ἀντίφημος ἐκ Ῥόδου καὶ Ἔντιμος ἐκ Κρήτης ἐποίκους ἀγαγόντες κοινῇ ἔκτισαν ἔτει πέμπτῳ καὶ τεσσαρακοστῷ μετὰ Συρακουσῶν οἴκισιν, καὶ τῇ μὲν πόλει ἀπὸ τοῦ Γέλα ποταμοῦ τοὔνομα ἐγένετο· τὸ δὲ χωρίον, οὗ νῦν ἡ πόλις ἐστί, καὶ ὃ πρῶτον ἐτειχίσθη, Λίνδιοι καλεῖται· νόμιμα δὲ Δωρικὰ ἐτέθη αὐτοῖς. ἔτεσι δὲ ἐγγύτατα ὀκτὼ καὶ ἑκατὸν μετὰ τὴν σφετέραν οἴκισιν Γελῷοι Ἀκράγαντα ὥκισαν, τὴν μὲν πόλιν ἀπὸ τοῦ Ἀκράγαντος ποταμοῦ ὀνομάσαντες, οἰκιστὰς δὲ ποιήσαντες Ἀριστόνουν καὶ Πυστίλον, νόμιμα δὲ τὰ Γελῴων δόντες. Ζάγκλη δὲ τὴν μὲν ἀρχὴν, ἀπὸ Κύμης τῆς ἐν Ὀπικίᾳ Χαλκιδικῆς πόλεως λῃστῶν ἀφικομένων, ᾠκίσθη, ὕστερον δὲ καὶ ἀπὸ Χαλκίδος καὶ τῆς ἄλλης Εὐβοίας πλῆθος ἐλθὸν ξυγκατενείμαντο τὴν γῆν· καὶ οἰκισταὶ Περιήρης καὶ Κραταιμένης ἐγένοντο αὐτῆς, ὁ μὲν ἀπὸ Κύμης, ὁ δὲ ἀπὸ Χαλκίδος. ὄνομα δὲ τὸ μὲν πρῶτον Ζάγκλη ἦν ὑπὸ τῶν Σικελῶν κληθεῖσα, ὅτι δρεπανοειδὴς τὴν ἰδέαν τὸ χωρίον ἐστί, τὸ δὲ δρέπανον οἱ Σικελοὶ ζάγκλον καλοῦσιν· ὕστερον δὲ αὐτοὶ μὲν ὑπὸ Σαμίων καὶ ἄλλων Ἰώνων ἐκπίπτουσιν, οἳ Μήδους φεύγοντες προσέβαλον Σικελίᾳ. τοὺς δὲ Σαμίους Ἀναξίλας Ῥηγίνων τύραννος οὐ πολλῷ ὕστερον ἐκβαλὼν, καὶ τὴν πόλιν αὐτοῖς ξυμμίκτων ἀνθρώπων οἰκίσας, Μεσσήνην ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ τὸ ἀρχαῖον πατρίδος ἀντωνόμασε.

5. Καὶ Ἱμέρα ὑπὸ Ζάγκλης ᾠκίσθη ὑπὸ Εὐκλείδου καὶ Σίμου καὶ Σάκωνος, καὶ Χαλκιδῆς μὲν οἱ πλεῖστοι ἦλθον ἐς τὴν ἀποικίαν, ξυνῴκισαν δὲ αὐτοῖς καὶ ἐκ Συρακουσῶν φυγάδες, στάσει νικηθέντες, οἱ Μυλητίδαι καλούμενοι· καὶ φωνὴ μὲν μεταξὺ τῆς τε Χαλκιδέων καὶ Δωρίδος ἐκράθη, νόμιμα δὲ τὰ

4. προδόντος τὴν χώραν καὶ καθηγησαμένου. Megarensibus Thapsum incolentibus Hyblo, rex Siculorum, tradebat locum, ubi Megara Hyblaea conderent, eoque ipse eos deducebat. Verba Τβλωνος προδόντος τὴν χώραν ad sequens ᾤκισαν pertinent, non ad praecedentis ἀναστάντες ἐκ τῆς Θάψου rationem reddendam. — *Hyblae* tres erant in Sicilia: *Megara* Hyblaea, antea Hybla dicta, inter Syracusas et Leontinos sita; Hybla *Geleatis*, circa Aetnam, quae etiam *maior* dicta; Hybla *Heraea*, eadem *minor* appellata, apud Pachynum sita.

τοὺς δὲ Σαμίους — ἀντωνόμασε. Ab his verbis vulgo inepte novum caput incipit, cum Scriptoris oratio adhuc in commemorandis urbis nominibus versetur, quibus diversis temporibus vocata est. Quare haec verba, praeeunte Poppone, cum praecedente capite coniunximus. Ceterum iungenda sunt verba ξυμμίκτων ἀνθρώπων οἰκίσας, *mixtis hominibus urbem replevit*. Similia collegit Bernhardy Synt. p. 168.

Digitized by Google

Χαλκιδικὰ ἐκράτησεν. Ἄκραι δὲ καὶ Κασμέναι ὑπὸ Συρακοσίων ᾠκίσθησαν, Ἄκραι μὲν ἑβδομήκοντα ἔτεσι μετὰ Συρακούσας, Κασμέναι δὲ ἐγγὺς εἴκοσι μετὰ Ἄκρας. καὶ Καμάρινα τὸ πρῶτον ὑπὸ Συρακοσίων ᾠκίσθη ἔτεσιν ἐγγύτατα πέντε καὶ τριάκοντα καὶ ἑκατὸν μετὰ Συρακουσῶν κτίσιν· οἰκισταὶ δὲ ἐγένοντο αὐτῆς Δάσκων καὶ Μενέκωλος. ἀναστάτων δὲ Καμαριναίων γενομένων πολέμῳ ὑπὸ Συρακοσίων δι' ἀπόστασιν, χρόνῳ Ἱπποκράτης ὕστερον Γέλας τύραννος, λύτρα ἀνδρῶν Συρακοσίων αἰχμαλώτων λαβὼν τὴν γῆν τὴν Καμαριναίων, αὐτὸς οἰκιστὴς γενόμενος κατῴκισε Καμάριναν. καὶ αὖθις ὑπὸ Γέλωνος ἀνάστατος γενομένη τὸ τρίτον κατῳκίσθη ὑπὸ Γέλωνος.

6. Τοσαῦτα ἔθνη Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων Σικελίαν ᾤκει, καὶ ἐπὶ τοσήνδε οὖσαν αὐτὴν οἱ Ἀθηναῖοι στρατεύειν ὥρμηντο, προφάσει μὲν τῇ ἀληθεστάτῃ προφάσει τῆς πάσης ἄρξειν, βοηθεῖν δὲ ἅμα εὐπρεπῶς βουλόμενοι τοῖς ἑαυτῶν ξυγγενέσι καὶ τοῖς προσγεγενημένοις ξυμμάχοις. μάλιστα δ' αὐτοὺς ἐξώρμησαν Ἐγεσταίων τε πρέσβεις παρόντες καὶ προθυμότερον ἐπικαλούμενοι. ὅμοροι γὰρ ὄντες τοῖς Σελινουντίοις ἐς πόλεμον καθέστασαν περί τε γαμικῶν τινῶν καὶ περὶ γῆς ἀμφισβητήτου· καὶ οἱ Σελινούντιοι Συρακοσίους ἐπαγόμενοι ξυμμάχους κατεῖργον αὐτοὺς τῷ πολέμῳ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν· ὥστε τὴν γενομένην ἐπὶ Λάχητος καὶ τοῦ προτέρου πολέμου Λεοντίνων οἱ Ἐγεσταῖοι ξυμμαχίαν ἀναμιμνήσκοντες τοὺς Ἀθηναίους ἐδέοντο σφίσι ναῦς πέμψαντας ἐπαμῦναι, λέγοντες ἄλλα τε πολλὰ καὶ κεφάλαιον, εἰ Συρακόσιοι Λεοντίνους τε ἀνασπήσαντες ἀτιμώρητοι γενήσονται, καὶ τοὺς λοιποὺς ἔτι ξυμμάχους αὐτῶν διαφθείροντες αὐτοὶ τὴν ἅπασαν δύναμιν τῆς Σικελίας σχήσουσι, κίνδυνον εἶναι μή ποτε μεγάλῃ παρασκευῇ ἀφικόμενοι Δωριῆς τε Δωριεῦσι κατὰ τὸ ξυγγενὲς, καὶ ἅμα ἄποικοι τοῖς ἐκπέμψασι Πελοποννησίοις βοηθήσαντες, καὶ τὴν ἐκείνων δύναμιν ξυγκαθέλωσι· σῶφρον δ' εἶναι μετὰ τῶν ὑπολοίπων ἔτι ξυμμάχων ἀντέχειν τοῖς Συρακοσίοις, ἄλλως τε καὶ χρήματα σφῶν παρεξόντων ἐς τὸν πόλεμον ἱκανά. ὧν ἀκούοντες οἱ Ἀθηναῖοι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν τε Ἐγεσταίων πολλάκις λεγόντων καὶ τῶν ξυναγορευόντων αὐτοῖς, ἐψηφίσαντο πρέσβεις πέμψαντες πρῶτον ἐς τὴν Ἔγεσταν, περὶ τὰ τῶν χρημάτων σκεψομένους, εἰ ὑπάρχει, ὥσπερ φασὶν, ἐν τῷ κοινῷ καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς, καὶ τὰ τοῦ πολέμου ἅμα πρὸς τοὺς Σελινουντίους, ἐν ὅτῳ ἐστὶν, εἰσομένους.

7. Καὶ οἱ μὲν πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων ἀπεστάλησαν ἐς

5. τὸ πρῶτον κατῳκίσθη ὑπὸ Γέλωνος. Wesseling. ad Diod. 11, 76. demonstrat, Thucydidem haud dubie scripsisse ὑπὸ Γελῴων.

6. ξυγγενέσι. Erant omnes Ionesve Chalcidenses, veluti Leontini, Naxii, Catanaei. Ab his distinguuntur οἱ προσγεγενημένοι ex reliquis Siculis populis, ut Agrigentini. Vid. 5, 4. Aliis tamen placuit altera lectio προγεγενημένοις. — Mox τέ post Ἐγεσταίων transpositum est, proprie pertinens ad παρόντες. Est autem τέ — καὶ pariter ac.

ἐψηφίσαντο. Infinitivus, qui insequentibus desideratur, ex praegressis est subaudiendus: ναῦς πέμψαντας ἐπαμῦναι.

Digitized by Google

τὴν Σικελίαν. Λακεδαιμόνιοι δὲ τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος καὶ οἱ ξύμμαχοι, πλὴν Κορινθίων, στρατεύσαντες ἐς τὴν Ἀργείαν τῆς τε γῆς ἔτεμον οὐ πολλὴν, καὶ σῖτον ἀνεκομίσαντό τινα ξεύγη κομίσαντες, καὶ ἐς Ὀρνεὰς κατοικίσαντες τοὺς Ἀργείων φυγάδας, καὶ τῆς ἄλλης στρατιᾶς παρακαταλιπόντες αὐτοῖς ὀλίγους, καὶ σπεισάμενοί τινα χρόνον ὥστε μὴ ἀδικεῖν Ὀρνεάτας καὶ Ἀργείους τὴν ἀλλήλων, ἀπεχώρησαν τῷ στρατῷ ἐπ' οἶκου. ἐλθόντων δὲ Ἀθηναίων οὐ πολλῷ ὕστερον ναυσὶ τριάκοντα καὶ ἑξακοσίοις ὁπλίταις, οἱ Ἀργεῖοι μετὰ τῶν Ἀθηναίων πανστρατιᾷ ἐξελθόντες τοὺς μὲν ἐν Ὀρνεαῖς μίαν ἡμέραν ἐπολιόρκουν· ὑπὸ δὲ νύκτα αὐλισαμένου τοῦ στρατεύματος ἄπωθεν, ἐκδιδράσκουσιν οἱ ἐκ τῶν Ὀρνεῶν. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ οἱ Ἀργεῖοι ὡς ἤσθοντο, κατασκάψαντες τὰς Ὀρνεὰς ἀνεχώρησαν, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ὕστερον ταῖς ναυσὶν ἐπ' οἶκον. Καὶ ἐς Μεθώνην τὴν ὅμορον Μακεδονίᾳ ἱππέας κατὰ θάλασσαν κομίσαντες Ἀθηναῖοι σφῶν τε αὐτῶν καὶ Μακεδόνων τοὺς παρὰ σφίσι φυγάδας, ἐκακούργουν τὴν Περδίκκου. Λακεδαιμόνιοι δὲ, πέμψαντες παρὰ Χαλκιδέας τοὺς ἐπὶ Θράκης, ἄγοντας πρὸς Ἀθηναίους δεχημέρους σπονδὰς, ξυμπολεμεῖν ἐκέλευον Περδίκκᾳ· οἱ δ' οὐκ ἤθελον. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα, καὶ ἕκτον καὶ δέκατον ἔτος ἐτελεύτα τῷ πολέμῳ τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

8. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους ἅμα ἦρι οἱ τῶν Ἀθηναίων πρέσβεις ἦκον ἐκ τῆς Σικελίας καὶ οἱ Ἐγεσταῖοι μετ' αὐτῶν, ἄγοντες ἑξήκοντα τάλαντα ἀσήμου ἀργυρίου, ὡς ἐς ἑξήκοντα ναῦς μηνὸς μισθὸν, ἃς ἔμελλον δεήσεσθαι πέμπειν. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκκλησίαν ποιήσαντες, καὶ ἀκούσαντες τῶν τε Ἐγεσταίων καὶ τῶν σφετέρων πρέσβεων τά τε ἄλλα ἐπαγωγὰ καὶ οὐκ ἀληθῆ, καὶ περὶ τῶν χρημάτων, ὡς εἴη ἕτοιμα ἔν τε τοῖς ἱεροῖς πολλὰ καὶ ἐν τῷ κοινῷ, ἐψηφίσαντο ναῦς ἑξήκοντα πέμπειν ἐς Σικελίαν καὶ στρατηγοὺς αὐτοκράτορας Ἀλκιβιάδην τε τὸν Κλεινίου καὶ Νικίαν τὸν Νικηράτου καὶ Λάμαχον τὸν Ξενοφάνους, βοηθοὺς μὲν Ἐγεσταίοις πρὸς Σελινουντίους, ξυγκατοικίσαι δὲ καὶ Λεοντίνους, ἤν τι περιγίγνηται αὐτοῖς τοῦ πολέμου, καὶ τἆλλα τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ πρᾶξαι ὅπῃ ἂν γιγνώσκωσιν ἄριστα Ἀθηναίοις. μετὰ δὲ τοῦτο ἡμέρᾳ πέμπτῃ ἐκκλησία αὖθις ἐγίγνετο, καθότι χρὴ τὴν παρασκευὴν ταῖς ναυσὶ τάχιστα γίγνεσθαι, καὶ τοῖς στρατηγοῖς, εἴ του προσδέοιντο, ψηφισθῆναι ἐς τὸν ἔκπλουν. καὶ ὁ Νικίας, ἀκούσιος μὲν ἠρημένος ἄρχειν, νομίζων δὲ τὴν πόλιν οὐκ ὀρθῶς βεβου-

7. πανστρατιᾷ ἐξελθόντες. Sic legebat Valla. Codices omnes ἐξελθόντων, quod defendit Poppo Prol. I. p. 120. et tamquam genitivum absolutum ad solos Argivos refert. Nam de Atheniensibus quidem, qui sexcenti tantum aderant, non convenit dici πανστρατιᾷ.

8. καὶ ἐν τῷ κοινῷ. Codices magno numero exhibent καὶ ἐν τοῖς κοινοῖς, quod receperunt recentiores omnes. Non est sermo de plurium civitatum aerariis, ut patet ex cap. 6., neque unquam alibi Thucydides plurali huius nominis de unius urbis aerario usus est, quamquam sic τὰ κοινὰ usurpatum reperitur apud Polybium 1, 59. Nostro quidem loco ob praecedens τοῖς ἱεροῖς facile pluralis a librariis proficisci potuit.

Digitized by Google

λεῦσθαι, ἀλλὰ προφάσει βραχείᾳ καὶ εὐπρεπεῖ τῆς Σικελίας ἁπάσης, μεγάλου ἔργου, ἐφίεσθαι, παρελθών, ἀποτρέψαι ἐβούλετο, καὶ παρήνει τοῖς Ἀθηναίοις τοιάδε.

9. „Ἡ MEN ἐκκλησία περὶ παρασκευῆς τῆς ἡμετέρας ἥδε ξυνελέγη, καθότι χρὴ ἐς Σικελίαν ἐκπλεῖν· ἐμοὶ μέντοι δοκεῖ καὶ περὶ αὐτοῦ τούτου ἔτι χρῆναι σκέψασθαι, εἰ ἄμεινόν ἐστιν ἐκπέμπειν τὰς ναῦς, καὶ μὴ οὕτω βραχείᾳ βουλῇ περὶ μεγάλων πραγμάτων, ἀνδράσιν ἀλλοφύλοις πειθομένους, πόλεμον οὐ προσῆκοντα ἄρασθαι. καίτοι ἔγωγε καὶ τιμῶμαι ἐκ τοῦ τοιούτου, καὶ ἧσσον ἑτέρων περὶ τῷ ἐμαυτοῦ σώματι ὀρρωδῶ, νομίζων ὁμοίως ἀγαθὸν πολίτην εἶναι, ὃς ἂν καὶ τοῦ σώματός τι καὶ τῆς οὐσίας προνοῆται· μάλιστα γὰρ ἂν ὁ τοιοῦτος καὶ τὰ τῆς πόλεως δι' ἑαυτὸν βούλοιτο ὀρθοῦσθαι· ὅμως δὲ οὔτε ἐν τῷ πρότερον χρόνῳ διὰ τὸ προτιμᾶσθαι εἶπον παρὰ γνώμην, οὔτε νῦν, ἀλλὰ ᾗ ἂν γιγνώσκω βέλτιστα, ἐρῶ. καὶ πρὸς μὲν τοὺς τρόπους τοὺς ὑμετέρους ἀσθενὴς ἂν μου ὁ λόγος εἴη, εἰ τά τε ὑπάρχοντα σώζειν παραινοίην, καὶ μὴ τοῖς ἑτοίμοις περὶ τῶν ἀφανῶν καὶ μελλόντων κινδυνεύειν· ὡς δὲ οὔτε ἐν καιρῷ σπεύδετε, οὔτε ῥᾴδιά ἐστι κατασχεῖν ἐφ' ἃ ὥρμησθε, ταῦτα διδάξω.

10. „Φημὶ γὰρ ὑμᾶς, πολεμίους πολλοὺς ἐνθάδε ὑπολιπόντας, καὶ ἑτέρους ἐπιθυμεῖν, ἐκεῖσε πλεύσαντας, δεῦρο ἐπαγαγέσθαι. καὶ οἴεσθε ἴσως τὰς γενομένας ὑμῖν σπονδὰς ἔχειν τι βέβαιον, αἳ, ἡσυχαζόντων μὲν ὑμῶν, ὀνόματι σπονδαὶ ἔσονται· (οὕτω γὰρ ἐνθένδε τε ἄνδρες ἔπραξαν αὐτὰ, καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων·) σφαλέντων [δέ] που ἀξιόχρεῳ δυνάμει, ταχεῖαν τὴν ἐπιχείρησιν ἡμῖν οἱ ἐχθροὶ ποιήσονται, οἷς πρῶτον μὲν διὰ ξυμφορῶν ἡ ξύμβασις, καὶ ἐκ τοῦ αἰσχίονος ἢ ἡμῖν, κατ' ἀνάγκην ἐγένετο, ἔπειτα ἐν αὐτῇ ταύτῃ πολλὰ τὰ ἀμφισβητούμενα ἔχομεν. εἰσὶ δ' οἳ οὐδὲ ταύτην πω τὴν ὁμολογίαν ἐδέξαντο, καὶ οὐχ οἱ ἀσθενέστατοι· ἀλλ' οἱ μὲν ἄντικρυς πολεμοῦσιν, οἱ

9. νομίζων, i. e. καίπερ νομίζων, ut 5, 82. προελθεῖν μὲν οὐκέτι ἠθέλησαν, δεομένων τῶν διαπεφευγότων.

10. δεῦρο ἐπαγαγέσθαι. Codices plerique omnes δεύτερον ἐπαγαγέσθαι.

οὕτω γὰρ ἐνθένδε τε — αὐτά. Vulgo αὐτάς. Thuc. 3, 97. ἦν ἐπὶ πολὺ τοιαύτη ἡ μάχη, διέξεις τε καὶ ὑπαγωγαί, ἐν οἷς ἀμφοτέροις ἦσσους ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι. 6, 69. τροπὰς, οἷα εἰκὸς φιλοῦς, ἀλλήλων ἐποίουν. 6, 96. διενοοῦντο τὰς προσβάσεις αὐτῶν φυλάσσειν, ὅπως μὴ κατὰ ταῦτα λάθωσι σφᾶς ἀναβάντες οἱ πολέμιοι. Vid. Peppo I. 1. p. 105 sq. Respicit autem Nicias Alcibiadem et ex Lacedaemoniorum parte ephoros Cleobulum et Xenarem. Vid. 5, 36. Ii agebant id, ut foedus disrumperetur. Ergo ἔπραξαν αὐτά est: *per dolum machinati sunt, ut nomine tantum foedus esset.*

ἐκ τοῦ αἰσχίονος. Schol. διὰ τὸ πταῖσαι. ἐξ ἀνάγκης γὰρ συνέβησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, βουλόμενοι τοὺς ἄνδρας κομίσασθαι. — Mox τὰ ἀμφισβητούμενα refer ad Amphipolin Atheniensibus non redditam et ea, quae exponit 5, 35. — εἰσὶ δ' οἳ — Corinthii, qui aperte adhuc bellum gerebant (vid. 5, 48. 52.); Boeoti et Chalcidenses, qui decem dierum induciis agebant, i. e. inducias continuas in tempus indefinitum, quae tamen decimo quoque die renuntiari poterant. Vid. 5, 26. 32. 6, 7.

Digitized by Google

δὲ καὶ διὰ τὸ Λακεδαιμονίους ἔτι ἡσυχάζειν δεχημέροις σπονδαῖς καὶ αὐτοὶ κατέχονται. τάχα ἂν δ' ἴσως, εἰ δίχα ἡμῶν τὴν δύναμιν λάβοιεν, ὅπερ νῦν σπεύδομεν, καὶ πάνυ ἂν ξυνεπίθοιντο μετὰ Σικελιωτῶν, οὓς πρὸ πολλῶν ἂν ἐτιμήσαντο ξυμμάχους [σφισι] γενέσθαι ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ. ὥστε χρὴ σκοπεῖν τινὰ αὐτὰ, καὶ μὴ μετεώρῳ τε πόλει ἀξιοῦν κινδυνεύειν, καὶ ἀρχῆς ἄλλης ὀρέγεσθαι, πρὶν ἣν ἔχομεν βεβαιωσώμεθα, εἰ Χαλκιδῆς γε οἱ ἐπὶ Θράκης, ἔτη τοσαῦτα ἀφεστῶτες ἡμῶν, ἔτι ἀχείρωτοί εἰσι, καὶ ἄλλοι τινὲς κατὰ τὰς ἠπείρους ἐνδοιαστῶς ἀκροῶνται. ἡμεῖς δὲ Ἐγεσταίοις δὴ οὐσι ξυμμάχοις, ὡς ἀδικουμένοις, ὀξέως βοηθοῦμεν· ὑφ' ὧν δ' αὐτῶν πάλαι ἀφεστώτων ἀδικούμεθα, ἔτι μέλλομεν ἀμύνεσθαι.

11. „Καίτοι τοὺς μὲν κατεργασάμενοι κἂν κατάσχοιμεν· τῶν δ' εἰ καὶ κρατήσαιμεν, διὰ πολλοῦ γε καὶ πολλῶν ὄντων χαλεπῶς ἂν ἄρχειν δυναίμεθα. ἀνόητον δ' ἐπὶ τοιούτους ἰέναι, ὧν κρατήσας τε μὴ κατασχήσει τις, καὶ μὴ κατορθώσας μὴ ἐν τῷ ὁμοίῳ καὶ πρὶν ἐπιχειρῆσαι ἔσται. Σικελιῶται δ' ἄν μοι δοκοῦσιν, ὥς γε νῦν ἔχουσι, καὶ ἔτι ἂν ἧσσον δεινοὶ ἡμῖν γενέσθαι, εἰ ἄρξειαν αὐτῶν Συρακόσιοι· ὅπερ οἱ Ἐγεσταῖοι μάλιστα ἡμᾶς ἐκφοβοῦσι. νῦν μὲν γὰρ κἂν ἔλθοιεν ἴσως Λακεδαιμονίων ἕκαστοι χάριτι, ἐκείνως δ' οὐκ εἰκὸς ἀρχὴν ἐπὶ ἀρχὴν στρατεῦσαι· ᾧ γὰρ ἂν τρόπῳ τὴν ἡμετέραν μετὰ Πελοποννησίων ἀφέλωνται, εἰκὸς ὑπὸ τῶν αὐτῶν καὶ τὴν σφετέραν διὰ τοῦ αὐτοῦ καθαιρεθῆναι. ἡμᾶς δ' ἂν οἱ ἐκεῖ Ἕλληνες μάλιστα μὲν ἐκπεπληγμένοι εἶεν, εἰ μὴ ἀφικοίμεθα, ἔπειτα δὲ καὶ, εἰ δείξαντες τὴν δύναμιν δι' ὀλίγου ἀπέλθοιμεν· εἰ δὲ σφαλείημέν τι, τάχιστ' ἂν ὑπεριδόντες μετὰ τῶν ἐνθάδε ἐπίθοιντο. τὰ γὰρ διὰ πλείστου πάντες ἴσμεν θαυμαζόμενα, καὶ τὰ πεῖραν ἥκιστα τῆς δόξης δόντα. ὅπερ νῦν ὑμεῖς, ὦ Ἀθηναῖοι, ἐς Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους πεπόνθατε, διὰ τὸ παρὰ γνώμην αὐτῶν, πρὸς ἃ ἐφοβεῖσθε τὸ πρῶτον, περιγεγενῆσθαι καταφρονήσαντες ἤδη καὶ Σικελίας ἐφίεσθε. χρὴ δὲ μὴ πρὸς

σκοπεῖν τινά. Innuit Alcibiadem. Cf. c. 12. εἴ τέ τις — παραινεῖ ὑμῖν ἐκπλεῖν. Et sic saepe τίς significat eum, quem quis aperte nominare vel non audet, vel non dignatur. Vid. Eurip. Phoen. 457. 895. cf. Brunck. ad Soph. Ai. 1138. — μετεώρῳ τε πόλει, a navibus ductam metaphoram docet Schol., explicans τῆς πόλεως ἡμῶν οὐκ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ὁρμούσης.

ἀφεστῶτες ἡμῶν. Boni aliquot libri ἀφ' ἡμῶν. — Mox pro ὑφ' ὧν δ' αὐτῶν Bekk. in minore edit. ex Reiskii coniectura rescripsit ὑφ' ὧν δ' αὐτοί.

11. τῶν δέ, int. Σικελιωτῶν. — μὴ ἐν τῷ ὁμοίῳ, quod clade afflictum etiam domum persequentur. — ἀρχὴν ἐπὶ ἀρχήν, Syracusios singula expediamus. ὅπερ — πεcontra Athenienses. Eandem sententiam explicat 5, 91. Οὐ γὰρ οἱ ἄρχοντες ἄλλων, ὥσπερ καὶ Λακεδαιμόνιοι οὗτοι δεινοὶ τοῖς νικηθεῖσιν, — ἀλλ' ἢν οἱ ὑπήκοοί που τῶν ἀρξάντων αὐτοὶ ἐπιθέμενοι κρατήσωσι.

ὅπερ νῦν ὑμεῖς — ἐφίεσθε. Locum nimia brevitate et contractione enuntiationum obscurum et impeditum primum germanice reddam: In welchem Falle ihr euch, Athenäer, jetzt gegen die Lacedaemonier und deren Bundesgenossen befunden habt; (und) weil ihr gegen Erwarten über sie, im Vergleich mit dem was ihr anfangs fürchtetet, Vortheile gewonnen habt, so strebt ihr bereits mit Geringschätzung jener auch nach Sicilien. Nunc singula expediamus. ὅπερ — πε-

Digitized by Google

τὰς τύχας τῶν ἐναντίων ἐπαίρεσθαι, ἀλλὰ τὰς διανοίας κρατήσαντας θαρσεῖν· μηδὲ Λακεδαιμονίους ἄλλο τι ἡγήσασθαι ἢ διὰ τὸ αἰσχρὸν σκοπεῖν, ὅτῳ τρόπῳ ἔτι καὶ νῦν, ἢν δύνωνται, σφήλαντες ἡμᾶς τὸ σφέτερον ἀπρεπὲς εὖ θήσονται, ὅσῳ καὶ περὶ πλείστου καὶ διὰ πλείστου δόξαν ἀρετῆς μελετῶσιν. ὥστε οὐ περὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ Ἐγεσταίων ἡμῖν, ἀνδρῶν βαρβάρων, ὁ ἀγὼν, εἰ σωφρονοῦμεν, ἀλλ' ὅπως πόλιν δι' ὀλιγαρχίας ἐπιβουλεύουσαν ὀξέως φυλαξώμεθα.

12. „Καὶ μεμνῆσθαι χρὴ ἡμᾶς ὅτι νεωστὶ ἀπὸ νόσου μεγάλης καὶ πολέμου βραχύ τι λελωφήκαμεν, ὥστε καὶ χρήμασι καὶ τοῖς σώμασιν ηὐξῆσθαι· καὶ ταῦτα ὑπὲρ ἡμῶν δίκαιον ἐνθάδε εἶναι ἀναλοῦν, καὶ μὴ ὑπὲρ ἀνδρῶν φυγάδων τῶνδε, ἐπικουρίας δεομένων, οἷς τό τε ψεύσασθαι καλῶς χρήσιμον, καὶ τῷ τοῦ πέλας κινδύνῳ, αὐτῶν λόγους μόνον παρασχομένους, ἢ κατορθώσαντας χάριν μὴ ἄξιαν εἰδέναι, ἢ πταίσαντάς που τοὺς φίλους ξυναπολέσαι. εἴ τέ τις ἄρχειν ἄσμενος αἱρεθεὶς παραινεῖ ὑμῖν ἐκπλεῖν, τὸ ἑαυτοῦ μόνον σκοπῶν, ἄλλως τε καὶ νεώτερος ἔτι ὢν ἐς τὸ ἄρχειν, ὅπως θαν-

πόνθατε refero ad proxime praegressam sententiam, cui geminam habet Tacitus Annal. 1, 47. „maiestate salva, *cui maior e longinquo reverentia*". Et Agric. c. 30. *Omne ignotum pro magnifico est.* Non autem Athenienses Lacedaemoniis, sed Lacedaemonii Atheniensibus admirandi et metuendi ante bellum propter terrestris belli exercitationem et copias videbantur. πάσχειν h. l., ut δρᾶν, saepe universe significat actionem verbi modo praegressi, ne hoc ipsum repeti necesse sit, veluti οἷα νῦν ὑμεῖς Λακεδαιμονίους τεθαυμάκατε, *quemadmodum modo vos Lacedaemonios admirati estis.* Non solum ob hanc rem, sed etiam propter totam conformationem periodi dignus est qui conferatur locus 2, 60. ὁπότε οὖν πόλις μὲν τὰς ἰδίας ξυμφορὰς οἷά τε φέρειν, εἷς δὲ ἕκαστος τὰς ἐκείνης ἀδύνατος, πῶς οὐ χρὴ πάντας ἀμύνειν αὐτῇ, καὶ μὴ (int. δρᾶν) δ νῦν ὑμεῖς δρᾶτε, ταῖς κατ' οἶκον κακοπραγίαις ἐκπεπληγμένοι τοῦ κοινοῦ τῆς σωτηρίας ἀφίεσθε, καὶ ἐμέ τε τὸν παραινέσαντα πολεμεῖν καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς, οἳ ξυνέγνωτε, δι' αἰτίας ἔχετε. Quamquam ibi δρᾶτε distinctius enuntiatur sequentibus verbis τοῦ κοινοῦ τῆς σωτηρίας ἀφίεσθε et ἐμὲ δι' αἰτίας ἔχετε. Nostro loco item quodammodo per sequens Σικελίας ἐφίεσθε vis verbi πεπόνθατε explicatur, quamquam plene sic dicere debebat: παρὰ γνώμην περιεγεγένησθε αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦτο καταφρονήσαντες αὐτῶν ἤδη καὶ Σικελίας ἐφίεσθε, quod duabus enuntiationibus in unam contractis et mutata structura obscurius est factum. Ceterum παρὰ γνώμην est παρ' ἐλπίδα, int. ipsorum Atheniensium, qui ab initio Peloponnesiorum copias metuebant, neque se superaturos sed tantum cohibituros esse hostes opinabantur. αὐτῶν pendet ex περιεγεγενῆσθαι. In verbis πρὸς ἃ ἐφοβεῖσθε praepositio habet vim comparationis: „Superiores fuistis Lacedaemoniis, non quidem omnino, sed quatenus primum multa ab iis timebatis. Denique ne hoc quidem praetermittendum in difficili loco, pro ἐφίεσθε in optimis libris Cass. (ab antiqua manu) Aug. Pal. It. Vat. H. Reg. C. Gr. K. m. reperiri ἐφίεσθαι, probante Bernhardy Synt. p. 298. Sed cf. Hermann. ad Vig. p. 761.

τὰς διανοίας κρατήσαντας θαρσεῖν, „*decet confidere animi potentem*," i. e. aequam servare mentem in utraque fortuna.

τὸ αἰσχρόν, ut paullo post τὸ ἀπρεπές refer ad clades Lacedaemoniorum. — ὅσῳ pro ὅσῳ μᾶλλον. Cf. Goeller. ad h. l.

12. αὐτῶν λόγους μόνον παρασχομένους. Λὐτῶν Aug. It. Vat. Reg. H. Vind., quod pro αὐτῶν accipiendum. Vulgo αὐτούς. Mox ξυν-

Digitized by Google

μασθῇ μὲν ἀπὸ τῆς ἱπποτροφίας, διὰ δὲ πολυτέλειαν καὶ ὠφεληθῇ τι ἐκ τῆς ἀρχῆς, μηδὲ τούτῳ ἐμπαράσχητε τῷ τῆς πόλεως κινδύνῳ ἰδίᾳ ἐλλαμπρύνεσθαι· νομίσατε δὲ τοὺς τοιούτους τὰ μὲν δημόσια ἀδικεῖν, τὰ δὲ ἴδια ἀναλοῦν, καὶ τὸ πρᾶγμα μέγα εἶναι καὶ μὴ οἷον νεωτέρῳ βουλεύσασθαί τε καὶ ὀξέως μεταχειρίσαι.

13. „Οὓς ἐγὼ ὁρῶν νῦν ἐνθάδε τῷ αὐτῷ ἀνδρὶ παρακελευστοὺς καθημένους φοβοῦμαι, καὶ τοῖς πρεσβυτέροις ἀντιπαρακελεύομαι μὴ καταισχυνθῆναι, εἴ τῳ τις παρακάθηται τῶνδε, ὅπως μὴ δόξῃ, ἂν μὴ ψηφίζηται πολεμεῖν, μαλακὸς εἶναι· μηδ', ὅπερ ἂν αὐτοὶ πάθοιεν, δυσέρωτας εἶναι τῶν ἀπόντων, γνόντας ὅτι ἐπιθυμίᾳ μὲν ἐλάχιστα κατορθοῦνται, προνοίᾳ δὲ πλεῖστα· ἀλλ' ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὡς μέγιστον δὴ τῶν πρὶν κινδυνον ἀναῤῥιπτούσης, ἀντιχειροτονεῖν, καὶ ψηφίζεσθαι τοὺς μὲν Σικελιώτας, οἷσπερ νῦν ὅροις χρωμένους πρὸς ἡμᾶς οὐ μεμπτοῖς, τῷ τε Ἰονίῳ κόλπῳ, παρὰ γῆν ἥν τις πλέῃ, καὶ τῷ Σικελικῷ, διὰ πελάγους, τὰ αὑτῶν νεμομένους καθ' αὑτούς καὶ ξυμφέρεσθαι· τοῖς δ' Ἐγεσταίοις ἰδίᾳ εἰπεῖν, ἐπειδὴ ἄνευ Ἀθηναίων καὶ ξυνῆψαν πρὸς Σελινουντίους τὸ πρῶτον πόλεμον, μετὰ σφῶν αὐτῶν καὶ καταλύεσθαι· καὶ τὸ λοιπὸν ξυμμάχους μὴ ποιεῖσθαι, ὥσπερ εἰώθαμεν, οἷς κακῶς μὲν πράξασιν ἀμυνοῦμεν, ὠφελείας δ' αὐτοὶ δεηθέντες οὐ τευξόμεθα.

14. „Καὶ σὺ, ὦ Πρύτανι, ταῦτα, εἴπερ ἡγεῖ σοι προσήκειν κήδεσθαί τε τῆς πόλεως, καὶ βούλει γενέσθαι πολίτης ἀγαθὸς, ἐπιψήφιζε καὶ γνώμας προτίθει αὖθις Ἀθηναίοις, νομίσας, εἰ ὀρρωδεῖς τὸ ἀναψηφίσαι, τὸ μὲν λύειν τοὺς νόμους μὴ μετὰ τοσῶνδ' ἂν μαρτύρων αἰτίαν σχεῖν, τῆς δὲ πόλεως βουλευσαμένης ἰατρὸς ἂν γενέσθαι, καὶ τὸ καλῶς ἄρξαι τοῦτ'

ἀπολέσαι ex Lindavii coniectura scriptum pro ξυναπολέσθαι.

διὰ δὲ πολυτέλειαν — ἐκ τῆς ἀρχῆς. Arguit Alcibiadem Nicias, quod sui commodi et luxuriae causa sibi imperium quaesierit, quo res ad tantos sumptus suppeteret. Bellum autem non molitus esset, nisi inde imperium penderet.

13. δυσέρωτας εἶναι τῶν ἀπόντων, nimis et perdite amare ea, quae non ante oculos posita, sed longinqua et remota sunt. — κατορθοῦνται, int. οἱ ἄνθρωποι, vel αὐτοὶ, οἱ πρεσβύτεροι. Cf. Poppo I. 1. p. 477. Paullo ante αὐτοί ad Alcibiadis asseclas referendum. — In verbo καταισχυνθῆναι latet significatio effectus ὥστε ψηφίζεσθαι πολεμεῖν.

τὸ πρῶτον. Sic D. et Valla. Ceteri, ut vulgo, τὸν πρῶτον.

14. αὖθις. Hoc vocabulum non minus ad ἐπιψήφιζε quam ad προτίθει pertinet. Πρύτανις est ὁ ἐπιστάτης ὁ ἐν τῷ δήμῳ. Periculosum erat Epistatae, populum iterum in suffragium mittere de qua re iam scriptum esset psephisma. Quamquam hoc cum populi voluntate et studio factum esse videmus in decreto de Mytilenaeis interficiendis, 3, 36. Unde patet, studio populi (μετὰ τοσῶνδε μαρτύρων) illum timorem sublevari. — τὸ λύειν τοὺς νόμους i. q. ἀναψηφίσαι.

τῆς δὲ πόλεως βουλευσαμένης. Quod vulgo ante βουλευσαμένης legitur κακῶς, praeter Cam. et Gr. omittunt omnes. Modestiae oratoris ad cives verba facientis non accommodatum esse censet Benedictus. Etiam infra cap. 23. εὖ ante βουλεύσασθαι ab optimis libris abest.

Digitized by Google

εἶναι, ὃς ἂν τὴν πατρίδα ὠφελήσῃ ὡς πλεῖστα, ἢ ἑκὼν εἶναι μηδὲν βλάψῃ."

15. Ὁ μὲν Νικίας τοιαῦτα εἶπε. τῶν δὲ Ἀθηναίων παριόντες οἱ μὲν πλεῖστοι στρατεύειν παρῄνουν, καὶ τὰ ἐψηφισμένα μὴ λύειν· οἱ δέ τινες καὶ ἀντέλεγον. ἐνῆγε δὲ προθυμότατα τὴν στρατείαν Ἀλκιβιάδης ὁ Κλεινίου, βουλόμενος τῷ τε Νικίᾳ ἐναντιοῦσθαι, ὢν καὶ ἐς τὰ ἄλλα διάφορος τὰ πολιτικὰ, καὶ ὅτι αὐτοῦ διαβόλως ἐμνήσθη, καὶ μάλιστα στρατηγῆσαί τε ἐπιθυμῶν, καὶ ἐλπίζων Σικελίαν τε δι' αὐτοῦ καὶ Καρχηδόνα λήψεσθαι, καὶ τὰ ἴδια ἅμα, εὐτυχήσας, χρήμασί τε καὶ δόξῃ ὠφελήσειν. ὢν γὰρ ἐν ἀξιώματι ὑπὸ τῶν ἀστῶν, ταῖς ἐπιθυμίαις μείζοσιν ἢ κατὰ τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν ἐχρῆτο ἔς τε τὰς ἱπποτροφίας καὶ τὰς ἄλλας δαπάνας· ὅπερ καὶ καθεῖλεν ὕστερον τὴν τῶν Ἀθηναίων πόλιν οὐχ ἥκιστα. φοβηθέντες γὰρ αὐτοῦ οἱ πολλοὶ τὸ μέγεθος τῆς τε κατὰ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα παρανομίας ἐς τὴν δίαιταν, καὶ τῆς διανοίας ὧν καθ' ἓν ἕκαστον, ἐν ὅτῳ γίγνοιτο, ἔπρασσεν, ὡς τυραννίδος ἐπιθυμοῦντι πολέμιοι καθέστασαν· καὶ δημοσίᾳ κράτιστα διαθέντι τὰ τοῦ πολέμου, ἰδίᾳ ἕκαστοι τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτοῦ ἀχθεσθέντες, καὶ ἄλλοις ἐπιτρέψαντες, οὐ διὰ μακροῦ ἔσφηλαν τὴν πόλιν. τότε δ' οὖν παρελθὼν τοῖς Ἀθηναίοις παρῄνει τοιάδε.

16. „ΚΑΙ προςήκει μοι μᾶλλον ἑτέρων, ὦ Ἀθηναῖοι, ἄρχειν, (ἀνάγκη γὰρ ἐντεῦθεν ἄρξασθαι, ἐπειδή μου Νικίας καθήψατο,) καὶ ἄξιος ἅμα νομίζω εἶναι. ὧν γὰρ πέρι ἐπιβόητός εἰμι, τοῖς μὲν προγόνοις μου καὶ ἐμοὶ δόξαν φέρει ταῦτα, τῇ δὲ πατρίδι καὶ ὠφέλειαν. οἱ γὰρ Ἕλληνες καὶ ὑπὲρ δύναμιν μείζω ἡμῶν τὴν πόλιν ἐνόμισαν τῷ ἐμῷ διαπρεπεῖ τῆς Ὀλυμπίαζε θεωρίας, πρότερον ἐλπίζοντες αὐτὴν καταπεπολεμῆσθαι, διότι ἅρματα μὲν ἑπτὰ καθῆκα, ὅσα οὐδείς πω ἰδιώτης πρότερον, ἐνίκησα δὲ, καὶ δεύτερος καὶ τέταρτος ἐγενόμην, καὶ τἆλ-

ὃς ἂν — ὠφελήσῃ. Vid. ad 2, 44, ubi haec confusio duarum structurarum exemplis explanatur. Cf. c. 16. med., ubi ὃς ἂν ὠφελῇ est pro ὠφελεῖν.

15. δι' αὐτοῦ refer ad στρατηγῆσαι. Τέ post στρατηγῆσαι respondet proximo καὶ ἐλπίζων — λήψεσθαι. Cum praegressum sit βουλόμενος τῷ τε Νικίᾳ ἐναντιοῦσθαι, debebat simpliciter scribere: καὶ μάλιστα στρατηγῆσαι, omisso ἐπιθυμῶν. Quo per epexegesin addito et arcte cum infinitivo iuncto, τέ additur, relatum ad καί, quo alterum participium ἐλπίζων sententiae annectitur: *pariter cupiens ac sperans.*

ὢν γὰρ ἐν ἀξιώματι ὑπὸ τῶν ἀστῶν. Ut verba neutra apud Graecos cum ὑπό et genitivo iunguntur, tamquam passiva, ita vel substantiva nonnumquam. Sic supra 1, 130. ὢν καὶ πρότερον ἐν μεγάλῳ ἀξιώματι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.

διαθέντι. Sic solus H. Ceteri omnes διαθέντα, ut vulgo. Illud primus recepit Bekk.

16. καὶ προςήκει μοι — καὶ ἄξιος. Illud προςήκει ad ius et dignitatem pertinet, quod sumptibus factis et legatione ad Peloponnesios suscepta bene de republica meruerit; ἄξιος refer ad animi dotes et rei bene gerendae facultatem. — ἐπιβόητος h. l. in malam partem accipiendum, ut in fine capitis ἐπιβοώμενος.

ἐνίκησα δὲ, — ἐγενόμην. Primam, secundam et quartam palmam retulerat. Plutarch. in Vit. Alcib. c. 11. Καὶ τὸ νικῆσαι δὲ καὶ δεύτερον γε-

Digitized by Google

λα ἀξίως τῆς νίκης παρεσκευασάμην. νόμῳ μὲν γὰρ τιμὴ τὰ τοιαῦτα· ἐκ δὲ τοῦ δρωμένου καὶ δύναμις ἅμα ὑπονοεῖται. καὶ ὅσα αὖ ἐν τῇ πόλει χορηγίαις ἢ ἄλλῳ τῳ λαμπρύνομαι, τοῖς μὲν ἀστοῖς φθονεῖται φύσει, πρὸς δὲ τοὺς ξένους καὶ αὕτη ἰσχὺς φαίνεται. καὶ οὐκ ἄχρηστος ἦδ' ἡ ἄνοια, ὃς ἂν τοῖς ἰδίοις τέλεσι μὴ ἑαυτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν ὠφελῇ. οὐδέ γε ἄδικον ἐφ' ἑαυτῷ μέγα φρονοῦντα μὴ ἴσον εἶναι· ἐπεὶ καὶ ὁ κακῶς πράσσων πρὸς οὐδένα τῆς ξυμφορᾶς ἰσομοιρεῖ. ἀλλ' ὥςπερ δυστυχοῦντες οὐ προσαγορευόμεθα, ἐν τῷ ὁμοίῳ τις ἀνεχέσθω καὶ ὑπὸ τῶν εὐπραγούντων ὑπερφρονούμενος, ἢ τὰ ἴσα νέμων νὰ ὅμοια ἀνταξιούτω. οἶδα δὲ τοὺς τοιούτους, καὶ ὅσοι ἔν τινος λαμπρότητι προέσχον, ἐν μὲν τῷ κατ' αὐτοὺς βίῳ λυπηροὺς ὄντας, τοῖς ὁμοίοις μὲν μάλιστα, ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ξυνόντας, τῶν δὲ ἔπειτα ἀνθρώπων προςποίησίν τε ξυγγενείας τισὶ, καὶ μὴ οὖσαν, καταλιπόντας, καὶ, ἧς ἂν ὦσι πατρίδος, ταύτῃ αὖχησιν, ὡς οὐ περὶ ἀλλοτρίων, οὐδ' ἁμαρτόντων, ἀλλ' ὡς περὶ σφετέρων τε καὶ καλὰ πραξάντων. ὧν ἐγὼ ὁρεγόμενος, καὶ διὰ ταῦτα τὰ ἴδια ἐπιβοώμενος, τὰ δημόσια σκοπεῖτε εἴ του χεῖρον μεταχειρίζω. Πελοποννήσου γὰρ τὰ δυνατώτατα ξυστήσας ἄνευ μεγάλου ὑμῖν κινδύνου καὶ δαπάνης, Λακεδαιμονίους ἐς μίαν ἡμέραν κατέστησα ἐν Μαντινείᾳ περὶ τῶν ἁπάντων ἀγωνίσασθαι· ἐξ οὗ, καὶ περιγενόμενοι τῇ μάχῃ, οὐδέπω καὶ νῦν βεβαίως θαρσοῦσι.

17. „Καὶ ταῦτα ἡ ἐμὴ νεότης καὶ ἄνοια παρὰ φύσιν δοκοῦσα εἶναι ἐς τὴν Πελοποννησίων δύναμιν λόγοις τα πρέπουσιν ὡμίλησε, καὶ ὀργῇ πίστιν παρασχομένη ἔπεισε. καὶ νῦν μὴ

νέσθαι καὶ τέταρτον, ὡς Θουκυδίδης φησὶν, ὁ δ' Εὐριπίδης τρίτον, ὑπερβάλλει λαμπρότητι καὶ δόξῃ πᾶσαν τὴν ἐν τούτοις φιλοτιμίαν. Verba καὶ τἆλλα ἀξίως τῆς νίκης παρεσκευασάμην Dukerus refert ad ea, quae de Alcibiade scribit Athenaeus 1, 3. Ὀλύμπια νικήσας — θύσας Ὀλυμπίῳ Διὶ τὴν πανήγυριν ἅπασαν εἱστίασε.

τὰ ὅμοια ἀνταξιούτω. Schol. ὥςπερ τῶν δυστυχούντων καταφρονεῖ τις, οὕτω καὶ αὐτὸς ἀνεχέσθω ὑπὸ τῶν εὐτυχούντων ἐν μέρει καταφρονούμενος· ἢ εἰ βούλεται μὴ ὑπερορᾶσθαι κακοπραγῶν, μηδ' αὐτὸς ἐῶν ἀτυχούντων καταφρονείτω.

17. καὶ ταῦτα ἡ ἐμὴ νεότης — ἔπεισε. Bekkerum secutus post ἔπεισε punctum posui, et paullo post scripsi πεφόβηεθα pro πεφοβῆσθαι. Recte Goellerus: Quum statim, ait, oratio ad Athenienses convertatur, ubi ἀλλά indicare videtur aliquid praecessisse, quod ne faciant Athenienses orator hortatur, admodum probabilis est levissima verborum mutatio a Bekkero facta. — ἄνοια παρὰ φύσιν δοκοῦσα εἶναι, aliis nimirum, non ipsi Alcibiadi; quare haec verba, etsi dicta sunt cum respectu eorum, quae Nicias supra c. 11. dixit: ἀνόητον δ' ἐπὶ τούτους ἰέναι etc., tamen non ironice dicta sunt, sed ipsa adversariorum opprobria eo traducta, ubi laudem inveniant. Hoc enim dicit: „Haec autem mea iuventus illa et quae quibusdam videtur annos praegressa amentia apud potentissimas Peloponnesiorum civitates (Argivos et Mantinenses) verbis aptis usa transegit.“ — ταῦτα ὡμίλησε est ταῦτα ὁμιλήσασα ἔπραξε, ad foedus cum Atheniensibus faciendum compulit. Sic c. 11. ἐκφοβοῦσι pro ἐκφοβοῦντες λέγουσι. — ὀργῇ πίστιν παρασχομένη, studio fidem adiungens. Nam ὀργή h. l. est studium, ut saepe, leidenschaftliches Streben. Disceptatur autem, utrum tertius an sextus casus sit, et utrum Peloponnesiorum an ipsius Alcibiadis sit ὀργή intelligenda.

Digitized by Google

πεφόβησθε αὐτὴν, ἀλλ' ἕως ἐγώ τε ἔτι ἀκμάζω μετ' αὐτῆς, καὶ ὁ Νικίας εὐτυχὴς δοκεῖ εἶναι, ἀποχρήσασθε τῇ ἑκατέρου ἡμῶν ὠφελείᾳ· καὶ τὸν ἐς τὴν Σικελίαν πλοῦν μὴ μεταγιγνώσκετε, ὡς ἐπὶ μεγάλην δύναμιν ἐσόμενον. ὄχλοις τε γὰρ ξυμμίκτοις πολυανδροῦσιν αἱ πόλεις, καὶ ῥᾳδίας ἔχουσι τῶν πολιτειῶν τὰς μεταβολὰς καὶ ἐπιδοχάς. καὶ οὐδεὶς δι' αὐτὸ ὡς περὶ οἰκείας πατρίδος, οὔτε τὰ περὶ τὸ σῶμα ὅπλοις ἐξήρτυται, οὔτε τὰ ἐν τῇ χώρᾳ νομίμοις κατασκευαῖς· ὅτι δὲ ἕκαστος ἢ ἐκ τοῦ λέγειν πείθειν οἴεται ἢ στασιάζων ἀπὸ τοῦ κοινοῦ λαβὼν ἄλλην γῆν, μὴ κατορθώσας, οἰκήσειν, ταῦτα ἑτοιμάζεται. καὶ οὐκ εἰκὸς τὸν τοιοῦτον ὅμιλον οὔτε λόγου μιᾷ γνώμῃ ἀκροᾶσθαι, οὔτε ἐς τὰ ἔργα κοινῶς τρέπεσθαι· ταχὺ δ' ἂν ὡς ἕκαστοι, εἴ τι καθ' ἡδονὴν λέγοιτο, προσχωροῖεν, ἄλλως τε καὶ εἰ στασιάζουσιν, ὥσπερ πυνθανόμεθα. καὶ μὴν οὐδ' ὁπλῖται οὔτ' ἐκείνοις ὅσοιπερ κομποῦνται, οὔτε οἱ ἄλλοι Ἕλληνες διεφάνησαν τοσοῦτοι ὄντες, ὅσους ἕκαστοι σφᾶς αὐτοὺς ἠρίθμουν, ἀλλὰ μέγιστον δὴ αὐτοὺς ἐψευσμένη ἡ Ἑλλὰς μόλις ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ ἱκανῶς ὡπλίσθη. τά τε οὖν ἐκεῖ, ἐξ ὧν ἐγὼ ἀκοῇ αἰσθάνομαι, τοιαῦτα καὶ ἔτι εὐπορώτερα ἔσται· (βαρβάρους [τε] γὰρ πολλοὺς ἕξομεν, οἳ Συρακοσίων μίσει ξυνεπιθήσονται αὐτοῖς·) καὶ τὰ ἐνθάδε οὐκ ἐπικωλύσει, ἢν ὑμεῖς ὀρθῶς βουλεύησθε. οἱ γὰρ πατέρες ἡμῶν τοὺς αὐτοὺς τούτους, οὕσπερ νῦν φασὶ πολεμίους ὑπολιπόντας ἂν ἡμᾶς πλεῖν, καὶ προσέτι τὸν Μῆδον ἐχθρὸν ἔχοντες, τὴν ἀρχὴν ἐκτήσαντο, οὐκ ἄλλῳ τινὶ ἢ τῇ περιουσίᾳ τοῦ ναυτικοῦ ἰσχύοντες. καὶ νῦν οὔτε ἀνέλπιστοί πω μᾶλλον Πελοποννή-

Alii aliter decernunt. Mihi quidem videtur ad Argivos pertinere illud studium adversus Lacedaemonios conceptum, ideoque dativum esse puto ὀργῇ, non ablativum. „Studio eorum inquit, cum fidem praebèrem, iis persuasi.“ — Mox αὐτὴν pertinet ad ἄνοιαν, quam dicebat videri quidem, esse igitur tacite negabat. Verbis sequentibus καὶ ὁ Νικίας εὐτυχὴς δοκεῖ εἶναι pungit Niciam.

καὶ ῥᾳδίας — ἐπιδοχάς. Cum Schol. sic intelligebam: Facile mutant reipublicae statum, et civitatem cum peregrinis et exsulibus communicant. Goellero verba videntur posita esse hoc sensu: „*facile mutant rerum publicarum formas, facile novas adsciscunt.* Neutrum satis placet. Videtur τῶν πολιτῶν scribendum pro τ. πολιτειῶν. — νομίμοις κατασκευαῖς, i. e. ἱκανοῖς, ut Latinorum *iustus.*

ὅ τι δὲ ἕκαστος — ταῦτα ἑτοιμάζεται. Pluralis pronominis relativi refertur ad singularem relativi. 3, 21. ζητοῦντες ἄλλο τι ἢ ἐν οἷς ἔῳμεν. Sententia: Was jeder entweder durch Ueberredung oder Aufstand vom Staate *hofft* zu erlangen, *und* wenn es misslingt, ein anderes Land zu bewohnen, darauf geht er aus. Scholiastes: τῶν δημαγωγῶν ἕκαστος οὐ τοῦ κοινῇ συμφέροντος στοχάζεται, ἀλλὰ οἰκείου λήμματος, εἴτε ἐκ τοῦ λόγῳ πείθειν περιγένοιτο αὐτῷ τὸ λαβεῖν, εἴτε ἐκ τοῦ στασιάζειν. οὐ χαλεπὸν γὰρ νομίζεται τῷ μὴ κατορθώσαντι ἐκπεσεῖν τῆς πατρίδος, καὶ ἄλλην γῆν οἰκῆσαι.

αὐτοὺς ἐψευσμένη. „Marg. Steph. δι' αὐτούς. Reisk. malebat ἐς αὐτούς. Neutro opus, nam ψεύδεσθαί τι significat *mentiri, etwas erlügen, fingere.* Vid. Ind. Xenoph. Anab.“ *Poppo.*

καὶ νῦν οὔτε — βλάπτειν, „Atque ut nunc res sunt, numquam minus spei adversus nos conceperunt Lacedaemonii: quod si etiam valde sint animati, regionem quidem nostram, etiamsi navalem hanc expeditionem

Digitized by Google

σιοι ἐς ἡμᾶς ἐγένοντο, εἴ τε καὶ πάνυ ἐῤῥῶνται, τὸ μὲν ἐς τὴν γῆν ἡμῶν ἐσβάλλειν, κἂν μὴ ἐκπλεύσωμεν, ἱκανοί εἰσι, τῷ δὲ ναυτικῷ οὐκ ἂν δύναιντο βλάπτειν· ὑπόλοιπον γὰρ ἡμῖν ἐστιν ἀντίπαλον ναυτικόν.

18. „Ὥστε τί ἂν λέγοντες εἰκὸς ἦ αὐτοὶ ἀποκνοῖμεν, ἢ πρὸς τοὺς ἐκεῖ ξυμμάχους σκηπτόμενοι μὴ βοηθοῖμεν; οἷς χρεὼν, ἐπειδή γε καὶ ξυνωμόσαμεν, ἐπαμύνειν, καὶ μὴ ἀντιτεθέναι ὅτι οὐδὲ ἐκεῖνοι ἡμῖν. οὐ γὰρ, ἵνα δεῦρο ἀντιβοηθῶσι, προσεθέμεθα αὐτοὺς, ἀλλ' ἵνα τοῖς ἐκεῖ ἐχθροῖς ἡμῶν λυπηροὶ ὄντες, δεῦρο κωλύωσιν αὐτοὺς ἐπιέναι. τήν τε ἀρχὴν οὕτως ἐκτησάμεθα καὶ ἡμεῖς, καὶ ὅσοι δὴ ἄλλοι ἦρξαν, παραγιγνόμενοι προθύμως τοῖς ἀεὶ ἢ βαρβάροις ἢ Ἕλλησιν ἐπικαλουμένοις. ἐπεὶ, εἴ γε ἡσυχάζοιεν πάντες, ἢ φυλοκρινοῖεν οἷς χρεὼν βοηθεῖν, βραχὺ ἂν τι προσκτώμενοι αὐτῇ περὶ αὐτῆς ἂν ταύτης μᾶλλον κινδυνεύοιμεν. τὸν γὰρ προΐοντα οὐ μόνον ἐπιόντα τις ἀμύνεται, ἀλλὰ καὶ μὴ ὅπως ἔπεισι προκαταλαμβάνει. καὶ οὐκ ἔστιν ἡμῖν ταμιεύσασθαι ἐς ὅσον βουλόμεθα ἄρχειν, ἀλλ' ἀνάγκη, ἐπειδήπερ ἐν τῷδε καθέσταμεν, τοῖς μὲν ἐπιβουλεύειν, τοὺς δὲ μὴ ἀντέναι, διὰ τὸ ἀρχθῆναι ἂν ὑφ' ἑτέρων αὐτοῖς κίνδυνον εἶναι, εἰ μὴ αὐτοὶ ἄλλων ἄρχοιμεν. καὶ οὐκ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκεπτέον ἡμῖν τοῖς ἄλλοις τὸ ἥσυχον, εἰ μὴ καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα ἐς τὸ ὅμοιον μεταλήψεσθε. λογισάμενοι οὖν τάδε μᾶλλον αὐξήσειν, ἐπ' ἐκεῖνα ἴωμεν, ποιώμεθα τὸν πλοῦν, ἵνα Πελοποννήσιοι σε στορέσωμεν τὸ φρόνημα, εἰ δόξομεν ὑπερίδοντες τὴν ἐν τῷ παρόντι ἡσυχίαν καὶ ἐπὶ Σικελίαν πλεῖσαι, καὶ ἅμα ἢ τῆς Ἑλλάδος, τῶν ἐκεῖ προσγενομένων, πάσης τῷ εἰκότι ἄρξομεν ἢ κακώσομέν γε Συρακοσίους, ἐν ᾧ καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ξύμμαχοι ὠφεληθησόμεθα. τὸ δὲ ἀσφαλὲς, καὶ μένειν, ἤν τι προσχωρῇ, καὶ ἀπελθεῖν, αἱ νῆες παρέξουσιν. αὐτοκράτορες γὰρ ἐσόμεθα

non suscipiamus, invadere possunt, at classe nihil nobis nocent." *H. Steph.*

18. *αὐτοὶ ἀποκνοῖμεν.* Αὐτοί respondet sequenti *πρὸς τοὺς ἐκεῖ ξυμμάχους σκηπτόμενοι*, aut ipsi per vos, aut praetextu a sociis illius regionis petito. Respicit Niciae orationem supra, c. 12. et 13.

φυλοκρινοῖεν. Sic pro *φιλοκρινοῖεν* exhibent Cass. Aug. Pal. It. Vat. H. C. Bas. Bekk. in min. ed. Goeller. et Poppo. „Vocabulum *φυλοκρ.* agnoscunt Hesych. et Pollux VIII, 110. Adde Etymol. M. p. 802, 32. Sensum explanant Anecdot. Bekk. p. 74. *φυλοκρίνειν, κυρίως μὲν τὸ τὰς φυλὰς τὰς ἐν ταῖς πόλεσι διακρίνειν, σημαίνει δὲ καὶ τὸ ἄλλο τι διατάττειν καὶ διακρίνειν.* Et sensu proprio et non proprio vocabulum usurpari poterat, sed sensu proprio dictum existima cum respectu ad gentes Dericam et Ionicam, Graecam et barbaram." *Goeller.*

μὴ ὅπως ἔπεισι. Sic codd. omnes. Olim cum Reiskio scribebam inverso ordine *ὅπως μή*. Poppo *ὅπως* delendum esse coniiciebat. Fortasse legendum *μή πως*.

στορέσωμεν. Proprie dicitur de stragulis, transfertur ad ventos, mare, fluctus, poetice tamen magis. Inde ad animi motus detortum. Tacit. Hist. 1, 58. *Stratis militum odiis.* Scholiasta audacissimum Thucydidis tropum hunc esse iudicat. — Mox in *ἄρξομεν* structuram mutatam puta pro *ἄρξωμεν — κακώσωμεν.*

αἱ νῆες παρέξουσιν. αὐτοκράτορες. Sic libri omnes. Valckenaerii (ad Herodot. 5, 36) emendationem *παρέξουσι. ναυτοκράτορες*

Digitized by Google

καὶ ξυμπάντων Σικελιωτῶν. καὶ μὴ ὑμᾶς ἡ Νικίου τῶν λόγων ἀπραγμοσύνη καὶ διάστασις τοῖς νέοις ἐς τοὺς πρεσβυτέρους ἀποστρέψῃ· τῷ δὲ εἰωθότι κόσμῳ, ὥςπερ καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν, ἅμα νέοι γεραιτέροις βουλεύοντες, ἐς τάδε ἦραν αὐτὰ, καὶ νῦν τῷ αὐτῷ τρόπῳ πειρᾶσθε προαγαγεῖν τὴν πόλιν, καὶ νομίσατε νεότητα μὲν καὶ γῆρας ἄνευ ἀλλήλων μηδὲν δύνασθαι, ὁμοῦ δὲ τό τε φαῦλον καὶ τὸ μέσον καὶ τὰ πάνυ ἀκριβὲς ἂν ξυγκραθὲν μάλιστ' ἂν ἰσχύειν, καὶ τὴν πόλιν, ἂν μὲν ἡσυχάζῃ, τρίψεσθαί τε αὐτὴν περὶ αὑτὴν, ὥςπερ καὶ ἄλλο τι, καὶ πάντων τὴν ἐπιστήμην ἐγγηράσεσθαι, ἀγωνιζομένην δὲ ἀεὶ προςλήψεσθαί τε τὴν ἐμπειρίαν, καὶ τὸ ἀμύνεσθαι οὐ λόγῳ, ἀλλ' ἔργῳ μᾶλλον, ξύνηθες ἕξειν. παράπαν τε γιγνώσκω πόλιν μὴ ἀπράγμονα τάχιστ' ἄν μοι δοκεῖν ἀπραγμοσύνης μεταβολῇ διαφθαρῆναι, καὶ τῶν ἀνθρώπων ἀσφαλέστατα τούτους οἰκεῖν, οἳ ἂν τοῖς παροῦσιν ἤθεσι καὶ νόμοις, ἢν καὶ χείρω ᾖ, ἥκιστα διαφόρως πολιτεύωσιν."

19. Τοιαῦτα μὲν ὁ Ἀλκιβιάδης εἶπεν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἀκούσαντες ἐκείνου τε καὶ τῶν Ἐγεσταίων καὶ Λεοντίνων φυγάδων, οἳ παρελθόντες ἐδέοντό τε καὶ τῶν ὁρκίων ὑπομιμνήσκοντες ἱκέτευον βοηθῆσαι σφίσι, πολλῷ μᾶλλον ἢ πρότερον ὥρμηντο στρατεύειν. καὶ ὁ Νικίας γνοὺς ὅτι ἀπὸ μὲν τῶν αὐτῶν λόγων οὐκ ἂν ἔτι ἀποτρέψειε, παρασκευῆς δὲ πλήθει, εἰ πολλὴν ἐπιτάξειε, τάχ' ἂν μεταστήσειεν αὐτοὺς, παρελθὼν αὐτοῖς αὖθις ἔλεγε τοιάδε.

20. „ΕΠΕΙΔΗ πάντως ὁρῶ ὑμᾶς, ὦ Ἀθηναῖοι, ὡρμημένους στρατεύειν, ξυνενέγκοι μὲν ταῦτα ὡς βουλόμεθα, ἐπὶ δὲ τῷ παρόντι ἃ γιγνώσκω σημανῶ. ἐπὶ γὰρ πόλεις, ὡς ἐγὼ ἀκοῇ αἰσθάνομαι, μέλλομεν ἰέναι μεγάλας, καὶ οὔθ' ὑπηκόους ἀλλήλων, οὔτε δεομένας μεταβολῆς, ᾗ ἂν ἐκ βιαίου τις δουλείας ἄσμενος ἐς ῥᾴω μετάστασιν χωροίη, οὐδ' ἂν τὴν ἀρχὴν τὴν ἡμετέραν εἰκότως ἀντ' ἐλευθερίας προςδεξομένας, τό τε πλῆθος, ὡς ἐν μιᾷ νήσῳ, πολλὰς τὰς Ἑλληνίδας. πλὴν γὰρ Νάξου καὶ Κατάνης, ἃς ἐλπίζω ἡμῖν κατὰ τὸ Λεοντίνων ξυγγενὲς προςέσεσθαι, ἄλλαι εἰσὶν ἑπτὰ, καὶ παρεσκευασμέναι τοῖς

vel potius ναυκράτορες (cf. Thuc. 5, 97) certatim receperunt Bekk. Goeller. Poppo. Eam Goeller. explicat: *Navium copia praestabimus omnibus Siciliensibus.* Vulgata hanc admittit sententiam: Per naves nobis licebit vel omnibus Siculis superiores esse, ut neque necessitate coacti abeamus, neque in discrimen veniamus, si forte populi illi se nobis non adiungant.

τῶν λόγων ἀπραγμοσύνη καὶ διάστασις. Abstracta pro concretis: Oratio, quae quietem commendat et dissidium inter iuniores et seniores excitat. Dativum τοῖς νέοις pro genitivo positum puta perspicuitatis causa.

τό τε φαῦλον — ξυγκραθέν. Ex mente Alcibiadis τὸ φαῦλον recte retuleris ad senes. Timidi enim sunt et suspiciosi, ideoque lenti et ignavi. Τὸ μέσον designat virilem aetatem, et τὸ πάνυ ἀκριβές ad iuventutem pertinet, quae studii et industriae plena est.

διαφόρως. Anecdd. Bekk. p. 89. διαφόρως ἔχειν, ἐχθρῶς· Θουκυδίδης ἕκτῳ.

20. ἄλλαι εἰσὶν ἑπτὰ, Syracusae, Selinus, Gela, Agrigentum, Messene, Himera, Camarina.

Digitized by Google

πᾶσιν ὁμοιοτρόπως μάλιστα τῇ ἡμετέρᾳ δυνάμει, καὶ οὐχ ἥκιστα, ἐπὶ ἃς μᾶλλον πλέομεν, Σελινουῦς καὶ Συράκουσαι. πολλοὶ μὲν γὰρ ὁπλῖται ἔνεισι καὶ τοξόται καὶ ἀκοντισταί. πολλαὶ δὲ τριήρεις καὶ ὄχλος ὁ πληρώσων αὐτάς· χρήματά τ' ἔχουσι τὰ μὲν ἴδια, τὰ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐστι Σελινουντίοις, Συρακοσίοις δὲ καὶ ἀπὸ βαρβάρων τινῶν ἀπ' ἀρχῆς φέρεται. ᾧ δὲ μάλιστα ἡμῶν προέχουσιν, ἵππους τε πολλοὺς κέκτηνται, καὶ σίτῳ οἰκείῳ καὶ οὐκ ἐπακτῷ χρῶνται.

21. „Πρὸς οὖν τοιαύτην δύναμιν οὐ ναυτικῆς καὶ φαύλου στρατιᾶς μόνον δεῖ, ἀλλὰ καὶ πεζὸν πολὺν ξυμπλεῖν, εἴπερ βουλόμεθα ἄξιόν [τι] τῆς διανοίας δρᾶν, καὶ μὴ ὑπὸ ἱππέων πολλῶν εἴργεσθαι τῆς γῆς, ἄλλως τε καὶ εἰ ξυστῶσιν αἱ πόλεις φοβηθεῖσαι, καὶ μὴ ἀντιπαράσχωσιν ἡμῖν φίλοι τινὲς γενόμενοι ἄλλοι ἢ [1]Ἐγεσταῖοι, ᾧ ἀμυνούμεθα, ἱππικόν. αἰσχρὸν δὲ βιασθέντας ἀπελθεῖν, ἢ ὕστερον ἐπιστρατεύεσθαι, τὸ πρῶτον ἀσκέπτως βουλευσαμένους· αὐτόθεν δὲ παρασκευῇ ἀξιόχρεῳ ἐπιέναι, γνόντας ὅτι πολύ τε ἄπο τῆς ἡμετέρας αὐτῶν μέλλομεν πλεῖν, καὶ οὐκ ἐν τῷ ὁμοίῳ στρατευσόμενοι καὶ [οὐκ] ἐν τοῖς τῇδε ὑπηκόοις ξύμμαχοι ἥξοντες ἐπί τινα, ὅθεν ῥᾴδιαι αἱ κομιδαὶ ἐκ τῆς φιλίας ἂν προσέδει, ἀλλ' ἐς ἀλλοτρίαν πᾶσαν ἀπαρτήσοντες, ἐξ ἧς μηνῶν αὐδὲ τεσσάρων τῶν χειμερινῶν ἄγγελον ῥᾴδιον ἐλθεῖν.

22. „Ὁπλίτας τε οὖν πολλοὺς μοι δοκεῖ χρῆναι ἡμᾶς ἄγειν καὶ ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων, τῶν τε ὑπηκόων, καὶ ἢν τινα ἐκ Πελοποννήσου δυνώμεθα ἢ πεῖσαι ἢ μισθῷ προσαγαγέσθαι, καὶ τοξότας πολλοὺς καὶ σφενδονήτας, ὅπως πρὸς τὸ ἐκείνων ἱππικὸν ἀντέχωσι· ναυσί τε καὶ πολὺ περιεῖναι, ἵνα καὶ τὰ ἐπιτήδεια ῥᾷον ἐκκομιζώμεθα· τὸν δὲ καὶ αὐ-

ἀπ' ἀρχῆς φέρεται. Alii ἀπαρχὴ εἰσφέρεται, quod Bekk. servavit. Sed neque ἀπαρχή, *primitiae*, neque εἰσφέρειν, quod est civium, (φόρος autem subiectorum) satis aptum est. Offendunt tamen verba ἀπὸ βαρβάρων et ἀπ' ἀρχῆς sic iuxta se posita, si ἀπ' ἀρχῆς cum Dukero accipias de imperio. Puto esse *primitus*, inde a Syracusis conditis, ut magnitudo opum per tantum temporis congestarum indicetur.

21. εἰ ξυστῶσιν. Praegcis et Atticis omnino εἰ cum coniunctivo vindicat Hermannus ad Soph. Ai. v. 491. cf. Bekk. Anecdd. I. p. 144. Maxime tamen seriores scriptores, Dionysium, Diodorum, Lucianum eam structuram usurpare monet Poppo I. 1. p. 139 sq., qui, cum ex Thucydide hoc solum certum exemplum afferatur, addubitat, an legendum sit ἤν, quod ex D. Ar. Chr. Dan. recepit Goeller. Cf. Hermann. ad Viger. p. 831. Matth. Gr. Gr. §. 525. 7. b. Sed rectius Krüger. ad Dionys. Histor. p. 271. coniunctivum ferendum esse censet.

αὐτόθεν δὲ — ἐπιέναι. Pendent haec verba ab αἰσχρόν, unde propter δέ contraria notio intelligenda, veluti καλόν, χρεών, χρή, δεῖ, εἰκός.

καὶ οὐκ ἐν τοῖς τῇδε ὑπηκ. De h. l. egit Hermann. ad Viger. p. 774., qui οὐκ delendum censet. Goeller. mutavit in εἰ de coniectura. Ego Hermannum secutus sum ita locum interpretantem: „Sed statim oportet cum idoneo apparatu proficisci, reputantes, et procul a finibus nostris nos esse navigaturos, et non simili facta expeditione, ut in regionibus hic nobis parentibus socii aliquem bello petiistis, ubi facilis subvectio eorum, quibus opus erat, sed in peregrinam digressos terram, unde per quatuor menses hibernos ne nuntius quidem facile veniat." Ceterum Hermannus aoristos στρατευσάμενοι et ἀπαρτή-

Digitized by Google

τόθεν σῖτον ἐν ὁλκάσι, πυρούς καὶ πεφρυγμένας κριθάς, ἄγειν, καὶ σιτοποιούς ἐκ τῶν μυλώνων πρὸς μέρος ἠναγκασμένους ἐμμίσθους, ἵνα, ἤν που ὑπὸ ἁπλοίας ἀπολαμβανώμεθα, ἔχῃ ἡ στρατιὰ τὰ ἐπιτήδεια· (πολλὴ γὰρ οὖσα οὐ πάσης ἔσται πόλεως ὑποδέξασθαι·) τά τε ἄλλα, ὅσον δυνατόν, ἑτοιμάσασθαι, καὶ μὴ ἐπὶ ἑτέροις γίγνεσθαι, μάλιστα δὲ χρήματα αὐτόθεν ὡς πλεῖστα ἔχειν. τὰ δὲ παρ' Ἐγεσταίων, ἃ λέγεται ἐκεῖ ἕτοιμα, νομίσατε καὶ λόγῳ ἂν μάλιστα ἕτοιμα εἶναι.

23. „Ἦν γὰρ αὐτοὶ ἔλθωμεν ἐνθένδε μὴ ἀντίπαλον μόνον παρασκευασάμενοι, πλήν γε πρὸς τὸ μάχιμον αὐτῶν τὸ ὁπλιτικόν, ἀλλὰ καὶ ὑπερβάλλοντες τοῖς πᾶσι, μόλις οὕτως οἷοί τε ἐσόμεθα τῶν μὲν κρατεῖν, τὰ δὲ καὶ διασῶσαι. πόλιν τε νομίσαι χρὴ ἐν ἀλλοφύλοις καὶ πολεμίοις οἰκιοῦντας ἰέναι, οὓς πρέπει τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ, ἢ ἂν κατάσχωσιν, αὐθὶς κρατεῖν τῆς γῆς, ἢ εἰδέναι ὅτι, ἢν σφάλλωνται, πάντα πρόλεμα ἕξουσιν. ὅπερ ἐγὼ φοβούμενος, καὶ εἰδὼς πολλὰ μὲν ἡμᾶς δέον βουλεύσασθαι, ἔτι δὲ πλείω εὐτυχῆσαι, (χαλεπὸν δὲ ἀνθρώπους ὄντας,) ὅτι ἐλάχιστα τῇ τύχῃ παραδοὺς ἐμαυτὸν βούλομαι ἐκπλεῖν, παρασκευῇ δὲ ἀπὸ τῶν εἰκότων ἀσφαλὴς ἐκπλεῦσαι. ταῦτα γὰρ τῇ τε ξυμπάσῃ πόλει βεβαιότατα ἡγοῦμαι, καὶ ἡμῖν τοῖς στρατευσομένοις σωτήρια. εἰ δέ τῳ ἄλλως δοκεῖ, παρίημι αὐτῷ τὴν ἀρχήν."

24. Ὁ μὲν Νικίας τοσαῦτα εἶπε, νομίζων τοὺς Ἀθηναίους τῷ πλήθει τῶν πραγμάτων ἢ ἀποτρέψειν, ἢ, εἰ ἀναγκάζοιτο στρατεύεσθαι, μάλιστα οὕτως ἀσφαλῶς ἐκπλεῦσαι. οἱ δὲ τὸ μὲν ἐπιθυμοῦν τοῦ πλοῦ οὐκ ἐξηρέθησαν ὑπὸ τοῦ ὀχλώδους τῆς παρασκευῆς, πολὺ δὲ μᾶλλον ὥρμηντο, καὶ τοὐναντίον περιέστη αὐτῷ· εὖ τε γὰρ παραινέσαι ἔδοξε, καὶ ἀσφάλεια νῦν δὴ καὶ πολλὴ ἔσεσθαι. καὶ ἔρως ἐνέπεσε τοῖς πᾶσιν ὁμοίως ἐκπλεῦσαι· τοῖς μὲν γὰρ πρεσβυτέροις, ὡς ἢ καταστρεψομένοις, ἐφ' ἃ ἔπλεον, ἢ οὐδὲν ἂν σφαλεῖσαν μεγάλην δύναμιν· τοῖς δ' ἐν τῇ ἡλικίᾳ, τῆς τε ἀπουσίης πόθῳ ὄψεως καὶ θεωρίας, καὶ εὐέλπιδες ὄντες σωθήσεσθαι· ὁ δὲ πολὺς

ραντες praetulit futuris, cum illis insit futuri exacti vis ac significatio. Codices optimi inter utrumque fluctuant.

πολλὴ γὰρ οὖσα — ὑποδέξασθαι. Iunge: πολλὴ οὖσα οὐκ ἔσται πάσης πόλεως, (ἥγουν) ὑποδέξασθαι (αὐτήν). — Mox καί in verbis καὶ λόγῳ refer ad praegressum λέγεται.

23. μὴ ἀντίπαλον μόνον — ὑπερβάλλοντες. Errabam olim, cum τὸ ὁπλιτικόν ad παρασκευασάμενοι referrem. Τὸ ὁπλιτικόν est robur (τὸ μάχιμον) Syracusani exercitus, quod negat Athenienses adaequare posse. μὴ ἀντίπαλον μόνον παρασκ. est non modo pari apparatu instructi, sed hoplitis exceptis, rebus omnibus superiore. — τὰ δέ, Atticam et imperium nostrum.

δέον βουλεύσασθαι. Vulgo εὖ additur ante βουλεύσασθαι, quod omittunt praestantissimi libri Cass. Aug. It. Vat. Reg. — δέον post εἰδὼς est pro infinitivo δεῖν.

24. τοῖς μὲν γὰρ πρεσβυτέροις. Subaudi ἔρως ἐνέπεσε. Statim pro οὐδὲν ἂν σφαλεῖσαι μεγάλῃ δυνάμει variavit structuram in σφαλεῖσαν μεγάλην δύναμιν, qui accusativus item ad ὡς referendus, in qua particula latet notio νομίσασι. Vid. Matth. §. 568. 3. — καὶ εὐέλπιδες ὄντες σωθήσεσθαι variata structura dictum est pro καὶ ἐλπίδι

Digitized by Google

ὅμιλος καὶ στρατιώτης ἔν τε τῷ παρόντι ἀργύριον οἴσειν, καὶ προσκτήσασθαι δύναμιν, ὅθεν ἀΐδιον μισθοφορὰν ὑπάρξειν. ὥστε διὰ τὴν ἄγαν τῶν πλειόνων ἐπιθυμίαν, εἴ τῳ ἄρα καὶ μὴ ἤρεσκε, δεδιὼς μὴ ἀντιχειροτονῶν κακόνους δόξειεν εἶναι τῇ πόλει, ἡσυχίαν ἦγε.

25. Καὶ τέλος παρελθών τις τῶν Ἀθηναίων καὶ παρακαλέσας τὸν Νικίαν, οὐκ ἔφη χρῆναι προφασίζεσθαι, οὐδὲ διαμέλλειν, ἀλλ' ἐναντίον ἁπάντων ἤδη λέγειν, ἥντινα αὐτῷ παρασκευὴν Ἀθηναῖοι ψηφίσωνται. ὁ δὲ ἄκων μὲν εἶπεν ὅτι καὶ μετὰ τῶν ξυναρχόντων καθ' ἡσυχίαν μᾶλλον βουλεύσοιτο· ὅσα μέντοι ἤδη δοκεῖν αὐτῷ, τριήρεσι μὲν οὐκ ἔλασσον ἢ ἑκατὸν πλευστέα εἶναι· (αὐτῶν δ' Ἀθηναίων ἔσεσθαι ὁπλιταγωγοὺς ὅσαι ἂν δοκῶσι, καὶ ἄλλας ἐκ τῶν ξυμμάχων μεταπεμπτέας εἶναι·) ὁπλίταις δὲ τοῖς ξύμπασιν Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων, πεντακισχιλίων μὲν οὐκ ἐλάσσοσιν, ἢν δέ τι δύνωνται, καὶ πλείοσι· τὴν δὲ ἄλλην παρασκευὴν ὡς κατὰ λόγον, καὶ τοξοτῶν τῶν αὐτόθεν καὶ ἐκ Κρήτης, καὶ σφενδονητῶν, καὶ ἤν τι ἄλλο πρέπον δοκῇ εἶναι, ἑτοιμασάμενοι ἄξειν.

26. Ἀκούσαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἐψηφίσαντο εὐθὺς αὐτοκράτορας εἶναι καὶ περὶ στρατιᾶς πλήθους καὶ περὶ τοῦ παντὸς πλοῦ τοὺς στρατηγοὺς πράσσειν ᾗ ἂν αὐτοῖς δοκῇ ἄριστα εἶναι Ἀθηναίοις. καὶ μετὰ ταῦτα ἡ παρασκευὴ ἐγίγνετο, καὶ ἐς τε τοὺς ξυμμάχους ἔπεμπον, καὶ αὐτόθεν καταλόγους ἐποιοῦντο. ἄρτι δ' ἀνειλήφει ἡ πόλις ἑαυτὴν ἀπὸ τῆς νόσου καὶ τοῦ ξυνεχοῦς πολέμου ἔς τε ἡλικίας πλῆθος ἐπιγεγενημένης καὶ ἐς χρημάτων ἄθροισιν, διὰ τὴν ἐκεχειρίαν· ὥστε ῥᾷον πάντα ἐπορίζετο. καὶ οἱ μὲν ἐν παρασκευῇ ἦσαν.

27. Ἐν δὲ τούτῳ, ὅσοι Ἑρμαῖ ἦσαν λίθινοι ἐν τῇ πόλει τῇ Ἀθηναίων, (εἰσὶ δὲ κατὰ τὸ ἐπιχώριον, [ἡ τετράγωνος ἐργασία,] πολλοὶ καὶ ἐν ἰδίοις προθύροις, καὶ ἐν ἱεροῖς) μιᾷ νυκτὶ οἱ πλεῖστοι περιεκόπησαν τὰ πρόσωπα. καὶ τοὺς δράσαντας ἤδει οὐδείς, ἀλλὰ μεγάλοις μηνύτροις δημοσίᾳ οὗτοί τε ἐζητοῦντο, καὶ προσέτι ἐψηφίσαντο, καὶ εἴ τις ἄλλο τι οἶδεν ἀσέβημα γεγενημένον, μηνύειν ἀδεῶς τὸν βουλόμενον καὶ ἀστῶν καὶ ξένων καὶ δούλων. καὶ τὸ πρᾶγμα μειζόνως ἐλάμβανον·

σωθήσεσθαι. Inde defertur ad constructionem per nominativum instituendam, subaudiens ex proximis verbis εὐέλπιδες ὄντες vel εὔελπις ἦν vel ἤλπισε.

25. ἑτοιμασάμενοι. Nicias tam de se quam de ceteris ducibus loquitur.

26. ἐψηφίσαντο. Cf. Plutarch. in vit. Niciae c. 12. extr.

27. περιεκόπησαν τὰ πρόσωπα. Schol. ad h. l. ἰστέον ὅτι Παυσανίας ἐν τῇ διαπεποιημένῃ αὐτῷ τῶν Ἀττικῶν ὀνομάτων συναγωγῇ τοὺς τραχήλους καὶ τὰ αἰδοῖα τοὺς Ἑρμᾶς περικοπῆναί φησι, καὶ τοὺς τοῦτο δράσαντας Ἑρμοκοπίδας καλεῖσθαι. Cf. Plutarch. in vit. Alcib. c. 20 et 21. et in Nic. c. 13. — Ad verba mihi suspecta ἡ τετράγωνος ἐργασία recte intelligenda facit locus Pausaniae IV, 33, 4. Ἰόντι δὲ τὴν ἀπ' Ἀρκαδίας ἐς Μεγάλην πόλιν ἐστὶν ἐν ταῖς πύλαις Ἑρμῆς, τέχνη τῆς Ἀττικῆς· Ἀθηναίων γὰρ τὸ σχῆμα τὸ τετράγωνόν ἐστιν καὶ ταῖς [τοῖς] Ἑρμαῖς, καὶ παρὰ τούτων μεμαθήκασιν οἱ ἄλλοι. Cf. Winckelm. Hist. art. Lib. I. c. 1. §. 9.

Digitized by Google

τοῦ τε γὰρ ἁπλοῦ οἰωνὸς ἐδόκει εἶναι, καὶ ἐπὶ ξυναμοσίᾳ ἅμα νεωτέρων πραγμάτων καὶ δήμου καταλύσεως γεγενῆσθαι.

28. Μηνύεται οὖν ἀπὸ μετοίκων τέ τινων καὶ ἀκολούθων περὶ μὲν τῶν Ἑρμῶν οὐδέν, ἄλλων δὲ ἀγαλμάτων περικοπαί τινες πρότερον ὑπὸ νεωτέρων μετὰ παιδιᾶς καὶ οἴνου γεγενημέναι, καὶ τὰ μυστήρια ἅμα ὡς ποιεῖται ἐν οἰκίαις ἐφ' ὕβρει. ὧν καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην ἐπητιῶντο· καὶ αὐτὰ ὑπολαμβάνοντες οἱ μάλιστα τῷ Ἀλκιβιάδῃ ἀχθόμενοι, ἐμποδὼν ὄντι σφίσι μὴ αὐτοῖς τοῦ δήμου βεβαίως προεστάναι, καὶ νομίσαντες, εἰ αὐτὸν ἐξελάσειαν, πρῶτοι ἂν εἶναι, ἐμεγάλυνον, καὶ ἐβόων ὡς ἐπὶ δήμου καταλύσει τά τε μυστικὰ καὶ ἡ τῶν Ἑρμῶν περικοπὴ γένοιτο, καὶ οὐδὲν εἴη αὐτῶν ὅ τι οὐ μετ' ἐκείνου ἐπράχθη, ἐπιλέγοντες τεκμήρια τὴν ἄλλην αὐτοῦ ἐς τὰ ἐπιτηδεύματα οὐ δημοτικὴν παρανομίαν.

29. Ὁ δ' ἔν τε τῷ παρόντι πρὸς τὰ μηνύματα ἀπελογεῖτο, καὶ ἕτοιμος ἦν, πρὶν ἁπλοῦν, κρίνεσθαι, εἴ τι τούτων εἰργασμένος ἦν· (ἤδη γὰρ καὶ τὰ τῆς παρασκευῆς ἐπεπόριστο·) καὶ εἰ μὲν τούτων τι εἴργαστο, δίκην δοῦναι, εἰ δ' ἀπολυθείη, ἄρχειν. καὶ ἐπεμαρτύρετο μὴ ἀπόντος περὶ αὐτοῦ διαβολὰς ἀποδέχεσθαι, ἀλλ' ἤδη ἀποκτείνειν, εἰ ἀδικεῖ, καὶ ὅτι σωφρονέστερον εἴη μὴ μετὰ τοιαύτης αἰτίας, πρὶν διαγνῶσι, πέμπειν αὐτὸν ἐπὶ τοσούτῳ στρατεύματι. οἱ δ' ἐχθροὶ δεδιότες τό τε στράτευμα μὴ εὔνουν ἔχῃ, ἢν ἤδη ἀγωνίζηται. ὅ τε δῆμος μὴ μαλακίζηται, θεραπεύων, ὅτι δι' ἐκεῖνον οἵ τ' Ἀργεῖοι ξυνεστράτευον καὶ τῶν Μαντινέων τινὲς, ἀπέτρεπον καὶ ἀπέσπευδον, ἄλλους ῥήτορας ἐνιέντες, οἳ ἔλεγον νῦν μὲν πλεῖν αὐτὸν, καὶ μὴ κατασχεῖν τὴν ἀγωγὴν, ἐλθόντα δὲ κρίνεσθαι ἐν ἡμέραις ῥηταῖς, βουλόμενοι ἐκ μείζονος διαβολῆς, ἢν ἔμελλον ῥᾷον αὐτοῦ ἀπόντος πορισεῖν, μετάπεμπτον κομισθέντα αὐτὸν ἀγωνίσασθαι. καὶ ἔδοξε πλεῖν τὸν Ἀλκιβιάδην.

30. Μετὰ δὲ ταῦτα, θέρους μεσοῦντος ἤδη, ἡ ἀναγωγὴ ἐγίγνετο ἐς τὴν Σικελίαν. τῶν μὲν οὖν ξυμμάχων τοῖς πλείστοις καὶ ταῖς σιταγωγοῖς ὁλκάσι καὶ τοῖς πλοίοις, καὶ ὅση ἄλλη παρασκευὴ ξυνείπετο, πρότερον εἴρητο ἐς Κέρκυραν ξυλλέγεσθαι, ὡς ἐκεῖθεν ἀθρόοις ἐπὶ ἄκραν Ἰαπυγίαν τὸν Ἰόνιον διαβαλοῦσιν· αὐτοὶ δ' Ἀθηναῖοι, καὶ εἴ τινες τῶν ξυμμάχων παρῆσαν, ἐς τὸν Πειραιᾶ καταβάντες ἐν ἡμέρᾳ ῥητῇ ἅμα ἕῳ ἐπλήρουν τὰς ναῦς, ὡς ἀναξόμενοι. ξυγκατέβη δὲ καὶ ὁ ἄλλος ὅμιλος ἅπας, ὡς εἰπεῖν, ὁ ἐν τῇ πόλει, καὶ ἀστῶν καὶ ξένων, οἱ μὲν ἐπιχώριοι τοὺς σφετέρους αὐτῶν ἕκαστοι προπέμποντες, οἱ μὲν ἑταίρους, οἱ δὲ ξυγγενεῖς, οἱ δὲ υἱεῖς, καὶ μετ' ἐλπί-

28. ἀκολούθων. Servi pedissequi intelligendi sunt. Addit nonnulla, quae Thucydides non habet, Diodor. Sic. 13, 2. adde Plutarch. in vit. Alcib. c. 19. 20.

30. οἱ μὲν ἐπιχώριοι. Huic μέν respondet δέ in verbis, quae vulgo cap. 31. leguntur οἱ δὲ ξένοι καὶ ὁ ἄλλος ὄχλος. Quare cum Abreschio, Goellero et Poppone finem capitis non in ἀπεστέλλοντο constituimus, sed usque ad verbum διάνοιαν promovimus. Poppo etiam parentheseos signa addidit verbis καὶ ἐν τῷ παρόντι καιρῷ — τῇ ὄψει ἀνεθάρσουν.

Digitized by Google

δος τε ἅμα ἰόντες καὶ ὁλοφυρμῶν, τὰ μὲν ὡς κτήσοιντο, τοὺς δ' εἴ ποτε ὄψοιντο, ἐνθυμούμενοι ὅσον πλοῦν ἐκ τῆς σφετέρας ἀπεστέλλοντο. καὶ ἐν τῷ παρόντι καιρῷ, ὡς ἤδη ἐμελλον μετὰ κινδύνων ἀλλήλους ἀπολιπεῖν, μᾶλλον αὐτοὺς ἐγήει τὰ δεινά, ἢ ὅτε ἐψηφίζοντο πλεῖν· ὅμως δὲ τῇ παρούσῃ ῥώμῃ, διὰ τὸ πλῆθος ἑκάστων ὧν ἑώρων, τῇ ὄψει ἀνεθάρσουν. οἱ δὲ ξένοι καὶ ὁ ἄλλος ὄχλος κατὰ θέαν ἦκεν, ὡς ἐπὶ ἀξιόχρεων καὶ ἄπιστον διάνοιαν.

31. Παρασκευὴ γὰρ αὕτη πρώτη ἐκπλεύσασα μιᾶς πόλεως δυνάμει Ἑλληνικῇ πολυτελεστάτη δὴ καὶ εὐπρεπεστάτη τῶν ἐς ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐγένετο· ἀριθμῷ δὲ νεῶν καὶ ὁπλιτῶν καὶ ἡ ἐς Ἐπίδαυρον μετὰ Περικλέους, καὶ ἡ αὐτὴ ἐς Ποτίδαιαν μετὰ Ἄγνωνος, οὐκ ἐλάσσων ἦν. τετράκις γὰρ χίλιοι ὁπλῖται αὐτῶν Ἀθηναίων καὶ τριακόσιοι ἱππῆς καὶ τριήρεις ἑκατόν, καὶ Λεσβίων καὶ Χίων πεντήκοντα, καὶ ξύμμαχοι ἔτι πολλοὶ ξυνέπλευσαν. ἀλλὰ ἐπί τε βραχεῖ πλῷ ὡρμήθησαν καὶ παρασκευῇ φαύλῃ· οὗτος δὲ ὁ στόλος ὡς χρόνιός τε ἐσόμενος, καὶ κατ' ἀμφότερα, οὗ ἂν δέῃ, καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ ἅμα ἐξαρτυθείς, τὸ μὲν ναυτικὸν μεγάλαις δαπάναις τῶν τε τριηράρχων καὶ τῆς πόλεως ἐκπονηθέν, τοῦ μὲν δημοσίου ὁραχμὴν τῆς ἡμέρας τῷ ναύτῃ ἑκάστῳ διδόντος, καὶ ναῦς παρασχόντος κενὰς, ἑξήκοντα μὲν ταχείας, τεσσαράκοντα δὲ ὁπλιταγωγούς, καὶ ὑπηρεσίας ταύταις τὰς κρατίστας, τῶν [δὲ] τριηράρχων ἐπιφορᾶς τε πρὸς τῷ ἐκ δημοσίου μισθῷ διδόντων τοῖς θρανίταις τῶν ναυτῶν καὶ ταῖς ὑπηρεσίαις, καὶ τἆλλα σημείοις καὶ κατασκευαῖς πολυτελέσι χρησαμένων, καὶ ἐς τὰ μακρότατα προθυμηθέντος ἑνὸς ἑκάστου ὅπως αὐτῷ τινι εὐπρεπείᾳ τε ἡ ναῦς μάλιστα προέξει καὶ τῷ ταχυναυτεῖν· τὸ δὲ πεζὸν καταλόγοις τε χρηστοῖς ἐκριθὲν, καὶ ὅπλων καὶ τῶν περὶ τὸ σῶμα σκευῶν μεγάλῃ σπουδῇ πρὸς ἀλλήλους ἁμιλληθέν. ξυνέβη δὲ πρός τε σφᾶς αὐτοὺς ἅμα ἔριν γενέσθαι, ᾧ τις ἕκαστος προσετάχθη, καὶ ἐς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ἐπίδειξιν μᾶλλον εἰκασθῆναι τῆς δυνάμεως καὶ ἐξουσίας, ἢ ἐπὶ πολεμίους παρασκευήν. εἰ γάρ

31. *μιᾶς πόλεως δυνάμει Ἑλληνικῇ*, int. copias unius urbis, eiusque Graecae, non barbarae. — *ἡ ἐς Ἐπίδαυρον*, vid. 2, 56. 58.

οὗτος δὲ ὁ στόλος, repete ex praegressis *ὡρμήθη*.

τῶν [δὲ] τριηράρχων. Cum *ὑπηρεσίαι*, i. e. remiges, non a trierarchis, ut olim credebatur, sed a civitate praeberentur (vid. Boeckh. Staatshaushalt. d. Athener T. II. p. 90 sqq.), non licet verba *καὶ ὑπηρεσίας ταύταις τὰς κρατίστας* iungere cum *τῶν τριηράρχων*. — *διδόντων*. Quare Popponem secutus et virgulam posui post *κρατίστας*, et *δέ* inserui, sicut iam Heilmannus coniecerat. — De Thranitis vid. ad 4, 32. Erant et ipsi ex *ὑπηρεσιῶν* genere, tamen aliquanto honestiore conditione et loco. Itaque verba *καὶ ταῖς ὑπηρεσίαις* dicta accipio pro *καὶ ταῖς ἄλλαις ὑπηρεσίαις*, neque opus videtur esse Popponis correctione *καὶ τοῖς ὑπηρεσίοις*, commate ante *καί* posito. — *σημεῖα* sunt insignia navis, vel ornamenta, quorum erat *παράσημον*.

ἐς τὰ μακρότατα. Schol. *ἐπὶ πλεῖστον*, i. e. *summopere*.

ᾧ τις ἕκαστος προσετάχθη. Cum *προστάσσειν* Thucydidi significet *praeficere*, sententia est: inter se certabant in eo munere, cui quisque praefectus erat.

Digitized by Google

τις ἐλογίσατο τήν τε τῆς πόλεως ἀνάλωσιν δημοσίαν, καὶ τῶν στρατευομένων τὴν ἰδίαν, τῆς μὲν πόλεως, ὅσα τε ἤδη προεστετελέκει, καὶ ἃ ἔχοντας τοὺς στρατηγοὺς ἀπέστελλε, τῶν δὲ ἰδιωτῶν, ἅ τε περὶ τὸ σῶμά τις καὶ τριήραρχος ἐς τὴν ναῦν ἀναλώκει, καὶ ὅσα ἔτι ἔμελλεν ἀναλώσειν, χωρὶς δ' ἃ εἰκὸς ἦν καὶ ἄνευ τοῦ ἐκ τοῦ δημοσίου μισθοῦ πάντα τινὰ παρασκευάσασθαι ἐφόδιον, ὡς ἐπὶ χρόνιον στρατείαν, καὶ ὅσα ἐπὶ μεταβολῇ τις ἢ στρατιώτης ἢ ἔμπορος ἔχων ἔπλει, πολλὰ ἂν τάλαντα εὑρέθη ἐκ τῆς πόλεως τὰ πάντα ἐξαγόμενα. καὶ ὁ στόλος οὐχ ἧσσον τόλμης τε θάμβει καὶ ὄψεως λαμπρότητι περιβόητος ἐγένετο, ἢ στρατιᾶς, πρὸς οὓς ἐπῆεσαν, ὑπερβολῇ, καὶ ὅτι μέγιστος ἤδη διάπλους ἀπὸ τῆς οἰκείας καὶ ἐπὶ μεγίστῃ ἐλπίδι τῶν μελλόντων πρὸς τὰ ὑπάρχοντα ἐπεχειρήθη.

32. Ἐπειδὴ δὲ αἱ νῆες πλήρεις ἦσαν, καὶ ἐξέκειτο πάντα ἤδη, ὅσα ἔχοντες ἔμελλον ἀνάξεσθαι, τῇ μὲν σάλπιγγι σιωπὴ ὑπεσημάνθη, εὐχὰς δὲ τὰς νομιζομένας πρὸ τῆς ἀναγωγῆς οὐ κατὰ ναῦν ἑκάστην, ξύμπαντες δὲ ὑπὸ κήρυκος ἐποιοῦντο, κρατῆράς τε κεράσαντες παρ' ἅπαν τὸ στράτευμα, καὶ ἐκπώμασι χρυσοῖς τε καὶ ἀργυροῖς οἵ τε ἐπιβαται καὶ οἱ ἄρχοντες σπένδοντες. ξυνεπεύχοντο δὲ καὶ ὁ ἄλλος ὅμιλος ὁ ἐκ τῆς γῆς τῶν τε πολιτῶν καὶ εἴ τις ἄλλος εὔνους παρῆν σφίσι. παιωνίσαντες δὲ καὶ τελεώσαντες τὰς σπονδὰς ἀνήγοντο, καὶ ἐπὶ κέρως τὸ πρῶτον ἐκπλεύσαντες ἅμιλλαν ἤδη μέχρι Αἰγίνης ἐποιοῦντο. καὶ οἱ μὲν ἐς τὴν Κέρκυραν, ἔνθα περ καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα τῶν ξυμμάχων ξυνελέγετο, ἠπείγοντο ἀφικέσθαι. — Ἐς δὲ τὰς Συρακούσας ἠγγέλλετο μὲν πολλαχόθεν τὰ περὶ τοῦ ἐπίπλου, οὐ μέντοι ἐπιστεύετο ἐπὶ πολὺν χρόνον οὐδέν· ἀλλὰ καὶ γενομένης ἐκκλησίας, ἐλέχθησαν τοιοίδε λόγοι ἀπό τε ἄλ-

δημοσίαν. Hanc vocem Poppo suspectam habet, et propter defectum articuli, et quia ob sequens τὴν ἰδίαν facile potuerit temere addi. Idem mox pro προεστετελέκει recepit iam aliis probatum προστετελέκει. Vulgatam qui retinet, non debet explicare *quae praeter alia impendit*, sed *quae in expeditionem impendit*.

ἢ στρατιᾶς, πρὸς οὓς ἐπῆεσαν, ὑπερβολῇ. Duplicem h. l. genitivum habet substantivum ὑπερβολή, alterum expressum στρατιᾶς, alterum suppressum ἐκείνων, illum active, hunc passive accipiendum. στρατιᾶς ὑπερβολή tamquam una mentis conceptio est, ut si dicas lingua vernacula Heerüberlegenheit. Simile est 2, 65. γνώμης ἁμάρτημα ἦν, πρὸς οὓς ἐπῆεσαν, ubi alter genitivus suppressus et passive accipiendus ope praepositionis περί explicari debebat. — πρὸς τὰ ὑπάρχοντα. Imperium hac expeditione valde auctum iri sperabant, ita ut, quod accessurum videbatur, praesentem statum longe superaret.

32. ὑπὸ κήρυκος, praecone verba praeeunte, vota solennia nuncupante. v. Matth. Gr. §. 592. — οἵ τε ἐπιβάται. Alibi sunt *milites* vel *socii navales*, quos dicunt Latini, qui a nautis (ὑπηρεσίαις) distinguuntur. H. l. sensu latiore videntur omnes, qui naves conscenderant, intelligendi, quia mox opponitur ὁ ἄλλος ὅμιλος ὁ ἐκ τῆς γῆς. Cf. infra ad c. 43. Cum autem praecesserit ξύμπαντες, quorum pars sunt ἐπιβάται et ἄρχοντες, liberior Graecae linguae structura utroque loco fert nominativum, pro quo Latine posteriore loco dicendum fuerit *militibus atque praefectis libantibus*. Vid. dicta ad 4, 106. — ἐπὶ κέρως. Vid. annotationem ad 2, 90.

τοιοίδε λόγοι, quales Hermocratis et Athenagorae, quae sequuntur.

Digitized by Google

λων, τῶν μὲν πιστευόντων τὰ περὶ τῆς στρατείας τῆς τῶν Ἀθηναίων, τῶν δὲ τὰ ἐναντία λεγόντων, καὶ Ἑρμοκράτης ὁ Ἕρμωνος παρελθὼν αὐτοῖς, ὡς σαφῶς σιόμενος εἰδέναι τὰ περὶ αὐτῶν, ἔλεγε καὶ παρήνει τοιάδε.

33. „ΑΠΙΣΤΑ μὲν ἴσως, ὥσπερ καὶ ἄλλοι τινὲς, δόξω ὑμῖν περὶ τοῦ ἐπίπλου τῆς ἀληθείας λέγειν, καὶ γιγνώσκω ὅτι οἱ τὰ μὴ πιστὰ δοκοῦντα εἶναι ἢ λέγοντες ἢ ἀπαγγέλλοντες οὐ μόνον οὐ πείθουσιν, ἀλλὰ καὶ ἄφρονες δοκοῦσιν εἶναι· ὅμως δὲ οὐ καταφοβηθεὶς ἐπισχήσω, κινδυνευούσης τῆς πόλεως, πείθων γε ἐμαυτὸν σαφέστερόν τι ἑτέρου εἰδὼς λέγειν. Ἀθηναῖοι γὰρ ἐφ' ἡμᾶς, ὃ πάνυ θαυμάζετε, πολλῇ στρατιᾷ ὥρμηνται καὶ ναυτικῇ καὶ πεζικῇ, πρόφασιν μὲν Ἐγεσταίων ξυμμαχίᾳ καὶ Λεοντίνων κατοικίσει, τὸ δὲ ἀληθὲς Σικελίας ἐπιθυμίᾳ, μάλιστα δὲ τῆς ἡμετέρας πόλεως, ἡγούμενοι, εἰ ταύτην σχοῖεν, ῥᾳδίως καὶ τἆλλα ἕξειν. ὡς οὖν ἐν τάχει παρεσομένων, ὁρᾶτε ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων ὅτῳ τρόπῳ κάλλιστα ἀμυνεῖσθε αὐτούς, καὶ μήτε καταφρονήσαντες ἄφρακτοι ληφθήσεσθε, μήτε ἀπιστήσαντες τοῦ ξυμπάντος ἀμελήσετε. εἰ δέ τῳ καὶ πιστὰ, τὴν τόλμαν αὐτῶν καὶ δύναμιν μὴ ἐκπλαγῇ. οὔτε γὰρ βλάπτειν ἡμᾶς πλείω οἷοί τε ἔσονται ἢ πάσχειν, οὐδ' ὅτι μεγάλῳ στόλῳ ἐπέρχονται, ἀνωφελεῖς, ἀλλὰ πρός τε τοὺς ἄλλους Σικελιώτας πολὺ ἄμεινον, (μᾶλλον γὰρ ἐθελήσουσιν ἐκπλαγέντες ἡμῖν ξυμμαχεῖν,) καὶ ἢν ἄρα ἢ κατεργασώμεθα αὐτούς, ἢ ἀπράκτους ὧν ἐφίενται ἀπώσωμεν, (οὐ γὰρ δὴ, μὴ τύχωσί γε ὧν προσδέχονται, φοβοῦμαι,) κάλλιστον δὴ ἔργον ἡμῖν ξυμβήσεται, καὶ οὐκ ἀνέλπιστον ἔμοιγε. ὀλίγοι γὰρ δὴ στόλοι μεγάλοι ἢ Ἑλλήνων ἢ βαρβάρων, πολὺ ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν ἀπάραντες, κατώρθωσαν. οὔτε γὰρ πλείους τῶν ἐνοικούντων καὶ ἀστυγειτόνων ἔρχονται, (πάντα γὰρ ὑπὸ δέους ξυνίσταται,) ἥν τε δι' ἀπορίαν τῶν ἐπιτηδείων ἐν ἀλλοτρίᾳ γῇ σφαλῶσι, τοῖς ἐπιβουλευθεῖσιν ὄνομα, κἂν περὶ σφίσιν αὐτοῖς τὰ πλείω πταίσωσιν, ὅμως καταλείπουσιν. ὅπερ καὶ Ἀθηναῖοι αὐτοὶ οὗτοι, τοῦ Μήδου παρὰ λόγον πολλὰ σφαλέντος, ἐπὶ τῷ ὀνόματι ὡς ἐπ' Ἀθήνας ἦλθε, ἠξιώθησαν, καὶ ἡμῖν οὐκ ἀνέλπιστον τὸ τοιοῦτο ξυμβῆναι.

34. „Θαρσοῦντες οὖν τά τε αὐτοῦ παρασκευαζώμεθα, καὶ ἐς τοὺς Σικελοὺς πέμποντες τοὺς μὲν μᾶλλον βεβαιωσώμεθά, τοῖς δὲ φιλίαν καὶ ξυμμαχίαν πειρώμεθα ποιεῖσθαι· ἔς τε τὴν ἄλλην Σικελίαν πέμπωμεν πρέσβεις, δηλοῦντες ὡς κοινὸς ὁ κίνδυνος, καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν, ὅπως ἢ ξυμμαχίαν ποιώμεθα ἡμῖν, ἢ μὴ δέχωνται Ἀθηναίους. δοκεῖ δέ μοι καὶ ἐς Καρχηδόνα ἄμεινον εἶναι πέμψαι· οὐ γὰρ ἀνέλπιστον αὐτοῖς, ἀλλ'

33. πολὺ ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν ἀπ. Poppo cum Goell. dedit ἄπο.

ὅπερ καὶ Ἀθηναῖοι. „Thucydides in mente habebat scribere ὅπερ καὶ Ἀθηναῖοι ἔπαθον, sed in fine ipsam explicationem eius verbi scribens ἠξιώθησαν addit". Goell. ἐπὶ τῷ ὀνόματι est *propter istam famam, propterea quod illa praedicabatur.*

34. ἢ μὴ δέχωνται, int. οἱ Ἰταλιῶται ex praeced. Ἰταλίαν.

Digitized by Google

ἀεὶ διὰ φόβου εἰσὶ μή ποτε Ἀθηναῖοι αὐτοῖς ἐπὶ τὴν πόλιν ἔλθωσιν, ὥστε τάχ' ἂν ἴσως νομίσαντες, εἰ τάδε προήσονται, καὶ ἂν σφεῖς ἐν πόνῳ εἶναι, ἐθελήσειαν ἡμῖν ἤτοι κρύφα γε, ἢ φανερῶς, ἢ ἐξ ἑνός γέ του τρόπου, ἀμῦναι. δυνατοὶ δέ εἰσι μάλιστα τῶν νῦν, βουληθέντες· χρυσὸν γὰρ καὶ ἄργυρον πλεῖστον κέκτηνται, ὅθεν ὅ τε πόλεμος καὶ τἆλλα εὐπορεῖ. πέμπωμεν δὲ καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα καὶ ἐς Κόρινθον, δεόμενοι δεῦρο κατὰ τάχος βοηθεῖν, καὶ τὸν ἐκεῖ πόλεμον κινεῖν. ὃ δὲ μάλιστα ἐγώ τε νομίζω ἐπίκαιρον, ὑμεῖς τε διὰ τὸ ξύνηθες ἥσυχον ἥκιστ' ἂν ὀξέως πείθοισθε, ὅμως εἰρήσεται. Σικελιῶται γὰρ εἰ θέλοιμεν ξύμπαντες, εἰ δὲ μή, ὅτι πλεῖστοι μεθ' ἡμῶν, καθελκύσαντες ἅπαν τὸ ὑπάρχον ναυτικὸν μετὰ δυοῖν μηνοῖν τροφῆς ἀπαντῆσαι Ἀθηναίοις ἐς Τάραντα καὶ ἄκραν Ἰαπυγίαν, καὶ δῆλον ποιῆσαι αὐτοῖς, ὅτι οὐ περὶ τῇ Σικελίᾳ πρότερον ἔσται ὁ ἀγών, ἢ τοῦ ἐκείνους περαιωθῆναι τὸν Ἰόνιον, μάλιστ' ἂν αὐτοὺς ἐκπλήξαιμεν, καὶ ἐς λογισμὸν καταστήσαιμεν ὅτι ὁρμώμεθα μὲν ἐκ φιλίας χώρας φύλακες, (ὑποδέχεται γὰρ ἡμᾶς Τάρας,) τὸ δὲ πέλαγος αὐτοῖς πολὺ περαιοῦσθαι μετὰ πάσης τῆς παρασκευῆς, χαλεπὸν δὲ διὰ πλοῦ μῆκος ἐν τάξει μεῖναι, καὶ ἡμῖν ἂν εὐεπίθετος εἴη, βραδεῖά τε καὶ κατ' ὀλίγον προσπίπτουσα. εἰ δ' αὖ τῷ ταχυναυτοῦντι ἀθροωτέρῳ κουφίσαντες προσβάλοιεν, εἰ μὲν κώπαις χρήσαιντο, ἐπιθοίμεθ' ἂν κεκμηκόσιν· εἰ δὲ μὴ δοκοίη, ἔστι καὶ ὑποχωρῆσαι ἡμῖν ἐς Τάραντα. οἱ δὲ μετ' ὀλίγων ἐφοδίων ὡς ἐπὶ ναυμαχίᾳ περαιωθέντες ἀποροῖεν ἂν κατὰ χωρία ἔρημα, καὶ ἢ μένοντες πολιορκοῖντο ἄν, ἢ πειρώμενοι παραπλεῖν τήν τε ἄλλην παρασκευὴν ἀπολίποιεν ἄν, καὶ τὰ τῶν πόλεων οὐκ ἂν βέβαια ἔχοντες, εἰ ὑποδέξοιντο, ἀθυμοῖεν. ὥστε ἔγωγε τούτῳ τῷ λογισμῷ ἡγοῦμαι, ἀποκλῃομένους αὐτοὺς οὐδ' ἂν ἀπᾶραι ἀπὸ Κερκύρας, ἀλλ' ἢ διαβουλευσαμένους καὶ κατασκοπαῖς χρωμένους, ὁπόσοι τε ἐσμὲν καὶ ἐν ᾧ χωρίῳ, ἐξωσθῆναι ἂν τῇ ὥρᾳ ἐς χειμῶνα, ἢ καταπλαγέντας τῷ ἀδοκήτῳ καταλῦσαι ἂν τὸν πλοῦν, ἄλλως τε καὶ τοῦ ἐμπειροτάτου τῶν στρατηγῶν, ὡς ἐγὼ ἀκούω, ἄκοντος ἡγουμένου, καὶ ἀσμένου ἂν πρόφασιν λαβόντος, εἴ τι ἀξιόχρεων ἀφ' ἡμῶν ὀφθείη. ἀγγελλοίμεθα δ' ἂν, εὖ οἶδ' ὅτι ἐπὶ τὸ πλεῖον· τῶν δ' ἀνθρώπων πρὸς τὰ λεγόμενα καὶ αἱ γνῶμαι ἵστανται, καὶ τοὺς προεπιχειροῦντας, ἢ τοῖς γε ἐπιχειροῦσι προδηλοῦντας ὅτι ἀμυνοῦνται, μᾶλλον πεφόβηνται, ἰσοκινδύνους ἡγούμενοι. ὅπερ ἂν νῦν Ἀθηναῖοι πάθοιεν. ἐπέρχονται γὰρ ἡμῖν ὡς οὐκ ἀμυνουμένοις, δικαίως κατεγνωκότες, ὅτι αὐτοὺς οὐ μετὰ Λακεδαιμονίων ἐφθείρομεν· εἰ δ' ἴδοιεν παρὰ γνώμην τολμήσαντας, τῷ ἀδοκήτῳ μᾶλλον ἂν καταπλαγεῖεν ἢ τῇ ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς δυνάμει.

οὐ περὶ τῇ Σικελίᾳ —. Nicht für Sicilien wird eher gekämpft werden als um ihre Ueberfahrt über den ionischen Busen. Cf. Bernh. Synt. p. 200., qui similes variationes casuum in eadem praepositione maxime ex Herodoto affert.

εἰ ὑποδέξοιντο, *num forte sint ipsos recepturae.*

Digitized by Google

πείθεσθε οὖν μάλιστα μὲν ταῦτα τολμήσαντες, εἰ δὲ μή, ὅτι τάχιστα τἆλλα ἐς τὸν πόλεμον ἑτοιμάζειν, καὶ παραστῆναι παντὶ τὸ μὲν καταφρονεῖν τοὺς ἐπιόντας ἐν τῶν ἔργων τῇ ἀλκῇ δείκνυσθαι, τὸ δ' ἤδη τὰς μετὰ φόβου παρασκευὰς ἀσφαλεστάτας νομίσαντας ὡς ἐπὶ κινδύνου πράσσειν χρησιμώτατον ἂν ξυμβῆναι. οἱ δὲ ἄνδρες καὶ ἐπέρχονται, καὶ ἐν πλῷ εὖ οἶδ' ὅτι ἤδη εἰσί, καὶ ὅσον οὔπω πάρεισι."

35. Καὶ ὁ μὲν Ἑρμοκράτης τοσαῦτα εἶπε. τῶν δὲ Συρακοσίων ὁ δῆμος ἐν πολλῇ πρὸς ἀλλήλους ἔριδι ἦσαν, οἱ μὲν, ὡς οὐδενὶ ἂν τρόπῳ ἔλθοιεν οἱ Ἀθηναῖοι, οὐδ' ἀληθῆ ἐστιν ἃ λέγει· τοῖς δὲ, εἰ καὶ ἔλθοιεν, τί ἂν δράσειαν αὐτούς, ὅ τι οὐκ ἂν μεῖζον ἀντιπάθοιεν; ἄλλοι δὲ καὶ πάνυ καταφρονοῦντες ἐς γέλωτα ἔτρεπον τὸ πρᾶγμα· ὀλίγον δ' ἦν τὸ πιστεῦον τῷ Ἑρμοκράτει καὶ φοβούμενον τὸ μέλλον. παρελθὼν δ' αὐτοῖς Ἀθηναγόρας, ὃς δήμου τε προστάτης ἦν καὶ ἐν τῷ παρόντι πιθανώτατος τοῖς πολλοῖς, ἔλεγε τοιάδε.

36. „ΤΟΤΣ μὲν Ἀθηναίους ὅστις μὴ βούλεται οὕτω κακῶς φρονῆσαι, καὶ ὑποχειρίους ἡμῖν γενέσθαι ἐνθάδε ἐλθόντας, ἢ θεῖλός ἐστιν, ἢ τῇ πόλει οὐκ εὔνους· τοὺς δ' ἀγγέλλοντας τὰ τοιαῦτα καὶ περιφόβους ὑμᾶς ποιοῦντας τῆς μὲν τόλμης οὐ θαυμάζω, τῆς δὲ ἀξυνεσίας, εἰ μὴ οἴονται ἔνδηλοι εἶναι. οἱ γὰρ δεδιότες ἰδίᾳ τι βούλονται τὴν πόλιν ἐς ἔκπληξιν καθιστάναι, ὅπως τῷ κοινῷ φόβῳ τὸ σφέτερον ἐπηλυγάξωνται. καὶ νῦν αὗται αἱ ἀγγελίαι τοῦτο δύνανται, οὐκ ἀπὸ ταὐτομάτου, ἐκ δὲ ἀνδρῶν οἵπερ ἀεὶ τάδε κινοῦσι, ξύγκεινται. ὑμεῖς δὲ, ἢν εὖ βουλεύησθε, οὐκ ἐξ ὧν οὗτοι ἀγγέλλουσι σκοποῦντες λογιεῖσθε τὰ εἰκότα, ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν ἄνθρωποι δεινοὶ καὶ πολλῶν ἔμπειροι, ὥσπερ ἐγὼ Ἀθηναίους ἀξιῶ, δράσειαν. οὐ γὰρ αὐτοὺς εἰκὸς Πελοποννησίους τε ὑπολιπόντας, καὶ τὸν ἐκεῖ πόλεμον μήπω βεβαίως καταλελυμένους, ἐπ' ἄλλον πόλεμον οὐκ ἐλάσσω ἑκόντας ἐλθεῖν· ἐπεὶ ἔγωγε ἀγαπᾶν οἶμαι αὐτοὺς ὅτι οὐχ ἡμεῖς ἐπ' ἐκείνους ἐρχόμεθα, πόλεις τοσαῦται καὶ οὕτω μεγάλαι.

37. „Εἰ δὲ δή, ὥσπερ λέγονται, ἔλθοιεν, ἱκανωτέραν

καὶ παραστῆναι παντί, infinitivus pro imperativo παραστήτω, hic quidem in tertia persona; secundae personae exemplum apud nostrum est 5, 9. Vid. Matth. Gr. §. 544. (546.) παραστῆναι hac significatione legitur 4, 61. et 95. 6, 78. Schol. δεῖ τοὺς καταφρονοῦντας τῶν ἐπιόντων ἐν αὐτῷ τῷ πολέμῳ καὶ τῇ κατ' αὐτὸν ἀνδρείᾳ φαίνεσθαι καταφρονοῦντας τῶν ἐναντίων. ἔργον γὰρ κἀνταῦθα καὶ πολλαχοῦ τὸν πόλεμον λέγει. Ceterum καταφρονεῖν h. l. accusativo iunctum, ut ὑπερφρονεῖν 3, 39.

35. οἱ μὲν — τοῖς δέ. Ad illud subaudi λέγοντες, ad hoc ἐδόκει. Contra a dativo ad nominativum transit 7, 74. ἔδοξεν αὐτοῖς καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν περιμεῖναι —, καὶ τὰ μὲν ἄλλα πάντα καταλιπεῖν, ἀναλαβόντες δὲ αὐτά, ὅσα περὶ τὸ σῶμα ἐς δίαιταν ὑπῆρχεν ἐπιτήδεια, ἀφορμᾶσθαι, ubi ad ἀναλαβόντες ex ἔδοξεν repetendum est ἐβουλήθησαν.

36. ἐπηλυγάζωνται. Schol. ἐπικρύπτωνται. Ruhnken. ad Timaeum p. 117. proprium verbi potestatem docet esse obumbrandi atque ideo occultandi. — τὸ σφέτερον ad synonymum verbo φόβος nomen referendum, veluti δέος.

Digitized by Google

ἡγοῦμαι Σικελίαν Πελοποννήσου διαπολεμῆσαι, ὅσῳ κατὰ πάντα ἄμεινον ἐξήρτυται, τὴν δὲ ἡμετέραν πόλιν αὐτὴν τῆς νῦν στρατιᾶς, ὡς φασιν, ἐπιούσης, καὶ εἰ δὶς τοσαύτη ἔλθοι, πολὺ κρείσσω εἶναι· οἷς γ' ἐπίσταμαι οὔθ' ἵππους ἀκολουθήσοντας, οὐδ' αὐτόθεν πορισθησομένους, εἰ μὴ ὀλίγους τινὰς παρ' Ἐγεσταίων, οὔθ' ὁπλίτας ἰσοπληθεῖς τοῖς ἡμετέροις, ἐπὶ νεῶν γε ἐλθόντας. μέγα γὰρ τὸ καὶ αὐταῖς ταῖς ναυσὶ κούφαις τοσοῦτον πλοῦν δεῦρο κομισθῆναι, τήν τε ἄλλην παρασκευὴν ὅσην δεῖ ἐπὶ πόλιν τοσήνδε πορισθῆναι, οὐκ ὀλίγην οὖσαν. ὡς τε παρὰ τοσοῦτον γιγνώσκω, μόλις ἄν μοι δοκοῦσιν, εἰ πόλιν ἑτέραν τοσαύτην, ὅσαι Συράκουσαί εἰσιν, ἔλθοιεν ἔχοντες, καὶ ὅμορον οἰκήσαντες τὸν πόλεμον ποιοῖντο, οὐκ ἂν παντάπασι διαφθαρῆναι, ἠπού γε δὴ ἐν πάσῃ πολεμίᾳ Σικελίᾳ, (ξυστήσεται γάρ,) στρατοπέδῳ τε ἐκ νεῶν ἱδρυθέντι, καὶ ἐκ σκηνιδίων καὶ ἀναγκαίας παρασκευῆς οὐκ ἐπὶ πολὺ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἱππέων ἐξιόντες. τὸ δὲ ξύμπαν οὐδ' ἂν κρατῆσαι αὐτοὺς τῆς γῆς ἡγοῦμαι· τοσούτῳ τὴν ἡμετέραν παρασκευὴν κρείσσω νομίζω.

38. „Ἀλλὰ ταῦτα, ὥσπερ ἐγὼ λέγω, οἵ τε Ἀθηναῖοι γιγνώσκοντες τὰ σφέτερα αὐτῶν εὖ οἶδ' ὅτι σώζουσι, καὶ ἐνθένδε ἄνδρες οὔτε ὄντα οὔτε ἂν γενόμενα λογοποιοῦσιν. οὓς ἐγὼ οὐ νῦν πρῶτον, ἀλλ' ἀεὶ ἐπίσταμαι ἤτοι λόγοις γε τοιοῖσδε, καὶ ἔτι τούτων κακουργοτέροις, ἢ ἔργοις βουλομένους καταπλήξαντας τὸ ὑμέτερον πλῆθος αὐτοὺς τῆς πόλεως ἄρχειν. καὶ δέδοικα μέντοι μήποτε πολλὰ πειρῶντες καὶ κατορθώσωσιν, ἡμεῖς δὲ κακοὶ, πρὶν ἐν τῷ παθεῖν ωμεν, προφυλάξασθαί τε καὶ αἰσθόμενοι ἐπεξελθεῖν. τοιγάρτοι δι' αὐτὰ ἡ πόλις ἡμῶν ὀλιγάκις μὲν ἡσυχάζει, στάσεις δὲ πολλὰς καὶ ἀγῶνας οὐ πρὸς τοὺς πολεμίους πλείονας ἢ πρὸς αὑτὴν ἀναιρεῖται, τυραννίδας δὲ ἔστιν ὅτε καὶ δυναστείας ἀδίκους. ὧν ἐγὼ πειράσομαι, ἥν γε ὑμεῖς ἐθέλητε ἕπεσθαι, μήποτε ἐφ' ἡμῶν τι περιϊδεῖν γενέσθαι, ὑμᾶς μὲν τοὺς πολλοὺς πείθων, τοὺς δὲ τὰ τοιαῦτα μηχανωμένους κολάζων, μὴ μόνον αὐτοφώρους, (χαλεπὸν γὰρ ἐπιτυγχάνειν,) ἀλλὰ καὶ ὧν βούλονται μὲν, δύνανται δ' οὔ, (τὸν γὰρ ἐχθρὸν οὐχ ὧν δρᾷ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς διανοίας προαμύνεσθαι χρὴ, εἴπερ καὶ μὴ προφυλαξάμενός τις προπείσεται·)

37. στρατοπέδῳ τε — ἐξιόντες. Sententia totius loci est: „Iam illa consideranti non videntur non perituri, nedum in Sicilia, quae tota infesta est (coniunget enim se), et cum exercitu e navibus, ubi collocatus est, et e parvis tentoriis cum maxime necessario apparatu non longe per equites nostros procedentes.“ Verba ἐκ νεῶν ἱδρυθέντι per attractionem dicta pro ἐν ναυσὶ ἱδρυθέντι ἐξ αὐτῶν. — ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἱππέων ἐξ. Schol. supplet εἰργόμενοι. Nihil opus, cum etiam neutra, sicut passiva, cum praepositione ὑπό et genitivo construi soleant.

38. πρὶν ἐν τῷ παθεῖν ὦμεν. Verbum ὦμεν a πρίν, quod nonnumquam loco πρὶν ἄν cum coniunctivo construitur (vid. Matth. Gr. §. 522. not.) divelli nequit. Aut igitur ὦμεν bis cogitandum, ut verba ἡμεῖς δὲ κακοί pendeant ex μήποτε, aut ad ea verba supplendum est ἐσμέν.

ὧν βούλονται. De genitivo causam enuntiante vid. Matth. Gr. Gr. §. 345. (368). Cf. dicta ad 1, 77.

Digitized by Google

τοὺς δ' αὖ ὀλίγους τὰ μὲν ἐλέγχων, τὰ δὲ φυλάσσων, τὰ δὲ καὶ διδάσκων· μάλιστα γὰρ δοκῶ ἂν μοι οὕτως ἀποτρέπειν τῆς κακουργίας. καὶ δῆτα, ὃ πολλάκις ἐσκεψάμην, τί καὶ βούλεσθε, ὦ νεώτεροι; πότερον ἄρχειν ἤδη; ἀλλ' οὐκ ἔννομον· ὁ δὲ νόμος ἐκ τοῦ μὴ δύνασθαι ὑμᾶς μᾶλλον ἢ δυναμένους ἐτέθη ἀτιμάζειν. ἀλλὰ δὴ μὴ μετὰ πολλῶν ἰσονομεῖσθαι; καὶ πῶς δίκαιον τοὺς αὐτοὺς μὴ τῶν αὐτῶν ἀξιοῦσθαι;

39. „Φήσει τις δημοκρατίαν οὔτε ξυνετὸν οὔτ' ἴσον εἶναι, τοὺς δ' ἔχοντας τὰ χρήματα καὶ ἄρχειν ἄριστα βελτίστους. ἐγὼ δέ φημι πρῶτα μὲν δῆμον ξύμπαν ὠνομάσθαι, ὀλιγαρχίαν δὲ μέρος· ἔπειτα φύλακας μὲν ἀρίστους εἶναι χρημάτων τοὺς πλουσίους, βουλεῦσαι δ' ἂν βέλτιστα τοὺς ξυνετούς, κρῖναι δ' ἂν ἀκούσαντας ἄριστα τοὺς πολλούς· καὶ ταῦτα ὁμοίως καὶ κατὰ τὰ μέρη καὶ ξύμπαντα ἐν δημοκρατίᾳ ἰσομοιρεῖν. ὀλιγαρχία δὲ τῶν μὲν κινδύνων τοῖς πολλοῖς μεταδίδωσι, τῶν δ' ὠφελίμων οὐ πλεονεκτεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ ξύμπαν ἀφελομένη ἔχει. ἃ ὑμῶν οἵ τε δυνάμενοι καὶ οἱ νέοι προθυμοῦνται, ἀδύνατα ἐν μεγάλῃ πόλει κατασχεῖν. ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν, ὦ πάντων ἀξυνετώτατοι, εἰ μὴ μανθάνετε κακὰ σπεύδοντες, ἢ ἀμαθέστατοι ἐστὲ, ὧν ἐγὼ οἶδα Ἑλλήνων, ἢ ἀδικώτατοι, εἰ εἰδότες τολμᾶτε.

40. „Ἀλλ' ἤτοι μαθόντες γε, ἢ μεταγνόντες, τὸ τῆς πόλεως ξύμπασι κοινὸν αὔξετε, ἡγησάμενοι τοῦτο μὲν ἂν καὶ ἴσον καὶ πλέον οἱ ἀγαθοὶ ὑμῶν ἧπερ τὸ τῆς πόλεως πλῆθος μετασχεῖν, εἰ δ' ἄλλα βουλήσεσθε, καὶ τοῦ παντὸς κινδυνεῦσαι στερηθῆναι· καὶ τῶν τοιῶνδε ἀγγελιῶν, ὡς πρὸς αἰσθανομένους καὶ μὴ ἐπιτρέψοντας, ἀπαλλάγητε. ἡ γὰρ πόλις ἥδε, καὶ εἰ ἔρχονται Ἀθηναῖοι, ἀμυνεῖται αὐτοὺς ἀξίως αὑτῆς, καὶ στρατηγοί εἰσιν ἡμῖν οἳ σκέψονται αὐτά· καὶ, εἴ μή τι αὐτῶν ἀληθές ἐστιν, ὥςπερ οὐκ οἴομαι, οὐ πρὸς τὰς ὑμετέρας ἀγγελίας καταπλαγεῖσα καὶ ἑλομένη ὑμᾶς ἄρχοντας αὐθαίρετον δουλείαν ἐπιβαλεῖται, αὐτὴ δ' ἐφ' αὑτῆς σκοποῦσα τούς τε λόγους ἀφ' ὑμῶν ὡς ἔργα δυναμένους κρινεῖ, καὶ τὴν ὑπάρχουσαν

ἢ δυναμένους ἐτέθη ἀτιμάζειν. Lex iuvenes a magistratibus arcebat propter aetatem; non in contumeliam eorum perlata erat, cum possent per aetatem et animi constantiam regere civitatem, sed quia non possent. — Mox pronomen τοὺς αὐτούς ad cognatam significationem a propria deflexum puta. Valet enim τοὺς ἴσους καὶ ὁμοίους, τοὺς ἐν ἴσῳ ὄντας.

39. ἢ ἀμαθέστατοί ἐστε. Illud ἢ non apto loco collocatum videtur, quasi verba εἰ μὴ μανθάνετε κακὰ σπεύδοντες non ad ἀμαθέστατοι solum, sed etiam ad ἀδικώτατοι referrentur. Monuit Bauer.

40. τοῦτο μέν, i. e. τὸ τῆς πόλεως ξύμπασι κοινὸν αὔξάνειν. Accusativos autem iunxit cum μετασχεῖν, quia genitivi τούτου καὶ ἴσου καὶ πλέονος idem valerent ac si scripsisset τούτῳ καὶ ἴσου καὶ πλέονος ὄντος, id quod falsum foret et ab sententia alienum. Et μετέχειν necessario accusativum sibi adiungit, ubi partis notio, quae genitivo indicatur, nomine μέρος vel diserte addito vel per ellipsin supplendo significatur. Hoc quidem loco τοῦτο satis defendi ait Poppo I. p. 131. et usu pronominum neutrius generis, quem tetigit Matth. Gr. p. 563. not. 3. (p. 773 sq.), et analogia phrasium κοινωνῶ σοι τοῦτο, κοινωνῶ σοι οὐδέν. — οἱ ἀγαθοί sunt optimates, ut c. 89. οἱ ἔχοντες τὰ χρήματα.

Digitized by Google

ἐλευθερίαν οὐχὶ ἐκ τοῦ ἀκούειν ἀφαιρεθήσεται, ἐκ δὲ τοῦ ἔργῳ φυλασσομένη μὴ ἐπιτρέπειν πειράσεται σώζειν."

41. Τοιαῦτα μὲν Ἀθηναγόρας εἶπε. τῶν δὲ στρατηγῶν εἷς ἀναστὰς ἄλλον μὲν οὐδένα ἔτι εἴασε παρελθεῖν, αὐτὸς δὲ πρὸς τὰ παρόντα ἔλεξε τοιάδε. „Διαβολὰς μὲν οὐ σῶφρον οὔτε λέγειν τινὰς ἐς ἀλλήλους, οὔτε τοὺς ἀκούοντας ἀποδέχεσθαι, πρὸς δὲ τὰ ἐσαγγελλόμενα μᾶλλον ὁρᾶν, ὅπως εἴς τε ἕκαστος καὶ ἡ ξύμπασα πόλις καλῶς τοὺς ἐπιόντας παρασκευασώμεθα ἀμύνεσθαι. καὶ ἢν ἄρα μηδὲν δεήσῃ, οὐδεμία βλάβη τοῦ τε τὸ κοινὸν κοσμηθῆναι καὶ ἵπποις καὶ ὅπλοις καὶ τοῖς ἄλλοις οἷς ὁ πόλεμος ἀγάλλεται. τὴν δ' ἐπιμέλειαν καὶ ἐξέτασιν αὐτῶν ἡμεῖς ἕξομεν, καὶ τῶν πρὸς τὰς πόλεις διαπομπῶν ἅμα, ἔς τε κατασκοπὴν καὶ ἢν τι ἄλλο φαίνηται ἐπιτήδειον. τὰ δὲ καὶ ἐπιμεμελήμεθα ἤδη, καὶ ὅ τι ἂν αἰσθώμεθα, ἐς ὑμᾶς οἴσομεν." Καὶ οἱ μὲν Συρακόσιοι, τοσαῦτα εἰπόντος τοῦ στρατηγοῦ, διελύθησαν ἐκ τοῦ ξυλλόγου.

42. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἤδη ἐν τῇ Κερκύρᾳ αὐτοί τε καὶ οἱ ξύμμαχοι ἅπαντες ἦσαν· καὶ πρῶτον μὲν ἐπεξέτασιν τοῦ στρατεύματος καὶ ξύνταξιν, ὥςπερ ἔμελλον ὁρμεῖσθαί τε καὶ στρατοπεδεύεσθαι, οἱ στρατηγοὶ ἐποιήσαντο, καὶ τρία μέρη νείμαντες ἓν ἑκάστῳ ἐκλήρωσαν, ἵνα μήτε ἅμα πλέοντες ἀπορῶσιν ὕδατος καὶ λιμένων καὶ τῶν ἐπιτηδείων ἐν ταῖς καταγωγαῖς, πρός τε τἆλλα εὐκοσμότεροι καὶ ῥᾴους ἄρχειν ὦσι, κατὰ τέλη στρατηγῷ προστεταγμένοι· ἔπειτα δὲ προὔπεμψαν καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν τρεῖς ναῦς, εἰσομένας αἵτινες σφᾶς τῶν πόλεων δέξονται. καὶ εἴρητο αὐταῖς προαπαντᾶν, ὅπως ἐπιστάμενοι κατακλέωσι.

43. Μετὰ δὲ ταῦτα τοσῇδε ἤδη τῇ παρασκευῇ Ἀθηναῖοι ἄραντες ἐκ τῆς Κερκύρας ἐς τὴν Σικελίαν ἐπεραιοῦντο, τριήρεσι μὲν ταῖς πάσαις τέσσαρσι καὶ τριάκοντα καὶ ἑκατόν, καὶ δυοῖν Ῥοδίοιν πεντηκοντόροιν· (τούτων Ἀττικαὶ μὲν ἦσαν ἑκατόν, ὧν αἱ μὲν ἑξήκοντα ταχεῖαι, αἱ δ' ἄλλαι στρατιώτιδες· τὸ δὲ ἄλλο ναυτικὸν Χίων καὶ τῶν ἄλλων ξυμμάχων·) ὁπλί-

41. τοῦ τε τὸ κοινὸν κοσμηθῆναι. Pro τέ, quod non habet quo referatur, cum Abresch. videtur scribendum γέ.

43. Ῥοδίοιν. Cod. C. Ῥοδίαιν. Sed vid. Matth. Gr. §. 117. 7. et §. 436. Numerum navium, i. e. triremium armatarum centum et quadraginta fuisse perhibet Diodor. Sic. 13, 2. Idem militum septem millia fuisse tradit. Cf. Boeckh. de Oecon. polit. Ath. T. I. p. 286 seq. et Krüger. ad Dionys. p. 309. — ταχεῖαι, πρὸς ναυμαχίαν ἐπιτήδειοι. Contra στρατιώτιδες eaedem sunt, quae supra c. 31. dicebantur ὁπλιταγωγοί. Schol. ad 1, 116. interpretatur: στρατιώτας ἄγουσαι τοὺς μέλλοντας πεζομαχεῖν. Isti milites mox vocantur ἐπιβάται, quamquam strictiore sensu vel ab hoplitis in terra, non e navibus, pugnantibus distinguuntur ἐπιβάται, ut Romanorum *socii navales* (Seesoldaten). Vid. Boeckh. l. l. p. 601. Idem T. II. p. 35. docet, Thetas, licet plerumque leviter armati in classibus meruerint, tamen necessitate urgente hoplitarum munere functos esse, haud dubie tamen publice armatos, quia h. l. hoplitis ex censu (τοῖς ἐκ καταλόγου) opponantur a Thucydide. Nam proprium gravis armaturae munus erat Zeugitarum.

Digitized by Google

ταις δὲ τοῖς ξύμπασιν ἑκατὸν καὶ πεντακισχιλίοις· (καὶ τούτων Ἀθηναίων μὲν αὐτῶν ἦσαν πεντακόσιοι μὲν καὶ χίλιοι ἐκ καταλόγου, ἑπτακόσιοι δὲ θῆτες, ἐπιβάται τῶν νεῶν· ξύμμαχοι δὲ οἱ ἄλλοι ξυνεστράτευον, οἱ μὲν τῶν ὑπηκόων, οἱ δ' Ἀργείων πεντακόσιοι, καὶ Μαντινέων καὶ μισθοφόρων πεντήκοντα καὶ διακόσιοι·) τοξόταις δὲ τοῖς πᾶσιν ὀγδοήκοντα καὶ τετρακοσίοις, (καὶ τούτων Κρῆτες οἱ ὀγδοήκοντα ἦσαν,) καὶ σφενδονήταις Ῥοδίων ἑπτακοσίοις, καὶ Μεγαρεῦσι ψιλοῖς, φυγάσιν, εἴκοσι καὶ ἑκατόν· καὶ ἱππαγωγῷ μιᾷ, τριάκοντα ἀγούσῃ ἱππέας.

44. Τοσαύτη ἡ πρώτη παρασκευὴ πρὸς τὸν πόλεμον διέπλει. τούτοις δὲ τὰ ἐπιτήδεια ἄγουσαι ὁλκάδες μὲν τριάκοντα σιταγωγοί, καὶ τοὺς σιτοποιοὺς ἔχουσαι καὶ λιθολόγους καὶ τέκτονας καὶ ὅσα ἐς τειχισμὸν ἐργαλεῖα, πλοῖα δὲ ἑκατόν, ἃ ἐξ ἀνάγκης μετὰ τῶν ὁλκάδων ξυνέπλει, πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα πλοῖα καὶ ὁλκάδες ἑκούσιοι ξυνηκολούθουν τῇ στρατιᾷ ἐμπορίας ἕνεκα· ἃ τότε πάντα ἐκ τῆς Κερκύρας ξυνδιέβαλλε τὸν Ἰόνιον κόλπον. καὶ προσβαλοῦσα ἡ πᾶσα παρασκευὴ πρός τε ἄκραν Ἰαπυγίαν καὶ πρὸς Τάραντα, καὶ ὡς ἕκαστοι εὐπόρησαν, παρεκομίζοντο τὴν Ἰταλίαν, τῶν μὲν πόλεων οὐ δεχομένων αὐτοὺς ἀγορᾷ οὐδὲ ἄστει, ὕδατι δὲ καὶ ὁρμῳ, Τάραντος δὲ καὶ Λοκρῶν οὐδὲ τούτοις· ἕως ἀφίκοντο ἐς Ῥήγιον τῆς Ἰταλίας ἀκρωτήριον. καὶ ἐνταῦθα ἤδη ἠθροίζοντο, καὶ ἔξω τῆς πόλεως, ὡς αὐτοὺς εἴσω οὐκ ἐδέχοντο, στρατόπεδόν τε κατεσκευάσαντο ἐν τῷ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερῷ, οὗ αὐτοῖς καὶ ἀγορὰν παρεῖχον, καὶ τὰς ναῦς ἀνελκύσαντες ἡσύχασαν· καὶ πρός τε τοὺς Ῥηγίνους λόγους ἐποιήσαντο, ἀξιοῦντες Χαλκιδέας ὄντας Χαλκιδεῦσιν οὖσι Λεοντίνοις βοηθεῖν. οἱ δὲ οὐδὲ μεθ' ἑτέρων ἔφασαν ἔσεσθαι, ἀλλ' ὅ τι ἂν καὶ τοῖς ἄλλοις Ἰταλιώταις ξυνδοκῇ, τοῦτο ποιήσειν. οἱ δὲ πρὸς τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ πράγματα ἐσκόπουν, ὅτῳ τρόπῳ ἄριστα προσοίσονται· καὶ τὰς πρόπλους ναῦς ἐκ τῆς Ἐγέστης ἅμα προσέμενον, βουλόμενοι εἰδέναι περὶ τῶν χρημάτων, εἴ ἐστιν ἃ ἔλεγον ἐν ταῖς Ἀθήναις οἱ ἄγγελοι.

45. Τοῖς δὲ Συρακοσίοις ἐν τούτῳ πολλαχόθεν τε ἤδη καὶ ἀπὸ τῶν κατασκόπων σαφῆ ἠγγέλλετο ὅτι ἐν Ῥηγίῳ αἱ νῆες εἰσί, καὶ ὡς ἐπὶ τούτοις παρεσκενάζοντο πάσῃ τῇ γνώμῃ,

44. τούτοις δὲ τὰ ἐπιτήδεια — ἕνεκα. In τούτοις nihil est difficultatis, quia ex παρασκευή facile nautae et milites intelliguntur. Sed cum deinde sequatur τῇ στρατιᾷ, videtur primariae periodi parti verbum deesse, nisi cum cod. Cl. omittas ἃ ante ἐξ ἀνάγκης, quod pronomen Poppo uncis inclusit. Mihi tamen non verisimile est, pronomen in omnibus praeter unum codicibus esse adiectum. Thucydidem potius verbum ξυνηκολούθουν cum τούτοις dé coniunxisse, et τῇ στρατιᾷ addidisse puto, quod verborum a periodi initio positorum minus clare meminisset. — ἐξ ἀνάγκης, nam privatorum erant, sed cogebantur classem sequi et publicae utilitati inservire, id quod Latini dicunt *comprehendere naves*.

Ῥήγιον — ἀκρωτήριον. Rhegium promontorium alii intelligunt Leucopetram, Cluverius medium inter urbem Rheginam et Leucopetram (Cabo Gellara), quod etiam ὁμωνυμία videtur suadere, quae argumentum est propinquitatis. *Cellar.*

Digitized by Google

καὶ οὐκέτι ἠπίστουν· καὶ ἔς τε τοὺς Σικελοὺς περιέπεμπον, ἔνθα μὲν φύλακας, πρὸς δὲ τοὺς πρέσβεις, καὶ ἐς τὰ περιπόλια τὰ ἐν τῇ χώρᾳ φρουρὰς ἐξεκόμιζον, τά τε ἐν τῇ πόλει ὅπλων ἐξετάσει καὶ ἵππων ἐσκόπουν εἰ ἐντελῆ ἐστι, καὶ τἆλλα ὡς ἐπὶ ταχεῖ πολέμῳ καὶ ὅσον οὐ παρόντι καθίσταντο.

46. Αἱ δ' ἐκ τῆς Ἐγέστης τρεῖς νῆες αἱ πρόπλοι παραγίγνονται τοῖς Ἀθηναίοις ἐς τὸ Ῥήγιον, ἀγγέλλουσαι ὅτι τἆλλα μὲν οὐκ ἔστι χρήματα, ἃ ὑπέσχοντο, τριάκοντα δὲ τάλαντα μόνα φαίνεται. καὶ οἱ στρατηγοὶ εὐθὺς ἐν ἀθυμίᾳ ἦσαν, ὅτι αὐτοῖς τοῦτό τε πρῶτον ἀντεκεκρούκει, καὶ οἱ Ῥηγῖνοι οὐκ ἐθελήσαντες ξυστρατεύειν, οὓς πρῶτον ἤρξαντο πείθειν, καὶ εἰκὸς ἦν μάλιστα, Λεοντίνων τε ξυγγενεῖς ὄντας καὶ σφίσιν ἀεὶ ἐπιτηδείους. καὶ τῷ μὲν Νικίᾳ προσδεχομένῳ ἦν τὰ παρὰ τῶν Ἐγεσταίων, τοῖν δὲ ἑτέροιν καὶ ἀλογώτερα. οἱ δὲ Ἐγεσταῖοι τοιόνδε τι ἐξετεχνήσαντο τότε, ὅτε οἱ πρῶτοι πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων ἦλθον αὐτοῖς ἐς τὴν κατασκοπὴν τῶν χρημάτων. ἔς τε τὸ ἐν Ἔρυκι ἱερὸν τῆς Ἀφροδίτης ἀγαγόντες αὐτοὺς ἐπέδειξαν τὰ ἀναθήματα, φιάλας τε καὶ οἰνοχόας καὶ θυμιατήρια καὶ ἄλλην κατασκευὴν οὐκ ὀλίγην, ἃ ὄντα ἀργυρᾶ πολλῷ πλείω τὴν ὄψιν ἀφ' ὀλίγης δυνάμεως χρημάτων παρείχετο· καὶ ἰδίᾳ ξενίσεις ποιούμενοι τῶν τριηριτῶν, τά τε ἐξ αὐτῆς Ἐγέστης ἐκπώματα καὶ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ξυλλέξαντες, καὶ τὰ ἐκ τῶν ἐγγὺς πόλεων καὶ Φοινικικῶν καὶ Ἑλληνίδων αἰτησάμενοι, ἐξέφερον ἐς τὰς ἑστιάσεις ὡς οἰκεῖα ἕκαστοι· καὶ πάντων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῖς αὐτοῖς χρωμένων, καὶ πανταχοῦ πολλῶν φαινομένων, μεγάλην τὴν ἔκπληξιν τοῖς ἐκ τῶν τριήρων Ἀθηναίοις παρεῖχε· καὶ ἀφικόμενοι ἐς τὰς Ἀθήνας διεθρόησαν ὡς χρήματα πολλὰ ἴδοιεν. καὶ οἱ μὲν αὐτοί τε ἀπατηθέντες καὶ τοὺς ἄλλους τότε πείσαντες, ἐπειδὴ διῆλθεν ὁ λόγος ὅτι οὐκ εἴη ἐν τῇ Ἐγέστῃ τὰ χρήματα, πολλὴν τὴν αἰτίαν εἶχον ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν. οἱ δὲ στρατηγοὶ πρὸς τὰ παρόντα ἐβουλεύοντο.

47. Καὶ Νικίου μὲν ἦν γνώμη πλεῖν ἐπὶ Σελινοῦντα πάσῃ τῇ στρατιᾷ, ἐφ' ὅπερ μάλιστα ἐπέμφθησαν· καὶ ἦν μὲν παρέχωσι χρήματα παντὶ τῷ στρατεύματι Ἐγεσταῖοι, πρὸς ταῦτα βουλεύεσθαι· εἰ δὲ μή, ταῖς ἑξήκοντα ναυσὶν, ὅσαςπερ ᾐτήσαντο, ἀξιοῦν διδόναι αὐτοὺς τροφὴν, καὶ παραμείναντας Σελινουντίους ἢ βίᾳ ἢ ξυμβάσει διαλλάξαι αὐτοῖς, καὶ οὕτω παραπλεύσαντας τὰς ἄλλας πόλεις, καὶ ἐπιδείξαντας μὲν τὴν δύναμιν τῆς Ἀθηναίων πόλεως, δηλώσαντας δὲ τὴν ἐς τοὺς φίλους καὶ ξυμμάχους προθυμίαν, ἀποπλεῖν οἴκαδε, ἢν μή τι δι' ὀλίγου καὶ ἀπὸ τοῦ ἀδοκήτου ἢ Λεοντίνους οἷοί τε ὦσιν ὠφελῆσαι ἢ τῶν ἄλλων τινὰ πόλεων προσαγαγέσθαι, καὶ τῇ πόλει, δαπανῶντας τὰ οἰκεῖα, μὴ κινδυνεύειν.

47. ἐφ' ὅπερ. Vid. ad 1, 59.

καὶ τῇ πόλει — μὴ κινδυνεύειν. Schol. ἀντὶ τοῦ καὶ μὴ δαπανῶντας τὰ οἰκεῖα κινδυνεύειν τῇ πόλει. Sic supra c. 10. μὴ μετεώρῳ πόλει ἀξιοῦν κινδυνεύειν. Sententia Niciae erat, rempublicam

Digitized by Google

48. *Ἀλκιβιάδης δὲ οὐκ ἔφη χρῆναι τοσαύτῃ δυνάμει ἐκπλεύσαντας αἰσχρῶς καὶ ἀπράκτως ἀπελθεῖν, ἀλλ' ἔς τε τὰς πόλεις ἐπικηρυκεύεσθαι, πλὴν Σελινοῦντος καὶ Συρακουσῶν, τὰς ἄλλας, καὶ πειρᾶσθαι καὶ τοὺς Σικελοὺς τοὺς μὲν ἀφιστάναι ἀπὸ τῶν Συρακοσίων, τοὺς δὲ φίλους ποιεῖσθαι, ἵνα σῖτον καὶ στρατιὰν ἔχωσι, πρῶτον δὲ πείθειν Μεσσηνίους· (ἐν πόρῳ γὰρ μάλιστα καὶ προσβολῇ εἶναι αὐτοὺς τῆς Σικελίας, καὶ λιμένα καὶ ἐφόρμισιν τῇ στρατιᾷ ἱκανωτάτην ἔσεσθαι·) προσαγαγομένους δὲ τὰς πόλεις, εἰδότας, μεθ' ὧν τις πολεμήσει, οὕτως ἤδη Συρακούσαις καὶ Σελινοῦντι ἐπιχειρεῖν, ἢν μὴ οἱ μὲν Ἐγεσταίοις ξυμβαίνωσιν, οἱ δὲ Λεοντίνους ἐῶσι κατοικίζειν.*

49. *Λάμαχος δὲ ἄντικρυς ἔφη χρῆναι πλεῖν ἐπὶ Συρακούσας, καὶ πρὸς τῇ πόλει ὡς τάχιστα τὴν μάχην ποιεῖσθαι, ἕως ἔτι ἀπαράσκευοί τέ εἰσι καὶ μάλιστα ἐκπεπληγμένοι. τὸ γὰρ πρῶτον πᾶν στράτευμα δεινότατον εἶναι· ἢν δὲ χρονίσῃ πρὶν ἐς ὄψιν ἐλθεῖν, τῇ γνώμῃ ἀναθαρσοῦντας ἀνθρώπους καὶ τῇ ὄψει καταφρονεῖν μᾶλλον. αἰφνίδιοι δὲ ἢν προσπέσωσιν, ἕως ἔτι περιδεεῖς προσδέχονται, μάλιστ' ἂν σφᾶς περιγενέσθαι, καὶ κατὰ πάντα ἂν αὐτοὺς ἐκφοβῆσαι, τῇ τε ὄψει (πλεῖστοι γὰρ ἂν νῦν φανῆναι,) καὶ τῇ προσδοκίᾳ ὧν πείσονται, μάλιστα δ' ἂν τῷ αὐτίκα κινδύνῳ τῆς μάχης. εἰκὸς δὲ εἶναι καὶ ἐν τοῖς ἀγροῖς πολλοὺς ἀπολῃφθῆναι ἔξω διὰ τὸ ἀπιστεῖν σφᾶς μὴ ἥξειν· καὶ ἐκομιζομένων αὐτῶν, τὴν στρατιὰν οὐκ ἀπορήσειν χρημάτων, ἣν πρὸς τῇ πόλει κρατοῦσα καθέζηται. τούς τε ἄλλους Σικελιώτας οὕτως ἤδη μᾶλλον καὶ ἐκείνοις οὐ ξυμμαχήσειν καὶ σφίσι προϊέναι, καὶ οὐ διαμελλήσειν περισκοποῦντας ὁπότεροι κρατήσουσι. ναύσταθμον δὲ ἐπαναχωρήσαντας καὶ ἐφορμισθέντας Μέγαρα ἔφη χρῆναι ποιεῖσθαι, ἃ ἦν ἔρημα, ἀπέχοντα Συρακουσῶν οὔτε πλοῦν πολὺν οὔτε ὁδόν.*

non in discrimen adducendam esse propria eius insumentibus.

48. *καὶ ἐφόρμισιν.* Ex Reg. D. E. K. m. Poppo cum Goell. recepit *ἐφόρμισιν, stationis opportunitatem.* Vulgatum *ἐφόρμησιν observationem classis hostilis* esse docet Goeller.

Λεοντίνους ἐῶσι κατοικίζειν. Hoc quo pertineat lege 5, 4.

49. *καὶ — τῇ ὄψει.* Haec verba iunge cum *ἀναθαρσοῦντας.* Sic supra 6, 31. *τῇ ὄψει ἀνεθάρσουν,* et 4, 34. *τῇ ὄψει τοῦ θαρσεῖν τὸ πλεῖστον εἰληφότες.* Monuit Krüg. ad Dion. p. 135.

μάλιστ' ἂν σφᾶς περιγενέσθαι. Bekk. coniecit *σφεῖς,* quod recepit Goell. Vulgatum servavit Poppo, provocans ad Buttmanni Gr. med. §. 129. annot. 2. et Matth. Gr. §. 536. annot. „Quod autem", ait, „*πλεῖστοι* sequitur, [non *πλείστους*, quod, cum Lamachus loquatur, non Athenienses, exspectes] qui nominativus, ut c. 25. et 64, ideo poni potuit, quia subiectum verbi *ἔφη* (*Λάμαχος*) illis *πλείστοις* continetur, hoc ambiguitati ex praeced. *αὐτούς* orienti datum videtur, ad quam evitandam scriptor ita pergit, ac sic *σφᾶς,* quod plerumque in hac structura deest, non adsit. Sic fortasse *ποιοῦντες* 7, 48.„

καὶ ἐκομιζομένων αὐτῶν, i. e. *καὶ τῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς Συρακοσίων τὰ ἑαυτῶν ἐς τὴν πόλιν ἐκκομιζομένων.* Praesentis participium de conatu accipiendum. Sperabat enim Lamachus fore, ut in urbem confugientes Syracusii sua auferre conarentur, quae Athenienses essent capturi, dummodo ad urbem victoria parta sederent.

ἐφορμισθέντας. Cod. omnes

Digitized by Google

50. Λάμαχος μὲν ταῦτα εἰπὼν ὅμως προσέθετο καὶ αὐτὸς τῇ Ἀλκιβιάδου γνώμῃ. μετὰ δὲ τοῦτο Ἀλκιβιάδης τῇ αὐτοῦ νηῒ διαπλεύσας ἐς Μεσσήνην καὶ λόγους ποιησάμενος περὶ ξυμμαχίας πρὸς αὐτούς, ὡς οὐκ ἔπειθεν, ἀλλ' ἀπεκρίναντο πόλει μὲν ἂν οὐ δέξασθαι, ἀγορὰν δ' ἔξω παρέξειν, ἀπέπλει ἐς τὸ Ῥήγιον. καὶ εὐθὺς ξυμπληρώσαντες ἑξήκοντα ναῦς ἐκ πασῶν οἱ στρατηγοί, καὶ τὰ ἐπιτήδεια λαβόντες, παρέπλεον ἐς Νάξον, τὴν ἄλλην στρατιὰν ἐν Ῥηγίῳ καταλιπόντες καὶ ἕνα σφῶν αὐτῶν. Ναξίων δὲ δεξαμένων τῇ πόλει, παρέπλεον ἐς Κατάνην. καὶ ὡς αὐτοὺς οἱ Καταναῖοι οὐκ ἐδέχοντο, (ἐνῆσαν γὰρ αὐτόθι ἄνδρες τὰ Συρακοσίων βουλόμενοι,) ἐκομίσθησαν ἐπὶ τὸν Τηρίαν ποταμόν. καὶ αὐλισάμενοι τῇ ὑστεραίᾳ ἐπὶ Συρακούσας ἔπλεον ἐπὶ κέρως, ἔχοντες τὰς ἄλλας ναῦς· δέκα δὲ τῶν νεῶν προὔπεμψαν ἐς τὸν μέγαν λιμένα πλεῦσαί τε καὶ κατασκέψασθαι εἴ τι ναυτικὸν ἔστι καθειλκυσμένον, καὶ κηρύξαι ἀπὸ τῶν νεῶν προσπλεύσαντας ὅτι Ἀθηναῖοι ἥκουσι Λεοντίνους ἐς τὴν ἑαυτῶν κατοικιοῦντες κατὰ ξυμμαχίαν καὶ ξυγγένειαν· τοὺς οὖν ὄντας ἐν Συρακούσαις Λεοντίνων ὡς παρὰ φίλους καὶ εὐεργέτας Ἀθηναίους ἀδεῶς ἀπιέναι. ἐπεὶ δ' ἐκηρύχθη, καὶ κατεσκέψαντο τήν τε πόλιν καὶ τοὺς λιμένας καὶ τὰ περὶ τὴν χώραν, ἐξ ἧς αὐτοῖς ὁρμωμένοις πολεμητέα ἦν, ἀπέπλευσαν πάλιν ἐς Κατάνην.

51. Καὶ ἐκκλησίας γενομένης, τὴν μὲν στρατιὰν οὐκ ἐδέχοντο οἱ Καταναῖοι, τοὺς δὲ στρατηγοὺς ἐσελθόντας ἐκέλευον, εἴ τι βούλονται, εἰπεῖν. καὶ, λέγοντος τοῦ Ἀλκιβιάδου, καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τετραμμένων, οἱ στρατιῶται πυλίδα τινὰ ἐνῳκοδομημένην κακῶς ἔλαθον διελόντες· καὶ ἐσελθόντες ἠγόραζον ἐς τὴν πόλιν. τῶν δὲ Καταναίων οἱ μὲν τὰ τῶν Συρακοσίων φρονοῦντες, ὡς εἶδον τὸ στράτευμα ἔνδον, εὐθὺς περιδεεῖς γενόμενοι ὑπεξῆλθον, οὐ πολλοί τινες· οἱ δὲ ἄλλοι ἐψηφίσαντό τε ξυμμαχίαν τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα ἐκέλευον ἐκ Ῥηγίου κομίζειν. μετὰ δὲ τοῦτο πλεύσαντες οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὸ Ῥήγιον, πάσῃ ἤδη τῇ στρατιᾷ ἅραντες ἐς τὴν Κατάνην, ἐπειδὴ ἀφίκοντο, κατεσκεύαζοντο τὸ στρατόπεδον.

52. Ἐσηγγέλλετο δὲ αὐτοῖς ἔκ τε Καμαρίνης ὡς, εἰ ἐλ-

ἐφορμηθέντας. Ex correctione Schaeferi (in Ind. ad Porson. Advers. p. 345. not.) receperunt Goell. et Poppo, primum quia genus medium verbi ἐφορμεῖν nusquam reperitur, deinde quod significatus *obsessionis* ab h. l. alienus est, *captae stationis* desideratur. Thucydidi aoristus verbi ὁρμίζεσθαι alibi quidem est ὁρμίσασθαι, sed Xenophon Hist. Gr. I, 4, 18. passiva forma semel usus est, ut monuit Poppo.

51. ἠγόραζον ἐς τὴν πόλιν. Schol. ἐν τῇ ἀγορᾷ διέτριβον. Idem paullo ante κακῶς interpretatur ἀτέχνως, σαθρῶς. Posteriore vocabulo etiam Polyaenus I, 40, 4. utitur.

52. ἔκ τε Καμαρίνης. Poppo, ne ineptum iudicetur τέ, iubet cogitari alterum tantum nuntium Camarina, alterum de Syracusiis classem instruentibus aliunde missum esse. Quod mihi non videtur necessarium. Per attractionem dictum accipio pro ἐσηγγέλλετο ἐκ Καμαρίνης περὶ αὐτῆς τε ὡς sive ὡς αὐτή τε —

Digitized by Google

θοιεν, προσχωροῖεν ἄν, καὶ ὅτι Συρακόσιοι πληροῦσι ναυτικόν. ἁπάσῃ οὖν τῇ στρατιᾷ παρέπλευσαν, πρῶτον μὲν ἐπὶ Συρακούσας· καὶ ὡς οὐδὲν εὗρον ναυτικὸν πληρούμενον, παρεκομίζοντο αὖθις ἐπὶ Καμαρίνης, καὶ σχόντες ἐς τὸν αἰγιαλὸν ἐπεκηρυκεύοντο. οἱ δ' οὐκ ἐδέχοντο, λέγοντες σφίσι τὰ ὅρκια εἶναι, μιᾷ νηῒ καταπλεόντων Ἀθηναίων, δέχεσθαι, ἢν μὴ αὐτοὶ πλείους μεταπέμπωσιν. ἄπρακτοι δὲ γενόμενοι ἀπέπλεον· καὶ ἀποβάντες κατά τι τῆς Συρακοσίας καὶ ἁρπαγὴν ποιησάμενοι, καὶ τῶν Συρακοσίων ἱππέων βοηθησάντων καὶ τῶν ψιλῶν τινὰς ἐσκεδασμένους διαφθειράντων, ἀπεκομίσθησαν ἐς Κατάνην.

53. Καὶ καταλαμβάνουσι τὴν Σαλαμινίαν ναῦν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἥκουσαν ἐπί τε Ἀλκιβιάδην, ὡς κελεύσοντας ἀποπλεῖν ἐς ἀπολογίαν ὧν ἡ πόλις ἐνεκάλει, καὶ ἐπ' ἄλλους τινὰς τῶν στρατιωτῶν τῶν μετ' αὐτοῦ μεμηνυμένων περὶ τῶν μυστηρίων ὡς ἀσεβούντων, τῶν δὲ καὶ περὶ τῶν Ἑρμῶν. οἱ γὰρ Ἀθηναῖοι, ἐπειδὴ ἡ στρατιὰ ἀπέπλευσεν, οὐδὲν ἧσσον ζήτησιν ἐποιοῦντο τῶν περὶ τὰ μυστήρια καὶ τῶν περὶ τοὺς Ἑρμᾶς δρασθέντων· καὶ οὐ δοκιμάζοντες τοὺς μηνυτάς, ἀλλὰ πάντα ὑπόπτως ἀποδεχόμενοι, διὰ πονηρῶν ἀνθρώπων πίστιν πάνυ χρηστοὺς τῶν πολιτῶν ξυλλαμβάνοντες κατέδουν, χρησιμώτερον ἡγούμενοι εἶναι βασανίσαι τὸ πρᾶγμα καὶ εὑρεῖν, ἢ διὰ μηνυτοῦ πονηρίαν τινὰ καὶ χρηστὸν δοκοῦντα εἶναι, αἰτιαθέντα, ἀνέλεγκτον διαφυγεῖν. ἐπιστάμενος γὰρ ὁ δῆμος ἀκοῇ τὴν Πεισιστράτου καὶ τῶν παίδων τυραννίδα χαλεπὴν τελευτῶσαν γενομένην, καὶ προσέτι οὐδ' ὑφ' ἑαυτῶν καὶ Ἁρμοδίου καταλυθεῖσαν, ἀλλ' ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ἐφοβεῖτο ἀεί, καὶ πάντα ὑπόπτως ἐλάμβανε.

54. Τὸ γὰρ Ἀριστογείτονος καὶ Ἁρμοδίου τόλμημα δι' ἐρωτικὴν ξυντυχίαν ἐπεχειρήθη, ἣν ἐγὼ ἐπὶ πλέον διηγησάμενος ἀποφανῶ οὔτε τοὺς ἄλλους οὔτε αὐτοὺς Ἀθηναίους περὶ τῶν σφετέρων τυράννων, οὐδὲ περὶ τοῦ γενομένου, ἀκριβὲς οὐδὲν λέγοντας. Πεισιστράτου γὰρ γηραιοῦ τελευτήσαντος ἐν τῇ τυραννίδι, οὐχ Ἵππαρχος, ὥσπερ οἱ πολλοὶ οἴονται, ἀλλὰ Ἱππίας, πρεσβύτατος ὢν, ἔσχε τὴν ἀρχήν. γενομένου δὲ Ἁρμοδίου ὥρᾳ ἡλικίας λαμπροῦ, Ἀριστογείτων, ἀνὴρ τῶν ἀστῶν,

προσχωροῖεν ἄν, καὶ ὅτι Συρακόσιοι πληρ. ναυτ.

παρεκομίζοντο αὖθις ἐπὶ Καμαρίνης, i. e. *denuo* vel *porro* praeternavigabant Siciliae littus Camarinam petentes.

τὰ ὅρκια. Vide 6, 6. et 75., ubi verba τὴν ἐπὶ Λάχητος γενομένην ξυμμαχίαν, et c. 82 init. ἐπὶ τῆς πρότερον οὔσης ξυμμαχίας ἀνανεώσει, significant rationes contractas Atheniensibus cum Camarinaeis intercessisse. Cf. 3, 86.

53. τὴν Σαλαμινίαν. Vid. ad 8, 33. — ὡς κελεύσοντας, int. τοὺς ἐν τῇ Σαλαμινίᾳ νηΐ.

ὑπὸ Λακεδαιμονίων. Vid. Herodot. 5, 64. 65., qui tamen Alcmaeonidas libertatis Athenarum auctores perhibet, c. 55. Utrosque iungit Thucyd. 6, 59.

54. οὐχ Ἵππαρχος. Thucydidi contradicit Pseudo-Plato in Hipparcho p. 228. c. et qui eum sequitur Aelian. V. H. 8, 2., Hipparchum natu maximum Pisistrati filium fuisse dicentes.

Digitized by Google

μέσος πολίτης, ἐραστὴς ὢν εἶχεν αὐτόν. πειραθεὶς δὲ ὁ Ἁρμόδιος ὑπὸ Ἱππάρχου τοῦ Πεισιστράτου καὶ οὐ πεισθεὶς καταγορεύει τῷ Ἀριστογείτονι. ὁ δὲ ἐρωτικῶς περιαλγήσας καὶ φοβηθεὶς τὴν Ἱππάρχου δύναμιν, μὴ βίᾳ προσαγάγηται αὐτὸν, ἐπιβουλεύει εὐθὺς, ὡς ἀπὸ τῆς ὑπαρχούσης ἀξιώσεως, κατάλυσιν τῇ τυραννίδι. καὶ ἐν τούτῳ ὁ Ἵππαρχος ὡς αὖθις πειράσας οὐδὲν μᾶλλον ἔπειθε τὸν Ἁρμόδιον, βίαιον μὲν οὐδὲν ἐβούλετο δρᾶν, ἐν τόπῳ δέ τινι ἀφανεῖ, ὡς οὐ διὰ τοῦτο δή, παρεσκευάζετο προπηλακιῶν αὐτόν. οὐδὲ γὰρ τὴν ἄλλην ἀρχὴν ἐπαχθὴς ἦν ἐς τοὺς πολλοὺς, ἀλλ' ἀνεπιφθόνως κατεστήσατο· καὶ ἐπετήδευσαν ἐπὶ πλεῖστον δὴ τύραννοι οὗτοι ἀρετὴν καὶ ξύνεσιν, καὶ Ἀθηναίους εἰκοστὴν μόνον πρασσόμενοι τῶν γιγνομένων, τήν τε πόλιν αὐτῶν καλῶς διεκόσμησαν, καὶ τοὺς πολέμους διέφερον, καὶ ἐς τὰ ἱερὰ ἔθνον. τὰ δὲ ἄλλα αὐτὴ ἡ πόλις τοῖς πρὶν κειμένοις νόμοις ἐχρῆτο, πλὴν καθ' ὅσον ἀεί τινα ἐπεμέλοντο σφῶν αὐτῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς εἶναι. καὶ ἄλλοι τε αὐτῶν ἦρξαν τὴν ἐνιαυσίαν Ἀθηναίοις ἀρχὴν, καὶ Πεισίστρατος ὁ Ἱππίου τοῦ τυραννεύσαντος υἱὸς, τοῦ πάππου ἔχων τοὔνομα, ὃς τῶν δώδεκα θεῶν βωμὸν τὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ ἄρχων ἀνέθηκε καὶ τὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Πυθίου. καὶ τῷ μὲν ἐν τῇ ἀγορᾷ προσοικοδομήσας ὕστερον ὁ δῆμος Ἀθηναίων μεῖζον μῆκος, τοῦ βωμοῦ ἠφάνισε τοὐπίγραμμα· τοῦ δ' ἐν Πυθίου ἔτι καὶ νῦν δῆλόν ἐστιν, ἀμυδροῖς γράμμασι λέγον τάδε·

Μνῆμα τόδ' ἧς ἀρχῆς Πεισίστρατος Ἱππίου υἱὸς
Θῆκεν Ἀπόλλωνος Πυθίου ἐν τεμένει.

55. Ὅτι δὲ πρεσβύτατος ὢν Ἱππίας ἦρξεν, εἰδὼς μὲν καὶ ἀκοῇ ἀκριβέστερον ἄλλων ἰσχυρίζομαι, γνοίη δ' ἄν τις καὶ αὐ-

μέσος πολίτης, neque nimis dives, neque pauper. Schol. οὔτε ἐπιφανὴς οὔτε ἄδοξος. — εἶχεν αὐτόν, ut apud Terent. Andr. I, 1, 56. *Certe captus est: habet.* Et v. 58. *quis heri Chrysidem habuit?* Ceterum etiam hic, ut saepe, casibus absolutis usus est γενομένου — λαμπροῦ, pro γενόμενον Ἁρμόδιον ὥρᾳ ἡλικίας λαμπρὸν Ἀριστογείτων — εἶχε. Vid. ad 2, 8. — ὡς ἀπὸ τῆς ὑπαρχούσης ἀξιώσεως. Schol. ὡς κατὰ τὴν ὑπάρχουσαν αὐτῷ δύναμιν· ἦν γὰρ μέσος πολίτης. Mit den vorhandenen Mitteln.

ἐν τόπῳ δέ τινι ἀφανεῖ — προπηλακιῶν αὐτόν. At non obscuro loco, sed palam et Panathenaeorum festo die contumelia eum affecit. Quare olim conieci διαφανεῖ pro ἀφανεῖ, Levesquius autem τρόπῳ pro τόπῳ. — Mox ante τύραννοι οὗτοι Poppo inseruit οἱ.

εἰκοστὴν μόνον. Cum Pisistratus decimam redituum ex agris partem exigere instituisset, filii eius illud vectigal ita minuerunt, ut Athenienses vicesimam tantum redituum partem penderent. Vid. Boeckh. in Oec. polit. Ath. I. p. 351. — τοὺς πολέμους διέφερον recte Schol. Cass. interpretatur διήνυον. Sic 1, 11. ξυνεχῶς τὸν πόλεμον διέφερον, *bella tolerare* apud Tacitum.

ἐς τὰ ἱερὰ ἔθνον. si Bauerus hoc recte dicit accipiendum esse pro ἐν τοῖς ἱεροῖς ἔθνον, subaudi ἐλθόντες, παρόντες. Sed ἐς τὰ ἱερά esse potest *quod ad sacra attinet.* — Paullo post αὐτή est *ipsa per se, nihil a tyrannis impedimenti experta.* — ἐν Πυθίου, int. τεμένει, τόπῳ.

55. καὶ ἀκοῇ ἀκριβέστερον ἄλλων. Hunc locum Krügerus in Comment. ad Dionys. p. 249. adhibere poterat ad demonstrandam necessitudinem quandam, quae Thucydidi cum gente Pisistratidarum intercesserit. Si-

Digitized by Google

τῷ τούτῳ· παῖδες γὰρ αὐτῷ μόνον φαίνονται τῶν γνησίων ἀδελφῶν γενόμενοι, ὡς ὅ τε βωμὸς σημαίνει καὶ ἡ στήλη περὶ τῆς τῶν τυράννων ἀδικίας ἡ ἐν τῇ Ἀθηναίων ἀκροπόλει σταθεῖσα, ἐν ᾗ Θεσσαλοῦ μὲν οὐδ' Ἱππάρχου οὐδεὶς παῖς γέγραπται, Ἱππίου δὲ πέντε, οἳ αὐτῷ ἐκ Μυρρίνης τῆς Καλλίου τοῦ Ὑπερεχίδου θυγατρὸς ἐγένοντο· εἰκὸς γὰρ ἦν τὸν πρεσβύτατον πρῶτον γῆμαι. καὶ ἐν τῇ πρώτῃ στήλῃ πρῶτος γέγραπται μετὰ τὸν πατέρα, οὐδὲ τοῦτο ἀπεικότως, διὰ τὸ πρεσβεύειν τε ἀπ' αὐτοῦ καὶ τυραννεῦσαι. οὐ μὴν οὐδ' ἂν κατασχεῖν μοι δοκεῖ ποτὲ Ἱππίας τὸ παραχρῆμα ῥᾳδίως τὴν τυραννίδα, εἰ Ἵππαρχος μὲν ἐν τῇ ἀρχῇ ὢν ἀπέθανεν, αὐτὸς δὲ αὐθημερὸν καθίστατο· ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ πρότερον ξύνηθες τοῖς μὲν πολίταις φοβερὸν, ἐς δὲ τοὺς ἐπικούρους ἀκριβὲς, πολλῷ τῷ περιόντι τοῦ ἀσφαλοῦς κατεκράτησε, καὶ οὐχ ὡς ἀδελφὸς νεώτερος ὢν ἠπόρησεν, ἐν ᾧ οὐ πρότερον ξυνεχῶς ὡμιλήκει τῇ ἀρχῇ. Ἱππάρχῳ δὲ ξυνέβη τοῦ πάθους τῇ δυστυχίᾳ ὀνομασθέντα καὶ τὴν δόξαν τῆς τυραννίδος ἐς τὰ ἔπειτα προσλαβεῖν.

56. Τὸν δ' οὖν Ἁρμόδιον ἁπαρνηθέντα τὴν πεῖρασιν, ὥςπερ διενοεῖτο προὐπηλάκισεν. ἀδελφὴν γὰρ αὐτοῦ, κόρην, ἐπαγγείλαντες ἥκειν κανοῦν οἴσουσαν ἐν πομπῇ τινί, ἀπήλασαν λέγοντες οὐδὲ ἐπαγγεῖλαι τὴν ἀρχὴν διὰ τὸ μὴ ἀξίαν εἶναι. χαλεπῶς δὲ ἐνεγκόντος τοῦ Ἁρμοδίου, πολλῷ δὴ μᾶλλον δι' ἐκεῖνον καὶ ὁ Ἀριστογείτων παρωξύνετο· καὶ αὐτοῖς τὰ μὲν ἄλλα πρὸς τοὺς ξυνεπιθησομένους τῷ ἔργῳ ἐπέπρακτο, περιέμεσ-

gnificat certe, se de his rebus accuratius et certius quid accepisse, et asseverare posse quam ceteros, et iterum in eodem argumento versatur, de quo iam in prooemio c. 20. brevius egit. Vid. Thuc. vita.

τῶν γνησίων ἀδελφῶν. Hi erant Thessalus et Hipparchus. Praeter eos Hegesistratus Pisistrati filius nothus erat.

ἐν ᾗ Θεσσαλοῦ μὲν οὐδ' Ἱππάρχου οὐδεὶς παῖς γεγρ., i. e. οὔτε Θεσσαλοῦ οὔτε Ἱππάρχου. Sic Sophocl. Ai. v. 628. ἀλίνον, ἀλίνον, οὐδ' οἰκτρᾶς γόον ὄρνιθος ἀηδοῦς ἥσει θέμορος.

ἐν τῇ πρώτῃ στήλῃ. Popponi αὐτῇ pro πρώτῃ scribendum videtur, cum una tantum columna fuerit, et in H. sub v. γρ. αὐτῇ scriptum sit. Valla: *in ipso titulari lapide.* Si genuina est lectio vulgata, στήλην accipiam pro inscriptione seu titulo, columnae inscripto, ut significetur *initium tituli*, quemadmodum Latine dicimus *prima oratione*, *extremo capite*, pro ab initio orationis, in fine capitis.

διὰ τὸ — τυραννεῦσαι, propterea quod natu maximus *post illum* esset omnium Pisistratidarum et Pisistratum patrem tyrannide exciperet. Schol. διὰ τὸ πρεσβεύειν διὰ τὸ [τῶν] ἐξ αὐτοῦ πρεσβύτατος εἶναι. — καθίστατο Schol. λείπει, τὰ τῆς ἀρχῆς πράγματα.

διὰ τὸ ξύνηθες — ἀκριβές, i. e. διὰ τὸν ξυνήθη φόβον καὶ τὴν ἀκρίβειαν. Ita 6, 34. τὸ ξύνηθες ἦσυχον. Monuit Bauer. Verba ἐς τοὺς ἐπικούρους ἀκριβές intelligo cum eodem de cura circa stipatores et diligente et liberali, qua effecerat Hippias, ut et fortes et fidos sibique unice addictos haberet. — πολλῷ τῷ περιόντι τοῦ ἀσφαλ. rursus est pro πολλῇ περιουσίᾳ τοῦ ἀσφαλοῦς, i. e. summa securitate. — ἐν ᾧ, *quo tempore et statu.*

56. ἀπήλασαν, Hipparchus et frater eius Hippias. Paullo post ἐκείνους refer ad τοὺς ξυνεπιθησομένους. Ceterum Panathenaea magna, quae tum uno die absolvebantur, postea per plures dies quinto quoque anno celebrabantur. πομπὴν πέμπειν est πομπεύειν, *pompam ducere*, et πέμπειν proprium hac in re vocabulum.

Digitized by Google

νον δὲ Παναθήναια τὰ μεγάλα, ἐν ᾗ μόνον ἡμέρᾳ οὐχ ὕποπτον ἐγίγνετο ἐν ὅπλοις τῶν πολιτῶν τοὺς τὴν πομπὴν πέμψαντας ἀθρόους γενέσθαι· καὶ ἔδει ἄρξαι μὲν αὐτοὺς, ξυνεπαμύνειν δὲ εὐθὺς τὰ πρὸς τοὺς δορυφόρους ἐκείνους. ἦσαν δὲ οὐ πολλοὶ οἱ ξυνομωμοκότες, ἀσφαλείας ἕνεκα· ἤλπιζον γὰρ καὶ τοὺς μὴ προειδότας, εἰ καὶ ὁποσοιοῦν τολμήσειαν, ἐκ τοῦ παραχρῆμα, ἔχοντάς γε ὅπλα, ἐθελήσειν σφᾶς αὐτοὺς ξυνελευθεροῦν.

57. *Καὶ ὡς ἐπῆλθεν ἡ ἑορτὴ, Ἱππίας μὲν ἔξω ἐν τῷ Κεραμεικῷ καλουμένῳ μετὰ τῶν δορυφόρων διεκόσμει, ὡς ἕκαστα ἐχρῆν τῆς πομπῆς προϊέναι· ὁ δὲ Ἁρμόδιος καὶ ὁ Ἀριστογείτων ἔχοντες ἤδη τὰ ἐγχειρίδια ἐς τὸ ἔργον προῆεσαν. καὶ ὡς εἶδόν τινα τῶν ξυνωμοτῶν σφίσι διαλεγόμενον οἰκείως τῷ Ἱππίᾳ, (ἦν δὲ πᾶσιν εὐπρόοδος ὁ Ἱππίας,) ἔδεισαν, καὶ ἐνόμισαν μεμηνύσθαι τε καὶ ὅσον οὐκ ἤδη ξυλληφθήσεσθαι. τὸν λυπήσαντα οὖν σφᾶς, καὶ δι' ὅνπερ πάντα ἐκινδύνευον, ἐβούλοντο πρότερον, εἰ δύναιντο, προτιμωρήσεσθαι· καὶ ὥσπερ εἶχον, ὥρμησαν εἴσω τῶν πυλῶν, καὶ περιέτυχον τῷ Ἱππάρχῳ παρὰ τὸ Λεωκόριον καλούμενον, καὶ εὐθὺς ἀπερισκέπτως προσπεσόντες καὶ ὡς ἂν μάλιστα δι' ὀργῆς, ὁ μὲν ἐρωτικῆς, ὁ δὲ ὑβρισμένος, ἔτυπτον, καὶ ἀποκτείνουσιν αὐτόν. καὶ ὁ μὲν τοὺς δορυφόρους τὸ αὐτίκα διαφεύγει ὁ Ἀριστογείτων, ξυνδραμόντος τοῦ ὄχλου, καὶ ὕστερον ληφθεὶς, οὐ ῥᾳδίως διετέθη· Ἁρμόδιος δὲ αὐτοῦ παραχρῆμα ἀπόλλυται.*

58. *Ἀγγελθέντος δὲ Ἱππίᾳ ἐς τὸν Κεραμεικὸν, οὐκ ἐπὶ τὸ γενόμενον, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς πομπέας τοὺς ὁπλίτας, πρότερον ἢ αἰσθέσθαι αὐτοὺς, ἅπωθεν ὄντας, εὐθὺς ἐχώρησε, καὶ ἀδήλως τῇ ὄψει πλασάμενος πρὸς τὴν ξυμφορὰν ἐκέλευσεν αὐτοὺς, δείξας τι χωρίον, ἀπελθεῖν ἐς αὐτὸ ἄνευ τῶν ὅπλων. καὶ οἱ μὲν ἀνεχώρησαν, οἰόμενοί τι ἐρεῖν αὐτόν· ὁ δὲ τοῖς ἐπικούροις φράσας τὰ ὅπλα ὑπολαβεῖν ἐξελέγετο εὐθὺς οὓς ἐπητιᾶτο, καὶ εἴ τις εὑρέθη ἐγχειρίδιον ἔχων· μετὰ γὰρ ἀσπίδος καὶ δόρατος εἰώθεσαν τὰς πομπὰς ποιεῖν.*

59. *Τοιούτῳ μὲν τρόπῳ δι' ἐρωτικὴν λύπην ἥ τε ἀρχὴ τῆς ἐπιβουλῆς καὶ ἡ ἀλόγιστος τόλμα ἐκ τοῦ παραχρῆμα περιδεοῦς Ἁρμοδίῳ καὶ Ἀριστογείτονι ἐγένετο. τοῖς δ' Ἀθηναίοις*

57. *παρὰ τὸ Λεωκόριον.* De hoc delubro vid. Aelian. 12, 28. cf. Schol. ad Thucyd. 1, 20. In accusativo offendit Poppo. Sed referendus est ad verbum *περιέτυχον*, in quo est motus notio. — Mox ante *εὐθύς* cum Bekk. *καί* inseruimus ex Reg. *Καί* si omittas, coniuratos Hipparcho, postquam adorti essent, obviam factos esse inepte dici, Poppo observavit.

οὐ ῥᾳδίως διετέθη. Schol. *χαλεπῶς διετέθη, ἢ οὐ ῥᾳδίως οὐδὲ εὐκόλως ἀνηρέθη.* Misere trucidatus est.

58. *ἐπὶ τοὺς πομπέας.* Vid. ad cap. 56. de verbo *πέμπειν* dicta. — *καὶ ἀδήλως τῇ ὄψει πλασ.* Schol. *ὑποκρινάμενος φαιδρὸς εἶναι τῷ προσώπῳ. ἦγουν ἀσύγχυτον τὴν ἑαυτοῦ ὄψιν τηρήσας καὶ μὴ ὑπεμφαίνουσαν τεκμήριον τοῦ πάθους.* Bauerus *ἀδήλως* bene explicat *ὥστε ἄδηλος εἶναι*, ut 1, 21. *ἀπίστως ἐπὶ τὸ μυθώδες ἐπενεικηκότα.*

ἀνεχώρησαν. Poppo coniecit *ἀπεχώρησαν*, quae verba saepe confunduntur.

Digitized by Google

χαλεπωτέρα μετὰ τοῦτο ἡ τυραννὶς κατέστη, καὶ ὁ Ἱππίας διὰ φόβου ἤδη μᾶλλον ὢν τῶν τε πολιτῶν πολλοὺς ἔκτεινε, καὶ πρὸς τὰ ἔξω ἅμα διεσκοπεῖτο, εἴ ποθεν ἀσφάλειάν τινα ὁρῴη μεταβολῆς γενομένης ὑπάρχουσάν οἱ. Ἱππόκλου γοῦν τοῦ Λαμπσακηνοῦ τυράννου Αἰαντίδῃ τῷ παιδὶ θυγατέρα ἑαυτοῦ μετὰ ταῦτα Ἀρχεδίκην, Ἀθηναῖος ὢν Λαμψακηνῷ, ἔδωκεν, αἰσθανόμενος αὐτοὺς μέγα παρὰ βασιλεῖ Δαρείῳ δύνασθαι. καὶ αὐτῆς σῆμα ἐν Λαμψάκῳ ἐστὶν, ἐπίγραμμα ἔχον τόδε·

Ἀνδρὸς ἀριστεύσαντος ἐν Ἑλλάδι τῶν ἐφ' ἑαυτοῦ,
Ἱππίου Ἀρχεδίκην ἥδε κέκευθε κόνις·
Ἣ πατρός τε καὶ ἀνδρὸς ἀδελφῶν τ' οὖσα τυράννων
Παίδων τ', οὐκ ἤρθη νοῦν ἐς ἀτασθαλίην.

Τυραννεύσας δὲ ἔτη τρία Ἱππίας ἔτι Ἀθηναίων, καὶ παυθεὶς ἐν τῷ τετάρτῳ ὑπὸ Λακεδαιμονίων καὶ Ἀλκμαιωνιδῶν τῶν φευγόντων, ἐχώρει ὑπόσπονδος ἔς τε Σίγειον καὶ παρ' Αἰαντίδην ἐς Λάμψακον, ἐκεῖθεν δὲ ὡς βασιλέα Δαρεῖον· ὅθεν καὶ ὁρμώμενος ἐς Μαραθῶνα ὕστερον ἔτει εἰκοστῷ, ἤδη γέρων ὤν, μετὰ Μήδων ἐστράτευσεν.

60. Ὧν ἐνθυμούμενος ὁ δῆμος ὁ τῶν Ἀθηναίων, καὶ μιμνησκόμενος ὅσα ἀκοῇ περὶ αὐτῶν ἠπίστατο, χαλεπὸς ἦν τότε καὶ ὑπόπτης ἐς τοὺς περὶ τῶν μυστικῶν τὴν αἰτίαν λαβόντας, καὶ πάντα αὐτοῖς ἐδόκει ἐπὶ ξυνωμοσίᾳ ὀλιγαρχικῇ καὶ τυραννικῇ πεπρᾶχθαι. καὶ ὡς, αὐτῶν διὰ τὸ τοιοῦτον ὀργιζομένων, πολλοί τε καὶ ἀξιόλογοι ἄνθρωποι ἤδη ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἦσαν, καὶ οὐκ ἐν παύλῃ ἐφαίνετο, ἀλλὰ καθ' ἡμέραν ἐπεδίδοσαν μᾶλλον ἐς τὸ ἀγριώτερόν τε καὶ πλείους ἔτι ξυλλαμβάνειν, ἐνταῦθα ἀναπείθεται εἷς τῶν δεδεμένων, ὅσπερ ἐδόκει αἰτιώτατος εἶναι, ὑπὸ τῶν ξυνδεσμωτῶν τινὸς, εἴτε ἄρα καὶ τὰ ὄντα μηνῦσαι, εἴτε καὶ οὔ· ἐπ' ἀμφότερα γὰρ εἰκάζεται, τὸ δὲ σαφὲς οὐδεὶς οὔτε τότε οὔτε ὕστερον ἔχει εἰπεῖν περὶ τῶν δρασάντων τὸ ἔργον. λέγων δὲ ἔπεισεν αὐτὸν ὡς χρὴ, εἰ μὴ καὶ δέδρακεν, αὐτόν τε ἄδειαν ποιησάμενον σῶσαι, καὶ τὴν πόλιν τῆς παρούσης ὑποψίας παῦσαι· βεβαιοτέραν γὰρ αὐτῷ σωτηρίαν εἶναι ὁμολογήσαντι μετ' ἀδείας, ἢ ἀρνηθέντι διὰ δίκης ἐλθεῖν. καὶ ὁ μὲν αὐτός τε καθ' ἑαυτοῦ καὶ κατ' ἄλλων μηνύει τὸ τῶν Ἑρμῶν· ὁ δὲ δῆμος ὁ τῶν Ἀθηναίων ἄσμενος λαβὼν, ὡς ᾤετο, τὸ σαφὲς, καὶ δεινὸν ποιούμενοι πρότερον εἰ τοὺς ἐπιβουλεύοντας σφῶν τῷ πλήθει μὴ εἴσονται, τὸν μὲν μηνυτὴν

59. *ἀνδρὸς ἀριστεύσαντος.* Hoc epigramma Simonidi tribuit Aristoteles Rhet. 1, 9., ubi tertium versum affert. — *ἀδελφῶν* unus tantum nobis notus est Pisistratus, Hippiae filius, cuius mentionem fecit Thucydides supra c. 54. — *τρία.* Herodot. 5, 55. *ἐπ' ἔτεα τέσσαρα*, ubi vid. Wessel.

ἐς Σίγειον, cuius urbis tyrannus eo tempore erat Hegesistratus, Pisistrati filius nothus. Cf. annot. ad c. 55. Herodot. 5, 94.

60. *εἷς τῶν δεδεμένων.* Plutarchus in Alcib. c. 21. tradit, auctorem consilii fuisse Timaeum quendam, singularis calliditatis et audaciae hominem, Andocidem autem oratorem ab eo impulsum; porro scribit publico decreto iis, qui se ipsi indicassent, impunitatem promissam. Eo refer verba *ἄδειαν ποιησάμενον.*

Digitized by Google

εὐθὺς καὶ τοὺς ἄλλους μετ' αὐτοῦ, ὅσων μὴ κατηγορήκει, ἔλυσαν, τοὺς δὲ καταιτιαθέντας, κρίσεις ποιησαντες, τοὺς μὲν ἀπέκτειναν, ὅσοι ξυνελήφθησαν, τῶν δὲ διαφυγόντων θάνατον καταγνόντες ἐπανεῖπον ἀργύριον τῷ ἀποκτείναντι. κἀν τούτῳ οἱ μὲν παθόντες ἄδηλον ἦν εἰ ἀδίκως ἐτετιμώρηντο, ἡ μέντοι ἄλλη πόλις ἐν τῷ παρόντι περιφανῶς ὠφέλητο.

61. Περὶ δὲ τοῦ Ἀλκιβιάδου, ἐναγόντων τῶν ἐχθρῶν, οἵπερ καὶ πρὶν ἐκπλεῖν αὐτὸν ἐπέθεντο, χαλεπῶς οἱ Ἀθηναῖοι ἐλάμβανον· καὶ ἐπειδὴ τὸ τῶν Ἑρμῶν ᾤοντο σαφὲς ἔχειν, πολὺ δὴ μᾶλλον καὶ τὰ μυστικὰ, ὧν ἐπαίτιος ἦν, μετὰ τοῦ αὐτοῦ λόγου καὶ τῆς ξυνωμοσίας ἐπὶ τῷ δήμῳ ἀπ' ἐκείνου ἐδόκει πραχθῆναι. καὶ γάρ τις καὶ στρατιὰ Λακεδαιμονίων οὐ πολλὴ ἔτυχε κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον, ἐν ᾧ περὶ ταῦτα ἐθορυβοῦντο, μέχρι ἰσθμοῦ παρελθοῦσα, πρὸς Βοιωτούς τι πράσσοντες. ἐδόκει οὖν, ἐκείνου πράξαντος, καὶ οὐ Βοιωτῶν ἕνεκα, ἀπὸ ξυνθήματος ἥκειν, καὶ, εἰ μὴ ἔφθασαν δὴ αὐτοὶ κατὰ τὸ μήνυμα ξυλλαβόντες τοὺς ἄνδρας, προδοθῆναι ἂν ἡ πόλις. καί τινα μίαν νύκτα καὶ κατέδαρθον ἐν Θησείῳ τῷ ἐν πόλει ἐν ὅπλοις. οἵ τε ξένοι τοῦ Ἀλκιβιάδου οἱ ἐν Ἄργει κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὑπωπτεύθησαν τῷ δήμῳ ἐπιτίθεσθαι· καὶ τοὺς ὁμήρους τῶν Ἀργείων τοὺς ἐν ταῖς νήσοις κειμένους οἱ Ἀθηναῖοι τότε παρέδοσαν τῷ Ἀργείων δήμῳ διὰ ταῦτα διαχρήσασθαι. πανταχόθεν τε περιεστήκει ὑποψία ἐς τὸν Ἀλκιβιάδην· ὥστε βουλόμενοι αὐτὸν ἐς κρίσιν ἀγαγόντες ἀποκτεῖναι, πέμπουσιν οὕτω τὴν Σαλαμινίαν ναῦν ἐς τὴν Σικελίαν ἐπί τε ἐκεῖνον καὶ ὧν πέρι ἄλλων ἐμεμήνυτο. εἴρητο δὲ προειπεῖν αὐτῷ ἀπολογησομένῳ ἀκολουθεῖν, ξυλλαμβάνειν δὲ μή, θεραπεύοντες τό τε πρὸς τοὺς ἐν τῇ Σικελίᾳ στρατιώτας τε σφετέρους καὶ πολεμίους μὴ θορυβεῖν, καὶ οὐχ ἥκιστα τοὺς Μαντινέας καὶ Ἀργείους βουλόμενοι παραμεῖναι, δι' ἐκείνου νομίζοντες πεισθῆναι σφᾶς ξυστρατεύειν. καὶ ὁ μὲν ἔχων τὴν

θάνατον καταγνόντες, sc. δίκῃ ἑρήκῃ. Cf. c. 61. extr. — ἐπανεῖπον Schol. τουτέστιν ὑπέσχοντο καὶ ἐκήρυξαν. „Talentum publice decretum est proscriptorum aliquem trucidanti. Vid. Wessel. ad Diodor. 13, 2." *Goell.*

61. μετὰ τοῦ αὐτοῦ λόγου καὶ τῆς ξυνωμ., i. e. es schien mit derselben Berechnung und mit der Verschwörung von ihm zur Auflösung der Volksherrschaft gethan zu seyn. Repetendum igitur μετά, et articulus τῆς ad verba c. 60. καὶ πάντα αὐτοῖς ἐδόκει ἐπὶ ξυνωμοσίᾳ ὀλιγαρχικῇ καὶ τυραννικῇ πεπρᾶχθαι referendus.

ἐν Θησείῳ τῷ ἐν πόλει. Plura Athenis et in urbe et extra urbem Thesei templa fuisse docet Potter. Arch. I. 73. Hoc erat insigne illud media in urbe prope gymnasium Ptolemaeum situm.

οἵ τε ξένοι — ἐπιτίθεσθαι. Diodor. 13, 5. Συνελάβετο αὐτῶν (τῶν Ἀλκιβιάδου ἐχθρῶν) ταῖς διαβολαῖς τὸ πραχθὲν παρὰ τοῖς Ἀργείοις· οἱ γὰρ ἰδιόξενοι συνθέμενοι κατα λῦσαι τὴν ἐν Ἄργει δημοκρατίαν πάντες ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀνῃρέθησαν.

τοὺς ἐν ταῖς νήσοις κειμένους. Vid. 5, 84 init.

θεραπεύοντες, quasi non εἴρητο, sed εἰρήκεσαν praecessisset. Vid. ad 3, 36.

νομίζοντες πεισθῆναι σφᾶς ξυστρατεύειν. Pronomen σφᾶς ad Mantinenses, Argivos *et ipsos Athenienses* spectat, et cum infinitivo ξυστρατεύειν horum populorum societatem designat, quasi esset νομίζοντες

Digitized by Google

ἑαυτοῦ ναῦν καὶ οἱ ξυνδιαβεβλημένοι ἀπέπλευν μετὰ τῆς Σαλαμινίας ἐκ τῆς Σικελίας ὡς ἐς τὰς Ἀθήνας· καὶ ἐπειδὴ ἐγένοντο ἐν Θουρίοις, οὐκέτι ξυνείποντο, ἀλλ' ἀπελθόντες ἀπὸ τῆς νεὼς οὐ φανεροὶ ἦσαν, δείσαντες τὸ ἐπὶ διαβολῇ ἐς δίκην καταπλεῦσαι. οἱ δ' ἐκ τῆς Σαλαμινίας τέως μὲν ἐζήτουν τὸν Ἀλκιβιάδην καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ· ὡς δ' οὐδαμοῦ φανεροὶ ἦσαν, ᾤχοντο ἀποπλέοντες. ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης, ἤδη φυγὰς ὤν, οὐ πολὺ ὕστερον ἐπὶ πλοίου ἐπεραιώθη ἐς Πελοπόννησον ἐκ τῆς Θουρίας. οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἐρήμῃ δίκῃ θάνατον κατέγνωσαν αὐτοῦ τε καὶ τῶν μετ' ἐκείνου.

62. Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ λοιποὶ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ ἐν τῇ Σικελίᾳ, δύο μέρη ποιήσαντες τοῦ στρατεύματος, καὶ λαχὼν ἑκάτερος, ἔπλεον ξὺν παντὶ ἐπὶ Σελινοῦντος καὶ Ἐγέστης, βουλόμενοι μὲν εἰδέναι τὰ χρήματα εἰ δώσουσιν οἱ Ἐγεσταῖοι, κατασκέψασθαι δὲ καὶ τῶν Σελινουντίων τὰ πράγματα, καὶ τὰ διάφορα μαθεῖν τὰ πρὸς Ἐγεσταίους. παραπλέοντες δ' ἐν ἀριστερᾷ τὴν Σικελίαν, τὸ μέρος τὸ πρὸς τὸν Τυρσηνικὸν κόλπον, ἔσχον ἐς Ἱμέραν, ἥπερ μόνη ἐν τούτῳ τῷ μέρει τῆς Σικελίας Ἑλλὰς πόλις ἐστί· καὶ ὡς οὐκ ἐδέχοντο αὐτούς, παρεκομίζοντο. καὶ ἐν τῷ παράπλῳ αἱροῦσιν Ὕκκαρα, πόλισμα Σικανικὸν μέν, Ἐγεσταίοις δὲ πολέμιον· ἦν δὲ παραθαλασσίδιον. καὶ ἀνδραποδίσαντες τὴν πόλιν παρέδοσαν Ἐγεσταίοις· (παρεγένοντο γὰρ αὐτῶν ἱππῆς·) αὐτοὶ δὲ πάλιν τῷ μὲν πεζῷ ἐχώρουν διὰ τῶν Σικελῶν, ἕως ἀφίκοντο ἐς Κατάνην· αἱ δὲ νῆες περιέπλευσαν τὰ ἀνδράποδα ἄγουσαι. Νικίας δὲ εὐθὺς ἐξ Ὑκκάρων ἐπὶ Ἐγέστης παραπλεύσας, καὶ τἆλλα χρηματίσας καὶ λαβὼν τάλαντα τριάκοντα παρῆν ἐς τὸ στράτευμα· καὶ τἀνδράποδα ἀπέδοσαν, καὶ ἐγένοντο ἐξ αὐτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν τάλαντα. καὶ ἐς τοὺς τῶν Σικελῶν ξυμμάχους περιέπλευσαν, στρατιὰν κελεύοντες πέμπειν· τῇ τε ἡμισείᾳ τῆς ἑαυτῶν ἦλθον ἐπὶ Ὕβλαν τὴν Γελεᾶτιν, πολεμίαν οὖσαν, καὶ οὐχ εἷλον. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

(αὐτοὺς) πεισθῆναι (ὥστε) σφᾶς ξυστρατεύειν, existimantes (eos) illius opera esse permotos, ut ipsi (Athenienses, Mantinenses et Argivi) hac societate bellum facerent. Goellero tamen ad 5, 49. verba πεισθῆναι σφᾶς suspecta sunt.

ἐπεραιώθη ἐς Πελοπ. Infra cap. 88. Ἀλκιβιάδης μετὰ τῶν ξυμφυγάδων περαιωθεὶς τότ' εὐθὺς ἐπὶ πλοίου φορτηγικοῦ ἐκ τῆς Θουρίας ἐς Κυλλήνην τῆς Ἠλείας πρῶτον, ἔπειτα ὕστερον ἐς τὴν Λακεδαίμονα — ὑπόσκοπός ἐλθών.

ἐρήμῃ δίκῃ θάνατον κατέγνωσαν. Hoc de iis, qui vocati in ius in iudicio non aderant, fieri solebat, ut causa excideret et damnarentur (καταδικάζεσθαι ἐξ ἐρήμης). Plat. Apol. Socr. c. 2. ἐρήμην κατηγοροῦντες. Nostri iureconsulti cum Romanis dicunt *in contumaciam* sive *deserto vadimonio damnare*.

62. ἀπέδοσαν, immo ἀπέδοντο, ut coniecit Bekk. in praef. ed. min. Mox pro ἐγένοντο exspectes ἐγένετο. Sed cf. Xenoph. Hell. II, 3, 8. ἃ (τάλαντα) περιεγένοντο. Agesil. C. 2. §. 23. ὅσα γε μὴν — σφάλματα ἐγένοντο.

Ὕβλαν τὴν Γελεᾶτιν. Tres erant Hyblae in Sicilia. Quarum una Megara dicebatur a Megarensibus, qui ibi consederant; quae prope Syracusas sita erat. Vid. supra c. 4. et c. 49. Altera Hybla, *Maior* dicta, prope Catanam sita erat. Tertia *Heraea* et *Parva* nominata, non procul a

Digitized by Google

63. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος εὐθὺς τὴν ἔφοδον οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ Συρακούσας παρεσκευάζοντο, οἱ δὲ Συρακόσιοι καὶ αὐτοὶ ὡς ἐπ' ἐκείνους ἰόντες. ἐπειδὴ γὰρ αὐτοῖς πρὸς τὸν πρῶτον φόβον καὶ τὴν προσδοκίαν οἱ Ἀθηναῖοι οὐκ εὐθὺς ἐπέκειντο, κατά τε τὴν ἡμέραν ἑκάστην προϊοῦσαν ἀνεθάρσουν μᾶλλον, καὶ ἐπειδὴ πλέοντες τά τε ἐπέκεινα τῆς Σικελίας πολὺ ἄπω σφῶν ἐφαίνοντο, καὶ πρὸς τὴν Ὕβλαν ἐλθόντες καὶ πειράσαντες οὐχ εἷλον βίᾳ, ἔτι πλέον κατεφρόνησαν· καὶ ἠξίουν τοὺς στρατηγούς, οἷον δὴ ὄχλος φιλεῖ θαρσήσας ποιεῖν, ἄγειν σφᾶς ἐπὶ Κατάνην, ἐπειδὴ οὐκ ἐκεῖνοι ἐφ' ἑαυτοὺς ἔρχονται. ἱππῆς τε προσελαύνοντες ἀεὶ κατάσκοποι τῶν Συρακοσίων πρὸς τὸ στράτευμα τῶν Ἀθηναίων ἐφύβριζον ἄλλα τε, καὶ εἰ ξυνοικήσοντες ὄφισιν αὐτοῖς μᾶλλον ἥκοιεν ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ, ἢ Λεοντίνους ἐς τὴν οἰκείαν κατοικιοῦντες.

64. Ἃ γιγνώσκοντες οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων, καὶ βουλόμενοι αὐτοὺς ἄγειν πανδημεὶ ἐκ τῆς πόλεως ὅτι πλεῖστον, αὐτοὶ δὲ ταῖς ναυσὶν ἐν τοσούτῳ ὑπὸ νύκτα παραπλεύσαντες στρατόπεδον καταλαβεῖν ἐν ἐπιτηδείῳ καθ' ἡσυχίαν, εἰδότες οὐκ ἂν ὁμοίως δυνηθέντες καὶ εἰ ἐκ τῶν νεῶν πρὸς παρεσκευασμένους ἐκβιβάζοιεν, ἢ κατὰ γῆν ἰόντες γνωσθείησαν· τοὺς γὰρ ἂν ψιλοὺς τοὺς σφῶν καὶ τὸν ὄχλον τῶν Συρακοσίων τοὺς ἱππέας πολλοὺς ὄντας, σφίσι δ' οὐ παρόντων ἱππέων, βλάπτειν ἂν μεγάλα· οὕτω δὲ λήψεσθαι χωρίον ὅθεν ὑπὸ τῶν ἱππέων οὐ βλάψονται ἄξια λόγου· (ἐδίδασκον δ' αὐτοὺς περὶ τοῦ πρὸς τῷ Ὀλυμπιείῳ χωρίου, ὅπερ καὶ κατέλαβον, Συρακοσίων φυγάδες, οἳ ξυνείποντο·) τοιόνδε τι οὖν πρὸς ἃ ἐβούλοντο οἱ στρατηγοὶ μηχανῶνται. πέμπουσιν ἄνδρα σφίσι μὲν πιστὸν, τοῖς δὲ τῶν Συρακοσίων στρατηγοῖς τῇ δοκήσει οὐχ ἧσσον ἐπιτήδειον· ἦν δὲ Καταναῖος ὁ ἀνὴρ, καὶ ἀπ' ἀνδρῶν ἐκ τῆς Κατάνης ἦκειν ἔφη, ὧν ἐκεῖνοι τὰ ὀνόματα ἐγίγνωσκον, καὶ ἠπίσταντο ἐν τῇ πόλει ἔτι ὑπολοίπους ὄντας τῶν σφίσιν εὐνόων. ἔλεγε δὲ τοὺς Ἀθηναίους αὐλίζεσθαι ἄπο τῶν ὅπλων ἐν τῇ πόλει, καὶ εἰ βούλονται ἐκεῖνοι πανδημεὶ ἐν ἡμέρᾳ ῥητῇ ἅμα ἕῳ ἐπὶ τὸ στράτευμα ἐλθεῖν, αὐτοὶ μὲν ἀποκλήσειν τοὺς παρὰ σφίσι καὶ τὰς ναῦς ἐμπρήσειν, ἐκείνους δὲ ῥᾳδίως τὸ στράτευμα προσβαλόντας τῷ σταυρώματι αἱρήσειν· εἶναι δὲ ταῦτα τοὺς ξυνδράσοντας πολλοὺς Καταναίων, καὶ ἡτοιμάσθαι ἤδη, ἀφ' ὧν αὐτὸς ἥκειν.

65. Οἱ δὲ στρατηγοὶ τῶν Συρακοσίων, μετὰ τοῦ καὶ ἐς

Gela aberat. Poppo I. 2. p. 524. hic Maiorem intelligendam esse docet.

64. *εὐνόων*. Sic ex praestantissimis libris cum recentioribus criticis scribendum pro *εὖνων*. Cf. Lobeck. ad Phryn. p. 141 sq.

ἐκείνους δὲ ῥᾳδίως τὸ στράτευμα — αἱρήσειν. Pro *στράτευμα* Mosq. exhibet *στρατόπαιδον*, quod emendate scriptum Popponi non displicet, cum *στράτευμα* hic falsum atque languidum sit. Sed etsi verba *τὸ στράτευμα*, si abessent, non desiderares, quoniam subauditur facile *τὸ στανύρωμα* ad *αἱρήσειν*, tamen nihil mutandum censeo, quia qui impugnata munitione exercitum Atheniensium ope Catanaeorum capere posse dicuntur, iidem etiam castra expugnaturi eo ipso videntur.

Digitized by Google

τὰ ἄλλα θαρσεῖν καὶ εἶναι ἐν διανοίᾳ καὶ ἄνευ τούτων ἱέναι παρεσκευάσθαι ἐπὶ Κατάνην, ἐπίστευσάν τε τῷ ἀνδρώπῳ πολλῷ ἀπερισκεπτότερον, καὶ εὐθὺς ἡμέραν ξυνθέμενοι, ᾗ παρέσονται, ἀπέστειλαν αὐτὸν, καὶ αὐτοὶ (ἤδη γὰρ καὶ τῶν ξυμμάχων Σελινούντιοι καὶ ἄλλοι τινὲς παρῆσαν) προεῖπον παν-δημεὶ πᾶσιν ἐξιέναι Συρακοσίοις. ἐπεὶ δὲ ἕτοιμα αὐτοῖς καὶ τὰ τῆς παρασκευῆς ἦν, καὶ αἱ ἡμέραι, ἐν αἷς ξυνέθεντο ἥξειν, ἐγγὺς ἦσαν, πορευόμενοι ἐπὶ Κατάνης ηὐλίσαντο ἐπὶ τῷ Συ-μαίθῳ ποταμῷ ἐν τῇ Λεοντίνῃ. οἱ δ' Ἀθηναῖοι ὡς ἤσθοντο αὐτοὺς προσιόντας, ἀναλαβόντες τό τε στράτευμα ἅπαν τὸ ἑαυτῶν καὶ ὅσοι Σικελῶν αὐτοῖς ἢ ἄλλος τις προσεληλύθει, καὶ ἐπιβιβάσαντες ἐπὶ τὰς ναῦς καὶ τὰ πλοῖα, ὑπὸ νύκτα ἔπλεον ἐπὶ τὰς Συρακούσας. καὶ οἵ τε Ἀθηναῖοι ἅμα ἕῳ ἐξ-έβαινον ἐς τὸν κατὰ τὸ Ὀλυμπιεῖον, ὡς τὸ στρατόπεδον καταλη-ψόμενοι, καὶ οἱ ἱππῆς οἱ Συρακοσίων πρῶτοι προσελάσαντες ἐς τὴν Κατάνην, καὶ αἰσθόμενοι ὅτι τὸ στράτευμα ἅπαν ἀνῆ-κται, ἀποστρέψαντες ἀγγέλλουσι τοῖς πεζοῖς, καὶ ξύμπαντες ἤδη ἀποτρεπόμενοι ἐβοήθουν ἐπὶ τὴν πόλιν.

66. Ἐν τούτῳ δ' οἱ Ἀθηναῖοι, μακρᾶς οὔσης τῆς ὁδοῦ αὐτοῖς, καθ' ἡσυχίαν καθῖσαν τὸ στράτευμα ἐς χωρίον ἐπιτη-δειον, καὶ ἐν ᾧ μάχης τε ἄρξειν ἔμελλον ὁπότε βούλοιντο, καὶ οἱ ἱππῆς τῶν Συρακοσίων ἥκισθ' ἂν αὐτοὺς καὶ ἐν τῷ ἔρῳ καὶ πρὸ αὐτοῦ λυπήσειν· τῇ μὲν γὰρ τειχία τε καὶ οἰκίαι εἶρ-γον καὶ δένδρα καὶ λίμνη, παρὰ δὲ τὸ κρημνοί· καὶ τὰ ἐγγὺς δένδρα κόψαντες καὶ κατενεγκόντες ἐπὶ τὴν θάλασσαν, παρά τε τὰς ναῦς σταύρωμα ἔπηξαν, καὶ ἐπὶ τῷ Δάσκωνι ἔρυμά τε, ᾗ ἐφοδώτατον ἦν τοῖς πολεμίοις, λίθοις λογάδην καὶ ξύλοις διὰ ταχέων ὤρθωσαν, καὶ τὴν τοῦ Ἀνάπου γέφυραν ἔλυσαν. παρασκευαζομένων δὲ, ἐκ μὲν τῆς πόλεως οὐδεὶς ἐξιὼν ἐκώ-λυε, πρῶτοι δὲ οἱ ἱππῆς τῶν Συρακοσίων προεβοήθησαν· ἔπειτα δὲ ὕστερον καὶ τὸ πεζὸν ἅπαν ξυνελέγη. καὶ προσῆλθον μὲν ἐγγὺς τοῦ στρατεύματος τῶν Ἀθηναίων τὸ πρῶτον, ἔπειτα δὲ, ὡς οὐκ ἀντιπροσῆεσαν αὐτοῖς, ἀναχωρήσαντες καὶ δια-βάντες τὴν Ἑλωρινὴν ὁδὸν ηὐλίσαντο.

65. καὶ εἶναι ἐν διανοίᾳ — παρεσκευάσθαι. Infinitivus perfecti ne damnetur, tamquam non conveniens verbis ἐν διανοίᾳ εἶναι. Intellige: Sie nahmen sich auch ohnedies vor, sich zum Angriff auf Katana gerüstet zu halten. Quamquam aoristus παρασκευάσασθαι, qui ex Cl. F. E. notatur (in Gr. K. Bas. παρασκευάσθαι), si plurium codicum auctoritate niteretur, amplectendus esset.

ἐπεὶ δὲ ἕτοιμα — ἦν. „Traiectio est. Debebat καὶ τὰ τῆς παρασκ. ἕτοιμα ἦν, καὶ αἱ ἡμέραι ἐγγὺς ἦσαν." *Bauer.*

ἐξέβαινον ἐς τὸν κατὰ τὸ Ὀλυμπιεῖον. Ex Dukeri coniectura Poppo reposuit ἐς τό. Diodor. 13, 6. Βουλόμενοι δὲ τὸν πρὸς τῷ μεγάλῳ λιμένι τόπον Συρακουσίων ἀκινδύνως καταλαβέσθαι. — τὸ στρατόπεδον, quia respicit verba c. 64. βουλόμενοι στρατόπεδον καταλαβεῖν ἐν ἐπιτηδείῳ.

66. καθῖσαν. Sic Bekk. Vulgo ἐκάθισαν, codices plerique καθίσαν. Cf. Buttm. Gr. max. II. p. 152. — αὐτοῖς, Syracusiis.

ἐπὶ τῷ Δάσκωνι. Erat sinus in magno portu, idem haud dubie, quem μυχὸν s. μυχὸν λιμένος Thucydides appellat 7, 52. Vid. Descriptionem Syracus. ad calcem argumenti huius libri subiectam.

Digitized by Google

67. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι παρεσκευάζοντο ὡς ἐς μάχην, καὶ ξυνετάξαντο ὧδε. δεξιὸν μὲν κέρας Ἀργεῖοι εἶχον καὶ Μαντινῆς, Ἀθηναῖοι δὲ τὸ μέσον, τὸ δὲ ἄλλο οἱ ξύμμαχοι οἱ ἄλλοι. καὶ τὸ μὲν ἥμισυ αὐτοῖς τοῦ στρατεύματος ἐν τῷ πρόσθεν ἦν τεταγμένον ἐπὶ ὀκτώ, τὸ δὲ ἥμισυ ἐπὶ ταῖς εὐναῖς ἐν πλαισίῳ, ἐπὶ ὀκτὼ καὶ τοῦτο τεταγμένον· οἷς εἴρητο, ἤ ἄν τοῦ στρατεύματός τι πονῇ, μάλιστα ἐφορῶντας παραγίγνεσθαι. καὶ τοὺς σκευοφόρους ἐντὸς τούτων τῶν ἐπιτακτῶν ἐποιήσαντο. οἱ δὲ Συρακόσιοι ἔταξαν τοὺς μὲν ὁπλίτας ἐφ' ἑκκαίδεκα, ὄντας πανδημεὶ Συρακοσίους καὶ ὅσοι ξύμμαχοι παρῆσαν· (ἐβοήθησαν δὲ αὐτοῖς Σελινούντιοι μὲν μάλιστα, ἔπειτα δὲ καὶ Γελῴων ἱππῆς, τὸ ξύμπαν ἐς διακοσίους, καὶ Καμαριναίων ἱππῆς ὅσον εἴκοσι, καὶ τοξόται ὡς πεντήκοντα·) τοὺς δὲ ἱππέας ἐπετάξαντο ἐπὶ τῷ δεξιῷ, οὐκ ἔλασσον ὄντας ἢ διακοσίους καὶ χιλίους· παρὰ δ' αὐτοὺς καὶ τοὺς ἀκοντιστάς. μέλλουσι δὲ τοῖς Ἀθηναίοις προτέροις ἐπιχειρήσειν ὁ Νικίας κατά τε ἔθνη ἐπιπαριὼν ἕκαστα καὶ ξύμπασι τοιάδε παρεκελεύετο.

68. „ΠΟΛΛΗι μὲν παραινέσει, ὦ ἄνδρες, τί δεῖ χρῆσθαι, οἳ πάρεσμεν ἐπὶ τὸν αὐτὸν ἀγῶνα; αὐτὴ γὰρ ἡ παρασκευὴ ἱκανωτέρα μοι δοκεῖ εἶναι θάρσος παρασχεῖν, ἢ καλῶς λεχθέντες λόγοι μετὰ ἀσθενοῦς στρατοπέδου. ὅπου γὰρ Ἀργεῖοι καὶ Μαντινῆς καὶ Ἀθηναῖοι καὶ νησιωτῶν οἱ πρῶτοι ἐσμέν, πῶς οὐ χρὴ μετὰ τοιῶνδε καὶ τοσῶνδε ξυμμάχων πάντα τινὰ μεγάλην τὴν ἐλπίδα τῆς νίκης ἔχειν; ἄλλως τε καὶ πρὸς ἄνδρας πανδημεί τε ἀμυνομένους καὶ οὐκ ἀπολέκτους, ὥσπερ καὶ ἡμᾶς, καὶ προσέτι Σικελιώτας, οἳ ὑπερφρονοῦσι μὲν ἡμᾶς, ὑπομενοῦσι δὲ οὔ, διὰ τὸ τὴν ἐπιστήμην τῆς τόλμης ἧσσω ἔχειν. παραστήτω δέ τινι καὶ τόδε, πολύ τε ἄπο τῆς ἡμετέρας αὐτῶν εἶναι, καὶ πρὸς γῇ οὐδεμιᾷ φιλίᾳ, ἥντινα μὴ αὐτοὶ μαχόμενοι κτήσεσθε. καὶ τοὐναντίον ὑπομιμνήσκω ὑμᾶς ἢ οἱ πολέμιοι σφίσιν αὐτοῖς εὖ οἶδ' ὅτι παρακελεύονται· οἱ μὲν

67. *ἐν τῷ πρόσθεν.* Exercitum bifariam diviserant Athenienses. Alterum agmen ab anteriore parte collocaverant (das Vordertreffen), quod octonorum militum erat in altitudinem (*ἐς βάθος*, acht Mann in die Tiefe, cf. ad 5, 68); alterum pone illam aciem prope littus, *ἐπὶ ταῖς εὐναῖς* (bei den Ankerplätzen). Nam *εὐναί* h. l. sunt *τὰ ἐπίγεια; rudentes*, quibus naves in terra alligantur. Vid. Goeller. Haec posterior acies *ἐν πλαισίῳ* erat instructa, i. e. *forma oblonga*, cuius altitudo cum fuerit octonum, frontem (*τὸ μῆκος*) duplicato maiorem, i. e. sedenorum militum, Goellero videtur habuisse. Haec posterior acies paullo post *οἱ ἐπιτακτοί* vocatur (die Reserve). Inter utramque aciem, s. in intervallo, quod erat inter anteriorem et posteriorem aciem *τῶν ἐπιτακτῶν*, lixas (*τοὺς σκευροφόρους*) conclusos habebant

68. *ἐπὶ τὸν αὐτὸν ἀγῶνα.* Sententia: Unum et commune discrimen cum sit, tametsi populis pluribus et diversis, tamen una eademque cohortatio suffecerit. — *αὐτὴ ἡ παρασκευή, ipse per se apparatus.* Olim *αὕτη ἡ παρ.*

ὥσπερ καὶ ἡμᾶς. Sic Thuc. 5, 99. *Οὐ γὰρ νομίζομεν ἡμῖν τούτους δεινοτέρους — ἀλλὰ τοὺς νησιώτας τέ που ἀνάρκτους, ὥσπερ ὑμᾶς.* Poterat ibi scribere *ὑμεῖς* et nostro loco *ἡμεῖς*, ut Hom. Od. *ρ'*, 417. Sed illud amant utriusque linguae scriptores. Vid. ad 2, 74. et

Digitized by Google

γὰρ ὅτι περὶ πατρίδος ἔσται ὁ ἀγών, ἐγὼ δὲ ὅτι οὐκ ἐν πατρίδι, ἐξ ἧς κρατεῖν δεῖ ἢ μὴ ῥᾳδίως ἀποχωρεῖν· οἱ γὰρ ἱππῆς πολλοὶ ἐπικείσονται. τῆς τε οὖν ὑμετέρας αὐτῶν ἀξίας μνησθέντες ἐπέλθετε τοῖς ἐναντίοις προθύμως, καὶ τὴν παροῦσαν ἀνάγκην καὶ ἀπορίαν φοβερωτέραν ἡγησάμενοι τῶν πολεμίων."

69. Ὁ μὲν Νικίας τοιαῦτα παρακελευσάμενος ἐπῆγε τὸ στρατόπεδον εὐθύς. οἱ δὲ Συρακόσιοι ἀπροσδόκητοι μὲν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ ἦσαν ὡς ἤδη μαχούμενοι, καί τινες αὐτοῖς, ἐγγὺς τῆς πόλεως οὔσης, καὶ ἀπεληλύθεσαν, οἱ δὲ καὶ διὰ σπουδῆς προσβοηθοῦντες δρόμῳ ὑστέριζον μὲν, ὡς δὲ ἕκαστός πη τοῖς πλείοσι προσμίξειε, καθίσταντο· (οὐ γὰρ δὴ προθυμία ἐλλιπεῖς ἦσαν οὐδὲ τόλμῃ, οὔτ' ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ οὔτ' ἐν ταῖς ἄλλαις, ἀλλὰ τῇ μὲν ἀνδρείᾳ οὐχ ἧσσους, ἐς ὅσον ἡ ἐπιστήμη ἀντέχοι, τῷ δὲ ἐλλείποντι αὐτῆς καὶ τὴν βούλησιν ἄκοντες προὐδίδοσαν·) ὅμως δὲ οὐκ ἂν οἰόμενοι σφίσι τοὺς Ἀθηναίους προτέρους ἐπελθεῖν, καὶ διὰ τάχους ἀναγκαζόμενοι ἀμύνασθαι, ἀναλαβόντες τὰ ὅπλα εὐθὺς ἀντεπῆσαν. καὶ πρῶτον μὲν φύτῶν ἑκατέρων οἵ τε λιθοβόλοι καὶ σφενδονῆται καὶ τοξόται προὐμάχοντο, καὶ τροπὰς, οἷα εἰκὸς ψιλοὺς, ἀλλήλων ἐποίουν· ἔπειτα δὲ μάντεις τε σφάγια προὔφερον τὰ νομιζόμενα, καὶ σαλπιγκταὶ ξύνοδον ἐπώτρυνον τοῖς ὁπλίταις. οἱ δ' ἐχώρουν, Συρακόσιοι μὲν περί τε πατρίδος μαχούμενοι καὶ τῆς ἰδίας ἕκαστος τὸ μὲν αὐτίκα σωτηρίας, τὸ δὲ μέλλον ἐλευθερίας· τῶν δὲ ἐναντίων Ἀθηναῖοι μὲν περί τε τῆς ἀλλοτρίας οἰκείαν σχεῖν, καὶ τὴν οἰκείαν μὴ βλάψαι ἡσσώμενοι, Ἀργεῖοι δὲ καὶ τῶν ξυμμάχων οἱ αὐτόνομοι ξυγκτήσασθαί τε ἐκείνοις ἐφ' ἃ ἦλθον, καὶ τὴν ὑπάρχουσαν σφίσι πατρίδα νικήσαντες πάλιν ἐπιδεῖν· τὸ δ' ὑπήκοον τῶν ξυμμάχων μέγιστον μὲν περὶ τῆς αὐτίκα ἀνελπίστου σωτηρίας, ἣν μὴ κρατῶσι, τὸ πρόθυμον εἶχον, ἔπειτα δὲ ἐν παρέργῳ καὶ εἴ τι ἄλλο ξυγκαταστρεψαμένοις ῥᾷον αὐτοῖς ὑπακούσεται.

quos in maiore ed. laudavi Latinorum scriptorum locos.

οὐκ ἐν πατρίδι. Transpositum esse pro *ἐν οὐ πατρίδι*, i. e. *in aliena terra*, monuit Bauer. Vid. ad 1, 77. 141. In sequentibus *ἐξ ἧς* parum convenit verbo *κρατεῖν*, convenit sequenti *ἀποχωρεῖν*. Contra *δεῖ* illi, non item huic infinitivo satis aptum est. Contortius igitur dictum est pro *ἐν ᾗ κρατεῖν δεῖ, ἢ (εἰ δὲ μὴ) οὐκ ἔσται ῥᾳδίως ἀποχωρεῖν ἐξ αὐτῆς.*

69. *καὶ ἀπεληλύθεσαν.* Sic soli D. I. Sed vulgatum *ἐπεληλύθεσαν* non videtur aptum, etiamsi cum Schol. cod. Lugd. subaudias *ἐς τὴν πόλιν*. Nisi forte in vulgata latet *ἐξεληλύθεσαν*. Saepe enim *ἐς* et *ἐπ'* confunduntur.

τῷ δὲ ἐλλείποντι αὐτῆς — προὐδίδοσαν. Schol. *Θαρσαλέως μὲν οὖν, φησὶν, οὐχ ἧσσον τῶν Ἀθηναίων ἐχώρουν εἰς τὴν μάχην, τῇ δὲ ἐπιστήμῃ λειπόμενοι, καὶ τῇ προθυμίᾳ ἄκοντες ἡττῶντο.* Ergo *τὴν βούλησιν* interpretatur *προθυμίαν.*

λιθοβόλοι καὶ σφενδονῆται, lapidatores et funditores. Gravioribus illi lapidibus utebantur. Hom. Od. κ', 121. — Mox *οἷα* pro *οἷος* dedit Poppo ex optimis libris. Cf. idem I. 1. p. 106.

καὶ εἴ τι ἄλλο — ὑπακούσεται. Si vulgata genuina est, verba *αὐτοῖς ξυγκαταστρεψαμένοις* ad Athenienses pertinent, cum aptius hoc quidem ad socios, illud

Digitized by Google

70. *Γενομένης δ' ἐν χερσὶ τῆς μάχης, ἐπὶ πολὺ ἀντεῖχον ἀλλήλοις· καὶ ξυνέβη βροντάς τε ἅμα τινὰς γενέσθαι καὶ ἀστραπὰς καὶ ὕδωρ πολὺ, ὥστε τοῖς μὲν πρῶτον μαχομένοις καὶ ἐλάχιστα πολέμῳ ὠμιληκόσι καὶ τοῦτο ξυνεπιλαβέσθαι τοῦ φόβου, τοῖς δ' ἐμπειροτέροις τὰ μὲν γιγνόμενα καὶ ὥρα ἔτους περαίνεσθαι δοκεῖν, τοὺς δὲ ἀνθεστῶτας πολὺ μείζω ἔκπληξιν μὴ νικωμένους παρέχειν. ὡσαμένων δὲ τῶν Ἀργείων πρῶτον τὸ εὐώνυμον κέρας τῶν Συρακοσίων, καὶ μετ' αὐτοὺς τῶν Ἀθηναίων τὸ κατὰ σφᾶς αὐτούς, παρερρήγνυντο ἤδη καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα τῶν Συρακοσίων, καὶ ἐς φυγὴν κατέστη. καὶ ἐπὶ πολὺ μὲν οὐκ ἐδίωξαν οἱ Ἀθηναῖοι· (οἱ γὰρ ἱππῆς τῶν Συρακοσίων, πολλοὶ ὄντες καὶ ἀήσσητοι, εἶργον, καὶ ἐσβαλόντες ἐς τοὺς ὁπλίτας αὐτῶν, εἴ τινας προδιώκοντας ἴδοιεν, ἀνέστελλον·) ἐπακολουθήσαντες δὲ ἀθρόοι, ὅσον ἀσφαλῶς εἶχε, πάλιν ἐπανεχώρουν, καὶ τροπαῖον ἵστασαν. οἱ δὲ Συρακόσιοι, ἀθροισθέντες ἐς τὴν Ἑλωρινὴν ὁδὸν καὶ ὡς ἐκ τῶν παρόντων ξυνταξάμενοι, ἔς τε τὸ Ὀλυμπιεῖον ὅμως σφῶν αὐτῶν παρέπεμψαν φυλακὴν, δείσαντες μὴ οἱ Ἀθηναῖοι τῶν χρημάτων, ἃ ἦν αὐτόθι, κινήσωσι, καὶ οἱ λοιποὶ ἐπανεχώρησαν ἐς τὴν πόλιν.*

71. *Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πρὸς μὲν τὸ ἱερὸν οὐκ ἦλθον, ξυγκομίσαντες δὲ τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς καὶ ἐπὶ πυρὰν ἐπιθέντες ηὐλίσαντο αὐτοῦ. τῇ δ' ὑστεραίᾳ τοῖς μὲν Συρακοσίοις ἀπέδοσαν ὑποσπόνδους τοὺς νεκρούς, (ἀπέθανον δὲ αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων περὶ ἑξήκοντα καὶ διακοσίους,) τῶν δὲ σφετέρων τὰ ὀστᾶ ξυνέλεξαν, (ἀπέθανον δὲ αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων ὡς πεντήκοντα·) καὶ τὰ τῶν πολεμίων σκῦλα ἔχοντες ἀπέπλευσαν ἐς Κατάνην. χειμών τε γὰρ ἦν, καὶ τὸν πόλεμον αὐτόθεν ποιεῖσθαι οὔπω ἐδόκει δυνατὸν εἶναι, πρὶν ἂν ἱππέας τε μεταπέμψωσιν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἐκ τῶν αὐτόθεν ξυμμάχων ἀργύρωσιν, ὅπως μὴ παντάπασιν ἱπποκρατῶνται, καὶ χρήματα δὲ ἅμα αὐτόθεν τε ξυλλέξωνται, καὶ παρ' Ἀθηναίων ἔλθῃ, τῶν τε πόλεων τινὰς προσαγάγωνται, ἃς ἤλπιζον μετα*

ad Athenienses referatur, si scriptum legatur *ξυγκαταστρεψάμενοι ὑπακούσονται*, quemadmodum Scholiastes videtur legisse, et mihi scribendum videtur. Ceterum subiectum verbi *ὑπακούσεται* est *τὸ ὑπήκοον*, et ad *ἔπειτα δέ* repetendum *τὸ πρόθυμον εἶχον*.

70. *ξυνεπιλαβέσθαι*. Schol. *αἴτιον φόβου γενέσθαι*. Bekk. Anecd. p. 173. *Ξυνεπιλαμβάνομαι, γενικῇ. Θουκ. ἕκτῳ· καὶ τοῦτο συνεπιλαμβάνεσθαι τοῦ φόβου*. Abresch. insolenter hic adhiberi putat *ξυνεπιλαμβάνεσθαι* de re non grata, quam auferri cupias, non augeri, cum alibi valeat adiuvare et levare. — *ὥρα ἔτους*, auctumnus erat. Schol. *κατὰ καιρὸν γενέσθαι* interpretatur.

παρερρήγνυντο. Vide ad 4, 96. Cf. 5, 73.

ἔς τε τὸ Ὀλυμπιεῖον ὅμως — subaudi: licet vix sufficiebant urbi defendendae. Rem uberius explicat Plutarchus in Vit. Nic. c. 16., qui etiam in eo cum Thucydide conspirat, quod Olympio Athenienses non tum, cum primum portum magnum ingressi essent, potitos esse narrat, id quod tradidit Diodor. 13, 6. — *κινεῖν* etiam alibi (1, 143. 2, 24.) de pecuniis sacris ad alios usus convertendis usurpari monuit Duk.

71. *τὰ ὀστᾶ ξυνέλεξαν*, quae deinde domum mitterentur, et publico funere elata sepelirentur. Vid. 2, 34.

καὶ παρ' Ἀθηναίων ἔλθῃ, sc. *χρήματα*, quod vocabulum modo

Digitized by Google

τὴν μάχην μᾶλλον σφῶν ὑπακούσεσθαι, τά τε ἄλλα καὶ σῖτον καὶ ὅσων δέοι παρασκευάσωνται, ὡς ἐς τὸ ἔαρ ἐπιχειρήσοντες ταῖς Συρακούσαις.

72. Καὶ οἱ μὲν ταύτῃ τῇ γνώμῃ ἀπέπλευσαν ἐς τὴν Νάξον καὶ Κατάνην διαχειμάσοντες· Συρακόσιοι δὲ τοὺς σφετέρους αὐτῶν νεκροὺς θάψαντες ἐκκλησίαν ἐποίουν. καὶ παρελθὼν αὐτοῖς Ἑρμοκράτης ὁ Ἕρμωνος, ἀνὴρ καὶ ἐς τὰ ἄλλα ξύνεσιν οὐδενὸς λειπόμενος, καὶ κατὰ τὸν πόλεμον ἐμπειρίᾳ τε ἱκανὸς γενόμενος καὶ ἀνδρείᾳ ἐπιφανὴς, ἐθάρσυνέ τε, καὶ οὐκ εἶα τῷ γεγενημένῳ ἐνδιδόναι· τὴν μὲν γὰρ γνώμην αὐτῶν οὐχ ἡσσῆσθαι, τὴν δὲ ἀταξίαν βλάψαι· οὐ μέντοι τοσοῦτόν γε λειφθῆναι, ὅσον εἰκὸς εἶναι, ἄλλως τε τοῖς πρώτοις τῶν Ἑλλήνων ἐμπειρίᾳ ἰδιώτας, ὡς εἰπεῖν, χειροτέχνας ἀνταγωνισαμένους. μέγα δὲ βλάψαι καὶ τὸ πλῆθος τῶν στρατηγῶν καὶ τὴν πολυαρχίαν, (ἦσαν γὰρ πεντεκαίδεκα οἱ στρατηγοὶ αὐτοῖς,) τῶν τε πολλῶν τὴν ἀξύντακτον ἀναρχίαν. ἢν δὲ ὀλίγοι τε στρατηγοὶ γένωνται ἔμπειροι, καὶ ἐν τῷ χειμῶνι τούτῳ παρασκευάσωσι τὸ ὁπλιτικόν, οἷς τε ὅπλα μή ἐστιν ἐκποριζοντες, ὅπως ὡς πλεῖστοι ἔσονται, καὶ τῇ ἄλλῃ μελέτῃ προαναγκάζοντες, ἔφη κατὰ τὸ εἰκὸς κρατήσειν σφᾶς τῶν ἐναντίων, ἀνδρείας μὲν σφίσιν ὑπαρχούσης, εὐταξίας δὲ ἐς τὰ ἔργα προγενομένης· ἐπιδώσειν γὰρ ἀμφότερα αὐτά, τὴν μὲν μετὰ κινδύνων μελετωμένην, τὴν δ' εὐψυχίαν αὐτὴν ἑαυτῆς μετὰ τοῦ πιστοῦ τῆς ἐπιστήμης θαρσαλεωτέραν ἔσεσθαι. τούς τε στρατηγοὺς καὶ ὀλίγους καὶ αὐτοκράτορας χρῆναι ἑλέσθαι, καὶ ὁμόσαι αὐτοῖς τὸ ὅρκιον ἢ μὴν ἐάσειν ἄρχειν ὅπη ἂν ἐπίστωνται· οὕτω γὰρ ἅ τε κρύπτεσθαι δεῖ, μᾶλλον ἂν στέγεσθαι, καὶ τἆλλα κατὰ κόσμον καὶ ἀπροφασίστως παρασκευασθῆναι.

73. Καὶ οἱ Συρακόσιοι αὐτοῦ ἀκούσαντες ἐψηφίσαντό τε πάντα ὡς ἐκέλευε, καὶ στρατηγὸν αὐτόν τε εἵλοντο τὸν Ἑρμοκράτην καὶ Ἡρακλείδην τὸν Λυσιμάχου καὶ Σικανὸν τὸν Ἐξηκέστου, τούτους τρεῖς. καὶ ἐς τὴν Κόρινθον καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα πρέσβεις ἀπέστειλαν, ὅπως ξυμμαχία τε αὐτοῖς παραγένηται, καὶ τι ν πρὸς Ἀθηναίους πόλεμον βεβαιότερον πείθωσι ποιεῖσθαι ἐκ τοῦ προφανοῦς ὑπὲρ σφῶν τοὺς Λακεδαιμονίους, ἵνα ἢ ἀπὸ τῆς Σικελίας ἀπαγάγωσιν αὐτούς, ἢ πρὸς τὸ ἐν Σικελίᾳ στράτευμα ἧσσον ὠφέλειαν ἄλλην ἐπιπέμπωσι.

erat accusativus. Vide similia exempla apud Matth. Gr. §. 428. (2.)

72. *ἄλλως τε τοῖς πρώτοις.* Apud Thucydidem alibi semper plene *ἄλλως τε καί* legitur, ut sit *praesertim cum.* Bredovius allatis aliorum scriptorum locis defendit recte dici *ἄλλως τε* eodem sensu. Hermanno ad Vig. p. 780. *ἄλλως τε* valet *et insuper, und vollends.* Isocrat. Nicocl. sub. fin. *ἄλλως τε ἐπειδή.* Contra disputat Buttmann. ad Plat. Men. c. 20., cui cum Bredov. nihil differt ab *ἄλλως τε καί.* — Mox pro *χειροτέχνας* Valla legit *χειροτέχναις*, quod recepit Goeller. Cum Stephano Dukerus *καί* insertum volebat ante *ὡς εἰπεῖν.* Mihi iungendum videtur *ἰδιώτας χειροτέχνας, belli rudes, ut verbo dicam, operarios.*

οἷς τε ὅπλα μή ἐστιν. Non ex publico militibus gravioris armaturae arma praebebantur, sed sibi quisque comparabat, exceptis tenuioribus, veluti Athenis thetis, si quan-

Digitized by Google

70. *Γενομένης δ' ἐν χερσὶ τῆς μάχης, ἐπὶ πολὺ ἀντεῖχον ἀλλήλοις· καὶ ξυνέβη βροντάς τε ἅμα τινὰς γενέσθαι καὶ ἀστραπὰς καὶ ὕδωρ πολύ, ὥστε τοῖς μὲν πρῶτον μαχομένοις καὶ ἐλάχιστα πολέμῳ ὠμιληκόσι καὶ τοῦτο ξυνεπιλαβέσθαι τοῦ φόβου, τοῖς δ' ἐμπειροτέροις τὰ μὲν γιγνόμενα καὶ ὥρᾳ ἔτους περαίνεσθαι δοκεῖν, τοὺς δὲ ἀνθεστῶτας πολὺ μείζω ἔκπληξιν μὴ νικωμένους παρέχειν. ὡσαμένων δὲ τῶν Ἀργείων πρῶτον τὸ εὐώνυμον κέρας τῶν Συρακοσίων, καὶ μετ' αὐτοὺς τῶν Ἀθηναίων τὸ κατὰ σφᾶς αὐτούς, παρερρήγνυτο ἤδη καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα τῶν Συρακοσίων, καὶ ἐς φυγὴν κατέστη. καὶ ἐπὶ πολὺ μὲν οὐκ ἐδίωξαν οἱ Ἀθηναῖοι· (οἱ γὰρ ἱππῆς τῶν Συρακοσίων, πολλοὶ ὄντες καὶ ἀήσσητοι, εἶργον, καὶ ἐσβαλόντες ἐς τοὺς ὁπλίτας αὐτῶν, εἴ τινας προδιώκοντας ἴδοιεν, ἀνέστελλον·) ἐπακολουθήσαντες δὲ ἁθρόοι, ὅσον ἀσφαλῶς εἶχε, πάλιν ἐπανεχώρουν, καὶ τροπαῖον ἔστασαν. οἱ δὲ Συρακόσιοι, ἀθροισθέντες ἐς τὴν Ἑλωριηνὴν ὁδὸν καὶ ὡς ἐκ τῶν παρόντων ξυνταξάμενοι, ἔς τε τὸ Ὀλυμπιεῖον ὅμως σφῶν αὐτῶν παρέπεμψαν φυλακήν, δείσαντες μὴ οἱ Ἀθηναῖοι τῶν χρημάτων, ἃ ἦν αὐτόθι, κινήσωσι, καὶ οἱ λοιποὶ ἐπανεχώρησαν ἐς τὴν πόλιν.*

71. *Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πρὸς μὲν τὸ ἱερὸν οὐκ ἦλθον, ξυγκομίσαντες δὲ τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς καὶ ἐπὶ πυρὰν ἐπιθέντες ηὐλίσαντο αὐτοῦ. τῇ δ' ὑστεραίᾳ τοῖς μὲν Συρακοσίοις ἀπέδοσαν ὑποσπόνδους τοὺς νεκρούς, (ἀπέθανον δὲ αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων περὶ ἑξήκοντα καὶ διακοσίους,) τῶν δὲ σφετέρων τὰ ὀστᾶ ξυνέλεξαν, (ἀπέθανον δὲ αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων ὡς πεντήκοντα·) καὶ τὰ τῶν πολεμίων σκῦλα ἔχοντες ἀπέπλευσαν ἐς Κατάνην. χειμών τε γὰρ ἦν, καὶ τὸν πόλεμον αὐτόθεν ποιεῖσθαι οὕπω ἐδόκει δυνατὸν εἶναι, πρὶν ἂν ἱππέας τε μεταπέμψωσιν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἐκ τῶν αὐτόθεν ξυμμάχων ἀγείρωσιν, ὅπως μὴ παντάπασιν ἱπποκρατῶνται, καὶ χρήματα δὲ ἅμα αὐτόθέν τε ξυλλέξωνται, καὶ παρ' Ἀθηναίων ἔλθῃ, τῶν τε πόλεων τινὰς προσαγάγωνται, ἃς ἤλπιζον μετα*

ad Athenienses referatur, si scriptum legatur *ξυγκαταστρεψάμενοι ὑπακούσονται*, quemadmodum Scholiastes videtur legisse, et mihi scribendum videtur. Ceterum subiectum verbi *ὑπακούσεται* est *τὸ ὑπήκοον*, et ad *ἔπειτα δέ* repetendum *τὸ πρόθυμον εἶχον*.

70. *ξυνεπιλαβέσθαι*. Schol. *αἴτιον φόβου γενέσθαι*. Bekk. Anecd. p. 173. *Ξυνεπιλαμβάνομαι, γενικῆ. Θουκ. ἕκτῳ· καὶ τοῦτο συνεπιλαμβάνεσθαι τοῦ φόβου*. Abresch. insolenter hic adhiberi putat *ξυνεπιλαμβάνεσθαι* de re non grata, quam auferri cupias, non augeri, cum alibi valeat adiuvare et levare. — *ὥρᾳ ἔτους*, auctumnus erat. Schol. *κατὰ καιρὸν γενέσθαι* interpretatur.

παρερρήγνυντο. Vide ad 4, 96. Cf. 5, 73.

ἔς τε τὸ Ὀλυμπιεῖον ὅμως — subaudi: licet vix sufficiebant urbi defendendae. Rem uberius explicat Plutarchus in Vit. Nic. c. 16., qui etiam in eo cum Thucydide conspirat, quod Olympio Athenienses non tum, cum primum portum magnum ingressi essent, potitos esse narrat, id quod tradidit Diodor. 13, 6. — *κινεῖν* etiam alibi (1, 143. 2, 24.) de pecuniis sacris ad alios usus convertendis usurpari monuit Duk.

71. *τὰ ὀστᾶ ξυνέλεξαν*, quae deinde domum mitterentur, et publico funere elata sepelirentur. Vid. 2, 34.

καὶ παρ' Ἀθηναίων ἔλθῃ, sc. *χρήματα*, quod vocabulum modo

Digitized by Google

τὴν μάχην μᾶλλον σφῶν ὑπακούσεσθαι, τά τε ἄλλα καὶ σῖτον καὶ ὅσων δέοι παρασκευάσωνται, ὡς ἐς τὸ ἔαρ ἐπιχειρήσοντες ταῖς Συρακούσαις.

72. Καὶ οἱ μὲν ταύτῃ τῇ γνώμῃ ἀπέπλευσαν ἐς τὴν Νάξον καὶ Κατάνην διαχειμάσοντες· Συρακόσιοι δὲ τοὺς σφετέρους αὐτῶν νεκροὺς θάψαντες ἐκκλησίαν ἐποίουν. καὶ παρελθὼν αὐτοῖς Ἑρμοκράτης ὁ Ἕρμωνος, ἀνὴρ καὶ ἐς τὰ ἄλλα ξύνεσιν οὐδενὸς λειπόμενος, καὶ κατὰ τὸν πόλεμον ἐμπειρίᾳ τε ἱκανὸς γενόμενος καὶ ἀνδρείᾳ ἐπιφανὴς, ἐθάρσυνέ τε, καὶ οὐκ εἶα τῷ γεγενημένῳ ἐνδιδόναι· τὴν μὲν γὰρ γνώμην αὐτῶν οὐχ ἡσσῆσθαι, τὴν δὲ ἀταξίαν βλάψαι· οὐ μέντοι τοσοῦτόν γε λειφθῆναι, ὅσον εἰκὸς εἶναι, ἄλλως τε τοῖς πρώτοις τῶν Ἑλλήνων ἐμπειρίᾳ ἰδιώτας, ὡς εἰπεῖν, χειροτέχνας ἀνταγωνισαμένους. μέγα δὲ βλάψαι καὶ τὸ πλῆθος τῶν στρατηγῶν καὶ τὴν πολυαρχίαν, (ἦσαν γὰρ πεντεκαίδεκα οἱ στρατηγοὶ αὐτοῖς,) τῶν τε πολλῶν τὴν ἀξύντακτον ἀναρχίαν. ἢν δὲ ὀλίγοι τε στρατηγοὶ γένωνται ἔμπειροι, καὶ ἐν τῷ χειμῶνι τούτῳ παρασκευάσωσι τὸ ὁπλιτικὸν, οἷς τε ὅπλα μή ἐστιν ἐκπορίζοντες, ὅπως ὡς πλεῖστοι ἔσονται, καὶ τῇ ἄλλῃ μελέτῃ προεναγκάζοντες, ἔφη κατὰ τὸ εἰκὸς κρατήσειν σφᾶς τῶν ἐναντίων, ἀνδρείας μὲν σφίσιν ὑπαρχούσης, εὐταξίας δὲ ἐς τὰ ἔργα προσγενομένης· ἐπιδώσειν γὰρ ἀμφότερα αὐτὰ, τὴν μὲν μετὰ κινδύνων μελετωμένην, τὴν δ' εὐψυχίαν αὐτὴν ἑαυτῆς μετὰ τοῦ πιστοῦ τῆς ἐπιστήμης θαρσαλεωτέραν ἔσεσθαι. τούς τε στρατηγοὺς καὶ ὀλίγους καὶ αὐτοκράτορας χρῆναι ἑλέσθαι, καὶ ὁμόσαι αὐτοῖς τὸ ὅρκιον ᾗ μὴν ἐάσειν ἄρχειν ὅπῃ ἂν ἐπίστωνται· οὕτω γὰρ ἅ τε κρύπτεσθαι δεῖ, μᾶλλον ἂν στέγεσθαι, καὶ τἆλλα κατὰ κόσμον καὶ ἀπροφασίστως παρασκευασθῆναι.

73. Καὶ οἱ Συρακόσιοι αὐτοῦ ἀκούσαντες ἐψηφίσαντό τε πάντα ὡς ἐκέλευε, καὶ στρατηγὸν αὐτόν τε εἵλοντο τὸν Ἑρμοκράτην καὶ Ἡρακλείδην τὸν Λυσιμάχου καὶ Σικανὸν τὸν Ἐξηκέστου, τούτους τρεῖς. καὶ ἐς τὴν Κόρινθον καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα πρέσβεις ἀπέστειλαν, ὅπως ξυμμαχία τε αὐτοῖς παραγένηται, καὶ τι ν πρὸς Ἀθηναίους πόλεμον βεβαιότερον πείθωσι ποιεῖσθαι ἐκ τοῦ προφανοῦς ὑπὲρ σφῶν τοὺς Λακεδαιμονίους, ἵνα ἢ ἀπὸ τῆς Σικελίας ἀπαγάγωσιν αὐτούς, ἢ πρὸς τὸ ἐν Σικελίᾳ στράτευμα ἧσσον ὠφέλειαν ἄλλην ἐπιπέμπωσι.

erat accusativus. Vide similia exempla apud Matth. Gr. §. 428. (2.)

72. ἄλλως τε τοῖς πρώτοις. Apud Thucydidem alibi semper plene ἄλλως τε καί legitur, ut sit *praesertim cum*. Bredovius allatis aliorum scriptorum locis defendit recte dici ἄλλως τε eodem sensu. Hermanno ad Vig. p. 780. ἄλλως τε valet *et insuper*, *und vollends*. Isocrat. Nicocl. sub. fin. ἄλλως τε ἐπειδή. Contra disputat Buttmann. ad Plat. Men. c. 20., cui cum Bredov. nihil differt ab ἄλλως τε καί. — Mox pro χειροτέχνας Valla legit χειροτέχναις, quod recepit Goeller. Cum Stephano Dukerus καί insertum volebat ante ὡς εἰπεῖν. Mihi iungendum videtur *ἰδιώτας χειροτέχνας*, *belli rudes*, *ut verbo dicam*, *operarios*.

οἷς τε ὅπλα μή ἐστιν. Non ex publico militibus gravioris armaturae arma praebebantur, sed sibi quisque comparabat, exceptis tenuioribus, veluti Athenis thetis, si quan-

Digitized by Google

74. Τὸ δ' ἐν τῇ Κατάνῃ στράτευμα τῶν Ἀθηναίων ἔπλευσεν εὐθὺς ἐπὶ Μεσσήνην, ὡς προδοθησομένην. καὶ ἃ μὲν ἐπράσσετο, οὐκ ἐγένετο. Ἀλκιβιάδης γὰρ, ὅτε ἀπῄει ἐκ τῆς ἀρχῆς ἤδη μετάπεμπτος, ἐπιστάμενος ὅτι φεύξοιτο, μηνύει τοῖς τῶν Συρακοσίων φίλοις τοῖς ἐν τῇ Μεσσήνῃ ξυνειδὼς τὸ μέλλον· οἱ δὲ τούς τε ἄνδρας διέφθειραν πρότερον, καὶ τότε στασιάζοντες καὶ ἐν ὅπλοις ὄντες ἐπεκράτουν μὴ δέχεσθαι τοὺς Ἀθηναίους οἱ ταῦτα βουλόμενοι. ἡμέρας δὲ μείναντες περὶ τρεῖς καὶ δέκα οἱ Ἀθηναῖοι, ὡς ἐχειμάζοντο, καὶ τὰ ἐπιτήδεια οὐκ εἶχον, καὶ προὐχώρει οὐδὲν, ἀπελθόντες ἐς Νάξον καὶ Θρᾷκας, σταυρώματα περὶ τὸ στρατόπεδον ποιησάμενοι, αὐτοῦ διεχείμαζον· καὶ τριήρη ἀπέστειλαν ἐς τὰς Ἀθήνας ἐπί τε χρήματα καὶ ἱππέας, ὅπως ἅμα τῷ ἦρι παραγένωνται.

75. Ἐτείχιζον δὲ καὶ οἱ Συρακόσιοι ἐν τῷ χειμῶνι πρός τε τῇ πόλει, τὸν Τεμενίτην ἐντὸς ποιησάμενοι, τεῖχος παρὰ πᾶν τὸ πρὸς τὰς Ἐπιπολὰς ὁρῶν, ὅπως μὴ δι' ἐλάσσονος εὐαποτείχιστοι ὦσιν, ἢν ἄρα σφάλλωνται, καὶ τὰ Μέγαρα φρούριον, καὶ ἐν τῷ Ὀλυμπιείῳ ἄλλο· καὶ τὴν θάλασσαν προεσταύρωσαν πανταχῇ ᾗ ἀποβάσεις ἦσαν. καὶ τοὺς Ἀθηναίους εἰδότες ἐν τῇ Νάξῳ χειμάζοντας, ἐστράτευσαν πανδημεὶ ἐπὶ τὴν Κατάνην, καὶ τῆς τε γῆς αὐτῶν ἔτεμον, καὶ τὰς τῶν Ἀθηναίων σκηνὰς καὶ τὸ στρατόπεδον ἐμπρήσαντες ἀνεχώρησαν ἐπ' οἶκον. καὶ πυνθανόμενοι τοὺς Ἀθηναίους ἐς τὴν Καμάριναν, κατὰ τὴν ἐπὶ Λάχητος γενομένην ξυμμαχίαν, πρεσβεύεσθαι, εἴ πως προσαγάγοιντο αὐτούς, ἀντεπρεσβεύοντο καὶ αὐτοί. ἦσαν γὰρ ὑποπτοι αὐτοῖς οἱ Καμαριναῖοι μὴ προθύμως σφίσι μήτ' ἐπὶ τὴν πρώτην μάχην πέμψαι ἃ ἔπεμψαν, ἔς τε τὸ λοιπὸν μὴ οὐκέτι βούλωνται ἀμύνειν, ὁρῶντες τοὺς Ἀθηναίους ἐν τῇ μάχῃ εὖ πράξαντας, προσχωρῶσι δ' αὐτοῖς κατὰ τὴν προτέραν φιλίαν πεισθέντες. ἀφικομένων οὖν ἐκ μὲν Συρακουσῶν Ἑρμοκράτους καὶ ἄλλων ἐς τὴν Καμάριναν, ἀπὸ δὲ τῶν Ἀθηναίων Εὐφήμου μεθ' ἑτέρων, ὁ Ἑρμοκράτης, ξυλλόγου γενομένου τῶν Καμαριναίων, βουλόμενος προσδιαβάλλειν τοὺς Ἀθηναίους, ἔλεγε τοιάδε.

76. „Οὐ τὴν παροῦσαν δύναμιν τῶν Ἀθηναίων, ὦ Καμαριναῖοι, μὴ αὐτὴν καταπλαγῆτε, δείσαντες ἐπρεσβευσάμεθα, ἀλλὰ μᾶλλον τοὺς μέλλοντας ἀπ' αὐτῶν λόγους, πρίν τι καὶ ἡμῶν ἀκοῦσαι, μὴ ὑμᾶς πείσωσιν· ἥκουσι γὰρ ἐς τὴν Σικε-

do ὁπλιτῶν munere fungebantur. Vid. supra ad c. 43.

74. καὶ Θρᾷκας. Nomen corruptum esse, omnes consentiunt. Bekk. plane omisit Θρᾷκας, Poppo uncis inclusit. Natum esse ex χαρακας, quod interpretamentum vocabulo σταύρωμα adscriptum fuisse putabat F. Portus. Parum probabiliter. Cf. Ephemm. Ien. 1823. No. 26. p. 204. Aliquanto probabilius est, quod cum Heilmanno Bredovius Θρᾴκας (a Θρᾷκαι) scribendum censet. — Mox σταυρώματα codices plerique praebent pro σταύρωμα. Pluralem Poppo defendi posse putat loco 7, 53. ἔξω τῶν σταυρωμάτων καὶ τοῦ ἑαυτῶν στρατοπέδου, quod circa castra una plures sint ordines vallorum.

75. τὸν Τεμενίτην. Vide descriptionem Syracusarum.

Digitized by Google

λίαν προφάσει μὲν ᾗ πυνθάνεσθε, διανοίᾳ δὲ ἣν πάντες ὑπονοοῦμεν· καί μοι δοκοῦσιν οὐ Λεοντίνους βούλεσθαι κατοικίσαι, ἀλλ' ἡμᾶς μᾶλλον ἐξοικίσαι. οὐ γὰρ δὴ εὔλογον τὰς μὲν ἐκεῖ πόλεις ἀναστάτους ποιεῖν, τὰς δὲ ἐνθάδε κατοικίζειν, καὶ Λεοντίνων μὲν, Χαλκιδέων ὄντων, κατὰ τὸ ξυγγενὲς κήδεσθαι, Χαλκιδέας δὲ τοὺς ἐν Εὐβοίᾳ, ὧν οἵδε ἄποικοί εἰσι, δουλωσαμένους ἔχειν· τῇ δὲ αὐτῇ ἰδέᾳ ἐκεῖνά τε ἔσχον, καὶ τὰ ἐνθάδε νῦν πειρῶνται. ἡγεμόνες γὰρ γενόμενοι ἑκόντων τῶν τε Ἰώνων καὶ ὅσοι ἀπὸ σφῶν ἦσαν ξύμμαχοι, ὡς ἐπὶ τοῦ Μήδου τιμωρίᾳ, τοὺς μὲν λειποστρατίαν, τοὺς δὲ ἐπ' ἀλλήλους στρατεύειν, τοῖς δ' ὡς ἑκάστοις τινὰ εἶχον αἰτίαν εὑπρεπῆ, ἐπενεγκόντες κατεστρέψαντο. καὶ οὐ περὶ τῆς ἐλευθερίας ἄρα οὔτε οὗτοι τῶν Ἑλλήνων, οὔθ' οἱ Ἕλληνες τῆς ἑαυτῶν, τῷ Μήδῳ ἀντέστησαν, περὶ δὲ οἱ μὲν σφίσιν, ἀλλὰ μὴ ἐκείνῳ, καταδουλώσεως, οἱ δ' ἐπὶ δεσπότου μεταβολῇ, οὐκ ἀξυνετωτέρου, κακοξυνετωτέρου δέ.

77. „Ἀλλ' οὐ γὰρ δὴ τὴν τῶν Ἀθηναίων εὐκατηγόρητον οὖσαν πόλιν νῦν ἥκομεν ἀποφανοῦντες ἐν εἰδόσιν ὅσα ἀδικεῖ, πολὺ δὲ μᾶλλον ἡμᾶς αὐτοὺς αἰτιασόμενοι, ὅτι ἔχοντες παραδείγματα τῶν τε ἐκεῖ Ἑλλήνων, ὡς ἐδουλώθησαν οὐκ ἀμύνοντες σφίσιν αὐτοῖς, καὶ νῦν ἐφ' ἡμᾶς ταὐτὰ παρόντα σοφίσματα, Λεοντίνων τε ξυγγενῶν κατοικίσεις καὶ Ἐγεσταίων ξυμμάχων ἐπικουρίας, οὐ ξυστραφέντες βουλόμεθα προθυμότερον δεῖξαι αὐτοῖς ὅτι οὐκ Ἴωνες τάδε εἰσὶν, οὐδ' Ἑλληςπόντιοι καὶ νησιῶται, οἳ δεσπότην ἢ Μῆδον ἢ ἕνα γέ τινα ἀεὶ μεταβάλλοντες δουλοῦνται, ἀλλὰ Δωριῆς ἐλεύθεροι ἀπ' αὐτονόμου τῆς Πελοποννήσου τὴν Σικελίαν οἰκοῦντες. ἢ μένομεν ἕως ἂν ἕκαστοι κατὰ πόλεις ληφθῶμεν, εἰδότες ὅτι ταύτῃ μόνον ἁλωτοὶ ἐσμεν, καὶ ὁρῶντες αὐτοὺς ἐπὶ τοῦτο τὸ εἶδος τρεπομένους, ὥστε τοὺς μὲν λόγοις ἡμῶν διϊστάναι, τοὺς δὲ ξυμμάχων ἐλ-

76. *τὰς μὲν ἐκεῖ πόλεις*, veluti Melios.

καὶ ὅσοι ἀπὸ σφῶν ἦσ. ξύμμ. Male Goellerus reprehendit Scholiastae interpretationem *καὶ ὅσοι ἄποικοι ησαν αὐτῶν*. Si Thucydides id quod Goell. vult dicturus erat, scribere debebat *ἀφ' ἑαυτῶν*. Sed id ne potuit quidem scribere, quia iam dixerat *ἑκόντων*, quod ad utrosque, et Iones et reliquos, pertinet. Accedit quod infra cap. 82. Atheniensis orator huc respiciens dicit: *Οὔδὲ ἀδίκως καταστρεψάμενοι τούς τε Ἴωνας καὶ νησιώτας, οὓς ξυγγενεῖς φασιν ὄντας ἡμᾶς Συρακόσιοι δεδουλῶσθαι.*

77. *ἔχοντες παραδείγματα — σοφίσματα*. Particulam *τέ* transpositam puta pro *ἔχ. παραδείγματά τε*. Bekk. tamen cum Ar. Chr. Dan. Dion. Hal. omisit. *Σοφίσματα* Krügero ad Dion. p. 199. per appositionem adiectum videtur. — Pro *ἐκεῖ*, quod praeter codd. Bas. Cl. Reg. Gr. D. E. Ar. Chr. Dan. etiam Dion. Hal. agnoscit, Lobeck. ad Phryn. defendit vulgatam *ἐκεῖσε* vel *ἐκεῖσε*, ut e Cass. Aug. Pal. H. Lugd. Mosq. edidit Poppo. Sed recte Krüger l. l. repugnat, cum ita nusquam alibi Thucydides loquatur. Cf. 6, 87. 91.

ὅτι οὐκ Ἴωνες τάδε εἰσίν. Verbum ad praedicatum accommodatum est. *Τάδε* saepe sic dicitur, ut sit: *quae hic vides praesentia*. Sophocl. Oed. Tyr. v. 1329. *Ἀπόλλων τάδ' ἦν*, ubi vid. interprtt. Cf. Krüg. ad Dion. p. 22. Ceterum Dorienses ubique superbiunt gente sua, et Iones tamquam minus nobiles ac fortes despiciunt.

Digitized by Google

πίδι ἐκπολεμοῦν πρὸς ἀλλήλους, τοῖς δὲ, ὡς ἑκάστοις τι προσηνὲς, λέγοντες, δύνανται, κακουργεῖν; καὶ οἰόμεθα, τοῦ ἄπωθεν ξυνοίκου προαπολλυμένου, οὐ καὶ ἐς αὐτόν τινα ἥξειν τὸ δεινὸν, πρὸ δὲ αὐτοῦ μᾶλλον τὸν πάσχοντα καθ' αὑτὸν δυστυχεῖν;

78. „Καὶ εἴ τῳ ἄρα παρέστηκε τὸν μὲν Συρακόσιον, ἑαυτὸν δ' οὐ, πολέμιον εἶναι τῷ Ἀθηναίῳ, καὶ δεινὸν ἡγεῖται ὑπέρ γε τῆς ἐμῆς κινδυνεύειν, ἐνθυμηθήτω οὐ περὶ τῆς ἐμῆς μᾶλλον, ἐν ἴσῳ δὲ καὶ τῆς ἑαυτοῦ ἅμα ἐν τῇ ἐμῇ μαχούμενος, τοσούτῳ δὲ καὶ ἀσφαλέστερον, ὅσῳ οὐ προδιεφθαρμένου ἐμοῦ, ἔχων δὲ ξύμμαχον ἐμὲ καὶ οὐκ ἔρημον, ἀγωνιεῖται· τόν τε Ἀθηναῖον μὴ τὴν τοῦ Συρακοσίου ἔχθραν κολάσασθαι, τῇ δ' ἐμῇ προφάσει τὴν ἐκείνου φιλίαν οὐχ ἧσσον βεβαιώσασθαι βούλεσθαι. εἴ τε τις φθονεῖ μὲν, ἢ καὶ φοβεῖται, (ἀμφότερα γὰρ τάδε πάσχει τὰ μείζω,) διὰ δὲ αὐτὰ τὰς Συρακούσας κακωθῆναι μὲν, ἵνα σωφρονισθῶμεν, βούλεται, περιγενέσθαι δὲ ἕνεκα τῆς αὐτοῦ ἀσφαλείας, οὐκ ἀνθρωπείας δυνάμεως βούλησιν ἐλπίζει. οὐ γὰρ οἷόν τε ἅμα τῆς τε ἐπιθυμίας καὶ τῆς τύχης τὸν αὐτὸν ὁμοίως ταμίαν γενέσθαι. καὶ εἰ γνώμῃ ἁμάρτοι, τοῖς αὑτοῦ κακοῖς ὀλοφυρθεὶς τάχ' ἂν ἴσως καὶ τοῖς ἐμοῖς ἀγαθοῖς ποτὲ βουληθείη αὖθις φθονῆσαι. ἀδύνατον δὲ προεμένῳ, καὶ μὴ τοὺς αὐτοὺς κινδύνους, οὐ περὶ τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ περὶ τῶν ἔργων, ἐθελήσαντι προσλαβεῖν· λόγῳ μὲν γὰρ τὴν ἡμετέραν δύναμιν σώζοι ἄν τις, ἔργῳ δὲ τὴν αὑτοῦ σωτηρίαν. καὶ μάλιστα εἰκὸς ἦν ὑμᾶς, ω Καμαριναῖοι, ὁμόρους ὄντας καὶ τὰ δεύτερα κινδυνεύσοντας, προορᾶσθαι αὐτὰ, καὶ μὴ μαλακῶς, ὥσπερ νῦν, ξυμμαχεῖν, αὐτοὺς δὲ πρὸς ἡμᾶς μᾶλλον ἰόντας, ἅπερ [ἂν], εἰ ἐς τὴν Καμαριναίαν πρῶτον ἀφίκοντο οἱ Ἀθηναῖοι, δεόμενοι ἂν ἐπεκαλεῖσθε, ταῦτα ἐκ τοῦ ὁμοίου καὶ νῦν παρακελευομένους, ὅπως μηδὲν ἐνδώσομεν, φαίνεσθαι. ἀλλ' οὔθ' ὑμεῖς νῦν γέ πω, οὔθ' οἱ ἄλλοι, ἐπὶ ταῦτα ὥρμησθε.

τοῖς δὲ ὡς ἑκάστοις — κακουργεῖν. Bauerus et Goell. δύνανται abesse malint. Poppo I. 1. 272. transitum esse putat ab infinitivo ad indicativum. Mihi ordo verborum videtur esse: τοῖς δὲ λέγοντες, ὡς ἑκάστοις τι προσηνὲς δύνανται (λέγειν), κακουργεῖν sc. αὐτούς. Saepe verba apud nostrum scriptorem inter se disiecta sunt. Cap. 80. ἐκδιδάσκειν μὲν οὐδὲν ἔργον εἶναι σαφῶς. Cap. 100. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τούς τε οἰκέτους αὐτῶν, οἳ ἐς τὴν πόλιν ὑπονομηδὸν ποτοῦ ὕδατος ἠγμένοι ἦσαν, διέφθειραν. Cf. prae ceteris cap. 90. cum annot.

78. οὐχ ἧσσον βεβαιώσασθαι. In vulgata lectione aliquid vitii latere ratus, βιάσασθαι coniecit Poppo pro βεβαιώσασθαι.

οὐκ ἀνθρωπείας δυνάμεως βούλησιν ἐλπίζει. Breviter simul et spem et voluntatem, humanis viribus non consentaneam, significat: *sperat fore, ut compos fiat eius, quod humanas vires exsuperat.*

ἅμα τῆς τε ἐπιθυμίας — γενέσθαι, i. e. *et cupiditati et fortunae moderari aequabiliter*, quod fieret, si, quod quis concupivisset, idem ipse ita perficere posset, ut casus arceret omnes, vel ipsi fortunae imperaret.

ὅπως μηδὲν ἐνδώσομεν. Schol. οὕτω, φησὶ, παρακελεύεσθε αὐτοῖς μὴ μαλακίζεσθαι, ὥσπερ ἂν

Digitized by Google

79. „Δειλία δὲ ἴσως τὸ δίκαιον πρός τε ἡμᾶς καὶ προς τοὺς ἐπιόντας θεραπεύσετε, λέγοντες ξυμμαχίαν εἶναι ὑμῖν πρὸς Ἀθηναίους· ἢν γε οὐκ ἐπὶ τοῖς φίλοις ἐποιήσασθε, τῶν δὲ ἐχθρῶν ἤν τις ἐφ' ὑμᾶς ἴῃ, καὶ τοῖς γε Ἀθηναίοις βοηθεῖν, ὅταν ὑπ' ἄλλων, καὶ μὴ αὐτοὶ, ὥςπερ νῦν, τοὺς πέλας ἀδικῶσιν. ἐπεὶ οὐδ' οἱ Ῥηγῖνοι, ὄντες Χαλκιδῆς, Χαλκιδέας ὄντας Λεοντίνους ἐθέλουσι ξυγκατοικίζειν. καὶ δεινὸν, εἰ ἐκεῖνοι μὲν, τὸ ἔργον τοῦ καλοῦ δικαιώματος ὑποπτεύοντες, ἀλόγως σωφρονοῦσιν, ὑμεῖς δ' εὐλόγῳ προφάσει, τοὺς μὲν φύσει πολεμίους βούλεσθε ὠφελεῖν, τοὺς δὲ ἔτι μᾶλλον φύσει ξυγγενεῖς μετὰ τῶν ἐχθίστων διαφθεῖραι. ἀλλ' οὐ δίκαιον, ἀμύνειν δὲ καὶ μὴ φοβεῖσθαι τὴν παρασκευὴν αὐτῶν· οὐ γὰρ, ἣν ἡμεῖς ξυστῶμεν πάντες, δεινή ἐστιν, ἀλλ' ἣν (ὅπερ οὗτοι σπεύδουσι,) τἀναντία διαστῶμεν. ἐπεὶ οὐδὲ πρὸς ἡμᾶς μόνους ἐλθόντες καὶ μάχῃ περιγενόμενοι ἔπραξαν ἃ ἠβούλοντο, ἀπῆλθον δὲ διὰ τάχους.

80. „Ὥςτε οὐκ ἀθρόους γε ὄντας εἰκὸς ἀθυμεῖν, ἰέναι δὲ ἐς τὴν ξυμμαχίαν προθυμότερον, ἄλλως τε καὶ ἀπὸ Πελοποννήσου παρεσομένης ὠφελείας, οἳ τῶνδε κρείσσους εἰσὶ το παρὰ πᾶν τὰ πολέμια· καὶ μὴ ἐκείνην τὴν προμήθειαν δοκεῖν τῳ ἡμῖν μὲν ἴσην εἶναι, ὑμῖν δὲ ἀσφαλῆ, τὸ μηδετέροις δὴ, ὡς καὶ ἀμφοτέρων ὄντας ξυμμάχους, βοηθεῖν. οὐ γὰρ ἔργῳ ἴσον, ὥςπερ τῷ δικαιώματι, ἐστίν. εἰ γὰρ δι' ὑμᾶς μὴ ξυμμαχήσαντας ὅ τε παθὼν σφαλήσεται, καὶ ὁ κρατῶν περιέσται, τί ἄλλο ἢ τῇ αὐτῇ ἀπουσίᾳ τοῖς μὲν οὐκ ἠμύνατε σωθῆναι, τοὺς δὲ οὐκ ἐκωλύσατε κακοὺς γενέσθαι; καίτοι κάλλιον τοῖς ἀδικουμένοις καὶ ἅμα ξυγγενέσι προσθεμένους τήν τε κοινὴν ὠφέλειαν τῇ Σικελίᾳ φυλάξαι, καὶ τοὺς Ἀθηναίους, φίλους δὴ ὄντας, μὴ ἐᾶσαι ἁμαρτεῖν. ξυνελόντες τε λέγομεν οἱ Συρακόσιοι ἐκδιδάσκειν μὲν οὐδὲν ἔργον εἶναι σαφῶς οὔτε ὑμᾶς οὔτε τοὺς ἄλλους περὶ ὧν αὐτοὶ οὐδὲν χεῖρον γιγνώσκετε· δεόμεθα δὲ, καὶ μαρτυρόμεθα ἅμα, εἰ μὴ πείσομεν, ὅτι ἐπιβουλευόμεθα μὲν ὑπὸ Ἰώνων ἀεὶ πολεμίων, προδιδόμεθα δὲ ὑπὸ ὑμῶν Δωριῆς Δωριέων. καὶ εἰ καταστρέψονται ἡμᾶς Ἀθη-

ἡμῖν παρεκελεύσασθε, εἰ ἐφ' ὑμᾶς ὥρμησαν οἱ Ἀθηναῖοι.

79. βοηθεῖν. Pendet hic infinitivus ex ἦν ἐποιήσασθε. Mox ad ὑπ' ἄλλων subaudi ἀδικῶνται ex seq. ἀδικῶσιν. Cf. 2, 11. sub fin.

τὸ ἔργον τοῦ καλοῦ δικ. ὑποπτ., i. e. si veram vim speciosae illius postulationis odorantur et persentiscunt. Ita Latini quoque *rem* opponunt *verbis*, veritatem fucatae orationi, verum consilium causae praetextae. — Mox in verbis ἀλόγως σωφρονοῦσιν oxymoron est: *praeter rationem sapiunt*, i. e. sapiunt sane, ita tamen, ut consilii sui rationem non possint aut sibi aut aliis probare, quia cognatis, qui non opitulantur, sua ipsi commoda produnt. Ita ἀλόγως erit: *nicht nach Gründen*, *auf nicht zu rechtfertigende Weise*, εὐλόγῳ προφάσει, *mit scheinbaren Gründen*, διὰ πρόφασιν πιθανήν Schol. ἄλογον etiam 1, 32. eodem sensu usurpatur: τετύχηκε τὸ αὐτὸ ἐπιτήδευμα πρός τε ὑμᾶς ἐς τὴν χρείαν ἡμῖν ἄλογον καὶ ἐς τὰ ἡμέτερα αὐτῶν ἐν τῷ παρόντι ἀξύμφορον. Cf. etiam infra ad c. 84.

80. τὸ μηδετέροις δή. Δή hic et paullo inferius in verbis φίλους δὴ ὄντας ironiae inservit: *scilicet*.

Digitized by Google

ναῖοι, ταῖς μὲν ὑμετέραις γνώμαις κρατήσουσι, τῷ δ' αὐτων ὀνόματι τιμηθήσονται, καὶ τῆς νίκης οὐκ ἄλλον τινὰ ἆθλον ἢ τὸν τὴν νίκην παρασχόντα λήψονται· καὶ εἰ αὖ ἡμεῖς περιεσόμεθα, τῆς αἰτίας τῶν κινδύνων οἱ αὐτοὶ τὴν τιμωρίαν ὑφέξετε. σκοπεῖτε οὖν, καὶ αἱρεῖσθε ἤδη ἢ τὴν αὐτίκα ἀκινδύνως δουλείαν, ἢ κὰν περιγενόμενοι μεθ' ἡμῶν τούσδε τε μὴ αἰσχρῶς δεσπότας λαβεῖν καὶ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἔχθραν, μὴ ἂν βραχεῖαν γενομένην, διαφυγεῖν."

81. *Τοιαῦτα μὲν ὁ Ἑρμοκράτης εἶπεν· ὁ δ' Εὔφημος ὁ τῶν Ἀθηναίων πρεσβευτὴς μετ' αὐτὸν τοιάδε.*

82. *„ΑΦΙΚΟΜΕΘΑ μὲν ἐπὶ τῆς πρότερον οὔσης ξυμμαχίας ἀνανεώσει· τοῦ δὲ Συρακοσίου καθαψαμένου, ἀνάγκη καὶ περὶ τῆς ἀρχῆς εἰπεῖν, ὡς εἰκότως ἔχομεν. τὸ μὲν οὖν μέγιστον μαρτύριον αὐτὸς εἶπεν, ὅτι οἱ Ἴωνες ἀεί ποτε πολέμιοι τοῖς Δωριεῦσίν εἰσιν. ἔχει δὲ καὶ οὕτως· ἡμεῖς γὰρ, Ἴωνες ὄντες, Πελοποννησίοις Δωριεῦσι, καὶ πλείοσιν οὖσι καὶ παροικοῦσιν, ἐσκεψάμεθα ὅτῳ τρόπῳ ἥκιστα αὐτῶν ὑπακουσόμεθα· καὶ μετὰ τὰ Μηδικὰ ναῦς κτησάμενοι τῆς μὲν Λακεδαιμονίων ἀρχῆς καὶ ἡγεμονίας ἀπηλλάγημεν, οὐδὲν προσῆκον μᾶλλόν τι ἐκείνους ἡμῖν ἢ καὶ ἡμᾶς ἐκείνοις ἐπιτάσσειν, πλὴν καθ' ὅσον ἐν τῷ παρόντι μεῖζον ἴσχυον· αὐτοὶ δὲ τῶν ὑπὸ βασιλεῖ πρότερον ὄντων ἡγεμόνες κατασταντες οἰκοῦμεν, νομίσαντες ἥκιστ' ἂν ὑπὸ Πελοποννησίοις οὕτως εἶναι, δύναμιν ἔχοντες ᾗ ἀμυνούμεθα, καὶ, ἐς τὸ ἀκριβὲς εἰπεῖν, οὐδὲ ἀδίκως καταστρεψάμενοι τούς τε Ἴωνας καὶ νησιώτας, οὓς ξυγγενεῖς φασὶν ὄντας ἡμᾶς Συρακόσιοι δεδουλῶσθαι. ἦλθον γὰρ ἐπὶ τὴν μητρόπολιν, ἐφ' ἡμᾶς, μετὰ τοῦ Μήδου, καὶ οὐκ ἐτόλμησαν ἀποστάντες τὰ οἰκεῖα φθεῖραι, ὥσπερ ἡμεῖς ἐκλιπόντες τὴν πόλιν, δουλείαν δὲ αὐτοί τε ἐβούλοντο καὶ ἡμῖν τὸ αὐτὸ ἐπενεγκεῖν.*

83. *„Ἀνθ' ὧν ἄξιοί τε ὄντες ἅμα ἄρχομεν, ὅτι τε ναυτικὸν πλεῖστόν τε καὶ προθυμίαν ἀπροφάσιστον παρεσχόμεθα ἐς τοὺς Ἕλληνας, καὶ διότι καὶ τῷ Μήδῳ ἑτοίμως τοῦτο δρῶντες οὗτοι ἡμᾶς ἔβλαπτον, ἅμα δὲ τῆς πρὸς Πελοποννησίους ἰσχύος ὀρεγόμενοι. καὶ οὐ καλλιεπούμεθα ὡς, ἢ τὸν βάρβαρον μόνοι καθελόντες, εἰκότως ἄρχομεν, ἢ ἐπ' ἐλευθερίᾳ τῇ τῶνδε μᾶλλον ἢ τῶν ξυμπάντων τε καὶ τῇ ἡμετέρᾳ αὐτῶν κινδυνεύσαντες. πᾶσι δὲ ἀνεπίφθονον τὴν προσῆκουσαν σωτη-*

καὶ τῆς νίκης — λήψονται. Schol. *τὸ ἆθλον αὐτοῖς καὶ οἷον ἐπινίκιον οὐδὲν ἄλλο ἢ ὑμεῖς γενήσεσθε δουλωθέντες οἱ τῆς νίκης αἴτιοι.* Recte. Nam *ἆθλον* h. l. neutrum est, *victoriae praemium*, et appositio est verborum *ἄλλον τινά*.

82. *Πελοποννησίοις — αὐτῶν ὑπακουσόμεθα.* Verbum *ὑπακούειν* duplicem structuram admittit, et cum genitivo, et cum dativo. Adiicitur genitivus *αὐτῶν* simili modo ut 4, 123. in verbis *τῆς τροπῆς αὐτοῖς ἐνταῦθα γενομένης σφῶν ἀπὸ τοῦ μετεώρου*, et dativus 4, 93. *τῷ Ἱπποκράτει, ὅντι περὶ τὸ Δήλιον, ὡς αὐτῷ ἠγγέλθη ὅτι Βοιωτοὶ ἐπέρχονται.* Item praemisso genitivo absoluto dativus pronominis subiicitur 1, 114. *διαβεβηκότος ἤδη Περικλέους — ἠγγέλθη αὐτῷ.* Vid. Krüg. ad Dion. p. 98. Poppo I. 1. p. 120. et Goell. ad h. l.

83. *τοῦτο δρῶντες*, i. e. *ναυτικόν τε καὶ προθυμίαν τῷ Μήδῳ παρασχόμενοι.*

Digitized by Google

φίαν ἐκπορίζεσθαι. καὶ νῦν τῆς ἡμετέρας ἀσφαλείας ἕνεκα καὶ ἐνθάδε παρόντες ὁρῶμεν καὶ ὑμῖν ταὐτὰ ξυμφέροντα. ἀποφαινόμεν δὲ ἐξ ὧν οἵδε τε διαβάλλουσι, καὶ ὑμεῖς μάλιστα ἐπὶ τὸ φοβερώτερον ὑπονοεῖτε, εἰδότες τοὺς περιδεῶς ὑποπτεύοντάς τι λόγου μὲν ἡδονῇ τὸ παραυτίκα τερπομένους, τῇ δ' ἐγχειρήσει ὕστερον τὰ ξυμφέροντα πράσσοντας. τήν τε γὰρ ἐκεῖ ἀρχὴν εἰρήκαμεν διὰ δέος ἔχειν, καὶ τὰ ἐνθάδε διὰ τὸ αὐτὸ ἥκειν μετὰ τῶν φίλων ἀσφαλῶς καταστησόμενοι, καὶ οὐ δουλωσόμενοι, μὴ παθεῖν δὲ μᾶλλον τοῦτο κωλύσοντες.

84. „Ὑπολάβῃ δὲ μηδεὶς ὡς οὐδὲν προσῆκον ὑμῶν κηδόμεθα, γνοὺς ὅτι, σωζομένων ὑμῶν, καὶ διὰ τὸ μὴ ἀσθενεῖς ὑμᾶς ὄντας ἀντέχειν Συρακοσίοις, ἧσσον ἄν, τούτων πεμψάντων τινὰ δύναμιν Πελοποννησίοις, ἡμεῖς βλαπτοίμεθα. καὶ ἐν τούτῳ προσήκετε ἤδη ἡμῖν τὰ μέγιστα· διόπερ καὶ τοὺς Λεοντίνους εὔλογον κατοικίζειν μὴ ὑπηκόους, ὥςπερ τοὺς ξυγγενεῖς αὐτῶν τοὺς ἐν Εὐβοίᾳ, ἀλλ' ὡς δυνατωτάτους, ἵνα ἐκ τῆς σφετέρας, ὅμοροι ὄντες, τοῖςδε ὑπὲρ ἡμῶν λυπηροὶ ὦσι. τὰ μὲν γὰρ ἐκεῖ καὶ αὐτοὶ ἀρκοῦμεν πρὸς τοὺς πολεμίους, καὶ ὁ Χαλκιδεὺς, ὃν ἀλόγως ἡμᾶς φησὶ δουλωσαμένους τοὺς ἐνθάδε ἐλευθεροῦν, ξύμφορος ἡμῖν ἀπαράσκευος ὢν καὶ χρήματα μόνον φέρων, τὰ δὲ ἐνθάδε καὶ Λεοντῖνοι καὶ οἱ ἄλλοι φίλοι ὅτι μάλιστα αὐτονομούμενοι.

85. „Ἀνδρὶ δὲ τυράννῳ, ἢ πόλει ἀρχὴν ἐχούσῃ, οὐδὲν ἄλογον ὅ τι ξυμφέρον, οὐδ' οἰκεῖον ὅ τι μὴ πιστόν· πρὸς ἕκαστα δὲ δεῖ ἢ ἐχθρὸν ἢ φίλον μετὰ καιροῦ γίγνεσθαι. καὶ ἡμᾶς τοῦτο ὠφελεῖ ἐνθάδε, οὐκ ἦν τοὺς φίλους κακώσωμεν, ἀλλ' ἦν οἱ ἐχθροὶ διὰ τὴν τῶν φίλων ῥώμην ἀδύνατοι ὦσιν. ἀπιστεῖν δὲ οὐ χρή. καὶ γὰρ τοὺς ἐκεῖ ξυμμάχους, ὡς ἕκαστοι χρήσιμοι, ἐξηγούμεθα, Χίους μὲν καὶ Μηθυμναίους νεῶν πα-

ἀποφαίνομεν δὲ — ὑπονοεῖτε. „Id ipsum, quod illi criminantur, et quod vobis suspectum est (ad totam Siciliam subigendam nos advenisse, odio Doriensium adductos) argumentum nobis esto, vera esse ea, quae de communi utilitate nostra vestraque modo diximus.“ Dehinc demonstrat Euphemus, suae securitatis causa, ut liberos et potentes in Sicilia socios haberent, Athenienses venisse, cum semper a Peloponnesiis et Doriensibus sibi timendum sit, ne aut ipsos aggrediantur, aut Siculos eos, qui ipsorum sint amici, odii in Athenienses explendi causa, opprimant.

μὴ παθεῖν δὲ μᾶλλον τοῦτο, i. e. τὸ καταδουλωθῆναι sc. τὰ ἐνθάδε.

84. ἀλόγως, (*inconsequent,*) iunge cum ἐλευθεροῦν. — ἀπαράσκευος ὢν καὶ χρ. μ. φέρων. Praeter Chios Rhodiosque et paucos alios ex insulanis omnes illo tempore Atheniensium socii horum rempublicam non navibus et armis, sed tributis tantum iuvabant. Hoc iam inde a Persicis bellis institutum erat, sociis militiam moleste ferentibus, Atheniensibus ipsis permittentibus, qui ita imperium in socios, et navibus et usu belli carentes, tutius exercebant. Vid. Thucyd. 1, 99. — Ad verba καὶ Λεοντῖνοι καὶ οἱ ἄλλοι φίλοι repete ξύμφοροι ἡμῖν εἰσί.

85. τοὺς ἐκεῖ ξυμμάχους. Scriptura fluctuat inter τοὺς — ξυμμάχους et τοῖς ξυμμάχοις, quod in pluribus et bonis libris legitur. Goeller. dativum recepit, et variationem casuum uni verbo redditam explicat simili structura, de qua egimus c. 82. Secutus est Poppo. Ceterum Thucydides etiam 1, 71. accusativum verbo ἐξηγεῖσθαι adiungit.

Digitized by Google

ροχῇ αὐτονόμους, τοὺς δὲ πολλοὺς χρημάτων βιαιότερον φορᾷ, ἄλλους δὲ καὶ πάνυ ἐλευθέρως ξυμμαχοῦντας, καίπερ νησιώτας ὄντας καὶ εὐλήπτους, διότι ἐν χωρίοις ἐπικαίροις εἰσὶ περὶ τὴν Πελοπόννησον. ὥστε καὶ τάνθάδε εἰκὸς πρὸς τὸ λυσιτελοῦν καὶ, ὃ λέγομεν, ἐς Συρακοσίους δέος, καθίστασθαι. ἀρχῆς γὰρ ἐφίενται ὑμῶν, καὶ βούλονται ἐπὶ τῷ ἡμετέρῳ ξυστήσαντες ὑμᾶς ὑπόπτῳ, βίᾳ ἢ καὶ κατ' ἐρημίαν, ἀπράκτων ἡμῶν ἀπελθόντων, αὐτοὶ ἄρξαι τῆς Σικελίας. ἀνάγκη δὲ, ἣν ξυστῆτε πρὸς αὐτούς. οὔτε γὰρ ἡμῖν ἔτι ἔσται ἰσχὺς τοσαύτη ἐς ἓν ξυστᾶσα εὐμεταχείριστος, οὔθ' οἷδ' ἀσθενεῖς ἂν, ἡμῶν μὴ παρόντων, πρὸς ὑμᾶς εἶεν.

86. „Καὶ ὅτῳ ταῦτα μὴ δοκεῖ, αὐτὸ τὸ ἔργον ἐλέγχει. τὸ γὰρ πρότερον ἡμᾶς ἐπηγάγεσθε οὐκ ἄλλον τινὰ προσείοντες φόβον, ἢ, εἰ περιοψόμεθα ὑμᾶς ὑπὸ Συρακοσίοις γενέσθαι, ὅτι καὶ αὐτοὶ κινδυνεύσομεν. καὶ νῦν οὐ δίκαιον, ὥπερ καὶ ἡμᾶς ἠξιοῦτε λόγῳ πείθειν, τῷ αὐτῷ ἀπιστεῖν, οὐδ', ὅτι δυνάμει μείζονι πρὸς τὴν τῶνδε ἰσχὺν πάρεσμεν, ὑποπτεύεσθαι, πολὺ δὲ μᾶλλον τοῖσδε ἀπιστεῖν. ἡμεῖς μέν γε οὔτε ἐμμεῖναι δυνατοὶ μὴ μεθ' ὑμῶν, εἴ τε καὶ γενόμενοι κακοὶ κατεργασαίμεθα, ἀδύνατοι κατασχεῖν διὰ μῆκός τε πλοῦ καὶ ἀπορίαν φυλακῆς πόλεων μεγάλων καὶ τῇ παρασκευῇ ἠπειρωτίδων· οἵδε δὲ οὐ στρατοπέδῳ, πόλει δὲ μείζονι τῆς ἡμετέρας παρουσίας ἐποικοῦντες ὑμῖν ἀεί τε ἐπιβουλεύουσι, καὶ ὅταν καιρὸν λάβωσιν ἑκάστου, οὐκ ἀνιᾶσιν. ἔδειξαν δὲ καὶ ἄλλα ἤδη, καὶ τὰ ἐς Λεοντίνους· καὶ νῦν τολμῶσιν ἐπὶ τοὺς ταῦτα κωλύοντας, καὶ ἀνέχοντας τὴν Σικελίαν μέχρι τοῦδε μὴ ὑπ' αὐτοὺς εἶναι, παρακαλεῖν ὑμᾶς ὡς ἀναισθήτους. πολὺ δὲ ἐπὶ ἀληθεστέραν γε σωτηρίαν ἡμεῖς ἀντιπαρακαλοῦμεν, δεόμενοι τὴν ὑπάρχουσαν ἀπ' ἀλλήλων ἀμφοτέροις μὴ προδιδόναι, νομίσαι τε τοῖσδε μὲν καὶ ἄνευ ξυμμάχων ἀεὶ ἐφ' ὑμᾶς ἑτοίμην διὰ τὸ πλῆθος εἶναι ὁδὸν, ὑμῖν δ' οὐ πολλάκις παρασχήσειν μετὰ τοσῆσδε ἐπικουρίας ἀμύνασθαι· ἢν εἰ τῷ ὑπόπτῳ ἢ ἄπρακτον ἐάσετε ἀπελθεῖν ἢ καὶ σφαλεῖσαν, ἔτι βουλήσεσθε καὶ

χρημάτων βιαιότερον φορᾷ. Sic cap. 80. αἱρεῖσθε ἤδη ἢ τὴν αὐτίκα ἀκινδύνως δουλείαν] pro ἀκινδυνον. — πάνυ ἐλευθέρως ξυμμαχοῦντας, intelligit Zacynthios Cephallenioseque. Vid. 7, 57.

ἐς Συρακοσίους δέος. Vocabulum δέος mihi pendere videtur ex πρός. Ἐς Συρακ. intelligo: in Beziehung auf die Syracusaner. Non poterat genitivo uti, ne sententia obscurior et ambigua evaderet. Hoc dicit: Etiam res in Sicilia ad nostram utilitatem et prout noster metus a Syracusiis, de quo diximus, postulat, componere consentaneum est.

ἐπὶ τῷ ἡμετέρῳ — ὑπόπτῳ, i. e. ἐπὶ προφάσει ἡμᾶς εἶναι ὑπόπτους, vel ut Schol. ὑπόπτους ἡμᾶς ποιήσαντες ὑμῖν καὶ διαβαλόντες. Idem ἀνάγκη δέ] ἄρξαι τοὺς Συρακουσίους τῆς ὅλης Σικελίας.

86. ἐλέγχει int. τοῦτον. — Mox in πρὸς — ἰσχύν praepositionem comparandi vim habere docet comparativus μείζονι. Paullo ante προσείειν φόβον esse obiecto metu, qui alionde immineat, traducere quo velis, docet Ruhnken. ad Tim. p. 137.

τῆς ἡμετέρας παρουσίας. Abstractum pro concreto. Neque enim hic valet vocabuli παρουσία altera potestas, qua est περιουσία, facultates. res.

Digitized by Google

πολλοστὸν μόριον αὐτῆς ἰδεῖν, ὅτε οὐδὲν ἔτι περανεῖ παραγενόμενον ὑμῖν.

87. „Ἀλλὰ μήτε ὑμεῖς, ὦ Καμαριναῖοι, ταῖς τῶνδε διαβολαῖς ἀναπείθεσθε, μήτε οἱ ἄλλοι· εἰρήκαμεν δ' ὑμῖν πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν περὶ ὧν ὑποπτεύομεθα, καὶ ἔτι ἐν κεφαλαίοις ὑπομνήσαντες ἀξιώσομεν πείθειν. φαμὲν γὰρ ἄρχειν μὲν τῶν ἐκεῖ, ἵνα μὴ ὑπακούωμεν ἄλλου, ἐλευθεροῦν δὲ τὰ ἐνθάδε, ὅπως μὴ ὑπ' αὐτῶν βλαπτώμεθα, πολλὰ δ' ἀναγκάζεσθαι πράσσειν, διότι καὶ πολλὰ φυλασσόμεθα, ξύμμαχοι δὲ καὶ γῦν καὶ πρότερον τοῖς ἐνθάδε ὑμῶν ἀδικουμένοις οὐκ ἄκλητοι, παρακληθέντες δὲ, ἥκειν. καὶ ὑμεῖς μήθ' ὡς δικασταὶ γενόμενοι τῶν ἡμῖν ποιουμένων, μήθ' ὡς σωφρονισταὶ, ὃ χαλεπὸν ἤδη, ἀποτρέπειν πειρᾶσθε· καθ' ὅσον δέ τι ὑμῖν τῆς ἡμετέρας πολυπραγμοσύνης καὶ τρόπου τὸ αὐτὸ ξυμφέρει, τούτῳ ἀπολαβόντες χρήσασθε· καὶ νομίσατε μὴ πάντας ἐν ἴσῳ βλάπτειν αὐτὰ, πολὺ δὲ πλείους τῶν Ἑλλήνων καὶ ὠφελεῖν. ἐν παντὶ γὰρ πᾶς χωρίῳ, καὶ ᾧ μὴ ὑπάρχομεν, ὅ τε οἰόμενος ἀδικήσεσθαι καὶ ὁ ἐπιβουλεύων, διὰ τὸ ἑτοίμην ὑπεῖναι ἐλπίδα τῷ μὲν ἀντιτυχεῖν ἐπικουρίας ἀφ' ἡμῶν, τῷ δὲ, εἰ ἥξομεν, μὴ ἀδεεῖς εἶναι κινδυνεύειν, ἀμφότεροι ἀναγκάζονται, ὁ μὲν ἄκων σωφρονεῖν, ὁ δ' ἀπραγμόνως σώζεσθαι. ταύτην οὖν τὴν κοινὴν τῷ τε δεομένῳ καὶ ὑμῖν νῦν παροῦσαν ἀσφάλειαν μὴ ἀπώσησθε, ἀλλ' ἐξισώσαντες τοῖς ἄλλοις μεθ' ἡμῶν τοῖς Συρακοσίοις, ἀντὶ τοῦ ἀεὶ φυλάσσεσθαι αὐτοὺς, καὶ ἀντεπιβουλεῦσαί ποτε ἐκ τοῦ ὁμοίου μεταλάβετε."

88. Τοιαῦτα δὲ ὁ Εὔφημος εἶπεν. οἱ δὲ Καμαριναῖοι ἐπεκύνδεσαν τοιόνδε· τοῖς μὲν Ἀθηναίοις εὖνοι ἦσαν, πλὴν καθ' ὅσον [εἰ] τὴν Σικελίαν ᾤοντο αὐτοὺς δουλώσεσθαι, τοῖς δὲ Συρακοσίοις ἀεὶ κατὰ τὸ ὅμορον διάφοροι· δεδιότες δ' οὐχ ἧσσον τοὺς Συρακοσίους ἐγγὺς ὄντας, μὴ καὶ ἄνευ σφῶν περιγένωνται, τό τε πρῶτον αὐτοῖς τοὺς ὀλίγους ἱππέας ἔπεμψαν, καὶ τὸ λοιπὸν ἐδόκει αὐτοῖς ὑπουργεῖν μὲν τοῖς Συρακοσίοις μᾶλλον ἔργῳ, ὡς ἂν δύνωνται μετριώτατα, ἐν δὲ τῷ

87. βλάπτειν αὐτά, τὴν πολυπραγμοσύνην καὶ τὸν τρόπον ἡμῶν. καὶ ᾧ μὴ ὑπάρχομεν. Schol. καὶ ᾗς οὐκ ἄρχομεν. „In cod. H. s. v. γρ. ἄρχομεν. Sed adversatur structura." *Poppo*, qui nostram vulgatae interpretationem: *cui non praesto sumus propter amicitiam* non satis aptam censet, ipse nihil affert.

ἀντιτυχεῖν ἐπιχ. Praepositionem ἀντί in verbo ἀντιτυχεῖν spectare puto ad iniuriam adversarii compensandam Atheniensium auxilio. — Vocabulum ἐλπίς etiam hic media significatione usurpatur, ut sit *exspectatio, opinio.* — μὴ ἀδεεῖς enallage numeri et casus. Spectat enim ad τῷ δέ. Reisk. ἀδεές coniicit. — ὁ μὲν — σώζεσθαι. Ordinem invertit. Nam ἄκων σωφρονεῖν pertinet ad τὸν ἐπιβουλεύοντα.

ἐξισώσαντες τοῖς ἄλλοις. Schol. ἀλλ' ἐξισωθέντες — τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, τοῖς οὐ μόνον φυλάττεσθαι τοὺς ἀδικοῦντας, ἀλλὰ καὶ ἀντεπιβουλεύειν τοῖς προεπιβουλεύουσιν εἰθισμένοις, καὶ αὐτοὶ πρὸς τοὺς Συρακουσίους μεθ' ἡμῶν στάντες τοῦ αὐτοῦ μεταλάβετε, τουτέστιν ἀντεπιβουλεύσατε αὐτοῖς. Neutraliter hic accipiendum est verbum ἐξισόω, ut Soph. Electr. 1194. μητρὶ δ' οὐδὲν ἐξισοῖ.

88. τό τε πρῶτον — ἔπεμψαν. Vid. c. 67.

Digitized by Google

παρόντι, ἵνα μηδὲ τοῖς Ἀθηναίοις ἔλασσον δοκῶσι νεῖμαι, ἐπειδὴ καὶ ἐπικρατέστεροι τῇ μάχῃ ἐγένοντο, λόγῳ ἀποκρίνασθαι ἴσα ἀμφοτέροις. καὶ οὕτω βουλευσάμενοι ἀπεκρίναντο, ἐπειδὴ τυγχάνει ἀμφοτέροις οὖσι ξυμμάχοις σφῶν πρὸς ἀλλήλους πόλεμος ὤν, εὔορκον δοκεῖν εἶναι σφίσιν ἐν τῷ παρόντι μηδετέροις ἀμύνειν. καὶ οἱ πρέσβεις ἑκατέρων ἀπῆλθον. — Καὶ οἱ μὲν Συρακόσιοι τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐξηρτύοντο ἐς τὸν πόλεμον· οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἐν τῇ Νάξῳ ἐστρατοπεδευμένοι τὰ πρὸς τοὺς Σικελοὺς ἔπρασσον, ὅπως αὐτοῖς ὡς πλεῖστοι προσχωρήσονται. καὶ οἱ μὲν πρὸς τὰ πεδία μᾶλλον τῶν Σικελῶν, ὑπήκοοι ὄντες τῶν Συρακοσίων, οἱ πολλοὶ ἀφεστήκεσαν· τῶν δὲ τὴν μεσόγαιαν ἐχόντων αὐτόνομοι οὖσαι καὶ πρότερον ἀεὶ οἰκήσεις εὐθύς, πλὴν ὀλίγοι, μετὰ τῶν Ἀθηναίων ἦσαν, καὶ σῖτόν τε κατεκόμιζον τῷ στρατεύματι, καὶ εἰσὶν οἳ καὶ χρήματα. ἐπὶ δὲ τοὺς μὴ προσχωροῦντας οἱ Ἀθηναῖοι στρατεύοντες τοὺς μὲν προσηνάγκαζον, τοὺς δὲ καὶ ὑπὸ τῶν Συρακοσίων, φρουρούς τε πεμπόντων καὶ βοηθούντων, ἀπεκωλύοντο· τόν τε χειμῶνα μεθορτομισάμενοι ἐκ τῆς Νάξου ἐς τὴν Κατάνην, καὶ τὸ στρατόπεδον, ὃ κατεκαύθη ὑπὸ τῶν Συρακοσίων, αὖθις ἀνορθώσαντες, διεχείμαζον. καὶ ἔπεμψαν μὲν ἐς Καρχηδόνα τριήρη περὶ φιλίας, εἰ δύναιντό τι ὠφελεῖσθαι, ἔπεμψαν δὲ καὶ ἐς Τυρσηνίαν, ἔστιν ὧν πόλεων ἐπαγγελλομένων καὶ αὐτῶν ξυμπολεμεῖν. περιήγγελλον δὲ καὶ τοῖς Σικελοῖς, καὶ ἐς τὴν Ἔγεσταν πέμψαντες ἐκέλευον ἵππους σφίσιν ὡς πλείστους πέμπειν, καὶ τἆλλα ἐς τὸν περιτειχισμὸν, πλινθία καὶ σίδηρον, ἡτοίμαζον, καὶ ὅσα ἔδει, ὡς ἅμα τῷ ἦρι ἐξόμενοι τοῦ πολέμου. — Οἱ δ' ἐς τὴν Κόρινθον καὶ Λακεδαίμονα τῶν Συρακοσίων ἀποσταλέντες πρέσβεις τούς τε Ἰταλιώτας ἅμα παραπλέοντες ἐπειρῶντο πείθειν μὴ περιορᾶν τὰ γιγνόμενα ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ὡς καὶ ἐκείνοις ὁμοίως ἐπιβουλευόμενα, καὶ ἐπειδὴ ἐν τῇ Κορίνθῳ ἐγένοντο, λόγους ἐποιοῦντο, ἀξιοῦντες σφίσι κατὰ τὸ ξυγγενὲς βοηθεῖν. καὶ οἱ Κορίνθιοι εὐθὺς ψηφισάμενοι αὐτοὶ πρῶτοι ὥστε πάσῃ προθυμίᾳ ἀμύνειν, καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα ξυναπέστελλον αὐτοῖς πρέσβεις, ὅπως καὶ ἐκείνους ξυναναπείθοιεν τόν τε αὐτοῦ πόλεμον σαφέστερον ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἐς τὴν Σικελίαν ὠφέλειάν τινα πέμπειν. καὶ οἵ τε ἐκ τῆς Κορίνθου πρέσβεις παρῆσαν ἐς

οἱ πολλοὶ ἀφεστήκεσαν. „Canterus recte οὐ πολλοὶ videtur coniecisse.“ *Poppo*, qui cum Bekk. ante οἰκήσεις articulum desiderat. Οἰκήσεις vocat, quas πόλεις vocare non poterat. 1, 6. τὰς ἀφράκτους οἰκήσεις.

ὑπὸ — ἀπεκωλύοντο. Fr. Portus coniiciebat ἀπό pro ὑπό. Bekk. et Doederlein. probabilius ἀπεκωλύοντο coniecerunt, quod Poppo recepit, mihi iam in ind. mai. ed. s. v. ἀποκωλύειν probatum. Vulgatam tuetur Bernhardy Synt. p. 268: explicans: sie stellten sie vor ihnen sicher.

ἐς Τυρσηνίαν. Ita Thucydidis aetate vocabatur Italia tota Graecis nota, praeter eam partem, quam Graeci incolebant, quae tum Italia et postea a Romanis *magna Graecia* appellata est. Praeter Tyrseniam et Italiam Thucydides Opiciam (quae est Campania et Samnium) et Iapygiam memorat. Vid. Poppo I. 2. p. 544. Cf. Niebuhr. Hist. Rom. I. p. 15 sqq ed. 2.

Digitized by Google

τὴν Λακεδαίμονα, καὶ Ἀλκιβιάδης, μετὰ τῶν ξυμφυγάδων περαιωθεὶς τότ' εὐθὺς ἐπὶ πλοίου φορτηγικοῦ ἐκ τῆς Θουρίας ἐς Κυλλήνην τῆς Ἠλείας πρῶτον, ἔπειτα ὕστερον ἐς τὴν Λακεδαίμονα, αὐτῶν τῶν Λακεδαιμονίων μεταπεμψάντων, ὑπόσπονδος ἐλθών· ἐφοβεῖτο γὰρ αὐτοὺς διὰ τὴν περὶ τῶν Μαντινικῶν πρᾶξιν. καὶ ξυνέβη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Λακεδαιμονίων τούς τε Κορινθίους καὶ τοὺς Συρακοσίους τὰ αὐτὰ καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην δεομένους πείθειν τοὺς Λακεδαιμονίους. καὶ διανοουμένων τῶν τε Ἐφόρων καὶ τῶν ἐν τέλει ὄντων πρέσβεις πέμπειν ἐς Συρακούσας, κωλύσοντας μὴ ξυμβαίνειν Ἀθηναίοις, βοηθεῖν δὲ οὐ προθύμων ὄντων, παρελθὼν ὁ Ἀλκιβιάδης παρώξυνέ τε τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ ἐξώρμησε λέγων τοιάδε.

89. „ΑΝΑΓΚΑΙΟΝ περὶ τῆς ἐμῆς διαβολῆς πρῶτον ἐς ὑμᾶς εἰπεῖν, ἵνα μὴ χεῖρον τὰ κοινὰ τῷ ὑπόπτῳ μου ἀκροάσησθε. τῶν δ' ἡμῶν προγόνων τὴν προξενίαν ὑμῶν κατὰ τὸ ἔγκλημα ἀπειπόντων, αὐτὸς ἐγὼ πάλιν ἀναλαμβάνων ἐθεράπευον ὑμᾶς ἄλλα τε καὶ περὶ τὴν ἐκ Πύλου ξυμφοράν. καὶ διατελοῦντός μου προθύμου, ὑμεῖς πρὸς Ἀθηναίους καταλλασσόμενοι τοῖς μὲν ἐμοῖς ἐχθροῖς δύναμιν, δι' ἐκείνων πράξαντες, ἐμοὶ δὲ ἀτιμίαν περιέθετε, καὶ διὰ ταῦτα δικαίως ὑπ' ἐμοῦ, πρός τε τὰ Μαντινέων καὶ Ἀργείων τραπομένου, καὶ ὅσα ἄλλα ἠδικημένων ὑμῖν, ἐβλάπτεσθε. καὶ νῦν, εἴ τις καὶ τότε ἐν τῷ πάσχειν οὐκ εἰκότως ὠργίζετό μοι, μετὰ τοῦ ἀληθοῦς σκοπῶν ἀναπειθέσθω· ἢ εἴ τις, διότι καὶ τῷ δήμῳ προσεκείμην μᾶλλον, χεῖρω με ἐνόμιζε, μηδ' οὕτως ἡγήσηται ὀρθῶς ἄχθεσθαι· τοῖς γὰρ τυράννοις ἀεί ποτε διάφοροι ἐσμεν· πᾶν δὲ τὸ ἐναντιούμενον τῷ δυναστεύοντι δῆμος ὠνόμασται· καὶ ἀπ' ἐκείνου ξυμπαρέμεινεν ἡ προστασία ἡμῖν τοῦ πλήθους. ἅμα δὲ, τῆς πόλεως δημοκρατουμένης, τὰ πολλὰ ἀνάγκη ἦν τοῖς παροῦσιν ἕπεσθαι. τῆς δὲ ὑπαρχούσης ἀκολασίας ἐπειρώμεθα μετριώτεροι ἐς τὰ πολιτικὰ εἶναι. ἄλλοι δ' ἦσαν, καὶ ἐπὶ τῶν πάλαι καὶ νῦν, οἳ ἐπὶ τὰ πονηρότερα ἐξῆγον τὸν ὄχλον· οἵπερ καὶ ἐμὲ ἐξήλασαν. ἡμεῖς δὲ τοῦ ξύμπαντος προέστημεν, δικαιοῦντες, ἐν ᾧ σχήματι μεγίστη ἡ πόλις ἐτύγχανε καὶ ἐλευθερωτάτη οὖσα, καὶ ὅπερ ἐδέξατό τις, τοῦτο ξυνδιασώζειν. ἐπεὶ δημοκρατίαν γε καὶ ἐγινῴσκομεν οἱ φρονοῦντές τι, καὶ αὐτὸς οὐδενὸς ἂν χεῖρον, ὅσῳ καὶ λοιδορήσαιμι. ἀλλὰ

τότ' εὐθύς, tam cum ab exercitu domum revocatus esset. Vid. c. 61. — τῶν Μαντινικῶν, quae narrat 5, 46 sqq.

89. τῶν δ' ἡμῶν προγ. Reisk. coniiciebat δὴ ἐμῶν, ego δ' ἐμῶν, probante Popp. De re vide 5, 43.

τοῖς μὲν ἐμοῖς ἐχθροῖς. Niciam et Lachetem intelligit. Cf. 5, 43.

ὅσῳ καὶ λοιδορήσαιμι. Ex Scholiastae verbis: καὶ αὐτὸς ἂν ἐγὼ οὐδενὸς ἧττον λοιδορήσαιμι αὐτήν, ὅσῳ καὶ μέγιστα ὑπ' αὐτῆς ἠδίκημαι colligat quispiam aliquid hic intercidisse. Idem iudicat Krügerus in Bibl. crit. 1828. p. 7. Fortasse pro καί, aut post καί, legendum δικαιότερον, et comma ponendum ante λοιδορήσαιμι, ut et ἄν et αὐτός eo possit referri. Sic igitur scribendum coniicio: ἐπεὶ — οἱ φρονοῦντές τι, καὶ αὐτὸς οὐδενὸς ἂν χεῖρον, ὅσῳ καὶ δικαιότερον, λοιδορήσαιμι. Exempla a Dukero allata docent quidem μᾶλλον ex praegresso comparativo χεῖρον (i. e. μᾶλλον κακῶς, cf. Her-

Digitized by Google

περὶ ὁμολογουμένης ἀνοίας οὐδὲν ἂν καινὸν λέγοιτο· καὶ τὸ μεθιστάναι αὐτὴν οὐκ ἐδόκει ἡμῖν ἀσφαλὲς εἶναι, ὑμῶν πολεμίων προκαθημένων.

90. „Καὶ τὰ μὲν ἐς τὰς ἐμὰς διαβολὰς τοιαῦτα ξυνέβη· περὶ δὲ ὧν ὑμῖν τε βουλευτέον, καὶ ἐμοί, εἴ τι πλέον οἶδα, ἐξηγητέον, μάθετε ἤδη. ἐπλεύσαμεν ἐς Σικελίαν πρῶτον μὲν, εἰ δυναίμεθα, Σικελιώτας καταστρεψόμενοι, μετὰ δ' ἐκείνους αὖθις καὶ Ἰταλιώτας, ἔπειτα καὶ τῆς Καρχηδονίων ἀρχῆς καὶ αὐτῶν ἀποπειράσοντες. εἰ δὲ προχωρήσειε ταῦτα, ἢ πάντα ἢ καὶ τὰ πλείω, ἤδη τῇ Πελοποννήσῳ ἐμέλλομεν ἐπιχειρήσειν, νομίσαντες ξύμπασαν μὲν τὴν ἐκεῖθεν προσγενομένην δύναμιν τῶν Ἑλλήνων, πολλοὺς δὲ βαρβάρους μισθωσάμενοι, καὶ Ἴβηρας καὶ ἄλλους τῶν ἐκεῖ ὁμολογουμένως νῦν βαρβάρων μαχιμωτάτους, τριήρεις τε πρὸς ταῖς ἡμετέραις πολλὰς ναυπηγησάμενοι, ἐρούσης τῆς Ἑλλάδος ξύλα ἄφθονα· οἷς τὴν Πελοπόννησον περιξ πολιορκοῦντες, καὶ τῷ πεζῷ ἅμα ἐκ γῆς ἐφορμαῖς τῶν πόλεων τὰς μὲν βίᾳ λαβόντες, τὰς δ' ἐντειχισάμενοι, ῥᾳδίως ἠλπίζομεν καταπολεμήσειν, καὶ μετὰ ταῦτα καὶ τοῦ ξύμπαντος Ἑλληνικοῦ ἄρξειν. χρήματα δὲ καὶ σῖτον, ὥστε εὐπορώτερον γίγνεσθαί τις αὐτῶν, αὐτὰ τὰ προσγενόμενα ἐκεῖθεν χωρία ἔμελλε διαρκῆ ἄνευ τῆς ἐνθένδε προσόδου παρέξειν.

91. „Τοιαῦτα μὲν περὶ τοῦ νῦν οἰχομένου στόλου παρὰ τοῦ τὰ ἀκριβέστατα εἰδότος, ὡς διενοήθημεν, ἀκηκόατε, καὶ ὅσοι ὑπόλοιποι στρατηγοί, ἢν δύνωνται, ὁμοίως αὐτὰ πράξουσιν· ὡς δὲ, εἰ μὴ βοηθήσετε, οὐ περιέσται τάκεῖ, μάθετε ἤδη. Σικελιῶται γὰρ ἀπειρότεροι μέν εἰσιν, ὅμως δ' ἂν ξυστραφέντες ἀθρόοι καὶ νῦν ἔτι περιγένοιντο· Συρακόσιοι δὲ μόνοι, μάχῃ τε ἤδη πανδημεὶ ἡσσημένοι καὶ ναυσὶν ἅμα κατειργόμενοι, ἀδύνατοι ἔσονται τῇ νῦν Ἀθηναίων ἐκεῖ παρασκευῇ ἀντισχεῖν. καὶ εἰ αὕτη ἡ πόλις ληφθήσεται, ἔχεται καὶ ἡ πᾶσα Σικελία, καὶ εὐθὺς καὶ Ἰταλία· καὶ ὃν ἄρτι κίνδυνον ἐκεῖθεν προεῖπόν, οὐκ ἂν διὰ μακροῦ ὑμῖν ἐπιπέσοι. ὥστε μὴ περὶ τῆς Σικελίας τις οἰέσθω μόνον βουλεύειν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς Πελο-

mann. ad Vig. p. 885.) cogitatione repeti posse. Sed mihi altera ratio huic loco aptior videtur, maxime quod ἄν ad optativum desidero. Nisi forte πᾶν λοιδορήσαιμι scribendum quia putet, me non consentiente.

90. τῆς Καρχηδονίων ἀρχῆς καὶ αὐτῶν. Schol. τοὺς τε ὑπηκόους τῶν Καρχηδονίων, καὶ αὐτούς, εἰ δυναίμεθα, καταστρεψάμενοι.

μαχιμωτάτους. Poppo e Mosq. μαχιμωτάτων reposuit, Bauero monente, ὁμολογουμένως in hac verborum positura ad βαρβάρων necessario et unice referendum esse, ubi ineptum esset. Sed errat vir doctus, immemor transpositionis verborum eius, de qua diximus supra ad cap. 77. — Mox οἷς non minus referendum ad τριήρεις, quam ad cetera belli praesidia, quae antecesserunt, imme ad naves maxime pertinere videtur, quia opponitur incursio a terra (per isthmum scilicet) pedestribus copiis (τῷ πεζῷ) facienda. Neutrum igitur relativi ad nomen feminini generis refertur, ut indefinite dicatur *womit, quibus rebus*. Simile est c. 47. ἐφ' ὅπερ μάλιστα ἐκέμφθησαν, wozu sie vornehmlich gesandt waren, i. e. ἐφ' ὅπερ πρᾶγμα, sc. πλεῖν ἐπὶ Σελινοῦντα. Cf. c. 91. ὅπερ Ἀθηναῖοι μάλιστα ἀεὶ φοβοῦνται, *quam rem*.

Digitized by Google

πονηήσου, εἰ μὴ ποιήσετε τάδε ἐν τάχει, στρατιάν τε ἐπὶ νεῶν πέμψετε τοιαύτην ἐκεῖσε, οἵτινες αὐτερέται κομισθέντες καὶ ὁπλιτεύσουσιν εὐθὺς, καὶ, ὃ τῆς στρατιᾶς ἔτι χρησιμώτερον εἶναι νομίζω, ἄνδρα Σπαρτιάτην ἄρχοντα, ὡς ἂν τούς τε παρόντας ξυντάξῃ, καὶ τοὺς μὴ θέλοντας προσαναγκάσῃ· οὕτω γὰρ οἵ τε ὑπάρχοντες ὑμῖν φίλοι θαρσήσουσι μᾶλλον, καὶ οἱ ἐνδοιάζοντες ἀδεέστερον προσίασι. καὶ τὰ ἐνθάδε χρὴ ἅμα φανερώτερον ἐκπολεμεῖν, ἵνα Συρακόσιοί τε νομίζοντες ὑμᾶς ἐπιμελεῖσθαι μᾶλλον ἀντέχωσι, καὶ Ἀθηναῖοι τοῖς ἑαυτῶν ἧσσον ἄλλην ἐπικουρίαν πέμπωσι. τειχίζειν δὲ χρὴ Δεκέλειαν τῆς Ἀττικῆς, ὅπερ Ἀθηναῖοι μάλιστα ἀεὶ φοβοῦνται, καὶ μόνου αὐτοῦ νομίζουσι τῶν ἐν τῷ πολέμῳ οὐ διαπεπειρᾶσθαι. βεβαιότατα δ' ἂν τις οὕτω τοὺς πολεμίους βλάπτοι, εἰ, ἃ μάλιστα δεδιότας αὐτοὺς αἰσθάνοιτο, ταῦτα σαφῶς πυνθανόμενος ἐπιφέροι· εἰκὸς γὰρ αὐτοὺς ἀκριβέστατα ἕκάστους τὰ σφέτερα αὐτῶν δεινὰ ἐπισταμένους φοβεῖσθαι. ἃ δ' ἐν τῇ ἐπιτειχίσει αὐτοὶ ὠφελούμενοι τοὺς ἐναντίους κωλύσετε, πολλὰ παρεὶς τὰ μέγιστα κεφαλαιώσω. οἷς τε γὰρ ἡ χώρα κατεσκεύασται, τὰ πολλὰ πρὸς ὑμᾶς, τὰ μὲν ληφθέντα, τὰ δ' αὐτόματα, ἥξει· καὶ τὰς τοῦ Λαυρίου τῶν ἀργυρείων μετάλλων προσόδους, καὶ ὅσα ἀπὸ γῆς καὶ δικαστηρίων νῦν ὠφελοῦνται, εὐθὺς ἀποστερήσονται, μάλιστα δὲ τῆς ἀπὸ τῶν ξυμμάχων προσόδου ἧσσον διαφορουμένης, οἳ τὰ παρ' ὑμῶν νομίσαντες ἤδη κατὰ κράτος πολεμεῖσθαι ὀλιγωρήσουσι.

92. „Γίγνεσθαι δέ τι αὐτῶν καὶ ἐν τάχει καὶ προθυμότερον, ἐν ὑμῖν ἐστιν, ὦ Λακεδαιμόνιοι· ἐπεὶ, ὥς γε δυνατὰ, (καὶ οὐχ ἁμαρτήσεσθαι οἶμαι γνώμης,) πάνυ θαρσῶ. καὶ χείρων οὐδενὶ ἀξιῶ δοκεῖν ὑμῶν εἶναι, εἰ τῇ ἐμαυτοῦ μετὰ τῶν πολεμιωτάτων, φιλόπολις ποτὲ δοκῶν εἶναι, νῦν ἐγκρατῶς ἐπέρχομαι, οὐδὲ ὑποπτεύεσθαί μου ἐς τὴν φυγαδικὴν προθυμίαν τὸν λόγον. φυγάς τε γάρ εἰμι τῆς τῶν ἐξελασάντων πονηρίας, καὶ οὐ τῆς ὑμετέρας, ἣν πείθησθέ μοι, ὠφελείας· καὶ πολεμιώτεροι οὐχ οἱ τοὺς πολεμίους που βλάψαντες ὑμεῖς, ἢ οἱ τοὺς φίλους ἀναγκάσαντες πολεμίους γενέσθαι. τό τε φιλόπολι οὐκ ἐν ᾧ ἀδικοῦμαι ἔχω, ἀλλ' ἐν ᾧ ἀσφαλῶς ἐπολιτεύθην· οὐδ' ἐπὶ πατρίδα οὖσαν ἔτι ἡγοῦμαι νῦν ἰέναι, πολὺ δὲ μᾶλλον τὴν οὐκ οὖσαν ἀνακτᾶσθαι. καὶ φιλόπολις οὗτος ὀρθῶς, οὐχ ὃς ἂν τὴν ἑαυτοῦ ἀδίκως ἀπολέσας μὴ ἐπίῃ, ἀλλ' ὃς ἂν ἐκ παντὸς τρόπου διὰ τὸ ἐπιθυμεῖν πειραθῇ αὐτὴν ἀναλαβεῖν. οὕτως ἔμοιγε ἀξιῶ ὑμᾶς καὶ ἐς κίνδυνον καὶ ἐς ταλαιπωρίαν πᾶσαν ἀδεῶς χρῆσθαι, ὦ Λακεδαιμόνιοι, γνόντας τοῦτον δὴ τὸν ὑφ' ἁπάντων προβαλλόμενον λόγον, ὡς, εἰ πολέμιός γε ὢν σφόδρα ἔβλαπτον, καὶ ἂν φίλος ὢν ἱκανῶς ὠφελοίην, ὅσῳ τὰ μὲν Ἀθηναίων οἶδα, τὰ δ' ὑμέτερα ἤκαζον· καὶ αὐτοὺς νῦν νομίσαντας περὶ μεγίστων δὴ τῶν διαφερόντων βουλεύεσθαι, μὴ ἀποκνεῖν τὴν ἐς τὴν Σικελίαν τε καὶ ἐς

92. οὐ τῆς ὑμετέρας, ἣν πείθησθέ μοι, ὠφελείας. Schol. recte: οὐ φεύγω τὸ ὠφελεῖν ὑμᾶς. ἐν ᾧ, int. χρόνῳ.

Digitized by Google

περὶ ὁμολογουμένης ἀνοίας οὐδὲν ἂν καινὸν λέγοιτο· καὶ τὸ μεθιστάναι αὐτὴν οὐκ ἐδόκει ἡμῖν ἀσφαλὲς εἶναι, ὑμῶν πολεμίων προσκαθημένων.

90. „Καὶ τὰ μὲν ἐς τὰς ἐμὰς διαβολὰς τοιαῦτα ξυνέβη· περὶ δὲ ὧν ὑμῖν τε βουλευτέον, καὶ ἐμοί, εἴ τι πλέον οἶδα, ἐξηγητέον, μάθετε ἤδη. ἐπλεύσαμεν ἐς Σικελίαν πρῶτον μὲν, εἰ δυναίμεθα, Σικελιώτας κατασκευψόμενοι, μετὰ δ' ἐκείνους αὖθις καὶ Ἰταλιώτας, ἔπειτα καὶ τῆς Καρχηδονίων ἀρχῆς καὶ αὐτῶν ἀποπειράσοντες. εἰ δὲ προχωρήσειε ταῦτα, ἢ πάντα ἢ τὰ πλείω, ἤδη τῇ Πελοποννήσῳ ἐμέλλομεν ἐπιχειρήσειν, κομίσαντες ξύμπασαν μὲν τὴν ἐκεῖθεν προσγενομένην δύναμιν τῶν Ἑλλήνων, πολλοὺς δὲ βαρβάρους μισθωσάμενοι, καὶ Ἴβηρας καὶ ἄλλους τῶν ἐκεῖ ὁμολογουμένως νῦν βαρβάρων μαχιμωτάτους, τριήρεις τε πρὸς ταῖς ἡμετέραις πολλὰς ναυπηγησάμενοι, ἀφθόνου τῆς Ἰταλίας ξύλα ἄφθονα· οἷς τὴν Πελοπόννησον περιξ πολιορκοῦντες, καὶ τῷ πεζῷ ἅμα ἐκ γῆς ἐφορμαῖς τῶν πόλεων τὰς μὲν βίᾳ λαβόντες, τὰς δ' ἐντειχισάμενοι, ῥᾳδίως ἠλπίζομεν καταπολεμήσειν, καὶ μετὰ ταῦτα καὶ τοῦ ξύμπαντος Ἑλληνικοῦ ἄρξειν. χρήματα δὲ καὶ σῖτον, ὥστε εὐπορώτερον γίγνεσθαί τις αὐτῶν, αὐτὰ τὰ προσγενόμενα ἐκεῖθεν χωρία ἔμελλε διαρκῆ ἄνευ τῆς ἐνθένδε προσόδου παρέξειν.

91. „Τοιαῦτα μὲν περὶ τοῦ νῦν οἰχομένου στόλου παρὰ τοῦ τὰ ἀκριβέστατα εἰδότος, ὡς διενοήθημεν, ἀκηκόατε, καὶ ὅσοι ὑπόλοιποι στρατηγοί, ἢν δύνωνται, ὁμοίως αὐτὰ πράξουσιν· ὡς δὲ, εἰ μὴ βοηθήσετε, οὐ περιέσται τάχιστ', μάθετε ἤδη. Σικελιῶται γὰρ ἀπειρότεροι μὲν εἰσιν, ὅμως δ' ἂν ξυστραφέντες ἀθρόοι καὶ νῦν ἔτι περιγένοιντο· Συρακόσιοι δὲ μόνοι, μάχῃ τε ἤδη πανδημεὶ ἡσσημένοι καὶ ναυσὶν ἅμα κατειργόμενοι, ἀδύνατοι ἔσονται τῇ νῦν Ἀθηναίων ἐκεῖ παρασκευῇ ἀντισχεῖν. καὶ εἰ αὕτη ἡ πόλις ληφθήσεται, ἔχεται καὶ ἡ πᾶσα Σικελία, καὶ εὐθὺς καὶ Ἰταλία· καὶ οὐ ἄρτι κίνδυνον ἐκεῖθεν προεῖπόν, οὐκ ἂν διὰ μακροῦ ὑμῖν ἐπιπέσοι. ὥστε μὴ περὶ τῆς Σικελίας τις οἰέσθω μόνον βουλεύειν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς Πελο-

mann. ad Vig. p. 885.) cogitatione repeti posse. Sed mihi altera ratio huic loco aptior videtur, maxime quod ἄν ad optativum desidero. Nisi forte κἂν λοιδορήσαιμι scribendum quis putet, me non consentiente.

90. τῆς Καρχηδονίων ἀρχῆς καὶ αὐτῶν. Schol. τοὺς τε ὑπηκόους τῶν Καρχηδονίων, καὶ αὐτούς, εἰ δυναίμεθα, καταστρεψάμενοι.

μαχιμωτάτους. Poppo e Mosq. μαχιμωτάτων reposuit, Bauero monente, ὁμολογουμένως in hac verborum positura ad βαρβάρων necessario et unice referendum esse, ubi ineptum esset. Sed errat vir doctus, immemor transpositionis verborum eius, de qua diximus supra ad cap. 77. — Mox οἷς non minus referendum ad τριήρεις, quam ad cetera belli praesidia, quae antecesserunt, imme ad naves maxime pertinere videtur, quia opponitur incursio a terra (per isthmum scilicet) pedestribus copiis (τῷ πεζῷ) facienda. Neutrum igitur relativi ad nomen feminini generis refertur, ut indefinite dicatur *womit, quibus rebus*. Simile est c. 47. ἐφ' ὅπερ μάλιστα ἐκέμφθησαν, wozu sie vornehmlich gesandt waren, i. e. ἐφ' ὅπερ πρᾶγμα, sc. πλεῖν ἐπὶ Σελινοῦντα. Cf. c. 91. ὅπερ Ἀθηναῖοι μάλιστα ἀεὶ φοβοῦνται, *quam rem*.

Digitized by Google

ποννήσου, εἰ μὴ ποιήσετε τάδε ἐν τάχει, στρατιάν τε ἐπὶ νεῶν πέμψετε τοιαύτην ἐκεῖσε, οἵτινες αὐτερέται κομισθέντες καὶ ὁπλιτεύσουσιν εὐθὺς, καὶ, ὃ τῆς στρατιᾶς ἔτι χρησιμώτερον εἶναι νομίζω, ἄνδρα Σπαρτιάτην ἄρχοντα, ὡς ἂν τούς τε παρόντας ξυντάξῃ, καὶ τοὺς μὴ θέλοντας προσαναγκάσῃ· οὕτω γὰρ οἵ τε ὑπάρχοντες ὑμῖν φίλοι θαρσήσουσι μᾶλλον, καὶ οἱ ἐνδοιάζοντες ἀδεέστερον προσίασι. καὶ τὰ ἐνθάδε χρὴ ἅμα φανερώτερον ἐκπολεμεῖν, ἵνα Συρακόσιοί τε νομίζοντες ὑμᾶς ἐπιμελεῖσθαι μᾶλλον ἀντέχωσι, καὶ Ἀθηναῖοι τοῖς ἑαυτῶν ἧσσον ἄλλην ἐπικουρίαν πέμπωσι. τειχίζειν δὲ χρὴ Δεκέλειαν τῆς Ἀττικῆς, ὅπερ Ἀθηναῖοι μάλιστα ἀεὶ φοβοῦνται, καὶ μόνου αὐτοῦ νομίζουσι τῶν ἐν τῷ πολέμῳ οὐ διαπεπειρᾶσθαι. βεβαιότατα δ' ἄν τις οὕτω τοὺς πολεμίους βλάπτοι, εἰ ἃ μάλιστα δεδιότας αὐτοὺς αἰσθάνοιτο, ταῦτα σαφῶς πυνθανόμενος ἐπιφέροι· εἰκὸς γὰρ αὐτοὺς ἀκριβέστατα ἑκάστους τὰ σφέτερα αὐτῶν δεινὰ ἐπισταμένους φοβεῖσθαι. ἃ δ' ἐν τῇ ἐπιτειχίσει αὐτοὶ ὠφελούμενοι τοὺς ἐναντίους κωλύσετε, πολλὰ παρεὶς τὰ μέγιστα κεφαλαιώσω. οἵ τε γὰρ ἡ χώρα κατεσκεύασται, τὰ πολλὰ πρὸς ὑμᾶς, τὰ μὲν ληφθέντα, τὰ δ' αὐτόματα, ἥξει· καὶ τὰς τοῦ Λαυρίου τῶν ἀργυρείων μετάλλων προσόδους, καὶ ὅσα ἀπὸ γῆς καὶ δικαστηρίων νῦν ὠφελοῦνται, εὐθὺς ἀποστερήσονται, μάλιστα δὲ τῆς ἀπὸ τῶν ξυμμάχων προσόδου ἧσσον διαφορουμένης, οἳ τὰ παρ' ὑμῶν νομίσαντες ἤδη κατὰ κράτος πολεμεῖσθαι ὀλιγωρήσουσι.

92. „Γίγνεσθαι δέ τι αὐτῶν καὶ ἐν τάχει καὶ προθυμότερον, ἐν ὑμῖν ἐστιν, ὦ Λακεδαιμόνιοι· ἐπεὶ, ὥς γε δυνατὰ, (καὶ οὐχ ἁμαρτήσεσθαι οἶμαι γνώμης,) πάνυ θαρσῶ. καὶ χείρων οὐδενὶ ἀξιῶ δοκεῖν ὑμῶν εἶναι, εἰ τῇ ἐμαυτοῦ μετὰ τῶν πολεμιωτάτων, φιλόπολις ποτὲ δοκῶν εἶναι, νῦν ἐγκρατῶς ἐπέρχομαι, οὐδὲ ὑποπτεύεσθαί μου ἐς τὴν φυγαδικὴν προθυμίαν τὸν λόγον. φυγάς τε γάρ εἰμι τῆς τῶν ἐξελασάντων πονηρίας, καὶ οὐ τῆς ὑμετέρας, ἣν πείθησθέ μοι, ὠφελείας· καὶ πολεμιώτεροι οὐχ οἱ τοὺς πολεμίους που βλάψαντες ὑμεῖς, ἢ οἱ τοὺς φίλους ἀναγκάσαντες πολεμίους γενέσθαι. τό τε φιλόπολι οὐκ ἐν ᾧ ἀδικοῦμαι ἔχω, ἀλλ' ἐν ᾧ ἀσφαλῶς ἐπολιτεύθην· οὐδ' ἐπὶ πατρίδα οὖσαν ἔτι ἡγοῦμαι νῦν ἰέναι, πολὺ δὲ μᾶλλον τὴν οὐκ οὖσαν ἀνακτᾶσθαι. καὶ φιλόπολις οὗτος ὀρθῶς, οὐχ ὃς ἂν τὴν ἑαυτοῦ ἀδίκως ἀπολέσας μὴ ἐπίῃ, ἀλλ' ὃς ἂν ἐκ παντὸς τρόπου διὰ τὸ ἐπιθυμεῖν πειραθῇ αὐτὴν ἀναλαβεῖν. οὕτως ἔμοιγε ἀξιῶ ὑμᾶς καὶ ἐς κίνδυνον καὶ ἐς ταλαιπωρίαν πᾶσαν ἀδεῶς χρῆσθαι, ὦ Λακεδαιμόνιοι, γνόντας τοῦτον δὴ τὸν ὑφ' ἁπάντων προβαλλόμενον λόγον, ὡς, εἰ πολέμιός γε ὢν σφόδρα ἔβλαπτον, καὶ ἂν φίλος ὢν ἱκανῶς ὠφελοίην, ὅσῳ τὰ μὲν Ἀθηναίων οἶδα, τὰ δ' ὑμέτερα ἤκαζον· καὶ αὐτοὺς νῦν νομίσαντας περὶ μεγίστων δὴ τῶν διαφερόντων βουλεύεσθαι, μὴ ἀποκνεῖν τὴν ἐς τὴν Σικελίαν τε καὶ ἐς

92. οὐ τῆς ὑμετέρας, ἣν πείθησθέ μοι, ὠφελείας. Schol. recte: οὐ φεύγω τὸ ὠφελεῖν ὑμᾶς. ἐν ᾧ, int. χρόνῳ.

Digitized by Google

τὴν Ἀττικὴν στρατείαν, ἵνα τά τε ἐκεῖ, βραχεῖ μορίῳ ξυμπαραγενόμενοι, μεγάλα σώσητε, καὶ Ἀθηναίων τήν τε οὖσαν καὶ τὴν μέλλουσαν δύναμιν καθέλητε, καὶ μετὰ ταῦτα αὐτοί τε ἀσφαλῶς οἰκῆτε, καὶ τῆς ἁπάσης Ἑλλάδος ἑκούσης καὶ οὐ βίᾳ, κατ' εὔνοιαν δὲ ἡγήσησθε."

93. Ὁ μὲν Ἀλκιβιάδης τοσαῦτα εἶπεν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι διανοούμενοι μὲν καὶ αὐτοὶ πρότερον στρατεύειν ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, μέλλοντες δ' ἔτι καὶ περιορώμενοι, πολλῷ μᾶλλον ἐπερρώσθησαν, διδάξαντος ταῦτα ἕκαστα αὐτοῦ, καὶ νομίσαντες παρὰ τοῦ σαφέστατα εἰδότος ἀκηκοέναι· ὥστε τῇ ἐπιτειχίσει τῆς Δεκελείας προσεῖχον ἤδη τὸν νοῦν, καὶ τὸ παραυτίκα καὶ τοῖς ἐν τῇ Σικελίᾳ πέμπειν τινὰ τιμωρίαν. καὶ Γύλιππον τὸν Κλεανδρίδου προστάξαντες ἄρχοντα τοῖς Συρακοσίοις ἐκέλευον μετ' ἐκείνων καὶ τῶν Κορινθίων βουλευόμενον ποιεῖν, ὅπη ἐκ τῶν παρόντων μάλιστα καὶ τάχιστά τις ὠφέλεια ἥξει τοῖς ἐκεῖ. ὁ δὲ δύο μὲν ναῦς τοὺς Κορινθίους ἤδη ἐκέλευέν οἱ πέμπειν ἐς Ἀσίνην, τὰς δὲ λοιπὰς παρασκευάζεσθαι, ὅσας διανοοῦνται πέμπειν, καὶ, ὅταν καιρὸς ᾖ, ἑτοίμας εἶναι πλεῖν. ταῦτα δὲ ξυνθέμενοι, ἀνεχώρουν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος. — Ἀφίκετο δὲ καὶ ἡ ἐκ τῆς Σικελίας τριήρης τῶν Ἀθηναίων, ἣν ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ ἐπί τε χρήματα καὶ ἱππέας. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀκούσαντες ἐψηφίσαντο τήν τε τροφὴν πέμπειν τῇ στρατιᾷ καὶ τοὺς ἱππέας. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα, καὶ ἕβδομον καὶ δέκατον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

94. Ἅμα δὲ τῷ ἦρι εὐθὺς ἀρχομένῳ τοῦ ἐπιγιγνομένου θέρους οἱ ἐν τῇ Σικελίᾳ Ἀθηναῖοι ἄραντες ἐκ τῆς Κατάνης παρέπλευσαν ἐπὶ Μεγάρων τῶν ἐν τῇ Σικελίᾳ, οὓς ἐπὶ Γέλωνος τοῦ τυράννου, ὥςπερ καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, ἀναστήσαντες Συρακόσιοι αὐτοὶ ἔχουσι τὴν γῆν. ἀποβάντες δὲ ἐδῄωσαν τούς τε ἀγροὺς, καὶ ἐλθόντες ἐπί ἔρυμά τι τῶν Συρακοσίων, καὶ οὐχ ἑλόντες, αὖθις καὶ πεζῇ καὶ ναυσὶ παρακομισθέντες ἐπὶ τὸν Τηρέαν ποταμὸν, τό τε πεδίον ἀναβάντες ἐδῄουν, καὶ τὸν σῖτον ἐνεπίμπρασαν. καὶ τῶν Συρακοσίων περιτυχόντες τισὶν οὐ πολλοῖς, καὶ ἀποκτείναντές τέ τινας καὶ τροπαῖον στήσαντες, ἀνεχώρησαν ἐπὶ τὰς ναῦς. καὶ ἀποπλεύσαντες ἐς Κατάνην, ἐκεῖθεν δὲ ἐπισιτισάμενοι, πάσῃ τῇ στρατιᾷ ἐχώρουν ἐπὶ Κεντόριπα Σικελῶν πόλισμα, καὶ προσαγαγόμενοι ὁμολογίᾳ ἀπῆλθον, πιμπράντες ἅμα τὸν σῖτον τῶν τε

οἰκῆτε — ἡγήσησθε. „Ἡγῆσθε Vat. H. Bekk. Goell. Praesens aoristo in actione vel actione diuturna sane praestat, et aeque cum οἰκῆτε convenit, atque καθέλητε cum σώσητε." *Poppo.* Ego vulgatum servavi. Discrimen est inter ἀσφαλῶς οἰκῆτε et τῆς ἁπάσης Ἑλλάδος ἡγήσησθε. Illud dudum Lacedaemoniis contigerat, te posthac, si opem Syracusiis mitterent, secure habitaturi erant; totius Graeciae imperium tum demum erant assecuturi.

93. ἀνεχώρουν, legati Corinthiorum et Syracusiorum.

94. Τηρέαν. Supra c. 50. Τηρίαν, quomodo etiam hic cum Poppone scribendum videtur. — Paullo ante ad verba πρότερόν μοι εἴρηται cf. 6, 4 med. et c. 49 extr.

Digitized by Google

Ἰνησσαίων καὶ τῶν Τβλαίων. καὶ ἀφικόμενοι ἐς Κατάνην καταλαμβάνουσι τούς τε ἱππέας ἥκοντας ἐκ τῶν Ἀθηνῶν πεντήκοντα καὶ διακοσίους, ἄνευ τῶν ἵππων, μετὰ σκευῆς, ὡς αὐτόθεν ἵππων πορισθησομένων, καὶ ἱποτοξότας τριάκοντα καὶ τάλαντα ἀργυρίου τριακόσια.

95. Τοῦ δ' αὐτοῦ ἦρος καὶ ἐπ' Ἄργος στρατευσαντες Λακεδαιμόνιοι μέχρι μὲν Κλεωνῶν ἦλθον, σεισμοῦ δὲ γενομένου, ἀπεχώρησαν· καὶ Ἀργεῖοι μετὰ ταῦτα ἐσβαλόντες ἐς τὴν Θυρεᾶτιν, ὅμορον οὖσαν, λείαν τῶν Λακεδαιμονίων πολλὴν ἔλαβον, ἣ ἐπράθη ταλάντων οὐκ ἔλασσον πέντε καὶ εἴκοσι. καὶ ὁ Θεσπιέων δῆμος ἐν τῷ αὐτῷ θέρει, οὐ πολὺ ὕστερον, ἐπιθέμενος τοῖς τὰς ἀρχὰς ἔχουσιν οὐ κατέσχεν, ἀλλὰ, βοηθησάντων Θηβαίων, οἱ μὲν ξυνελήφθησαν, οἱ δ' ἐξέπεσον Ἀθήναζε.

96. Καὶ οἱ Συρακόσιοι τοῦ αὐτοῦ θέρους ὡς ἐπύθοντο τούς τε ἱππέας ἥκοντας τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ μέλλοντας ἤδη ἐπὶ σφᾶς ἰέναι, νομίσαντες, ἐὰν μὴ τῶν Ἐπιπολῶν κρατήσωσιν οἱ Ἀθηναῖοι, χωρίου ἀποκρήμνου τε καὶ ὑπὲρ τῆς πόλεως εὐθὺς κειμένου, οὐκ ἂν ῥᾳδίως σφᾶς, οὐδ' εἰ κρατοῖντο μάχῃ, ἀποτειχισθῆναι, διενοοῦντο τὰς προσβάσεις αὐτῶν φυλάσσειν, ὅπως μὴ κατὰ ταῦτα λάθωσι σφᾶς ἀναβάντες οἱ πολέμιοι· οὐ γὰρ ἂν ἄλλῃ γε αὐτοὺς δυνηθῆναι ἐξήρτηται γὰρ τὸ ἄλλο χωρίον, καὶ μέχρι τῆς πόλεως ἐπικλινές τε ἐστὶ, καὶ ἐπιφανὲς πᾶν ἔσω· καὶ ὠνόμασται ὑπὸ τῶν Συρακοσίων, διὰ τὸ ἐπιπολῆς τοῦ ἄλλου εἶναι, Ἐπιπολαί. καὶ οἱ μὲν ἐξελθόντες παυδημεὶ ἐς τὸν λειμῶνα παρὰ τὸν Ἄναπον ποταμὸν ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, (ἐτύγχανον γὰρ αὐτοῖς καὶ οἱ περὶ τὸν Ἑρμοκράτην στρατηγοὶ ἅρτι παρειληφότες τὴν ἀρχὴν,) ἐξέτασίν τε ὅπλων ἐποιοῦντο, καὶ ἑξακοσίους λογάδας τῶν ὁπλιτῶν ἐξέκριναν πρότερον, ὧν ἦρχε Διόμιλος φυγὰς ἐξ Ἄνδρου, ὅπως τῶν τε Ἐπιπολῶν εἵησαν φύλακες, καὶ, ἢν ἐς ἄλλο τι δέῃ, ταχὺ ξυνεστῶτες παραγίγνωνται.

97. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ταύτης τῆς νυκτὸς τῇ ἐπιγιγνομένῃ ἡμέρᾳ ἐξητάζοντο, καὶ ἔλαθον αὐτοὺς παντὶ ἤδη τῷ στρατεύματι ἐκ τῆς Κατάνης σχόντες κατὰ τὸν Λέοντα καλούμενον, ὃς ἀπέχει τῶν Ἐπιπολῶν ἓξ ἢ ἑπτὰ σταδίους, καὶ τοὺς πεζοὺς ἀποβιβάσαντες, ταῖς τε ναυσὶν ἐς τὴν Θάψον καθορμισάμενοι· ἔστι δὲ χερσόνησος μὲν ἐν στενῷ ἰσθμῷ προὔχουσα ἐς τὸ πέλαγος, τῆς δὲ Συρακοσίων πόλεως οὔτε πλοῦν οὔτε ὁδὸν πολλὴν ἀπέχει· καὶ ὁ μὲν ναυτικὸς στρατὸς τῶν Ἀθηναίων ἐν

96. ἐξήρτηται γάρ. „Ἐξαρτᾶσθαι de altitudine praerupta recte dicitur, ut *suspensa rupes* Virgilio Aen. VIII, 190.“ *Goell.* Τὸ γὰρ ἄλλο χωρίον, πλὴν προσβάσεων, ἅπαν ὑψηλόν ἐστι καὶ κρημνῶδες, καὶ ἐπικέκλιται πρὸς τὴν πόλιν, ὥστε καταφανὲς ἔσωθεν εἶναι. Schol.

97. ταύτης τῆς νυκτὸς τῇ ἐπιγ. ἡμ. „Iunge ἡμέρᾳ τῇ ἐπιγιγνομένῃ ταύτης τῆς νυκτός, quasi διαδόχῳ, ut pro substantivo valeat participium, ut Latina in *ns.*“ *Bauer.*

τὸν Λέοντα, qui vicus non procul aberat a littore, ubi appellebant. De Kuryelo vid. Liv. 25, 25. Diod. 20, 29. cf. Descriptio Syracus.

Digitized by Google

τῇ Θάψῳ, διαστανρωσάμενος τὸν Ἰσθμὸν, ἡσύχαζεν· ὁ δὲ πεζὸς ἐχώρει εὐθὺς δρόμῳ πρὸς τὰς Ἐπιπολὰς, καὶ φθάνει ἀναβὰς κατὰ τὸν Εὐρύηλον, πρὶν τοὺς Συρακοσίους αἰσθομένους ἐκ τοῦ λειμῶνος καὶ τῆς ἐξετάσεως παραγενέσθαι. ἐβοήθουν δὲ οἵ τε ἄλλοι, ὡς ἕκαστος τάχους εἶχε, καὶ οἱ περὶ τὸν Διόμιλον ἑξακόσιοι· στάδιοι δὲ, πρὶν προσμῖξαι ἐκ τοῦ λειμῶνος, ἐγίγνοντο αὐτοῖς οὐκ ἔλασσον ἢ πέντε καὶ εἴκοσι. προσπεσόντες οὖν αὐτοῖς τοιούτῳ τρόπῳ ἀτακτότερον καὶ μάχῃ νικηθέντες οἱ Συρακόσιοι ἐπὶ ταῖς Ἐπιπολαῖς ἀνεχώρησαν ἐς τὴν πόλιν· καὶ ὅ τε Διόμιλος ἀποθνήσκει, καὶ τῶν ἄλλων ὡς τριακόσιοι. καὶ μετὰ τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι τροπαῖόν τε στήσαντες καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀποδόντες τοῖς Συρακοσίοις, πρὸς τὴν πόλιν αὐτὴν τῇ ὑστεραίᾳ ἐπικαταβάντες, ὡς οὐκ ἐπεξῆεσαν αὐτοῖς, ἐπαναχωρήσαντες φρούριον ἐπὶ τῷ Λαβδάλῳ ᾠκοδόμησαν, ἐπ' ἄκροις τοῖς κρημνοῖς τῶν Ἐπιπολῶν, ὁρῶν πρὸς τὰ Μέγαρα, ὅπως εἴη αὐτοῖς, ὁπότε προίοιεν ἢ μαχούμενοι ἢ τειχιοῦντες, τοῖς τε σκεύεσι καὶ τοῖς χρήμασιν ἀποθήκη.

98. Καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον αὐτοῖς ἦλθον ἔκ τε Ἐγέστης ἱππῆς τριακόσιοι, καὶ Σικελῶν καὶ Νάξίων καὶ ἄλλων τινῶν ὡς ἑκατόν· καὶ Ἀθηναίων ὑπῆρχον πεντήκοντα καὶ διακόσιοι, οἷς ἵππους τοὺς μὲν παρ' Ἐγεσταίων καὶ Καταναίων ἔλαβον, τοὺς δ' ἐρίαντο· καὶ ξύμπαντες πεντήκοντα καὶ ἑξακόσιοι ἱππῆς ξυνελέγησαν. καὶ καταστήσαντες ἐν τῷ Λαβδάλῳ φυλακὴν ἐχώρουν πρὸς τὴν Συκῆν οἱ Ἀθηναῖοι, ἵνα περ καθεζόμενοι ἐτείχισαν τὸν κύκλον διὰ τάχους, καὶ ἔκπληξιν τοῖς Συρακοσίοις παρέσχον τῷ τάχει τῆς οἰκοδομίας. καὶ ἐπεξελθόντες, μάχην διενοοῦντο ποιεῖσθαι, καὶ μὴ περιορᾶν. καὶ ἤδη ἀντιπαρατασσομένων ἀλλήλοις, οἱ τῶν Συρακοσίων στρατηγοὶ, ὡς ἑώρων σφίσι τὸ στράτευμα διεσπασμένον τε καὶ οὐ ῥᾳδίως ξυντασσόμενον, ἀνήγαγον πάλιν ἐς τὴν πόλιν, πλὴν μέρους τινὸς τῶν ἱππέων· οὗτοι δὲ ὑπομένοντες ἐκώλυον τοὺς Ἀθηναίους λιθοφορεῖν τε καὶ ἀποσκίδνασθαι μακροτέραν. καὶ τῶν Ἀθηναίων φυλὴ μία τῶν ὁπλιτῶν, καὶ οἱ ἱππῆς μετ' αὐτῶν πάντες, ἐτρέψαντο τοὺς τῶν Συρακοσίων ἱππέας προσβαλόντες, καὶ ἀπέκτειναν τέ τινας, καὶ τροπαῖον τῆς ἱππομαχίας ἔστησαν.

99. Καὶ τῇ ὑστεραίᾳ οἱ μὲν ἐτείχιζον τῶν Ἀθηναίων τὸ πρὸς Βορέαν τοῦ κύκλου τεῖχος, οἱ δὲ λίθους καὶ ξύλα ξυμ-

98. ἱππῆς τριακόσιοι. Vulgo ἱππῆς abest. Quod conieceram addendum esse, codd. Vat. H. et Valla confirmarunt. Etiam Diodor. 13, 7. scribit παραγενομένων τοῖς Ἀθηναίοις ἐξ Ἐγέστης τριακοσίων μὲν ἱππέων.

Συκῆν. In Aug. Τυκήν. Τύκην legendum esse docuit Cluv. in Sic. ant. p. 151. Cf. Liv. 24, 21.

φυλὴ μία. Athenienses, sicut aliae gentes, non solebant inter se miscere diversarum tribuum milites, cuius rei prima vestigia apud Homerum Il. β', 362. φυλὴ hic est τάξις. De Messeniis Thuc. 3, 90. ἔτυχον δὲ δύο φυλαὶ ἐν ταῖς Μυλαῖς τῶν Μεσσηνίων φρουροῦσαι. Et sic paullo inferius c. 100. de Syracusiis φυλὴν μίαν καταλιπόντες φύλακα τοῦ οἰκοδομήματος. Monuit Duker.

Digitized by Google

φορούντες παρέβαλλον ἐπὶ τὸν Τρώγιλον καλούμενον ἀεί, ἤπερ βραχύτατον ἐγίγνετο αὐτοῖς ἐκ τοῦ μεγάλου λιμένος ἐπὶ τὴν ἑτέραν θάλασσαν τὸ ἀποτείχισμα. οἱ δὲ Συρακόσιοι, οὐχ ἥκιστα Ἑρμοκράτους τῶν στρατηγῶν ἐξηγησαμένου, μάχαις μὲν παυθημεὶ πρὸς Ἀθηναίους οὐκέτι ἐβούλοντο διακινδυνεύειν, ὑποτειχίζειν δὲ ἄμεινον ἐδόκει εἶναι, ᾗ ἐκεῖνοι ἔμελλον ἄξειν τὸ τεῖχος, καὶ, εἰ φθάσειαν, ἀποκλήσεις γίγνεσθαι, καὶ ἅμα καὶ, ἐν τούτῳ εἰ ἐπιβοηθοῖεν, μέρος ἀντιπέμπειν αὐτοὺς τῆς στρατιᾶς, καὶ φθάνειν ἂν τοῖς σταυροῖς προκαταλαμβάνοντες τὰς ἐφόδους, ἐκείνους δὲ ἂν πανομένους τοῦ ἔργου πάντας ἂν πρὸς σφᾶς τρέπεσθαι. ἐτείχιζον οὖν ἐξελθόντες, ἀπὸ τῆς ὀφσπέρας πόλεως ἀρξάμενοι, κάτωθεν τοῦ κύκλου τῶν Ἀθηναίων ἐγκάρσιον τεῖχος ἄγοντες, τάς τε ἐλάας ἐκκόπτοντες τοῦ Τεμένους καὶ πύργους ξυλίνους καθιστάντες. αἱ δὲ νῆες τῶν Ἀθηναίων οὔπω ἐκ τῆς Θάψου περιεπεπλεύκεσαν ἐς τὸν μέγαν λιμένα, ἀλλ' ἔτι οἱ Συρακόσιοι ἐκράτουν τῶν περὶ τὴν θάλασσαν· κατὰ γῆν δὲ ἐκ τῆς Θάψου οἱ Ἀθηναῖοι τὰ ἐπιτήδεια ἐπήγοντο.

100. Ἐπειδὴ δὲ τοῖς Συρακοσίοις ἀρκούντως ἐδόκει ἔχειν ὅσα τε ἐσταυρώθη καὶ ᾠκοδομήθη τοῦ ὑποτειχίσματος, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι αὐτοὺς οὐκ ἤλθον κωλύσοντες, φοβούμενοι μὴ σφίσι δίχα γιγνομένοις ῥᾷον μάχωνται, καὶ ἅμα τὴν καθ' αὑτοὺς περιτείχισιν ἐπειγόμενοι, οἱ μὲν Συρακόσιοι φυλὴν μίαν κατα-

99. ὑποτειχίζειν. Schol. *Οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, φησὶν, ἐβούλοντο ἐκ θαλάττης εἰς θάλατταν τεῖχος οἰκοδομησάμενοι Συρακουσίους εἴρξαι τῆς ἔξω γῆς, κατακλείσαντες εἰς τὴν χερρόνησον. οἱ δὲ Συρακούσιοι ὄφθιον τεῖχος διὰ μέσου τοῦ ἰσθμώδους ὑπετείχιζον, κώλυμα ἐσόμενον τοῖς Ἀθηναίοις τοῦ δύνασθαι διατειχίσαι. καὶ ἐνόμιζον, εἰ φθάσειαν περιτειχίσαντες* (scr. παρατειχίσαντες) *αὐτοὶ, ἀποκλεῖσαι ἂν ἐκείνους τοῦ ἔτι διατειχίσαι δύνασθαι. εἰ γὰρ δὴ καὶ κωλύειν αὐτοὺς ἀποτειχίζοντας* (fortasse ἀποτειχίζοντες) *οἱ Ἀθηναῖοι ἐθέλοιεν, μέρει μὲν ἂν τινι τῆς αὐτῶν στρατιᾶς ἀντιτάξασθαι τοῖς ἐπιοῦσι τῶν Ἀθηναίων· οἱ λοιποὶ δὲ ἐν τούτῳ προαποσταυρώσειν τὰ βάσιμα τῶν Ἀθηναίων.* — Ad verba ἀποκλήσεις γίγνεσθαι cum Goell. repetendum esse ᾗ ἔμελλον docet Poppo, ad ἀντιπέμπειν autem ἐδόκει, unde ad verba φθάνειν ἄν — ἐφόδους ob nominativum προκαταλαμβάνοντες subaudiendum ἐνόμιζον s. ἐδόκουν. — Ceterum αὐτούς post ἀντιπέμπειν Goell. et Poppo ex Bekkeri coniectura mutarunt in αὐτοῖς, quia ad Syracusios relatum σφᾶς vel αὐτοὶ esse deberet. Non sum secutus, quia αὐτοὺς loco σφᾶς recte hic adhibetur (αὐτοὶ quomodo cum ἐδόκει conveniat, non video), et quod inter se opponuntur apte αὐτούς — ἐκείνους.

τοῦ κύκλου. Τὸν κύκλον hic, ut c. 98., intellige murum circa Syracusas Atheniensibus instruendum. Illustrat rem Diodorus 18, 7. Videntur igitur septemtrionem versus, ubi Trogilus portus, per isthmum illum, in quo condita Acradina cum Temenite et Tyca, orsi a magno portu, qui meridiem spectabat, murum exstruxisse Athenienses. Itaque cum altera muri pars a meridionali urbis regione conficeretur, altera ad septemtrionem et Trogilum versus certe pararetur materia congerenda, Diodorus dicere poterat ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τὰς Συρακούσας ἐπολιόρκουν. Cf. Thuc. 7, 2 extr., ubi res clarius exponitur. — τὴν ἑτέραν θάλασσαν, intellige mare, quod est e regione Trogili, sive hunc ipsum portum.

100. δίχα γιγνομένοις, Schol. *τῶν μὲν τειχιζόντων, τῶν δὲ μαχομένων.* Idem περιτείχισιν ἐπειγόμενοι] *σπεύδοντες αὐτοὶ διατειχίσαι.*

Digitized by Google

λιπόντες φύλακα τοῦ οἰκοδομήματος ἀνεχώρησαν ἐς τὴν πόλιν· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τούς τε ὀχετοὺς αὐτῶν, οὗ ἐς τὴν πόλιν ὑπονομηδὸν ποτοῦ ὕδατος ἠγμένοι ἦσαν, διέφθειραν, καὶ τηρήσαντες τούς τε ἄλλους Συρακοσίους κατὰ σκηνὰς ὄντας ἐν μεσημβρίᾳ, καί τινας καὶ ἐς τὴν πόλιν ἀποκεχωρηκότας, καὶ τοὺς ἐν τῷ σταυρώματι ἀμελῶς φυλάσσοντας, τριακοσίους μὲν σφῶν αὐτῶν λογάδας καὶ τῶν ψιλῶν τινὰς ἐκλεκτοὺς ὡπλισμένους προὔταξαν θεῖν δρόμῳ ἐξαπιναίως πρὸς τὸ ὑποτείχισμα· ἡ δὲ ἄλλη στρατιὰ δίχα, ἡ μὲν μετὰ τοῦ ἑτέρου στρατηγοῦ πρὸς τὴν πόλιν, εἰ ἐπιβοηθοῖεν, ἐχώρουν, ἡ δὲ μετὰ τοῦ ἑτέρου πρὸς τὸ σταύρωμα τὸ παρὰ τὴν πυλίδα. καὶ προσβαλόντες οἱ τριακόσιοι αἱροῦσι τὸ σταύρωμα, καὶ οἱ φύλακες αὐτὸ ἐκλιπόντες κατέφυγον ἐς τὸ προτείχισμα τὸ περὶ τὸν Τεμενίτην. καὶ αὐτοῖς ξυνεσέπεσον οἱ διώκοντες· καὶ ἐντὸς γενόμενοι βίᾳ ἐξεκρούσθησαν πάλιν ὑπὸ τῶν Συρακοσίων, καὶ τῶν Ἀργείων τινὲς αὐτόθι, καὶ τῶν Ἀθηναίων οὐ πολλοὶ διεφθάρησαν. καὶ ἐπαναχωρήσασα ἡ πᾶσα στρατιὰ ἤδη τε ὑποτείχισιν κάθειλον, καὶ τὸ σταύρωμα ἀνέσπασαν, καὶ διεφόρησαν τοὺς σταυροὺς παρ' ἑαυτούς, καὶ τροπαῖον ἔστησάν.

101. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀπὸ τοῦ κύκλου ἐτείχιζον οἱ Ἀθηναῖοι τὸν κρημνὸν τὸν ὑπὲρ τοῦ ἕλους, ὃς τῶν Ἐπιπολῶν ταύτῃ πρὸς τὸν μέγαν λιμένα ὁρᾷ, καὶ ἦπερ αὐτοῖς βραχύτατον ἐγίγνετο καταβᾶσι διὰ τοῦ ὁμαλοῦ καὶ τοῦ ἕλους ἐς τὸν λιμένα τὸ περιτείχισμα. καὶ οἱ Συρακόσιοι ἐν τούτῳ ἐξελθόντες καὶ αὐτοὶ ἀπεσταύρουν αὖθις, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως, διὰ μέσου τοῦ ἕλους· καὶ τάφρον ἅμα παρώρυσσον, ὅπως μὴ οἷόν τε ᾖ τοῖς Ἀθηναίοις μέχρι τῆς θαλάσσης ἀποτειχίσαι. οἱ δ', ἐπειδὴ τὸ πρὸς τὸν κρημνὸν αὐτοῖς ἐξείργαστο, ἐπιχειροῦσιν αὖθις τῷ τῶν Συρακοσίων σταυρώματι καὶ τάφρῳ, τὰς μὲν ναῦς κελεύσαντες περιπλεῦσαι ἐκ τῆς Θάψου ἐς τὸν μέγαν λιμένα τὸν τῶν Συρακοσίων· αὐτοὶ δὲ περὶ ὄρθρον καταβάντες ἀπὸ τῶν Ἐπιπολῶν ἐς τὸ ὁμαλόν, καὶ διὰ τοῦ ἕλους, ᾗ πηλῶδες ἦν καὶ στερεώτατον, θύρας καὶ ξύλα πλατέα ἐπιθέντες, καὶ ἐπ' αὐτῶν διαβαδίσαντες, αἱροῦσιν ἅμα ἕῳ τό τε σταύρωμα, πλὴν ὀλίγου, καὶ τὴν τάφρον· καὶ ὕστερον καὶ τὸ ὑπολειφθὲν

ποτοῦ ὕδατος. Haec verba iunge cum οἵ. Vid. ad c. 77, — κατὰ σκηνὰς ὄντας ἐν μεσ., propter summum solis aestum, ut etiam hodie fieri docent itinerum enarratores.

παρὰ τὴν πυλίδα. „Per quam e Temenite in Epipolas exitus patebat. Temenitem autem Syracusii muro circumdederant [vid. 6, 75], quem προτείχισμα hic appellat. Ab hac portula discernendae sunt πύλαι Τεμενιτίδες, quae item ex Temenite ducebant, sed Olympium et Anapum versus, austrum spectantes." *Goell.*

101. ἀπὸ τοῦ κύκλου. Goellerus explicat: *inde ab ambitu opus continuantes.* Equidem olim offendebam in his verbis, quia illa rupis (τοῦ κρημνοῦ) munitio et ipsa pars est τοῦ κύκλου.

καὶ ἐπ' αὐτῶν διαβαδ. „Verba καὶ ἐπ' αὐτῶν proprie bene deessent, ut cohaererent καὶ διὰ τοῦ ἕλους διαβαδίσαντες. Nunc ita pergit Scriptor, ac si διὰ τοῦ ἕλους cum ἐπιθέντες cohaereat, quod tamen hoc compositum non concedit." *Poppo.* Si solum καί ante ἐπ' αὐτῶν abesset, nihil offenderet.

καὶ ὕστερον καὶ τὸ ὑπολει-

Digitized by Google

εἶλον. καὶ μάχη ἐγένετο, καὶ ἐν αὐτῇ ἐνίκων οἱ Ἀθηναῖοι· καὶ τῶν Συρακοσίων οἱ μὲν τὸ δεξιὸν κέρας ἔχοντες πρὸς τὴν πόλιν ἔφυγον, οἱ δ' ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ παρὰ τὸν ποταμόν. καὶ αὐτοὺς βουλόμενοι ἀποκλῄσασθαι τῆς διαβάσεως οἱ τῶν Ἀθηναίων τριακόσιοι λογάδες δρόμῳ ἠπείγοντο πρὸς τὴν γέφυραν. δείσαντες δὲ οἱ Συρακόσιοι (ἦσαν γὰρ καὶ τῶν ἱππέων αὐτοῖς οἱ πολλοὶ ἐνταῦθα,) ὁμόσε χωροῦσι τοῖς τριακοσίοις τούτοις, καὶ τρέπουσί τε αὐτοὺς, καὶ ἐσβάλλουσιν ἐς τὸ δεξιὸν κέρας τῶν Ἀθηναίων. καὶ προσπεσόντων αὐτῶν, ξυνεφοβήθη καὶ ἡ πρώτη φυλακὴ τοῦ κέρως. ἰδὼν δὲ ὁ Λάμαχος παρεβοήθει ἀπὸ τοῦ εὐωνύμου τοῦ ἑαυτῶν μετὰ τοξοτῶν τε οὐ πολλῶν, καὶ τοὺς Ἀργείους παραλαβών· καὶ ἐπιδιαβὰς τάφρον τινὰ καὶ μονωθεὶς μετ' ὀλίγων τῶν ξυνδιαβάντων ἀποθνῄσκει αὐτός τε καὶ πέντε ἢ ἓξ τῶν μετ' αὐτόν. καὶ τούτους μὲν οἱ Συρακόσιοι εὐθὺς κατὰ τάχος φθάνουσιν ἁρπάσαντες πέραν τοῦ ποταμοῦ ἐς τὸ ἀσφαλές· αὐτοὶ δὲ, ἐπιόντος ἤδη καὶ τοῦ ἄλλου στρατεύματος τῶν Ἀθηναίων, ἀπεχώρουν.

102. Ἐν τούτῳ δὲ οἱ πρὸς τὴν πόλιν αὐτῶν τὸ πρῶτον καταφυγόντες, ὡς ἑώρων ταῦτα γιγνόμενα, αὐτοί τε πάλιν ἀπὸ τῆς πόλεως ἀναθαρσήσαντες ἀντετάξαντο πρὸς τοὺς κατὰ σφᾶς Ἀθηναίους, καὶ μέρος τι αὐτῶν πέμπουσιν ἐπὶ τὸν κύκλον τὸν ἐπὶ ταῖς Ἐπιπολαῖς, ἡγούμενοι ἔρημον αἱρήσειν. καὶ τὸ μὲν δεκάπλεθρον προτείχισμα αὐτῶν αἱροῦσι, καὶ διεπόρθησαν, αὐτὸν δὲ τὸν κύκλον Νικίας διεκώλυσεν· ἔτυχε γὰρ ἐν αὐτῷ δι' ἀσθένειαν ὑπολελειμμένος. τὰς γὰρ μηχανὰς, καὶ ξύλα ὅσα πρὸ τοῦ τείχους ἦν καταβεβλημένα, ἐμπρῆσαι τοὺς ὑπηρέτας ἐκέλευσεν, ὡς ἔγνω ἀδυνάτους ἐσομένους ἐρημίᾳ ἀνδρῶν ἄλλῳ τρόπῳ περιγενέσθαι. καὶ ξυνέβη οὕτως· οὐ γὰρ ἔτι προσῆλθον οἱ Συρακόσιοι διὰ τὸ πῦρ, ἀλλ' ἀπεχώρουν πάλιν. καὶ γὰρ πρός τε τὸν κύκλον βοήθεια ἤδη κάτωθεν τῶν Ἀθηναίων, ἀποδιωξόντων τοὺς ἐκεῖ, ἐπανῄει, καὶ αἱ νῆες ἅμα αὐτῶν ἐκ τῆς Θάψου, ὥσπερ εἴρητο, κατέπλεον ἐς τὸν μέγαν λιμένα. ἃ ὁρῶντες οἱ ἄνωθεν κατὰ τάχος ἀπῄεσαν, καὶ ἡ ξύμπασα στρατιὰ τῶν Συρακοσίων ἐς τὴν πόλιν, νομίσαντες

φθέν. Verba ὕστερον καὶ ex Vat. H. recepit Bekk. Olim aberant.

ἡ πρώτη φυλακή. Goell. die Vorhut interpretatur. Placet Dukeri coniectura φυλή. Cf. ad c. 98. Verba φυλή et φυλακή etiam alibi confunduntur. Valla vertit cohortem.

ἀποθνῄσκει αὐτός. Discrepat Diodorus, qui (XIII, 8) post Gylippi adventum demum in acri cum illo proelio occisum esse Lamachum narrat. Plutarchus in Vit. Nic. c. 18. tradit, Lamachum in certamine singulari cum Callicrate, Syracusano equite, a quo provocatus fuerit, una cum illo periisse.

102. δεκάπλεθρον προτείχισμα αὐτῶν, i. e. Atheniensium. „Portus exteriorem munitionem (τοῦ κύκλου), Polyaenus I, 39, 3. προπύργιον, Letronne p. 84. une fortification avancée, destinée à protéger le corps même de la circonvallation. Parum accurate explicat Goell. p. 230. Diversum προτείχισμα c. 100, 2., ubi magis dubium." Poppo.

προυχώρει ἐς ἐλπίδας, non est κατὰ νοῦν, ex animi sententia, sed: reliqua sic succedebant, ut eos prospera etiam in posterum sperare iuberent.

Digitized by Google

μὴ ἂν ἔτι ἀπὸ τῆς παρούσης σφίσι δυνάμεως ἱκανοὶ γενέσθαι κωλῦσαι τὸν ἐπὶ τὴν θάλασσαν τειχισμόν.

103. Μετὰ δὲ τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι τροπαῖον ἔστησαν, καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν τοῖς Συρακοσίοις, καὶ τοὺς μετὰ Λαμάχου καὶ αὐτὸν ἐκομίσαντο. καὶ παρόντος ἤδη σφίσι παντὸς τοῦ στρατεύματος, καὶ τοῦ ναυτικοῦ καὶ τοῦ πεζοῦ, ἀπὸ τῶν Ἐπιπολῶν καὶ τοῦ κρημνώδους ἀρξάμενοι ἀπετείχιζον μέχρι τῆς θαλάσσης τείχει διπλῷ τοὺς Συρακοσίους. τὰ δ' ἐπιτήδεια τῇ στρατιᾷ ἐρήγετο ἐκ τῆς Ἰταλίας πανταχόθεν. ἦλθον δὲ καὶ τῶν Σικελῶν πολλοὶ ξύμμαχοι τοῖς Ἀθηναίοις, οἳ πρότερον περιεωρῶντο, καὶ ἐκ τῆς Τυρσηνίας νῆες πεντηκόντοροι τρεῖς. καὶ τἆλλα προυχώρει αὐτοῖς ἐς ἐλπίδας. καὶ γὰρ οἱ Συρακόσιοι πολέμῳ μὲν οὐκέτι ἐνόμιζον ἂν περιγενέσθαι, ὡς αὐτοῖς οὐδὲ ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου ὠφέλεια οὐδεμία ἦκε· τοὺς δὲ λόγους ἔν τε σφίσιν αὐτοῖς ἐποιοῦντο ξυμβατικοὺς καὶ πρὸς τὸν Νικίαν· οὗτος γὰρ δὴ μόνος εἶχε, Λαμάχου τεθνεῶτος, τὴν ἀρχήν. καὶ κύρωσις μὲν οὐδεμία ἐγίγνετο· οἷα δὲ εἰκὸς ἀνθρώπων ἀπορούντων, καὶ μᾶλλον ἢ πρὶν πολιορκουμένων, πολλὰ ἐλέγετο πρός τε ἐκεῖνον, καὶ πλείω ἔτι κατὰ τὴν πόλιν. καὶ γάρ τινα καὶ ὑποψίαν ὑπὸ τῶν παρόντων κακῶν ἐς ἀλλήλους εἶχον· καὶ τοὺς στρατηγούς τε, ἐφ' ὧν αὐτοῖς ταῦτα ξυνέβη, ἔπαυσαν, ὡς ἢ δυστυχίᾳ ἢ προδοσίᾳ τῇ ἐκείνων βλαπτόμενοι, καὶ ἄλλους ἀνθείλοντο, Ἡρακλείδην καὶ Εὐκλέα καὶ Τελλίαν.

104. Ἐν δὲ τούτῳ Γύλιππος ὁ Λακεδαιμόνιος καὶ αἱ ἀπὸ τῆς Κορίνθου νῆες περὶ Λευκάδα ἦδη ἦσαν, βουλόμενοι ἐς τὴν Σικελίαν διὰ τάχους βοηθῆσαι. καὶ ὡς αὐτοῖς αἱ ἀγγελίαι ἐφοίτων δειναὶ καὶ πᾶσαι ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐψευσμέναι, ὡς ἤδη παντελῶς ἀποτετειχισμέναι αἱ Συράκουσαί εἰσι, τῆς μὲν Σικελίας οὐκέτι ἐλπίδα οὐδεμίαν εἶχεν ὁ Γύλιππος· τὴν δὲ Ἰταλίαν βουλόμενος περιποιῆσαι αὐτὸς μὲν καὶ Πυθὴν ὁ Κορίνθιος ναυσὶ δυοῖν μὲν Λακωνικαῖν, δυοῖν δὲ Κορινθίαιν, ὅτι τάχιστα ἐπεραιώθησαν τὸν Ἰόνιον ἐς Τάραντα· οἱ δὲ Κορίνθιοι πρὸς ταῖς σφετέραις δέκα Λευκαδίας δύο καὶ Ἀμπρακιώτιδας τρεῖς προσπληρώσαντες, ὕστερον ἔμελλον πλεύσεσθαι. καὶ ὁ μὲν Γύλιππος ἐκ τοῦ Τάραντος ἐς τὴν Θουρίαν πρῶτον προσβυσσάμενος κατὰ τὴν τοῦ πατρός ποτε πολιτείαν, καὶ οὐ δυνάμενος αὐτοὺς προσαγαγέσθαι, ἅρας παρέπλει τὴν Ἰταλίαν, καὶ ἁρπασθεὶς ὑπ' ἀνέμου κατὰ τὸν Τεριναῖον κόλπον, ὃς ἐκπνεῖ ταύτῃ μέγας κατὰ Βορέαν ἑστηκώς, ἀποφέρεται ἐς τὸ

104. ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐψευσμέναι, Schol. ψευδεῖς μὲν, σύμφωνοι δέ. Nam nondum perfecta erat munitio. Vid. 7, 2.

τὸν Τεριναῖον. Peppo I. 2, p. 546. τὸν Ταραντῖνον coniecit. Verbum ἑστηκώς Schol. explicat στάσιμος ὢν καὶ διηνεκής. — Paullo ante ad verba κατὰ τὴν τοῦ πατρός ποτε πολιτείαν haec monenda: Pater Gylippi erat Cleandridas, qui in expeditione contra Athenienses Plistoanacti adolescenti adiunctus, et pecuniae a Pericle acceptae postea insimulatus damnatusque, Thuriis exsul non solum vitam egerat, sed etiam, ut h. l. patet, civitatem adeptus erat.

Digitized by Google

πέλαγος, καὶ πάλιν, χειμασθεὶς ἐς τὰ μάλιστα, τῷ Τάραντι προσμίσγει· καὶ τὰς ναῦς, ὅσαι ἐπόνησαν ὑπὸ τοῦ χειμῶνος, ἀνελκύσας ἐπεσκεύαζεν. ὁ δὲ Νικίας πυθόμενος αὐτὸν πλέοντα ὑπερεῖδε τὸ πλῆθος τῶν νεῶν, ὅπερ καὶ οἱ Θούριοι ἔπαθον, καὶ λῃστικώτερον ἔδοξε παρεσκευασμένους πλεῖν, καὶ οὐδεμίαν φυλακὴν πω ἐποιεῖτο.

105. Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τούτου τοῦ θέρους καὶ Λακεδαιμόνιοι ἐς τὸ Ἄργος ἐξέβαλον, αὐτοί τε καὶ οἱ ξύμμαχοι, καὶ τῆς γῆς τὴν πολλὴν ἐδῄωσαν. καὶ Ἀθηναῖοι Ἀργείοις τριάκοντα ναυσὶν ἐβοήθησαν, αἵπερ τὰς σπονδὰς φανερώτατα πρὸς Λακεδαιμονίους αὐτοῖς ἔλυσαν. πρότερον μὲν γὰρ λῃστείαις ἐκ Πύλου, καὶ περὶ τὴν ἄλλην Πελοπόννησον μᾶλλον ἢ ἐς τὴν Λακωνικὴν ἀποβαίνοντες, μετά τε Ἀργείων καὶ Μαντινέων ἐπολέμουν· καὶ πολλάκις Ἀργείων κελευόντων ὅσον σχόντας μόνον ξὺν ὅπλοις ἐς τὴν Λακωνικὴν καὶ τὸ ἐλάχιστον μετὰ σφῶν δῃώσαντας ἀπελθεῖν, οὐκ ἤθελον· τότε δὲ, Πυθοδώρου καὶ Λαισποδίου καὶ Δημαράτου ἀρχόντων, ἀποβάντες ἐς Ἐπίδαυρον τὴν Λιμηρὰν καὶ Πρασιὰν καὶ ὅσα ἄλλα, ἐδῄωσαν τῆς γῆς, καὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἤδη εὐπροφάσιστον μᾶλλον τὴν αἰτίαν ἐς τοὺς Ἀθηναίους τοῦ ἀμύνεσθαι ἐποίησαν. ἀναχωρησάντων δὲ τῶν Ἀθηναίων ἐκ τοῦ Ἄργους ταῖς ναυσὶ καὶ τῶν Λακεδαιμονίων, οἱ Ἀργεῖοι ἐσβαλόντες ἐς τὴν Φλιασίαν τῆς τε γῆς αὐτῶν ἔτεμον, καὶ ἀπέκτειναν τινας, καὶ ἀπῆλθον ἐπ' οἴκου.

105. ἀρχόντων, i. e. ἡγουμένων, ὅσα ἄλλα accipe pro καὶ ἐς ὅσα ut alibi dicere solet. — Mox καὶ ἄλλα ἀπέβησαν.

Digitized by Google

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΞΥΓΓΡΑΦΗΣ Ζ.

Ὁ ΔΕ Γύλιππος καὶ ὁ Πυθὴν ἐκ τοῦ Τάραντος, ἐπεὶ

Himera Gylippus Epipolis appropinquat, obviam eunte toto Syracusiorum exercitu, c. 1. 2. „ Labdalum castellum occupat, c. 3., et murum obliquum a Syracusis adversus Atheniensium opera exstruit. Nicias Plemmyrium tribus castellis munit, eoque naves suas subducit, c. 4. Syracusii quidem in angusto loco, ubi equitum nullus usus, profligantur, mox tamen in campo spatiosiore vincunt, et nocte insequenti munitionem suam ultra Atheniensium murum perduxerunt, c. 5. 6. Gylippus copias parat et pedestres et navales, totam Siciliam obeundo, legatisque in Peloponnesum missis, c. 7. Item Nicias legatos Athenas cum mandatis et epistola misit, qua poscit, ut aut domum arcessant reliquias exercitus, aut alium exercitum non minorem priore in subsidium mittant atque in ipsius locum successorem, c. 8 — 15. Praemittitur Eurymedon statim cum decem navibus et argento, quem primo vere Demosthenes erat secuturus, c. 16. 17. Lacedaemonii, duce Agide, Deceliam muniunt, et una cum Boeotis milites in Siciliam mittunt, quos deinceps sequuntur etiam Corinthii Sicyoniique, c. 18. 19. Demosthenes cum sexaginta navibus Atticis, quinque Chiis, proficiscitur in Siciliam, c. 20. Dum Syracusii navali pugna periclitantes inferiores sunt, Gylippus cum peditatu castella in Plemmyrio facta occupat, quorum unum destruit, duo praesidio firmat, c. 21 — 24. Inde auctis animis saepius cum Atheniensibus classe confligunt, et per legatos Siciliae civitates ad auxilium ferendum evocant, c. 25. Interim Demosthenes circa Peloponnesum Corcyram navigat, c. 26. Thraces una in Siciliam mittendi, sero cum advenissent, Athenis domum remissi Mycalessios opprimunt, c. 27 — 29. Eurymedon ex Sicilia redux Demostheni, circa Acarnaniam iaculatores colligenti, Plemmyrium receptum nuntiat, c. 31. Plerique Siculienses Syracusiis iam opem ferunt, praeter Agrigentinos, c. 33. Inter Corinthios et Athenienses prope Achaiam ancipiti Marte pugnatum, c. 34. Adventante Demosthene, Syracusii, qui navium proras firmiores effecerant, et Gylippus simul cum pedestribus copiis, proelia tentantes, nihil, quod operae pretium esset, efficiunt, c. 37. 38. Postridie tamen Athenienses, Aristonis Corinthii consilio decepti, superantur, c. 39 — 41. Post adventum Demosthenis frustra Athenienses castra in Epipolis, a Nicia relicta, recipere tentant, c. 42 — 44. In consilio de summa re habito Demosthenes discessum, Nicias perseverantiam suadet, et, licet Eurymedon Demosthenis sententiae accederet, Nicia refragante, Athenienses cunctati, mox etiam lunae defectu territi, tempus frustra terunt, c. 47 — 50. Tanto acrius instant Syracusii, qui non solum pedestri exercitu murum, sed etiam sex et septuaginta navibus classem hostium invadunt et vincunt, Eurymedonte occiso, c. 51. 52. postridie etiam octodecim naves capiunt, c. 53. Dehinc summa Athenienses tristitia, Syracusios fiducia tenuit, sperantes, si ostium portus clauderent, Athenienses interceptos

Digitized by Google

ἐπεσκεύασαν τὰς ναῦς, παρέπλευσαν ἐς Λοκροὺς τοὺς Ἐπιζεφυρίους· καὶ πυνθανόμενοι σαφέστερον ἤδη ὅτι οὐ παντελῶς πω ἀποτετειχισμέναι αἱ Συράκουσαί εἰσιν, ἀλλ' ἔτι οἷόν τε κατὰ τὰς Ἐπιπολὰς στρατιᾷ ἀφικομένους ἐσελθεῖν, ἐβουλεύοντο εἴτ' ἐν δεξιᾷ λαβόντες τὴν Σικελίαν διακινδυνεύσωσιν ἐσπλεῦσαι, εἴτ' ἐν ἀριστερᾷ ἐς Ἱμέραν πρῶτον πλεύσαντες, καὶ αὐτούς τε ἐκείνους καὶ στρατιὰν ἄλλην προσλαβόντες, οὓς ἂν πείθωσι, κατὰ γῆν ἔλθωσι. καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς ἐπὶ τῆς Ἱμέρας πλεῖν, ἄλλως τε καὶ τῶν Ἀττικῶν τεσσάρων νεῶν οὔπω παρουσῶν ἐν τῷ Ῥηγίῳ, ἃς ὁ Νικίας ὅμως, πυνθανόμενος αὐτοὺς ἐν Λοκροῖς εἶναι, ἀπέστειλε. φθάσαντες δὲ τὴν φυλακὴν ταύτην περαιοῦνται διὰ τοῦ πορθμοῦ, καὶ σχόντες Ῥηγίῳ καὶ Μεσσήνῃ ἀφικνοῦνται ἐς Ἱμέραν. ἐκεῖ δὲ ὄντες τούς τε Ἱμεραίους ἔπεισαν ξυμπολεμεῖν, καὶ αὐτούς τε ἔπεσθαι, καὶ τοῖς ἐκ τῶν νεῶν τῶν σφετέρων ναύταις, ὅσοι μὴ εἶχον ὅπλα, παρασχεῖν· (τὰς γὰρ ναῦς ἀνείλκυσαν ἐν Ἱμέρᾳ) καὶ τοὺς Σελινουντίους πέμψαντες ἐκέλευον ἀπαντᾶν πανστρατιᾷ ἔς τι χωρίον· πέμψειν δέ τινα αὐτοῖς ὑπέσχοντο στρατιὰν οὐ πολλὴν καὶ οἱ Γελῷοι καὶ τῶν Σικελῶν τινές, οἳ πολὺ προθυμότερον προσχωρεῖν ἕτοιμοι ἦσαν, τοῦ Ἀρχωνίδου νεωστὶ τεθνηκότος, ὃς τῶν ταύτῃ Σικελῶν βασιλεύων τινῶν, καὶ ὢν οὐκ ἀδύνατος, τοῖς Ἀθηναίοις φίλος ἦν, καὶ τοῦ Γυλίππου ἐκ Λακεδαίμονος προθύμως δοκοῦντος ἥκειν. καὶ ὁ μὲν Γύλιππος ἀναλαβὼν τῶν τε σφετέρων ναυτῶν καὶ ἐπιβατῶν τοὺς ὡπλισμένους, ἑπτακοσίους μάλιστα, Ἱμεραίους δὲ ὁπλίτας καὶ ψιλοὺς ξυναμφοτέρους χιλίους καὶ ἱππέας ἑκατόν, καὶ Σελινουντίων τινὰς ψιλοὺς καὶ ἱππέας, καὶ Γελῴων ὀλίγους, Σικελῶν τε ἐς χιλίους τοὺς πάντας, ἐχώρει πρὸς τὰς Συρακούσας.

maximae sibi gloriae futuros, c. 55. 56. Recensentur et Athenienses socii contra Syracusas profecti, et Syracusiorum, c. 57. 58. Portu obstructo, Athenienses navalis pugnae periculum facturi ac Niciae adhortatione (c. 61 — 64) refecti, cum Syracusiis, quorum animos Gylippus prae ceteris auxerat, (c. 65 — 68) certamen inierunt ita, ut peditatum in littore Nicias collocaret, classem Demosthenes adversus claustra portus duceret, c. 69. Victi et ad terram reiecti cum imperatorum consilio claustra portus perfringendi nollent obtemperare, per terram abire coguntur, c. 70 — 72., in quo itinere, per Niciae cunctationem dilato, omnes vias a Syracusiis intercluses offendunt, ut parum procederent, c. 73 — 79. Itinere mutato, non Catanam, sed Gelam et Camarinam versus procedentes mox Syracusii persequuntur, et primum Demosthenis agmen aggressi ad pactionem adigunt, ut, armis traditis, vita ne priventur; postridie Niciae easdem conditiones offerunt. Qui cum postulasset, ut exercitui Athenas abire liceret, acrius instantibus Syracusiis, tandem Gylippo se dedidit, c. 80 — 85. Captivi in lautumias inclusi, Nicias et Demosthenes, invito Gylippo, necati, c. 86. In lautumiis primum pessime habiti, sed post septuaginta dies sub corona venditi sunt omnes praeter Athenienses et si qui Siciliensium et Italorum capti erant, c. 87.

1. ἐν ἀριστερᾷ ἐς Ἱμ. πρ. πλεύσαντες. Sic 6, 62. παραπλέοντες δ' ἐν ἀριστερᾷ τὴν Σικελίαν. — Paullo ante ad ἐσπλεῦσαι subaudi ἐς τὰς Συρακούσας.

ὅμως — ἀπέστειλε, subintellige καίπερ ὑπεριδὼν τὸ πλῆθος τῶν νεῶν καὶ οὐδεμίαν φυλακὴν ποιούμενος, propter verba 6, 104 extr. — ἀπέστειλε, *mittere parabat*, de consilio mittendi.

Digitized by Google

2. Οἱ δ' ἐκ τῆς Λευκάδος Κορίνθιοι ταῖς τε ἄλλαις ναυσὶν, ὡς εἶχον τάχους, ἐβοήθουν, καὶ Γόγγυλος, εἷς τῶν Κορινθίων ἀρχόντων, μιᾷ νηῒ τελευταῖος ὁρμηθεὶς πρῶτος μὲν ἀφικνεῖται ἐς τὰς Συρακούσας, ὀλίγον δὲ πρὸ Γυλίππου· καὶ καταλαβὼν αὐτοὺς περὶ ἀπαλλαγῆς τοῦ πολέμου μέλλοντας ἐκπλησιάσειν διεκώλυσέ τε καὶ παρεθάρσυνε, λέγων ὅτι νῆές τε ἄλλαι ἔτι προσπλέουσι, καὶ Γύλιππος ὁ Κλεανδρίδου, Λακεδαιμονίων ἀποστειλάντων, ἄρχων. καὶ οἱ μὲν Συρακόσιοι ἐπερρώσθησάν τε, καὶ τῷ Γυλίππῳ εὐθὺς πανστρατιᾷ ὡς ἀπαντησόμενοι ἐξῆλθον· ἤδη γὰρ καὶ ἐγγὺς ὄντα ᾐσθάνοντο αὐτόν. ὁ δὲ Ἴτεας τότε τεῖχος ἐν τῇ παρόδῳ τῶν Σικελῶν ἑλών, καὶ ξυνταξάμενος ὡς ἐς μάχην, ἀφικνεῖται ἐς τὰς Ἐπιπολάς· καὶ ἀναβὰς κατὰ τὸν Εὐρύηλον, ὅπερ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὸ πρῶτον, ἐχώρει μετὰ τῶν Συρακοσίων ἐπὶ τὸ τείχισμα τῶν Ἀθηναίων. ἔτυχε δὲ κατὰ τοῦτο τοῦ καιροῦ ἐλθὼν, ἐν ᾧ ἑκατὰ μὲν ἢ ὀκτὼ σταδίων ἤδη ἐπετετέλεστο τοῖς Ἀθηναίοις ἐς τὸν μέγαν λιμένα διπλοῦν τεῖχος, πλὴν κατὰ βραχύ τί τὸ πρὸς τὴν θάλασσαν· τοῦτο δ' ἔτι ᾠκοδόμουν. τῷ δὲ ἄλλῳ τοῦ κύκλου πρὸς τὸν Τρωγίλον ἐπὶ τὴν ἑτέραν θάλασσαν λίθοι τε παραβεβλημένοι τῷ πλέονι ἤδη ἦσαν, καὶ ἔστιν ἃ καὶ ἠρίεργα, τὰ δὲ καὶ ἐξειργασμένα κατελείπετο. παρὰ τοσοῦτον μὲν Συράκουσαι ἦλθον κινδύνου.

8. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, αἰφνιδίως τοῦ τε Γυλίππου καὶ τῶν Συρακοσίων σφίσιν ἐπιόντων, ἐδορυβήθησαν μὲν πρῶτον, παρετάξαντο δέ. ὁ δὲ Θέμενος τὰ ὅπλα ἐγγὺς κήρυκα προπέμπει αὐτοῖς λέγοντα, εἰ βούλονται ἐξιέναι ἐκ τῆς Σικελίας πέντε ἡμερῶν, λαβόντες τὰ σφέτερα αὐτῶν, ἕτοιμος εἶναι σπένδεσθαι. οἱ δὲ ἐν ὀλιγωρίᾳ τε ἐποιοῦντο, καὶ οὐδὲν ἀποκρινάμενοι ἀπέπεμψαν. καὶ μετὰ τοῦτο ἀντικαρεσκευάζοντο ἀλλήλοις ὡς ἐς μάχην. καὶ ὁ Γύλιππος ὁρῶν τοὺς Συρακοσίους ταρασσομένους καὶ οὐ ῥᾳδίως ξυντασσομένους, ἐπανῆγε τὸ στρατόπεδον ἐς τὴν εὐρυχωρίαν μᾶλλον. καὶ ὁ Νικίας οὐκ ἐπῆγε τοὺς Ἀθηναίους, ἀλλ' ἡσύχαζε πρὸς τῷ ἑαυτοῦ τείχει. ὡς δ'

2. ὁ δὲ Ἴτεας τότε τεῖχος. Nondum mutavi sententiam meam de hoc loco, propositam in ed. mai. Nemea castelli in Ἴτεας, quod ipsum corruptum videtur, latere etiam recentiores interpretes praeter Popponem, qui legit ὁ δέ γε τό τε τεῖχος, consentiunt; sed Bekk. edidit Γέτα, quia in It. Vat. est γὲ τά, in Pal. E. K. Γέτας, Goell. Ἴστας, quod nomen apud Steph. Byz. et in Philisti fragmento legitur. Sed, Ἴτεαι castellum nimis remotum erat, quippe prope Segestam situm.

κατὰ τοῦτο τοῦ καιροῦ. Sic Vat. H. Vulgo abest τοῦ. Cf. Lobeck. ad Phryn. p. 279.

διπλοῦν τεῖχος. Vid. 6, 103. Ἀπὸ τῶν Ἐπιπολῶν καὶ τοῦ κρημνώδους ἀρξάμενοι ἀπετείχιζον μέχρι τῆς θαλάσσης τείχει διπλῷ τοὺς Συρακοσίους. — τὴν θάλασσαν, intelligit magnum portum, τὴν ἑτέραν θάλασσαν, portum Trogiliorum. Vid. Descript. Syrac. De lapidibus ibi congestis legimus 6, 99. et infra c. 5 init.

ἕτοιμος εἶναι σπένδεσθαι. Proprie dicendum erat τὸν Γύλιππον ἕτοιμον εἶναι σπένδεσθαι, quia pendent haec a κήρυκα — λέγοντα. Sed Thucydides fortasse in animo habebat aliam verborum iuncturam, velut κήρυκα προπέμψας λέγει.

Digitized by Google

ἔγνω ὁ Γύλιππος οὐ προσιόντας αὐτοὺς, ἀπήγαγε τὴν στρατιὰν ἐπὶ τὴν ἄκραν τὴν Τεμενίτιν καλουμένην, καὶ αὐτοῦ ηὐλίσαντο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἄγων τὴν μὲν πλείστην τῆς στρατιᾶς παρέταξε πρὸς τὰ τείχη τῶν Ἀθηναίων, ὅπως μὴ ἐπιβοηθοῖεν ἄλλοσε· μέρος δέ τι πέμψας πρὸς τὸ φρούριον τὸ Λάβδαλον αἱρεῖ, καὶ ὅσους ἔλαβεν ἐν αὐτῷ, πάντας ἀπέκτεινεν· ἦν δὲ οὐκ ἐπιφανὲς τοῖς Ἀθηναίοις τὸ χωρίον. καὶ τριήρης τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἁλίσκεται τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ τῶν Συρακοσίων, ἐφορμοῦσα τῷ λιμένι.

4. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐτείχιζον οἱ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι διὰ τῶν Ἐπιπολῶν ἀπὸ τῆς πόλεως ἀρξάμενοι ἄνω πρὸς τὸ ἐγκάρσιον τεῖχος ἁπλοῦν, ὅπως οἱ Ἀθηναῖοι, εἰ μὴ δύναιντο κωλῦσαι, μηκέτι οἷοί τε ὦσιν ἀποτειχίσαι. καὶ οἵ τε Ἀθηναῖοι ἀναβεβήκεσαν ἤδη ἄνω, τὸ ἐπὶ θαλάσσῃ τεῖχος ἐπιτελέσαντες, καὶ ὁ Γύλιππος (ἦν γάρ τι τοῖς Ἀθηναίοις τοῦ τείχους ἀσθενὲς) νυκτὸς ἀναλαβὼν τὴν στρατιὰν ἐπῆλθε πρὸς αὐτό. οἱ δ' Ἀθηναῖοι (ἔτυχον γὰρ ἔξω αὐλιζόμενοι) ὡς ἤσθοντο, ἀντεπῆσαν. ὁ δὲ γνοὺς κατὰ τάχος ἀπήγαγε τοὺς σφετέρους πάλιν. ἐποικοδομήσαντες δὲ αὐτὸ οἱ Ἀθηναῖοι ὑψηλότερον, αὐτοὶ μὲν ταύτῃ ἐφύλασσον, τοὺς δὲ ἄλλους ξυμμάχους κατὰ τὸ ἄλλο τείχισμα ἤδη διέταξαν, ἧπερ ἕμελλον ἕκαστοι φρουρεῖν. τῷ δὲ Νικίᾳ ἐδόκει τὸ Πλημμύριον καλούμενον τειχίσαι· ἔστι δὲ ἄκρα ἀντιπέρας τῆς πόλεως, ἧπερ προὔχουσα τοῦ μεγάλου λιμένος τὸ στόμα στενὸν ποιεῖ, καὶ εἰ τειχισθείη, ῥᾴων αὐτῷ ἐφαίνετο ἡ ἐσκομιδὴ τῶν ἐπιτηδείων ἔσεσθαι· δι' ἐλάσσονος γὰρ πρὸς τῷ λιμένι τῷ τῶν Συρακοσίων ἐφορμήσειν σφᾶς, καὶ οὐχ ὥσπερ νῦν ἐκ μυχοῦ τοῦ λιμένος τὰς ἐπαναγωγὰς ποιήσεσθαι, ἤν τι ναυτικῷ κινῶνται. προεῖχέ τε ἤδη μᾶλλον

4. πρὸς τὸ ἐγκάρσιον. Quaeritur, quid sit τὸ ἐγκάρσιον. Goellerus intelligit murum Syracusiorum ab Atheniensibus destructum, vid. 6, 99. et 100. et sententiam esse dicit: a Syracusiis *praeter* prius ἐγκάρσιον τεῖχος sive *murum obliquum*, quem Athenienses antea deiecerant, nunc alium perduci quaesitum esse, ne hostes sibi exitum ex urbe intercluderent. At primum quis tam obscure significet *cum murum, qui fuit, non amplius est?* deinde hoc esset παρὰ τὸ ἐγκάρσιον. Possis τὸ ἐγκάρσιον de Atheniensium κύκλῳ accipere, quemadmodum infra, c. 7., τὸ ἐγκάρσιον τεῖχος intelligendum est, (cf. cap. 6 extr.) ut τεῖχος bis cogitetur h. l., πρὸς τὸ ἐγκάρσιον τεῖχος τεῖχος ἁπλοῦν. Nam iungi haec verba πρὸς τὸ ἐγκάρσιον τεῖχος nequeunt, quia Atheniensium murus non erat ἁπλοῦν, sed διπλοῦν. Vid. supra, c. 2 extr. Sed nescio an aptius verba πρὸς τὸ ἐγκάρσιον accipiantur per se posita *in obliquum*. Ceterum aut nulla distinctione utendum est, aut si, ut vulgo fit, post Ἐπιπολῶν virgula ponitur, etiam post ἀρξάμενοι, ut fecit Poppo, aut post ἐγκάρσιον, ut nos olim fecimus, ponenda est, quia τεῖχος ἁπλοῦν pendet ex ἐτείχιζον.

τὰς ἐπαναγωγάς. Vulgo ἐπαγωγάς, i. e. *subvectiones* velut τῶν ἐπιτηδείων. Sed h. l. *impetus* in hostem faciendus intelligendus est, quam vim habet ἐπαναγωγή, quare illud cum Popp. ex Vat. H. receptum. Etiam infra, c. 34., olim legebatur ἐπαγωγήν, ubi nunc ex melioribus libris ἐπαναγ. restitutum. — Ad κινῶνται subaudi αὐτοί, i. e. Ἀθηναῖοι. Sic. 5, 8. ὡς εἶδε κινουμένους τοὺς Ἀθηναίους. Sententia est: *Si quid classe agere vellent.* Antea igitur in intimo portus sinu stationem habuerant Athenienses; nunc ad ipsum portus magni aditum habere constituit Nicias.

Digitized by Google

τῷ κατὰ θάλασσαν πολέμῳ, ὁρῶν τὰ ἐκ τῆς γῆς σφίσιν, ἐπειδὴ Γύλιππος ἦκεν, ἀνελπιστότερα ὄντα. διακομίσας οὖν στρατιὰν καὶ τὰς ναῦς, ἐξετείχισε τρία φρούρια· καὶ ἐν αὐτοῖς τά τε σκεύη τὰ πλεῖστα ἔκειτο, καὶ τὰ πλοῖα ἤδη ἐκεῖ τὰ μεγάλα ὥρμει, καὶ αἱ ταχεῖαι νῆες. ὥστε καὶ τῶν πληρωμάτων οὐχ ἥκιστα τότε πρῶτον κάκωσις ἐγένετο· τῷ τε γὰρ ὕδατι σπανίῳ χρώμενοι καὶ οὐκ ἐγγύθεν, καὶ ἐπὶ φρυγανισμὸν ἅμα ὁπότε ἐξέλθοιεν οἱ ναῦται, ὑπὸ τῶν ἱππέων τῶν Συρακοσίων, κρατούντων τῆς γῆς, [οἱ πολλοὶ] διεφθείροντο. τρίτον γὰρ μέρος τῶν ἱππέων τοῖς Συρακοσίοις διὰ τοὺς ἐν τῷ Πλημμυρίῳ, ἵνα μὴ κακουργήσοντες ἐξίοιεν, ἐπὶ τῇ ἐν τῷ Ὀλυμπιείῳ Πολίχνῃ ἐτετάχατο. ἐπυνθάνετο δὲ καὶ τὰς λοιπὰς τῶν Κορινθίων ναῦς προσπλεούσας ὁ Νικίας, καὶ πέμπει ἐς φυλακὴν αὐτῶν ἑκκαίδεκα ναῦς, αἷς ἔρητο περί τε Λοκροὺς καὶ Ῥήγιον καὶ τὴν προσβολὴν τῆς Σικελίας ναυλοχεῖν αὐτάς.

5. Ὁ δὲ Γύλιππος ἅμα μὲν ἐτείχιζε τὸ διὰ τῶν Ἐπιπολῶν τεῖχος, τοῖς λίθοις χρώμενος, οὓς οἱ Ἀθηναῖοι προπαρεβάλοντο σφίσιν, ἅμα δὲ παρέτασσεν ἐξάγων ἀεὶ πρὸ τοῦ τειχίσματος τοὺς Συρακοσίους καὶ τοὺς ξυμμάχους· καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀντιπαρετάσσοντο. ἐπειδὴ δὲ ἔδοξε Γυλίππῳ καιρὸς εἶναι, ἦρχε τῆς ἐφόδου· καὶ ἐν χερσὶ γενόμενοι ἐμάχοντο μεταξὺ τῶν τειχισμάτων, ᾗ τῆς ἵππου τῶν Συρακοσίων οὐδεμία χρῆσις ἦν. καὶ νικηθέντων τῶν Συρακοσίων καὶ τῶν ξυμμάχων καὶ νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀνελομένων, καὶ τῶν Ἀθηναίων τροπαῖον στησάντων, ὁ Γύλιππος ξυγκαλέσας τὸ στράτευμα οὐκ ἔφη τὸ ἁμάρτημα ἐκείνων, ἀλλ' αὐτοῦ γενέσθαι· τῆς γὰρ ἵππου καὶ τῶν ἀκοντιστῶν τὴν ὠφέλειαν τῇ τάξει, ἐντὸς λίαν τῶν τειχῶν ποιήσας, ἀφελέσθαι· νῦν οὖν αὖθις ἐπάξειν. καὶ διανοεῖσθαι οὕτως ἐκέλευεν αὐτούς, ὡς τῇ μὲν παρασκευῇ οὐκ ἔλασσον ἔξοντας, τῇ δὲ γνώμῃ οὐκ ἀνεκτὸν ἐσόμενον εἰ μὴ ἀξιώσουσι, Πελοποννήσιοί τε ὄντες καὶ Δωριῆς, Ἰώνων καὶ νησιωτῶν καὶ ξυγκλύδων ἀνθρώπων κρατήσαντες ἐξελάσασθαι ἐκ τῆς χώρας.

6. Καὶ μετὰ ταῦτα, ἐπειδὴ καιρὸς ἦν, αὖθις ἐπῆγεν αὐτούς. ὁ δὲ Νικίας καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, νομίζοντες, καὶ εἰ ἐκεῖνοι μὴ ἐθέλοιεν μάχης ἄρχειν, ἀναγκαῖον εἶναι σφίσι μὴ περιορᾶν παροικοδομούμενον τὸ τεῖχος· (ἤδη γὰρ καὶ ὅσον οὐ παρεληλύθει τὴν τῶν Ἀθηναίων τοῦ τείχους τελευτὴν ἡ ἐκείνων τείχισις, καὶ εἰ προέλθοι, ταὐτὸν ἤδη ἐποίει αὐτοῖς νικᾶν τε μαχομένοις διὰ παντὸς, καὶ μηδὲ μάχεσθαι·) ἀντεπήε-

τῷ τε γὰρ ὕδατι — οἱ ναῦται. Plene dicendum erat τῷ τε γὰρ ὕδατι σπανίῳ χρώμενοι καὶ οὐκ ἐγγύθεν, ὁπότε ἐφ' ὑδρείαν καὶ ἐπὶ φρυγανισμὸν ἐξέλθοιεν οἱ ναῦται — διεφθείροντο. Brevitatis studio duo membra ita contraxit, ut verbis καὶ ἐπὶ φρυγανισμὸν ἅμα etiam *aquationem* longinquiorem significaret. — Ante διεφθείροντο e Vat. H. Bekk. recepit οἱ πολλοί, quod Poppo, qui etiam alibi horum librorum auctoritatem sequitur, non plane debebat spernere. Vid. Goell.

ναυλοχεῖν αὐτάς, int. Corinthiorum naves. Nam ναυλοχεῖν transitivum est, significans ναῦς λοχᾶν καὶ ἐνεδρεύειν.

Digitized by Google

σαν οὖν τοῖς Συρακοσίοις. καὶ ὁ Γύλιππος τοὺς μὲν ὁπλίτας ἔξω τῶν τειχῶν μᾶλλον ἢ πρότερον προεξαγαγὼν ξυνέμισγεν αὐτοῖς, τοὺς δ' ἱππέας καὶ τοὺς ἀκοντιστὰς ἐκ πλαγίου τάξας τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὴν εὐρυχωρίαν, ἢ τῶν τειχῶν ἀμφοτέρων αἱ ἐργασίαι ἔλῃγον. καὶ προσβαλόντες οἱ ἱππῆς ἐν τῇ μάχῃ τῷ εὐωνύμῳ κέρᾳ τῶν Ἀθηναίων, ὅπερ κατ' αὐτοὺς ἦν, ἔτρεψαν· καὶ δι' αὐτὸ καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα νικηθὲν ὑπὸ τῶν Συρακοσίων κατερράχθη ἐς τὰ τειχίσματα. καὶ τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἔφθασαν παροικοδομήσαντες καὶ παρελθόντες τὴν τῶν Ἀθηναίων οἰκοδομίαν, ὥστε μηκέτι μήτε αὐτοὶ κωλύεσθαι ὑπ' αὐτῶν, ἐκείνους τε καὶ παντάπασιν ἀπεστερηκέναι, εἰ καὶ κρατοῖεν, μὴ ἂν ἔτι σφᾶς ἀποτειχίσαι.

7. Μετὰ δὲ τοῦτο αἵ τε τῶν Κορινθίων νῆες καὶ Ἀμπρακιωτῶν καὶ Λευκαδίων ἐξέπλευσαν αἱ ὑπόλοιποι δώδεκα, λαθοῦσαι τὴν τῶν Ἀθηναίων φυλακήν, (ἦρχε δὲ αὐτῶν Ἐρασινίδης Κορίνθιος,) καὶ ξυνετείχισαν τὸ λοιπὸν τοῖς Συρακοσίοις μέχρι τοῦ ἐγκαρσίου τείχους. καὶ ὁ Γύλιππος ἐς τὴν ἄλλην Σικελίαν ἐπὶ στρατιάν τε ᾤχετο, καὶ ναυτικὴν καὶ πεζικὴν ξυλλέξων, καὶ τῶν πόλεων ἅμα προσαξόμενος, εἴ τις ἢ μὴ πρόθυμος ἦν, ἢ παντάπασιν ἔτι ἀφεστήκει τοῦ πολέμου. πρέσβεις τε ἄλλοι τῶν Συρακοσίων καὶ Κορινθίων ἐς Λακεδαίμονα καὶ Κόρινθον ἀπεστάλησαν, ὅπως στρατιὰ ἔτι περαιωθῇ, τρόπῳ ᾧ ἂν ἐν ὀλκάσιν, ἢ πλοίοις, ἢ ἄλλως ὅπως ἂν προχωρῇ, ὡς καὶ τῶν Ἀθηναίων ἐπιμεταπεμπομένων. οἵ τε Συρακόσιοι ναυτικὸν ἐπλήρουν, καὶ ἀνεπειρῶντο, ὡς καὶ τούτῳ ἐπιχειρήσοντες, καὶ ἐς τἆλλα πολὺ ἐπῆρτῶντο.

8. Ὁ δὲ Νικίας αἰσθόμενος τοῦτο, καὶ ὁρῶν καθ' ἡμέραν ἐπιδιδοῦσαν τήν τε τῶν πολεμίων ἰσχὺν καὶ τὴν σφετέραν ἀπορίαν, ἔπεμπε καὶ αὐτὸς ἐς τὰς Ἀθήνας, ἀγγέλλων πολλάκις μὲν καὶ ἄλλοτε καθ' ἕκαστα τῶν γιγνομένων, μάλιστα δὲ καὶ τότε, νομίζων ἐν δεινοῖς τε εἶναι, καὶ, ἢν μὴ ὡς τάχιστα ἢ σφᾶς μεταπέμψωσιν, ἢ ἄλλους μὴ ὀλίγους ἀποστέλλωσιν, οὐδεμίαν εἶναι σωτηρίαν. φοβούμενος δὲ μὴ οἱ πεμπόμενοι, ἢ

7. καὶ ξυνετείχισαν τὸ λοιπόν. Quaeras quid sit illud τὸ λοιπόν, cum iam ante istarum navium adventum Syracusii ultra Atheniensium opera (vel, si Goellerum sequaris, ultra priorem obliquum murum, ab Atheniensibus destructum, vid. ad c. 4.) suum murum perduxisse narrentur, cap. 6 extr. Recte Goellerus p. 232. „Syracusani, inquit, postquam inde ab urbe paullulum opus produxerant, relicto hinc inde locis natura munitis intervallo, quo citius ultra κύκλον pervenirent, extrema muri prius absolverunt. Quibus absolutis intermedia quoque aedificando ope Corinthiorum et reliquorum, qui modo advenerant, expleverunt.“ τρόπῳ ᾧ ἄν — προχωρῇ. Verbum προχωρῇ bis cogitandum et post πλοίοις supplendum. Ceterum Schaeferus App. ad Demosth. T. I. p. 818. verba ἐν ὁλκάσιν ἢ πλοίοις ἢ ἄλλως ὅπως ἄν delet, quia structuram impediant, et sententia facile iis careat. Sed cf. 6, 34. ἤτοι κρύφα γε, ἢ φανερῶς, ἢ ἐξ ἑνός γέ του τρόπου. — Ὁλκάδες sunt naves onerariae, magnitudine, certe usu diversae a πλοίοις, quae non tam ad onera inertia, quam ad homines transvehendos adhibebantur. — ἀνεπειρῶν-

Digitized by Google

κατὰ τοῦ λέγειν ἀδυνασίαν, ἢ καὶ μνήμης ἐλλιπεῖς γιγνόμενοι, ἢ τῷ ὄχλῳ πρὸς χάριν τι λέγοντες, οὐ τὰ ὄντα ἀπαγγέλλωσιν, ἔγραψεν ἐπιστολήν, νομίζων οὕτως ἂν μάλιστα τὴν αὑτοῦ γνώμην, μηδὲν ἐν τῷ ἀγγέλῳ ἀφανισθεῖσαν, μαθόντας τοὺς Ἀθηναίους βουλεύσασθαι περὶ τῆς ἀληθείας. καὶ οἱ μὲν ᾤχοντο φέροντες, οὓς ἀπέστειλε, τὰ γράμματα καὶ ὅσα ἔδει αὐτοὺς εἰπεῖν· ὁ δὲ τὰ κατὰ τὸ στρατόπεδον διὰ φυλακῆς ἤδη ἔχων ἐκουσίων κινδύνων ἐπεμελεῖτο.

9. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει τελευτῶντι καὶ Εὐετίων στρατηγὸς Ἀθηναίων, μετὰ Περδίκκου στρατεύσας ἐπ' Ἀμφίπολιν Θρᾳξὶ πολλοῖς, τὴν μὲν πόλιν οὐχ εἷλεν, ἐς δὲ τὸν Στρυμόνα περικομίσας τριήρεις ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἐπολιόρκει, ὁρμώμενος ἐξ Ἠιονῶν. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

10. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος ἥκοντες ἐς τὰς Ἀθήνας οἱ παρὰ τοῦ Νικίου, ὅσα τε ἀπὸ γλώσσης εἴρητο αὐτοῖς, εἶπον, καὶ, εἴ τίς τι ἠρώτα, ἀπεκρίνοντο, καὶ τὴν ἐπιστολὴν ἀπέδοσαν. ὁ δὲ γραμματεὺς τῆς πόλεως παρελθὼν ἀνέγνω τοῖς Ἀθηναίοις, δηλοῦσαν τοιάδε.

11. „Τὰ μὲν πρότερον πραχθέντα, ὦ Ἀθηναῖοι, ἐν ἄλλαις πολλαῖς ἐπιστολαῖς ἴστε· νῦν δὲ καιρὸς οὐχ ἧσσον μαθόντας ὑμᾶς ἐν ᾧ ἐσμὲν βουλεύσασθαι. κρατησάντων γὰρ ἡμῶν μάχαις ταῖς πλείοσι Συρακοσίους, ἐφ' οὓς ἐπέμφθημεν, καὶ τὰ τείχη οἰκοδομησαμένων, ἐν οἵπερ νῦν ἐσμέν, ἦλθε Γύλιππος Λακεδαιμόνιος στρατιὰν ἔχων ἐκ Πελοποννήσου καὶ ἀπὸ τῶν ἐν Σικελίᾳ πόλεων ἔστιν ὧν, καὶ μάχῃ τῇ μὲν πρώτῃ νικᾶται ὑφ' ἡμῶν, τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἱππεῦσί τε πολλοῖς καὶ ἀκοντισταῖς βιασθέντες ἀνεχωρήσαμεν ἐς τὰ τείχη. νῦν οὖν ἡμεῖς μὲν παυσάμενοι τοῦ περιτειχισμοῦ διὰ τὸ πλῆθος τῶν

το. Schol. ἐμελέτων. Proprium est rei navalis, „cum naves in mare deducuntur, ut et earum et remigum periculum fiat. Vid. Interprtt. ad Diod. 13, 8." Goell.

8. κατὰ τοῦ λέγειν ἀδυνασίαν. Vulgo κατὰ τὴν τοῦ λ. ἀδ. Articulo addito significaretur, Niciam non ignorasse legatorum facundiae inopiam. Ita in reprehensionem inciderit ipse, qui non facundiores elegerit. Articulo omisso aptissima sententia funditur; *si forte facundia careret,*

ἢ καὶ μνήμης ἐλλιπεῖς γιγν. Ita Vat. H. Valla pro καὶ γνώμης.

ἤδη ἔχων ἐκουσίων κιν. ἐπεμ. Si haec scriptura genuina est, (fluctuant enim libri, ante ἐκουσίων aut ἤδη aut ἢ δι' inserentes) sententia loci videtur esse: Nicias iam rebus castrensibus custodia cavens id agebat, ut non praeter voluntatem, tempore et loco non opportuno, confligere cogeretur, sed penes ipsum esset arbitrium, quandocumque exercitum periculis obiicere vellet. Antea enim in nullo hostium occursu pugnam detrectaverat, etiamsi hostibus magis opportunum esset, quam ipsi, ne ab iis contemneretur. Schol. ἐπιμέλειαν εἶχε τοῦ φυλάττεσθαι μᾶλλον ἢ τοῦ κινδυνεύεσθαι ἑκουσίως.

9. Ἠιονῶν. Nomen tantum ex h. l. cognitum.

10. ὁ γραμματεὺς τῆς πόλ. De eo vid. Wolf. ad Dem. Lept. p. 244, 384. Boeckh. Oecon. polit. Ath. T. I. p. 201. et Duk. ad h. l. In foro et iudiciis semper praesto erat oratoribus, ut eorum iussu leges, testimonia et quaevis instrumenta causarum recitaret. Non admodum honoratum eius munus videtur fuisse. Schol. λέγει — ὑπηρέτην τὸν εἰωθότα ἐν τῷ κοινῷ τὰ τοῦ δήμου γράμματα ἀναγιγνώσκειν. τοῦτο δὲ οὐκ ἔντιμον ἦν.

Digitized by Google

ἐναντίων ἡσυχάζομεν· (οὐδὲ γὰρ ξυμπάσῃ τῇ στρατιᾷ δυναίμεθ' ἂν χρήσασθαι, ἀπαναλωκυίας τῆς φυλακῆς τῶν τειχῶν μέρος τι τοῦ ὁπλιτικοῦ·) οἱ δὲ παρῳκοδομήκασιν ἡμῖν τεῖχος ἁπλοῦν, ὥστε μὴ εἶναι ἔτι περιτειχίσαι αὐτούς, ἢν μή τις τὸ παρατείχισμα τοῦτο πολλῇ στρατιᾷ ἐπελθὼν ἕλῃ. ξυμβέβηκέ τε πολιορκεῖν δοκοῦντας ἡμᾶς ἄλλους αὐτοὺς μᾶλλον, ὅσα γε κατὰ γῆν, τοῦτο πάσχειν· οὐδὲ γὰρ τῆς χώρας ἐπὶ πολὺ διὰ τοὺς ἱππέας ἐξερχόμεθα.

12. „Πεπόμφασι δὲ καὶ ἐς Πελοπόννησον πρέσβεις ἐπ' ἄλλην στρατιάν, καὶ ἐς τὰς ἐν Σικελίᾳ πόλεις Γύλιππος οἴχεται, τὰς μὲν καὶ πείσων ξυμπολεμεῖν, ὅσαι νῦν ἡσυχάζουσιν, ἀπὸ δὲ τῶν ἔτι καὶ στρατιὰν πεζὴν καὶ ναυτικοῦ παρασκευήν, ἣν δύνηται, ἄξων. διανοοῦνται γὰρ, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, τῷ τε πεζῷ ἅμα τῶν τειχῶν ἡμῶν πειρᾶν, καὶ ταῖς ναυσὶ κατὰ θάλασσαν. καὶ δεινὸν μηδενὶ ὑμῶν δόξῃ εἶναι ὅτι καὶ κατὰ θάλασσαν. τὸ γὰρ ναυτικὸν ἡμῶν, ἥπερ κἀκεῖνοι πυνθάνονται, τὸ μὲν πρῶτον ἤκμαζε καὶ τῶν νεῶν τῇ ξηρότητι καὶ τῶν πληρωμάτων τῇ σωτηρίᾳ· νῦν δὲ αἵ τε νῆες διάβροχοι, τοσοῦτον χρόνον ἤδη θαλασσεύουσαι, καὶ τὰ πληρώματα ἔφθαρται. τὰς μὲν γὰρ ναῦς οὐκ ἔστιν ἀνελκύσαντας διαψῦξαι, διὰ τὸ ἀντιπάλους [καὶ] τῷ πλήθει καὶ ἐπὶ πλείους τὰς τῶν πολεμίων οὔσας ἀεὶ προσδοκίαν παρέχειν ὡς ἐπιπλεύσονται. φανεραὶ δέ εἰσιν ἀναπειρώμεναι, καὶ αἱ ἐπιχειρήσεις ἐπ' ἐκείνοις, καὶ ἀποξηρᾶναι τὰς σφετέρας μᾶλλον ἐξουσία· οὐ γὰρ ἐφορμοῦσιν ἄλλοις.

13. „Ἡμῖν δ' ἐκ πολλῆς ἂν περιουσίας νεῶν μόλις τοῦτο ὑπῆρχε, καὶ μὴ ἀναγκαζομένοις, ὥσπερ νῦν, πάσαις φυλάσσειν. εἰ γὰρ ἀφαιρήσομέν τι καὶ βραχὺ τῆς τηρήσεως, τὰ ἐπιτήδεια οὐχ ἕξομεν, παρὰ τὴν ἐκείνων πόλιν χαλεπῶς καὶ νῦν ἐσκομιζόμενοι. τὰ δὲ πληρώματα διὰ τόδε ἔφθαρή τε ἡμῖν, καὶ ἔτι νῦν φθείρεται, τῶν ναυτῶν τῶν μὲν διὰ φρυγανισμὸν καὶ ἁρπαγὴν μακρὰν καὶ ὑδρείαν ὑπὸ τῶν ἱππέων ἀπολλυμένων· οἱ δὲ θεράποντες, ἐπειδὴ ἐς ἀντίπαλα καθεστήκαμεν, αὐτομο-

11. δυναίμεθ' ἂν χρήσασθαι. Cum Goell. Poppo ex Cass. Aug. It. Reg. Lugd. Mosq. K. Ar. Chr. recepit χρήσεσθαι, fortasse vere. Cf. Poppo I. 1. p. 159.

12. τὰς μὲν καὶ πείσων. Bauerus καί explicat *etiam, ultro, noch dazu.* Sed particula ista in partitione saepe abundat, et in utroque partitionis membro locum habet. Sic Thuc. 6. 13. *Τοῖς δ' Ἐγεσταίοις ἰδίᾳ εἰπεῖν, ἐπειδὴ ἄνευ Ἀθηναίων καὶ ξυνῆψαν πρὸς Σελινουντίους τὸν πόλεμον, μετὰ σφῶν αὐτῶν καὶ καταλῦσεσθαι.*

διὰ τὸ ἀντιπάλους καὶ τῷ πλήθει καὶ ἐπὶ πλείους. Lectionem vulgatam retinui. Bekk. Goell. et Poppo omittunt καί ante τῷ πλήθει cum Vat. H. Bas. Gr. E., et pro ἐπί scripserunt ex D. ἔτι. In plerisque libris est ὅτι πλείους. — Mox cum iisdem recentioribus criticis pro ἀποπειρώμεναι ex H. dedi ἀναπειρώμεναι. Vid. ad 7, 7.

13. ἡμῖν — μόλις τοῦτο ὑπῆρχε. „Male ab his verbis novum caput incipit, quo toto adhuc explicantur verba αἵ τε νῆες διάβροχοι — καὶ τὰ πληρώματα ἔφθαρται c. 12." Poppo. τοῦτο, int. τὸ ἀποξηρᾶναι. Sententia: „Nobis autem vix hoc contingeret (liceret), vel si navium numero superiores essemus, ac non cogeremur, ut nunc, omnibus simul obsidere."

οἱ δὲ θεράποντες. Hoc nunc

Digitized by Google

λοῦσι· καὶ οἱ ξένοι οἱ μὲν ἀναγκαστοὶ ἐρβάντες εὐθὺς κατὰ τὰς πόλεις ἀποχωροῦσιν, οἱ δὲ ὑπὸ μεγάλου μισθοῦ τὸ πρῶτον ἐπαρθέντες καὶ οἰόμενοι χρηματιεῖσθαι μᾶλλον ἢ μαχεῖσθαι, ἐπειδὴ παρὰ γνώμην ναυτικόν τε δὴ καὶ τἆλλα ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀνθεστῶτα ὁρῶσιν, οἱ μὲν ἐπ' αὐτομολίας προφάσει ἀπέρχονται, οἱ δὲ ὡς ἕκαστοι δύνανται· (πολλὴ δ' ἡ Σικελία·) εἰσὶ δ' οἳ καὶ αὐτοὶ ἐμπορευόμενοι, ἀνδράποδα Ῥκαρικὰ ἀντεμβιβάσαι ὑπὲρ σφῶν πείσαντες τοὺς τριηράρχους, τὴν ἀκρίβειαν τοῦ ναυτικοῦ ἀφῄρηνται.

14. Ἐπισταμένοις δ' ὑμῖν γράφω ὅτι βραχεῖα ἀκμὴ πληρώματος, καὶ ὀλίγοι τῶν ναυτῶν οἱ ἐξορμῶντές τε ναῦν καὶ ξυνέχοντες τὴν εἰρεσίαν. τούτων δὲ πάντων ἀπορώτατον τό τε μὴ οἷόν τε εἶναι ταῦτα ἐμοὶ κωλῦσαι τῷ στρατηγῷ, (χαλεπαὶ γὰρ αἱ ὑμέτεραι φύσεις ἄρξαι,) καὶ ὅτι οὐδ' ὁπόθεν ἐπιπληρωσόμεθα τὰς ναῦς ἔχομεν, ὃ τοῖς πολεμίοις πολλαχόθεν ὑπάρχει, ἀλλ' ἀνάγκη, ἀφ' ὧν ἔχοντες ἤλθομεν, τά τε ὄντα καὶ ἀπαναλισκόμενα γίγνεσθαι· αἱ γὰρ νῦν οὖσαι πόλεις ξύμμαχοι, ἀδύνατοι, Νάξος καὶ Κατάνη. εἰ δὲ προσγενήσεται ἔν ἔτι τοῖς πολεμίοις, ὥστε τὰ τρέφοντα ἡμᾶς χωρία τῆς Ἰταλίας, ὁρῶντα ἐν ᾧ τε ἐσμὲν, καὶ ὑμῶν μὴ ἐπιβοηθούντων, πρὸς ἐκείνους χωρῆσαι, διαπολεμήσεταί αὐτοῖς ἁμαχεὶ. ἐκπολιορκηθέντων ἡμῶν, ὁ πόλεμος. τούτων ἐγὼ ἡδίω μὲν ἂν εἶχον ὑμῖν ἕτερα ἐπιστέλλειν, οὐ μέντοι χρησιμώτερά γε, εἰ δεῖ σαφῶς ὑμᾶς εἰδότας τὰ ἐνθάδε βουλεύσασθαι. καὶ ἅμα τὰς φύσεις ἐπιστάμενος ὑμῶν, βουλομένων μὲν τὰ ἥδιστα ἀκούειν, αἰτιωμένων δὲ ὕστερον, ἤν τι ὑμῖν ἀπ' αὐτῶν μὴ ὅμοιον ἐκβῇ, ἀσφαλέστερον ἡγησάμην τὸ ἀληθὲς δηλῶσαι.

recepimus pro θεραπεύοντες plurimorum codicum auctoritate. Legitur vocabulum etiam supra 4, 16., neque servos, sed ὑπηρέτας significat. Cetera ab inchoata structura abiit, cum dicendum fuisset τῶν δὲ θεραπόντων — αὐτομολούντων. cf. c. 14. 15.

ἐπ' αὐτομολίας προφάσει. „Praepositionem ἐπί, quam vulgo ad προφάσει referunt, ad αὐτομολίας pertinere vidit Goell. Eam ipsam ob causam nos αὐτομολίᾳ aut αὐτομολίαις malimus." Poppo.

οἵ καὶ αὐτοὶ ἐμπορευόμενοι. Vat. H. Bekk. Goell. Poppo καὶ αὐτοί. Poppo languere dicit αὐτοῦ, cum antea quoque de Sicilia sermo fuerit. Sed si αὐτοῦ non arcte cum καί iungas, sed universe cum sequentibus verbis, maxime cum ἐμπορευόμενοι, nihil αὐτοῦ habet offensionis. Sed aptius αὐτοί propter verba sequentia ὑπὲρ σφῶν, quare et ipse recepi.

14. βραχεῖα ἀκμὴ πληρώματος, exigua copia remigum aetate et robore florentium. ἐξορμᾶν τὴν ναῦν Dukerus esse putat *navem e statione vel portu in altum deducere*; συνέχειν τὴν εἰρεσίαν ad periliam navem sistendi vel eius cursum remis inhibendi pertinet.

ἀφ' ὧν ἔχοντες ἤλθομεν — γίγνεσθαι. Cum Hellmanno sic iunge: ἀνάγκη (ἐστὶν) ἀπ' ἐκείνων, ἃ ἔχοντες ἤλθομεν, γίγνεσθαι ἡμῖν τά τε ὄντα καὶ ἀναλισκόμενα. Cf. c. 31. ἀφ' ὧν αὐτοὶ εἶχον ξυμπέμπουσι. Τὰ ὄντα Intelliges eos, qui adhuc supersunt ex iis, quos adduxerant. Hos dicit sibi suppetere debere ad omnia munera; etiam ad officia eorum, qui interempti sint (ἀπαναλισκόμενα), i. e. licet multi ex iis iam interempti sint.

καὶ ὑμῶν μὴ ἐπιβοηθ. Variavit structuram pro καὶ ὑμᾶς μὴ ἐπιβοηθοῦντας. — Mox pro διαπολεμήσεται Cl. Vat. Mosq. Ar. et cor-

Digitized by Google

15. „Καὶ νῦν ὡς, ἐφ' ἃ μὲν ἤλθομεν [τὸ] πρῶτον, καὶ τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν ἡγεμόνων ὑμῖν μὴ ἐμπτῶν γεγενημένων, οὕτω τὴν γνώμην ἔχετε· ἐπειδὴ δὲ Σικελία τε ἅπασα ξυνέστηκε, καὶ ἐκ Πελοποννήσου ἄλλη στρατιὰ προσδόκιμος αὐτοῖς, βουλεύεσθε ἤδη, ὡς τῶν γ' ἐνθάδε μηδὲ τοῖς παροῦσιν αὐταρκούντων, ἀλλ' ἢ τούτους μεταπέμπειν δέον, ἢ ἄλλην στρατιὰν μὴ ἐλάσσω ἐπιπέμπειν, καὶ πεζὴν καὶ ναυτικήν, καὶ χρήματα μὴ ὀλίγα, ἐμοὶ δὲ διαδοχόν τινα, ὡς ἀδύνατός εἰμι διὰ νόσον νεφρῖτιν παραμένειν. ἀξιῶ δ' ὑμῶν ξυγγνώμης τυγχάνειν, καὶ γάρ, ὃν ἐρρώμην, πολλὰ ἐν ἡγεμονίαις ὑμᾶς εὖ ἐποίησα. ὅ τι δὲ μέλλετε, ἅμα τῷ ἦρι εὐθύς, καὶ μὴ ἐξ ἀναβολῆς, πράσσεσθε, ὡς τῶν πολεμίων τὰ μὲν ἐν Σικελίᾳ διὰ ὀλίγου πορισμένων, τὰ δ' ἐκ Πελοποννήσου σχολαίτερον. μέλλοντες δ', ἢν μὴ προσέχητε τὴν γνώμην, τὰ μὲν λήσουσιν ὑμᾶς, ὥσπερ καὶ πρότερον, τὰ δὲ φθήσονται."

16. Ἡ μὲν τοῦ Νικίου ἐπιστολὴ τοσαῦτα ἐδήλου. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἀκούσαντες αὐτῆς τὸν μὲν Νικίαν οὐ παρέλυσαν τῆς ἀρχῆς, ἀλλ' αὐτῷ, ἕως ἂν ἕτεροι ξυνάρχοντες αἱρεθέντες ἀφίκωνται, τῶν αὐτοῦ ἐκεῖ δύο προσείλοντο, Μένανδρον καὶ Εὐθύδημον· ὅπως μὴ μόνος ἐν ἀσθενείᾳ ταλαιπωροίη· στρατιὰν δὲ ἄλλην ἐψηφίσαντο πέμπειν καὶ ναυτικὴν καὶ πεζικήν, Ἀθηναίων τε ἐκ καταλόγου καὶ τῶν ξυμμάχων καὶ ξυνάρχοντας αὐτῷ εἵλοντο Δημοσθένην τε τὸν Ἀλκισθένους καὶ Εὐρυμέδοντα τὸν Θουκλέους. καὶ τὸν μὲν Εὐρυμέδοντα εὐθὺς περὶ ἡλίου τροπὰς τὰς χειμερινὰς ἀποπέμπουσιν ἐς τὴν Σικελίαν μετὰ δέκα νεῶν, ἄγοντα ἑξήκοντα [καὶ ἑκατὸν] τάλαντα ἀργυρίου, καὶ ἅμα ἀγγελοῦντα τοῖς ἐκεῖ ὅτι ἥξει βοήθεια, καὶ ἐπιμέλεια αὐτῶν ἔσται.

17. Ὁ δὲ Δημοσθένης ὑπομένων παρεσκευάζετο τὸν ἔκπλουν ὡς ἅμα τῷ ἦρι ποιησόμενος, στρατιάν τε ἐπαγγέλλων ἐς τοὺς ξυμμάχους, καὶ χρήματα αὐτόθεν καὶ ναῦς καὶ ὁπλίτας ἑτοιμάζων. Πέμπουσι δὲ καὶ περὶ τὴν Πελοπόννησον οἱ Ἀθηναῖοι ἑξήκοντα ναῦς, ὅπως φυλάσσωσιν μηδὲν ἀπὸ Κορίνθου καὶ τῆς Πελοποννήσου ἐς τὴν Σικελίαν περαιοῦσθαι. οἱ γὰρ Κορίνθιοι, ὡς οἵ τε πρέσβεις αὐτοῖς ἦκον, καὶ τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ βελτίω ἤγγελλον, νομίσαντες οὐκ ἄκαιρον καὶ τὴν προσπέραυ πέμψιν τῶν νεῶν παύσασθαι, πολλῷ μᾶλλον ἐπέρρωντο,

rectus Jt. praebent non spernendam lectionem διαπεπολεμῆσθαι.

15. ἀχθλαίτερον μέν. repete πορισμένων. Sed in sequentibus structura variata est, transitu a participiis ad indicativum facto. Vid. ad c. 13. Krüg. ad Dion. p. 264.

16. εἴκοσι καὶ ἑκατόν. Verba καὶ ἑκατόν solus H. et Valla suppeditant, quam lectionem defendimus in mai. ed. Boeckhius Oecon. pol. T. II. p. 197. viginti talenta tum per Eurymedontem missa, postea vero centum viginti a Demosthene advecta esse demonstrare conatur, ut inde summa 140 talentum, quam ab Eurymedonte allatam esse perhibet Diodor. 13, 8., conficiatur. Eius disputationem secutus est Gellerus, redarguit Poppo.

17. αὐτόθεν, i. e. ἀπὸ τῶν ξυμμάχων. — Mox a verbis πέμπουσι δὲ καὶ rectius novi capitis initium fuerit, quam a verbis ὁ δὲ Δημοσθένης.

Digitized by Google

καὶ ἐν ὁλκάσι παρεσκευάζοντο αὐτοί τε ἀποστελοῦντες ὁπλίτας ἐς τὴν Σικελίαν, καὶ ἐκ τῆς ἄλλης Πελοποννήσου οἱ Λακεδαιμόνιοι τῷ αὐτῷ τρόπῳ πέμψοντες. ναῦς τε οἱ Κορίνθιοι πέντε καὶ εἴκοσιν ἐπλήρουν, ὅπως ναυμαχίας τε ἀποπειράσωσι πρὸς τὴν ἐν τῷ Ναυπάκτῳ φυλακήν, καὶ τὰς ὁλκάδας αὐτῶν ἧσσον οἱ ἐν τῇ Ναυπάκτῳ Ἀθηναῖοι κωλύσιεν ἀπαίρειν, πρὸς τὴν σφετέραν ἀντίταξιν τῶν τριήρων τὴν φυλακὴν ποιούμενοι.

18. Παρεσκευάζοντο δὲ καὶ τὴν ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσβολὴν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὥςπερ τε προεδέδοκτο αὐτοῖς, καὶ τῶν Συρακοσίων καὶ Κορινθίων ἐναγόντων, ἐπειδὴ ἐπυνθάνοντο τὴν ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων βοήθειαν ἐς τὴν Σικελίαν, ὅπως δὴ, ἐσβολῆς γενομένης, διακωλυθῇ. καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης προσκείμενος ἐδίδασκε τὴν Δεκέλειαν τειχίζειν, καὶ μὴ ἀνιέναι τὸν πόλεμον. μάλιστα δὲ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐγεγένητό τις ῥώμη, διότι τοὺς Ἀθηναίους ἐνόμιζον διπλοῦν τὸν πόλεμον ἔχοντας, πρός τε σφᾶς καὶ Σικελιώτας, εὐκαθαιρετωτέρους ἔσεσθαι, καὶ ὅτι τὰς σπονδὰς προτέρους λελυκέναι ἡγοῦντο αὐτούς· ἐν γὰρ τῷ προτέρῳ πολέμῳ σφέτερον τὸ παρανόμημα μᾶλλον γενέσθαι, ὅτι ἐς Πλάταιαν ἦλθον Θηβαῖοι ἐν σπονδαῖς, καὶ, εἰρημένον ἐν ταῖς πρότερον ξυνθήκαις ὅπλα μὴ ἐπιφέρειν, ἢν δίκας θέλωσι διδόναι, αὐτοὶ οὐχ ὑπήκουον ἐς δίκας προκαλουμένων τῶν Ἀθηναίων· καὶ διὰ τοῦτο εἰκότως δυστυχεῖν τε ἐνόμιζον, καὶ ἐνεθυμοῦντο τήν τε περὶ Πύλον ξυμφορὰν, καὶ εἴ τις ἄλλη αὐτοῖς γένοιτο. ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ταῖς τριάκοντα ναυσὶν ὁρμώμενοι Ἐπιδαύρου τε καὶ Πρασιῶν καὶ ἄλλα ἐδῄωσαν, καὶ ἐκ Πύλου ἅμα ἐληστεύοντο, καὶ ὁσάκις περὶ του διαφοραὶ γένοιντο τῶν κατὰ τὰς σπονδὰς ἀμφισβητουμένων, ἐς δίκας προκαλουμένων τῶν Λακεδαιμονίων, οὐκ ἤθελον ἐπιτρέπειν, τότε δὴ οἱ Λακεδαιμόνιοι νομίσαντες τὸ παρανόμημα, ὅπερ καὶ σφίσι πρότερον ἡμάρτητο, αὖθις ἐς τοὺς Ἀθηναίους τὸ αὐτὸ περιστάναι, προθυμοι ἦσαν ἐς τὸν πόλεμον. καὶ ἐν τῷ χειμῶνι τούτῳ σίδηρόν τε περιηγγέλλον κατὰ τοὺς ξυμμάχους, καὶ τὰ ἄλλα ἐργαλεῖα ἡτοίμαζον ἐς τὸν ἐπιτειχισμόν. καὶ τοῖς ἐν τῇ Σικελίᾳ ἅμα ὡς ἀποπέμψοντες ἐν ταῖς ὁλκάσιν ἐπικουρίαν, αὐτοί τε ἐπόριζον, καὶ τοὺς ἄλλους Πελοποννησίους παρεσκεύαζον. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα, καὶ ὄγδοον καὶ δέκατον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

19. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου ἦρος εὐθὺς ἀρχομένου πρωΐτατα δὴ οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσέβαλον· ἡγεῖτο δὲ Ἄγις ὁ Ἀρχιδάμου, Λακεδαιμονίων βασι-

ἐς τὴν Σικελίαν. Sic ex Vat. H. primus rescripsit Bekk. pro ἐν τῇ Σικελίᾳ.

18. ὥςπερ τε προεδέδοκτο αὐτοῖς. Vid. 6, 93. — ἐς Πλάταιαν, vid. 2, 2.

ἐν σπονδαῖς, int. σπονδὰς τὰς τριακοντούτεις ibid. et 1, 115. — ἐς δίκας προκαλουμένων, vid. 1, 145.

ταῖς τριάκοντα ναυσίν. Vid. 6, 105.

19. πρωΐτατα. Sic optimi libri. Bekk. πρωϊαίτατα, vulgo πρωϊαίτατα.

Digitized by Google

λεύς. καὶ πρῶτον μὲν τῆς χώρας τὰ περὶ τὸ πεδίον ἐδήωσαν, ἔπειτα Δεκέλειαν ἐτείχιζον, κατὰ πόλεις διελόμενοι τὸ ἔργον. ἀπέχει δὲ ἡ Δεκέλεια σταδίους μάλιστα τῆς τῶν Ἀθηναίων πόλεως εἴκοσι καὶ ἑκατόν, παραπλήσιον δὲ καὶ οὐ πολλῷ πλέον καὶ ἀπὸ τῆς Βοιωτίας. ἐπὶ δὲ τῷ πεδίῳ καὶ τῆς χώρας τοῖς κρατίστοις ἐς τὸ κακουργεῖν ᾠκοδομεῖτο τὸ τεῖχος, ἐπιφανὲς μέχρι τῆς τῶν Ἀθηναίων πόλεως. καὶ οἱ μὲν ἐν τῇ Ἀττικῇ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐτείχιζον· οἱ δ' ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ἀπέστελλον περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ταῖς ὁλκάσι τοὺς ὁπλίτας ἐς τὴν Σικελίαν, Λακεδαιμόνιοι μὲν τῶν τε Εἱλώτων ἐπιλεξάμενοι τοὺς βελτίστους καὶ Νεοδαμωδῶν, ξυναμφοτέρων ἑξακοσίους ὁπλίτας, καὶ Ἐκκριτον Σπαρτιάτην ἄρχοντα, Βοιωτοὶ δὲ τριακοσίους ὁπλίτας, ὧν ἦρχον Πάνων τε καὶ Νίκων Θηβαῖοι καὶ Ἡγήσανδρος Θεσπιεύς. οὗτοι μὲν οὖν ἐν τοῖς πρῶτοι ὁρμήσαντες ἀπὸ τοῦ Ταινάρου τῆς Λακωνικῆς ἐς τὸ πέλαγος ἀφῆκαν· μετὰ δὲ τούτους Κορίνθιοι οὐ πολλῷ ὕστερον πεντακοσίους ὁπλίτας, τοὺς μὲν ἐξ αὐτῆς Κορίνθου, τοὺς δὲ προσμισθωσάμενοι Ἀρκάδων, καὶ ἄρχοντα Ἀλέξαρχον Κορίνθιον προστάξαντες, ἀπέπεμψαν. ἀπέστειλαν δὲ καὶ Συκυώνιοι διακοσίους ὁπλίτας ὁμοῦ τοῖς Κορινθίοις, ὧν ἦρχε Σαργεὺς Συκυώνιος. αἱ δὲ πέντε καὶ εἴκοσι νῆες τῶν Κορινθίων αἱ τοῦ χειμῶνος πληρωθεῖσαι ἀνθῴρμουν ταῖς ἐν τῇ Ναυπάκτῳ εἴκοσιν Ἀττικαῖς, ἔωσπερ αὐτοῖς οὗτοι οἱ ὁπλῖται ταῖς ὁλκάσιν ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου ἀφῆραν· οὗπερ ἕνεκα καὶ τὸ πρότερον ἐπληρώθησαν, ὅπως μὴ οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς τὰς ὁλκάδας μᾶλλον ἢ πρὸς τὰς τριήρεις τὸν νοῦν ἔχωσιν.

20. Ἐν δὲ τούτῳ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, ἅμα Δεκελείας τῷ τειχισμῷ καὶ τοῦ ἦρος εὐθὺς ἀρχομένου, περί τε Πελοπόννησον ναῦς τριάκοντα ἔστειλαν καὶ Χαρικλέα τὸν Ἀπολλοδώρου ἄρχοντα, ᾧ εἴρητο καὶ ἐς Ἄργος ἀφικομένῳ κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν παραπαλεῖν Ἀργείων τε ὁπλίτας ἐπὶ τὰς ναῦς, καὶ τὸν Δημοσθένην ἐς τὴν Σικελίαν, ὥςπερ ἔμελλον, ἀπέστελλον ἑξήκοντα μὲν ναυσὶν Ἀθηναίων καὶ πέντε Χίαις, ὁπλίταις δὲ ἐκ καταλόγου Ἀθηναίων διακοσίοις καὶ χιλίοις, καὶ νησιωτῶν

παραπλήσιον δὲ — Βοιωτίας. Verba οὐ πολλῷ πλέον uncis olim inclusi, tamquam glossema praegressi παραπλήσιον. Poppo cum Bekk. ante οὐ inserit ex Vat. H. I. καί, porro pro ἐπί ex D. H. Vall. dedit ἀπό. Quam rationem nunc imitatus sum. Sententia verborum haec est: spatium, quo distat a Boeotiae finibus, aequale est, nec multo maius illo, quo ab Athenis distat.

ἐν τοῖς πρῶτοι. Vid. ad 1, 6. cf. 3, 17. et Reiz. de Accent. inclin. p. 20. Vulgo πρῶτοις cum libris omnibus. — ἀφῆκαν, subaudi τὰς ναῦς. Bauerus ob insolentiorem huius verbi usum comiciebat ἀπῆραν. Sic 8, 80. νῆες ἀπέφασαι ἐς τὸ πέλαγος.

πέντε καὶ εἴκοσι. Vid. c. 17 extr. — Mox αὐτοῖς οὗτοι reposui, quemadmodum exhibet Vat., reliquis codicibus aut solum οὗτοι, aut quod vulgo solum legitur αὐτοῖς, ut videtur, praebentibus. Praeiverunt Bekker. et Poppo, qui αὐτοῖς uncis inclusit.

20. Ἀργείων τε. Non habet τέ quo referatur. In γέ mutandum esse, olim conieci. Reiskio et Gbellero delendum videbatur. Poppo uncis inclusit. Paullo ante post περί cum Bekk. e Vat. H. recepi τέ.

Digitized by Google

ὅσοις ἐκασταχόθεν οἷόν τ' ἦν πλείστοις χρήσασθαι, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ξυμμάχων τῶν ὑπηκόων, εἴ ποθέν τι εἶχον ἐπιτήδειον ἐς τὸν πόλεμον, ξυμπορίσαντες. εἵρητο δ' αὐτῷ πρῶτον μετὰ τοῦ Χαρικλέους ἅμα περιπλέοντα ξυστρατεύεσθαι περὶ τὴν Λακωνικήν· καὶ ὁ μὲν Δημοσθένης ἐς τὴν Αἴγιναν πλεύσας, τοῦ στρατεύματός τε εἴ τι ὑπελείπετο, περιέμενε, καὶ τὸν Χαρικλέα τοὺς Ἀργείους παραλαβεῖν.

21. Ἐν δὲ τῇ Σικελίᾳ ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τούτου τοῦ ἦρος, καὶ ὁ Γύλιππος ἦκεν ἐς τὰς Συρακούσας, ἄγων ἀπὸ τῶν πόλεων, ὧν ἔπεισε, στρατιὰν ὅσην ἐκασταχόθεν πλείστην ἐδύνατο. καὶ ξυγκαλέσας τοὺς Συρακοσίους ἔφη χρῆναι πληροῦν ναῦς ὡς δύνανται πλείστας καὶ ναυμαχίας ἀπόπειραν λαμβάνειν· ἐλπίζειν γὰρ ἀπ' αὐτοῦ τι ἔργον ἄξιον τοῦ κινδύνου ἐς τὸν πόλεμον κατεργάσασθαι. ξυνανέπειθε δὲ καὶ ὁ Ἑρμοκράτης οὐχ ἥκιστα [τοῦ] ταῖς ναυσὶ μὴ ἀθυμεῖν ἐπιχειρήσειν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, λέγων οὐδὲ ἐκείνους πάτριον τὴν ἐμπειρίαν οὐδὲ ἀΐδιον τῆς θαλάσσης ἔχειν, ἀλλ' ἠπειρώτας μᾶλλον τῶν Συρακοσίων ὄντας καὶ ἀναγκασθέντας ὑπὸ Μήδων ναυτικοὺς γενέσθαι· καὶ πρὸς ἄνδρας τολμηροὺς, οἵους καὶ Ἀθηναίους, τοὺς ἀντιτολμῶντας χαλεπωτάτους [ἂν] αὐτοῖς φαίνεσθαι· ᾧ γὰρ ἐκεῖνοι τοὺς πέλας, οὐ δυνάμει ἔστιν ὅτε προὔχοντες, τῷ δὲ θράσει ἐπιχειροῦντες, καταφοβοῦσι, καὶ σφᾶς ἂν τὸ αὐτὸ ὁμοίως τοῖς ἐναντίοις ὑποσχεῖν. καὶ Συρακοσίους εὖ εἰδέναι ἔφη τῷ τολμῆσαι ἀπροσδοκήτως πρὸς τὸ Ἀθηναίων ναυτικὸν ἀντιστῆναι πλέον, διὰ τὸ κατοῦτον ἐκπλαγέντων αὐτῶν, περιεσομένους, ἢ Ἀθηναίους τῇ ἐπιστήμῃ τὴν Συρακοσίων ἀπειρίαν βλάψοντας. ἰέναι οὖν ἐκέλευεν ἐς τὴν πεῖραν τοῦ ναυτικοῦ, καὶ μὴ ἀποκνεῖν. καὶ οἱ μὲν Συρακόσιοι, τοῦ τε Γυλίππου καὶ [τοῦ] Ἑρμοκράτους καὶ εἴ τον ἄλλου πειθόντων, ὥρμηντό τε ἐς τὴν ναυμαχίαν, καὶ τὰς ναῦς ἐπλήρουν.

22. Ὁ δὲ Γύλιππος, ἐπειδὴ παρεσκευάσατο τὸ ναυτικὸν, ἀγαγὼν ὑπὸ νύκτα πᾶσαν τὴν στρατιὰν τὴν πεζὴν, αὐτὸς μὲν τοῖς ἐν τῷ Πλημμυρίῳ τείχεσι κατὰ γῆν ἔμελλε προσβαλεῖν· αἱ δὲ πρῴρειαι τῶν Συρακοσίων ἅμα καὶ ἀπὸ ξυνθήματος πέντε μὲν καὶ τριάκοντα ἐκ τοῦ μεγάλου λιμένος ἐπέπλεον, αἱ δὲ πέντε καὶ τεσσαράκοντα ἐκ τοῦ ἐλάσσονος, οὗ ἦν καὶ τὸ νεώριον αὐτοῖς, [καὶ] περιέπλεον, βουλόμενοι πρὸς τὰς ἐντὸς

21. τοῦ ταῖς ναυσὶ μὴ ἀθυμεῖν ἐπιχ. Articulum τοῦ, cuius rationem nullusdum interpretum satis probabiliter expediebat, cum Lngd. I. K. m. Ar. Chr. omisit Poppo. Sed vid. Bernhardy Synt. p. 147, ubi nostri scriptoris locum 3, 36. προσέπεμψε βάλεσθαι — τῆς ὁρμῆς comparat. Futuri infinitivum ἐπιχειρήσειν plurimi libri tuentur. Cf. Poppo I. 1. p. 159.

πλέονα τι. Τί ex Vat. H. adiectum a Bekk. Ab iisdem τοῦ ante Ἑρμοκράτους abest. — καὶ εἴ τον ἄλλο „est genus attractionis pro τοῦ τε Γυλίππου καὶ Ἑρμοκρ. πειθόντων καὶ εἴ τις ἄλλος ἔπειθε.“ Poppo.

22. ἐπειδὴ παρεσκευάσατο. Gr. H. παρεσκεύαστο, quod iure praeferunt Duk. et Poppo propter loces 3, 107. ἐπεὶ δὲ παρεσκεύαστο αὐτοῖς. 4, 67. ἐπειδὴ παρεσκεύαστο ἀμφοτέροις. „Hoc aptius, addit Poppo, quia Gylippus classi instruendae non praefuit.“ Cf. c. 75 in.

καὶ περιέπλεον. Vulgo punctum est ante καί, ut subaudiendum

Digitized by Google

προσμίξαι καὶ ἅμα ἐπιπλεῖν τῷ Πλημμυρίῳ, ὅπως οἱ Ἀθηναῖοι ἀμφοτέρωθεν θορυβῶνται. οἱ δ' Ἀθηναῖοι διὰ τάχους ἀντιπληρώσαντες ἑξήκοντα ναῦς, ταῖς μὲν πέντε καὶ εἴκοσι πρὸς τὰς πέντε καὶ τριάκοντα τῶν Συρακοσίων τὰς ἐν τῷ μεγάλῳ λιμένι ἐναυμάχουν, ταῖς δ' ἐπιλοίποις ἀπήντων ἐπὶ τὰς ἐκ τοῦ νεωρίου περιπλεούσας. καὶ εὐθὺς πρὸ τοῦ στόματος τοῦ μεγάλου λιμένος ἐναυμάχουν, καὶ ἀντεῖχον ἀλλήλοις ἐπὶ πολύ, οἱ μὲν βιάσασθαι βουλόμενοι τὸν ἔκπλουν, οἱ δὲ κωλύειν.

ν 23. Ἐν τούτῳ δὲ ὁ Γύλιππος, τῶν ἐν τῷ Πλημμυρίῳ Ἀθηναίων πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπικαταβάντων καὶ τῇ ναυμαχίᾳ τὴν γνώμην προσεχόντων, φθάνει προσπεσὼν ἅμα τῇ ἕῳ αἰφνιδίως τοῖς τείχεσι· καὶ αἱρεῖ τὸ μέγιστον πρῶτον, ἔπειτα δὲ καὶ τὰ ἐλάσσω δύο, οὐχ ὑπομεινάντων τῶν φυλάκων, ὡς εἶδον τὸ μέγιστον ῥᾳδίως ληφθέν. καὶ ἐκ μὲν τοῦ πρώτου ἁλόντος χαλεπῶς οἱ ἄνθρωποι, ὅσοι καὶ ἐς τὰ πλοῖα καὶ ὁλκάδα τινὰ κατέφυγον ἐς τὸ στρατόπεδον ἐξεκομίζοντο· τῶν γὰρ Συρακοσίων ταῖς ἐν τῷ μεγάλῳ λιμένι ναυσὶ κρατούντων τῇ ναυμαχίᾳ, ὑπὸ τριήρους μιᾶς καὶ εὖ πλεούσης ἐπεδιώκοντο· ἐπειδὴ δὲ τὰ δύο τειχίσματα ἡλίσκετο, ἐν τούτῳ καὶ οἱ Συρακόσιοι ἐτύγχανον ἤδη νικώμενοι, καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν φεύγοντες ῥᾷον παρέπλευσαν. αἱ γὰρ τῶν Συρακοσίων αἱ πρὸ τοῦ στόματος νῆες ναυμαχοῦσαι, βιασάμεναι τὰς τῶν Ἀθηναίων ναῦς, οὐδενὶ κόσμῳ ἐξέπλεον, καὶ ταραχθεῖσαι περὶ ἀλλήλας παρέδοσαν τὴν νίκην τοῖς Ἀθηναίοις. ταύτας τε γὰρ ἔτρεψαν, καὶ ὑφ' ὧν τὸ πρῶτον ἐνικῶντο ἐν τῷ λιμένι. καὶ ἕνδεκα μὲν ναῦς τῶν Συρακοσίων κατέδυσαν, καὶ τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ἀπέκτειναν, πλὴν ὅσον ἐκ τριῶν νεῶν, οὓς ἐξώγρησαν· τῶν δὲ σφετέρων τρεῖς νῆες διεφθάρησαν. τὰ δὲ ναυάγια ἀνελκύσαντες τῶν Συρακοσίων, καὶ τροπαῖον ἐν τῷ νησιδίῳ στήσαντες τῷ πρὸ τοῦ Πλημμυρίου, ἀνεχώρησαν ἐς τὸ ἑαυτῶν στρατόπεδον.

24. Οἱ δὲ Συρακόσιοι κατὰ μὲν τὴν ναυμαχίαν οὕτως ἐπεπράγεσαν, τὰ δ' ἐν τῷ Πλημμυρίῳ τείχη εἶχον, καὶ τροπαῖα ἔστησαν αὐτῶν τρία. καὶ τὸ μὲν ἕτερον τοῖν δυοῖν τει-

sit αἱ ἐκ τοῦ ἐλάσσονος λιμένος. Bekk. virgula posita καί uncis circumscripsit, cum ab H. et Vall. absit; quod etiam Poppo secutus est. — τὸ νεώριον, das Schiffswerft. Differunt νεώριον et νεώσοικοι (Schiffsdocken). Anecd. Bekker. T. I. p. 282. Νεώσοικοι, καταγώγια ἐπὶ τῆς θαλάττης φκοδομημένα εἰς τὴν ὑποδοχὴν τῶν νεῶν, ὅτε μὴ θαλαττεύοιεν· τὰ νεώρια δὲ ἡ τῶν ὅλων περιβολή. Ergo νεώριον totum, νεώσοικος pars erat. Differunt item ἐπίνειον et ναύσταθμα. Est enim ἐπίνειον urbs vel vicus, ubi naves struuntur vel asservantur. Schol. ad Thuc. 1, 30. ἐπίνειόν ἐστι πόλισμα παραθαλάσσιον, ἔνθα τὰ νεώρια τῶν πόλεων, ὥςπερ ὁ Πειραιεὺς τῶν Ἀθηναίων καὶ ἡ Νίσαια τῆς Μεγαρίδος. δύνασαι δὲ ἐπὶ παντὸς ἐμπορίου καὶ παραθαλασσίου χρήσασθαι τῷ ὀνόματι τούτῳ, ὃ νῦν οἱ πολλοὶ κατάβολον καλοῦσι. („Seeplatz" Goell.) Contra ναύσταθμον est statio, in qua naves tuto possunt manere (Ankerplatz).

23. ἐν τῷ νησιδίῳ. Parva haec insula in ipso magni portus aditu sita erat, prope Plemmyrium. Hodie vocatur l' isola del Castellucio. Vid. Descriptio Syracus.

Digitized by Google

χοῖν τρῖν ὕστερον ληφθέντοιν κατέβαλον, τὰ δὲ δύο ἐπισκευάσαντες ἐφρούρουν. ἄνθρωποι δ' ἐν τῶν τειχῶν τῇ ἁλώσει ἀπέθανον καὶ ἐζωγρήθησαν πολλοί, καὶ χρήματα πολλὰ τὰ ξύμπαντα ἑάλω· ἅτε γὰρ ταμιείῳ χρωμένων τῶν Ἀθηναίων τοῖς τείχεσι, πολλὰ μὲν ἐμπόρων χρήματα καὶ σῖτος ἐνῆν, πολλὰ δὲ καὶ τριηράρχων· ἐπεὶ καὶ ἱστία τεσσαράκοντα τριήρων καὶ τἆλλα σκεύη ἐγκατελήφθη, καὶ τριήρεις ἀνειλκυσμέναι τρεῖς. μέγιστον δὲ καὶ ἐν τοῖς πρῶτον ἑκάκωσε τὸ στράτευμα τὸ τῶν Ἀθηναίων ἡ τοῦ Πλημμυρίου λῆψις· οὐ γὰρ ἔτι οὐδ' οἱ ἔξπλοι ἀσφαλεῖς ἦσαν τῆς ἐπαγωγῆς τῶν ἐπιτηδείων, (οἱ γὰρ Συρακόσιοι ναυσὶν αὐτόθι ἐφορμοῦντες ἐκώλυον, καὶ διὰ μάχης ἤδη ἐγίγνοντο αἱ ἐκπομπαί,) ἔς τε τὰ ἄλλα κατάπληξιν παρέσχε καὶ ἀθυμίαν τῷ στρατεύματι.

25. Μετὰ δὲ τοῦτο ναῦς τε ἐκπέμπουσι δώδεκα οἱ Συρακόσιοι, καὶ Ἀγάθαρχον ἐπ' αὐτῶν Συρακόσιον ἄρχοντα. καὶ αὐτῶν μία μὲν ἐς Πελοπόννησον ᾤχετο πρέσβεις ἄγουσα, οἵπερ τὰ σφέτερα φράσωσιν, ὅτι ἐν ἐλπίσιν εἰσί, καὶ τὸν ἐκεῖ πόλεμον ἔτι μᾶλλον ἐποτρύνωσι γίγνεσθαι· αἱ δὲ ἑνδεκα νῆες πρὸς τὴν Ἰταλίαν ἔπλευσαν, πυνθανόμεναι πλοῖα τοῖς Ἀθηναίοις γέμοντα χρημάτων προσπλεῖν. καὶ τῶν τε πλοίων ἐπιτυχοῦσαι τὰ πολλὰ διέφθειραν, καὶ ξύλα ναυπηγήσιμα ἐν τῇ Καυλωνιάτιδι κατέκαυσαν, ἃ τοῖς Ἀθηναίοις ἕτοιμα ἦν. ἔς τε Λοκροὺς μετὰ ταῦτα ἦλθον, καὶ ὁρμουσῶν αὐτῶν, κατέπλευσε μία τῶν ὁλκάδων τῶν ἀπὸ Πελοποννήσου, ἄγουσα Θεσπιέων ὁπλίτας. καὶ ἀναλαβόντες αὐτοὺς οἱ Συρακόσιοι ἐπὶ τὰς ναῦς παρέπλεον ἐπ' οἶκον. φυλάξαντες δ' αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι εἴκοσι ναυσὶ πρὸς τοῖς Μεγάροις, μίαν μὲν ναῦν λαμβάνουσιν αὐτοῖς ἀνδράσι, τὰς δ' ἄλλας οὐκ ἠδυνήθησαν, ἀλλ' ἀποφεύγουσιν ἐς τὰς Συρακούσας. Ἐγένετο δὲ καὶ περὶ τῶν σταυρῶν ἀκροβολισμὸς ἐν τῷ λιμένι, οὓς οἱ Συρακόσιοι πρὸ τῶν παλαιῶν νεωσοίκων κατέπηξαν ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὅπως αὐτοῖς αἱ νῆες ἐντὸς ὁρμοῖεν, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπιπλέοντες μὴ βλάπτοιεν ἐμβάλλοντες. προσαγαγόντες γὰρ ναῦν μυριοφόρον αὐτοῖς οἱ

24. ἅτε γὰρ ταμιείῳ. Vulg. ὥστε. Poetarum proprius hic usus τοῦ ὥστε, ut sit pro ὡς, ut Homericum ὥστε κρήνη μελάνυδρος. Ab Herodoto et Tragicis non plane alienum ne reliquis quidem Atticis abiudicari vult Lobeck. ad Phryn. p. 427. Bekk. ex H. reposuit ἅτε, probante Poppone. — χρήματα sunt *bona* universe, non pecuniae. Docent sequentia. Cf. c. 25. πλοῖα τοῖς Ἀθηναίοις γέμοντα χρημάτων, ubi vid. Schol. ταμιεῖον igitur erit Niederlage, Vorrathskammer. — ἐν τοῖς πρώτοις, vid. annot. ad 1, 6.

25. ἐν τῇ Καυλωνιάτιδι. Caulonia urbs in Bruttiis sita, inter Sagram fluvium et Scyllacium, auctore Strab. lib. VI.

ναῦν μυριοφόρον. Schol. μεγάλην, δυναμένην δέξασθαι μυρίον φόρτον. In universum significat navem onerariam grandiorem. Cf. Bredov. ad h. l. Etiam hodierni populi navium magnitudinem ita designant, et bellicarum et mercaturae inservientium (ein Schiff von 70 Kanonen, von 500 Tonnen oder Lasten). Eadem navis inferius dicitur ὁλκάς. In Pollucis Onom. IV, 165. „quum olim lectum esset ναῦς μυριαφόρος, εἰς Θουκυδίδης, quod cum ἱεραφόρος congruit, magno consensu μυριοφόρος reposuerunt, quod et hic offerunt Msct. et Thucydides agnoscit ipse VII, 25. multique praeterea usurpant alii. Qui ναῦν μυριοφόρον interpretantur de-

Digitized by Google

Ἀθηναῖοι, πύργους τε ξυλίνους ἔχουσαν καὶ παραφράγματα, ἔκ τε τῶν ἀκάτων ὤνεσιν ἀναδούμενοι τοὺς σταυροὺς, καὶ ἀνέκλων, καὶ κατακολυμβῶντες ἐξέπριον. οἱ δὲ Συρακόσιοι ἀπὸ τῶν νεωσοίκων ἔβαλλον, οἱ δ' ἐκ τῆς ὁλκάδος ἀντέβαλλον· καὶ τέλος τοὺς πολλοὺς τῶν σταυρῶν ἀνεῖλον οἱ Ἀθηναῖοι. χαλεπωτάτη δ' ἦν τῆς σταυρώσεως ἡ κρύψις. ἦσαν γὰρ τῶν σταυρῶν οὓς οὐχ ὑπερέχοντας τῆς θαλάσσης κατέπηξαν· ὥστε δεινὸν ἦν προσπλεῦσαι, μὴ οὐ προϊδών τις ὥσπερ περὶ ἕρμα περιβάλῃ τὴν ναῦν. ἀλλὰ καὶ τούτους κολυμβηταὶ δυόμενοι ἐξέπριον μισθοῦ. ὅμως δ' αὖθις οἱ Συρακόσιοι ἐσταύρωσαν. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα πρὸς ἀλλήλους, οἷον εἰκὸς τῶν στρατοπέδων ἐγγὺς ὄντων καὶ ἀντιτεταγμένων, ἐμηχανῶντο, καὶ ἀκροβολισμοῖς καὶ πείραις παντοίαις ἐχρῶντο. Ἔπεμψαν δὲ καὶ ἐς τὰς πόλεις πρέσβεις οἱ Συρακόσιοι Κορινθίων καὶ Ἀμπρακιωτῶν καὶ Λακεδαιμονίων, ἀγγελοῦντας τήν τε τοῦ Πλημμυρίου λῆψιν, καὶ τῆς ναυμαχίας πέρι, ὡς οὐ τῇ τῶν πολεμίων ἰσχύϊ μᾶλλον ἢ τῇ σφετέρᾳ ταραχῇ ἡσσηθεῖεν, τά τε ἄλλα αὖ δηλώσοντας ὅτι ἐν ἐλπίσιν εἰσὶ, καὶ ἀξιώσοντας ξυμβοηθεῖν ἐπ' αὐτοὺς καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ, ὡς καὶ τῶν Ἀθηναίων προσδοκίμων ὄντων ἄλλῃ στρατιᾷ, καὶ, ἢν φθάσωσιν αὐτοὶ πρότερον διαφθείραντες τὸ παρὸν στράτευμα αὐτῶν, διαπολεμησόμενον. καὶ οἱ μὲν ἐν τῇ Σικελίᾳ ταῦτα ἔπρασσον.

26. Ὁ δὲ Δημοσθένης, ἐπεὶ ξυνελέγη αὐτῷ τὸ στράτευμα ὃ ἔδει ἔχοντα ἐς τὴν Σικελίαν βοηθεῖν, ἄρας ἐκ τῆς Αἰγίνης καὶ πλεύσας πρὸς τὴν Πελοπόννησον τῷ τε Χαρικλεῖ καὶ ταῖς τριάκοντα ναυσὶ τῶν Ἀθηναίων ξυμμίσγει. καὶ παραλαβόντες τῶν Ἀργείων ὁπλίτας ἐπὶ τὰς ναῦς ἔπλευν ἐς τὴν Λακωνικήν. καὶ πρῶτον μὲν τῆς Ἐπιδαύρου τι τῆς Λιμηρᾶς ἐδῄωσαν·

cem mille homines ferentem, non reputare videntur, quid Amphitritae humeri valeant, quid ferre recusent. Tantam multitudinem ne illa quidem tulit Ptolemaei Philopatoris moles, ad usum prorsus immobilis. Itaque praestat navem intelligi decem millium amphorum, qualem Graeci *μυριαμφόρον* dicebant, Arist. Pac. 521., ut minorem *δεκαμφόρον*." *Lobeck.* ad Phryn. p. 662., qui *μυριαμφόρος* etiam scribendum censet.

ὤνεσιν. *Ὀνύειν* dicuntur, qui utuntur *ὄνῳ*, sive, ut Scholiastes scribit, *ὀνεύῳ*, i. e. machina in navigio fixa, qua per laqueos, iniectos alicui rei vel gravissimae et maximi ponderis, sursum ea tollitur, e fundo evellitur. Hoc enim valet h. l. *ἀναιλᾶν*, *convellere*, e *fundo evellere*. Vid. ad 2, 76. Saepe hoc verbum non *frangendi*, sed *inflectendi* et *in altum tollendi* vim habet. — *κατακολυμβῶντες ἐξέπριον*, scilicet urinatores sub aqua mersi vallos serra findebant. Vid. paullo inferius, *κολυμβηταὶ δυόμενοι ἐξέπριον*.

Κορινθίων — Λακεδαιμονίων. Hos genitivos iunge cum *πρέσβεις*, *πόλεις* autem intellige Siciliae urbes Syracusiorum socias, quo missi narrantur delecti illi ex Corinthiis, Ambraciotis et Lacedaemoniis legati, haud dubie ideo, ut maiorem auctoritatem et fidem haberet apud socias civitates Syracusiorum victoriae narratio.

ἀγγελοῦντας. Cum libris pluribus Bekk. Goell. Poppo *ἀγγέλλοντας*. — *ἐπ' αὐτούς*, int. *Συρακοσίους*. — Pro *διαπολεμησόμενον* Bekk. e Vat. recepit *διαπολεμησόμενον*. Cf. supra c. 14. et de variata structura vid. annot. ad c. 18. Cap. 15. *Βουλεύεσθε ἤδη, ὡς τῶν γ' ἐνθάδε μηδὲ τοῖς παροῦσιν αὐταρκούντων, ἀλλ' ἢ τούσδε μεταπέμπειν δέον, ἢ ἄλλην στρατιὰν μὴ ἐλάσσω ἐπαπέμπειν.*

Digitized by Google

ἔπειτα σχόντες ἐς τὰ καταντικρὺ Κυθήρων τῆς Λακωνικῆς, ἔνθα τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνός ἐστι, τῆς τε γῆς ἔστιν ἃ ἐδῄωσαν, καὶ ἐτείχισαν ἰσθμῷδές τι χωρίον, ἵνα δὴ οἵ τε Εἵλωτες τῶν Λακεδαιμονίων αὐτόθεν αὐτομολῶσι, καὶ [ἅμα] λῃσταὶ ἐξ αὐτοῦ, ὥσπερ ἐκ τῆς Πύλου, ἁρπαγὴν ποιῶνται. καὶ ὁ μὲν Δημοσθένης εὐθὺς, ἐπειδὴ ξυγκατέλαβε τὸ χωρίον, παρέπλει ἐπὶ τῆς Κερκύρας, ὅπως καὶ τῶν ἐκεῖθεν ξυμμάχων παραλαβὼν τὸν ἐς τὴν Σικελίαν πλοῦν ὅτι τάχιστα ποιῆται· ὁ δὲ Χαρικλῆς περιμείνας ἕως τὸ χωρίον ἐξετείχισε, καὶ καταλιπὼν φυλακὴν αὐτοῦ, ἀπεκομίζετο καὶ αὐτὸς ὕστερον ταῖς τριάκοντα ναυσὶν ἐπ' οἴκου, καὶ οἱ Ἀργεῖοι ἅμα.

27. Ἀφίκοντο δὲ καὶ τῶν Θρᾳκῶν τῶν μαχαιροφόρων τοῦ Διακοῦ γένους ἐς τὰς Ἀθήνας πελτασταὶ ἐν τῷ αὐτῷ θέρει τούτῳ τριακόσιοι καὶ χίλιοι, οὓς ἔδει τῷ Δημοσθένει ἐς τὴν Σικελίαν ξυμπλεῖν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι, ὡς ὕστερον ἦκον, διενοοῦντο αὐτοὺς πάλιν, ὅθεν ἦλθον, ἐς Θράκην ἀποπέμπειν. τὸ γὰρ ἔχειν πρὸς τὸν ἐκ τῆς Δεκελείας πόλεμον αὐτοὺς πολυτελὲς ἐφαίνετο· δραχμὴν γὰρ τῆς ἡμέρας ἕκαστος ἐλάμβανεν. ἐπειδὴ γὰρ ἡ Δεκέλεια τὸ μὲν πρῶτον ὑπὸ πάσης τῆς στρατιᾶς ἐν τῷ θέρει τούτῳ τειχισθεῖσα, ὕστερον δὲ φρουραῖς ὑπὸ τῶν πόλεων κατὰ διαδοχὴν χρόνου ἐπιούσαις τῇ χώρᾳ ἐπῳκεῖτο, πολλὰ ἔβλαπτε τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἐν τοῖς πρώτοις χρημάτων τ' ὀλέθρῳ καὶ ἀνθρώπων φθορᾷ ἐκάκωσε τὰ πράγματα. πρότερον μὲν γὰρ βραχεῖαι γιγνόμεναι αἱ ἐσβολαὶ ἦσαν ἄλλου χρόνου τῆς γῆς ἀπολαύειν οὐκ ἐκώλυον· τότε δὲ ξυνεχῶς ἐπικαθημένων, καὶ ὁτὲ μὲν καὶ πλεόνων ἐπιόντων, ὁτὲ δ' ἐξ ἀνάγκης τῆς ἴσης φρουρᾶς καταθεούσης τε τὴν χώραν καὶ λῃστείας ποιουμένης, βασιλέως τε παρόντος τοῦ τῶν Λακεδαιμονίων Ἄγιδος, ὃς οὐκ ἐκ παρέργου τὸν πόλεμον ἐποιεῖτο, μεγάλα οἱ

26. καὶ [ἅμα] λῃσταί. Vocabulum ἅμα soli Vat. H. suppeditant. Mox ex H. receptum παρέπλει pro vulgato ἐπέπλει, quod h. l., ubi non sermo est de aggressione infesta, parum aptum videtur esse. In Vat. legitur ἐκπαρέπλει.

27. τοῦ Διακοῦ γένους. Δῖοι erant Thracica gens, cuius etiam 2, 96. mentionem iniicit.

ὕστερον δὲ φρουραῖς ὑπὸ τῶν πολ. „Praegresso participio, abesse debebat δέ. Vid. Hermann. ad Soph. Electr. 1059. Buttmann. ad Dem. orat. Mid. exc. 12. p. 149." *Goell.* Cf. 1, 67. Pro ὑπό Bekk. e Vat. H. recepit ἀπό, quod sane aptissimum est. In vulgata ὑπὸ τῶν πόλεων pertinet ad ἐπῳκεῖτο, et φρουραῖς dativus est instrumentalis, quo referendum participium ἐπιούσαις, cuius loco vulgo male legitur ἐπιουσῶν. „Alia exempla similis transpositionis invenies I. 1. p. 299. Ἐποικεῖν Δεκέλειαν civitates praesidium eo mittentes aeque recte dicantur ac praesidia ipsa, et dativus positus ut 6, 86. οὐ στρατοπέδῳ, πόλει δὲ ἐποικοῦντες ὑμῖν." *Poppo.*

ἐν τοῖς πρώτοις. Bekk. de coniectura reposuit ἐν τοῖς πρῶτον, ut c. 24. legitur. Sed discrimen esse inter utrumque locum, et ibi *omnium primum*, hic *in primis* s. *maxime* dicendum esse docuit Poppo. — ἀνθρώπων φθορᾷ, i. e. *fuga mancipiorum*. Vid. sequentia. De χρήμασι vid. annot. ad c. 24.

τῆς ἴσης φρουρᾶς. Schol. τῆς ἑταγμένης, recte. Nam intelligendum de praesidio illo semper pari, quod erat Deceliae, quod cum Abreschio *ordinarium* vel *solitum* dixeris.

Digitized by Google

Ἀθηναῖοι ἐβλάπτοντο. τῆς τε γὰρ χώρας ἁπάσης ἐστέρηντο, καὶ ἀνδραπόδων πλέον ἢ δύο μυριάδες ηὐτομολήκεσαν, καὶ τούτων πολὺ μέρος χειροτέχναι· πρόβατά τε πάντα ἀπολώλει καὶ ὑποζύγια· ἵπποι τε, ὁσημέραι ἐξελαυνόντων τῶν ἱππέων, πρός τε τὴν Δεκέλειαν καταδρομὰς ποιουμένων καὶ κατὰ τὴν χώραν φυλασσόντων, οἱ μὲν ἀπεχωλοῦντο, ἐν γῇ ἀποκρότῳ τε καὶ ξυνεχῶς ταλαιπωροῦντες, οἱ δ' ἐτιτρώσκοντο.

28. Ἥ τε τῶν ἐπιτηδείων παρακομιδὴ ἐκ τῆς Εὐβοίας, πρότερον ἐκ τοῦ Ὠρωποῦ κατὰ γῆν διὰ τῆς Δεκελείας θάσσων οὖσα, περὶ Σούνιον κατὰ θάλασσαν πολυτελὴς ἐγίγνετο· τῶν τε πάντων ὁμοίως ἐπακτῶν ἐδεῖτο ἡ πόλις, καὶ ἀντὶ τοῦ πόλις εἶναι φρούριον κατέστη. πρὸς γὰρ τῇ ἐπάλξει τὴν μὲν ἡμέραν κατὰ διαδοχὴν οἱ Ἀθηναῖοι φυλάσσοντες, τὴν δὲ νύκτα καὶ ξύμπαντες, πλὴν τῶν ἱππέων, οἱ μὲν ἐφ' ὅπλοις ποιούμενοι, οἱ δ' ἐπὶ τοῦ τείχους, καὶ θέρους καὶ χειμῶνος ἐταλαιπωροῦντο. μάλιστα δ' αὐτοὺς ἐπίεζεν, ὅτι δύο πολέμους ἅμα εἶχον· καὶ ἐς φιλονεικίαν καθέστασαν τοιαύτην, ἣν, πρὶν γενέσθαι, ἠπίστησεν ἄν τις ἀκούσας· τὸ γὰρ αὐτοὺς πολιορκουμένους ἐπιτειχισμῷ ὑπὸ Πελοποννησίων μηδ' ὣς ἀποστῆναι ἐκ Σικελίας, ἀλλὰ ἐκεῖ Συρακούσας τῷ αὐτῷ τρόπῳ ἀντιπολιορκεῖν, πόλιν οὐδὲν ἐλάσσω αὐτήν γε καθ' αὑτὴν τῶν Ἀθηναίων, καὶ τὸν παράλογον τοσοῦτον ποιῆσαι τοῖς Ἕλλησι τῆς δυνάμεως καὶ τόλμης, ὅσον κατ' ἀρχὰς τοῦ πολέμου οἱ μὲν ἐνιαυτὸν, οἱ δὲ δύο, οἱ δὲ τριῶν γε ἐτῶν, οὐδεὶς πλείω χρόνον, ἐνόμιζον περιοίσειν αὐτούς, εἰ οἱ Πελοποννήσιοι ἐσβάλοιεν ἐς τὴν χώραν, ὥστε ἔτει ἑπτακαιδεκάτῳ μετὰ τὴν πρώτην ἐσβολὴν ἦλθον ἐς Σικελίαν, ἤδη τῷ πολέμῳ κατὰ πάντα τετρυχωμένοι, καὶ πόλεμον οὐδὲν ἐλάσσω προσαναείλοντο τοῦ πρότερον ὑπάρχοντος ἐκ Πελοποννήσου. δι' ἃ καὶ τότε ὑπὸ [τε] τῆς Δεκελείας πολλὰ βλαπτούσης καὶ τῶν ἄλλων ἀναλωμάτων μεγάλων προσπιπτόντων ἀδύνατοι ἐγένοντο τοῖς χρήμασι. καὶ τὴν εἰκοστὴν ὑπὸ τοῦτον τὸν χρόνον τῶν κατὰ θάλασσαν ἀντὶ τοῦ φόρου τοῖς ὑπηκόοις ἐποίησαν, πλείω νομίζοντες ἂν σφίσι χρήματα οὕτω προσιέναι. αἱ μὲν γὰρ δαπά-

ὑποζύγια. Vat. H. ζεύγη.

28. ἐφ' ὅπλοις ποιούμενοι, int. τὴν φυλακήν ex praegresso φυλάσσοντες. — ἐφ' ὅπλοις, i. e. in statione armati, ut alibi τὰ ὅπλα τιθέμενοι.

τὸ γὰρ αὐτοὺς — ἀντιπολιορκεῖν. Cum Scholiasta repete ex praegressis ἠπίστησεν ἄν τις ἀκούσας. Sic etiam alibi, maxime in enuntiatione a coniunctione γάρ incipiente, infinitivo cum accusativo participii fulcrum e praecedentibus quaerendum. Vid. ad 1, 36., ubi ἂν μάθοιτε repetendum. Plato Apol. 32. Ἀντιπαραβάλλοντι τὰ ἐμαυτοῦ πάθη πρὸς τὰ ἐκείνων, ὡς ἐγῷμαι, οὐκ ἂν ἀηδὲς εἴη· καὶ δὴ καὶ τὸ μέγιστον, τοὺς ἐκεῖ ἐξετάζοντα καὶ ἐρευνῶντα, ὥσπερ τοὺς ἐνταῦθα, διάγειν, τίς αὐτῶν σοφός ἐστι, καὶ τίς οἴεται μέν, ἔστι δ' οὔ, sc. οὐκ ἂν ἀηδὲς εἴη.

ὅσον κατ' ἀρχὰς τοῦ πολέμου, quatenus ab initio belli. Poppo haec verba usque ad χώραν cum Heilmanno parentheseos signis circumdari posse monet. Nam ὥστε ex τοσοῦτον pendet. — περιοίσειν, περιέσεσθαι, ἀνθέξειν.

καὶ τὴν εἰκοστὴν — προσιέναι. Tributum sociorum, de quo vide 1, 96., cum inde a Periclis tem-

Digitized by Google

ναι οὐχ ὁμοίως καὶ πρὶν, ἀλλὰ πολλῷ μείζους καθέστασαν, ὅσῳ καὶ μείζων ὁ πόλεμος ἦν· αἱ δὲ πρόσοδοι ἀπάλλυντο.

29. *Τοὺς οὖν Θρᾷκας τοὺς τῷ Δημοσθένει ὑστερήσαντας, διὰ τὴν παροῦσαν ἀπορίαν τῶν χρημάτων οὐ βουλόμενοι δαπανᾶν, εὐθὺς ἀπέπεμπον, προστάξαντες κομίσαι αὐτοὺς Διϊτρέφει, καὶ εἰπόντες ἅμα ἐν τῷ παράπλῳ (ἐπορεύοντο γὰρ δι' Εὐρίπου) καὶ τοὺς πολεμίους, ἤν τι δύνηται, ἀπ' αὐτῶν βλάψαι. ὁ δὲ ἐς τὴν Τάναγραν ἀπεβίβασεν αὐτούς, καὶ ἁρπαγήν τινα ἐποιήσατο διὰ τάχους· καὶ ἐκ Χαλκίδος τῆς Εὐβοίας ἀφ' ἑσπέρας διέπλευσε τὸν Εὔριπον, καὶ ἀποβιβάσας ἐς τὴν Βοιωτίαν ἦγεν αὐτοὺς ἐπὶ Μυκαλησσόν. καὶ τὴν μὲν νύκτα λαθὼν πρὸς τῷ Ἑρμαίῳ ηὐλίσατο· (ἀπέχει δὲ τῆς Μυκαλησσοῦ ἑκκαίδεκα μάλιστα σταδίους·) ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῇ πόλει προσέκειτο, οὖσῃ μεγάλῃ, καὶ αἱρεῖ, ἀφυλάκτοις τε ἐπιπεσὼν καὶ ἀπροσδοκήτοις μὴ ἄν ποτέ τινα σφίσιν ἀπὸ θαλάσσης τοσοῦτον ξπαναβάντα ἐπιθέσθαι, τοῦ τείχους ἀσθενοῦς ὄντος καὶ ἔστιν*

poribus valde auctum fuerit, primum ab ipso Pericle ad 600 talenta, deinde a sequioribus demagogis ad 1300, Bredovius dubitat, an omnino abrogatum sit tributum, quod solus h. l. tradat Thucydides. Cum enim vicesimae mercium Athenas subvectarum (5 pro Cent) ex Mansonis (in Sparta T. II. p. 502.) ratiocinatione non plus quam nonaginta talenta quotannis efficiant, patere, multo minus ex portorio, quam ex tributo tralaticio Athenienses percepturos fuisse. Quantumvis autem portorium superaverit tributum, illud tamen ab ipsis Atheniensibus potius, quam a sociis exigi necesse fuisse. Omnes istas dubitationes dispulit Boeckhius in Oecon. pol. Athen. T. I. p. 344 sqq., ubi docet, vicesimam istam a Thucydide memoratam, non in Piraeo, sed in sociorum terris exactam esse. Cum autem Aristophanes in Ran. v. 363., quam fabulam docuit Ol. 93, 3., Thorycionem quendam *εἰκοστολόγον* perstringat, Boeckhius l. l. p. 349. cf. p. 432. colligit, rem usque ad belli Peloponnesiaci finem, quo tempore omnia sociorum tributa cum ipsis sociis Athenienses amiserint, perdurasse.

29. *ἦν τι δύνηται.* Olim *δύνωνται.* Illud praebuerunt Vat. H. Vall. Ex iisdem paullo post receptum *ηὐλίσατο* pro *ηὐλίζετο*, et a Bekk. Goell. et Popp. *οὐ μεγάλῃ*, pro *μεγάλῃ*. Illud „convenientius naturae huius oppidi, quod Strabo *κάμηνη τῆς Ταναγρικῆς* vocat p. 404. Neque ex Homerico epitheto *εὐρύχορος* contrarium probabis." *Poppo.* Nos etiamnum addubitamus, quia sub finem capitis Thucydides urbem maxime hominibus frequentatam fuisse significat: *καὶ ἐπιπεσόντες διδασκαλείῳ παίδων, ὅπερ μέγιστον ἦν αὐτόθι.* Deinde, ut est diversum de magnitudine pro rei et temporis diversitate hominum iudicium, etiam alias urbes, non admodum magnas, grandes appellat Thucydides. Sic 1, 24. *προελθόντος τοῦ χρόνου ἐγένετο ἡ Ἐπίδαμνίων πόλις μεγάλη τε καὶ πολυάνθρωπος.* Poterat Strabonis temporibus oppidulum vel adeo vicus esse Mycalessus, at Thucydidis temporibus ex celebrata ab Homero *εὐφυχωρίᾳ* et frequentia aliquid retinuisse. Intervallum est quatuor ferme saeculorum. Denique si parva urbs erat, cur tam multis verbis Scriptor causas explicat, cur factum sit, ut Thraces ea potirentur? Errat Goellerus, scribens, „cum rationes hic reddantur, cur *tam facile* capi urbs potuerit, illud (lectio *οὐ μεγ.*) utique verum videtur." Ubi dixit Thucydides illud *tam facile?* Per portas apertas etiam maxime munita urbs facili negotio capitur. Valla participium per *etsi* solvit.

ἀπὸ θαλάσσης τοσοῦτον ἐπαναβ. Verba *ἀπὸ θαλάσσης* iunge cum *ἐπαναβάντα*, et ad *τοσοῦτον* subaudi *διάστημα.*

Digitized by Google

ἢ καὶ πεπτωκότος, τοῦ δὲ βραχέος ᾠκοδομημένου, καὶ πυλῶν ἅμα διὰ τὴν ἄδειαν ἀνεῳγμένων. ἐσπεσόντες δὲ οἱ Θρᾷκες ἐς τὴν Μυκαλησσὸν τάς τε οἰκίας καὶ τὰ ἱερὰ ἐπόρθουν, καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐφόνευον, φειδόμενοι οὔτε πρεσβυτέρας οὔτε νεωτέρας ἡλικίας, ἀλλὰ πάντας ἐξῆς, ὅτῳ ἐντύχοιεν, καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας κτείνοντες, καὶ προσέτι καὶ ὑποζύγια, καὶ ὅσα ἄλλα ἔμψυχα ἴδοιεν. τὸ γὰρ γένος τὸ τῶν Θρᾳκῶν ὅμοια τοῖς μάλιστα τοῦ βαρβαρικοῦ, ἐν ᾧ ἂν θαρσήσῃ, φονικώτατον ἐστί. καὶ τότε ἄλλη τε ταραχὴ οὐκ ὀλίγη καὶ ἰδέα πᾶσα καθεστήκει ὀλέθρου, καὶ ἐπιπεσόντες διδασκαλείῳ παίδων, ὅπερ μέγιστον ἦν αὐτόθι, καὶ ἅρτι ἔτυχον οἱ παῖδες ἐξεληλυθότες, κατέκοψαν πάντας· καὶ ξυμφορὰ τῇ πόλει πάσῃ οὐδεμιᾶς ἧσσων μᾶλλον ἑτέρας ἀδόκητός τε ἐπέπεσεν αὕτη καὶ δεινή.

30. Οἱ δὲ Θηβαῖοι αἰσθόμενοι ἐβοήθουν, καὶ καταλαβόντες προκεχωρηκότας ἤδη τοὺς Θρᾷκας οὐ πολὺ τήν τε λεῖαν ἀφείλοντο, καὶ αὐτοὺς φοβήσαντες καταδιώκουσιν ἐπὶ τὸν Εὔριπον καὶ τὴν θάλασσαν, οὗ αὐτοῖς τὰ πλοῖα, ἃ ἦγαγεν, ὥρμει. καὶ ἀποκτείνουσιν αὐτῶν ἐν τῇ ἐσβάσει τοὺς πλείστους, οὔτε ἐπισταμένους νεῖν, τῶν τε ἐν τοῖς πλοίοις, ὡς ἑώρων τὰ ἐν τῇ γῇ, ὁρμισάντων ἔξω τοῦ ζεύγματος τὰ πλοῖα· ἐπεὶ ἔν γε τῇ ἄλλῃ ἀναχωρήσει οὐκ ἀτόπως οἱ Θρᾷκες πρὸς τὸ τῶν Θηβαίων ἱππικὸν, ὅπερ πρῶτον προσέκειτο, προεκθέοντες καὶ ξυστρεφόμενοι ἐν ἐπιχωρίῳ τάξει, τὴν φυλακὴν ἐποιοῦντο, καὶ ὀλίγοι αὐτῶν ἐν τούτῳ διεφθάρησαν· μέρος δέ τι καὶ ἐν τῇ πόλει αὐτῇ δι' ἁρπαγὴν ἐγκαταληφθὲν ἀπώλετο. οἱ δὲ ξύμπαντες τῶν Θρᾳκῶν πεντήκοντα καὶ διακόσιοι ἀπὸ τριακοσίων καὶ χιλίων ἀπέθανον. διέφθειραν δὲ καὶ τῶν Θηβαίων καὶ τῶν ἄλλων, οἳ ξυνεβοήθησαν, ἐς εἴκοσι μάλιστα ἱππέας τε καὶ ὁπλί-

βραχέος, supra c. 4. eodem sensu ἀσθενές dixit, cui opponitur ibi ὑψηλότερον. — ὅμοια τοῖς μάλιστα, *ut qui maxime.*

καὶ ἅρτι ἔτυχον, pro καὶ ἐς ὃ ἅρτι ἔτυχον. Vid. ad 2, 4.

οὐδεμιᾶς ἧσσων μᾶλλον ἑτέρας ἀδόκητός τε. Heilmannus aut μᾶλλον δέ scribendum, aut verba μᾶλλον ἑτέρας inducenda coniiciebat. Posterius olim verum putabam. Nunc nihil mutandum censeo, cum Thucydidem et 1, 138. sine copula haec verba iungere observem: Ἦν γὰρ ὁ Θεμιστοκλῆς βεβαιότατα δὴ φύσεως ἰσχὺν δηλώσας, καὶ διαφερόντως τι ἐς αὐτὸ μᾶλλον ἑτέρου ἄξιος θαυμάσαι. Ut ibi καί ante μᾶλλον, ita hic δέ subaudiendum est. Neque vero omnino idem valent verba οὐδεμιᾶς ἧσσων et μᾶλλον ἑτέρας, sed posterius gravius est.

30. ἐν τῇ ἐσβάσει τοὺς πλείστους. Cave putes plurimos omnino ex Thracum numero interfectos esse. Nam infra dicit ex mille trecentis ducentos et quinquaginta periisse. Tribus locis pugnatum est, primum cum equitatu Thebanorum, deinde in ipsa urbe nonnullos praedae intentos interemerunt. Sed ἐν τῇ ἐσβάσει plurimi, vel plures quam duobus reliquis locis, interfecti sunt, partim quod nare non didicissent, partim quod naves a littore removerent, qui in iis erant, ita ut profugi illi navem escendere non possent. Τὸ ζεῦγμα est iunctura navis cum terra per scalam (ἀποβάθραν) facta. Vid. Thucyd. 4, 12. Sed pro τοῦ ζεύγματος in Gr. et H. τοξεύματος invenitur, et in H. s. v. γρ. τοῦ ζεύγματος. Contra in Lugd. altera scriptura τοξεύματος cum γρ. annotata est. Tus. τοῦ τοξεύματος. In m. vulgata quidem scriptura, sed γ a rec. man. illatum. Valla interpretatur *extra ictum sagittarum.* Poppo et Goell. τοξεύματος receperunt.

Digitized by Google

τας ὁμοῦ, καὶ Θηβαίων τῶν Βοιωταρχῶν Σκιρφώνδαν· τῶν δὲ Μυκαλησσίων μέρος τι ἀπαναλώθη. τὰ μὲν κατὰ τὴν Μυκαλησσόν, πάθει χρησαμένων οὐδενός, ὡς ἐπὶ μεγέθει, τῶν κατὰ τὸν πόλεμον ἧσσον ὀλοφύρασθαι ἀξίω, τοιαῦτα ξυνέβη.

31. Ὁ δὲ Δημοσθένης τότε ἀποπλέων ἐπὶ τῆς Κερκύρας μετὰ τὴν ἐκ τῆς Λακωνικῆς τείχισιν „ ὁλκάδα ὁρμοῦσαν ἐν Φειᾷ τῇ Ἠλείων, ἐν ᾗ οἱ Κορίνθιοι ὁπλῖται ἐς τὴν Σικελίαν ἔμελλον περαιοῦσθαι, αὐτὴν μὲν διαφθείρει, οἱ δ' ἄνδρες ἀποφυγόντες ὕστερον λαβόντες ἄλλην ἔπλεον. καὶ μετὰ τοῦτο ἀφικόμενος ὁ Δημοσθένης ἐς τὴν Ζάκυνθον καὶ Κεφαλληνίαν ὁπλίτας τε παρέλαβε, καὶ ἐκ τῆς Ναυπάκτου τῶν Μεσσηνίων μετεπέμψατο, καὶ ἐς τὴν ἀντιπέρας ἤπειρον τῆς Ἀκαρνανίας διέβη, ἐς Ἀλυζίαν τε καὶ Ἀνακτόριον, ὃ αὐτοὶ εἶχον. ὅντι δ' αὐτῷ περὶ ταῦτα ὁ Εὐρυμέδων ἀπαντᾷ, ἐκ τῆς Σικελίας ἀποπλέων, ὃς τότε τοῦ χειμῶνος τὰ χρήματα ἄγων τῇ στρατιᾷ ἀπεπέμφθη· καὶ ἀγγέλλει τά τε ἄλλα, καὶ ὅτι πύθοιτο κατὰ πλοῦν ἤδη ὢν τὸ Πλημμύριον ὑπὸ τῶν Συρακοσίων ἁλωκός. ἀφικνεῖται δὲ καὶ Κόνων παρ' αὐτούς, ὃς ἦρχε Ναυπάκτου, ἀγγέλλων ὅτι αἱ πέντε καὶ εἴκοσι νῆες τῶν Κορινθίων αἱ σφίσιν ἀνθορμοῦσαι οὔτε καταλύουσι τὸν πόλεμον, ναυμαχεῖν τε μέλλουσι· πέμπειν οὖν ἐκέλευεν αὐτοὺς ναῦς, ὡς οὐχ ἱκανὰς οὔσας δυοῖν δεούσας εἴκοσι τὰς ἑαυτῶν πρὸς τὰς ἐκείνων πέντε καὶ εἴκοσι ναυμαχεῖν. τῷ μὲν οὖν Κόνωνι δέκα ναῦς ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Εὐρυμέδων τὰς ἄριστα σφίσι πλεούσας ἀφ' ὧν αὐτοὶ εἶχον ξυμπέμπουσι πρὸς τὰς ἐν τῇ Ναυπάκτῳ· αὐτοὶ δὲ τὰ περὶ τῆς στρατιᾶς τὸν ξύλλογον ἡτοιμάζοντο, Εὐρυμέδων μὲν ἐς τὴν Κέρκυραν πλεύσας, καὶ πεντεκαίδεκά [τε] ναῦς πληροῦν κελεύσας αὐτούς, καὶ ὁπλίτας καταλεγόμενος, (ξυνῆρχε γὰρ ἤδη Δημοσθένει ἀποτραπόμενος, ὥσπερ καὶ ῥηθέν,) Δημοσθένης δ' ἐκ τῶν περὶ τὴν Ἀκαρνανίαν χωρίων σφενδονήτας τε καὶ ἀκοντιστὰς ξυναγείρων.

τῶν Βοιωταρχῶν. Erant enim inter undecim Boeotarchas duo Thebani. Vid. ad 4, 91.

ὡς ἐπὶ μεγέθει. Portus: „pro civitatis magnitudine.“ Si hoc voluisset Thucydides, τῆς πόλεως addidisset. Ergo subaudi πάθους ex πάθει, quod modo praecessit. — χρησαμένων refer ad Mycalessios.

31. ἐπὶ τῆς Κερκύρας. Sic ex Mosqu., cui Valla et Vat. adstipulantur, iam olim emendaveram vulgatum ἐκ τῆς Κερκ. Vid. annot. in mai. ed. — μετὰ τὴν ἐκ τῆς Λακ. τείχ. cf. ad 2, 80. 5, 65. — In verbis τότε τοῦ χειμῶνος significat τότε quidem notum aliquod tempus, de quo supra (c. 16.) sermo fuerit; τοῦ χειμῶνος autem explicationis causa adiectum. Sic I, 101. 5, 6. 6, 32 init., ubi non praesens tempus sive actio, de qua cum maxime agitur, designatur, sed ad praeteritum respicitur.

δυοῖν δεούσας εἴκοσι. Supra c. 17. et c. 19. εἴκοσι Atheniensium naves circa Naupactum fuisse traduntur, neque Cononis nomen additur. Infra. c. 34. Diphilus dux memoratur, non Conon. Num forte Conon, Naupacti praefectus, Diphilus viginti navium, quae circa Peloponnesum missae tum Naupacti versabantur?

ἀποτραπόμενος, int. ἐς τὴν Κέρκυραν. Schol. τὸ μὲν ἀποτραπόμενος καθ' ὑπερβατὸν τῷ ὁ μὲν Εὐρυμέδων, ἐς τὴν Κέρκυραν ἀποτραπόμενος· τὸ δὲ ὥσπερ καὶ ῥηθὲν καὶ αὐτὸ καθ' ὑπερβατὸν τῷ ξυνῆρχε γὰρ ἤδη Δημοσθένει.

Digitized by Google

32. Οἱ δ' ἐκ τῶν Συρακουσῶν τότε μετὰ τὴν [τοῦ] Πλημμυρίου ἅλωσιν πρέσβεις οἰχόμενοι ἐς τὰς πόλεις, ἐπειδὴ ἔπεισάν τε, καὶ ξυναγείραντες ἔμελλον ἄξειν τὸν στρατόν, ὁ Νικίας προπυθόμενος πέμπει ἐς τῶν Σικελῶν τοὺς τὴν δίοδον ἔχοντας καὶ ξυμμάχους, Κεντόριπάς τε καὶ Ἀλικυαίους καὶ ἄλλους, ὅπως μὴ διαφήσουσι τοὺς πολεμίους, ἀλλὰ ξυστραφέντες κωλύσουσι διελθεῖν· ἄλλῃ γὰρ αὐτοὺς οὐδὲ πειράσειν· Ἀκραγαντῖνοι γὰρ οὐκ ἐδίδοσαν διὰ τῆς ἑαυτῶν ὁδόν. πορευομένων δ' ἤδη τῶν Σικελιωτῶν, οἱ Σικελοί, καθάπερ ἐδέοντο οἱ Ἀθηναῖοι, ἐνέδραν τινὰ [τριχῇ] ποιησάμενοι, ἀφυλάκτοις τε καὶ ἐξαίφνης ἐπιγενόμενοι διέφθειραν ἐς ὀκτακοσίους μάλιστα καὶ τοὺς πρέσβεις, πλὴν ἑνὸς τοῦ Κορινθίου, πάντας· οὗτος δὲ τοὺς διαφυγόντας ἐς πεντακοσίους καὶ χιλίους ἐκόμισεν ἐς τὰς Συρακούσας.

33. Καὶ περὶ τὰς αὐτὰς ἡμέρας καὶ οἱ Καμαριναῖοι ἀφικνοῦνται αὐτοῖς βοηθοῦντες, πεντακόσιοι μὲν ὁπλῖται, τριακόσιοι δὲ ἀκοντισταὶ καὶ τοξόται τριακόσιοι. ἔπεμψαν δὲ καὶ οἱ Γελῷοι ναυτικόν τε ἐς πέντε ναῦς καὶ ἀκοντιστὰς τετρακοσίους καὶ ἱππέας διακοσίους. σχεδὸν γάρ τι ἤδη πᾶσα ἡ Σικελία, πλὴν Ἀκραγαντίνων, (οὗτοι δ' οὐδὲ μεθ' ἑτέρων ἦσαν,) οἱ δ' ἄλλοι ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους μετὰ τῶν Συρακοσίων, οἱ πρότερον περιορώμενοι, ξυστάντες ἐβοήθουν. καὶ οἱ μὲν Συρακόσιοι, ὡς αὐτοῖς τὸ ἐν τοῖς Σικελοῖς πάθος ἐγένετο, ἐπέσχον τὸ εὐθέως τοῖς Ἀθηναίοις ἐπιχειρεῖν. ὁ δὲ Δημοσθένης καὶ Εὐρυμέδων, ἑτοίμης ἤδη τῆς στρατιᾶς οὔσης ἐκ τῆς Κερκύρας καὶ ἀπὸ τῆς ἠπείρου, ἐπεραιώθησαν ξυμπάσῃ τῇ στρατιᾷ τὸν Ἰόνιον ἐπ' ἄκραν Ἰαπυγίαν. καὶ ὁρμηθέντες αὐτόθεν κατίσχουσιν ἐς τὰς Χοιράδας νήσους Ἰαπυγίας· καὶ ἀκοντιστάς τέ τινας τῶν Ἰαπύγων πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν τοῦ Μεσσαπίου ἔθνους ἀναβιβάζονται ἐπὶ τὰς ναῦς, καὶ τῷ Ἄρτα, ὅσπερ καὶ τοὺς ἀκοντιστὰς, δυνάστης ὢν, παρέσχεν αὐτοῖς, ἀνανεωσάμενοί τινα παλαιὰν φιλίαν ἀφικνοῦνται ἐς Μεταπόντιον τῆς Ἰταλίας. καὶ τοὺς Μεταποντίους πείσαντες κατὰ τὰ ξυμμαχικὸν ἀκοντιστάς τε ξυμπέμπειν τριακοσίους καὶ τριήρεις δύο, καὶ ἀναλαβόντες ταῦτα, παρέπλευσαν ἐς Θουρίαν, καὶ καταλαμβάνουσι νεωστὶ στάσει τοὺς τῶν Ἀθηναίων ἐναντίους ἐκπεπτωκότας. καὶ βουλόμενοι τὴν στρατιὰν αὐτόθι πᾶσαν, ἀθροίσαντες, εἴ τις ὑπελέλειπτο, ἐξετάσαι, καὶ τοὺς Θουρίους πεῖσαι σφίσι ξυστρατεύειν τε ὡς προθυμότατα, καὶ, ἐπειδήπερ ἐν

32. ἐς τὰς πόλεις, int. Siceliotarum. Vid. c. 25. ibique annot. — Mox σφίσι ante ξυμμάχους addit Bekk. ex Vat, H.

33. ναυτικόν τε ἐς πέντε ναῦς. Acacius: „Geloi quoque classem quinque navium miserunt." Schol. ἦγον λαὸν πέντε νεῶν. Recte. Subaudi ὄχλον vel ὅμιλον, i. e. πληρώματα, remiges. 7, 48. Ναυτικὸν πολὺ ἔτι ἐνιαυτὸν ἤδη βόσκοντας.

Χοιράδας νήσους Ἰαπυγίας. De iis vid. Popp. I. 2. p. 548. not. Videntur hodie *St. Pelagia* et *St. Andreas* dici. Recta via circiter tria milliaria a Tarento distant. — De Italia vid. annot. ad 6, 2.

Digitized by Google

τούτῳ τύχης εἰσί, τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς καὶ φίλους τοῖς Ἀθηναίοις νομίζειν, περιέμενον ἐν τῇ Θουρίᾳ, καὶ ἔπρασσον ταῦτα.

34. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον οἱ ἐν ταῖς πέντε καὶ εἴκοσι ναυσὶν, οἵπερ τῶν ὁλκάδων ἕνεκα τῆς ἐς Σικελίαν κομιδῆς ἀνθώρμουν πρὸς τὰς ἐν Ναυπάκτῳ ναῦς, παρασκευασάμενοι ὡς ἐπὶ ναυμαχίᾳ καὶ προσπληρώσαντες ἔτι ναῦς, ὥστε ὀλίγῳ ἐλάσσους εἶναι αὐτοῖς τῶν Ἀττικῶν νεῶν, ὁρμίζονται κατὰ Ἐρινεὸν τῆς Ἀχαΐας ἐν τῇ Ῥυπικῇ. καὶ αὐτοῖς, τοῦ χωρίου μηνοειδοῦς ὄντος, ἐφ' ᾧ ὥρμουν, ὁ μὲν πεζὸς ἑκατέρωθεν, προσβεβοηθηκότες, τῶν τε Κορινθίων καὶ τῶν αὐτόθεν ξυμμάχων, ἐπὶ ταῖς ἀνεχούσαις ἄκραις παρετέτακτο, αἱ δὲ νῆες τὸ μεταξὺ εἶχον ἐμφράξασαι· ἦρχε δὲ τοῦ ναυτικοῦ Πολυάνθης Κορίνθιος. οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἐκ τῆς Ναυπάκτου τριάκοντα ναυσὶ καὶ τρισὶν (ἦρχε δὲ αὐτῶν Δίφιλος) ἐπέπλευσαν αὐτοῖς. καὶ οἱ Κορίνθιοι τὸ μὲν πρῶτον ἡσύχαζον, ἔπειτα, ἀρθέντος αὐτοῖς τοῦ σημείου, ἐπεὶ καιρὸς ἐδόκει εἶναι, ὥρμησαν ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἐναυμάχουν. καὶ χρόνον ἀντεῖχον πολὺν ἀλλήλοις. καὶ τῶν μὲν Κορινθίων τρεῖς νῆες διαφθείρονται, τῶν δὲ Ἀθηναίων κατέδυ μὲν οὐδεμία ἁπλῶς, ἑπτὰ δέ τινες ἄπλοι ἐγένοντο, ἀντίπρωροι ἐμβαλλόμεναι καὶ ἀναῤῥαγεῖσαι τὰς παρεξειρεσίας ὑπὸ τῶν Κορινθίων νεῶν, ἐπ' αὐτὸ τοῦτο παχυτέρας τὰς ἐπωτίδας ἐχουσῶν. ναυμαχήσαντες δὲ ἀντίπαλα μὲν καὶ ὡς αὐτοὺς ἑκατέρους ἀξιοῦν νικᾶν, ὅμως δὲ τῶν ναυαγίων κρατησάντων τῶν Ἀθηναίων

ἐν τούτῳ τύχης εἰσί. Haec refer ad τῇ νεωστὶ στάσιν, qua Atheniensium adversarii urbe electi paullo ante narrabantur.

34. Πελοποννήσιοι. Quae vulgo sequuntur verba καὶ οἱ, iam olim a me impugnata, nunc cod. Vat. auctoritate omisi cum Bekk. et Popp. — Mox Ἐρινεόν Stephanus Byz. oppidum, Pausanias VII, 22, 7. portum nuncupat. Nominativus Stephano est Ἐρινεός. Vid. Poppo I. 2. p. 173., ubi etiam de *Rhypis*, quas item Achaiae oppidum vocat Steph., cuius suo aevo tantum ruinas superesse scribit Pausanias VII, 23, 5., exponit. — ἀνεχούσαις, i. e. προεχούσαις ἐς τὴν θάλασσαν.

Δίφιλος. Vid. supra ad c. 31. Navium numerus facile expeditur, si ad viginti illas naves, quas circa Peloponnesum miserant Athenienses, addas decem Cononi a Demosthene traditas, iisque adiectas ex Naupacti statione, ubi semper praesidium Atheniensium videtur fuisse, tres putes.

ἐμβαλλόμεναι. Passivum est. Cf. Thucyd. 7, 70. ibique Duk. Matth. Gr. §. 490. — τὰς παρεξειρεσίας. Schol. παρεξειρεσία ἐστὶ τὸ κατὰ τὴν πρῴραν πρὸ τῶν κωπῶν· ὡς ἂν εἴπῃ τις τὸ παρὲξ τῆς εἰρησίας. Erat spatium in prora aut puppi remis vacuum. Cf. ad 4, 12. — Ἐπωτίδες εἰσὶ τὰ ἑκατέρωθεν πρῴρας ἐξέχοντα ξύλα, trabes prominentes ab utroque latere rostri (ἐμβόλου). Eae non solum ad eludendum et arcendum rostrorum (hostilium) ictum, verum etiam, si crassiores essent, ad infligendum ictum valebant; sed ad impetum faciendum magis ἐμβόλοις, rostris aere obductis, utebantur. Vid. c. 36.

καὶ ὡς — ἀξιοῦν νικᾶν. Pro αὐτοὺς ἑκατέρους licebat etiam scribi αὐτοὶ ἑκάτεροι, ut 1, 12. Ἡ Ἑλλὰς ἔτι μετανίστατό τε καὶ κατῳκίζετο, ὥστε μὴ ἡσυχάσασα αὐξηθῆναι. 1, 91. ὅτι ἡ μὲν πόλις σφῶν τετείχισται ἤδη, ὥστε ἱκανὴ εἶναι σώζειν τοὺς ἐνοικοῦντας. Sed non minus usitata est altera structura accusativi cum infinitivo. Vid. Lobeck. ad Phryn. p. 750., ubi simul docet, propriam hanc constructionem esse distributivis. Xenoph. Hellen. II, 1, 26. οἱ δὲ ἀπιέναι αὐτὸν ἐκέλευσαν, αὐτοὺς γὰρ νῦν στρατη-

Digitized by Google

διά τε τὴν τοῦ ἀνέμου ἄπωσιν αὐτῶν ἐς τὸ πέλαγος καὶ διὰ τὴν τῶν Κορινθίων οὐκέτι ἐπαναγωγὴν, διεκρίθησαν ἀπ' ἀλλήλων· καὶ δίωξις οὐδεμία ἐγένετο, οὐδ' ἄνδρες οὐδετέρων ἑάλωσαν· οἱ μὲν γὰρ Κορίνθιοι καὶ Πελοποννήσιοι, πρὸς τῇ γῇ ναυμαχροῦντες καὶ διεσώζοντο, τῶν δὲ Ἀθηναίων οὐδεμία κατέδυ ναῦς. ἀποπλευσάντων δὲ τῶν Ἀθηναίων ἐς τὴν Ναύπακτον, οἱ Κορίνθιοι εὐθὺς τροπαῖον ἔστησαν ὡς νικῶντες, ὅτι πλείους τῶν ἐναντίων ναῦς ἄπλους ἐποίησαν, καὶ νομίσαντες δι' αὐτὸ οὐχ ἡσσᾶσθαι, δι' ὅπερ οὐδ' οἱ ἕτεροι νικᾶν· οἵ τε γὰρ Κορίνθιοι ἠγήσαντο κρατεῖν, εἰ μὴ πολὺ ἐκρατοῦντο, οἵ τ' Ἀθηναῖοι ἐνόμιζον ἡσσᾶσθαι, εἰ μὴ πολὺ ἐνίκων. ἀποπλευσάντων δὲ τῶν Πελοποννησίων καὶ τοῦ πεζοῦ διαλυθέντος, οἱ Ἀθηναῖοι ἔστησαν τροπαῖον καὶ αὐτοὶ ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ ὡς νικήσαντες, ἀπέχον τοῦ Ἐρινεοῦ, ἐν ᾧ οἱ Κορίνθιοι ὥρμουν, ὡς εἴκοσι σταδίους. καὶ ἡ μὲν ναυμαχία οὕτως ἐτελεύτα.

35. Ὁ δὲ Δημοσθένης καὶ Εὐρυμέδων, ἐπειδὴ ξυστρατεύειν αὐτοῖς οἱ Θούριοι παρεσκευάσθησαν ἑπτακοσίοις μὲν ὁπλίταις, τριακοσίοις δὲ ἀκοντισταῖς, τὰς μὲν ναῦς παραπλεῖν ἐκέλευον ἐπὶ τῆς Κροτωνιάτιδος, αὐτοὶ δὲ τὸν πεζὸν πάντα ἐξετάσαντες πρῶτον ἐπὶ τῷ Συβάρει ποταμῷ ἦγον διὰ τῆς Θουριάδος γῆς. καὶ ὡς ἐγένοντο ἐπὶ τῷ Τλίᾳ ποταμῷ, καὶ αὐτοῖς οἱ Κροτωνιᾶται προσπέμψαντες εἶπον οὐκ ἂν σφίσι βουλομένοις εἶναι διὰ τῆς γῆς σφῶν τὸν στρατὸν ἰέναι, ἐπικαταβάντες ἡσύχασαν πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Τλίου, καὶ αἱ νῆες αὐτοῖς ἐς τὸ αὐτὸ ἀπήντων. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀναβιβασάμενοι παρέπλεον, ἴσχοντες πρὸς ταῖς πόλεσι πλὴν Λοκρῶν, ἕως ἀφίκοντο ἐπὶ Πέτραν τῆς Ῥηγίνης.

36. Οἱ δὲ Συρακόσιοι ἐν τούτῳ, πυνθανόμενοι αὐτῶν τὸν ἐπίπλουν, αὖθις ταῖς ναυσὶν ἀποπειρᾶσαι ἐβούλοντο καὶ τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ τοῦ πεζοῦ, ἥνπερ ἐπ' αὐτὸ τοῦτο, πρὶν ἐλθεῖν αὐτοὺς, φθάσαι βουλόμενοι ξυνέλεγον. παρεσκευάσαντο δὲ τό τε ἄλλο ναυτικὸν, ὡς ἐκ τῆς προτέρας ναυμαχίας τι πλέον ἐνεῖδον σχήσοντες, καὶ τὰς πρῴρας τῶν νεῶν ξυντεμόντες ἐς ἔλασσον στεριφωτέρας ἐποίησαν, καὶ τὰς ἐπωτίδας ἐπέθε-

γειν, οὐκ ἐκεῖνον. Ceterum ὡς h. l. est pro ὥστε, cuius geminum exemplum apud nostrum Scriptorem non succurrit.

καὶ διεσώζοντο. Vulgo ῥᾳδίως διεσώζ., quod ex interpretamento ortum esse recte videbatur Benedicto. Καί, etiam, hic significat, sicut prope terram dimicabant, ita servabantur.

δι' ὅπερ οὐδ' οἱ ἕτεροι νικᾶν, int. ἐνόμισαν. Mox ex Vat. H. Poppo καί, sed inter uncos, recepit ante πολὺ ἐκρατοῦντο, et ex solo Vat. postea pro εἰ μὴ πολὺ ἐνίκων scripsit cum Bekk. ἅτι οὐ πολὺ ἐνίκων.

35. πρὸς ταῖς πόλεσι. „Aut πρὸς (alibi ἐς, κατά) τὰς πόλεις exspectes, aut πρός deesse velis. Quod delendum esse non improbabile est. Vid. ad c. 1." Poppo. Ibi est σχόντες Ῥηγίῳ. — Petra promontorium est, supra 6, 44. Rhegium teste Cellario vocatum, apud alios Leucopetra, hodie Capo del Armi. Vid. Poppo Tom. I. 2. p. 554.

36. ξυντεμόντες ἐς ἔλασσον. Rem illustrat Diodorus 13, 10. Συμβουλεύσαντος δ' αὐτοῖς Ἀρίστωνος τοῦ Κορινθίου κυβερνήτου τὰς πρῴ-

Digitized by Google

σαν ταῖς πρώραις παχείας· καὶ ἀντήριδας ἀπ' αὐτῶν ὑπέστειναν πρὸς τοὺς τοίχους ὡς ἐπὶ ξξ πήχεις, ἐντός τε καὶ ἔξωθεν· ὥπερ τρόπῳ καὶ οἱ Κορινθιοι πρὸς τὰς ἐν τῇ Ναυπάκτῳ ναῦς ἐπισκευασάμενοι πρώραθεν ἐναυμάχουν. ἐνόμισαν γὰρ οἱ Συρακόσιοι πρὸς τὰς τῶν Ἀθηναίων ναῦς, οὐχ ὁμοίως ἀντινεναυπηγημένας, ἀλλὰ λεπτὰ τὰ πρώραθεν ἐχούσας, διὰ τὸ μὴ ἀντιπρώροις μᾶλλον αὐτοὺς ἢ ἐκ περίπλου ταῖς ἐμβολαῖς χρῆσθαι, οὐκ ἔλασσον σχήσειν, καὶ τὴν ἐν τῷ μεγάλῳ λιμένι ναυμαχίαν, οὐκ ἐν πολλῷ πολλαῖς νανσὶν οὖσαν, πρὸς ἑαυτῶν ἔσεσθαι· ἀντίπρωροι γὰρ ταῖς ἐμβολαῖς χρώμενοι ἀναῤῥήξειν τὰ πρώραθεν αὐτοῖς, στερίφοις καὶ παχέσι πρὸς κοῖλα καὶ ἀσθενῆ παρέχοντες τοῖς ἐμβόλοις. τοῖς δὲ Ἀθηναίοις οὐκ ἔσεσθαι σφῶν ἐν στενοχωρίᾳ οὔτε περίπλουν οὔτε διέκπλουν, ὥπερ τῆς τέχνης μάλιστα ἐπίστευον· αὐτοὶ γὰρ κατὰ τὸ δυνατὸν τὸ μὲν οὐ δώσειν διεκπλεῖν, τὸ δὲ τὴν στενοχωρίαν κωλύσειν, ὥστε μὴ περιπλεῖν. τῇ τε πρότερον ἀμαθίᾳ τῶν κυβερ-

ρας τῶν νεῶν ποιῆσαι βραχυτέρας καὶ ταπεινοτέρας, πεισθέντες οἱ Συρακούσιοι διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα κινδύνοις ἐπλεονέκτησαν. Αἱ μὲν γὰρ Ἀττικαὶ τριήρεις ἦσαν ὑψηνεστέρας ἔχουσαι τὰς πρώρας καὶ μετεώρους· διὸ συνέβαινεν αὐτῶν τὰς ἐμβολὰς τιτρώσκειν τοὺς ὑπερέχοντας τῆς θαλάττης τόπους, ὥστε τοὺς πολεμίους μὴ μεγάλοις ἐλαττώμασι περιπίπτειν· αἱ δὲ τῶν Συρακουσίων τὸν περὶ τὴν πρώραν τόπον ἰσχυρὸν ἔχουσαι καὶ ταπεινὸν, κατὰ τὰς τῶν ἐμβολῶν δόσεις μιᾷ πολλάκις πληγῇ κατέδυον τὰς τῶν Ἀθηναίων τριήρεις. Cf. annot. ad c. 34.

καὶ ἀντήριδας — ἔξωθεν. „Heilmannus locum ita convertit: Insbesondere hatten sie die Vordertheile an den Schiffen kürzer und eben dadurch fester und dauerhafter gemacht; an diese Vordertheile hatten sie ferner dicke Sturmbalken befestigt, und diese wieder durch einen in- und auswärts sechs Ellen langen Widerhalt mit den Wänden des Schiffs verbunden. Atque hoc ita factum esse intelligit, ut fulcra ista per prorae murum in navem immitterentur, fbique ad pilam in angulum concurrerent, cuius anguli quae eminebant extra navem crura alligabantur ad epotidas, ab utroque latere prorae in obliquum prominentes, in fronte autem angularem in formam et ipsas concurrentes; quo facto opus erat, ut ἀντήριδες epotidibus pro fulcris essent. Longitudinem autem istorum fulcrorum statuit intus fuisse senum cubitorum totidemque extra navem." *Goell.* Mox πρώραθεν iunge cum ἐπισκευασάμενοι. Schol. τὰ κατὰ τὰς πρώρας ἐπισκευάσαντες.

παρέχοντες. Vat. et s. v. cum γρ. *H.* παίοντες, quod receperunt Bekk. Goell. Poppo. Vulgatam conlecturis tentarunt viri docti. Abreschius coniecit περιέχοντες, Blomfield. ad Aesch. Pers. v. 421. προέχοντες, Reisk. παρελθόντες. Aem. Portus supplebat ἑαυτούς, ut esset ἐπερχόμενοι, Bredovius τὰς πρώρας, ego τὰς ἐμβολάς ex praegressis repetebam. Quod quidem graecum esse negat Poppo, sed cum Diodorus in loco parallelo (13, 10.) scripserit κατὰ τὰς τῶν ἐμβολῶν δόσεις, non video, neque cur graece dici nequeat παρέχειν ἐμβολάς pro ἐμβάλλειν, παίειν, neque quomodo παρέχοντες ex παίοντες exsistere potuerit. Hoc potius difficilioris lectionis interpretamentum videatur.

διεκπλεῖν. „Pugnandi modos duo amabant Athenienses, qui nominibus περίπλους et διέκπλους significantur. Primum enim longa serie, una navis post alteram, hostium naves circumnavigabant, ut eas paullatim in angustius spatium coarctarent, et in perturbatas, ubi commodum videretur, a latere irruerent. Hoc modo Phormio primam victoriam reportavit 2, 84. Deinde aciem hostium perrumpere, et pernavigantes rostris naves laedere et remos detergere conati sunt (qui διέκπλους est). Itaque modo appropin-

Digitized by Google

νηῶν δοκούσῃ εἶναι τὸ ἀντίπρωρον ξυγκρούσει μάλιστ' ἂν αὐτοὶ χρήσασθαι· πλεῖστον γὰρ ἐν αὐτῷ σχήσειν· τὴν γὰρ ἀνάκρουσιν οὐκ ἔσεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις ἐξωθουμένοις ἄλλοσε ἢ ἐς τὴν γῆν, καὶ ταύτην δι' ὀλίγου καὶ ἐς ὀλίγον, κατ' αὐτὸ τὸ στρατόπεδον τὸ ἑαυτῶν· τοῦ δ' ἄλλου λιμένος αὐτοὶ κρατήσειν. καὶ ξυμφερομένους αὐτοὺς, ἤν πη βιάζωνται, ἐς ὀλίγον τε καὶ πάντας ἐς τὸ αὐτὸ προσπίπτοντας ἀλλήλοις ταράξεσθαι· (ὅπερ καὶ ἔβλαπτε μάλιστα τοὺς Ἀθηναίους ἐν ἁπάσαις ταῖς ναυμαχίαις, οὐκ οὔσης αὐτοῖς ἐς πάντα τὸν λιμένα [τῆς] ἀνακρούσεως, ὥσπερ τοῖς Συρακοσίοις·) περιπλεῦσαι δὲ ἐς τὴν εὐρυχωρίαν, σφῶν ἐχόντων τὴν ἐπίπλευσιν ἀπὸ τοῦ πελάγους τε καὶ ἀνάκρουσιν, οὐ δυνήσεσθαι αὐτοὺς, ἄλλως τε καὶ τοῦ Πλημμυρίου πολεμίου τε αὐτοῖς ἐσομένου καὶ τοῦ στόματος οὐ μεγάλου ὄντος τοῦ λιμένος.

37. Τοιαῦτα οἱ Συρακόσιοι πρὸς τὴν ἑαυτῶν ἐπιστήμην τε καὶ δύναμιν ἐπινοήσαντες, καὶ ἅμα τεθαρσηκότες μᾶλλον ἤδη ἀπὸ τῆς προτέρας ναυμαχίας, ἐπεχείρουν τῷ τε πεζῷ ἅμα καὶ ταῖς ναυσί. καὶ τὸν μὲν πεζὸν ὀλίγῳ πρότερον τὸν ἐκ τῆς πόλεως Γύλιππος προεξαγαγὼν προσῆγε τῷ τείχει τῶν Ἀθηναίων, καθ' ὅσον πρὸς τὴν πόλιν αὐτοῦ ἑώρα· καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ Ὀλυμπιείου, οἵ τε ὁπλῖται, ὅσοι ἐκεῖ ἦσαν, καὶ οἱ ἱππῆς καὶ ἡ γυμνητεία τῶν Συρακοσίων, ἐκ τοῦ ἐπὶ θάτερα προσῄει τῷ τείχει· αἱ δὲ νῆες μετὰ τοῦτο εὐθὺς ἐξέπλεον τῶν Συρακοσίων καὶ ξυμμάχων. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὸ πρῶτον αὐτοὺς ὁλόμενοι τῷ πεζῷ μόνῳ πειράσειν, ὁρῶντες δὲ καὶ τὰς ναῦς ἐπιφερομένας ἄφνω, ἐθορυβοῦντο· καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τὰ τείχη καὶ πρὸ τῶν τειχῶν τοῖς προσιοῦσιν ἀντιπαρετάσσοντο, οἱ δὲ πρὸς τοὺς ἀπὸ τοῦ Ὀλυμπιείου καὶ τῶν ἔξω κατὰ τάχος χωροῦντας ἱππέας τε πολλοὺς καὶ ἀκοντιστὰς ἀντεπεξῆσαν, ἄλλοι δὲ τὰς ναῦς ἐπλήρουν, καὶ ἅμα ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν παρεβοήθουν, καὶ ἐπειδὴ πλήρεις ἦσαν, ἀνετάνυον πέντε καὶ ἑβδομήκοντα ναῦς· καὶ τῶν Συρακοσίων ἦσαν ὀγδοήκοντα μάλιστα.

38. Τῆς δὲ ἡμέρας ἐπὶ πολὺ προσπλέοντες καὶ ἀνακρουόμενοι καὶ πειράσαντες ἀλλήλων, καὶ οὐδέτεροι δυνάμενοι ἄξιόν τι λόγου παραλαβεῖν, εἰ μὴ ναῦν μίαν ἢ δύο τῶν Ἀθηναίων Συρακόσιοι καταδύσαντες, διεκρίθησαν· καὶ ὁ πεζὸς

quabant, modo recedebant, et deinde e longinquo in hostes irruebant." Poppo Tom. I. 2. p. 63 sq.

τὸ ἀντίπρωρον ξυγκρούσει. Cum Poppone recepi plurimorum codicum lectionem ξυγκρούσει pro vulgato ξυγκροῦσαι, quod explicari quidem potest per ὥστε, sed parum praesidii a codicibus habet. τὸ ἀντίπρωρον non adverbialiter cum Poppone accipiendum puto, sed accusativus relationis est, cuius etiam cum substantivis iuncti exempla dedit Bernhardy Syntax. p. 114.

ἀνάκρουσιν οὐκ ἔσεσθαι. Ἀνάκρουσις ea est recessionis ratio, quae fit prora hosti oppositа; alibi πρύμναν κρούεσθαι dicitur, i. e. navem inhibere remis. Cf. Poppo l. l. Sed videtur aliquid interesse. Nam ita Pollux 1, 125. Καὶ τὸ μὲν εἰς ἐμβολὴν ὑπαγαγεῖν εἰς τοὐπίσω τὴν ναῦν, ἀνακρούσασθαι, τὸ δὲ εἰς φυγὴν, πρύμναν κρούσασθαι. Vid. Thuc. 1, 50. 7, 40 init.

38. καταδύσαντες. „Haeremus aliquantum in participio καταδύσαντες." Poppo.

Digitized by Google

ἅμα ἀπὸ τῶν τειχῶν ἀπῆλθε. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ μὲν Συρακόσιοι ἡσύχαζον, οὐδὲν δηλοῦντες ὁποῖόν τι τὸ μέλλον ποιήσουσιν· ὁ δὲ Νικίας ἰδὼν ἀντίπαλα τὰ τῆς ναυμαχίας γενόμενα, καὶ ἐλπίζων αὐτοὺς αὖθις ἐπιχειρήσειν, τούς τε τριηράρχους ἠνάγκαζεν ἐπισκευάζειν τὰς ναῦς, εἴ τίς τι ἐπέπονήκει, καὶ ὁλκάδας προώρμισε πρὸ τοῦ ἑτέρου σταυρώματος, ὃ αὐτοῖς πρὸ τῶν νεῶν ἀντὶ λιμένος κλῃστοῦ ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐπεπήγει. διαλειπούσας δὲ τὰς ὁλκάδας ὅσον δύο πλέθρα ἀπ' ἀλλήλων κατέστησεν, ὅπως, εἴ τις βιάζοιτο ναῦς, εἴη κατάφευξις ἀσφαλὴς, καὶ πάλιν καθ' ἡσυχίαν ἔκπλους. παρασκευαζόμενοι δὲ ταῦτα ὅλην τὴν ἡμέραν διετέλεσαν οἱ Ἀθηναῖοι μέχρι νυκτός.

39. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ Συρακόσιοι τῆς μὲν ὥρας πρωΐτερον, τῇ δὲ ἐπιχειρήσει τῇ αὐτῇ τοῦ τε πεζοῦ καὶ τοῦ ναυτικοῦ προσέμισγον τοῖς Ἀθηναίοις. καὶ ἀντικαταστάντες ταῖς ναυσὶ τὸν αὐτὸν τρόπον αὖθις ἐπὶ πολὺ διῆγον τῆς ἡμέρας πειρώμενοι ἀλλήλων, πρὶν δὴ Ἀρίστων ὁ Πυῤῥίχου Κορίνθιος, ἄριστος ὢν κυβερνήτης τῶν μετὰ Συρακοσίων, πείθει τοὺς σφετέρους τοῦ ναυτικοῦ ἄρχοντας, πέμψαντας ὡς τοὺς ἐν τῇ πόλει ἐπιμελομένους, κελεύειν ὅτι τάχιστα τὴν ἀγορὰν τῶν πωλουμένων παρὰ τὴν θάλασσαν μεταστῆσαι κομίσαντας, καὶ ὅσα τις ἔχει ἐδώδιμα πάντας ἐκεῖσε φέροντας ἀναγκάσαι πωλεῖν, ὅπως αὐτοὺς ἐκβιβάσαντες τοὺς ναύτας εὐθὺς παρὰ τὰς ναῦς ἀριστοποιήσονται, καὶ δι' ὀλίγου αὖθις καὶ αὐθημερὸν ἀπροσδοκήτοις τοῖς Ἀθηναίοις ἐπιχειρῶσι.

40. Καὶ οἱ μὲν πεισθέντες ἔπεμψαν ἄγγελον, καὶ ἡ ἀγορὰ παρεσκευάσθη· καὶ οἱ Συρακόσιοι ἐξαίφνης πρύμναν κρουσάμενοι πάλιν πρὸς τὴν πόλιν ἔπλευσαν, καὶ εὐθὺς ἐκβάντες αὐτοῦ ἄριστον ἐποιοῦντο. οἱ δ' Ἀθηναῖοι, νομίσαντες αὐτοὺς, ὡς ἡσσημένους σφῶν, πρὸς τὴν πόλιν ἀνακρούσασθαι, καθ' ἡσυχίαν ἐκβάντες τά τε ἄλλα διεπράσσοντο καὶ τὰ ἀμφὶ τὸ ἄριστον, ὡς τῆς γε ἡμέρας ταύτης οὐκέτι οἰόμενοι ἂν ναυμαχῆσαι. ἐξαίφνης δὲ οἱ Συρακόσιοι πληρώσαντες τὰς ναῦς ἐπέπλεον αὖθις. οἱ δὲ διὰ πολλοῦ θορύβου καὶ ἄσιτοι οἱ πλείους, οὐδενὶ κόσμῳ ἐσβάντες μόλις ποτὲ ἀντανήγοντο. καὶ χρόνον μέν τινα ἀπέσχοντο ἀλλήλων φυλασσόμενοι· ἔπειτα οὐκ ἐδόκει τοῖς Ἀθηναίοις ὑπὸ σφῶν αὐτῶν διαμέλλοντας κόπῳ ἁλίσκεσθαι, ἀλλ' ἐπιχειρεῖν ὅτι τάχιστα· καὶ, ἐπιφερόμενοι ἐκ

δύο πλέθρα. Πλέθρον erat spatium centum pedum. Vid. librum meum Abriss der Griech. u. Röm. Alterth. ed. 2. p. 101.

39. αὐτοὺς ἐκβιβάσαντες. Codices plerique αὐτοῖς, quod Bekk. Goell. et Poppo receperunt. Dukerus enim docuit, αὐτοῖς quamplurimis locis Thucydidem specie quadam pleonasmi uti, ut c. 25. 30. 34. 40. al. „Quod cum concedam, quaero tamen, ad utros hoc pronomen referatur; utrum ad duces classis: at hoc fieri nequit: an ad milites Syracusios et socios; at hi sunt exponendi, non ii, quibus alii exponuntur. Nisi igitur αὐτοῖς ad solos milites, in littore collocatos referre velis, ut discernantur homines in navibus proelium commissuri (quod tamen mirum foret, ita accipere), nihil restat, nisi ut αὐτοὺ [quam Ae. Porti coniecturam dudum probavi] ibi corrigatur." Goell.

Digitized by Google

παρακελεύσεως ἐναυμάχουν. οἱ δὲ Συρακόσιοι δεξάμενοι καὶ ταῖς [τε] ναυσὶν ἀντιπρώροις χρώμενοι, ὥσπερ διενοήθησαν, τῶν ἐμβόλων τῇ παρασκευῇ ἀνερρήγνυσαν τὰς τῶν Ἀθηναίων ναῦς ἐπὶ πολὺ τῆς παρεξειρεσίας, καὶ οἱ ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων αὐτοῖς ἀκοντίζοντες μεγάλα ἔβλαπτον τοὺς Ἀθηναίους, πολὺ δ' ἔτι μείζω οἱ ἐν τοῖς λεπτοῖς πλοίοις περιπλέοντες τῶν Συρακοσίων, καὶ ἐς τε τοὺς ταρσοὺς ὑποπίπτοντες τῶν πολεμίων νεῶν, καὶ ἐς τὰ πλάγια παραπλέοντες, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐς τοὺς ναύτας ἀκοντίζοντες.

41. Τέλος δὲ τούτῳ τῷ τρόπῳ κατὰ κράτος ναυμαχοῦντες οἱ Συρακόσιοι ἐνίκησαν, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τραπόμενοι διὰ τῶν ὁλκάδων τὴν κατάφευξιν ἐποιοῦντο ἐς τὸν ἑαυτῶν ὅρμον· αἱ δὲ τῶν Συρακοσίων νῆες μέχρι μὲν τῶν ὁλκάδων ἐπεδίωκον· ἔπειτα αὐτοὺς αἱ κεραῖαι ὑπὲρ τῶν ἕξπλων αἱ ἀπὸ τῶν ὁλκάδων δελφινοφόροι ἠρμέναι ἐκώλυον. δύο δὲ νῆες τῶν Συρακοσίων ἐπαιρόμεναι τῇ νίκῃ προσέμιξαν αὐτῶν ἐγχύς, καὶ διεφθάρησαν, καὶ ἡ ἑτέρα αὐτοῖς ἀνδράσιν ἑάλω. καταδύσαντες δ' οἱ Συρακόσιοι τῶν Ἀθηναίων ἑπτὰ ναῦς, καὶ κατατραυματίσαντες πολλὰς, ἄνδρας τε τοὺς μὲν πολλοὺς ζωγρήσαντες, τοὺς δὲ ἀποκτείναντες, ἀπεχώρησαν· καὶ τροπαῖά τε ἀμφοτέρων τῶν ναυμαχιῶν ἔστησαν, καὶ τὴν ἐλπίδα ἤδη ἐχυρὰν εἶχον ταῖς μὲν ναυσὶ καὶ πολὺ κρείσσους εἶναι, ἐδόκουν δὲ καὶ τὸν πεζὸν χειρώσεσθαι. καὶ οἱ μὲν ὡς ἐπιθησόμενοι κατ' ἀμφότερα παρεσκευάζοντο αὖθις.

40. *δεξάμενοι καὶ ταῖς τε.* Olim legebatur *δεξάμενοι [ἠμύνοντο] καὶ ταῖς τε.* Sed verbum uncis inclusum a plerisque et optimis libris abest. Ipse aliquando defendebam, quia sequens *τέ*, nisi praegresso verbo finito, ferri non posse videbatur. Sed illud *τέ* omittunt Cass. Mrc. F. D. I. K. Lugd. Mosqu. m. Chr. Quarę Popponem secutus *τέ* uncis inclusi, *ἠμύνοντο* abieci. „*Τέ* cum additum esset, ut pro *ἀμυνάμενοι*, ab interpretibus ad *δεξάμενοι* adscripto, *ἠμύνοντο* interpolaretur, effecisse coniici potest.“ *Poppo.* — Paullo superius etiam *αὐτοῦ* ante *ὑπὸ σφῶν αὐτῶν* libris iubentibus expunximus.

τοὺς ταρσούς. Cum Porto intelligo „totam remorum seriem navium hostilium.“ Proprie *οἱ ταρσοὶ* sunt extrema remorum pars, *τὰ πλατύσματα τῶν κωπῶν.* Sed h. l. remos totos (*κώπας*), quatenus super navis oram porrigebantur, intelligendos esse, res ipsa docet.

41. *διὰ τῶν ὁλκάδων.* Vid. c. 38. — Mox *κεραῖαι* non videntur esse antennae, sed trabes. Schol. *ἐκ τῶν κεραιῶν δελφῖνες ἦσαν ἠρτημένοι μολίβδινοι, ὥστε ἐμβάλλεσθαι ταῖς προσπλεούσαις πολεμίαις ναυσίν· οἳ ἐμπίπτοντες αὐταῖς διέκοπτον τοὔδαφος αὐτῶν, καὶ κατέδυον.* Thom. M. p. 204. *Δελφὶς οὐ μόνον τὸ ζῶον, ἀλλὰ καὶ μολίβδινόν τι ὄργανον ναυμαχουσῶν νεῶν. ὅθεν καὶ Θουκυδίδης, νῆας (ναῦς) δελφινοφόρους.*

ἄνδρας τε τοὺς μὲν πολλούς. Addidi *πολλούς* ex optimis libris. Poppo, qui uncis inclusit, fidem denegat voci, quia, si *πληρώματα* navium laesarum intelligantur, quibus potitos esse Syracusios non audiamus, scribendum fuerit *τοὺς (ἐν αὐταῖς) ἄνδρας.* At facile *ἐξ αὐτῶν* subaudimus ad *ἄνδρας τε.*

ἀμφοτέρων τῶν ναυμαχιῶν, huius et illius, quae descripta est c. 38 init. *ἐδόκουν δὲ — χειρώσεσθαι.* Codices nonnulli *δοκεῖν* exhibent. Sed vulgata vera est. Mutavit structuram Thuc., post *ἐλπίδα ἤδη ἐχυρὰν εἶχον* insereus novum verbum *ἐδόκουν*, cum verbis *ταῖς μὲν ναυσίν* aptius respondeat hoc: *τὸν δὲ πεζὸν καὶ αὐτὸν χειρώσεσθαι.*

Digitized by Google

42. Ἐν τούτῳ δὲ Δημοσθένης καὶ Εὐρυμέδων ἔχοντες τὴν ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων βοήθειαν παραγίγνονται, ναῦς τε τρεῖς καὶ ἑβδομήκοντα μάλιστα ξὺν ταῖς ξενικαῖς, καὶ ὁπλίτας περὶ πεντακισχιλίους ἑαυτῶν τε καὶ τῶν ξυμμάχων, ἀκοντιστάς τε βαρβάρους καὶ Ἕλληνας οὐκ ὀλίγους, καὶ σφενδονήτας καὶ τοξότας καὶ τὴν ἄλλην παρασκευὴν ἱκανήν. καὶ τοῖς μὲν Συρακοσίοις καὶ ξυμμάχοις κατάπληξις ἐν τῷ αὐτίκα οὐκ ὀλίγη ἐγένετο, εἰ πέρας μηδὲν ἔσται σφίσι τοῦ ἀπαλλαγῆναι τοῦ κινδύνου, ὁρῶντες οὔτε διὰ τὴν Δεκέλειαν τειχιζομένην οὐδὲν ἧσσον στρατὸν ἴσον καὶ παραπλήσιον τῷ προτέρῳ ἐπεληλυθότα, τήν τε τῶν Ἀθηναίων δύναμιν πανταχόσε πολλὴν φαινομένην· τῷ δὲ προτέρῳ στρατεύματι τῶν Ἀθηναίων, ὡς ἐκ κακῶν, ῥώμη τις ἐγεγένητο. ὁ δὲ Δημοσθένης ἰδὼν ὡς εἶχε τὰ πράγματα, καὶ νομίσας οὐχ οἷόν τε εἶναι διατρίβειν, οὐδὲ παθεῖν ὅπερ ὁ Νικίας ἔπαθεν, (ἀφικόμενος γὰρ τὸ πρῶτον ὁ Νικίας φοβερὸς, ὡς οὐκ εὐθὺς προσέκειτο ταῖς Συρακούσαις, ἀλλ' ἐν Κατάνῃ διεχείμαζεν, ὑπερώφθη τε, καὶ ἔφθασεν αὐτὸν ἐκ τῆς Πελοποννήσου στρατιᾷ ὁ Γύλιππος ἀφικόμενος· ἣν οὐδ' ἂν μετέπεμψαν οἱ Συρακόσιοι, εἰ ἐκεῖνος εὐθὺς ἐπέκειτο· ἱκανοὶ γὰρ αὐτοὶ οἰόμενοι εἶναι ἅμα τ' ἂν ἔμαθον ἧσσους ὄντες, καὶ ἀποτειχισμένοι ἂν ἦσαν, ὥστε μηδ', εἰ μετέπεμψαν, ἔτι ὁμοίως ἂν αὐτοὺς ὠφελεῖν·) ταῦτα οὖν ἀνασκοπῶν ὁ Δημοσθένης, καὶ γιγνώσκων ὅτι καὶ αὐτὸς ἐν τῷ παρόντι τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ μάλιστα δεινότατός ἐστι τοῖς ἐναντίοις, ἐβούλετο ὅτι τάχος ἀποχρήσασθαι τῇ παρούσῃ τοῦ στρατεύματος ἐκπλήξει. καὶ ὁρῶν τὸ παρατείχισμα τῶν Συρακοσίων, ᾧ ἐκώλυσαν περιτειχίσαι σφᾶς τοὺς Ἀθηναίους, ἁπλοῦν τε ὄν, καὶ, εἰ κρατήσειέ τις τῶν [τε] Ἐπιπολῶν τῆς ἀναβάσεως καὶ αὖθις τοῦ ἐν αὐταῖς στρατοπέδου, ῥᾳδίως ἂν αὐτὸ ληφθὲν, (οὐδὲ γὰρ ὑπομεῖναι ἂν σφᾶς οὐδένα,) ἠπείγετο ἐπιθέσθαι τῇ πείρᾳ. καὶ ξυντομωτάτην ἡγεῖτο διαπολέμησιν· ἢ γὰρ κατορθώσας ἕξειν Συρακούσας, ἢ ἀπάξειν τὴν στρατιάν, καὶ οὐ τρίβεσθαι ἄλλως Ἀθηναίους τε τοὺς ξυστρατευομένους καὶ τὴν ξύμπασαν

42. τρεῖς καὶ ἑβδομήκοντα. Diod. Sic. 13, 11. Ἦγον δὲ τριήρεις πλείους τῶν ὀγδοήκοντα, στρατιωτῶν δὲ, χωρὶς τῶν ἐν τοῖς πληρώμασι, πεντακισχιλίους.

ὁρῶντες. Si ὁρῶσιν exspectas, vid. annot. ad 3, 36. — Paullo ante in verbis πέρας τοῦ ἀπαλλαγῆναι quasi duplicatur negatio, ut saepenumero in graeco sermone. Vid. Thuc. 7, 29. ἀπροσδοκήτοις μὴ ἄν ποτέ τινα σφίσιν ἀπὸ θαλάσσης τοσοῦτον ἐπαναβάντα ἐπιθέσθαι. Cf. Hermann. ad Vig. p. 811. — Mox ad infinitivum παθεῖν ex οἷόν τε εἶναι aliud cognatae significationis verbum arcessendum esse, velut δεῖν, Poppo monuit Tom. I. 1. p. 288., qui comparat 1, 142. τὸ ναντικὸν οὐκ ἐνδέχεται ἐκ παρέργου μελετᾶσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον μηδὲν ἐκείνῳ (δεῖ) πάρεργον ἄλλο γίγνεσθαι. Vide ibi plura.

τρίβεσθαι ἄλλως. Vat. Bas. Gr. Bekk. Goell. Poppo τρίψεσθαι. Sed exempla satis multa sunt coniunctorum futuri et praesentis vel aoristi infinitivorum. Vid. Poppo I, 1. p. 275. — ἄλλως, μάτην. Statim post Ἀθηναίους τε codd. Bas. Vat. Lugd. Gr. Mosqu. καί addunt. „Utraque scriptura habet quod placeat et quod displiceat. Nam praeter Athenienses etiam socios memoratos esse ideo probabile est, quia Ἀθηναίους τε τοὺς ξυστρατ., non τούς τε ξυστρατ. Ἀθηναίους vel Ἀθηναίων τούς τε ξυ-

Digitized by Google

πόλιν. πρῶτον μὲν οὖν τήν τε γῆν ἐξελθόντες τῶν Συρακοσίων ἕτεμον οἱ Ἀθηναῖοι περὶ τὸν Ἄναπον, καὶ τῷ στρατεύματι ἐπεκράτουν, ὥςπερ τὸ πρῶτον, τῷ τε πεζῷ καὶ ταῖς ναυσίν· οὐδὲ γὰρ καθ' ἕτερα οἱ Συρακόσιοι ἀντεπεξῆεσαν, ὅτι μὴ τοῖς ἱππεῦσι καὶ ἀκοντισταῖς ἀπὸ τοῦ Ὀλυμπιείου.

43. Ἔπειτα μηχαναῖς ἔδοξε τῷ Δημοσθένει πρότερον ἀποπειρᾶσαι τοῦ παρατειχίσματος. ὡς δὲ αὐτῷ προσαγαγόντι κατεκαύθησάν τε ὑπὸ τῶν ἐναντίων ἀπὸ τοῦ τείχους ἀμυνομένων αἱ μηχαναὶ, καὶ τῇ ἄλλῃ στρατιᾷ πολλαχῇ προσβάλλοντες ἀπεκρούοντο, οὐκέτι ἐδόκει διατρίβειν, ἀλλὰ πείσας τόν τε Νικίαν καὶ τοὺς ἄλλους ξυνάρχοντας, ὡς ἐπενόει, τὴν ἐπιχείρησιν τῶν Ἐπιπολῶν ἐποιεῖτο. καὶ ἡμέρας μὲν ἀδύνατα ἐδόκει εἶναι λαθεῖν προελθόντας τε καὶ ἀναβάντας· παραγγείλας δὲ πέντε ἡμερῶν σιτία, καὶ τοὺς λιθολόγους καὶ τέκτονας πάντας λαβὼν καὶ ἄλλην παρασκευὴν τοξευμάτων τε καὶ ὅσα ἔδει, ἢν κρατῶσι, τειχίζοντας ἔχειν, αὐτὸς μὲν ἀπὸ πρώτου ὕπνου καὶ Εὐρυμέδων καὶ Μένανδρος, ἀναλαβὼν τὴν πᾶσαν στρατιὰν, ἐχώρει πρὸς τὰς Ἐπιπολάς· Νικίας δὲ ἐν τοῖς τείχεσιν ὑπελέλειπτο. καὶ ἐπειδὴ ἐγένοντο πρὸς αὐταῖς κατὰ τὸν Εὐρύηλον, ᾗπερ καὶ ἡ προτέρα στρατιὰ τὸ πρῶτον ἀνέβη, λανθάνουσί τε τοὺς φύλακας τῶν Συρακοσίων, καὶ προσβάντες τὸ τείχισμα, ὃ ἦν αὐτόθι, τῶν Συρακοσίων αἱροῦσι, καὶ ἄνδρας τῶν φυλάκων ἀποκτείνουσιν· οἱ δὲ πλείους διαφυγόντες εὐθὺς πρὸς τὰ στρατόπεδα, ἃ ἦν ἐπὶ τῶν Ἐπιπολῶν τρία, ἓν μὲν τῶν Συρακοσίων, ἓν δὲ τῶν ἄλλων Σικελιωτῶν, ἓν δὲ τῶν ξυμμάχων, ἀγγέλλουσι τὴν ἔφοδον, καὶ τοῖς ἑξακοσίοις τῶν Συρακοσίων, οἳ καὶ πρῶτοι κατὰ τοῦτο τὸ μέρος τῶν Ἐπιπολῶν φύλακες ἦσαν, ἔφραζον. οἱ δ' ἐβοήθουν τ' εὐθὺς, καὶ αὐτοῖς ὁ Δημοσθένης καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐντυχόντες ἀμυνομένους προθύμως ἔτρεψαν. καὶ αὐτοὶ μὲν εὐθὺς ἐχώρουν ἐς τὸ πρόσθεν, ὅπως τῇ παρούσῃ ὁρμῇ τοῦ περαίνεσθαι ὧν ἕνεκα ἦλθον μὴ βραδεῖς γένωνται· ἄλλοι δὲ τὸ ἀπὸ τῆς πρώτης παρατείχισμα τῶν Συρακοσίων, οὐχ ὑπομενόντων τῶν φυλά-

στρατ. dictum est. Contra universae urbi (Atheniensium) rectius opponuntur Athenienses militantes, quam Athenienses et socii." *Poppo.*

πρῶτον μὲν οὖν. Ab his verbis debebat novum caput incipere.

43. τοῦ παρατειχίσματος, int. Syracusiorum. Olim legebatur ἀποτειχίσματος, quod aptum esset, si de Atheniensium muro circulari ageretur. — Mox pro ὡς ἐπενόει, τὴν ἐπιχ. Cass. Aug. It. Cl. H. Mrc. D. E. K. m. Ar. Chr. marg. Steph. Tus. dant ἐπενόει καὶ τὴν ἐπιχ., omisso ὡς, quam lectionem etiam Schol. cum γράφεται affert. In ea probo καί, ὡς non damnaverim. καί esset *etiam*, relatum ad ὡς.

τὸν Εὐρύηλον. Cf. ad 6, 97. — Mox ἄνδρας valet τινάς, quod interpretamentum olim inter uncos adiectum post ἄνδρας legebatur. Sic 2, 33. ἄνδρας τε ἀποβάλλουσι σφῶν αὐτῶν.

τοῖς ἑξακοσίοις. De eorum delectu vid. 6, 96. Hermocratem eorum ducem fuisse perhibet Diodor. 13, 11. Thucydides l. l. Diomilum. Cf. 6, 97.

τὸ ἀπὸ τῆς πρώτης παρατειχισμα. Schol. ad τῆς πρώτης subaudit ὁρμῆς, ut sit synchysis pro τὸ παρατειχ. τῶν Συρ. ἀπὸ τῆς πρώτης ἤρουν. Sed verborum ordo suadet, ut τὸ ἀπὸ τῆς πρώτης παρατ. intelligas munimentum transversum Syracusiorum, quod statim ab initio fa-

Digitized by Google

κων, ῥουν τε, καὶ τὰς ἐπάλξεις ἀπέσυρον. οἱ δὲ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι καὶ ὁ Γύλιππος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐβοήθουν ἐκ τῶν προτειχισμάτων· καὶ ἀδοκήτου τοῦ τολμήματος ἐν νυκτὶ σφίσι γενομένου, προσέβαλόν τε τοῖς Ἀθηναίοις ἐκπεπληγμένοι, καὶ βιασθέντες ὑπ' αὐτῶν τὸ πρῶτον ὑπεχώρησαν. προϊόντων δὲ τῶν Ἀθηναίων ἐν ἀταξίᾳ μᾶλλον ἤδη ὡς κεκρατηκότων, καὶ βουλομένων διὰ παντὸς τοῦ μήπω μεμαχημένου τῶν ἐναντίων ὡς τάχιστα διελθεῖν, ἵνα μὴ, ἐνόντων σφῶν τῆς ἐφόδου, αὖθις ξυστραφῶσιν, οἱ Βοιωτοὶ πρῶτοι αὐτοῖς ἀντέσχον, καὶ προσβαλόντες ἔτρεψάν τε καὶ ἐς φυγὴν κατέστησαν.

44. Καὶ ἐνταῦθα ἤδη ἐν πολλῇ ταραχῇ καὶ ἀπορίᾳ ἐγίγνοντο οἱ Ἀθηναῖοι, ἦν οὐδὲ πυθέσθαι ῥᾴδιον ἦν οὐδ' ἀφ' ἑτέρων, ὅτῳ τρόπῳ ἕκαστα ξυνηνέχθη. ἐν μὲν γὰρ ἡμέρᾳ σαφέστερα μέν, ὅμως δὲ οὐδὲ ταῦτα οἱ παραγενόμενοι πάντα, πλὴν τὸ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος μόλις οἶδεν· ἐν δὲ νυκτομαχίᾳ, ἣ μόνη δὴ στρατοπέδων μεγάλων ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ ἐγένετο, πῶς ἄν τις σαφῶς τι εἰδείη; ἦν μὲν γὰρ σελήνη λαμπρὰ, ἑώρων δὲ οὕτως ἀλλήλους, ὡς ἐν σελήνῃ εἰκὸς τὴν μὲν ὄψιν τοῦ σώματος προορᾶν, τὴν δὲ γνῶσιν τοῦ οἰκείου ἀπιστεῖσθαι, ὁπλῖται δὲ ἀμφοτέρων οὐκ ὀλίγοι ἐν στενοχωρίᾳ ἀνεστρέφοντο. καὶ τῶν Ἀθηναίων οἱ μὲν ἤδη ἐνικῶντο, οἱ δὲ ἔτι τῇ πρώτῃ ἐφόδῳ ἀήσσητοι ἐχώρουν. πολὺ δὲ καὶ τοῦ ἄλλου στρατεύματος αὐτοῖς τὸ μὲν ἄρτι ἀναβεβήκει, τὸ δ' ἔτι προσανῄει, ὥστ' οὐκ ἠπίσταντο πρὸς ὅ τι χρὴ χωρῆσαι. ἤδη γὰρ τὰ πρόσθεν, τῆς τροπῆς γεγενημένης, ἐτετάρακτο πάντα, καὶ χαλεπὰ ἦν ὑπὸ τῆς βοῆς διαγνῶναι. οἵ τε γὰρ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι κρατοῦντες παρεκελεύοντό τε, κραυγῇ οὐκ ὀλίγῃ χρώμενοι, ἀδύνατον ὂν ἐν νυκτὶ ἄλλῳ τῳ σημῆναι, καὶ ἅμα τοὺς προσφερομένους ἐδέχοντο· οἵ τε Ἀθηναῖοι ἐζήτουν τε σφᾶς αὐτοὺς, καὶ πᾶν τὸ ἐναντίον, καὶ εἰ φίλιον εἴη, τῶν ἤδη πάλιν φευγόντων πολέμιον ἐνόμιζον, καὶ τοῖς ἐρωτήμασι τοῦ ξυνθήματος πυκνοῖς χρώμενοι, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἄλλῳ τῳ γνωρίσαι, σφίσι τε αὐτοῖς θόρυβον πολὺν παρεῖχον ἅμα πάντες ἐρωτῶντες, καὶ τοῖς πολεμίοις σαφὲς αὐτὸ κατέστησαν· τὸ δ' ἐκείνων οὐχ ὁμοίως ἠπίσταντο, διὰ τὸ κρατοῦντας αὐτοὺς καὶ μὴ διεσπασμένους ἧσσον ἀγνοεῖσθαι, ὥστ' εἰ μὲν ἐντύχοιέν τισι,

ctum est, nisi cum Goell. legendum esse conlicias ἀπὸ τῆς πρώτης τὸ παρατ. Videtur Thucydides illo modo obliquum Syracusiorum murum, quem semper παρατειχίσμα appellat, diligentius etiam a προτειχίσμασι, de quibus mox loquitur, prope quae Syracusii castra sua tria habuisse videntur, distinguere voluisse.

ἀπὸ πρώτης etiam 1, 77. est *ab initio*.

44. εἰδείη. Bekk. Goell. Poppo ᾔδει ex Cass. Aug. Cl. It. Vat. H. Reg. Mrc. et octo aliis codd. „*quomodo novisset*".

ὥστ' εἰ μὲν ἐντύχοιέν τισι. Subiectum verbi ἐντύχοιεν est Ἀθηναῖοι, διέφευγον autem ad Syracusios pertinet. τῶν πολεμίων pendet ex τισί. — Mox ὑποκρίνοιντο pro ἀποκρίνοιντο praeter codices plerosque omnes tuentur veteres Grammatici, quamquam inter eos Eustath. ad Hom. Odyss. p. 1437. Rom. eam formam maxime Ionicis scriptoribus vindicat.

Digitized by Google

κρείσσους ὄντες, τῶν πολεμίων, διέφευγον αὐτούς, ἅτε ἐκείνων ἐπιστάμενοι τὸ ξύνθημα, εἰ δ' αὐτοὶ μὴ ὑποκρίνοιντο, διεφθείροντο. μέγιστον δὲ καὶ οὐχ ἥκιστα ἔβλαψε καὶ ὁ παιωνισμός· ἀπὸ γὰρ ἀμφοτέρων παραπλήσιος ὢν ἀπορίαν παρεῖχεν. οἵ τε γὰρ Ἀργεῖοι καὶ οἱ Κερκυραῖοι, καὶ ὅσον Δωρικὸν μετ' Ἀθηναίων ἦν, ὁπότε παιωνίσειαν, φόβον παρεῖχε τοῖς Ἀθηναίοις, οἵ τε πολέμιοι ὁμοίως. ὥστε τέλος ξυμπεσόντες αὐτοῖς κατὰ πολλὰ τοῦ στρατοπέδου, ἐπεὶ ἅπαξ ἐταράχθησαν, φίλοι τε φίλοις καὶ πολῖται πολίταις, οὐ μόνον ἐς φόβον κατέστησαν, ἀλλὰ καὶ ἐς χεῖρας ἀλλήλοις ἐλθόντες μόλις ἀπελύοντο. καὶ διωκόμενοι, κατά τε τῶν κρημνῶν οἱ πολλοὶ ῥίπτοντες ἑαυτοὺς ἀπώλλυντο, στενῆς οὔσης τῆς ἀπὸ τῶν Ἐπιπολῶν πάλιν καταβάσεως, καὶ ἐπειδὴ ἐς τὸ ὁμαλὸν οἱ σωζόμενοι ἄνωθεν καταβαίνοιεν, [οἱ μὲν] πολλοὶ αὐτῶν, καὶ ὅσοι ἦσαν τῶν προτέρων στρατιωτῶν, ἐμπειρίᾳ μᾶλλον τῆς χώρας ἐς τὸ στρατόπεδον διεφύγγανον, οἱ δὲ ὕστερον ἥκοντες εἰσὶν οἳ διαμαρτόντες τῶν ὁδῶν κατὰ τὴν χώραν ἐπλανήθησαν· οὓς, ἐπειδὴ ἡμέρα ἐγένετο, οἱ ἱππῆς τῶν Συρακοσίων περιελάσαντες διέφθειρον.

45. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ μὲν Συρακόσιοι δύο τροπαῖα ἔστησαν, ἔπί τε ταῖς Ἐπιπολαῖς ᾗ ἡ πρόσβασις, καὶ κατὰ τὸ χωρίον ᾗ οἱ Βοιωτοὶ πρῶτον ἀντέστησαν· οἱ δ' Ἀθηναῖοι τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἐκομίσαντο. ἀπέθανον δὲ οὐκ ὀλίγοι αὐτῶν τε καὶ τῶν ξυμμάχων, ὅπλα μέντοι ἔτι πλείω ἢ κατὰ τοὺς νεκροὺς ἐλήφθη· οἱ γὰρ κατὰ τῶν κρημνῶν βιασθέντες ἅλλεσθαι ψιλοὶ ἄνευ τῶν ἀσπίδων οἱ μὲν ἀπώλλυντο, οἱ δ' ἐσώθησαν.

46. Μετὰ δὲ τοῦτο οἱ μὲν Συρακόσιοι ὡς ἐπὶ ἀπροσδοκήτῳ εὐπραγίᾳ πάλιν αὖ ἀναῤῥωσθέντες, ὥσπερ καὶ πρότερον, ἐς μὲν Ἀκράγαντα στασιάζοντα πεντεκαίδεκα ναυσὶ Σικανὸν ἀπέστειλαν, ὅπως ὑπαγάγοιτο τὴν πόλιν, εἰ δύναιτο· Γύλιππος δὲ κατὰ γῆν ἐς τὴν Σικελίαν ᾤχετο αὖθις, ἄξων στρατιὰν ἔτι, ὡς ἐν ἐλπίδι ὢν καὶ τὰ τείχη τῶν Ἀθηναίων αἱρήσειν βίᾳ, ἐπειδὴ τὰ ἐν ταῖς Ἐπιπολαῖς οὕτω ξυνέβη.

47. Οἱ δὲ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ ἐν τούτῳ ἐβουλεύοντο πρός τε τὴν γεγενημένην ξυμφορὰν, καὶ πρὸς τὴν πα-

ὁ παιωνισμός. Suidas in παιᾶνας: δύο παιᾶνας ἦδον οἱ παλαιοί· πρὸ μὲν τοῦ πολέμου (vel πρὸ τῆς μάχης, ut paullo superius) τῷ Ἄρει, μετὰ δὲ τὸν πόλεμον (i. e. ὅτε ἐνίκων) τῷ Ἀπόλλωνι. Erat igitur et Schlachtgesang, (1, 50. 4, 43.) et Siegeslied.

45. οἱ Βοιωτοὶ πρῶτον. Sic Cass. Aug. Pal. H. Reg. Mrc. E. F. K. m. marg. Steph. Vall. Vulgo πρῶτοι, ut supra c. 43 extr. Sed nunc non quaeritur, quinam ex omnibus sociis Syracusiorum *primi* restiterint, sed *ubi primum* restiterint, qui obsistebant. Mox vide ne ἄνευ sit ab interprete, vel num totum illud ἄνευ τῶν ἀσπίδων, si abesset, desiderares.

46. ἐς τὴν Σικελίαν. Ante Σικελίαν ex Vat. Bas. Gr. Poppo addidit ἄλλην uncis circumseptum, quod defendit, quoniam et opposita sit urbs Agrigentum, et sic legatur supra, c. 7. καὶ ὁ Γύλιππος ἐς τὴν ἄλλην Σικ. ἐπὶ στρατιὰν ᾤχετο. Sed contra ἄλλην ex interpretatione ortum videatur, quae propter praegressam Agrigenti mentionem adscripta fuerit.

Digitized by Google

ροῦσαν ἐν τῷ στρατοπέδῳ κατὰ πάντα ἀῤῥωστίαν. τοῖς τε γὰρ ἐπιχειρήμασιν ἐώρων οὐ κατορθοῦντες, καὶ τοὺς στρατιώτας ἀχθομένους τῇ μονῇ. νόσῳ τε γὰρ ἐπιέζοντο κατ' ἀμφότερα, τῆς τε ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ ταύτης οὔσης, ἐν ᾗ ἀσθενοῦσιν ἄνθρωποι μάλιστα, καὶ τὸ χωρίον ἅμα, ἐν ᾧ ἐστρατοπεδεύοντο, ἑλῶδες καὶ χαλεπὸν ἦν· τά τε ἄλλα ὅτι ἀνέλπιστα αὐτοῖς ἐφαίνετο. τῷ οὖν Δημοσθένει οὐκ ἐδόκει ἔτι χρῆναι μένειν, ἀλλ' ἅπερ καὶ διανοηθεὶς ἐς τὰς Ἐπιπολὰς διακινδυνεῦσαι, ἐπειδὴ ἔσφαλτο, ἐξιέναι ἐψηφίζετο καὶ μὴ διατρίβειν, ἕως ἔτι τὸ πέλαγος οἷόν τε περαιοῦσθαι, καὶ τοῦ στρατεύματος ταῖς γοῦν ἐπελθούσαις ναυσὶ κρατεῖν. καὶ τῇ πόλει ὠφελιμώτερον ἔφη εἶναι πρὸς τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ σφῶν ἐπιτειχίζοντας τὸν πόλεμον ποιεῖσθαι, ἢ Συρακοσίους, οὓς οὐκέτι ῥᾴδιον εἶναι χειρώσασθαι· οὐδ' αὖ ἄλλως χρήματα πολλὰ δαπανῶντας εἰκὸς εἶναι προσκαθῆσθαι. καὶ ὁ μὲν Δημοσθένης τοιαῦτα ἐγίγνωσκεν.

48. Ὁ δὲ Νικίας ἐνόμιζε μὲν καὶ αὐτὸς πόνηρα σφῶν τὰ πράγματα εἶναι, τῷ δὲ λόγῳ οὐκ ἐβούλετο αὐτὰ ἀσθενῆ ἀποδεικνύναι, οὐδ' ἐμφανῶς σφᾶς ψηφιζομένους μετὰ πολλῶν τὴν ἀναχώρησιν τοῖς πολεμίοις καταγέλτους γίγνεσθαι· λαθεῖν γὰρ ἄν, ὁπότε βούλοιντο, τοῦτο ποιοῦντες πολλῷ ἧσσον. τὸ δέ τι καὶ τὰ τῶν πολεμίων, ἀφ' ὧν ἐπὶ πλέον ἢ οἱ ἄλλοι ἠσθάνετο αὐτῶν, ἐλπίδος τι ἔτι παρεῖχε πονηρότερα τῶν σφε-

47. τῆς τε ὥρας — ταύτης οὔσης. Aestas erat, circa Augusti mensis nostri initium. Schol. μενοπώρου γὰρ ἦν ἡ ἀρχή. Cf. Horat. Ep. I, 7. init. Mox καὶ τὸ χωρίον ἅμα — χαλεπὸν ἦν dictum est pro τοῦ χωρίου ἑλώδους καὶ χαλεποῦ ὄντος. Nam etiam hoc refertur ad ἐπιέζοντο. Cf. Matth. Gr. §. 610. — (ed. 2. p. 1301.) Paullo post ὅτι libenter omittas cum It. Non enim amplius pendent ex ἐπιέζοντο.

διακινδυνεῦσαι. De structura infinitivi cum pronomine relativo in oratione obliqua vide annot. ad 2, 101.

καὶ τοῦ στρατεύματος — κρατεῖν. Genitivus τοῦ στρατεύματος non pendet ex κρατεῖν, sed hoc verbum absolute s. per se positum est, genitivus totum designat. τὸ στράτευμα est exercitus Atheniensis, αἱ ἐπελθοῦσαι νῆες, sunt eae, quae cum Demosthene advenerant, in quibus Demostheni spes sola victoriae esse videbatur. Nam non solum illa totius exercitus pars, quae prior cum Nicia in Siciliam venerat, variis cladibus affecta, sed etiam peditatus nuper cum Demosthene et Eurymedonte advectus nocturno proelio graviter afflictus erat. Reliquum igitur nihil Atheniensibus esse Demosthenes docebat, nisi illis saltem ex omni numero navibus, quae in supplementum successissent, evadere ad tutum receptum.

ἢ Συρακ. — χειρώσασθαι. Hic infinitivus bis intelligendus est, tum ad οὓς, tum ad Συρακοσίους referendus. Similis est locus 1, 134. καὶ αὐτὸν ἐμέλλησαν μὲν ἐς τὸν Καιάδαν, οὗπερ τοὺς κακούργους εἰώθασιν ἐμβάλλειν. Cf. 8, 27.

48. οὐδ' ἐμφανῶς — πολλῷ ἧσσον. Ἐμφανῶς iunge cum ψηφιζ. In τοῦτο ποιοῦντες (i. e. ἀναχωροῦντες vel ἀποπλέοντες ex praegresso τὴν ἀναχώρησιν) transitus est ab accusativo cum infinitivo ad nominativum, quoniam subiectum primarii verbi certe ex parte continet infinitivi subiectum. Vid. annot. ad 4, 106. et Poppo I. 1. p. 115. — Mox τὸ δέ τι est *partim* s. *ex parte etiam*, ut 1, 107. — ἀφ' ὧν — ἠσθάνετο αὐτῶν, *secundum ea, quae de iis animadvertebat.* Genitivus αὐτῶν non iungendus est cum ὧν, sed inde pendet. Neutrum est αὐτῶν, respiciens τὰ τῶν πολεμίων.

Digitized by Google

τέρων ἔσεσθαι, ἢν καρτερῶσι προσκαθήμενοι· χρημάτων γὰρ ἀπορίᾳ αὐτοὺς ἐκτρυχώσειν, ἄλλως τε καὶ ἐπὶ πλέον ἤδη ταῖς ὑπαρχούσαις ναυσὶ θαλασσοκρατούντων. καὶ ἦν γάρ τι καὶ ἐν ταῖς Συρακούσαις βουλόμενον τοῖς Ἀθηναίοις τὰ πράγματα ἐνδοῦναι, ἐπεκηρυκεύετο ὡς αὐτὸν, καὶ οὐκ εἴα ἀπανίστασθαι. ἃ ἐπιστάμενος, τῷ μὲν ἔργῳ ἔτι ἐπ' ἀμφότερα ἔχων καὶ διασκοπῶν ἀνεῖχε, τῷ δ' ἐμφανεῖ τότε λόγῳ οὐκ ἔφη ἀπάξειν τὴν στρατιάν. εὖ γὰρ εἰδέναι ὅτι Ἀθηναῖοι σφῶν ταῦτα οὐκ ἀποδέξονται, ὥστε, μὴ αὐτῶν ψηφισαμένων, ἀπελθεῖν. καὶ γὰρ οὐ τοὺς αὐτοὺς ψηφιεῖσθαί τε περὶ σφῶν αὐτῶν, καὶ τὰ πράγματα, ὥσπερ καὶ αὐτοί, ὁρῶντας καὶ οὐκ ἄλλων ἐπιτιμήσει ἀκρύσαντας γνώσεσθαι, ἀλλ', ἐξ ὧν ἄν τις εὖ λέγων διαβάλλοι, ἐκ τούτων αὐτοὺς πείσεσθαι. τῶν τε παρόντων στρατιωτῶν πολλοὺς καὶ τοὺς πλείους ἔφη, οἳ νῦν βοῶσιν ὡς ἐν δεινοῖς ὄντες, ἐκεῖσε ἀφικομένους τὰ ἐναντία βοήσεσθαι, ὡς ὑπὸ χρημάτων καταπροδόντες οἱ στρατηγοὶ ἀπῆλθον. οὔκουν βούλεσθαι αὐτός γε, ἐπιστάμενος τὰς Ἀθηναίων φύσεις, ἐπ' αἰσχρᾷ τε αἰτίᾳ καὶ ἀδίκως ὑπ' Ἀθηναίων ἀπολέσθαι μᾶλλον, ἢ ὑπὸ τῶν πολεμίων, εἰ δεῖ, κινδυνεύσας τοῦτο παθεῖν ἰδίᾳ. τά τε Συρακοσίων ἔφη ὅμως ἔτι ἥσσω τῶν σφετέρων εἶναι· καὶ χρήμασι γὰρ αὐτοὺς ξενοτροφοῦντας, καὶ ἐν περιπολίοις ἅμα ἀναλίσκοντας, καὶ ναυτικὸν πολὺ ἔτι ἐνιαυτὸν ἤδη βόσκοντας, τὰ μὲν ἀπορεῖν, τὰ δ' ἔτι ἀμηχανήσειν. δισχίλια γὰρ

θαλασσοκρατούντων, int. σφῶν, τῶν Ἀθηναίων, ut paullo ante ad infinitivum ἐκτρυχώσειν, σφᾶς vel σφεῖς. Vid. annot. ad 6, 82.

καὶ ἦν γάρ τι. Parentheseos signa, quibus olim verba ἦν γάρ τι — ἐνδοῦναι circumscribebam, sustuli, quod subiectum insequentium verborum τί βουλόμενον in parenthesi latere non debet. Ne comma quidem ante ἦν eandem ob causam posuerunt recentiores editores. Similes locos tractavit Poppo I. 1. p. 118. Cf. p. 305. Thuc. 1, 115. et annott. ad 4, 18. et 132. Ceterum τί βουλόμενον est τινὲς βουλόμενοι, ut saepe abstractum pro concreto ponitur. — Ἐπικηρυκεύεσθαι alibi plerumque de legatis publico nomine missis dicitur: hic minus proprie de nuntiis a privatis quibusdam clanculum missis dici observavit Dukerus.

ἔτι ἐπ' ἀμφότερα — ἀνεῖχε. De dubitatione hic agi patet. Schol. ἤγουν διστάζων, εἴτε χρὴ μένειν, εἴτε ἀπιέναι, οὐδεμιᾷ προσετίθετο γνώμῃ. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ διασκοπῶν ἀνεῖχεν. Ad ἔχων fortasse subaudiendum τὸν νοῦν; quamquam per se significat aliquo tendere. — Pro ἀνεῖχε Schneid. in Lex. Gr. coniicit ἀντεῖχε. Usitatius esse ἐπεῖχε monet Poppo.

καὶ γὰρ οὐ τοὺς αὐτοὺς ψηφ. Recte Bauerus: Qui iudicaturi de nobis sunt, non illi sunt, qui iidem etiam rerum visarum notitia utantur, nec calumniis modo aures praebeant. Simillimus et ad sententiam et ad verba est locus 3, 38. Τὰ μὲν μέλλοντα ἔργα ἀπὸ τῶν εὖ εἰπόντων σκοποῦντες, ὡς δυνατὰ γίγνεσθαι, τὰ δὲ πεπραγμένα ἤδη, οὐ τὸ δρασθὲν πιστότερον ὄψει λαβόντες ἢ τὸ ἀκουσθὲν ἀπὸ τῶν λόγῳ καλῶς ἐπιτιμησάντων.

ἰδίᾳ. „Non placet hic additum; *privatim* significare nequit, ac si sit *per se, solus*, inepte redundet. Possit tamen innuere: *etiamsi ceteri abscesserint.*" *Bauer.* — Mox ὅμως pertinet ad sententiam supplendam: *etsi ipsorum res infirmae et afflictae sint.* Vid. ad 3, 49.

καὶ χρήμασι γάρ. Καί e codd. optimis receptum vulgo deest. Non licet iungere cum γάρ ob collocationem (vid. ad 4, 132), quamquam Euripides sic usurpat (vid. meam annot. ad Hec. v. 229). Itaque Poppo cum χρήμασι

Digitized by Google

τάλαντα ἤδη ἀναλωκέναι, καὶ ἔτι πολλὰ προσοφείλειν· ἢν τε καὶ ὁτιοῦν ἐκλίπωσι τῆς νῦν παρασκευῆς τῷ μὴ διδόναι τροφὴν, φθερεῖσθαι αὐτῶν τὰ πράγματα, ἐπικουρικὰ μᾶλλον ἢ δι' ἀνάγκης, ὥσπερ τὰ σφέτερα, ὄντα. τρίβειν οὖν ἔφη χρῆναι προσκαθημένους, καὶ μὴ χρήμασιν, ὡς πολὺ κρείσσους εἰσὶ, νικηθέντας ἀπιέναι.

49. Ὁ μὲν Νικίας τοσαῦτα λέγων ἰσχυρίζετο, αἰσθόμενος τὰ ἐν ταῖς Συρακούσαις ἀκριβῶς, καὶ τὴν τῶν χρημάτων ἀπορίαν, καὶ ὅτι ἦν αὐτόθι [που] τὸ βουλόμενον τοῖς Ἀθηναίοις γίγνεσθαι τὰ πράγματα καὶ ἐπικηρυκευόμενον πρὸς αὐτὸν ὥστε μὴ ἀπανίστασθαι, καὶ ἅμα ταῖς γοῦν ναυσὶν ἢ πρότερον θαρσήσει κρατηθείς. ὁ δὲ Δημοσθένης περὶ μὲν τοῦ προσκαθῆσθαι οὐδ' ὁπωσοῦν ἐνεδέχετο, εἰ δὲ δεῖ μὴ ἀπάγειν τὴν στρατιὰν ἄνευ Ἀθηναίων ψηφίσματος, ἀλλὰ τρίβειν αὐτοὺς, ἔφη χρῆναι ἢ ἐς τὴν Θάψον ἀναστάντας τοῦτο ποιεῖν ἢ ἐς τὴν Κατάνην, ὅθεν τῷ τε πεζῷ ἐπὶ πολλὰ τῆς χώρας ἐπιόντες θρέψονται, πορθοῦντες τὰ τῶν πολεμίων, καὶ ἐκείνους βλάψουσι, ταῖς τε ναυσὶν ἐν πελάγει καὶ οὐκ ἐν στενοχωρίᾳ, ἢ πρὸς τῶν πολεμίων μᾶλλόν ἐστι, τοὺς ἀγῶνας ποιήσονται, ἀλλ' ἐν εὐρυχωρίᾳ, ἐν ᾗ τά τε τῆς ἐμπειρίας χρήσιμα σφῶν ἔσται, καὶ ἀναχωρήσεις καὶ ἐπίπλους οὐκ ἐκ βραχέος καὶ περιγραπτοῦ ὁρμώμενοί τε καὶ καταίροντες ἔξουσι. τό τε ξύμπαν εἰπεῖν, οὐδενὶ τρόπῳ οἱ ἔφη ἀρέσκειν ἐν τῷ αὐτῷ ἔτι μένειν. ἀλλ' ὅτι τάχιστα ἤδη καὶ μὴ μέλλειν ἐξανίστασθαι. καὶ ὁ Εὐρυμέ-

iungens desiderat oppositum nomen. Mihi non ad χρήμασι solum, sed ad totam enuntiationem χρήμασι ξενοτροφοῦντας pertinere videbatur, sicut bis sequens καί non ad nomina magis, quam ad participia spectat. — De περιπολίοις vid. annot. ad 4, 67.

τρίβειν οὖν — ἀπιέναι. Τρίβειν h. l. num sit *remanere*, an *vexare obsidione hostes*, dubites. C. 49. εἰ δὲ δεῖ μὴ ἀπάγειν τὴν στρατιὰν ἄνευ Ἀθηναίων ψηφίσματος, ἀλλὰ τρίβειν. 8, 46. τρίβειν οὖν ἐκέλευεν ἀμφοτέρους. Plutarch. in vit. Nic. c. 21. τὴν γὰρ τριβὴν εἶναι κατὰ τῶν πολεμίων. Schol. ad h. l. διατρίβειν καὶ παρέλκειν. Cum absit accusativus obiecti, Schol. interpretatio probabilior videatur. Docent etiam ea, quae sequuntur cap. 49., ubi ἐν τῷ αὐτῷ μένειν eius loco dicitur. Sed coniuncta est nocendi notio, ut sit *cunctando atterere*. Cf. 8, 78. et 87. — Pro ὡς cum Gr. Schol. et marg. Steph. ᾧ scribendum putamus. In aliis libris ὧν, quod sicut ὡς facile oriri potuit ex ᾧ. Cf. Poppo I. 1. p. 92.

49. τὸ βουλόμενον. Vid. ad c. 48. — Verba καὶ ἅμα ταῖς γοῦν ναυσὶν ἢ πρότερον θαρσήσει κρατηθείς olim cum Heilmanno et reliquis interpretibus sic intelligebam, ut μᾶλλον ante ἤ supplendum et ταῖς ναυσὶν ex θαρσήσει pendere putarem, quoniam θαῤῥεῖν dativo iungitur. Sed cum de illa ellipsi iure dubitandum sit (vid. Goell. ad h. l. et Hermann. ad Vig. p. 884.), θαρσήσει κρατηθείς accipio pro θαρσήσας s. θαρσαλέος, et hunc positivum comparativi loco esse puto, ut apud Herodot. 9, 26. ἡμέας δίκαιον ἔχειν τὸ ἕτερον κέρας ἦπερ Ἀθηναίους. Cf. Matth. §. 457. not. 1. Dativus ταῖς ναυσὶ causam indicat. „Et simul navibus certe magis quam antea confisus.“

περιγραπτοῦ. „Exspectaveris περιγράπτου. Sed certam regulam in his nondum inventam esse fatetur Buttm. Gr. §. 60. annot. 2., et διαιρετός legimus 1, 84. καταληπτός 3, 11. in omnibus libris.“ *Poppo.*

ὅτι τάχιστα ἤδη — ἐξανίστασθαι. Infinitivus ἐξανίστασθαι bis cogitandus est. Proprie enim hic erat ordo verborum constituendus: ὅτι τάχ. ἤδη ἐξανίστασθαι καὶ μὴ μέλ-

Digitized by Google

δων αὐτῷ ταῦτα ξυνηγόρευεν. ἀντιλέγοντος δὲ τοῦ Νικίου, ὄκνος τις καὶ μέλλησις ἐνεγένετο, καὶ ἅμα ὑπόνοια μή τι καὶ πλέον εἰδὼς ὁ Νικίας ἰσχυρίζηται. καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι τούτῳ τῷ τρόπῳ διεμέλλησάν τε καὶ κατὰ χώραν ἔμενον.

50. Ὁ δὲ Γύλιππος καὶ ὁ Σικανὸς ἐν τούτῳ παρῆσαν ἐς τὰς Συρακούσας, ὁ μὲν Σικανὸς ἁμαρτὼν τοῦ Ἀκράγαντος· (ἐν Γέλᾳ γὰρ ὄντος αὐτοῦ ἔτι, ἡ τοῖς Συρακοσίοις στάσις ἐς φιλία ἐξεπεπτώκει·) ὁ δὲ Γύλιππος ἄλλην τε στρατιὰν πολλὴν ἔχων ἦλθεν ἀπὸ τῆς Σικελίας, καὶ τοὺς ἐκ τῆς Πελοποννήσου τοῦ ἦρος ἐν ταῖς ὁλκάσιν ὁπλίτας ἀποσταλέντας, ἀφικομένους ἀπὸ τῆς Λιβύης ἐς Σελινοῦντα. ἀπενεχθέντες γὰρ ἐς Λιβύην, καὶ δύντων Κυρηναίων τριήρεις δύο καὶ τοῦ πλοῦ ἡγεμόνας, καὶ ἐν τῷ παράπλῳ Εὐεσπερίταις πολιορκουμένοις ὑπὸ Λιβύων ξυμμαχήσαντες καὶ νικήσαντες τοὺς Λίβυς, καὶ αὐτόθεν παραπλεύσαντες ἐς Νέαν πόλιν, Καρχηδονιακὸν ἐμπόριον, ὅθεν πρὸς Σικελίαν ἐλάχιστον δύο ἡμερῶν καὶ νυκτὸς πλοῦς ἀπέχει, καὶ ἀπ' αὐτοῦ περαιωθέντες, ἀφίκοντο ἐς Σελινοῦντα. καὶ οἱ μὲν Συρακόσιοι εὐθὺς αὐτῶν ἐλθόντων παρεσκευάζοντο ὡς ἐπιθησόμενοι κατ' ἀμφότερα αὖθις τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ· οἱ δὲ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ ὁρῶντες στρατιάν τε ἄλλην προσγεγενημένην αὐτοῖς, καὶ τὰ ἑαυτῶν ἅμα οὐκ ἐπὶ τὸ βέλτιον χωροῦντα, ἀλλὰ καὶ ἡμέραν τοῖς πᾶσι χαλεπώτερον ἴσχοντα, μάλιστα δὲ τῇ ἀσθενείᾳ τῶν ἀνθρώπων πιεζόμενα, μετεμέλοντό τε πρότερον οὐκ ἀναστάντες, καὶ ὡς αὐτοῖς οὐδὲ ὁ Νικίας ἔτι ὁμοίως ἠναντιοῦτο, ἀλλ' ἢ μὴ φανερῶς γε ἀξιῶν ψηφίζεσθαι, προεῖπον, ὡς ἡδύναντο ἀθηλότατα, ἔκπλουν ἐκ τοῦ στρατοπέδου πᾶσι, καὶ παρασκευάσασθαι, ὅταν τις σημήνῃ. καὶ μελλόντων αὐτῶν, ἐπειδὴ ἕτοιμα ἦν, ἀποπλεῖν, ἡ σελήνη ἐκλείπει· ἐτύγχανε γὰρ πανσέληνος

λειν. — μέλλησις. „Aristoph. Avib. 638. Καὶ μὴν μὰ τὸν Δί', οὐχὶ νυστάζειν ἔτι Ὥρα ἐστὶν ἡμῖν, οὐδὲ μελλονικιᾶν. Plutarchus cunctatorem dictum ait ob lentas moras in obsidione Pyli." *Wasse.*

50. ἐς φιλία. Sic Aug. Cass. It. Vat. Mrc. Gr. D. G.; quod praeeunte Bekk. et Goell. praetulit Poppo ut insolentius. Vulgo φιλίαν, ad quam vocem, cum ἐκπίπτειν alibi apud Thucydidem sit patria eiici, Bauerus intelligebat γῆν, „*electa* in regionem amicam confugerat." Eandem sententiam nostra lectio admittit.

ἀπενεχθέντες γάρ. Codd. Cass. Aug. Cl. Pal. Reg. E. K. m. Ar. Chr. Dan. marg. Steph., quos sequuntur Goell. et Poppo, ἀπενεχθέντων, quod mihi ex sequenti δύντων corruptum videbatur. Sane in vulgata quodammodo offendit sequens καί. Similiter in loco suspecto 3, 84. usurpatur post participium, ubi prorsus supervacaneum est. Pro altera scriptura faciunt exempla apud Popp. I, 1. p. 120. velut 1, 114. καὶ ἐς αὐτὴν διαβεβηκότος ἤδη Περικλέους στρατιᾷ Ἀθηναίων ἠγγέλθη αὐτῷ.

Εὐεσπερίταις. Cyrenaeorum erat civitas. Vid. Poppo I. 2. p. 496. Mox δύο pro δυοῖν ex bonis libris cum Poppone scripsi. Pro πλοῦς Bekk. ex Vat. dedit πλοῦν, bene, modo antea esset ὅ pro ὅθεν.

ἡ σελήνη ἐκλείπει. Vid. Plut. in Nic. c. 23. et de θειασμῷ Niciae ib. c. 4. — Mox γάρ τοι pro vulgato γάρ τι scribendum esse docuit Krüg. ad Dion. p. 274. et ὡς pro ἅς cum praestantioribus libris nunc edendum curavi. Verbum ἐξηγεῖσθαι proprie dici de prodigiorum interpretatione,

Digitized by Google

οὖσα. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι οἵ τε πλείους ἐπισπεῖν ἐκέλευον τοὺς στρατηγούς, ἐνθύμιον ποιούμενοι, καὶ ὁ Νικίας (ἦν γάρ τοι καὶ ἄγαν θειασμῷ τε καὶ τῷ τοιούτῳ προσκείμενος,) οὐδ' ἂν διαβουλεύσασθαι ἔτι ἔφη, πρὶν, ὡς οἱ μάντεις ἐξηγοῦντο, τρὶς ἐννέα ἡμέρας μεῖναι, ὅπως ἂν πρότερον κινηθείη. καὶ τοῖς μὲν Ἀθηναίοις μελλήσασι διὰ τοῦτο ἡ μονὴ ἐγεγένητο.

51. Οἱ δὲ Συρακόσιοι καὶ αὐτοὶ τοῦτο πυθόμενοι πολλῷ μᾶλλον ἐγηγερμένοι ἦσαν μὴ ἀνιέναι τὰ τῶν Ἀθηναίων, ὡς καὶ αὐτῶν κατεγνωκότων ἤδη μηκέτι κρεισσόνων εἶναι σφῶν μήτε ταῖς ναυσὶ, μήτε τῷ πεζῷ, (οὐ γὰρ ἂν τὸν ἔκπλουν ἐπιβουλεῦσαι,) καὶ ἅμα οὐ βουλόμενοι αὐτοὺς ἄλλοσέ ποι τῆς Σικελίας καθεζομένους χαλεπωτέρους εἶναι προσπολεμεῖν, ἀλλ' αὐτοῦ ὡς τάχιστα, καὶ ἐν ᾧ σφίσι ξυμφέρει, ἀναγκάσαι αὐτοὺς ναυμαχεῖν. τὰς οὖν ναῦς ἐπλήρουν, καὶ ἀνεπειρῶντο ἡμέρας ὅσαι αὐτοῖς ἐδόκουν ἱκαναὶ εἶναι. ἐπειδὴ δὲ καιρὸς ἦν, τῇ μὲν προτεραίᾳ πρὸς τὰ τείχη τῶν Ἀθηναίων προσέβαλλον, καὶ ἐπεξελθόντος μέρους τινὸς οὐ πολλοῦ καὶ τῶν ὁπλιτῶν καὶ τῶν ἱππέων κατά τινας πύλας, ἀπολαμβάνουσί τε τῶν ὁπλιτῶν τινὰς, καὶ τρεψάμενοι καταδιώκουσιν· οὔσης δὲ στενῆς τῆς ἐξόδου, οἱ Ἀθηναῖοι ἵππους τε ἑβδομήκοντα ἀπολλύουσι καὶ τῶν ὁπλιτῶν οὐ πολλούς.

52. Καὶ ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ ἀπεχώρησεν ἡ στρατιὰ τῶν Συρακοσίων· τῇ δ' ὑστεραίᾳ ταῖς τε ναυσὶν ἐκπλέουσιν, οὔσαις ἓξ καὶ ἑβδομήκοντα, καὶ τῷ πεζῷ ἅμα πρὸς τὰ τείχη ἐχώρουν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἀντανῆγον ναυσὶν ἓξ καὶ ὀγδοήκοντα, καὶ προσμίξαντες ἐναυμάχουν. καὶ τὸν Εὐρυμέδοντα ἔχοντα τὸ δεξιὸν κέρας τῶν Ἀθηναίων, καὶ βουλόμενον περικλῆσασθαι τὰς ναῦς τῶν ἐναντίων, καὶ ἐπεξαγαγόντα τῷ πλῷ πρὸς τὴν γῆν μᾶλλον, νικήσαντες οἱ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι τὸ μέσον πρῶτον τῶν Ἀθηναίων, ἀπολαμβάνουσι κἀκεῖνον ἐν τῷ κοίλῳ καὶ μυχῷ τοῦ λιμένος, καὶ αὐτόν τε διαφθείρουσι, καὶ τὰς μετ' αὐτοῦ ναῦς ἐπισπομένας· ἔπειτα δὲ

ostendit Hemsterhus. ad Polluc. VIII, 124.

τρὶς ἐννέα. Vid. Plut. in Nic. c. 23 extr. Diod. 13, 12. τούτων δὲ (τῶν μάντεων) ἀποφηναμένων ἀναγκαῖον εἶναι τὰς εἰθισμένας τρεῖς ἡμέρας (cf. Plut. l. l. idem ex Anticlidis commentariis docens) ἀναβάλλεσθαι τὸν ἔκπλουν, ἠναγκάσθησαν καὶ οἱ περὶ τὸν Δημοσθένην συγκαταθέσθαι. Quare Wesseling. ad Diod. l. l., Dodwell. Annal. Thucyd. ad ann. belli 19. T. II. p. 701. ed. Beck. et Goell. locum nostrum interpolatum esse pronuntiant, et vocabulum ἐννέα suspectum. Etiam mihi videtur, omisso ἐννέα, τρεῖς scribendum, quod simul cum ἐννέα exhibent It. K. m. Ar. Chr. Adstipulatur rei gestae eventus. Non enim tamdiu Syracusii Atheniensium discessum exspectarunt. Nam die ab eclipsi quarto decimo cladem supremam Nicias est perpessus, ex Dodwelli certe ratiocinatione. — Verba ὅπως ἂν πρότερον κινηθείη pendent ex διαβουλεύσασθαι. Nam πρότερον per synchysin a διαβουλεύσασθαι diremptum est.

51. τῆς ἐξόδου, int. ἐς τὰς πύλας τῶν τειχῶν. Sic Vat. C. F. Bas. Gr. Vall. Bekk. Goell. Poppo. Ceteri τῇ ἐφόδου.

52. τὰς μετ' αὐτοῦ ναῦς ἐπισπομένας. De hoc pleonasmo vid. Lobeck. ad Phryn. p. 354. Ceterum quae hic de μυχῷ τοῦ λιμένος et cap. seq. de palude Lysimelea co-

Digitized by Google

καὶ τὰς πάσας ναῦς ἤδη τῶν Ἀθηναίων κατεδίωκόν τε, καὶ ἐξεώθουν ἐς τὴν γῆν.

53. Ὁ δὲ Γύλιππος ὁρῶν τὰς ναῦς τῶν πολεμίων νικωμένας καὶ ἔξω τῶν σταυρωμάτων καὶ τοῦ ἑαυτῶν στρατοπέδου καταφερομένας, βουλόμενος διαφθείρειν τοὺς ἐκβαίνοντας καὶ τὰς ναῦς ῥᾷον τοὺς Συρακοσίους ἀφέλκειν τῆς γῆς φιλίας οὔσης, παρεβοήθει ἐπὶ τὴν χηλὴν, μέρος τι ἔχων τῆς στρατιᾶς. καὶ αὐτοὺς οἱ Τυρσηνοὶ (οὗτοι γὰρ ἐφύλασσον τοῖς Ἀθηναίοις [ταύτῃ]) ὁρῶντες ἀτάκτως προσφερομένους, ἐπεκβοηθήσαντες καὶ προσπεσόντες τοῖς πρώτοις τρέπουσι, καὶ ἐσβάλλουσιν ἐς τὴν λίμνην τὴν Λυσιμέλειαν καλουμένην. ὕστερον δὲ πλείονος ἤδη τοῦ στρατεύματος παρόντος τῶν Συρακοσίων καὶ ξυμμάχων, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπιβοηθήσαντες καὶ δείσαντες περὶ ταῖς ναυσὶν ἐς μάχην τε κατέστησαν πρὸς αὐτοὺς, καὶ νικήσαντες ἐπεδίωξαν, καὶ ὁπλίτας τε οὐ πολλοὺς ἀπέκτειναν, καὶ τὰς ναῦς τὰς μὲν πολλὰς διέσωσάν τε καὶ ξυνήγαγον κατὰ τὸ στρατόπεδον, δυοῖν δὲ δεούσας εἴκοσιν οἱ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἔλαβον αὐτῶν, καὶ τοὺς ἄνδρας πάντας ἀπέκτειναν. καὶ ἐπὶ τὰς λοιπὰς, ἐμπρῆσαι βουλόμενοι, ὁλκάδα παλαιὰν κληματίδων καὶ δᾳδὸς γεμίσαντες, (ἦν γὰρ ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους ὁ ἄνεμος οὔριος,) ἀφεῖσαν τὴν ναῦν, πῦρ ἐμβαλόντες. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι δείσαντες περὶ ταῖς ναυσὶν ἀντεμηχανήσαντό τε σβεστήρια κωλύματα, καὶ παύσαντες τὴν φλόγα καὶ τὸ μὴ προσελθεῖν ἐγγὺς τὴν ὁλκάδα, τοῦ κινδύνου ἀπηλλάγησαν.

54. Μετὰ δὲ τοῦτο οἱ Συρακόσιοι μὲν τῆς τε ναυμαχίας τροπαῖον ἔστησαν καὶ τῆς ἄνω τῆς πρὸς τῷ τείχει ἀπολήψεως τῶν ὁπλιτῶν, ὅθεν καὶ τοὺς ἵππους ἔλαβον, Ἀθηναῖοι δὲ ἧς τε οἱ Τυρσηνοὶ τροπῆς ἐποιήσαντο τῶν πεζῶν ἐς τὴν λίμνην, καὶ ἧς αὐτοὶ τῷ ἄλλῳ στρατοπέδῳ.

55. Γεγενημένης δὲ τῆς νίκης τοῖς Συρακοσίοις λαμπρᾶς ἤδη καὶ τοῦ ναυτικοῦ, (πρότερον μὲν γὰρ ἐφοβοῦντο τὰς μετὰ τοῦ Δημοσθένους ναῦς ἐπελθούσας,) οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐν παντὶ δὴ ἀθυμίας ἦσαν, καὶ ὁ παράλογος αὐτοῖς μέγας ἦν, πολὺ δὲ μείζων ἔτι τῆς στρατείας ὁ μετάμελος. πόλεσι γὰρ ταύταις μόναις ἤδη ὁμοιοτρόποις ἐπελθόντες, δημοκρατουμέναις τε ὥσπερ καὶ αὐτοὶ, καὶ ναῦς καὶ ἵππους καὶ μεγέθη ἐχούσαις, οὐ δυνάμενοι ἐπενεγκεῖν οὔτε ἐκ πολιτείας τι μεταβολῆς τὸ

gnitu necessaria sunt, explicata videbis in Descript. Syracus.

53. φιλίας οὔσης, si ab amicis teneretur. — Mox χηλή est agger vel moles sive naturae sive artis ope in mare procurrens et portum a ventis defendens. Cf. Thuc. 1, 63. 8, 90.

55. ὁμοιοτρόποις. Thuc. 8, 96 extr. ἔδειξαν δὲ οἱ Συρακόσιοι· μάλιστα γὰρ ὁμοιότροποι γενόμενοι ἄριστα καὶ προσεπολέμησαν. — Pro ναῦς καὶ ἵππους καὶ μεγέθη ἐχούσαις Cass. Aug. Reg. Pal. Mrc. D. E. F. I. K. m. ναυσὶ καὶ ἵπποις καὶ μεγέθει ἐχούσαις praebent, quod Duk. ita admitti posse ait, si ἰσχυούσαις legatur.

οὔτε ἐκ πολιτείας — αὐτοῖς, quia utrisque democratia. Nam si Syracusiis fuisset oligarchia, factionem democraticam Athenienses haud dubie ibi nacti fuissent. Verba

Digitized by Google

διάφορον αὐτοῖς, ᾧ προσήγοντο ἄν, οὔτ' ἐκ παρασκευῆς πολλῷ κρείσσους, σφαλλόμενοι δὲ τὰ πλείω, τά τε πρὸ αὐτῶν ἠπόρουν, καὶ ἐπειδή γε καὶ ταῖς ναυσὶν ἐκρατήθησαν, ὃ οὐκ ἂν ᾤοντο, πολλῷ δὴ μᾶλλον ἔτι.

56. Οἱ δὲ Συρακόσιοι τόν τε λιμένα εὐθὺς παρέπλεον ἀδεῶς, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ διενοοῦντο κλῆσειν, ὅπως μηκέτι, μηδ' εἰ βούλοιντο, λάθοιεν αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι ἐκπλεύσαντες. οὐ γὰρ περὶ τοῦ αὐτοὶ σωθῆναι μόνον ἔτι τὴν ἐπιμέλειαν ἐποιοῦντο, ἀλλὰ καὶ ὅπως ἐκείνους κωλύσωσι, νομίζοντες, ὅπερ ἦν, ἀπό τε τῶν παρόντων πολὺ σφῶν καθυπέρτερα τὰ πράγματα εἶναι, καὶ, εἰ δύναιντο κρατῆσαι Ἀθηναίων τε καὶ τῶν ξυμμάχων καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, καλὸν σφίσιν ἐς τοὺς Ἕλληνας τὸ ἀγώνισμα φανεῖσθαι· τούς τε γὰρ ἄλλους Ἕλληνας εὐθὺς, τοὺς μὲν ἐλευθεροῦσθαι, τοὺς δὲ φόβου ἀπολύεσθαι· (οὐ γὰρ ἔτι δυνατὴν ἔσεσθαι τὴν ὑπόλοιπον Ἀθηναίων δύναμιν τὸν ὕστερον ἐπενεχθησόμενον πόλεμον ἐνεγκεῖν·) καὶ αὐτοὶ δόξαντες αὐτῶν αἴτιοι εἶναι ὑπό τε τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ ὑπὸ τῶν ἔπειτα πολὺ θαυμασθήσεσθαι. καὶ ἦν δὲ ἄξιος ὁ ἀγὼν κατά τε ταῦτα, καὶ ὅτι οὐχὶ Ἀθηναίων μόνον περιεγίγνοντο, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων πολλῶν ξυμμάχων, καὶ οὐδ' αὐτοὶ αὖ μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν ξυμβοηθησάντων σφίσιν, ἡγεμόνες τε γενόμενοι μετὰ Κορινθίων καὶ Λακεδαιμονίων, καὶ τὴν σφετέραν πόλιν ἐμπαρασχόντες προκινδυνεῦσαί τε, καὶ τοῦ ναυτικοῦ μέγα μέρος προκόψαντες. ἔθνη γὰρ πλεῖστα δὴ ἐπὶ μίαν πόλιν ταύτην ξυνῆλθε, πλήν γε δὴ τοῦ ξύμπαντος λόγου τοῦ ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ πρὸς τὴν Ἀθηναίων τε πόλιν καὶ Λακεδαιμονίων.

57. Τοσοίδε γὰρ ἑκάτεροι ἐπὶ Σικελίαν τε καὶ περὶ Σικελίας, τοῖς μὲν ξυγκτησόμενοι τὴν χώραν ἐλθόντες, τοῖς δὲ ξυνδιασώσοντες, ἐπὶ Συρακούσας, ἐπολέμησαν, οὐ κατὰ δίκην

τὸ διάφορον αὐτοῖς per epexegesin voculae τί addita esse monuit Goell., *neque quidquam ex mutato reipublicae statu inter ipsos sollicitare poterant, quod causa dissidii esse solet.* — ᾧ προσήγοντο ἄν, *quo sibi eos adiunxissent.* Vid. Matth. Gr. §. 509. a. — πολλῷ κρείσσους int. ὄντες, quod ipsum ex Vat. adiecit Bekk. „*neque bellico apparatu superiores hostibus.*“ — τά τε πρὸ αὐτῶν, ante postremam cladem navalem.

56. τοῦ ναυτικοῦ μέγα μέρος προκόψαντες. Schol. ἀντὶ τοῦ προκοπὴν μεγάλην τῷ ναυτικῷ στόλῳ παρασχόντες· τουτέστι πολλὰς ναῦς αὐτοῖς παρασχόντες ἐς τὰς ναυμαχίας. ἢ, ὥς τινες, ἐπὶ μέγα ἐν τῷ ναυτικῷ προκόψαντες. Priorem rationem tuetur locus 4, 60 extr. τῆς ἀρχῆς προκοπτόντων ἐκείνοις, ubi προκόπτειν similiter transitivum est, non neutrum.

πλήν γε τοῦ ξύμπαντος λόγου. Λόγος hic habet vim vocabuli ἀριθμός, ut etiam Schol. cod. Lugd. intellexit. Est enim *ratio*, *die Berechnung*, qua significatione legitur 6, 61., unde facile ad numeri vim transfertur. Ex ξυνῆλθε subaudi ξυνελθόντος.

57. ἐπὶ Συρακούσας, ἐπολέμησαν. Bauer. coniecit Συρακούσαις, probante Poppone. Sane sententia falsa oritur, si ἐπὶ Συρακούσας cum ἐπολέμησαν iungimus, cum non utrique, sed pars tantum adversus Syracusas pugnaverit. Quare ἐπὶ Συρακούσας iunge cum ἐλθόντες, et ἐπολέμησαν cum ἐπὶ Σικελίαν τε καὶ περὶ Σικελίας, etsi Poppo huic rationi

Digitized by Google

τι μᾶλλον οὐδὲ κατὰ ξυγγένειαν μετ' ἀλλήλων στάντες, ἀλλ' ὡς ἕκαστος τῆς ξυντυχίας ἢ κατὰ τὸ ξυμφέρον ἢ ἀνάγκη ἔσχεν. Ἀθηναῖοι μὲν αὐτοὶ Ἴωνες ἐπὶ Δωριέας Συρακοσίους ἑκόντες ἦλθον, καὶ αὐτοῖς τῇ αὐτῇ φωνῇ καὶ νομίμοις ἔτι χρώμενοι Λήμνιοι καὶ Ἴμβριοι καὶ Αἰγινῆται, οἳ τότε Αἴγιναν εἶχον, καὶ ἔτι Ἑστιαιῆς οἱ ἐν Εὐβοίᾳ Ἑστίαιαν οἰκοῦντες, ἄποικοι ὄντες ξυνεστράτευσαν. τῶν δὲ ἄλλων οἱ μὲν ὑπήκοοι, οἱ δ' ἀπὸ ξυμμαχίας αὐτόνομοι, εἰσὶ δὲ καὶ οἳ μισθοφόροι ξυνεστράτευον. καὶ τῶν μὲν ὑπηκόων καὶ φόρου ὑποτελῶν Ἐρετριῆς καὶ Χαλκιδῆς καὶ Στυρῆς καὶ Καρύστιοι ἀπ' Εὐβοίας ἦσαν, ἀπὸ δὲ νήσων Κεῖοι καὶ Ἄνδριοι καὶ Τήνιοι, ἐκ δ' Ἰωνίας Μιλήσιοι καὶ Σάμιοι καὶ Χῖοι. τούτων Χῖοι οὐχ ὑποτελεῖς ὄντες φόρου, ναῦς δὲ παρέχοντες, αὐτόνομοι ξυνέσποντο. καὶ τὸ πλεῖστον Ἴωνες ὄντες οὗτοι πάντες καὶ ἀπ' Ἀθηναίων, πλὴν Καρυστίων (οὗτοι δ' εἰσὶ Δρύοπες), ὑπήκοοι δ' ὄντες καὶ ἀνάγκῃ ὅμως, Ἴωνές τε ἐπὶ Δωριέας, ἠκολούθουν. πρὸς δ' αὐτοῖς Αἰολῆς, Μηθυμναῖοι μὲν ναυσὶ καὶ οὐ φόρῳ ὑπήκοοι, Τενέδιοι δὲ καὶ Αἴνιοι ὑποτελεῖς. οὗτοι δὲ Αἰολῆς Αἰολεῦσι τοῖς κτίσασι Βοιωτοῖς [τοῖς] μετὰ Συρακοσίων κατ' ἀνάγκην ἐμάχοντο, Πλαταιῆς δὲ καταντικρὺ Βοιωτοὶ Βοιωτοῖς μόνοι εἰκότως κατ' ἔχθος. Ῥόδιοι δὲ καὶ Κυθήριοι, Δωριῆς ἀμφότεροι, οἱ μὲν Λακεδαιμονίων ἄποικοι Κυθήριοι ἐπὶ Λακεδαιμονίους τοὺς ἅμα Γυλίππῳ μετὰ Ἀθηναίων ὅπλα ἔφερον, Ῥόδιοι δὲ, Ἀργεῖοι γένος, Συρακοσίοις μὲν Δωριεῦσι,

plane adversari collocationem asseverat. Vel si comma absit post *Συρακούσας*, ita accipienda puto verba *ἐλθόντες ἐπὶ Συρακούσας ἐπολέμησαν*, quasi scriptum esset *ἐλθόντες ἐπὶ Συρακούσας ἐκεῖ ἐπολέμησαν*.

ὡς ἕκαστος τῆς ξυντ. — ἢ ἀνάγκη ἔσχεν. Vulgo legebatur *ὡς ἑκάστοις — ἢ ἀνάγκης ἔσχον*. Bekk. *ἑκάστοις* servavit, *ἀνάγκῃ* autem reposuit, quia Cass. Aug. Pal. It. Reg. Mrc. D. I. K. praebent *ἀνάγκη*, F. *ἀνάγκην*. Ex iisdem praeter D. I., qui habent *ἔσχενον*, idem recepit *ἔσχεν*. Sed praeterea Poppo ex Krügeri ad Dion. p. 122. coniectura *ἕκαστος* reposuit, quod est in marg. Lugd., *τῆς* autem non mutavit in *τίς*, ut volebat Krüg., sed intactum reliquit, ablegans ad Lobeck. annot. ad Phryn. p. 280. Secutus sum. Schol. *ἀλλ' ὡς ἑκάστοις, φησὶ, συνέτυχεν ἢ διὰ τὸ ἴδιον συμφέρον ἢ ἐξ ἀνάγκης στρατεύεσθαι.*

καὶ αὐτοῖς τῇ αὐτῇ φωνῇ. *Αὐτοῖς* rectius ad *τῇ αὐτῇ* referas „*eadem qua ipsi lingua et institutis utentes*“, quam ad *ξυνεστράτευσαν*. *Ἄποικοι ὄντες* non solum ad Hestiaeenses, sed ad omnes etiam prius nominatos populos pertinet. De Aeginetis vid. 2, 27.

καὶ ἀνάγκῃ ὅμως. „Cum illorum plerique omnes Iones essent et Atheniensium coloni, praeter Carystios (hi enim sunt Dryopes), tamen, subiecti cum essent, [licet ab Atheniensibus oriundi] vel coacti sequebantur, et tamquam Iones adversus Dorienses.“ Sic infra *Κερκυραῖοι δὲ — ἀνάγκῃ μὲν ἐκ τοῦ εὐπρεποῦς — εἶπόντο*. Poppo *Ἰωνές γε* ex Vat. cum Bred. Bened. et Goell. rescripsit, et virgulam ante *ὅμως* posuit. Sed cf. Elmsl. ad Soph. Aiac. v. 15. et Goeller. ad h. l., ubi „Graeci, inquit, *ὅμως* participio adstruunt, ubi id resolutum in protasi futurum esset, *ὅμως* in apodosi, velut 8, 93. *οἱ τετρακόσιοι ἐς τὸ βουλευτήριον ὅμως καὶ τεθορυβημένοι ξυνελέγοντο*. Vid. Matth. Gr. p. 824. 3.“

Βοιωτοῖς [τοῖς] μετὰ Συρακ. *Τοῖς* ex probabili Lindavii (Spicil. p. 13.) coniectura inter uncos recepit

Digitized by Google

Γελῴοις δὲ καὶ ἀποίκοις ἑαυτῶν οὖσι, μετὰ Συρακοσίων στρατευομένοις ἠναγκάζοντο πολεμεῖν. τῶν τε περὶ Πελοπόννησον νησιωτῶν Κεφαλλῆνες μὲν καὶ Ζακύνθιοι αὐτόνομοι μέν, κατὰ δὲ τὸ νησιωτικὸν μᾶλλον κατειργόμενοι, ὅτι θαλάσσης ἐκράτουν οἱ Ἀθηναῖοι, ξυνείποντο· Κερκυραῖοι δὲ οὐ μόνον Δωριῆς, ἀλλὰ καὶ Κορίνθιοι σαφῶς, ἐπὶ Κορινθίους τε καὶ Συρακοσίους, τῶν μὲν ἄποικοι ὄντες, τῶν δὲ ξυγγενεῖς, ἀνάγκῃ μὲν ἐκ τοῦ εὐπρεποῦς, βουλήσει δὲ κατὰ ἔχθος τὸ Κορινθίων οὐχ ἧσσον εἵποντο. καὶ οἱ Μεσσήνιοι νῦν καλούμενοι ἐν Ναυπάκτῳ καὶ ἐκ Πύλου, τότε ὑπ' Ἀθηναίων ἐχομένης, ἐς τὸν πόλεμον παρελήφθησαν. καὶ ἔτι Μεγαρέων φυγάδες οὐ πολλοὶ Μεγαρεῦσι Σελινουντίοις οὖσι κατὰ ξυμφορὰν ἐμάχοντο. τῶν δὲ ἄλλων ἑκούσιος μᾶλλον ἡ στρατεία ἐγίγνετο ἤδη. Ἀργεῖοι μὲν οὐ τῆς ξυμμαχίας ἕνεκα μᾶλλον, ἢ τῆς Λακεδαιμονίων τε ἔχθρας καὶ τῆς παραυτίκα ἕκαστοι ἰδίας, Δωριῆς ἐπὶ Δωριέας μετὰ Ἀθηναίων Ἰώνων ἠκολούθουν· Μαντινῆς δὲ καὶ ἄλλοι Ἀρκάδων μισθοφόροι ἐπὶ τοὺς ἀεὶ πολεμίους σφίσιν ἀποδεικνυμένους ἰέναι εἰωθότες, καὶ τότε τοὺς μετὰ Κορινθίων ἐλθόντας Ἀρκάδας οὐδὲν ἧσσον διὰ κέρδος ἡγούμενοι πολεμίους· Κρῆτες δὲ καὶ Αἰτωλοὶ μισθῷ καὶ οὗτοι πεισθέντες· ξυνέβη δὲ τοῖς Κρησὶ τὴν Γέλαν Ῥοδίοις ξυγκτίσαντας μὴ ξὺν τοῖς ἀποίκοις, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς ἀποίκους, ἄκοντας μετὰ μισθοῦ ἐλθεῖν. καὶ Ἀκαρνάνων τινὲς ἅμα μὲν κέρδει, τὸ δὲ πλέον Δημοσθένους φιλίᾳ καὶ Ἀθηναίων εὐνοίᾳ ξύμμαχοι ὄντες ἐπεκούρησαν. καὶ οἵδε μὲν τῷ Ἰονίῳ κόλπῳ ὁριζόμενοι· Ἰταλιωτῶν δὲ Θούριοι καὶ Μεταπόντιοι, ἐν τοιαύταις ἀνάγκαις τότε στασιωτικῶν καιρῶν κατειλημμένων, ξυνεστράτευον,

Poppo. Reisk. *στᾶσι* vel *στρατευομένοις* excidisse suspicatus erat.

Γελῴοις δὲ καὶ . ἀποίκοις ἑαυτῶν οὖσι. Vid. 6, 4.

ἐκ τοῦ εὐπρεποῦς. Adiuti enim erant ab Atheniensibus in bello Corinthiaco (vid. 1, 44 sqq.), atque tum hoc, tum aliis beneficiis Atheniensibus devincti.

Μεγαρεῦσι Σελινουντίοις οὖσι. Selinuntem a Megarensibus, qui Megăris oriundi erant et altera Megara in Hyblaeis condiderant, duce Pammilo conditam esse, narrat 6, 4. — *κατὰ ξυμφοράν*, quia exsules erant, ab Atheniensibus recepti. Vid. 4, 66—74. Paullo ante pro *ἐν Ναυπάκτῳ* Poppo ex Vat. scribi malit *ἐκ Ναυπάκτου*, quia Messenii non Naupacti a Demosthene collecti, sed Naupacto arcessiti sint. Sed ad verba *ἐν Ναυπάκτῳ* subaudiendum *ὄντες*.

Ἀργεῖοι μὲν — ἰδίας. Ex Vat. Bekk. Goell. Poppo addunt *γάρ* post *μέν*, et post *ἰδίας* ex eodem et Valla *ὠφελείας* s. *ὠφελίας*. Mihi ex superioribus subaudiendum videbatur *ἔχθρας*. Pertinet enim ad factiones, quibus etiam tum Argos videtur distractum esse. Cf. 5, 82.

Γέλαν Ῥοδίοις ξυγκτίσαντας. Vid. 6, 4 med. — *ἄκοντας μετὰ μισθοῦ.* Vat. *ἐκόντας*, et sic cum Valla et Aem. Porto Acacius legendum censebat, quia mercede Cretenses militarint, non igitur inviti. Vulgatum tuetur Abresch. Quatenus mercede conducti Cretenses militabant, non coacti erant; sed iisdem tamen non liberum fuit, in quoscumque vellent, proficisci; itaque si per eos stetisset, non adversus *populares* et *colonos* pugnassent; non igitur lubentes in *eos* proficiscebantur.

ἐν τοιαύταις ἀνάγκαις — κατειλημμένων. Solus I. *κατειλημμένοι*. Subaudi ad genitivum absolutum subiectum *αὐτῶν*. Vid. annot. ad 6, 82. Respicit Scriptor ad verba c. 33. *παρέπλευσαν ἐς Θουρίαν*,

Digitized by Google

καὶ Σικελιωτῶν Νάξιοι καὶ Καταναῖοι· βαρβάρων δὲ Ἐγεσταῖοι, οἵπερ ἐπηγάγοντο, καὶ Σικελῶν τὸ πλέον, καὶ τῶν ἔξω Σικελίας Τυρσηνῶν τέ τινες κατὰ διαφορὰν Συρακοσίων, καὶ Ἰάπυγες μισθοφόροι. τοσάδε μὲν μετὰ Ἀθηναίων ἔθνη ἐστράτευον.

58. Συρακοσίοις δὲ ἀντεβοήθησαν Καμαριναῖοι μὲν ὅμοροι ὄντες, καὶ Γελῷοι οἰκοῦντες μετ' αὐτούς, ἔπειτα, Ἀκραγαντίνων ἡσυχαζόντων, ἐν τῷ ἐπέκεινα ἱδρυμένοι Σελινουντιοι. καὶ οἵδε μὲν τῆς Σικελίας τὸ πρὸς Λιβύην μέρος τετραμμένον νεμόμενοι· Ἱμεραῖοι δὲ ἀπὸ τοῦ πρὸς τὸν Τυρσηνικὸν πόντον μορίου, ἐν ᾧ καὶ μόνοι Ἕλληνες οἰκοῦσιν· οὗτοι δὲ καὶ ἐξ αὐτοῦ μόνοι ἐβοήθησαν. καὶ Ἑλληνικὰ μὲν ἔθνη τῶν ἐν Σικελίᾳ τοσάδε, Δωριῆς τε καὶ οἱ αὐτόνομοι πάντες, ξυνεμάχουν· βαρβάρων δὲ Σικελοὶ μόνοι, ὅσοι μὴ ἀφέστασαν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους· τῶν δ' ἔξω Σικελίας Ἑλλήνων Λακεδαιμόνιοι μὲν ἡγεμόνα Σπαρτιάτην παρεχόμενοι, Νεοδαμώδεις δὲ τοὺς ἄλλους καὶ Εἵλωτας· (δύναται δὲ τὸ Νεοδαμῶδες ἐλευθερον ἤδη εἶναι·) Κορίνθιοι δὲ καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ μόνοι παραγενόμενοι, καὶ Λευκάδιοι καὶ Ἀμπρακιῶται, κατὰ τὸ ξυγγενές· ἐκ δὲ Ἀρκαδίας, μισθοφόροι ὑπὸ Κορινθίων ἀποσταλέντες, καὶ Σικυώνιοι ἀναγκαστοὶ στρατεύοντες· καὶ τῶν ἔξω Πελοποννήσου Βοιωτοί. πρὸς δὲ τοὺς ἐπελθόντας τούτους οἱ Σικελιῶται αὐτοὶ πλῆθος πλέον κατὰ πάντα παρέσχοντο, ἅτε μεγάλας πόλεις οἰκοῦντες· καὶ γὰρ ὁπλῖται πολλοὶ καὶ νῆες καὶ ἵπποι καὶ ἄλλος ὅμιλος ἄφθονος ξυνελέγη. καὶ πρὸς ἅπαντας αὖθις ὡς εἰπεῖν τοὺς ἄλλους Συρακόσιοι αὐτοὶ πλείω ἐπορίσαντο διὰ μέγεθός [τε] πόλεως, καὶ ὅτι ἐν μεγίστῳ κινδύνῳ ἦσαν.

59. Καὶ αἱ μὲν ἑκατέρων ἐπικουρίαι τοσαίδε ξυνελέγησαν, καὶ τότε ἤδη πᾶσαι ἀμφοτέροις παρῆσαν, καὶ οὐκέτι οὐδὲν

καὶ καταλαμβάνουσι νεωστὶ στάσει τοὺς τῶν Ἀθηναίων ἐναντίους ἐκπεπτωκότας. A vera igitur loci sententia aberrat Goellerus, interpretatus „tali necessitate obstrictos fuisse, ut propter seditiones cogerentur *fugere, patria excedere, quaerere apud Atheniense*s, *ut tuto agerent, unde vitam tolerarent.*" Immo inter seditionem ea factio, quae Atheniensium adversarios eiecerat, eorundem Atheniensium amicitia et auxilio se tueri ac firmare coacta erat. Sententia igitur est: cum in eiusmodi necessitate turbatorum temporum essent deprehensi, ut non possent non auxilium ferre Atheniensibus.

58. ἀνεβοήθησαν Καμαριναῖοι μέν. Olim ante *Καμαριν.* legebatur *καί*, quod non ferendum propter sequens *μέν* omittunt codices optimi. Particulae *μέν* respondet ἔπειτα. — μετ' αὐτούς, ad occasum versus. — ἐν τῷ ἐπέκεινα, interiecta Agrigentinorum, qui neutri se parti adiunxerant, urbe.

Δωριῆς τε καὶ οἱ αὐτόνομοι πάντες. Articulum, quae vulgatae lectionis ratio est, ineptum Reisk. post αὐτόνομοι transponendum, Poppo plane abiiciendum censet. At videndum, num forte Thucydides scripserit καὶ οἱ αὐτοὶ αὐτόνομοι.

δύναται τὸ Νεοδαμῶδες ἐλεύθ. ἤδη εἶναι. Vid. annot. ad 5, 34.

καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ μόν. παρῆσαν. Naves quidem etiam Leucadii duas, Ambraciotae vero tres praebuerant, vid. 6, 104.; sed pedestrem quoque exercitum praeter naves soli Corinthii in navigiis onerariis miserant. Cf. c. 50.

Digitized by Google

οὐδετέροις ἐκῆλθεν. οἵ τε οὖν Συρακόσιοι [καὶ οἱ ξύμμαχοι] εἰκότως ἐνόμισαν καλὸν ἀγῶνα σφίσιν εἶναι ἐπὶ τῇ γεγενημένῃ νίκῃ τῆς ναυμαχίας ἑλεῖν τε τὸ στρατόπεδον ἅπαν τῶν Ἀθηναίων, τοσοῦτον ὄν, καὶ μηδὲ καθ' ἕτερα αὐτοὺς, μήτε διὰ θαλάσσης μήτε τῷ πεζῷ, διαφυγεῖν. ἔκλῃον οὖν τόν τε λιμένα εὐθὺς τὸν μέγαν, ἔχοντα τὸ στόμα ὀκτὼ σταδίων μάλιστα, τριήρεσι πλαγίαις καὶ πλοίοις καὶ ἀκάτοις, ἐπ' ἀγκυρῶν ὁρμίζοντες, καὶ τἆλλα, ἢν ἔτι ναυμαχεῖν οἱ Ἀθηναῖοι τολμήσωσι, παρεσκευάζοντο· καὶ ὀλίγον οὐδὲν ἐς οὐδὲν ἐπενόουν.

60. Τοῖς δὲ Ἀθηναίοις τήν τε ἀπόκλησιν ὁρῶσι καὶ τὴν ἄλλην διάνοιαν αὐτῶν αἰσθομένοις βουλευτέα ἐδόκει. καὶ ξυνελθόντες οἵ τε στρατηγοὶ καὶ οἱ ταξίαρχοι, πρὸς τὴν παροῦσαν ἀπορίαν τῶν τε ἄλλων, καὶ ὅτι τὰ ἐπιτήδεια οὔτε αὐτίκα ἔτι εἶχον, (προπέμψαντες γὰρ ἐς Κατάνην, ὡς ἐκπλευσόμενοι, ἀπεῖπον μὴ ἐπάγειν,) οὔτε τὸ λοιπὸν ἔμελλον ἕξειν, εἰ μὴ ναυκρατήσουσιν, ἐβουλεύσαντο τὰ μὲν τείχη τὰ ἄνω ἐκλιπεῖν, πρὸς δὲ αὐταῖς ταῖς ναυσὶν ἀπολαβόντες διατειχίσματι ὅσον οἷόν τε ἐλάχιστον τοῖς τε σκεύεσι καὶ τοῖς ἀσθενέσιν ἱκανὸν γενέσθαι, τοῦτο μὲν φρουρεῖν, ἀπὸ δὲ τοῦ ἄλλου πεζοῦ τὰς ναῦς πάσας, ὅσαι ἦσαν καὶ δυναταὶ καὶ ἁπλοώτεραι, πάντα τινὰ ἐσβιβάζοντες πληρῶσαι, καὶ διαναυμαχήσαντες, ἢν μὲν νικῶσιν, ἐς Κατάνην κομίζεσθαι, ἢν δὲ μὴ, ἐμπρήσαντες τὰς ναῦς, πεζῇ ξυνταξάμενοι ἀποχωρεῖν, ᾗ ἂν τάχιστα μέλλωσί τινος χωρίου ἢ βαρβαρικοῦ ἢ Ἑλληνικοῦ φιλίου ἀντιλήψεσθαι. καὶ οἱ μὲν, ὡς ἔδοξεν αὐτοῖς ταῦτα, καὶ ἐποίησαν· ἔκ τε γὰρ τῶν ἄνω τειχῶν ὑποκατέβησαν, καὶ τὰς ναῦς ἐπλήρωσαν πάσας, ἀναγκάσαντες ἐσβαίνειν ὅστις καὶ ὁπωσοῦν ἐδόκει ἡλικίας μετέχων ἐπιτήδειος εἶναι. καὶ ξυνεπληρώθησαν νῆες αἱ πᾶσαι δέκα μάλιστα καὶ ἑκατόν. τοξότας τε ἐπ' αὐτὰς πολλοὺς καὶ ἀκοντιστὰς τῶν τε Ἀκαρνάνων καὶ τῶν ἄλλων ξένων ἐσεβίβαζον, καὶ τἆλλα, ὡς οἷόν τ' ἦν ἐξ ἀναγκαίου τε καὶ τοιαύτης διανοίας, ἐπορίσαντο. ὁ δὲ Νικίας, ἐπειδὴ τὰ πολλὰ ἑτοῖμα ἦν, ὁρῶν καὶ τοὺς στρατιώτας τῷ τε παρὰ τὸ εἰωθὸς πολὺ ταῖς ναυσὶ κρατηθῆναι ἀθυμοῦντας, καὶ διὰ τὴν τῶν ἐπιτηδείων σπάνιν ὡς τάχιστα βουλομένους διακινδυνεύειν, ξυγκαλέσας ἅπαντας παρεκελεύσατό τε πρῶτον, καὶ ἔλεξε τοιάδε.

61. „ΑΝΔΡΕΣ στρατιῶται Ἀθηναίων τε καὶ τῶν ἄλλων ξυμμάχων, ὁ μὲν ἀγὼν ὁ μέλλων ὁμοίως κοινὸς ἅπα-

59. καὶ ὀλίγον οὐδὲν ἐς οὐδὲν ἐπενόουν. Similiter loquitur 7, 87 extr. καὶ οὐδὲν ὀλίγον ἐς οὐδὲν κακοπαθήσαντες. Et 8, 15. (quem locum Duk. contulit) καὶ ὀλίγον ἐπράσσετο οὐδὲν ἐς τὴν βοήθειαν τὴν ἐπὶ τὴν Χίον.

60. οἱ ταξίαρχοι. Decem erant ex singulis tribubus singuli a populo creati. Tribulibus suis, sed hoplitis tantum, in bello praeerant, et proximi imperatoribus dignitate erant. Vid. Schoemann. de Comit. Athen. p. 315., quem laudavit Goell. — Paullo post διατειχίσματι ex Vat. primus scripsit Bekk. pro διατείχισμά τι. — ἁπλοώτεραι Schol. ἁπλαστέρας οὐ τὰς ἁπλόους πάντα πάσαι λέγει, ἀλλὰ τὰς διὰ πληρωμάτων ἔνδειαν ἁπλόους ἱσταμένας. Kistemakerus comparativum exponit „*minus idoneae*", ergo non plane inutiles.

Digitized by Google

σιν ἔσται, περί τε σωτηρίας καὶ πατρίδος ἑκάστοις οὐχ ἧσσον ἢ τοῖς πολεμίοις. ἢν γὰρ κρατήσωμεν νῦν ταῖς ναυσίν, ἔστι τῳ τὴν ὑπάρχουσάν που οἰκείαν πόλιν ἐπιδεῖν. ἀθυμεῖν δὲ οὐ χρή, οὐδὲ πάσχειν ὅπερ οἱ ἀπειρότατοι τῶν ἀνθρώπων, οἳ τοῖς πρώτοις ἀγῶσι σφαλέντες ἔπειτα διὰ παντὸς τὴν ἐλπίδα τοῦ φόβου ὁμοίαν ταῖς ξυμφοραῖς ἔχουσιν. ἀλλ' ὅσοι τε Ἀθηναίων πάρεστε, πολλῶν ἤδη πολέμων ἔμπειροι ὄντες, καὶ ὅσοι τῶν ξυμμάχων, ξυστρατευόμενοι ἀεί, μνήσθητε τῶν ἐν τοῖς πολέμοις παραλόγων, καὶ τὸ τῆς τύχης κἂν μεθ' ἡμῶν ἐλπίσαντες στῆναι, καὶ ὡς ἀναμαχούμενοι ἀξίως τοῦδε τοῦ πλήθους, ὅσον αὐτοὶ ὑμῶν αὐτῶν ἐφορᾶτε, παρασκευάζεσθε.

62. „Ἃ δὲ ἀρωγὰ ἐνείδομεν ἐπὶ τῇ τοῦ λιμένος στενότητι πρὸς τὸν μέλλοντα ὄχλον τῶν νεῶν ἔσεσθαι καὶ πρὸς τὴν ἐκείνων ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων παρασκευήν, οἷς πρότερον ἐβλαπτόμεθα, πάντα καὶ ἡμῖν νῦν ἐκ τῶν παρόντων μετὰ τῶν κυβερνητῶν ἐσπεμμένα ἡτοίμασται. καὶ γὰρ τοξόται πολλοὶ καὶ ἀκοντισταὶ ἐπιβήσονται καὶ ὄχλος, ᾧ ναυμαχίαν μὲν ποιούμενοι ἐν πελάγει οὐκ ἂν ἐχρώμεθα, διὰ τὸ βλάπτειν ἂν τὸ τῆς ἐπιστήμης τῇ βαρύτητι τῶν νεῶν, ἐν δὲ τῇ ἐνθάδε ἠναγκασμένῃ ἀπὸ τῶν νεῶν πεζομαχίᾳ πρόσφορα ἔσται. εὕρηται δ' ἡμῖν ὅσα χρὴ ἀντιναυπηγεῖσθαι, καὶ πρὸς τὰς τῶν ἐπωτίδων αὐτοῖς παχύτητας, ᾗπερ μάλιστα ἐβλαπτόμεθα, χειρῶν σιδηρῶν ἐπιβολαί, αἳ σχήσουσι τὴν πάλιν ἀνάκρουσιν τῆς προσπεσούσης νεώς, ἢν τὰ ἐπὶ τούτοις οἱ ἐπιβάται ὑπουργῶσιν. ἐς τοῦτο γὰρ δὴ ἠναγκάσμεθα, ὥστε πεζομαχεῖν ἀπὸ τῶν νεῶν,

61. *τὴν ἐλπίδα τοῦ φόβου.* Vocabulum *ἐλπίς* saepe simpliciter *opinionis* vel exspectationis vim habet, quo sensu *ἐλπίζειν* legitur 1, 1. 2, 11. Schol. ad priorem locum: *τὸ ἐλπίσας οὐ μόνον ἐπὶ ἀγαθοῦ, ἀλλ' ἁπλῶς ἐπὶ τῇ τοῦ μέλλοντος ἐκβάσει λέγεται.* Alterum substantivum *τοῦ φόβου* adiectivi vice fungi monuit Goellerus, qui reddit *zaghafte Erwartung.*

καὶ ὡς ἀναμαχούμενοι. *Καί* si iungas cum *ἀναμαχούμ.*, sententia erit: „*et* ut iterum pugnaturi, parate vos, quemadmodum in tanto vestro numero par est". Quod non placet, quia ita *ὡς ἀναμαχούμ.* ab *ἀξίως παρασκευάζεσθε* prorsus separatur. Quare *καί*, quod Poppo abesse malebat, *etiam* significare et cum *παρασκευάζεσθε* iungendum puto, ut sit: *prosperam fortunam quandoque nobiscum fore rati, etiam ad pugnae iterationem numero eo, quem conspicitis, dignam vos componite.* Sic supra c. 43 init. *ὡς ἐπενόει, καὶ τὴν ἐπιχείρησιν — ἐποιεῖτο.* C. 66. extr. *Καὶ τῷ παρ' ἐλπίδα τοῦ αὐχήματος σφαλλόμενοι καὶ παρὰ ἰσχὺν τῆς δυνάμεως ἐνδιδόασιν.* Cf. c. 73. *λέγων ταῦτα ἃ καὶ αὐτῷ ἐδόκει.* c. 75 in. Simili igitur abundantia hic *καί* adiectum videtur atque *ἔπειτα*, praegresso participio, velut paullo superius *οἳ τοῖς πρώτοις ἀγῶσι σφαλέντες ἔπειτα διὰ παντὸς — ἔχουσι.* Et saepissime, ubi duae res vel actiones inter se comparantur, in Graeco sermone *καί* vel utrique membro addi, notum est. Vid. Buttmann. Gr. med. §. 136. Thuc. 7, 85 extr. cf. annot. ad cap. 73.

62. *οἷς πρότερον ἐβλαπτόμ.* per synesin refer ad *παρασκευήν*, quasi dixerit *πρὸς τὰ ὑπ' ἐκείνων ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων παρεσκευασμένα.*

ὅσα χρὴ ἀντιναυπηγεῖσθαι. Male de coniectura sua Goeller. edidit *ὅσα χρῆν ἀντιν.* Iam Poppo observavit, haec tamquam in commune dicta accipi posse. — *τὰ ἐπὶ τούτοις*, i. e. *quae praeterea necessaria sunt*, quae post apparatum a classiariis debent perfici.

Digitized by Google

καὶ τὸ μήτε αὐτοὺς ἀνακρούεσθαι μήτ' ἐκείνους ἐᾶν ὠφέλιμον φαίνεται, ἄλλως τε καὶ τῆς γῆς, πλὴν ὅσον ἂν ὁ πεζὸς ἡμῶν ἐπέχῃ, πολεμίας οὔσης.

63. „Ὧν χρὴ μεμνημένους διαμάχεσθαι ὅσον ἂν δύνησθε, καὶ μὴ ἐξωθεῖσθαι ἐς αὐτὴν, ἀλλὰ, ξυμπεσούσης νηῒ νεώς, μὴ πρότερον ἀξιοῦν ἀπολύεσθαι, ἢ τοὺς ἀπὸ τοῦ πολεμίου καταστρώματος ὁπλίτας ἀπαράξητε. καὶ ταῦτα τοῖς ὁπλίταις οὐχ ἧσσον τῶν ναυτῶν παρακελεύομαι, ὅσῳ τῶν ἄνωθεν μᾶλλον τὸ ἔργον τοῦτο· ὑπάρχει δ' ὑμῖν ἔτι νῦν γε τὰ πλείω τῷ πεζῷ ἐπικρατεῖν. τοῖς δὲ ναύταις παραινῶ, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τῷδε καὶ δέομαι, μὴ ἐκπεπλῆχθαί τι ταῖς ξυμφοραῖς ἄγαν, τήν τε παρασκευὴν ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων βελτίω νῦν ἔχοντας, καὶ τὰς ναῦς πλείους, ἐκείνην τε τὴν ἡδονὴν ἐνθυμεῖσθαι, ὡς ἀξία ἐστὶ διασώσασθαι, οἳ τέως Ἀθηναῖοι νομιζόμενοι καὶ μὴ ὄντες ὑμῶν τῆς τε φωνῆς τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τῶν τρόπων τῇ μιμήσει ἐθαυμάζεσθε κατὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἡμετέρας οὐκ ἔλασσον κατὰ τὸ ὠφελεῖσθαι, ἔς τε τὸ φοβερὸν τοῖς ὑπηκόοις καὶ τὸ [μὴ] ἀδικεῖσθαι πολὺ πλεῖον μετείχετε. ὥστε κοινωνοὶ μόνοι ἐλευθέρως ἡμῖν τῆς ἀρχῆς ὄντες, δικαίως ἂν αὐτὴν νῦν μὴ καταπροδίδοτε, καταφρονήσαντες δὲ Κορινθίων τε, οὓς πολλάκις νενικήκατε, καὶ Σικελιωτῶν, ὧν οὐδ' ἀντιστῆναι οὐδεὶς, ἕως ἤκμαζε τὸ ναυτικὸν ἡμῖν, ἠξίωσεν, ἀμύνασθε αὐτούς, καὶ δείξατε ὅτι καὶ μετὰ ἀσθενείας καὶ ξυμφορῶν ἡ ὑμετέρα ἐπιστήμη κρείσσων ἐστὶν ἑτέρας εὐτυχούσης ῥώμης.

64. „Τούς τε Ἀθηναίους ὑμῶν πάλιν αὖ καὶ τάδε ὑπομιμνήσκω, ὅτι οὔτε ναῦς ἐν τοῖς νεωσοίκοις ἄλλας ὁμοίας

63. τῶν ἄνωθεν, int. τῶν ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων. — Paullo inferius ad διασώσασθαι subaudi αὐτὴν, τὴν ἡδονήν. — Ἀθηναῖοι νομιζόμενοι καὶ μὴ ὄντες. Schol. τοὺς μετοίκους λέγει. — Mox in verbis τὸ μὴ ἀδικεῖσθαι negationem μή ignorant Cass. Aug. Pal. It. Reg. Mrc. Gr. Lugd. C. D. E. F. I. Bar. Ald. Bas., ex quibus Pal. D. I. rec. man. adscripta habent. K. m. Ar. Chr. Dan. τὸ διακεῖσθαι praebent. Nemo facile credat negationem casu in tot mss. excidisse, praesertim cum quodammodo ad sententiam requiri videatur. Sententia enim est: *Vos, inquilini, non minus commodi ex nostro imperio percepistis, quam nos, quin etiam plus quod attinet ad metum, qui apud subiectos est, et ad iniurias.* (Non enim iniuria affecti estis, neque a nobis, neque a subiectis nostro imperio, quod nobis tamen accidit.) Fortasse μή ex Scholiis in Scriptoris orationem migravit, quod ea recepta nihil cogitatione supplendum est.

δικαίως ἂν αὐτὴν νῦν μὴ καταπροδίδοτε. Dedi codicum probatissimorum scripturam καταπροδίδοτε pro vulgato καταπροδίδοιτε, quamquam illam quoque plures premunt difficultates. Nam neque ἄν, quod tamen Reg. D. I. omittunt, neque δικαίως cum imperativo iungi possunt; cum optativo autem καταπροδιδοίητε sive καταπροδιδαῖτε, quem ex Ar. Chr. Dan., qui καταπροδοίητε praebent, vel ex Mosqu., qui καταπροδιδοῖτε habet, olim ipse receperam, non coit μή, cuius loco οὐκ ἄν δικαίως scribi debebat. Poppo in Ephemm. Ienn. a. 1820. p. 454. sententias δικαίως οὐκ ἂν καταπροδιδοῖτε et μὴ καταπροδίδοτε omisso δικαίως a Scriptore confusas censebat. Quod etiamsi durum videtur, tamen nihil mutavi, ne ἄν quidem aut sustuli cum Bekk., aut uncis inclusi cum Poppone. Fortasse ἄν cor-

Digitized by Google

ταῖσδε οὔτε ὁπλιτῶν ἡλικίαν ὑπελίπετε, εἴ τε ξυμβήσεταί τι ἄλλο ἢ τὸ κρατεῖν ὑμῖν, τούς τε ἐνθάδε πολεμίους εὐθὺς ἐπ' ἐκεῖνα πλευσουμένους, καὶ τοὺς ἐκεῖ ὑπολοίπους ἡμῶν ἀδυνάτους ἐσομένους τούς τε αὐτοῦ καὶ τοὺς ἐπελθόντας ἀμύνασθαι. καὶ οἱ μὲν ἂν ὑπὸ Συρακοσίοις εὐθὺς γίγνοισθε, οἷς αὐτοὶ ἴστε οἷα γνώμῃ ἐπήλθετε, οἱ δ' ἐκεῖ ὑπὸ Λακεδαιμονίοις. ὥστε ἐν ἑνὶ τῷδε ὑπὲρ ἀμφοτέρων ἀγῶνι καθεστῶτες καρτερήσατε, εἴπερ ποτὲ, καὶ ἐνθυμεῖσθε καθ' ἑκάστους τε καὶ ξύμπαντες ὅτι οἱ ἐν ταῖς ναυσὶν ὑμῶν νῦν ἐσόμενοι καὶ πεζοὶ τοῖς Ἀθηναίοις εἰσὶ καὶ νῆες καὶ ἡ ὑπόλοιπος πόλις καὶ τὸ μέγα ὄνομα τῶν Ἀθηνῶν, περὶ ὧν εἴ τίς τι ἕτερος ἑτέρου προφέρει ἢ ἐπιστήμῃ ἢ εὐψυχίᾳ, οὐκ ἂν ἐν ἄλλῳ μᾶλλον καιρῷ ἀποδειξάμενος αὐτός τε αὐτῷ ὠφέλιμος γένοιτο, καὶ τοῖς ξύμπασι σωτήριος."

65. Ὁ μὲν Νικίας, τοσαῦτα παρακελευσάμενος εὐθὺς ἐκέλευε πληροῦν τὰς ναῦς. τῷ δὲ Γυλίππῳ καὶ τοῖς Συρακοσίοις παρῆν μὲν αἰσθάνεσθαι, ὁρῶσι καὶ αὐτὴν τὴν παρασκευήν, ὅτι ναυμαχήσουσιν οἱ Ἀθηναῖοι· προηγγέλθη δὲ αὐτοῖς καὶ ἡ ἐπιβολὴ τῶν σιδηρῶν χειρῶν. καὶ πρός τε τἆλλα ἐξηρτύσαντο ὡς ἕκαστα καὶ πρὸς τοῦτο. τὰς γὰρ πρῴρας καὶ τῆς νεὼς ἄνω ἐπὶ πολὺ κατεβύρσωσαν, ὅπως ἂν ἀπολισθάνοι καὶ μὴ ἔχοι ἀντιλαβὴν ἡ χεὶρ ἐπιβαλλομένη. καὶ ἐπειδὴ πάντα ἕτοιμα ἦν, παρεκελεύσαντο ἐκείνοις οἵ τε στρατηγοὶ καὶ Γύλιππος, καὶ ἔλεξαν τοιάδε.

66. „ΟΤΙ μὲν καλὰ τὰ προειργασμένα, καὶ ὑπὲρ καλῶν τῶν μελλόντων ὁ ἀγὼν ἔσται, ὦ Συρακόσιοι καὶ ξύμμαχοι, οἵ τε πολλοὶ δοκεῖτε ἡμῖν εἰδέναι, (οὐδὲ γὰρ ἂν οὕτως αὐτῶν προθύμως ἀντελάβεσθε,) καὶ εἴ τις μή, ἐπὶ ὅσον δεῖ, ᾐσθηται, σημανοῦμεν. Ἀθηναίους γὰρ ἐς τὴν χώραν τήνδε ἐλθόντας πρῶτον μὲν ἐπὶ τῆς Σικελίας καταδουλώσει, ἔπειτ', εἰ κατορθώσειαν, καὶ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, καὶ ἀρχὴν τὴν ἤδη μεγίστην τῶν τε πρὶν Ἑλλήνων καὶ τῶν νῦν κεκτημένους, πρῶτοι ἀνθρώπων ὑποστάντες τῷ ναυτικῷ, ᾧπερ πάντα κατέσχον, τὰς μὲν νενικήκατε [ἤδη] ναυμαχίας, τὴν δ' ἐκ τοῦ εἰκότος νῦν νικήσετε. ἄνδρες γὰρ ἐπειδὰν, ᾧ ἀξιοῦσι προΰχειν, κολουθῶσι, τό γ' ὑπόλοιπον αὐτῶν τῆς δό-

ruptum est ex αὖ, ut sibi respondeant ἐλευθέρως et δικαίως, certe ad sententiam aptissime.

65. τῆς νεὼς ἄνω ἐπὶ πολύ. Genitivus τῆς νεώς pendet ex ἐπὶ πολύ, et singularis pro plurali usurpatur, quasi fuerit ἑκάστης νεώς, quae articuli vis est. Sic supra c. 62 extr. χειρῶν σιδηρῶν ἐπιβολαί, αἳ σχήσουσι τὴν πάλιν ἀνάκρουσιν τῆς προσπεσούσης νεώς. Cf. Poppo I. 1. p. 92. Si h. l. τῶν νεῶν dixisset, hoc cum ἐπὶ πολύ coniunctum ambigue dictum videri posset, quasi esset *magnam navium partem, multas naves*, cum sententia loci requirat *singularum navium magnam partem.*

66. τὰς μὲν νενικήκατε ἤδη. Sic solus Vat. Ceteri ἤδη ignorant. — Verbis ἀσθενέστερον αὐτὸ ἑαυτοῦ ἐστίν additur explicationis causa ἢ εἰ μηδ' ὡήθησαν τὸ πρῶτον, quae nihil aliud valent quam quod obscurius indicat pronomen reciprocum ἑαυτοῦ. Vid. Matth. Gr. §. 452. *Quidquid opinionis de se conceptae iis restat, id semet ipso infirmius est, quam si omnino nullam de se opinionem ha-*

Digitized by Google

ξης ἀσθενέστερον αὐτὸ ἑαυτοῦ ἐστὶν ἢ εἰ μηδ' ὡήθησαν τὸ πρῶτον, καὶ τῷ παρ' ἐλπίδα τοῦ αὐχήματος σφαλλόμενοι καὶ παρὰ ἰσχὺν τῆς δυνάμεως ἐνδιδόασιν· ὃ νῦν Ἀθηναίους εἰκὸς πεπονθέναι.

67. „Ἡμῶν δὲ τό τε ὑπάρχον πρότερον, ὥπερ καὶ ἀνεπιστήμονες ἔτι ὄντες ἀπετολμήσαμεν, βεβαιότερον νῦν, καὶ τῆς δοκήσεως προσγεγενημένης αὐτῷ, τὸ κρατίστους εἶναι, εἰ τοὺς κρατίστους ἐνικήσαμεν, διπλασία ἑκάστου ἡ ἐλπίς· τὰ δὲ πολλὰ πρὸς τὰς ἐπιχειρήσεις ἡ μεγίστη ἐλπὶς μεγίστην καὶ τὴν προθυμίαν παρέχεται. τά τε τῆς ἀντιμιμήσεως αὐτῶν τῆς παρασκευῆς ἡμῶν τῷ μὲν ἡμετέρῳ τρόπῳ ξυνήθη τέ ἐστι, καὶ οὐκ ἀνάρμοστοι πρὸς ἑκάστην αὐτῶν ἐσόμεθα· οἱ δ' ἐπειδὰν πολλοὶ μὲν ὁπλῖται ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων παρὰ τὸ καθεστηκὸς ὥσι, πολλοὶ δὲ καὶ ἀκοντισταὶ χερσαῖοι, ὡς εἰπεῖν, Ἀκαρνᾶνές τε καὶ ἄλλοι ἐπὶ ναῦς ἀναβάντες, οἳ οὐδ' ὅπως καθεζομένους χρὴ τὸ βέλος ἀφεῖναι εὑρήσουσι, πῶς οὐ σφαλοῦσί τε τὰς ναῦς, καὶ ἐν σφίσιν αὐτοῖς πάντες, οὐκ ἐν τῷ αὐτῶν τρόπῳ κινούμενοι, ταράξονται; ἐπεὶ καὶ τῷ πλήθει τῶν νεῶν οὐκ ὠφελήσονται, εἴ τις καὶ τόδε ὑμῶν, ὅτι οὐκ ἴσαις ναυμαχήσει, πεφόβηται· ἐν ὀλίγῳ γὰρ πολλαὶ ἀργότεραι μὲν ἐς τὸ δρᾶν τι ὧν βούλονται ἔσονται, ῥᾷσται δὲ ἐς τὸ βλάπτεσθαι ἀφ' ὧν ἡμῖν παρεσκεύασται. τὸ δ' ἀληθέστατον γνῶτε ἐξ ὧν ἡμεῖς οἰόμεθα σαφῶς πεπύσθαι. ὑπερβαλλόντων γὰρ αὐτοῖς τῶν κακῶν, καὶ βιαζόμενοι ὑπὸ τῆς παρούσης ἀπορίας, ἐς ἀπόνοιαν καθεστήκασιν, οὐ παρασκευῆς πίστει μᾶλλον, ἢ τύχης ἀποκινδυνεύσει οὕτως ὅπως δύνανται, ἵν' ἢ βιασάμενοι ἐκπλεύσωσιν, ἢ κατὰ γῆν μετὰ τοῦτο τὴν ἀποχώρησιν ποιῶνται, ὡς τῶν γε παρόντων οὐκ ἂν πράξοντες χεῖρον.

68. „Πρὸς οὖν ἀταξίαν τε τοιαύτην καὶ τύχην ἀνδρῶν ἑαυτὴν παραδεδωκυῖαν πολεμιωτάτων ὀργῇ προσμίξωμεν, καὶ νομίσωμεν ἅμα μὲν νομιμώτατον εἶναι πρὸς τοὺς ἐναντίους, οἳ ἂν ὡς ἐπὶ τιμωρίᾳ τοῦ προσπεσόντος δικαιώσωσιν ἀποπλῆσαι τῆς γνώμης τὸ θυμούμενον, ἅμα δὲ ἐχθροὺς ἀμύνασθαι ἐγγενησόμενον ἡμῖν, καὶ τὸ λεγόμενόν που ἥδιστον εἶναι. ὡς

buissent. — Mox *τῷ παρ' ἐλπίδα* per se intellige *τῷ παραλόγῳ*, *τῷ παρὰ λόγον γενομένῳ*. Et ad *τῆς δυνάμεως* subaudi *ἑαυτῶν*, non *ἡμῶν* cum Schol.

67. *οὐκ ἀνάρμοστοι πρὸς ἑκάστην.* Vulgo legebatur *πρὸς τὴν ἑκάστην*, quod defendentem Goellerum recte refutavit Poppo. Nam recte quidem dicitur *ἕκαστος ὁ ὁπλίτης* et *ὁ ὁπλίτης ἕκαστος*, sed non recte *ὁ ἕκαστος ὁπλίτης*. — Statim verbo *χερσαῖοι*, quo pertinet *ὡς εἰπεῖν*, *ut verbo dicam*, designantur *ἄπειροι θαλάσσης*. — Ab initio capitis si offendis in verbis *τὸ κρατίστους εἶναι*, ubi aut genit. *τοῦ*, aut infinitivum sine articulo (ut 3, 40) exspectes, vid. Popp. I. 1. p. 114., qui laudat 8, 87. 3, 82. *ἀσφαλείᾳ δὲ τὸ ἐπιβουλεύσασθαι, ἀποτροπῆς πρόφασις εὔλογος.*

68. *ἅμα μὲν νομιμώτατον εἶναι — ἥδιστον εἶναι.* Sententiam sic expresserim: Lasst uns bedenken, dass es auf der einen Seite sehr erlaubt ist, wenn man an den Gegnern zur Abwehr des Angriffs für Recht erachtet, seinen Muth zu kühlen, und da es auf der andern in unserer Gewalt stehen wird, uns an Feinden zu rächen, nach dem Sprichworte

Digitized by Google

δὲ ἐχθροὶ καὶ ἔχθιστοι, πάντες ἴστε, οἵ γε ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ἦλθον δουλωσόμενοι, ἐν ᾧ, εἰ κατώρθωσαν, ἀνδράσι μὲν ἂν τὰ ἄλγιστα προσέθεσαν, παισὶ δὲ καὶ γυναιξὶ τὰ ἀπρεπέστατα, πόλει δὲ τῇ πάσῃ τὴν αἰσχίστην ἐπίκλησιν. ἀνθ' ὧν μὴ μαλακισθῆναί τινα πρέπει, μηδὲ τὸ ἀκινδύνως ἀπελθεῖν αὐτοὺς κέρδος νομίσαι. τοῦτο μὲν γὰρ, καὶ ἐὰν κρατήσωσιν, ὁμοίως δράσουσι· τὸ δὲ, πραξάντων ἐκ τοῦ εἰκότος ἃ βουλόμεθα, τούσδε τε κολασθῆναι, καὶ τῇ πάσῃ Σικελίᾳ, καρπουμένῃ καὶ πρὶν ἐλευθερίαν, βεβαιοτέραν παραδοῦναι, καλὸς ὁ ἀγών. καὶ κινδύνων οὗτοι σπανιώτατοι, οἳ ἂν ἐλάχιστα ἐκ τοῦ σφαλῆναι βλάπτοντες πλεῖστα διὰ τὸ εὐτυχῆσαι ὠφελῶσι."

69. *Καὶ οἱ μὲν τῶν Συρακοσίων στρατηγοὶ καὶ Γύλιππος τοιαῦτα καὶ αὐτοὶ τοῖς σφετέροις στρατιώταις παρακελευσάμενοι ἀπεπλήρουν τὰς ναῦς εὐθύς, ἐπειδὴ καὶ τοὺς Ἀθηναίους ᾐσθάνοντο. ὁ δὲ Νικίας ὑπὸ τῶν παόντων ἐκπεπληγμένος; καὶ ὁρῶν οἷος ὁ κίνδυνος καὶ ὡς ἐγγὺς ἤδη ἦν, ἐπειδὴ καὶ ὅσον οὐκ ἔμελλον ἀνάγεσθαι, καὶ νομίσας, ὅπερ πάσχουσιν ἐν τοῖς μεγάλοις ἀγῶσι, πάντα τε ἔρρῳ ἔτι σφίσιν ἐνδεᾶ εἶναι, καὶ λόγῳ αὐτοῖς οὔπω ἱκανὰ εἰρῆσθαι, αὖθις τῶν τριηράρχων ἕνα ἕκαστον ἀνεκάλει, πατρόθεν τε ἐπονομάζων, καὶ αὐτοὺς ὀνομαστὶ καὶ φυλὴν, ἀξιῶν τό τε καθ' ἑαυτὸν, ᾧ ὑπῆρχε λαμπρότητός τι, μὴ προδιδόναι τινὰ, καὶ τὰς πατρικὰς ἀρετὰς, ὧν ἐπιφανεῖς ἦσαν οἱ πρόγονοι, μὴ ἀφανίζειν, πατρίδος τε τῆς ἐλευθερωτάτης ὑπομιμνήσκων, καὶ τῆς ἐν αὐτῇ ἀνεπιτάκτου πᾶσιν ἐς τὴν δίαιταν ἐξουσίας, ἄλλα τε λέγων, ὅσα ἐν τῷ τοιούτῳ ἤδη τοῦ καιροῦ ὄντες ἄνθρωποι, οὐ πρὸς τὸ δοκεῖν τινὶ ἀρχαιολογεῖν φυλαξάμενοι, εἶποιεν ἄν, καὶ ὑπὲρ ἁπάντων παραπλήσια ἔς τε γυναῖκας καὶ παῖδας καὶ θεοὺς πατρῴους προφερόμενα, ἀλλ' ἐπὶ τῇ παρούσῃ ἐκπλήξει ὠφέλιμα νομίζοντές ἐπιβοῶνται. καὶ ὁ μὲν οὐχ ἱκανὰ μᾶλλον ἢ ἀναγκαῖα νομίσας παρῃνῆσθαι, ἀποχωρήσας ἦγε τὸν πεζὸν πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ παρέταξεν ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἐδύνατο,*

auch höchst angenehm. Verba οἵ ἂν — τὸ θυμούμενον aut cum Goellero per commixtionem duarum structurarum explicabis pro ἦν τις — δικαιώσῃ, aut bis in iis cogitanda sunt verba ἀποπλῆσαι τῆς γνώμης τὸ θυμούμενον, et ad νομιμώτατον εἶναι et ad δικαιώσωσιν, quemadmodum ipse olim interpretatus sum, et Matth. Gr. §. 612. Cf. idem §. 632. 5. et 6. ed. 2. — ἐγγενησόμενον ἡμῖν, nominativus absolutus. De formula τὸ λεγόμενον vid. Matth. Gr. §. 283. (432. 5.) *Καί* male tentat Poppo. Valet *etiam*, et pertinet ad ᾐδιστον εἶναι. Vid. annot. ad c. 61.

τὴν αἰσχίστην ἐπίκλησιν, Schol. τὴν δουλείαν.

69. καὶ ὑπὲρ ἁπάντων — προφερόμενα. „Haec sedem suam mutasse et post λέγων collocanda esse orta nobis est suspicio." *Poppo.* Vulgata lectio hoc sonat: *Alia praeterea commemorans, quaecumque homines in eiusmodi temporis articulo constituti dicere solent, non cavantes, ne res omnibus notas et obsoletas repetere videantur, ac de omnibus similia et communia super uxoribus et liberis et diis patriis proferantur, sed quae in praesenti pavore utilia putantes alta voce pronuntiant.* οὐ φυλαξάμενοι non solum cum infinitivo τὸ δοκεῖν, sed etiam cum verbis παραπλήσια — προφερόμενα iungendum videtur, quia ἀλλά negationem ante participium φυλαξάμενοι respicit. — Paullo ante ad verba ἀνεπιτάκτου πᾶσιν ἐς τὴν δίαι-

Digitized by Google

ὅπως ὅτι μεγίστη τοῖς ἐν ταῖς ναυσὶν ὠφέλεια ἐς τὸ θαρσεῖν γίγνοιτο. ὁ δὲ Δημοσθένης καὶ Μένανδρος καὶ Εὐθύδημος (οὗτοι γὰρ ἐπὶ τὰς ναῦς τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ ἐπέβησαν,) ἅραντες ἀπὸ τοῦ ἑαυτῶν στρατοπέδου, εὐθὺς ἔπλεον πρὸς τὸ ξεῦγμα τοῦ λιμένος καὶ τὸν παραλειφθέντα διέκπλουν, βουλόμενοι βιάσασθαι ἐς τὸ ἔξω.

70. Προεξαγαγόμενοι δὲ οἱ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ναυσὶ παραπλησίαις τὸν ἀριθμὸν καὶ πρότερον, κατά τε τὸν ἔκπλουν μέρει αὐτῶν ἐφύλασσον καὶ κατὰ τὸν ἄλλον κύκλῳ λιμένα, ὅπως πανταχόθεν ἅμα προσπίπτοιεν τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ ὁ πεζὸς αὐτοῖς ἅμα παραβοηθῇ, ἥπερ καὶ αἱ νῆες κατίσχοιεν. ἦρχον δὲ τοῦ ναυτικοῦ τοῖς Συρακοσίοις Σικανὸς μὲν καὶ Ἀγάθαρχος, κέρας ἑκάτερος τοῦ παντὸς ἔχων, Πυθὴν δὲ καὶ οἱ Κορίνθιοι τὸ μέσον. ἐπειδὴ δ' οἱ ἄλλοι Ἀθηναῖοι προσέμισγον τῷ ζεύγματι, τῇ μὲν πρώτῃ ῥύμῃ ἐπιπλέοντες ἐκράτουν τῶν τεταγμένων νεῶν πρὸς αὐτῷ, καὶ ἐπειρῶντο λύειν τὰς κλῄσεις· μετὰ δὲ τοῦτο, πανταχόθεν σφίσι τῶν Συρακοσίων καὶ ξυμμάχων ἐπιφερομένων, οὐ πρὸς τῷ ζεύγματι ἔτι μόνον ἡ ναυμαχία, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν λιμένα ἐγίγνετο, καὶ ἦν καρτερὰ καὶ οἵα οὐχ ἑτέρα τῶν προτέρων. πολλὴ μὲν γὰρ ἑκατέροις προθυμία ἀπὸ τῶν ναυτῶν ἐς τὸ ἐπιπλεῖν, ὁπότε κελευσθείη, ἐγίγνετο, πολλὴ δὲ ἡ ἀντιτέχνησις τῶν κυβερνητῶν καὶ ἀγωνισμὸς πρὸς ἀλλήλους· οἵ τε ἐπιβάται ἐθεράπευον, ὅτε προσπέσοι ναῦς νηΐ, μὴ λείπεσθαι τὰ ἀπὸ τοῦ καταστρώματος τῆς ἄλλης τέχνης· πᾶς τέ τις, ἐν ᾧ προσετέτακτο, αὐτὸς ἕκαστος ἠπείγετο πρῶτος φαίνεσθαι. ξυμπεσουσῶν δὲ ἐν ὀλίγῳ πολλῶν νεῶν, (πλεῖσται γὰρ δὴ αὗται ἐν ἐλαχίστῳ ἐναυμάχησαν· βραχὺ γὰρ ἀπέλιπον ξυναμφότεραι διακόσιαι γενέσθαι·)

τὰν ἐξουσίας conferas Periclis verba 2, 37. med.

πρὸς τὸ ξεῦγμα. Ξεῦγμα est illud opus Syracusiorum, quod supra c. 59. descriptum est. Lectio παραλειφθέντα codicum quidem praesidio nititur, sed Bekk. coniicit περιλειφθέντα. Item vocabulum διέκπλους, quod omnes libri tuentur, minus aptum videtur, cum alibi semper rationem quandam navibus pugnandi significet, hic autem de enavigatione dicatur. Poppo I. 1. p. 234. ἔκπλουν legendum esse censet.

70. προεξαγαγόμενοι. Krüg. ad Dionys. p. 138. emendat προεξαναγόμενοι. — Coniunctivus παραβοηθῇ recte habet. Similia exempla sunt 6, 96 extr. 7, 17 extr., ubi item post ὅπως, praecedente praeterito, coniunctivus inter optativos legitur. Cf. Matth. Gr. §. 519. (518.) Paullo inferius multi codices ἐπειδὴ δ' οἱ ἄλλοι Ἀθηναῖοι exhibent, quod a me, quia c. 69. universa Atheniensium classis adversus claustra portus profecta traditur, olim damnatum Krüg. ad Dion. l. l. defendit, sic accipiens, ut c. 61. τῶν ἄλλων ξυμμάχων. Sed etiam c. 83. ἄλλων delendum esse monet Poppo, qui tamen vocem ἄλλοι h. l. uncis circumseptam exhibuit. Cf. Mehlhorn in Progr. *Ad syntaxin graecam* inscripto, Glogav. 1828. p. 10 sq., ubi docet ἄλλος cum articulo apud Atticos significare *in altera parte*, *andererseits*, (sine articulo *in alia parte*, et deinde *praeterea*, *pariter*, *ausserdem*, *sonst*, *anderweitig*,) comparans Thuc. verba c. 61. modo allata. Quare codicibus obtemperandum duxi.

τῶν προτέρων. Sic optimi libri pro τῶν πρότερον, quod non deterius est, et olim mihi magis placebat.

τὰ ἀπὸ τοῦ καταστρώματος. Munera τῶν ἐπιβατῶν intellige. Operam dabant, inquit, ut ea, quae in tabulatis erant gerenda, non vin-

Digitized by Google

αἱ μὲν ἐμβολαὶ, διὰ τὸ μὴ εἶναι τὰς ἀνακρούσεις καὶ διέκπλους, ὀλίγαι ἐγίγνοντο, αἱ δὲ προσβολαὶ, ὡς τύχοι ναῦς νηῒ προσπεσοῦσα, ἢ διὰ τὸ φεύγειν, ἢ ἄλλῃ ἐπιπλέουσα, πυκνότεραι ἦσαν. καὶ ὅσον μὲν χρόνον προσφέροιτο ναῦς, οἱ ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων τοῖς ἀκοντίοις καὶ τοξεύμασι καὶ λίθοις ἀφθόνως ἐπ' αὐτὴν ἐχρῶντο· ἐπειδὴ δὲ προσμίξειαν, οἱ ἐπιβάται ἐς χεῖρας ἰόντες ἐπειρῶντο ταῖς ἀλλήλων νανσὶν ἐπιβαίνειν. ξυνετύγχανέ τε πολλαχοῦ διὰ τὴν στενοχωρίαν τὰ μὲν ἄλλοις ἐμβεβληκέναι, τὰ δὲ αὐτοὺς ἐμβεβλῆσθαι, δύο τε περὶ μίαν καὶ ἔστιν ἣ καὶ πλείους ναῦς κατ' ἀνάγκην ξυνηρτῆσθαι, καὶ τοῖς κυβερνήταις τῶν μὲν φυλακὴν, τῶν δ' ἐπιβουλὴν, μὴ καθ' ἓν ἕκαστον, κατὰ πολλὰ δὲ πανταχόθεν περιεστάναι, καὶ τὸν κτύπον μέγαν ἀπὸ πολλῶν [τῶν] νεῶν ξυμπιπτουσῶν, ἔκπληξίν τε ἅμα καὶ ἀποστέρησιν τῆς ἀκοῆς ὧν οἱ κελευσταὶ φθέγγοιντο παρέχειν. πολλὴ γὰρ δὴ παρακέλευσις καὶ βοὴ ἀφ' ἑκατέρων τοῖς κελευσταῖς κατά [τε] τὴν τέχνην καὶ πρὸς τὴν αὐτίκα φιλονεικίαν ἐγίγνετο, τοῖς μὲν Ἀθηναίοις βιάζεσθαί τε τὸν ἔκπλουν ἐπιβοῶντες, καὶ περὶ τῆς ἐς τὴν πατρίδα σωτηρίας νῦν, εἴποτε καὶ αὖθις, προθύμως ἀντιλαβέσθαι, τοῖς δὲ Συρακοσίοις καὶ ξυμμάχοις, καλὸν εἶναι κωλῦσαί τε αὐτοὺς διαφυγεῖν, καὶ τὴν οἰκείαν ἑκάστους πατρίδα νικήσαντας ἐπαυξῆσαι. καὶ οἱ στρατηγοὶ προσέτι ἑκατέρων, εἴ τινά που ὁρῷεν μὴ κατ' ἀνάγκην πρύμναν κρουόμενον, ἀνακαλοῦντες ὀνομασὶ τὸν τριήραρχον, ἠρώτων, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, εἰ τὴν πολεμιωτάτην γῆν οἰκειοτέραν ἤδη τῆς οὐ δι' ὀλίγου πόνου κεκτημένης θαλάσσης ἡγούμενοι ὑποχωροῦσιν, οἱ δὲ Συρακόσιοι, εἰ, οὓς σαφῶς ἴσασι προθυμουμένους Ἀθηναίους παντὶ τρόπῳ διαφυγεῖν, τούτους αὐτοὶ φεύγοντας φεύγουσιν.

cerentur arte ceterorum, i. e. nautarum, gubernatorum.

αἱ μὲν ἐμβολαί. Ἐμβολαί et ἐμβάλλειν proprie significat incursiones in latera navium hostilium cum impetu e longinquo factas (2, 91. cf. 7, 34.), quibus in prioribus pugnis navalibus potissimum usi fuerant Syracusii. Sed nonnumquam ἐμβολή impetum quemvis significat, ut 7, 36. et mox ἐμβεβληκέναι — ἐμβεβλῆσθαι, ubi tamen etiam proprie accipere licet. Vid. 2, 89. Poppo I. 2. p. 64.

ἐπιβοῶντες. Debebat esse ἐπιβοῶσι, quia pertinet ad τοῖς κελευσταῖς. Sed propter alterum dativum τοῖς Ἀθηναίοις, ne obscurior et ambigua esset oratio, ad nominativum transiit Scriptor, ad sensum magis quam ad verba praegressa constructione continuata. Vid. ad 3, 36. — κατά [τε] τὴν τέχνην, Schol. recte τὴν κελευστικήν. Τέ ex Vat. et Dion. Halicarn. p. 874 sqq., qui hanc pugnae descriptionem, quam magnopere laudat, totam operi suo inseruit, primus addidit Bekk. — Statim περὶ τῆς ἐς τὴν πατρίδα σωτηρίας est περὶ τοῦ ἐς τὴν πατρίδα σώζεσθαι.

οὐ δι' ὀλίγου πόνου. Ultimum vocabulum Bekk. ex Vat. recepit. Idem reperitur in Dudithii libro Dionysii, apud Schol. et Vall. Contra disputat Poppo II. 1. p. 41. et ad h. l. contra Goellerum πόνον tuentem. Popponis argumentatio laberare mihi videtur, quae ad summum demonstrat, fieri potuisse, ut ex Scholiastae interpretatione vel in tot diversorum fontium exempla vocabulum πόνου inferretur. Sed cum Scholiasta pro οὐ δι' ὀλίγου dicat μετὰ πολλοῦ non διὰ πολλοῦ s. μακροῦ verisimilius multo est, et ipsum reperisse in libro suo vocabulum πόνου, quia aliter non a consueta dictione abiisset, et reliquos libros, qui πόνου habent, non ex scholio, sed ex anti-

Digitized by Google

71. Ὅ τε ἐκ τῆς γῆς πεζὸς ἀμφοτέρων, ἰσορρόπου τῆς ναυμαχίας καθεστηκυίας, πολὺν τὸν ἀγῶνα καὶ ξύστασιν τῆς γνώμης εἶχε, φιλονεικῶν μὲν ὁ αὐτόθεν περὶ τοῦ πλείονος ἤδη καλοῦ, δεδιότες δὲ οἱ ἐπελθόντες μὴ τῶν παρόντων ἔτι χείρω πράξωσι. πάντων γὰρ δὴ ἀνακειμένων τοῖς Ἀθηναίοις ἐς τὰς ναῦς, ὅ τε φόβος ἦν ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος οὐδενὶ ἐοικὼς, καὶ διὰ τὸ ἀνώμαλον καὶ τὴν ἔκπυστιν τῆς ναυμαχίας ἐκ τῆς γῆς ἠναγκάζοντο ἔχειν. δι' ὀλίγου γὰρ οὔσης τῆς θέας, καὶ οὐ πάντων ἅμα ἐς τὸ αὐτὸ σκοπούντων, εἴ μέν τινες ἴδοιέν πη τοὺς σφετέρους ἐπικρατοῦντας, ἀνεθάρσησάν τε ἄν, καὶ πρὸς ἀνάκλησιν θεῶν, μὴ στερῆσαι σφᾶς τῆς σωτηρίας, ἐτρέποντο· οἱ δ' ἐπὶ τὸ ἡσσώμενον βλέψαντες ὀλοφυρμῷ τε ἅμα μετὰ βοῆς ἐχρῶντο, καὶ ἀπὸ τῶν δρωμένων τῆς ὄψεως καὶ τὴν γνώμην μᾶλλον τῶν ἐν τῷ ἔργῳ ἐδουλοῦντο· ἄλλοι δὲ καὶ πρὸς ἀντίπαλόν τι τῆς ναυμαχίας ἀπιδόντες, διὰ τὸ ἀκρίτως ξυνεχὲς τῆς ἁμίλλης, καὶ τοῖς σώμασιν αὐτοῖς ἴσα τῇ δόξῃ περιδεῶς ξυναπονεύοντες, ἐν τοῖς χαλεπώτατα διῆγον· ἀεὶ γὰρ

quo libro eam lectionem traxisse. Recepi igitur. Item pro *ἀποχωροῦσιν* ex eodem Vat. rescripsi *ὑποχωροῦσιν*, praeeuntibus Bekk. Goell. Popp., quia hoc verbum significat *se subducere, sensim abire.*

71. *ξύστασιν τῆς γνώμης.* Sic libri omnes cum Dionys. et Dione Cass. 49. 9. et propter *ἀγῶνα*, quod et ipsum translatum est, defendit Krüg. ad Dion. p. 142. Dukerus ex Schol. (*ἀντὶ τοῦ ἰσχυρᾶς ἠγωνίων, καὶ τὰς διανοίας συνετείναντο*) coniecit *ξύντασιν*, *contentionem animi*, *intentum studium.* Si *ξύστασιν* retinendum putes, certamen intelligas opinionum apud singulos quosque ipso pugnae adspectu motarum, prout hanc vel illam partem superiorem fore arbitrarentur. — *ὁ αὐτόθεν*, Syracusii; *οἱ ἐπελθόντες*, Athenienses.

καὶ διὰ τὸ ἀνώμαλον — ἔχειν. Multus est de h. l. Krügerus ad Dionys. p. 143. et p. LIII. item Goellerus. Sed quae isti attulerunt, non me moverunt, ut opinionem meam de hoc loco, in maiore edit. propositam, relinquerem. Ibi dixi iungenda esse *διὰ τὸ ἀνώμαλον* et vocem *ἀνώμαλον* deinceps cogitatione repetendam esse ad *ἔκπυστιν.* Sed *τὸ ἀνώμαλον* non intelligendum esse de pugnae, sed de locorum, ubi quisque constitisset, inaequalitate. Sententiam enim esse: *propter inaequalitatem loci etiam inaequaliter proelium ex terra spectare cogebantur.* Totidem verbis Vallam interpretari, addidi, et nunc addo, etiam Schol. cod. Lugd. ita exponere: *διὰ τὴν ἀνωμαλίαν τῆς χώρας ἄλλοι ἄλλως ἐθεώρουν τὴν ναυμαχίαν.* Sequuntur coniecturae virorum doctorum. Bauerus *ἀνώμαλον* bis scriptum semel excidisse putat. Krüger. l. l. pro *ἀνώμαλον* coniicit *ἄνω μᾶλλον.* Qui *τό* pro *τοῦτο* acciperent, et ab *ἀνώμαλον* separarent, fuerunt multi. Bekk. *δι' αὐτό* locis 4, 55. 5, 115. 7, 6. 8, 88. stabilire studet, quod probat Goeller.

ἀνεθάρσησάν τε ἄν, *solebant spem recuperare.* Vid. Matth. §. 598. (599.)

καὶ τοῖς σώμασιν αὐτοῖς — Goellerus Heilmannum taxans haec esse dicit: Zugleich mit den Bewegungen ihres Körpers. Sed ita debebat esse *αὐτοῖς τοῖς σώμασι.* Idem praeter necessitatem inversionem orationis esse statuit in verbis *διὰ τὸ ἀκρίτως ξυνεχές*, pro *διὰ τὸ ξυνεχῶς ἄκριτον.* Pulcherrimam hanc gestuum descriptionem rectissime expressit Scholiastes: *Ἄλλοι δὲ τὴν ὑπὸ τῆς γῆς ἰδόντες ἰσόρροπόν που ναυμαχίαν, διὰ τὸ πάνυ ἀδιάκριτον εἶναι πότεροι νικῶσι, συνεξομοιοῦντες τὰ σώματα τῇ περὶ τῶν γιγνομένων προσδοκίᾳ, ἀπήνευον τῷ σώματι τῇδε κἀκείσε.* — *ἐν τοῖς χαλεπώτατα*, vid. ad 1, 6. et annot. in ed. mai. ad 3, 17.

Digitized by Google

παρ' ὀλίγον ἢ διέφευγον, ἢ ἀπώλλυντο. ἦν τε ἐν τῷ [αὐτῷ] στρατεύματι τῶν Ἀθηναίων, ἕως ἀγχώμαλα ἐναυμάχουν, πάντα ὁμοῦ ἀκοῦσαι, ὁλοφυρμὸς, βοὴ, νικῶντες, κρατούμενοι, ἄλλα ὅσα ἐν μεγάλῳ κινδύνῳ μέγα στρατόπεδον πολυειδῆ ἀναγκάζοιτο φθέγγεσθαι. παραπλήσια δὲ καὶ οἱ ἐπὶ τῶν νεῶν αὐτοῖς ἔπασχον, πρίν γε δὴ οἱ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, ἐπὶ πολὺ ἀντισχούσης τῆς ναυμαχίας, ἔτρεψάν τε τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἐπικείμενοι λαμπρῶς, πολλῇ κραυγῇ καὶ διακελευσμῷ χρώμενοι, κατεδίωκον ἐς τὴν γῆν. τότε δὲ ὁ μὲν ναυτικὸς στρατὸς, ἄλλος ἄλλῃ, ὅσοι μὴ μετέωροι ἑάλωσαν, κατενεχθέντες ἐξέπεσον ἐς τὸ στρατόπεδον· ὁ δὲ πεζὸς οὐκέτι διαφόρως, ἀλλ ἀπὸ μιᾶς ὁρμῆς ὁλμωγῇ τε καὶ στόνῳ πάντες δυσανασχετοῦντες τὰ γιγνόμενα, οἱ μὲν ἐπὶ τὰς ναῦς παρεβοήθουν, οἱ δὲ πρὸς τὸ λοιπὸν τοῦ τείχους ἐς φυλακὴν, ἄλλοι δὲ καὶ οἱ πλεῖστοι ἤδη περὶ σφᾶς αὐτοὺς καὶ ὅπῃ σωθήσονται διεσκόπουν. ἦν τε ἐν τῷ παραυτίκα οὐδεμιᾶς δὴ τῶν ξυμπασῶν ἐλάσσων ἔκπληξις· παραπλήσιά τε ἐπεπόνθεσαν καὶ ἔδρασαν αὐτοὶ ἐν Πύλῳ. διαφθαρεισῶν γὰρ τῶν νεῶν τοῖς Λακεδαιμονίοις, προσαπώλλυντο αὐτοῖς καὶ οἱ ἐν τῇ νήσῳ ἄνδρες διαβεβηκότες· καὶ τότε τοῖς Ἀθηναίοις ἀνέλπιστον ἦν τὸ κατὰ γῆν σωθήσεσθαι, ἢν μή τι παρὰ λόγον γίγνηται.

72. Γενομένης δ' ἰσχυρᾶς τῆς ναυμαχίας, καὶ πολλῶν νεῶν ἀμφοτέροις καὶ ἀνθρώπων ἀπολομένων, οἱ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐπικρατήσαντες τά τε ναυάγια καὶ τοὺς νεκροὺς ἀνείλοντο, καὶ ἀποπλεύσαντες πρὸς τὴν πόλιν τροπαῖον ἔστησαν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι, ὑπὸ μεγέθους τῶν παόντων κακῶν, νεκρῶν μὲν πέρι ἢ ναυαγίων οὐδὲ ἐπενόουν αἰτῆσαι ἀναίρεσιν, τῆς δὲ νυκτὸς ἐβουλεύοντο εὐθὺς ἀναχωρεῖν. Δημοσθένης δὲ Νικίᾳ προσελθὼν γνώμην ἐποιεῖτο πληρώσαντας ἔτι τὰς λοιπὰς τῶν νεῶν βιάσασθαι, ἢν δύνωνται, ἅμα ἕῳ τὸν ἔκπλουν, λέγων ὅτι πλείους ἔτι αἱ λοιπαί εἰσι νῆες χρήσιμαι σφίσιν ἢ τοῖς πολεμίοις· (ἦσαν γὰρ τοῖς μὲν Ἀθηναίοις περίλοιποι ὡς ἑξήκοντα, τοῖς δ' ἐναντίοις ἐλάσσους ἢ πεντήκοντα.) καὶ ξυγχωροῦντος Νικίου τῇ γνώμῃ, καὶ βουλομένων πληροῦν αὐτῶν, οἱ ναῦται οὐκ ἤθελον ἐσβαίνειν διὰ τὸ καταπεπλῆχθαι τῇ ἥσσῃ καὶ μὴ ἂν ἔτι οἴεσθαι κρατῆσαι. καὶ οἱ μὲν ὡς κατὰ γῆν ἀναχωρήσοντες ἤδη ξύμπαντες τὴν γνώμην εἶχον.

73. Ἑρμοκράτης δὲ ὁ Συρακόσιος ὑπονοήσας αὐτῶν τὴν διάνοιαν, καὶ νομίσας δεινὸν εἶναι, εἰ τοσαύτη στρατιὰ κατὰ γῆν ὑποχωρήσασα καὶ καθεζομένη ποι τῆς Σικελίας βουλήσεται αὖθις σφίσι τὸν πόλεμον ποιεῖσθαι, ἐξηγεῖται ἐλθὼν τοῖς ἐν τέλει οὖσιν ὡς οὐ χρεὼν ἀποχωρῆσαι τῆς νυκτὸς αὐτοὺς περιϊδεῖν, (λέγων ταῦτα, ἃ καὶ αὐτῷ ἐδόκει,) ἀλλὰ ἐξελθόντας

παραπλήσια — καὶ ἔδρασαν. Saepe καί iungitur vocabulis παραπλήσιος, ἴσος, ὅμοιος. 5, 112. παραπλήσια καὶ ἀντέλεγον. 7, 28. ὁμοίως καὶ πρίν.

73. ἃ καὶ αὐτῷ ἐδόκει, *quae ipsi videbantur.* In Lugd. D. I. legitur καὶ ἅ, in Cass. Aug. Pal. It. Reg. Mrc. m. marg. Steph. καὶ ἃ καὶ. Utrumque vitiose. Graeci addunt καί,

Digitized by Google

ἤδη πάντας Συρακοσίους καὶ τοὺς ξυμμάχους τάς τε ὁδοὺς ἀποκοδομῆσαι καὶ τὰ στενόπορα τῶν χωρίων προφθάσαντας φυλάσσειν. οἱ δὲ ξυνεγίγνωσκον μὲν καὶ αὐτοὶ οὐχ ἧσσον ταῦτα ἐκείνου, καὶ ἐδόκει ποιητέα εἶναι, τοὺς δὲ ἀνθρώπους, ἄρτι ἀσμένους ἀπὸ ναυμαχίας τε μεγάλης ἀναπεπαυμένους, καὶ ἅμα ἑορτῆς οὔσης, (ἔτυχε γὰρ αὐτοῖς Ἡράκλεια ταύτην τὴν ἡμέραν θυσία ουσα,) οὐ δοκεῖν ἂν ῥᾳδίως ἐθελῆσαι ὑπακοῦσαι· ὑπὸ γὰρ τοῦ περιχαροῦς τῆς νίκης πρὸς πόσιν τετράφθαι τοὺς πολλοὺς ἐν τῇ ἑορτῇ, καὶ πάντα μᾶλλον ἐλπίζειν ἂν σφῶν πείθεσθαι αὐτούς, ἢ ὅπλα λαβόντας ἐν τῷ παρόντι ἐξελθεῖν. ὡς δὲ τοῖς ἄρχουσι ταῦτα λογιζομένοις ἐφαίνετο ἄπορα, καὶ οὐκέτι ἔπειθεν αὐτοὺς ὁ Ἑρμοκράτης, αὐτὸς ἐπὶ τούτοις τάδε μηχανᾶται· δεδιὼς μὴ οἱ Ἀθηναῖοι καθ' ἡσυχίαν προφθάσωσιν ἐν τῇ νυκτὶ διελθόντες τὰ καλεπώτατα τῶν χωρίων, πέμπει τῶν ἑταίρων τινὰς τῶν ἑαυτοῦ μετὰ ἱππέων πρὸς τὸ τῶν Ἀθηναίων στρατόπεδον, ἡνίκα ξυνεσκόταζεν· οἳ προσελάσαντες ἐξ ὅσου τις ἔμελλεν ἀκούσεσθαι, καὶ ἀνακαλεσάμενοι τινὰς, ὡς ὄντες τῶν Ἀθηναίων ἐπιτήδειοι, (ἦσαν γάρ τινες τῷ Νικίᾳ διάγγελοι τῶν ἔνδοθεν,) ἐκέλευον φράζειν Νικίᾳ μὴ ἀπάγειν τῆς νυκτὸς τὸ στράτευμα, ὡς Συρακοσίων τὰς ὁδοὺς φυλασσόντων, ἀλλὰ καθ' ἡσυχίαν τῆς ἡμέρας παρασκευασάμενον ἀποχωρεῖν. καὶ οἱ μὲν εἰπόντες ἀπῆλθον, καὶ οἱ ἀκούσαντες διήγγειλαν τοῖς στρατηγοῖς τῶν Ἀθηναίων.

74. Οἱ δὲ πρὸς τὸ ἄγγελμα ἐπέσχον τὴν νύκτα, νομίσαντες οὐκ ἀπάτην εἶναι· καὶ ἐπειδὴ καὶ ὡς οὐκ εὐθὺς ὥρμησαν, ἔδοξεν αὐτοῖς καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν περιμεῖναι, ὅπως ξυσκευάσαιντο ὡς ἐκ τῶν δυνατῶν οἱ στρατιῶται ὅτι χρησιμώτατα, καὶ τὰ μὲν ἄλλα πάντα καταλιπεῖν, ἀναλαβόντες δὲ αὐτὰ ὅσα περὶ τὸ σῶμα ἐς δίαιταν ὑπῆρχεν ἐπιτήδεια ἀφορμᾶσθαι. Συρακόσιοι δὲ καὶ Γύλιππος τῷ μὲν πεζῷ προεξελθόντες τάς τε ὁδοὺς τὰς κατὰ τὴν χώραν, ᾗ εἰκὸς ἦν τοὺς Ἀθηναίους ἰέναι, ἀπεφράγνυσαν, καὶ τῶν ῥείθρων καὶ τῶν ποταμῶν τὰς διαβάσεις ἐφύλασσον, καὶ ἐς ὑποδοχὴν τοῦ στρατεύματος, ὡς κωλύσοντες, ᾗ ἐδόκει, ἐτάσσοντο· ταῖς δὲ ναυσὶ προσπλεύσαντες τὰς ναῦς τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ ἀφεῖλκον. ἐνέπρησαν δέ τινας ὀλίγας, ὥσπερ διενοήθησαν, αὐτοὶ οἱ Ἀθηναῖοι, τὰς δ' ἄλλας καθ' ἡσυχίαν, οὐδενὸς κωλύον-

sicubi vicissitudo aliqua cogitari potest. Nostro loco sequitur *οἱ δὲ ξυνεγίγνωσκον μὲν καὶ αὐτοί*. Cf. annot. ad c. 61.

Ἡράκλεια. Ex Cass. Aug. Pal. It. D. E. Mosqu. K. m. Ar. Chr. Dan. marg. Steph. et cum γρ. Vat. Ἡρακλεῖ ediderunt Bekk. Goell. Poppo, quod correctionem redolet. — οὐ δοκεῖν ἄν, int. ἔφασαν ex praegresso ξυνεγίγνωσκον.

σφῶν πείθεσθαι αὐτούς. Genitivi cum πείθεσθαι iuncti exempla haec affert Matth. Gr. §. 340. (362.) Herod. 1, 126. 5, 33. Eurip. Iph. A. 731. πείθεσθαι γὰρ εἰθισμαι σέθεν. — οὐκέτι significat, non destitisse quidem Hermocratem et perseverasse in rogando, nec tamen ultra permovisse duces. — ἐπὶ τούτοις, ad haec efficienda.

74. ἀναλαβόντες, quasi antea fuerit ἐψηφίσαντο, ἐβούλοντο. Vulgo et Bekk. Goell. ἀναλαβόντας. — αὐτά, μόνα.

Digitized by Google

τος, ὡς ἑκάστην ποι ἐκπεπτωκυῖαν ἀναδησάμενοι ἐκόμιζον ἐς τὴν πόλιν.

75. Μετὰ δὲ τοῦτο, ἐπειδὴ ἐδόκει τῷ Νικίᾳ καὶ τῷ Δημοσθένει ἱκανῶς παρεσκευάσθαι, καὶ ἡ ἀνάστασις ἤδη τοῦ στρατεύματος τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀπὸ τῆς ναυμαχίας ἐγίγνετο. δεινὸν οὖν ἦν οὐ καθ' ἓν μόνον τῶν πραγμάτων, ὅτι τάς τε ναῦς ἀπολωλεκότες πάσας ἀπεχώρουν, καὶ ἀντὶ μεγάλης ἐλπίδος καὶ αὐτοὶ καὶ ἡ πόλις κινδυνεύοντες· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀπολείψει τοῦ στρατοπέδου ξυνέβαινε τῇ τε ὄψει ἑκάστῳ ἀλγεινὰ καὶ τῇ γνώμῃ αἰσθέσθαι. τῶν τε γὰρ νεκρῶν ἀτάφων ὄντων, ὁπότε τις ἴδοι τινὰ τῶν ἐπιτηδείων κείμενον, ἐς λύπην μετὰ φόβου καθίστατο· καὶ οἱ ζῶντες καταλειπόμενοι, τραυματίαι τε καὶ ἀσθενεῖς, πολὺ τῶν τεθνεώτων τοῖς ζῶσι λυπηρότεροι ἦσαν καὶ τῶν ἀπολωλότων ἀθλιώτεροι. πρὸς γὰρ ἀντιβολίαν καὶ ὀλοφυρμὸν τραπόμενοι ἐς ἀπορίαν καθίστασαν, ἄγειν τε σφᾶς ἀξιοῦντες, καὶ ἕνα ἕκαστον ἐπιβοώμενοι, εἴ τινά πού τις ἴδοι ἢ ἑταίρων ἢ οἰκείων, τῶν τε ξυσκήνων ἤδη ἀπιόντων ἐκκρεμαννύμενοι, καὶ ἑπακολουθοῦντες ἐς ὅσον δύναιντο, εἰ τῳ δὲ προλείποι ἡ ῥώμη καὶ τὸ σῶμα, οὐκ ἄνευ ὀλίγων ἐπιθειασμῶν καὶ οἰμωγῆς ἀπολειπόμενοι, ὥστε δάκρυσι πᾶν τὸ στράτευμα πλησθὲν καὶ ἀπορίᾳ τοιαύτῃ μὴ ῥᾳδίως ἀφορμᾶσθαι, καίπερ ἐκ πολεμίας τε, καὶ μείζω ἢ κατὰ δάκρυα τὰ μὲν πεπονθότας ἤδη, τὰ δὲ περὶ τῶν ἐν ἀφανεῖ δεδιότας μή [τι] πάθωσι. κατήφειά τέ τις ἅμα καὶ κατάμεμψις σφῶν αὐτῶν πολλὴ ἦν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἢ πόλει ἐκπεπολιορκημένῃ ἐῴκεσαν ὑποφευγούσῃ, καὶ ταύτῃ οὐ σμικρᾷ· μυριάδες γὰρ τοῦ ξύμπαντος ὄχλου οὐκ ἐλάσσους τεσσάρων ἅμα ἐπορεύοντο. καὶ τούτων οἵ τε ἄλλοι πάντες ἔφερον ὅ τί τις ἐδύνατο ἕκαστος χρήσιμον, καὶ οἱ ὁπλῖται καὶ οἱ ἱππῆς παρὰ τὸ εἰωθὸς αὐτοὶ τὰ σφέτερα αὐτῶν σιτία ὑπὸ τοῖς ὅπλοις, οἱ μὲν ἀπορίᾳ ἀκολούθων, οἱ δὲ ἀπιστίᾳ· (ἀπηυτομολήκεσαν γὰρ πάλαι τε, καὶ οἱ πλεῖστοι παραχρῆμα·) ἔφερον δὲ οὐδὲ ταῦτα ἱκανά· σῖτος γὰρ οὐκέτι ἦν ἐν τῷ στρατοπέδῳ· καὶ μὴν ἡ ἄλλη αἰκία καὶ ἡ ἰσομοιρία τῶν κακῶν, ἔχουσά τινα ὅμως, τὸ μετὰ πολλῶν, κούφισιν, οὐδ' ὡς ῥᾳδία ἐν τῷ παρόντι ἐδοξάζετο, ἄλλως τε καὶ ἀπὸ οἵας λαμπρότητος καὶ αὐχήματος τοῦ πρώτου ἐς οἵαν τελευτὴν καὶ ταπεινότητα ἀφῖκτο. μέγιστον γὰρ δὴ τὸ διάφο-

75. *οὐκ ἄνευ ὀλίγων ἐπιθειασμῶν.* Exspectes *οὐκ ἄνευ πολλῶν.* A codicibus nihil auxilii est. Virorum doctorum coniecturas, quas afferre longum est, vid. apud Popp. — *ἐπιθειασμοί* sunt deorum imprecationes. Suidas, qui explicat *πρὸς θεὸν ἱκεσίαι*, locum nostrum affert ita, ut vulgo editur. Idem *ἀντιβολίαν*, quod vocabulum paullo superius legitur, interpretatur *παράκλησιν.* Cf. Stallbaum ad Plat. Apol. c. 27.

μείζω ἢ κατὰ δάκρυα. In gravissimo moerore ne lacrimis quidem locus. Apte Wassius laudat Herodot. 3, 14. Cf. Matth. Gr. §. 449. Mox *τί*, quod vim sententiae imminuit, cum Vat. omittit Bekk. Ex eodem Vat. et Vall. *ἕκαστος* receptum pro vulgato *κατὰ τό.*

ἀφῖκτο. Schol. *τὸ στράτευμα δηλονότι.* Nisi forte praestat subaudire *τὸ πρᾶγμα*, quod saepissime intelligendum est, ubi non adest diserte expressum subiectum. Statim *τῷ*

Digitized by Google

ρον τοῦτο [τῷ] Ἑλληνικῷ στρατεύματι ἐγένετο, οἷς, ἀντὶ μὲν τοῦ ἄλλους δουλωσομένους ἥκειν, αὐτοὺς τοῦτο μᾶλλον δεδιότας μὴ πάθωσι ξυνέβη ἀπιέναι, ἀντὶ δ' εὐχῆς τε καὶ παιάνων, μεθ' ὧν ἐξέπλεον, πάλιν τούτων τοῖς ἐναντίοις ἐπιφημίσμασιν ἀφορμᾶσθαι, πεζούς τε ἀντὶ ναυβατῶν πορευομένους καὶ ὁπλιτικῷ προσέχοντας μᾶλλον ἢ ναυτικῷ. ὅμως δὲ ὑπὸ μεγέθους τοῦ ἐπικρεμαμένου ἔτι κινδύνου πάντα ταῦτα αὐτοῖς οἷα τὰ ἐφαίνετο.

76. Ὁρῶν δὲ ὁ Νικίας τὸ στράτευμα ἀθυμοῦν καὶ ἐν μεγάλῃ μεταβολῇ ὄν, ἐπιπαριὼν, ὡς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων, ἐθάρσυνέ τε καὶ παρεμυθεῖτο, βοῇ τε χρώμενος ἔτι μᾶλλον ἑκάστοις, καθ' οὓς γίγνοιτο, ὑπὸ προθυμίας, καὶ βουλόμενος ὡς ἐπὶ πλεῖστον γεγωνίσκων ὠφελεῖν.

77. „ΕΤΙ καὶ ἐκ τῶν παρόντων, ὦ Ἀθηναῖοι καὶ ξύμμαχοι, ἐλπίδα χρὴ ἔχειν, (ἤδη τινὲς καὶ ἐκ δεινοτέρων ἢ τοιῶνδε ἐσώθησαν,) μηδὲ καταμέμψασθαι ὑμᾶς ἄγαν αὐτοὺς μήτε ταῖς ξυμφοραῖς μήτε ταῖς παρὰ τὴν ἀξίαν νῦν κακοπαθείαις. κἀγώ τοι, οὐδενὸς ὑμῶν οὔτε ῥώμῃ προφέρων, (ἀλλ' ὁρᾶτε δὴ ὡς διάκειμαι ὑπὸ τῆς νόσου,) οὔτ' εὐτυχίᾳ δοκῶν που ὕστερός του εἶναι κατὰ τὸν ἴδιον βίον καὶ ἐς τὰ ἄλλα, νῦν ἐν τῷ αὐτῷ κινδύνῳ τοῖς φαυλοτάτοις αἰωροῦμαι· καίτοι πολλὰ μὲν ἐς θεοὺς νόμιμα δεδιήτημαι, πολλὰ δὲ ἐς ἀνθρώπους δίκαια καὶ ἀνεπίφθονα. ἀνθ' ὧν ἡ μὲν ἐλπὶς ὅμως θρασεῖα τοῦ μέλλοντος, αἱ δὲ ξυμφοραὶ οὐ κατ' ἀξίαν δὴ φοβοῦσι. τάχα δὲ ἂν καὶ λωφήσειαν· ἱκανὰ γὰρ τοῖς τε πολεμίοις εὐτύχηται, καὶ εἴ τῳ θεῶν ἐπίφθονοι ἐστρατεύσαμεν, ἀποχρώντως ἤδη τετιμωρήμεθα. ἦλθον γάρ που καὶ ἄλλοι τινὲς ἤδη ἐφ' ἑτέρους, καὶ ἀνθρώπεια δράσαντες ἀνεκτὰ ἔπαθον· καὶ ἡμᾶς εἰκὸς νῦν τά τε ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐλπίζειν ἠπιώτερα ἕξειν, (οἴκτου γὰρ ἀπ' αὐτῶν ἀξιώτεροι ἤδη ἐσμὲν ἢ φθόνου) καὶ ὁρῶντες ὑμᾶς αὐτούς, οἷοι ὁπλῖται ἅμα καὶ ὅσοι ξυντεταγμένοι χωρεῖτε, μὴ καταπέπληχθε ἄγαν, λογίζεσθε δὲ ὅτι αὐτοί τε πόλις εὐθὺς ἐστὲ, ὅποι ἂν καθέζησθε, καὶ ἄλλη οὐδεμία ὑμᾶς τῶν ἐν Σικελίᾳ οὔτ' ἂν ἐπιόντας δέξαιτο ῥᾳδίως, οὔτ' ἂν ἱδρυθέντας που ἐξαναστήσειε. τὴν δὲ πορείαν ὥστ' ἀσφαλῆ καὶ εὔτακτον εἶναι, αὐτοὶ φυλάξατε, μὴ ἄλλο τι ἡγησάμενος ἕκαστος, ἢ, ἐν ᾧ ἀναγκασθῇ χωρίῳ μάχεσθαι, τοῦτο καὶ πατρίδα καὶ τεῖχος κρατήσας ἕξειν. σπουδὴ δὲ ὁμοίως καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν ἔσται τῆς ὁδοῦ· τὰ γὰρ ἐπιτήδεια βραχέα ἔχομεν, καὶ ἢν ἀντιλαβώμεθά του φιλίου χωρίου τῶν Σικελῶν, (οὗτοι γὰρ ἡμῖν διὰ τὸ Συρακοσίων δέος ἔτι βέβαιοι εἰσίν·) ἤδη νο-

omittit Bekk., τῷ inter uncos exhibet Poppo. — Infra post πεζούς receptum τέ pro δέ ex Vat., et προσέχοντας ex eodem pro προσχόντας.

77. ὑπὸ τῆς νόσου. Vid. c. 15. — Verba πολλὰ μὲν ἐς θεοὺς νόμιμα δεδιήτημαι illustrat Plutarch. in vit. Nic. c. 3. — θρασεῖα Vat. Bas. Gr. Ar. et a rec. man. Pal. Celer θαρσεῖα. Ad ὅμως subaudienda sententia: quamvis misera conditione utamur. — οὐ κατ' ἀξίαν, Schol. ἀλλὰ μειζόνως. Est autem αἱ ξυμφοραὶ pro οἱ ἐν ταῖς ξυμφοραῖς ὄντες, abstractum pro concreto.

Digitized by Google

μίζετε ἐν τῷ ἐχυρῷ εἶναι. προπέπεμπται δ' ὡς αὐτοὺς, καὶ ἅπαντᾶν εἰρημένον καὶ σιτία ἄλλα κομίζειν. τὸ δὲ ξύμπαν, γνῶτε, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, ἀναγκαῖόν τε ὂν ὑμῖν ἀνδράσιν ἀγαθοῖς γίγνεσθαι, ὡς μὴ ὄντος χωρίου ἐγγὺς ὅποι ἂν μαλακισθέντες σωθείητε, καὶ ἦν νῦν διαφύγητε τοὺς πολεμίους, οἵ τε ἄλλοι τευξόμενοι ὧν ἐπιθυμεῖτέ που ἐπιδεῖν, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὴν μεγάλην δύναμιν τῆς πόλεως, καίπερ πεπτωκυῖαν, ἐπανορθώσοντες. ἄνδρες γὰρ πόλις, καὶ οὐ τείχη οὐδὲ νῆες ἀνδρῶν κεναί."

78. Ὁ μὲν Νικίας τοιάδε παρακελευόμενος ἅμα, ἐπήει τὸ στράτευμα, καὶ, εἴ πη ὁρῴη διεσπασμένον καὶ μὴ ἐν τάξει χωροῦν, ξυνάγων καὶ καθιστὰς, καὶ ὁ Δημοσθένης οὐδὲν ἧσσον τοῖς καθ' ἑαυτὸν τοιαῦτά τε καὶ παραπλήσια λέγων. τὸ δὲ ἐχώρει ἐν πλαισίῳ τεταγμένον, [πρῶτον μὲν ἡγούμενον] τὸ Νικίου, ἐφεπόμενον δὲ τὸ Δημοσθένους· τοὺς δὲ σκευοφόρους καὶ τὸν πλεῖστον ὄχλον ἐντὸς εἶχον οἱ ὁπλῖται. καὶ ἐπειδή τε ἐγένοντο ἐπὶ τῇ διαβάσει τοῦ Ἀνάπου ποταμοῦ, εὗρον ἐπ' αὐτῷ παρατεταγμένους τῶν Συρακοσίων καὶ ξυμμάχων, καὶ τρεψάμενοι αὐτοὺς καὶ κρατήσαντες τοῦ πόρου ἐχώρουν ἐς τὸ πρόσθεν· οἱ δὲ Συρακόσιοι παριππεύοντές τε προσέκειντο, καὶ ἐσακοντίζοντες οἱ ψιλοί. καὶ ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ προελθόντες σταδίους ὡς τεσσαράκοντα ηὐλίσαντο πρὸς λόφῳ τινὶ οἱ Ἀθηναῖοι· τῇ δ' ὑστεραίᾳ πρωῒ ἐπορεύοντο, καὶ προῆλθον ὡς εἴκοσι σταδίους, καὶ κατέβησαν ἐς χωρίον ἄπεδόν τι, καὶ αὐτοῦ ἐστρατοπεδεύσαντο, βουλόμενοι ἔκ τε τῶν οἰκιῶν λαβεῖν τι ἐδώδιμον, (ᾠκεῖτο γὰρ ὁ χῶρος,) καὶ ὕδωρ μετὰ σφῶν αὐτῶν φέρεσθαι αὐτόθεν· ἐν γὰρ τῷ πρόσθεν ἐπὶ πολλὰ στάδια, ᾗ ἔμελλον ἰέναι, οὐκ ἄφθονον ἦν. οἱ δὲ Συρακόσιοι ἐν τούτῳ προελθόντες τὴν δίοδον τὴν ἐν τῷ πρόσθεν ἀπετείχιζον· ἦν δὲ λόφος καρτερὸς καὶ ἑκατέρωθεν αὐτοῦ χαράδρα κρημνώδης· ἐκαλεῖτο δὲ Ἀκραῖον λέπας. τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ Ἀθηναῖοι προῆσαν, καὶ οἱ τῶν Συρακοσίων καὶ ξυμμάχων αὐτοὺς ἱππῆς καὶ ἀκοντισταὶ, ὄντες πολλοὶ ἑκάτεροι, ἐκώλυον, καὶ ἐσηκόντιζόν τε καὶ παρίππευον. καὶ χρόνον μὲν πολὺν ἐμάχοντο οἱ Ἀθηναῖοι, ἔπειτα ἀνεχώρησαν πάλιν ἐς τὸ αὐτὸ στρατόπεδον.

78. ἐν πλαισίῳ τεταγμένον τὸ Νικίου. Post τεταγμένον Bekk. ex Vat. et margine It. inserit πρῶτον μὲν ἡγούμενον, „quae cum ex sequ. ἐφεπόμενον δέ subaudiri possint, et a Valla, alibi Vaticani sectatore, non agnoscantur, nobis ab interpretibus videntur profecta." Poppo. Diodorus 13, 18. Οἱ δὲ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ διελόμενοι τοὺς στρατιώτας εἰς δύο μέρη — προήεσαν ἐπὶ Κατάνης, ὧν μὲν Δημοσθένους, ὧν δὲ Νικίου καθηγουμένων. Exercitum divisum fuisse, non diserte dicit Thuc., sed consequitur iam ex verbis praegressis καὶ ὁ Δημοσθένης — λέγων. De πλαισίῳ vid. ad 6, 67.

ἄπεδον, Schol. ὁμαλὸν, ὁμόπεδον, ὡς καὶ ἄλοχος ἡ ὁμόλεχος. Zonaras: ἄπεδα, τὰ ἰσόπεδα. Itidem Hesych. Suidas. Cf. Arrian. Exped. Alex. V, 15, 9. — ἐπὶ πολλὰ στάδια. Photius: στάδια καὶ σταδίους, ἑκατέρως λέγουσιν· ὁ Θουκυδίδης δὲ σταδίους ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν. ἅπαξ δὲ μόνον στάδια εἰρηκεν ἐν ζ'. ἐν γὰρ τῷ πρόσθεν ἐπὶ πολλὰ στάδια μέλλων ἰέναι.

Digitized by Google

καὶ τὰ ἐπιτήδεια οὐκέτι ὁμοίως εἶχον· οὐ γὰρ ἔτι ἀποχωρεῖν οἷόν τ' ἦν ὑπὸ τῶν ἱππέων.

79. Πρωῒ δὲ ἅραντες ἐπορεύοντο αὖθις, καὶ ἐβιάσαντο πρὸς τὸν λόφον ἐλθεῖν τὸν ἀποτετειχισμένον. καὶ εὗρον πρὸ ἑαυτῶν ὑπὲρ τοῦ ἀποτειχίσματος τὴν πεζὴν στρατιὰν παρατεταγμένην οὐκ ἐπ' ὀλίγων ἀσπίδων· στενὸν γὰρ ἦν τὸ χωρίον. καὶ προσβαλόντες οἱ Ἀθηναῖοι ἐτειχομάχουν, καὶ βαλλόμενοι ὑπὸ πολλῶν ἀπὸ τοῦ λόφου ἐπάντους ὄντος, (διϊκνοῦντο γὰρ ῥᾷον οἱ ἄνωθεν,) καὶ οὐ δυνάμενοι βιάσασθαι, ἀνεχώρουν πάλιν, καὶ ἀνεπαύοντο. ἔτυχον δὲ καὶ βρονταί τινες ἅμα γενόμεναι καὶ ὕδωρ, οἷα, τοῦ ἔτους πρὸς μετόπωρον ἤδη ὄντος, φιλεῖ γίγνεσθαι· ἀφ' ὧν οἱ Ἀθηναῖοι μᾶλλον ἔτι ἠθύμουν, καὶ ἐνόμιζον ἐπὶ τῷ σφετέρῳ ὀλέθρῳ καὶ ταῦτα πάντα γίγνεσθαι. ἀναπαυομένων δὲ αὐτῶν, ὁ Γύλιππος καὶ οἱ Συρακόσιοι πέμπουσι μέρος τι τῆς στρατιᾶς, ἀποτειχιοῦντας αὖ ἐκ τοῦ ὄπισθεν αὐτούς, ἢ προεληλύθεσαν· ἀντιπέμψαντες δὲ κἀκεῖνοι σφῶν αὐτῶν τινὰς διεκώλυσαν. καὶ μετὰ ταῦτα πάσῃ τῇ στρατιᾷ ἀναχωρήσαντες πρὸς τὸ πεδίον μᾶλλον οἱ Ἀθηναῖοι ηὐλίσαντο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ προὐχώρουν· καὶ οἱ Συρακόσιοι προσέβαλλόν τε πανταχῇ αὐτοῖς κύκλῳ, καὶ πολλοὺς κατετραυμάτιζον· καὶ εἰ μὲν ἐπίοιεν οἱ Ἀθηναῖοι, ὑπεχώρουν, εἰ δ' ἀναχωροῖεν, ἐπέκειντο, καὶ μάλιστα τοῖς ὑστάτοις προσπίπτοντες, εἴ πως κατὰ βραχὺ τρεψάμενοι πᾶν τὸ στράτευμα φοβήσειαν. καὶ ἐπὶ πολὺ μὲν τοιούτῳ τρόπῳ ἀντεῖχον οἱ Ἀθηναῖοι· ἔπειτα, προελθόντες πέντε ἢ ἓξ σταδίους, ἀνεπαύοντο ἐν τῷ πεδίῳ. ἀνεχώρησαν δὲ καὶ οἱ Συρακόσιοι ἀπ' αὐτῶν ἐς τὸ ἑαυτῶν στρατόπεδον.

80. Τῆς δὲ νυκτὸς τῷ Νικίᾳ καὶ Δημοσθένει ἐδόκει, ἐπειδὴ κακῶς σφίσι τὸ στράτευμα εἶχε τῶν τε ἐπιτηδείων πάντων ἀπορίᾳ ἤδη, καὶ κατατετραυματισμένοι ἦσαν πολλοὶ ἐν πολλαῖς προσβολαῖς τῶν πολεμίων γεγενημέναις, πυρὰ καύσαντες ὡς πλεῖστα ἀπάγειν τὴν στρατιάν, μηκέτι τὴν αὐτὴν ὁδὸν ᾗ διενοήθησαν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἢ οἱ Συρακόσιοι ἐτήρουν, πρὸς τὴν θάλασσαν. ἦν δὲ ἡ ξύμπασα ὁδὸς αὕτη οὐκ ἐπὶ Κατάνης τῷ στρατεύματι, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἕτερον μέρος τῆς Σικελίας τὸ πρὸς Καμάριναν καὶ Γέλαν καὶ τὰς ταύτῃ πόλεις καὶ Ἑλληνίδας καὶ βαρβάρους. καύσαντες οὖν πυρὰ πολλὰ ἐχώρουν ἐν τῇ νυκτί. καὶ αὐτοῖς, οἷον φιλεῖ καὶ πᾶσι στρατοπέδοις, μάλιστα δὲ τοῖς μεγίστοις, φόβοι καὶ δείματα ἐγγίγνεσθαι,

79. ἀποτειχιοῦντας αὖ. Αὖ additum ex Vat. „Respicitur ad c. 78. 5. [τὴν ὁδὸν — ἀπετείχιζον.]" Poppo.

καὶ μάλιστα — προσπίπτοντες. Repete ἐπέκειντο.

80. ἀπορίᾳ pro ἀπορία coniecit Kistemak. In Vat. deinde repertum ἀπορίαι. In verbis καὶ κατατετραυματισμένοι ἦσαν, ubi ὅτι quis desideret, structura variata est. Cf. Poppo I. 1. p. 270. Idem monet his omnibus verbis causam contineri, cur κακῶς τὸ στράτευμα εἶχε.

καύσαντες. Aug. It. Vat. Reg. Mrc. F. καύσαντας. Sed etiam illud recte habet. Vid. ad c. 74.

οἷον φιλεῖ — ἐγγίγνεσθαι. De hac epexegesi pronominis relativi, et de pluribus similibus locis dixi ad

Digitized by Google

ἄλλως τε καὶ ἐν νυκτί τε καὶ διὰ πολεμίας καὶ ἀπὸ πολεμίων οὐ πολὺ ἀπεχόντων ἰοῦσιν, ἐμπίπτει ταραχή. καὶ τὸ μὲν Νικίου στράτευμα, ὥσπερ ἡγεῖτο, ξυνέμενέ τε, καὶ προὔλαβε πολλῷ· τὸ δὲ Δημοσθένους, τὸ ἥμισυ μάλιστα καὶ πλέον, ἀπεσπάσθη τε, καὶ ἀτακτότερον ἐχώρει. ἅμα δὲ τῇ ἕῳ ἀφικνοῦνται ὅμως πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐβάντες ἐς τὴν ὁδὸν τὴν Ἑλωρινὴν καλουμένην ἐπορεύοντο, ὅπως, ἐπειδὴ γένοιντο ἐπὶ τῷ ποταμῷ τῷ Κακυπάρει, παρὰ τὸν ποταμὸν ἴοιεν ἄνω διὰ μεσογείας· ἤλπιζον γὰρ καὶ τοὺς Σικελοὺς ταύτῃ, οὓς μετέπεμψαν, ἀπαντήσεσθαι. ἐπειδὴ δ' ἐγένοντο ἐπὶ τῷ ποταμῷ, εὗρον καὶ ἐνταῦθα φυλακήν τινα τῶν Συρακοσίων ἀποτειχίζουσάν τε καὶ ἀποσταυροῦσαν τὸν πόρον. καὶ βιασάμενοι αὐτὴν διέβησάν τε τὸν ποταμὸν, καὶ ἐχώρουν αὖθις πρὸς ἄλλον ποταμὸν, τὸν Ἐριμπόν· ταύτῃ γὰρ οἱ ἡγεμόνες ἐκέλευον.

81. Ἐν τούτῳ δ' οἱ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, ὡς ἥ τε ἡμέρα ἐγένετο, καὶ ἔγνωσαν τοὺς Ἀθηναίους ἀπεληλυθότας, ἐν αἰτίᾳ τε οἱ πολλοὶ τὸν Γύλιππον εἶχον ἑκόντα ἀφεῖναι τοὺς Ἀθηναίους, καὶ κατὰ τάχος διώκοντες, ᾗ οὐ χαλεπῶς ᾐσθάνοντο κεχωρηκότας, καταλαμβάνουσι περὶ ἄριστον ὥραν. καὶ ὡς προσέμιξαν τοῖς μετὰ τοῦ Δημοσθένους, ὑστέροις τε οὖσι καὶ σχολαίτερον καὶ ἀτακτότερον χωροῦσιν, ὡς τῆς νυκτὸς τότε ξυνεταράχθησαν, εὐθὺς προσπεσόντες ἐμάχοντο· καὶ οἱ ἱππῆς τῶν Συρακοσίων ἐκύκλουν τε ῥᾷον αὐτοὺς, ὀλίγα δὴ ὄντας, καὶ ξυννῆγον ἐς ταὐτό. τὸ δὲ Νικίου στράτευμα ἀπεῖχεν ἐν τῷ πρόσθεν καὶ πεντήκοντα σταδίους· θᾶσσόν τε γὰρ ᾖ Νικίας ἦγε, νομίζων οὐ τὸ ὑπομένειν ἐν τῷ τοιούτῳ ἑκόντας εἶναι, καὶ μάχεσθαι σωτηρίαν, ἀλλὰ τὸ ὡς τάχιστα ὑποχωρεῖν, τοσαῦτα μαχομένους, ὅσα ἀναγκάζονται. ὁ δὲ Δημοσθένης ἐτύγχανέ τε τὰ πλείω ἐν πόνῳ [τε] ξυνεχεστέρῳ ὢν διὰ τὸ ὑστέρῳ ἀναχωροῦντι αὐτῷ πρώτῳ ἐπικεῖσθαι τοὺς πολεμίους, καὶ τότε γνοὺς τοὺς Συρακοσίους διώκοντας οὐ προὐχώρει μᾶλλον ἢ ἐς μάχην ξυνετάσσετο, ἕως ἐνδιατρίβων κυκλοῦταί τε ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἐν πολλῷ θορύβῳ αὐτός τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ Ἀθηναῖοι ἦσαν· ἀνειληθέντες γὰρ ἔς τι χωρίον, ᾧ κύκλῳ μὲν τεῖχίον περιῆν, ὁδὸς δὲ ἔνθεν τε καὶ ἔνθεν, ἐλάας δὲ οὐκ ὀλίγας εἶχεν, ἐβάλλοντο περισταδόν. τοιαύταις δὲ προσβολαῖς καὶ οὐ ξυσταδὸν μάχαις οἱ Συρακόσιοι εἰκότως ἐχρῶντο· τὸ γὰρ ἀποκινδυνεύειν πρὸς ἀνθρώπους ἀπονενοημένους οὐ πρὸς ἐκείνων μᾶλλον ἦν ἔτι ἢ πρὸς τῶν Ἀθηναίων· καὶ ἅμα φειδώ τέ τις

4, 125. — Mox *τό* ante *πλέον* cum Vat. omissum.

τὴν Ἑλωρινήν. Vid. 6, 70. Ad meridiem versus ea via a Syracusis ducebat, nec longe a mari remota erat. — Paullo post *ἐπί* loco *παρά* ex Vat. recepit Bekk., quem secuti sunt sequiores editores ob proxime sequens *παρά*, quod est praeter, et quia *ἐπί* etiam c. 84. Schol. interpretatur *παρά*. Statim Poppo ex Aug. Cl. Pal. Vat. Mrc. Lugd. I. rescripsit *ἐπειδή* pro *ἐπεί*. Sed quod post *ἀποτειχίζουσαν* insertum est *τέ*, solus exhibet Vat.

81. *ὀλίγα δὴ ὄντας.* Schol. *κεχωρισμένους ἀπὸ τῶν μετὰ Νικίου.* — Mox de *ἐκόντας εἶναι* vid. Matth. Gr. §. 548. (545.) et ad 4, 28.

Digitized by Google

ἐγίγνετο ἐπ' εὐπραγίᾳ ἤδη σαφεῖ μὴ προαναλωθῆναί τῳ, καὶ ἐνόμιζον καὶ ὡς ταύτῃ τῇ ἰδέᾳ καταδαμασάμενοι λήψεσθαι αὐτούς.

82. Ἐπειδὴ γοῦν δι' ἡμέρας βάλλοντες πανταχόθεν τοὺς Ἀθηναίους καὶ ξυμμάχους ἑώρων ἤδη τεταλαιπωρημένους τοῖς τε τραύμασι καὶ τῇ ἄλλῃ πακώσει, κήρυγμα ποιοῦνται Γύλιππος καὶ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, πρῶτον μὲν τῶν νησιωτῶν εἴ τις βούλεται ἐπ' ἐλευθερίᾳ ὡς σφᾶς ἀπιέναι· καὶ ἀπεχώρησάν τινες πόλεις οὐ πολλαί· ἔπειτα δ' ὕστερον καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας τοὺς μετὰ Δημοσθένους ὁμολογία γίγνεται, ὥστε ὅπλα τε παραδοῦναι καὶ μὴ ἀποθανεῖν μηδένα, μήτε βιαίῳ μήτε δεσμοῖς μήτε τῆς ἀναγκαιοτάτης ἐνδείᾳ διαίτης. καὶ παρέδοσαν οἱ πάντες σφᾶς αὐτοὺς ἑξακισχίλιοι, καὶ τὸ ἀργύριον ὃ εἶχον ἅπαν κατέθεσαν, ἐσβαλόντες ἐς ἀσπίδας ὑπτίας, καὶ ἐνέπλησαν ἀσπίδας τέσσαρας. καὶ τούτους μὲν εὐθὺς ἀπεκόμιζον ἐς τὴν πόλιν· Νικίας δὲ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἀφικνοῦνται αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν Ἐρινεόν, καὶ διαβὰς πρὸς μετέωρόν τι καθῖσε τὴν στρατιάν.

83. Οἱ δὲ Συρακόσιοι τῇ ὑστεραίᾳ καταλαβόντες αὐτὸν ἔλεγον ὅτι οἱ μετὰ Δημοσθένους παραδεδώκοιεν σφᾶς αὐτούς, κελεύοντες κἀκεῖνον τὸ αὐτὸ δρᾶν. ὁ δ' ἀπιστῶν σπένδεται ἱππέα πέμψαι σκεψόμενον. ὡς δ' οἰχόμενος ἀπήγγειλε πάλιν παραδεδωκότας, ἐπικηρυκεύεται Γυλίππῳ καὶ Συρακοσίοις εἶναι ἕτοιμος ὑπὲρ Ἀθηναίων ξυμβῆναι, ὅσα ἀνάλωσαν χρήματα Συρακόσιοι ἐς τὸν πόλεμον, ταῦτα ἀποδοῦναι, ὥστε τὴν μετ' αὐτοῦ στρατιὰν ἀφεῖναι αὐτούς· μέχρι οὗ δ' ἂν τὰ χρήματα ἀποδοθῇ, ἄνδρας δώσειν Ἀθηναίων ὁμήρους, ἕνα κατὰ τάλαντον. οἱ δὲ Συρακόσιοι καὶ Γύλιππος οὐ προσεδέχοντο τοὺς λόγους, ἀλλὰ προσπεσόντες καὶ περιστάντες πανταχόθεν ἔβαλλον καὶ τούτους μέχρι ὀψέ. εἶχον δὲ καὶ οὗτοι πονήρως σίτου τε καὶ τῶν ἐπιτηδείων ἀπορίᾳ· ὅμως δὲ, τῆς νυκτὸς φυλάξαντες τὸ ἡσυχάζον, ἔμελλον πορεύσεσθαι. καὶ ἀναλαμβάνουσί τε τὰ ὅπλα, καὶ οἱ Συρακόσιοι αἰσθάνονται, καὶ ἐπαιώνισαν. γνόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ὅτι οὐ λανθάνουσι, κατέθεντο πάλιν, πλὴν τριακοσίων μάλιστα ἀνδρῶν· οὗτοι δὲ διὰ τῶν φυλάκων βιασάμενοι ἐχώρουν τῆς νυκτὸς, ᾗ ἐδύναντο.

84. Νικίας δὲ, ἐπειδὴ ἡμέρα ἐγένετο, ἦγε τὴν στρατιάν· οἱ δὲ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι προσέκειντο τὸν αὐτὸν τρόπον πανταχόθεν βάλλοντές τε καὶ κατακοντίζοντες. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἠπείγοντο πρὸς τὸν Ἀσσίναρον ποταμὸν, ἅμα μὲν βιαζόμενοι ὑπὸ τῆς πανταχόθεν προσβολῆς ἱππέων τε πολλῶν καὶ τοῦ ἄλλου ὄχλου, οἰόμενοι ῥᾷόν τι σφίσιν ἔσεσθαι, ἢν διαβῶσι τὸν ποταμὸν, ἅμα δὲ ὑπὸ τῆς ταλαιπωρίας, καὶ τοῦ

82. αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ. Poppo ex Vat. edidit ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ. Certe ea sententia vel quam expressit Valla *hoc ipso die* unice hic apta, ut fortasse scribendum fuerit αὐτῇ ταύτῃ τῇ ἡμ. — In fine cap. καθῖσε cum Bekk. et Poppone edidi, cum codices plerique exhibeant καθεῖσε, de qua forma vid. Valcken. ad Herodot. 4, 79. Cf. Thuc. 6, 66. ibique annot.

Digitized by Google

πιεῖν ἐπιθυμίᾳ. ὡς δὲ γίγνονται ἐπ' αὐτῷ, ἐςπίπτουσιν οὐδενὶ κόσμῳ ἔτι, ἀλλὰ πᾶς τέ τις διαβῆναι αὐτὸς πρῶτος βουλόμενος, καὶ οἱ πολέμιοι ἐπικείμενοι χαλεπὴν ἤδη τὴν διάβασιν ἐποίουν. ἀθρόοι γὰρ ἀναγκαζόμενοι χωρεῖν ἐπέπιπτόν τε ἀλλήλοις, καὶ κατεπάτουν, περί τε τοῖς σκευαρίοις καὶ σκεύεσιν οἱ μὲν εὐθὺς διεφθείροντο, οἱ δὲ ἐμπαλασσόμενοι κατέῤῥεον. ἐς τὰ ἐπὶ θάτερά τε τοῦ ποταμοῦ παρεστάντες οἱ Συρακόσιοι, (ἦν δὲ κρημνώδες,) ἔβαλλον ἄνωθεν τοὺς Ἀθηναίους, πίνοντάς τε τοὺς πολλοὺς ἀσμένους, καὶ ἐν κοίλῳ ὄντι τῷ ποταμῷ ἐν σφίσιν αὐτοῖς ταρασσομένους. οἵ τε Πελοποννήσιοι ἐπικαταβάντες τοὺς ἐν τῷ ποταμῷ μάλιστα ἔσφαζον. καὶ τὸ ὕδωρ εὐθὺς διέφθαρτο, ἀλλ' οὐδὲν ἧσσον ἐπίνετό τε ὁμοῦ τῷ πηλῷ ἡματωμένον, καὶ περιμάχητον ἦν τοῖς πολλοῖς.

85. Τέλος δὲ, νεκρῶν τε πολλῶν ἐπ' ἀλλήλοις ἤδη κειμένων ἐν τῷ ποταμῷ, καὶ διεφθαρμένου τοῦ στρατεύματος, τοῦ μὲν κατὰ τὸν ποταμὸν, τοῦ δὲ, καὶ εἴ τι διαφύγοι, ὑπὸ τῶν ἱππέων, Νικίας Γυλίππῳ ἑαυτὸν παραδίδωσι, πιστεύσας μᾶλλον αὐτῷ ἢ τοῖς Συρακοσίοις· καὶ ἑαυτῷ μὲν χρῆσθαι ἐκέλευεν ἐκεῖνόν τε καὶ Λακεδαιμονίους ὅ τι βούλονται, τοὺς δὲ ἄλλους στρατιώτας παύσασθαι φονεύοντας. καὶ ὁ Γύλιππος μετὰ τοῦτο ζωγρεῖν ἤδη ἐκέλευε, καὶ τούς τε λοιποὺς, ὅσους μὴ ἀπεκρύψαντο, (πολλοὶ δὲ οὗτοι ἐγένοντο,) ξυνεκόμισαν ζῶντας, καὶ ἐπὶ τοὺς τριακοσίους, οἳ τὴν φυλακὴν διεξῆλθον τῆς νυκτὸς, πέμψαντες τοὺς διωξομένους ξυνέλαβον. τὸ μὲν οὖν ἀθροισθὲν τοῦ στρατεύματος ἐς τὸ κοινὸν οὐ πολὺ ἐγένετο, τὸ δὲ διακλαπὲν πολύ· καὶ διεπλήσθη πᾶσα Σικελία αὐτῶν, ἅτε οὐκ ἀπὸ ξυμβάσεως, ὥςπερ τῶν μετὰ Δημοσθένους, ληφθέντων. μέρος δέ τι οὐκ ὀλίγον καὶ ἀπέθανε· πλεῖστος γὰρ δὴ φόνος οὗτος καὶ οὐδενὸς ἐλάσσων τῶν ἐν τῷ Σικελικῷ πολέμῳ τούτῳ ἐγένετο. καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις προσβολαῖς ταῖς κατὰ τὴν πορείαν συχναῖς γενομέναις οὐκ ὀλίγοι ἐτεθνήκεσαν· πολλοὶ δὲ ὅμως καὶ διέφυγον, οἱ μὲν καὶ παραυτίκα, οἱ δὲ καὶ δουλεύσαντες καὶ διαδιδράσκοντες ὕστερον. τούτοις δ' ἦν ἀναχώρησις ἐς Κατάνην.

84. πᾶς τέ τις διαβῆναι — βουλόμενος. Τέ referendum est ad sequens καὶ οἱ πολέμιοι, quae verba, mutata structura, sunt pro καὶ πολεμίων ἐπικειμένων χαλεπὴν τὴν διάβασιν ποιούντων. Etiam supra c. 83. in verbis ἀναλαμβάνοντές τε τὰ ὅπλα, καὶ οἱ Συρακόσιοι αἰσθάνονται relatio harum particularum obscurior quidem, sed a Thucydidis consuetudine non aliena est.

ἐμπαλασσόμενοι κατέῤῥεον. Schol. ἀντὶ τοῦ ἐμπλεκόμενοι κατέπιπτον. Eustath. ad Hom. H. p. 527. Rom. ἱστέον δὲ ὅτι Αἴλιος Διονύσιος μέμνηται τοῦ Θουκυδίδου εἰπόντος τὸ ἐμπαλασσόμενοι ἀντὶ τοῦ ἐμπλεκόμενοι, περιπειρόμενοι δόρατι, φερόμενοι. Sic etiam Phavorinus.

85. διεπλήσθη πᾶσα Σικελία αὐτῶν. Plutarch. in vit. Nic. c. 29. memoriae prodidit, Euripidis versibus nonnullos servatos Atheniensium.

Σικελικῷ. Schol. et Tusanus propter verba c. 87 extr. coniiciunt legendum esse Ἑλληνικῷ. „Res tam plana, ut vix de veritate emendationis dubitari possit.“ Goell. „Nobis non ita videtur. Nam primum c. 87. Thuc. aperte de exitu totius expeditionis Siculae loquitur, hic de clade, quam

Digitized by Google

86. Ξυναθροισθέντες δὲ οἱ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, τῶν τε αἰχμαλώτων ὅσους ἐδύναντο πλείστους καὶ τὰ σκῦλα ἀναλαβόντες, ἀνεχώρησαν ἐς τὴν πόλιν. καὶ τοὺς μὲν ἄλλους Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων, ὁπόσους ἔλαβον, κατεβίβασαν ἐς τὰς λιθοτομίας, ἀσφαλεστάτην εἶναι νομίσαντες [τὴν] τήρησιν· Νικίαν δὲ καὶ Δημοσθένην, ἄκοντος Γυλίππου, ἀπέσφαξαν. ὁ γὰρ Γύλιππος καλὸν τὸ ἀγώνισμα ἐνόμιζέν οἱ εἶναι ἐπὶ τοῖς ἄλλοις καὶ τοὺς ἀντιστρατήγους κομίσαι Λακεδαιμονίοις. ξυνέβαινε δὲ τὸν μὲν πολεμιώτατον αὐτοῖς εἶναι, Δημοσθένην, διὰ τὰ ἐν τῇ νήσῳ καὶ Πύλῳ, τὸν δὲ διὰ τὰ αὐτὰ ἐπιτηδειότατον· τοὺς γὰρ ἐκ τῆς νήσου ἄνδρας τῶν Λακεδαιμονίων ὁ Νικίας προύθυμήθη, σπονδὰς πείσας τοὺς Ἀθηναίους ποιήσασθαι, ὥστε ἀφεθῆναι. ἀνθ' ὧν οἵ τε Λακεδαιμόνιοι ἦσαν αὐτῷ προσφιλεῖς, κἀκεῖνος οὐχ ἥκιστα πιστεύσας ἑαυτὸν τῷ Γυλίππῳ παρέδωκεν. ἀλλὰ τῶν Συρακοσίων τινὲς, ὡς ἐλέγετο, οἱ μὲν δείσαντες, ὅτι πρὸς αὐτὸν ἐκεκοινολόγηντο, μὴ βασανιζόμενος διὰ τὸ τοιοῦτο ταραχὴν σφίσιν ἐν εὐπραγίᾳ ποιήσῃ, ἄλλοι δὲ, καὶ οὐχ ἥκιστα οἱ Κορίνθιοι, μὴ χρήμασι [δὴ] πείσας τινὰς, ὅτι πλούσιος ἦν, ἀποδρᾷ, καὶ αὖθις σφίσι νεώτερόν τι ἀπ' αὐτοῦ γένηται, πείσαντές [τε] τοὺς ξυμμάχους, ἀπέκτειναν αὐτόν. καὶ ὁ μέν τοιαύτῃ ἢ ὅτι ἐγγύτατα τούτων αἰτίᾳ ἐτεθνήκει, ἥκιστα δὴ ἄξιος ὢν τῶν γε ἐπ' ἐμοῦ Ἑλλήνων ἐς τοῦτο δυστυχίας ἀφικέσθαι διὰ τὴν νενομισμένην ἐπιτήδευσιν.

87. Τοὺς δ' ἐν ταῖς λιθοτομίαις οἱ Συρακόσιοι χαλεπῶς τοὺς πρώτους χρόνους μετεχείρισαν. ἐν γὰρ κοίλῳ χωρίῳ ὄν-

ad Assinarum Athenienses acceperunt. Deinde numquam noster Scriptor bellum Peloponnesiacum τὸν Ἑλληνικὸν πόλεμον τοῦτον appellavit." *Poppo.*

86. τὰς λιθοτομίας. Vid. Cic. Verr. V, 27., ubi *lautumiae*, Diodoro et Plutarcho λατομίαι dictae, describuntur. Cf. Aelian. Var. Hist. 12, 44. ibique Perizon.

ἄκοντος Γυλίππου, ἀπέσφαξαν. Apud Diodorum 13, 32. Gylippus Niciam graviter incusat et supplicio dignum censet. Cum Thucydide consentit Philistus fragm. 46. p. 168. Goell. et Plutarch. Nic. c. 28. Diodorus Timaeum videtur secutus, qui teste Plutarch. l. l. eadem tradidit. — ἀγώνισμα, δόξαν, ἔπαθλον.

ὥστε ἀφεθῆναι. Commixtae mihi videntur duae structurae, προύθυμήθη ἀφεθῆναι, et σπονδὰς ποιήσασθαι ὥστε ἀφεθῆναι.

διὰ τὴν — ἐπιτήδευσιν. Olim legebatur διὰ τὴν νενομισμένην ἐς τὸ θεῖον ἐπιτήδευσιν. Verba ἐς τὸ θεῖον desunt Cass. Aug. Pal. It. Vat. Reg. Mrc. C. F. Gr. D. I. E. K. Mosq. m. Ar. Chr. Vall. Schol., ex quibus Cass. Vat. C. F. Gr. D. I. marg. Cl. et cum γρ. It. διὰ τὴν πᾶσαν ἐς ἀρετὴν νενομισμένην ἐπιτήδ. praebent. Quod additamentum receperunt Bekk. et Goell., et Poppo uncis inclusum. Iidem verba ἐς τὸ θεῖον, quae haud dubie adscripsit qui respiciebat ad locum 7, 77. πολλὰ μὲν ἐς θεοὺς νόμιμα δεδιήτημαι, expunxerunt. Schol. διὰ τὴν νενομισμένην ἐπιτήδευσιν] διὰ τὸ πᾶσαν ἀρετὴν νομίμως ἐπιτετηδευκέναι. οὐ γὰρ δή [γε] νενομισμένην [ἀρετὴν] τὴν δοκοῦσάν φησι. Utrumque additamentum tamquam interpretis scholion omisi. Opponitur ἡ νενομισμένη ἐπιτήδευσις Niciae, quae civem optimum et modestum designat, τῇ ἐς τὰ ἐπιτηδεύματα οὐ δημοτικῇ παρανομίᾳ, quam supra 6, 28 extr. Alcibiadi ab Atheniensibus tributam esse scribit Thucydides.

Digitized by Google

τας πολλοὺς οἵ τε ἥλιοι τὸ πρῶτον καὶ τὸ πνῖγος ἔτι ἐλύπει διὰ τὸ ἀστέγαστον, καὶ αἱ νύκτες ἐπιγιγνόμεναι τοὐναντίον μετοπωριναὶ καὶ ψυχραὶ τῇ μεταβολῇ ἐς ἀσθένειαν ἐνεωτέριζον· πάντα τε ποιούντων αὐτῶν διὰ στενοχωρίαν ἐν τῷ αὐτῷ, καὶ προσέτι τῶν νεκρῶν ὁμοῦ ἐπ' ἀλλήλοις ξυννενημένων, οἵ ἔκ τε τῶν τραυμάτων καὶ διὰ τὴν μεταβολὴν καὶ τὸ τοιοῦτον ἀπέθνησκον, καὶ ὁσμαὶ ἦσαν οὐκ ἀνεκτοί, καὶ λιμῷ ἅμα καὶ δίψει ἐπιέζοντο· ἐδίδοσαν γὰρ αὐτῶν ἑκάστῳ ἐπὶ ὀκτὼ μῆνας κοτύλην ὕδατος καὶ δύο κοτύλας σίτου. ἄλλα τε ὅσα εἰκὸς ἐν τοιούτῳ χωρίῳ ἐμπεπτωκότας κακοπαθῆσαι, οὐδὲν ὅ τι οὐκ ἐπεγένετο αὐτοῖς. καὶ ἡμέρας μὲν ἑβδομήκοντά τινας οὕτω διητήθησαν ἀθρόοι· ἔπειτα, πλὴν Ἀθηναίων καὶ εἴ τινες Σικελιωτῶν ἢ Ἰταλιωτῶν ξυνεστράτευσαν, τοὺς ἄλλους ἀπέδοντο. ἐλήφθησαν δὲ οἱ ξύμπαντες, ἀκριβείᾳ μὲν χαλεπὸν ἐξειπεῖν, ὅμως δὲ οὐκ ἐλάσσους ἑπτακισχιλίων. ξυνέβη τε ἔργον τοῦτο Ἑλληνικὸν τῶν κατὰ τὸν πόλεμον τόνδε μέγιστον γενέσθαι, δοκεῖν δ' ἔμοιγε καὶ ὧν ἀκοῇ Ἑλληνικῶν ἴσμεν, καὶ τοῖς τε κρατήσασι λαμπρότατον καὶ τοῖς διαφθαρεῖσι δυστυχέστατον. κατὰ πάντα γὰρ πάντως νικηθέντες, καὶ οὐδὲν ὀλίγον ἐς οὐδὲν κακοπαθήσαντες, πανωλεθρίᾳ δή, τὸ λεγόμενον, καὶ πεζὸς καὶ νῆες καὶ οὐδὲν ὅ τι οὐκ ἀπώλετο, καὶ ὀλίγοι ἀπὸ πολλῶν ἐπ' οἶκον ἀπενόστησαν. ταῦτα μὲν τὰ περὶ Σικελίαν γενόμενα.

87. οἵ τε ἥλιοι τὸ πρῶτον. Pluralem οἱ ἥλιοι aestum significare docet Stephanus, quod idem gravius etiam designat πνῖγος, erstickende Hitze. τὸ πρῶτον refer ad auctumni initium. Verba καὶ ὀλίγῳ ex Vat. accesserunt. — πάντα τε ποιούντων, Schol. διὰ τὸ δύσφημον ἀπεσιώπησεν αὐτὰ ὀνομαστὶ εἰπεῖν. βούλεται δὲ λέγειν τὰ ὑποχωρήματα, ἅπερ οἱ ἰατροὶ σκύβαλα καὶ ἀποπατήματα εἰῶθασι καλεῖν. In eandem sententiam accipiendus est locus 4, 97. καὶ ὅσα ἄνθρωποι ἐν βεβήλῳ δρῶσι, πάντα γίγνεσθαι αὐτόθι. — Mox δίψει pro usitatiore δίψῃ, quod ipsum est in Reg. Mrc.

κοτύλην ὕδατος. Eustath. ad Hom. Il. X. p. 1282 Rom. κοτύλη δέ φασιν οὐ μόνον ἐπὶ ξηρῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ὑγρῶν, ex hoc nostro loco. Erat κοτύλη quarta pars Choenicis: quotidianus victus homini, maxime servo, erat Choenix. Vid. Boeckh. in Oecon. polit. Athen. Tom. I. p. 99. Modium sive medimnum Atticum aequabant duodequinquaginta Choenices, 192. Cotylae. Paullo autem minor erat medimnus nostro modio Berolinensi, circiter sexta decima parte.

ἑβδομήκοντά τινας. Monet Kistemakerus, pronomen τίς indicare numerum non exacte definitum. Ita 8, 73 extr. τριάκοντά τινας. 8, 100 extr. τινὲς δύο νῆες.

οὐδὲν ὀλίγον ἐς οὐδὲν κακοπαθήσαντες, nulla in re leviter afflicti, ἐν παντὶ πράγματι μεγάλως κακοπαθήσαντες.

Digitized by Google

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΞΥΓΓΡΑΦΗΣ Η.

Ἐς δὲ τὰς Ἀθήνας ἐπειδὴ ἠγγέλθη, ἐπὶ πολὺ μὲν ἠπίστουν καὶ τοῖς πάνυ τῶν στρατιωτῶν, ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἔργου διαπε-

Athenienses quomodo nuntius cladis affecerit c. 1., et quam ad spem ceteras Graeciae civitates et prae ceteris Atheniensium socios erexerit, c. 2. Lacedaemonii et civitatibus naves imperant et ipsi parandas suscipiunt, c. 3. Athenienses item naves aedificant et publicos sumptus belli causa recidunt, c. 4. Sed ex sociis eorum primi Eubocenses Agidem de defectione adeunt, post eos Lesbii; Chii et Erythraei ad Lacedaemonios se convertunt, quibuscum per legatum agit Tissaphernes, item Pharnabazus, c. 5 — 7. Lacedaemoniorum animos tamen fregit clades ab Atheniensibus, Chiorum proditionem suspicatis, accepta, c. 8 — 11. Nihilominus Alcibiades cum Chalcideo et quinque navibus Chium praemittitur, c. 12., quorum studio praeter Chios etiam Erythraei et Clazomenii ab Atheniensibus deficiunt, c. 14. Ab Atheniensibus mittitur in Ioniam Strombichides cum octo navibus, et mox cum duodecim Thrasycles, sed interim Teos et Miletus desciscunt, c. 15 — 17. Primum Lacedaemoniorum foedus cum rege Persarum et Tissapherne, c. 18. Chii etiam Lebedum et Eras ad defectionem inducunt, licet Diomedon sedecim naves Athenis adduxisset, quem tamen Teii, sponsione facta, recipiunt, c. 19 — 20. Sami optimates opprimuntur, c. 21., et Lesbum contra Chiorum Lacedaemoniorumque tentamina tuentur Athenienses, mox etiam, Chalcideo victo, Chium misere devastant, c. 22 — 24. Interim Athenis maior classis duodequinquaginta navium, duce Phrynicho, advecta Milesios proelio vicit, dein Samum se recepit, c. 25 — 27., ubi, *classe* divisa, quatuor et septuaginta *naves* remanent, triginta Chium proficiscuntur, c. 30. Peloponnesiis Hippocrates adduxit duodecim naves, c. 35. Alterum foedus inter Lacedaemonios et regem Persarum, c. 37. Astyochus, Lacedaemoniorum nauarchus, quod Chios non iuverit, apud Lacedaemonios accusatur, c. 38. De societatis legibus cum Tissapherne disceptant Spartani, c. 43., et Rhodios ad suam societatem traducunt, c. 44. Alcibiades, Lacedaemoniis suspectus, metu ad Tissaphernem concessit, quem deinde a Peloponnesiis abduxit, id agens, *ut* in patriam suam restitueretur, c. 45 — 47. Ea res quomodo gesta sit et in castris Atheniensium Sami, et Athenis, et quibus vel suadentibus, vel dissuadentibus et contra nitentibus, uberius explicatur, c. 48 — 56. Tissaphernes Peloponnesiis stipendium solvit, et tertium foedus cum iis pangit, c. 57 — 58. Boeoti Oropum proditione capiunt, Eretriensium ope, c. 60. Ad Dercylidam Spartanum, in Hellespontum missum, deficiunt Abydus et Lampsacus; Lampsacum autem recipit Strombichides, c. 61 — 62. Pisandri maxime opera Athenis democratia tollitur, c. 63 — 72. Sed Sami exercitu acriter refragante, deductus Samum Alcibiades et ab exercitu praefectus creatus, moderatur consilia tum eorum,

Digitized by Google

φευγόσι καὶ σαφῶς ἀγγέλλουσι, μὴ οὕτω γε ἂν πασσυδὶ διεφθάρθαι· ἐπειδὴ δὲ ἔγνωσαν, χαλεποὶ μὲν ἦσαν τοῖς ξυμπροθυμηθεῖσι τῶν ῥητόρων τὸν ἔκπλουν, ὥςπερ οὐκ αὐτοὶ ψηφισάμενοι, ὠργίζοντο δὲ καὶ τοῖς χρησμολόγοις τε καὶ μάντεσι, καὶ ὁπόσοι τι τότε αὐτοὺς θειάσαντες ἐπήλπισαν ὡς λήψονται Σικελίαν. πάντα δὲ πανταχόθεν αὐτοὺς ἐλύπει τε, καὶ περιεστήκει ἐπὶ τῷ γεγενημένῳ φόβος τε καὶ κατάπληξις μεγίστη δή. ἅμα μὲν γὰρ στερόμενοι καὶ ἰδίᾳ ἕκαστος καὶ ἡ πόλις ὁπλιτῶν τε πολλῶν καὶ ἱππέων καὶ ἡλικίας, οἵαν οὐχ ἑτέραν ἑώρων ὑπάρχουσαν, ἐβαρύνοντο· ἅμα δὲ, ναῦς οὐχ ὁρῶντες ἐν τοῖς νεωσοίκοις ἱκανὰς, οὐδὲ χρήματα ἐν τῷ κοινῷ, οὐδ' ὑπηρεσίας ταῖς ναυσὶν, ἀνέλπιστοι ἦσαν ἐν τῷ παρόντι σωθήσεσθαι· τούς τε ἀπὸ τῆς Σικελίας πολεμίους εὐθὺς σφίσιν ἐνόμιζον τῷ ναυτικῷ ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ πλευσεῖσθαι, ἄλλως τε καὶ τοσοῦτον κρατήσαντας, καὶ τοὺς αὐτόθεν πολεμίους τότε δὴ καὶ διπλασίως πάντα παρεσκευασμένους κατὰ κράτος ἤδη καὶ ἐκ γῆς καὶ ἐκ θαλάσσης ἐπικείσεσθαι, καὶ τοὺς ξυμμάχους σφῶν μετ' αὐτῶν, ἀποστάντας. ὅμως δὲ, ὡς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων, ἐδόκει χρῆναι μὴ ἐνδιδόναι, ἀλλὰ παρασκευάζεσθαι καὶ ναυτικὸν, ὅθεν ἂν δύνωνται, ξύλα ξυμπορισαμένους καὶ χρήματα, καὶ τὰ τῶν ξυμμάχων ἐς ἀσφάλειαν ποιεῖσθαι, καὶ μάλιστα τὴν Εὔβοιαν,

qui democratiam defendebant, tum eorum, qui oligarchiam Athenis constituerant, c. 73—82. Peloponnesii, Tissapherni infensi, Astyocho irascuntur adeo, ut tela in eum coniiciant, c. 83—84. Eius imperium Mindarus, Lacedaemone missus, suscipit, c. 85. Sami Alcibiades iterum mitigat ferocientem contra quadringentos exercitum, et horum legatos cum hoc responso dimittit: sublato quadringentorum imperio, quinque millibus rempublicam tradendam, atque ex iis senatum quingentorum deligendum esse, c. 86. Tissaphernis iter ad naves Phoenissas, quo eum sequitur Alcibiades, c. 87—88. Athenis nova factio coorta, cuius duces Theramenes et Aristocrates, quibus qui oligarchiae retinendae studebant, adversati legatos Lacedaemonem mittunt de pace componenda, et in Piraeeo castellum aedificant, c. 89—91. Phrynichus in foro frequenti ex insidiis caesus, et in Piraeeo ita turbatum, ut vix Thucydidis Pharsalii opera a mutua caede retinerentur; et castello everso, cum certo die de concordia in urbe agendum esset, Peloponnesiorum classis Salaminem praeternavigans omnes in Piraeeum succurrere cogit, c. 92—94. Cum autem Peloponnesii, Sunium praetervecti, Oropum venissent, ne Euboea ipsis eriperetur, naves eo mittunt Athenienses, sed victi Eretriensium dolo Euboea privantur, c. 95. Turbati metu et iam Piraeeo paventes Athenienses, quadringentis amotis, rerum administrationem quinque millibus tradunt et Alcibiadem revocandum esse decernunt, optimatibus Deceliam cedentibus, c. 96—98. Mindarus, a Tissapherne delusus atque a Pharnabazo accitus, Chium pervenit, inde in Hellespontum, quo cum Athenienses cum tota classe profecti essent, pugnatum est inter Sestum et Abydum, et Athenienses victoriam reportarunt, c. 99—106. Antandrii Peloponnesiorum ope Tissaphernis praesidium urbe eiiciunt, qui cum Peloponnesiis ea de re expostulat, c. 108—109.

1. *μὴ οὕτω γε ἂν πασσυδὶ διεφθάρθαι.* Bekk. ex Vat. edidit *μὴ οὕτω γε ἄγαν.* Dindorf. coniecit *μὴ οὕτω γοῦν.* „Ἄν fortasse ferri possit, si solvas ὅτι οὐκ ἂν πάντες διεφθαρμένοι εἶεν, sie glaubten, sie dürften wenigstens nicht alle zu Grunde gegangen seyn. Perfecti infinitivo additum etiam c. 2 extr. 2, 102. Lys. contr. Epicrat. §. 8. 9. Xen. Mem. I, 2, 50.“ *Poppo.* De re cf. Plutarch. in vit. Nic. c. 30.

Digitized by Google

τῶν τε κατὰ τὴν πόλιν τι ἐς εὐτέλειαν σωφρονίσαι, καὶ ἀρχήν τινα πρεσβυτέρων ἀνδρῶν ἐλέσθαι, οἵτινες περὶ τῶν παρόντων, ὡς ἂν καιρὸς ᾖ, προβουλεύσουσι. παντα τε πρὸς τὸ παραχρῆμα περιδεὲς, ὅπερ φιλεῖ δῆμος ποιεῖν, ἕτοιμοι ἦσαν εὐτακτεῖν. καὶ ὡς ἔδοξεν αὐτοῖς, καὶ ἐποίουν ταῦτα. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

2. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος προς την ἐκ τῆς Σικελίας τῶν Ἀθηναίων μεγάλην κακοπραγίαν εὐθὺς οἱ Ἕλληνες πάντες ἐπηρμένοι ἦσαν, οἱ μὲν μηδετέρων ὄντες ξύμμαχοι, ὡς, ἤν τις καὶ μὴ παρακαλῇ σφᾶς, οὐκ ἀποστατέον ἔτι τοῦ πολέμου εἴη, ἀλλ' ἐθελοντὶ ἰτέον ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους, νομίσαντες κἂν ἐπὶ σφᾶς ἕκαστοι ἐλθεῖν αὐτούς, εἰ τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ κατώρθωσαν, καὶ ἅμα [ἡγούμενοι] βραχὺν ἔσεσθαι τὸν λοιπὸν πόλεμον, οὗ μετασχεῖν καλὸν εἶναι· οἱ δ' αὖ τῶν Λακεδαιμονίων ξύμμαχοι, ξυμπροθυμηθέντες ἐπὶ πλέον ἢ πρὶν ἀπαλλάξεσθαι διὰ τάχους πολλῆς ταλαιπωρίας. μάλιστα δὲ οἱ τῶν Ἀθηναίων ὑπήκοοι ἕτοιμοι ἦσαν καὶ παρὰ δύναμιν αὐτῶν ἀφίστασθαι, διὰ τὸ ὀργῶντες κρίνειν τὰ πράγματα, καὶ μηδ' ὑπολείπειν λόγον αὐτοῖς ὡς τό γ' ἐπιὸν θέρος οἷοί τ' ἔσονται περιγενέσθαι. ἡ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων πόλις πᾶσί τε τούτοις ἐφάρσει, καὶ μάλιστα ὅτι οἱ ἐκ τῆς Σικελίας αὐτοῖς ξύμμαχοι πολλῇ δυνάμει, κατ' ἀνάγκην ἤδη τοῦ ναυτικοῦ προσγεγενημένου, ἅμα τῷ ἦρι, ὡς εἰκὸς, παρέσεσθαι ἔμελλον. πανταχόθεν τε εὐέλπιδες ὄντες ἀπροφασίστως ἅπτεσθαι διενοοῦντο τοῦ πολέμου, λογιζόμενοι, καλῶς τελευτήσαντος αὐτοῦ, κινδύνων τε τοιούτων ἀπηλλάχθαι ἂν τὸ λοιπὸν οἷος καὶ ὁ ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων περιέστη ἂν αὐτοὺς, εἰ τὸ Σικελικὸν προσέλαβον, καὶ καθελόντες ἐκείνους αὐτοὶ τῆς πάσης Ἑλλάδος ἤδη ἀσφαλῶς ἡγήσεσθαι.

3. Εὐθὺς οὖν Ἄγις μὲν ὁ βασιλεὺς αὐτῶν ἐν τῷ χειμῶνι τούτῳ ὁρμηθεὶς στρατῷ τινὶ ἐκ Δεκελείας τά τε τῶν ξυμμάχων ἠργυρολόγησεν ἐς τὸ ναυτικὸν, καὶ τραπόμενος ἐπὶ τοῦ Μη-

τῶν τε κατὰ τὴν πόλιν — σωφρονίσαι. Accipe de sumptibus in festa, sacra, spectacula publice factis, quos circumcidere et in usum belli convertere volebant Athenienses. — ἀρχήν τινα. „Haec erat ἀρχὴ ὀλιγαρχική. Eademque ipsa τῶν κατὰ τὴν πόλιν τι ἐς εὐτέλειαν σωφρονίσαι videtur. Cf. Aristoph. Lysistr. 388 sqq.“ Krüg. ad Dion. p. 372. Cf. idem p. 273 sq. annot. 13.

2. καὶ μηδ' ὑπολείπειν λόγον αὐτοῖς ὡς — περιγενέσθαι. Recte Poppo I. 1. p. 133. λόγον cum Cass. Aug. It. G., qui sub versu habet, delendum censet. Krüg. in Add. p. LIX. ad explicandam propriam vim vocabuli λόγον hos locos affert: Thuc. 8, 24. τοὺς Ἀθηναίους ἠσθάνοντο οὐδ' αὐτοὺς ἀντιλέγοντας ἔτι μετὰ τὴν Σικελικὴν ξυμφορὰν, ὡς οὐ πάνυ πόνηρα σφῶν βεβαίως τὰ πράγματα εἴη. Isocrat. Paneg. 40. ὥστε μηδένα λόγον ὑπολείπειν τοῖς εἰθισμένοις τὴν τῶν Περσῶν ἀνδρίαν ἐπαινεῖν. Sed h. l. non quaeritur, quid Atheniensibus dicere socii permiserint, sed quam ipsi de Atheniensibus opinionem conceperint. Verba ὡς — περιγενέσθαι enarratorem decepisse probabile est, ut ineptam interpretationem adderet. — Paullo ante αὐτῶν non iungendum cum verbis παρὰ δύναμιν, sed cum ἀφίστασθαι; pertinet enim ad Athenienses.

κατ' ἀνάγκην ἤδη — προσγεγεν., cum classis iam accessisset ceteris copiis eorum, necessitate ur-

Digitized by Google

λίεως κόλπου Οἰταίων τε κατὰ τὴν παλαιὰν ἔχθραν τῆς λείας τὴν πολλὴν ἀπολαβὼν χρήματα ἐπράξατο, καὶ Ἀχαιοὺς τοὺς Φθιώτας καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ταύτῃ Θεσσαλῶν ὑπηκόους, μεμφομένων καὶ ἀκόντων Θεσσαλῶν, ὁμήρους τέ τινας ἠνάγκασε δοῦναι καὶ χρήματα, καὶ κατέθετο τοὺς ὁμήρους ἐς Κόρινθον, ἧς τε τὴν ξυμμαχίαν ἐπειρᾶτο προσάγειν. Λακεδαιμόνιοι δὲ τὴν πρόσταξιν ταῖς πόλεσιν ἑκατὸν νεῶν τῆς ναυπηγίας ἐποιοῦντο, καὶ ἑαυτοῖς μὲν καὶ Βοιωτοῖς πέντε καὶ εἴκοσιν ἑκατέροις ἔταξαν, Φωκεῦσι δὲ καὶ Λοκροῖς πεντεκαίδεκα, καὶ Κορινθίοις πεντεκαίδεκα, Ἀρκάσι δὲ καὶ Πελληνεῦσι καὶ Σικυωνίοις δέκα, Μεγαρεῦσι δὲ καὶ Τροιζηνίοις καὶ Ἐπιδαυρίοις καὶ Ἑρμιονεῦσι δέκα· τά τε ἄλλα παρεσκευάζοντο ὡς εὐθὺς πρὸς τὸ ἔαρ ἐξόμενοι τοῦ πολέμου.

4. Παρεσκευάζοντο δὲ καὶ Ἀθηναῖοι, ὥσπερ διενοήθησαν, ἐν τῷ χειμῶνι τούτῳ τήν τε ναυπηγίαν, ξύλα ξυμπορισάμενοι, καὶ Σούνιον τειχίσαντες, ὅπως αὐτοῖς ἀσφάλεια ταῖς σιταγωγοῖς ναυσὶν εἴη τοῦ περίπλου, καὶ τό τε ἐν τῇ Λακωνικῇ τείχισμα ἐκλιπόντες, ὃ ἐνῳκοδόμησαν παραπλέοντες ἐς Σικελίαν, καὶ τἆλλα, εἴ πού τι ἐδόκει ἀχρεῖον ἀναλίσκεσθαι, ξυστελλόμενοι ἐς εὐτέλειαν, μάλιστα δὲ τὰ τῶν ξυμμάχων διασκοποῦντες, ὅπως μὴ σφῶν ἀποστήσονται.

5. Πρασσόντων δὲ ταῦτα ἀμφοτέρων καὶ ὄντων οὐδὲν ἄλλο ἢ ὥσπερ ἀρχομένων, ἐν κατασκευῇ τοῦ πολέμου, πρῶτοι Εὐβοῆς ὡς Ἄγιν περὶ ἀποστάσεως τῶν Ἀθηναίων ἐπρεσβεύσαντο ἐν τῷ χειμῶνι τούτῳ. ὁ δὲ προσδεξάμενος τοὺς λόγους αὐτῶν μεταπέμπεται ἐκ Λακεδαίμονος Ἀλκαμένην τὸν Σθενελαΐδου καὶ Μέλανθον ἄρχοντας ὡς ἐς τὴν Εὔβοιαν. οἱ δ' ἦλθον ἔχοντες τῶν Νεοδαμωδῶν ὡς τριακοσίους· καὶ παρεσκεύαζεν αὐτοῖς τὴν διάβασιν. ἐν τούτῳ δὲ καὶ Λέσβιοι ἦλθον, βουλόμενοι καὶ αὐτοὶ ἀποστῆναι. καὶ ξυμπρασσόντων αὐτοῖς τῶν Βοιωτῶν, ἀνακεῖσθαι Ἄγις ὥστε Εὐβοίας μὲν πέρι ἐπισχεῖν, τοῖς δὲ Λεσβίοις παρεσκεύαζε τὴν ἀπόστασιν, Ἀλκαμένην τε

gente, i. e. cum necessitas cogeret, ceteris ad bellum gerendum necessariis copiis etiam naves addere.

3. *Οἰταίων τε κατὰ τὴν παλαιὰν ἔχθραν.* Inveteratae Lacedaemoniorum in Oetaeos inimicitiae causas cognosces ex iis, quae Thuc. 3, 92. de Trachiniis et Doriensibus narrat, saepe ab Oetaeis bello vexatis et afflictis. Neque a colonia Spartanorum eo deducta, cui Heracleae nomen erat, vim abstinuerunt iidem, teste Thucydide 5, 51. Illis incursionibus ac rapinis videntur praedam abegisse eam, quam nunc iis eripuit Agis. Non autem cum Abreschio *Οἰταίων* ad *ἀπολαβὼν* referendum, sed cum *τῆς λείας τὴν πολλὴν* iungendum videtur: *recuperata praedae* olim abactae *maxima parte pecuniam exegit ab Oetaeis.* Ad *χρήματα ἐπράξατο* subaudi *αὐτούς*, et *τῆς λείας τὴν πολλὴν* accipe ut 1, 5. *τὸν πλεῖστον τοῦ βίου*, pro *τὸ πλεῖστον τῆς λείας*. — In sequentibus verba *καὶ κατέθετο — Κόρινθον* tamquam parenthesis interiecta sunt.

4. *τό τε ἐν τῇ Λακων. τείχισμα.* Vid. 7, 26.

5. *ἐν κατασκευῇ.* Usitatius in hac re vocabulum est *παρασκευή*, quod Poppo hic desiderat. Cf. 2, 14.

Digitized by Google

ἁρμοστὴν διδοὺς, ὃς ἐς Εὔβοιαν πλεῖν ἔμελλε, καὶ δέκα μὲν Βοιωτοὶ ναῦς ὑπέσχοντο, δέκα δὲ Ἄγις. καὶ ταῦτα ἄνευ τῆς Λακεδαιμονίων πόλεως ἐπράσσετο. ὁ γὰρ Ἄγις ὅσον χρόνον ἦν περὶ Δεκέλειαν, ἔχων τὴν μεθ' ἑαυτοῦ δύναμιν, κύριος ἦν καὶ ἀποστέλλειν εἴ ποί τινα ἐβούλετο στρατιὰν, καὶ ξυναγείρειν καὶ χρήματα πράσσειν. καὶ πολὺ μᾶλλον, ὡς εἰπεῖν, κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν αὐτοῦ οἱ ξύμμαχοι ὑπήκουον ἢ τῶν ἐν τῇ πόλει Λακεδαιμονίων· δύναμιν γὰρ ἔχων εὐθὺς ἑκασταχόσε δεινὸς παρῆν. καὶ ὁ μὲν τοῖς Λεσβίοις ἔπρασσε. Χῖοι δὲ καὶ Ἐρυθραῖοι, ἀποστῆναι καὶ αὐτοὶ ἕτοιμοι ὄντες, πρὸς μὲν Ἄγιν οὐκ ἐτράποντο, ἐς δὲ τὴν Λακεδαίμονα. καὶ παρὰ Τισσαφέρνους, ὃς βασιλεῖ Δαρείῳ τῷ Ἀρταξέρξου στρατηγὸς ἦν τῶν κάτω, πρεσβευτὴς ἅμα μετ' αὐτῶν παρῆν. ἐπήγετο γὰρ καὶ ὁ Τισσαφέρνης τοὺς Πελοποννησίους, καὶ ὑπισχνεῖτο τροφὴν παρέξειν. ὑπὸ βασιλέως γὰρ νεωστὶ ἐτύγχανε πεπραγμένος τοὺς ἐκ τῆς ἑαυτοῦ ἀρχῆς φόρους, οὓς δι' Ἀθηναίους ἀπὸ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων οὐ δυνάμενος πράσσεσθαι ἐπωφείλησε. τούς τε οὖν φόρους μᾶλλον ἐνόμιζε κομιεῖσθαι κακώσας τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἅμα βασιλεῖ ξυμμάχους Λακεδαιμονίους ποιήσειν, καὶ Ἀμόργην τὸν Πισσούθνου υἱὸν νόθον, ἀφεστῶτα περὶ Καρίαν, ὥσπερ αὐτῷ προσέταξε βασιλεὺς, ἢ ζῶντα ἄξειν, ἢ ἀποκτείνειν. οἱ μὲν οὖν Χῖοι καὶ Τισσαφέρνης κοινῇ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔπρασσον.

6. Καλλίγειτος δὲ ὁ Λαοφῶντος Μεγαρεὺς καὶ Τιμαγόρας ὁ Ἀθηναγόρου Κυζικηνὸς, φυγάδες τῆς ἑαυτῶν ἀμφότεροι παρὰ Φαρναβάζῳ τῷ Φαρνάκου κατοικοῦντες, ἀφικνοῦνται περὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐς τὴν Λακεδαίμονα, πέμψαντος Φαρναβάζου, ὅπως ναῦς κομίσειαν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ αὐτὸς, εἰ δύναιντο, ἅπερ ὁ Τισσαφέρνης προὐθυμεῖτο, τάς τε ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἀρχῇ πόλεις ἀποστήσειε τῶν Ἀθηναίων διὰ τοὺς φόρους, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ βασιλεῖ τὴν ξυμμαχίαν τῶν Λακεδαιμονίων [διὰ ταχέων] ποιήσειε. πρασσόντων δὲ ταῦτα χωρὶς ἑκατέρων, τῶν τε ἀπὸ τοῦ Φαρναβάζου καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ Τισσαφέρνους, πολλὴ ἅμιλλα ἐγίγνετο τῶν ἐν τῇ Λακεδαίμονι, ὅπως οἱ μὲν ἐς τὴν Ἰωνίαν καὶ Χίον, οἱ

καὶ δέκα μὲν — ὑπέσχοντο. Variavit structuram, a participio ad verbum finitum transiens. Fortasse ab initio scribere volebat (sic enim proprie debebat) καὶ εἴκοσι ναῦς, ὧν δέκα μὲν Βοιωτοὶ ὑπέσχοντο, δέκα δὲ αὐτός, quae verba a διδούς penderent. Sed brevius sane distributionem ipsam statim adiunxit.

ἔχων εὐθύς. Sic Vat. et Vall., qui *protinus* scripsit. Primus recepit Bekk. Vulgo αὐτός, quod cum ἔχων iunctum nemnem possit offendere.

ὑπὸ βασιλέως — πεπραγμένος. Schol. ἀφῃρημένος. Rex a Tissapherne exigebat tributa provinciae ipsius. — Mox μᾶλλον omittunt Cass. Aug. (in quo man. rec. int. vers. script.) Pal., It. Lugd. I. Errore, opinor.

6. ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἀρχῇ, Dascylitidi provinciae, cui a Persis Hellespontus, cum Bithynia et Phrygia, sicut Lydiae Ionia et Doris, accensebatur. Confinia utriusque provinciae circa Antandrum videntur fuisse. Cf. Poppo I. 2. p. 432. — Verba τῶν ἐν Λακεδαίμονι malim nunc ad eosdem Pharnabazi et Tissaphernis Chiorumque legatos, quam ad Lacedaemoniorum magistratus referre, cum

Digitized by Google

δ' ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, πρότερον ναῦς καὶ στρατιὰν πείσουσι πέμπειν. οἱ μέντοι Λακεδαιμόνιοι τὰ τῶν Χίων καὶ Τισσαφέρνους παρὰ πολὺ προεξεδέξαντο μᾶλλον. ξυνέπρασσε γὰρ αὐτοῖς καὶ Ἀλκιβιάδης, Ἐνδίῳ ἐφορεύοντι πατρικὸς ἐς τὰ μάλιστα ξένος ὤν, ὅθεν καὶ τοὔνομα Λακωνικὸν ἡ οἰκία αὐτῶν κατὰ τὴν ξενίαν ἔσχεν· Ἔνδιος γὰρ Ἀλκιβιάδου ἐκαλεῖτο. ὅμως δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι πρῶτον κατάσκοπον ἐς τὴν Χίον πέμψαντες Φρῦνιν, ἄνδρα περίοικον, εἰ αἵ τε νῆες αὐτοῖς εἰσὶν ὅσας περ ἔλεγον, καὶ τὰ ἄλλα ἡ πόλις ἱκανή ἐστι πρὸς τὴν λεγομένην δόξαν, ἀπαγγείλαντος αὐτοῖς ὡς εἴη ταῦτα ἀληθῆ ἅπερ ἤκουον, τούς τε Χίους καὶ τοὺς Ἐρυθραίους εὐθὺς ξυμμάχους ἐποιήσαντο, καὶ τεσσαράκοντα ναῦς ἐψηφίσαντο αὐτοῖς πέμπειν, ὡς ἐκεῖ οὐκ ἔλασσον ἢ ἑξήκοντα, ἀφ' ὧν οἱ Χῖοι ἔλεγον, ὑπαρχουσῶν. καὶ τὸ μὲν πρῶτον δέκα τούτων αὐτοὶ ἔμελλον πέμπειν καὶ Μελαγκρίδαν, ὃς αὐτοῖς ναύαρχος ἦν· ἔπειτα, σεισμοῦ γενομένου, ἀντὶ τοῦ Μελαγκρίδου Χαλκιδέα ἔπεμπον, καὶ ἀντὶ τῶν δέκα νεῶν πέντε παρεσκευάζοντο ἐν τῇ Λακωνικῇ. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα, καὶ ἐνὸς δέον εἰκοστὸν ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

7. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους εὐθὺς ἐπειγομένων τῶν Χίων ἀποστεῖλαι τὰς ναῦς, καὶ δεδιότων μὴ οἱ Ἀθηναῖοι τὰ πρασσόμενα αἴσθωνται, (πάντες γὰρ πρύφα αὐτῶν ἐπρεσβεύοντο,) ἀποπέμπουσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἄνδρας Σπαρτιάτας ἐς Κόρινθον τρεῖς, ὅπως ἀπὸ τῆς ἑτέρας θαλάσσης ὡς τάχιστα ἐπὶ τὴν πρὸς Ἀθήνας ὑπερενεγκόντες τὰς ναῦς τὸν ἰσθμὸν κελεύσωσι πλεῖν ἐς Χίον πάσας, καὶ ἃς ὁ Ἄγις παρεσκεύαζεν ἐς τὴν Λέσβον, καὶ τὰς ἄλλας. ἦσαν δὲ αἱ ξύμπασαι τῶν ξυμμαχικῶν νῆες αὐτόθι μιᾶς δέουσαι τεσσαράκοντα.

8. Ὁ μὲν οὖν Καλλίγειτος καὶ Τιμαγόρας ὑπὲρ τοῦ Φαρναβάζου οὐκ ἐκοινοῦντο τὸν στόλον ἐς τὴν Χίον, οὐδὲ τὰ χρήματα ἐδίδοσαν ἃ ἦλθον ἔχοντες ἐς τὴν ἀποστολήν, πέντε καὶ εἴκοσι τάλαντα, ἀλλ' ὕστερον ἐφ' ἑαυτῶν διενοοῦντο ἄλλῳ στόλῳ πλεῖν. ὁ δὲ Ἄγις ἐπειδὴ ἑώρα τοὺς Λακεδαιμονίους ἐς

perspicuitatis causa sic enuntiasse videatur illud, quod solum necessarium erat, τούτων s. αὐτῶν.

πατρικὸς ἐς τὰ μάλιστα ξένος ὤν. Vid. 5, 43. coll. 6, 89. — τοὔνομα Λακωνικόν est nomen *Alcibiadie*, quod iam Alcibiadis avo, Clinise patri, fuerat. αὐτῶν ad Alcibiadis maiores pertinet. Γάρ demonstrat, nomen Alcibiadia Laconicum esse, quippe quod etiam Endii patri fuerit.

ἄνδρα περίοικον, i. e. Lacedaemonium, non Spartiatam. Notum ex historia discrimen. Clare distinguit infra, c. 22. Vid. librum meum de antiquitatibus (Abriss der gr. und röm. Alterthümer) p. 15.

7. τῶν ξυμμαχικῶν. Bekk. ex Vat. edidit τῶν ξυμμαχίδων, quod etiam Poppo recepit, et sic iam antea coniecerat Krüger. ad Dion. p. 289. coll. c. 23 extr. „Ξυμμαχίδες cl. c. 23. aut (ἐκ) τῆς ξυμμαχίδος, aut τῶν ξυμμάχων desideramus." Poppo. Ab initio cap. ἐπειγομένων Schol. interpretatur ἐπειγόντων. Redit eadem forma c. 9. in.

8. ἐκοινοῦντο. Sic pro ἐκοινωνοῦντο ex Lugd. Bas. Gr. (a pr. man.) et E., in quo est ἐκωινοῦντο editum a Bekk. et sequioribus editoribus. Vid. Poppo I. 1. p. 181., qui ἐκοινοῦντο τὸν στόλον ita dici posse ait ut ἐπεμέλοντο τῆς πόλεως φυλακῆς.

Digitized by Google

τὴν Χίον πρῶτον ὡρμημένους, οὐδ' αὐτὰς ἄλλο τι ἐγίγνωσκεν· ἀλλὰ ξυνελθόντες ἐς Κόρινθον οἱ ξύμμαχοι ἐβουλεύοντο, καὶ ἔδοξε πρῶτον ἐς Χίον αὐτοῖς πλεῖν, ἄρχοντα ἔχοντας Χαλκιδέα, ὃς ἐν τῇ Λακωνικῇ τὰς πέντε ναῦς παρεσκεύαζεν· ἔπειτα ἐς Λέσβον, καὶ Ἀλκαμένην ἄρχοντα, ὅνπερ καὶ Ἄγις διενοεῖτο· τὸ τελευταῖον δὲ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ἀφικέσθαι· (προσετέτακτο δὲ ἐς αὐτὸν ἄρχων Κλέαρχος ὁ Ῥαμφίου·) διαφέρειν δὲ τὸν ἰσθμὸν τὰς ἡμισείας τῶν νεῶν πρῶτον, καὶ εὐθὺς ταύτας ἀποπλεῖν, ὅπως μὴ οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς τὰς ἀφορμωμένας μᾶλλον τὸν νοῦν ἔχωσιν ἢ τὰς ὕστερον ἐπιδιαφερομένας. καὶ γὰρ τὸν πλοῦν ταύτῃ ἐκ τοῦ προφανοῦς ἐποιοῦντο, καταφρονήσαντες τῶν Ἀθηναίων ἀδυναμίαν, ὅτι ναυτικὸν οὐδὲν αὐτῶν πολύ πω ἐφαίνετο. ὡς δὲ ἔδοξεν αὐτοῖς, καὶ διεκόμισαν εὐθὺς μίαν καὶ εἴκοσι ναῦς.

9. Οἱ δὲ Κορίνθιοι, ἐπειγομένων αὐτῶν τὸν πλοῦν, οὐ προεθυμήθησαν ξυμπλεῖν, πρὶν τὰ Ἴσθμια, ἃ τότε ἦν, διεορτάσωσιν. Ἄγις δὲ αὐτοῖς ἕτοιμος ἦν, ἐκείνους μὲν μὴ λύειν δὴ τὰς Ἰσθμιάδας σπονδάς, ἑαυτοῦ δὲ τὸν στόλον ἴδιον ποιήσασθαι. οὐ ξυγχωρούντων δὲ τῶν Κορινθίων, ἀλλὰ διατριβῆς ἐγγιγνομένης, οἱ Ἀθηναῖοι ᾔσθοντο τὰ τῶν Χίων μᾶλλον, καὶ πέμψαντες ἕνα τῶν στρατηγῶν, Ἀριστοκράτην, ἐπητιῶντο αὐτούς· καὶ ἀρνουμένων τῶν Χίων, τὸ πιστὸν ναῦς σφίσι ξυμπέμπειν ἐκέλευον ἐς τὸ ξυμμαχικόν· οἱ δ' ἔπεμψαν ἑπτά. αἴτιον δ' ἐγένετο τῆς ἀποστολῆς τῶν νεῶν οἱ μὲν πολλοὶ τῶν Χίων οὐκ εἰδότες τὰ πρασσόμενα, οἱ δὲ ὀλίγοι ξυνειδότες τό τε πλῆθος οὐ βουλόμενοι πω πολέμιον ἔχειν, πρίν τι καὶ ἰσχυρὸν λάβωσι, καὶ τοὺς Πελοποννησίους οὐκέτι προσδεχόμενοι ἥξειν, ὅτι διέτριβον.

αὐτοῖς πλεῖν. Sic Bekk. et Poppo pro vulgato αὐτοὺς πλ. ex optimis libris rescripserunt. Iidem pro παρεσκεύασεν ex It. Vat. παρεσκεύαζεν receperunt, quod aptius est, licet aoristum pro plusquamperfecto accipere possis. — Ex solo Vat. receptum ἐπιδιαφερομένας in fine capitis, cum vulgo διαφερομένας legeretur. Vid. Goeller.

9. τὰ Ἴσθμια. Hi ludi sunt trieterici, modo cum primo, modo cum tertio Olympiadis cuiusvis anno competentes. Qui cum primo mense Corinthiorum Panemo celebrabantur, sive Attico Hecatombaeone, Romanove Iulio. Qui vero tertio Olympiadis anno agebantur, ii vel ad Munychionem, vel ad Thargelionem spectant. Iam quae hic memorantur Isthmia Hecatombaeoni assignat Goellerus contra Krügerum Comment. Thuc. p. 316., qui ea Munychione vel Thargelione celebrata esse affirmaverat. Isthmia pariter atque Olympia, Pythia et Nemea iis, qui ad ea aut certatum, aut spectatum conveniebant, etiam belli tempore propter inducias sive sacram ἐκεχειρίαν securitatem atque incolumitatem praebebant. Vid. 5, 49., ex quo loco simul perspicitur, eiusmodi inducias ab eo populo, qui certamina committebat, quae in Isthmiis Corinthiorum cura erat, indici esse solitas. Cf. 8, 10 init. ἐπηγγέλθησαν.

ἐς τὸ ξυμμαχικόν. Haec verba Dukerus iungit cum τὸ πιστόν, probante Goellero: *naves, quae pignoris loco essent, vos in societate mansuros.* Ita Thuc. 8, 11. τὸ ἀντίπαλον δέος μόνον πιστὸν ἐς ξυμμαχίαν. Possis tamen cum Bauero ἐς τὸ ξυμμαχικόν per se intelligere κατὰ τὴν ξυμμαχίαν, ex lege societatis. — Mox in verbis αἴτιον δ' ἐγένετο verbum non subiecto, sed praedicato aptatum, ut alibi. Vid. ad 4, 26.

Digitized by Google

10. Ἐν δὲ τούτῳ τὰ Ἴσθμια ἐγίγνετο, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι (ἐπηγγέλθησαν γὰρ) ἐθεώρουν ἐς αὐτά· καὶ κατάδηλα μᾶλλον αὐτοῖς τὰ τῶν Χίων ἐφάνη. καὶ ἐπειδὴ ἀνεχώρησαν, παρεσκευάζοντο εὐθύς, ὅπως μὴ λήσουσιν αὐτοὺς αἱ νῆες ἐκ τῶν Κεγχρειῶν ἀφορμηθεῖσαι. οἱ δὲ μετὰ τὴν ἑορτὴν ἀνήγοντο μιᾷ καὶ εἴκοσι ναυσὶν ἐς τὴν Χίον, ἄρχοντα Ἀλκαμένην ἔχοντες. καὶ αὐτοῖς οἱ Ἀθηναῖοι τὸ πρῶτον ἴσαις ναυσὶ προσπλεύσαντες, ὑπῆγον ἐς τὸ πέλαγος. ὡς δ' ἐπὶ πολὺ οὐκ ἐπηκολούθησαν οἱ Πελοποννήσιοι, ἀλλ' ἀπετράποντο, ἐπανεχώρησαν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι· τὰς γὰρ τῶν Χίων ἑπτὰ ναῦς ἐν τῷ ἀριθμῷ μετὰ σφῶν ἔχοντες οὐ πιστὰς ἐνόμιζον. ἀλλ' ὕστερον ἄλλας προσπληρώσαντες ἑπτὰ καὶ τριάκοντα παραπλέοντας αὐτοὺς καταδιώκουσιν ἐς Πειραιὸν τῆς Κορινθίας· ἔστι δὲ λιμὴν ἔρημος καὶ ἔσχατος πρὸς τὰ μεθόρια τῆς Ἐπιδαυρίας. καὶ μίαν μὲν ναῦν ἀπολλύασι μετέωρον οἱ Πελοποννήσιοι, τὰς δὲ ἄλλας ξυναγαγόντες ὁρμίζουσι. καὶ προσβαλόντων τῶν Ἀθηναίων καὶ κατὰ θάλασσαν ταῖς ναυσὶ, καὶ ἐς τὴν γῆν ἀποβάντων, θόρυβός τε ἐγένετο πολὺς καὶ ἄτακτος, καὶ τῶν τε νεῶν τὰς πλείους κατατραυματίζουσιν ἐν τῇ γῇ οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ τὸν ἄρχοντα Ἀλκαμένην ἀποκτείνουσι· καὶ αὐτῶν τινὲς ἀπέθανον.

11. Διακριθέντες δὲ πρὸς μὲν τὰς πολεμίας ναῦς ἐπέταξαν ἐφορμεῖν ἱκανὰς, ταῖς δὲ λοιπαῖς ἐς τὸ νησίδιον ὁρμίζονται, ἐν ᾧ οὐ πολὺ ἀπέχοντι ἐστρατοπεδεύοντο, καὶ ἐς τὰς Ἀθήνας ἐπὶ βοήθειαν ἔπεμπον. παρῆσαν γὰρ καὶ τοῖς Πελοποννησίοις τῇ ὑστεραίᾳ οἵ τε Κορίνθιοι βοηθοῦντες ἐπὶ τὰς ναῦς, καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ οἱ ἄλλοι πρόσχωροι· καὶ

10. ἐπηγγέλθησαν γάρ. Vid. ad c. 9. Bekker. et Goell. et Vat. addiderunt αἱ σπονδαί. Subiectum verbi ἐπηγγέλθησαν alii putant Athenienses (cf. Matth. Gr. §. 490.). Tu vero repete Ἴσθμια, in quibus σπονδαί s. ἀγῶνες cogitantur, ut 1, 126. in ἐπὶ Ὀλύμπια, 5, 75. Κάρνεια ἐτύγχανον ὄντα.

ὑπῆγον. Sic unus Vat. Vulgo ἐπῆγον. „Quod interpretantur: eos in altum elicere conabantur. Sed ita ἐπάγειν non dicitur, verum facilius ὑπάγειν (cf. Schneid. ad Xen. Anab. II, 1, 18.), quamquam hoc rectius interpretere se recipere." Poppo. Schol. explicat: ὑπεχώρουν, ὅπως εἰς τὸ πέλαγος ἐκείνους προκαλέσωνται. — Paullo ante λήσουσι pro λήσωσι cum optimis libris scribendum fuit, quia aoristum ἔλησα Attici ignorant. Cf. Lobeck. ad Phryn. p. 719.

προσπληρώσαντες. Bauerus explicat „praeter illas viginti unam, ut iam essent duae de sexaginta." „Quae explicatio si sola probanda est, cum Krüg. ad Dion. p. 309 sqq. in numeris proximis aliquid turbatum putamus. Nam neque cur navibus non abundantes tot contra unam et viginti Peloponnesiorum armaverint, apparet, neque viginti Atticis et septem Chiis c. 15. detractis numerus Peloponnesiis par remansisset. Multo minus vero cum Krüg. καὶ τριάκοντα expungi potest; quo facto demptis illis 27 navibus, cum numerus antea tantum 28 fuisset, una ad hostes observandos restitisset. Possuntne igitur verba nostra per breviloquentiam Thucydideam significare: aliis insuper impletis, ut (universae) essent septem et triginta?" Poppo.

11. βοηθοῦντες ἐπὶ τὰς ναῦς. Dukerus ad c. 15. docet, in phrasi βοηθεῖν ἐπί τινα accusativo et amicum et inimicum significari; illum 3, 97. ἐπὶ τὸ Δίγιτιον et alibi saepissime; hunc 4, 25. βοηθοῦντες ἐπὶ τοὺς Μεσσηνίους, et 4, 108. ἐβάρρουν καὶ ἐπίστευον, μηδένα ἂν ἐπὶ σφᾶς βοηθῆσαι. Nostro loco cum

Digitized by Google

ὁρῶντες τὴν φυλακὴν ἐν χωρίῳ ἐρήμῳ ἐπίπονον οὖσαν ἠπόρουν, καὶ ἐπενόησαν μὲν καταπαῦσαι τὰς ναῦς, ἔπειτα δὲ ἔδοξεν αὐτοῖς ἀνελκύσαι, καὶ τῷ πεζῷ προσκαθημένους φυλακὴν ἔχειν, ἕως ἄν τις παρατύχῃ διαφυγὴ ἐπιτηδεία. ἔπεμψε δ' αὐτοῖς καὶ Ἄγις, αἰσθόμενος ταῦτα, ἄνδρα Σπαρτιάτην Θέρμωνα. τοῖς δὲ Λακεδαιμονίοις πρῶτον μὲν ἠγγέλθη ὅτι αἱ νῆες ἀνηγμέναι εἰσὶν ἐκ τοῦ ἰσθμοῦ, (εἴρητο γὰρ, ὅταν γένηται τοῦτο, Ἀλκαμένει ὑπὸ τῶν Ἐφόρων, ἱππέα πέμψαι,) καὶ εὐθὺς τὰς παρὰ σφῶν πέντε ναῦς καὶ Χαλκιδέα ἄρχοντα καὶ Ἀλκιβιάδην μετ' αὐτοῦ ἐβούλοντο πέμπειν· ἔπειτα, ὡρμημένων αὐτῶν, τὰ περὶ τὴν ἐν τῷ Πειραιῷ τῶν νεῶν καταφυγὴν ἠγγέλθη, καὶ ἀθυμήσαντες, ὅτι πρῶτον ἀπτόμενοι τοῦ Ἰωνικοῦ πολέμου ἔπταισαν, τὰς ναῦς τὰς ἐκ τῆς ἑαυτῶν οὐκέτι διενοοῦντο πέμπειν, ἀλλὰ καί τινας προαναγμένας μεταπαλεῖν.

12. Γνοὺς δὲ ὁ Ἀλκιβιάδης πείθει αὖθις Ἔνδιον καὶ τοὺς ἄλλους Ἐφόρους, μὴ ἀποκνῆσαι τὸν πλοῦν, λέγων ὅτι φθήσονται πλεύσαντες, πρὶν τὴν τῶν νεῶν ξυμφορὰν Χίους αἰσθέσθαι, καὶ αὐτὸς, ὅταν προσβάλῃ Ἰωνίᾳ, ῥᾳδίως πείσειν τὰς πόλεις ἀφίστασθαι, τήν τε Ἀθηναίων λέγων ἀσθένειαν, καὶ τὴν τῶν Λακεδαιμονίων προθυμίαν· πιστότερος γὰρ ἄλλων φανεῖσθαι. Ἔνδιῳ τε αὐτῷ ἰδίᾳ ἔλεγε καλὸν εἶναι δι' ἐκείνου ἀποστῆσαί τε Ἰωνίαν καὶ βασιλέα ξύμμαχον ποιῆσαι Λακεδαιμονίοις, καὶ μὴ Ἄγιδος τὸ ἀγώνισμα τοῦτο γενέσθαι· ἐτύγχανε γὰρ τῷ Ἄγιδι αὐτὸς διάφορος ὤν. καὶ ὁ μὲν πείσας τούς τε ἄλλους Ἐφόρους καὶ Ἔνδιον ἀνήγετο ταῖς πέντε ναυσὶ μετὰ Χαλκιδέως τοῦ Λακεδαιμονίου, καὶ διὰ τάχους τὸν πλοῦν ἐποιοῦντο.

13. Ἀνεκομίζοντο δὲ ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον καὶ [αἱ] ἀπὸ τῆς Σικελίας Πελοποννησίων ἑκκαίδεκα νῆες αἱ μετὰ Γυλίππου ξυνδιαπολεμήσασαι· καὶ περὶ τὴν Λευκαδίαν ἀπολῃφθεῖσαι καὶ κομεῖσαι ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν ἑπτὰ καὶ εἴκοσι νεῶν, ὧν ἦρχεν Ἱπποκλῆς Μενίππου, φυλακὴν ἔχων τῶν ἀπὸ τῆς Σικελίας νεῶν, αἱ λοιπαὶ, πλὴν μιᾶς, διαφυγοῦσαι τοὺς Ἀθηναίους κατέπλευσαν ἐς τὴν Κόρινθον.

14. Ὁ δὲ Χαλκιδεὺς καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης πλέοντες, ὅσοις τε ἐπετύγχανον ξυνελάμβανον, τοῦ μὴ ἐξάγγελτοι γενέσθαι, καὶ προσβαλόντες πρῶτον Κωφύκῳ τῆς ἠπείρου, καὶ ἀφέντες ἐνταῦθα αὐτοὺς, αὐτοὶ μὲν προξυγγενόμενοι τῶν ξυμπρασσόντων Χίων τισὶ, καὶ κελευόντων καταπλεῖν μὴ προεισπόντας ἐς

Bredovio, Goeller. *adversus naves* Atheniensium explicat. Sed cum Corinthii aeque ac ceteri vicini non navibus ad depellendos hostes, sed pedestri itinere ad suas naves custodiendas advenerint, mihi praestare videbatur altera significatio, ut esset *navibus suis propugnare* vel *in auxilium succurrere*. τὴν ἐν τῷ Πειραιῷ — καταφυγήν. Vid. annot. ad 4, 14.

12. ὅταν προσβάλῃ. Bekk. ex Vat. ὅτι ἦν προσβάλῃ, et deinde πείσει pro πείσειν, sublata orationis varietate. — Mox ad ἐτύγχανε — διάφορος ὤν vid. Xenoph. Hist. Gr. III, 3, 2. — Plutarch. Alcib. c. 23 sq.

13. ξυνδιαπολεμήσασαι. Ita Vat. Bekk. Goell. Poppo. Vulgo ξυμπολεμήσασαι.

Digitized by Google

τὴν πόλεν, ἀφικνοῦνται αἰφνίδιοι τοῖς Χίοις. καὶ οἱ μὲν πολλοὶ ἐν θαύματι ἦσαν καὶ ἐκπλήξει· τοῖς δ' ὀλίγοις παρεσκεύαστο ὥστε βουλήν τε τυχεῖν ξυλλεγομένην, καὶ λεγομένων λόγων ἀπό τε τοῦ Χαλκιδέως καὶ Ἀλκιβιάδου ὡς ἄλλαι τε νῆες πολλαὶ προσπλέουσι, καὶ τὰ περὶ τῆς πολιορκίας τῶν ἐν τῷ Πειραιῷ νεῶν οὐ δηλωσάντων, ἀφίστανται Χῖοι καὶ αὖθις Ἐρυθραῖοι Ἀθηναίων. καὶ μετὰ ταῦτα τρισὶ ναυσὶ πλεύσαντες καὶ Κλαζομενὰς ἀφιστᾶσι. διαβάντες δὲ οἱ Κλαζομένιοι εὐθὺς εἰς τὴν ἤπειρον τὴν πολίχναν ἐτείχιζον, εἴ τι δέοι, σφίσιν αὐτοῖς ἐκ τῆς νησίδος ἐν ᾗ οἰκοῦσι πρὸς ἀναχώρησιν. καὶ οἱ μὲν ἀφεστῶτες πάντες ἐν τειχισμῷ ἦσαν καὶ παρασκευῇ πολέμου.

15. Ἐς δὲ τὰς Ἀθήνας ταχὺ ἀγγελία τῆς Χίου ἀφικνεῖται· καὶ νομίσαντες μέγαν ἤδη καὶ σαφῆ τὸν κίνδυνον σφᾶς περιεστάναι, καὶ τοὺς λοιποὺς ξυμμάχους οὐκ ἐθελήσειν, τῆς μεγίστης πόλεως μεθεστηκυίας, ἡσυχάζειν, τά τε χίλια τάλαντα, ὧν διὰ παντὸς τοῦ πολέμου ἐγλίχοντο μὴ ἅψασθαι, εὐθὺς ἔλυσαν τὰς ἐπικειμένας ζημίας τῷ εἰπόντι ἢ ἐπιψηφίσαντι, ὑπὸ τῆς παρούσης ἐκπλήξεως, καὶ ἐψηφίσαντο κινεῖν, καὶ ναῦς πληροῦν μὴ ὀλίγας, τῶν τε ἐν τῷ Πειραιῷ ἐφορμουσῶν τὰς μὲν ὀκτὼ ἤδη πέμπειν, αἳ ἀπολιποῦσαι τὴν φυλακὴν, τὰς μετὰ Χαλκιδέως διώξασαι καὶ οὐ καταλαβοῦσαι, ἀνακεχωρήκεσαν, (ἦρχε δὲ αὐτῶν Στρομβιχίδης Λιοτίμου,) ἄλλας δὲ οὐ πολὺ ὕστερον βοηθεῖν δώδεκα μετὰ Θρασυκλέους, ἀπολιπούσας καὶ ταύτας τὴν ἐφόρμησιν· τάς τε τῶν Χίων ἑπτὰ ναῦς, αἳ αὐτοῖς ξυνεπολιόρκουν τὰς ἐν τῷ Πειραιῷ, ἀπαγαγόντες, τοὺς μὲν δούλους ἐξ αὐτῶν ἠλευθέρωσαν, τοὺς δ' ἐλευθέρους κατέδησαν· ἑτέρας δ' ἀντὶ πασῶν τῶν ἀπελθουσῶν νεῶν ἐς τὴν ἐφόρμησιν τῶν Πελοποννησίων διὰ τάχους πληρώσαντες ἀντέπεμψαν, καὶ ἄλλας διενοοῦντο τριάκοντα πληροῦν. καὶ πολλὴ ἦν

14. *λεγομένων*. Bekk. ex Vat. *γενομένων*, ut 8, 93. *ἀπὸ πολλῶν καὶ πρὸς πολλοὺς λόγων γιγνομένων*. Paullo ante *τέ*, nisi transpositum existimes, proprie post *παρεσκεύαστο* ponendum, ineptum esse monuit Poppo. Idem videtur statuendum in verbis sequentibus *καὶ λεγομένων λόγων — οὐ δηλωσάντων*, ubi *τέ*, quod est post *ἄλλαι*, non habet quo commode referatur, nisi putes, proprie illud fuisse ponendum post *λεγομένων*. — Mox *αὖθις* est *deinde*. Vid. Krüg. ad Dion. p. 293., qui affert exempla c. 19 extr. 20. 23 extr. 48 ante med. 56. 100. *εἴ τι δέοι, σφίσιν αὐτοῖς* —. Cum Bekkero virgula interpupxi post *δέοι*, et *σφίσιν αὐτοῖς*, a Krüg. p. 340. defensum, restitui, reiecta coniectura mea *αὐτῆς*, quae illa distinctione admissa non necessaria videtur. *Πολίχναν* plurimi per litteram maiusculam scribunt hic et cap. 23 extr. Sed ibi collocatio verborum appellativum esse demonstrat. Cf. Krüg. l. l. p. 341. quamquam in nomine proprio facilius excuses formam *Πολίχναν*.

15. *ἀγγελία τῆς Χίου*. Cf. Matth. Gr. §. 320. (342. 1.) — *καὶ νομίσαντες*, int. *οἱ Ἀθηναῖοι* ex *τὰς Ἀθήνας*. — *τὰ χίλια τάλ.* vid. de iis Thuc. 2, 24., ubi narrat, summum supplicium irrogatum esse in eum, qui vel suaderet, vel rogaret, illa mille talenta, nisi navalis exercitus Atticam invaderet, movenda esse. Unde apparet, ad verba *εἰπόντι ἢ ἐπιψηφίσαντι* subaudiendum esse *κινεῖν*. De structura verborum *τά τε χίλ. τάλ.* vid. Matth. Gr. §. 426. 2. (427. 8.)

Digitized by Google

[ἡ] προθυμία, καὶ ὀλίγον ἐκράσσετο οὐδὲν ἐς τὴν βοήθειαν τὴν ἐπὶ τὴν Χίον.

16. Ἐν δὲ τούτῳ Στρομβιχίδης ταῖς ὀκτὼ ναυσὶν ἀφικνεῖται ἐς Σάμον, καὶ προσλαβὼν Σαμίαν μίαν ἔπλευσεν ἐς Τέων, καὶ ἡσυχάζειν ἠξίου αὐτούς. ἐκ δὲ τῆς Χίου ἐς τὴν Τέων καὶ ὁ Χαλκιδεὺς μετὰ τριῶν καὶ εἴκοσι νεῶν ἐπέπλει, καὶ ὁ πεζὸς ἅμα καὶ ὁ Κλαζομενίων καὶ Ἐρυθραίων παρῆει. προαισθόμενος δὲ ὁ Στρομβιχίδης προανήγετο· καὶ μετεωρισθεὶς ἐν τῷ πελάγει, ὡς ἑώρα τὰς ναῦς πολλὰς τὰς ἀπὸ τῆς Χίου, φυγὴν ἐποιεῖτο ἐπὶ τῆς Σάμου· αἱ δὲ ἐδίωκον. τὸν δὲ πεζὸν οἱ Τήϊοι τὸ πρῶτον οὐκ ἐσδεχόμενοι, ὡς ἔφυγον οἱ Ἀθηναῖοι, ἐσηγάγοντο. καὶ ἐπέσχον μὲν οἱ πολλοί, καὶ Χαλκιδέα ἐκ τῆς διώξεως περιμένοντες· ὡς δὲ ἐχράνιζε, καθῄρουν αὐτοὶ τὸ τεῖχος, ὃ ἀνῳκοδόμησαν οἱ Ἀθηναῖοι τῆς Τηΐων πόλεως πρὸς ἤπειρον. ξυγκαθῄρουν δὲ αὐτοῖς καὶ τῶν βαρβάρων ἐπελθόντες οὐ πολλοί, ὧν ἦρχεν Στάγης, ὕπαρχος Τισσαφέρνους.

17. Χαλκιδεὺς δὲ καὶ Ἀλκιβιάδης ὡς κατεδίωξαν ἐς Σάμον Στρομβιχίδην, ἐκ μὲν τῶν ἐκ Πελοποννήσου νεῶν τοὺς ναύτας ὁπλίσαντες ἐν Χίῳ καταλιμπάνουσιν· ἀντιπληρώσαντες δὲ ταύτας τε ἐκ Χίου καὶ ἄλλας εἴκοσιν, ἔπλεον ἐς Μίλητον ὡς ἀποστήσοντες. ἐβούλετο γὰρ ὁ Ἀλκιβιάδης, ὢν ἐπιτήδειος τοῖς προεστῶσι τῶν Μιλησίων, φθάσαι τάς τε ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου ναῦς προσαγαγόμενος αὐτούς, καὶ τοῖς Χίοις καὶ ἑαυτῷ καὶ Χαλκιδεῖ καὶ τῷ ἀποστελλαντι Ἐνδίῳ, ὥσπερ ὑπέσχετο, τὸ ἀγώνισμα προσθεῖναι, ὅτι πλείστας τῶν πόλεων μετὰ τῆς Χίων δυνάμεως καὶ Χαλκιδέως ἀποστήσας. λαθόντες οὖν τὸ πλεῖστον τοῦ πλοῦ, καὶ φθάσαντες οὐ πολὺ τόν τε Στρομβιχίδην καὶ τὸν Θρασυκλέα, ὃς ἔτυχεν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν

[ἡ] προθυμία. Articulum ex Vat. Mosq. adiecit Bekk. — Paullo ante πᾶσαι αἱ ἀπελθοῦσαι sunt numero viginti septem, octo, quae cum Strombichide, duodecim, quae cum Thrasycle abierant, et septem Chiae. — ἐς τὴν βοήθειαν, vid. annot. ad c. 11.

16. καὶ ὁ Κλαζομενίων. Bekk. ex Vat. ὁ τῶν Κλαζομ. — παρῆει, i. e. προσῄει, ἐπῄει. — Pro προανήγετο Vat. Bekk. ἐξανήγετο. Valla: abscessit. — τὰς ναῦς πολλάς, int. οὔσας.

καὶ ἐπέσχον μὲν οἱ πολλοί. Vat. οἱ πεζοί exhibet, quod certatim laudarunt ac receperunt recentissimi editores. Et Goellerus quidem iudicat, οἱ πολλοί ab h. l. alienum esse. Non crediderim, in tali vocabulo omnes codices praeter unum esse depravatos. Nullam enim video corrumpendi causam nisi errorem. Contra si Thucydides οἱ πολλοί scripsit, quod cum intelligendum sit plerique, qui erant pedites, (nam aberat cum classe Chalcideus, et aderant barbari cum Stage nonnulli) non absonum est, interpres adscribere vel mutare potuit οἱ πεζοί. — Iidem critici ex uno Vat. addunt articulum τό ante πρὸς ἤπειρον.

Στάγης. Sic Vat. cum ὁ Γάγης γρ. Vulgo olim ὁ Τάγης. Correxerat iam Krüg. ad Dion. p. 359., Xenophontem H. G. I, 2, 5, comparans. Ortum vitium videtur ex forma litterae C., quae propter similitudinem O perperam lecta fuit.

17. φθάσαι τάς τε. Traiecta est particula τέ, proprie post φθάσαι ponenda; nam pertinet ad καὶ τοῖς Χίοις — προσθεῖναι. Bekk. cum Vat. omisit.

Digitized by Google

δώδεκα ναυσὶν ἄρτι παρὼν καὶ ξυνδιώκων, ἀφιστᾶσι τὴν Μίλητον. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ πόδας μιᾶς δεούσαις εἴκοσι ναυσὶν ἐπιπλεύσαντες, ὡς αὐτοὺς οὐκ ἐδέχοντο οἱ Μιλήσιοι, ἐν Λάδῃ τῇ ἐπικειμένῃ νήσῳ ἐφώρμουν. καὶ ἡ πρὸς βασιλέα ξυμμαχία Λακεδαιμονίοις ἡ πρώτη, Μιλησίων αὐτοὺς ἀποστάντων, διὰ Τισσαφέρνους καὶ Χαλκιδέως ἐγένετο ἥδε.

18. „ΕΠΙ τοῖσδε ξυμμαχίαν ἐποιήσαντο πρὸς βασιλέα καὶ Τισσαφέρνην Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι. Ὁπόσην χώραν καὶ πόλεις βασιλεὺς ἔχει, καὶ οἱ πατέρες οἱ βασιλέως εἶχον, βασιλέως ἔστω· καὶ ἐκ τούτων τῶν πόλεων ὁπόσα Ἀθηναίοις ἐφοίτα χρήματα ἢ ἄλλο τι, κωλυόντων κοινῇ βασιλεὺς καὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, ὅπως μήτε χρήματα λαμβάνωσιν Ἀθηναῖοι μήτε ἄλλο μηδέν. καὶ τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Ἀθηναίους κοινῇ πολεμούντων βασιλεὺς καὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι· καὶ κατάλυσιν τοῦ πολέμου πρὸς Ἀθηναίους μὴ ἐξέστω ποιεῖσθαι, ἢν μὴ ἀμφοτέροις δοκῇ, βασιλεῖ καὶ Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις. ἢν δέ τινες ἀφιστῶνται ἀπὸ βασιλέως, πολέμιοι ἔστωσαν καὶ Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις· καὶ, ἢν τινες ἀφιστῶνται ἀπὸ Λακεδαιμονίων καὶ τῶν ξυμμάχων, πολέμιοι ἔστωσαν βασιλεῖ κατὰ ταὐτά."

19. Ἡ μὲν ξυμμαχία αὕτη ἐγένετο. μετὰ δὲ ταῦτα οἱ Χῖοι εὐθὺς δέκα ἑτέρας πληρώσαντες ναῦς ἔπλευσαν ἐς Ἄναια, βουλόμενοι περί τε τῶν ἐν Μιλήτῳ πυθέσθαι καὶ τὰς πόλεις ἅμα ἀφιστάναι. καὶ ἐλθούσης παρὰ Χαλκιδέως ἀγγελίας αὐτοῖς ἀποπλεῖν πάλιν, καὶ ὅτι Ἀμόργης παρέσται κατὰ γῆν στρατιᾷ, ἔπλευσαν ἐς Δηλὸν ἱερόν· καὶ καθορῶσιν ἐκκαίδεκα ναῦς, ἃς ὕστερον ἔτι Θρασυκλέους Διομέδων ἔχων ἀπ' Ἀθηνῶν προσέπλει. καὶ ὡς εἶδον, ἔφευγον μιᾷ μὲν νηῒ ἐς Ἔφεσον, αἱ δὲ λοιπαὶ ἐπὶ τῆς Τέω. καὶ τέσσαρας μὲν κενὰς οἱ Ἀθηναῖοι λαμβάνουσι, τῶν ἀνδρῶν ἐς τὴν γῆν φθασάντων, αἱ δ' ἄλλαι ἐς τὴν Τηΐων πόλιν καταφεύγουσι. καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐπὶ τῆς Σάμου ἀπέπλευσαν· οἱ δὲ Χῖοι, ταῖς λοιπαῖς ναυσὶν ἀναγαγόμενοι, καὶ ὁ πεζὸς μετ' αὐτῶν, Λέβεδον ἀπέστησαν, καὶ αὖθις Ἐρᾶς. καὶ μετὰ τοῦτο ἕκαστοι ἐπ' οἴκου ἀπεκομίσθησαν, καὶ ὁ πεζὸς καὶ αἱ νῆες.

20. Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους αἱ ἐν τῷ Πειραιῷ εἴκοσι νῆες τῶν Πελοποννησίων, καταδιωχθεῖσαι τότε καὶ ἐφορμούμεναι ἴσῳ ἀριθμῷ ὑπὸ Ἀθηναίων, ἐπέκπλουν ποιησάμεναι αἰφνίδιον καὶ κρατήσασαι ναυμαχίᾳ, τέσσαράς τε ναῦς λαμ-

19. ἐς Ἄναια. Ita nunc praeeuntibus optimis libris exhibui, et sic passim alibi Thucydides, τὰ Ἄναια. Vulgo hic ἐς Ἀναίαν, Bekk. ἐς Ἄναιαν. — De Amorge vid. supra c. 5 extr. Καὶ ante ὅτι abesse malebat Poppo, quia displicebat, voce ἀγγελία ad ἀποπλεῖν iussum significari, ad ὅτι Ἀμόργης nuntium, et quia causa, cur abire iussi sunt, explicetur. Debebat dicere, si καὶ abesset, causa, cur abire iussi sunt, explicaretur, id quod satis aptum h. l. foret. Sed quod scripsit Thucydides testibus codicibus, aliam interpretationem postulat. — Δῆλος ἱερόν Stephanus Byz. vocat πολίχνιον Ἰωνίας μεταξὺ Λεβέδου καὶ Κολοφῶνος.

Digitized by Google

βάνουσι τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἀποπλεύσασαι ἐς Κεγχρειὰς τὸν ἐς τὴν Χίον καὶ τὴν Ἰωνίαν πλοῦν αὖθις παρεσκευάζοντο. καὶ ναύαρχος αὐτοῖς ἐκ Λακεδαίμονος Ἀστύοχος ἐπῆλθεν, ὥπερ ἐγίγνετο ἤδη πᾶσα ἡ ναυαρχία. ἀναχωρήσαντος δὲ τοῦ ἐκ τῆς Τέω πεζοῦ, καὶ Τισσαφέρνης αὐτὸς στρατιᾷ παραγενόμενος, καὶ ἐπιπαθελὼν τὸ ἐν τῇ Τέῳ τεῖχος, εἴ τι ὑπελείφθη, ἐνεχώρησε. καὶ Διομέδων ἀπελθόντος αὐτοῦ οὐ πολὺ ὕστερον δέκα ναυσὶν Ἀθηναίων ἀφικόμενος ἐσπείσατο Τηΐοις ὥστε δέχεσθαι καὶ σφᾶς. καὶ παραπλεύσας ἐπὶ Ἐρὰς καὶ προσβαλὼν, ὡς οὐκ ἐλάμβανε τὴν πόλιν, ἀπέπλευσεν.

21. Ἐγένετο δὲ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον καὶ ἡ ἐν Σάμῳ ἐπανάστασις τοῦ δήμου τοῖς δυνατοῖς, μετὰ Ἀθηναίων, οἳ ἔτυχον ἐν τρισὶ ναυσὶ παρόντες. καὶ ὁ δῆμος ὁ Σαμίων ἐς διακοσίους μέν τινας τοὺς πάντας τῶν δυνατῶν ἀπέκτεινε, τετρακοσίους δὲ φυγῇ ζημιώσαντες, καὶ αὐτοὶ τὴν γῆν αὐτῶν καὶ οἰκίας νειμάμενοι, Ἀθηναίων τε σφίσιν αὐτονομίαν μετὰ ταῦτα, ὡς βεβαίοις ἤδη, ψηφισαμένων, τὰ λοιπὰ διῴκουν τὴν πόλιν, καὶ τοῖς γεωμόροις μετεδίδοσαν οὔτε ἄλλου οὐδενὸς, οὔτε ἐκδοῦναι οὔτε ἀγαγέσθαι παρ' ἐκείνων οὐδ' ἐς ἐκείνους οὐδενὶ ἔτι τοῦ δήμου ἐξῆν.

22. Μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ αὐτοῦ θέρους οἱ Χῖοι, ὥσπερ ἤρξαντο, οὐδὲν ἀπολείποντες προθυμίας, ἄνευ τε Πελοποννησίων πλήθει παρόντες ἀποστῆσαι τὰς πόλεις, καὶ βουλόμενοι ἅμα ὡς πλείστους σφίσι ξυγκινδυνεύσιν, στρατεύονται αὐτοί τε τριςκαίδεκα ναυσὶν ἐπὶ τὴν Λέσβον, ὥσπερ εἴρητο ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων δεύτερον ἐπ' αὐτὴν ἰέναι καὶ ἐκείθεν ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ ὁ πεζὸς ἅμα Πελοποννησίων τε τῶν παρόντων καὶ τῶν αὐτόθεν ξυμμάχων παρῆν ἐπὶ Κλαζομενῶν τε καὶ Κύμης. ἦρχε δ' αὐτοῦ Εὐάλας Σπαρτιάτης, τῶν δὲ νεῶν Δεινιάδας περίοικος. Καὶ αἱ μὲν νῆες καταπλεύσασαι Μήθυμναν πρῶτον ἀφιστᾶσι, καὶ καταλείπονται τέσσαρες νῆες ἐν αὐτῇ· καὶ αὖθις αἱ λοιπαὶ Μυτιλήνην ἀφιστᾶσιν.

21. ἐπανάστασις τοῦ δήμου. Vulgo ὑπὸ τοῦ δήμ. Praepositionem omisi cum Cass. Aug. Cl. Popp. Cf. Krüg. l. l. p. 328.

τοῖς γεωμόροις. Γεωμόροι iidem hic sunt, qui paullo ante οἱ δυνατοί, optimates, agrorum et latifundiorum possessores. Quorum opes atque imperium in insula suae ditioni subiecta passos esse Athenienses mirum videri possit. Sed nescimus, quantae eae opes et ex quo nacti eas fuerint optimates. Certe in bello Syracusano non vacabat Atheniensibus, auctas paullo ante fortasse optimatium vires frangere. — ἐκδοῦναι, int. γυναῖκας. Connubia inter plebem et optimates interdixerunt. Cf. Valck. ad Herodot. 5, 92.

22. ὥσπερ ἤρξαντο — ξυγκινδυνεύσιν. Verba sic iunge: ὥσπερ ἤρξαντο ἀποστῆσαι τὰς πόλεις, ἄνευ τε Πελ. πλήθει παρόντες καὶ βουλόμενοι ἅμα ὡς πλείστους σφίσιν ξυγκιν. — In sequentibus verba ἐπ' αὐτὴν ἰέναι post ὥσπερ εἴρητο per epexegesin addita. Vid. annot. ad 4, 125.

περίοικος, i. e. Λακεδαιμόνιος. Proprie enim sic appellari eos Lacedaemonios, qui non essent Spartiatae vel Doricae originis, inter omnes constat. Vid. ad c. 6.

καὶ καταλείπονται — ἀφιστᾶσιν. Haec verba ex Vat. et Vall. primus recepit Bekk. Iam Portus locum mutilum esse censebat, et qua-

Digitized by Google

23. Ἀστύοχος δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος ναύαρχος τέσσαρσι ναυσὶν, ὥσπερ ὥρμητο, πλέων ἐκ τῶν Κεγχρειῶν ἀφικνεῖται ἐς Χίον· καὶ τρίτην ἡμέραν αὐτοῦ ἥκοντος, αἱ Ἀττικαὶ νῆες πέντε καὶ εἴκοσιν ἔπλεον ἐς Λέσβον, ὧν ἦρχε Λέων καὶ Διομέδων· Λέων γὰρ ὕστερον δέκα ναυσὶ προεβοήθησεν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν. ἀναγαγόμενος δὲ καὶ ὁ Ἀστύοχος τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐς ὀψὲ, καὶ προσλαβὼν Χίαν ναῦν μίαν, ἔπλει ἐς τὴν Λέσβον, ὅπως ὠφελοίη, εἴ τι δύναιτο. καὶ ἀφικνεῖται ἐς τὴν Πύρραν, ἐκεῖθεν δὲ τῇ ὑστεραίᾳ ἐς Ἔρεσον· ἔνθα πυνθάνεται ὅτι ἡ Μυτιλήνη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων αὐτοβοεὶ ἑάλωκεν. οἱ γὰρ Ἀθηναῖοι, ὥσπερ ἔπλεον ἀπροσδόκητοι, κατασχύντες ἐς τὸν λιμένα τῶν τε Χίων νεῶν ἐκράτησαν, καὶ ἀποβάντες, τοὺς ἀντιστάντας μάχῃ νικήσαντες, τὴν πόλιν ἔσχον. ἃ πυνθανόμενος ὁ Ἀστύοχος τῶν τε Ἐρεσίων καὶ τῶν ἐκ τῆς Μηθύμνης μετ' Εὐβούλου Χίων νεῶν, αἳ τότε καταλειφθεῖσαι καὶ, ὡς ἡ Μυτιλήνη ἑάλω, φεύγουσαι περιέτυχον αὐτῷ τριῶν, (μία γὰρ ἑάλω ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων.) οὐκέτι ἐπὶ τὴν Μυτιλήνην ὥρμησεν, ἀλλὰ τὴν Ἔρεσον ἀποστήσας καὶ ὁπλίσας, καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν ἑαυτοῦ νεῶν ὁπλίτας πεζῇ παραπέμπει ἐπὶ τὴν Ἄντισσαν καὶ Μήθυμναν, ἄρχοντα Ἐτεόνικον προστάξας, καὶ αὐτὸς ταῖς τε μεθ' ἑαυτοῦ ναυσὶ καὶ ταῖς τρισὶ ταῖς Χίαις παρέπλει [ἐπὶ τὴν Ἄντισσαν καὶ Μήθυμναν], ἐλπίζων τοὺς Μηθυμναίους θαρσήσειν τε ἰδόντας σφᾶς, καὶ ἐμμενεῖν τῇ ἀποστάσει. ὡς δὲ αὐτῷ τὰ ἐν τῇ Λέσβῳ πάντα ἠναντιοῦτο, ἀπέπλευσε τὸν ἑαυτοῦ στρατὸν ἀναλαβὼν ἐς τὴν Χίον. ἀπεκομίσθη δὲ πάλιν κατὰ πόλεις καὶ ὁ ἀπὸ τῶν νεῶν πεζὸς, ὃς ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἐμέλλησαν

tuor naves Chiorum Methymnae relictas fuisse ex iis conficiebat, quae Thuc. paullo post de fuga navium Chiarum e Methymna post Mytilenas ab Atheniensibus captas scribit. „Cum adhuc Mytilene in Atheniensium ditione fuisset, sequenti autem capite ab iis recepta dicatur, nostro loco referretur oportuit eam descivisse ad Lacedaemonios.“ *Krüg.* ad Dion. p. 295. „Locum egregie sanant Vat. et Vall., atque ob repetitum *ἀφιστᾶσιν* media excidisse patet.“ *Poppo.*

23. *πεζῇ παραπέμπει — παρέπλει ἐπὶ τὴν Ἄντισσαν καὶ Μήθυμναν.* Vulgo pro *παραπέμπει* legebatur *παρέπλει*, sine sensu. In Cl. statim post *πεζῇ* legitur *καὶ ἄρχοντα τούτοις προστάξας, αὐτός.* — Exhibui cum Bekk. et Popp. lectionem Vat. et Vall., qui deinde omittunt altero loco verba *ἐπὶ τὴν Ἄντισσαν καὶ Μήθυμναν*, quae cum *παρέπλει* etiam Dan. ignorat, et uncis inclusserunt editores inde a Bekk., quos imitatus sum. „Quamquam dubites, an potius priore loco illa verba omittenda sint, nam et facilius sic procedet oratio, et facilius intelligitur, unde corruptela orta sit.“ *Goell.*, qui suspicatur, verbo *παραπέμπει* primum adscripta esse explicationis causa ista urbium nomina, deinde cum iam bis legerentur, aberrante ad sequentia librarii oculo una cum his verbis verbum *παρέπλει* retractum, obliterato prorsus *παραπέμπει*.

καὶ ὁ ἀπὸ τῶν νεῶν πεζός. Vid. ad 2, 80. Matth. Gr. §. 596. a. Goell. intelligit peditatum Peloponnesiorum, qui aderant, et illius regionis sociorum, qui ad Clazomenas et Cumas convenerat militatum in ora Hellesponti, ut scriptum c. 22. Eum cum Krüg. l. l. putat ex continente in Lesbum traiecisse, postea vero a navibus receptum esse, quod tamen referre Thuc. neglexerit. Poppo suspicatur, hic aliquid corruptum esse, cum verba *νεῶν πεζός* in margine collocet I., Valla autem scribat *peditatus nocio-*

Digitized by Google

λέναι. καὶ ἀπὸ τῶν ἐν Κεγχρειᾷ ξυμμαχίδων Πελοποννησίων νεῶν ἀφικνοῦνται αὐτοῖς ἓξ μετὰ ταῦτα ἐς τὴν Χίον. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τά τε ἐν τῇ Λέσβῳ πάλιν κατεστήσαντο, καὶ πλεύσαντες ἐξ αὐτῆς, Κλαζομενίων τὴν ἐν τῇ ἠπείρῳ πολίχναν τειχιζομένην ἑλόντες, διεκόμισαν πάλιν αὐτοὺς ἐς τὴν ἐν τῇ νήσῳ πόλιν, πλὴν τῶν αἰτίων τῆς ἀποστάσεως· οὗτοι δὲ ἐς Λαφνοῦντα ἀπῆλθον. καὶ αὖθις Κλαζομεναὶ προσεχώρησαν Ἀθηναίοις.

24. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους οἵ τ' ἐπὶ Μιλήτῳ Ἀθηναῖοι ταῖς εἴκοσι ναυσὶν ἐν τῇ Λάδῃ ἐφορμοῦντες, ἀπόβασιν ποιησάμενοι ἐς Πάνορμον τῆς Μιλησίας, Χαλκιδέα τε τὸν Λακεδαιμόνιον ἄρχοντα, μετ' ὀλίγων παραβοηθήσαντα, ἀποκτείνουσι, καὶ τροπαῖον τρίτῃ ἡμέρᾳ ὕστερον διαπλεύσαντες ἔστησαν, ὃ οἱ Μιλήσιοι, ὡς οὐ μετὰ κράτους τῆς γῆς σταθὲν, ἀνεῖλον· καὶ Λέων καὶ Διομέδων ἔχοντες τὰς ἐκ Λέσβου Ἀθηναίων ναῦς, ἔκ τε Οἰνουσσῶν τῶν πρὸ Χίου νήσων καὶ ἐκ Σιδούσης καὶ ἐκ Πτελεοῦ, ἃ ἐν τῇ Ἐρυθραίᾳ εἶχον τείχη, καὶ ἐκ τῆς Λέσβου ὁρμώμενοι, τὸν πρὸς τοὺς Χίους πόλεμον ἀπὸ τῶν νεῶν ἐποιοῦντο. εἶχον δ' ἐπιβάτας τῶν ὁπλιτῶν ἐκ καταλόγου ἀναγκαστούς. καὶ ἔν τε Καρδαμύλῃ, ἀποβάντες, καὶ ἐν Βολίσσῳ τοὺς προσβοηθήσαντας τῶν Χίων μάχῃ νικήσαντες, καὶ πολλοὺς διαφθείραντες, ἀνάστατα ἐποίησαν τὰ ταύτῃ χωρία. καὶ ἐν Φάναις αὖθις ἄλλῃ μάχῃ ἐνίκησαν, καὶ τρίτῃ ἐν Λευκωνίῳ. καὶ μετὰ τοῦτο οἱ μὲν Χῖοι ἤδη οὐκέτι ἐπεξῆσαν, οἱ δὲ τὴν χώραν, καλῶς κατεσκευασμένην καὶ ἀπαθῆ οὖσαν ἀπὸ τῶν Μηδικῶν μέχρι τότε, διεπόρθησαν. Χῖοι γὰρ μόνοι μετὰ Λακεδαιμονίους ὧν ἐγὼ ᾐσθόμην εὐδαιμονήσαντες ἅμα καὶ ἐσωφρόνησαν, καὶ ὅσῳ ἐπεδίδου ἡ πόλις αὐτοῖς ἐπὶ τὸ μεῖζον, τόσῳ καὶ ἐκοσμοῦντο ἐχυρώτερον. καὶ οὐδ' αὐτὴν τὴν ἀπόστασιν, εἰ τοῦτο δοκοῦσι παρὰ τὸ ἀσφαλέστερον πρᾶξαι, πρότερον ἐτόλμησάν ποιήσασθαι, ἢ μετὰ πολλῶν τε καὶ ἀγαθῶν ξυμμάχων ἔμελλον κινδυνεύσειν, καὶ τοὺς Ἀθηναίους ᾐσθάνοντο οὐδ' αὐτοὺς ἀντιλέγοντας ἔτι μετὰ τὴν Σικελικὴν ξυμφορὰν ὡς οὐ πάνυ πόνηρα σφῶν βεβαίως τὰ πράγματα εἴη. εἰ δέ τι ἐν τοῖς ἀνθρωπείοις τοῦ βίου παραλόγοις ἐσφάλησαν, μετὰ πολλῶν, οἷς ταὐτὰ ἔδοξε, τὰ τῶν Ἀθηναίων ταχὺ

rum itemque classiarius. Quae argumenta mihi parum gravia videntur esse.

ἐς Λαφνοῦντα. De hoc oppido nihil constat, nisi a mari aliquantum remotum fuisse. Vid. c. 31. In vicinia Clazomeniorum videtur fuisse, sicut πολίχνη. Quare errat Wasse ad h. l., ut post Krüg. p. 341. monuit Poppo I. 2. p. 451.

24. Καρδαμύλῃ — Βολίσσῳ. Erant Chiorum insulae oppida, sicut Φάναι et Λευκώνιον.

πάνυ πόνηρα. Arcadius de accent. p. 71. τὸ πόνηρος καὶ ῥόᾳθηρος ἀεὶ οἱ Ἀττικοὶ ἀντὶ τοῦ ἀξύνετον προπαροξύνουσιν, ὅταν τὸ ἐπίπονον καὶ ἐπιμόχθηρον σημαίνῃ. Vid. 7, 48 in. et Goell. ad h. l. Tamen Cass. It. Vat. Gr. exhibent πονηρά. Aug. πονηρα sine accentu. Etiam infra 8, 97. Goell. scripsit πονήρων, Bekk. et Poppo πονηρῶν.

ταχὺ ξυναναιρεθήσεσθαι. Sic Vat. Vulgo ξυναιρεθήσεσθαι. Sed hoc, ut in ξυναλεῖν λέγω, breviter comprehendere, pauca complecti significare iam monuit Bauerus. — Ceterum infinitivus pronominis ταὐτά epexegesin con-

Digitized by Google

ξυναναιρεθήσεσθαι, τὴν ἁμαρτίαν ξυνέγνωσαν. εἰργομένοις οὖν αὐτοῖς τῆς θαλάσσης καὶ κατὰ γῆν πορθουμένοις ἐνεχείρησάν τινες πρὸς Ἀθηναίους ἀγαγεῖν τὴν πόλιν· οὓς αἰσθόμενοι οἱ ἄρχοντες αὐτοὶ μὲν ἡσύχασαν, Ἀστύοχον δὲ ἐξ Ἐρυθρῶν τὸν ναύαρχον μετὰ τεσσάρων νεῶν, αἳ παρῆσαν αὐτῷ, κομίσαντες ἐσκόπουν ὅπως μετριώτατα ἢ ὁμήρων λήψει ἢ ἄλλῳ τῳ τρόπῳ καταπαύσουσι τὴν ἐπιβουλήν. καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἔπρασσον.

25. Ἐκ δὲ τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ αὐτοῦ θέρους τελευτῶντος, χίλιοι ὁπλῖται Ἀθηναίων, καὶ πεντακόσιοι καὶ χίλιοι Ἀργείων, (τοὺς γὰρ πεντακοσίους τῶν Ἀργείων ψιλοὺς ὄντας ὥπλισαν οἱ Ἀθηναῖοι,) καὶ χίλιοι τῶν ξυμμάχων, ναυσὶ δυοῖν δεούσαις πεντήκοντα, ὧν ἦσαν καὶ ὁπλιταγωγοί, Φρυνίχου καὶ Ὀνομακλέους καὶ Σκιρωνίδου στρατηγούντων, κατέπλευσαν ἐς Σάμον, καὶ διαβάντες ἐς Μίλητον ἐστρατοπεδεύσαντο. Μιλήσιοι δὲ ἐξελθόντες αὐτοί τε, ὀκτακόσιοι ὁπλῖται, καὶ οἱ μετὰ Χαλκιδέως ἐλθόντες Πελοποννήσιοι, καὶ Τισσαφέρνους τι ξενικὸν ἐπικούρικὸν, καὶ αὐτὸς Τισσαφέρνης παρὼν καὶ ἡ ἵππος αὐτοῦ, ξυνέβαλον τοῖς Ἀθηναίοις καὶ ξυμμάχοις· καὶ οἱ μὲν Ἀργεῖοι τῷ σφετέρῳ αὐτῶν κέρᾳ προσξάξαντες καὶ καταφρονήσαντες, ὡς ἐπὶ Ἴωνάς τε καὶ οὐ δεξομένους ἀτακτότερον χωροῦντες, νικῶνται ὑπὸ τῶν Μιλησίων, καὶ διαφθείρονται αὐτῶν ὀλίγῳ ἐλάσσους τριακοσίων ἀνδρῶν· Ἀθηναῖοι δὲ τούς τε Πελοποννησίους πρώτους νικήσαντες, καὶ τοὺς βαρβάρους καὶ τὸν ἄλλον ὄχλον ὠσάμενοι, τοῖς Μιλησίοις οὐ ξυμμίξαντες, ἀλλ' ὑποχωρησάντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς τῶν Ἀργείων τροπῆς ἐς τὴν πόλιν, ὡς ἑώρων τὸ ἄλλο σφῶν ἡσσώμενον, πρὸς αὐτὴν τὴν πόλιν νῶν Μιλησίων κρατοῦντες ἤδη τὰ ὅπλα τίθενται. καὶ ξυνέβη ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ τοὺς Ἴωνας ἀμφοτέρων τῶν Δωριέων κρατῆσαι· τούς τε γὰρ κατὰ σφᾶς Πελοποννησίους οἱ Ἀθηναῖοι ἐνίκων, καὶ τοὺς Ἀργείους οἱ Μιλήσιοι. στήσαντες δὲ τροπαῖον τὸν περιτειχισμὸν, ἰσθμώδους ὄντος τοῦ χωρίου, οἱ Ἀθηναῖοι παρεσκευάζοντο, νομίζοντες, εἰ προσαγάγοιντο Μίλητον, ῥᾳδίως ἂν σφίσι καὶ τὰ ἄλλα προσχωρήσειν.

26. Ἐν τούτῳ δὲ, περὶ δείλην ἤδη ὀψίαν, ἀγγέλλεται αὐτοῖς τὰς ἀπὸ Πελοποννήσου καὶ Σικελίας πέντε καὶ πεντήκοντα ναῦς ὅσον οὐ παρεῖναι. τῶν τε γὰρ Σικελιωτῶν, Ἑρμοκράτους τοῦ Συρακοσίου μάλιστα ἐνάγοντος ξυνεπιλαβέσθαι [καὶ] τῆς ὑπολοίπου Ἀθηναίων καταλύσεως, εἴκοσι νῆες Συρακοσίων ἦλθον, καὶ Σελινούντιαι δύο, αἵ τε ἐκ Πελοποννήσου,

tinet. Vid. ad c. 22. — **τὴν ἁμαρτίαν ξυνέγνωσαν** Schol. recte dictum putat pro **μετὰ πολλῶν ξυνεξήμαρτον**.

25. **προσξάξαντες**. Poppo cum Diaderio malit **προσξάξαντες**, quod est in Vat., **προσξαΐξαντες** exhibente. Aoristus **ἄξαι** legitur Thuc. 2, 97; Xenoph. Hell. 2, 2, 20. Herodot. 1, 90. 8, 20. Verbum **προσξάγειν** intransitivé accipiendum puto *procedere*, ut **ἐπεξάγειν** 7, 52. **καὶ ἐπεξαγαγόντα τῷ πλῷ πρὸς τὴν γῆν μᾶλλον**, ubi vide plura. Alibi **προσξάγειν** cum accus., **προσξάγεσθαι** cum dat. iungit Thuc., velut 7, 6. **τοὺς ὁπλίτας** 7, 70. **προσξαγαγόμενοι — ναυσὶ παρασκήσαις**.

Digitized by Google

ἃς παρεσκευάζοντο, ἕτοιμαι ἤδη οὖσαι· καὶ Θηραμένει τῷ Λακεδαιμονίῳ ξυναμφότεραι ὡς Ἀστύοχον τὸν ναύαρχον προσταχθεῖσαι κομίσαι, κατέπλευσαν ἐς Ἑλεὸν πρῶτον, τὴν πρὸ Μιλήτου νῆσον· ἔπειτα ἐκεῖθεν, αἰσθόμενοι ἐπὶ Μιλήτῳ ὄντας Ἀθηναίους, ἐς τὸν Ἰασικὸν κόλπον πρότερον πλεύσαντες ἐβούλοντο εἰδέναι τὰ περὶ τῆς Μιλήτου. ἐλθόντος δὲ Ἀλκιβιάδου ὕπερ ἐς Τειχιοῦσσαν τῆς Μιλησίας, ὑπὲρ τοῦ κόλπου πλεύσαντες ηὐλίσαντο, πυνθάνονται τὰ περὶ τῆς μάχης· παρῆν γὰρ καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης, καὶ ξυνεμάχετο τοῖς Μιλησίοις καὶ Τισσαφέρνει· καὶ αὐτοῖς παρῄνει, εἰ μὴ βούλονται τά τε ἐν Ἰωνίᾳ καὶ τὰ ξύμπαντα πράγματα διολέσαι, ὡς τάχιστα βοηθεῖν Μιλήτῳ καὶ μὴ περιϊδεῖν ἀποτειχισθεῖσαν.

27. Καὶ οἱ μὲν ἅμα τῇ ἕῳ ἔμελλον βοηθήσειν· Φρύνιχος δὲ ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς ὡς ἀπὸ τῆς Λέρου ἐπύθετο τὰ τῶν νεῶν σαφῶς, βουλομένων τῶν ξυναρχόντων ὑπομεῖναντας διαναυμαχεῖν, οὐκ ἔφη οὔτ' αὐτὸς ποιήσειν τοῦτο, οὔτ' ἐκείνοις οὔτ' ἄλλῳ οὐδενὶ ἐς δύναμιν ἐπιτρέψειν. ὅπου γὰρ ἔξεστιν ἐν ὑστέρῳ, σαφῶς εἰδότας πρὸς ὁπόσας τε ναῦς πολεμίας καὶ ὅσαις πρὸς αὐτὰς ταῖς σφετέραις, ἱκανῶς καὶ καθ' ἡσυχίαν παρασκευασαμένοις ἔσται ἀγωνίσασθαι, οὐδέποτε τῷ αἰσχρῷ ὀνείδει εἴξας ἀλόγως διακινδυνεύσειν. οὐ γὰρ αἰσχρὸν εἶναι Ἀθηναίους ναυτικῷ μετὰ καιροῦ ὑποχωρῆσαι, ἀλλὰ καὶ μετὰ ὁτουοῦν τρόπου αἴσχιον ξυμβήσεσθαι, ἢν ἡσσηθῶσι, καὶ τὴν πόλιν οὐ μόνον τῷ αἰσχρῷ, ἀλλὰ καὶ τῷ μεγίστῳ κινδύνῳ περιπίπτειν, ᾗ μόγις ἐπὶ ταῖς γεγενημέναις ξυμφοραῖς ἐνδέχεσθαι μετὰ βεβαίου παρασκευῆς καθ' ἑκουσίαν, ἢ πάνυ γε ἀνάγκῃ, προτέρᾳ ποι ἐπιχειρεῖν ποῦ δή, μὴ βιαζομένῃ γε, πρὸς αὐθαι-

26. ἐς Ἑλεόν. Bekk. ex Vat. Λέρον. Cf. c. 27 init. Sed ea insula apud Icarum et Pathmum sita non videtur ἡ πρὸ Μιλήτου νῆσος dici posse, ut iam monuit Poppo. — παρῆν, sc. τῇ μάχῃ.

27. οὔτ' ἄλλῳ οὐδενί. Bekk. de coniectura οὐδ' ἄλλῳ οὐδ. Sane aptius.

ὅπου γὰρ ἔξεστιν — διακινδυνεύσειν. Verba sic iunge: ὅπου γὰρ ἔξεστιν ἀγωνίσασθαι, σαφῶς εἰδότας πρὸς ὁπόσας τε ναῦς — ταῖς σφετέραις, ἱκανῶς καὶ καθ' ἡσυχίαν παρασκευασαμένοις ἔσται ἀγωνίσασθαι (hoc enim verbum bis cogitandum est, ut 7, 47. et alibi). — τῷ αἰσχρῷ — εἴξας, recte Schol. φεύγων ἀδοξίαν.

καὶ μετὰ ὁτουοῦν — ξυμβήσεσθαι. Male Schol. ἤτοι κατὰ γνώμην τῶν πολεμίων ἔσται δὴ συνθήκας ποιεῖν. Est ξυμβαίνειν h. l. proelium committere. Particulam καί iunge cum ὁτουοῦν τρόπου. Nam αἴσχιον est pro αἰσχρῶς μᾶλλον, i. e. turpiter potius. Cf. 2, 40. Sententia: Non turpe esse Atheniensibus cum classe quandoque cedere; turpiter potius manum conserturos vel quovismode, si vincerentur. — Verba ᾗ πάνυ γε ἀνάγκῃ Goellerus refert ad μόγις, (sic enim h. l. codd. omnes) et interpretatur ᾗ μόλις ἢ πάνυ γε ἀνάγκῃ, cui civitati cum vix liceat, vel certe magna necessitate coactae hostes aggredi. Rectius ille sane quam ceteri interpretes. Sed etiam sic verba καθ' ἑκουσίαν, int. γνώμην, offensioni sunt, quibus non ᾗ, sed ἀλλά videtur convenire. At non videtur hic ἀνάγκῃ tamquam prorsus contraria voluntati poni, sed verba καθ' ἑκουσίαν, sponte, voluntario, ad ἀνάγκῃ relata, significant voluntatem necessitate effectam (einen durch die Noth hervorgebrachten Entschluss zur Offensive).

ποῦ δή, μὴ βιαζομένῃ γε. In C. F. B. legitur σκονδῃ, unde

Digitized by Google

ρέτους κινδύνους εἶναι; ὡς τάχιστα δὲ ἐκέλευε τοὺς τραυματίας ἀναλαβόντας καὶ τὸν πεζὸν καὶ τῶν σκευῶν ὅσα ἦλθον ἔχοντες, ᾧ δ' ἐκ τῆς πολεμίας εἰλήφασι καταλιπόντας, ὅπως κοῦφαι ὦσιν αἱ νῆες, ἀποπλεῖν ἐς Σάμον, κἀκεῖθεν ἤδη ξυναγαγόντας πάσας τὰς ναῦς τοὺς ἐπίπλους, ἢν που καιρὸς εἴη, ποιεῖσθαι. ὡς δὲ ἔπεισε, καὶ ἔδρασε ταῦτα· καὶ ἔδοξεν οὐκ ἐν τῷ αὐτίκα μᾶλλον ἢ ὕστερον, οὐκ ἐς τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐς ὅσα ἄλλα Φρύνιχος κατέσχη, οὐκ ἀξύνετος εἶναι. καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἀφ' ἑσπέρας εὐθὺς τούτῳ τῷ τρόπῳ ἀτελεῖ τῇ νίκῃ ἀπὸ τῆς Μιλήτου ἀνέστησαν· καὶ οἱ Ἀργεῖοι κατὰ τάχος καὶ πρὸς ὀργὴν τῆς ξυμφορᾶς ἀπέπλευσαν ἐκ τῆς Σάμου ἐπ' οἴκου.

28. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι ἅμα τῇ ἕῳ ἐκ τῆς Τειχιούσσης ἄραντες, ἐπικατάγονται, καὶ μείναντες ἡμέραν μίαν, τῇ ὑστεραίᾳ καὶ τὰς Χίας ναῦς προσλαβόντες τὰς μετὰ Χαλκιδέως τὸ πρῶτον ξυγκαταδιωχθείσας, ἐβούλοντο πλεῦσαι ἐπὶ τὰ σκεύη, ἃ ἐξείλοντο, ἐς Τειχιοῦσσαν πάλιν. καὶ ὡς ἦλθον, Τισσαφέρνης τῷ πεζῷ παρελθὼν πείθει αὐτοὺς ἐπὶ Ἴασον, ἐν ᾗ Ἀμόργης πολέμιος ὢν κατεῖχε, πλεῦσαι. καὶ προσβαλόντες τῇ Ἰάσῳ αἱφνίδιοι, καὶ οὐ προσδεχομένων ἀλλ' ἢ Ἀττικὰς τὰς ναῦς εἶναι, αἱροῦσι· καὶ μάλιστα ἐν τῷ ἔργῳ οἱ Συρακόσιοι ἐπηνέθησαν. καὶ τόν τε Ἀμόργην ζῶντα λαβόντες, Πισσούθνου νόθον υἱόν, ἀφεστῶτα δὲ βασιλέως, παραδιδόασιν οἱ Πελοποννήσιοι Τισσαφέρνει ἀπαγαγεῖν, εἰ βούλεται, βασιλεῖ, ὥσπερ αὐτῷ προσέταξε· καὶ τὴν Ἴασον διεπόρθησαν, καὶ χρήματα πάνυ πολλὰ ἡ στρατιὰ ἔλαβε· παλαιόπλουτον γὰρ ἦν τὸ χωρίον. τοὺς τ' ἐπικούρους τοὺς περὶ τὸν Ἀμόργην παρὰ σφᾶς αὐτοὺς κομίσαντες καὶ οὐκ ἀδικήσαντες ξυνέταξαν, ὅτι ἦσαν οἱ πλεῖστοι ἐκ Πελοποννήσου· τό τε πόλισμα Τισσαφέρνει παραδόντες καὶ τὰ ἀνδράποδα πάντα, καὶ δοῦλα καὶ ἐλεύθερα, ὧν καθ' ἕκαστον στατῆρα Δαρεικὸν παρ' αὐτοῦ ξυνέβησαν λαβεῖν, ἔπειτα ἀνεχώρησαν ἐς τὴν Μίλητον. καὶ Πεδάρητόν τε

σπουδῇ (*negre, vix*) eruit Schneider in Ind. Xen. Mem. s. v. σχολή et in Lex. s. σπουδῇ. Magis placet Lindavii coniectura ἦπου δή, *nedum*, ut Thuc. loquitur 1, 142. 6, 37. Vulgatum interpretantur πῶς δή, quod ferri utrumque possit, subaudito vel repetito potius ἐνδέχεσθαι.

ἦν που καιρὸς εἴη. Sic libri omnes praeter Vat., qui praebet ᾖ, receptum a Bekk. et probatum Popponi, quia, licet in oratione obliqua ἦν cum optativo iunctum reperiatur, (vid. quos laudat Poppo I. 1. p. 144.) tamen Thucydides sic non loquatur, et praecedat ὅπως ὦσιν.

καὶ πρὸς ὀργὴν τῆς ξυμφ. Schol. ὀργιζόμενοι διὰ τὴν συμβᾶσαν αὐτοῖς συμφορὰν περὶ Μίλητον.

28. ἐπικατάγονται, int. ἐς Μίλητον. — ξυγκαταδιωχθείσας, de quibus vid. c. 17. — τὰ σκεύη sunt impedimenta vel utensilia, quae, ne naves nimis gravarentur, ante proelium deponebantur. Vid. c. 27. ἃ ἐξείλοντο, int. ἐν Τειχιούσσῃ. Quare Poppo cum Bekk. commata, quibus haec verba secludi, delet, ut ἐς Τειχ. et cum ἐξείλ. et cum πλεῦσαι cohaereat. — Ἴασος, oppidum in Mileti vicinia situm. — Mox τάς ante ναῦς e Vat. receptum.

ξυνέταξαν. Schol. ἤγουν συνηρίθμησαν. Recte. Aliter accepit Schol. cod. Aug. ἀντὶ τοῦ, κατέταξαν εἰς τὸ ἴδιον στράτευμα. Sed hoc esset ξυνεστάξαντο. Et docent sequentia τὸ παρὰ Ἀμόργου ἐπικουρικόν,

Digitized by Google

τὸν Λέοντος ἐς τὴν Χίον ἄρχοντα Λακεδαιμονίων πεμψάντων, ἀποστέλλουσι πεζῇ μέχρι Ἐρυθρῶν, ἔχοντα τὸ παρὰ Ἀμόργου ἐπικουρικόν, καὶ ἐς τὴν Μίλητον αὐτοῦ Φίλιππον καθιστᾶσι. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

29. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος, ἐπειδὴ τὴν Ἴασον κατεστήσατο ὁ Τισσαφέρνης ἐς φυλακήν, παρῆλθεν ἐς τὴν Μίλητον, καὶ μηνὸς μὲν τροφὴν, ὥσπερ ὑπέστη ἐν τῇ Λακεδαίμονι, ἐς δραχμὴν Ἀττικὴν ἑκάστῳ πάσαις ταῖς ναυσὶ διέδωκε, τοῦ δὲ λοιποῦ χρόνου ἐβούλετο τριώβολον διδόναι, ἕως ἂν βασιλέα ἐπέρηται· ἢν δὲ κελεύῃ, ἔφη δώσειν ἐντελῆ τὴν δραχμήν. Ἑρμοκράτους δὲ ἀντειπόντος τοῦ Συρακοσίου στρατηγοῦ, (ὁ γὰρ Θηραμένης, οὐ ναύαρχος ὤν, ἀλλ' Ἀστυόχῳ παραδοῦναι τὰς ναῦς ξυμπλέων, μαλακὸς ἦν περὶ τοῦ μισθοῦ,) ὅμως δὲ παρὰ πέντε ναῦς πλέον ἀνδρὶ ἑκάστῳ ἢ τρεῖς ὀβολοὶ ὡμολογήθησαν. ἐς γὰρ πέντε ναῦς τρία τάλαντα ἐδίδου τοῦ μηνός· καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσῳ πλείους νῆες ἦσαν τούτου τοῦ ἀριθμοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τοῦτον ἐδίδοτο.

hunc militem seorsum esse habitum. — Mox ἔπειτα, praecedente participio. Vid. Viger. p. 339. et Hermann. p. 772. — De statere Darico vid. Boeckh. Oec. polit. T. I. p. 23. — ἐς τὴν Μίλητον αὐτοῦ, i. e. ibi, in ipso illo loco, ubi tum erant, praefectum (ἁρμοστήν) constituebant. Sic 3, 31. ἐν τῷ ἱερῷ αὐτοῦ. 5, 83. ἐκ τοῦ Ἄργους αὐτόθεν. Plura affert Krüg. ad Dion. p. 280.

29. ἐς δραχμὴν Ἀττικήν, ita ut quotidie drachmam Atticam quisque miles acciperet stipendii loco. Triobolon est dimidium drachmae, quae exaequat quinque grossos et dimidium nostrae monetae. Vid. librum meum (Abriss der Alterthüm.) p. 99.

οὐ ναύαρχος ὤν, vid. c. 26. — ὅμως δέ — ὡμολογήθησαν. Particula δέ post parenthesin de more infertur. Vid. Hermann. ad Viger. p. 847. et multo uberius explicantem Buttmannum ad Dem. Mid. p. 152 sqq. ὅμως refer ad ea, quae in parenthesi continentur: *quamquam Theramenes non adiuvabat Hermocratem.* — Verba παρὰ πέντε ναῦς valent *in quinas naves.* Cap. 5. Thucydides breviter narrat, Tissaphernem Peloponnesiis promisisse alimenta (τροφὴν παρέξειν). Tametsi ibi non additur, quantum singulis nautis in singulos dies promiserit, tamen ex Xenoph. Hist. Gr. I, 5, 5 sq. colligas, inter regem Persarum et Lacedaemonios aliquando de triobolo diurno in singulos nautas, vel menstruis triginta minis in singulas naves convenisse. *Iam liberaliter Tissaphernes in primum mensem drachmam in singulos impendit;* et Hermocratis provocatione permotus in quinas naves ἐπίμετρον quoddam posthac concedit. Nam *cum in quinas naves* tria talenta expenderet, *singuli* nautae, si duceni in singulis navibus erant, praeter quotidianum triobolum quot mensibus tres drachmas sive duodeviginti obolos accipiebant; ergo singulis nautis quotidie 3/5 oboli praebebantur. Cf. Boeckh. Oec. polit. p. 297. Sequitur ex his, verba καὶ πεντήκοντα, quae vulgo leguntur post πέντε ναῦς, delenda esse. Transscripsit ea aliquis ex cap. 26. At non erant quinquaginta quinque Peloponnesiorum naves, quibus stipendium solvendum esset, sed sexaginta, cum quinque iam antea cum Chalcideo advenissent (cf. c. 28.); et sententiam pessumdant verba ista καὶ πεντήκοντα. Nam non solum exigua nimis summa in tantum numerum navium efficerentur tria talenta, sed etiam verba insequentia καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσῳ πλείους νῆες ἦσαν τούτου τοῦ ἀριθμοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐδίδοτο nullam interpretationem admitterent. Τούτου τοῦ ἀριθμοῦ est τῶν πέντε νεῶν, et sententia: Den Schiffen über die Zahl 5 (quae πεντάδας istas exsuperarent) wurde nach demselben Verhältnisse gezahlt.

Digitized by Google

30. *Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος τοῖς ἐν τῇ Σάμῳ Ἀθηναίοις, — προσαφιγμέναι γὰρ ἦσαν καὶ οἴκοθεν ἄλλαι νῆες πέντε καὶ τριάκοντα, καὶ στρατηγοὶ Χαρμῖνος καὶ Στρομβιχίδης καὶ Εὐκτήμων, καὶ τὰς ἀπὸ Χίου πάσας καὶ τὰς ἄλλας ξυναγαγόντες ἐβούλοντο, διακληρωσάμενοι, ἐπὶ μὲν τῇ Μιλήτῳ τῷ ναυτικῷ ἐφορμεῖν, πρὸς δὲ τὴν Χίον καὶ ναυτικὸν καὶ πεζὸν πέμψαι. καὶ ἐποίησαν οὕτω. Στρομβιχίδης μὲν γὰρ καὶ Ὀνομακλῆς καὶ Εὐκτήμων τριάκοντα ναῦς ἔχοντες, καὶ τῶν ἐς Μίλητον ἐλθόντων χιλίων ὁπλιτῶν μέρος ἀγαγόντες ἐν ναυσὶν ὁπλιταγωγοῖς, ἐπὶ Χίον λαχόντες ἔπλεον· οἱ δ' ἄλλοι ἐν Σάμῳ μένοντες τέσσαρσι καὶ ἑβδομήκοντα ναυσὶν ἐθαλασσοκράτουν, καὶ ἐπίπλουν τῇ Μιλήτῳ ἐποιοῦντο.*

31. *Ὁ δ' Ἀστύοχος ὡς τότε ἐν τῇ Χίῳ ἔτυχε διὰ τὴν προδοσίαν τοὺς ὁμήρους καταλεγόμενος, τούτου μὲν ἐπέσχεν, ἐπειδὴ ἤσθετο τάς τε μετὰ Θηραμένους ναῦς ἡκούσας καὶ τὰ περὶ τὴν ξυμμαχίαν βελτίω ὄντα· λαβὼν δὲ ναῦς, τάς τε Πελοποννησίων δέκα καὶ Χίας δέκα, ἀνάγεται. καὶ προσβαλὼν Πτελεῷ, καὶ οὐχ ἑλών, παρέπλευσεν ἐπὶ Κλαζομενάς, καὶ ἐκέλευεν αὐτῶν τοὺς τὰ Ἀθηναίων φρονοῦντας ἀνοικίζεσθαι ἐς τὸν Δαφνοῦντα, καὶ προσχωρεῖν σφίσι· ξυνεκέλευε δὲ καὶ Ταμὼς, Ἰωνίας ὕπαρχος ὤν. ὡς δ' οὐκ ἐχήκουον, ἐσβολὴν ποιησάμενος τῇ πόλει, οὔσῃ ἀτειχίστῳ, καὶ οὐ δυνάμενος ἑλεῖν, ἀπέπλευσεν ἀνέμῳ μεγάλῳ, αὐτὸς μὲν ἐς Φώκαιαν καὶ Κύμην, αἱ δὲ ἄλλαι νῆες κατῆραν ἐς τὰς ἐπικειμένας ταῖς Κλαζομεναῖς νήσους, Μαράθουσσαν καὶ Πήληνα καὶ Δρυμοῦσσαν· καὶ ὅσα ὑπεξέκειτο αὐτόθι τῶν Κλαζομενίων, ἡμέρας ἐμμείναντες διὰ τοὺς ἀνέμους ὀκτὼ, τὰ μὲν διήρπασαν καὶ*

30. *τοῖς ἐν τῇ Σάμῳ Ἀθην.* Cum Cl. Bredov. *οἱ ἐν τ. Σ.* praeferebat, faciliorem lectionem difficiliori. Thucydidem fortasse ab initio voluisse scribere *ἔδοξε διακληρωσαμένοις*, postea ab inchoata structura abiisse, putat Krüg. l. l. p. 313. Rectius tamen deinde a *προσαφιγμέναι* pendere statuit *Ἀθηναίοις*. Eodem modo Goellerus dativum inde explicat, quod subiectum adaptaverit Scriptor participio *προσαφιγμέναι* in sententia causali, ut 1, 72 init. *τῶν δὲ Ἀθηναίων — ἔτυχε γὰρ πρεσβεία.* cf. Bernhardy Synt. p. 465. — Strombichides idem est, qui supra c. 17. inter Atheniensium duces memoratur. Athenas interim rediisse videtur, ut auxilia peteret. Nunc denuo praetor factus revertitur. „Eidemque, cum popularis esset (vid. Lys. c. Agor. p. 853. c. Nicom. p. 850.), in tertium quoque annum prorogatum imperium est.“ *Krüg.* p. 315. Vid. Thuc. 8, 62. 79. — *διακληρωσάμενοι* Schol. *διαμερίσαντες κλήρῳ.* „Sorte enim imperatores, nisi forte unus eorum *αὐτοκράτωρ* esset, munera belli inter se sortiri solebant. Vid. Thuc. 6, 62. et 42. *τρία μέρη νείμαντες ἓν ἑκάστῳ ἐκλήρωσαν.*“ Annotavit Krüg. p. 279., qui paullo inferius pro *ἀγαγόντες*, *ἄγοντες* scribendum coniecit, et *ἐπίπλους* pro *ἐπίπλουν*. Et illud quidem *ἀγαγόντες*, tamquam ab interpretibus additum, delendum atque *ἔχοντες* ex praegressis subaudiendum esse censet Poppo, quia Vat. eius loco praebet *ἀπολιπόντες*, et Valla omittit.

31. *διὰ τὴν προδοσίαν.* Vid. cap. 24 extr. — *τὰ περὶ τὴν ξυμμ. βελτίω ὄντα.* Nam recens adiuti erant et magna classe Peloponnesiorum, et stipendio Tissaphernis, neque clade ad Miletum accepta valde afflicti erant.

ὅσα ὑπεξέκειτο, i. e. quae ibi reposita erant, veluti frumentum, pe-

Digitized by Google

ἀνάλωσαν, τὰ δὲ ἐξβαλόμενοι ἀπέπλευσαν ἐς Φώκαιαν καὶ Κύμην ὡς Ἀστύοχον.

32. Ὄντος δ' αὐτοῦ ἐνταῦθα, Λεσβίων πρέσβεις ἀφικνοῦνται, βουλόμενοι [αὖθις] ἀποστῆναι· καὶ αὐτὸν μὲν πείθουσιν· ὡς δ' οἵ τε Κορίνθιοι καὶ οἱ ἄλλοι ξύμμαχοι ἀπρόθυμοι ἦσαν διὰ τὸ πρότερον σφάλμα, ἄρας ἔπλει ἐπὶ τῆς Χίου. καὶ χειμασθεισῶν τῶν νεῶν, ὕστερον ἀφικνοῦνται ἄλλαι ἄλλοθεν ἐς τὴν Χίον. καὶ μετὰ τοῦτο Πεδάριτος, τότε παριὼν πεζῇ ἐκ τῆς Μιλήτου, γενόμενος ἐν Ἐρυθραῖς, διαπεραιοῦται αὐτός τε καὶ ἡ στρατιὰ ἐς Χίον. ὑπῆρχον δὲ αὐτῷ καὶ ἐκ τῶν πέντε νεῶν στρατιῶται ὑπὸ Χαλκιδέως ὡς ἐς πεντακοσίους ξὺν ὅπλοις καταλειφθέντες. ἐπαγγελλομένων δέ τινων Λεσβίων τὴν ἀπόστασιν, προσφέρει τῷ τε Πεδαρίτῳ καὶ τοῖς Χίοις Ἀστύοχος λόγον ὡς χρὴ παραγενομένους ταῖς ναυσὶν ἀποστῆσαι τὴν Λέσβον· ἢ γὰρ ξυμμάχους πλείους σφᾶς ἕξειν, ἢ τοὺς Ἀθηναίους, ἤν τι σφάλλωνται, κακώσειν. οἱ δ' οὐκ ἐχήκουον· οὐδὲ τὰς ναῦς ὁ Πεδάριτος ἔφη τῶν Χίων αὐτῷ προήσειν.

33. Κἀκεῖνος λαβὼν τάς τε τῶν Κορινθίων πέντε καὶ ἕκτην Μεγαρίδα καὶ μίαν Ἑρμιονίδα, καὶ ἃς αὐτὸς Λακωνικὰς ἦλθεν ἔχων, ἔπλει ἐπὶ τῆς Μιλήτου πρὸς τὴν ναυαρχίαν, πολλὰ ἀπειλήσας τοῖς Χίοις, ἢ μὴν μὴ ἐπιβοηθήσειν, ἤν τι δέωνται. καὶ προσβαλὼν Κωρύκῳ τῆς Ἐρυθραίας ἐνηυλίσατο. οἱ δ' ἀπὸ τῆς Σάμου Ἀθηναῖοι ἐπὶ τὴν Χίον πλέοντες τῇ στρατιᾷ, καὶ αὐτοὶ ἐκ τοῦ ἐπὶ θάτερα λόφου διείργοντο καὶ καθωρμίσαντο· καὶ ἐλελήθεσαν ἀλλήλους. ἐλθούσης δὲ παρὰ Πεδαρίτου [ὑπὸ νύκτα] ἐπιστολῆς ὡς Ἐρυθραίων ἄνδρες αἱ-

cora. — ἐξβαλόμενοι, sc. ἐς τὰς ναῦς ἑαυτῶν.

32. [αὖθις] ἀποστῆναι. „Αὖθις accessit ex Vat. Recte; nam iam paullo ante desciverant Methymna et Mytilene c. 22. atque Eresus c. 23., sed ab Atheniensibus statim subactae erant.“ *Poppo.*

ὑπὸ Χαλκιδέως — καταλειφθέντες. Supra c. 17. Thuc. narrat, Chalcideum, Lacedaemoniorum praefectum, nautas ex quinque navibus, quibuscum advectus erat, eductos armis instruxisse et in Chio reliquisse, cum ipse Miletum festinaret. Eorum autem numerum circiter quingentorum aestimat. ὡς ἐς omnes libri, praeter Vat., qui ὡς, et I., qui ἐς omittit. Etiam nostrates tali pleonasmo utuntur: ungefähr an 500.

ἤν τι σφάλλωνται, si minus bene ipsi rem gesserint, si non contigerit Lesbios Atheniensium imperio liberare. — κακώσειν, vexando et distrahendo.

33. τάς τε τῶν Κορινθίων πέντε, int. οὔσας. Respicit Peloponnesiorum naves, quas Cenchrea profectas Chium pervenisse narrat c. 23. Ibidem paullo superius Astyochus *quatuor* naves indidem eodem adduxisse traditur, quas Krüg. p. 298. suspicatur ex iis fuisse, quas Agis aedificandas curaverat.

ἐκ τοῦ ἐπὶ θάτερα λόφου διείργοντο. Portus convertit: *ipsi quoque ad alteram collis partem (ab hoste) dirimebantur, et (illuc) appulerunt.* Et Bauerus inter alia annotaverat, ἐκ significare *e regione*, et collem esse promontorium, in mare procurrens dorsum; ergo haud dubie ipsum Corycum (cf. c. 34.). Contra Goeller. in h. l. offendens explicat καὶ αὐτοὶ ἐκ τοῦ ἐπὶ θάτερα λόφου (an der andern Seite *eines* Hügels) καθορμισάμενοι διείργοντο τῷ λόφῳ. Scilicet λόφου pendere sit ex τὸ ἐπὶ θάτερα. Sequerer, si esset ἐπὶ θάτερα τοῦ λόφου. Cum articulus desit, sententiae aptiorem esse puto traiectionem pro ἐκ τοῦ λόφου ἐπὶ

Digitized by Google

χμάλωτοι. ἐκ Σάμου ἐπὶ προδοσίᾳ ἐς Ἐρυθρὰς ἥκουσιν ἀφειμένοι, ἀνάγεται ὁ Ἀστύοχος εὐθὺς ἐς τὰς Ἐρυθρὰς πάλιν· καὶ παρὰ τοσοῦτον ἐγένετο αὐτῷ μὴ περιπεσεῖν τοῖς Ἀθηναίοις. διαπλεύσας δὲ καὶ ὁ Πεδάριτος παρ' αὐτὸν, καὶ ἀναζητήσαντες τὰ περὶ τῶν δοκούντων προδιδόναι, ὡς εὗρον ἅπαν ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων ἐκ τῆς Σάμου προφασισθὲν, ἀπολύσαντες τῆς αἰτίας ἀπέπλευσαν, ὁ μὲν ἐς τὴν Χίον, ὁ δὲ ἐς τὴν Μίλητον ἐκομίσθη, ὥσπερ διενοεῖτο.

34. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ ἡ τῶν Ἀθηναίων στρατιὰ ταῖς ναυσὶν ἐκ τοῦ Κωρύκου περιπλέουσα κατ' Ἀργῖνον ἐπιτυγχάνει τρισὶ ναυσὶ τῶν Χίων μακραῖς, καὶ ὥσπερ ἰδόντες ἐπεδίωκον· καὶ χειμών τε μέγας ἐπιγίγνεται, καὶ αἱ μὲν τῶν Χίων μόγις καταφεύγουσιν ἐς τὸν λιμένα, αἱ δὲ τῶν Ἀθηναίων αἱ μὲν μάλιστα ὁρμήσασαι τρεῖς διαφθείρονται καὶ ἐκπίπτουσι πρὸς τὴν πόλιν τῶν Χίων, καὶ ἄνδρες οἱ μὲν ἁλίσκονται, οἱ δ' ἀποθνήσκουσιν· αἱ δ' ἄλλαι καταφεύγουσιν ἐς τὸν ὑπὸ τῷ Μίμαντι λιμένα, Φοινικοῦντα καλούμενον. ἐντεῦθεν δ' ὕστερον ἐς τὴν Λέσβον καθορμισάμενοι παρεσκευάζοντο ἐς τὸν τειχισμόν.

35. Ἐκ δὲ τῆς Πελοποννήσου τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος Ἱπποκράτης ὁ Λακεδαιμόνιος ἐκπλεύσας δέκα μὲν Θουρίαις ναυσὶν, ὧν ἦρχε Δωριεὺς ὁ Διαγόρου τρίτος αὐτὸς, μιᾷ δὲ Λακωνικῇ, μιᾷ δὲ Συρακοσίᾳ, καταπλεῖ ἐς Κνίδον· ἡ δ' ἀφεστήκει ἤδη ὑπὸ Τισσαφέρνους. καὶ αὐτοὺς οἱ ἐν τῇ Μιλήτῳ ὡς ἤσθοντο, ἐκέλευον ταῖς μὲν ἡμισείαις τῶν νεῶν Κνίδον φυλάσσειν, ταῖς δὲ, περὶ Τριόπιον οὔσαις, τὰς ἀπ' Αἰγύπτου ὁλκάδας προσ-

θάτερα διείργοντο, sie wurden von den Peloponnesiern in der Gegend des Hügels nach der andern Seite hin getrennt und landeten dort. — Verba ὑπὸ νύκτα solus exhibet Vat. — ἀφειμένοι, int. ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. — παρὰ τοσοῦτον ἐγένετο, tantillum aberat, quin Astyochus, si Miletum pergeret, in naves Atheniensium et plures numero et validiores incideret.

34. Ἀργῖνον. Etiam hoc Erythraeae promontorium erat. — Mox pro verbis ὥσπερ ἰδόντες Vat. et Vall. ὡς εἶδον, quod recipere malim quam, colo post ἐπεδίωκον in virgulam mutato, verba καὶ χειμών τε — cum Duk. aliisque pro apodosi accipere. Non enim alibi sic solet loqui Thuc. Fortasse hic scripsit ὥςπερ εἶδον, quod comparari possit cum ὥσπερ εἶχον. Ita participium ἰδόντες ex interpretatione ortum fuerit, et postea in locum verbi, distinctione quoque in Gr. et Bas. mutata, intrusum. — μάλιστα ὁρμήσασαι, quae maxime properaverant. Verba διαφθείρονται et ἐκπίπτουσι πρὸς — Χίων videntur traiecta esse, ut c. 33. διείργοντο et καθορμίσαντο transposita esse recte putaveris. Vid. ibi Goeller., qui affert exempla 3, 68. αὖθις τὸ αὐτὸ ἕνα ἕκαστον παραγαγόντες καὶ ἐρωτῶντες. Nostro loco naves Atheniensium qui persequebantur, non videntur antequam ad Chiorum terram vel urbem pervenissent, licet a procella et fluctibus correptae et quassatae, plane corruptae esse, cum in littore demum nautae eorum partim capti partim necati fuerint. — Mimas mons excelsus erat in Erythraea, cum portu, cui nomen Φοινικοῦς.

35. ὑπὸ Τισσαφέρνους. Sic ex Palmerii coniectura rescriptum etiam a Bekk. in ed. min. et Popp. Vulgo ἀπό. Cnidus antea Atheniensibus paruerat, tunc a Tissapherne iis abalienata, qui eo tempore socius erat Peloponnesiis. — ἀπ' Αἰγύπτου ὁλκάδας, int. Atheniensium naves frumentum ex Aegypto, quae

Digitized by Google

βαλλούσας ξυλλαμβάνειν· ἔστι δὲ τὸ Τριόπιον ἄκρα τῆς Κνιδίας προὔχουσα, Ἀπόλλωνος ἱερόν. πυθόμενοι δὲ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ πλεύσαντες ἐκ τῆς Σάμου λαμβάνουσι τὰς ἐπὶ Τριοπίῳ φρουρούσας ἐξ ναῦς· οἱ δ' ἄνδρες ἀποφεύγουσιν ἐξ αὐτῶν. καὶ μετὰ τοῦτο ἐς τὴν Κνίδον καταπλεύσαντες καὶ προσβαλόντες τῇ πόλει ἀτειχίστῳ οὔσῃ, ὀλίγου εἷλον. τῇ δ' ὑστεραίᾳ αὐθις προσέβαλλον· καὶ ὡς, ἄμεινον φραξαμένων αὐτῶν ὑπὸ νύκτα, καὶ ἐπεισελθόντων αὐτοῖς τῶν ἀπὸ τοῦ Τριοπίου ἐκ τῶν νεῶν διαφυγόντων, οὐκέθ' ὁμοίως ἔβλαπτον, ἀπελθόντες καὶ δηώσαντες τὴν τῶν Κνιδίων γῆν ἐς τὴν Σάμον ἀπέπλευσαν.

36. Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον Ἀστυόχου ἥκοντος ἐς τὴν Μίλητον ἐπὶ τὸ ναυτικὸν, οἱ Πελοποννήσιοι εὐπόρως ἔτι εἶχον ἅπαντα τὰ κατὰ τὸ στρατόπεδον· καὶ γὰρ μισθὸς ἐδίδοτο ἀρκούντως, καὶ τὰ ἐκ τῆς Ἰάσου μεγάλα χρήματα διαρπασθέντα ὑπῆν τοῖς στρατιώταις, οἵ τε Μιλήσιοι προθύμως τὰ τοῦ πολέμου ἔφερον. πρὸς δὲ τὸν Τισσαφέρνην ἐδόκουν ὅμως τοῖς Πελοποννησίοις αἱ πρῶται ξυνθῆκαι, αἱ πρὸς Χαλκιδέα γενόμεναι, ἐνδεεῖς εἶναι, καὶ οὐ πρὸς σφῶν μᾶλλον· καὶ ἄλλας ἔτι θηραμένους παρόντος ἐκοίουν· καὶ εἰσὶν αἵδε.

37. „ΣΤΝΘΗΚΑΙ Λακεδαιμονίων καὶ τῶν ξυμμάχων πρὸς βασιλέα Δαρεῖον καὶ τοὺς παῖδας τοῦ βασιλέως καὶ Τισσαφέρνην, σπονδὰς εἶναι καὶ φιλίαν κατὰ τάδε. Ὁπόση χώρα καὶ πόλεις βασιλέως εἰσὶ Δαρείου, ἣ τοῦ πατρὸς ἦσαν ἢ τῶν προγόνων, ἐπὶ ταύτας μὴ ἰέναι ἐπὶ πολέμῳ μηδὲ κακῷ μηδενὶ μήτε Λακεδαιμονίους μήτε τοὺς ξυμμάχους τῶν Λακεδαιμονίων· μηδὲ φόρους πράσσεσθαι ἐκ τῶν πόλεων τούτων μήτε Λακεδαιμονίους μήτε τοὺς ξυμμάχους τῶν Λακεδαιμονίων· μηδὲ Δαρεῖον βασιλέα, μηδὲ ὧν [ὁ] βασιλεὺς ἄρχει, ἐπὶ Λακεδαιμονίους μηδὲ τοὺς ξυμμάχους ἰέναι ἐπὶ πολέμῳ μηδὲ κακῷ μηδενί. ἢν δέ τι δέωνται Λακεδαιμόνιοι ἢ οἱ ξύμμαχοι βασιλέως, ἢ βασιλεὺς Λακεδαιμονίων ἢ τῶν ξυμμάχων, ὅ τι ἂν πείθωσιν ἀλλήλους, τοῦτο ποιοῦσι καλῶς ἔχειν. τὸν δὲ πόλεμον τὸν πρὸς Ἀθηναίους καὶ τοὺς ξυμμάχους κοινῇ ἀμφοτέρους πολεμεῖν· ἢν δὲ κατάλυσιν ποιῶνται, κοινῇ ἀμφοτέρους ποιεῖσθαι. ὁπόση δ' ἂν στρατιὰ ἐν τῇ χώρᾳ τῇ βασιλέως ᾖ, μεταπεμ-

eo tempore sub Amyrtaeo in libertatem se vindicabat, (ad Triopium appellere solitas) Samum advehentes. Cf. Krüg. p. 356. Ceterum Thurii hic comparent in Peloponnesiorum partibus. Cf. 6, 104. 7, 33.

ἀπελθόντες. Sic Vat. solus. Ceteri, ut olim edebatur, ἐπελθόντες. Mendum iam intellexerant Reisk. et Bauerus.

36. ἔτι θηραμ. παρόντος. Olim ἐπί. Illud, quod praebet Vat., aptius ob c. 38 in.

37. τοῦ βασιλέως. Bekk. scribendum censet τοὺς βασιλέως. Sic infra τῇ βασιλέως pro τοῦ β. scribendum, codd. adstipulantibus. Nam perraro Thuc., de Persarum rege loquens, utitur articulo in voc. βασιλεύς. — Mox idem Bekk. μηδὲ φόρους scripsit pro μήτε, „quia non singula nomina negantia disiunguntur, sed enuntiationes negantes copulantur." *Popp.*

Digitized by Google

ψαμένου βασιλέως, τὴν δαπάνην βασιλέα παρέχειν. ἢν δέ τις τῶν πόλεων, ὁπόσαι ξυνέθεντο βασιλεῖ, ἐπὶ τὴν βασιλέως ἴῃ χώραν, τοὺς ἄλλους κωλύειν καὶ ἀμύνειν βασιλεῖ κατὰ τὸ δυνατόν. καὶ ἢν τις τῶν ἐν τῇ βασιλέως χώρᾳ, ἢ ὅσης βασιλεὺς ἄρχει, ἐπὶ τὴν Λακεδαιμονίων ἴῃ ἢ τῶν ξυμμάχων, βασιλεὺς κωλυέτω καὶ ἀμυνέτω κατὰ τὸ δυνατόν."

38. Μετὰ δὲ ταύτας τὰς ξυνθήκας Θηραμένης μὲν, παραδοὺς Ἀστυόχῳ τὰς ναῦς, ἀποπλέων ἐν κέλητι ἀφανίζεται. οἱ δ' ἐκ τῆς Λέσβου Ἀθηναῖοι ἤδη διαβεβηκότες ἐς τὴν Χίον τῇ στρατιᾷ, καὶ κρατοῦντες [τῆς] γῆς καὶ θαλάσσης, Δελφίνιον ἐτείχιζον, χωρίον ἄλλως τε ἐκ γῆς καρτερὸν καὶ λιμένας ἔχον, καὶ τῆς τῶν Χίων πόλεως οὐ πολὺ ἀπέχον. οἱ δὲ Χῖοι ἐν πολλαῖς ταῖς πρὶν μάχαις πεπληγμένοι, καὶ ἄλλως ἐν σφίσιν αὐτοῖς οὐ πάνυ εὖ διακείμενοι, ἀλλὰ καὶ τῶν μετὰ Τυδέως τοῦ Ἴωνας ἤδη ὑπὸ Πεδαρίτου ἐπ' Ἀττικισμῷ τεθνεώτων, καὶ τῆς ἄλλης πόλεως κατ' ἀνάγκην ἐς ὀλίγον κατεχομένης, ὑπόπτως διακείμενοι ἀλλήλοις ἡσύχαζον· καὶ οὔτ' αὐτοὶ διὰ ταῦτα, οὔτε οἱ μετὰ Πεδαρίτου ἐπίκουροι, ἀξιόμαχοι αὐτοῖς ἐφαίνοντο· ἐς μέντοι τὴν Μίλητον ἔπεμπον, κελεύοντες σφίσι τὸν Ἀστύοχον βοηθεῖν. ὡς δ' οὐκ ἐσήκουεν, ἐπιστέλλει περὶ αὐτοῦ ἐς τὴν Λακεδαίμονα ὁ Πεδάριτος ὡς ἀδικοῦντος, καὶ τὰ μὲν ἐν τῇ Χίῳ ἐς τοῦτο καθειστήκει τοῖς Ἀθηναίοις. αἱ δ' ἐκ τῆς Σάμου νῆες αὐτοῖς ἐπίπλους μὲν ἐποιοῦντο ταῖς ἐν τῇ Μιλήτῳ, ἐπεὶ δὲ μὴ ἀνταναγοιεν, ἀναχωροῦντες πάλιν ἐς τὴν Σάμον ἡσύχαζον.

39. Ἐκ δὲ τῆς Πελοποννήσου ἐν τῷ αὐτῷ χειμῶνι αἱ τῷ Φαρναβάζῳ ὑπὸ Καλλιγείτου τοῦ Μεγαρέως καὶ Τιμαγόρου τοῦ Κυζικηνοῦ πρασσόντων παρασκευασθεῖσαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἑπτὰ καὶ εἴκοσι νῆες ἄρασαι ἔπλεον ἐπὶ Ἰωνίας, περὶ ἡλίου τροπάς· καὶ ἄρχων ἐπέπλει αὐτῶν Ἀντισθένης Σπαρτιάτης. ξυνέπεμψαν δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ ξύνδεκα ἄνδρας Σπαρτιατῶν ξυμβούλους Ἀστυόχῳ, ὧν εἷς ἦν Λίχας ὁ Ἀρκεσιλάου. καὶ εἴρητο αὐτοῖς ἐς Μίλητον ἀφικομένους τῶν τε ἄλλων ξυνεπιμελεῖσθαι, ἧ μέλλει ἄριστα ἕξειν, καὶ τὰς ναῦς ταύτας ἢ αὐτὰς, ἢ πλείους ἢ καὶ ἐλάσσους, ἐς τὸν Ἑλλήσποντον

38. *οὐ πάνυ εὖ διακείμενοι.* Vid. supra cap. 24 extr. coll. c. 31 in. — Ion Chius num fuerit tragicus ille poeta, a Criticis Alexandrinis in ordinem receptus, ignoramus, licet aetas non obstet, quominus huius Tydei pater esse potuerit. Nam tragoediam docere coepit Ol. 82., ut tradit Suid. in *Ἴων.* Vid. Duker. — *ἐς ὀλίγον κατεχομένης.* Recte prius scholion: *ἤτοι ἀναγκαζομένης ὀλιγαρχεῖσθαι.* Thuc. 5, 81. *Τὰ ἐν Σικυῶνι ἐς ὀλίγους μᾶλλον κατέστησαν αὐτοὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι.* 2, 37. *διὰ τὸ μὴ ἐς ὀλίγους, ἀλλ' ἐς πλείονας οἰκεῖν.*

39. *ὑπὸ Καλλιγείτου.* Vid. c. 6. coll. c. 8. „Nos *ἀπὸ Λακεδαιμονίων* exspectamus ad originem harum navium declarandam, quae Pharnabazo per (*ὑπό*) Timagoram et Calligitum *a* (*ἀπό*) Lacedaemoniis sunt impetratae. Alioquin prius *ὑπό* deesse velis, ut naves ob Calligiti et Timagorae studium ab Laced. paratae dicantur." *Poppo.* Sed hanc sententiam fundit ipsum *ὑπὸ Καλλιγ.*, ut c. 35. *ὑπὸ Τισσαφέρνους.*

ἢ αὐτὰς, i. e. neque plures nec pauciores, sed numero integro relicto.

Digitized by Google

ὡς Φαρνάβαζον, ἣν δοκῇ, ἀποπέμπειν, Κλέαρχον τὸν Ῥαμφίου, ὃς ξυνέπλει, ἄρχοντα προστάξαντας, καὶ Ἀστύοχον, ἣν δοκῇ τοῖς ἕνδεκα ἀνδράσι, παύειν τῆς ναυαρχίας, Ἀντισθένην δὲ καθιστάναι· πρὸς γὰρ τὰς τοῦ Πεδαρίτου ἐπιστολὰς ὑπώπτευον αὐτόν. πλέουσαι οὖν αἱ νῆες ἀπὸ Μαλέας πελάγιαι Μήλῳ προσέβαλον, καὶ περιτυχόντες ναυσὶ δέκα Ἀθηναίων τὰς τρεῖς λαμβάνουσι κενάς, καὶ κατακαίουσι. μετὰ δὲ τοῦτο δεδιότες μὴ αἱ διαφυγοῦσαι τῶν Ἀθηναίων ἐκ τῆς Μήλου νῆες, ὅπερ ἐγένετο, μηνύσωσι τοῖς ἐν τῇ νήσῳ τὸν ἐπίπλουν αὐτῶν, πρὸς τὴν Κρήτην πλεύσαντες, καὶ πλείω τὸν πλοῦν διὰ φυλακῆς ποιησάμενοι, ἐς τὴν Καῦνον τῆς Ἀσίας κατῆραν. ἐντεῦθεν δὴ, ὡς ἐν ἀσφαλεῖ ὄντες, ἀγγελίαν ἔπεμπον ἐπὶ τὰς ἐν τῇ Μιλήτῳ ναῦς τοῦ ξυμπαρακομισθῆναι.

40. Οἱ δὲ Χῖοι καὶ Πεδάριτος κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον οὐδὲν ἧσσον, καίπερ διαμέλλοντά, τὸν Ἀστύοχον πέμποντες ἀγγέλους ἠξίουν σφίσι πολιορκουμένοις βοηθῆσαι ἁπάσαις ταῖς ναυσὶ, καὶ μὴ περιϊδεῖν τὴν μεγίστην τῶν ἐν Ἰωνίᾳ ξυμμαχίδων πόλεων ἔκ τε θαλάσσης εἰργομένην καὶ κατὰ γῆν λῃστείαις πορθουμένην. οἱ γὰρ οἰκέται τοῖς Χίοις πολλοὶ ὄντες, καὶ μιᾷ γε πόλει πλὴν Λακεδαιμονίων πλεῖστοι γενόμενοι, καὶ ἅμα διὰ τὸ πλῆθος χαλεπωτέρως ἐν ταῖς ἀδικίαις κολαζόμενοι, ὡς ἡ στρατιὰ τῶν Ἀθηναίων βεβαίως ἔδοξε μετὰ τείχους ἱδρύσθαι, εὐθὺς αὐτομολίᾳ τε ἐχώρησαν οἱ πολλοὶ πρὸς αὐτούς, καὶ τὰ πλεῖστα κακὰ ἐπιστάμενοι τὴν χώραν οὗτοι ἔδρασαν. ἔφασαν οὖν χρῆναι οἱ Χῖοι. ἔως ἔτι ἐλπὶς καὶ δυνατὸν κωλῦσαι, τειχιζομένου τοῦ Δελφινίου καὶ ἀτελοῦς ὄντος, καὶ στρατοπέδῳ καὶ ναυσὶν ἐρύματος μείζονος προσπεριβαλλομένου, βοηθῆσαι σφίσιν. ὁ δὲ Ἀστύοχος, καίπερ οὐ διανοούμενος διὰ τὴν τότε ἀπειλὴν, ὡς ἑώρα καὶ τοὺς ξυμμάχους προθύμους ὄντας, ὥρμητο ἐς τὸ βοηθεῖν.

41. Ἐν τούτῳ δὲ ἐκ τῆς Καύνου παραγίγνεται ἀγγελία ὅτι αἱ ἑπτὰ καὶ εἴκοσι νῆες καὶ οἱ τῶν Λακεδαιμονίων ξύμβουλοι πάρεισι. καὶ νομίσας πάντα ὕστερα εἶναι τὰ ἄλλα πρὸς τὸ ναῦς τε, ὅπως θαλασσοκρατοῖεν μᾶλλον, τοσαύτας ξυμπαρακομίσαι, καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους, οὓς ἦκον κατάσκοποι αὐτοῦ, ἀσφαλῶς περαιωθῆναι, εὐθὺς ἀφεὶς τὸ ἐς τὴν

τὰς τρεῖς λαμβ. κενάς. „Numeralibus subinde praemittitur articulus, ubi ratiocinando numerus dictus definiri potest, veluti 1, 116. 8, 102 extr.“ *Krüg.* p. 303. — τοῖς ἐν τῇ νήσῳ. Vat. Vall. Bekk. Poppo pro νήσῳ exhibent Σάμῳ, quod non ausus sum reponere. Cum Atheniensium naves, quae ad Melum in statione erant, ταῖς ἐν τῇ πόλει accenseri possent, a quibus ubique exercitus Atheniensium, qui tum maximam partem in Samo insula erat, discernitur, Thucydidem sic loqui potuisse puto. Certe νήσῳ quomodo ex Σάμῳ oriri potuerit, non intelligo. — Caunus fuit Cariae oppidum. — ἐντεῦθεν δή, Gr. ἐντεῦθεν δ' ut c. 42. ἔπειτα δέ. Sed confert Bekk. c. 56 extr. et 67 med.

40. ἐχώρησαν οἱ πολλοί. Sic cum nuperis editoribus scripsimus codd. optimorum auctoritate pro ἐχρήσαντο πολλοί. — Mox στρατοπέδῳ et ναυσὶν refer ad Athienses.

Digitized by Google

Χίον ἔπλει ἐς τὴν Καῦνον. καὶ ἐς Κῶν τὴν Μεροπίδα ἐν τῷ παράπλῳ ἀποβὰς τήν τε πόλιν ἀτείχιστον οὖσαν καὶ ὑπὸ σεισμοῦ, ὃς αὐτοῖς ἔτυχε μέγιστός γε δὴ ὢν μεμνήμεθα γενόμενος, ξυμπεπτωκυῖαν ἐκπορθεῖ, τῶν ἀνθρώπων ἐς τὰ ὄρη πεφευγότων· καὶ τὴν χώραν καταδρομαῖς λείαν ἐποιεῖτο, πλὴν τῶν ἐλευθέρων· τούτους δὲ ἀφίει. ἐκ δὲ τῆς Κῶ ἀφικόμενος ἐς τὴν Κνίδον νυκτὸς, ἀναγκάζεται ὑπὸ τῶν Κνιδίων παραινούντων μὴ ἐκβιβάσαι τοὺς ναύτας, ἀλλ', ὥςπερ εἶχε, πλεῖν εὐθὺς ἐπὶ τὰς τῶν Ἀθηναίων ναῦς εἴκοσιν, ἃς ἔχων Χαρμῖνος, εἷς τῶν ἐκ Σάμου στρατηγῶν, ἐφύλασσε ταύτας τὰς ἑπτὰ καὶ εἴκοσι ναῦς ἐκ τῆς Πελοποννήσου προσπλεούσας, ἐφ' ἅςπερ καὶ ὁ Ἀστύοχος παρέπλει. ἐπύθοντο δὲ οἱ ἐν τῇ Σάμῳ ἐκ τῆς Μήλου τὸν ἐπίπλουν αὐτῶν, καὶ ἡ φυλακὴ τῷ Χαρμίνῳ περὶ τὴν Σύμην καὶ Χάλκην καὶ Ῥόδον καὶ περὶ τὴν Λυκίαν ἦν. ἤδη γὰρ ἠσθάνετο καὶ ἐν τῇ Καύνῳ οὖσας αὐτάς.

42. Ἐπέπλει οὖν, ὥςπερ εἶχε, πρὸς τὴν Σύμην ὁ Ἀστύοχος, πρὶν ἔκπυστος γενέσθαι, εἴ πως περιλάβοι που μετεώρους τὰς ναῦς. καὶ αὐτῷ ὑετός τε καὶ τὰ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ξυννέφελα ὄντα πλάνησιν τῶν νεῶν ἐν τῷ σκότει καὶ ταραχὴν παρέσχε. καὶ ἅμα τῇ ἕῳ, διεσπασμένου τοῦ ναυτικοῦ, καὶ τοῦ μὲν φανεροῦ ἤδη ὄντος τοῖς Ἀθηναίοις, τοῦ εὐωνύμου κέρως, τοῦ δὲ ἄλλου περὶ τὴν νῆσον ἔτι πλανωμένου, ἐπανάγονται κατὰ τάχος ὁ Χαρμῖνος καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐλάσσοσιν ἢ ταῖς εἴκοσι ναυσὶ, νομίσαντες, ἅςπερ ἐφύλασσον ναῦς, τὰς ἀπὸ τῆς Καύνου, ταύτας εἶναι. καὶ προσπεσόντες, εὐθὺς κατέδυσάν τε τρεῖς, καὶ κατετραυμάτισαν ἄλλας, καὶ ἐν τῷ ἔργῳ ἐπεκράτουν, μέχρι οὗ ἐπεφάνησαν αὐτοῖς παρὰ δόξαν αἱ πλείους τῶν νεῶν, καὶ πανταχόθεν ἀπεκλήοντο. ἔπειτα δὲ ἐς φυγὴν καταστάντες ἓξ μὲν ναῦς ἀπολλύασι, ταῖς δὲ λοιπαῖς καταφεύγουσιν ἐς τὴν Τεύτλουσσαν νῆσον, ἐντεῦθεν δὲ ἐς Ἁλικαρνασσόν. μετὰ δὲ τοῦτο οἱ μὲν Πελοποννήσιοι ἐς Κνίδον κατάραντες, καὶ ξυμμιγεισῶν τῶν ἐκ τῆς Καύνου ἑπτὰ καὶ εἴκοσι νεῶν αὐτοῖς, ξυμπάσαις πλεύσαντες, καὶ τροπαῖον ἐν τῇ Σύμῃ στήσαντες, πάλιν ἐς τὴν Κνίδον καθωρμίσαντο.

43. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ταῖς ἐκ τῆς Σάμου ναυσὶ πάσαις, ὡς ἤσθοντο τὰ τῆς ναυμαχίας, πλεύσαντες ἐς τὴν Σύμην, καὶ

41. *τὴν Μεροπίδα.* Triplex huius nominis ratio traditur, sed eas omnes coniunxit Hyginus Astron. 2, 16. in hunc modum: *Nonnulli dixerunt etiam Meropem quendam fuisse, qui Coon insulam tenuerit regno et a filiae nomine Coon, et homines ipsos a se Meropes appellarit.*

λείαν ἐποιεῖτο, i. e. *ἐλεηλάτει*, ut infra c. 62. *ἁρπαγὴν ποιεῖσθαι* pro *ἁρπάζειν* dicitur. Vid. Matth. Gr. 413. Not. 5. (421. Not. 4.) — Mox verba *μὴ ἐκβιβάσαι τ. ν. ἀλλὰ πλεῖν* bis cogitanda sunt, et ad *παραινούντων* et ad *ἀναγκάζεται*. Pendent enim ex horum utroque. — Mox *Μήλου* Kistemakeri coniectura est certissima. Cf. c. 39. Rem confirmant etiam verba *ἤδη γὰρ ἠσθάνετο — αὐτάς*. Nam si nuntius de Peloponnesiorum adventu ex Mileto ab amicis advenisset, haud dubie Athenienses tantundem, quantum Astyochus, statim rescivissent, nimirum Caunum usque illos penetrasse. Sed hoc postea demum compererunt, vel potius in expeditione ipsa dux animadvertit.

Digitized by Google

ἐπὶ μὲν τὸ ἐν τῇ Κνίδῳ ναυτικὸν οὐχ ὁρμήσαντες, οὐδ' ἐκεῖνοι ἐπ' ἐκείνους, λαβόντες δὲ τὰ ἐν τῇ Σύμῃ σκεύη τῶν νεῶν, καὶ Λωρύμοις τοῖς ἐν τῇ ἠπείρῳ προσβαλόντες, ἀπέπλευσαν ἐς τὴν Σάμον. ἅπασαι δ' ἤδη ουσαι ἐν τῇ Κνίδῳ αἱ τῶν Πελοποννησίων νῆες ἐπεσκευάζοντό τε, εἴ τι ἔδει, καὶ πρὸς τὸν Τισσαφέρνην (παρεγένετο γὰρ) λόγους ἐποιοῦντο οἱ ἕνδεκα ἄνδρες τῶν Λακεδαιμονίων περί τε τῶν ἤδη πεπραγμένων, εἴ τι μὴ ἤρεσκεν αὐτοῖς, καὶ περὶ τοῦ μέλλοντος πολέμου, ὅτῳ τρόπῳ ἄριστα καὶ ξυμφορώτατα ἀμφοτέροις πολεμήσεται. μάλιστα δὲ ὁ Λίχας ἐσκοπει τὰ ποιούμενα, καὶ τὰς σπονδὰς οὐδετέρας, οὐδὲ τὰς Θηραμένους, ἔφη καλῶς ξυγκεῖσθαι, ἀλλὰ δεινὸν εἶναι εἰ χώρας ὅσης βασιλεὺς καὶ οἱ πρόγονοι ἦρξαν πρότερον, ταύτης καὶ νῦν ἀξιώσει κρατεῖν· ἐνῆν γὰρ καὶ νήσους ἁπάσας πάλιν δουλεύειν καὶ Θεσσαλίαν καὶ Λοκροὺς καὶ τὰ μέχρι Βοιωτῶν, καὶ ἀντ' ἐλευθερίας ἂν Μηδικὴν ἀρχὴν τοῖς Ἕλλησι τοὺς Λακεδαιμονίους περιθεῖναι. ἑτέρας οὖν ἐκέλευε βελτίους σπένδεσθαι, ἢ ταύταις γε οὐ χρήσεσθαι· οὐδὲ τῆς τροφῆς ἐπὶ τούτοις δεῖσθαι οὐδέν. ἀγανακτῶν δὲ ὁ μὲν Τισσαφέρνης ἀπεχώρησεν ἀπ' αὐτῶν δι' ὀργῆς καὶ ἄπρακτος.

44. Οἱ δ' ἐς τὴν Ῥόδον, ἐπικηρυκευομένων ἀπὸ τῶν δυνατωτάτων ἀνδρῶν, τὴν γνώμην εἶχον πλεῖν, ἐλπίζοντες νῆσόν τε οὐκ ἀδύνατον καὶ ναυβατῶν πλήθει καὶ πεζῷ προσάξεσθαι, καὶ ἅμα ἡγρύμενοι αὐτοὶ ἀπὸ τῆς ὑπαρχούσης ξυμμαχίας δυνατοὶ ἔσεσθαι, Τισσαφέρνην μὴ αἰτοῦντες χρήματα, τρέφειν τὰς ναῦς. πλεύσαντες οὖν εὐθὺς ἐν τῷ αὐτῷ χειμῶνι ἐκ τῆς Κνίδου, καὶ προσβαλόντες Καμείρῳ τῆς Ῥοδίας πρώτῃ ναυσὶ τέσσαρσι καὶ ἐνενήκοντα, ἐξεφόβησαν μὲν τοὺς πολλούς, οὐκ εἰδότας τὰ πρασσόμενα, (καὶ ἔφευγον, ἄλλως τε καὶ ἀτειχίστου οὔσης τῆς πόλεως·) εἶτα ξυγκαλέσαντες οἱ Λακεδαιμόνιοι τούτους τε καὶ τοὺς ἐκ τοῖν δυοῖν πολέοιν Λίνδου τε καὶ Ἰηλυσοῦ Ῥοδίους ἔπεισαν ἀποστῆναι Ἀθηναίων· καὶ προσεχώρησε Ῥόδος Πελοποννησίοις. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι κατὰ τὸν καιρὸν

43. *οὐδὲ τὰς Θηραμένους.* Vulgo *οὔτε τὰς Θηρ.* Vat. et Vall. *οὔτε τὰς Χαλκιδέως οὔτε τὰς Θηραμένους*, quod receperunt Bekk. Goell. Poppo et probavit Krüg. ad Dion. p. 357., Mosqu. cod. secutus, in quo verba leguntur hoc ordine *οὔτε τὰς Θηραμένους ἔφη οὔτε τὰς Χαλκ.* Cum Vat. consentit Cl., nisi quod bis *οὐδὲ* pro *οὔτε* affert. Me emendationis meae nondum poenituit. Nam quod Krüger. affert argumentum, quae mox reprehendantur, a Chalcideo potissimum pacta esse, id quidem meam rationem non evertit, quia praecessit *οὐδετέρας*. Nec verum est, quod unicum profert argumentum Lichas, id magis ad priores quam ad posteriores *σπονδάς* pertinere. Nam *κρατεῖν χώρας* Lichas non minus ob verba c. 37, quam ob ea, quae c. 18. leguntur, dicere potuit. Cf. etiam c. 36 extr.

ἐνῆν γάρ. Bekk. Praef. ed. min. p. V. *ἐνεῖναι* legendum esse suspicatur. Erat Lichae callida *verborum* interpretatio, latere hanc sententiam vel consequentiam, licet diserte non enuntiatam.

44. *ἐπικηρυκευομένων — ἀνδρῶν.* Cave iungas haec verba. Nam *ἀνδρῶν* pendet ex praepositione *ἀπό*, von Seiten der mächtigsten Männer. Participium autem omisso subiecto positum, ut saepe; 1, 3. *καὶ ἐπαγομένων αὐτοὺς ἐς τὰς ἄλλας πόλεις*, da man sie — zu Hülfe herbei rief. Sic h. l. da man von Seiten der mächtigsten Männer unterhandelte.

Digitized by Google

τοῦτον ταῖς ἐκ τῆς Σάμου ναυσὶν αἰσθόμενοι ἔπλευσαν μὲν, βουλόμενοι φθάσαι, καὶ ἐφάνησαν πελάγιοι· ὑστερήσαντες δὲ οὐ πολλῷ τὸ μὲν παραχρῆμα ἀπέπλευσαν ἐς Χάλκην, ἐντεῦθεν δ' ἐς Σάμον· ὕστερον δὲ ἐκ τῆς Χάλκης καὶ ἐκ τῆς Κῶ καὶ ἐκ τῆς Σάμου τοὺς ἐπίπλους ποιούμενοι ἐπὶ τὴν Ῥόδον ἐπολέμουν. οἱ δὲ χρήματα μὲν ἐξέλεξαν ἐς δύο καὶ τριάκοντα τάλαντα οἱ Πελοποννήσιοι παρὰ τῶν Ῥοδίων, τὰ δ' ἄλλα ἡσύχαζον ἡμέρας ὀγδοήκοντα, ἀνελκύσαντες τὰς ναῦς.

45. Ἐν δὲ τούτῳ καὶ ἔτι πρότερον, πρὶν ἐς τὴν Ῥόδον αὐτοὺς ἀναστῆναι, τάδε ἐπράσσετο. Ἀλκιβιάδης μετὰ τὸν Χαλκιδέως θάνατον καὶ τὴν ἐν Μιλήτῳ μάχην τοῖς Πελοποννησίοις ὕποπτος ὢν, καὶ ἀπ' αὐτῶν ἀφικομένης ἐπιστολῆς πρὸς Ἀστύοχον ἐκ Λακεδαίμονος ὥστε ἀποκτεῖναι, (ἦν γὰρ [καὶ] τῷ Ἀγιδι ἐχθρὸς, καὶ ἄλλως ἄπιστος ἐφαίνετο,) πρῶτον μὲν ὑποχωρεῖ δείσας παρὰ Τισσαφέρνην, ἔπειτα ἐκάκου πρὸς αὐτὸν, ὅσον ἐδύνατο μάλιστα, τῶν Πελοποννησίων τὰ πράγματα. καὶ διδάσκαλος πάντων γιγνόμενος τήν τε μισθοφορὰν ξυνέτεμεν, ἀντὶ ὁραχμῆς Ἀττικῆς ὥστε τριώβολον, καὶ τοῦτο μὴ ξυνεχῶς, δίδοσθαι, λέγειν κελεύων τὸν Τισσαφέρνην πρὸς αὐτοὺς ὡς Ἀθηναῖοι, ἐκ πλείονος χρόνου ἐπιστήμονες ὄντες τοῦ ναυτικοῦ, τριώβολον τοῖς ἑαυτῶν διδόασιν, οὐ τοσοῦτον πενίᾳ, ὅσον ἵνα αὐτῶν μὴ οἱ ναῦται, ἐκ περιουσίας ὑβρίζοντες, οἱ μὲν τὰ σώματα χείρω ἔχωσι, δαπανῶντες ἐς τοιαῦτα ἀφ' ὧν ἡ ἀσθένεια ξυμβαίνει, οἱ δὲ τὰς ναῦς ἀπολείπωσιν, ὑπολιπόντες ἐς ὁμηρείαν τὸν προσοφειλόμενον μισθόν· καὶ τοὺς τριηράρχους καὶ τοὺς στρατηγοὺς τῶν πόλεων ἐδίδασκεν ὥστε δόντα χρήματα αὐτὸν πεῖσαι, ὥστε ξυγχωρῆσαι ταῦτα ἑαυτῷ, πλὴν τῶν Συρακοσίων· (τούτων δὲ Ἑρμοκράτης [τε] ἠναντιοῦτο μόνος

45. *Χαλκιδέως θάνατον.* Vid. c. 24. *τὴν ἐν Μιλ. μάχην.* c. 27. — *ἀπ' αὐτῶν*, i. e. *Πελοποννησίων*, quod deinde magis definite *ἐκ Λακεδαίμονος*.

οἱ δὲ τὰς ναῦς — μισθόν. Vulgo et in plerisque libris omittitur *ἀπολείπωσι* et pro *ὑπολιπόντες* legitur *ἀπολιπόντες*. In qua lectione Stephanus distinguebat post *ναῦς*, et ex praecedentibus repetebat *χείρους ἔχωσι, neve alii navibus utantur parum instructis, mercedem ipsis debitam pignoris loco relinquentes.* Sed Cl. in contextu habet *ἀπολείπωσιν, ὑπολιπόντες* ad marg., unde iam Kistemakerus legendum esse vidit *ἀπολείπωσιν ὑπολιπόντες*, quod ipsum in marg. It. adscriptum est. In marg. Lugd. legitur *ἀπολείπωσι μή* ante *ἀπολιπόντες*, quod in verborum serie habet, Vat. autem in contextu praebet *ἀπολείπωσιν οὐχ ὑπολιπόντες*, quod etiam Valla expressit *partim classem deserendo, dum partem stipendii sibi debitam non relinquerent obsidem sui.* Hanc lectionem secuti sunt Bekk. Goell. et Poppo, hic tamen uncis inclusit *οὐχ*, quod negandi particulam Vat. etiam c. 48. ante *περιοπτέον* temere inserat. „Ac sane delenda particula videtur, sensus vero iste: vel dissipata per luxuriam mercede morbos contrahunt, vel negligunt munia in navibus obeunda, adeoque naves ipsas deserunt, permittentibus id trierarchis, ut qui debitum adhuc stipendium, etiamsi signa deserant, pignori esse existiment.“ *Goell.*

ὥστε δόντα χρ. αὐτὸν πεῖσαι. Sunt qui cum Reiskio *ὥστε* abesse malint, praesertim cum mox post *πεῖσαι* redeat. Sed cf. Matth. Gr. §. 531. annot. 2. Maxime frequens eius particulae usus est post *πείθειν*. Sententia: *monuit eum, ut data pecunia trierarchis et ducibus persuade-*

Digitized by Google

ὑπὲρ τοῦ ξύμπαντος ξυμμαχικοῦ). τάς τε πόλεις δεομένας χρημάτων ἀπήλασεν αὐτὸς, ἀντιλέγων ὑπὲρ τοῦ Τισσαφέρνους ὡς οἱ μὲν Χῖοι ἀναλσχυντοι εἶεν, πλουσιώτατοι ὄντες τῶν Ἑλλήνων, ἐπικουρίᾳ δὲ ὅμως σωζόμενοι ἀξιοῦσι καὶ τοῖς σώμασι καὶ τοῖς χρήμασιν ἄλλους ὑπὲρ τῆς ἐκείνων ἐλευθερίας κινδυνεύειν· τὰς δ' ἄλλας πόλεις ἔφη ἀδικεῖν, αἳ ἐς Ἀθηναίους πρότερον ἢ ἀποστῆναι ἀνάλουν, εἰ μὴ καὶ νῦν καὶ τοσαῦτα καὶ ἔτι πλείω ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν ἐθελήσουσιν ἐσφέρειν. τόν τε Τισσαφέρνην ἀπέφαινε νῦν μὲν, τοῖς ἰδίοις χρήμασι πολεμοῦντα, εἰκότως φειδόμενον· ἢν δέ ποτε τροφὴ καταβῇ παρὰ βασιλέως, ἐντελῆ αὐτοῖς ἀποδώσειν τὸν μισθὸν, καὶ τὰς πόλεις τὰ εἰκότα ὠφελήσειν.

46. Παρῄνει δὲ καὶ τῷ Τισσαφέρνει μὴ ἄγαν ἐπείγεσθαι τὸν πόλεμον διαλῦσαι, μηδὲ βουληθῆναι κομίσαντα ἢ ναῦς Φοινίσσας, ἅσπερ παρεσκευάζετο, ἢ Ἕλλησι πλείοσι μισθὸν πορίζοντα, τοῖς αὐτοῖς τῆς τε γῆς καὶ τῆς θαλάσσης τὸ κράτος δοῦναι, ἔχειν δ' ἀμφοτέρους ἐᾶν δίχα τὴν ἀρχὴν, καὶ βασιλεῖ ἐξεῖναι ἀεὶ ἐπὶ τοὺς αὐτοῦ λυπηροὺς τοὺς ἑτέρους ἐπάγειν. γενομένης δ' ἂν καθ' ἓν τῆς ἐς γῆν καὶ θάλασσαν ἀρχῆς, ἀπορεῖν ἂν αὐτὸν οἷς τοὺς κρατοῦντας ξυγκαθαιρήσει, ἢν μὴ αὐτὸς βούληται μεγάλῃ δαπάνῃ καὶ κινδύνῳ ἀναστάς ποτε διαγωνίσασθαι. εὐτελέστερα δὲ τὰ δεινὰ, βραχεῖ μορίῳ τῆς δαπάνης, καὶ ἅμα μετὰ τῆς ἑαυτοῦ ἀσφαλείας αὐτοὺς περὶ ἑαυτοὺς τοὺς Ἕλληνας κατατρῖψαι. ἐπιτηδειοτέρους τε ἔφη τοὺς Ἀθηναίους εἶναι κοινωνοὺς αὐτῷ τῆς ἀρχῆς· ἧσσον γὰρ τῶν κατὰ γῆν ἐφίεσθαι, τόν τε λόγον ξυμφορώτατον καὶ τὸ ἔργον ἔχοντας πολεμεῖν· τοὺς μὲν γὰρ ξυγκαταδουλοῦν ἂν σφίσι τε αὐτοῖς τὸ τῆς θαλάσσης μέρος, καὶ ἐκείνῳ ὅσοι ἐν τῇ βασιλέως Ἕλληνες οἰκοῦσι, τοὺς δὲ τοὐναντίον ἐλευθερώσοντας ἥκειν. καὶ οὐκ εἰκὸς εἶναι Λακεδαιμονίους ἀπὸ μὲν σφῶν τῶν Ἑλλήνων ἐλευθεροῦν νῦν τοὺς Ἕλληνας, ἀπὸ δ' ἐκείνων τῶν βαρβάρων, ἢν μή ποτε αὐτοὺς μὴ ἐξέλωσι, μὴ ἐλευθερῶσαι.

ret, ut, cet. — Mox ἀπήλασεν aoristus recte habet, quia amandandi notio rem, quae celeriter absolvitur, significat, ut monuit Poppo I, 1. p. 157. — In ἀξιοῦσι transitus est a participio ad verbum finitum, Thucydidi non infrequens. Vid. Poppo I. 1. 273.

ἀνάλουν. Vid. Buttmann. Gr. max. II. p. 76.

46. τοὺς αὐτοῦ λυπηρούς. Vulgo αὐτούς. Genitivum e codd. optimis receptum defendit Poppo I. 1. p. 122., quod verba οἱ λυπηροὶ, ut οἱ ἐχθροὶ, οἱ πολέμιοι substantivorum naturam adsciscant. Dukerus coniecerat αὐτῷ.

εὐτελέστερα — κατατρῖψαι. Wohlfeiler komme der König davon, mit einem kleinen Theil des Aufwandes und zugleich mit eigener Sicherheit die Griechen durch sich selbst aufzureiben.

ἢν μή ποτε αὐτοὺς μὴ ἐξέλωσι. Schol. ἀντὶ τοῦ καταδουλώσωνται τοὺς Ἀθηναίους. Duplicem igitur negationem pro una affirmativa particula accepit, quemadmodum Aem. Portus. Cf. Matth. Gr. §. 609. p. 1227. med. „*Consentaneum esse, Lacedaemonios non solum a Graecis Graecos, sed etiam a barbaris esse liberaturos, nisi quando eos* (Athenienses) *non devicerint*“, pro *si quando eos devicerint*. Nam, Atheniensibus non prorsus debellatis, Lacedaemonii non valebant Graecos a Persis liberare, quod satis superque iis cum Atheniensibus

Digitized by Google

τρίβειν οὖν ἐκέλευε πρῶτον ἀμφοτέρους, καὶ ἀποτεμόμενον ὡς μέγιστα ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων, ἔπειτ' ἤδη τοὺς Πελοποννησίους ἀπαλλάξαι ἐκ τῆς χώρας. καὶ διενοεῖτο τὸ πλέον οὕτως ὁ Τισσαφέρνης, ὅσά γε ἀπὸ τῶν ποιουμένων ἦν εἰκάσαι. τῷ γὰρ Ἀλκιβιάδῃ διὰ ταῦτα, ὡς εὖ περὶ τούτων παραινοῦντι, προσθεὶς ἑαυτὸν ἐς πίστιν, τήν τε τροφὴν κακῶς ἐπόριζε τοῖς Πελοποννησίοις, καὶ ναυμαχεῖν οὐκ εἴα· ἀλλὰ καὶ τὰς Φοινίσσας ναῦς φάσκων ἥξειν καὶ ἐκ περιόντος ἀγωνιεῖσθαι ἔφθειρε τὰ πράγματα, καὶ τὴν ἀκμὴν τοῦ ναυτικοῦ αὐτῶν ἀφεῖλετο, γενομένην καὶ πάνυ ἰσχυράν, τά τε ἄλλα καταφανέστερον, ἢ ὥστε λανθάνειν, οὐ προθύμως ξυνεπολέμει.

47. Ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης ταῦτα, ἅμα μὲν τῷ Τισσαφέρνει καὶ τῷ βασιλεῖ, ὧν παρ' ἐκείνοις ἄριστα εἶναι νομίζων, παρῄνει, ἅμα δὲ τὴν ἑαυτοῦ κάθοδον ἐς τὴν πατρίδα ἐπιθεραπεύων, εἰδὼς, εἰ μὴ διαφθερεῖ αὐτήν, ὅτι ἔσται ποτὲ αὐτῷ πείσαντι κατελθεῖν· πεῖσαι δ' ἂν ἐνόμιζε μάλιστα ἐκ τοῦ τοιούτου, εἰ Τισσαφέρνης φαίνοιτο αὐτῷ ἐπιτήδειος ὤν. ὅπερ καὶ ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ ᾔσθοντο αὐτὸν ἰσχύοντα παρ' αὐτῷ οἱ ἐν τῇ Σάμῳ Ἀθηναίων στρατιῶται, τὰ μὲν καὶ Ἀλκιβιάδου προσπέμψαντος λόγους ἐς τοὺς δυνατωτάτους αὐτῶν ἄνδρας, ὥστε μνησθῆναι περὶ αὐτοῦ ἐς τοὺς βελτίστους τῶν ἀνθρώπων, ὅτι ἐπ' ὀλιγαρχίᾳ βούλεται, καὶ οὐ πονηρίᾳ οὐδὲ δημοκρατίᾳ τῇ ἑαυτὸν ἐκβαλούσῃ, κατελθὼν καὶ παρασχὼν Τισσαφέρνην φίλον αὐτοῖς ξυμπολιτεύειν, τὸ δὲ πλέον καὶ ἀπὸ σφῶν αὐτῶν οἱ ἐν τῇ Σάμῳ τριήραρχοί τε τῶν Ἀθηναίων καὶ δυνατώτατοι ὥρμηντο ἐς τὸ καταλῦσαι τὴν δημοκρατίαν.

48. Καὶ ἐκινήθη πρότερον ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦτο, καὶ ἐς τὴν πόλιν ἐντεῦθεν ὕστερον ἦλθε. τῷ τε Ἀλκιβιάδῃ διαβάντες τινὲς ἐκ τῆς Σάμου ἐς λόγους ἦλθον, καὶ ὑποτείνοντος αὐτοῦ [καὶ] Τισσαφέρνην μὲν πρῶτον, ἔπειτα δὲ καὶ βασιλέα φίλον ποιήσειν, εἰ μὴ δημοκρατοῖντο, (οὕτω γὰρ ἂν πιστεῦσαι μᾶλλον βασιλέα,) πολλὰς ἐλπίδας εἶχον αὐτοί τε αὐτοῖς οἱ δυνατοὶ τῶν πολιτῶν τὰ πράγματα, οἵπερ καὶ ταλαιπωροῦνται μάλιστα, ἐς ἑαυτοὺς περιποιήσειν, καὶ τῶν πολεμίων ἐπικρατήσειν. ἔς τε τὴν Σάμον ἐλθόντες ξυνίστασάν τε τῶν ἀνθρώ-

negotii esset. At si regnarent soli in Graecia, etiam Persarum regi Graecas civitates ei subiectas, nemine prohibente, erepturi esse videbantur. Male nonnulli *αὐτούς* ad barbaros referunt; neque Valckenaerii sententia probanda, qui ad Herod. 5, 92 extr. genitivos *τῶν Ἑλλήνων* et *τῶν βαρβάρων* delendos censet. Vid. Poppo I. 1. p. 205. Goell. ad 1, 144.

ξυνεπολέμει. Hoc vocabulum accessit ex optimo Vat., quocum etiam hic conspirat Valla. Olim *ἦν* aut supplebant, aut inserendum putabant.

47. *τὰ μὲν καὶ Ἀλκιβιάδου προσπ.* Ab his verbis incipit apodosis, cuius subiectum est *οἱ ἐν τῇ Σάμῳ τριήραρχοι — δυνατώτατοι*.

48. *ἦλθε*. Etiam hoc verbum unus Vat. addit. Valla: *pervasit*. Mox idem liber *καὶ* post *αὐτοῦ* omittit — Ad *ὑποτείνοντος* Schol. subaudit *ἐλπίδας*.

αὐτοί τε αὐτοῖς — περιποιήσειν. Sententia est: „magnam spem conceperant, fore ut et ipsi sibi principes civitatis, qui malis democratiae maxime premerentur, reipublicae administrationem ad se transferrent, et hostes superarent." Poppo offendit in *αὐτοῖς* sive *αὐτοῖς*, ut ipse

Digitized by Google

πων τοὺς ἐπιτηδείους ἐς ξυνωμοσίαν, καὶ ἐς τοὺς πολλοὺς φανερῶς ἔλεγον ὅτι βασιλεὺς σφίσι φίλος ἔσοιτο, καὶ χρήματα παρέξοι, Ἀλκιβιάδου τε κατελθόντος, καὶ μὴ δημοκρατουμένων. καὶ ὁ μὲν ὅχλος, εἰ καί τι παραυτίκα ἤχθετο τοῖς πρασσομένοις, διὰ τὸ εὔπορον τῆς ἐλπίδος τοῦ βασιλέως μισθοῦ ἠσύχαζεν· οἱ δὲ ξυνιστάντες τὴν ὀλιγαρχίαν ἐπειδὴ τῷ πλήθει ἐκοίνωσαν, αὐθις καὶ σφίσιν αὐτοῖς καὶ τοῦ ἑταιρικοῦ τῷ πλέονι τὰ ἀπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐσκόπουν. καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις ἐφαίνετο εὔπορα καὶ πιστά, Φρυνίχῳ δὲ, στρατηγῷ ἔτι ὄντι, οὐδὲν ἤρεσκεν· ἀλλ' ὅ τε Ἀλκιβιάδης, ὅπερ καὶ ην, οὐδὲν μᾶλλον ὀλιγαρχίας ἢ δημοκρατίας δεῖσθαι ἐδόκει αὐτῷ, ἢ ἄλλο τι σκοπεῖσθαι ἢ ὅτῳ τρόπῳ ἐκ τοῦ παρόντος κόσμου τὴν πόλιν μεταστήσας ὑπὸ τῶν ἑταίρων παρακληθεὶς κάτεισι, σφίσι δὲ περιοπτέον εἶναι τοῦτο μάλιστα, ὅπως μὴ στασιάσωσι. [τῷ] βασιλεῖ τε οὐκ εὔπορον εἶναι, καὶ Πελοποννησίων ἤδη ὁμοίως ἐν τῇ θαλάσσῃ ὄντων, καὶ πόλεις ἐχόντων ἐν τῇ αὐτοῦ ἀρχῇ οὐκ ἐλαχίστας, Ἀθηναίοις προσθέμενον, οἷς οὐ πιστεύει, πράγματα ἔχειν, ἐξὸν Πελοποννησίους, ὑφ' ὧν κακὸν οὐδὲν πέπονθε, φίλους ποιήσασθαι. τάς τε ξυμμαχίδας πόλεις, αἷς ὑπεσχῆσθαι δὴ σφᾶς ὀλιγαρχίαν, ὅτι δὴ καὶ αὐταὶ οὐ δημοκρατήσονται, εὖ εἰδέναι ἔφη, ὅτι οὐδὲν μᾶλλον σφίσιν οὔθ' αἱ ἀφεστηκυῖαι προσχωρήσονται, οὔθ' αἱ ὑπάρχουσαι βεβαιότεραι ἔσονται· οὐ γὰρ βουλήσεσθαι αὐτοὺς μετ' ὀλιγαρχίας ἢ δημοκρατίας δουλεύειν μᾶλλον, ἢ, μεθ' ὁποτέρου ἂν τύχωσι τούτων, ἐλευθέρους εἶναι. τούς τε καλοὺς κἀγαθοὺς ὀνομαζομένους οὐκ ἐλάσσω αὐτοὺς νομίζειν σφίσι πράγματα παρέξειν τοῦ δήμου, πορισταὶς ὄντας καὶ ἐγηγητὰς τῶν κακῶν τῷ δήμῳ, ἐξ ὧν τὰ πλείω αὐτοὺς ὠφελεῖσθαι· καὶ τὸ μὲν ἐπ' ἐκείνοις εἶναι, καὶ ἄκριτοι ἂν καὶ βιαιότερον ἀποθνήσκειν, τὸν δὲ δῆμον σφῶν τε καταφυγὴν εἶναι, καὶ ἐκείνων σωφρονιστήν. καὶ ταῦτα παρ' αὐτῶν τῶν ἔργων ἐπισταμένας τὰς πόλεις σαφῶς αὐτὸς εἰδέναι ὅτι οὕτω νομίζουσιν. οὔκουν ἑαυτῷ γε τῶν ἀπὸ Ἀλκιβιάδου καὶ ἐν τῷ παρόντι πρασσομένων ἀρέσκειν οὐδέν.

scribit. Sed videtur Scriptor verba ἐς ἑαυτούς, quae idem sonant quod αὐτοῖς, immemor praegressi iam pronominis posuisse.

αὖθις καὶ σφίσιν αὐτοῖς. Bauerus dativum accipiebat pro ἐν ἑαυτοῖς. Goeller. ἐν-σφ. αὖτ. scribendum esse censet. — Mox pro ἢ ante ἄλλο τι Vat. οὐδ', quod immerito praeferendum videbatur Popponi. — Verba σφίσι δέ ad praegressa ὅ τε Ἀλκιβιάδης referenda sunt. Vid. ad 1, 11. Poppo I. 1. p. 276.

τούς τε καλοὺς κἀγαθοὺς — ὠφελεῖσθαι. Ordo verborum est: καὶ αὐτοὺς (*cives sociarum urbium*) νομίζειν τοὺς καλοὺς κἀγαθοὺς ὀνομαζομένους (i. e. *optimates*) οὐκ ἐλάσσω πράγματα σφίσι παρέξειν τοῦ δήμου etc. Mox αὐτοὺς ὠφελεῖσθαι refer ad optimates. — In τὸ μὲν ἐπ' ἐκείνοις (sive, ut est in Cass. Aug. It. Pal. ἐκείνους), εἶναι infinitivus adiectus Atticorum more. Vid. ad 4, 28. 2, 89.

καὶ ἄκριτοι ἄν. Iusta ratio postulat ἀκρίτους, cum praecesserit βουλήσεσθαι αὐτούς, et αὐτοὺς νομίζειν. „Etenim non ad Phryniohum eiusque ἑταίρους, sed ad socios haec referri manifestum est. Quare Hoogevenum ad Vig. p. 239. nominativos hic rite positos esse docentem refutavit Lobeck. ad Phryn. p. 756. not." Poppo. Vid. ad 5, 41., qui locus similis est, et ad 7, 3.

Digitized by Google

49. Οἱ δὲ ξυλλεγέντες τῶν ἐν τῇ ξυμμαχίᾳ, ὥςπερ καὶ τὸ πρῶτον αὐτοῖς ἐδόκει, τά τε παρόντα ἐδέχοντο, καὶ ἐς τὰς Ἀθήνας πρέσβεις Πείσανδρον καὶ ἄλλους παρεσκευάζοντο πέμπειν, ὅπως περί τε τῆς τοῦ Ἀλκιβιάδου καθόδου πράσσοιεν καὶ τῆς τοῦ ἐκεῖ δήμου καταλύσεως, καὶ τὸν Τισσαφέρνην φίλον τοῖς Ἀθηναίοις ποιήσειαν.

50. Γνοὺς δὲ ὁ Φρύνιχος ὅτι ἔσοιτο περὶ τῆς τοῦ Ἀλκιβιάδου καθόδου λόγος, καὶ ὅτι Ἀθηναῖοι ἐνδέξονται αὐτήν, δείσας πρὸς τὴν ἐναντίωσιν τῶν λεχθέντων ὑφ' αὐτοῦ, μὴ ἦν κατέλθῃ, ὡς κωλυτὴν ὄντα, κακῶς δρᾷ, τρέπεται ἐπὶ τοιόνδε τι. πέμπει ὡς τὸν Ἀστύοχον τὸν Λακεδαιμονίων ναύαρχον, ἔτι ὄντα τότε περὶ τὴν Μίλητον, κρύφα ἐπιστείλας ὅτι Ἀλκιβιάδης αὐτῶν τὰ πράγματα φθείρει, Τισσαφέρνην Ἀθηναίοις φίλον ποιῶν, καὶ τἆλλα σαφῶς ἐγγράψας· ξυγγνώμην δὲ εἶναι ἑαυτῷ περὶ ἀνδρὸς πολεμίου καὶ μετὰ τοῦ τῆς πόλεως ἀξυμφόρου κακόν τι βουλεύειν. ὁ δὲ Ἀστύοχος τὸν μὲν Ἀλκιβιάδην, ἄλλως τε καὶ οὐκέτι ὁμοίως ἐς χεῖρας ἰόντα, οὐδὲ διενοεῖτο τιμωρεῖσθαι· ἀνελθὼν δὲ παρ' αὐτὸν ἐς Μαγνησίαν· καὶ παρὰ Τισσαφέρνην ἅμα λέγει τε αὐτοῖς τὰ ἐπισταλέντα ἐκ τῆς Σάμου, καὶ γίγνεται αὐτοῖς μηνυτής, προσέθηκέ τε, ὡς ἐλέγετο, ἐπὶ ἰδίοις κέρδεσι Τισσαφέρνει ἑαυτὸν καὶ περὶ τούτων καὶ περὶ τῶν ἄλλων [κοινοῦσθαι]. διόπερ καὶ περὶ τῆς μισθοφορᾶς οὐκ ἐντελοῦς οὔσης μαλακωτέρως ἀνθήπτετο. ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης εὐθὺς πέμπει κατὰ Φρυνίχου γράμματα ἐς τὴν Σάμον πρὸς τοὺς ἐν τέλει ὄντας, οἷα δέδρακε, καὶ ἀξιῶν αὐτὸν ἀποθνήσκειν. θορυβούμενος δὲ ὁ Φρύνιχος, καὶ πάνυ ἐν τῷ μεγίστῳ κινδύνῳ ὢν διὰ τὸ μήνυμα, ἀποστέλλει αὖθις πρὸς τὸν Ἀστύοχον, τά τε πρότερα μεμφόμενος ὅτι οὐ καλῶς ἐκρύφθη, καὶ νῦν ὅτι ὅλον τὸ στράτευμα τὸ τῶν Ἀθηναίων ἕτοιμος εἴη τὸ ἐν τῇ Σάμῳ παρασχεῖν αὐτοῖς διαφθεῖραι, γράψας καθ' ἕκαστα, ἀτειχίστου οὔσης Σάμου, ᾗ ἂν τρόπῳ αὐτὰ πράξειε, καὶ ὅτι ἀνεπίφθονόν οἱ ἦδη εἴη, περὶ τῆς ψυχῆς δι' ἐκείνους κινδυνεύοντι, καὶ τοῦτο καὶ ἄλλο πᾶν δρᾶσαι μᾶλλον ἢ ὑπὸ τῶν ἐχθίστων αὐτὸν διαφθαρῆναι. ὁ δὲ Ἀστύοχος μηνύει καὶ ταῦτα τῷ Ἀλκιβιάδῃ.

51. Καὶ ὡς προῄσθετο αὐτὸν ὁ Φρύνιχος ἀδικοῦντα καὶ ὅσον οὐ παροῦσαν ἀπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου περὶ τούτων ἐπιστολήν, αὐτὸς προφθάσας τῷ στρατεύματι ἐξάγγελος γίγνεται ὡς οἱ πολέμιοι μέλλουσιν, ἀτειχίστου οὔσης τῆς Σάμου, καὶ ἅμα τῶν νεῶν οὐ πασῶν ἔνδον ὁρμούσῶν, ἐπιθήσεσθαι τῷ στρατοπέδῳ, καὶ ταῦτα σαφῶς πεπυσμένος εἴη, καὶ χρῆναι τειχίζειν τε Σάμον ὡς τάχιστα καὶ τἆλλα ἐν φυλακῇ ἔχειν· ἐστρατήγει

49. ξυμμαχίᾳ. Scribendum esse ξυνωμοσίᾳ docui in ed. mai.

50. πρὸς τὴν ἐναντίωσιν τῶν λεχθ. recte Bauerus explicat: *ob contrariam rationem ab ipso allatorum*, πρὸς τὸ εἶναι ἐναντία (τῷ Ἀλκιβιάδῃ) τὰ λεχθέντα ὑφ' αὐτοῦ (Φρυνίχου).

καὶ περὶ τῶν ἄλλων. Ex Vat. Vall. addunt recentiores editores κοινοῦσθαι. „Aut ἐν, aut περί cum accus. proprie exspectemus, sed non

δὲ, καὶ κύριος ἦν αὐτὸς πράσσων ταῦτα. καὶ οἱ μὲν τὸν τειχισμόν τε παρεσκευάζοντο, καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου καὶ ὡς μέλλουσα Σάμος θᾶσσον ἐτειχίσθη. αἱ δὲ παρὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐπιστολαὶ οὐ πολὺ ὕστερον ἦκον, ὅτι προδίδοταί τε τὸ στράτευμα ὑπὸ Φρυνίχου, καὶ οἱ πολέμιοι μέλλουσιν ἐπιθήσεσθαι, δόξας δὲ ὁ Ἀλκιβιάδης οὐ πιστὸς εἶναι, ἀλλὰ τὰ ἀπὸ τῶν πολεμίων προειδὼς τῷ Φρυνίχῳ ὡς ξυνειδότι κατ' ἔχθραν ἀνατιθέναι, οὐδὲν ἔβλαψεν αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ ξυνεμαρτύρησε μᾶλλον ταὐτὰ ἀπαγγείλας.

52. Μετὰ δὲ τοῦτο Ἀλκιβιάδης μὲν Τισσαφέρνην παρεσκεύαζε καὶ ἀνέπειθεν ὅπως φίλος ἔσται τοῖς Ἀθηναίοις, δεδιότα μὲν τοὺς Πελοποννησίους, ὅτι πλείοσι ναυσὶ τῶν Ἀθηναίων παρῆσαν, βουλόμενον δὲ ὅμως, εἰ δύναιτό πως, πεισθῆναι, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ τὴν ἐν τῇ Κνίδῳ διαφορὰν περὶ τῶν Θηραμένους σπονδῶν ᾔσθετο τῶν Πελοποννησίων, (ἤδη γὰρ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἐν τῇ Ῥόδῳ ὄντων αὐτῶν ἐγεγένητο,) ἐν ᾗ τὸν τοῦ Ἀλκιβιάδου λόγον πρότερον εἰρημένον περὶ τοῦ ἐλευθεροῦν τοὺς Λακεδαιμονίους τὰς ἁπάσας πόλεις ἐπηλήθευσεν ὁ Λίχας, οὐ φάσκων ἀνεκτὸν εἶναι ξυγκεῖσθαι, κρατεῖν βασιλέα τῶν πόλεων ὧν ποτε καὶ πρότερον ἦ αὐτὸς ἢ οἱ πατέρες ἦρχον. καὶ ὁ μὲν Ἀλκιβιάδης, ἅτε περὶ μεγάλων ἀγωνιζόμενος, προθύμως τὸν Τισσαφέρνην θεραπεύων προσέκειτο.

53. Οἱ δὲ μετὰ τοῦ Πεισάνδρου πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων ἀποσταλέντες ἐκ τῆς Σάμου, ἀφικόμενοι ἐς τὰς Ἀθήνας, λόγους ἐποιοῦντο ἐν τῷ δήμῳ, κεφαλαιοῦντες ἐκ πολλῶν, μάλιστα δὲ, ὡς ἐξείη αὐτοῖς, Ἀλκιβιάδην καταγαγοῦσι καὶ μὴ τὸν αὐτὸν τρόπον δημοκρατουμένοις, βασιλέα τε ξύμμαχον ἔχειν καὶ Πελοποννησίων περιγενέσθαι. ἀντιλεγόντων δὲ πολλῶν καὶ ἄλλων περὶ τῆς δημοκρατίας, καὶ τῶν Ἀλκιβιάδου ἅμα ἐχθρῶν διαβοώντων ὡς δεινὸν εἴη, εἰ τοὺς νόμους βιασάμενος κάτεισι, καὶ Εὐμολπιδῶν καὶ Κηρύκων περὶ τῶν μυστικῶν,

ita, ut genitivus omni excusatione careat." *Poppo.*

51. κύριος ἦν αὐτὸς πράσσων ταῦτα. Ne cum Abreschio infinitivum πράσσειν desideres; aliud exemplum participii habes 5, 34 extr.

52. πεισθῆναι. Sic optimi. Plurimi tamen πιστευθῆναι, probantibus Duk. Bredov, Bened. Krüg. ad Dion. p. 358. Vulgatam Schol. sic explicat: φησὶν ὅτι ἐδεδίει μὲν ὁ Τισσαφέρνης τὴν ἰσχὺν τῶν Λακεδαιμονίων, ἐβούλετο δὲ ὅμως πεισθῆναι, εἰ δύναιτο, ὑπὸ Ἀλκιβιάδου, μεταδέσθαι πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Scilicet metuebat quidem Lacedaemonios Tissaphernes, sed consilium Atheniensibus se iungendi retardabatur cogitatione difficultatum, quas talis societatis mutatio afferebat, quasque quomodo vinceret ab Alcibiade edoceri cupiebat.

ἤδη γὰρ — ἐγεγένητο. Hoc monet ob dicta c. 45 init. ἐν δὲ τούτῳ καὶ ἔτι πρότερον, πρὶν ἐς τὴν Ῥόδον αὐτοὺς ἀναστῆναι, τάδε ἐπράσσετο. Nam quae inde a cap. 45. Thucydides narravit, ante quam Rhodum navigarent Peloponnesii, facta erant; quo tempore hoc suasit Alcibiades Tissapherni, iam in Rhodo erant. Tota igitur parenthesis nihil aliud quam tempus designat, quo altercatio illa, supra c. 43. memorata, accidit. Subiectum verbi ἐγεγένητο est ἡ ἐν τῇ Κνίδῳ διαφορά, ad quam item referendum pronomen relativum (ἐν) ᾗ post parenthesin.

53. Εὐμολπιδῶν καὶ Κηρύκων. Harum gentium, ab Eumolpo

Digitized by Google

δι' ἅπερ ἔφυγε, μαρτυρομένων καὶ ἐπιθειαζόντων μὴ κατάγειν, ὁ Πεισανδρος παρελθὼν πρὸς πολλὴν ἀντιλογίαν καὶ σχετλιασμὸν ἠρώτα ἕνα ἕκαστον παράγων τῶν ἀντιλεγόντων, ἥντινα ἐλπίδα ἔχει σωτηρίας τῇ πόλει, Πελοποννησίων ναῦς τε οὐκ ἐλάσσους σφῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ ἀντιπρώρους ἐχόντων καὶ πόλεις ξυμμαχίδας πλείους, βασιλέως τε αὐτοῖς καὶ Τισσαφέρνους χρήματα παρεχόντων, σφίσι τε οὐκέτι ὄντων, εἰ μή τις πείσει βασιλέα μεταστῆναι παρὰ σφᾶς. ὁπότε δὲ μὴ φαίησαν ἐρωτώμενοι, ἐνταῦθα δὴ σαφῶς ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι „τοῦτο τοίνυν οὐκ ἔστιν ἡμῖν γενέσθαι, εἰ μὴ πολιτεύσομέν τε σωφρονέστερον, καὶ ἐς ὀλίγους μᾶλλον [τὰς ἀρχὰς ποιήσαιμεν,] ἵνα πιστεύῃ ἡμῖν βασιλεύς, καὶ μὴ περὶ πολιτείας τὸ πλέον βουλεύσομεν ἐν τῷ παρόντι ἢ περὶ σωτηρίας, (ὕστερον γὰρ ἐξέσται ἡμῖν καὶ μεταθέσθαι, ἢν μή τι ἀρέσκῃ,) Ἀλκιβιάδην τε κατάξομεν, ὃς μόνος τῶν νῦν οἷός τε τοῦτο κατεργάσασθαι."

54. Ὁ δὲ δῆμος τὸ μὲν πρῶτον ἀκούων χαλεπῶς ἔφερε τὸ περὶ τῆς ὀλιγαρχίας· σαφῶς δὲ διδασκόμενος ὑπὸ τοῦ Πεισάνδρου μὴ εἶναι ἄλλην σωτηρίαν, δείσας, καὶ ἅμα ἐλπίζων ὡς καὶ μεταβαλεῖται, ἐνέδωκε. καὶ ἐψηφίσαντο πλεύσαντα τὸν Πεισανδρον καὶ δέκα ἄνδρας μετ' αὐτοῦ πράσσειν, ὅπη ἂν αὐτοῖς δοκοίη ἄριστα ἔξειν, τά τε πρὸς τὸν Τισσαφέρνην καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην. ἅμα τε διαβαλόντος καὶ Φρύνιχον τοῦ Πεισάνδρου, παρέλυσεν ὁ δῆμος τῆς ἀρχῆς, καὶ τὸν ξυνάρχοντα Σκιρωνίδην· ἀντέπεμψαν δὲ στρατηγοὺς ἐπὶ τὰς ναῦς Διομέδοντα καὶ Λέοντα. τὸν δὲ Φρύνιχον ὁ Πείσανδρος φάσκων Ἴασον προδοῦναι καὶ Ἀμόργην διέβαλεν, οὐ νομίζων ἐπιτήδειον εἶναι τοῖς πρὸς τὸν Ἀλκιβιάδην πρασσομένοις. καὶ ὁ μὲν Πείσανδρος τάς τε ξυνωμοσίας, αἵπερ ἐτύγχανον πρότερον

et Ceryce oriundarum, ius sacerdotii Eleusinii hereditarium erat. Nam ἱεροφάντης et ἱεροκήρυξ et ceteri κήρυκες ex his familiis erant. — πρὸς πολλὴν — σχετλιασμόν iunge cum ἠρώτα, bei vielem Widerspruch und Unwillen. — Mox pro ἥντινα Bekk. e Vat. recepit εἴ τινα. Vall. *ecquam*. „Quod praeferendum videtur ob verba ὁπότε δὲ μὴ φαίησαν ἐρωτώμενοι, ex quibus non *quam spem*, sed *num quam spem* haberent, Pisandrum interrogasse probabile fit." *Poppo*.

[τὰς ἀρχὰς ποιήσαιμεν.] Haec verba absunt a C. E. et vulgo uncis includuntur, quibus ea liberarunt Bekk. Goell. Poppo. Me nondum poenitet eorum, quae contra ea disputavi in ed. mai. Scilicet αἱ ἀρχαί et omni tempore paucis contingunt et in omni reipublicae statu: neque idem est, *paucos ad magistratus admittere*, et *imperium paucorum constituere*. Ita enim pro τὰς ἀρχὰς scribendum esse videatur τὴν πολιτείαν. Deinde facile careamus hoc additamento; nam πολιτεύειν vel οἰκεῖν ἐς ὀλίγους locutio est Thucydidea, veluti 2, 37. διὰ τὸ μὴ ἐς ὀλίγους, ἀλλ' ἐς πλείονας οἰκεῖν. Optativum quidem defendit Poppo loco 1, 27. εἰ μὴ ἐθέλοι ξυμπλεῖν, μετέχειν δὲ βούλεται. — Pro βουλεύωμεν cum Bekk. ex Vat. scribendum videtur βουλεύσομεν. Quamquam nondum exploratum est, quam late pateat coniunctivi usus post εἰ apud Thucydidem. Conferas tamen Popp. I. 1. p. 140.

54. ἐλπίζων. Cass. Aug. Pal. It. Vat. Lugd. Mosqu. ἐπελπίζων, quo numquam hoc sensu utitur Thucydides, etsi frequens est apud sequiores scriptores. Vid. Duk. et Goell.

Ἴασον προδοῦναι. Vid. 8, 28.

Digitized by Google

ἐν τῇ πόλει οὖσαι ἐπὶ δίκαις καὶ ἀρχαῖς, ἁπάσας ἐπελθὼν, καὶ παρακελευσάμενος ὅπως ξυστραφέντες καὶ κοινῇ βουλευσάμενοι καταλύσουσι τὸν δῆμον, καὶ τἆλλα παρασκευάσας ἐπὶ τοῖς παροῦσιν, ὥστε μηκέτι διαμέλλεσθαι, αὐτὸς μετὰ τῶν δέκα ἀνδρῶν τὸν πλοῦν ὡς τὸν Τισσαφέρνην ποιεῖται.

55. Ὁ δὲ Λέων καὶ [ὁ] Διομέδων ἐν τῷ αὐτῷ χειμῶνι, ἀφιγμένοι ἤδη ἐπὶ τὰς τῶν Ἀθηναίων ναῦς, ἐπίπλουν τῇ Ῥόδῳ ἐποιήσαντο. καὶ τὰς μὲν ναῦς καταλαμβάνουσιν ἀνειλκυσμένας τῶν Πελοποννησίων, ἐς δὲ τὴν γῆν ἀπόβασίν τινα ποιησάμενοι, καὶ τοὺς προσβοηθήσαντας Ῥοδίων νικήσαντες μάχῃ, ἀπεχώρησαν ἐς τὴν Χάλκην, καὶ τὸν πόλεμον ἐντεῦθεν μᾶλλον ἢ ἐκ τῆς Κῶ ἐποιοῦντο· εὐφυλακτότερα γὰρ αὐτοῖς ἐγίγνετο, εἴ ποι ἀπαίροι τὸ τῶν Πελοποννησίων ναυτικόν. ἦλθε δ' ἐς τὴν Ῥόδον καὶ Ξενοφαντίδας Λάκων παρὰ Πεδαρίτου ἐκ Χίου, λέγων ὅτι τὸ τεῖχος τῶν Ἀθηναίων ἤδη ἐπιτετέλεσται, καὶ, εἰ μὴ βοηθήσουσι πάσαις ταῖς ναυσὶν, ἀπολεῖται τὰ ἐν Χίῳ πράγματα. οἱ δὲ διενοοῦντο βοηθήσειν. ἐν τούτῳ δὲ ὁ Πεδάριτος αὐτός τε καὶ τὸ περὶ αὐτὸν ἐπικουρικὸν ἔχων καὶ τοὺς Χίους, πανστρατιᾷ προσβαλὼν τῶν Ἀθηναίων τῷ περὶ τὰς ναῦς ἐρύματι, αἱρεῖ τέ τι αὐτοῦ, καὶ νεῶν τινῶν ἀνειλκυσμένων ἐκράτησεν. ἐπεκβοηθησάντων δὲ τῶν Ἀθηναίων, καὶ τρεψαμένων τοὺς Χίους πρώτους, νικῶται καὶ τὸ ἄλλο τὸ περὶ τὸν Πεδάριτον· καὶ αὐτὸς ἀποθνήσκει καὶ τῶν Χίων πολλοί, καὶ ὅπλα ἐλήφθη πολλά.

56. Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ μὲν Χῖοι ἔκ τε γῆς καὶ θαλάσσης ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον ἐπολιορκοῦντο, καὶ ὁ λιμὸς αὐτόθι ἦν μέγας. οἱ δὲ περὶ τὸν Πείσανδρον Ἀθηναίων πρέσβεις, ἀφικόμενοι ὡς τὸν Τισσαφέρνην, λόγους ποιοῦνται περὶ τῆς ὁμολογίας. Ἀλκιβιάδης δὲ (οὐ γὰρ αὐτῷ πάνυ τὰ ἀπὸ Τισσαφέρνους βέβαια ἦν, φοβουμένου τοὺς Πελοποννησίους μᾶλλον, καὶ ἔτι βουλομένου, καθάπερ καὶ ὑπ' ἐκείνου ἐδιδάσκετο, τρίβειν ἀμφοτέρους) τρέπεται ἐπὶ τοιόνδε εἶδος, ὥστε τὸν Τισσαφέρνην ὡς μέγιστα αἰτοῦντα παρὰ τῶν Ἀθηναίων μὴ ξυμβῆναι. δοκεῖ δέ μοι καὶ ὁ Τισσαφέρνης τὸ αὐτὸ βουληθῆναι, αὐτὸς μὲν διὰ τὸ δέος, ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης, ἐπειδὴ ἑώρα ἐκεῖνον καὶ ὧς οὐ ξυμβασείοντα, δοκεῖν τοῖς Ἀθηναίοις ἐβούλετο μὴ ἀδύνατος εἶναι πεῖσαι, ἀλλ' ὡς πεπεισμένῳ Τισσαφέρνει καὶ βουλομένῳ προσχωρῆσαι τοὺς Ἀθηναίους μὴ ἱκανὰ διδόναι. ἤρτει γὰρ τοσαῦτα ὑπερβάλλων ὁ Ἀλκιβιάδης, λέγων αὐτὸς ὑπὲρ

ξυνωμοσίας-ἐπὶ δίκαις καὶ ἀρχαῖς. Erant Athenis, ut in aliis civitatibus liberis, sodalitates quaedam civium, qui mutuam inter se operam dabant consequendis magistratibus, et in iudiciis sibi invicem adirant. Vid. Herod. 5, 104. Plutarch. Alcib. c. 13. Nic. c. 11., ubi στάσεις hoc sensu dicuntur. Idem Plutarchus in Pericle c. 14 extr. ἑταιρείαν eodem sensu dicit, quod vocabulum etiam Plato de republ. II. p. 365. D. adiungens dicit ἐπὶ γὰρ τὸ λανθάνειν ξυνωμοσίας τε καὶ ἑταιρείας συνάξομεν. In Apol. Socr. p. 36. B. legimus τῶν ξυνωμοσιῶν καὶ στάσεων τῶν ἐν τῇ πόλει γιγνομένων. Apud Thucydidem sodalitates istas attingunt

Digitized by Google

παρόντος Τισσαφέρνους, ὥστε τὸ τῶν Ἀθηναίων, καίπερ ἐπὶ πολὺ ὅ τι αἰτοίη ξυγχωρούντων, ὅμως αἴτιον γενέσθαι· Ἰωνίαν τε γὰρ πᾶσαν ἠξίουν δίδοσθαι, καὶ αὖθις νήσους τε τὰς ἐπικειμένας καὶ ἄλλα· οἷς οὐκ ἐναντιουμένων τῶν Ἀθηναίων, τέλος ἐν τῇ τρίτῃ ἤδη ξυνόδῳ, δείσας μὴ πάνυ φωραθῇ ἀδύνατος ὤν, ναῦς ἠξίου ἐᾶν βασιλέα ποιεῖσθαι, καὶ παραπλεῖν τὴν ἑαυτῶν γῆν, ὅπη ἂν καὶ ὅσαις ἂν βούληται. ἐνταῦθα δὴ οὐκέτι τι, ἀλλ' ἄπορα νομίσαντες οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐξηπατῆσθαι, δι' ὀργῆς ἀπελθόντες κομίζονται ἐς τὴν Σάμον.

57. Τισσαφέρνης δὲ εὐθὺς μετὰ ταῦτα, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χειμῶνι, παρέρχεται ἐς τὴν Καῦνον, βουλόμενος τοὺς Πελοποννησίους πάλιν τε κομίσαι ἐς τὴν Μίλητον, καὶ ξυνθήκας ἔτι ἄλλας ποιησάμενος, ἃς ἂν δύνηται, τροφήν τε παρέχειν καὶ μὴ παντάπασιν ἐκπεπολεμῆσθαι, δεδιὼς μή, ἢν ἀπορῶσι πολλαῖς ναυσὶ τῆς τροφῆς, ἢ τοῖς Ἀθηναίοις ἀναγκασθέντες ναυμαχεῖν ἡσσηθῶσιν, ἢ, κενωθεισῶν τῶν νεῶν, ἄνευ ἑαυτοῦ γένηται τοῖς Ἀθηναίοις ἃ βούλονται. ἔτι δὲ ἐφοβεῖτο μάλιστα μὴ τῆς τροφῆς ζητήσει πορθήσωσι τὴν ἤπειρον. πάντων οὖν τούτων λογισμῷ καὶ προνοίᾳ, ὥσπερ ἐβούλετο ἐκανίσωσε τοὺς Ἕλληνας πρὸς ἀλλήλους, μεταπεμψάμενος οὖν τοὺς Πελοποννησίους, τροφήν τε αὐτοῖς δίδωσι, καὶ σπονδὰς τρίτας τάσδε σπένδεται.

58. „ΤΡΙΤΩι καὶ δεκάτῳ ἔτει Δαρείου βασιλεύοντος, ἐφορεύοντος δὲ Ἀλεξιππίδα ἐν Λακεδαίμονι, ξυνῆκται ἐγένοντο ἐν Μαιάνδρου πεδίῳ Λακεδαιμονίων καὶ τῶν ξυμμάχων πρὸς Τισσαφέρνην καὶ Ἱεραμένην καὶ τοὺς Φαρνάκου παῖδας περὶ τῶν βασιλέως πραγμάτων καὶ Λακεδαιμονίων καὶ τῶν ξυμμάχων. χώραν τὴν βασιλέως, ὅση τῆς Ἀσίας ἐστί, βασιλέως εἶναι· καὶ περὶ τῆς χώρας τῆς ἑαυτοῦ βουλεύεσθω βασιλεύς, ὅπως βούλεται. Λακεδαιμονίους δὲ καὶ τοὺς ξυμμάχους μὴ ἰέναι ἐπὶ χώραν τὴν βασιλέως ἐπὶ κακῷ μηδενί, μηδὲ βασιλέα ἐπὶ τὴν

loci 3, 82. τὸ ἑταιρικόν. 6, 27 extr. 6, 60. Cf. Poppo I. 2. p. 31. Boeckh. Oecon. polit. Att. Tom. II. p. 264.

56. τὸ τῶν Ἀθηναίων. Cum Bekk. τό, quod vulgo abest, sed abesse nequit sine damno sententiae, e Vat. recepi. Schol. ὥστε τοὺς Ἀθηναίους αἰτίους γενέσθαι τοῦ μὴ συμβῆναι, καίπερ διδόντας τὰ αἰτούμενα. — Paullo ante ad verba τοὺς Ἀθηναίους — διδόναι repete δοκεῖν ἐβούλετο.

τὴν ἑαυτῶν γῆν. Pronomen recte habet. Nam subiectum verbi ἐᾶν est τοὺς Ἀθηναίους. Ceterum vide annot. in mai. ed. Infinitivos ποιεῖσθαι et παραπλεῖν cum Krüg. p. 369. accipe pro ποιησάμενον παραπλεῖν.

τι, ἀλλ' ἄπορα νομ. Vulgo abest τί. Cum durior sit ellipsis ξυγχωρήσαντες, ex praegr. οὐκ ἐναντιουμένων Lindavius Spicil. p. 14. coniecit οὐκέτι ἀλλ' ἦ ἄπορα. Cf. 7, 50. 8, 28.

57. ἐκπεπολεμῆσθαι. Vat. Bekk. Goell. ἐκπεπρλεμῶσθαι. „quae Grammaticorum videtur correctio." *Poppo.*

πολλαῖς ναυσὶ τῆς τροφῆς. De hac constructione vide annot. ad 1, 5. — κενωθεισῶν τῶν νεῶν. Schol. ἀπολικόντων αὐτὰς τῶν στρατιωτῶν διὰ τὸ μὴ λαμβάνειν μισθόν.

μετακεμψάμενος οὖν. Elusmodi repetitionis exempla apposuit Krüg. l. l. p. 5.

Digitized by Google

Λακεδαιμονίων μηδὲ τῶν ξυμμάχων ἐπὶ κακῷ μηδενί. ἢν δέ τις Λακεδαιμονίων ἢ τῶν ξυμμάχων ἐπὶ κακῷ ἴῃ ἐπὶ τὴν βασιλέως χώραν, τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους κωλύειν· καὶ ἢν τις ἐκ τῆς βασιλέως ἴῃ ἐπὶ κακῷ ἐπὶ Λακεδαιμονίους ἢ τοὺς ξυμμάχους, βασιλεὺς κωλυέτω. τροφὴν δὲ ταῖς ναυσὶ ταῖς νῦν παρούσαις Τισσαφέρνην παρέχειν κατὰ τὰ ξυγκείμενα, μέχρι ἂν αἱ νῆες αἱ βασιλέως ἔλθωσι· Λακεδαιμονίους δὲ καὶ τοὺς ξυμμάχους, ἐπὴν αἱ βασιλέως νῆες ἀφίκωνται, τὰς ἑαυτῶν ναῦς ἢν βούλωνται τρέφειν, ἐφ' ἑαυτοῖς εἶναι· ἢν δὲ παρὰ Τισσαφέρνους λαμβάνειν ἐθέλωσι τὴν τροφήν, Τισσαφέρνην παρέχειν, Λακεδαιμονίους δὲ καὶ τοὺς ξυμμάχους τελευτῶντος τοῦ πολέμου τὰ χρήματα Τισσαφέρνει ἀποδοῦναι, ὁπόσα ἂν λάβωσιν. ἐπὴν δὲ αἱ βασιλέως νῆες ἀφίκωνται, αἵ τε Λακεδαιμονίων νῆες καὶ αἱ τῶν ξυμμάχων καὶ αἱ βασιλέως κοινῇ τὸν πόλεμον πολεμοῦντων, καθ' ὅ τι ἂν Τισσαφέρνει δοκῇ καὶ Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις· ἢν δὲ καταλύειν βούλωνται πρὸς Ἀθηναίους, ἐν ὁμοίῳ καταλύεσθαι."

59. Αἱ μὲν σπονδαὶ αὗται ἐγένοντο. καὶ μετὰ ταῦτα παρεσκευάζετο Τισσαφέρνης τάς τε Φοινίσσας ναῦς ἄξων, ὥσπερ εἴρητο, καὶ τἆλλα, ὅσαπερ ὑπέσχετο· καὶ ἐβούλετο παρασκευαζόμενος γοῦν δῆλος εἶναι.

60. Βοιωτοὶ δὲ, τελευτῶντος ἤδη τοῦ χειμῶνος, Ὠρωπὸν εἷλον προδοσίᾳ, Ἀθηναίων ἐμφρουρούντων. ξυνέπραξαν δὲ Ἐρετριέων τε ἄνδρες καὶ αὐτῶν Ὠρωπίων, ἐπιβουλεύοντες ἀπόστασιν τῆς Εὐβοίας· ἐπὶ γὰρ τῇ Ἐρετρίᾳ τὸ χωρίον ὂν ἀδύνατα ἦν, Ἀθηναίων ἐχόντων, μὴ οὐ μεγάλα βλάπτειν καὶ Ἐρέτριαν καὶ τὴν ἄλλην Εὔβοιαν. ἔχοντες οὖν ἤδη τὸν Ὠρωπὸν ἀφικνοῦνται ἐς Ῥόδον οἱ Ἐρετριῆς, ἐπικαλούμενοι ἐς τὴν Εὔβοιαν τοὺς Πελοποννησίους. οἱ δὲ πρὸς τὴν τῆς Χίου κακουμένης βοήθειαν μᾶλλον ὥρμηντο, καὶ ἅραντες πάσαις ταῖς ναυσὶν ἐκ τῆς Ῥόδου ἔπλεον· καὶ γενόμενοι περὶ τὸ Τριόπιον, καθορῶσι τὰς τῶν Ἀθηναίων ναῦς πελαγίας ἀπὸ τῆς Χάλκης πλεούσας· καὶ ὡς οὐδέτεροι ἀλλήλοις ἐπέπλεον, ἀφικνοῦνται οἱ μὲν ἐς τὴν Σάμον οἱ δὲ ἐς τὴν Μίλητον· καὶ ἐῶσιν οὐκέτι ἄνευ ναυμαχίας οἷόν τε εἶναι ἐς τὴν Χίον βοηθῆσαι. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα οὗτος, καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἐτελεύτα τῷ πολέμῳ τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

61. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους, ἅμα νῷ ἦρι εὐθὺς ἀρχομένῳ, Λερκυλίδας τε ἀνὴρ Σπαρτιάτης, στρατιὰν ἔχων οὐ πολλὴν, παρεπέμφθη πεζῇ ἐφ' Ἑλλήσποντον, Ἄβυδον ἀποστήσων, (εἰσὶ δὲ Μιλησίων ἄποικοι,) καὶ οἱ Χῖοι, ἐν ὅσῳ αὐτοῖς ὁ Ἀστύοχος ἠπόρει ὅπως βοηθήσοι, ναυμαχήσαι πεζόμενοι τῇ πολιορκίᾳ ἠναγκάσθησαν. ἔτυχον δὲ, ἔτι ἐν Ῥόδῳ ὄντος Ἀστυόχου, ἐκ τῆς Μιλήτου Λεοντά τε ἄνδρα Σπαρτιάτην, ὃς

58. ἐφ' ἑαυτοῖς εἶναι, i. q. in sua potestate, vel sui iuris esse, et subiectum est Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμ. Vid. Bluma, Progr. Strals. p. 24.

60. τὸν Ὠρωπόν. Vid. Buttm.

Digitized by Google

Ἀντισθένει ἐπιβάτης ξυνεξῆλθε, τοῦτον κεκομισμένοι μετὰ τὸν Πεδαριτου θάνατον ἄρχοντα, καὶ νεῶς δώδεκα, αἳ ἔτυχον φύλακες Μιλήτου οὖσαι, ὧν ἦσαν Θούριαι πέντε καὶ Συρακόσιαι τέσσαρες καὶ μία Ἀναιτὶς καὶ μία Μιλησία καὶ Λέοντος μία. ἐπεξελθόντων δὲ τῶν Χίων πανδημεὶ, καὶ καταλαβόντων τι ἐρυμνὸν χωρίον, καὶ τῶν νεῶν αὐτοῖς ἅμα ἓξ καὶ τριάκοντα ἐπὶ τὰς τῶν Ἀθηναίων δύο καὶ τριάκοντα ἀναγομένων, ἐναυμάχησαν. καὶ κρατερᾶς γενομένης ναυμαχίας, οὐκ ἔλασσον ἔχοντες ἐν τῷ ἔργῳ οἱ Χῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, (ἤδη γὰρ καὶ ὀψὲ ἦν,) ἀνεχώρησαν ἐς τὴν πόλιν.

62. Μετὰ δὲ τοῦτο εὐθὺς τοῦ Δερκυλίδου πεζῇ ἐκ τῆς Μιλήτου παρεξελθόντος, Ἄβυδος ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ ἀφίσταται πρὸς Δερκυλίδαν καὶ Φαρνάβαζον, καὶ Λάμψακος δυοῖν ἡμέραιν ὕστερον. Στρομβιχίδης δ' ἐκ τῆς Χίου πυθόμενος, κατὰ τάχος βοηθήσας ναυσὶν Ἀθηναίων τέσσαρσι καὶ εἴκοσιν, ὧν καὶ στρατιῶτιδες ἦσαν ὁπλίτας ἄγουσαι, ἐπεξελθόντων τῶν Λαμψακηνῶν μάχῃ κρατήσας, καὶ αὐτοβοεὶ Λάμψακον ἀτείχιστον οὖσαν ἑλὼν, καὶ σκεύη μὲν καὶ ἀνδράποδα ἅρπαγὴν ποιησάμενος, τοὺς δὲ ἐλευθέρους πάλιν κατοικίσας, ἐπ' Ἄβυδον ἦλθε. καὶ ὡς οὔτε προσεχώρουν, οὔτε προσβαλὼν ἐδύνατο ἑλεῖν, ἐς τὸ ἀντιπέρας τῆς Ἀβύδου ἀποπλεύσας Σηστὸν πόλιν τῆς Χερσονήσου, ἣν τότε Μῆδοι εἶχον, ἐπολιόρκει φρούριον καὶ φυλακὴν τοῦ παντὸς Ἑλλησπόντου.

63. Ἐν τούτῳ δὲ οἱ Χῖοι τε θαλασσοκράτορες μᾶλλον ἐγένοντο, καὶ οἱ ἐν τῇ Μιλήτῳ καὶ ὁ Ἀστύοχος, πυθόμενος τὰ περὶ τὴν ναυμαχίαν καὶ τὸν Στρομβιχίδην καὶ τὰς ναῦς ἀπεληλυθότα, ἐθάρσησε. καὶ παραπλεύσας δυοῖν νεοῖν Ἀστύοχος ἐς Χίον κομίζει αὐτόθεν τὰς ναῦς, καὶ ξυμπάσαις ἤδη ἐπίπλουν ποιεῖται ἐπὶ τὴν Σάμον· καὶ ὡς αὐτῷ διὰ τὸ ἀλλήλοις ὑπόπτως ἔχειν οὐκ ἀντανήγοντο, ἀπέπλευσε πάλιν ἐς τὴν Μίλητον. ὑπὸ γὰρ τοῦτον τὸν χρόνον καὶ ἔνι πρόσθεν ἡ ἐν ταῖς Ἀθήναις δημοκρατία κατελέλυτο. ἐπειδὴ γὰρ οἱ περὶ τὸν Πείσανδρον πρέσβεις παρὰ τοῦ Τισσαφέρνους ἐς τὴν Σάμον

Gr. §. 32. annot. 5. Poppo I. 2. p. 262.

61. *Ἀντισθένει.* De hoc vide c. 89.

62. *ἦν τότε Μῆδοι.* Vulgo *ποτέ*, contra optimos et plerosque libros. Ita *τότε* interdum usurpatur, ut „tempus respiciatur, quo quae facta sint vel in vulgus notum est, vel ab ipso scriptore in praegressis proditum.“ *Krüg.* l. l. p. 297. Affert deinde in annotationibus plurimos utriusque generis locos, ex quibus 1, 101. 137. satis idoneos iudico ad rem demonstrandam. Cf. 5, 6. *Τότε* igitur h. l. non designat tempus belli Peloponnesiaci, sed Persici, cum Medi in Europam transissent.

63. *ἀπεληλυθότα, ἐθάρσησε.* Participium licet ad *Στρομβιχίδην καὶ τὰς ναῦς* pertineat, tamen sequitur alterum nomen. Cf. Matth. Gr. §. 441. c. Eadem fere ratio est verbi *ἐθάρσησε*. Nam *οἱ ἐν τῇ Μιλήτῳ καὶ ὁ Ἀστύοχος* eodem modo hic iunguntur, ut 3, 33. *ὁ Πάχης καὶ οἱ Ἀθηναῖοι.* Monuit Krüg. p. 301., ne quis cum Valcken. ad Herodot. 5, 36. post *Μιλήτῳ* colo interpungat.

κατελέλυτο. Hanc lectionem contra Krüg. et Goell., qui vulgatam olim lectionem *κατελύετο* defendunt, bene tuetur Poppo.

Digitized by Google

ἦλθον, τά τε ἐν αὐτῷ τῷ στρατεύματι ἔτι βεβαιότερον κατέλαβον, καὶ αὐτῶν τῶν Σαμίων προὐτρέψαντο τοὺς δυνατοὺς ὥστε πειρᾶσθαι μετὰ σφῶν ὀλιγαρχηθῆναι, καίπερ ἐπαναστάντας αὐτοὺς ἀλλήλοις, ἵνα μὴ ὀλιγαρχῶνται. καὶ ἐν σφίσιν αὐτοῖς ἅμα οἱ ἐν τῇ Σάμῳ τῶν Ἀθηναίων κοινολογούμενοι ἐσκέψαντο Ἀλκιβιάδην μὲν, ἐπειδήπερ οὐ βούλεται, ἐᾶν, (καὶ γὰρ οὐκ ἐπιτήδειον αὐτὸν εἶναι ἐς ὀλιγαρχίαν ἐλθεῖν,) αὐτοὺς δὲ ἐπὶ σφῶν αὐτῶν, ὡς ἤδη καὶ κινδυνεύοντας, ὁρᾶν, ὅτῳ τρόπῳ μὴ ἀνεθήσεται τὰ πράγματα, καὶ τὰ τοῦ πολέμου ἅμα ἀντέχειν, καὶ ἐςφέρειν αὐτοὺς ἐκ τῶν ἰδίων οἴκων προθύμως χρήματα καὶ ἤν τι ἄλλο δέῃ, ὡς οὐκέτι ἄλλοις ἢ σφίσιν αὐτοῖς ταλαιπωροῦντας.

64. Παρακελευσάμενοι οὖν τοιαῦτα τὸν μὲν Πείσανδρον εὐθὺς τότε καὶ τῶν πρέσβεων τοὺς ἡμίσεις ἀπέστελλον ἐπ' οἴκου, πράξοντας τἀκεῖ, καὶ εἴρητο αὐτοῖς, τῶν ὑπηκόων πόλεων αἷς ἂν προςίσχωσιν, ὀλιγαρχίαν καθιστάναι· τοὺς δ' ἡμίσεις ἐς τἆλλα τὰ ὑπήκοα χωρία ἄλλους ἄλλῃ διέπεμπον. καὶ Διοτρέφην, ὄντα περὶ Χίον, ᾑρημένον δὲ ἐς τὰ ἐπὶ Θράκης ἄρχειν, ἀπέστελλον ἐπὶ τὴν ἀρχήν. καὶ ἀφικόμενος ἐς τὴν Θάσον τὸν δῆμον κατέλυσε. καὶ ἀπελθόντος αὐτοῦ, οἱ Θάσιοι δευτέρῳ μηνὶ μάλιστα τὴν πόλιν ἐτείχιζον, ὡς τῆς μὲν μετ' Ἀθηναίων ἀριστοκρατίας οὐδὲν ἔτι προςδεόμενοι, τὴν δὲ ἀπὸ Λακεδαιμονίων ἐλευθερίαν ὁσημέραι προςδεχόμενοι. καὶ γὰρ καὶ φυγὴ αὐτῶν ἔξω ἦν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων παρὰ τοῖς Πελοποννησίοις, καὶ αὕτη μετὰ τῶν ἐν τῇ πόλει ἐπιτηδείων κατὰ κράτος ἔπρασσε ναῦς τε κομίσαι καὶ τὴν Θάσον ἀποστῆσαι. ξυνέβη οὖν αὐτοῖς μάλιστα ἃ ἐβούλοντο, τὴν πόλιν τε ἀκινδύνως ὀρθοῦσθαι, καὶ τὸν ἐναντιωσόμενον δῆμον καταλελύσθαι. περὶ μὲν οὖν τὴν Θάσον τἀναντία τοῖς τὴν ὀλιγαρχίαν καθιστᾶσι τῶν Ἀθηναίων ἐγένετο, δοκεῖ δέ μοι καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς τῶν ὑπηκόων. σωφροσύνην γὰρ λαβοῦσαι αἱ πόλεις

προὐτρέψαντο. Quod olim coniectura assecutus eram, ubi cod. Vat. postea confirmatum vidi, recepi cum Bekk. et Poppone. Vulgata lectio προτρεψάντων, quam servavit Goellerus, locum pessumdat. — ἐπαναστάντας ad Samios refer, coll. c. 73 init. — Paullo ante καταλαμβάνειν etiam *adstringere*, *obligare* significare docet Dukerus. Thuc. 4, 86. Ὅρκοις Λακεδαιμονίων καταλαβὼν τὰ τέλη τοῖς μεγίστοις. Cf. 1, 9. ὅρκοις κατειλημμένους. 5, 21. κατειλημμένας τὰς σπονδάς. Sententia est: *Factionem apud exercitum confirmarunt, et coniuratos arctioribus quibusdam vinculis inter se adstrinxerunt.*

ἐσκέψαντο „si non ortum ex ἐψηφίσαντο, saltem similem vim habet. Cf. Abresch." *Poppo.* Sic erkannten, dass sie den Alcibiades aufgeben müssten. — ὅτῳ τρόπῳ μὴ ἀνεθήσεται, *quomodo res non remitterentur.* Nam ἀνιέναι τι est *remittere aliquid*, *negligere.* — Pro ἀντέχειν Reisk. coniecit ἀνέχειν. Et sane ἀντέχειν τι „alibi apud Thuc. non legitur, sed hoc verbum aut absolute ponitur, aut cum τινί (πολέμοις μεγίστοις 2, 64) et πρός τινα in notione *perdurandi* et *resistendi* [qua hic videtur accipiendum] construitur." *Poppo.*

64. καὶ φυγὴ αὐτῶν. Schol. Καὶ γὰρ φυγάδες αὐτῶν ἦσαν παρὰ Πελοποννησίοις, πεφευγότες ὑπὸ Ἀθηναίων. Abstractum pro concreto. Alia exempla huius permutationis in eodem vocabulo affert Goell. ad h. l.

Digitized by Google

καὶ ἄδειαν τῶν πρασσομένων, ἐχώρησαν ἐπὶ τὴν ἄντικρυς ἐλευθερίαν, τὴν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ὕπουλον εὐνομίαν ο' προτιμήσαντες.

65. Οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Πείσανδρον, παραπλέοντές τε, ὥσπερ ἐδέδοκτο, τοὺς δήμους ἐν ταῖς πόλεσι κατέλυον, καὶ ἅμα ἔστιν ἀφ' ὧν χωρίων καὶ ὁπλίτας ἔχοντες σφίσιν αὐτοῖς ξυμμάχους ἦλθον ἐς τὰς Ἀθήνας καὶ καταλαμβάνουσι τὰ πλεῖστα τοῖς ἑταίροις προειργασμένα· καὶ γὰρ Ἀνδροκλέα τέ τινα, τοῦ δήμου μάλιστα προεστῶτα ξυστάντες τινὲς τῶν νεωτέρων κρύφα ἀποκτείνουσιν, ὅσπερ καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην οὐχ ἥκιστα ἐξήλασε, καὶ αὐτὸν κατ' ἀμφότερα, τῆς τε δημαγωγίας ἕνεκα, καὶ οἰόμενοι τῷ Ἀλκιβιάδῃ ὡς κατιόντι καὶ τὸν Τισσαφέρνην φίλον ποιήσοντι χαριεῖσθαι, μᾶλλόν τι διέφθειραν· καὶ ἄλλους τινὰς ἀνεπιτηδείους τῷ αὐτῷ τρόπῳ κρύφα ἀνάλωσαν. λόγος τε ἐκ τοῦ φανεροῦ προείργαστο αὐτοῖς, ὡς οὔτε μισθοφορητέον εἴη ἄλλους ἢ τοὺς στρατευομένους, οὔτε μεθεκτέον τῶν πραγμάτων πλείοσιν ἢ πεντακισχιλίοις, καὶ τούτοις οἳ ἂν μάλιστα τοῖς τε χρήμασι καὶ τοῖς σώμασιν ὠφελεῖν οἷοί τε ὦσιν.

66. Ἦν δὲ τοῦτο εὐπρεπὲς πρὸς τοὺς πλείους ἐπεὶ ἕξειν γε τὴν πόλιν οἵπερ καὶ μεθιστάναι ἔμελλον· δῆμος μέντοι ὅμως ἔτι καὶ βουλὴ ἡ ἀπὸ τοῦ κυάμου ξυκελέχετο, ἐβούλευον δὲ οὐδὲν ὅ τι μὴ τοῖς ξυνεστῶσι δοκοίη, ἀλλὰ καὶ οἱ λέγοντες ἐκ τούτων ἦσαν, καὶ τὰ ῥηθησόμενα πρότερον αὐτοῖς προὔ-

Et ut dicitur φεύγειν ὑπό τινος, ita hic iunctum φυγή cum ὑπό.

εὐνομίαν. Ex multis iisque bonis libris Bekker. Goell. et Poppo reposuerunt αὐτονομίαν. Sed vulgatum, quod apud Dion. p. 800. legitur, retinendum duxi, sicut olim defendi. Etiam pro ὑπό cum Dionys. malim scribi ἀπό, quod etiam ex E. et Vat. affertur. — ἄντικρυς, i. e. φανερῶς, recta, illico, ut 2, 4. Differt ab ἀντικρύ, quod est ex adverso, 7, 26. Cf. Lobeck. ad Phryn. p. 443 sq. προτιμήσαντες pro προτιμήσασαι, quod Dionys. l. l. reprehendit. Transit de more Thuc. a civitatibus ad cives.

65. μισθοφορητέον. Quod a mercede excludit omnes praeter milites, recte Acacius ad varia μισθοῦ genera traxit, quae senatores, iudices et populus Atheniensis e iudiciis, concionibus et aliis, quae publice agebantur, ferebant (μισθὸς βουλευτικός c. 69., δικαστικός, ἐκκλησιαστικός). Vid. Boeckh. Oec. polit. Tom. I. p. 131. p. 244. 250. 255. Cf. librum meum de antiquitt. Gr. p. 32. — De accusativis ἄλλους et στρατευομένους vid. Matth. Gr. §. 447. 4.

66. εὐπρεπές. Schol. πιθανὸν πρὸς τοὺς πολλούς. — Verba ἐπεὶ ἕξειν — ἔμελλον olim sic accipiebam: *Ita enim eos certe urbem in potestate habituros, qui quandoque mutaturi erant reipublicae statum*, int. quinquies mille cives. Sed „neutiquam quinquies mille cives imperii participes facere meditabantur: quos qui nunc statum popularem evertebant haudquaquam serio eligere cogitabant. Vid. c. 86. 89. 92. 93. 97. Ἔμελλον bis cogitandum est, et ad ἕξειν et ad μεθιστάναι. Sensus est hic: *speciosum erat hoc commentum, quo plebem inducerent. Administrare enim rempublicam volebant iidem, qui eius formam mutaturi erant.*" Krüg. ad Dion. p. 372. Bekk. ex Vat. Vall. rescripsit μεθίστασαν. Ἔχειν τὴν πόλιν est *praeesse reipublicae.*

ἡ ἀπὸ τοῦ κυάμου. Constat non solum senatores, sed etiam magistratus quosdam Athenis sorte, et quidem per fabas lectos esse. Infra c. 69 extr. οἱ ἀπὸ τοῦ κυάμου βουλευταί vocantur senatores. Cf. Xenoph. Mem. I, 2, 9. ibique interprr. — προὔσκεπτο cum Buttmanno Gr. max. II. p. 434. scripsi, praeeunte Pop-

Digitized by Google

σκεπτο. ἀντίλεγέ τι οὐδεὶς ἔτι τῶν ἄλλων, δεδιὼς καὶ ὁρῶν πολὺ τὸ ξυνεσυηκός· εἰ δέ τις καὶ ἀντείποι, εὐθὺς ἐκ τρόπου τινὸς ἐπιτηδείου ἐτεθνήκει· καὶ τῶν δρασάντων οὔτε ζήτησις, οὔτ', εἰ ὑποπτεύοιντο, δικαίωσις ἐγίγνετο, ἀλλ' ἡσυχίαν εἶχεν ὁ δῆμος καὶ κατάπληξιν τοιαύτην, ὥστε κέρδος ὁ μὴ πάσχων τι βίαιον, εἰ καὶ σιγῴη, ἐνόμιζε. καὶ τὸ ξυνεσυηκὸς πολὺ πλέον ἡγούμενοι εἶναι ἢ ὅσον ἐκύγχανεν ὄν, ἠσσῶντο ταῖς γνώμαις· καὶ ἐξευρεῖν αὐτὸ ἀδύνατοι ὄντες διὰ τὸ μέγεθος τῆς πόλεως καὶ [διὰ] τὴν ἀλλήλων ἀγνωσίαν οὐκ εἶχον. κατὰ δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο καὶ προσολωφῦσθαί τινι ἀγανακτήσαντα, ὥστε ἀμύνασθαι ἐπιβουλεύσαντα, ἀδύνατον ἦν· ἢ γὰρ ἀγνῶτα ἂν εὗρεν ᾧ ἐρεῖ, ἢ γνώριμον ἄπιστον. ἀλλήλοις γὰρ ἅπαντες ὑπόπτως προσῇεσαν οἱ τοῦ δήμου, ὡς μετέχοντά τινα τῶν γιγνομένων. ἐνῆσαν γὰρ καὶ οὓς οὐκ ἄν ποτέ τις ᾤετο ἐς ὀλιγαρχίαν τραπέσθαι· καὶ τὸ ἄπιστον οὗτοι μέγιστον πρὸς τοὺς πολλοὺς ἐποίησαν, καὶ πλεῖστα ἐς τὴν τῶν ὀλίγων ἀσφάλειαν ὠφέλησαν, βέβαιον τὴν ἀπιστίαν τῷ δήμῳ πρὸς ἑαυτὸν καταστήσαντες.

67. Ἐν τούτῳ οὖν τῷ καιρῷ οἱ περὶ τὸν Πείσανδρον ἐλθόντες εὐθὺς τῶν λοιπῶν εἴχοντο. καὶ πρῶτον μὲν τὸν δῆμον ξυλλέξαντες εἶπον γνώμην δέκα ἄνδρας ἑλέσθαι ξυγγραφέας αὐτοκράτορας, τούτους δὲ ξυγγράψαντας γνώμην ἐγενεγκεῖν ἐς τὸν δῆμον ἐς ἡμέραν ῥητήν, καθ' ὅ τι ἄριστα ἡ πόλις οἰκήσεται. ἔπειτα, ἐπειδὴ ἡ ἡμέρα ἐφῆκε, ξυνέκλῃσαν τὴν ἐκκλησίαν ἐς τὸν Κολωνόν· (ἔστι δὲ ἱερὸν Ποσειδῶνος ἔξω πόλεως, ἄπεχον σταδίους μάλιστα δέκα·) καὶ ἐσήνεγκαν οἱ ξυγγραφῆς ἄλλο μὲν οὐδέν, αὐτὸ δὲ τοῦτο, ἐξεῖναι μὲν Ἀθηναίων ἀνατρέπειν γνώμην ἣν ἄν τις βούληται· ἣν δέ τις τὸν εἰπόν-

pone, quia praes. et imperf. huius verbi apud Atticos est σκοπέω et ἐσκόπουν, fut. σκέψομαι, aor. ἐσκεψάμην, perf. ἔσκεμμαι. — δικαίωσις, Schol. Suidas, Phavorinus, Zonaras, Harpocration κόλασις interpretantur et Thucydidi tribuunt. Dionysius, qui vocem ut poeticam damnat p. 794., ea ipse usus est, Cf. Horat. Serm. II, 1, 84. *ius est iudiciumque.*

καὶ [διὰ] τὴν ἀλλήλων ἀγνωσ. Vulgo τήν ancis inclusum est, et abest a codd. nonnullis. Optimi tamen servant. Ita „καί ante διά valeat *etiam.*" Poppo.

προσολοφύρασθαί τινι, i. e. *apud aliquem.* Horat. Epod. 11, 12. *Querebar apploranis tibi.* — ὡς μετέχοντά τινα, pro μετέχοντός τινος. Fit hoc nonnumquam, ubi ὡς accusativo additum est. Vid. Matth. §. 568. 3. Poppo I. 1. p. 129.

67. ἐς τὸν Κολωνόν. Ordinariae conciones erant in foro, in Pnyce, in Theatro Bacchi; extra ordinem nonnumquam in Piraeeo; vel in Colone habebantur. Vid. libellum meum de antiqu. p. 32. Lexiarchi cavebant, ne aut peregrini civesve capite deminuti vel aerario debentes, accederent, aut reliqui cives temere abessent. Nam servi publici, Scythae dicti, fune rubricato congregatae multitudinis globos in comitium compellebant. Vid. Schoemann. de comit. Athen. p. 63 sq. „Hinc fortasse ξυνέλῃσαν dixit, cuius interpretamentum ξυνέλεξαν [quod olim vulgabatur] est." *Goell.* — ἔξω πόλεως, abiecto articulo codicum auctoritate scripsi. Vid. ad 1, 10.

ἀνατρέπειν. Vulgo (Bekk. Goell. et Poppo) ἀναιρεῖν. Illud est in Cass. Aug. Cl. Pal. It. Cam. Gr. C. E. Valla interpretatur *refellere.* Conlicias ἀντιπεῖν, quia c. 69 init. dicit οὐδενὸς ἀντιπόντος. Alterutrum horum pro interpretatione haberi possit; sed ἀντιπεῖν nulla explicatione eget. Baue-

Digitized by Google

τα ἢ γράψηται παρανόμων, ἢ ἄλλῳ τῳ τρόπῳ βλάψῃ, μεγάλας ζημίας ἐπέθεσαν. ἐνταῦθα δὴ λαμπρῶς ἐλέγετο ἤδη μήτε ἀρχὴν ἄρχειν μηδεμίαν ἔτι ἐκ τοῦ αὐτοῦ κόσμου, μήτε μισθοφορεῖν· προέδρους τε ἑλέσθαι πέντε ἄνδρας, τούτους δὲ ἑλέσθαι ἑκατόν, καὶ τῶν ἑκατὸν ἕκαστον προὸς ἑαυτὸν τρεῖς· ἐλθόντας δὲ αὐτοὺς τετρακοσίους ὄντας ἐς τὸ βουλευτήριον ἄρχειν ὅπῃ ἂν ἄριστα γιγνώσκωσιν, αὐτοκράτορας, καὶ τοὺς πεντακισχιλίους δὲ ξυλλέγειν, ὁπόταν αὐτοῖς δοκῇ.

68. Ἦν δὲ ὁ μὲν τὴν γνώμην ταύτην εἰπὼν Πεισάνδρος, καὶ τἆλλα ἐκ τοῦ προφανοῦς προθυμότατα ξυγκαταλύσας τὸν δῆμον· ὁ μέντοι ἅπαν τὸ πρᾶγμα ξυνθεὶς, ὅτῳ τρόπῳ κατέστη ἐς τοῦτο, καὶ ἐκ πλείστου ἐπιμεληθεὶς Ἀντιφῶν ἦν, ἀνὴρ Ἀθηναίων τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀρετῇ τε οὐδενὸς ὕστερος, καὶ κράτιστος ἐνθυμηθῆναι γενόμενος, καὶ ἃ [ἂν] γνοίη εἰπεῖν, καὶ ἐς μὲν δῆμον οὐ παριὼν οὐδ' ἐς ἄλλον ἀγῶνα ἑκούσιος οὐδένα, ἀλλ' ὑπόπτως τῷ πλήθει διὰ δόξαν δεινότητος διακείμενος, τοὺς μέντοι ἀγωνιζομένους καὶ ἐν δικαστηρίῳ καὶ ἐν δήμῳ πλεῖστα εἷς ἀνὴρ, ὅστις ξυμβουλεύσαιτό τι, δυνάμενος ὠφελεῖν. καὶ αὐτός τε, ἐπειδὴ τὰ τῶν τετρακοσίων ἐν ὑστέρῳ μεταπεσόντα ὑπὸ τοῦ δήμου ἐκακοῦτο, ἄριστα φαίνεται τῶν μέχρι ἐμοῦ ὑπὲρ αὐτῶν τούτων αἰτιαθεὶς, ὡς ξυγκατέστησε, θανάτου δίκην ἀπολογησάμενος. παρέσχε δὲ καὶ Φρύνιχος ἑαυ-

rus probat vulgatum, *palam dicere* explicans. Sententia est, in praesens refellere licuisse, quicquid cuique libuerit; sed postea actionem intendere latori legis gravissimis poenis vetitum erat.

ἢ γράψηται παρανόμων. Apud Athenienses παράνομα rogasse arguebatur non solum is, qui legem legi veteri necdum sublatae repugnantem tulerat, sed etiam is, qui vel in parte aut capite novae legis quidquam posuerat contra ea, quae veterem auctoritatem haberent. Nam si quid horum neglexerat legis lator, aut si quid proprii sui paucorumve commodi causa, quod reipublicae indecorum vel noxium esset, posuerat, eum intra anni spatium accusare poterat quisquis vellet. Causa erat publica, γραφὴ παρανόμων. Vid. Wolf. Proll. in Demosth. Lept. p. 132 sqq. Hoc igitur periculo, quod alias non depulerat populi suffragium, quo rogatio perlata erat, rogatorem nunc liberabant decemviri illi, suae ipsorum securitati et saluti maxime prospicientes.

ἑλέσθαι ἑκατόν. Ex Cass. Aug. Pal. It. Vat. Cam. Gr. Mosqu. Suid. ἄνδρας addunt Bekk. Goell. et Poppo, hic quidem uncis inclusum. — πρὸς ἑαυτόν recte vulgato πρὸς ἑαυτῷ praefert Poppo, ne centum illi viri, ut ceteros trecentos, sic se quoque ipsi delegisse videantur, sed *ad se cooptasse, sibi adiunxisse.* — Mox in καὶ τοὺς πεντακ. δέ valet καὶ — δέ, interposito aliquo voc., *atque etiam, et vero.* Thuc. 1, 132. καὶ ἦν δὲ οὕτως. 4, 24. καὶ αὐτοὶ δέ. 6, 71. καὶ χρήματα δὲ ἅμα. 7, 56. καὶ ἦν δὲ ἄξιος. Unde fortasse emendatio petenda est cap. 68, vulgatae lectionis καὶ αὐτός τε, ut τέ, quod nihil habet, quo referatur, in δέ mutetur.

68. ἃ [ἂν] γνοίη. Vid. Poppo I. 1 p. 145. — διὰ δόξαν δεινότητος, *ob famam summae in orando efficacitatis.* — Verba ὅστις ξυμβουλ. τι. ad ἀγωνιζομένους pertinent, *quicumque eum consulebant.* Vid. Matth. Gr. §. 475.

καὶ αὐτός τε. Vid. ad cap. 67. — Mox mira in codd. Cass. Aug. Cl. Pal. It. Vat. Reg. Cam. (eiusque Schol.) I. Ar. Chr. Dan. reperitur scripturae discrepantia post ἐπειδή. Addunt enim inter hanc vocem et τετρακοσίων haec verba: μετέστη ἡ δημοκρατία καὶ ἐς ἀγῶνας μετέστη μετὰ τῶν. Ex quibus verba καὶ ἐς ἀγῶνας κατέστη, cum exquisitiora sint quam ut a Schol.

Digitized by Google

τὸν πάντων διαφερόντως προθυμότατον ἐς τὴν ὀλιγαρχίαν, δεδιὼς τὸν Ἀλκιβιάδην, καὶ ἐπιστάμενος εἰδότα αὐτὸν ὅσα ἐν τῷ Σάμῳ πρὸς τὸν Ἀστύοχον ἔπραξε, νομίζων οὐκ ἄν ποτε αὐτὸν κατὰ τὸ εἰκὸς ὑπ' ὀλιγαρχίας κατελθεῖν· πολύ τε πρὸς τὰ δεινὰ, ἐπειδήπερ ὑπέστη, φερεγγυώτατος ἐφάνη. καὶ Θηραμένης ὁ τοῦ Ἀγνωνος, ἐν τοῖς ξυγκαταλύουσι τὸν δῆμιον πρῶτος ἦν, ἀνὴρ οὔτε εἰπεῖν οὔτε γνῶναι ἀδύνατος. ὥστε ἀπ' ἀνδρῶν πολλῶν καὶ ξυνετῶν πραχθὲν τὸ ἔργον οὐκ ἀπεικότως, καίπερ μέγα ὄν, προὐχώρησε. χαλεπὸν γὰρ ἦν τὸν Ἀθηναίων δῆμον ἔτει ἑκατοστῷ μάλιστα, ἐπειδὴ οἱ τύραννοι κατελύθησαν, ἐλευθερίας παῦσαι, καὶ οὐ μόνον μὴ ὑπήκοον ὄντα, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἥμισυ τοῦ χρόνου τούτου αὐτὸν ἄλλων ἄρχειν εἰωθότα.

69. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐκκλησία, οὐδενὸς ἀντειπόντος, ἀλλὰ κυρώσασα ταῦτα διελύθη, τοὺς τετρακοσίους τρόπῳ τοιῷδε ὕστερον ἤδη ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσήγαγον. ἦσαν δ' Ἀθηναῖοι πάντες ἀεὶ οἱ μὲν ἐπὶ τείχει, οἱ δ' ἐν τάξει, τῶν ἐν Δεκελείᾳ πολεμίων ἕνεκα, ἐφ' ὅπλοις. τῇ οὖν ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τοὺς μὲν μὴ ξυνειδότας εἶασαν, ὥςπερ εἰώθεσαν, ἀπελθεῖν, τοῖς δ' ἐν τῇ ξυνωμοσίᾳ εἴρητο ἡσυχῇ, μὴ ἐπ' αὐτοῖς τοῖς ὅπλοις, ἀλλ' ἄπωθεν, περιμένειν, καὶ, ἤν τις ἐνιστῆται τοῖς ποιουμένοις, λαβόντας τὰ ὅπλα μὴ ἐπιτρέπειν. ἦσαν δὲ καὶ Ἄνδριοι καὶ Τήνιοι καὶ Καρυστίων τριακόσιοι καὶ Αἰγινητῶν τῶν ἐποίκων, οὓς οἱ Ἀθηναῖοι ἔπεμψαν οἰκήσοντας, ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ἥκοντες ἐν τοῖς ἑαυτῶν ὅπλοις, οἷς ταῦτα προείρητο. τούτων δὲ διατεταγμένων οὕτως, ἐλθόντες οἱ τετρακόσιοι, μετὰ ξιφιδίου ἀφανοῦς ἕκαστος, καὶ οἱ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν μετ' αὐτῶν Ἕλληνες νεανίσκοι, οἷς ἐχρῶντο, εἴ τί που δέοι χειρουργεῖν, ἐπέστησαν τοῖς ἀπὸ τοῦ κυάμου βουλευταῖς οὖσιν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐξιέναι λαβοῦσι τὸν μισθόν. ἔφερον δὲ αὐτοῖς τοῦ ὑπολοίπου χρόνου παντὸς αὐτοί, καὶ ἐξιοῦσιν ἐδίδοσαν.

70. Ὡς δὲ τούτῳ τῷ τρόπῳ ἥ τε βουλὴ οὐδὲν ἀντειποῦσα ὑπεξῆλθε, καὶ οἱ ἄλλοι πολῖται οὐδὲν ἐνεωτέριζον, ἀλλ'

profecta videantur, ita probat Krüg. ad Dion. p. 374., ut post ἑκακοῦτο ponantur.

ἑκατοστῷ μάλιστα. Anno 411. ante Chr. nat. Hippias Athenis eiectus eiusdem aerae a. 510.

69. ἦσαν δ' Ἀθηναῖοι. „Δ' ob praeced. τρόπῳ τοιῷδε abesse malis. Cf. 3, 20. 52. 8, 104." *Poppo*; Uncis circumscripsit Bekk. — ἐφ' ὅπλοις, *in statione, in praesidiis.* — ἔπεμψαν οἰκήσοντας. Vid. 2, 27.

Ἕλληνες. Hanc vocem ignorant Cl. Vat. C, Reg. Cam. Gr. Sed Wassius eam additam a Scriptore putat, quia Scythae fere erant servi publici. Cf. Krüg. l. l. p. 376 seq. — χειρουργεῖν, Schol. διαχειρίσασθαί τινα καὶ ἀναιρεῖν.

τοῦ ὑπολοίπου χρόνου. Intelligo *in reliquum anni tempus*, in *reliquam temporis partem*. Nondum enim annus tetus, in quem senatores sorte lecti erant, elapsus erat; nihilominus integra solvebatur merces. Ita etiam Boeckh. l. l. Tom. I. p. 250. locum intellexit, cui interpretationi frustra repugnat Krüg. l. l. p. 377., qui interpretatur „*mercedem praeteriti temporis adhuc senatoribus debitam.*"

Digitized by Google

ἡσύχαζον, οἱ δὲ τετρακόσιοι, ἐξελθόντες ἐς τὸ βουλευτήριον τότε μὲν πρυτάνεις τε σφῶν αὐτῶν ἀπεκλήρωσαν, καὶ, ὅσα πρὸς τοὺς θεοὺς, εὐχαῖς καὶ θυσίαις καθιστάμενοι ἐς τὴν ἀρχὴν ἐχρήσαντο· ὕστερον δὲ πολὺ μεταλλάξαντες τῆς τοῦ δήμου διοικήσεως, πλὴν τοὺς φεύγοντας οὐ κατῆγον τοῦ Ἀλκιβιάδου ἕνεκα, τὰ δὲ ἄλλα ἔνερον κατὰ κράτος τὴν πόλιν. καὶ ἄνδρας τέ τινας ἀπέκτειναν οὐ πολλοὺς, οὓς ἐδόκουν ἐπιτήδειοι εἶναι ὑπεξαιρεθῆναι, καὶ ἄλλους ἔδησαν, τοὺς δὲ καὶ μετεστήσαντο. πρός τε Ἄγιν τὸν Λακεδαιμονίων βασιλέα, ὄντα ἐν τῇ Δεκελείᾳ, ἐπεκηρυκεύοντο, λέγοντες διαλλαγῆναι βούλεσθαι, καὶ εἰκὸς εἶναι, αὐτὸν σφίσι· καὶ οὐκέτι τῷ ἀπίστῳ δήμῳ, μᾶλλον ξυγχωρεῖν.

71. Ὁ δὲ νομίζων τὴν πόλιν οὐχ ἡσυχάζειν, οὐδὲ εὐθὺς οὕτω νὸν δῆμον τὴν παλαιὰν ἐλευθερίαν παραδώσειν, εἴ τε στρατιὰν πολλὴν ἴδοι σφῶν, οὐκ ἂν ἡσυχάσειν, οὐδὲ ἐν τῷ παρόντι πάνυ τε πιστεύων μὴ οὐκέτι ταράσσεσθαι αὐτοὺς, τοῖς μὲν ἀπὸ τῶν τετρακοσίων ἐλθοῦσιν οὐδὲν ξυμβατικὸν ἀπεκρίνατο, προσμεταπεμψάμενος δὲ ἐκ Πελοποννήσου στρατιὰν πολλὴν, οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ αὐτὸς τῇ ἐκ τῆς Δεκελείας φρουρᾷ μετὰ τῶν ἐλθόντων κατέβη πρὸς αὐτὰ τὰ τείχη τῶν Ἀθηναίων, ἐλπίσας ἢ ταραχθέντας αὐτοὺς μᾶλλον ἂν χειρωθῆναι σφίσιν ἢ βούλονται, ἢ καὶ αὐτοβοεὶ ἂν διὰ τὸν ἔνδοθέν τε καὶ ἔξωθεν κατὰ τὸ εἰκὸς γεγησόμενον θόρυβον· τῶν γὰρ μακρῶν τειχῶν, διὰ τὴν κατ' αὐτὰ ἐρημίαν, λήψεως οὐκ ἂν ἁμαρτεῖν. ὡς δὲ προσέμιξέ τε ἐγγὺς, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὰ μὲν ἔνδοθεν οὐδ' ὁπωστιοῦν ἐκίνησαν, τοὺς δὲ ἱππέας ἐκπέμψαντες καὶ μέρος τι τῶν ὁπλιτῶν καὶ ψιλῶν καὶ τοξοτῶν, ἄνδρας κατέβαλον αὐτῶν διὰ τὸ ἐγγὺς προσελθεῖν, καὶ ὅπλων τινῶν καὶ νεκρῶν ἐκράτησαν, οὕτω δὴ γνοὺς ἀπήγαγε πάλιν τὴν στρατιάν. καὶ αὐτὸς μὲν καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ κατὰ χώραν ἐν τῇ Δεκελείᾳ ἔμενον· τοὺς δ' ἐπελθόντας, ὀλίγας τινὰς ἡμέ-

70. οἱ δὲ τετρακόσιοι. Δέ om. C. et nos olim delendum censuimus. Bekk. et Goell. uncis incluserunt. Certe ab his verbis apodosis incipit, quod perraro a Thuc. admissum invenias, nec nisi post parenthesin longiorem. Sed vid. 1, 11. 2, 65. ibique annot.

εὐχαῖς καὶ θυσίαις — ἐχρήσ. Haec sacra vocabantur εἰσιτήρια, quae faciebant primo anni die qui senatorum munus suscipiebant. — πλὴν τοὺς φεύγοντας οὐ κατῆγον, praeterquam (quod) exules non restituebant. Etiam Latini quod post praeterquam interdum omittunt. Vid. Plin. H. N. 20, 10. „Urinam cient utilissime, praeterquam vesicam exulcerant.“ — Mox μετεστήσαντο est ad suas partes traxerunt.

71. εἴ τε στρατιὰν πολλὴν ἴδοι σφῶν. Portus σφῶν ad Lacedaemonios refert, contra Thuc. mentem. Neque enim magnus erat Lacedaemoniorum apud Deceliam exercitus, quippe quem Agis, priusquam Athenis appropinquaret, arcessendis ex Peloponneso magnis copiis (προσμεταπεμψάμενος — στρατιὰν πολλήν) augendum esse duxerit, neque superiores hostium copiae animos ad resistendum turbandumve excitant et intendunt, sed contra potius remissiores reddunt. Quare σφῶν ad Atheniensium exercitum multo maiorem, quam ut a paucis optimatibus hosti commoda concedi sinat, referendum est. — ἢ βούλονται, recte interpretatur Schol. ὡς αὐτοὶ βούλονται οἱ Πελοποννήσιοι.

Digitized by Google

ρας ἐν τῇ γῇ μείναντας, ἀπέπεμψεν ἐπ' οἴκου. μετὰ δὲ τοῦτο παρά τε τὸν Ἄργιν ἐπρεσβεύοντο οἱ τετρακόσιοι οὐδὲν ἧσσον, καὶ ἐκείνου μᾶλλον ἤδη προσδεχομένου καὶ παραινοῦντος, ἐκπέμπουσι καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα περὶ ξυμβάσεως πρέσβεις, βουλόμενοι διαλλαγῆναι.

72. Πέμπουσι δὲ καὶ ἐς τὴν Σάμον δέκα ἄνδρας, παραμυθησομένους τὸ στρατόπεδον, καὶ διδάξοντας ὡς οὐκ ἐπὶ βλάβῃ τῆς πόλεως καὶ τῶν πολιτῶν ἡ ὀλιγαρχία κατέστη, ἀλλ' ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ξυμπάντων πραγμάτων, πεντακισχίλιοί τε ὄτι εἶεν, καὶ οὐ τετρακόσιοι μόνον, οἱ πράσσοντες· καίτοι οὐ πώποτε Ἀθηναίους διὰ τὰς στρατείας καὶ τὴν ὑπερόριον ἀσχολίαν ἐς οὐδὲν πρᾶγμα οὕτω μέγα ἐλθεῖν βουλεύσοντας, ἐν ᾧ πεντακισχιλίους ξυνελθεῖν. καὶ τἆλλα ἐπιστελλάντες τὰ πρέποντα εἰπεῖν, ἀπέπεμψαν αὐτοὺς εὐθὺς μετὰ τὴν αὐτῶν κατάστασιν, δείσαντες μὴ, ὅπερ ἐγένετο, ναυτικὸς ὄχλος σῦτε αὐτὸς μένειν ἐν τῷ ὀλιγαρχικῷ κόσμῳ ἐθέλῃ, σφᾶς τε μὴ, ἐκεῖθεν ἀρξαμένου τοῦ κακοῦ, μεταστήσωσιν.

73. Ἐν γὰρ τῇ Σάμῳ ἐνεωτερίζετο ἤδη τὰ περὶ τὴν ὀλιγαρχίαν, καὶ ξυνέβη τοιάδε γενέσθαι ὑπ' αὐτὸν τὸν χρόνον τοῦτον ὅπερ οἱ τετρακόσιοι ξυνίσταντο. οἱ γὰρ τότε τῶν Σαμίων ἐπαναστάντες τοῖς δυνατοῖς καὶ ὄντες δῆμος, μεταβαλλόμενοι αὖθις καὶ πεισθέντες ὑπό τε τοῦ Πεισάνδρου, ὅτε ἦλθε, καὶ τῶν ἐν τῇ Σάμῳ ξυνεστώτων Ἀθηναίων, ἐγένοντό τε ἐς τριακοσίους ξυνωμόται, καὶ ἔμελλον τοῖς ἄλλοις ὡς δήμῳ ὄντι ἐπιθήσεσθαι. καὶ Ὑπέρβολόν τέ τινα τῶν Ἀθηναίων, μοχθηρὸν ἄνδρωπον, ὠστρακισμένον οὐ διὰ δυνάμεως καὶ ἀξιώματος φόβον, ἀλλὰ διὰ πονηρίαν καὶ αἰσχύνην τῆς πόλεως, ἀποκτείνουσι μετὰ Χαρμίνου τε, ἑνὸς τῶν στρατηγῶν, καί τινων τῶν παρὰ σφίσιν Ἀθηναίων, πίστιν διδόντες αὐτοῖς, καὶ ἄλλα μετ' αὐτῶν τοιαῦτα ξυνέπραξαν, τοῖς τε πλείοσιν ὥρμηντο ἐπιτίθεσθαι. οἱ δὲ, αἰσθόμενοι, τῶν τε στρατηγῶν Λέοντι καὶ Διομέδοντι (οὗτοι γὰρ οὐχ ἑκόντες, διὰ τὸ τιμᾶσθαι ὑπὸ τοῦ δήμου, ἔφερον τὴν ὀλιγαρχίαν) τὸ μέλλον σημαίνουσι, καὶ Θρασυβούλῳ καὶ Θρασύλλῳ, τῷ μὲν τριηραρχοῦντι, τῷ δὲ ὁπλιτεύοντι, καὶ ἄλλοις οἳ ἐδόκουν ἀεὶ μάλιστα ἐναντιοῦσθαι τοῖς ξυνεστῶσι· καὶ οὐκ ἠξίουν περιϊδεῖν αὐτοὺς

72. ἐς οὐδὲν πρᾶγμα — ξυνελθεῖν. Negant optimates, propter bella et pacis negotia Atheniensium in exteris regionibus de ulla re quamvis gravi quinquies mille cives ad consultationem convenisse. ἐν ᾧ ξυνελθεῖν idem est quod ὥστε ἐν αὐτῷ ξυνελθεῖν. Abundantia quaedam sermonis est, cum suffecerit scripsisse περὶ οὐδενὸς οὕτω μεγάλου πράγματος βουλεῦσαι, ἐν ᾧ πεντακισχιλίους ξυνελθεῖν. De infinit. pronomini relativo iuncto vid. ad 2, 102.

73. οἱ γὰρ τότε τῶν Σαμίων ἐπαναστάντες. Vid. c. 21. et de voc. τότε ad c. 62.

Ὑπέρβολον. Homo erat plebeius, λυχνοποιός et λυχνοπώλης, sed turbulentissimus demagogus, eoque nomine ab Aristophane aliisque comicis saepe notatus. De eo vid. Plutarch. Alcib. c. 13. Aristoph. Nub. 557. Perizon. ad Aelian. 12, 43. „Referunt antiqui, hunc postremum ostracismo eiectum esse." *Goell.*, qui plura testimonia affert ex Aristophanis Scholiastis. — μετὰ Χαρμίνου, „auctoritate, auxilio et consilio Charmini.

Digitized by Google

σφᾶς τε διαφθαρέντας, καὶ Σάμον Ἀθηναίοις ἀλλοτριωθεῖσαν, δι' ἣν μόνον ἡ ἀρχὴ αὐτοῖς ἐς τοῦτο ξυνέμεινεν. οἱ δὲ, ἀκούσαντες, τῶν τε στρατιωτῶν ἕνα ἕκαστον μετῆσαν μὴ ἐπιτρέπειν, καὶ οὐχ ἥκιστα τοὺς Παράλους, ἄνδρας Ἀθηναίους τε καὶ ἐλευθέρους πάντας ἐν τῇ νηῒ πλέοντας, καὶ ἀεὶ ὁπότε ὀλιγαρχία, καὶ μὴ παρούσῃ, ἐπικειμένους· ὅ τε Λέων καὶ ὁ Διομέδων αὐτοῖς ναῦς τινας, ὁπότε που πλέοιεν, κατέλειπον φύλακας. ὥςτε, ἐπειδὴ αὐτοῖς ἐπετίθεντο οἱ τριακόσιοι, βοηθησάντων πάντων τούτων, μάλιστα δὲ τῶν Παράλων, περιεγένοντο οἱ τῶν Σαμίων πλείονες. καὶ τριάκοντα μέν τινας ἀπέκτειναν τῶν τριακοσίων, τρεῖς δὲ τοὺς αἰτιωτάτους φυγῇ ἐζημίωσαν· τοῖς δ' ἄλλοις οὐ μνησικακοῦντες, δημοκρατούμενοι τὸ λοιπὸν ξυνεπολίτευον.

74. Τὴν δὲ Πάραλον ναῦν καὶ Χαιρέαν ἐπ' αὐτῆς τὸν Ἀρχεστράτου, ἄνδρα Ἀθηναῖον, γενόμενον ἐς τὴν μετάστασιν πρόθυμον, ἀποπέμπουσιν οἵ τε Σάμιοι καὶ οἱ στρατιῶται κατὰ τάχος ἐς τὰς Ἀθήνας, ἀπαγγελοῦντα τὰ γεγενημένα· οὐ γὰρ ᾔδεσάν πω τοὺς τετρακοσίους ἄρχοντας. καὶ καταπλευσάντων αὐτῶν, εὐθέως τῶν μὲν Παράλων τινὰς οἱ τετρακόσιοι, δύο ἢ τρεῖς, ἔδησαν, τοὺς δὲ ἄλλους ἀφελόμενοι τὴν ναῦν, καὶ μετεμβιβάσαντες ἐς ἄλλην στρατιῶτιν ναῦν, ἔταξαν φρουρεῖν περὶ Εὔβοιαν. ὁ δὲ Χαιρέας, εὐθὺς διαλαθών πως, ὡς εἶδε τὰ παρόντα, πάλιν ἐς τὴν Σάμον ἐλθὼν, ἀγγέλλει τοῖς στρατιώταις ἐπὶ τὸ μεῖζον πάντα δεινώσας τὰ ἐκ τῶν Ἀθηναίων, ὡς πληγαῖς τε πάντας ζημιοῦσι, καὶ ἀντειπεῖν ἔστιν οὐδὲν πρὸς τοὺς ἔχοντας τὴν πολιτείαν, καὶ ὅτι αὐτῶν καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες ὑβρίζονται, καὶ διανοοῦνται, ὁπόσοι [τε] ἐν Σάμῳ στρατεύονται μὴ ὄντες τῆς σφετέρας γνώμης, τούτων πάντων τοὺς προσήκοντας λαβόντες εἴρξειν, ἵνα, ἢν μὴ ὑπακούσωσι, τεθνήκωσι· καὶ ἄλλα πολλὰ ἐπικαταψευδόμενος ἔλεγεν.

75. Οἱ δ' ἀκούσαντες ἐπὶ τοὺς τὴν ὀλιγαρχίαν μάλιστα ποιήσαντας καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τοὺς μετασχόντας τὸ μὲν πρῶτον ὥρμησαν βάλλειν· ἔπειτα μέντοι ὑπὸ τῶν διὰ μέσου κωλυθέντες, καὶ διδαχθέντες μὴ, τῶν πολεμίων ἀντιπρώρων ἐγγὺς ἐφορμούντων, ἀπολέσωσι τὰ πράγματα, ἐπαύσαντο. μετὰ δὲ τοῦτο λαμπρῶς ἤδη ἐς δημοκρατίαν βουλόμενοι μεταστῆσαι τὰ ἐν τῇ Σάμῳ ὅ τε Θρασύβουλος ὁ τοῦ Λύκου καὶ Θράσυλλος, (οὗτοι γὰρ μάλιστα προειστήκεσαν τῆς μεταβολῆς,) ὥρκω-

Sic. 3, 66. 5, 29. 82. 6, 28. et 79." *Duk.*

Παράλους. Vid. annot. ad 3, 33.

74. *ἐς τὴν μετάστασιν.* Schol. *ἐς τὸ καταλῦσαι τὴν ὀλιγαρχίαν.*

τὰ ἐκ τῶν Ἀθηναίων. K. m. marg. Steph. Bekk. Goell. Poppo *Ἀθηνῶν.* Mihi vulgata lectio verior videtur, quia difficilior est. Confusio est duarum locutionum, *τὰ τῶν Ἀθηναίων* et *τὰ ἐξ Ἀθηνῶν.* Et similiter alibi Scriptor noster, ut 2, 86. *ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων.* — Mox *τέ* post *ὁπόσοι* cum Vat. eiecerunt Bekk. Goell. Poppo. Pro *λαβόντες* in Reg. C, I. K. m. Ar. Chr. marg. Steph. reperitur *λαβόντας*, unde leviter suspecta fiunt verba *καὶ διανοοῦνται.* Cf. annot. in mai. ed.

75. *ὑπὸ τῶν διὰ μέσου*, i. e. *qui a partium studio alieni erant.* Sic 4, 83. *ἕτοιμος ὢν βραχίᾳ μέσῳ δικαστῇ ἐπιτρέπειν.*

Digitized by Google

σαν πάντας τοὺς στρατιώτας τοὺς μετρίστους ὄρκους, καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐκ τῆς ὀλιγαρχίας μάλιστα, ἢ μὴν δημοκρατήσεσθαί τε καὶ ὁμονοήσειν, καὶ τὸν πρὸς Πελοποννησίους πόλεμον προθύμως διοίσειν, καὶ τοῖς τετρακοσίοις πολέμιοί τε ἔσεσθαι, καὶ οὐδὲν ἐπικηρυκεύσεσθαι. ξυνώμνυσαν δὲ καὶ Σαμίων πάντες τὸν αὐτὸν ὅρκον οἱ ἐν τῇ ἡλικίᾳ, καὶ τὰ πράγματα πάντα καὶ τὰ ἀποβησόμενα ἐκ τῶν κινδύνων ξυνεκοινώσαντο οἱ στρατιῶται τοῖς Σαμίοις, νομίζοντες οὔτε ἐκείνοις ἀποστροφὴν σωτηρίας οὔτε σφίσιν εἶναι, ἀλλ' ἐάν τε οἱ τετρακόσιοι κρατήσωσιν, ἐάν τε οἱ ἐκ Μιλήτου πολέμιοι, διαφθαρήσεσθαι.

76. Ἐς φιλονεικίαν τε καθέστασαν τὸν χρόνον τοῦτον, οἱ μὲν τὴν πόλιν ἀναγκάζοντες δημοκρατεῖσθαι, οἱ δὲ τὸ στρατόπεδον ὀλιγαρχεῖσθαι. ἐποίησαν δὲ καὶ ἐκκλησίαν εὐθὺς οἱ στρατιῶται, ἐν ᾗ τοὺς μὲν πρότερον στρατηγοὺς, καὶ εἴ τινα τῶν τριηράρχων ὑπετόπευον, ἔπαυσαν, ἄλλους δὲ ἀνθείλοντο καὶ τριηράρχους καὶ στρατηγούς, ὧν Θρασύβουλός τε καὶ Θράσυλλος ὑπῆρχον. καὶ παραινέσεις ἄλλας τε ἐποιοῦντο ἐν σφίσιν αὐτοῖς ἀνιστάμενοι, καὶ ὡς οὐ δεῖ ἀθυμεῖν, ὅτι ἡ πόλις αὐτῶν ἀφέστηκε· τοὺς γὰρ ἐλάσσους ἀπὸ σφῶν τῶν πλεόνων καὶ ἐς πάντα χρημωτέρων μεθεστάναι. ἐχόντων γὰρ σφῶν τὸ πᾶν ναυτικὸν, τὰς ἄλλας πόλεις, ὧν ἄρχουσιν, ἀναγκάσειν τὰ χρήματα ὁμοίως διδόναι καὶ εἰ ἐκεῖθεν ὥρμῶντο. πόλιν τε γὰρ σφίσιν ὑπάρχειν Σάμον οὐκ ἀσθενῆ, ἀλλ' ἢ παρ' ἐλάχιστον δὴ ἦλθε τὸ τῶν Ἀθηναίων κράτος τῆς θαλάσσης, ὅτε ἐπολέμησεν, ἀφελέσθαι, τούς τε πολεμίους ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου ἀμύνεσθαι οὗπερ καὶ πρότερον. καὶ δυνατώτεροι εἶναι σφεῖς, ἔχοντες τὰς ναῦς, πορίζεσθαι τὰ ἐπιτήδεια τῶν ἐν τῇ πόλει. καὶ δι' ἑαυτούς τε ἐν τῇ Σάμῳ προκαθημένους

δημοκρατήσεσθαι. Bekk. cum Aug. Pal. It. Vat. δημοκρατηθήσεσθαι. Fut. medii loco passivi etiam c. 48. legitur, ut monet Poppo.

ἐάν τε οἱ ἐκ Μιλ. Vulgo ἄν. Illud solus Vat. praebuit ex Thucydidis more, cui 4, 46. ἐάν redditum, et haud dubie reddendum 6, 13 et 18, quibus solis locis adhuc resident ἄν pro ἐάν vel ἤν. Cf. Poppo I. 1. p. 230.

76. ὑπετόπευον. Sic Pal. It. Vat. Bekk. Goell. Poppo. Cf. 5, 35. Vulgo ὑπώπτευον. — ἀνιστάμενοι, *ad dicendum surgentes.*

τὰς ἄλλας πόλεις. Praeter Cl. Cam. Mosqu., qui certe non nominantur, plurimi codd. τέ post τάς inserunt, quod Poppo recepit, verbis πόλιν τε γὰρ — ουπερ καὶ πρότερον in parenthesin redactis, ut καί, quod sequitur parenthesin, ad τέ referatur. Sed mihi parum sibi respondere et non diversa inter se esse videntur haec τάς τε ἄλλας πόλεις ἀναγκάσειν — καὶ δυνατώτεροι εἶναι σφεῖς, pro quo exspectes καὶ αὐτοὺς δυνατωτέρους εἶναι πορίζεσθαι, ut taceam ἔχοντες τὰς ναῦς molestius sic repetitum esse. Ceterum genitivi absol. ἐχόντων — σφῶν pro accusativo subiecti sunt. Vid. Poppo I. 1. p. 119. et quae annotavi ad 2, 33. — ὁμοίως — καὶ aeque ac. — ἐκεῖθεν, Athenis. — Pro vulgato ὥρμητο nunc ex Vat. Cl. Lugd. marg. Stephani editum ὡρμῶντο. — ὅτε ἐπολέμησεν respicit ad bellum supra narratum 1, 115 sqq. Cf. Plutarch. Pericl. c. 28 extr., qui nostrum locum commemorat.

καὶ δι' ἑαυτούς τε. Cum particula τέ non habeat quo referatur, olim scribendum — καὶ δέ. Vid. ad c. 67. Sed sunt qui *atque etiam, et quoque* interpretentur, nescio an vere. Ita etiam 1, 9. lectio καὶ ναυτικῷ τε defenditur. — προκαθημένους praestuli. Vulgo προσκαθ.

Digitized by Google

καὶ πρότερον αὐτοὺς κρατεῖν τοῦ ἐς τὸν Πειραιᾶ ἔσπλου, καὶ νῦν ἐς τοσοῦτον καταστήσονται, μὴ βουλομένων σφίσι πάλιν τὴν πολιτείαν ἀποδοῦναι, ὥστε αὐτοὶ καὶ δυνατώτεροι εἶναι εἴργειν ἐκείνους τῆς θαλάσσης ἢ ὑπ' ἐκείνων εἴργεσθαι. βραχύ τέ τι εἶναι καὶ οὐδενὸς ἄξιον, ὃ πρὸς τὸ περιγίγνεσθαι τῶν πολεμίων ἡ πόλις σφίσι χρήσιμος ἦν· καὶ οὐδὲν ἀπολωλεκέναι, οἵ γε μήτε ἀργύριον ἔτι εἶχον πέμπειν, ἀλλ' αὐτοὶ ἐπορίζοντο οἱ στρατιῶται, μήτε βούλευμα χρηστὸν, οὗπερ ἕνεκα πόλις στρατοπέδων κρατεῖ· ἀλλὰ καὶ ἐν τούτοις τοὺς μὲν ἡμαρτηκέναι, τοὺς πατρίους νόμους καταλύσαντας, αὐτοὶ δὲ σώζειν καὶ ἐκείνους πειράσεσθαι προσαναγκάζειν· ὥστε οὐδὲ τούτους, οἵπερ ἂν βουλεύοιέν τι χρηστὸν, παρὰ σφίσι χείρους εἶναι. Ἀλκιβιάδην τε, ἢν αὐτῷ ἄδειάν τε καὶ κάθοδον ποιήσωσιν, ἄσμενον τὴν παρὰ βασιλέως ξυμμαχίαν παρέξειν· τό τε μέγιστον, ἢν ἁπάντων σφάλλωνται· εἶναι αὐτοῖς τοσοῦτον ἔχουσι ναυτικὸν πολλὰς τὰς ἀποχωρήσεις, ἐν αἷς καὶ πόλεις καὶ γῆν εὑρήσουσι.

77. Τοιαῦτα ἐν ἀλλήλοις ἐκκλησιάσαντες καὶ παραθαρσύναντες σφᾶς αὐτοὺς, καὶ τὰ τοῦ πολέμου παρεσκευάζοντο οὐδὲν ἧσσον. οἱ δὲ ἀπὸ τῶν τετρακοσίων πεμφθέντες ἐς τὴν Σάμον, οἱ δέκα πρεσβευταί, ὡς ταῦτα ἐν τῇ Δήλῳ ἤδη ὄντες ᾐσθάνοντο, ἡσύχαζον [αὐτοῦ].

Gloriantur enim milites, se iis, qui Athenis essent, *praesidio* apud Samum fuisse et hostem ibi tenuisse, ut Atheniensibus usque liceret Piraeeo uti. Itaque illud πρό in προκαθήμ. ad Athenienses qui Athenis remanserant referendum. Iidem indicantur pronomine αὐτούς, ut recte docuit Duk. Verba καὶ νῦν — εἴργεσθαι sic explicat Schol.: Καὶ ὅτι νῦν, εἰ μὴ βούλονται ἀποδοῦναι τὴν δημοκρατίαν αὐτοῖς οἱ τετρακόσιοι, ἐν τούτῳ δυνάμεως αὐτοὶ καθεστᾶσιν, ὥστε τοὺς τὴν πόλιν κατέχοντας εἴργειν δύνασθαι τῆς θαλάττης αὐτοὶ μᾶλλον ἤπερ ὑπ' ἐκείνων εἴργεσθαι. Subiectum igitur verbi καταστήσονται esse αὐτοὶ, οἱ ἐν Σάμῳ, intellexit, quo confirmatur codd. scriptura βουλομένων pro vulgato βουλόμενοι. Eadem tamen, licet καταστήσονται ad optimates Athenis versantes referas, et cum Bekk. ex Vat. pro τοσοῦτον legas τοιοῦτον, ferri potest. Vid. ad 2, 83. Ceterum ab oratione obliqua ad rectam paullo abruptius transiit Scriptor.

ὃ πρὸς τὸ περιγίγνεσθαι. Cass. Aug. It. Vat. Mosqu. Bekk, Goell. Poppo ᾧ pro ὅ. Nostrum et recte dicitur, et difficilius est.

οἵ γε μήτε. Cum infinitivi ἀπολωλεκέναι subiectum sit σφεῖς, quodammodo offendit, quod οἵ γε ad Athenienses urbanos referendum est. Est enim accipiendum, quasi εἴ γε οἱ ἐν τῇ πόλει scriptum sit. Sed relativum recte habet, relatum ad οὐδὲν, quo vocabulo intelliguntur optimates illi. Quare exempla eiusmodi, qualia congessi ad 2, 44. (Cf. Matth. §. 481. Not. 2.) cum hac structura comparari nequeunt. — Mox αὐτοὶ δὲ ante σώζειν, quod olim commendaveram, praebet Vat. Olim legebatur αὐτούς, quod per se quidem non damnandum (vid. 7, 48.), sed tamen suspectum est, quia nominativus accusativis interpositus facile in accusativum mutari potuit. — προσαναγκάζειν. Schol. ἀπὸ κοινοῦ τὸ σώζειν, i. e. *se vero patria instituta servare, et conaturos esse illos cogere, ut etiam ipsi servarent.* — Statim pro οἵπερ plurimi libri οὗπερ, quo spreto verba οἵπερ — χρηστόν Poppo interpretatur τοὺς χρηστοὺς ξυμβούλους.

77. οἱ δέκα πρεσβευταί. De articulo, quem πλεονάζειν putabat Hudson., vid. Matth. §. 276. (277. a. et §. 279. annot. 3.). — πρεσβευταί autem hic et c. 86. pro usitatiore πρεσβεῖς. Vid. Buttm. Gr. max. Vol. I.

Digitized by Google

78. Ἀπὸ δὲ τοῦ χρόνου τούτου καὶ οἱ ἐν τῇ Μιλήτῳ τῶν Πελοποννησίων ἐν τῷ ναυτικῷ στρατιῶται κατὰ σφᾶς αὐτοὺς διεβόων ὡς ὑπὸ Ἀστυόχου καὶ Τισσαφέρνους φθείρεται τὰ πράγματα, τοῦ μὲν οὐκ ἐθέλοντος οὔτε πρότερον ναυμαχεῖν, ἕως ἔτι αὐτοί τε ἔρρωντο μᾶλλον, καὶ τὸ ναυτικὸν τῶν Ἀθηναίων ὀλίγον ἦν, οὔτε νῦν, ὅτε σεσιάζειν τε λέγονται, καὶ αἱ νῆες αὐτῶν οὐδέπω ἐν τῷ αὐτῷ εἶεν, ἀλλὰ τὰς παρὰ Τισσαφέρνους Φοινίσσας ναῦς μένοντες ἄλλως ὄνομα καὶ οὐκ ἔργον, κινδυνεύσειν διατρῖψαι· τὸν δ' αὖ Τισσαφέρνην τάς τε ναῦς ταύτας οὐ κομίζειν, καὶ τροφὴν ὅτι οὐ ξυνεχῶς οὐδ' ἐντελῆ διδοὺς κακοῖ τὸ ναυτικόν. αὖθις ἔφασαν χρῆναι μέλλειν ἔνι, ἀλλὰ διανανμαχεῖν. καὶ μάλιστα οἱ Συρακόσιοι ἐνῆγον.

79. Αἰσθόμενοι δὲ οἱ ξύμμαχοι καὶ ὁ Ἀστύοχος τὸν θροῦν, καὶ δόξαν αὐτοῖς ἀπὸ ξυνόδου ὥστε διανανμαχεῖν, ἐπειδὴ καὶ ἐσηγγέλλετο αὐτοῖς ἡ ἐν τῇ Σάμῳ ταραχὴ, ἅπαντες ταῖς ναυσὶ πάσαις, οὔσαις δώδεκα καὶ ἑκατόν, καὶ τοὺς Μιλησίους πεζῇ κελεύσαντες ἐπὶ τῆς Μυκάλης παρεῖναι, ἔπλεον ὡς πρὸς τὴν Μυκάλην. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ναῦς ἐκ Σάμου ναυσὶ δυσὶν καὶ ὀγδοήκοντα, αἳ ἔτυχον ἐν Γλαυκῇ τῆς Μυκάλης ὁρμοῦσαι, (διέχει δὲ ὀλίγον ταύτῃ ἡ Σάμος τῆς ἠπείρου πρὸς τὴν Μυκάλην,) ὡς εἶδον τὰς τῶν Πελοποννησίων ναῦς ἐκπλεούσας, ὑπεχώρησαν ἐς τὴν Σάμον, οὐ νομίσαντες τῷ πλήθει διακινδυνεῦσαι περὶ τοῦ παντὸς ἱκανοὶ εἶναι. καὶ ἅμα (προῄσθοντο γὰρ αὐτοὺς ἐκ τῆς Μιλήτου ναυμαχησείοντας,) προσεδέχοντο καὶ τὸν Στρομβιχίδην ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου σφίσι ταῖς ἐκ τῆς Χίου ναυσὶν ἐπ' Ἄβυδον ἀφικομέναις προσβοηθήσοντα.

p. 238. et quae dixi in ed. mai. Supra c. 72., quo haec pertinent, legitur *πέμπουσι δὲ καὶ ἐς τὴν Σάμον δέκα ἄνδρας.* — Post *ἠνύχαζον* ex Cass. Aug. It. Vat. (Lugd.) I. Mosqu. accessit *αὐτοῦ*. „Manet tamen aliquantum suspectum. Vid. ad c. 93." *Poppo.*

78. *οὐδέπω ἐν τῷ αὐτῷ.* Exspectabant enim Strombichidem, vid. c. 79. — *ἄλλως*, aut *frustra* valet, aut *nihil nisi*, quam vocabuli significationem illustrant Ruhnken. ad Tim. p. 193. Hermann. ad Vig. p. 780. Affert Krüg. p. 265. locum Platonis Legg. I. p. 626. A. *Ἣν καλοῦσιν οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων εἰρήνην, τοῦτ' εἶναι μόνον ὄνομα, τῷ δ' ἐγῷ πάσαις πρὸς πάσας τὰς πόλεις ἀεὶ πόλεμον ἀκήρυκτον κατὰ φύσιν εἶναι.* — *διατριβῆναι.* Schol. *διαφθαρῆναι.* Hesych: *ἀπολέσθαι.* C. 87. *ἵνα διατρίβῃ — τὰ τῶν Πελοποννησίων.* Sic etiam *τρίβειν* 7, 48., ubi vide. — In sequentibus *καὶ τροφὴν ὅτι* — transit a structura per accus. c. inf. ad *ὅτι.*

79. *ὡς εἶδον τὰς τῶν Πελ.* Ante haec verba plurimi codices habent *καί*, quod cum totius loci structuram turbare videretur, ab omnibus editoribus spretum est, praeterquam quod, Benedicto praeeunte, Poppo inter uncos exhibuit, ratus eandem eius esse rationem, quam particulae *δέ* post parenthesin. Vid. eum I. 1. p. 307. Sed locorum, quos ibi affert, (8, 29. 1, 72.) diversa est ratio, cum parenthesis ibi non per *δέ*, sed per *γάρ* efficiatur, quod parentheseos genus nonnumquam cum reliqua oratione commisceri notum est. Neque tamen magis infra sequor Popponem, ubi post *προσεδέχοντο* e Cass. Aug. Pal. Reg. F. Lugd. I. K. Ar. Chr. *δὲ* inserit.

ἐπ' Ἄβυδον. Vid. c. 62. Vulgo Bekk. Goell. *ἐπ' Ἀβύδου.* Sed non Abydum *versus*, sed *adversus* Ab., quae defecerat, contenderat Strombichides.

Digitized by Google

σειν· προυπέπεμπτο γὰρ αὐτῷ ἄγγελος. καὶ οἱ μὲν οὕτως ἐπὶ τῆς Σάμου ἀνεχώρησαν· οἱ δὲ Πελοποννήσιοι καταπλεύσαντες ἐπὶ Μυκάλης ἐστρατοπεδεύσαντο, καὶ τῶν Μιλησίων καὶ τῶν πλησιοχώρων ὁ πεζός. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ, μελλόντων αὐτῶν ἐπιπλεῖν τῇ Σάμῳ, ἀγγέλλεται ὁ Στρομβιχίδης ταῖς ἀπὸ τοῦ Ἑλλησπόντου ναυσὶν ἀφιγμένος· καὶ εὐθὺς ἀπέπλεον πάλιν ἐπὶ τῆς Μιλήτου. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, προσγενομένων σφίσι τῶν νεῶν, ἐπέπλουν αὐτοὶ πεσοῦνται τῇ Μιλήτῳ ναυσὶν ὀκτὼ καὶ ἑκατόν, βουλόμενοι διαναυμαχῆσαι· καὶ ὡς οὐδεὶς αὐτοῖς ἀντανήγετο, ἀπέπλευσαν πάλιν ἐς τὴν Σάμον.

80. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει μετὰ τοῦτο εὐθὺς οἱ Πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ ἀθρόαις ταῖς ναυσὶν οὐκ ἀξιόμαχοι νομίσαντες εἶναι οὐκ ἀντανήγοντο, ἀπορήσαντες ὁκόθεν τοσαύταις ναυσὶ χρήματα ἕξουσιν, ἄλλως τε καὶ Τισσαφέρνους κακῶς διδόντος, ἀποστέλλουσιν ὡς τὸν Φαρνάβαζον, ὥσπερ καὶ τὸ πρῶτον ἐκ τῆς Πελοποννήσου προεστάχθη, Κλέαρχον τὸν Ῥαμφίου ἔχοντα ναῦς τεσσαράκοντα. ἐπεκαλεῖτο γὰρ αὐτοὺς ὁ Φαρνάβαζος, καὶ τροφὴν ἕτοιμος ἦν παρέχειν· καὶ ἅμα καὶ τὸ Βυζάντιον ἐπεκηρυκεύετο αὐτοῖς ἀποστῆναι. καὶ αἱ μὲν τῶν Πελοποννησίων αὗται νῆες ἀπάρασαι ἐς τὸ πέλαγος, ὅπως λάθοιεν ἐν τῷ πλῷ τοὺς Ἀθηναίους, χειμασθεῖσαι, καὶ αἱ μὲν Δήλου λαβόμεναι αἱ πλείους μετὰ Κλεάρχου, καὶ ὕστερον πάλιν ἐλθοῦσαι ἐς Μίλητον, (Κλέαρχος δὲ κατὰ γῆν αὖθις ἐς τὸν Ἑλλήσποντον κομισθεὶς ἦρχεν.) αἱ δὲ μετὰ Ἐλίξου νεὼς Μεγαρέως στρατηγοῦ δέκα ἐς τὸν Ἑλλήσποντον διασωθεῖσαι Βυζάντιον ἀφίστασι. καὶ μετὰ ταῦτα οἱ ἐκ τῆς Σάμου πέμπουσιν αἰσθόμενοι νεῶν βοήθειαν καὶ φυλακὴν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον· καὶ τις καὶ ναυμαχία βραχεῖα γίγνεται πρὸ τοῦ Βυζαντίου, ναυσὶν ὀκτὼ πρὸς ὀκτώ.

81. Οἱ δὲ προεστῶτες ἐν τῇ Σάμῳ, καὶ μάλιστα Θρασύβουλος, [καὶ] ἀεί τε τῆς αὐτοῦ γνώμης ἐχόμενος, ἐπειδὴ μετέστησε τὰ πράγματα, ὥστε κατάγειν Ἀλκιβιάδην, καὶ τέλος

80. ἀθρόαις ταῖς ναυσίν, sc. Ἀθηναίων. — In sequentibus post ἐπεκαλεῖτο Vat. addit τέ, receptum a recentioribus editoribus omnibus.

καὶ αἱ μὲν Δήλου λαβόμεναι, i. e. Delum assecutae. Non igitur *omnes Peloponnesiorum naves*, quod subiectum erat ab initio positum, neque haec maior earum pars, sed minor tantum, quae erat decem navium, Byzantium ad defectionem adegit. Sic 5, 81: de Lacedaemoniis et Argivis communiter quidem, sed tamen ita narratur, ut appareat, Sicyoniorum democratiam solos Lacedaemonios sustulisse. Καὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἀργεῖοι, χίλιοι ἑκάτεροι, ξυστρατεύσαντες τά τ' ἐν Σικυῶνι ἐς ὀλίγους μᾶλλον κατέστησαν αὐτοὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐλθόντες, καὶ μετ' ἐκεῖνα ξυναμφότεροι ἤδη καὶ τὸν ἐν Ἄργει δῆμον κατέλυσαν. Cf. ad 4, 106. Verba parenthesi inclusa hanc habent sententiam: Clearchus autem terrestri itinere in Hellespontum reversus imperium obtinebat.

81. [καὶ] ἀεί τε. *Καί* si genuinum est, ad verbum finitum ἔπεισε referendum est et sequenti καὶ κατῆγεν respondet, sicut ἀεί τε respondet sequenti καὶ τέλος. Sed ita ad verba καὶ τέλος ἀπ' ἐκκλησίας repetendum fuerit τῆς αὐτοῦ γνώμης ἐχόμενος, quod displicet ac parum convenit, cum ea verba, sive ἀπ' ἐκκλησίας, sive ἐπ' ἐκκλ. cum Bekk. legis, cum verbo

Digitized by Google

ἀπ' ἐκκλησίας ἔπεισε τὸ πλῆθος τῶν στρατιωτῶν, καὶ ψηφισαμένων αὐτῶν Ἀλκιβιάδῃ κάθοδον καὶ ἄδειαν, πλεύσας ὡς τὸν Τισσαφέρνην κατῆγεν ἐς τὴν Σάμον τὸν Ἀλκιβιάδην, νομίζων μόνην σωτηρίαν, εἰ Τισσαφέρνην αὐτοῖς μεταστήσειεν ἀπὸ Πελοποννησίων. γενομένης δὲ ἐκκλησίας, τήν τε ἰδίαν ξυμφορὰν τῆς φυγῆς ἐπῃτιάσατο καὶ ἀνωλοφύρατο ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ περὶ [τῶν] πολιτικῶν πολλὰ εἰπὼν ἐς ἐλπίδας γε αὐτοὺς οὐ μικρὰς τῶν μελλόντων καθίστη, καὶ ὑπερβάλλων ἐμεγάλυνε τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν παρὰ τῷ Τισσαφέρνει, ἵνα οἵ τε οἴκοι τὴν ὀλιγαρχίαν ἔχοντες φοβοῖντο αὐτὸν, καὶ μᾶλλον αἱ ξυνωμοσίαι διαλυθεῖεν, καὶ οἱ ἐν τῇ Σάμῳ τιμιώτερόν τε αὐτὸν ἄγοιεν, καὶ αὐτοὶ ἐπὶ πλεῖον θαρσοῖεν, οἵ τε πολέμιοι τῷ Τισσαφέρνει ὡς μάλιστα διαβάλλοιντο, καὶ [ἀπὸ] τῶν ὑπαρχουσῶν ἐλπίδων ἐκπίπτοιεν. ὑπισχνεῖτο δ' οὖν τάδε μέγιστα ἐπικομπῶν ὁ Ἀλκιβιάδης, ὡς Τισσαφέρνης αὐτῷ ὑπεδέξατο ἢ μὴν, ἕως ἄν τι τῶν ἑαυτοῦ λείπηται, ἢν Ἀθηναίοις πιστεύῃ, μὴ ἀπορήσειν αὐτοὺς τροφῆς, οὐδ' ἢν δέῃ τελευτῶντα τὴν ἑαυτοῦ στρωμνὴν ἐξαργυρῶσαι, τάς τε ἐν Ἀσπένδῳ ἤδη οὔσας Φοινίκων ναῦς κομιεῖν Ἀθηναίοις, καὶ οὐ Πελοποννησίοις· πιστεῦσαι δ' ἂν μόνως Ἀθηναίοις, εἰ σῶς αὐτὸς κατελθὼν αὐτῷ ἀναδέξαιτο.

82. Οἱ δὲ ἀκούσαντες ταῦτά τε καὶ ἄλλα πολλὰ στρατηγόν τε αὐτὸν εὐθὺς εἵλοντο μετὰ τῶν προτέρων, καὶ τὰ πράγματα πάντα ἀνετίθεσαν· τήν τε παραυτίκα ἐλπίδα ἕκαστος τῆς τε σωτηρίας καὶ τῆς τῶν τετρακοσίων τιμωρίας οὐδενὸς ἂν ἠλλάξαντο· καὶ ἕτοιμοι ἤδη ἦσαν κατὰ τὸ αὐτίκα τούς τε παρόντας πολεμίους ἐκ τῶν λεχθέντων καταφρονεῖν, πλεῖν τε

finito ἔπεισε iungenda videantur. Nam Schol. ea interpretatur ἐν ἐκκλησίᾳ, et Duk. affert locum c. 79. καὶ δόξαν αὐτοῖς ἀπὸ ξυνόδου ὥστε διαναυμαχεῖν. Neque probabile est, diversas conciones significari, alteram, qua ipse Thrasybulus sententiam suam confirmaverit voluntate militum explorata ac non aliena cognita, alteram, qua iisdem rem persuaserit. Itaque cum Popp. statuas Scriptorem a participio γενόμενος transire ad καὶ ἔπεισε. Cf. idem I. 1. p. 278. Quare καί uncis inclusi, et virgulam post ἐκκλησίας expunxi.

τῷ Τισσαφέρνει — διαβάλλοιντο. Διαβάλλεσθαί τινι est interdum odio habere. Sic c. 83. διεβέβληντο accipiendum cum Thom. M. p. 209. διαβεβλημένως εἶχον πρὸς αὐτὸν, κακὸν αὐτὸν ἡγοῦντο. Nostro loco ea significatio confirmatur sequenti μιμεῖσθαι. — Paullo ante τιμιώτερον ἄγειν idem est quod τιμ. ἡγεῖσθαι. Similes locutiones congessit Lobeck. ad Phryn. p. 418 sq. — In verbis ἀπὸ τῶν ὑπαρχουσῶν praepositio accessit ex Cass. Aug. Pal. It. Vat. (Lugd.) Mosqu. „Cuius tamen structurae exemplum desideramus, et interea ἐκπίπτειν ἀπὸ ἐλπίδος ipsi Graece non magis dicamus, quam Latine *a spe excidere*, quamquam frequens est *a spe* (sive *de spe*) *decidere*, ut hic Valla scripsit." *Poppo.*

πιστεύῃ. Vat. Bekk. Goell. Poppo πιστεύσῃ. Illud est *si confidat*, hoc *si fiduciam conceperit*, ut Poppo distinguit. Quare non video, cur uni libro parendum sit. — Mox pro ἐξαργυρῶσαι veteres edd. cum plerisque libris ἐξαργυρίσαι, Vat. ἐξαργυριῶσαι. Illud Grammatici veteres defendunt, et Codd. Reg. (Lugd.) Cam. Gr. marg. Steph. — ἀναδέξαιτο, Schol. εἰ ἀνασωθεὶς Ἀλκιβιάδης ὀπίσω ἀνάδοχος γένοιτο, i. e. *si ipse salvus in patriam reversus sponsor fieret Tissapherni.* Etiam apud He-

Digitized by Google

ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ. ὁ δὲ τὸ μὲν ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ πλεῖν τοὺς ἐγγυτέρω πολεμίους ὑπολιπόντας καὶ πάνυ διεκώλυσε, πολλῶν ἐπειγομένων· τὰ δὲ τοῦ πολέμου πρῶτον ἔφη, ἐπειδὴ καὶ στρατηγὸς ᾑρητο, πλεύσας ὡς Τισσαφέρνην πράξειν. καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς ἐκκλησίας εὐθὺς ᾤχετο, ἵνα δοκῇ πάντα μετ' ἐκείνου κοινοῦσθαι, καὶ ἅμα βουλόμενος αὐτῷ τιμιώτερός τε εἶναι καὶ ἐνδεικνύσθαι ὅτι καὶ στρατηγὸς ἤδη ᾑρηται, καὶ εὖ καὶ κακῶς οἷός τε ἐστὶν αὐτὸν ἤδη ποιεῖν. ξυνέβαινε δὲ τῷ Ἀλκιβιάδῃ τῷ μὲν Τισσαφέρνει τοὺς Ἀθηναίους φοβεῖν, ἐκείνους δὲ τὸν Τισσαφέρνην.

83. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι ἐν τῇ Μιλήτῳ πυνθανόμενοι τὴν Ἀλκιβιάδου κάθοδον, καὶ πρότερον τῷ Τισσαφέρνει ἀπιστοῦντες, πολλῷ δὴ μᾶλλον ἔτι διεβέβληντο. ξυνηνέχθη γὰρ αὐτοῖς κατὰ τὸν ἐπὶ τὴν Μίλητον [τῶν] Ἀθηναίων ἐπίπλουν, ὡς οὐκ ἠθέλησαν ἀνταναγαγόντες ναυμαχῆσαι, πολλῷ ἐς τὴν μισθοδοσίαν τὸν Τισσαφέρνην ἀῤῥωστότερον γενόμενον καὶ ἐς τὸ μισεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν πρότερον ἔτι τούτων διὰ τὸν Ἀλκιβιάδην ἐπιδεδωκέναι. καὶ ξυνιστάμενοι πρὸς ἀλλήλους, οἷάπερ καὶ πρότερον, οἱ στρατιῶται ἀνελογίζοντο, καί τινες καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀξίων λόγου ἀνθρώπων, καὶ οὐ μόνον τὸ στρατιωτικὸν, ὡς οὔτε μισθὸν ἐντελῆ πώποτε λάβοιεν, τά τε διδόμενον βραχὺ, καὶ οὐδὲ τοῦτο ξυνεχῶς· καὶ εἰ μή τις ἢ θιανυμαχήσει, ἢ ἀπαλλάξεται ὅθεν τροφὴν ἕξειν, ἀπολείψειν τοὺς ἀνθρώπους τὰς ναῦς. πάντων τε Ἀστύοχον εἶναι αἴτιον, ἐπιφέροντα ὀργὰς Τισσαφέρνει διὰ ἴδια κέρδη.

84. Ὄντων δ' αὐτῶν ἐν τοιούτῳ ἀναλογισμῷ, ξυνηνέχθη καὶ τοιόνδε τις θόρυβος περὶ τὸν Ἀστύοχον. τῶν γὰρ Συρακοσίων καὶ Θουρίων ὅσῳ μάλιστα καὶ ἐλεύθεροι ἦσαν τὸ πλῆθος [οἱ ναῦται,] τοσούτῳ καὶ θρασύτατα προσπεσόντες τὸν μισθὸν ἀπῄτουν. ὁ δὲ αὐθαδέστερόν τέ τι ἀπεκρίνατο, καὶ ἠπείλησε, καὶ τῷ γε Λωριεῖ ξυναγορεύοντι τοῖς ἑαυτοῦ ναύταις καὶ ἐπανήρατο τὴν βακτηρίαν. τὸ δὲ πλῆθος τῶν στρατιωτῶν ὡς εἶδον, οἷα δὴ ναῦται, ὥρμησαν ἐκαγέντες ἐπὶ τὸν Ἀστύο-

rodotum ἀναδέχεσθαι legitur pro ὑπισχνεῖσθαι.

83. διεβέβληντο. Vid. annot. ad c. 81. — Mox pro καί ante τὸν ἐπὶ τὴν Μίλητον ex Dukeri coniectura cum Goell. et Poppone dedi κατά, Bekk. in min. ed. μετά exhibuit. Καί et κατά saepissime confunduntur. Quamquam ad sententiam paullo aptius videtur μετά.

εἰ μή τις ἢ διαναυμαχήσει. Significant Astyochum imperatorem suum, quem quo minus nomine designent, impedit indignatio. Vide de hoc usu voc. τίς quae monui ad Eurip. Phoen. v. 457. et 894. Cf. Matth. Gr. §. 487. 3. — ἢ ἀπαλλάξεται. Schol. ἤγουν ἀποτήσεται ἐς τόπον ὅθεν. — De structura pronominis relativi cum infinit. ἕξειν vid. ad 2, 102.

84. τὴν βακτηρίαν. Monet Duker., morem baculi gestandi Lacedaemoniis ducibus fuisse; num etiam ceterorum Graecorum ducibus hoc sive gestamen sive insigne fuerit, incertum esse dicit. De Lacedaemoniorum more ablegat nos ad Theophrasti Charact. c. 5. et ad Plutarch. Themist. c. 11., ubi de Euribiade in Themistoclem ἐπαραμένου δὲ τὴν βακτηρίαν ὡς κατάξοντος legitur.

ἐκραγέντες. Sic Cass. Aug. Pal. It. Vat. F. ἐκκραγέντες Lugd. ἐγκραγέντες Mosq. Vulgo edit. ἐγκραγόντες. „Ἐγκράζειν quidem non spernendum (cf. Aristoph. Plut. v. 428.), sed ἐκφή-

Digitized by Google

χον, ὥστε βάλλειν. ὁ δὲ προϊδὼν καταφεύγει ἐπὶ βωμόν τινα οὐ μέντοι ἐβλήθη γε, ἀλλὰ διελύθησαν ἀπ' ἀλλήλων. ἔλαβον δὲ καὶ τὸ ἐν Μιλήτῳ ἐνφκοδομημένον τοῦ Τισσαφέρνους φρούριον οἱ Μιλήσιοι, λάθρα ἐπιπεσόντες, καὶ τοὺς ἐνόντας φύλακας αὐτοῦ ἐκβάλλουσι. ξυνεδόκει δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ξυμμάχοις ταῦτα, καὶ οὐχ ἥκιστα τοῖς Συρακοσίοις. ὁ μέντοι Λίχας οὐκ ἠρέσκετο αὐτοῖς, ἔφη τε χρῆναι Τισσαφέρνει καὶ δουλεύειν Μιλησίους καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῇ βασιλέως τὰ μέτρια, καὶ ἐπιθεραπεύειν, ἕως ἂν τὸν πόλεμον εὖ θῶνται. οἱ δὲ Μιλήσιοι ὠργίζοντό τε αὐτῷ, καὶ διὰ ταῦτα καὶ [δι'] ἄλλα τοιαῦτα καὶ νόσῳ ὕστερον ἀποθανόντα αὐτὸν οὐκ εἴασαν θεψαι οὗ ἐβούλοντο οἱ παρόντες τῶν Λακεδαιμονίων.

85. Κατὰ δὴ τοιαύτην διαφορὰν ὄντων αὐτοῖς τῶν πραγμάτων πρός τε τὸν Ἀστύοχον καὶ τὸν Τισσαφέρνην, Μίνδαρος διάδοχος τῆς Ἀστυόχου ναυαρχίας ἐκ Λακεδαίμονος ἐπῆλθε, καὶ παραλαμβάνει τὴν ἀρχήν· ὁ δὲ Ἀστύοχος ἀπέπλευσε. ξυνέπεμψε δὲ καὶ Τισσαφέρνης αὐτῷ πρεσβευτὴν τῶν παρ' ἑαυτοῦ, Γαυλίτην ὄνομα, Κᾶρα δίγλωσσον, κατηγορήσοντα τῶν τε Μιλησίων περὶ τοῦ φρουρίου, καὶ περὶ αὐτοῦ ἅμα ἀπολογησόμενον, εἰδὼς τούς τε Μιλησίους πορευομένους ἐπὶ καταβοῇ τῇ αὐτοῦ μάλιστα, καὶ τὸν Ἑρμοκράτην μετ' αὐτῶν, ὃς ἔμελλε τὸν Τισσαφέρνην ἀποφαίνειν φθείροντα τῶν Πελοποννησίων τὰ πράγματα μετὰ Ἀλκιβιάδου καὶ ἐπαμφοτερίζοντα. ἔχθρα δὲ πρὸς αὐτὸν ἦν αὐτῷ ἀεί ποτε περὶ τοῦ μισθοῦ τῆς ἀποδόσεως· καὶ τὰ τελευταῖα, φυγόντος ἐκ Συρακουσῶν τοῦ Ἑρμοκράτους, καὶ ἑτέρων ἡκόντων ἐπὶ τὰς ναῦς τῶν Συρακοσίων ἐς τὴν Μίλητον στρατηγῶν, Ποτάμιδος καὶ Μύσκωνος καὶ Δημάρχου, ἐνέκειτο ὁ Τισσαφέρνης φυγάδι ὄντι ἤδη τῷ Ἑρμοκράτει πολλῷ ἔτι μᾶλλον, καὶ κατηγόρει ἄλλα τε καὶ ὡς χρήματα ποτὲ αἰτήσας αὐτὸν καὶ οὐ τυχὼν τὴν ἔχθραν οἱ προθοῖτο. ὁ μὲν οὖν Ἀστύοχος καὶ οἱ Μιλήσιοι καὶ ὁ Ἑρμοκράτης ἀπέπλευσαν ἐς τὴν Λακεδαίμονα· ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης διεβεβήκει πάλιν ἤδη παρὰ τοῦ Τισσαφέρνους ἐς τὴν Σάμον.

86. Καὶ οἱ ἐκ τῆς Δήλου ἀπὸ τῶν τετρακοσίων πρεσβευταὶ, οὓς τότε ἔπεμψαν παραμυθησομένους καὶ ἀναδιδάξοντας τοὺς ἐν τῇ Σάμῳ, ἀφικνοῦνται παρόντος τοῦ Ἀλκιβιάδου, καὶ ἐκκλησίας γενομένης, λέγειν ἐπεχείρουν. οἱ δὲ στρατιῶται τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἤθελον ἀκούειν, ἀλλ' ἀποκτείνειν ἐβόων τοὺς τὸν δῆμον καταλύοντας· ἔπειτα μέντοι μόλις ἡσυχάσαντες ἤκουσαν. οἱ δ' ἀπήγγελλον ὡς οὔτε ἐπὶ διαφθορᾷ τῆς πόλεως ἡ μετάστασις γένοιτο, ἀλλ' ἐπὶ σωτηρίᾳ, οὔθ' ἵνα τοῖς πολεμίοις

γενέσθαι quoque dicitur de eo, qui verbis aliquem aggreditur, graviter increpat (cf. Herodot. 6, 129.), et est omnino nostrum *lesbrechen*." *Poppo.*

85. Κᾶρα δίγλωσσον. Carès non solum Graeca intelligebant, sed ea etiam Persis interpretabantur, quare plerumque interpretum munere fungebantur. Vid. Valck. ad Herod. 8, 133.

ἔχθρα δὲ πρὸς αὐτόν, int. Tissaphernem. Vid. supra c. 29. cf. c. 45 med. Krüg. l. l. p. 321.

86. οὔθ' ἵνα. Apte Poppo οὐδ' ἵνα coniicit, ut ad prius οὔτε postea τῶν τε referatur. Urbis pernicies,

Digitized by Google

παραδοθῇ· ἐξεῖναι γὰρ, ὅτε ἐξέβαλον, ἤδη σφῶν ἀρχόντων, τοῦτο ποιῆσαι· τῶν τε πεντακισχιλίων ὅτι πάντες ἐν τῷ μέρει μεθέξουσιν, οἵ τε οἰκεῖοι αὐτῶν οὔθ' ὑβρίζονται, ὥσπερ Χαιρέας διαβάλλων ἀπήγγειλεν, οὔτε κακὸν ἔχουσιν οὐδὲν, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς σφετέροις αὐτῶν ἕκαστοι κατὰ χώραν μένουσιν. ἄλλα τε πολλὰ εἰπόντων, οὐδὲν μᾶλλον ἐχήκουον, ἀλλ' ἐχαλέπαινον· καὶ γνώμας ἄλλοι ἄλλας ἔλεγον, μάλιστα δὲ ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ πλεῖν. καὶ ἐδόκει Ἀλκιβιάδης πρῶτος τότε καὶ οὐδενὸς ἧσσον τὴν πόλιν ὠφελῆσαι· ὡρμημένων γὰρ τῶν ἐν Σάμῳ Ἀθηναίων πλεῖν ἐπὶ σφᾶς αὐτοὺς, ἐν ᾧ σαφέστατα Ἰωνίαν καὶ Ἑλλήσποντον εὐθὺς εἶχον οἱ πολέμιοι, κωλυτὴς γενέσθαι. καὶ ἐν τῷ τότε ἄλλος μὲν οὐδ' ἂν εἷς ἱκανὸς ἐγένετο κατασχεῖν τὸν ὅχλον, ἐκεῖνος δὲ τοῦ τ' ἐπίπλου ἔπαυσε, καὶ τοὺς ἰδίᾳ τοῖς πρέσβεσιν ὀργιζομένους λοιδορῶν ἀπέτρεπεν. αὐτὸς δὲ ἀποκρινάμενος αὐτοῖς ἀπέπεμπεν, ὅτι τοὺς μὲν πεντακισχιλίους οὐ κωλύει ἄρχειν, τοὺς μέντοι τετρακοσίους ἐκέλευεν ἀπαλλάσσειν αὐτούς, καὶ καθιστάναι τὴν βουλὴν ὥσπερ καὶ πρότερον, τοὺς πεντακοσίους· εἰ δὲ ἐς εὐτέλειάν τι ξυντέτμηται, ὥστε τοὺς στρατευομένους μᾶλλον ἔχειν τροφὴν, πάνυ ἐπαινεῖν. καὶ τἆλλα ἐκέλευεν ἀντέχειν, καὶ μηδὲν ἐνδιδόναι τοῖς πολεμίοις. πρὸς μὲν γὰρ σφᾶς αὐτοὺς, σωζομένης τῆς πόλεως, πολλὴν ἐλπίδα εἶναι καὶ ξυμβῆναι· εἰ δὲ ἅπαξ τὸ ἕτερον σφαλήσεται, ἢ τὸ ἐν Σάμῳ, ἢ ἐκεῖνοι, οὐδὲ, ὅτῳ διαλλαγήσεταί τις, ἔτι ἔσεσθαι. παρῆσαν δὲ καὶ Ἀργείων πρέσβεις, ἐπαγγελλόμενοι τῷ ἐν τῇ Σάμῳ τῶν Ἀθηναίων δήμῳ ὥστε βοηθεῖν· ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης ἐπαινέσας αὐτοὺς, καὶ εἰπὼν, ὅταν τις καλῇ, παρεῖναι, οὕτως ἀπέπεμπεν. ἀφίκοντο δὲ οἱ Ἀργεῖοι μετὰ τῶν Παράλων, οἳ τότε ἐτάχθησαν ἐν τῇ στρατιώτιδι νηῒ ὑπὸ τῶν τετρακοσίων περιπλεῖν Εὔβοιαν, καὶ ἄγοντες Ἀθηναίων ἐς Λακεδαίμονα ἀπὸ τῶν τετρακοσίων πεμπτοὺς πρέσβεις, Λαισποδίαν καὶ Ἀριστοφῶντα καὶ Μελησίαν, [οἳ] ἐπειδὴ ἐγένοντο πλέοντες κατ' Ἄργος, τοὺς μὲν πρέσβεις ξυλλαβόντες τοῖς Ἀργείοις παρέδοσαν, ὡς τῶν οὐχ ἥκιστα καταλυσάντων τὸν δῆμον ὄντας, αὐτοὶ δὲ οὐκέτι ἐς τὰς Ἀθήνας ἀφίκοντο, ἀλλ' ἄγοντες ἐκ τοῦ Ἄργους ἐς τὴν Σάμον τοὺς πρέσβεις ἀφικνοῦνται ἥπερ εἶχον τριήρει.

87. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους Τισσαφέρνης, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐν ᾧ μάλιστα διά τε τἆλλα καὶ τὴν Ἀλκιβιάδου κάθοδον ἤχθοντο αὐτῷ οἱ Πελοποννήσιοι ὡς φανερῶς ἤδη ἀττικίζοντι, βουλόμενος, ὡς ἐδόκει δὴ, ἀπολύεσθαι πρὸς αὐτοὺς τὰς διαβολὰς, παρεσκευάζετο πορεύεσθαι ἐπὶ τὰς Φοινίσσας ναῦς ἐς Ἀσπένδου, καὶ τὸν Λίχαν ξυμπορεύεσθαι ἐκέλευε· τῇ δὲ στρατιᾷ προστάξειν ἔφη Ταμὼν ἑαυτοῦ ὕπαρχον, ὥστε τροφὴν, ἐν ὅσῳ ἂν αὐτὸς ἀπῇ, διδόναι. λέγεται δὲ οὐ κατὰ ταὐτὸ, οὐδὲ ῥᾴδιον εἰδέναι, τίνι γνώμῃ παρῆλθεν ἐς τὴν Ἀσπεν-

ait, et proditio minus bene opponuntur, quia illa cum hac cohaeret.

οὐδ' ἂν εἷς ἱκανός. Bekk. et Poppo ex Cass. Aug. Pal. M. Vat. F. Mosq. οὐδεὶς ἂν ἱκ.

οἳ τότε ἐτάχθησαν. Vid. c. 74.

Digitized by Google

δον, καὶ παρελθὼν οὐκ ἦγε τὰς ναῦς. ὅτι μὲν γὰρ αἱ Φοινίσσαι νῆες ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα καὶ ἑκατὸν μέχρι Ἀσπένδου ἀφίκοντο, σαφὲς ἐστι· διότι δὲ οὐκ ἦλθον, πολλαχῇ εἰκάζεται οἱ μὲν γὰρ, ἵνα διατρίβῃ ἀπελθὼν, ὥσπερ καὶ διενοήθη, τὰ τῶν Πελοποννησίων· (τροφὴν γοῦν οὐδὲν βέλτιον, ἀλλὰ καὶ χεῖρον· ὁ Ταμὼς, ᾧ προσετάχθη, παρεῖχεν·) οἱ δὲ, ἵνα τοὺς Φοίνικας προαγαγὼν ἐς τὴν Ἀσπενδον ἐκχρηματίσαιτο ἀφείς· (καὶ γὰρ ὡς αὐτοῖς οὐδὲν ἔμελλε χρήσεσθαι·) ἄλλοι δ' ὡς καταβοῆς ἕνεκα τῆς ἐς Λακεδαίμονα, τὸ λέγεσθαι ὡς οὐκ ἀδικεῖ, ἀλλὰ καὶ σαφῶς οἴχεται ἐπὶ τὰς ναῦς ἀληθῶς πεπληρωμένας· ἐμοὶ μέντοι δοκεῖ σαφέστατον εἶναι τριβῆς ἕνεκα καὶ ἀνακωχῆς τῶν Ἑλληνικῶν τὸ ναυτικὸν οὐκ ἀγαγεῖν, φθορᾶς μὲν, ἐν ὅσῳ παρῆν ἐκεῖσε καὶ διέμελλεν, ἀνισώσεως δὲ, ὅπως μηδετέρους προσθέμενος ἰσχυροτέρους ποιήσῃ· ἐπεὶ εἶγε ἐβουλήθη διαπολεμῆσαι, ἐπιφανὲς δήπου οὐκ ἐνδοιαστῶς· κομίσας γὰρ ἂν Λακεδαιμονίοις τὴν νίκην κατὰ τὸ εἰκὸς ἔδωκεν, οἵ γε καὶ ἐν τῷ παρόντι ἀντιπάλως μᾶλλον ἢ ὑποδεεστέρως τῷ ναυτικῷ ἀνθῴρμουν. καταφωρᾷ δὲ μάλιστα καὶ ἦν εἶπε πρόφασιν οὐ κομίσας τὰς ναῦς. ἔφη γὰρ αὐτὰς ἐλάσσους ἢ ὅσας βασιλεὺς ἔταξε ξυλλεγῆναι· ὁ δὲ χάριν ἂν δήπου ἐν τούτῳ μείζω ἔτι ἔσχεν, οὔτε ἀναλώσας πολλὰ τῶν βασιλέως, τά τε αὑτοῦ ἀπ' ἐλασσόνων πράξας. ἐς δ' οὖν τὴν Ἀσπενδον, ἥτινι δὴ γνώμῃ, ὁ Τισσαφέρνης ἀφικνεῖται, καὶ τοῖς Φοίνιξι ξυγγίγνεται· καὶ οἱ Πελοποννήσιοι ἔπεμψαν ὡς ἐπὶ τὰς ναῦς, κελεύσαντος αὐτοῦ, Φίλιππον ἄνδρα Λακεδαιμόνιον δύο ἑρμήσιν.

88. Ἀλκιβιάδης δὲ ἐπειδὴ καὶ τὸν Τισσαφέρνην ἤσθετο παριόντα ἐπὶ τῆς Ἀσπένδου, ἔπλει καὶ αὐτὸς λαβὼν τριςκαίδεκα ναῦς, ὑποσχόμενος τοῖς ἐν τῇ Σάμῳ ἀσφαλῆ καὶ μεγάλην χάριν· ἢ γὰρ αὐτὸς ἄξειν Ἀθηναίοις τὰς Φοινίσσας ναῦς, ἢ Πελοποννησίοις γε κωλύσειν ἐλθεῖν· εἰδὼς, ὡς εἰκὸς, ἐν

87. οἱ μὲν γάρ. Ex εἰκάζεται subaudi εἰκάζουσι vel εἴκαζον. — ἵνα διατρίβῃ, ut cunctando attereret. Vid. ad c. 78. — ἐκχρηματίσαιτο ἀφείς, ut pecunias Phoenicibus extorqueret, postquam dimisisset. Poppo I. 1. p. 163. dubitanter coniecit ἀφεῖς, dimittendo. ἐκχρηματίζεσθαι est ἀργύριον πράσσεσθαι.

ἄλλοι δ' ὡς καταβοῆς ἕνεκα. Subaudi παρῆλθεν ἐς τὴν Ἀσπενδον. Nam etsi Thucydides paullo superius ostendit, se demonstraturum causas non quidem cur Tissaphernes Aspendum profectus sit, sed cur, licet eo abierit, naves tamen inde non advenerint (διότι οὐκ ἦλθον); tamen etiam ea affert, quae alii de illius consilio, quod in illo itinere suscipiendo secutus sit, coniecerint. Brevius sic pergere poterat ἄλλοι δ' ὅπως λέγηται ὡς οὐκ ἀδικεῖ — τὸ λέγεσθαι est ut diceretur. Bekk. ex It. Vat. scripsit τῷ λέγεσθαι, quod significaret quia dicebatur. Ceterum ἀδικεῖν, ut φεύγειν, vim habet perpetuitatis, ut sit nefarie agere, iniustum esse.

τριβῆς ἕνεκα. Τριβήν h. l. attritum significare, demonstrat quod sequitur voc. φθορά. Cf. ad 7, 43. Item ἀνισώσεως ad ἀνακωχῆς referendum. — προσθέμενος, durch seinen Zutritt. — ἐπιφανὲς δήπου οὐκ ἐνδοιάστως sc. αὐτὸν διαπολεμῆσαι ἄν. Ita ad ἐπιφανές subaudiendum ἐστί. Nam si bellum conficere voluisset; profecto manifestum est, ipsum id sine dubio conficere potuisse. Poppo, qui ἐπιφανές extra structuram positum putat, ut οἶμαι, εὖ ἴσθ' ὅτι, supplet διαπολέμησεν ἄν.

Digitized by Google

πλείονος τὴν Τισσαφέρνους γνώμην, ὅτι οὐκ ἄξειν ἔμελλε, καὶ βουλόμενος αὐτὸν τοῖς Πελοποννησίοις ἐς τὴν αὑτοῦ καὶ Ἀθηναίων φιλίαν ὡς μάλιστα διαβάλλειν, ὅπως μᾶλλον δι' αὐτὸ σφίσιν ἀναγκάζοιτο προσχωρεῖν. καὶ ὁ μὲν, ἄρας, εὐθὺ τῆς Φασηλίδος καὶ Καύνου ἄνω τὸν πλοῦν ἐποιεῖτο.

89. Οἱ δὲ ἐκ τῆς Σάμου ἀπὸ τῶν τετρακοσίων πεμφθέντες πρέσβεις ἐπειδὴ ἀφικόμενοι ἐς τὰς Ἀθήνας, ἀπήγγειλαν τὰ παρὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου, ὡς κελεύει τε ἀντέχειν καὶ μηδὲν ἐνδιδόναι τοῖς πολεμίοις, ἐλπίδας τε ὅτι πολλὰς ἔχει κἀκείνοις τὸ στράτευμα διαλλάξειν καὶ Πελοποννησίων περιέσεσθαι, ἀχθομένους καὶ πρότερον τοὺς πολλοὺς τῶν μετεχόντων τῆς ὀλιγαρχίας, καὶ ἡδέως ἂν ἀπαλλαγέντας πη ἀσφαλῶς τοῦ πράγματος, πολλῷ δὴ μᾶλλον ἐπέῤῥωσαν. καὶ ξυνίσταντό τε ἤδη, καὶ τὰ πράγματα διεμέμφοντο, ἔχοντες ἡγεμόνας τῶν πάνυ στρατηγῶν τῶν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ καὶ ἐν ἀρχαῖς ὄντων, οἷον Θηραμένην τε τὸν Ἄγνωνος καὶ Ἀριστοκράτην τὸν Σκελλίου, καὶ ἄλλους, οἳ μετέσχον μὲν ἐν πρώτοις τῶν πραγμάτων, φοβούμενοι δὲ, ἀδεῶς ἔφασαν, τό τε ἐν τῇ Σάμῳ στράτευμα καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην σπουδῇ πάνυ, οὕς τε ἐς τὴν Λακεδαίμονα πρεσβευομένους ἔπεμπον, μή τι ἄνευ τῶν πλειόνων κακὸν δράσωσι τὴν πόλιν, οὐ τὸ ἀπαλλαξείειν τοῦ ἄγαν ἐς ὀλίγους ἐλθεῖν, ἀλλὰ τοὺς πεντακισχιλίους ἔργῳ καὶ μὴ ὀνόματι χρῆναι ἀποδεικνύναι, καὶ τὴν πολιτείαν ἰσαιτέραν καθιστάναι. ἦν δὲ τοῦτο μὲν σχῆμα πολιτικὸν τοῦ λόγου αὐτοῖς, κατ' ἰδίας δὲ

88. *ἐς τὴν αὐτοῦ — φιλίαν.* „Nomen cum praepositione *εἰς* adiectum verbis *διαβάλλειν, λοιδορεῖν* et similem vim habentibus notat rem, quae alicui invidiam facere, vel vitium aliudve quid, quod alicui exprobrari potest. Herodian. 4, 12. *εἰς ἀνανδρίαν καὶ θήλειαν νόσον διέβαλλεν.* Plutarch. Apophthegm. p. 305. *λοιδορηθεὶς ὑπό τινος εἰς τὴν δυσωδίαν τοῦ στόματος.*" *Duk.* — Quid differat *εὐθύ* ab *εὐθύς* apud Atticos scriptores docet Phrynichus p. 144, ed. Lobeck. Ceterum „non apparet, cur, cum Phaselidem attingere nisi Caunum praetervectus non potuerit, Thucydides Phaselidem ante Caunum posuerit." *Goell.*

89. *οἳ μετέσχον μὲν — καθιστάναι.* Locum admodum vexatum, praeeuntibus Goell. et Popp., exhibui ad vestigia codicum et Schol. constitutum. Sed eum nondum persanatum existimo. Neque enim verba *ἀδεῶς ἔφασαν*, sic posita, apte ad *οὐ τὸ ἀπαλλαξείειν — καθιστάναι* referri possunt, neque *φοβούμενοι δέ* commode cohaeret cum verbis *τό τε στράτευμα — τὴν πόλιν.* Quare, cum in C. E. et in marg. Gr. *ἀδεῶς δέ* legatur, verba sic transponenda esse conlicio *ἀδεῶς δὲ ἔφασαν, φοβούμενοι τό τε ἐν τῇ Σάμῳ στράτευμα* cet. Nam ita tantum ea exit sententia, quam his verbis Goell. expressit: fuerunt oligarchae, *qui imprimis quidem rerum participes erant, sed metuentes serio plane exercitum, qui Sami erat, et Alcibiadem et legatos, quos Lacedaemonem miserunt, ne civitatem iniussu maioris oligarcharum partis aliquo malo afficerent, non fatebantur quidem, se liberos fieri cupere pauciorum dominatu, sed libere profitebantur, quinquies mille viros re, non nomine constituendos esse, et aequabiliorem reipublicae statum ordinandum.* — Vulgo legitur *φοβούμενοι δὲ ὡς ἔφασαν*, et verba *σπουδῇ πάνυ* absunt, et *τούς* pro *οὕς*, et *ἀπαλλάξειν* pro *ἀπαλλαξείειν* (cf. Thuc. 1, 91. 3, 84.) legitur. — *ἄνευ τῶν πλειόνων, sine consensu maioris numeri quadringentorum*, vel ceterorum et quinquies mille virorum. „Scilicet metuebant Theramenes ceteriique optimates, ne legati illi suomet proprio consilio cum Spartanis transigerent. — *ἰσαιτέ-*

Digitized by Google

φιλοτιμίας οἱ πολλοὶ αὐτῶν τῷ τοιούτῳ προσέκειντο, ἐν ᾧ καὶ μάλιστα ὀλιγαρχία ἐκ δημοκρατίας γενομένη ἀπόλλυτ πάντες γὰρ αὐθημερὸν ἀξιοῦσιν οὐχ ὅπως ἴσοι, ἀλλὰ καὶ λὺ πρῶτος αὐτὸς ἕκαστος εἶναι· ἐκ δὲ δημοκρατίας αἱρέσε γιγνομένης, ῥᾷον τὰ ἀποβαίνοντα ὡς οὐκ ἀπὸ τῶν ὁμοί ἐλασσούμενός τις φέρει. σαφέστατα δ' αὐτοὺς ἐπῆρε τὰ ἐν Σάμῳ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἰσχυρὰ ὄντα, καὶ ὅτι αὐτοῖς οὐκ ἐδό μόνιμον τὸ τῆς ὀλιγαρχίας ἔσεσθαι. ἡγωνίζετο οὖν εἷς ἕκαστ αὐτὸς πρῶτος προστάτης τοῦ δήμου γενέσθαι.

90. Οἱ δὲ τῶν τετρακοσίων μάλιστα ἐναντίοι ὄντες τ τοιούτῳ εἴδει καὶ προεστῶτες, Φρύνιχός τε, ὃς καὶ στρατηγ σας ἐν τῇ Σάμῳ [ποτὲ] τῷ Ἀλκιβιάδῃ τότε διηνέχθη, καὶ Ἀρ σταρχος, ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλιστα καὶ ἐκ πλείστου ἐναντίος τ δήμῳ, καὶ Πείσανδρος καὶ Ἀντιφῶν καὶ ἄλλοι οἱ δυνατώτατο πρότερόν τε, ἐπεὶ τάχιστα κατέστησαν, καὶ ἐπειδὴ τὰ ἐν τῇ Σά μῳ σφῶν ἐς δημοκρατίαν ἀπέστη, πρέσβεις τε ἀπέστελλο σφῶν ἐς τὴν Λακεδαίμονα, καὶ τὴν ὀλιγαρχίαν προὐθυμοῦντο καὶ τὸ ἐν τῇ Ἡετιωνείᾳ καλουμένῃ τεῖχος ἐποιοῦντο· πολλῷ τε μᾶλλον ἔτι, ἐπειδὴ καὶ οἱ ἐκ τῆς Σάμου πρέσβεις σφῶν ἦλ θον, ὁρῶντες τούς τε πολλοὺς καὶ σφῶν τοὺς δοκοῦντας πρό τερον πιστοὺς εἶναι μεταβαλλομένους. καὶ ἀπέστειλαν μὲν Ἀν τιφῶντα καὶ Φρύνιχον καὶ ἄλλους δέκα κατὰ τάχος, φοβούμε νοι καὶ τὰ αὐτοῦ καὶ τὰ ἐκ τῆς Σάμου, ἐπιστείλαντες παντὶ τρόπῳ, ὅτις καὶ ὁπωσοῦν ἀνεκτός, ξυναλλαγῆναι πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους. ᾠκοδόμουν δὲ ἔτι προθυμότερον τὸ ἐν τῇ Ἡετιωνείᾳ τεῖχος. ἦν δὲ τοῦ τείχους ἡ γνώμη αὕτη, ὡς ἔφη Θηραμένης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, οὐχ ἵνα τοὺς ἐν Σάμῳ, ἢν βίᾳ ἐπιπλέωσι, μὴ δέξωνται ἐς τὸν Πειραιᾶ, ἀλλ' ἵνα τοὺς πολε μίους μᾶλλον, ὅταν βούλωνται, καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ δέξωνται. χηλὴ γάρ ἐστι τοῦ Πειραιῶς ἡ Ἡετιώνεια, καὶ παρ' αὐτὴν εὐ θὺς ὁ ἔσπλους ἐστίν. ἐτειχίζετο οὖν οὕτω ξὺν τῷ πρότερον πρὸς ἤπειρον ὑπάρχοντι τείχει, ὥστε, καθεζομένων ἐς αὐτὸν ἀνθρώπων ὀλίγων, ἄρχειν τοῦ γε ἔσπλου. ἐπ' αὐτὸν γὰρ τὸν

ραν. Attica comparativi forma. Vid. Buttm. Gr. §. 65. ann. 6. — σχῆμα πολιτικόν, *praetextus* (πρόσχημα) *a republica sumptus*. Articulum aliquot libri ante σχῆμα male inserunt. — οὐκ ἀπὸ τῶν ὁμοίων, ἀλλὰ κρεισσόνων. Il autem videntur intelligendi non οἱ αἱρεθέντες, sed οἱ αἱροῦντες, i. e. ὁ δῆμος. Certe hoc cum praepositione ἀπό unice congruit, quae cum φέρει coniungi potest, cum ἐλασσούμενος non potest, sed ita ὑπό requireretur. — ἐκ δημοκρατίας αἱρ. γενομ., i. e. *ad democratiae rationem*.

90. ποτὲ — τότε διηνέχθη. Ποτέ, quod a quibusdam codd. abest, ex interpretatione sequentis τότε ortum esse putat Krüg. ad Dion. p. 297. — Mox prius σφῶν pertinet ad ἀπέστη. — προὐθυμοῦντο. Sic 5, 17. προὐθυμήθη τὴν ξύμβασιν. Ibid. c. 89. et 8, 1.* Annotavit Duk. — πολλῷ τε μᾶλλον ἔτι subaudi ταῦτα ἐποιοῦντο, vel mente repete πρέσβεις ἀπέστελλον.

χηλή. Vid. ad 1, 63. Hoc loco non videtur diversa a promontorio, ἄκρα. Duo enim erant promontoria, quae introitum Piraei defendebant, quorum alterum, quod ad septemtrionem versus est, Ketionea vocabatur.

καθεζομένων ἐς αὐτὸν ἀνθρ. ὀλίγων. Genitivi absoluti pro accusativis subiecti. Vid. annot. ad 2, 8. — αὐτό pro αὐτόν ex (Lugd.)

Digitized by Google

ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ λιμένος, στενοῦ ὄντος, τὸν ἕτερον πύργον ἐτελεύτα τό τε παλαιὸν τὸ πρὸς ἤπειρον καὶ τὸ καινὸν τὸ ἐντὸς τοῦ τείχους τειχιζόμενον πρὸς θάλασσαν. διῳκοδόμησαν δὲ καὶ στοὰν, ἥπερ ἦν μεγίστη καὶ ἐγγύτατα τούτου εὐθὺς ἐχομένη ἐν τῷ Πειραιεῖ, καὶ ἦρχον αὐτοὶ αὐτῆς, ἐς ἣν καὶ τὸν σῖτον ἠνάγκαζον πάντας τὸν ὑπάρχοντά τε καὶ τὸν ἐσπλέοντα ἐξαιρεῖσθαι, καὶ ἐντεῦθεν προαιροῦντας πωλεῖν.

91. Ταῦτ' οὖν ἐκ πλείονός τε ὁ Θηραμένης διεθρόει, καὶ ἐπειδὴ οἱ ἐκ τῆς Λακεδαίμονος πρέσβεις οὐδὲν πράξαντες ἀνεχώρησαν τοῖς ξύμπασι ξυμβατικὸν, φάσκων κινδυνεύσειν τὸ τεῖχος τοῦτο καὶ τὴν πόλιν διαφθεῖραι. ἅμα γὰρ καὶ ἐκ τῆς Πελοποννήσου ἐτύγχανον, Εὐβοέων ἐπικαλουμένων, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον δύο καὶ τεσσαράκοντα νῆες, ὧν ἦσαν καὶ ἐκ Τάραντος καὶ [ἐκ] Λοκρῶν Ἰταλιώτιδες καὶ Σικελικαί τινες, ὁρμοῦσαι ἤδη ἐπὶ Λᾷ τῆς Λακωνικῆς, καὶ παρασκευαζόμεναι τὸν ἐς τὴν Εὔβοιαν πλοῦν· (ἦρχε δὲ αὐτῶν Ἀγησανδρίδας Ἀγησάνδρου Σπαρτιάτης·) ἃς ἔφη Θηραμένης οὐκ Εὐβοίᾳ μᾶλλον ἢ τοῖς τειχίζουσι τὴν Ἠετιώνειαν προσπλεῖν, καὶ, εἰ μή τις ἤδη φυλάξεται, λήσειν διαφθαρέντας. ἦν δέ τι καὶ τοιοῦτον ἀπὸ τῶν τὴν κατηγορίαν ἐχόντων, καὶ οὐ πάνυ διαβολὴ μόνον τοῦ λόγου. ἐκεῖνοι γὰρ μάλιστα μὲν ἐβούλοντο ὀλιγαρχούμενοι ἄρχειν καὶ τῶν ξυμμάχων, εἰ δὲ μή, τάς τε ναῦς καὶ τὰ τείχη ἔχοντες αὐτονομεῖσθαι· ἐξεργόμενοι δὲ καὶ τούτου, μὴ οὖν ὑπὸ τοῦ δήμου γε αὖθις γενομένου αὐτοὶ πρὸ τῶν ἄλλων μάλιστα διαφθαρῆναι, ἀλλὰ καὶ τοὺς πολεμίους ἐξαγαγόμενοι ἄνευ τειχῶν καὶ νεῶν ξυμβῆναι καὶ ὅπως οὖν τὰ τῆς πόλεως ἔχειν, εἰ τοῖς γε σώμασι σφῶν ἄδεια ἔσται.

Mosq. primus recepit Bekk., quomodo iam Aem. Portus coniecerat. Sed ad vulgatum *αὐτόν* licet subaudire *τειχισμόν*, ut 2, 47. *ἡ νόσος — λεγόμενον* (*νόσημα*).

καὶ τὸ καινὸν τὸ ἐντὸς τοῦ τείχους, nimirum *τοῦ παλαιοῦ*. Vat. *τὸ ἐντὸς τὸ καινὸν τεῖχος*, quod miror Popponem praetulisse, cum illud multo sit concinnius. Neque intelligo, quod dicit in vulgata lectione non *τοῦ τείχους*, sed *τοῦ παλαιοῦ* dicendum fuisse, cur id tam necessarium esse putet, cum aliquoties de muro *τῷ πρὸς ἤπειρον*, neque de ullo alio sermo fuerit. — *ἐγγύτατα τούτου*, int. *τοῦ ᾠκοδομημένου τείχους*, i. e. *τῆς Ἠετιωνείας*. Statim *ἐξαιρεῖσθαι* est *exponere*, *efferre*. Vid. 8, 28 init. *ἐβούλοντο πλεῦσαι ἐπὶ τὰ σκεύη ἃ ἐξείλοντο*. Ceterum solus Vat. *ἐσπλέοντα* pro vulg. *ἐπιπλέοντα*.

91. *τοῖς ξύμπασι*, universo populo Atheniensi, non solis oligarchis. Cum his enim pacisci non recusabant Lacedaemonii, at populo sive populari factioni fidem non habebant. — Ab initio capitis vulgo legebatur *ἐκ πλείονος χρόνου*. Nostrum primus Bekk. e Vat. reposuit.

ἐπὶ Λᾷ τῆς Λακων. Nomen *Λᾷ* accessit ex Vat. (It. *εἰπίλαι*), vulgo abest. „At primum ita non *ἐπὶ τῆς Λακωνικῆς*, sed *ἐν τῇ Λακωνικῇ* dicendum erat. Deinde *Λᾷ* hic et c. 92. non potuit temere oriri.“ *Poppo.* „Laem oppidum Laconicae commemorat Pausanias III, 24, 5. *τὰ δὲ ἐν δεξιᾷ Γυθίου Λᾶς ἐστι θαλάσσης μὲν δέκα στάδια, Γυθίου δὲ τεσσαράκοντα ἀπέχουσα.* De eodem oppido vid. Eustath. ad Hom. Il. *β*, 585. et Strab. p. 560. Alm.“ *Goell.*

ἀπὸ τῶν τὴν κατηγορίαν ἐχόντων, i. e. oligarcharum. Nam *ἔχειν* saepe est *habere* sive *praebere causam alicuius rei*, et quasi *παρέχειν*, die Veranlassung geben. Vid. annot. ad 1, 9.

Digitized by Google

92. Διόπερ καὶ τὸ τεῖχος τοῦτο, καὶ πυλίδας ἔχον καὶ ἐξόδους καὶ ἐπεισαγωγὰς τῶν πολεμίων, ἐτείχιζόν τε προθύμως καὶ φθῆναι ἐβούλοντο ἐξεργασάμενοι. πρότερον μὲν οὖν καὶ ὀλίγους τε καὶ κρύφα μᾶλλον τὰ λεγόμενα ἦν· ἐπειδὴ δὲ ὁ Φρύνιχος ἦκων ἐκ τῆς ἐς Λακεδαίμονα πρεσβείας, πληγεὶς ὑπ' ἀνδρὸς τῶν περιπόλων τινὸς ἐξ ἐπιβουλῆς ἐν τῇ ἀγορᾷ πληθούσῃ, καὶ οὐ πολὺ ἀπὸ τοῦ βουλευτηρίου ἀπελθών, ἀπέθανε παραχρῆμα, καὶ ὁ μὲν πατάξας διέφυγεν, ὁ δὲ ξυνεργὸς, Ἀργεῖος ἄνθρωπος, ληφθεὶς καὶ βασανιζόμενος ὑπὸ τῶν τετρακοσίων οὐδενὸς ὄνομα [τοῦ] κελεύσαντος εἶπεν, οὐδὲ ἄλλο τι ἢ ὅτι εἰδείη πολλοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐς τοῦ περιπολάρχου καὶ ἄλλοσε κατ' οἰκίας ξυνιόντας· τότε δὴ, οὐδενὸς γεγενημένου ἀπ' αὐτοῦ νεωτέρου, καὶ ὁ Θηραμένης ἤδη θρασύτερον καὶ Ἀριστοκράτης, καὶ ὅσοι ἄλλοι τῶν τετρακοσίων αὐτῶν καὶ τῶν ἔξωθεν ἦσαν ὁμογνώμονες, ἦσαν ἐπὶ τὰ πράγματα. ἅμα γὰρ καὶ ἀπὸ τῆς Λάας αἱ νῆες ἤδη περιπεπλευκυῖαι καὶ ὁρμισάμεναι ἐς τὴν Ἐπίδαυρον τὴν Λίγιναν καταδεδραμήκεσαν, καὶ οὐκ ἔφη ὁ Θηραμένης εἰκὸς εἶναι ἐπ' Εὔβοιαν πλεούσας αὐτὰς ἐς Αἴγιναν κατακολπίσαι καὶ πάλιν ἐν Ἐπιδαύρῳ ὁρμεῖν, εἰ μὴ παρακληθεῖσαι ἥκοιεν, ἐφ' οἷσπερ καὶ αὐτὸς ἀεὶ κατηγόρει· οὐκέτι οὖν οἷόν τε εἶναι ἡσυχάζειν. τέλος δὲ, πολλῶν καὶ στασιωτικῶν λόγων καὶ ὑποψιῶν προσγενομένων, καὶ ἔργῳ ἤδη ἥπτοντο τῶν πραγμάτων. οἱ γὰρ ἐν τῷ Πειραιεῖ τὸ τῆς Ἡετιωνείας τεῖχος ὁπλῖται οἰκοδομοῦντες, ἐν οἷς καὶ Ἀριστοκράτης ἦν ταξιαρχῶν καὶ τὴν ἑαυτοῦ φυλὴν ἔχων, ξυλλαμβάνουσιν Ἀλεξικλέα, στρατηγὸν ὄντα ἐκ τῆς ὀλιγαρχίας καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς ἑταίρους τετραμμένον, καὶ ἐς οἰκίαν ἀγαγόντες εἶρξαν. ξυνεπελάβοντο δὲ αὐτοῖς ἅμα καὶ ἄλλοι καὶ Ἕρμων τις τῶν περιπόλων τῶν Μουνυχίασι τεταγμένων ἄρχων· τὸ δὲ μέγιστον, τῶν ὁπλιτῶν τὸ στῖφος ταὐτὰ ἐβούλετο. ὡς δὲ ἐρρηγέλθη τοῖς τετρακοσίοις, (ἔτυχον δὲ ἐν τῷ βουλευτηρίῳ ξυγκαθήμενοι,) εὐθὺς, πλὴν ὅσοις μὴ βουλομένοις ταῦτα ἦν, ἕτοιμοι ἦσαν ἐς τὰ ὅπλα ἰέναι, καὶ τῷ Θηραμένει καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ ἠπείλουν. ὁ δὲ ἀπολογούμενος ἕτοιμος ἔφη εἶναι ξυναφαιρησόμε-

92. τὰ λεγόμενα, int. ὑπὸ τοῦ Θηραμένους. Initio cautior erat in calumniando, ne ceteros optimates contra se excitaret. — ἀπέθανε παραχρῆμα. „Quae Plutarch. Alcib. c. 25. de Phrynichi morte refert, ea ex Thucydide hausit, ita tamen ut corruperit. Ac primum eodem errore, quo Schol. ad Aristoph. Lys. 313. ita loquitur, ac si Phrynichus ob ea, quae in Samo molitus erat, proditionis condemnatus fuerit, non propterea, quod statum paucorum instituerit et Lacedaemona legatus Peloponnesios arcessiverit. Deinde percussorem eius ἕνα τῶν περιπόλων Ἕρμωνα appellat, cum Thuc. περίπολον quidem percussorem dicat, sed non Hermonem, quem eodem loco τῶν περιπόλων τῶν Μουνυχίασι τεταγμένων ἄρχοντα vocat, qui hoplitarum conatus adiuverit.“ *Krüg.* ad Dion. p. 384. — [τοῦ] post οὐδενὸς ὄνομα praebent quidem Cass. Aug. Pal. It. Vat. F. (Lugd.) Mosqu. Tus. Bekk. Goell. Poppo. Sed propter οὐδενός quodammodo suspectum est.

ἀπὸ τῆς Λάας. Sic e Pal. It. Vat. (in quo est Λάϊς) primus edidit Bekk. Vid. ad c. 91. Vulgo ἀπὸ τῆς Λακεδαιμονίας, quod esse debebat Λακωνικῆς.

μὴ βουλομένοις ταῦτα, i. e. τὰ τῆς ὀλιγαρχίας, τὸ ὀλιγαρχεῖσθαι. — ξυναφαιρησόμενος, τὸν

νος ἰέναι ἤδη. καὶ παραλαβὼν ἕνα τῶν στρατηγῶν, ὅστις ἦν αὐτῷ ὁμογνώμων, ἐχώρει ἐς τὸν Πειραιᾶ. ἐβοήθει δὲ καὶ Ἀρίσταρχος καὶ τῶν ἱππέων νεανίσκοι. ἦν δὲ θόρυβος πολὺς καὶ ἐκπληκτικός· οἵ τε γὰρ ἐν τῷ ἄστει ἤδη ᾠοντο τόν τε Πειραιᾶ κατειλῆφθαι, καὶ τὸν ξυνειλημμένον τεθνάναι, οἵ τε ἐν τῷ Πειραιεῖ τοὺς ἐκ τοῦ ἄστεος ὅσον οὔπω ἐπὶ σφᾶς πάρεῖναι. μόγις δὲ, τῶν τε πρεσβυτέρων διακωλυόντων τοὺς ἐν τῷ ἄστει διαθέοντας καὶ ἐπὶ τὰ ὅπλα φερομένους, καὶ Θουκυδίδου τοῦ Φαρσαλίου, τοῦ προξένου τῆς πόλεως, παρόντος καὶ προθύμως ἐμποδών τε ἑκάστοις γιγνομένου καὶ ἐπιβοωμένου μὴ, ἐφεδρευόντων ἐγγὺς τῶν πολεμίων, ἀπολέσαι τὴν πατρίδα, ἡσύχασάν τε καὶ σφῶν αὐτῶν ἀπέσχοντο. καὶ ὁ μὲν Θηραμένης ἐλθὼν ἐς τὸν Πειραιᾶ, (ἦν δὲ καὶ αὐτὸς στρατηγὸς,) ὅσον ἀπὸ βοῆς ἕνεκα, ὠργίζετο τοῖς ὁπλίταις· ὁ δὲ Ἀρίσταρχος καὶ οἱ ἐναντίοι τῷ ἀληθεῖ ἐχαλέπαινον. οἱ δὲ ὁπλῖται ὁμόσε τε ἐχώρουν οἱ πλεῖστοι τῷ ἔργῳ, καὶ οὐ μετεμέλοντο, καὶ τὸν Θηραμένην ἠρώτων, εἰ δοκεῖ αὐτῷ ἐπ' ἀραθῷ τὸ τεῖχος οἰκοδομεῖσθαι, καὶ εἰ ἄμεινον εἶναι καθαιρεῖσθαι. ὁ δὲ, ἅπερ καὶ ἐκείνοις δοκεῖ καθαιρεῖν, καὶ ἑαυτῷ ἔφη ξυνδοκεῖν. καὶ ἐντεῦθεν εὐθὺς ἀναβάντες οἵ τε ὁπλῖται καὶ πολλοὶ τῶν ἐκ τοῦ Πειραιῶς ἀνθρώπων κατέσκαπτον τὸ τείχισμα. ἦν δὲ πρὸς τὸν ὄχλον ἡ παράκλησις ὡς χρὴ, ὅστις τοὺς πεντακισχιλίους βούλεται ἄρχειν ἀντὶ τῶν τετρακοσίων, ἰέναι ἐπὶ τὸ ἔργον. ἐπεκρύπτοντο γὰρ ὅμως ἔτι τῶν πεντακισχιλίων τῷ ὀνόματι, μὴ ἄντικρυς, δῆμον ὅστις βούλεται ἄρχειν ὀνομάζειν, φοβούμενοι μὴ τῷ ὄντι ὦσι, καὶ πρός τινα εἰπών τίς τι ἀγνοίᾳ σφαλῇ. καὶ οἱ τετρακόσιοι διὰ τοῦτο οὐκ ἤθελον τοὺς πεντακισχιλίους οὔτε εἶναι, οὔτε μὴ ὄντας δήλους εἶναι, τὸ μὲν καταστῆσαι μετόχους τοσούτους ἄντικρυς ἂν δῆμον ἡγούμενοι, τὸ δ' αὖ ἀφανὲς φόβον ἐς ἀλλήλους παρέξειν.

Ἀλεξικλέα. — ὅστις ἦν αὐτῷ ὁμογνώμων. Vat. ὅς, quod recepit Bekk. ὅστις pro ὅς dici docet Matth. Gr. ed. 2. p. 906.

ὅσον ἀπὸ βοῆς ἕνεκα. Eadem verba leguntur apud Xenophontem Hist. Gr. II, 4, 31. Schol. cod. Cass. et Aug. haec habent: ἦγουν ἀπὸ βοῆς, καὶ οὐκ ἀληθῶς, quae vera est horum verborum interpretatio, *dicis causa*. Etiam nostrates duabus praepositionibus utuntur non raro, e. c. von Rechts wegen, von Amts wegen. Plato de Legg. 3. p. 701. D. τίνος δὴ χάριν ἕνεκα, quem locum attulit Goell. — Mox ex aliquot codd. (Cl. D. marg. Steph. et Cass. Tus.) et Vall., qui *re vera* habet, scripsi τῷ ἀληθεῖ, cuius loco vulgo (Bekk. Goell. Poppo) τῷ πλήθει, quod sive iungas cum οἱ ἐναντίοι sive cum ἐχαλέπαινον, minus aptum est quam nostrum, quia verba ὅσον ἀπὸ βοῆς ἕνεκα aegre carent illa oppositione. Cf. etiam Schol. ad h. l., qui habet γράφεται, τῷ ἀληθεῖ ἐχαλέπαινον. Goelleri causa, qui contendit dicendum esse τὸ ἀληθές, non τῷ ἀληθεῖ, affero Platonis Apol. c. 16. p. 28. D. locum: οὕτω γὰρ ἔχει, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῇ ἀληθείᾳ. ibid. c. 26. p. 36. D. κατὰ τὴν ἀξίαν τῇ ἀληθείᾳ τιμᾶσθαι. — Mox ad καὶ εἰ subaudi δοκεῖ.

μὴ ἄντικρυς δῆμον — ὀνομάζειν. Vocabulum δῆμον bis cogitandum est, et pendent haec ex ἐπεκρύπτοντο. — μὴ τῷ ὄντι ὦσι. Schol. φοβούμενοι μή τις εἰπὼν ὅτι ὀρέγεται δημοκρατίας πρός τινα, ὃς ἐστι τῶν πεντακισχιλίων, ἀγνοῶν ὅτι ἐστὶν εἷς ἐκείνων, ἐν κινδύνῳ γένηται. Ergo ad ὦσι subaudi τῶν πεν-

Digitized by Google

93. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ μὲν τετρακόσιοι ἐς τὸ βουλευτήριον ὅμως καὶ τεθορυβημένοι ξυνελέγοντο· οἱ δ' ἐν τῷ Πειραιεῖ ὁπλῖται τόν τε Ἀλεξικλέα, ὃν ξυνέλαβον, ἀφέντες καὶ τὸ τείχισμα καθελόντες, ἐς τὸ πρὸς τῇ Μουνυχίᾳ Διονυσιακὸν [τὸ ἐν τῷ Πειραιεῖ] θέατρον ἐλθόντες, καὶ θέμενοι τὰ ὅπλα, ἐξεκλησίασάν [τε], καὶ δόξαν αὐτοῖς εὐθὺς ἐχώρουν ἐς τὸ ἄστυ, καὶ ἔθεντο [αὐτοῦ] ἐν τῷ Ἀνακείῳ τὰ ὅπλα. ἐλθόντες δὲ ἀπὸ τῶν τετρακοσίων τινὲς ᾐρημένοι πρὸς αὐτούς, ἀνὴρ ἀνδρὶ διελέγοντό τε, καὶ ἔπειθον οὓς ἴδοιεν ἀνθρώπους ἐπιεικεῖς, αὐτούς τε ἡσυχάζειν καὶ τοὺς ἄλλους παρακατέχειν, λέγοντες τρισχιλίους τε πεντακισχιλίους ἀποφανεῖν, καὶ ἐκ τούτων ἐν μέρει, ᾗ ἂν τοῖς πεντακισχιλίοις δοκῇ, τοὺς τετρακοσίους ἔσεσθαι, τέως δὲ τὴν πόλιν μηδενὶ τρόπῳ διαφθείρειν, μηδ' ἐς τοὺς πολεμίους ἀνῶσαι. τὸ δὲ πᾶν πλῆθος τῶν ὁπλιτῶν, ἀπὸ πολλῶν καὶ πρὸς πολλοὺς λόγων γιγνομένων, ἠπιώτερον ἦν ἢ πρότερον, καὶ ἐφοβεῖτο μάλιστα περὶ τοῦ παντὸς πολιτικοῦ. ξυνεχώρησάν τε ὥστε ἐς ἡμέραν ῥητὴν ἐκκλησίαν ποιῆσαι ἐν τῷ Διονυσίῳ περὶ ὁμονοίας.

94. Ἐπειδὴ δὲ ἐπῆλθεν ἡ ἐν Διονύσου ἐκκλησία καὶ ὅσον οὐ ξυνειλεγμένοι ἦσαν, ἀγγέλλονται αἱ δύο καὶ τεσσαράκοντα νῆες καὶ ὁ Ἀγησανδρίδας ἀπὸ τῶν Μεγάρων τὴν Σαλαμῖνα παραπλεῖν· καὶ πᾶς τις τῶν πολλῶν αὐτὸ τοῦτο ἐνόμιζεν εἶναι τὸ πάλαι λεγόμενον ὑπὸ Θηραμένους καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ, ὡς ἐς τὸ τείχισμα ἔπλεον αἱ νῆες, καὶ χρησίμως ἐδόκει καταπεπτωκέναι. ὁ δὲ Ἀγησανδρίδας τάχα μέν τι καὶ ἀπὸ ξυγκειμένου λόγου περί τε τὴν Ἐπίδαυρον καὶ ταύτῃ ἀνεστρέφετο, εἰκὸς δὲ αὐτὸν καὶ πρὸς τὸν παρόντα στασιασμὸν τῶν Ἀθηναίων, δι' ἐλπίδος ὡς κἂν ἐς δέον παραγένοιτο, ταύτῃ ἀνέχειν. οἱ δ' αὖ Ἀθηναῖοι, ὡς ἠγγέλθη αὐτοῖς, εὐθὺς δρό-

τακισχιλίων, sicut ad τὸ ἀφανές, οὗ τινές εἰσι τῶν πεντακισχιλίων.

93. ὅμως καὶ τεθορυβημένοι, i. e. καίπερ τεθορυβημένοι ὅμως. Exempla congessit Matth. Gr. §. 566. 3. — Post Διονυσιακόν Cass. Aug. Pal. It. Vat. F. Mosqu. Vall. et inter uncos Goell. Popp. inserunt τὸ ἐν τῷ Πειραιεῖ, quod tuetur Krüg. ad Dion. p. 386. Et Xenophon quidem Hist. Gr. II, 4, 32. dicit κατεδίωξεν πρὸς τὸ ἐν Πειραιεῖ θέατρον. At Lysias c. Agorat. c. 7. ὅτι ἡ ἐκκλησία Μουνυχίασιν ἐν τῷ θεάτρῳ ἐγένετο. Non verisimile est duo in tanta vicinia theatra fuisse, sed videtur unum, inter hos duos locos situm, modo huic modo illi accensitum fuisse. Cf. Duk. ad h. l. Schneid. ad Xen. Hellen. p. 101. — Statim ἐξεκλησίασαν pro ἐξεκλησίασαν Bekk. et Goell. cum I., probantibus Buttmanno Gr. max. Vol. I. p. 344. et Krüg. l. l., scripserunt. Cf. Lobeck. ad Phryn. p. 155. Alii ἐξεκλησιάζειν ab ἐκκλησιάζειν distinguunt ita, ut simplex dicant esse *ordinariis comitiis interesse*, compositum *extra locum solitum comitia habere*, ut ἐκκαθεύδειν apud Xen. Hist. Gr. II, 4. Sic Schneider. in Lex., qui praeter hunc locum ἐξεκκλησιάζειν affert ex Xen. Hist. Gr. V, 3, 16. Cf. Schoemann. de Comit. Athen. p. 57. In re adhuc dubia vulgatum reliqui. Ceterum τέ et statim αὐτοῦ abest a Cass. Aug. It. Pal. In Cass. tamen a correctore adscripta sunt haec vocabula. Ἀνακεῖον est templum Dioscurorum, Castoris ac Pollucis.

ἐν τῷ Διονυσίῳ, τῷ ἐν τῷ ἄστει, ubi plerumque comitia habebantur. Cf. Pollux VIII, 133.

94. δι' ἐλπίδος, int. ὄντα. — ταύτῃ, περὶ τὴν Σαλαμῖνα. — ἀνέχειν idem esse quod paullo ante ἀναστρέφεσθαι monet Bauer.

Digitized by Google

μᾶλλον ἐς τὸν Πειραιᾶ πανδημεὶ ἐχώρουν, ὡς τοῦ ἰδίου πολέμου μείζονος [ἢ] ἀπὸ τῶν πολεμίων οὐχ ἑκάς, ἀλλὰ πρὸς τῷ λιμένι ὄντος. καὶ οἱ μὲν ἐς τὰς παρούσας ναῦς ἐξέβαινον, οἱ δὲ ἄλλας καθεῖλκον, οἱ δέ τινες ἐπὶ τὰ τείχη καὶ τὸ στόμα τοῦ λιμένος παρεβοήθουν.

95. Αἱ δὲ τῶν Πελοποννησίων νῆες, παραπλεύσασαι καὶ περιβαλοῦσαι Σούνιον, ὁρμίζονται μεταξὺ Θορικοῦ τε καὶ Πρασιῶν· ὕστερον δὲ ἀφικνοῦνται ἐς Ὠρωπόν. Ἀθηναῖοι δὲ κατὰ τάχος καὶ ἀξυγκροτήτοις πληρώμασιν ἀναγκασθέντες χρήσασθαι, οἷα πόλεώς τε στασιαζούσης, καὶ περὶ τοῦ μεγίστου βουλόμενοι ἐν τάχει βοηθῆσαι, (Εὔβοια γὰρ αὐτοῖς, ἀποκεκλημένης τῆς Ἀττικῆς, πάντα ἦν,) πέμπουσι Θυμοχάρην στρατηγὸν καὶ ναῦς ἐς Ἐρέτριαν. ὧν ἀφικομένων, ξὺν ταῖς πρότερον ἐν Εὐβοίᾳ οὔσαις ἓξ καὶ τριάκοντα ἐγένοντο. καὶ εὐθὺς ναυμαχεῖν ἠναγκάζοντο. ὁ γὰρ Ἀγησανδρίδας ἀριστοποιησάμενος ἐκ τοῦ Ὠρωποῦ ἀνήγαγε τὰς ναῦς· ἀπέχει δὲ μάλιστα ὁ Ὠρωπὸς τῆς τῶν Ἐρετριέων πόλεως θαλάσσης μέτρον ἑξήκοντα σταδίους. ὡς οὖν ἐπέπλει, εὐθὺς ἐπλήρουν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὰς ναῦς, οἰόμενοι σφίσι παρὰ ταῖς ναυσὶ τοὺς στρατιώτας εἶναι· οἱ δὲ ἔτυχον οὐκ ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἄριστον ἐπισιτιζόμενοι, (οὐδὲν γὰρ ἐπωλεῖτο ἀπὸ προνοίας τῶν Ἐρετριέων,) ἀλλὰ ἐκ τῶν ἐπ' ἔσχατα τοῦ ἄστεος οἰκιῶν, ὅπως, σχολῇ πληρουμένων, φθάσειαν οἱ πολέμιοι προσπεσόντες, καὶ ἐξαναγκάσειαν τοὺς Ἀθηναίους οὕτως, ὅπως τύχοιεν, ἀνάγεσθαι. σημεῖον δὲ αὐτοῖς ἐς τὸν Ὠρωπὸν ἐκ τῆς Ἐρετρίας, ὁπότε χρὴ ἀνάγεσθαι, ἤρθη. διὰ τοιαύτης δὴ παρασκευῆς οἱ Ἀθηναῖοι ἀναγόμενοι καὶ ναυμαχήσαντες ὑπὲρ τοῦ λιμένος τῶν Ἐρετριέων, ὀλίγον μέν τινα χρόνον ὅμως καὶ ἀντέσχον· ἔπειτα ἐς φυγὴν τραπόμενοι καταδιώκονται ἐς τὴν γῆν. καὶ ὅσοι μὲν αὐτῶν πρὸς τὴν πόλιν τῶν Ἐρετριέων ὡς φιλίαν καταφεύγουσι, χαλεπώτατα ἔπραξαν, φονευόμενοι ὑπ' αὐτῶν· οἳ δὲ ἐς τὸ ἐπιτείχισμα τὸ ἐν τῇ Ἐρετρίᾳ, ὃ εἶχον αὐτοί, περιγίγνονται, καὶ ὅσαι ἐς Χαλκίδα ἀφικνοῦνται τῶν νεῶν. λαβόντες δὲ οἱ

ὡς τοῦ ἰδίου πολέμου — ὄντος. Sententiam loci haud dubie corrupti hanc esse debere perspexit Acacius: „*maius intestino certamine ab hostibus bellum non longe, sed ad portum adesse rati.* Quare ἤ eiiciendum censeo, praeeunte Schol. Duk. οὐ post πολέμου excidisse, Goell. τοῦ pro ἤ legendum esse putat.

95. ἀξυγκρότητα πληρώματα sunt nautae incompositi, non exercitati neque ad opera navalia usu subacti. Contrarium συγκεκροτημένος, ut ἵππος συγκεκροτημένη apud Lucian. ἐξ ἁπάτας κεκροταμένοι ἄνδρες apud Theocritum XV, 49. — Εὔβοια αὐτοῖς — πάντα ἦν, omnem spem in Euboea sola positam habebant. Sic πάντα εἶναι τινί dicuntur qui in summa auctoritate et existimatione sunt, qui omnia apud aliquem possunt, a quibus omnia exspectat.

διὰ τοιαύτης δὴ παρασκευῆς. Vulgo διὰ τοιαύτην — παρασκευήν. Illud, quod boni libri praebent, intelligas *in einer solchen Verfassung.* Sic 4, 8 extr. (τοῦ χωρίου) δι' ὀλίγης παρασκευῆς κατειλημμένου, quem locum apposuit Krüg. l. l. p. 295. — ἀναγαγόμενοι Vat. Ceteri ἀναγόμενοι, quod tuetur Krüg. ibid. — Inferius τέ post ὕστερον Εὔβοιαν offendit, nisi transitum a participio ad verbum finitum esse statues.

Digitized by Google

Πελοποννήσιοι δύο καὶ εἴκοσι ναῦς τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἄνδρας τοὺς μὲν ἀποκτείναντες, τοὺς δὲ ζωγρήσαντες, τροπαῖον ἔστησαν. καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον Εὔβοιάν τε ἅπασαν ἀποστήσαντες, πλὴν Ὠρεοῦ, (ταύτην δὲ αὐτοὶ Ἀθηναῖοι εἶχον,) καὶ τἆλλα τὰ περὶ αὐτὴν καθίσταντο.

96. *Τοῖς δὲ Ἀθηναίοις ὡς ἦλθε τὰ περὶ τὴν Εὔβοιαν γεγενημένα, ἔκπληξις μεγίστη δὴ τῶν πρὶν παρέστη. οὔτε γὰρ ἡ ἐν τῇ Σικελίᾳ ξυμφορὰ, καίπερ μεγάλη τότε δόξασα εἶναι, οὔτε ἄλλο οὐδέν πω οὕτως ἐφόβησεν· ὅπου γὰρ, στρατοπέδου τε τοῦ ἐν Σάμῳ ἀφεστηκότος, ἄλλων τε νεῶν οὐκ οὐσῶν οὐδὲ τῶν ἐσβησομένων, αὐτῶν [τε] στασιαζόντων, καὶ ἄδηλον ὂν, ὁπότε σφίσιν αὐτοῖς ξυρράξουσι, τοσαύτη ἡ ξυμφορὰ ἐπεγεγένητο, ἐν ᾗ ναῦς τε καὶ, τὸ μέγιστον, Εὔβοιαν ἀπολωλέκεσαν, ἐξ ἧς πλέω ἢ τῆς Ἀττικῆς ὠφελοῦντο, πῶς οὐκ εἰκότως ἠθύμουν; μάλιστα δ' αὐτοὺς καὶ δι' ἐγγυτάτου ἐθορύβει, εἰ οἱ πολέμιοι τολμήσουσι νενικηκότες εὐθὺς σφῶν ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ ἔρημον ὄντα νεῶν πλεῖν· καὶ ὅσον οὐκ ἤδη ἐνόμιζον αὐτοὺς παρεῖναι· ὅπερ ἂν, εἰ τολμηρότεροι ἦσαν, ῥᾳδίως ἂν ἐποίησαν, καὶ ἢ διέστησαν ἂν ἔτι μᾶλλον τὴν πόλιν ἐφορμοῦντες, ἢ ἐπολιόρκουν μένοντες, καὶ τὰς ἀπ' Ἰωνίας ναῦς ἠνάγκασαν ἂν, καίπερ πολεμίας οὔσας τῇ ὀλιγαρχίᾳ, τοῖς σφετέροις οἰκείοις καὶ τῇ ξυμπάσῃ πόλει βοηθῆσαι· καὶ ἐν τούτῳ Ἑλλήσποντός τε ἂν ἦν αὐτοῖς καὶ Ἰωνία καὶ αἱ νῆσοι καὶ τὰ μέχρι Εὐβοίας, καὶ, ὡς εἰπεῖν, ἡ Ἀθηναίων ἀρχὴ πᾶσα. ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ μόνῳ Λακεδαιμόνιοι Ἀθηναίοις πάντων δὴ ξυμφορώτατοι προσπολεμῆσαι ἐγένοντο, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς· διάφοροι γὰρ πλεῖστον ὄντες τὸν τρόπον, οἱ μὲν ὀξεῖς, οἱ δὲ βραδεῖς, καὶ οἱ μὲν ἐπιχειρηταὶ, οἱ δὲ ἄτολμοι, ἄλλως τε καὶ ναυτικῇ ἀρχῇ πλεῖστα ὠφέλουν. ἔδειξαν δὲ οἱ Συρακόσιοι· μάλιστα γὰρ ὁμοιότροποι γενόμενοι ἄριστα καὶ προσεπολέμησαν.*

97. *Ἐπὶ δ' οὖν τοῖς ἠγγελμένοις οἱ Ἀθηναῖοι ναῦς τε εἴκοσιν ὅμως ἐπλήρουν, καὶ ἐκκλησίαν ξυνέλεγον, μίαν μὲν εὐθὺς τότε πρῶτον ἐς τὴν Πύκνα καλουμένην, οὗπερ καὶ ἄλλοτε εἰώθεσαν· ἐν ᾗπερ καὶ τοὺς τετρακοσίους καταπαύσαντες*

96. *αὐτῶν* [τε] *στασιαζόντων.* *Τέ* om Aug. It. in Cass. inter versus scriptum. Recte; ut his et sequentibus verbis causa enuntietur, quare naves conscendere recusaturi sint milites. — *ξυρράξαι* interpretantur *confligere, concurrere inter se.*

ἢ ἐπολιόρκουν, repete *ἄν* ex praegressis. Quod Bekk. et Goell. inserunt *εἰ* ante *ἐπολιόρκουν* nulla codd. fide nititur.

οἱ μὲν ὀξεῖς — ἄτολμοι. Explicatius hanc morum discrepantiam persequitur 1, 70 et 84. — Dativum *ναυτικῇ ἀρχῇ* iunge cum *ὠφέλουν*, cum verbum *ὠφελέω* et dativum et accusativum admittat. Vid. Matth. Gr. §. 391. Vat. *ἐν ἀρχῇ ναυτ.* Valla: *in gubernanda classe pluriumum Atheniensibus profuere.*

97. *ἐς τὴν Πύκνα.* Sic libri optimi pro *Πνύκα.* Nostrum veteribus Atticis vindicat Buttmann. Gr. max. I. p. 237. med. p. 91. Locus erat iuxta arcem, ubi plerumque conciones Atheniensium habebantur, maxime *αἱ κυρίαι ἐκκλησίαι.* Vid. annot. ad c. 67. — *ὅπλα παρέχεσθαι*, i. e. *ὁπλιτεύειν* soli ditiores poterant. Pauperes levi armatura erant vel nava-

Digitized by Google

τοῖς πεντακισχιλίοις ἐψηφίσαντο τὰ πράγματα παραδοῦναι· εἶναι δὲ αὐτῶν ὁπόσοι καὶ ὅπλα παρέχονται· καὶ μισθὸν μηδένα φέρειν μηδεμιᾷ ἀρχῇ· εἰ δὲ μή, ἐπάρατον ἐποιήσαντο. ἐγίγνοντο δὲ καὶ ἄλλαι ὕστερον πυκναὶ ἐκκλησίαι, ἀφ' ὧν καὶ νομοθέτας καὶ τἆλλα ἐψηφίσαντο ἐς τὴν πολιτείαν. καὶ οὐχ ἥκιστα δὴ τὸν πρῶτον χρόνον ἐπί γε ἐμοῦ Ἀθηναῖοι φαίνονται εὖ πολιτεύσαντες· μετρία γὰρ ἦ τε ἐς τοὺς ὀλίγους καὶ τοὺς πολλοὺς ξύγκρασις ἐγένετο, καὶ ἐκ πονηρῶν τῶν πραγμάτων γενομένων τοῦτο πρῶτον ἀνήνεγκε τὴν πόλιν. ἐψηφίσαντο δὲ καὶ Ἀλκιβιάδην καὶ ἄλλους μετ' αὐτοῦ κατιέναι, καὶ παρά τε ἐκεῖνον καὶ παρὰ τὸ ἐν Σάμῳ στρατόπεδον πέμψαντες διεκελεύοντο ἀνθάπτεσθαι τῶν πραγμάτων.

98. Ἐν δὲ τῇ μεταβολῇ ταύτῃ εὐθὺς οἱ μὲν περὶ τὸν Πείσανδρον καὶ Ἀλεξικλέα, καὶ ὅσου ἦσαν τῆς ὀλιγαρχίας μάλιστα, ὑπεξέρχονται ἐς τὴν Δεκέλειαν· Ἀρίσταρχος δὲ αὐτῶν μόνος, (ἔτυχε γὰρ καὶ στρατηγῶν,) λαβὼν κατὰ τάχος τοξότας τινὰς τοὺς βαρβαρωτάτους ἐχώρει πρὸς τὴν Οἰνόην, ἣν δὲ Ἀθηναίων ἐν μεθορίοις τῆς Βοιωτίας τεῖχος· ἐπολιόρκουν δ' αὐτὸ διὰ ξυμφορὰν σφίσιν ἐκ τῆς Οἰνόης γενομένην ἀνδρῶν ἐκ Δεκελείας ἀναχωρούντων διαφθορᾶς οἱ Κορίνθιοι ἐβιάσαντο δὲ, προσπαρακαλέσαντες τοὺς Βοιωτούς, κοινολογησάμενος οὖν αὐτοῖς ὁ Ἀρίσταρχος ἀπατᾷ τοὺς ἐν τῇ Οἰνόῃ, λέγων ὡς καὶ οἱ ἐν τῇ πόλει τἆλλα ξυμβεβήκασι Λακεδαιμονίοις, κἀκείνους δεῖ Βοιωτοῖς τὸ χωρίον παραδοῦναι· ἐπὶ τούτοις γὰρ ξυμβεβάσθαι. οἱ δὲ πασπεύσαντες ὡς ἀνδρὶ στρατηγῷ, καὶ οὐκ εἰδότες οὐδὲν διὰ τὸ πολιορκεῖσθαι, ὑποσπονδοι ἐξέρχονται· τούτῳ μὲν τῷ τρόπῳ Οἰνόην ληφθεῖσαν Βοιωτοὶ κατέλαβον, καὶ ἡ ἐν ταῖς Ἀθήναις ὀλιγαρχία καὶ στάσις ἐπαύσατο.

99. Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ θέρους τούτου καὶ οἱ ἐν τῇ Μιλήτῳ Πελοποννήσιοι, ὡς τροφήν τε οὐδεὶς ἐδίδου τῶν ὑπὸ Τισσαφέρνους τότε, ὅτε ἐπὶ τὴν Ἄσπενδον παρῆσαν προσταχθέντων, καὶ αἱ Φοινισσαὶ νῆες οὐδὲ ὁ Τισσαφέρνης πέρυσι πω ἦκον, ὅ τε Φίλιππος ὁ ξυμπεμφθεὶς αὐτῷ ἐπεστάλκει Μινδάρῳ τῷ ναυάρχῳ, καὶ ἄλλος, Ἱπποκράτης, ἀνὴρ Σπαρτιάτης καὶ ὢν ἐκ Φασήλιδι, ὅτι οὔτε αἱ νῆες παρέσοιντο, πάντα τε ἀδικοῦντο ὑπὸ Τισσαφέρνους· Φαρνάβαζός τε ἐπεκαλεῖτο αὐτούς, καὶ ἦν πρόθυμος, κομίσας τὰς ναῦς, καὶ αὐτὸς

lem militiam exercebant. — ἐπί γε ἐμοῦ, *mea quidem memoria.*

98. τοξότας τινάς. Sic dicebantur Athenis servi publici, qui lexiarchis et aliis magistratibus praesto erant. Vid. Pollux: VIII, 104. et Boeckh. de oecon. pol. Ath. I. p. 222. Erant fere barbari, unde etiam Scythae dicti. Cf. annot. ad *c.* 67. — διαφθορᾶς. Verba sic iunge διὰ ξυμφορὰν — γενομένην διαφθορᾶς ἀνδρῶν ἐκ Δεκ. ἀναχωρούντων.

99. οἱ ἐν τῇ Μιλήτῳ Πελοποννήσιοι. Nominativus οἱ Πελ. videtur non habere quod sibi assumat verbum. Sed Scriptor post multa interiecta membra in illius locum substituit alium nominativum ὁ Μίνδαρος; quare ante οὕτω δή minus plene interpunxi. — Verba καὶ αἱ Φοίνισσαι νῆες οὐδὲ ὁ Τισσαφέρνης πέρυσι πω ἦκον adde quasi scriptum esset οὔτε αἱ Φ. ν. οὔτε ὁ Τισσ. duplici negatione. Vid. interprtt. ad Soph. Aiac. v. 628. — κομίσας τὰς ναῦς, int. τὰς τῶν Πε-

Digitized by Google

τὰς λοιπὰς ἔτι πόλεις τῆς ἑαυτοῦ ἀρχῆς ἀποστῆσαι τῶν Ἀθηναίων, ὥςπερ καὶ ὁ Τισσαφέρνης, ἐλπίζων πλέον τι σχήσει ἀπ' αὐτοῦ· οὕτω δὴ ὁ Μίνδαρος πολλῷ κόσμῳ καὶ ἀπὸ παραγγέλματος αἰφνιδίου, ὅπως λάθοι τοὺς ἐν Σάμῳ, ἄρας ἀπὸ τῆς Μιλήτου ναυσὶ τρισὶ καὶ ἑβδομήκοντα, ἔπλει ἐπὶ τὸν Ἑλλήςποντον. (πρότερον δὲ ἐν τῷ αὐτῷ θέρει τῷδε ἑκκαίδεκα ἐς αὐτὸν νῆες ἐςέπλευσαν, καὶ τῆς Χερσονήσου τι μέρος κατέδραμον.) χειμασθεὶς δὲ ἀνέμῳ καὶ ἀναγκασθεὶς καταίρει ἐς τὴν Ἴκαρον, καὶ μείνας ἐν αὐτῇ ὑπὸ ἀπλοίας πέντε ἢ ἓξ ἡμέρας ἀφικνεῖται ἐς τὴν Χίον.

100. Ὁ δὲ Θράσυλλος ἐκ τῆς Σάμου, ἐπειδὴ ἐπύθετο αὐτὸν ἐκ τῆς Μιλήτου ἀπηρκότα, ἔπλει καὶ αὐτὸς ναυσὶν εὐθὺς πέντε καὶ πεντήκοντα, ἐπειγόμενος, μὴ φθάσῃ ἐς τὸν Ἑλλήςποντον ἐςπλεύσας. αἰσθόμενος δὲ ὅτι ἐν τῇ Χίῳ εἴη, καὶ νομίσας αὐτὸν καθέξειν αὐτοῦ, σκοποὺς μὲν κατεστήσατο καὶ ἐν τῇ Λέσβῳ καὶ ἐν τῇ ἀντιπέρας ἠπείρῳ, εἰ ἄρα ποι κινοῖντο αἱ νῆες, ὅπως μὴ λάθοιεν· αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Μήθυμναν παραπλεύσας ἄλφιτά τε καὶ τὰ ἄλλα ἐπιτήδεια παρασκευάζειν ἐκέλευεν, ὡς, ἢν πλείων χρόνος γίγνηται, ἐκ τῆς Λέσβου τοὺς ἐπίπλους τῇ Χίῳ ποιησόμενος. ἅμα δὲ, Ἔρεσος γὰρ τῆς Λέσβου ἀφειστήκει, ἐβούλετο ἐπ' αὐτὴν πλεύσας, εἰ δύναιτο, ἐξελεῖν. Μηθυμναίων γὰρ οὐχ οἱ ἀδυνατώτατοι φυγάδες, διακομίσαντες ἔκ τε τῆς Κύμης προςεταιριστοὺς ὁπλίτας ὡς πεντήκοντα, καὶ τῶν ἐκ τῆς ἠπείρου μισθωσάμενοι, ξύμπασιν ὡς τριακοσίοις, Ἀναξάνδρου Θηβαίου κατὰ τὸ ξυγγενὲς ἡγουμένου, προςέβαλον πρώτῃ Μηθύμνῃ· καὶ ἀποκρουσθέντες τῆς πείρας διὰ τοὺς ἐκ τῆς Μυτιλήνης Ἀθηναίων φρουροὺς προελθόντας, αὖθις ἔξω μάχῃ ἀπωσθέντες καὶ διὰ τοῦ ὄρους κομισθέντες ἀφιστᾶσι τὴν Ἔρεσον. πλεύσας οὖν ὁ Θράσυλλος ἐπ' αὐτὴν πάσαις ταῖς ναυσὶ διενοεῖτο προςβολὴν ποιεῖσθαι. προαφιγμένος δὲ αὐτόσε ἦν καὶ Θρασύβουλος πέντε ναυσὶν ἐκ τῆς Σάμου, ὅτε ἠγγέλθη αὐτοῖς ἡ τῶν φυγάδων αὕτη διάβασις· ὑστερήσας δὲ ἐπὶ τὴν Ἔρεσον ἐφώρμει ἐλθών. προςεγένοντο δὲ καὶ ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου τινὲς δύο νῆες ἐπ' οἴκου ἀνακομιζόμεναι καὶ [αἱ] Μηθυμναῖαι· καὶ αἱ πᾶσαι νῆες παρῆσαν ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα, ἀφ' ὧν τῷ στρατεύματι παρεσκευάζοντο ὡς κατὰ κράτος μηχαναῖς τε καὶ παντὶ τρόπῳ, ἢν δύνωνται, αἱρήσοντες τὴν Ἔρεσον.

101. Ὁ δὲ Μίνδαρος ἐν τούτῳ καὶ αἱ ἐκ τῆς Χίου τῶν Πελοποννησίων νῆες, ἐπισιτισάμεναι δυσὶν ἡμέραις, καὶ λαβόντες παρὰ τῶν Χίων τρεῖς τεσσαρακοστὰς ἕκαστος Χίας, τῇ

λοποννησίων. — ἀπ' αὐτοῦ, i. e. ἀπὸ τοῦ ἀποστῆσαι τὰς πόλεις.

100. καθέξειν, Schol. ἐνδιατρίψειν.

κατὰ τὸ ξυγγενές. De hac consanguinitate Boeotorum cum Aeolensibus vid. 3, 2. 7, 57. — Mox προαφιγμένος, int. τοῦ Θρασύλλου. ὑστερήσας, (sc. Thrasybulus) respicit ad Eresi defectionem.

101. τρεῖς τεσσαρακοστὰς ἕκαστος Χίας. Schol. ἀρχαῖα νομίσματα ἐπιχώρια. Portus ita dictum putabat hunc nummum, quod esset quadragesima pars nummi alicuius no-

Digitized by Google

τρίτῃ διὰ ταχέων ἀπαίρουσιν ἐκ τῆς Χίου οὐ πελάγιαι, ἵνα μὴ περιτύχωσι ταῖς ἐν τῇ Ἐρέσῳ ναυσὶν, ἀλλὰ ἐν ἀριστερᾷ τὴν Λέσβον ἔχοντες ἔπλεον ἐπὶ τὴν ἤπειρον. καὶ προσβαλόντες τῆς Φωκαΐδος ἐς τὸν ἐν Κρατερίοις λιμένα καὶ ἀριστοποιησάμενοι, παραπλεύσαντες τὴν Κυμαίαν δειπνοποιοῦνται ἐν Ἀργεννούσαις τῆς ἠπείρου, ἐν τῷ ἀντιπέρας τῆς Μυτιλήνης. ἐντεῦθεν δὲ ἔτι πολλῆς νυκτὸς παραπλεύσαντες, καὶ ἀφικόμενοι τῆς ἠπείρου ἐς Ἀρματοῦντα καταντικρὺ Μηθύμνης, ἀριστοποιησάμενοι, διὰ ταχέων παραπλεύσαντες Λέκτον καὶ Ἀδρισσαν καὶ Ἀμαξιτὸν καὶ τὰ ταύτῃ χωρία, ἀφικνοῦνται ἐς Ῥοίτειον ἤδη τοῦ Ἑλλησπόντου, πρωΐτερον μέσων νυκτῶν· εἰσὶ δ' αὖ τῶν νεῶν καὶ ἐς Σίγειον κατῆραν καὶ ἄλλοσε τῶν ταύτῃ χωρίων.

102. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐν τῇ Σηστῷ δυοῖν δεούσαις εἴκοσι ναυσὶν ὄντες, ὡς αὐτοῖς οἵ τε φρυκτωροὶ ἐσήμαινον, καὶ ᾐσθάνοντο τὰ πυρὰ ἐξαίφνης πολλὰ ἐν τῇ πολεμίᾳ φανέντα, ἔγνωσαν ὅτι ἐσπλέουσιν οἱ Πελοποννήσιοι. καὶ τῆς αὐτῆς ταύτης νυκτὸς ὡς εἶχον τάχους ὑπομίξαντες τῇ Χερσονήσῳ, παρέπλεον ἐπ' Ἐλαιοῦντος, βουλόμενοι ἐκπλεῦσαι ἐς τὴν εὐρυχωρίαν, τὰς τῶν πολεμίων ναῦς. καὶ τὰς μὲν ἐν Ἀβύδῳ ἑκκαίδεκα ναῦς ἔλαθον, προειρημένης φυλακῆς τῷ φιλίῳ ἐπίπλῳ, ὅπως αὐτῶν ἀνακῶς ἔξουσιν, ἣν ἐκπλέωσι· τὰς δὲ μετὰ τοῦ Μινδάρου ἅμα τῇ ἕῳ κατιδόντες, τὴν δίωξιν εὐθὺς ποιούμενοι,

bis ignoti. — Formam *δυοῖν* tuetur Buttmann. Gr. max. Vol. I. p. 282.

οὐ πελάγιαι. Negatio *οὐ* ex coniectura nostra accessit, quam probavit Krüg. l. l. p. 396., receperunt Goell. et Poppo.

ἐν Ἀργεννούσαις τῆς ἠπείρου. Pro vulgato *Ἀργινούσας* codd. Cass. Aug. Pal. It. *Ἀργιννούσας*, Vat. *Ἀργερούσας*. Verba *τῆς ἠπείρου*, si germana sunt, de quo dubitat cum Krüg. Goeller., nihil aliud possunt significare quam „Arginusis insulis ex adverso positum cognomine fuisse in continente oppidum, quemadmodum Sybota portus Sybotis insulis opposita fuerunt.“ *Krüg.* Quam ipsam sententiam confirmare Popponi I. 1. p. 448. videntur Scholia ad Aristoph. Ran. v. 33. et 710. Contra Diodorus 13, 97. hoc oppidum in insulas transfert. — Mox post *παραπλεύσαντες* Cass. Aug. It. Vat. Reg. K. m. Ar. Chr. addunt *τὴν Κύμαιαν*, quod e praegressis irrepsisse suspicatur Krüg. l. l., Poppo autem ex *τὴν Καναίαν* corruptum putat. — *Λέκτον*, promontorium Idae. Hom. Il. Ξ, 284. Herodot. 9, 114.

102. *φρυκτωροί.* Vid. ad 2, 94. — *ὑπομίξαντες τῇ Χερσ.* Schol. *ἐγγίσαντες*, i. e. oram Chersonesi legentes. — Elaeus oppidum est Chersonesi ad Hellesponti aditum. — *ἐκπλεῦσαι.* Schol. *ἀντὶ τοῦ ἐκπλεύσαντες διαφυγεῖν.* „Frustra quaesivi quo hunc loquendi morem comprobarem.“ *Goell.* Itaque „dubites an virgula ponenda sit post *εὐρυχωρίαν*, ut *τὰς — ναῦς* ad *παρέπλεον* pertineat.“ *Poppo.*

προειρημένης φυλακῆς τῷ φιλ. ἐπ. Schol. interpretatur: *καίτοι προειρημένου τοῖς ἐν τῇ Ἀβύδῳ ὑπὸ τοῦ φιλίου ἐπίπλου, (τουτέστιν ὑπὸ τοῦ στόλου τοῦ μετὰ Μινδάρου) ὅπως παραφυλάττωσι τοὺς Ἀθηναίους, ὑπὲρ τοῦ μὴ λαθεῖν αὐτοὺς ἐκπλεύσαντας. — ἀνακῶς, ἐπιμελῶς, προνοητικῶς.*

τὴν δίωξιν εὐθὺς ποιούμενοι. Cum *δίωξιν ποιεῖσθαι* non possit esse *fugere*, sed idem sit quod *διώκειν*, *ποιούμενοι* corruptum esse patet. Conieci olim *ποιουμένων*, Krüg.

Digitized by Google

οὐ φθάνουσι πᾶσαι, ἀλλ' αἱ μὲν πλείους ἐπὶ τῆς Ἴμβρου καὶ Λήμνου διέφυγον, τέσσαρες δὲ τῶν νεῶν αἱ ὕστεραι πλέουσαι καταλαμβάνονται παρὰ τὸν Ἐλαιοῦντα. καὶ μίαν μὲν ἐποκείλασαν κατὰ τὸ ἱερὸν τοῦ Πρωτεσιλάου αὐτοῖς ἀνδράσι λαμβάνουσι, δύο δὲ ἑτέρας ἄνευ τῶν ἀνδρῶν· τὴν δὲ μίαν πρὸς τῇ Ἴμβρῳ κενὴν κατακαίουσι.

103. Μετὰ δὲ τοῦτο ταῖς τε ἐξ Ἀβύδου ξυμμιγείσαις καὶ ταῖς ἄλλαις, ξυμπάσαις ἓξ καὶ ὀγδοήκοντα, πολιορκήσαντες Ἐλαιοῦντα ταύτην τὴν ἡμέραν, ὡς οὐ προεχώρει, ἀπέπλευσαν ἐς Ἄβυδον. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ψευσθέντες τῶν σκοπῶν, καὶ οὐκ ἂν οἰόμενοι σφᾶς λαθεῖν τὸν παράπλουν τῶν πολεμίων νεῶν, ἀλλὰ καθ' ἡσυχίαν τειχομαχοῦντες, ὡς ἦσθοντο, εὐθὺς ἀπολιπόντες τὴν Ἔρεσον κατὰ τάχος ἐβοήθουν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον· καὶ δύο τε ναῦς τῶν Πελοποννησίων αἱροῦσιν, αἳ πρὸς τὸ πέλαγος τότε θρασύτερον ἐν τῇ διώξει ἀπάρασαι περιέπεσον αὐτοῖς, καὶ ἡμέρᾳ ὕστερον ἀφικόμενοι ὁρμίζονται ἐς τὸν Ἐλαιοῦντα, καὶ τὰς ἐκ τῆς Ἴμβρου, ὅσαι κατέφυγον, κομίζονται, καὶ ἐς τὴν ναυμαχίαν πέντε ἡμέρας παρεσκεύαζοντο.

104. Μετὰ δὲ τοῦτο ἐναυμάχουν τρόπῳ τοιῷδε. οἱ Ἀθηναῖοι παρέπλεον ἐπὶ κέρως τεταγμένοι παρ' αὐτὴν τὴν γῆν ἐπὶ τῆς Σηστοῦ· οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, αἰσθόμενοι ἐκ τῆς Ἀβύδου, ἀντανῆγον καὶ αὐτοί. καὶ ὡς ἐγένοντο ναυμαχήσοντες, παρέτεινον τὸ κέρας, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι παρὰ τὴν Χερσόνησον, ἀρξάμενοι ἀπὸ Ἰδάκου μέχρι Ἀρριανῶν, νῆες ἓξ καὶ ἑβδομήκοντα, οἱ δ' αὖ Πελοποννήσιοι ἀπὸ Ἀβύδου μέχρι Λαρδάνου, νῆες ὀκτὼ καὶ ὀγδοήκοντα. κέρας δὲ τοῖς μὲν Πελοποννησίοις εἶχον τὸ μὲν δεξιὸν Συρακόσιοι, τὸ δ' ἕτερον αὐτὸς Μίνδαρος καὶ τῶν νεῶν αἱ ἄριστα πλέουσαι, Ἀθηναίοις δὲ τὸ μὲν ἀριστερὸν Θράσυλλος, ὁ δὲ Θρασύβουλος τὸ δεξιόν· οἱ δὲ ἄλλοι στρατηγοὶ ὡς ἕκαστοι διετάξαντο. ἐπειγομένων δὲ τῶν Πελοποννησίων πρότερόν τε ξυμμῖξαι, καὶ κατὰ μὲν τὸ δεξιὸν τῶν Ἀθηναίων ὑπερσχόντες αὐτοὶ τῷ εὐωνύμῳ ἀποκλῆσαι τοῦ ἔξω αὐτοὺς ἔκπλου, εἰ δύναιντο, κατὰ δὲ τὸ μέσον ἐξῶσαι πρὸς τὴν γῆν οὐχ ἑκὰς οὖσαν, οἱ Ἀθηναῖοι γνόντες, ἢ μὲν ἐβούλοντο ἀποφράξασθαι αὐτοὺς οἱ ἐναντίοι, ἀντεπεξῆγον, καὶ περιεγίγνοντο τῷ πλῷ· τὸ δ' εὐώνυμον αὐτοῖς ὑπερεβεβλήκει ἤδη τὴν ἄκραν, ἣ Κυνὸς σῆμα καλεῖται· τῷ δὲ μέσῳ, τοιούτου ξυμβαίνοντος, ἀσθενέσι καὶ διεσπασμέναις ταῖς νανσὶ καθίσταντο, ἄλλως τε καὶ ἐλάσσοσι χρώμενοι τὸ πλῆθος, καὶ τοῦ χωρίου τοῦ περὶ τὸ Κυνὸς σῆμα ὀξείαν καὶ γωνιώδη τὴν περιβολὴν ἔχοντος, ὥστε τὰ ἐν τῷ ἐπέκεινα αὐτοῦ γιγνόμενα μὴ κάτοπτα εἶναι.

ad Dion. p. 319. κοιωμένου. — Ἴμβρου soli Cl. Vat. praebent. Ceteri ἠπείρου.

104. ἐπὶ κέρως. Vid. annot. ad 2, 90.

ὑπερσχόντες αὐτοί. Exspectes ὑπερσχόντων αὐτῶν, quia praecedit ἐπειγομένων. Sed perspicuitatis causâ, ut videtur, nominativum adhibuit, qui aptus est sequenti εἰ δύναιντο, si verba sic iungas: καὶ, εἰ δύναιντο, ἀποκλῆσαι μὲν ἔκπλου τοὺς Ἀθηναίους κατὰ τὸ δεξιὸν αὐτῶν ὑπερσχόντες αὐτοὶ τῷ εὐωνύμῳ, ἐξῶσαι δὲ κατὰ τὸ μέσον πρὸς τὴν γῆν.

Digitized by Google

105. Προσπεσόντες οὖν οἱ Πελοποννήσιοι κατὰ τὸ μέσον ἐξέωσάν τε ἐς τὸ ξηρὸν τὰς ναῦς τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἐς τὴν γῆν ἐπεξέβησαν, τῷ ἔργῳ πολὺ περισχόντες. ἀμῦναι δὲ τῷ μέσῳ οὔθ' οἱ περὶ τὸν Θρασύβουλον ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ἀπὸ πλήθους τῶν ἐπικειμένων νεῶν ἐδύναντο, οὔθ' οἱ περὶ τὸν Θράσυλλον ἀπὸ τοῦ εὐωνύμου: ἀφανές τε γὰρ ἦν διὰ τὴν ἄκραν τὸ Κυνὸς σῆμα, καὶ ἅμα οἱ Συρακόσιοι καὶ οἱ ἄλλοι οὐκ ἐλάσσους ἐπιτεταγμένοι εἶργον αὐτούς, πρὶν οἱ Πελοποννήσιοι διὰ τὸ κρατήσαντες ἀδεῶς ἄλλοι ἄλλην ναῦν διώκοντες ἤρξαντο μέρει τινὶ σφῶν ἀτακτότεροι γενέσθαι. γνόντες δὲ οἱ περὶ τὸν Θρασύβουλον, τὰς ἐπὶ σφίσι ναῦς ἐπεχούσας, παυσάμενοι τῆς ἐπεξαγωγῆς ἤδη τοῦ κέρως καὶ ἐπαναστρέψαντες, εὐθὺς ἠμύναντό τε καὶ τρέπουσι· καὶ τὰς κατὰ τὸ νικῆσαν τῶν Πελοποννησίων μέρος ὑπολαβόντες πεπλανημένας ἔκοπτόν τε, καὶ ἐς φόβον τὰς πλείους ἀμαχεὶ καθίστασαν. οἵ τε Συρακόσιοι ἐτύγχανον καὶ αὐτοὶ ἤδη τοῖς περὶ τὸν Θράσυλλον ἐνδεδωκότες καὶ μᾶλλον ἐς φυγὴν ὁρμήσαντες, ἐπειδὴ καὶ τοὺς ἄλλους ἑώρων.

106. Γενομένης δὲ τῆς τροπῆς, καὶ καταφυγόντων τῶν Πελοποννησίων πρὸς τὸν Μελδιον μάλιστα ποταμὸν τὸ πρῶτον, ὕστερον δὲ ἐς Ἄβυδον, ναῦς μὲν ὀλίγας ἕλαβον οἱ Ἀθηναῖοι, (στενὸς γὰρ ὢν ὁ Ἑλλήσποντος βραχείας τὰς ἀποφυγὰς τοῖς ἐναντίοις παρεῖχε,) τὴν μέντοι νίκην ταύτην τῆς ναυμαχίας ἐπικαιροτάτην δὴ ἔσχον. φοβούμενοι γὰρ τέως τὸ τῶν Πελοποννησίων ναυτικὸν διά τε τὰ κατὰ βραχὺ σφάλματα καὶ διὰ τὴν ἐν τῇ Σικελίᾳ ξυμφορὰν, ἀπηλλάγησαν τοῦ σφᾶς τε αὐτοὺς καταμέμφεσθαι καὶ τοὺς πολεμίους ἔτι ἀξίους του ἐς τὰ ναυτικὰ νομίζειν. ναῦς μέντοι τῶν ἐναντίων λαμβάνουσι Χίας μὲν ὀκτὼ, Κορινθίας δὲ πέντε, Ἀμπρακιώτιδας δὲ δύο καὶ Βοιωτίας δύο, Λευκαδίων δὲ καὶ Λακεδαιμονίων καὶ Συρακοσίων καὶ Πελληνέων μίαν ἑκάστων· αὐτοὶ δὲ πεντεκαίδεκα ναῦς ἀπολλύασι. στήσαντες δὲ τροπαῖον ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ οὗ τὸ Κυνὸς σῆμα, καὶ τὰ ναυάγια προσαγαγόμενοι, καὶ [τοὺς] νεκροὺς τοῖς ἐναντίοις ὑποσπόνδους ἀποδόντες, ἀπέστειλαν καὶ ἐς τὰς Ἀθή-

105. *διώκοντες*. Vulgo *διώκειν*. Illud exhibent Cass. Aug. It. Vat. et recepit cum Goell. Popp. Ita *διὰ τὸ κρατήσαντες* est commixtio duarum loquendi rationum, cum proprie dicendum fuerit aut *διὰ τὸ κρατεῖν*, aut *κρατήσαντες*, omissis verbis *διὰ τό*. Vid. annot. ad 4, 63.

τὰς ἐπὶ σφίσι ναῦς ἐπεχούσας. Cum Porto interpretes plerique omnes *ἐπεχούσας* interpretantur *cursum inhibentes*. Sed ita minus aptum videtur quod sequitur *ἠμύναντο*. Schol. rectius videtur explicare *τὰς ἐπικειμένας ναῦς* sive *ἐφιδρυνούσας*. Ad *γνόντες*, posita post *Θρασύβ.* virgula, subaudies *τοῦτο*, *τὸ ἀτακτοτέρους γενέσθαι τοὺς Πελ.* Sic cap. 104. *οἱ Ἀθηναῖοι γνόντες*, et alibi saepe. — Mox *τὸ νικῆσαν* est *τὸ μέσον*. — *ὑπολαβόντες* Schol. *δεξάμενοι*.

106. *Μελδιον*. Sic nunc ex Cass. Aug. Pal. It. Vat. editum. Vulgo *Πύδιον*. Nec Pydius nec Midius aliunde notus est. Vid. Poppo I. 2. 438. Quando Cyzicus ab Atheniensibus desciverit, non legimus apud Thucyd. Diodorus narrat 13, 40. Monuit Goell.

καὶ ἀνέλπιστον. Hoc *καὶ* referendum videtur ad illud, quod sequi-

Digitized by Google

νας τριήρη ἄγγελον τῆς νίκης. οἱ δὲ, ἀφικομένης τῆς νεὼς καὶ ἀνέλπιστον τὴν εὐτυχίαν ἀπούσαντες ἐπί τε ταῖς περὶ τὴν Εὔβοιαν ἄρτι ξυμφοραῖς καὶ κατὰ τὴν στάσιν γεγενημέναις πολὺ ἐπερρώσθησαν, καὶ ἐνόμισαν σφίσιν ἔτι δυνατὰ εἶναι τὰ πράγματα, ἢν προθύμως ἀντιλαμβάνωνται, περιγενέσθαι.

107. Μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν ἡμέρᾳ τετάρτῃ ὑπὸ σπουδῆς ἐπισκευάσαντες τὰς ναῦς οἱ ἐν [τῇ] Σησταῷ Ἀθηναῖοι ἔπλεον ἐπὶ Κύζικον ἀφεστηκυῖαν· καὶ κατιδόντες κατὰ Ἀριστεγιον καὶ Πριαπον τὰς ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου ὑπερωὸ ναῦς ὁρμούσας, ἐπιπλεύσαντες καὶ μάχῃ κρατήσαντες τοὺς ἐν τῇ γῇ, ἔλαβον τὰς ναῦς. ἀφικόμενοι δὲ καὶ ἐπὶ τὴν Κύζικον ἀτείχιστον οὖσαν προσηγάγοντο πάλιν, καὶ χρήματα ἀνέπραξαν. ἔπλευσαν δὲ ἐν τούτῳ καὶ οἱ Πελοποννήσιοι ἐκ τῆς Ἀβύδου ἐπὶ τὸν Ἐλαιοῦντα, καὶ τῶν σφετέρων νεῶν τῶν αἰχμαλώτων ὅσαι ἦσαν ὑγιεῖς ἐκομίσαντο, (τὰς δὲ ἄλλας Ἐλαιούσιοι κατέκαυσαν), καὶ ἐς τὴν Εὔβοιαν ἀπέπεμψαν Ἱπποκράτην καὶ Ἐπικλέα κομιοῦντας τὰς ἐκεῖθεν ναῦς.

108. Κατέπλευσε δὲ ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τούτους καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης ταῖς τρισὶ καὶ δέκα ναυσὶν ἀπὸ τῆς Κάνου καὶ Φασήλιδος ἐς τὴν Σάμον, ἀγγέλλων ὅτι τάς τε Φοινίσσας ναῦς ἀποτρέψειε Πελοποννησίοις ὥστε μὴ ἐλθεῖν, καὶ τὸν Τισσαφέρνην ὅτι φίλον πεποιήκοι μᾶλλον Ἀθηναίοις ἢ πρότερον. καὶ πληρώσας ναῦς ἐννέα πρὸς αἷς εἶχεν, Ἀλικαρνασσέας τε πολλὰ χρήματα ἐξέπραξε, καὶ Κῶν ἐτείχισε. ταῦτα δὲ πράξας, [καὶ] ἄρχοντα ἐν τῇ Κῷ καταστήσας, πρὸς τὸ μετόπωρον ἤδη ἐς τὴν Σάμον κατέπλευσε. καὶ ὁ Τισσαφέρνης ἀπὸ τῆς Ἀσπένδου, ὡς ἐπύθετο τὰς τῶν Πελοποννησίων ναῦς ἐκ τῆς Μιλήτου ἐς τὸν Ἑλλήσποντον πεπλευκυίας, ἀναζεύξας ἦλαυνεν ἐπὶ τῆς Ἰωνίας. ὄντων δὲ τῶν Πελοποννησίων ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ, Ἀντάνδριοι (εἰσὶ δὲ Αἰολῆς) παρακομισάμενοι ἐκ τῆς Ἀβύδου πεζῇ διὰ τῆς Ἴδης τοῦ ὄρους ὁπλίτας ἐσηγάγοντο ἐς τὴν πόλιν, ὑπὸ Ἀρσάκου τοῦ Πέρσου, Τισσαφέρνους ὑπάρχου, ἀδικούμενοι, ὅσπερ καὶ Δηλίους τοὺς Ἀτραμύττειον οἰκήσαντας, ὅτε ὑπ' Ἀθηναίων Δήλου καθάρσεως ἕνεκα ἀνέστησαν, ἔχθραν προσποιησάμενος ἄδηλον, καὶ ἐπαγγείλας στρατιὰν αὐτῶν τοῖς βελτίστοις, ἐξαγαγὼν ὡς ἐπὶ φιλίᾳ καὶ ξυμμαχίᾳ, τηρήσας ἀριστοποιουμένους καὶ περιστήσας τοὺς ἑαυτοῦ κατηκόντισε. φοβούμενοι οὖν αὐτὸν διὰ τοῦτο τὸ ἔργον, μήποτε καὶ περὶ σφᾶς τι παρανομήσῃ, καὶ ἄλλα ἐπιβάλλοντος αὐτοῦ

tur ante ἐνόμισαν. — οἱ δέ, int. οἱ Ἀθηναῖοι, ex τὰς Ἀθήνας. — Paullo post σφίσι τὰ πράγματα περιγενέσθαι pro σφῶν τὰ πράγ. περ.

108. ταῖς τρισὶ καὶ δέκα. Tot enim secum duxerat. Vid. c. 88. — Paullo inferius καὶ ἄρχοντα praebet Vat. καί etiam I. Lugd., sed non plane necessarium esse monet Poppo. — ἀναζεύξας. Schol. ἐκαναστρέψας. „At velet castris motis." Poppo. ὁπλίτας, sc. τῶν Πελοποννησίων. De Deliis Atramyttium habitantibus iam legimus supra 5, 1., ubi item scribitur Ἀτραμύττειον, ut hic It. — ἔχθραν προσποιησάμενος ἄδηλον simulato odio in nescio quem, vel simulans sibi hostes esse, quos non nominabat.

Digitized by Google

ἃ φέρειν οὐκ ἠδύναντο, ἐκβάλλουσι τοὺς φρουροὺς αὐτοῦ ἐκ τῆς ἀκροπόλεως.

109. Ὁ δὲ Τισσαφέρνης αἰσθόμενος καὶ τοῦτο τῶν Πελοποννησίων τὸ ἔργον, καὶ οὐ μόνον τὸ ἐν τῇ Μιλήτῳ καὶ Κνίδῳ, (καὶ ἐνταῦθα γὰρ αὐτοῦ ἐξεπεπτώκεσαν οἱ φρουροὶ,) διαβεβλῆσθαί τε νομίσας αὐτοὺς σφόδρα, καὶ δείσας μὴ καὶ ἄλλο τι ἔτι βλάπτωσι, καὶ ἅμα ἀχθόμενος εἰ Φαρνάβαζος ἐξ ἐλάσσονος χρόνου καὶ δαπάνης δεξάμενος αὐτοὺς κατορθώσει τι μᾶλλον τῶν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, πορεύεσθαι διενοεῖτο πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, ὅπως μέμψηταί τε τῶν περὶ τὴν Ἄντανδρον γεγενημένων, καὶ τὰς διαβολὰς καὶ περὶ τῶν Φοινισσῶν νεῶν καὶ τῶν ἄλλων ὡς εὐπρεπέστατα ἀπολογήσηται. καὶ ἀφικόμενος πρῶτον ἐς Ἔφεσον θυσίαν ἐποιήσατο τῇ Ἀρτέμιδι. [ὅταν ὁ μετὰ τοῦτο τὸ θέρος χειμὼν τελευτήσῃ, ἐν καὶ εἰκοστὸν ἔτος πληροῦται.]

109. διαβεβλῆσθαι — αὐτούς. Vulgo αὐτοῖς. Vid. ad c. 81. Nostrum paullo difficilius: *putans eos valde infensos esse.* Vulgata significat *existimans se in maximum eorum odium incurrisse.*

διαβολάς. Addunt ἀπώσηται Cl. Reg. F. Lugd. m. Ar. Chr. Dan. marg. Steph. et a man. rec. Aug. haud dubie ex interpretatione. Nam accus. τὰς διαβολάς pendere potest ex ἀπολογήσηται, quod qui infringere conatur Poppo ad h. l., ipse affert c. 68. θανάτου δίκην ἀπολογεῖσθαι.

ὅταν — πληροῦται. Haec verba omittit I. Ab aliena manu ea esse adscripta, consentiunt Critici.

Digitized by Google

DESCRIPTIO
SYRACUSARUM,

ex Goelleri Thucydidis editione T. II. p. 102 sqq. desumpta.

Partes urbis Syracusarum fuere quinque: *Ortygia*, *Acradina*, *Tyca*, *Neapolis*, *Epipolae*. [Thucydidis aetate duae tantum erant priores, vel tres, ut Letronnio videtur in Essai critique sur la topographie de Syracuse. Paris 1812, qui Tycam iam tunc satis magnum aedificiorum numerum habuisse putat.] Primum *Insula* sive *Ortygia* ab Corinthiis, duce Archia, communiri habitarique coepta est; mox *Acradina* etiam in continenti adiecta incolisque frequentata. Urbs sita erat in planitie, quae in mare protenditur, formamque habet peninsulae duplici sinu conclusae. Thuc. 6, 99. init. ibique Schol. Illam peninsulam adiacet Ortygia, quae iam capit reliquias urbis quondam maximae Graecarum. Secundum Strabonem ambitus urbis florescentis fuit centum octoginta ferme stadiorum. Ambitus Ortygiae, quae hodie sola habitatur, secundum Swinburn. T. III. p. 377. bis mille ferme passuum est. Illa insula cum primum coloniae Corinthiorum suffecisset, in decursu aetatis ita multitudo hominum aucta est, ut in continentem Siciliam aedificia continuare cogerentur. Antiquissimis temporibus vallo lapideo iuncta erat, quod sive terrarum motu destructum, sive undarum vi perruptum est. Abhinc valli loco ponte continebatur. Rursus e ruderibus illius pontis et aedificiorum finitimorum vallum confectum est, quod hodieque perstare dicitur. Ortygia *Nasos* appellatur et *Insula; Arx* quoque et *Urbs* et peninsula audit, nempe prout vel lingua terrae eam continenti iungit, vel agger ille intercisus fuit. Munita erat antiquissimis iam temporibus; Dionysius tyrannus novo muro inter ipsam et Acradinam, item circa totam insulam ducto prope inexpugnabilem reddidit.

Acradina orientem versus mari alluebatur; a tractu septentrionali portus erat Trogili; occasum versus fines habebat Tycam

Digitized by Google

et Neapolin; a tractu australi ad portum magnum et Insulam pertinebat. Tyca et Temenite Acradina moenibus seiungebatur. Partem quoque ad mare sitam egregie natura rupibus muniverat, quas fluctus alluunt. — *Epipolarum* nomen est loco praerupto, occasum versus porrecto, ad urbem usque declivi, qui ita ei imminet, ut introrsus omnia pateant. Altissima Epipolarum pars plerisque collibus eminet, quorum praecipui sunt *Labdalum* et *Euryelus*. Labdalum in ipsa extrema Epipolarum crepidine Megara versus spectabat. Per Euryelum, extremo occasum versus colle situm, ad Epipolas fuit ascensus. Hodie appellant *Belvedere*. Epipolas vel post Dionysii tyranni tempora non fuisse admodum habitatas, inde apparet, quod Marcellus in hac urbis parte castra metatus est, cum captis Tyca et Neapoli in Acradinam non statim posset penetrare et difficile ei esset, milites diripienda urbe arcere, si eos per suburbia illa dispersisset. In circuitu Epipolarum prope a Labdalo *Lautumiae* fuerunt. Tractus inter Epipolas, Tycam, Acradinam et regionem Anapi, situs *Temenites* dicebatur, a luco Apollinis sic appellatus. Eadem fuit pars urbis post Thucydidis tempora *Neapolis* dicta. Per Temenitem et portas Acradinas in Acradinam transitus erat; inde a Temenite ad Anapum et Olympium via per portas Temenitides patebat. — *Tyca*, quae nomen habet a fano Fortunae, pars urbis erat Acradinae, Temeniti Epipolisque contigua; inde per Hexapyla aditus patebat ad plagam Siciliae septemtrionalem.

Portus Syracusis fuerunt tres: *Portus Trogili*, ad littus Acradinae septemtrionibus subiectum; *Portus minor* sive *Laccius*, hodie *Marmoreus*, extra urbis moenia, Acradinam inter et Ortygiam. Denique *Portus magnus* erat, qui intra continentem terram se insinuat ambitu octoginta ferme stadiorum. [Ita Strabo VI. p. 417. B., quem redarguunt recentiores, quinquies vel sexies mille passuum ambitum facientes.] Ostium magni portus fuit octo tantum stadiorum. Thuc. 7, 59. Catena firmissima seriori quoque aetate aditus ad portum interclusus est, ut intelligitur e Frontin. Strateg. I, 5, 6. Portum magnum circumnavigans, profectus ab Ortygia, cuius ad fontem Arethusam escensio erat parte insulae ea, quae in magnum portum vergit, venis ad angulum fretuli Ortygiae, quem Syracusani palis obstruxerant, quo se, dum Athenienses acrius insequerentur, reciperent. Thuc. 7, 25. Ultra Acradinam littus ad occasum vergit, dein ad austrum, hinc rursus occasum versus flectitur ad ostium Anapi amnis. Huius ostium et parvam littoris prominentiam praetervectus in sinum devenis recta ori portus obiacentem, quem τὸ κοῖλον καὶ τὸν μυχὸν τοῦ λιμένος Thucydides 7, 52 appellat. Prominentiam illam littoris χηλὴν dicit cap. 53., quo nomine hic non significari videtur agger arte factus, sed naturalis sinuatio. A μυχῷ in sinum paullo ampliorem devenis, hodie dictum Marina di Melocca. [Utrum ille μυχὸς an hic sinus *Daeon* nominetur, disceptant Goeller. et Poppo T. II. 513. 516. Ille tamen

Digitized by Google

concedit, Dasconem et *μυχόν* unum eundemque sinum esse deri.] Littus australe terminatur promontorio *Plemmyrio* (ho Massa d' Olivera), dum propius ad Ortygiam accedit, portus aditum coarctat. Id duae parvae insulae adiacent, mare ma Ionium spectans (hodie San Marciano), minor intra portum s (hodie il Castellucio). In alterutra harum insularum tropaea e xerunt Athenienses: Thuc. 7, 23. Plemmyrium a Nicia comm nitum est, utpote commeatui recipiendo aptissimum. Tria castella exstruxit, Thuc. 7, 4., quorum maximum occasum spe ctans (7, 23) omnem belli apparatus victusque copiam continebat ubi omnis exercitus consedit, navibus ad radicem promonto stationem habentibus.

Anapus, cui paullo supra ostium rivus Cyane miscetur, i portum magnum incurrit. Intra Cyanen et ostium, decem a urbe stadiis ponte iungebatur, per quem ab urbe ad Olympium et Polichnen via Helorina ducebat, quae Heloro profecta ora usque maritimam legens procurrebat ad fluvium Cacyparin (Thuc 7, 80), tum occasum versus usque ad radices Olympii vergens trans Anapum per portas Temenitides in urbem ducebat. Praeter ripam Anapi pratum fuit, quo Syracusani militum censum agere consueverant, Thuc. 6, 96. 97. Hoc partim ruderibus aedificiorum, partim flumine et rupibus munitum fraude bellica per otium et sine sanguine Nicias occupavit, ponte pone se destructo ac qua facillime ab hoste potuisset impugnari, vallo ducto. Thuc. 6, 63—67. Plut. Vit. Nic. c. 16.

Inter Anapum et urbem praeter rupes Epipolarum et moenia Temenitis palus *Lysimelia* fuit, quae naturali quodam aggere divisa altera parte ad flumen Anapum, altera ad littus maris pertinebat. Memoratur etiam stagnum *Syraco*, unde urbs nomen accepisse fertur; quae an pars tantum magnae paludis, an ipsa alio nomine Lysimelia fuerit, dubitatur. Certe nonnisi serioris aetatis scriptores, velut Viblius Sequester, Stephanus Byzant., Scymnus Chius *λίμνην Συρακώ* commemorant. Apud Thucydidem etiam nomen *ἕλος*, *palus* 6, 101. legitur, cuius pars aliqua lutosa et solida erat ita, ut lignis substratis transiri posset. Haec palus Popponi l. l. p. 517. videtur illa seriorum Syraco. Ex vicinia vero stagni illius et paludis magna horum locorum semper insalubritas erat, de qua vid. Liv. 24, 26. 33. 25, 23. Quare morbus etiam exercitum Atheniensium invasit, id quod Niciam commovere debebat, ut quam primum Sicilia excederet; sed eum superstitio retinuit. Vid. Diod. 13, 12. 14, 70. Plut. Vit. Nic. c. 22. 23. Thuc. 7, 50. Tametsi coelum Syracusanum gratissimum amoenissimumque fuit, teste Cicerone in Verr. II. 5. c. 10.

Ab Anapo austrum versus mediocri collis altitudine est, praeceps fluvio imminens, reliquis partibus lente assurgens. In hoc

Digitized by Google

colle vicus *Polichne* situs fuit, et prope eum nobile Jovis templum, unde ipse collis nomen Olympii accepit. In eo tabulae servabantur, quibus nomina cunctorum civium inscripta erant. Plutarch. Nic. c. 16.

Epipolis Athenienses potiti (Thuc. 6, 96. 97.), castello Labdalo exstructo, ad Tycam descendentes murorum ambitum celeriter aedificarunt (6, 98.) Confecta inde a *Κρημνῷ* usque ad magnum portum circummunitione (7, 2. 4), iam non multum aberat, quin murum septemtrionem versus inde a Trogilo ductum absolverent (6, 99. 101.). *Κρημνὸς* fuit pars crepidinis Epipolarum praeruptissima, Temenitae propemodum contigua (Thuc. 6, 101. 103.). Ab hac parte urbs fuit munitissima, teste Plutarcho Vit. Timol. c. 21.

Digitized by Google

TABVLA CHRONOLOGICA RERVM MAXIME MEMORABILIVM.

B. P.	Olymp.	ante Chr.	
	347 ante 1 Olymp.	1124	Boeoti Arna electi terram Cadmeidem incolunt 1, 12.
	327 a. 1. Ol. paucis annis ante	1104	Dorienses cum Heraclidis Peloponnesum occupant 1, 12.
	28 a. 1 Ol.	804	Lycurgus rempublicam Lacedaemoniorum legibus constituit 1, 18. (Alii circa a. 880 factum dicunt.)
	11, 3	733	Naxus, prima Graecorum in *Sicilia colonia*, condita 6, 3.
	11, 4	732	Syracusae conditae 6, 3.
	29, 1	664	Antiquissima pugna navalis 1, 13.
	67, 2	510	Hippias Athenis electus 1, 18. 6, 59.
	72, 3	490	Pugna Marathonia 1, 18. 6, 59.
	75, 1	480	Xerxis expeditio contra Graeciam 1, 14.
	75, 2	479	Persae e Graecia expulsi 1, 89.
	75, 3/4	477	Munitio Piraeei absoluta 1, 93.
	77, 3	469	Pugna navalis et terrestris apud Eurymedontem 1, 100.
	78, 3	465	Terrae motus in Laconica 1, 101.
	80, 3/4	457	Athenis muri longi inchoantur 1, 107. Pugna Tanagrensis 1, 108.
	80, 4 / 81, 1	456	Proelium ad Oenophyta 1, 108.
	82, 3/4	449	Cimonis obitus 1, 112.
	83, 3/4	446	Euboea ab Atheniensibus desciscit 1, 114.
14 ante B. Pel. init.	83, 3/4	445	Foedus inter Athenienses et Peloponnesios pactum post Euboeam receptam 1, 87. 115. 2, 1.
5 ante B. P. init.	86, 1	436	Epidamnii Corinthiorum opem implorant 1, 25.
4 a. B. P.	86, 2	435	Corcyraeorum victoria 1, 29.
1 a. B. P.	87, 4 / 87, 1	432	Secunda pugna navalis inter Corcyraeos et Corinthios 1, 49. Potidaea deficit ab Athen. 1, 58.

Digitized by Google

B. P.	Olymp.	ante Chr.	
1	87, 1	431 veris initio	Thebani Plataeam clam opprimunt 2, 2.
1	87, 2	431 m. Iulio.	Prima Lacedaemoniorum invasio in Atticam, duce Archidamo 2, 19.
2	87, 2	430 aestatis init.	Pestis Athenis grassari incipit 2, 47.
3	87, 3	429	Peloponnesiorum expeditio adversus Plataeam 2, 71 seqq.
			Eorundem et Ambraciotarum adversus Acarnaniam expeditio 2, 80 sqq.
			Sitalces, Odrysarum rex, contra Perdiccam et Chalcidenses in Macedoniam exercitum admovet 2, 95 sqq.
4	88, 1	428	Lesbus deficit ab Atheniensibus 3, 2.
4	88, 1	427	Plataeenses CCXII murum Peloponnesiorum transgressi evadunt Athenas 3, 20 sqq.
5	88, ½	427	Lesbus in Atheniensium potestatem redit 3, 28. Plataea Lacedaemoniis traditur 3, 52. Seditiones Corcyram vexant 3, 70 sqq. — Prior Atheniensium in Siciliam expeditio 3, 86.
6	88, ½	426	Demosthenis in Aetolos expeditio et clades 3, 95 sqq.
6	88, 3	426	Ambraciotarum expeditio adversus Argos Amphilochicum et clades 3, 105 sqq.
7	88, 3	425	Athenienses Pylum in Messenia sitam muniunt 4, 4.
7	88, 4	425	Spartani CGXCII vivi in insula Sphacteria ab Atheniensibus capiuntur 4, 38.
8	88, 4	424	Cythera ab Atheniensibus occupata 4, 54.
8	89, 1	424	Siculi inter se pacem instaurant 4, 65.
			Megarensium longi muri per proditionem ab Atheniensibus capiuntur 4, 66 sqq. item Nisaea 4, 69.
			Brasidas per Thessaliam in Thraciam transit 4, 78. Clades Atheniensium apud Delium 4, 89 sqq.
			Amphipolitani Brasidam recipiunt 4, 107. Torone proditione capta 4, 112.
9	89, 1 m. Elaphebol. die XIV.	423 ¼ Mart.	Inducias pactas inter Athenienses et Lacedaemonios 4, 117.
			Scione sponte ad Brasidam deficit biduo post 4, 120.
10	89, 3	422 aestate desinente.	Pugna apud Amphipolin, qua et Cleon et Brasidas occiduntur 5, 10.
11	89, 3	421 m. April.	Pax in quinquaginta annos facta inter Athenienses et Lacedaemonios 5, 17.
12	89, 4	420	Foedus inter Athenienses, Argivos, Mantinenses et Eleos 5, 47.
14	90, 2	418	Lacedaemonii bellum Argivis inferunt 5, 57.
14	90, 3	418	Pugna inter Argivos et Lacedaemonios, duce Agide 5, 66 sqq.
			Pax inter Argivos et Lacedaemonios 5, 77. deinde etiam societas 5, 79.

Digitized by Google

B. P.	Olymp.	ante Chr.	
16	$\frac{90}{91}\frac{4}{1}$	416	Athenienses Melum adoriuntur et tandem superant 5, 84 sqq.
17	91, 1	415	Atheniensium maximae copiae, ducibus Nicia, Lamacho et Alcibiade, in Siciliam proficiscuntur 6, 30.
17	91, 2	415	Prima inter Athenienses et Syracusanos pugna, qua vincunt Athenienses 6, 67 sqq. Lacedaemonii, ab Alcibiade exstimulati, rursus ad bellum cum Atheniensibus gerendum se accingunt 6, 93.
18	91, 2	414	Altero proelio victores Athenienses munimento Syracusas intercludere instituunt 6, 97 sqq.
18	91, 3	414	Gylippi Spartani adventus 7, 2.
19	91, 3	413	Lacedaemonii Deceliam communiunt 7, 19. Prima pugna navalis inter Athenienses et Syracusanos. Gylippus Plemmyrium capit 7, 22 sqq. mensē Iunio. Secunda pugna navalis inter eosdem 7, 36 sqq. sub fin. Iulii.
19	91, 4	413. 29 Iul.	Demosthenis et Eurymedontis adventus in Siciliam 7, 42.
		31 Iul.	Pugna apud Epipolas nocte commissa 7, 43.
		31 Aug.	Pugna navali vincunt Syracusani, terrestri Athenienses 7, 52 seqq.
		1 Sept.	Pugna illa navalis, qua Atheniensium classis conficitur 7, 69 sqq.
		3 Sept.	Athenienses a Syracusis recedunt terrestri itinere 7, 75 sqq.
		8 Sept.	Demosthenes cum sua exercitus parte se dedit Gylippo et Syracusanis 7, 82.
		10 Sept.	Nicias cum suis Gylippo se tradit 7, 85.
20	92, 1	412	Chii, Erythraei et Milesii ab Atheniensibus deficiunt 8, 14 et 17. Primum foedus Lacedaemoniorum cum Dario et Tissapherne 8, 37.
20	92, 1	411 sub init. Mart.	Democratia Athenis sublata 8, 70.
21	92, 1	411 Iunio. eod. mense	Euboea a Peloponnesiis occupatur 8, 95. Democratia Athenis restituta 8, 97.
21	92, 2	411 med. Iul.	Thrasybuli victoria apud Sestum 8, 104.
27	93, 4	404 Aprili.	Athenae Lysandro traditae. Belli Peloponnesiaci finis 5, 26.

Digitized by Google

INDEX NOMINVM ET RERVM.

A.

Abdera, Thraciae urbs 2, 97.
Abronychus 1, 91.
Abydus, in Hellesponto sita 8, 62.
Acamantis tribus Atheuis 4, 118.
Acanthus Lacedaemonius 5, 19. Acanthus Andriorum colonia in Thracia 4, 84.
Acarnania 2, 102. Acarnanes optimi funditores 2, 81. Atheniensium socii 2, 68. Ambraciotas vincunt 3, 108.
Acesines, Siciliae fl. 4, 25.
Achaia Atheniensibus sociata 1, 111. Peloponnesiis reddita c. 115. Achaei Phthiotae 8, 3. Achaei universale Graecorum nomen 1, 3.
Acharnae, Atticae pagus 2, 19.
Achelous fl. 2, 102.
Acheron Thesprotiae fl. 1, 46. Acherusia palus ibid.
Achilles 1, 3.
Acrae urbs Siciliae 6, 5.
Acraeum Lepas 7, 78.
Acragas urbs et fl. Siciliae 6, 4.
Acrothoi urbs in Atho sita 4, 109.
Actaeae civitates 4, 52.
Acte regio 4, 109.
Actium agri Anactorii 1, 29.
Admetus 1, 136.
Aeantides Lampsacenus 6, 59.
Aegaeum mare 1, 98.
Aegaleos mons Atticae 2, 19.
Aegina ab Atheniensibus oppugnata 1, 105. iisdem per deditionem tradita ib. 108. Aeginetae classe olim valuerunt 1, 14. ex Aegina expulsi 2, 27. Thyream incolunt, qua capta ab Atheniensibus trucidantur omnes 4, 57.
Aegitium Aetoliae 3, 97.
Aegyptus 1, 104. 109 seqq.
Aenianes 5, 51.
Aenus urbs Thraciae 4, 28. Aenii Aeoles sunt 7, 57.
Aeolis regio Aetoliae 3, 102. Aeoles Asiatici Atheniensium vectigales 7, 57. a Boeotis oriundi ibid.
Aeoli insulae 3, 115.
Aesimides nauarchus Corcyraeorum 1, 47.
Aeson legatus Argivorum 5, 40.
Aethaeenses 1, 101.
Aethiopia 2, 48.
Aetna mons Siciliae 3, 116.
Aetoli 3, 94 sqq.
Agamemnonis imperium 1, 9.
Agatharchidas dux Corinth. 2, 83.
Agatharchus Syracus. 7, 25. 70.
Agesander legatus Laced. 1, 139.
Agesippidas Laced. 5, 56.
Agis Archidami fil. rex Laced. 3, 89. et dux ibid. et 4, 2. 5, 54. 57. Argivos inclusos e manibus dimittit ib. 59 seq. ob id accusatur c. 63. iterum in Argivos proficiscitur c. 65. eosque vincit c. 72 sq. Deceleam communit 7, 19.
Agnon s. Hagno, Atheniensium dux 1, 117. 2, 58. 95. Amphipolin condit 4, 102. cf. 5, 11.
Agraea 3, 106.
Agrianes 2, 96.
Agrigentum conditum 6, 4. seditione laborat 7, 46. bello Syracusano medios se gerunt 7, 33. 58.
Albus murus tertia pars Memphidis 1, 104.
Alcaeus archon Athenis 5, 19. 25.
Alcamenes 8, 5. 8. 10.
Alcibiades Cliniae fil. 5, 43. Lacedae-

Digitized by Google

moniorum legatos deludit c. 45. eius in Peloponnesum expeditio c. 52. et in Argos c. 84. expeditionem in Siciliam urget 6, 15. eius ingenium, vita, mores ib. et 16. accusatur de Hermis violatis c. 28. ad causam dicendam revocatur c. 53. capite damnatur ob desertum iudicium c. 61. exsul Spartae Lacedaemonios ad bellum Atheniensibus inferendum excitat c. 88 seq. in Chium mittitur 8, 11. Peloponnesiis suspectus ad Tissaphernem se confert c. 45. reditum in patriam sibi struit c. 47 sqq. reditus ei decernitur c. 81. 97. et summa rerum committitur c. 82.
Alcidas nauarchus Laced. 3, 16. 26. 31 sqq. redit c. 69. adversus Corcyram navigat c. 76. triumvir coloniae Heracleam deducendae c. 92.
Alcinadas vel Alcinidas 5, 19 cf. c. 24.
Alcini fanum 3, 70.
Alciphron Argivus 5, 59.
Alcmaeon Amphiarai fil. 2, 102.
Alcmaeonidae 6, 59.
Alexander pater Perdiccae 1, 57. 137. 2, 99.
Alexarchus dux Corinthiorum 7, 19.
Alexicles 8, 92. 98.
Alexippides ephorus Laced. 8, 58.
Alicyaei 7, 32.
Alyzia, opp. Acarnaniae 7, 31.
Almopia 2, 99.
Alope 2, 26.
Ambracia Corinthiorum colonia 2, 80. Ambraciotae auxilium ferunt Corinthiis contra Corcyraeos 1, 27. bellum inferunt Amphilochis 2, 68. et Acarnanibus c. 80 sq. et iterum 3, 105. ab Acarnanibus vincuntur c. 108. Syracusanis auxilia dant 7, 58. Ambracius sinus 1, 55.
Aminlades 2, 67.
Aminias 4, 132.
Aminocles Corinthius Samlis quatuor naves facit 1, 13.
Ammeas 3, 22.
Amorges a Persarum rege deficit 8, 5. a Peloponnesiis captus Tissapherni traditur c. 28.
Ampelidas 5, 22.
Amphiaraus pater Amphilochi 2, 68. et Alcmaeonis c. 102.
Amphias 4, 119.
Amphilochia ab Amphilocho condita 2, 68.
Amphipolis urbs Thraciae 1, 100. 4, 102. Brasidae se dedit c. 106.
Amphissenses 3, 101.
Amyclaeum templum 5, 18. 23.
Amyntas Philippi fil. 2, 95. 100.
Amyrtaeus 1, 112.
Anaceum templum Castoris et Pollucis 8, 93.
Anactorium ubi situm 1, 55. capitur a Corinthiis ibid. recuperatur ab Atheniensibus et Acarnanibus 4, 49.
Anaea 3, 32. 4, 75. 8, 19. Anaeitae Lysiclem Atheniensem interficiunt 3, 19.
Anapus Acarnaniae fl. 2, 82. Siciliae fl. 6, 96. 7, 78.
Anaxarchus Thebanus 8, 100.
Anaxilas Rheginorum tyr. 6, 5.
Andocides nauarchus Athen. 1, 51.
Androcles 8, 65.
Androcratis fanum 3, 24.
Andromenes 5, 42.
Androsthenes Arcas, Olympionices 5, 49.
Andrus insula 2, 55. Atheniensibus socia et tributaria 4, 42. 7, 57.
Aneristus 2, 67.
Antandrus urbs Aeolica 4, 52. 75. 8, 108.
Anthemus, untis, urbs et regio Maced. 2, 99. 100.
Anthena Cynurii agri opp. 5, 41.
Anthippus Laced. 5, 19. 24.
Anticles 1, 117.
Antimenidas Laced. 5, 42.
Antiochus Orestarum rex 2, 80.
Antiphemus Gelae conditor 6, 4.
Antiphon orator 8, 68. auctor mutati status popularis ib.
Antissa Lesbi opp. 3, 18. 28. 8, 23.
Antisthenes Spartanus 8, 39. 61.
Aphrodisia 4, 56.
Aphytis, urbs Chalcid. 1, 64.
Apidanus Thessaliae fl. 4, 78.
Apodoti, gens Aetolica 3, 94.
Apollinis Archegetae ara 6, 3. Pythii ara a Pisistrato dedicata 6, 54. templum in Actio 1, 29. apud Leucadios 3, 94. apud Triopium 8, 35. prope Naupactum 2, 91. Apollinis Pythii templum 2, 15. 5, 53. Apollinis oraculum 2, 102. Ap. Maloëntis festum 3, 3. Apollini Delio consecrata Rhenea 1, 13. 3, 104.
Apollonia, Corinth. colonia 1, 26.
Arcades, 1, 9. 7, 57.
Archedice, Hippiae filia 6, 59.
Archelaus Maced. rex 2, 100.
Archestratus 1, 57. 8, 74.
Archetimus 1, 29.
Archias Camarinensis 4, 25. Corinthius, Syracusarum conditor 6, 3.
Archidamus, Laced. rex 1, 79. dux

Digitized by Google

trium expeditionum in Atticam 2, 10 sqq. c. 47. 3, 1. et adversus Plataeam 2, 71.
Archonides Siculorum rex 7, 1.
Archontes 1, 126.
Arcturi ortus 2, 78.
Argilus, Thraciae opp. 5, 18. Argilii, Andriorum coloni, ad Brasidam deficiunt 4, 103. Argilii cuiusdam commento proditur Pausanias 1, 132.
Arginum, Ioniae promontorium 8, 34.
Arginusae insulae 8, 101.
Argos oppugnant Lacedaemonii 5, 57. constituitur ibi oligarchia 5, 81. Iunonis templum conflagrat 4, 133. Argos Amphilochicum 2, 68. Argivi foedus ineunt cum Atheniensibus 1, 102. principatum Peloponnesi affectant 5, 28. cum Mantineis societatem ineunt c. 29. et cum Eleis c. 31. et cum Atheniensibus c. 46. populari imperio reguntur c. 44. bellum gerunt cum Epidauriis c. 53. inclusi a Laced. Agidis beneficio evadunt c. 59. vincuntur a Laced. c. 73. pacem accipiunt a Laced. c. 76. et foedera ineunt c. 77. 79. bellum renovatur c. 83. 116. 6, 7. Argivi antiquum Graecorum nomen commune 1, 3.
Arianthides 4, 91.
Aristagoras Milesius 4, 102.
Aristarchus 8, 90. 92. 98.
Aristeus Pellichae fil. 1, 29. Adimanti fil. 1, 60. Corinthius 2, 67. Aristeus Lacedaemonius 4, 132.
Aristides 5, 18. Aristides Archippi fil. 4, 50. Arist. Lysimachi fil. 1, 91. Arist. Atheniensium dux 4, 75.
Aristocles frater Plistoanactis 5, 16. Aristocles polemarchus Laced. 5, 71. in exsilium pulsus c. 72.
Aristocoetes Athen. 5, 19. cf. c. 24. ubi scribitur Aristocrates.
Aristocrates 8, 89. cf. 5, 24.
Aristogiton Athen. 1, 20. 6, 54.
Ariston 7, 39.
Aristonous Larissaeus 2, 22. Aristonous Agrigenti conditor 6, 4.
Aristophon 8, 86.
Aristoteles 3, 105.
Arne Thessaliae urbs 1, 12. Arnae in agro Chalcidensi sitae 4, 103.
Arnissa Maced. opp. 4, 128.
Arrhiana 8, 104.
Arrhibaeus Lyncestarum rex 4. 79. 83. 124.
Arsaces Tissaphernis praef. 8, 108.
Artabazus Pharnacis fil. 1, 129.
Artaphernes Persa 4, 50.
Artas 7, 33.
Artaxerxes Persarum rex 1, 104. 137. 4, 50.
Artemisium 3, 54. Artemisius mensis 5, 19.
Artynae Argivorum magistratus 5, 47.
Asine Laconicae opp. 4, 54. 6, 93. Messeniae opp. 4, 13.
Asopius 3, 7.
Asopus Boeotiae fl. 2, 5.
Aspendus Pamphyliae urbs 8, 81. 87.
Assinarus Siciliae fl. 7, 84.
Astacus Acarnaniae urbs 2, 30. 33. 102.
Astymachus 3, 52.
Astyochus Laced. nauarchus 8, 20. 23. 31. 33. 38. 50. 84 sq.
Atalanta insula 2, 32. 3, 89. 5, 18. At. urbs Maced. 2, 100.
Athenae post barbaros fugatos instauratae 1, 89 sqq. quomodo ad tantam magnitudinem pervenerint c. 98 sqq. earum thesaurus, copiae militares, ambitus, muri 2, 13. peste laborant c. 47. Atheniensium ingenium et mores 1, 70. 2, 86 sqq. 7, 48. Boeotos et Locros subigunt 1, 108. ad Coroneam victi Boeotiam amittunt c. 113. Euboeam subigunt c. 114. cum Peloponnesiis tricennalia foedera percutiunt c. 115. bellum gerunt cum Samiis c. 116 sqq. classem in Lesbum mittunt 3, 3 sqq. et in [illegible] c. 86 sqq. iterum 4, 2. Pylum occupant 4, 4. et Cythera c. 53. et Thyream c. 57. longos muros Megarensium capiunt c. 68. inducias faciunt cum Lacedaemoniis c. 117. ad Amphipolin a Brasida fugantur 5, 10. foedera ineunt cum Laced. c. 18. 23. foedus faciunt cum Argivis et eorum sociis c. 47. in Melum classem mittunt c. 84 sqq. in Siciliam magnam expeditionem suscipiunt 6, 1. res in Sicilia gestae c. 62 sqq. novam classem in Sicil. mittunt 7, 20. vincuntur a Syracus. c. 40 sqq. 52. sq. eorum socii in bello Syracus. c. 57. ultimum pugnae discrimen ineunt c. 70 sq. miserabilis eorum discessus c. 75 sqq. sociorum defectio 8, 2. expeditionem suscipiunt adversus Miletum et Chium c. 30. libertate privantur c. 68. opprimunt optimates in Samo c. 73. Euboeam amittunt c. 96. vincunt Peloponnesios c. 106.
Athenaeus 4, 119. 122.
Athenagoras Syrac. 6, 35.
Athletae 1, 6.
Athos mons 4, 109.

Digitized by Google

Atintanes Epiri populus 2, 80.
Atramytteum Asiae opp. 5, 1. 8, 108.
Atreus 1, 9.
Attica ab iisdem incolis semper habitata 1, 2. in Ioniam mittit colonias ibid. quomodo olim culta 2, 15. invaditur 1, 114. 2, 10 sqq. c. 47. 3, 1. c. 26. 4, 2. 7, 19.
Aulon 4, 103. Aliud huius nominis oppidum, in Elide situm, est apud Xenoph. Hell. III, 2, 25.
Autocles 4, 53. 119.
Axius Maced. fl. 2, 99.

B.

Bacchi templum in Limnis 2, 15.
Barbari, 1, 3. 18.
Battus Corinthius 4, 43.
Bellum Peloponnesiacum quantum 1, 1. 23. eius causae 1, 24. 56. 66. 88. initium 2, 1. apparatus ex utraque parte 2, 7. primus eius annus absolutus 2, 47. secundus c. 70. tertius c. 103. quartus 3, 25. quintus c. 88. sextus c. 116. septimus 4, 51. octavus c. 116. nonus c. 135. decimus 5, 24. undecimus c. 39. duodecimus c. 51. decimus tertius c. 56. decimus quartus c. 81. quintus decimus c. 83. sextus decimus 6, 7. septimus decimus c. 93. duodevicesimus 7, 18. undevicesimus 8, 6. vicesimus c. 60. vicesimus primus c. 109. eius duratio 5, 26. per aestates et hiemes a Thucydide descriptum 2, 1. 5, 20. 26.
Berrhoea Maced. opp. 1, 61.
Bisaltia Macedoniae regio 2, 99. 4, 109.
Bithyni Thraces 4, 75.
Boeoti ex Arna eiecti 1, 12. Cadmeidem occupant ibid. victi ad Oenophyta 1, 108. liberati c. 113. vincunt Athenienses ad Delium 4, 96. cum Lacedaemoniis societatem ineunt 5, 40. Syracusanis auxilia mittunt 7, 19. eorum quatuor consilia 5, 38. et undecim magistratus, Boeotarchae dicti 2, 2. 4, 91. 5, 37. consanguinei Aeolensium 7, 57. cf. 3, 2. Phocensibus contermini 3, 95.
Boeum Doridis opp. 1, 107.
Bolbe, palus in Mygdonia 1, 58. 4, 103.
Bolissus 8, 24.
Bomienses 3, 96.
Boriades 3, 100.
[illegible]ia 2, 99.
Bottiaea 2, 100. Bottiaei 1, 57. 2, 79. 99.
Brasidas Methonen servat 2, 25. Alcidae consiliarius 3, 69. ad Pylum rem strenue gerit 4, 11. 12. Megarensibus succurrit c. 70. sqq. Thessaliam pertransit c. 78. eius laus c. 81. 108. 5, 7. in Lyncestas expeditio 4, 83. Acantho bellum infert c. 84. Argilum occupat c. 103. et Amphipolin c. 106. Toronen c. 112. ad eum deficit Scione c 120. et Menda c. 123. alteram in Lyncestas expeditionem suscipit c. 124. deseritur a Perdicca c. 125. Cleoni castra opponit ad Cerdylium 5, 6. victor in proelio cadit c. 10. honorifice sepelitur c, 11.
Brauro, Pittaci regis Edonum uxor, quem necat 4, 107.
Bricinniae, arx in agro Leontino 5, 4.
Brilessus mons Atticae 2, 23.
Bromiscus urbs Thraciae 4, 103.
Bucolion Arcad. opp. 4, 134.
Budorum propugnaculum in Salamine 2, 94. 3, 51.
Buphras 4, 118.
Byzantium 1, 94. 128. cf. 1, 115. 117.

C.

Cacyparis Sicil. fl. 7, 80.
Cadmeis regio Boeotiae 1, 12.
Caeadas locus in Laconica 1, 134.
Calcinus Italiae fl. 3, 103.
Calex Bithyniae fl. 4, 75.
Callias Calliadis fil. 1, 61. 63. Hyperochidae fil. 6, 55.
Callicrates Corinth. 1, 29.
Callienses Aetolica gens 3, 96.
Calligitus Megarensis 8, 6. 39.
Callirrhoë fons Athenis 2, 15.
Calydon 3, 102.
Camarina 3, 86. 4, 25. 6, 5. 88.
Cambyses Cyri fil. 1, 13.
Camirus urbs Rhodi 8, 44.
Canastraeum 4, 110.
Carcinus 2, 23.
Cardamyla 8, 24.
Caria 1, 116. 2, 9. Cares 1, 8.
Carnea festum Laced. 5, 54. 75. 76. Carneus mensis 5, 54.
Carthaginienses 1, 13.
Caryae 5, 55.
Carystii 1, 98. 7, 57.
Casmenae Sicil. opp. 6, 5.
Catana 6, 3. Catanaei sub Aetna incolunt 3, 116. in Atheniensium potestatem redacti 6, 51.
Cauloniatis, Italiae regio 7, 25.

Digitized by Google

Caunus 1, 116. 8, 33, 42. 57.
Cecropia 2, 19.
Cecrops 2, 15.
Cecryphalea 1, 105.
Cenaeum Euboeae prom. 3, 93.
Cenchrea 4, 42. 44. Cenchreae 8, 10. 20.
Centoripa Sicul. opp. 6, 94. 7, 32.
Cephallenia ins. 2, 30.
Ceramicus 6, 57.
Cercine mons 2, 98.
Cerdylium 5, 6. 10.
Ceryces (Κήρυκες) 8, 53.
Cestrine Epiri regio 1, 46.
Chaereas 8, 74. 86.
Chaeronea 1, 113. 4, 76.
Chalce insula 8, 41. 44. 55.
Chalcedon 4, 75.
Chalcideus classis Laced. praefectus 8, 8. 11 sqq. 24.
Chalcis, Corinth. urbs 1, 103. Euboeae urbs 7, 29. cf. 1, 15. 6, 76. Chalcidenses in Thracia 1, 58. 2, 79. 5, 31.
Chaones 2, 68. 80 sq.
Charadrus locus prope Argos, ubi de causis militaribus cognoscunt 5, 60.
Charicles 7, 20. 26.
Charminus 8, 30. 42. 73.
Charoeades 3, 86, 90.
Charybdis 4, 24.
Chersonesus Thraciae 1, 11. Peloponnesi 4, 42.
Chimerium Thesprotidis prom. 1, 30. 46.
Chionis Laced. 5, 24.
Chius 8, 38. 40. Chii 4, 51. 8, 14. 24 sqq. 45. 55.
Choerades insulae 7, 83.
Chromon Messenius 3, 98.
Chrysis Iunonis sacerdos Argis 2, 2. 4, 133.
Cilices 1, 112.
Cimon pater Lacedaemonii 1, 45. Cimon Miltiadis fil. c. 98. 100. 112.
Cithaeron 2, 75. 3, 24.
Citium Cypri urbs 1, 112.
Clarus insula 3, 33.
Clazomenae 8, 14. 23.
Cleandridas Gylippi pater 6, 93. cf. Plut. Pericl. c. 22.
Clearchus Rhamphiae fil. 8, 8. 39.
Clearides 4, 132. 5, 6 sqq. 21.
Cleippides 3, 3.
Cleobulus ephorus Laced. 5, 36 sqq.
Cleomedes 5, 84.
Cleomenes rex 1, 126. Cleomenes Pausaniae regis patruus 3, 26.
Cleon 3, 36. eius ingenium, mores et facundia ibid. et 4, 21 sq. Pylum cum exercitu proficiscitur 4, 28 sqq. in Thraciam copias ducit 5, 2. ad Amphipolin victus caeditur c. 10.
Cleonae urbs ad Athon 4, 109. in Argivo agro 6, 95.
Cleopompus 2, 26. 58.
Cnemus Spartanus 2, 66. 80. 83.
Cnidus 8, 35. 42.
Colonae agri Troiani 1, 131.
Colonus in Attica 8, 67.
Colophon 3, 34.
Conon 7, 31.
Copaeenses 4, 93.
Corcyra 1, 24. 25. 36. 37. 44. 68. Corcyraeorum bellum cum Epidamniis 1, 26. mari Corinthios vincunt c. 29. societatem ab Atheniensibus petunt c. 31. et impetrant c. 45. vincuntur a Corinthiis c. 50. eorum discordiae 3, 70 sqq.
Corinthus 1, 13. Corinthii Epidamnios in fidem recipiunt c. 25. eorum in Corcyraeos odium ibid. bellum contra Corcyraeos 1, 27 sqq. instauratum c. 31 sqq. auxilium mittunt Potidaeatis c. 60. Atheniensis vincunt c. 62. aequo Marte pugnant c. 105. gravissimam cladem accipiunt ib. et 106. proelio navali a Phormione superantur 2, 84. ab Atheniensibus vincuntur 4, 43. tumultum in Peloponneso excitant 5, 27 sqq. societatem faciunt cum Eleis et Argivis c. 31. Syracusanis suppetias ferunt 6, 93. 7, 17.
Coronea 1, 113. Coronaei 4, 93.
Coronta Acarnaniae opp. 2, 102.
Cortyta 4, 56.
Corycus 8, 14. 33 sq.
Coryphasium 4, 3. 118. 5, 18.
Cos 8, 41.
Cranii Cephalleniae 2, 30. 33. 5, 35. 56.
Cranonii 2, 22.
Crataemenes 6, 4.
Craterii Phocaidis 8, 101.
Crenae Acarnaniae opp. 3, 105.
Crestonia 2, 99. 100. Crestonica gens 4, 109.
Creta 3, 69. Cretenses 7, 57. Creticum mare 4, 53. 5, 110.
Crissaeus sinus 1, 107.
Crocylium Aetol. opp. 3, 96.
Croesus 1, 16.
Crommyon in agro Corinthio 4, 42. 44.
Crotoniatae 7, 35.
Crusis regio 2, 79.
Cumae Aeolica 3, 31. 8, 31. 100. Cumae, urbs Chalcidica in Italia 6, 4.
Cyclades insulae 1, 4.

Digitized by Google

Cyclopes 6, 2.
Cydonia urbs Cretae 2, 85.
Cyllene 1, 30. 2, 84. 6, 88.
Cylon 1, 126.
Cynes 2, 102.
Cynossema prom. 8, 104 sq.
Cynurius ager 4, 56. 5, 41.
Cyprus 1, 94. 1, 112.
Cypsela castellum 5, 33.
Cyrene 1, 110.
Cyrrhus 2, 100.
Cyrus pater Cambysis 1, 13. 16. Cyrus, Darii filius, 2, 65.
Cythera insula 4, 53 sq. 7, 26.
Cytherodices 4, 53.
Cytinium 1, 107.
Cyzicus 8, 107.

D.

Daithus Laced. 5, 19.
Damagetus Laced. ibid.
Damagon Laced. 8, 92.
Damotimus 4, 119.
Danai Graecorum nomen apud epicos 1, 3.
Daphnus 8, 23. 31.
Dardanum 8, 104.
Darius Persarum rex, Cambysae successor 1, 14. 16. 6, 59. Darius Artaxerxis fil. 8, 5. 18. 37.
Daricus stater 8, 28.
Dascon Camarinae conditor 6, 5.
Dascon Syracus. castell. 6, 66.
Dascylitis provincia 1, 129.
Daulia in agro Phocensi 2, 29.
Decelea Atticae opp. 6, 93. 7, 18 sq. 27.
Delium in Agro Tanagraeo 4, 76. 90. 100.
Delphi 1, 112. 4, 134. Delphicum templum 1, 112. Delphica vates 5, 16.
Delphinium in Chio 8, 38.
Delus 1, 8. 96. 2, 8. 3, 104. Delii 5, 1. 32. 8, 108.
Demaratus Athen. 6, 105.
Demarchus Syrac. 8, 85.
Demodocus 4, 75.
Demosthenes 3, 91. Aetolis bellum infert 94 sqq. totius socialis exercitus dux electus c. 107. res ab eo gestae ib. et sqq. et circa Pylum 4, 3 sqq. et circa Megara c. 66 sqq. et in bello Syracusano 7, 16 sqq. Syracusis discedit c. 75. cum suis se dedit Syracusanis c. 82. et ab illis interficitur c. 86.
Demoteles 4, 25.
Dercylidas 8, 61.
Derdas 1, 57. 59.
Dersaei 2, 101.
Deucalion 1, 3.
Diana Ephesia 3, 104. 8, 109.
Diasia 1, 126.
Dictidienses in monte Atho 5, 35. 82. Vid. annot. ad 5, 35.
Didyme insula 3, 88.
Diemporus 2, 2.
Dii Thraciae gens 2, 96. 7, 27.
Diitrephes Athen. 7, 29.
Diniadas 8, 22.
Diodotus Athen. 3, 41.
Diomedon Athen. dux 8, 19. 20. 24. 54. 55.
Diomilus Andrius 6, 96. 97.
Dium Maced. opp. 4, 78. Dium ad Athon c. 109.
Dionysia 5, 20. 23. Dionysiacum Theatrum 8, 93.
Diotimus Athen. 1, 45.
Diotrephes Athen. 8, 64.
Diphilus Athen. 7, 34.
Doberus urbs Paeonica 2, 98. 100.
Dolopia 2, 102. Dolopes 1, 98.
Dorcis Laced. 1, 95.
Dorienses Peloponnesum tenent 1, 12. Lacedaemonem occupant c. 18. Lacedaemoniorum metropolis c. 107. 3, 92. Asiatici Caribus finitimi 2, 9. Omnes Ionum perpetui hostes 6, 80.
Dorieus Rhodius Olympionices 3, 8. Thurinarum navium praef. 8, 35. 84.
Dorus 4, 78.
Drabescus Edonicum opp. 1, 99. 4, 102.
Drimyssa insula 8, 31.
Droi Thraces 2, 101.
Dryopes 7, 57.
Dryoscephalae 3, 24.
Dyme Achaiae opp. 2, 84.

E.

Eccritus Spart. 7, 19.
Echecratidas rex Thessal. 1, 111.
Echinades insulae 2, 102.
Edoni vel Edones 1, 100. 2, 99. 4, 102. 109.
Eetionea 8, 90. 92.
Egesta urbs Elymorum 6, 2. 6. 46.
Eion (Ἠιών, G. Ἠιόνος) urbs in Strymonis ostio sita 1, 98. 4, 50. 102. 106. urbs, ut videtur, Pierica 4, 7. Vid. Poppo I. 2. p. 350 sq. cf. Schol. ad 1, 98.
Elaeatis Thesprotidis pars 1, 46.
Elaeus 8, 102. 107.
Elaphebolion mensis 4, 118. 5, 19.

Digitized by Google

Eleus insula 8, 26.
Eleusis 1, 114. Eleusinii contra Erechtheum bellum gerunt 2, 15. Eleusinium templum c. 17.
Elimiotae Maced. populus 2, 99.
Elis 2, 25. 66. Elei 5, 31. 47.
Ellomenum 3, 94.
Elymi in Sicil. 6, 2.
Embatus Erythraeae 3, 29.
Empedias Laced. 5, 19.
Endius ephorus Spart. 8, 6. 12. 5, 44.
Enipeus Thessal. fl. 4, 78.
Enneacrunos fons 2, 15.
Entimus Cret. Gelae conditor 6, 4.
Eordi 2, 99.
Ephesia 3, 104.
Ephori Laced. 1, 87. 131.
Ephyra Thesprot. opp. 1, 46. Vid. Strab. 8, 8.
Epicydidas Laced. 5, 12.
Epidamnus 1, 24 sqq. 29.
Epidaurus Argis finitima 2, 56. 5, 53 sq. 56. 75. Epidaurii 1, 27. 105. Epidaurus Limera, Laconicae opp. 4, 56. 6, 105. 7, 26.
Epipolae 6, 75. 96. 7, 43.
Epitadas 4, 8. 31. 38.
Epitelidas 4, 132.
Erae urbs 8, 19.
Erasinides Corinthius 7, 7.
Erechtheus rex Athen. 2, 15.
Eresus Lesbi urbs ab Athen. deficit 3, 18. 35. iterum deficit 8, 23. 100.
Eretrienses cum Chalcidensibus bellum gerunt 1, 15. tributarii Athen. 7, 57. eorum urbs 8, 95.
Erineum Doricum 1, 107. Achaicum 7, 34.
Erineus Sicil. fl. 7, 80. 82.
Erythrae Boeotiae 3, 24.
Erythraea Ioniae 3, 33. cf. 8, 14.
Eryx urbs Sicil. 6, 2. 46.
Eryxidaidas 4, 119.
Eteonicus Laced. 8, 23.
Etrusci Athenienses iuvant 6, 88. 103. 7, 53.
Eualas Spart. 8, 22.
Euarchus Astaci tyr. 2, 30. 33. Euarchus alius 6, 3.
Euboea ab Athen. deficit 1, 114. iterum deficit 8, 5. 95.
Eubulus 8, 23.
Eucles dux Athen. 4, 104. dux Syrac. 6, 103.
Euclides Himerae conditor 6, 5.
Euctemon 8, 30.
Eudemus 7, 69.
Evenus fl. Aetol. 2, 83.
Euesperitae 7, 50.
Euetion dux Athen. 7, 9.
Eumachus 2, 33.
Eumenidum arae 1, 126.
Eumolpidae 8, 53.
Eumolpus cum Erechtheo bellum gerit 2, 15.
Eupalium Locridis urbs 3, 96. 102.
Euphamidas 2, 33. 4, 119.
Euphemus, Athen. legatus 6, 75. 81.
Eupolpidas 3, 20.
Euripus Euboeae 7, 29. 30.
Europus Macedoniae opp. 2, 100.
Eurybatus Corcyraeorum dux 1, 47.
Euryelus 6, 97. 7, 43.
Eurylochus Spart. 3, 100. 102. 109.
Eurymachus 2, 2. 5.
Eurymedon Ciliciae fl. 1, 100.
Eurymedon Athen. dux 3, 80. 91. in Siciliam mittitur 4, 2. 46. ob reditum e Sicilia multatur c. 65. iterum in Siciliam mittitur 7, 16 sqq. cadit in proelio c. 52.
Eurystheus rex Mycenarum 1, 9.
Eurytanes 3, 94.
Eustrophus Laced. 5, 40.
Euthydemus Athen. 5, 19. 24. dux bello Syracus. 7, 16. 69.
Euxinus pontus 2, 97.
Exequiae bello caesis ab Athen. factae 2, 34.

F.

Ferrum gestandi mos quando in Graecia desierit 1, 6.
Fossa regis Persarum 4, 109.
Fretum Siculum 4, 24.
Funebris oratio Periclis 2, 35.

G.

Galepsus 4, 107. 5, 6.
Gauletes 8, 85.
Gela Sicil. fl. et urbs 6, 4.
Geleatis 6, 64.
Gelo rex Syrac. ibid.
Geloi Agrigentum condunt 6, 4. Syracusanis opem ferunt 7, 33. ubi habitant 7, 58.
Gerastius mensis Laced. 4, 119.
Geraestus Euboeae 3, 8.
Geranea in isthmo et agro Megarensi sita 1, 105. 108. 4, 70.
Getae Scythis finitimi, cultu similes 2, 96.
Gigonus, 1, 61.
Glauce in agro Mycalesio 8, 79.
Glauco 1, 51.

Digitized by Google

Gongylus Eretriensis 1, 128. dux Corinth. 7, 2.
Gortynia, 2, 100.
Graecaei 2, 96.
Gylippus Laced. praef. 6, 93. 7, 1. 5 sqq. 8, 13. cf. Plut. Pericl. c. 22. Lys. c. 16.
Gyrtonii Thessal. 2, 22.

H.

Haemus mons Thraciae 2, 96.
Hagno vid. sub Agnon.
Halex fl. 3, 99.
Haliae 1, 105. cf. 2, 56.
Haliartii 4, 93.
Halicarnassus 8, 42.
Halys fl. 1, 16.
Hamaxitus 8, 101.
Harmatus 8, 101.
Harmodius 6, 54. 56. cf. 1, 20.
Harpagium 8, 107.
Hebrus Thraciae fl. 2, 96.
Hegesandridas 8, 91. 94.
Hegesippidas Laced. 5, 52.
Helena 1, 9.
Helixus Megarensis 8, 80.
Hellanicus historicus 1, 97.
Hellas 1, 3.
Hellen ibid.
Hellenotamiae 1, 96.
Hellespontus 1, 89. 8, 62.
Helorina via 6, 70. 7, 80.
Helos opp. 4, 54. Helotes, etiam Messenii vocati, a Laced. deficientes Ithomen secesserunt 1, 101 sq. timentur a Laced. 4, 80. eorum 2000 clam tolluntur ibid. sub Brasida militantes libertate donantur 5, 34. cf. 4, 26.
Heraclea in Trachinio agro, 3, 92. 4, 78. 5, 51 sq.
Heraclidae Eurystheum interficiunt 1, 9. Peloponnesum tenent 1, 12.
Heraclides dux Syrac. 6, 73. 103.
Heraeenses 5, 67.
Hermae Athenienses 6, 27. 53.
Hermaeondas Thebanus 3, 5.
Hermionensis ager 2, 56. triremis 1, 128.
Hermocrates pacem Sicilliensibus suadet 4, 59. vir prudens et fortis 6, 72. cf. c. 33. dux creatus a Syrac. 6, 73. eius commentum 7, 73. in exsilium a Syracus. mittitur 8, 85.
Hermon 8, 92.
Hesiodus 3, 96.
Hessii, 3, 101.
Hestiaeenses 1, 114. 7, 57.
Hestiodorus 2, 70.
Hiera insula 3, 88.
Hierenses gens Meliensis in Thessalia 3, 92.
Hieramenes 8, 58.
Hierophon 3, 105.
Himera 6, 5. 62.
Himeraeum iuxta Amphipolin 7, 9.
Hippagretes munus praefecti apud Laced. 4, 38.
Hipparchus Hippiae et Thessali frater 1, 20. 6, 54. 56 sq.
Hippias pater Pisistrati 6, 54. Pisistrati fil. natu maximus 1, 20. 6, 54 sq. imperio spoliatus ad Aeantidem est profectus c. 59. Hippias Arcadus dux 3, 34.
Hippocles Menippi fil. 8, 13.
Hippoclus Lampsacenus tyrannus 6, 59.
Hippocrates Atheniens. dux 4, 66. quas res gesserit circa Megara c. 67 sqq. Delium communit c. 90. in proelio cum Boeotis commisso caesus c. 101. Hippocrates Gelae tyr. 6, 5. Hippocrates Spart. 8, 35. 99.
Hippolochidas 4, 78.
Hipponicus 3, 91.
Hipponoidas Laced. 5, 71.
Homerus 1, 3. 9. 10. eius versus citantur 8, 104.
Hyacinthia Laced. festum 5, 23.
Hyaei 3, 101.
Hybla Siciliae opp. 6, 62. Hyblaei 6, 94.
Hyblon rex Siculus 6, 4.
Hyccara oppidum Sicanicum 6, 62.
Hylias fl. Italiae 7, 35.
Hyllaicus portus 3, 72. 81.
Hyperbolus Atheniensis 8, 73.
Hyperochidas 6, 55.
Hysiae 3, 24.

I.

Iapygia prom. 6, 30. 44. 7, 33.
Iasus Ioniae opp. 8, 28. 29. Iasicus sinus c. 26.
Iberia 6, 2. Iberi ib. et 6, 90.
Icarus insula 3, 29. 8, 99.
Ichthys prom. 2, 25.
Ida 4, 52. 8, 108.
Idacus 8, 104.
Idomene Macedoniae opp. 2, 100. Idomene Amphilochiae collis 3, 112. 113. Idomenae vocatur.
Iegas (corruptum haud dubie nomen) Siculorum munitio 7, 2.
Ielysus Rhodi urbs 8, 44.
Illyrii 1, 26. 4, 124.
Imbrii 3, 5. 4, 28.

Digitized by Google

Inarus Afrorum rex 1, 104. 110.
Inessa 3, 103. Inessaei 6, 94.
Iolaus 1, 62.
Iolcius Athen. 5, 19.
Iones Atheniensium coloni et consanguinei 1, 2. 12. 95. 2, 15. 3, 86. 4, 61. Cyri temporibus magnam classem sibi compararunt, 1, 13. a Cyro subacti 1, 16. a Persis ad Athenienses deficiunt 1, 95. perpetui Doriensium hostes 6, 82. Ionum in Delo conventus 3, 104.
Ionius sinus 1, 24.
Ipnenses 3, 101.
Isarchidas 1, 29.
Ischagoras Laced. 4, 132. 5, 21.
Isocrates dux Corinth. 2, 83.
Ister fl. 2, 96.
Isthmia 8, 10.
Isthmionicus Athen. 5, 19.
Istone mons 3, 85. 4, 46.
Italia unde dicta 6, 2. eius pleraque oppida a Peloponnesiis condita 1, 12. cum quibusdam civitatibus agit Phaeax Athen. de amicitia 5, 5.
Italus Siculorum rex 6, 2.
Itamanes 3, 34.
Ithome Messeniae opp. 1, 101 sqq.
Itonenses Italiae populus 5, 5.
Itys 2, 29.
Iunonis templum 1, 24. 3, 68. 4, 133. promontorium 5, 75.
Iupiter Ithometa 1, 103. Meilichius 1, 126. Eleutherius 2, 71. Nemaeus 3, 96. Olympius 5, 31. 50. Eius templum 2, 15. 3, 14.

L.

Labdalum 6, 97.
Lacedaemon qualis urbs 1, 10. tyrannidis semper immunis c. 18. servis abundat 8, 40. Lacedaemonii duas Peloponnesi partes colunt 1, 10. Eorum cultus qualis c. 6. plerosque tyrannos e Graecia sustulerunt c. 18. eandem reipubl. formam servarunt ibid. quomodo sociis imperarint c. 19. voce, non calculis suffragia dant c. 87. eorum reges quot calculis utantur in suffragiis ferendis 1, 20. eorum ad bellum Pelop. apparatus 2, 7. et socii c. 9. Heracleam coloniam deducunt 3, 92. exercitus ordo 5, 67. ad tibicinum cantum incedunt ad proelium 5, 70. Lacedaemoniorum ingenium 1, 69. 70. 84. 8, 96. breviloquentia 4, 17. diversa ab Atheniensibus disciplina 2, 37 sq. peregrinos pellunt 2, 39. omnia in reipubl. occulta habent 5, 68. Carneis a militia abstinent 5, 54. 75. 76. item propter terrae motum 1, 101. 3, 89. 5, 50.
Lacedaemonius 1, 45.
Laches Melanopi fil. 3, 86. 90. 103. 115. 6, 1. 6. 75.
Laches Athen. 5, 19. 24.
Lacon 8, 52.
Lada insula Mileto adiacens 8, 17. 24.
Laespodias dux Athen. 6, 105. 8, 86.
Laestrygones 6, 2.
Lamachus dux Athen. in Sicilia 4, 75. 6, 8. 49. 101. Lamachus Athen. 5, 19. 24.
Lamis condit Trotilum 6. 4.
Lamphilus vel Laphilus Laced. 5, 19. 24.
Lampon Athen. ibid.
Lampsacus 1, 138. 8, 62.
Laodicea in Orestide sita 4, 134.
Larissa 8, 101. cf. 2, 22.
Laurius mons Atticae 2, 55. 6, 91.
Leaei 2, 96.
Learchus 2, 67.
Lebedus 8, 19.
Lectus 8, 101.
Lecythus 4, 113. 115. 116.
Lemnus ins. Atheniensibus subiecta 1, 115. morbo afflicta 2, 47. cf. 4, 109. 8, 102. Lemnii 3, 5. 4, 28. 5, 8. 7, 57.
Leocorium fanum Athenis 1, 20. 6, 57.
Leocrates 1, 105.
Leon Laced. 3, 92. pater Pedariti 8, 28. Leon dux Athen. 8, 23 sq. 55. Leon dux Spart. 8, 61. Leon vicus 6, 97.
Leontini a Chalcidensibus conditi 6, 3. 79. cum Syracusanis bellum gerunt 3, 86. ex seditione eorum potentissimi Syracusas migrant 5, 4. Atheniensium cognati 6, 50.
Leotychides rex Laced. 1, 89.
Lepas Acraeum 7, 78.
Lepreum 5, 31. 34. 49.
Lerus ins. 8, 27.
Lesbus ab Athen. deficit 3, 2. recepta 3, 51. iterum defectionem parat 8, 5. a Chiis tentata 8, 22. Lesbii a Laced. in societatem recepti 3, 15. qua poena ab Atheniensibus affecti 3, 50.
Leucas urbs ubi sita 3, 94. cf. 2, 30. Corinthiorum colonia 1, 30. Leucadii 1, 27. 2, 80. Leucadius isthmus 4, 8.

Digitized by Google

Leucimna Corcyrae prom. 1, 80. 47. 3, 79.
Leuconium 8, 24.
Leucon Teichos pars Memphidis 1, 104.
Leuctra 5, 54.
Libya 2, 48. Libyes 1, 104.
Lichas Laced. 5, 50. Lacedaemoniorum legatus 5, 22. 8, 39. Argivorum hospes 5, 76. cum Tissapherne ob foedus contendit 8, 43. 52. moritur c. 84. cf. Plut. Cim. 10.
Ligyes 6, 2.
Limnae locus Athenis 2, 15. Limnaea, pagus Acarnaniae, 2, 80. 3, 106.
Lindii, locus in Sicil. 6, 4.
Lindus, urbs Rhodi 8, 44.
Lipara, una ex Aeoli insulis 3, 88. Liparaei Cnidiorum coloni ibid.
Lithotomiae 7, 86. 87.
Locri Ozolae 1, 5. Naupactum occupant c. 103. Athen. socii 3, 95. Aetolorum finitimi ibid. Locri Opuntii 1, 108. 2, 32. 3, 89. Locri Epizephyrii 7, 1. eorum odium in Rheginos 4, 1. 24. Athenienses aqua et appulsu arcent 6, 44. Peloponnesiis auxilia mittunt 8, 91.
Loryma 8, 43.
Lycaeum 5, 16. 54.
Lycia 8, 41.
Lycophron dux Corinth. 4, 43 sq.
Lyncus 4, 83. 124. 129. 132. Lyncestae 2, 99. 4, 83. 124.
Lysicles Athen. 3, 19.
Lysimelia palus 7, 53.
Lysistratus Olynthius 4, 110.

M.

Macarius Spart. 3, 100. 109.
Macedonia 1, 58 sqq. eius descriptio 2, 99 sq.
Machaerophori Thraces 2, 96. 98.
Machon dux Corinth. 2, 83.
Maeandrius campus 3, 19.
Maedi 2, 98.
Maenalia 5, 64.
Magnesia Themistocli data 1, 138.
Magnetes 2, 101.
Malea Lesbi prom. 3, 4. 6. Peloponnesi prom. 4, 54. 8, 39.
Maloëntis Apollinis festum 3, 3.
Mantinea 5, 55. 6, 16. Mantinenses 3, 107. 108 sq. cum Tegeatis acie pugnant 4, 134. cum Argivis societatem ineunt 5, 29. cum Laced. bellum gerunt 5, 33. ad Laced. societatem redeunt 5, 81. mercede militant 7, 57.
Marathonis pugna 1, 18. 2, 34. 6, 59.
Marathusa 8, 31.
Marea urbs Aegypti 1, 104.
Massilia 1. 13.
Mecyberna 5, 39. cf. 5, 18.
Medeon 3, 106.
Medi 1, 18. 89.
Megabates 1, 129.
Megabazus Persa 1, 109.
Megabyzus Zopyri fil. 1, 109. Herodot. 3, 160.
Megara 1, 103. tentata ab Athen. 4, 67. conservata a Brasida 4, 70. oligarchia ibi constituta quamdiu duraverit 4, 74. Ager Megarensis quotannis ab Athen. vastatur 2, 31 sq. 4, 66 sq. Megarenses 1, 27. 67. 103. 114. 4, 66. 74. 109. Megara Siciliae urbs 6, 4. 94. Hyblaea dicta 6, 4.
Meilichii Iovis festum 1, 126.
Melaei 5, 5.
Melancrides Laced. 8, 6.
Melanthus Laced. 8, 5.
Meleas Laced. 3, 5.
Melesander dux Athen. 2, 69.
Melesias 8, 86.
Melesippus legatus Laced. 1, 139. Diacriti fil. 2, 12.
Melienses 3, 92. 5, 51. Meliacus sinus 3, 96. 4, 100.
Melitia Achaiae in Thessalia 4, 78.
Melus ins. 2, 9. 5, 84. Melii Laced. coloni ibid. classe infesta ab Atheniensibus petuntur 3, 91. eorum colloquium cum Athen. legatis 5, 85 sqq. vallo circumdantur c. 114. et expugnantur c. 116.
Memphis 1, 104.
Menander Athen. dux 7, 16. 43. 69.
Menas Laced. 5, 19. 24.
Menda in Pallene sita 4, 123. 129. 130. Mendaei ibid. Mendaeorum colonia Eion in Pieria sita 4, 7. Vid. Eion.
Mendesium Nili cornu 1, 110.
Menecolus Camarinae conditor, 6, 5.
Menecrates 4, 119.
Menedaeus 3, 100. 109.
Menon Pharsalius 2, 22.
Messana Siciliae 6, 5. quomodo sita 4, 1. 6, 48. Atheniensibus dedita 3, 90. ab iis deficit 4, 1. a Locrensibus tenetur 5, 5. ab Atheniensibus frustra tentatur 6, 74. Messenii Naxiis bellum inferunt 4, 25 sq.
Messapia gens 7, 33. Messapii 3, 101.
Messenis in agro Laconico 4, 41. Messenii e Peloponn. a Laced. pelluntur 1, 101. 103. ab Atheniens. Naupacti locantur 1, 103. Pheam capiunt

Digitized by Google

2, 25. agrum Lacon. infestant 4, 41.
Metagenes 5, 19. 24.
Metapontium 7, 33. Metapontini ibid. et c. 57.
Methone in agro Lacon. 2, 25. Methone inter Epidaurum et Troezenem 4, 45. Methone urbs Macedoniae finitima 6, 7. Methonaei 4, 129.
Methydrium Arcadiae 5, 58.
Methymna urbs Lesbi 3, 2. Methymnaei 3, 18. 6, 85. 7, 57. 8, 100.
Metropolis urbs Amphilochiae 3, 107.
Miciades nauarchus 1, 47.
Miletus ab Athen. deficit 8, 17. 25. 30. Milesii bellum gerunt cum Samiis 1, 115. Argivos superant 8, 25. castellum a Tissapherne exstructum capiunt 8, 84.
Milichius Iupiter 1, 126.
Mimas 8, 34.
Mindarus nauarchus Laced. 8, 85. 99. 104.
Minervae Chalcioecae templum 1, 134. Minervae signum in arce Athenarum 2, 13. eius fanum in Lecytho 4, 116.
Minoa insula 3, 51. 4, 67. 118.
Minos 1, 4.
Molossi 2, 80.
Molycrium Locridis opp. Rhio adversum 2, 84. cf. c. 86.
Morgantina 4, 65. urbs Murgantia Liv. 24, 39.
Motya 6, 2.
Munychia 2, 13. 8, 92. 93.
Mycale 1, 89. 8, 79.
Mycalessus Boeotiae urbs 7, 29.
Mycenae 1, 10.
Myconus ins. 3, 29.
Mygdonia 2, 99. 100. Mygdonius ager 1, 58.
Mylae Messaniorum opp. 3, 90.
Myletidae 6, 5.
Myonenses Locri 3, 101.
Myonesus 3, 32.
Myrcinus urbs Edonensis 4, 107.
Myronides dux Athen. 1, 105. 108. 4, 95.
Myrrhina Hippiae coniux 6, 55.
Myrtilus Athen. 5, 19. 24.
Myscon Syrac. 8, 85.
Mytilene deficit 3, 2. obsidetur c. 6 et 18. deditur c. 28. Atheniensium de ea crudele decretum c. 36. 49. rursus deficit 8, 22. recipitur c. 23. Mytilenaei 3, 3 sqq. Methymnam adoriuntur c. 18. quomodo ab Atheniensibus tractati c. 49. 50.
Myus 3, 19.

N.

Nauclides Plataeensis 2, 2.
Naupactus a Locris Ozolis occupata 1, 103. ab Athen. capta et Messeniis incolenda data ibid. Cf. 1, 103. 2, 69. 3, 102.
Naxus ins. 1, 98. 137. Naxus urbs Chalcidica in Sicilia 4, 25. 6, 3. Naxii 6, 50. 7, 57.
Neapolis Africae 7, 50.
Nemea 3, 96. 5, 58 sq.
Neptuno navis consecrata post victoriam 2, 84.
Nericus Leucadis 3, 7.
Nestus fl. 2, 96.
Nicanor Chaonum dux 2, 80.
Nicias Atheniensis Nicerati fil. 3, 91. Minoam insulam capit 3, 51. Melum frustra oppugnat 3, 91. Corinthios acie vincit 4, 43 sq. Cythera capit 4, 54. et Mendam 4, 130. foederis et pacis cum Laced. auctor 5, 43. 46. cf. 7, 86. bellum Syracus. dissuadet 6, 9. Syracusanos acie vincit et obsidet c. 69 sqq. cunctatus adoriri Syracusas in contemptum venit 7, 42. Syracusis discedere recusat c. 48. postea discedit c. 75. Gylippo se dedit c. 85. interficitur c. 86. eius religio et prodigiorum observatio 7, 50. 77. 86. et laus c. 86. Cf. Plutarchi iudicium de ratione, qua Thucydides Niciam descripserit in Nic. c. 1. Nicias Cretensis 2, 85.
Nicolaus Laced. 2, 67.
Nicomachus Phocensis 4, 89.
Nicomedes 1, 107.
Nicon Thebanus 7, 19.
Niconidas 4, 78.
Nicostratus 3, 75. 4, 119. 130. 5, 61.
Nisaea Megarensium portus et navale 1, 114. 2, 31. 93. 4, 21. 66. 69. 5, 17.
Nisi sacellum 4, 118.
Notium Colophoniorum 3, 34.
Nymphodorus 2, 29.

O.

Odomanti 2, 101. 5, 6.
Odrysae 2, 29. 96 sq.
Oeanthenses 3, 101.
Oeneon Locridis 3, 95. 102.
Oeniadae Acarnaniae opp. 1, 111. 2, 102. 3, 7. 114. 4, 77.
Oenoë Atticae 2, 18. 8, 98.
Oenophyta Boeotiae 1, 108. 4, 95.
Oenussae ins. 8, 24.
Oesyme 4, 107.

Digitized by Google

Oetaei 3, 92. 8, 3.
Olophyxus 4, 109.
Olorus pater Thucydidis 4, 104.
Olpae castellum in Amphilochia 3, 105. vel Olpa c. 107. 111. 113. Olpaei, pagus Locrorum 3, 101.
Olympia 3, 8. Olympia celebrata 1. 126. Olympiaca foedera 5, 49.
Olympieum 6, 64. 65. 70. 75. 7, 37.
Olympus mons 4, 78.
Olynthus 1, 63. 2, 79. 4, 123. 5, 39.
Omophagi 3, 94.
Onasimus 4, 119.
Oneus mons in agro Corinth. 4, 44.
Onomacles dux Athen. 8, 25.
Ophionenses 3, 94.
Opici 6, 2. Opicus ager c. 4.
Opus 2, 32. Opuntii vid. Locri.
Oraculum Delphicum 1, 25. 28. 103. 118. 123. 126. 134. 2, 17. 54. 102. 3, 96. 4, 118. 5, 32.
Orchomenus Boeotiae 1, 113. 3, 87. 4, 76. Orchomenus Arcadiae 5, 61.
Orestae in Epiro 2, 80.
Orestes Thessalus 1, 111.
Orestis Arcadiae 4, 134. Orestium Maenaliae 5, 64.
Oreus Euboeae 8, 95.
Orneae in agro Argivo 6, 7.
Orobiae Euboeae 3, 89.
Oroedus rex 2, 80.
Oropus 2, 23. 3, 91. 4, 96. 8, 60. 95. Oropia 4, 91. Oropii 2, 23.
Oscius fl. Thraciae 2, 96.
Ostracismus Athen. 1, 135.
Ozolae, Locri 1, 5.

P.

Paches dux Athen. 3, 18. 28. 34 sq. in iudicio se confodit, teste Plut. Nic. c. 6.
Paeones 2, 96. 98.
Pagondas Boeotarchus Thebanus 4, 92. 96.
Palaerenses 2, 80.
Pale Cephalleniae, unde Palenses 1, 27. 2, 30.
Pallene 1, 56. 64. 4, 116. 120. 129.
Pammilus Megarensis 6, 4.
Pamphylia 1, 100.
Panactum Atticae castellum 5, 3. 42.
Panaei 2, 101.
Panaerus 4, 78.
Panathenaea magna 5, 47. 6, 56. Panathenaica pompa 1, 20. 6, 56.
Pandion rex Athen. 2, 29.
Pangaeus mons 2, 99.
Panormus Achaicus 2, 86. Panormus Sicil. 6, 2. Panormus agri Milesii 8, 24.
Pantacias fl. Sicil. 6, 4.
Paralus vel Paralius ager Atticae 2, 55 sq. Paralus navis 3, 33. 77. Parali dicti, qui in illa nave vehebantur 8, 73 sq.
Paralii Melienses 3, 92.
Parauaei in Epiro 2, 80.
Parii 4, 104.
Parnes mons Atticae 2, 23. 4, 96.
Parrhasii Arcades 5, 33.
Pasitelidas dux Laced. 5, 3.
Patrae urbs Achaiae 2, 83. 84. Patrenses 5, 52.
Pausanias Cleombroti fil. Graecorum dux 1, 94 sq. accusatur et absolvitur 1, 128. Xerxis benevolentiam sibi conciliare studet ibid. et sqq. superbus et insolens c. 130. Byzantio ab Atheniens. pulsus c. 131. ab Argilio quodam defertur c. 131 sqq. fame moritur c. 134. ubi sepultus fuerit ibid. — Pausanias Plistoanactis fil. rex Laced. 3, 26. Pausanias Macedo 1, 61.
Pedaritus Laced. 8, 28. 33. 38. 40. 55.
Pegae in agro Megarensium 1, 103. 107. 111. 115. 4, 21.
Pela ins. Clazomenis adiacens 8, 31.
Pelasga gens 1, 3. Pelasgicum locus Athenis 2, 17. Pelasgici Tyrseni vid. Tyrseni.
Pella Macedoniae 2, 99. 100.
Pellenenses Achaiae 2, 9. 4, 120. 8, 3.
Pelops 1, 9.
Peloponnesus 1, 9. 10. 12. Peloponnesii Dorienses origine 6, 82. quo et quando colonias emiserint 1, 12. inopes et agrestes 1, 141. Peloponnesiacum bellum vid. Bellum.
Peloris Siciliae prom. 4, 25.
Peparethus ins. 3, 89.
Peraebia Thessaliae 4, 78.
Perdiccas Alexandri fil. Macedonum rex 1, 57. 2, 29. 99. pater Archelai 2, 100. societatem init cum Athen. 1, 61. deficit paullo post c. 62. per Sitalcen Athen. conciliatur 2, 29. ei bellum infert Sitalces 2, 95 sq. sororem Seuthae in matrimonium dat c. 101. copias ex Peloponneso ad se evocat 4, 79. eum Athen. hostem denuntiant c. 82. eius cum Brasida expeditiones in Arrhibaeum et Lyncestas c. 83 sq. et 124 sqq. compositionem facit cum Athen. c. 132. iterum Athen. hostis declaratur 5, 83. eiusque regionem infestant Athen. 6, 7.
Pericles Xanthippi fil. 1, 111. Euboeam

Digitized by Google

subigit 1, 114. et Samum c. 116. eius genus maternum c. 127. potentia ibid. et c. 139. prudentia 2, 13. 22. 65.
Perieres Zanclae conditor 6, 4.
Peripolium 3, 99.
Persae 2, 97. 4, 36.
Persidae Pelopidis inferiores 1, 9.
Pestis Athen. gravissima 2, 47. iterum vehementer grassatur 3, 87. quot Atheniensium millia absumpserit 2, 58. 3, 87.
Petra agri Rhegini 7, 35.
Phacium 4, 78.
Phaeaces 1, 25.
Phaeax 5, 4.
Phaedimus Laced. 5, 42.
Phaeinis sacerdos Iunonis 4, 133.
Phaenippus 4, 118.
Phagres 2, 99.
Phalerum 1, 107. Phalericus murus 2, 13.
Phalius Epidamni conditor 1, 24.
Phanae 8, 24.
Phanomachus 2, 70.
Phanotis 4, 76. Est autem Phanoteus Phocidis urbs 4, 89.
Pharnabazus Pharnabazi fil. 8, 6. 80. 109. pater Pharnacis 2, 67.
Pharnaces Pharnabazi fil. 2, 67. 5, 1. pater Artabazi 1, 129.
Pharsalus Thessaliae 1, 111. 4, 78. Pharsalii 2, 22.
Pharus 1. 104.
Phasalis, 2, 69. 8, 88. 89.
Pheraei 2, 22.
Phia Eleorum 7, 31.
Philippus frater Perdiccae 1, 57. 59. 2, 95. Philippus Laced. 8, 87. 99.
Philocharidas 4, 119. 5, 19. 24. 44.
Philocrates 5, 116.
Philoctetes 1, 10.
Phlius 4, 133. 5, 57. 58. Phliasii 1, 27. ager Phliasius 6, 105.
Phocaea 8, 31. Phocaeenses 1, 13.
Phoceae locus in agro Leontino 5, 4.
Phocis 1, 108. Phocenses 1, 107. 112. 3, 95. 6, 2.
Phoenice 2, 69. Phoenices 1, 8. 6, 2. eorum classis 1, 16. 100. 110. 116. 8, 46. 81. 87. 109.
Phoenicus portus 8, 34.
Phormio dux Athen. 1, 64 sq. c. 117. 2, 29. 68. 80 sqq. 102.
Photius Chaonum dux 2, 80.
Phrygia locus Att. 2, 22.
Phrynichus dux Athen. 8, 25. 27 sq. c. 48 sqq. 68. 90. 92.
Phrynis perioecus 8, 6.
Phthiotis 1, 3. Phthiotae Achaei 8, 3.
Phyrcus munitio Eleorum 5, 49.
Physca 2, 99.
Phytia Acarnaniae 3, 16.
Pieria 2, 99. 100. Pieres et Piericus sinus 2, 99.
Pierius mons Thess. 5, 13.
Pindus mons 2, 102.
Piraeeus, portus Athen. 1, 52. 93. 107. eius cum Munychia ambitus 2, 13. tentatur a Pelop. 2, 93.
Piraeus portus Corinth. 8, 10.
Piraica regio in Atticae finibus 2, 23.
Pirasii vel Pyrasii Thessaliae 2, 22.
Pisander Athen. 8, 49. 53. 65. 68. 98.
Pisistratus tyr. 1, 20. 6, 54 sq. Delum lustrat 3, 104. Pisistratidae 6, 53 sq.
Pissuthnes 1, 115. 3, 31.
Pitanates cohors nulla apud Laced. 1, 20.
Pithias Corcyraeus 3, 70.
Pittacus Edonum rex 4, 107.
Plataea a Thebanis occupata 2, 2. quantum distet a Thebis c. 5. eam obsident Laced. c. 75 sqq. condita a Thebanis 3, 61. ab iisdem evertitur funditus c. 68. Plataeenses socii Athen. 2, 2. 3, 68. Thebanos invadunt 2, 3. Peloponnesiis se dedere recusant c. 74. eorum strategemata c. 75. pars noctu erumpit 3, 20 sqq. se deduat Laced. 3, 52. captivi interficiuntur c. 68. Scionen habitandam ab Athen. accipiunt 5, 32.
Plemmyrium prom. Sicil. 7, 4. 22. 24.
Pleuron 3, 102.
Plistarchus 1, 132.
Plistoanax Pausaniae regis fil. rex Laced. 1, 107. 114. in exsilium electus 2, 21. revocatus 5, 16. 33. 75. idem pater Pausaniae regis 3, 26., cui, dum pater in exsilio erat, Cleomenes patruus tutor erat.
Plistolas ephorus Laced. 5, 19. 25.
Pnyx 8, 97.
Polichna in agro Troiano 8, 14. 23. Polichnitae Cretenses 2, 85.
Polis vicus Hyaeorum 3, 101.
Polles rex Odomantum 5, 6.
Pollis Argivus 2, 67.
Polyanthes Corinthius 7, 34.
Polycrates Sami tyr. 1, 13. 3, 104.
Polydamidas Laced. 4, 123. 129.
Polymedes Larissaeus 2, 22.
Potamis Syrac. 8, 85.
Potidaea 1, 56. quantum distet ab Olyntho c. 63. obsidetur ab Athen. c. 64. 2, 58. eius deditio 2, 70. a Brasida frustra tentatur 4, 135. Potidaeatae

Digitized by Google

Corinth. coloni 1, 56. Dorienses c. 124.
Potidania Aetoliae 3, 96.
Prasiae agri Lacon. op. 2, 56. 6, 105. 7, 18. Prasiae in Attica 8, 95.
Priapus urbs Asiae in Hellesponto 8, 107.
Priene 1, 115.
Procles dux Athen. 3, 91. 98. Procles Athen. 5, 19. 24.
Procne Pandionis filia 2, 29.
Pronnaei Cephalleniae 2, 30.
Propylaea arcis Athen. 2, 13.
Proschion Aetoliae 3, 102. 106.
Prosopitis ins. 1, 109.
Prote ins. 4, 13.
Proteas Athen. dux 1, 45. 2, 23.
Protesilai delubrum 8, 102.
Proverbia 5, 16. 65.
Proxenus Capatonis fil. 3, 103.
Prytanes Athen. 4, 118. 5, 47. 6, 14. 8, 70.
Pteleon haud dubie Messeniae urbs 5, 18. Cf. Hom. Il. β, 594. castellum in Erythraea 8, 24. 31.
Ptoeodorus exsul Theb. 4, 76.
Ptychia ins. 4, 46.
Pydius fl. 8, 106.
Pydna 1, 61. 137.
Pylus ubi sita 4, 3. 41. munitur ab Athen. 4, 9. res ad Pylum gestae c. 9 sqq. Lacedaemoniorum clades ibi accepta qualis 5, 14. Messenios e Pylo educunt Athen. 5, 35.
Pyrrha urbs Lesbi 3, 18. 25. 35. 8, 23.
Pystilus conditor Agrigenti 6, 4.
Pythangelus 2, 2.
Pythen Corinth 6, 104. 7, 1. 70.
Pythia 5, 1. Pythium oraculum 1, 103. Pythius Apollo 5, 53.
Pythodorus archon Athen. 2, 2. Pythod. Isolochi fil. Athen. dux 3, 115. 6, 105. in exsilium eiicitur 4, 65.

Q.

Quadringentorum apud Athen. dominatio 8, 63 sqq. imperio deiiciuntur c. 97.
Quingentorum senatus olim Athenis erat 8, 86.

R.

Reges Laced. in bello summam potestatem habent 5, 66. duo erant c. 75. in carcerem ab ephoris duci possunt 1, 131.
Respublica Athen. describitur 2, 37. quando optima eius forma fecrit 8, 97. Resp. Laced. quibus vitiis laboret 1, 141.
Ramphias Laced. 1, 139.
Rhegium Ital. opp. 3, 86. 4, 1. Rhegium Ital. prom. 4, 24. 6, 44. Rhegini 3, 86. Chalcidenses sunt 6, 44. 79. bello Syracusano neutris socii 6. 44. eorum ager vastatur a Locris 4. 1. 24. eorum tyrannus Anaxilas 6, 5.
Rhenea ins. 1, 13. 3, 104.
Rhiti aquarum alvei in Attica 2, 19.
Rhitus 4, 42.
Rhium prom. Achaiae 2, 86. 92. 5, 52. Rhium Molycricum 84 et 86. i. q. Molycrium.
Rhodope mons Thraciae 2, 96.
Rhodus ins. 8, 44. 57.
Rhoetium Mysiae opp. 4, 52. 8, 101.
Rhypicus ager 7, 34.

S.

Sabylinthus 2, 80.
Sacon Himerae conditor 6, 5.
Sacrum bellum a Laced. susceptum 1, 112.
Sadocus Sitalcae fil. 2, 29. 67.
Salaethus Laced. 3, 25. 35 sq.
Salamis Cypri urbs 1, 112. Salamis ins. 1, 73. Salaminia navis Athen. 3, 33. 77. 6, 53.
Salynthius Agraeorum rex 3, 111. 4, 77.
Samaei Cephalleniae 2, 30.
Saminthus 5, 58.
Samos 1, 115 sqq. 3, 73. 76. 79. Samii ab Athen. deficiunt 1, 40 sq. cum Milesiis bellum gerunt 1, 115 sqq. e Zancle dicuntur 6, 5. eorum seditio ob dominatus mutationem 8, 21. 73.
Sandius collis 3, 19.
Sane 4, 109. Sanaei 5, 118.
Sardes 1, 115.
Sargeus Sicyonius 7, 19.
Scandea Cytheriorum urbs 4, 54.
Scione 4, 120. 133. 5, 32. Scionaei Pelleneuses ex Pelop. oriundi 4, 120. Brasidam, ut Graeciae liberatorem, aurea corona donant 4, 121. ab Athen. crudeliter tractati 5, 32.
Sciritae Laced. 5, 67. 68. Sciritis regio 5, 33.
Scironides dux Athen. 8, 25. 54.
Scirphondas Thebanus 7, 30.
Scolus urbs 5, 18.
Scomius mons Thraciae 2, 96.
Scyllaeum prom. 5, 53.
Scyrus ins. 1, 98.
Scytale Laced. 1, 131.
Scythae 2, 96 sq.

Digitized by Google

Selinus 6, 4. 7, 50. Selimuntii 6, 6. 7, 57. 8, 58.
Sepeliendi mos apud Cares et Phoenices 1, 8. apud Athen. 2, 34. nefas in agro Attico sepelire proditionis reos 1, 138. sepulturae eorum, qui in proeliis ceciderant, cura 1, 50.
Sermylii 1, 65. 5, 18.
Servorum multitudo apud Athen. 7, 27. apud Chios 8, 40.
Sestus 1, 89. 8, 62.
Seuthes 2, 97. 101. 4, 101.
Sicania 6, 2. Sicani ibid.
Sicanus fl. Iberiae ibid.
Sicanus Syracus. 6, 73. 7, 46. 50. 70.
Sicilia a Siculis Italiae incolis ita appellata 6, 2. eius magnitudo 6, 1. incolae 6, 2 sqq. a continente distantia 4, 24. 6, 1. ei bellum cur intulerint Athen. 4, 60 sq. 6, 6. 24. 33. 90. 7, 66. Siculi ex Italia in Siciliam traiecere 6, 2. compositionem inter se faciunt Hermocratis suasu 4, 58. 65. alii Syracusanis, alii Athen. se iungunt 6, 88. 7, 32. Siculum fretum 4, 24. Sicilienses vel Siceliotae 7, 32.
Sicyon 1, 111. 5, 81. Sicyonii 1, 108. 111. 4, 101.
Sidussa 8, 24.
Sigeum 8, 101.
Simonides dux Athen. 4, 7.
Simus unus e Himerae conditoribus 6, 5.
Singaei 5, 18. Quare urbis nomen videtur fuisse Singe, non Singos, certe ap. Thucyd.
Sinti 2, 98.
Siphae 4, 76. 89.
Sitalces Thracum rex, Athen. socius 2, 29. Macedonibus bellum infert 2, 95. cum exercitu domum redit 2, 101. a Triballis acie victus occumbit 4, 101. eius regnum et potentia 2, 96 sq.
Socrates Antigenis fil. 2, 23.
Solis defectus 1, 23. 2, 28. 4, 52.
Sollium Acarnaniae urbs 2, 80. 3, 95. 5, 30.
Soloïs 6, 2.
Solygia vicus 4, 42. 43. Solygius collis 4, 42.
Sophocles Sostratidae fil. 3, 115. in Sicil. missus 4, 2. Corcyram tendit c. 3. Corcyraeos exsules captos plebi tradit 4, 46. ab Athen. exsilio punitur 4, 65.
Spardocus pater Seuthae 2, 101.
Sparta vid. Lacedaemon.
Spartolus urbs Bottica 2, 79. 5, 18.
Sphacteria ins. 4, 8. 14. 26. 29. 31 sqq. cives Lacedaemonii in ea capti post restitutionem quomodo a Lacedaem. tractati 5, 34.
Stagirus Andriorum colonia 4, 88.
Stater Phocaicus 4, 52. Doricus 8, 28.
Stesagoras 1, 116.
Sthenelaidas ephorus Laced. 1, 85.
Stipendium peditum et equitum apud Graecos 5, 47. stipendium ab Athen. suis datum 3, 17. 8, 45. stipendium Thracum mercenariorum 7, 27. stipendium a Tissapherne Peloponnesiis datum 8, 29. 45. stipendium magistratibus apud Athen. datum 8, 69. cf. 97.
Stratonice soror Perdiccae et uxor Seuthae 2, 101.
Stratus Acarnaniae urbs 2, 80. 102. Stratii 2, 81. 82.
Strombichides dux Athen. 8, 15. 30. 62 sqq.
Strongyla, una ex Aeoli insulis 3, 88.
Strophacus 4, 78.
Strymon fl. 1, 100. 2, 96. 99.
Styphon 4, 38.
Styrenses 7, 57.
Sunium 7, 28. 8, 4.
Sybaris fl. 7, 35.
Sybota portus Thesprotidis 1, 50. 3, 76. Sybota insulae 1, 47. portus in iisdem 1, 52. 54.
Syca vel Tyca pars Syracusarum 6, 98.
Syma ins. 8, 41. 42.
Symaethus fl. Sicil. 6, 65.
Syracusae conditae ab Archia Corinth. 6, 3. intestinis dissensionibus saepe afflictae 6, 38. obsessae ab Athen. 6, 99 sqq. Syracusani cum Leontinis bellum gerunt 3, 86. pugnant cum Athen. et vincuntur 4, 24. 25. se contra Athen. instruunt 6, 45 sqq. funduntur c. 70. urbem muniunt c. 75. rursus pugnant cum Athen. et superantur c. 97 sq. obsessi murum Atheniensibus obiiciunt c. 99 sqq. 7, 4. de compositione cum Nicia agere coeperunt 6, 103. rem navalem praeparant contra Athen. 7, 21. Atheniensis terra marique adoriuntur c. 22. mari succumbunt c. 23. naves in Italiam mittunt c. 25. eorum auxilia a Siculis caeduntur c. 32. iterum terra marique aggrediuntur Athen. c. 37. eosque superant c. 41. ob insperatum successum animis eriguntur c. 46. ad Athen. invadendos rursus se praeparant c. 50. eos discessu prohibere

Digitized by Google

statuunt c. 51. proelio fundunt c. 53. socii eorum et auxiliarii c. 57. ultimo proelio se parant c. 65. dimicant c. 71 sq. vincunt c. 72. Athenienses discessuros quo strategemate deceperint c. 73. eos ab itinere morantur c. 78. fugientes insequuntur c. 81. quomodo tractarint Athen. captivos c. 87. Peloponnesiis auxilia contra Athen. mittunt 8, 26. 105.

T.

Taenarus Lacon. prom. 1, 128. 133. 7, 19.
Tages Persa 8, 16.
Tamus 8, 31. 87.
Tanagra Boeotiae 1, 108. 3, 91.
Tantalus dux Laced. 4, 57.
Tarentum 6, 44. 104.
Taulantii Illyrica gens 1, 24.
Taurus 4, 119.
Tegea urbs potens in Pelop. 5, 32. ab Argivis obsessa 5, 64. Tegeatae cum Mantineis pugnant 4, 134.
Tellias dux Syrac. 6, 103.
Tellis Laced. 5, 19. 24.
Temenidae 2, 99.
Temenites locus prope Syracusas, postea urbis pars, 6, 75. 100. Temenitis prom. 7, 8.
Templum Apollinis 1, 29. 2, 91. 3, 94. 7, 26. Apoll. Amyclaei 5, 18. 23. Ap. Pythii 2, 15. 4, 118. 5, 53. 6, 54. Bacchi 2, 15. 3, 81. 8, 93. Castoris et Pollucis 3, 75. 4, 110. 8, 93. Dianae 6, 44. Eleusinium 2, 17. Herculis 5, 64. 66. Iovis Nemeaei 3, 96. Iovis Olympii 2, 15. Iunonis 1, 24. 3, 68. 75. 79. 81. 4, 133. 5, 75. Mercurii 7, 29. Neptuni 1, 128. 4, 118. Protesilai 8, 102. Telluris 2, 15. Thesei 6, 61. Veneris in Eryce 6, 46. templa morbo Attico profanata 2, 52.
Tenedii 3, 2. 7, 57.
Tenii 8, 69.
Teos urbs 8, 16. 20. Teii 3, 32. 7, 57.
Teres pater Sitalcae 2, 29.
Tereus rex Thracum, Procnes maritus 2, 29.
Terias fl. 6, 50. 94.
Terinaeus sinus 6, 104.
Terra a mari absorpta circa Orobias 3, 89. terrae motus Spartae 1, 128. terrae motus maximi tempore belli Pelop. 1, 23. 3, 87. 89. 4, 52. 5, 50. 8, 6.
Tesseracostae Chiae 8, 101.
Tessera militaris 7, 44.
Teuglussa ins. 8, 42.
Teutiaplus Eleus 3, 29 sq.
Thalamii 4, 32.
Thapsus peninsula 6, 97. 99. oppidum in ea situm 6, 4.
Tharyps Molossorum rex 2, 80.
Thasus ins. 1, 100. ubi sita 4, 104. in Thaso res gestae 8, 64 sq. Thasii ab Athen. deficiunt 1, 100. se dedunt c. 101. urbem muris cingunt 8, 64. eorum metalla 1, 100.
Theaenetus vates Plataeensis 3, 20.
Theagenes Megarensis 1, 126. Theagenes Atheniensis 5, 19. 24.
Theatrum Dionysiacum 8, 93.
Thebae 1, 90. 2, 5. Thebani Plataeam noctu ingrediuntur 2, 2 sqq. idque foederum tempore 3, 56. merita sua in Graeciam ostentant c. 62. muros Thespiensium diruunt 4, 133.
Themistocles rei navalis studii auctor Athen. 1, 14. 74. 93. dux prudentissimus 1, 74. vafrum eius consilium ad aedificandos urbis muros 1, 90 sqq. per ostracismum patria pulsus Argis habitat 1, 135. a Laced. accusatus Corcyram profugit c. 136. varii casus et pericula, in quae incidit ibid. et seq. cap. eius ad regem Persarum litterae c. 137. eius encomium amplissimum, mors et monumentum c. 138.
Theogenes Athen. 4, 27. conf. Theagenes.
Thera una ex Cycladibus ins. 2, 9.
Theramenes Laced. 8, 26. 36. 38. 43. Theram. Athen. 8, 68 sq. 89 sq.
Therma Maced. 1, 29. 61.
Thermon Spart. 8, 11.
Thermopylae 2, 101. 3, 92. 4, 36.
Thesaurus Atheniens. 2, 13.
Theseus rempublicam Athen. constituit 2, 15. eius templum 6, 61.
Thespienses 4, 93. 96. 133. 6, 95. eorum ager 4, 76.
Thesprotis 1, 46. Thesproti 2, 80.
Thessalia 4, 78. Thessali ex Arne Boeotos eiiciunt 1, 12. Athen. foederati 102. 107. 2, 22. paucorum dominatu potius quam statu populari utuntur 4, 78.
Thessalus Pisistrati fil. 1, 20. 6, 55.
Thoricus 8, 95.

Digitized by Google

Thracia 1, 100. 2, 96. 4, 101. Thraces suis legibus vivunt 2, 29. 96. 98. accipere potius quam dare consueverunt 2, 97. barbari et avidi caedis 7, 29. eorum res gestae in Maced. 2, 100.
Thraciae portae ad Amphipolin 5, 10.
Thrasybulus Lyci fil. 8, 75. democratiae studiosus 8, 73. 75. Alcibiadem ab exsilio reducit 8, 81. Pelop. in Hellesponto navali proelio vincit 8, 105 sqq.
Thrasycles Athen. 5, 19. 24.
Thrasyllus Argivus 5, 59. 60. Thrasyllus Athen. 8, 73. 75. 105.
Thrasymelidas Spart. 4, 11.
Thriasii campi 1, 114. 2, 19.
Thronium Locridis 2, 26.
Thucles 6, 3.
Thucydides Olori fil. 4, 104. quando, in quem finem et quomodo conscripserit bellum Pelop. 1, 1. 20. 21. 22. 23. 5, 20. 26. peste correptus 2, 48. auri fodinas in Thracia possidet 4, 105. Athen. circa Thasum praefectus 4, 104. Amphipolin defensurus tardus venit 4, 106. Eïonem contra Brasidam defendit c. 107. vitam per viginti annos in exsilio traduxit 5, 26. — Thucydides alius, Milesiae fil., Agnonis et Phormionis collega 1, 117. Thucydides Pharsalius, et hospes Athen. 8, 92.
Thuria Italiae urbs 6, 61. 7, 33. Thurii 7, 35. Thuriatis ibid.
Thuriatae in agro Lacon. 1, 101.
Thyamis fl. 1, 46.
Thyamus mons 3, 106.
Thymocharis 8, 95.
Thyrea 4, 56 sq. 5, 41. Thyreaticus ager 2, 27. cf. Herodot. 1, 82.
Thyssus urbs 4, 109. 5, 35.
Tichium Aetoliae 3, 96.
Tichiussa agri Milesii 8, 26. 28.
Tilataei 2, 96.
Timagoras Cyzicenus 8, 6. 39. Timagoras Tegeates 2, 67.
Timaeor 1, 29.
Timocrates Laced. 2, 85. 92.
Timoxenus 2, 33.
Tintinnabula in urbium custodiis circumferri solita 4, 135.
Tisamenus Trachinius 3, 92.
Tisander Apodotus 8, 100.
Tisias 5, 84.
Tissaphernes Asiae maritimae praefectus 8, 5. foedera cum Pelop. init 8, 17. 36. 57. ad Miletum vincitur ab Athen. c. 25. Iasum praesidio munit c. 29. Alcibiadis suasu stipendium Lacedaemoniis promissum imminuit c. 45. 46. in gratiam cum Pelop. redire studet c. 56. in eum invehuntur classiarii milites Pelop. c. 78. cur classem Phoenicum ad Pelop. non adduxerit c. 81. 87.
Tlepolemus 1, 117.
Tolmides Athen. dux 1, 108. 113.
Tolophonii 3, 101.
Tolophus Ophionensis 3, 100.
Tomeus mons 4, 118.
Torona urbs Chalcidica 4, 110 sq. 5, 3.
Torylaus 4, 78.
Trachinii 3, 92.
Tragia ins. 1, 116.
Treres 2, 96.
Triballi 2, 96. 4, 101.
Tributum quantum Athen. a sociis quotannis recipiebant 2, 13. tributum primum Graecis ab Athen. impositum, quantum 1, 96. ab Aristide descriptum 5, 18. Tributum, quod Seuthae Odrysarum regi pendebatur 2, 97.
Trinacria antiquum Sicil. nomen 6, 2.
Triopium prom. 8, 35. 60.
Tripodiscus agri Megar. 4, 70.
Tritaeenses 3, 101.
Troas 1, 131.
Troezen 1, 115. 4, 118. Troezenii 1, 27. 2, 56.
Tros Ilius unus e tribus Syracus. portibus 6, 4. 99. 7, 2.
Troiana expeditio 1, 9 sqq. Troiani post urbem captam Siciliam appulsi ibi sedes posuerunt 6, 2.
Trotilum vel Trotilus opp. Sicil. 6, 4.
Tyca vid. Syca.
Tydeus Ion 8, 38.
Tyndareus 1, 9.
Tyranni in Graecia 1, 17. a Laced. sublati c. 18. tyrannides quando et quomodo constitutae c. 13. tyrannis Pisistratidarum qualis 6, 53 sqq.
Tyrseni Pelasgici Lemnum et Athenas olim incoluerunt 4, 109. Tyrseni cum Athen. militant in Sicil. 7, 53 sq. sinus Tyrsenicus 6, 62.

V.

Ulysses 4, 24.
Urinatores 4, 26.
Vulcanus in Hiera aerarium exercere creditus 3, 88.

Digitized by Google

Digitized by Google